SCD Lyon 1

SCD

1646 1646

DE HISTORIA STIRPIVM COMMENTARII INSIGNES, MAXIMIS IMPENSIS ET VIGILIIS ELABORATI, ADIECTIS EARVNDEM VIVIS PLVSQVAM quingentis imaginibus, nunquam antea ad naturæ imitationem artificioſius efficiis & expreſsis, LEONHARTO FVCHSIO medico hac noſtra ætate longè clariſsimo, autore.

Regiones peregrinas plerique, alij alias, ſumptu ingenti, ſtudio indefeſſo, nec ſine diſcrimine uitæ nonnunquam, adierunt, ut ſimplicium materiæ cognoſcendæ facultatem compararent ſibi: eam tibi materiam uniuerſam ſummo & impenſarum & temporis compendio, procul diſcrimine omni, tanquam in uiuo iucundiſsimoque uiridario, magna cum uoluptate, hinc cognoſcere licebit.

Acceſsit iis ſuccincta admodum uocum difficilium & obſcurarum paſsim in hoc opere occurrentium explicatio.

Vnà cum quadruplici Indice, quorum primus quidem ſtirpium nomenclaturas græcas, alter latinas, tertius officinis ſeplaſiariorum & herbariis uſitatas, quartus germanicas continebit.

Ex libris G. Rey doctor. med. et Societat. regiæ scientiarum Socii

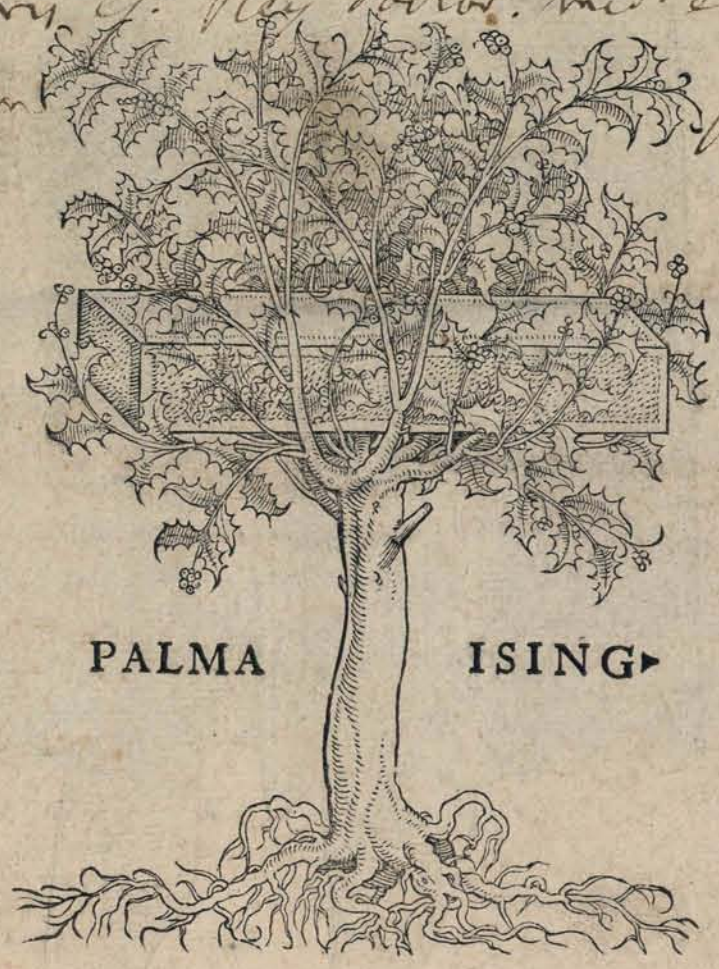

FONDS DU GRAND SEMINAIRE DE LYON
BIBLIOTHEQUE UNIVERSITAIRE DE LYON

Cautum præterea eſt inuictiſsimi CAROLI *Imperatoris decreto, ne quis alius impunè uſquam locorum hos de ſtirpium hiſtoria commentarios excudat, iuxta tenorem priuilegij antè à nobis euulgati.*

BASILEAE, IN OFFICINA ISINGRINIANA,
ANNO CHRISTI M. D. XLII.

SCD Lyon 1

LEONHARTVS FVCHSIVS
AETATIS SVAE ANNO XLI.

SCD Lyon 1

ILLVSTRISSIMO ET CHRISTIANISSIMO PRINCIPI AC DOMINO, DOMINO IOACHIMO, SACRI ROMANI IMPERII ELECTORI, MARCHIONI BRANDENBVRgensi, Stetinæ, Pomeraniæ, Cassuborum, Sclauorumq; Duci, Burggrauio Norimbergensi, necnon Rugiæ Principi, Domino suo longè clementissimo, LEONHARTVS Fuchsius medicus S. P. D.

VANQVAM *uniuersa medicina nullis non seculis gloriosa & diuina sit habita, Illustrissime ac generosissime* PRINCEPS, *tamen in hoc eius summo splendore semper plus laudis, admirationis ac ponderis, ea illius pars quæ naturas stirpiũ uestigat rimaturq;, obtinuit: idq; partim quod uetustate, cuius maxima semper apud omnes autoritas & ueneratio fuit, esset antiquissima: partim etiam quod iucunda, utilis & necessaria eius esset cognitio. Nam cum reliquæ propemodum omnes artes, simulatque à Deo opt. max. creatus est homo, inuentæ sint, ac subinde multorum industria auctæ, solæ herbæ post condita statim elementa, nulloq; adhuc existente homine, unà cum diuinis suis uiribus, ita iubente Deo, è terræ latebris eruperũt. Vt hoc nomine nullius rei aut artis inuentio uerius quàm medicinæ et stirpium, Deo assignetur. Quod si tamen quispiam ijs quæ asseruimus impudenter reclamare audeat, huic quidem Mosen, omnium qui scripserunt uetustissimum testem, utpote ante quem nullum alium inuenies scriptorem, neq; apud Chaldæos, neq; Aegyptios, neq; Phœnices, neque Græcos, quæ tamen sunt uetustiores nationes, opponemus, qui palàm quod nos, in Genesi sua affirmat. Neq; est cur insolenter & contumeliose quis illius testimoniũ repudiet aut aspernetur, ut quem nõ nostri modò, sed & profani quiq; nunquam non admirati sunt, summisq; extulerunt laudibus: quem etiam uenerandum ueridicumq; ipsa uetustas facit. Siquidem hæc ipsa, Cicerone teste, proximè ad deos accedit: quapropter quo propius abest ab ortu, et diuina progenie, hoc melius ea quæ uera sunt retinet. Proinde haud temerè quotquot unquam extiterunt homines, adhiberi fidem uenerandæ uetustati constanter asseruerunt. Cæterum non solum Moses, sed etiam quotquot eum sequuti sunt poëtæ & historici, Aegyptia exculti disciplina, herbarum originem & inuentionem dijs tribuerunt. Græcorum nanque antiquissimi poëtæ Homerus & Hesiodus (neque enim quicquam Græci habent quod ante illos citent) apertè stirpium diuinam esse originem testantur. Hic quidem dum homines ignorare tradit, quantũ in Malua & Asphodelo reconditum sit. Nam ijs uerbis subobscurè admodum herbarum uires in intimis earundem medullis reconditas esse, hominibusq; ignotas, nec nisi dijs ipsis, qui illarũ sunt inuentores, perspectas innuit. Ille uerò, dum Moly herbæ laudatissimæ, & contra Circes uenefícia mirè efficacis, inuentionem Mercurio deorum apparitori acceptam refert, hominibusq; inuentu difficilem, dijs uerò nõ item, esse f[illegible]bit. Quinetiam in suis Theriacis Nicander Panaces, quod ipso statim nomine morborũ omniũ remedia pollicetur, à dijs ipsis inuentũ esse, huicq; adeò Chironium, Asclepium & Herculeum appellatum, memoriæ prodidit. Quod græci poëtæ particulatim atq; de singulis ferè generibus asseruerunt, hoc inter Latinos Ouidius, quem unum pro multis nunc produxisse testem satis sit, in uniuersum de omnibus, dum ita loquentem de seipso Apollinem fingit, affirmare uoluit, dicens:*

Inuentum medicina meum est, opifexq; per orbem
Dicor, & herbarum subiecta potentia nobis.

Quare nunc omnibus perspicuum esse arbitror, si antiquitatem diuinamq; originem spectemus, herbaria medicina nihil usquam esse laudabilius, splendidius, honorificentius. Quod

Herbariã medicinam multũ admirationis & laudis semper obtinuisse.

Stirpium origo diuina.

Moses scriptor omniũ antiquissimus.

Vetustatis autoritas.

Homerus & Hesiodus Græcorũ scriptores antiquissimi.

Herbariæ medicinæ utilitas.

Si uerò utilitatis magnitudinem, quam hæc ipsa hominibus affert, animo expendas, quid ea præstantius sit non uideo. Nam nulla alia re magis bonam corporis ualetudinem conseruamus, tuemur, sustentamus, quàm stirpium omnis generis subsidio. Valetudine autem bona nihil neq; melius, neq; præstantius, neq; optabilius existit, utpote sine qua nec potētia, nec diuitiæ, nec ullæ aliæ res suaues, & usui esse possunt: ut præclarè ab Hippoc. nostro dictū sit, ὐδὲν ὄφελος ὄντιν ὅτε χρημάτων, ὅτε σώματος, ὅτε τ' ἄλλων ὐδενὸς, ἄτερ τῆς ὑγιείης. *Neque præsentem tantum ualetudinem herbarum beneficio tuemur, sed & labefactatam & conuulsam ijs ipsis corrigimus, emendamus ac restituimus. Vt enim apes ex illarum floribus materiam colligunt unde mel conflant, ita nos ex immensa earundem uarietate aduersus morbos remedia decerpimus.*

Herbariæ medicinæ necessitas.

Porrò cum innumeri ferè sint morbi qui nobis à fronte, tergo, lateribus insidias tendunt, summè necessariam quoque esse exquisitam stirpium notitiam nemini obscurum fore, sed constare inter omnes puto. Neq; enim sine diuinis illarum uiribus ut à nobis propulsemus morbos licebit.

Iucunditas cognitionis stirpium.

Quantum uerò iucunditatis ac delectationis habeat stirpium cognitio, non est cur pluribus exponam, cum nemo sit qui nesciat nihil esse in hac uita iucundius, delectabiliusq;, quàm syluas, montes, campos, uarijs ijsq; elegantissimis floscul is ac herbis redimitos & ornatos peragrare, intentisq; oculis intueri. Voluptatem uerò ac iucunditatem illam non parum auget, si earundem facultatum ac uirium accedat notitia. Neque enim minor in cognoscendo, quàm aspiciendo suauitas & delectatio. Quare cum ueteres illi diuinam esse stirpium originem, easq; in tanta uitæ humanæ fragilitate non modò usum & fructum immensum habere, sed & summè necessarias esse animaduerterent, non solum de hac parte medicinæ honorifice sentire cœperunt, uerumetiam nihil in ipsa natura quod suspicerent dignius, aut quod inuestigarent & perscrutarentur pulchrius, aut quod cognoscerent iucundius esse duxerunt. Proinde se totos & animo & corpore in earundem inquisitionem atque indagationem contulerunt. Et hoc studio uestigandarum stirpium non plebeij tantum & abiectæ sortis homines tenebantur, sed & ex omni genere hominum potentia, diuitijs, prudentia & doctrina præstantes. Quanto enim illi generis nobilitate clariores, prudentiaq; & doctrina præstantiores fuerunt, atq; adeò de hac parte medicinæ incorruptius iudicare potuerunt, tanto magis ad sectandum hoc studium animi illorum sunt excitati ac inflammati.

Reges olim studio perscrutandarum stirpium mirificè occupati.

Hinc est quod plerique Reges, potentia & prudentia excellentes, neglecto interim regij fastigij honore, cum toto regiæ dignitatis satellitio, per uastas multarum regionum solitudines ire, inuia montium iuga peragrare, lacus inaccessos lustrare, abditas terræ fibras scrutari, hiantes uallium sequi specus, minime grauati sunt. Quod ut facerent, non tam eos immensa iucunditas & uoluptas, quibus tum fruebantur quum uaria loca uarijs floribus ac herbis ornata obibant, inuitauit, quàm ut de humano genere, adeoq; tota posteritate optimè mererentur, & immortale nomen adipiscerentur, ardor quidam impulit. Quare de illis quas quisque inuenit sibi asserendis non minus acriter & strenuè, quàm de imperio, aut uita ipsa, qua nihil charius, dimicarunt: id quod uerum esse multarum stirpium nomina testantur. Neque enim Polemonia herba alia de causa etiam Philetæria, teste Plinio, dicta est, quàm propter certamen

Gentius Illyriorum rex.

inuentionis regum. Nonne Gentiana etiam ipsa, cui à Gentio Illyriorū rege eius inuentore nomen inditū est, satis docet quàm ille studiosus herbarum fuerit? utpote quem etiam inter media arma earundem indagationi operam nauare, & Gentianæ rimari facultates non piguit, idq; nullo alio nomine, nisi ut hac ratione memoriam sibi perpetuam ac nunquam interm orituram conciliaret.

Lysimachus Macedonum rex.

Porrò Lysimachum Macedonum regem non tam animi magnitudo uiriumq; gloria nobilitauit, quàm Lysimachia herba, quæ in hunc usque diem nomen eius retinet.

Mythridates Ponti rex.

Mithridates sanè, Ponti et Parthorū rex maximus, ne uiginti quidem duarū

linguarum

linguarum peritia, uarijsq; hinc inde uictorijs nomen sibi parasse contentus fuit: sed ut clarior celebriorq; euaderet, in eam quoque curam fortiter incubuit, ut omnium simplicium medicamentorum, eorum maximè quæ letalibus aduersantur, exactam notitiam nanciscetur. Quàm uerò intentum in eam rem animum habuerit, quantumq; hinc laudis & gloriæ consequutus sit, nihil attinet dicere, quod idipsum abundè satis medicamentum hoc quod in hodiernum usque diem nomen eius retinet, ac Mithridaticum appellatur, quodq; adhuc hodie ad arcenda uenena à medicis usurpatur, declaret. Et quidem Scordium herba, quæ non alia de causa, Crateia herbario autore, nominata Mithridatia est, quàm studiosus ille fuerit stirpium satis etiam monstrat. Prædictis tam regibus nobis adijciendus uenit omnium quotquot fuerunt unquam regum sapientissimus opulentissimusq; Solomon, ad cuius immensas laudes, quas illi sacra Bibliorum historia defert, hoc ueluti maximum, & quod reliqua omnia superare uidetur, accedit, quod de singulis stirpibus sapientissimè disserere potuerit. Præterea primus Pergami rex Attalus, ut testis est grauissimus autor Galenus, omnis generis medicamentorum studiosissimus fuit, ita ut multas ac uarias compositiones, quæ adhuc extant, & nominis eius inscriptionem retinent, construxerit. Euax etiam Arabum rex tanto studio inquirendarum stirpium flagrasse dicitur, ut de simplicium effectibus ad Neronem scripserit. Iuba denique Mauritaniæ rex herbarum studio quàm regno memorabilior factus est. Quantam enim huic Euphorbium herba, quam ille à se inuentam medici sui nomine appellauit, mirisq; laudibus priuatim ei dicato uolumine celebrauit, pepererit, neminem esse puto qui ignoret. Cæterum quum sequentibus subin de annis Romanorum reges & Imperatores propter publicas, easq; uarias & maximas, occupationes, indagandis stirpibus operam nauare non possent, hoc saltem studiose & diligenter curarunt, quod idem Galenus testatur, ut uarijs in locis, maximis quidem impensis, herbarios alerent: idq; nulla alia de causa, quàm ut studium hoc cognoscendarum stirpium, hominibus non minus utile quàm necessarium, fouerent, & ab interitu conseruarent. Verum relictis nunc regibus, alijsq; multis insignibus heroibus, Teucro Aiacis fratre, qui Teucrio nomen dedit: Achille, à quo Millefolia Achilleia cognominata est: Chirone Centauro, à quo Centauriũ nomen accepit: Hercule, qui Hyoscyamũ inuenisse traditur: quantum operæ ac studij in perquirendis omnis generis stirpibus ueteres tum Græci tum Latini poëtæ & philosophi posuerint, breuiter perstringemus. Atqui ex compluribus paucos aliquot, eosq; optimos produxisse sufficiat. Plinius quidem inter Græcos antiquissimum poëtam Orpheum (nemo enim ante hunc apud illos memoratur, siquidem ante omnes alios poëtas & philosophos floruit) de herbis aliqua, curiosius etiam, prodidisse, & post eum Musæum & Hesiodũ Polium herbam miris laudibus celebrasse scribit. Præterea rerum humanarũ peritissimũ uatem Homerum curam cognoscendarũ stirpium magni fecisse, nec à se reiecisse aut aspernatum fuisse, Nepenthe, Moly, Lotos, & Alcinoi hortus satis ostendunt. Virgilium autem, Latinorũ poëtarũ principem, stirpium fuisse peritissimũ, tam crebræ earundem in suis uersibus mentiones palàm testantur. Quare nõ raro etiã interpretibus grammaticis facessit negociũ, illum miseris modis enarrantibus. Quàm uerò studiosus herbarũ fuerit Ouidius, nemini nõ notũ est, nisi qui illius carmina introspicere dedignatus est. Philosophos autem herbariam medicinã non neglexisse aut contempsisse hinc colligitur, quod literis proditum sit Pythagoram, clarum sapientia uirum, integro uolumine Bulbos celebrasse, perinde atq; Chrysippum Brassicam, Zenonem Capparim: quod facere tanti philosophi nunq; in animum induxissent, si nõ optimè de hac medicinæ parte sensissent. Aristotelem præterea, summũ certè philosophum, aliquot de stirpibus libros reliquisse nemo nescit: unde quanti fecerit herbarum cognitionem, tam excellentis ingenij uir, quiuis cõiecturam fa-

Solomon rex Hebræorum.

Attalus Pergami rex.

Euax Arabum rex.

Iuba Mauritaniæ rex.

Cæsares Romani suis impensis herbarios aluere

Poëtarũ & philosophorũ in uestigandis stirpibus studium.

Orpheus.

Musæus.

Hesiodus.

Homerus.

Virgilius.

Ouidius.

Pythagoras.

Chrysippus.

Zeno.

Aristoteles.

cit. Sed desino tandem illustrium uirorum qui de herbaria medicina honorificentissimè & senserunt & scripserunt, texere catalogum, ubi prius unam etiam è præclaris mulieribus, Artemisiam Mausoli Cariæ reguli uxorem, quæ ab hoc indagandarum stirpium studio non abhorruit, illis adiecero. Quàm enim incredibili quodam ardore ac desiderio cognoscendarum herbarum hæc ipsa flagrarit, Artemisia stirps, quæ in hunc usque diem nomen eius retinet, cum antea Parthenis sit appellata, loquitur. Vt nunc omnibus perspicuum sit, omnis & ætatis & generis homines, eosq; nobilitate ac doctrina præstantissimos, non solum de herbaria medicina præclarè sensisse, uerumetiam ut illam perdiscerent plurimum operæ, studij, diligentiæ & laboris contulisse. Atqui cognoscere fortassis à nobis quispiam huic parti medicinæ parum æquus desiderabit, quid tandem illi per nos longo ordine commemorati, hoc studio inquirendarum stirpium cõsecuti sint? Rem sanè longè præstantissimam, nullisq; neq; diuitijs, neque uoluptatibus postponendam, memoriam scilicet apud posteros immortalem ac sempiternam. Tandiu enim firma & illabefacta eorum manebit memoria, quandiu tellus fida & optima rerum parens Gentianam, Lysimachiam, Scordium, Eupatorium, Euphorbium, Clymenon, Polemoniam, et id genus alias stirpes quibus præclarissimorum regum indita sunt nomina, producet. Viuunt itaque hodie grata hominum memoria, illorum nomina, alioqui statim simulatq; è uiuis excessissent cum ipsis peritura, nisi illa stirpibus indita post se reliquissent. Et à nobis certè meritò hoc omniũ longè præclarissimum ac saluberrimum tantorum regum & doctissimorum hominum studium atque certamen laudibus ad cœlum usque extollitur, quoties quàm optimis donis uitam nostram excoluerint, & quàm de nobis præclarè sint meriti recordamur. Quare uerissime Plinius dixit: Singula quosdam inuenta deorum numero addiderunt, omniumq; uitam clariorem fecerunt cognominibus herbarum, tam benignè gratiam memoria referente. Quod ubi mecum reputo, mirari subit cur nemo propémodum principum nostrorum, ueterum regum & heroum exemplum imitari studeat, atque iuuare saltem eos qui hoc studio indagandarum herbarum tenentur, in animum inducat. Scio quidem eos molestis & operosis negocijs sic implicitos, modò Spartam quæ illis obtigit, probè tueri uelint, ut inquirendis stirpibus operam dare ipsi non possint. Attamen illorum nihilominus erat hortos optimis, & à longè etiam petitis herbis consitos construere, atque qui easdem subinde colant, augeant & conseruent herbarios, quod etiam olim Cæsares Romanos fecisse suprà cõmemorauimus, suis impensis alere. Idq; ea potissimum de causa, quod nulla sit res unde sibi plus laudis & gloriæ aucupari ualeant, aut de tota posteritate melius mereri, quàm si hac ratione stirpium notitiam conseruare studuerint. Optarem itaque aliquam saltem partem, eamq; planè minimam suorum sumptuum, quos magna ex parte in res fluxiles ac momentaneas, ne quid grauius dicam, collocant, ad illustrandam hanc medicinæ partem, quæ nunc quasi caput suum è profundis tenebris exerit, ponerent. Sed prò Deum immortalem, quid mirum reges & principes hoc studium indagandarum stirpium non admodum respicere, cum nostræ ætatis etiam medici sic ab eo abhorreant, ut inter centum uix unum qui pauculas saltem herbas exactè cognitas habeat, reperire liceat. Quod quidem alia de causa fieri nõ iudico, quàm quod eam medicinæ partem quæ stirpium cognitionem tradit, ad se pertinere haud putent: aut uiliorem inhonestioremq; esse censeant, quàm ut ad se pertinere patiantur. Dignitati enim existimationiq; suæ non parum detractum iri arbitrantur, si ea tractent, quorum seplasiarij & quidam alij, si dijs placet, sibi iam cognitionem uendicarunt. Hinc est quod totam hanc curam in pharmacopolas, indoctum mehercule magna ex parte hominum genus, & in stultas mireq; superstitiosas mulierculas reijciant. Adeò ut nostra tempestate uniuersa herbaria medicina in manibus sit rusticarũ & uetularum mulierũ, ineruditorumq; hominũ, qui errorem sub-

Quid ueteres studio inquirendarũ stirpium consecuti sint.

A principib. herbarij alendi, aut sumptus ad inquirẽdas herbas suppeditandi.

Medici nostri tẽporis à studio indagandarum herbarũ abhorrent.

Herbariam medicinam hodie in manibus esse imperitæ plebis.

SCD Lyon

rem ſubinde errore cumulant. Meritò itaq; reprehenſionem & obiurgationẽ noſtram multorumq; aliorum bonorũ uirorum incurrunt medici, qui hanc cognoſcendarũ ſtirpium curam funditus repudiant, aſpernantur, & pro nihilo putant. Quis enim æquo animo ferret hoc ſibi ſtudium ignominioſum exiſtimare, quod olim regibus, Græcorumq; ducibus, adde etiam poëtis & philoſophis, fuiſſe longè honorificentiſsimũ demonſtrauimus? Quod ſi uerò quiſpiam ſecum etiam reputet quàm utilis quamq; neceſſaria medicis ſit hæc herbarũ notitia, longè maxima caſtigatione & obiurgatione dignos cenſebit. Nam nemo illorum morbis rectè mederi poteſt, aut medicamenta componere, aut antea inuentis commodè & opportunè uti, niſi ſimplicium exactam habeat notitiam. Id quum omnibus ſit manifeſtiſsimũ, cur pluribus demonſtremus nihil opus eſt. Ad hanc autem conſequendam notitiam non ſatis eſt ſemel aut bis térue illorum diſcrimina, Galeno etiam noſtro teſte, ſed frequenter admodum inſpexiſſe. Proinde cum ueteres olim cum philoſophi tum medici αὐτοψίαν propriamq; inſpectionem ad exquiſitam ſtirpium notitiam conſequendam neceſſariam eſſe perſpectum haberent, harum inquirendarum munus non rudibus & imperitis ſeplaſiarijs, non horum miniſtris æquè imperitis, aut multò rudioribus, non etiam ſtultæ & ineptæ plebi permiſerunt: ſed ad ſe potius pertinere hanc prouinciam arbitrati, non unius & item alterius tantum regionis tractus, ſed magnam orbis partem peragrarunt, ut non ſolum ſuis ipſorũ oculis omnis generis herbas contuerentur, uerumetiam manibus contrectarent, deguſtarentq;, ut ſcilicet hac ratione non tantum earundem imagines, ſed & uires planè addiſcerent. Sic ſanè Theophraſtũ, qui nobis nouem de hiſtoria libros certè præſtantiſsimos reliquit, multas peragraſſe prouincias conſtat: neq; enim aliàs tam exquiſita ratione ſingulas ſtirpium differentias, quas diuerſarum regionum ratione habent, tradere potuiſſet. Dioſcorides quoq;, ut metipſe teſtatur, incredibili quodam cognoſcendarum herbarum deſiderio ductus, multa admodum in militari labore loca perluſtrauit, tantam hinc conſecutus peritiam ſtirpium, ut poſt ſe de ijſdem, Galeno etiam teſte, abſolutiſsimos reliquerit libros, quos multi hodie herbariæ medicinæ ſtudioſi, magno cum fructu, non tantum aſsiduè domi legunt, ſed & ſecum nunquam non circunferunt. Prætereo nunc lubens Crateiam, Dionyſium, Methrodorum, utpote quorum ſcripta non extent, temporumq; iniuria perierint. Omitto etiam Plinium Secundum, diuini illius operis De mundi hiſtoria autorem, quem omnes plurimũ operæ non ſolum in hoc cognoſcendarum ſtirpium, uerumetiam multarum aliarum rerum ſtudio poſuiſſe, ac tandem mortem oppetiiſſe ſciunt. Quàm uarias autem terræ regiones ut medicam materiam exactè cognoſceret, uitamq; mortalium iuuaret, Galenus luſtrauerit, nemo qui libros eius paulò diligentius legit, ignorare poteſt. Nam metallorum gratia in Cyprum, quæ ibidem multa ſunt: bituminis & aliorum quorundam cauſa, in Syriam Palæſtinam nauigauit. Quantum uerò ſtudij & operæ in ſola dignoſcenda terra Lemnia poſuerit, ijs qui nauigationis ſuæ deſcriptionem legerunt notum eſt. Hæc longius commemorauimus nulla alia de cauſa, quàm ut hinc noſtri ſeculi medici diſcerent, quantum ipſi à ueterum abeſſent diligentia: quos maximo etiam rerum ſuarum, adeoq; corporis diſpendio, in denſiſsimis ſyluis & nemoribus oberrare, altiſsimaq; montium iuga conſcendere ut exactam ſtirpium notitiam conſequerentur, haud piguit: & ut uel tantorum uirorũ exemplo tandem conuicti, ſtirpiũ cognoſcendarũ ſtudium ad ſe pertinere credant. Quod ſi tamen ijs exemplis parum mouentur, ad hanc ſuſcipiendam curam uel pudor eos impellat adigatq;. Nemo enim eſt cæterorũ artificum qui ſibi nõ ignominioſiſsimũ eſſe duceret, ſi ſuæ artis inſtrumenta & materiã quã quotidie manibus cõtrectat, ignorare iudicaretur. Cum itaq; in manuarijs artibus omnes eum ridendũ eſſe artificem exiſtiment, qui artis eius quam profitetur materiã nõ ſatis perſpectã habeat: multò certè maiori cachinno dignus erit medicus, qui ſuæ artis materias,

Stirpium notitia medicis tum utilis tum neceſſaria

Veterum medicorum circa ſimplicium medicamentorum cognitionem ſtudium.

Theophraſtus.

Dioſcorides.

Plinius Secundus.

Galenus.

Medicũ ignorare materiam medicam, ridiculũ.

atq; adeò ſanandi inſtrumenta, ignorat. Et deteſtanda quidem ſi nullo alio, hoc tamen potiſſimum nomine, hæc medicorum quorundam inertia, deſidia, ſocordia, & negligentia, quod effecerit ut propémodum omnis ſtirpium cognitio extincta & funditus deleta fuerit. Atque actum planè de medicina herbaria fuiſſet, niſi aliquot bonos, eruditos, & diligentes uiros Deus excitaſſet, qui hoc ſtudium quod iam ad internitionem tendebat, & propè totum obliteratum erat, maximis & uigilijs & laboribus iuuare, atq; ab interitu uindicare uoluiſſent. Inter eos autem qui ſtrenuè in hanc curam incubuerunt, mea quidem ſententia primas tenet genere & eruditione clarus Hermolaus Barbarus, qui primus omniũ, quod ſciam, noſtra ætate facinus longè pulcherrimũ aggredi, eamq; medicinæ partem neutiq; contemnendam, à tenebris in lucem reuocare auſus eſt. Nam initio ſuſcepti illius laboris præſtantiſsimũ, atq; multis iam ſeculis cõprobatũ medicæ materiæ ſcriptorẽ Dioſcoridem Latio donauit. Quo feliciter peracto labore, Corollarium adiecit, quo nihil eruditius, nihil copioſius, nihil denique magis uarium poſt Plinium in latina lingua editum eſſe docti unanimi ſententia fatentur. Quicquid enim à Theophraſto, Athenæo, Oribaſio, Aëtio, Paulo, Polluce, Plinio aliiſq; cum Græcis tum Latinis eruditis admodum hominibus, quos nominare nunc nihil attinet, ſparſim notatũ eſt, hoc totum in Corollario ſuo, uno quaſi faſce, complexus eſt Barbarus. Et quidem huius celeberrimi uiri ſtudiũ eò magis à nobis prædicandum eſſe cenſeo, quod ipſe primus, cuius profeſsione medicus nõ eſſet, ſecurè interim in utramuis aurem dormitantibus medicis, nutanti tum breuiq; caſuræ rei herbariæ auxiliares manus porrigere dignatus ſit. Incõparabilis huius uiri exemplum ac inſtitutũ, paulò pòſt imitatus eſt Ioannes Ruellius Gallus, homo ſupra linguarũ peritiã nõ uulgari rerum cognitione præditus: is enim pari conatu ac ſtudio cum prodigioſis monſtris congreſsurus, eum primũ nobis autorem latinitate donatum exhibuit, unde ueram exquiſitamq; materiæ medicæ cognitionem petere liceret, ut ſcilicet proſcriptis & exploſis tandem Auicennæ & aliorum Arabum inſulſis, erroribusq; nõ leuibus refertis de re herbaria placitis, è puriſsimo fonte Dioſcoride ſtirpium notitiam hauriremus. Certarunt itaq; inter ſe hi duo inſignes uiri uter alterũ uinceret: honeſtum ſanè, Heſiodo & Galeno noſtro teſtibus, certamen, è quo uterq; immortalem eſt conſecutus gloriam. Cæterum cum Ruellius ueteres atq; adeò legitimas ſtirpium nomenclaturas, quibus eas Dioſcorides appellauit, acceſsione nouarũ, quas nobis magna ex parte monachorũ & mulierculariũ ſuperſtitio peperit, obſcuratas nunc & obliteratas eſſe, neq; etiam ſingulas ſtirpes ab uno Dioſcoride deſcriptas animaduerteret, paucis abhinc annis opus, ut apparet, multis uigilijs adornatũ, cui de ſtirpium natura titulum indidit, edere uoluit. In quo ſanè quicquid uſquam ferè apud Theophraſtum, Plinium, Galenum, alioſq; ueteres & recentes probatos autores de ſtirpibus ſcriptum eſt, complecti magno ſtudio annixus eſt. Quare à pleriſq; hodie uir ille bonus male audit, eò quod complura admodum ad uerbum aliunde, è Plinio præſertim ac Hermolai Corollario, tranſcripta, ſuppreſsis eorundem nominibus, in ſuos tranſtulerit cõmentarios: quaſi uerò illi quibus hoc ſuum tueretur factum, modò ſuperſtes eſset, ueterum eorumq; probatiſsimorũ ſcriptorum exempla deeſsent. Atqui ut mortuo iam nõnihil patrocinemur, unum tantũ cõmemorabimus. Neminẽ eſſe arbitramur qui neſciat Plinium uaſtum hoc ſuum & immortalitate dignum de hiſtoria mundi opus ex antiquiſsimis ac uarijs autoribus contexuiſſe: is tamen non quouis in loco eorum unde ſingula deſcripſit nominatim mentionẽ facit, cõtentus idipſum ſemel feciſſe. Quare cum in Plinio haud culpetur quod non niſi ſemel, libro nimirum primo, eorum unde ſua tranſcripſit meminerit, qui fit ut hoc ipſum Ruellio uitio detur? cum tamen conſtet hunc in præfatione eius operis ingenuè fateri, ea quæ ſparſim à ueteribus tradita ſunt, ſe ueluti in compendium digeſsiſſe, atq; uſqueadeo ab ijs adiutum eſſe, ut eis penè totum acceptũ referat.

Hermolaus Barbarus.

Corollarium Hermolai.

Ioannes Ruellius.

Monachos & mulierculas, ueteres ſtirpiũ nomenclaturas obſcuraſſe.

Ruellij opus de natura ſtirpium.

Ruellius à calumnia defenditur

Proinde

Proinde cum is aliorum ſcriptis cõmodè uſus ſit, eaq; quaſi in ordinem digeſſerit, atq; adeò ſua fecerit, nõ erat cur paſsim autorum unde ſingula mutuauerat nomina, maximo legentium faſtidio apponeret. De ijs itaq; Ruellij laboribus alij ſtatuant ac iudicent quicquid uelint: ſcio enim quàm diſparia, & magna ex parte iniqua, multorum de ijs ipſis ſint iudicia: me certè non pudebit apertè fateri, mihi eius cõmentarios multum profuiſſe. Quamuis nec illud nobis diſsimulandum ſit, nos non raro ab illo diſſentire, tantum abeſt ut quiſpiam me in uniuerſum omnia quæ in ijs libris de natura ſtirpium decernit, probare exiſtimet. Vtcunq; autem multa ſint in Ruellij cõmentarijs quæ nõ probemus, debet tamen nihilominus eius ſtudium nobis eſſe longè gratiſsimum, ut qui in tanta rei herbariæ caligine plus tamen omnibus qui hunc anteceſſerunt præſtiterit. Sed de Ruellio ſatis, aut certè plura quàm oportuerit diximus, præſertim cum non deſint ſuæ gentis homines tum eruditi tum eloquentes, qui illi multò rectius quàm ego patrocinari in hac cauſa poſsint. Ad Marcellum igitur Virgilium Florentinum, qui poſt Ruellium hanc medicinæ partem illuſtrare aggreſſus eſt, accedamus. Quamuis uerò ille non magnam admodum herbarum notitiam habuiſſe uideatur, ut qui profeſsione medicus non fuerit, eoq; tempore quo denſiſsimis tenebris res herbaria obducta iacuit ſua ediderit, tamen quia complura obſcura & deprauata Dioſcoridis loca enucleauit, & priſtino nitori reſtituit, debet uel hoc ſaltem nomine illius ſtudium & conatus nobis probari, cum nihil æque ad rectè intelligendũ Dioſcoridem alioſq; autores conducat, ac exemplariorũ integritas & puritas. Quod uerò nõnunquam à uerbis Dioſcoridis paulò longius receſſerit, nec eorum legitimũ & genuinũ ſenſum aſſecutus fuerit, id illi uitiũ cum cæteris interpretibus cõmune eſt, utpote qui nõ raro Plinij magis quàm Dioſcoridis ſenſum exprimere ac ſequi ſtuduerint. Quod uerò nõnulli Marcellum Dioſcoridis interpretem planè grammaticũ eſſe iudicant, nõ magnopere reprehendo. Sed quod adijciũt eum in hac arte nõ ſatis tritum, hoc faciunt more ſuo, ne non palàm omnibus inſanire ac furere uideantur, dum ita ſiniſtrè ac temerè de hoc uiro multisq; alijs de literis et re medica optimè meritis iudicare audent. Ego uerò omni aſſeueratione affirmare nihil metuo, Marcellum in tanta etiam rerum omnium caligine, plures herbas cognitas habuiſſe, magisq; grammaticũ fuiſſe, quàm illi hodie, qui tam impudenter de fama illius et aliorũ eruditorũ hominũ detrahere nõ uerentur. Verum omiſsis nunc exteris, ad Germanos noſtros, uiros aliquot bonos & eruditos, qui editis ſcriptis medicinæ herbariæ lucem afferre, & eam quaſi in integrũ reſtituere conati ſunt, ueniamus, ut ne eos etiã merita defraudemus laude. Inter hos autem primus fuit Otto Brunfelſius, uir quidem eruditus & planè φιλόπονος, qui primũ latino, dein etiã germanico ſcripto herbariã medicinã iuuare & illuſtrare conatus eſt. Quamuis autẽ multa in illius ſcriptis deſiderentur, utpote quod deſcriptiones picturis paſsim nõ reſpondeãt, et quod paucas admodum, & uulgares tantũ ſtirpes protulerit, quodq; ſæpe nõ ſuis & legitimis nominibus appellauerit herbas: nihilominus tamen ut hunc omnes certatim laudibus efferant uel unica hac de cauſa meritus eſt, quod ipſe primus omniũ rectam pingendarum ſtirpium rationem denuò in Germaniam noſtram inuexerit, alijsq; hanc imitandi occaſionem præbuerit. Cætera quæ in eo deſiderantur, cum illa præſtare non potuerit multas ob cauſas, potiſsimũ uerò propter crebras ac multas typographi moleſtias, qui importunè inſiſtebat, editionemq; ut metipſe in aliquo ſuarum uigiliarũ loco fatetur, maturabat, ueniam merentur. Quid multa? cum conſtet Brunfelſium primum fuiſſe in Germania noſtra qui herbariam medicinam propémodum extinctam è craſsiſsimis eruere tenebris attentauerit, certe hoc nomine, quanquam non omnia ex ſententia ceciderint, uenia digniſsimus eſt: nam etiam iuxta prouerbium, συγγνώμη τῷ πρωτοπείρῳ. Præterea cum huic optimo uiro nihil optatius fuerit, quàm ut poſteritati plurimum prodeſſet, æqui boniq; faciendos ſtudioſis omnibus

Marcellus Virgilius Florentinus.

Defenditur ab iniuria Marcellus.

Otto Brunfelſius

eius labores, qualescunq; sunt, censeo. Brunfelsio in hoc studio illustrandæ rei herbariæ
Euricius Cordus succesit Euricius Cordus, uir præter singularem poëtices, aliarumq; disciplinarũ eruditionem, integerrimus ac diligentissimus. Quantum autem rei herbariæ uindicandæ ab interitu profuerit, Botanologicon quod ille posteritati suæ diligentiæ testem reliquit, abundè testatur, adeò ut nunc nostra cõmendatione huic non opus sit. Hoc tamen in præsentia dicere uolui, uirum hunc longiori uita fuisse dignissimum, ut qui opera sua instaurandæ herbariæ medicinæ plurimum momenti adferre potuisset. Sed quod parenti per ipsa fata non fuit integrum perficere, hoc filius, quem post se reliquit, Valerius Cordus, optimæ spei iuuenis, et
Valerius Cordus incredibili quodam cognoscendarũ stirpium studio amoreq; flagrans, nisi dij quoq;, quod longè absit, illi uitam longiorẽ inuideant, cumulatè præstabit. Cum enim nunc paternis uestigijs strenuè insistat, nõ est cur uelit quasi in medio cursu gradum sistere. Post Euricium Cor-
Hieronymus Tragus. dum in hanc arenam descendit Hieronymus Tragus, qui anno abhinc altero, cum iam propémodum hos cõmentarios absolueramus, germanicũ scriptum bene longum de stirpibus publicauit. Cuius quidem conatus mihi ualde probantur. Nam etsi mihi cum eo nulla intercedit familiaritas, apparet tamen in hoc homine mira quædam in inquirendis stirpibus diligentia. Et quidem hunc non esse imperitum herbarum, earundem descriptiones quas affert palàm testantur. Eiusmodi enim magna ex parte sunt, ut oculis suis inspexisse hũc herbas quas pingit abundè demonstrent. Atq; hoc quidem nomine laudem meritus est nõ uulgarem, potuissetq; multorũ euitare reprehensionẽ, nisi singulis ferè herbis sua ex Dioscoride nomina accersere uoluisset: quasi uerò Dioscorides omnium regionum stirpes descripsisset, cognitasq; habuisset, cum tamen cõstet quamuis propémodũ terram suas priuatim ferre herbas. Dum itaq; omnibus stirpibus sua ex Dioscoride nomina imponere studet, dictu mirum quàm interdum temerè admodum, probatas & multis iam seculis receptas Dioscoridis lectiones immutare ac deprauare cogatur. Quod quidem ius præter necessitatem immutandi loca autorũ non solum sibi Tragus, uerumetiam alij quidam, idq; magno cum supercilio, usurpant: ut nihil mirum sit raros esse admodum autores, quamuis optimi sint, quos nõ infinitis mendis contaminatos uideamus. Neque enim alia est maior deprauandi bonos autores occasio, quàm cum quisq; quod maximè placet in ijs immutandis statuit. Qui enim fieri potest ut dum quiuis pro suo arbitrio nunc demit, nunc adijcit aliquid, maneat illabefacta genuina & legitima scriptoris sententia? Quare non minus uerè quàm lepidè quidam dixit, eos libros esse optimos, qui nullam prorsus lituram experti essent. Cum igitur is mos temerè quæuis in bonis autoribus immutandi nobis semper suspectus & infensus fuerit, diligenter admodum cauimus ne quid facile in Dioscoride mutaremus, nisi ut idipsum faceremus manifestissimæ coniecturæ, aut Plinius, aut alius quispiam fide dignus autor moneret cogerétue. Sed ad Tragum reuertamur, qui quum strenuè annititur ut singulis herbis nomina ex Dioscoride imponat, in alterum peccatum incidit, ut nõ raro falsas & adulterinas facultates, quod pernicio sissimũ esse nemo nõ nouit, eisdem assignet. Hactenus tum exterorũ, tum etiam nostræ gentis uirorum aliquot sanè eruditorum, qui editis scriptis rem herbariam iuuare studuerunt, honorificam facere mentionem uoluimus, ut quàm bene de nobis totaq; posteritate meriti essent ostenderemus, & ut extaret etiam erga iam mortuos aliqua gratitudinis nostræ significatio. Cæteros qui de ea medicinæ parte scripserunt nihil moror, ut quos constet plus illi tenebrarũ offudisse, quàm lucis attulisse, taceo quod eorum scripta multis ac grauibus erratis plena sint. Verũ inter omnes herbarios libros qui hodie extant, nulli sunt qui plus crassissimorum errorum habeant, quàm illi quos iam iterum atq; iterum edidit Egenolphus typo-
Egenolphi herbarij libri. graphus. Nam multis in locis unam atq; eandem herbam pro duabus tribúsue, ijsq; & forma & facultatibus distantibus, pingit. Sic ex uno quidem Polygonato, Dictamnũ & Elle-

borum

borum album facit. Vna etiam pictura Atriplicem & Mercurialem exprimit. Gladioli nomine tres inter se differentes herbas describit. Omitto alia multa quæ quiuis, modò pertenuem herbarum notitiam habeat, primo statim aditu deprehendet. De picturis eius hoc dixisse satis sit, me mirari maiorem in modum cur suis pyxidibus non appinxerit etiam assidentes pharmacopolas, aut illorum ministros præcinctos corio, cum melli aduolantes muscas, & aquæ naues, atq; in ijs ad transtra sedentes nautas adhiberi curauerit. Sed cum non magni faciat cõmoda studiosorũ, & ad rem augendam magis attentus sit, nihil mirum ex illius officina prodire eiusmodi libros. Porrò ut eô tandem quô tendebat animus perueniam, ego quidem paulò antè cõmemoratorum longè doctissimorum uirorum studium imitatus, hos de historia stirpium commentarios maximis cum uigilijs tum sumptibus confeci. In quibus initio quicquid ad uniuersam cuiusque stirpis historiam attinet, omnibus superuacaneis recisis, breuiter, & ordine, ut confidimus, optimo, eodemq; perpetuo, complexi sumus. Deinde singulis stirpium historijs, uiuas & ad naturæ æmulationem à nullo unquam, pace omnium dixerim, artificiosius expressas imagines adiecimus: idq; nulla alia de causa, quàm ut ea quæ nudis uerbis exponit historia, certius exprimeret, atque adeo altius animo infigeret pictura. Neque sanè peregrinarum tantum stirpium, suaq; sponte in Germania nostra haud prouenientium, quarum tamen plus centum ijs in commentarijs studiosi reperient, picturas dedimus: uerumetiam uulgarium, & earum quæ iuxta sepes ac dumeta passim prouenium. Idq; ut faceremus duabus potissimum rationibus moti sumus. Primum ut herbariæ medicinæ studiosi earundem etiam historiam integram, & in ordinem digestam haberent, quæ magna ex parte à ueteribus non est tradita, apud recentiores uerò non nisi manca & confusa. Dein ne posteris nostris accidat quod nobis euenisse nemini obscurum est, ut scilicet quæ hodie sunt omnibus notissimæ stirpes, illis prorsus incognitæ fiant. Nam quis est qui nesciat Dioscoridis seculo pleraq; herbas tam notas fuisse, ut illum piguerit earundem notas, quibus à posteris suis agnoscerentur, tradere? Quod si tamen hodie peritissimos etiam herbariæ rei homines perconteris, nemo erit qui eas cognoscet. Quare ne nostra negligentia, aut temporum iniuria eueniat ut è notitia hominum uulgares nunc plebeis q; cognitæ stirpes excidant, earundem etiam historias & imagines ijs nostris commentarijs inserendas esse duximus. Et quare notas & uulgares admodum stirpes contemneremus, cum sæpius maior illis uis insit, quàm ijs quæ à remotissimis extremisq; orbis partibus, non sine maximis sumptibus conquisita, importantur? Nam quid Polygono magis uulgare? quid contemptius? omnium siquidem conculcatur pedibus: quod si tamen uim eius quam in sistendo sanguine obtinet experiri uolueris, nihil eo præstantius dices. Possem huic similia multa commemorare, sed in re nota non est cur temerè uerba fundamus. Quid multa? ut tanquam diuersis copijs iunctis nobis contra uarios morborum insultus aciem instruere liceret, tam nostratium quàm exterarum stirpium tum historias tum imagines studiosorum oculis subijcere placuit. In acquirendis autẽ peregrinis et radicibus & seminibus quæ subinde terræ mandata nobis feliciter prouenere, multũ nobis profuit Hieronymus Schallerus medicus Noricus, homo & herbarũ aliarumq; multarũ rerum peritissimus. Quod hoc loco cõmemorare uolui, ut nostræ amicitiæ ac charitatis aliquod apud posteros extaret testimoniũ, & ut studiosi quantum huic bono & erudito uiro, qui sua nobis nunquam defuit opera, deberent palàm intelligerent. Cæterum cum multarum stirpium quas neq; Dioscorides neq; alij ueteres cognouerunt historias huic operi inseruerimus: nam cum magna ex parte sint uulnerariæ, atq; adeò in quotidiano multorũ, maximè chirurgorũ, usu, prætereundas minimè putauimus: illarũ certè usitatis atq; adeò barbaris nobis utendum fuit nomenclaturis, quandoquidem latinis destitueremur. Maluimus enim uti ineptis minusq; latinis appellationibus, q;

Consilij sui rationem in conficiendis ijs de stirpium historia cõmentarijs exponit.

Vulgatissimarũ etiam herbarum picturæ non contemnendæ.

Hieronymus Schallerus.

Quare interdũ usitatis & barbaris usus sit nomenclaturis.

SCD Lyon 1

illis adulterinas uel græcas uel latinas accersere, ne scilicet cum illegitimis earundem nomenclaturis adulterinæ etiam illis facultates ascribendæ nobis essent: quod cõtigisse nõnullis qui de re herbaria scripserunt, suprà cõmemorauimus. Quare ubi potuimus habere dictionem græcam per omnia germanicæ appellationi respondentẽ, hanc potius quàm falsam aliquam ex Dioscoride illis imposuimus. In alijs stirpibus quas Dioscorides cognouit unicè cauimus, ne omnes earundem nomenclaturas quæ initio capitum reperiuntur cõmemoraremus, quod sciremus propémodum omnes à sciolis quibusdam ex Apuleio, aut alio eius generis autore adiectas, & in contextum Dioscoridis temerè raptas esse: & quod perspectum habeamus, nihil æque herbarum cognitioni obfuisse, maioremq; iacturam attulisse, ac illam confusam appellationum coaceruationem. Præstat igitur paucis admodum, ijsq; ueris & legitimis uti, ne nominum confusio, rerum etiam nobis cõfusionem pariat. Porrò adiecimus etiam aliquot arborum historias & imagines, non quod nobis consilium fuerit singulas uelle describere, id enim infiniti laboris erat: sed cum Dioscorides alijq; rei herbariæ scriptores illis stirpium quarundam folia assimilent, atq; adeò sine earum deliniatione tota historia satis intelligi non possit, harum etiam aliquas ijs cõmentarijs inserere uoluimus, ad quas in cognoscenda stirpium historia studiosi respicerent. Quapropter quod fecimus, non errore, sed iudicio factum æqui iudices iudicabunt. In facultatibus cõmemorandis summa diligentia cauimus, ne alicui stirpiũ adulterinas ac illegitimas, quod plerisq; nõ sine maximo errato & uitæ humanæ dispendio fecerũt, assignaremus. Quare in historia stirpiũ quas ueteres cognouerunt, eas duntaxat quæ à Dioscoride, Galeno, Plinio, interdũ etiã quæ ab Aëtio, Paulo, & Simeone Sethi tradũtur retulimus. Idq; ea maximè de causa, ut omnes scirent eas facultates in quibus illi tres concordes sunt, esse eiusmodi, ut in ijs, tanquã maximè legitimis, spem certam ponere liceat. Nam si inter se dissentiunt, tum Galeni potius quàm Dioscoridis, & huius rursus magis quàm Plinij erit sequenda sententia. Cur autem Galeni sententia omnibus alijs sit præferenda, nulla alia est ratio, quàm quod is stirpium facultates partim certa quadam ratione & methodo, quam literis subinde mandauit, cognouerit, partim etiam experientia didicerit. In reliquis quidem stirpibus quæ ignotæ ueteribus fuerunt, Galeni secuti sumus exemplum: nam eas tantum facultates cõmemorauimus, quas multorum experientia comprobauit, quæq; longo usu receptæ sunt ab omnibus, & quæ ab earundem qualitatibus non abhorrebant. Quod uerò in ijs cõmentarijs græcarum literarum ordinem secuti sumus, id necessitate ipsa quasi nos cogente fecimus. Nam multò maluissemus, Dioscoridis exemplo, congeneres sibi herbas passim connectere, quàm eum quem instituimus sequi ordinem, nisi idipsum per picturas nobis non licuisset. Siquidem cum nullius stirpis historiam sine uiua eiusdem imagine ijs nostris cõmentarijs inserere constituissemus, stirpes uerò ipsas ac earundem genera non nisi diuersis temporibus, & nonnunquam aliquot annorum interuenientibus interuallis nanciscemur, hunc literarum græcarum sequi ordinem coacti sumus. Quanquam non uideam cur mihi tam exquisita opus sit excusatione, cum hunc etiam ordinem sequi Galenum, Plinium, & post eos Paulum, Aëtium, alios q; complures nõ puduerit. Quod ad picturas ipsas attinet, quæ certe singulæ ad uiuarum stirpium lineamenta & effigies expressæ sunt, unicè curauimus ut essent absolutissimæ, atque adeo ut quæuis stirps suis pingeretur radicibus, caulibus, foliis, floribus, seminibus ac fructibus, summam adhibuimus diligentiam. De industria uerò & data opera cauimus ne umbris, alijsq; minus necessarijs, quibus interdum artis gloriam affectant pictores, natiua herbarum forma obliteraretur: neq; passi sumus ut sic libidini suæ indulgerent artifices, ut minus subinde ueritati pictura responderet. Pictorum miram industriam præclarè imitatus est Vitus Rodolphus Specklin sculptor Argentoracensis longè optimus, qui uniuscuiusq; picturæ sculpendo

Cur multæ & cõfusæ apud Dioscoridem stirpiũ nomenclaturæ præteritæ.

Arborũ quarundam historiæ & imagines cur adiectæ.

Quid in cõmemoratione facultatum stirpiũ considerandum.

Ordinis in ijs cõmentarijs ratio.

Picturæ & imagines quales.

Vitus Rodolphus Specklin sculptor.

pendo lineamenta tam affabrè expreſsit, ut cum pictore de gloria & uictoria certaſſe uidea tur. Sed etſi multis & impenſis & ſudoribus picturas parauerimus, tamen non defuturos ſcimus qui eaſdem ueluti inutiles ac nullius momenti damnabunt, atque huic quidem ſuæ ineptiſsimæ ſententiæ Galenum patrocinari clamabunt, ut qui ne deſcribi quidem ſtirpes uoluerit, tantum abeſt ut earundem picturas probauerit. Quanquam uerò neminem eſſe putem qui non quantũ illi inſaniant intelligat, tamen eos hoc in loco rogare haud pigebit, oſtendant nobis ubi locorum Galenus ſtirpium deſcriptiones & picturas damnarit? cum certò ſciam hoc illi ne per ſomnium quidem ueniſſe in mentem. Atqui reſpondebunt ſtatim, Galenum idipſum libro ſexto de ſimpliciũ medicamentorũ facultatibus, capite de Abrotono, diſertè aſſerere. Verum nos uiciſsim illis reſpondemus: fateri nos quidem Galenũ noluiſſe ſtirpium formas ac ſpecies deſcribere, non tamen quod eas ipſas damnaret aut inutiles eſſe iudicaret, ſed quod idipſum poſt tot tantoſq; uiros, Dioſcoridem præſertim, qui hoc, Galeno etiam ibidem teſte, abſolutiſsimè præſtitit, conari planè ſuperuacaneum exiſtimaret. Sed quid multis moror? quis quæſo ſanæ mentis picturam contemneret, quam conſtat res multò clarius exprimere, quàm uerbis ullis, etiam eloquentiſsimorũ, deliniari queant. Et quidem natura ſic comparatum eſt, ut pictura omnes capiamur: adeoq; altius animo inſident quæ in tabulis aut charta oculis expoſita ſunt & depicta, quàm quæ nudis uerbis deſcribuntur. Hinc multas eſſe ſtirpes conſtat, quæ cum nullis uerbis ita deſcribi poſſint ut cognoſcantur, pictura tamen ſic ob oculos ponuntur, ut primo ſtatim aſpectu deprehendantur. Proinde nõ immeritò bonis pictoribus ſuus ſemper apud omnes ætates honos fuit. Et in uniuerſa Græcia hunc morem fuiſſe notũ eſt, ut ingenui et liberè educati pueri ante omnia, aut ſaltem unà cum literis picturam docerentur, quòd illis conſtaret, hanc ipſam eſſe quæ ſingularũ rerum non ſolum naturam exprimeret, ſed & memoriam conſeruaret. Quare ea quoq; ars in primum gradum liberaliũ artium recepta eſt, ſemperq; honos ei fuit, ut ingenui eam exercerent, mox ut honeſti, perpetuo interdicto, ne ſeruitia docerentur: ideoq; in hac nullius qui ſeruierit opera celebrantur. Atqui de pictura, quam quidã ſatis certè imprudenter explodunt, hæc dixiſſe ſatis ſit. Præterea cum in texenda ſtirpiũ hiſtoria uocabulis paulò obſcurioribus, & ab imperitorũ intelligentia ſenſuq; diſtinctis nobis utendũ fuerit, operæpreciũ nos facturos duximus, ſi horum breuem quandam explicationẽ adijceremus, ne inter legendum parum peritos remorarentur. Porrò cum ſingulis ferè ſtirpibus quatuor nomenclaturas inditas eſſe conſtet, græcam nimirum, latinam, barbaram, qua officinæ ſeplaſtariorũ utuntur, & germanicam, quadruplicem etiam Indicem concinnauimus, ut quiſq; ſtatim audito nomine, cuiuſq; ſtirpis hiſtoriam quærere nullo labore poſsit. De nobis inſuper hoc affirmare poſſumus, nos neq; impenſis neq; laboribus in ijs adornandis cõmentarijs pepercisſe, ut multorum de nobis expectationi ſatisfaceremus. Neq; enim grauati ſumus in campos & ſyluas creberrimè excurrere, altiſsima iuga montium cõſcendere, multaq; artificum tædia, quæ illis erratorum interdum emendatio peperit, deuorare: quod quiuis rerum æquus æſtimator per ſe ſtatim deprehendet, ita ut non opus ſit noſtram operam parum modeſtè prædicare. Quod ſi tamen quid nobis humanitus accidit, ſat ſcimus uenia dignos eſſe nos boni quiq; iudicabunt, quòd unius hominis non ſit rem herbariam funditus propémodum obſcuratam, ita in integrũ reſtituere, ut omni prorſus reprehenſione uacet, in hac præſertim rerum omniũ difficultate, acueterũ de ſtirpibus cõmentariorũ inopia. Inter omnia enim ueterum de ſtirpium natura ſcripta quæ earundẽ coniunctim notas tradunt, nullum prorſus niſi Dioſcoridis extat: qui tamen nec omnes, ut ſuprà cõprehenſum eſt, deſcribit, nec quas pingit ſemper diligenter & accuratè deliniat. Nam in facie ſtirpium repræſentanda interdum uarius eſſe apparet, nonnunquã etiam tam multas præterit notas, ut nihil minus quàm eam

In contemptores picturæ.

Picturæ laus.

Explicatio quarundã uocum cur adiecta.

Quatuor Indicũ ratio.

Dioſcorides in repræſentanda ſtirpium facie interdum uarius & negligens.

de qua illi sermo est stirpem exprimere uideatur. Id quod tum maximè fit, ubi à se non uisas, & ex aliorum sententia stirpes depingit. Præterea non pudebit etiam nos errata, si qua commisisse conuincamur, agnoscere, atque palinodiam canere: tantum abest ut indignè laturi simus, si quod nos non potuimus, impediti aut negligentia, aut iudicij tenuitate, alij inueniant aut sarciant, modò omissis maledictis & conuicijs, ut ueritatis studiosos decet, rationibus potius & probatissimorum scriptorum testimonijs sententiam nostram reuellant & conuincant. Quod si uerò quispiam omnino stomachari, & malignè in conuicia prorumpere perget, hunc ipsum suæ magis quàm nostræ existimationi obfuturum arbitramur: quod nemo eum bonum uirum reputet, qui temerè detrahere de fama alterius audeat. Et certè qui tam prompti & parati sunt ad alienos labores uel extenuandos, uel contemnendos, uel prorsus repudiandos, magna ex parte in tenebris delitescunt, & in angulis se continent, ubi apud sui similes & imperitos asinos mirè triumphant. Quod si tamen momi illi aliquando è tenebris erumperent, & in apertum prodirent, nemo non statim intelligeret quàm inani eruditionis fastu turgeant, quamq; sint impudentes nugatores. Et nos certè istos conuiciatores sic exciperemus, ut sese in latebris continuisse, & lucem nunquam affectasse optarent. Nam ad illos probè tractandos, ac eorundem tela & iacula fortiter propellenda retorquendaq;, neque uires neque artes nobis defuturas confideremus. De Michaëlis Isingrinij typographi Basiliensis diligentissimi, in excudendo hoc opere industria & sedulitate hoc in loco plura dicerem, nisi has ipsas ex alijs multis quæ nunc annis aliquot ex illius officina prodierunt, satis cognitas ac testatas esse sciremus. Et quidem opus ipsum per se satis loquitur quàm in eo imprimendo diligens fuerit. Quantos autem fecerit sumptus, facile quiuis æstimabit qui operis magnitudinem & picturas ipsas pro rei dignitate expendere uoluerit. Plurimum itaque huic uiro debent rei herbariæ studiosi, ut qui neque impensis neque laboribus, quo illorum commodis inseruiret studiaq; iuuaret, pepercerit. Cum uerò hodie multos esse typographos compertum sit, qui instar fucorum alienis insidientur laboribus, librosq; optimis ac elegantissimis typis excusos, & præstantissimis picturis ornatos, inepta sua æmulatione deforment atque contaminent, idq; nulla alia de causa, quàm ut ex aliorum incommodis sua comparent cõmoda, Isingrinij etiam, qui immensos in hoc opere excudendo sumptus fecit, ratio habenda fuit: ideoq; ne quis alius hos nostros commentarios usquam locorum impunè imprimat, Cæsareo decreto, quod initio etiam operis monuimus, cautum & prospectum est. Quum uerò usitato more patronum aliquem ijs nostris commentarijs quererem nobilitate & uirtutum splendore excellentem, nemo omnium cui iustius quàm tibi Illustrissime Princeps IOACHIME, clarissimo heroi, hos dedicandos esse putarem occurrebat. Nam si generis tui uetustatem atque nobilitatem specto, nemo te hodie Principum aut melior, aut præstantior, utpote cuius maiores à Guelfis, qua uix ulla in Germania uetustior est nobilitas, ortos esse constat. Quod si eorundem uirtutes expendo, nullam prorsus uirtutem magnis & bonis Principibus dignam illis defuisse uideo. Omni uerò genere uirtutum fuisse claros uel inde maximè colligi potest, quod Franciæ pars ad Mœnum sita, cuius tamen gens libertatis tuendæ semper studiosissima fuit, non alio nomine quàm nobilitate & uirtute eorum inuitata, ijs parêre cœperit. Possem nunc singulorũ maiorum tuorũ qui res maximas gesserunt uirtutes cõmemorare, si longius euagari epistolæ ratio permitteret: quare prætereo cæteros, atq; unũ eumq; præcipuũ produco ALBERTVM illum, quem ut reliqui propter insignem fortitudinẽ, inq; prælijs dexteritatem ac felicitatem, germanici Achillis cognomine celebrarũt: ita ego propter singularem prudentiã, atq; in rebus agendis miram industriã & solertiam, germanicũ Vlyssem meritò appellandũ esse censeo. De huius autẽ multis ac uarijs uirtutib. multa extant præclara testimonia in eorũ libris, qui Prin-

IOACHIMI electoris Marchionisq; Brandenburgensis laus.

Albertus Marchio Brandenburgensis germanicus Achilles & Vlysses.

qui Principum Germaniæ res bene gestas memoriæ prodiderunt, adeò ut de ijs nunc longius mihi differendũ minimè sit. Ad tuam itaq; celsitatem redeo, de qua uerissimè dici potest quod semina uirtutis à bonis parentibus in posteros propagentur. Tantum enim abest ut à maioribus tuis Principibus optimis degeneraueris, ut plerosq; etiam ingenio & uirtute superaueris. Nam ut multas easq; præclaras & magno Principe dignas uirtutes tuas, iustitiam in imperio, pacis tuendæ curam, magnitudinẽ animi, integritatẽ, modestiam, clementiã, & eximiam bonitatem, omittam, nónne hæc uerè in te regia est uirtus quod studia literarũ, quæ tamen uulgus Principum odit cane peius & angue, adiuuare, ornareq; tantopere studes? Quod autem immenso fauore literarum prosequaris studia maximo est argumento, quod non solum scholam, sed & aulam doctissimis uiris, quorum opera ad studiorum ac rerum gubernationem uteris, quorumq; te colloquio oblectas, pulchrè ornatam habeas. In eo autem quod literas earumq; cultores amas, obseruas, tueris, amplissimisq; honoribus auges, singularis tua elucet prudentia: intelligis nanq; sapientiæ studio, atqueadeo literis ipsis florentibus, res omnes quibus humana societas constat cõseruari. Literis enim debemus quod hodie doctrinæ cœlestis, aliarumq; disciplinarum puritate fruamur. Iisdem etiam acceptum referendum quod aliquid, quicquid est, adhuc restat, quodq; non omnia unà cum corporibus eodem puluere obruta & sepulta sint. Quid enim maiorum nostrorũ uirtutes, atq; res præclarè gestas ab interitu & obliuione uindicauit nisi literæ ipsæ? Quid aliarum rerum omnium memoriã usq; ad hæc nostra tempora conseruauit nisi literæ? Sed idipsum uno & item altero exemplo breuiter demonstremus. Nemo hodie animantium naturas exploratas haberet, nisi Aristoteles præclarissimos illos de eorundem historia libros conscribere uoluisset. Quod ut præstare posset non parum Alexandri adiutus est liberalitate, qui ad conducendos uenatores & alendas bestias illi octingenta talenta, hoc est, quadringenta octoginta millia coronatorũ transmisit. Nullam præterea stirpium peritiam hodie apud ullam gentem reperire liceret, si Dioscorides, Theophrastus, Plinius, & alij quidam earundem notas quibus deprehenduntur, literis non mandassent. Meritò igitur hæc uerè regia in te uirtus nobis multis modis prædicanda erit, hoc præsertim tempore, quo maximus literarum omnium contemptus nõ tantum rusticas irrepsit casas, & artificum tabernas, sed & magnatum domos ac Principum aulas. Quotus enim quisq; hodie est Principũ, quem hæc cura conseruandorum studiorum tangat? ita ut nobis metuendum sit, nisi C. T. aliorumq; quorundam, paucorum tamen prò dolor, Principum patrocinio & liberalitate adiutæ fuerint, ne propediem è manibus nostris elabantur, redeatq; pristina illa uerè Scythica barbaries. Quare ut literas quemadmodum cœpisti perpetuò ames, foueas, & conserues, non solum hortor, imò etiam per CHRISTVM oro. Siquidem dum eas iuuare & ornare studes, simul etiam religionem, cuius in primis cura habenda est, naturæ cognitionem, leges, & quicquid est ad reipub. pacem & tranquillitatem conseruandam necessarium, tueris. Proinde non est cur C. T. eius liberalitatis, qua in conseruatione literarũ uteris, pœniteat: dum enim harum cultoribus succurris, atq; adeò ut suum cursum strenuè urgeant efficis, tibi etiam simul sempiternam laudem paras. Quum enim illis non sit quod pro tantis tibi beneficijs quibus eos ornas rependant, tamen hoc præstabunt uicissim, ut memoria tua apud posteros perpetuò sit duratura. Nam quanquam reliqua humana omnia, utcunq; in speciem uideantur firma & solida, cum annis simul labantur & deficiant: sola tamen laus quam doctrinæ conseruatio peperit, immortalis existit. Quapropter neq; ampliorem, neq; splendidiorem famam & gloriã tibi, imò toti tuæ ornatissimæ familiæ, comparare poteris, quàm doctrinæ & studiorũ conseruatione. Vt autem id quod nunc facis perpetuò quidem facias, in primis te necessitas ipsa, quam paulò antè exposui, cohortetur: dein diuinum etiam præceptum quod hoc ipsum abs te

Virtutes Principe magno dignæ

Studia literarum iuuare uirtus regia.

Literarum cõmoda.

Alexandri liberalitas in Aristot.

Hodierno tempore maximus literarũ cõtemptus.

Quæ commoda literarum conseruationem sequantur.

alijsq; Principibus seuerè admodum exigit, ut liberalitate uestra sic iuuetis studia, ut horum subsidio publica pax & tranquillitas conseruetur. Sed non est cur C. T. sponte currrenti cal caria addam, quũ inter omnes Germaniæ nostræ Principes uix alius reperiatur qui æquè atq; tu literas, eosq; qui opinione aliqua eruditionis clari sunt, amet, foueat, tueatur, ornet.

Dedicationis causæ.

Nobilitatis itaq; tuæ, multarumq; aliarum præclarissimarũ quæ in te elucent uirtutũ splendore motus, hos, quos multis sanè sudoribus & impensis adornaui, de Stirpium historia cõmentarios Celsitati tuæ inscripsi. Perspectum enim habebam eos nõ uulgare, sed excellens aliquod patrocinium requirere, quandoquidem uix ulla alia possit esse cõmentatio quæ plurium calumnijs pateat & exposita sit, quàm ea quæ de stirpium natura explicanda suscipitur. Proinde cum in spem certissimam adduceremur, nostras has uigilias non uulgarem gratiam ex amplissimi nominis tui inscriptione apud candidos & æquos inituras, foreq; ut eam ob causam maledicorum conuiciatorũ petulantia perfringeretur, te quidem in tanto ornatissimorum Principum numero mihi delegi, cui potissimum has ipsas consecrarem. Quare cum eas suscipies illustriss. PRINCEPS, *cõmendari tibi defensionem & conseruationem huius partis medicinæ quæ stirpium naturas inquirit, statues. Quam ut cupidè & libenter in te recipias multa, scio, mouebunt: potissimum uerò hoc ipsum, quod uix ex ulla alia re magis diuina præsentia & benignitas eluceat, quàm ex tam uaria stirpium tum forma, tum natura, dum scilicet omnes illas ad usum hominis conditas à Deo ipso perpendimus. Si quid igitur aliud, herbarum certè diligens contemplatio excusitat, imò cõfirmat in animis nostris opinionem hanc, quod homines Deo curæ sint, qui tam anxiè laborauit in ijs iuuandis ac tuendis, dum tot elegantissimis atq; præstantissimis stirpibus, quibus illi tam uarios morbos propulsare possunt, terram exornauit. Non parum etiam ad eam suscipiendam curam te præclarissimorũ tum Regum tum Principum exempla, quæ suprà recitauimus, hortabuntur. Sed omnium maximè immensa cõmoditas quæ ex istius partis medicinæ conseruatione ad uniuersos perueniet. Ad herbariæ deniq; medicinæ tum amorem tum defensionem mira quoq; iucunditas, quæ in contemplandis tot herbarũ generibus animũ subibit tuum, inuitabit. Quid enim iucundius, quid delectabilius quàm intueri stirpes, quas Deus opt. max. tot tamq; uarijs pinxit coloribus, tot elegantissimis redimiuit floribus, quorum colorem nullus unquam pictor satis exprimere potuit: tot deniq; seminibus & fructibus, quorum & in culina & in medicina usus est maximus, ornauit? Verum non est cur te pluribus in admirationem huius partis medicinæ pertrahere coner, utpote qui antea studio & amore eius sic tenearis, ut uix sit aliud quod te magis delectet. Nunquam enim in extruendis hortis tot arboribus atq; herbis consitis tantum operæ & impensarum poneres, si non illuc te rei iucunditas ac singularis amor pertraheret. Reliquum nunc est illustriss.* PRINCEPS, *ut pro tua excellenti humanitate, quæ uestræ familiæ cognata est, munus hoc nostrũ tanquã specimen & testem mei erga C. T. amoris & obseruantiæ, exporrecta lætaq; fronte accipias, atq; me tuo fauore cõplectaris, & autoritate ab inuidorum calumnijs defendas. Bona autem spes est hunc hortum quem donamus C. T. fore longè gratissimum, non tantum quod in eo omnis ferè generis herbas elegantissimè pictas reperire queas, uerumetiam quod inde ad quæuis morborũ genera remedia decerpere tibi liceat. Deus opt. max. te tuamq; ditionem incolumem seruet, ut Reipub. Christianæ atque literis diutissimè prodesse possis. Tubingæ, Calen. Martijs, Anno à nato Christo* M. D. XLII.

Diuina præsentia & benignitas ex stirpibus ipsis elucet.

EXPLICATIO QVARVNDAM VOCVM TOTO HOC opere paſsim occurrentium, in quibus aſſequendis non admodum peritus lector hærere poſſet.

Acetabula. ACetabula ab aceto denominata uidentur: quãuis alij ab accipiendo dictum putent, atque hinc eſt quod ſcribant acceptabulum: uaſcula quoq; fuerunt orbiculata, concaua, ſine marginis latitudine, quæ aceto plena ad intinctus ponebantur. Dehinc uox ad omnia alia quæ ſimilem cõcauitatem habent, translata fuit. Primumq; ſic concauas partes in polyporum flagellis, quibus id animal nititur, & uelut adminiculis fultum exurgit, nominauerunt. Translata etiam uox ad fœminarum locos, uocaueruntq; acetabula uenarum arteriarumq; ora, quæ in uterũ feruntur hiantia. Tranſtulerunt poſtremò etiam hoc nomen ad herbam, quam eam ob cauſam Acetabulum dixerunt, quod folia acetabulo ſimilia in orbem circumacta, ſenſimq; ſic ut ſenſum fallant, in concauam lacunam deſcendentia, habeat. κοτυληδόνες græcè nominantur.

Acinus. Acinus non tantum grana interna uuæ, quemadmodum quidam exiſtimant, ſed totũ fructum, qui ex ſucco, & parte quæ ueluti caro eſt, & ex uinaceis, & ambiente forinſecus cute cõſtat, ſignificat. Teſtis Galenus, qui libro 2. de facultatibus alimentorũ ſic ſcriptũ reliquit: Acini corpus ex quatuor partibus conſtat, ex ea ſcilicet quæ eius ueluti caro eſt: exq; humore per eam diſperſo, unde uinum: præterea ex nucleo, atq; eo quod omnia hęc foris circuncludit membranoſo tegumento. ῥᾶξ Græcis dicitur.

Aculei. Aculei, quæcũq; duriuſcula in cuſpidem turbinata punctionem infligũt ſpiculorũ modo, nominantur.

Acus. Acus, purgamentũ frumenti, leuiſsimũ ſcilicet in eo quod uentilabris extra aream iaculat.

Adnata. Adnata, uel Adnaſcentia, ſiue Appendices, ramuli dicuntur quos caulis nõnunq; ex ſe mittit, quaſi nouã adſcititiamq; prolem. Sic autem uocantur, quod quaſi cauli adnaſcantur & ſuperaccedant. Græci παραφυάδας, quod circum caulem erũpentes accreſcant, appellarũt.

Alæ. Alæ, caui inter caulem, & ramulos anfractus, unde ſinuatim noua proles egreditur, facta ab humanis alis translatione, dicuntur. Græci μασχάλας uocant.

Alabaſtra. Alabaſtra ſunt ſeruandis odoribus ex ſolidiſsima & frigidiſsima materia facta uaſcula, ſic dicta Græcis quod oblæuorem ſuum capi teneriq; manibus non facile poſſent, lubricaq; dilaberentur. Hinc alabaſtrites lapis, quem nunc alabaſtrum uocant, quoniam ex eo alabaſtra fierent, denominatus eſt.

Aluta. Aluta pellis ſeu corium dicitur poſtquã ad uſum & opus calceorũ & aliarum rerum concinnatũ eſt. Hinc alutamen, ſi ue alutamentũ, opus ex cõcinnatis pellibus factum. Et alutarij, pellium & coriorũ cõcinnatores.

Alſioſa. Alſioſa nõ dicuntur ea quæ frigidis locis gaudent, ſed contrà potius quæ algores ferre non poſſunt.

Amuleta. Amuleta remedia ſunt præſentanea aduerſus uenena & faſcinationes, qualia quidã in annulis, & è collo ſuſpenſa geſtare ſolent.

Amphora. Amphora menſura eſt quę capit duas urnas, ſeu octo congios.

Apices. Apices quæ in medio calycis ſeu folliculi quo flos claudit erumpũt, ſtamina ſunt, quę ueluti fila menta ab intimo floris ſinu proſiliũt. Habent apices ſæpius in ſummo quidpiam craſsiuſculum, à qua ſimilitudine nomẽ acceperũt.

Arbor. Arbor eſt quicquid à radice ſtatim ſimplici caudice, brachiatũ ramis, ſurculoſum, diſſolutuq; contumax aſſurgit.

Articuli. Articuli ſunt partes quæ in nodos quoſdam intumeſcũt, à quibus perſæpe ramuli prodeũt.

Aſparagi. Aſparagi quę primum in lucem prodeũt olerũ germina, priuſquam in folia explicent, recentiſſimiq; turiones qui edendo ſunt, dicunt.

Ariſta. Ariſta, eſt quę ut acus tenuis, longa, eminet à gluma. In ſumma, ariſtę quaſi apices & cornua ſunt ſpicarũ.

B

Baccæ. BAccę ſunt fœtus minutiores herbarũ, fruticũ, arborum ue, qui diſperſius rariusq; enaſcunt: ut ſunt partus lauri. Atq; in hoc ab acinis differunt, quod ij denſius proueniant.

Brachia. Brachia ſunt plantarũ, præcipuè autẽ arborum ramuli, quod inſtar brachiorũ in homine extendant.

Bulbi. Bulbi radices ſunt rotũdæ tunicatæ, quales ſunt hyacinthi, aſphodeli, & colchici.

C

Cachryes. CAchryes ſunt oblonga panicularum modo nucamenta, quę ſquamatim cõpacta propendent è ramis. Creſcũt hyeme, uere dehiſcũt in flaueſcentes ſquamulas, & folio prodeunte, decidunt: qualia in abiete, picea, & alijs permultis uidere licet.

Pilulæ. Plinius pilulas nominat.

Calathus. Calathus eſt rectus turbo, hoc eſt, id quod ex anguſtijs in latitudinem ſe diffundit. Calathi effigiem planè referunt flores liliorũ.

Calyx. Calyx folliculus eſt, quo flos primũ, mox ſeminis fœtus clauditur.

Capillamẽta Capillamẽta ſunt ueluti teretes & oblongæ in capilli modũ extenuatæ dicuntur.

Caput. Caput eſt id quod ſurſum deorſum ue in globũ extuberat, aut in orbem glomeratur. Si magnitudine ceſſerit, capitulũ nominat. Extremã tamen uitis partem caput etiam uocant, id eſt, ultimũ & productiſsimũ flagellum.

Capreoli. Capreoli ſunt coliculi intorti ueluti cincinni quidã in ipſis pampinis tenerioribus apparentes, quibus uitis ueluti manibus quibuſdam adminicula cõplectitur, ac cõprehendit. Ii enim ut uitem teneant, ſerpunt ad locum capiendum: unde à capiendo capreoli dicti ſunt.

Caro. Caro dicit id quod cortici ſubeſt.

Caudex. Caudex dicitur in arboribus & fruticibus, id quod à radice ſupra terrã ſimplex aſſurgit, & in quod à radice fertur alimonia.

Caulis. Caulis

uerò idem quod ſupra ſolũ ſimplex proſilit in herbis nominat. Sic utiq; caudex ad frutices & arbores, caulis ad herbas duntaxat pertinet.

Ceruix. Ceruix eſt pars illa à capitatis radicibus prodiens, prælonga, teresq; : ſic dicta, quod in colli ſpeciem figuretur.

Cyathus. Cyathus Græcis ἀπὸ τοῦ χύειν, id eſt, à fundendo dictus, eſt duodecima pars ſextarij.

Cymæ. Cymæ herbarũ delicatiores teneriores q; coliculi, quos à prima germinatione, & in ſumma ſtirpe proferũt. Nam cum uernum tempus appetit, primo quoq; foliorũ pululatu, præcluſis adhuc florũ calycibus, quoſdam quaſi turiones, olus ſubminiſtrat, in quibus floris primũ, mox ſeminis fœtus cõcludi-

Cirri. tur. Cirri ſunt capillamenta quæ contorta

Clauiculæ. criſpantur. Clauiculę coliculi ſunt, quibus quaſi manib. proreptans uitis adminicula cõprehendit.

Coma. Coma eſt quicquid hilari uenuſtate criniũ modo, ſumma ramorũ uel coliculorum exornat.

Congius. Congius, qui græcè χοῦς dicitur, ſex ſextariorũ capax menſura eſt. Eadem

Conus. etiã congiariũ appellat. Conus Græcis, uel pyramis, eſt inuerſus turbo, hoc eſt, id quod ex latitudine in arctius protrahitur ac faſtigiatur. Cui calathus, ut diximus, cõtrarius exiſtit.

Cor. Cor eſt quod in medio ligni reſidet, & tertiũ à cortice cõtinetur, uelut in oſsibus medulla.

Matrix. Ab alijs matrix, à nõnullis medulla nominat.

Corymbus Corymbus eſt hederarũ uua dependentib. acinis coacta. Transfert tamen ad multos her-

Cortex. barũ fructus. Cortex pars eſt ultima à ſubiecto corpore ſeparabilis, ueluti cruſta quædã

Cotyle. ad tegendũ data. Cotyle uox eſt in Græcia nata, nam Romani heminæ uocabulo utunt.

Crenæ. Vide in dictione Hemina. Crenę ſunt quędam in extremis oris inciſurę, à quibus crenata herbarũ folia uocantur, hoc eſt, ſerrata, per

Cubitus. ambitũq; ſecta. Cubitus eſt menſura quãta patet à cubiti flexura uſq; ad ſummũ mediũ digitũ, quę ſex palmis digitis ue uigintiquatuor

Culmus. cõſtat. Culmus frumẽti calamus eſt, qui ſpicam ſuſtinet.

D

Decuſsis. Decuſsis antiquis ad x literæ figurã fiebat, quæ apud Latinos decem ſignificat. Hinc decuſſari eſt in ſpeciem literæ x diduci.

Dilutum. Dilutũ dicitur, quod eſt mixtũ: unde uinum aqua mixtũ dicitur dilutũ. Dilutum uerò ſubſtantiuũ factũ, eſt id liquidum, in quo aliquid certo tempore maceratũ & infuſum fuit: ut ſi in uas uini appoſitũ abſinthiũ fuerit, deinde poſt interiectũ tempus abſtractũ, id uinum ab

Dodrans. ſinthij dilutũ uocatur. Dodrans eſt menſura duodenũ digitorũ. Aliàs palmus maior Latinis, & Græcis σπιθαμὴ dicitur. Dodrantalis itaq; caulículus uocatur, qui longitudine duodenos æquat digitos.

E

Echinus. Echinus eſt quicquid numeroſa congerie aculeorum ſtipatur, ſiue tegmen, ſiue caput, ſiue cacumẽ fuerit: ſic dictus quod globoſo ſpinarũ agmine maris herinaceũ mentiat.

F

Fibræ. Fibræ capillamẽtis germanæ ſunt, quę herbarum arborumq; minutiores ſunt radiculæ, in quas uelut extremas, craſsiores effuſę ſparguntur.

Fimbriæ. Fimbriæ ſunt ueſtium extremitates, à quibus & fimbriata folia dicuntur, quæ in ambitu in quaſdam fimbrias exeunt.

Flagella. Flagella dicuntur cymæ arborum & ipſarũ ſummæ partes, quæ ad cuiuſq; uenti flatũ mouentur: unde etiam nomen traxerunt ab eo quod flatibus petantur. Flagella etiam ſunt uitium rami oblongiores, & productiores, alijs tamen minores, ab ipſis brachijs ſurſum aſcendentes: dicta flabella prius, à uenti flatu ſcilicet.

Folliculus. Folliculus theca rei cuiuslibet, quæ granum uel ſemen cõtinet inuolutum. Sic membranoſa cutis acini folliculus dicitur.

Fructus. Fructus, quod carne & ſemine cõpactum eſt. Frequenter tamen pro eo, quod inuolucro perin de quaſi carne & ſemine coactum eſt, accipi ſolet.

Frutex. Frutex eſt quod à radice caudice multiplici, ramoſumq; ſeſe attollit, ut rubus.

Frons. Frons interdũ pro ramo ponitur. Propriè tamen dicitur id quod ipſe ramus circunquaque producit, multa interdũ folia habens, & nonnihil corticis, ac ueluti caulículi.

G

Gemma. Gemma in uite idẽ eſt quod oculus, quia ueluti ocellus quidã cõſpicuus, aut gemma quædam excellens conſpici poſsit, cum primũ è uite prodit, aut ſarmento. Hæc ineunte uere ſeſe oſtendit, & ab ea primũ flos, deinde fructus prodit tam in ipſis uitibus, quàm arboribus.

Geniculi. Geniculi ſiue genicula ſunt nodi qui in herbis, aut leguminibus, aut etiam ſubfruticibus apparent. Sic geniculatæ radices nominantur, quæ nodis quibuſdã interſtinctæ protuberãt, rotundæ & leuiter capitulatæ.

Gluma. Gluma eſt folliculus grani quod in ſpica continet, uel grani theca.

Groſsi. Groſsi appellãtur fici, quæ nõ matureſcũt. Priuatim tamen in bifera fico eas intelligunt, quæ per meſſes maturantur. Has groſſulos Græci uocant ὀλυνθους.

H

Hemina. Hemina Romana uox eſt, ex græco quidẽ ἥμισυ, quod dimidia ſextarij pars ſit, deriuata. Græcis κοτύλη nominatur. Capit uncias decem menſurales, ut copioſe in annotationibus noſtris in quartũ de tuenda ſanitate librũ Galeni demõſtrauimus.

Herba. Herba eſt quod à radice foliatum, ſine caudice prouenit, ſæpiusq; ſemen in caule fert.

I

Internodiũ. Internodiũ, quod inter artus uel genicula mediũ intercedit, dici cõſueuit.

Interuenium Interuenium, quod inter uenas intercipit.

Iuba. Iuba eſt arũdinacea coma effuſa, qualis in milio eſt: metaphora deſumpta à iubis, hoc eſt crinibus animaliũ à collo pẽdentib.

Iulus. Iulus tam Græcis q; Latinis eſt quod in corylo cõpactili callo racematim

matim cohæret, & ueluti prælongus uermis, singulari pediculo pensile nititur, & fructum præcedit.

L

Lachryma. LAchryma est ishumor, qui statim desecto caudice, uel ramo, aut tantum ipso ligno, Lanugo. prosilit, & apparet. Lanugo in herbis atq; arboribus lanata quædam est hirsuties, qua folia, coliculiq; canescunt. Liber. Liber pars corticis interior quæ ligno pressius adhæret. Is qui Libra. bus scribimus libris nomen dedit. Libra Romana capit uncias duodecim mensurales. Ligula. Ligula quarta pars cyathi dicitur, hoc est, semuncia, demptis scilicet duobus scriptulis. Loculamẽta Loculamenta sunt seminũ inuolucra, quæ Lomentum. ueluti paruæ capsulæ ea recludunt. Lo- Laciniæ. mentum, fabarum farina est. Laciniæ partes sunt extremæ particulatim decoris causa concisæ, orarumq; summarum cæsuræ. Inde folia membratim per flexuras digesta, uel natiuis segminibus discreta, laciniata uocitantur. Sunt tamen qui lacinioſum pro sinuoso usurpent.

M

Malicorium MAlicorium est mâli punici putamen. Malleolus. Malleolus nouellus est palmes innatus prioris anni flagello, cognominatus à similitudine rei, quod in ea parte qua decidítur ex uetere sarmento, prominens utrinq; malleoli speciem præbet. Vel, quod capillatus utrinq; Matrix. & surculatus solebat seri. Matrix, uide in Medulla. dictione Cor. Medulla, uide ibidem. Mu Mucro. cro est acumen in quod pars quæcunque desinit. Sic foliorum multorũ, siliquarum quarundam, & spinarum omniũ extrema in mucronem acuminantur. Muscus. Muscus est id quod in ipsa corticis superficie quarundam arborum lanuginosum apparet, ueluti cani quidã ipsarum arborum uilli. In quibusdam etiam quædam ipsarum arborum quę uisitur uillosa flosculorum congeries, quæ quod confercta sit densaq; floreſcat, muscus dici consueuit: ut in Muscaria. Ligustro, & compluribus alijs. Muscaria sunt in orbem radiatæ herbarũ comæ, cacumináq; in fasces coacta: à flabri similitudine, cuius uentilatu muscæ cõuiuijs abigunt, dicta.

N

Nucamenta NVcamenta dicuntur ea quæ callo squamatim compactili pendent è ramis nucum, roborum, picearum: sic dicta, quod sint quasi quędam naturæ rudimenta, pineam nucem facere condiscentis.

O

Oculus. OCulus gemmula illa in herbarũ surculis, primum germinationis argumentũ dicitur.

P

Palma. PAlma dicitur maius uitis flagellum, unde Palmus. nascuntur uuæ. Palmus ueteribus duplex fuit. Minor digitorum quatuor habebatur, Græcis παλαιστὴς uocatus. Maior digitorũ duodecim, σπιθαμὴ Græcis dictus. Palmites dicuntur qui è stirpibus ac surculis quotannis prodeunt: sic nominatæ, quod in modum humanarũ palmarum uirgulas quasi digitos ædant. Pampini sunt frondentium ramusculorum comæ coliculiq; fructum fouentes, & ab impendente uindicantes iniuria. Hinc pampinare, est pampinos superfluos ex uinea detrahere, posteaquàm fronduit. Panicu Panicula. la dici potest quicquid sublonga uel subrotunda effigie tumet, ut quæ pendet è picearum ramis. Lanosam quoq; comã in milio, panico, arundine, & qualem in aruis complures herbæ, & in palustribus iunci gerunt, Latini paniculam dixere. Pappus tam Græcis quàm Pappus. Latinis est lanugo ex floribus aut fructib. decidua. Sic etiam lanosi quidam uilli, qui deflorescentibus aliquot herbis remanent, & postmodum in auras euanescũt, pappi sunt, ut in senecione, soncho, & plerisq; alijs fit. Pedi Pediculus. culus, siue quod idem habet, Petiolus, id est quo foliũ, fructus, aut flos dependet. Peda- Pedamenta menta quibus stat recta uinea dicuntur, hoc est, quibus ueluti pedibus nititur. Nominant etiam à quibusdam pedamina. Pilula, ui- Pilula. de Cachrys. Pyramis, uide Conus. Pro- Pyramis. pago dicitur uitis uetula depressa, atq; in terrã Propago. per inflexos arcus submersa, ut ex una plures emergant. Pulpa in arboribus est, quod Pulpa. nos in animalium corporibus musculum appellamus. Puluinus est quod inter sulcos Puluinus. eminulũ protumet, sic dictus quod quandam referat puluinorum in quibus sedemus similitudinem.

Q

QVincuncialis figura, eius figuræ quę decussim antiquis significabat, media est. Fiebat uerò decussis ad x literę formam, quę quidem apud Latinos decem significat. Atq; hæc si per medium secetur, remanebit v figura, quę quinarium numerũ, atqueadeo quincuncem demonstrat. Sed hęc quidem multoties tum superius, tum etiam inferius multiplicata, figuram facit, quæ quincuncialis appellatur. Talem planè Trichomanis cauliculi efficiunt. Typos formæ quincuncis, & quincuncialis ordinis, subijcere placuit.

Quincunx. *Ordo quincuncialis.*

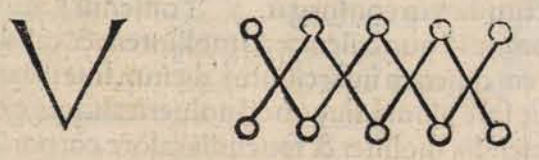

R

RAcemus pro uua accipitur. Neq; tantũ Racemus ipsius uitis est, sed etiam hederę, & aliarũ herbarũ, aut fruticum uuas quasdam producentiũ. Dicitur etiam ramosum id, quo dependent acini. Rami sunt, qui in caule fissi mul Rami. tiplices sparguntur.

SCD Lyon 1

Sarmenta. SArmenta prælongæ ſunt uitium uirgulę, in quas uitis luxurians ſpargitur: hoc eſt, uitis ipſius brachiorum & caulium ligna, tam dum ſunt in ipſa uite, quàm dum execta, & ex
Scapus. empta ſunt. Scapus eſt caulis qui in ſtyli modum ſurſum proreptat, aut in altũ fertur, ducta à columnaribus ſcapis ſimilitudine.
Scopus. Scopus ramoſum id, quo dependẽt acini.
Seſqui. Seſqui uocabulum cum aliqua menſura uel modi, uel numeri, uel temporis collocatũ, non integrum modò id cui iungitur explicat, ſed integrum & ſemis. Sic ſeſquilibra, libram unam & ſemis ſignificat. Seſquimenſis integrum menſem cum dimidio.
Sextarius. Sextarius ca
Siliqua. pit uncias uiginti menſurales. Siliqua tegumentum eſt, quo uel grana leguminũ, uel herbarũ ſemina concluduntur. Nam non modò legumina, ſed & complures quoq; & herbæ & frutices ſiliquas proferunt.
Sinus. Sinus a-
Spica. larum caua ſunt. Spica eſt quod culmus extulit. Hanc antiquitus ruſtici ſpecam uocabant, & à ſpe uidetur nominata: eam enim quod ſperant fore, ferunt. Tria uerò continet, granum, glumam, & ariſtam. Spica mutica eſt quæ non habet ariſtam. Et mutica, quaſi
Spongiæ. mutila nominatur. Spongias antiqui olitores uocarunt radiculas illigatas & connexas. Hinc Aſparagi ſatiui & altilis radices multis irretitæ capillamentis coaleſcentes, & inter ſe implicatæ, ac quaſi in unitatem coeuntes ſpongiolæ, & ſpongiæ ſpongioſæq; appel-
Stamina. lantur. Stamina ſunt qui in medio calycis erumpũt apices: ſic dicta, quod ueluti filamenta ab intimo floris ſinu proſiliant.
Stipulæ. Stipulæ
Striæ folia ſunt culmũ ambientia. Striæ partes ſunt quædam quæ protuberant & eminent. Hinc ſtriatus caulis, qui huiuſmodi ſtrijs eſt præditus, aut ſtriaturis exaſperatus. Strigiles etiam, ſi Vitruuio credimus, appellantur.
Stolones. Stolones appellantur coliculorum ſobo-
Suffrutices. les, inutilisq; è radicibus fruticatio. Suffrutices ſunt quæ cõpluribus ramulis ſurculisq; lignoſis ſcatent, ſed minutis conſtant folijs.
Surculus. Surculus, quod ex ramis ſimplex ac indiuiduum oritur, eſtq; uelut germen quoddam ex ipſo trunco uel caudice productum.

T

Thyrſus. THyrſus eſt caulis, idq; nomen ſibi uendicauit, quod uirgulæ in modũ, uel teli rectitudinem conſurgat.
Tomentum. Tomentũ Latinis omne id quo culcitræ ad molliorem & calidiorem quietem infarciuntur, dicitur, ſiue id lana ſit ſiue pluma, ſiue quod uoluerit aliquis, excipiendis molliter & fouendis calore corporib. noſtris aptum. Sic Dictamni folia, quod mollia uidentur eſſe, tomentitia & lanea dicuntur
Tori. à Dioſcoride, hoc eſt, γναφαλοειδῆ. Tori prominentes partium calli, & in ſe pulparum modo collecti nominantur. Græci κονδύλους uocant. Hinc κονδυλώδης, id eſt, toroſus, quod idem Latinis eſt ac nodi formã præ ſe ferens.
Triens. Triens quatuor cyathi.
Tunica. Tunica eſt tenuis cortex & ueluti membranaceus, quo uel arbor, uel radix inueſtitur. Sic cæpe folliculis eſt tunicatum.
Turbo Turbo dicitur quicquid ex acumine tendẽs in amplius ſpaciat. Hinc turbinatum, quod ex anguſto continenter in latius prodit. Sic turbinata conſpicitur pyrorũ forma. Permulta etiam herbarum folia in mucronem turbinantur.
Turiones. Turiones ſunt teneritates ſummitatũ ipſarum arborum, quæ ſingulis annis creſcunt.
Topiarium Topiarium opus eſt quod ex arbore, frutice, uel herba ad decorem componitur in teſtudines aut cameras fornicatum. Hinc topiariæ dici merentur arbores uel herbæ quæ nimirum huic operi, quod flexiles ſunt, ac ſuo lentore ſequaces, accommodantur.

V

Vaſcula. VAſcula, ſeminũ inuolucra ſunt.
Venæ. Venæ ſunt quę in plantarũ folijs apparent, & ramulos & humorẽ habentes.
Vermiculatum. Vermiculatum quod roſæ modo, quaſi purpuriſſo, rutilat, dicitur.
Verticillum. Verticillum florum uel foliorũ ambitus, qui coliculos aut ramulos herbarum coronat, exiſtit: ab inſtrumenti muliebris ſimilitudine dictum, quod fuſo uertendi gratia ſolitum eſt adhiberi.
Vinacei. Vinacei, grana ſunt acinorum, γίγαρτα Græcis nominant, quæ preſſis uuis cum folliculo abijciuntur.
Virga. Virga eſt quę ex radicibus, aut caudicis lateribus exit. A nõnullis uirgæ appellatæ ſunt
Virgultum ſoboles. Virgultum ſurculus is eſt, qui terræ cõmittitur, ut in arborẽ inſurgat.
Viticulæ. Viticulæ non palmites aut ſarmenta ſunt, ſed flagella quę uitis modo reptantia longè lateq; uagantur, ac uicinos frutices nacta ſic intricant eos, ut ijs perinde quaſi pedaminibus abutantur: uel ſcandentia ſuis irretiũt clauiculis, quibus quaſi digitis hærent, quales in cucumeribus, cucurbitis, & pleriſq; alijs inueniuntur.
Vmbella. Vmbella eſt floris ſeminis ue pedamentũ, in plures digeſtum longiores pediculos, qui ſimul ex faſtigio eodem orti, in latius continuò radiantur, ſinguliq; uel florem, uel ſemẽ ſuſtinent, in orbem circumactum. Græci hunc floris habitum σκιάδιον, Latini uerò quoniã umbellæ, qua mulieres uultum uindicant à ſole, & æſtum arcent, circinatã effigiem gerit, umbellam dixerunt.
Vmbilicus. Vmbilicus id in pomis eſt, quod in eis medium uel prominet, uel conditur.
Vngues. Vngues in roſis & foliatis floribus intellexerunt ueteres, imas ſuorum foliorum partes, quibus in capite ſuo cohærent, decoloresq; dependent. Vel breuius: Vnguis infima pars foliorum roſæ alba appellatur.

GRAECA-

SCD Lyon 1

GRAECARVM NOMENclationũ Index: cuius numerus paginam, litera sequens eiusdẽ paginæ partem, designat. Picturas, uel ante, uel post capita locatas, uel ijsdem insertas reperies.

A

Βρότονον 8. C
ἀγριοκαρδαμον 324. D
ἄγρωσις 135. A
ἀδίαντον 81. A
ἄδιψον 191. A
ἀειζωον 31. A
ἀειζωον ἄγριον 799. B
αἰγόκορ☉ 797. A
αἶρα 128. C
ἀκαλύφη 105. A
ἄκανθ☉, ἢ ἄκανθα 51. D
ἄκανθα λδυκή. 54. B
ἀκόνιτον 86. C
ἄκορον 13. A
ἀκτή. 63. A
ἀλθαία 16. C
ἄλισμα 43. C
ἀλκέα 79. B
ἀλκιβιαδιον 268. C
ἀλοή. 137. A
ἀλσίνη 20. C
ἀμαράκον 582. C. & 666. C
ἀμαραντος 98. C
ἄμμι 66. D
ἄμπελος λδυκή. 95. A
ἄμπελ☉ μέλαινα 96. D
ἄμπελ☉ οἰνοφόρ☉ καὶ ἥμερος 83. B
ἀναγαλλίς. 17. A
ἀναγαλλὶς ἔνυδρ☉ 724. C
ἀνδρόσαιμον 75. A. & 830. C
ἀνδράχνη 111. A
ἄνυθον 29. A
ἀνθεμίς. 24. D
ἀνθρωπόμορφ☉ 529. A
ἄνισον 61. A
ἀνωνὶς. 60. C
ἀπαρίνη 51. C
ἄπι☉ 132. C
ἀρίζαρον 68. C
ἀριστολοχία 89. B
ἄρκειον 71. B
ἄρκλυθος ἢ ἀρκευθὶς 77. A
ἀρνόγλωσσον 40. A
ἄρον 68. C
ἀρτεμισία 48. A
ἄσαρον 9. C
ἀσκληπιας 130. C
ἄσκυρον, ἢ ἀσκύροειδὲς 73. B
ἀσπαράγ☉ 59. C
ἀστὴρ ἅπικός. 133. A
ἄστριον 448. C
ἀσφόδελ☉ 114. D
ἀστραπυλὶς. 123. A
ἀστράφαξις 120. C
ἀφάκη 109. B
ἀψίνθιον 3. A

B

Βαλωτή. 153. B
βαρύθρον 149. A
βασιλικόν. 546. D
βάτ☉ 151. A
βατράχιον 155. A
βήχιον 139. B
βίλιον 171. A
βλήχων 197. A
βλίτον 173. A
βολβὸς ἄγρι☉ 168. D
βοτάνιον ἕρμα 474. C
βότρυς 178. C
βαβώνιον 133. A
βούγλωσσον 141. B
βόκορος 797. A
βουνιάς. 175. A
βόφθαλμον 143. A
βράθυς 149. A
βρύον 165. A
βρυωνία 95. A
βρῶμος 184. C

Γ

Γαλεόβδολον 193. A
γαλήοψις 193. A
γαλλιον, ἢ γαλλέειον, ἢ γαλάτιον 195. B
γηυτιανή. 199. A
γοργόνιον 210. C
γῆς στέφανος 877. A
γιγγίδιον 217. A
γλήχων 197. A
γλυκυῤῥίζα 191. A
γλυκυσίδη 201. A
γναφάλιον 221. A
γογγύλη ἢ γογγυλὶς. 211. A

Δ

Δαμασώνιον 43. C
δαῦκος 230. D
δάφνη ἀλεξανδρεια, ἢ ἰδαία 237. A
δαφνοειδὲς 226. D
Διὸς βαλανος 376. D
δίψακος 223. A
δρακοντία μεγαλη, ἢ δρακόντιον μέγα. 234. D
δρῦς 228. C
δύσμον 775. B

E

Εβγότριχον 81. A
ἐβίσκος 16. C
ἐλατήειον 704. D
ἐλελίσφακον 247. A
ἐλγίον 241. A
ἐλεοσέλινον 271. A
ἐλίχρυσον 98. C
ἐλλέβορος λδυκός. 271. A
ἐλξίνη κισσάμπελος 259. A
ἐλξίνη 278. C
ἔλυμος 252. C
ἔμπετρον 729. B
ἐνδιφυλλόκαρπον 237. A
ἐπιφυλλόφυλλον 259. B
ἐρεβινθος 266. C
ἐρέικη 254. D
ἔρπυλλον 250. C
ἐρυθρόδανον 279. A
ἐρύσιμον 256. C
ὄυζωμον 261. A
ὄυπατόειον, ἢ ἠπατώειον 243. A
ὄυφροσύνη 245. A
ἔφυδρον 324. C
ἐφήμορον & 358. C
ἔχιον 268. C

Z

Ζειά. 282. C
ζιζάνιον 128. C

H

Ηδύοσμος 287. A
ἡμιονῖτις 295. A
ἠπατώειον 243. A
ἡειγέρων 285. A
ἠρύγγιον 297. A

Θ

Θερμος ἥμερος 308. C
θλάσπι, ἢ θλασπίδιον 305. A
θελύδραξ 298. C
θύαρος 128. C
θύμβρα 303. A
θύμος 826. C

I

Ιβρίς. 324. D
ἰβίσκος 16. C
ἱέρα βοτάνη 591. A
ἱδράκιον 318. D
ἰξός. 328. D
ἰὸν πορφυροῦν 310. D
ἱππόσελινον 326. D
ἵππουρις 321. B
ἶρις 316. C
ἶρις ἀγρία 239. A
ἰσάτις 330. C
ἴσχας 132. C
ἰτέα 333. A
ἰχθυόθηρον 450. C

K

Καλαμίνθη 433. A
καλλίτριχον 81. A
καύναβις 392. C
κάπν☉ 337. B
καρδαμον 361. B
καρδαμαντικὴ. 324. D
καρος 397. A
καρύα ποντικά. 397. B
καρυον βασιλικόν. 378. C
κασύθα 347. A
κάσσια 376. D
κέγχρος 410. D
κεγταύριον μικρόν. 386. C
κεράϊτις 797. A
κέρασος 426. C
κέσρον 349. B
κίκι ἢ κρότων 339. A
κιρκαία 529. A
κίρσιον 341. A
κισσός. 421. A
κλήματις δαφνοειδὴς. 359. A
κνίδη 105. A
κνίκος 410. C
κνίκος ἀγρία 123. A
κοκκυμηλέα 402. C
κολοκυνθα ἐδώδιμος 367. A
κολοκυνθὶς. 373. A
κολστέα 445. A
κολχικὸν, ἢ ἐφήμορον 358. C
κομή. 820. D
κόριον ἢ κορίαννον 344. C
κορωνόπους 448. C
κώνειον 405. A
κράμβη ἡ ἥμερος 412. D
κρεθή. 437. B
κρίθη 363. B
κρόκος 442. C
κρόμμυον 429. A
κρότων 339. A
κύαμος 388. C
κύανος 427. A
κυδωνία μηλέα 375. A
κυκλάμινος 450. C
κωμία 443. A
κωμόγλωσσον 407. A
κωμοκράμβη 443. A
κωμὸς ὄρχις 558. C
κύπορος ἢ κύπειρος 452. D

Λ

Λαγώπους 493. A
λαθυρὶς. 454. D
λαπαθον 460. D
λάπιξ 495. A
λειμώνιον 466. D
λείριον 363. B
λειχὴν. 472. C

λέκυθος 628. C
λεπίδιον 483. A
λεπτοκάρυα 397. B
λεύκανθον 563. A
λευκόϊον διοσκορίδου 456. D
λευκόϊον θεοφράστου 485. A
λιβανωτίς. 477. A
λιθόσπερμον 488. C
λιμνήσιον καὶ λιμναῖον 386. C
λινόζωστις 474. C
λινόζωστις ἄγρια ἄῤῥην 443. A
λίνον 470. C
λόπιμον 376. D
λυσιμάχιον 490. C

M

Μαλαχη 510. C
μανδραγόρας 529. A
μάραθρον 500. C
μέλαν πράσιον 153. B
μελάνθιον 502. D
μελίλωτος 526. C
μελισσόφυλλον, ἢ μελίφυλλον 497. A
μήκων ἥμερος 517. B
μήκων κερατῖτις 521. A
μήκων ῥοιάς 514. D
μίλαξ 717. B
μίνθη 287. A
μορέα 521. B
μυρίκη 512. C
μύῤῥις ἢ μύῤῥα 524. D

N

Ναπυ 537. A
ναρδος ἀγρία 855. B
νήριον 542. C
νυμφαία 534. C

Ξ

Ξανθιον 578. D

O

Οη 575. A
οἰνάνθη 563. A
ὄκιμον 546. D
ὀμφαλόκαρπος 51. C
ὀξυάκανθα 542. D
ὀξύς 565. A
ὀρεοσέλινον 573. A
ὀρίγανος 551. A
ὄρμινον 567. A
ὄροβος 570. C
ὄσυρις 544. D
ὄρχις 558. C
ὄρχις σεράπιας 561. A
ὀφιόγλωσσον 578. C

Π

Παιονία 201. A
παρθένιον 582. C
πεντάφυλλον 622. D
πέπλος 604. C
περδίκιον 278. C
περικλύμενον 645. A
περιστερεών 591. A
περσικὴ μηλέα 602. C
πετασίτης 643. B
πετροσέλινον 654. C
πετροσέλινον ἄγριον 573. A
πευκέδανος 598. D
πήγανον κηπευτὸν 615. B
πίσον 628. C
πόα 474. C
πολυγόνατον 548. C
πολύγονον ἄῤῥην 613. B
πολυπόδιον 587. A
πολύτριχον 81. A
ποταμογείτων 652. C
πράσιον 589. A
πράσιον μέλαν 153. B
πράσον 633. A
προσώπιον, ἢ προσωπίς. 71. B
πταρμική 638. C
πτερίς, ἢ πτέριον. 594. D
πύξος 643. A
πύρεθρον 640. C
πυρός 647. B

P

Ραφανος, ἢ ῥαφανίς. 658. D
ῥοδιὰ ῥίζα 664. C
ῥοδοδάφνη 542. C
ῥοδόδενδρον 542. C
ῥόδον 656. C

Σ

Σαμψυχον 666. C
σαρδιανὰ βάλανος 376. D
σαρξίφραγον, ἢ σαρξίφαγον 729. B
σατύριον τρίφυλλον 709. B
σατύριον βασιλικόν. 711. B
σέλινον κηπαῖον 743. A
σέρις 676. C
σέσελι κρητικόν 809. B
σέσελι τὸ μασσαλεωτικόν 787. A
σεῦτλον 804. D
σιδηρῖτις 770. C
σίκυς, ἢ σίκυος ἥμερος 702. C
σίκυς ἄγριος 704. D
σίλφιον 762. C
σίνηπι 537. A
σίνηπι ἄγριον 305. A
σίον 724. C
σίσαρον 750. C
σισύμβριον 721. A
σκίλλα 781. A
σκόλυμος 791. A
σκόρδιον 775. B
σκόροδον 735. A
σμίλαξ λεία 719. A
σμίλαξ τραχεῖα 717. B
σμίλαξ κηπαῖα 707. A
σμύρνιον 759. B
σογχίτης 318. D
σόγχος 673. A
σπαναχία 668. C
σπάρτον, ἢ σπαρτίον 759. A
σπληνίον 295. A
σαυρότυπος 419. A
στάφις ἀγρία 785. A
σταφυλῖνος 685. A
σταχυς 765. B
σταχυίτης 652. C
στιχάς 777. B
στρατιώτης ὁ χιλιόφυλλος 726. C
στρούθιον 779. A
στρύχνος 691. A
συκαμινέα 521. B
συκὴ ἥμερος 754. C
σύμφυτον 694. C
σχοινόστροφος 392. C

T

Τελέφιον 799. B
τεύκριον 828. C
τεῦτλον 804. D
τήλις 797. A
τιθυμάλος 810. C
τόρδυλον, ἢ τορδύλιον 809. B
τραγόπωγων 820. D
τρίορχις 561. A
τρίφυλλον 816. C
τρίφυλλον ἐν χορτοκοπείοις γεννώμενον 820. C
τριχόμανες 795. A
τρύχνος 691. A
τύφη 822. C

Y

Υακινθος 834. C
ὑδροπέπερι 842. C
ὑδροσέλινον 271. A
ὑοσκύαμος 832. C
ὑπερικόν 830. C
ὕσσωπος 840. C

Φ

Φακὸς, ἢ φακή 858. D
φάσγανον 578. D
φίλυρα 863. A
φιλάνθρωπος 51. C
φλόμος 845. A
φοῦ 855. B.

X

Χαμαιάκτη 63. B
χαμαιβάλανος 132. B
χαμαίδρυς 868. C
χαμαικίσσος 877. A
χαμαικυπάρισσος. 873. B
χαμαιλέων λευκός. 880. C
χαμαιλέων μέλας 882. C
χαμαίμηλον 42. D. & 582. C
χαμαιπίτις 884. C & 830. C
χαράδρανον 324. C
χελιδόνιον μέγα 864. C
χελιδόνιον μικρόν. 866. C
χρυσάνθεμον 878. C
χρυσολάχανον 120. C

Ψ

Ψευδόναρδος 889. A
ψίλωθρον 95. A
ψύλλιον 887. B
ψυχότροφον 349. B

Ω

Ωκιμοειδὲς 895. A
ὠνωνὶς 60. C

LATINARVM APPELLAtionum Index.

A

Abrotonũ. 8. C
Absinthiũ 3. A
Acanthus, siue Acantha 51. D
Aconitum 86. D
Acorum 13. A
Adiantum 81. A
Aiuga, siue Abiga 884. C
Aïzoon 31. A
Alcea 79. B
Alcibiacum 278. C
Alisma 43. C
Allium 735. A
Aloën 137. A
Althæa 16. C
Amaracus 666. C
Amarantus 98. C
Ambubeia 676. C
Ammi 66. D
Anagallis 17. A
Anagallis aquatica 724. C
Androsæmon 75. A
Anethum 29. A
Anethũ uaccinũ 143. B
Angelica 126. C
Anguria 702. C
Anisum 61. A
Anonis 60. C
Anthemis 24. D
Aparine 51. C
Aphaca 676. D
Aphace 109. B
Apiastrum 155. A
Apium agreste 155. A
Apium hortense 743. A
Apium montanũ 573. A
Apium palustre 271. A
Apium saxatile 654. C

Apios

Apios 132.C
Apollinaris 832.C
Aristolochia 89.B
Armoracia 661.A
Arnoglossum 40.A
Artemisia 48.A
Arum seu aris 68.D
Asarum 9.B
Asclepias 130.C
Ascyrum 73.B
Asparagus 59.C
Asphodelus 114.D
Aster atticus 133.A
Atractylis 123.A
Atriplex 120.C
Auena 184.C
Auricula muris 20.C

B

BAllote 153.B
Balsamine 188.C
Barba caprina 180.C
Batrachium 155.A
Beta 804.D
Beta syluestris 466.D
Bellis siue bellius 145.A
Betonica 349.B.& 351.B
Blattaria 182.C
Blitum siue blitus 173.A
Botrys 178.C
Bouis lingua 141.B
Brassica satiua 412.D
Bubula lingua 141.B
Buglossum 141.B
Buglosſũ magnũ 341.A
Bulbus syluestris 168.D & 358.C
Buphthalmum 143.A
Buxus 643.A

C

CAlamintha 433.A
Callitrichum 81.A
Caltha uel calthula. 381.B
Campanula 431.B
Canina brassica 443.A
Canina mâlus 529.A
Cannabis 392.C
Capillaris 795.A
Capsella 303.A
Carduus 791.A
Carduus Veneris 223.A
Carduus suarius 880.C
Carduus niger 882.C
Cardiaca 394.C
Caron uel careum 397.A
Caryophyllata 383.A
Cassutha 347.A
Casta herba 201.A
Castanea 376.D
Centũmorbia 400.D
Centunculũ aut centuncularis herba 221.A
Cepa 429.A
Cerasus 426.C
Chamæcyparissus. 873.B
Chamædaphne 359.A
Chamæleon albus. 880.C
Chamæmelon 24.D
Chelidonium maius 864.C
Chelidonium minus 866.C
Chrysanthemum 878.C
Cicer 266.C
Cicerbita 673.A
Cicuta 405.A
Cinara 791.A
Cincinnalis 81.A
Citrago 497.A
Clematis Daphnoides 359.A
Cnicus & cnecus. 410.C
Cnicus syluester 123.A
Colubrina 234.D
Columbaris seu columbina 591.A
Colutea 445.A
Coma 820.D
Consolida media 390.D
Consolida minor 145.B
Conuoluulus 259.A
Corion seu coriannon 344.C
Corona regia 526.C
Corona Veneris 721.A
Cotonea mâlus 375.A
Crambe 412.D
Crista gallinacea 591.A
Crocus 442.C
Cruciata 419.A
Cucumis, seu cucumer 702.C
Cucumis anguinꝰ 704.D
Cucurbita 367.A
Cucurbita syluestris 373.A
Cunila 303.A
Cyanus 427.A
Cydonia 375.A
Cynia 443.A
Cynosorchis 558.C
Cyperus & cypirꝰ. 452.D

D

DAmassonium 43.C
Daphnoides 226.D
Daucus 230.D
Dolichi 707.B
Dracunculus maior 234.D
Dulcis radix 191.A

E

EBiscus 16.C
Ebulus 63.B
Echium 268.C
Elenium 241.A
Elleborus albus 271.A
Elleborus niger adulterinus 276.C
Ephemerũ 239.A et 358.C
Equinalis herba 321.B
Equisetum 321.B
Erica 254.D
Eruca 261.A
Eruum 570.C
Eryngium 297.A
Eupatorium 243.A
Eupatorium adulterinũ 264.C

F

FAba 388.C
Farrago 767.A
Farsaria 139.B
Febrifuga 386.C
Fel terræ 386.C
Ficus satiua 754.C
Filicula 587.A
Filix 594.D
Fœniculum 500.C
Fœnumgræcum 797.A
Fontalis 652.C
Fragaria 854.C
Fumaria 337.B
Fusus agrestis 123.A

G

GAleopsis 193.A
Gallion 195.B
Geminalis 567.A
Genista 219.A
Genistella 219.A
Gentiana 199.A
Geranium 210.C
Gingidium 217.A
Gith 502.D
Gosipium 580.C
Gramen 135.A

H

HAlicacabum 691.A
Hedera 421.A
Hedera terrestris 877.A
Hedypnois 676.C
Helxine 278.C
Helxine cissãpelos 259.A
Hemionitis 295.A
Hepatorium 243.A
Hiberis 324.D
Hieracium 318.D
Hierobotane 591.A
Hirci barba 820.D
Hirudinaria 400.D
Hordeum 437.B
Hordeum distichũ 437.B
Hordeum polystichum 437.B
Hyacinthus 834.C
Hydropiper 842.C
Hyoscyamus 832.C
Hypericum 830.C
Hyssopus 840.C

I

IBiga 884.C
Ibiscus 16.C
Illecebra 799.B
Inguinalis 133.A
Intubus 676.C
Inula 241.A
Iouis glans 376.D
Irion 254.C
Iris 316.C
Iris syluestris 239.A
Isatis 330.C
Iuglans 378.D
Iuniperus 77.A
Iunonis rosa 363.B

L

LAbrum Veneris. 223.A
Lactaria herba 810.C
Lactuca 298.C
Lactuca caprina aut marina 810.C
Lactuca syluatica 318.D
Lamium 468.D
Lanaria herba 779.A
Larix seu Larex 495.A
Laser, seu Laserpitium 762.C
Lathyris 454.D
Lauer 724.C
Laurus Alexandrina aut Idæa 237.A
Lens, siue lenticula. 858.D
Lepidion 324.D. & 483.A
Leporinus pes 493.A
Leucoion Dioscoridis 456.D
Leucoion Theophrasti 485.A
Lolium 128.C
Lichen 472.C
Ligustrum 479.A
Lilium 363.B
Limonion 466.D
Lingua canina 407.A
Lingua serpentina 578.C
Linum 470.C
Lithospermum 488.C
Lunaria minor 481.A
Lupinus satiuus 305.C
Lupus salictarius uel reptitius 165.A
Lychnitis 845.B
Lycoctonum 86.C
Lysimachia 490.C

M

MAiorana 666.C
Mâla insana 532.C
Malua 510.C
Mâlus cotonea 375.A
Marrubium 589.A
Melilotus 526.C
Melones 702.C
Mentha 285.A
Menthastrum 287.A
Mercurialis 474.C
Mercurialis syluestris mas 443.A
Milium 410.D
Millefolium 582.C
Mors uermium 5.B
Morus 521.B
Myrice 512.C
Myrrhis 524.D

N

NApus 175.A
Napus bunias satiuus & syluestris 175.A
Nardus syluestris 855.B
Nasturtiũ agreste 324.D
Nasturtium satiuum 361.B
Nepeta 433.A
Nerion 542.C
Nigella 502.D
Nummularia 400.D
Nux auellana 397.B
Nux Regia & Persica 378.D
Nux castanea 376.D
Nux Pontica 397.B
Nymphæa 534.C

O

OCimum 546.D
Ocimastrum 895.A
Oenanthe 563.A
Olus atrum 326.D
Ononis 60.C
Ophioglossum 578.C
Ophris 565.B
Orchis 558.C. & 561.A
Origanum 551.A
Orminum 567.A
Osyris 542.D
Oxalis 465.A
Oxyacantha 542.D
Oxylapathum 460.D
Oxys 565.A

SCD Lyon 1

PÆonia 201.A
Panicum 252.C
Papauer ſatiuum 517.B
Papauer corniculatum 521.A
Papauer nigrum 502.D
Papauer rhœas 514.D
Parthenium 582.C
Paſtinaca 685.A
Pedicularis herba 785.A
Peplos 604.C
Pepones 702.C
Petaſites 643.B
Petroſelinum 654.C
Petroſelinum ſylueſtre 573.A
Perfoliata 631.B
Perſicaria 631.A
Perſica mâlus 602.C
Perſonatia 71.B
Pes anſerinus 652.D
Pes cornicis 448.C
Peucedanus 598.D
Phu 855.B
Pinaſtellus 598.D
Piperitis 731.A
Piſtolochia 89.B
Piſum 628.C
Pituitaria 785.A
Plantago 40.A
Polygonatum 584.C
Polypodium 587.A
Polytrichon 628.D
Polytrichum 81.A
Porrum 633.A
Portulaca 111.A
Potamogeton 652.C
Prænestina nux 397.B
Proſerpinaca 613.B
Prunus 402.C
Pſeudonardus 889.A
Pſilothrum 95.A
Pulegium 197.A
Pulicaris herba 887.B
Pulmonaria 636.C
Pyrethrũ ſylueſtre. 638.C

Q

QVercus 228.C
Quinquefolium 622.D

R

RAdicula 658.D & 779.A
Radix 658.D
Ranunculus 155.A
Raphanus 658.D
Raphanꝰ ſylueſtris. 132.C
Rapum 211.A. & 450.C
Rhodia radix 664.C
Rhododendron 542.C
Ricinus 339.A
Roſa 656.C
Roſmarinus 477.A
Rubia 279.A
Rubus 151.A
Rumex 460.D
Ruta hortenſis 615.B

S

SAbina, ſiue Sauina 149.A
Sagminalis herba 591.A
Saliuaris 640.C
Salix 333.A
Salix equinalis 321.B
Saluia 247.A
Sambucus 63.A
Sanguinalis 613.B.& 448.C
Sanguinaria 448.C
Sanicula 672.C
Sardiana glans 376.D
Satyrium regium 711.B
Satyrium trifoliũ 709.B
Saxifraga 729.B
Scandulaceum 305.A
Scilla 781.A
Scorpium 86.C
Scythica radix 191.A
Secale 767.A
Sedum 31.A
Semen 282.C
Semen lumbricorũ 5.B
Seminalis 613.B
Senetio 285.A
Sentes 151.A
Septifolium 259.B
Seriola 676.C
Seris 676.C
Serpentaria 400.D
Serpentaria maior. 234.D
Serpyllum 250.C
Sertula campana 526.C
Seſeli Creticum 809.B
Seſeli Maſsilienſe 787.A
Sideritis prima 770.C
Siliquaſtrum 731.A
Sinapi 537.A
Sion 724.C
Siſer 750.C
Siſymbrium 721.A
Siſymbrium cardamine 721.A
Sitanium 647.B
Smilax aſpera 717.B
Smilax hortenſis 707.A
Smilax læuis 719.A
Smyrnium 759.B
Solanum 691.A
Solidago 694.C
Solis oculus 582.C
Sonchus 673.A
Sorbus 575.A
Spartum 759.A
Spina alba 54.B
Spinacia, uel ſpinaceum olus 668.C
Spina mollis 341.A
Stachys 765.B
Sternutamentaria 638.C
Stichas. 777.B (762.C
Stratiotes millefolia
Strobilus 791.A
Succiſa 714.C
Superciliũ terræ 81.A
Syluæ mater 645.A
Symphytum 694.C

T

TAmarix 512.C
Telephium 799.B
Terminalis 392.C
Terræ capillus 81.A
Terræ corona 877.A
Terreſtris mâlus 529.A
Teſticulus ſerapias, ſiue orchis 561.A
Teucrium 828.C
Teucrion Plinij 295.A
Thlaſpi 305.A
Thymbra 303.A
Thymus 826.C
Thryallis 845.B
Tilia 863.A
Tintinabulũ terrę. 466.D
Tithymalorum genera plura 810.C
Tordylon, ſiue tordylion 809.B
Trichomanes 795.A
Trifoliũ odoratũ 816.C
Triticum 647.B
Trifolium pratenſe. 820.C
Triſſago 868.C
Trixago paluſtris 775.B
Tuber terræ 450.C
Tuſsilago 139.B
Typha 822.C

V

VEratrũ album 271.A
Verbaſcum 845.A
Verbaſcula duo 845.B
Verbenaca 591.A
Vernilagium 882.C
Veſicaria 691.A
Vetonica 349.A
Vicia 171.A
Victoriola 237.A
Viola 456.D
Viola alba 485.A
Viola matronalis 312.D
Viola muraria uel purpurea 310.D
Viſcum 328.D
Vitis alba 95.A
Vitis nigra 96.D
Vitis uinifera 83.B
Vmbilicus terræ 450.C
Volucrum maius. 645.A
Vrceolaris 278.C
Vrtica 105.A
Vrtica labeo 193.A
Vua criſpa 186.C

X

XAnthium 578.D
Xylon 580.C

Z

ZEa 282.C

INDEX NOMENCLATIONVM quibus officinæ ſeplaſiariorũ, & herbarij noſtri temporis utuntur.

A

ABrotonũ. 8.C
Abſinthiũ 3.A
Acorũ 13.A
Acus paſtoris 210.C
Acetoſa 465.A
Acutella 60.C
Affodillus 114.D
Agrimonia 243.A & 620.C
Alchimilla 613.A
Alliaris & alliaria. 103.A
Alleluya 565.A
Allium 735.A
Alkakengi 691.A
Aloë 137.A
Altaraxacon 676.D
Altercum 832.C
Ameos 66.D
Amoris poma 532.C
Anethum 29.A
Aniſum 61.A
Apium hortenſe 743.A
Apium agreſte 155.A
Aquilegia 101.B
Archangelica 468.D
Arcocus 791.A
Ariſtologia 89.B
Armoracia 661.A
Artemiſia 48.A
Arthanita 450.C
Artheticæ herbæ 845.B
Articocalus 791.A
Aſa fœtida 762.D
Aſarum 9.B
Aſpergula 51.C
Aſprella 321.B
Atriplex 120.C
Auena 184.C

B

BAlſamita 721.A
Baptiſecula 427.A
S.Barbaræ herba 745.A
Bardana 71.B
Baſilicon 546.D
Bedegarim, ſiue Bedeguar 54.B
Belzuinum 762.D
Benedicta herba 383.A
Berberis 542.D
Betonica 349.A
Bipennula 607.B
Biſtorta 259.B. & 772.D
Biſmalua 16.C
Bombaſum 580.C
Bombax 580.C
Bonifacia 237.A
Bonus Henrichus 465.A
Borrago 141.B
Branca urſina 51.D
Bruſcandula 165.A
Bryonia 95.A
Bucheiden 711.B
Bugloſſa 341.A
Bugloſsũ ſylueſtre. 268.C
Burſa paſtoris 305.A

C

CAlamentum 433.A
Calendula 381.B
Camomilla 42.D
Campana 241.A
Campanella 719.A
Canapus 392.C
Candela regis, quę & candelaria 845.A
Capillus Veneris 81.A
Caprifolium 645.A
Caputi caules 412.D
Cardo fullonũ, ſeu Carduus fullonius 223.A
Cardopatium 880.C
Carduꝰ benedictꝰ 123.A
Carota 685.A
Cartamum 410.C
Cartamꝰ ſylueſtris. 123.A
Cartafilago 729.A
Carui 397.A
Caſtrangula 193.A
Catapu-

Cataputia maior 339.A
Cataputia minor 454.D
Cauda equina 321.B
Caulis 412.D
Cauta 582.C
Cepa 429.A
Cepa ſylueſtris 168.D & 839.B
Centauria minor 386.C
Centumnodia 613.B
Centumcapita 297.A
Chamædrys 868.C
Chærefolium 217.A
Cheiri 456.D
Chelidonia 864.C
Cheruilla 750.C
Cicer 266.C
Cichorea 676.C
Cicuta 405.A
Cicutaria 524.D
Citonia 375.A
Citruli uel citreoli. 702.D
Coloquintida 373.A
Colubrina 772.D
Condiſi 779.A
Conſolida maior 694.C
Coriandrum 344.C
Cornu ceruinũ 448.C
Corrigiola 613.B
Cotula fœtida 582.C
Cotula nõ fœtida 143.A
Cotum 580.C
Craſſula maior 799.B
Creſsio hortenſis 361.B
Crocus 442.C
Crocus hortenſis 410.C
Cuculus 691.A
Cucumer, ſeu Cucumis 702.C
Cucumer aſinin⁹. 704.D
Cucurbita 367.A
Cuſcuta 347.A
Cyclamen 450.C
Cynogloſſum 407.A
Cypirus 452.D
Cypreſſus 873.B

D

DEns leonis 676.D
Diapenſia 672.C
Digitalis 892.C
Digiti citrini 711.B

E

ELleborus albus. 271.A
Endiuia uera 676.C
Enula 241.A
Enula campana 241.A
Equina mentha 287.A
Eruca 261.A
Eſula 810.C
Eſula rotunda 604.C
Euiſcum 16.C
Euparorium adulterinũ 264.C
Euphraſia 245.A

F

FAba 388.C
Faba craſſa 799.B
Faſeoli 707.B
Ficaria 193.A
Ficus ſatiua 754.C
Filago 729.A
Filipendula 563.A
Filix 594.D
Flammula 155.A
Flos amoris 98.C
Flos februarij 485.A
Flos omniũ menſiũ 381.B
Fœniculum 500.C
Feniculus porcin⁹. 598.D
Fœnumgræcum 797.A
Fortis, ſeu ſortis herba 729.A
Fuga dæmonum 830.C
Fumus terræ 337.B
Funis arborum 719.A

G

GAllitrichum 81.B & 567.A
Geneſta, ſiue Geneſtra 219.B
Gentiana 199.A
Glaſtum 330.C
Gratia Dei 210.C
Guadum 330.C

H

HEdera terreſtris 877.A
Hepatica 472.C
Herba diui Ioan. 830.C
Herba fortis 729.A
Herba fullonum 779.A
Herbæ paralyſis 845.B
Herba Roberti 210.C
Herba ſtellæ 448.C
Hermodactylus 358.C
Hirundinaria 130.C
Hiſpanach 668.C
Hiſpanicum olus 668.C
Hordeum 437.B
Humulus 165.A
Hypericum 830.C
Hyſſopus 840.C

I

S. IAcobi flos 741.B
Iarum 68.D
Indicum 330.C
Iringus 297.A
Iris 316.C
Iua muſchata 884.C
Iuniperus 77.A
Iuſquiamus 832.C

K

KEirim 456.D
Kerua 339.A

L

LActuca 298.C
Lactucella 673.A
Lapatium acutũ 460.D
Lanaria 845.A
Lappa maior 71.B
Lappa inuerſa 578.D
Lappa minor 578.D
Larga 495.A
Laureola 226.D
Lens 858.D
Leuiſticum 759.B
Lilium album 363.B
Lilium conuallium 239.A
Liliũ inter ſpinas 645.A
Linaria 544.D
Lingua bouis 341.A
Lingua ceruina 295.A
Linum 470.C
Liquiritia 191.A
Luparia 86.C
Lupinus 308.C
Lupulus 165.A

M

MAiorana 666.C
Malua 510.C
Maluauiſcum 16.C
Mandragora 529.A
Marrubiũ nigrum 153.B
Marrubiaſtrum 153.B
Materſylua 645.A
Matricaria 48.A
Melanzana 532.C
Melilotum 526.C
Meliſſa 497.A
Mentha 287.A
Mentha aquatica 721.A
Mentha Romana. 287.A
Mẽtha Saracenica. 287.A
Mercurialis 474.C
Milium 410.D
Milium ſolis 488.C
Millefolium 726.C
Millemorbia 193.A
Mora uaticana 151.A
Morella 691.A
Morſus diaboli 714.C
Morſus gallinæ 20.C
Morus celſi 521.B
Muralis 278.C

N

NAſturtium 361.B
Naſturtium aquaticum 721.A
Naſturtium tectorum 305.A
Nenuphar 534.C
Nigella 502.D
Nil 330.C
Niſech 330.C

O

OCularia 245.A
Oculus bouis aut uaccæ 143.A
Oleander 542.C
Ophthalmica 245.A
Orobus 570.C
Origanum 551.A
Os mundi 109.B
Oſaris 330.C
Oſteritium 762.C

P

PAeonia 201.A
Pagana lingua 237.A
Palma Chriſti 339.A & 711.B
Pampinula 607.B
Panis cuculi 565.A
Panis porcinus 450.C & 132.D
Panis terræ 450.C
Papauer 517.B
Papauer cornutũ 521.A
Papauer rubeum 514.D
Parietaria 278.C
Paſtinaca 750.C
Paſtoria burſa 610.C
Pentadactylon 339.A
Pera paſtoris 610.C
Perforata 830.C
Perſica 602.C
Peruinca 359.A
Pes anſerinus 652.D
Pes aſininus 103.A
Pes columbinus 210.C
Pes corui 155.A
Pes leonis 613.A
Pes uituli 68.D
Petroſelinum 573.A
Phaſioli 707.B
Piloſella 604.D
Pimpinella 607.B
Piper Hiſpanum, ſeu Indianum 731.A
Piperitis 483.A
Plantago 40.A
Podagra lini 347.A
Polypodium 587.A
Polytrichon 795.A
Porrum 633.A
Portulaca 111.A
Potentilla 620.C
Praſium 589.A
Praſium fœtidum 153.B
Primula ueris 145.B
Prunella 622.D
Pruneola, ſiue Prunula 402.C
Prunus 402.C
Pſeudomelanthion. 128.C
Pſyllium 887.B
Pulegium 197.A
Pulegiũ ſylueſtre 433.A
Pyrethrum 640.C
Pyrethrũ ſylueſtre. 638.C
Pyrola 466.D

Q

QVercus 228.C
Quinquefolium 622.D

R

RAphanus minor & maior 661.A
Rapiſtrum 256.C
Rapum 211.B
Rapunculus 211.B
Remora aratri 60.C.
Reſta bouis 60.C.
Rhabarbarũ monachorum 460.D
Ribe 662.D
Roberti herba & Robertiana 210.C
Roſæ caninæ 656.D
Roſmarinus 477.A
Roſmarinus aculeatus 219.B
Roſtrum ciconiæ 210.C
Roſtrum porcinũ. 676.D
Rubea tinctorũ 279.A.
Ruta 615.B

S

SAcerdotis uirile 68.D
Salicaria 490.C
Saluia 247.A
Saluia uita 729.B
Sanamunda 383.A
Sancti ſpiritus radix 126.C
Sandaracha Arabũ 77.A
Sanguiſorba 790.C
Sanicula 672.C
Saponaria 779.A
Sardianæ glandes. 376.D
Satureia 303.A
Sauina uel Sabina. 149.A
Saxifraga lutea 748.D
Saxifraga maior 748.C
Saxifraga rubea 563.A
Scabioſa 717.A
Scariola 676.C
Scelerata 155.A
Scolopendria 295.A
Scrophularia 866.C

Scro-

Scrophularia maior 193.A
Semperuiuum 31.A
Semperuiuum marinum 137.A
Sena 445.A
Serpentaria minor 68.D
Serpentariæ officinarum 772.D
Serpyllum 250.C
Serpyllū romanū 826.C
Seruilla 750.C
Serullum 750.C
Sigillū Salomonis. 584.C
Siler montanum 787.A
Simeonis herba 79.B
Sinapi 537.A
Sinapi ruſticum 305.A
Sinapi ſylueſtre 256.C
Sitanium 647.B
Solatrum 691.A
Solidago Sarracenica 729.A
Sorba 575.A
Sorgi 772.C
Sparagus 59.C
Spelta 282.C
Sphatula fœtida 793.B
Squilla 781.A
Staphiſagria 785.A
Stellæ herba 448.C
Stichas arabica 777.B
Stichas citrina 98.C
Stramonia 691.B
Succus cyrenaic9. 762.D

T

TAmariſcus 512.C
Tanacetū 48.B.& 49.C
Tanacetū ſylueſtre. 620.C
Tapſus barbatus 845.A
Taraxacon 676.D
Teſticulus canis 558.C
Teſticulus uulpis, aut ſacerdotis 709.B
Tilia 863.A
Tinctorius flos 809.A
Tormentilla 259.B
Trifoliū. 816.C. & 820.C
Trifoliū acetoſum. 565.A
Trifolium humile. 493.A
Trinitas 493.A
Trinitatis herba 802.D
Triticum 647.B
Tunica 351.B
Turcicū frumentū. 824.C

V

VAleriana 855.B
Vernix 77.A
Verbena 591.A
Veronica 168.C
Vincaperuinca 359.A
Vincetoxicum 130.C
Viola 310.D
Virga paſtoris 223.A
Viſcum 328.D
Vitealis 259.A
Vitia ſylueſtris 109.B
Viticella 95.A
Vngula caballina 139.B
Volubilis maior 719.A
Volubilis media 259.A
Vrinalis herba 544.D
Vrtica 105.A
Vrtica iners, mortua uel alba 468.D
Vua lupina 691.A
Vua uerſa ſeu uulpina 86.C
Vua uulpis 691.A
Vuularia 237.A

Z

ZIngiber caninum 731.A

GERMANICARVM APPELlationū Index.

A

ABthon 795.A
Ackerpfrimmen 809.A
Affolter 328.D
Alant 241.A
Alraun 529.A
Amelkorn 647.B
Andorn das weible 589.A
Apoſtemkraut 717.A
Articoca 791.C
Auffenblatt 237.A
Augentroſt 245.A
Augenwurtzel 855.B

B

BAchmüntz 721.A
Baldrion 855.B
Balſammüntz 287.A
Balſamkraut 287.A
S. Barbara kraut 745.B
Baſilien 546.D
Baſilgram 546.D
Baumfarr 587.A
Baumwoll 580.C
Baureneppich. 271.A
Baurnſenff 305.A
Beinhöltzlin 479.A
Benedictēwurtz. 383.B
Bergmüntz 551.A
Bertram 640.C
Beerwurtz 809.B
Beſemkraut 305.A
Bettlerslenß 578.D
Biberkraut 386.C
Bibinellen/ oder Bibernellen 607.B
Bilſamkraut 832.C
Bingelkraut 474.C
Bißmüntz 785.A
Baumephew 421.A
Blaternkraut 866.C
Blaw gilgen oder blaw ſchwertel 316.C
Blaw kornblümen 427.A
Blawmenderle. 868.D
Blaw mertzenblümle 834.C
Blaw veiel 310.D
Blütkraut 790.C
Blütströpffle 351.B
Boberellen 691.A
Bocksbart 820.D
Bockshorn 797.A
Bonen 388.C
Brachendiſtel 297.A
Braun betonick. 349.B
Braun doſten 551.A
Braun melantzā. 532.D
Braunellen 622.C
Braun weiderich. 490.C
Braunwurtz 193.A
Brauner fingerhüt 892.C
Brennkraut 845.A
Bryßlauch 633.A
Buchwurtz 243.A. 631.B
Brunnen leberkraut 472.C
Bübenleuß 578.D
Büchampffer 565.A
Büchbrot 565.A
Büchklee 565.A
Buchßbaum 643.A

C

CAſtani 376.D
Calecutiſcher/oder Indianiſcher pfeffer 731.A
Chriſtwurtz 276.C
Citrullen 702.D
Cypreß 873.B
Coloquint 373.A
Coriander 344.C
Creutzbaum 339.A
Creutzſalbey 247.A
Creutzwurtz 285.A 419.A
Cucumern 702.C

D

DAubekropff. 337.B
Deimēt/oder kruß deyment 287.A
Denngraß 613.B
Dennenmarck 855.B
Deſchelkraut 610.C
Dinckelkorn 282.C
Dondernegele 351.B
Doſten 551.A
Dratblüm 878.C
Dreifeltigkeyt blümen 802.D
Dropffwurtz 587.A
Durchwachß 631.B

E

EBerwurtz 880.C
Edelſalbey 247.A
Einkorn 282.C
Eiſenkraut 591.A
Eiſernhart 591.A
Engelſüß 587.A
Egelkraut 400.D
Ephew 421.A
Epffich/ oder Eppich 271.A.743.A
Erbß 628.C
Erbſell 542.D
Erdapffel 450.C
Erdtbeer 854.C
Erdtephew 421.A. 877.A
Erdenkrentzlin 877.A
Erdrauch 337.B
Erdweirauch 868.D
Erdwurtz 450.C
Erdgall 386.C
Ernroß 510.C
Eruen 570.C
Eſels cucumer 704.D

F

FEigbon 308.C
Feigebaum 754.C
Feigwartzekraut 866.C
Felber 333.A
Feldnegele 351.B
Fenchel 500.C
Fenich 252.C
Ferbblümen 809.A
Fieberkraut 386.C
Filtzkraut 347.A
Fingerhüt 892.C
Fiſchmüntz 721.A
Fotzzwang/oder Fotzwein 799.B
Flachß 470.C
Flachskraut 544.D
Flachsſeiden 347.A
Flöchkraut 631.A
Frawenveiel 312.D
Freyſchamkraut. 802.D
Frembder Peterſilien 654.C
Fünffblatt 622.D
Fünffingerkraut 622.D

G

GAmenderle 868.D
Garben 726.C
Garten oder heimiſch Benedictenwurtz. 383.B
Gartenkreß 361.B
Garten hyſop 303.A
Gartenſenff 537.A
Gauchblüm 324.D
Gauchbrot 820.D
Gauchklee 565.A
Geißblatt 645.A
Geeler fingerhüt. 892.C
Geeler/ oder guldener klee 748.D
Geelmüntz 433.A
Geel melantzan. 532.D
Geel ölmagen 521.A
Geel rüben 685.A
Geel ſchlüſſelblümen. 845.B
Geel ſeeblümen. 534.C
Geel weiderich. 490.C
Genßfüß 652.D
Genßpappel 510.C
Genſerich 620.C
Gerlin/ oder Geirlin 750.C
Gerſten 437.B
Gerwel 726.C
Gilbblümen 809.A
Gilgen 363.B
Glatte winden. 719.A
Glaßkraut 278.C
Glidkraut 770.C
Glitſchen 514.D
Goldblüm 878.C
Gottheyl 622.C
Gotts vergeß 589.A
Graßblümen 351.B
Grindkraut 285.A
Grindwurtz 460.D
Groß bathengel. 828.C
Groſſe beinwell. 694.C
Groß epffich 326.D
Groß Feigwartzen= kraut

SCD Lyon 1

kraut 193.A
Groß schwalbenkraut 864.C
Groß zam motzen. 750.C
Groß stechend windt 717.B
Groß Teuffelsmilch 810.D
Guckgauchklee 565.A
Gulde guntzel 390.D
Guldener widerthon 628.D
Gundelreb 877.A
Gurchen 702.D
Güter Heinrich. 465.A

H

HAbichkraut 318.D
Halßkraut 431.B
Hanff 392.C
harnkraut 544.D
harstrang 598.D
haselnuß 397.B
hasenklee 565.A
hasenfüß 493.A
hasenpappel 510.C
hasenpfätlin 604.D
hauchblatt 237.A
hederich 256.C
herbstroß 510.C
hergotsbärtlin 790.C
hertzgspan 394.C
hertzkraut 287.A
heyd 254.D
heydrosen 656.D
heydelpfenich 252.C
heydnisch wundtkraut 729.A
himelbrant 845.A
himelschlüssel 845.B
hirß 410.D
hirtenseckel 610.C
hirßzung 295.A
hirtzenklee 264.C
hohen steinbrech 748.C
holtzmangolt 466.D
hünerfül 303.A
hünerköl 250.C
hundßblüm 582.C
hundßköl 443.A
hundßzung 407.A

I J

S. JAcobs blüm 741.B
S. Johanskraut. 830.C
S. Johans treublin/ oder beerlin 662.D
Joseplen 303.A
Jspen 840.C
Jsop 840.C
Judenhütlin / Judendocken/oder Judenkirsen 691.A

K

KAtzenkörbel. 337.B
Kätzle 493.A
Kantenkraut 321.B
Kappißkraut 412.D
Katzenklee 493.A
Katzenkraut 855.B
Katzenmüntz 433.A
Katzenwedel 321.B
Kertzenkraut 845.A
Kesten 376.D
Kinlin 250.C
Kirschenbaum 426.C
Klapperrosen 514.D
Klein bathengel. 868.C
Klein ephew 421.A
Klein monkraut 481.A
Klein zam motz. 750.C
Klein naterzüg. 400.D
Klein salbey 247.A
Klein schelwurtz. 866.C
Klein Tausentgulden=kraut 386.C
Knabenkraut 799.B 558.C
Knobloch 735.A
Knospen 822.C
Köl 412.D
Kölbleskraut 790.C
Körlkraut 676.D
Korn 767.A
Kornrosen 514.D
Kornmüntz 433.A
Kräenfüß 448.C
Krauß balsam 287.A
Kren 661.A
Kreß 305.A
Kreutzblümen 711.B
Kronäglin 810.C
Krottendill 582.C
Krottenflachß 544.D
Kühorn 797.A
Kürbß 367.A
Küwurtz 474.C
Kunel 303.A
Kunigundkraut. 264.C
Küttenbaum 375.A

L

LAttich / oder Lactuck 298.A
Lauch 633.A
Lauendel 889.B
Lein 470.C
Liebstöckel 759.B
Ließen 822.C
Linden 863.A
Linsen 858.D
Lynkraut 544.D
Lörchbaum 495.A
Löwenfüß 613.A
Löwentapen 613.A
Lungenkraut 636.C

M

MAdelgeer. 419.A
Män 517.B
Magsomen 517.B
Maiotan / oder Meyran 666.C
Meyenblümen. 239.A
Mangolt weiß vnd rot 804.D
Manßtrew 297.A
Marienrosen 845.B
Marobel 589.A
Mattkümich 397.A
Maulberbaum 521.B
Maurephew 421.A
Maurtauten 729.B
Meerhirß 488.C
Meerzwibel 781.B
Meer cucumer. 702.D
Meyenkraut 866.C
Meysterwurtz 762.C
Melaun 702.D
Melissen 497.A
Mengelwurtz 460.D
Mercuriuskrut. 474.C
Mertzetich 661.A
Mertzenblümē. 485.A
Mertzē violen 310.D
Mettram 48.A
Meußörlin 604.D
Mistel 328.D
Mittelwinden 259.A
Moßkolb 822.C
Münch rhabarbarum 460.D
Müntz 287.A
Muckenkraut 842.C
Mundtholtz 479.A

N

NAbelkraut. 544.D
Nachtschatt. 691.A
Nagelkraut 604.D
Narrenkolb 822.C
Naterwurtz 772.D
Naterzünglin 578.C
Negelblümen 351.B

O

OChsenzung. 341.A
Odermenig 243.A
Olander 542.C

P

PEisselbeer. 542.D
Pappel 510.C
Pastiney/ oder pastnachen 685.A
Peterlin 573.A
S. Peters korn 282.C
S. Pet. schlüssel 845.B
S. Peterskraut 278.C
Petersilien 573.A
Petersilien der frembd 654.C
Pestilentzwurtz 643.B
Pfaffenhödlin 866.C
Pfaffenrörlin/ oder pfaffenblatt 676.D
Pfeben 702.D
Pfefferkraut 483.A
Pfersichbaum 602.C
Pflaumen 402.C
Pfennigkraut 400.D
Pferdschwantz 321.B
Pfrimmen 759.A
Piessen 804.D
Porst 512.C
Prumen 402.C
Psilienkraut 887.B

Q

QVendel 250.C

R

RAddistel 297.A
Ragwurtz 561.A
Rappenfüß 448.C
Ruch öpffelkrut. 691.B
Rauten 615.B
Reinweiden 479.A
Rettich 659.A
Riechēd andorn. 765.B
Ringelblüm 381.B
Rocken 767.A
Römisch pappel 510.C
Römischer quēdel 826.C
Röte 279.A
Rosen 656.C
Rosenwurtz 664.C
Rosmarin 477.A
Roßmüntz 287.A
Roßpappel 510.C
Roßschwantz 321.B
Rot heilwurtz 259.B
Rot nachtschattē. 691.A
Rot rüben 685.A
Rot steinbrech 563.A
Rot wasserpfeffer 842.D

S

SAffran 442.C
Salbey 247.A
Samkraut 652.C
Sanickel 672.C
Saturon 303.A
Saurampffer 465.A
Saurer klee 565.A
Saurich 542.D
Sauwurtz 193.A
Scabiosen 717.A
Scariol 676.C
Schaffripp 726.C
Schaffgarben 726.C
Schaffthew 321.B
Scharlach 567.A
Scharpff wind 717.B
Schnittlauch 633.A
Schelkraut 864.C
Schirling 405.A
Schlehen 402.C
Schlüsselblümē. 845.B
Schlutten 691.A
Schmaltzblüm 878.C
Schülweiden 479.A
Schmerwurtz 694.C
Schwalbēwurtz. 866.C
Schwartz Coriander 502.D
Schwartz gartendistel 882.C
schwartz kömich 502.D
Schwartzwurtz. 694.C
Schwartz ephew. 421.A
Schwefelwurtz. 598.D
Schweinßtod 652.D
Schweinbrot 450.C
Seeblüm 534.C
Seyffenkraut 779.A
Senet 445.A
Sergenkraut 303.A
Sesel 787.A
Sewbon 832.C
Sewbrot 450.C
Sewfenchel 598.D
Sewtodt 652.D
Sibengezeit 816.C
Synnaw 13.A
Syngrün 359.A
Sorgsomen 772.C
Speckgilgen 645.A
Speierling 575.A
Speltz 282.C
Sperenstich 419.A
Spicanardi 889.B
Spitzmüntz 287.A
Spinet/ oder spinnat 668.C
Springkraut 454.D
Springkörner 454.D
Sporöpffel 575.A
Stechendt öpffelkraut 691.B

Stein=

Steinklee 748.S
Steinleberkraut. 472.C
Steinmüntz 433.A
Steinrauten 729.B
Steinsomen 488.C
Stendelwurtz 709.B
Stichaskraut 777.B
Streyffwurtz 460.S
Streichblümen 809.A
T
TAg vñ nacht. 278.C
Tamarisck 512.C
Taubnessel 468.S
Tausentblatt 726.C
Teuffels abbiß 714.C
Teuffelsmilch 604.C
Thym 826.C
Todtern 347.A
Todtnessel 468.S
Tormentill 259.B
Treibkörner 454.S
Triacks 855.B
Türckisch Cucumern 702.S
Türckisch korn 824.C
V
VEiel 456.S
Veielwurtz 316.C
Vergiß mein nit. 868.S
Versich 542.S
Vnholden kertz 845.A
Vnser frawen flachß 544.S
Vnser frawen mantell 613.A
Vnser frawen müntz 287.A
Vnser frawen schüchlin 526.S
Vogelnest 685.A
W
WAndlüßkrut 793.B
Waldtfarr 594.S
Waldtlilgen 645.A
Waldtköl 466.S
Waldtmägolt 466.S
Walwürtz 694.C
Wasserbatenig 775.B
Wasserdost 264.C
Wasserepff oder eppich 271.A
Wassermähen 534.C
Wassermüntz 721.A
Wasserpfeffer 842.C
Wegdritt 613.B
Weggraß 613.B
Wegwarten / oder weg weiß 676.C
Weiden 333.A
Weiderich 490.C
Weingartenwinden 259.A
Weinrauten 615.B
Weiß Andorn 589.A
Weiß Glocken 719.A
Weiß Himelschlüssel 845.B
Weiß Hornungß blümen 485.A
Weiß lilgen 363.B
Weiß morelen 750.C
Weiß nießwurtz. 271.A
Weiß seeblümen 534.C
Weiß senff 261.A
Weißwurtz 584.C
Weissē steinbrech. 748.C
Weisser ephew 421.A
Weydt 330.C
Weyssen 647.B
Weyssenkolb 647.B
Welsch veiel 312.S
Welsch linsen 445.A
Welsch nuß 378.S
Welscher hirß 772.C
Welscher steinkle 526.S
Welscher weyssen 647.B
Widertodt 795.A
Wildampffer 460.S
Wilder balsam 287.A
Wild Basilg 895.A
Wild Benedictē wurtz 383.B
Wilder bertram 638.C
Wild bingelkraut das mennle 443.A
Wild chamillen 582.C
Wild cucumer 704.S
Wild flaschs 544.S
Wilder galgan 452.S
Wilder gartensaffran 410.C
Wild Himelschlüssel 845.B
Wilden klee 526.S
Wilder korffell 524.S
Wilder kreß 324.S
Wilder kürbß 373.A
Wild maen 514.S
Wild moren 750.C
Wild müntz 287.A
Wild negelblümē 351.B
Wild ochsenzungen 269.C
Wild pastiney 685.A
Wilden poley 433.A
Wild rosen 656.S
Wilde salbey 567.A
Wild scharlach 567.A
Wilden senff 256.C
Wild schwartzer coriander 502.S
Wild wullkraut 845.B
Windenkraut 719.A
Wintergrün 466.S
Wysenklee 820.C
Wysenkümel 397.A
Wolffsmilch mancherley 810.C
Wolgemüt 551.A
Wolriechēder klee 816.C
Wüterich 405.A
Wullkraut 845.A
Wunderbaum 339.A
Wundtkraut 799.B
Wurmkraut 48.A
Wundtscherling. 405.A
Wutzerling 405.A
Y
YE lenger ye lieber
Yngrün. 359.A (884.C
Z
ZApfflinkraut. 237.A
ZamPastiney 685.A
Zam / oder gartensenff 537.A
Zamer saffran 442.C
Zeitlosen 358.C
Zeunling 645.A
Zissern 266.C
Zitterwurtz 460.S
Zweyblatt 565.B
Zwibel 303.A.429.A

Sequentes duæ appendices suis capitibus adijciantur.

Appendix in caput de Colutea. Pag. 445.

Dum hosce cõmentarios conscriberemus non erat ad manũ græcus Theophrastus: quare cum latino tantũ utendum esset exemplari Theophrasti, nõ satis cõijcere potuimus an per y aut per ου uox ipsa scriberetur, cum nõ raro Latini eas uoces in quibus græcè υ est, per u efferant. Quare latinè dici hanc herbam Coluteam & Colyteam putauimus. Sed nacto tandem græco Theophrasti codice, statim deprehendimus κολουτίαν à κολυτία diuersam esse: idipsum enim Theophrastus manifestè innuit. In latina uerò Theodori uersione perperàm pro Colytea scribitur Colycea: id quod nobis etiam tenebras offudit. Legendum itaq; initio capitis de Colutea in eum modum erit: κολουτία Græcis, Colutea Latinis dicitur &c. Expungenda itaq; dictio Colytea, & passim in hoc capite pro Colytea legendum Colutea.

Colutea differt à Colytea

Appendix in caput de Trifolio odorato. Pag. 816.

Non latet hanc herbam propè accedere ad descriptionẽ Loti sylvestris. Caulem nanq; fert bicubitalem, & aliquando maiorẽ, numerosis alarum cauis. Folia Trifolio quod in pratis nascitur similia: semen Fœnogræco ita respondens, ut nisi minus esset, uix ab inuicem discerneres: sapore item medicato. Tamen non minus accedit etiam ad Trifolij acuti picturam. Frutex enim uerius esse quàm herba uidetur, cubito maior, uirgas habens tenues, nigras, iuncosa adnata obtinentes, in quibus sunt folia Loti, in singulis pediculis tria, in ambitu cuspidibus serrata, ut hinc cõmodissimè dici mereatur ἐξύφυλλον. Hæc etiam odorata sunt uehementer, ut nonnullis caput offendant: & ad bituminis certè odorem proximè accedunt, sed non parum tamen suauior & iucundior est. Florem præterea ex se mittit purpureum, hoc est, ad purpuræ colorem nonnihil accedentem: ex albo enim purpureus, aut subcœruleus est. Semen etiam modicè latum, & subhirsutum, ex altero fine ueluti cornu obtinens. Quod ego non de ipso quidem nudo semine, sed de eius potius folliculo, quod in cacumine planè aculeatum ac ueluti cornutum existit, intelligendum puto. Radix deniq; illi longa, gracilis, & tenax existit, nihilq; est in tota descriptione quod ei aptissimè nõ quadret. Accedit prẽterea amaritudo quæ in semine non est obscura, pulchrè sibi etiam Trifolij odorati facultates uendicans: mouent enim quæ amara sunt uri nam, menses ducũt, comitialibus prosunt, aliaq; quæ Dioscorides Trifolio huic adscribit efficere possunt. Quare ijs rationibus motus, à concepta sententia discedere nondũ queo, nisi contingat nobis aliam intueri stirpem, cuius semina, atqueadeo grana ipsa hirsuta, & cornuta existant. Quanquã non lateat parum admodum referre utram sententiã, nostram aut aliorum amplectaris, cum Lotus & Trifolium facultatibus non multum aut ferè nihil distent. In hoc tamen semine, quod nos Trifolij odorati esse contendimus, nulla inesse apparet adstrictio, quam tamen in Loti semine Dioscorides requirit. Quod pro confirmanda nostra sententia adijcere uoluimus.

Errata quædam momentanea ad finem operis quære.

SCD Lyon 1

ABSINTHIVM
VVLGARE.

Wermůt.

SCD Lyon 1

Welsomen.

SERIPHIVM
absinthium.

SCD Lyon 1

NOMINA.

A

ΨΙΝΘΙΟΝ græcè, Absinthium latinè appellatur. In officinis suam appellationem retinuit. Germanicè **wermůt**/ quasi prohibens hilaritatem & alacritatem, ob immensam suam amaritudinem, nominatur. Nomen hoc Græci ab ἄψεσθαι, id est, contrectando, per ἀντίφρασιν deflexerunt, quod nullum animal, ob eximiam amaritudinem, hanc herbam attingat. Veteres Græci Comici ἀπίνθιον quoque conformi etymo, quasi impotabilem dixerũt, quod hanc nemo, propter insignem amarorem, bibere possit. *Absinthium unde dictum.*

GENERA.

Absinthij genera sunt tria, Galeno & Dioscoride testibus. Vnum quod Romanum, uulgare seu cõmune uocant, & est id quod passim in Germania nostra nascitur, & cuius picturam hic damus. Huius generis est quod à Ponto regione, in qua nascitur, Ponticum cognominatur, estq; cęteris multo præstantius. Alterum genus est marinũ, quod Seriphium nominant. Germani **welsomen**. Tertium Santonicũ, à Santonibus Gallię populis, apud quos plurimum gignitur, dictum est. Hinc nonnulli eius semen corrupta uoce Sanctum, quoniam Sanctonicum dicendum esset, appellant. Nisi id nominis ob insignẽ eius efficaciã, quam in necandis lumbricis obtinet, illi imposuerint. Hodie semen lumbricorũ nuncupãt, germanicè **wurmsomen**. *Vulgare Absinthium.* *Ponticum.* *Seriphium.* *Santonicum.*

FORMA.

Absinthiũ uulgare, herba est caule ramoso, foliis incanis, multipliciter sectis, aureo flore, semine rotundo, racematim cohærente. Seriphium uerò herba est prætenues ramos cirrósue habens, minori similis Abrotono, exiguis referta seminibus, subamara, & graui odore. Ex qua deliniatione omnibus perspicuum fit, herbam cuius effigiem damus esse Seriphium. Siquidem herba est tenuibus cirris, Abrotono fœminæ similis, semine in siliquis paruo, grauiter odorata, & subamara. Santonicũ simile est Absinthio, sed non adeò copioso semine scatens, & subamarum. *Vulgare.* *Seriphium.* *Santonicum.*

B

LOCVS.

Nascitur, Oribasio & Apuleio autoribus, locis cultis, montosis & saxòsis: plurimum autem præstantissimumq; in Ponto, Cappadocia, & Tauro monte. Seriphiũ passim circa itinera, macerias uinearum, & sępes prouenit: ut uerum sit quod à Plinio dictum est, pleraſq; herbas pedibus cõculcamus, quarum si nobis uirtus perspecta esset, eas in cœlum laudibus ferremus. Santonicum in Gallia, ut diximus, copiosè gignitur.

TEMPVS.

Colligendum in fine Iulij mensis, ac in umbra exiccandum, quo etiam tempore floribus & semine prægnans est.

TEMPERAMENTVM.

Ponticum minus calefacit, quod adstrictionis multæ sit particeps. Minus etiam cæteris generibus extenuat, nõ minus tamen resiccat. Galeno itaq; autore calidum in primo gradu, & siccum in tertio statuitur. Succus autem eius longè quàm herba ipsa calidior est. Vulgare quidem adstrictoriam, amaram & acrem qualitatem obtinet, haud secus atq; Ponticum. In hoc tamen ab eo differre uidetur, quod in illo maior sit amaritudo quàm adstrictio. Quamuis neque Ponticum modicè amarum sit, quod Ouidius satis ijs innuit uersibus:

Turpia deformes gignunt Absinthia campi,
Terraq; de fructu, quàm sit amara docet.

Loquitur autẽ de Ponto. Seriphium ipsum Abrotono minus est calidum, uerum Absinthio calidius. Santonicum in extenuando & calefaciendo desiccandóue, Seriphio paulò imbecillius.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

C Abſinthium calfacit, adſtringit, bilemq; ſtomacho & uentri inhærentem expurgat. Vrinas cit. Crapulam præſumptum arcet. Inflationibus, uentrisq; & ſtomachi doloribus, cum Seſeli & Nardo Gallico potum prodeſt. Faſtidia diſcutit. Morbo regio correptos, dilutum aut decoctum eius per ſingulos dies cyathis tribus hauſtū ſanat. Menſes cum melle ſumptū aut appoſitum euocat. Strangulationibus fungorum ex aceto potum ſubuenit. Ixiæ, cicutæ, muris aranei morſibus, & draconi marino cum uino aduerſatur. Anginis cum melle & nitro inungitur. Contra epinyctidas ex aqua, ſugillata uero & oculorum caligines cum melle, ſimiliter auribus ex quibus manat ſanies, illinitur. Decocti eius uapor ſuffitúsue, dentium auriumq; dolores lenit. Decoctum cum paſſo dolentibus oculis oblinitur. Præcordijs, iecinori, & ſtomacho dolenti, ac longo tempore affecto, cum cerato Cyprino tritum illinitur. Stomacho autem cum roſaceo ſubactum. Cum ficis, nitro, & farina loliacea, aquæ inter cutem, lienoſisq; ſubuenit. Pręterea ueſtiarijs arcisq; inditum Abſinthiū, ueſtes ab erodentium iniurijs ſeruat. Culices cum oleo perunctum à corporibus abigit & arcet. Atramentum librariū ex diluto eius temperatum, literas à murium eroſione tuetur. Par eſt etiam ſuccum hæc omnia facere, attamen in potionibus improbatur, ſtomacho enim obeſt, & capitis dolores adfert. Seriphium uero per ſe, uel cum oryza decoctum, & cum melle ſumptum, aſcaridas & rotundos lumbricos necat, aluum ſimul leuiter ſubducens. Eadem poteſt præſtare cum edulio aut lenticula decoctum. Santonicum eadem quæ Seriphium poteſt.

EX GALENO.

Abſinthium adſtrictoriam, amaram, & acrem ſimul qualitatem poſsidet, excalfaciens pariter & extergens, roborans & deſiccans. Proinde bilioſos uentris humores per egeſtionem infernam propellit, ac per urinam euacuat. Magis uero quod in ue-
D nis eſt bilioſum per urinas expurgat. Ideo contentam in uentre pituitam, ſumptum nihil iuuat. Sic neq; ſi in thorace aut pulmone contineatur: nam adſtringens in eo facultas, quàm amara ualentior eſt.

EX PLINIO.

Stomachum corroborat, & ob hoc ſapor eius in uina transfertur. Bibitur decoctum in aqua, & poſtea nocte & die refrigeratum ſub dio: decoctis ſex drachmis foliorum cum ramis ſuis in cœleſtis aquæ ſextarijs tribus. Oportet & ſalem addi. Tritum, ut aiunt, raro in uſu eſt, ſicut & ſuccus expreſſus. Bibitur & madefacti dilutū. Exprimitur autem cum primum ſemen turgeſcit, madefactum aqua triduo recens, aut ſiccum ſeptem diebus, deinde coctum in æreo uaſe ad tertias, decem heminis, in aquæ ſextarijs quadragintaquinq;, iterumq; percolatum, herba eiecta, lente coquitur ad craſsitudinem mellis, qualiter ex minore Centaurio quæritur ſuccus. Sed hic Abſinthij ſuccus inutilis ſtomacho capitiq; eſt, cum (ut tradunt) ſit illud decoctū ſaluberrimum: nam ſtomachum adſtringit, bilemq; detrahit, urinam cit, aluum emollit, & in dolore ſanat, uentris animalia pellit. Malaciam ſtomachi & inflationes cum exiguo Sili & Nardo Gallico, addito aceto, diſcutit. Faſtidia abſtergit, concoctiones adiuuat. Cruditates detrahit cum ruta, & pipere, & ſale. Antiqui purgationis gratia dabant cum marinæ aquæ ueteris ſextario, ſeminis ſex drachmis, cum tribus ſalis, & mellis cyatho. Efficacius purgat duplicato ſale. Quidam in polenta dedere ſupradictum pondus addito Pulegio. Alij contra paralyſin. Alij pueris folia in fico, ſic ut amaritudinem fallerent. Facile thoracem purgat cum Iride ſumptū. In regio morbo crudum bibitur cum Apio, aut Adianto. Aduerſus inflationes calidum paulatim ſorbetur ex aqua. Iecinoris cauſa cum Gallico Nardo, lienis cum aceto, aut pulte, aut fico ſumitur. Aduerſatur fungis ex aceto. Item uiſco, cicutæ ex uino, & muris aranei morſibus, draconi marino, ſcorpionibus. Oculorum claritati multum cõfert. Epiphoris cum paſſo imponitur, ſugillatis cum melle. Aures eius

decoctum

A decoctum uaporis ſuffitu ſanat: aut ſi manat ſanies, cum melle tritum. Vrinam ac menſes ciunt tres quatuórue ramuli, cum Gallici nardi radice una, cyathis aquæ vi. menſes priuatim cum melle ſumptum, & in uellere appoſitum. Anginis ſubuenit cum melle & nitro. Epinyctidas ex aqua ſanat: uulnera recentia, priuſquam aqua tangantur impoſitum: prętereaq; capitis ulcera. Peculiariter ilibus imponitur, cum cypria cera, aut cum fico. Sanat & pruritus. Non eſt dandum in febri. Nauſeas maris arcet in nauigationibus potum: inguinum tumorem in uentrali habitum. Somnos allicit olfactum, aut inſcio ſub capite poſitum. Veſtibus inſertum tineas arcet. Culices ex oleo perunctis abigit, & fumo ſi uratur. Atramentum librarium ex diluto eius temperatũ, literas à muſculis tuetur. Capillum denigrat abſinthij cinis, unguento roſaceoq; permixtus. Marinum, quod quidam ſeriphium uocãt, ſtomacho inimicum. Aluum mollit, pellitq; animalia interaneorum. Bibitur cum oleo & ſale, aut in farinæ trimeſtris ſorbitione dilutum. Coquitur quantum manus capiat, in aquæ ſextario ad dimidias.

VINI ABSINTHITIS VIRES. EX DIOSCORIDE.

Abſinthites uinum ſtomacho accõmodatum eſt, urinam cit. Tarde cõcoquentibus utile: iecinoroſis itidem, nephriticis, & regio correptis morbo. Cibum nõ appetentibus, & ſtomacho male affectis, & longis præcordiorum diſtenſionibus ac inflationibus, rotundis lumbricis, & ſuppreſsis menſibus auxiliatur. Contra ixiæ uenena hauſta, copioſius potum, & uomitionibus redditum prodeſt.

CONFECTIO.

Variæ uini abſinthitis ſunt confectiones, ut ex Dioſcoride conſtare poteſt. Optimum tamẽ fit, ſi tuſæ Pontici abſinthij drachmæ octo, linteo raro ligatæ, in amphoB ram uini cõijciuntur. Muſtum deinde mittitur, relicto uno uaſis ſpiraculo ne efferueſcens foras exiliat.

APPENDIX.

Santonici, quod ut cõmemoratum eſt, hodie ſemen lumbricorũ uocant, præci- *Semen lumbricorum.*
puus hoc tempore ad lumbricos ex corpore pellendos & enecandos uſus eſt. Et ſi genuinum eſt, magna efficacia cum melle aſſumitur tam à pueris, quàm adultis. Seriphium quoq; aduerſus lumbricos à multis cõmen datur, eoq; nomine mors uermium appellatur. Sunt etiam qui lumbricorũ ſemen nominent. *Mors uermiũ.*

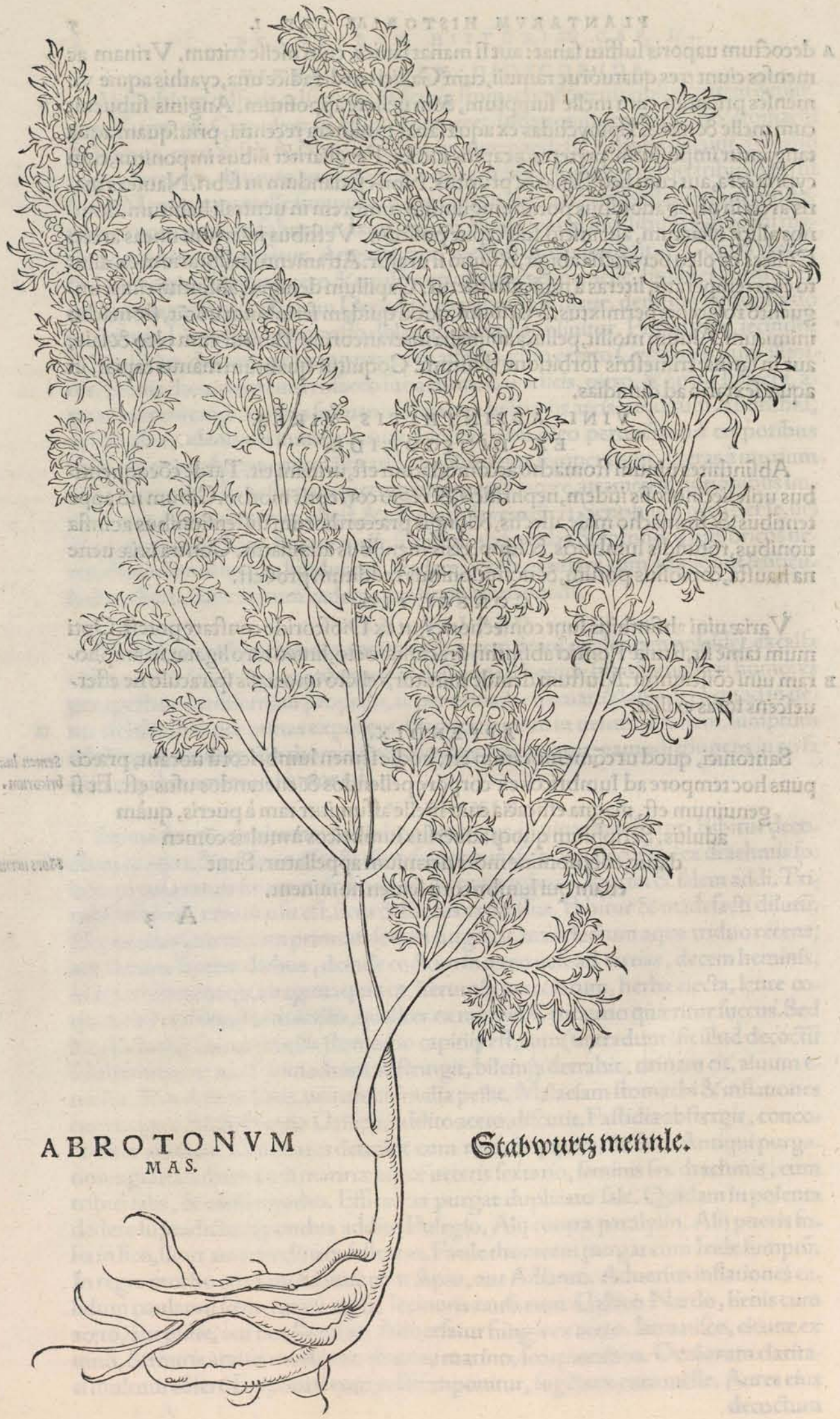

ABROTONVM
MAS.

Stabwurtz mennle.

ABROTONVM
FOEMINA.

Stabwurtz weible.

C

NOMINA.

ΑΒΡΌΤΟΝΟΝ Græcis, Abrotonum Latinis nominatur. Officinæ antiquũ nomen retinuerunt. Germanis **Garthagen/Stabwurtz/Schoßwurtz/Gertwurtz/Rutelkraut/Affruſch/** appellatur. Hoc autem nomen ſibi uſurpauit, ut Nicandri teſtatur interpres, διὰ τὸ πρὸς ὄψιν ἀβρὸν, καὶ ἁπαλὸν φαίνεσθαι. ἄλλως τε καὶ διὰ τὸ δύσοσμον εἶναι. hoc eſt, quod conſpectu tenerum, molle & delicatum appareat, aut quod grauem, acrémue & difficilem halitum proſpiret.

Abrotonum unde dictum.

GENERA.

Abrotonũ duorum eſt generum, ueterum & recentiorũ omnium ſententia, mas & fœmina. Plinius lib. xxi. cap. vij. mas quidem campeſtre uocat Abrotonum, fœminam uero mõtanum. Vulgus, ſylueſtrem Cypreſſum, à ſimilitudine & odore foliorum eiuſdem, nomenclaturæ herbæ fruticísue uocat. Germanicè **weiß garthan/oder wilder cypreß.**

FORMA.

Abrotonũ mas. Abrotonũ, quod mas appellamus, ſarmentoſum, minutis foliȷs, minus album quàm fœmina, tenui ſemine ac numeroſo uti Abſinthiũ. Semen autem nõ quouis tempore producit, ſed ad Septembris duntaxat menſis initia, quo ſi diligenter obſeruabis tempore, ſemine prægnans eſſe comperies. Recte igitur λεπτόκαρπον in Dioſcoride legitur, huic lectioni nõ ſolum ueterum codicum fide, uerumetiã ſenſu ſuffragante. Fœmina frutex eſt, arboris ſpeciem habens, candicantibus foliȷs, Seriphȷ modo minutim circum ramulos inciſis, floribus refertus, in ſummo auri fulgore comantes corymbos obtinens, odoratus etiam cum grauitate quadam.

Abrotonum fœmina.

LOCVS.

Mas paſsim apud Germanos in hortis, & in campeſtribus naſcitur: fœmina uero in collibus & montibus ſua ſponte prouenit.

D

TEMPVS.

Floret utrunqȝ Auguſto. Colligitur autem in autumno, potiſsimum Septembri menſe: hoc enim tempore ſemen, ut diximus, profert.

TEMPERAMENTVM.

Abrotonũ calidum & ſiccum, inqȝ tertio ordine ſeu receſſu poſt media ſitum eſt, id quod amaritudo eius, quam guſtu præ ſe fert, facile monſtrat.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Vtriuſqȝ abrotoni ſemen feruefactũ, & crudum tritum, cum aqua potũ, nõ niſi recta ceruice ſpirantibus, ruptis, conuulſis, iſchiadicis, urinæ difficultatibus, & ſuppreſsis menſibũs auxiliatur. Potum in uino exitialium uenenorum antidotum eſt. Cum oleo rigentibus illinitur. Serpentes lecto inſtratum & ſuffitum fugat. Cum uino potum aduerſus eorundem morſus, peculiariter autem ſcorpionum & phalangiorum, prodeſt. Oculorum inflammationibus cum cotoneo cocto, aut pane illitum ſubuenit. Tritum cum farina hordeacea decoctumqȝ tubercula diſcutit. Admiſcetur irino unguento.

EX GALENO.

Non inſtrenue excalfacit & deſiccat. Nam ſiue comã cum floribus (reliqũa enim eius palea inutilis eſt) cõtuſam ulceri puro illinas, mordax & irritans uidebiẽ, ſiue eo in oleo macerato, caput aut uentrem perfundere uoles, admodũ calefacere reperies. Quin & ſi qui per circuitum rigoribus capiuntur, eos ante inuaſionem rigorum hoc uoles confricare, minus utiqȝ rigore concutientur, imò & ſenſus confeſtim ubi admotum fuerit ipſum calfacere percipit. Porrò quod lumbricos interimat par eſt, nimirũ quum ſit amarum. Protinus uero quod & digerendi & incidendi uim habeat ſcies. Præterea abrotonum uſtum calidum & ſiccum facultate eſt, magis etiam quàm cucurbita ſicca uſta, & anethi radix. Illa enim ulceribus humidis

ſimul

A ſimul & citra phlegmonem callo induratis proſunt, ac proinde maxime ulceribus iis quæ in pudendorum præputijs ſunt competere uidentur: at cinis Abrotoni ulceribus omnibus mordax eſt, ac idcirco cum oleo tenuium partium, Cicino ſcilicet, aut Raphanino, aut Sycionio ueteri, potiſsimum Sabino, ad alopecias confert. Barbam etiam ſegnius tardiusq; enaſcentem cum aliquo dictorum oleorum elicit: ſed nec minus illis, lentiſcino maceratum. Rarefaciendi enim uim, eò quod tenuium eſt partium, obtinet, & mordax eſt, & calidum. Abrotonum uero inimicum ſtomacho exiſtit.

EX PLINIO.

Vſus eſt & foliis, ſed maior ſemine, ad calefaciendum, ideo neruis utile, tuſsi, orthopnoicis, urinæ, torminibus, conuulſis, ruptis, lumbis. Datur bibendum manualibus faſciculis decoctis ad tertias partes. Ex his quaternis cyathis bibitur. Datur & ſemen tuſum in aqua drachmæ pondere. Prodeſt & uuluæ. Concoquit panos cum farina hordeacea, & oculorum inflammationibus illinitur cotoneo malo cõcocto. Serpentes fugat. Contra ictus eorum bibitur in uino, illinitur q;. Efficaciſsimum contra ea quorum ueneno tremores & frigus accidunt, ut ſcorpionum & phalangiorũ, & contra alia uenena. Prodeſt quoquomodo algentibus, & ad extrahenda ea quæ inhęrent corporibus. Pellit interaneorum mala. Ramo eius ſi ſubijciatur puluino, uenerem ſtimulari tradunt: efficaciſsimamq; herbam eſſe contra omnia ueneficia, quibus coitus inhibeatur.

DE ASARO. CAP. III.

B

NOMINA.

ΑΣΑΡΟΝ græcè, Aſarũ latinè dicitur. Officinis hodie nomen retinet. Germanicè Haſelwurtz. Aſaron autem dictum eſt, quod in ornatũ non ueniat, uel ut Plinius lib. xxi. cap. vi. inquit, quoniam in coronas atq; ſerta non addatur: uel quod manualibus ſcopis, quę odoris gratia geſtantur, minimè ſolitum ſit inſeri. *Aſaron cur dictum.*

FORMA.

Folia hederæ ſimilia habet, longè tamen molliora, rotundioraq;. Flores inter folia ad radicem purpureos, odoratos, Hyoſcyami cytino ſimiles, in quo ſemen acino nõ diſsimile. Radices multas, geniculatas, tenues, obliquas, gramini perſimiles, longè tamen graciliores, odoratas, calefacientes, & linguam admodum erodentes. Cæterum hic admonendum eſſe lectorẽ duximus, omnia Dioſcoridis exemplaria hoc in loco deprauata eſſe, perperamq; habere uel ϖυκνότρα uel μῦλρότρα, cum potius ſcribendum ſit μελανότρα, id quod partim Plinij teſtimonio, partim etiam iudice ſenſu ipſo comprobari poteſt. Plinius ſiquidem lib. xij. cap. xiij. Aſarum ſic depingit: Eſt hederę foliis, rotundioribus tantum, mollioribusq;. Si quis uero ea de re ad iudicem ſenſum referat, Aſarumq; cum hedera conferat, Aſari certè folia neq; denſiora, neq; minora hederæ foliis eſſe comperiet, quum Aſari folia maiora multò ſint quàm hederæ. Proinde cum folia hederæ illorum comparatione multò minora ſint, euidentiſsimum eſt pro μῦλρότρα legendum eſſe μελανότρα, huic nimirum lectioni adſtipulantibus Plinio & ſenſus iudicio, ut dictum eſt: ad tactum em̃ huius folia longè ſunt hederæ molliora. Accedit quod ab una dictione in aliam facilis ſit tranſitus. His itaque rationibus motus, Aſari folia μελανότρα, hoc eſt, molliora hederæ foliis eſſe dixi, ut reuera etiam ſunt. *Dioſcoridis locus emendatus.*

LOCVS.

Naſcitur in umbroſis locis, montibus potiſsimum & ſyluis: aſpera enim macráue & ſicca loca amat.

TEMPVS.

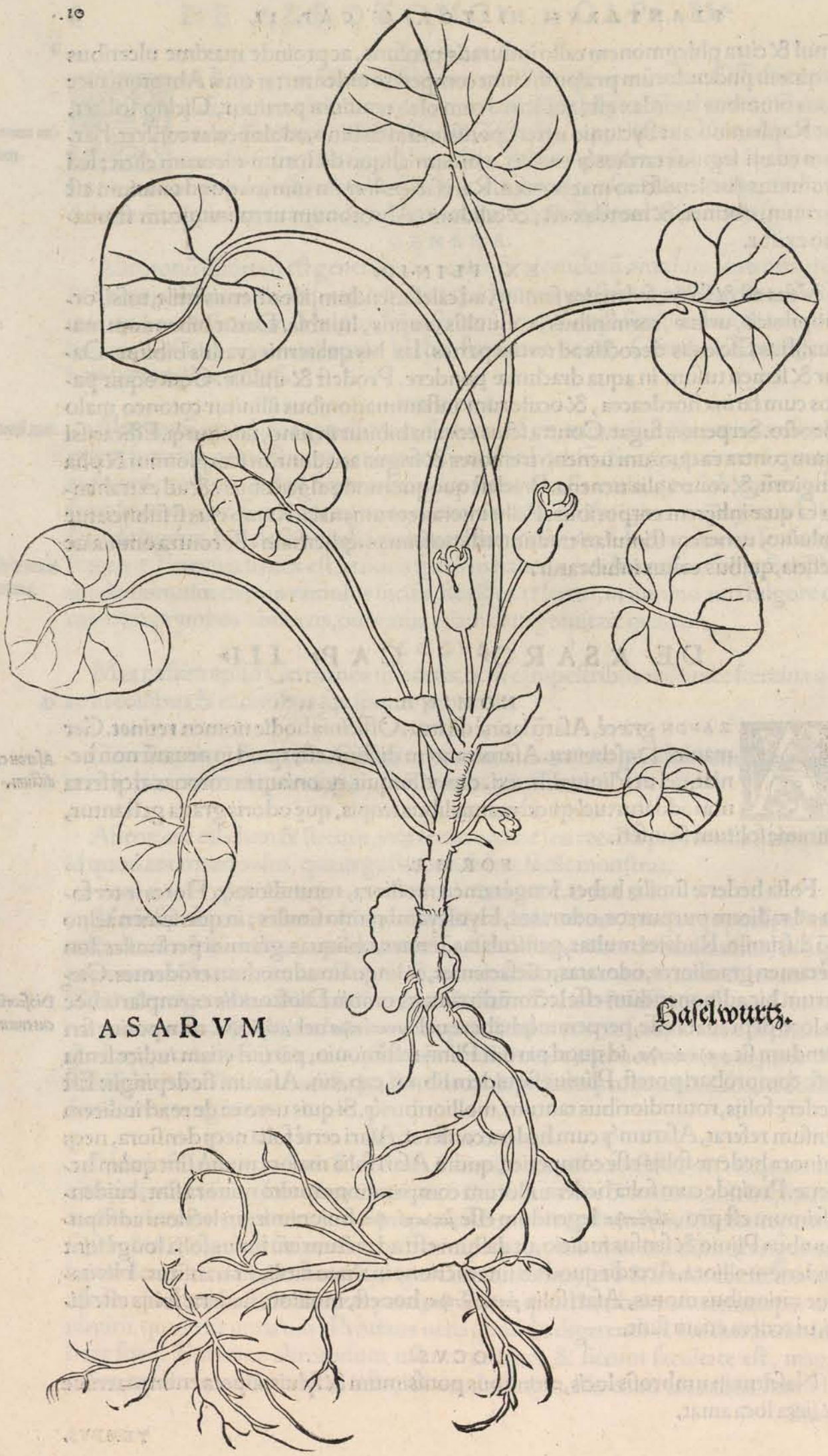

ASARVM

Haſelwurtz.

A TEMPVS.

Bis anno, uere nimirum & autumno floret. Colligendum in fine Auguſti, à die uidelicet decimoquinto eius menſis, uſq; ad octauum Septembris.

TEMPERAMENTVM.

Aſarum in calefaciendo & exiccando ordinis tertij exiſtit, radices potiſsimũ eius.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Radices Aſari calefaciunt, & urinam mouent. Hydropicis & iſchiadicis diuturnis proſunt. Ducunt menſes pondere drachmarum ſex cum mulſo potæ. Purgant Elleborí albi modo. Ruptis præterea, conuulſis, tuſsi ueteri, difficultati ſpirandi, & urinæ conferunt. Cum uino potæ ferarum morſibus ſalutares. Folia adſtringunt. Illita capitis doloribus, oculorum inflammationibus, ægilopis incipientibus, mammis à partu tumentibus, ignibuſq; ſacris proſunt. Coma ſomnum etiam conciliat. Sic Crateias herbarius de Aſaro proditum reliquit.

EX GALENO.

Aſari radices utiles ſunt, facultate ſimiles radicibus Acori, intenſiores tamẽ. Itaq; ex ijs, quæ de illis prodita ſunt, hic facienda coniectura.

EX PLINIO.

Nardi uim habet Aſarum, quod & ipſum aliqui ſylueſtre Nardum appellant.

EX MARCO AEMYLIO.

Eſt Aſaron græcè Vulgago dicta latinè.
Hæc calidæ & ſiccæ uirtutis dicitur eſſe.
Tertius eſt illi gradus, ut dicunt, in utroque.
Prouocat urinam, potataq; menſtrua purgat.
Hocq; modo iecoris medicatur ſumpta dolori.
B *Hydropicosq; iuuat, ſchiaſim fugat hauſta frequenter.*
Et uuluæ morbis decoctio ſubuenit eius.
Dicitur ictericum potata repellere morbum.
Elleboriq; modo uomitu præcordia purgat.
Sed non eſt huius purgatio tam uiolenta,
Nec metuenda quidem, ſi fiat taliter illa:
De foliis eius triginta recentia tollens,
Adde meri tantum quo poſsint cuncta recondi.
Tota nocte mero facias macerentur in illo,
Mane terens, uino quo ſunt macerata reſolue.
Tunc olus excoctum cum pingui carne recenti
Porcina, prius ægroto da ſufficienter,
Et ſumat uini uult quantum fortis & albi,
Sic Aſari ſuccum colatum trade bibendum.
Fortibus & magnis eſt hic numerus foliorum
Sufficiens, reliquis, ut diximus, eſt minuendus
Iuxta quod uires, ætas, & cætera poſcunt.

APPENDIX.

Lixiuium in quo Aſarum decoctum eſt, ſi eo caput lauetur, cerebrum roborat, & memoriam. Succus etiam eius cum Pompholyge, caligantibus oculis confert.

SCD Lyon 1

ACORVM
officinarum.

Drachenwurtz.

NOMINA.

ΑΚΟΡΟΝ græcè, Acorũ latinè appellatur. Officinis nomen retinet. Germanicè Gel lilgen/Drachenwurtz oder Ackerwurtz uocatur. Acoron aphrodisiam quasi ueneream Græci etiam uocant. Apuleius, quicunq; ille fuerit, in cõmentariolo quod de aliquot herbis scriptũ à se reliquit, Piper apium dictam fuisse hanc herbam testatur, quod ea in aluearijs suspensa, nunquam diffugiant apes.

FORMA.

Folia Iridis habet, angustiora tamen. Radices non dissimiles, implicatas, neq; in rectum enatas, sed obliquas, & in superficie existentes, geniculis seu internodijs distinctas, subalbas, gustu acres, odore non ingratas. Præstat densum, candidum, nõ carioſum, plenum & odoratum, cuiusmodi est in Colchide & Galatia. Ex qua sanè Dioscoridis descriptione satis liquet Acorum nostrum, quo hodie officinæ utũtur, etsi nõ uerũ sit, tamen aliquã saltem Acori speciem esse: Iridis enim folia obtinet, angustiora tamen. Radices quoq; similes, implicatas & inuicem adnatas, nõ in rectũ, sed in obliquum tendentes: non in profundo delitescentes, sed in superficie existentes, & modico cespite tectas: deniq; geniculis seu internodijs interceptas. Neq; etiam in colore ab eo quem Dioscorides pingit uariare uidetur: nostrũ enim Acorũ nõ raro ὑπολεύκους, hoc est, subalbas seu candicantes radices habere conspicitur. Accidit autem ut & rubentes intus habeat radices, quæ tamen cum candicantes passim intercurrentes uenas obtineant, recte subalbæ dici possunt, quod nimirũ neq; uere rubescant, neq; candidum etiam prorsus colorem referant, sed eum potius qui ex rubro & candido mixtus sit. Cæterũ radices Acori quæ intus candicant, foris ut plurimũ subrubẽt. Hinc est quod Serapion in Acori descriptione Dioscoridis uerba referẽs,
B ὑπολεύκους dictionẽ ita uertere uoluit: Et color radicũ exterior tendit ad rubedinem. Proinde qui hac sola ratione, quod Acori radix intus interdum rubescat, mouẽtur, ut diuersum nostrũ prorsus à Dioscoridis credant, ij non utuntur argumento quod tanti momenti sit, ut quod conãtur, persuadere alijs possit. Cum enim Dioscorides Acori radices ὑπολεύκους, hoc est, albicantes faciat, noster certe nunquam non tales habere deprehenditur: uel enim uere candicantes sunt, uel subrubentes, quas etiam ὑπολεύκους recte dici posse iam ostendimus. Porrò quamuis odoratæ non sint eius radices, tamen nihil obstare posset odor, quo minus nostrum uerum esse putaremus Acorum, quum abunde constet illum, haud aliter quàm colorem, secundum diuersas regiones in eadem sæpe herba mutari: si non esset aliud, quod ut diuersum certo crederemus nos urgeret, hoc nempe, quod nostri Acori radices gustu acres nõ sint, quod tamen omnes ueteres uno ore de Acoro affirmant, sed potius adstringentes. Quapropter etsi tota ferè descriptio illi respõdere uideatur, tamen quia acris nõ est, uires eas quas uero Acoro tribuunt ueteres, habere non potest: ut hoc nomine uehementer errent qui à solis descriptionibus tantũ pendent. Nec minus hallucinantur officinæ quæ ad urinas mouendas, aut menses euocandos, lienésue minuendos eo utuntur. Perperàm etiam Diacori compositionem ex eodem conficiũt. Curent itaq; ut uerum Acorum habeant, quod iam in multis Germaniæ officinis prostare puto. Nam radix illa quæ à nonnullis seplasiarijs nunc sub nomine maioris Galangæ uenditur, si cætera etiam respondeãt, haud dubie radix ueri Acori est. Et debent seplasiarij ea uti, quoties in compositionibus medicamentorũ Acori fit mentio, præcipuè autem in Diacori compositione apparanda, quod hæc calefaciendo cõcoctionem stomachi supra modum iuuet. Et hoc eò confidentius faciendum esse hortor, quod Galangam maiorẽ ueri Acori radicem esse existimem: geniculis enim scatet, foris subrubra, intus subalba, gustu acris, odore nõ ingrata, ut hoc nomine illa tutò & sine errore officinæ pro Acoro uti queant.

Acorum officinarum non est uerũ Acorum.

SCD Lyon 1

C

LOCVS.

Apuleius locis cultis, pratis ac hortis nasci, raramq; inuentu herbam hanc tradit. Nostrum Acorum iuxta amnes, & passim in aquosis & palustribus locis prouenit.

TEMPVS.

Legitur radix Acori æstatis initio, & siccatur in umbra digitalibus frustis.

TEMPERAMENTVM.

In calefaciendo & desiccando tertij est ordinis. Nostrum quidem desiccat, at citra calefactionem.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Acori radix calefaciendi uim habet. Decoctum eius potum, urinam cit. Prodest lateris, thoracis & iecoris doloribus: torminibus, ruptis, conuulsis. Lienes minuit. Vrinæ stillicidio, & uenenatorũ morsibus subuenit. Insessu, quemadmodum Iris, ad muliebria utilis est. Succus radicis caligines oculorum discutit. Antidotis præterea radix utiliter miscetur.

EX GALENO.

Acori utimur radice quæ gustu acris est, & modicè amara, odoreq; non iniucunda. Hinc manifestum est hanc facultate calidam, & cõsistentia tenuium partium esse. Huic consentaneũ est, ut urinam moueat, & lienes induratos iuuet, tum corneæ membranæ crassitiem detergeat simul atq; extenuet. Ad hoc autẽ melior est ipsius succus. Omnino uero siccificum esse clarum est.

EX PLINIO.

Vis ei est ad calefaciendum extenuandumq; efficax, contra suffusiones & caligines oculorum succo eiusdem poto, cõtraq; serpentes. Pectoris doloribus subuenit, & ideo antidotis miscetur. Iecinori medetur, thoraci quoq; & præcordijs. Vrinam cit eius decoctum, & omnia ueficę uitia sanat. Testium tumores radix decocta in uino, tritaq; & illita mirè discutit. Duritias & collectiones omnes sanat, decocto huius herbæ fouentibus. Cõtusis & euersis pota duobus obolis in mulsi cyathis tribus radix prodest. Acoron quoq; utile est interioribus fœminarum morbis.

D

ACORI OFFICINARVM VIRES.

Acori adulterini facultates.

Gustus abunde monstrat eius radicem immensam adstringendi facultatem obtinere. Hinc est quod diuersam planè à ueri Acori radice uim sortita sit. Nam ut hęc tenuium est partiũ & facultate calida, atq; adeò detergit, extenuat atq; discutit: ita illa consistentia crassarũ partium, ac facultate frigida, constringit, densat, cogit & contrahit. Quare urinam nõ cit, ut uerum Acorum, nec menses euocat, sed potius supprimit. Sanguinem etiam undecunq; manantem cohibet. Proinde recte Pandectarum autor scribit, eum qui secum Acori radicem gestet, à nullo sanguinis profluuio corripi. Et ex recentioribus aliqui hanc facultatem Acori nostri obseruarunt, atque hinc adeò tradunt eius succum igne expressum, menses nimium promanantes constringere posse, id quod certè de Acoro affirmare uanissimũ erit. Ex ijs itaq; intelligent iam seplasiarij, quis usus nostri etiam in medicina sit Acori: nec cõmittent, ut fanatici cuiusdam, qui nuper Morophrasti impudentis hominis pestilentissimas nugas & ineptias tegere, atq; adeò epistola aliqua operi illius temerè præfixa cõmendare, ac prę illo monstro reliquos omnes medicos, si dijs placet contemnere ausus est, cõsilio obsecuti, hoc prorsus abijciant, cum illius immensa sit adstringendi, quod demonstrauimus, facultas.

De Althæa

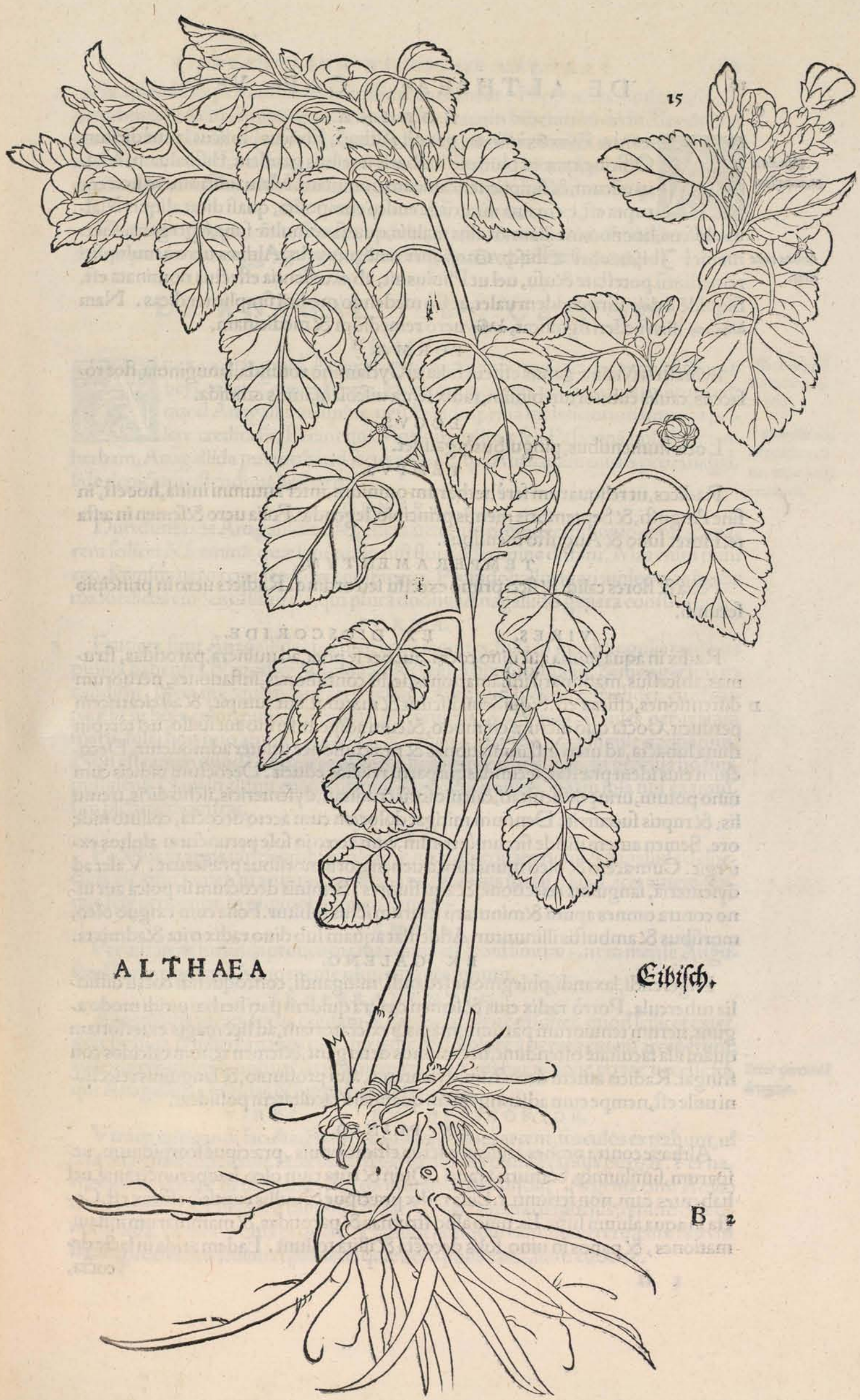

ALTHAEA Eibiſch.

SCD Lyon 1

C

NOMINA.

Biſmalua. Maluauiſcus.

ΑΛΘΑΙΑ, ἀβίσκος, ἀβίσκος græcè: Althæa, Ebiſcus, Ibiſcus latinè dicitur. Officinę, quæ ut plurimũ barbaris uocibus gaudent, Biſmaluam, Maluauiſcum, & ſimpliciter Euiſcum nominant. Maluauiſci autem uox corrupta eſt, ex malua nimirũ & euiſco compoſita, quaſi dicat aliquis Malua ebiſcus, hoc nomine illam ab alijs maluis, quæ ſanè multæ ſunt, ſegregans. Germanicè Ibiſch/oder Eibiſch/Groß oder wild pappeln. Althæa uero à multiplici remediorũ poteſtate & uſu, uel ut Plinius ait, ab excellentia effectus nominata eſt. Siquidẽ ἀλθαία Græcis idem ualet, ac ſi à medendo medicã ſimpliciter dicas. Nam ἀλθαίνειν illis mederi ſignificat, ἀλθὸς uero remedium & medicinam.

Althæa unde dicta.

FORMA.

Sylueſtris Maluæ genus eſt, cui folia ut Cyclamino rotunda, lanuginoſa, flos roſaceus, caulis cubitorum binûm, radix lenta uiſcoſaq́; intus candida.

LOCVS.

Locis humentibus, pinguibusq́; gaudet.

TEMPVS.

Radices, ut reliquarum ferè herbarum omnium, inter autumni initia, hoc eſt, in fine Auguſti, & Septembris menſis principio, legendæ. Folia uero & ſemen in æſtate. Floret Iulio & Auguſto menſibus.

TEMPERAMENTVM.

Folia & flores calidi & ſicci primo exceſſu ſeu ordine. Radices uero in principio ſecundi.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Radix in aqua mulſa aut uino cocta, aut per ſe pota, ad uulnera, parotidas, ſtrumas, abſceſſus, mammarũ inflãmationes, ſedis contuſiones, inflationes, neruorum
D diſtentiones, efficax eſt. Siquidem diſcutit & maturat, aut rumpit, & ad cicatricem perducit. Cocta quo dictum eſt modo, & cum adipe anſerino aut ſuillo, uel terebinthina ſubacta, ad uteri inflammationes & præcluſiones utiliter admouetur. Decoctum eius idem præſtat, ſecundasq́; à partu relictas educit. Decoctum radicis cum uino potum, urinę difficultati, calculoſorũ cruditati, dyſentericis, iſchiadicis, tremulis, & ruptis ſuccurrit. Dentium mitigat dolorem cum aceto decocta, colluto inde ore. Semen autem uiride ſiccumq́; tritum, cum aceto in ſole peruunctum alphos extergit. Cum aceto & oleo inunctum à uenenatorũ morſibus præſeruat. Valet ad dyſenteriã, ſanguinis reiectionẽ, & alui fluores. Seminis decoctum in poſca aut uino contra omnes apum & minutarũ ferarum ictus bibitur. Folia cum exiguo oleo, morſibus & ambuſtis illinuntur. Addenſat aquam ſub diuo radix trita & admixta.

EX GALENO.

Digerendi, laxandi, phlegmone leuandi, mitigandi, concoquendi coctu difficilia tubercula. Porrò radix eius & ſemen cætera quidem pari herbæ uiridi modo agunt, uerum tenuiorum partium, magisq́; exiccatoriam, ad hęc magis exterſoriam quàm illa facultatẽ oſtendunt, ut & alphos detergant, & ſemen renum calculos confringat. Radicis autem decoctum, dyſenteriæ, alui profluuio, & ſanguinis reiectioni utile eſt, nempe cum adſtringentem quandam facultatem poſſideat.

EX PLINIO.

Althææ contra omnes aculeatos ictus efficacior uis, præcipuè ſcorpionum, ueſparum, ſimiliumq́;, & muris aranei. Quin & trita cum oleo, hac peruncti antè, uel habentes eam, non feriuntur. Eius radix præcipuè cõuulſis ruptisq́; efficax eſt. Cocta in aqua aluum ſiſtit. Ex uino albo ſtrumas & parotidas, & mammarum inflammationes, & panos in uino folia decocta & illita tollunt. Eadem arida in lacte decocta,

A cocta, quamlibet pernicioſæ tuſſi citiſſimè medentur. Hippocrates uulneratis, ſitientibuſq; defectu ſanguinis, radicis decoctæ ſuccum bibendum dedit. Et eam uulneribus cum melle & reſina, item cõuulſis, luxatis, tumentibus, & muſculis, neruis, articulis impoſuit. Et aſthmaticis ac dyſentericis in uino bibendam dedit. Mirum, aquã radice ea addita addenſari ſub dio, atq; elacteſcere. Efficacior aũt quo recẽtior.

EX THEOPHRASTO.

Vſus eius ad rupta, & tuſſes è uino dulci, & ad ulcera in oleo. Aliàs ſi carnibus concoquas, in idem aggregare, ac ueluti conglutinare poſſe affirmant.

DE ANAGALLIDE. CAP. VI.

NOMINA.

ΑΝΑΓΑΛΛΙΣ græcè, Anagallis latinè, officinis inuſitata, germanicè Gauchheyl/oder Colmarkraut. Hoc nominis fortè à Germanis inditum eſt, quod Anagallis in limine ueſtibuli ſuſpenſa maleficiorum introitũ pellere credita ſit. Errant qui Morſum gallinæ ſeu Paſſerinã uulgò dictam herbam, Anagallida putant: haud ſecus atque ij, qui Auriculam muris pro Anagallide depictam oſtendunt herbarij.

Gauchheyl Germanis quare dicta.

Anagallis non eſt Morſus gallinæ, neque Auricula muris.

GENERA.

Duo duntaxat Anagallidis eſſe genera ueterum omniũ teſtimonio conſtat, marem ſcilicet & fœminã, quæ ſanè nullo niſi florũ diſcrimine diſtant. Mas enim puniceo, fœmina uero cœruleo flore conſpicitur. Proinde hallucinari iuniores ac barbaros medicos euidentiſſimũ eſt, qui plura duobus Anagallidis genera conſtituunt.

FORMA.

B Frutices ſunt Anagallides parui in terra iacentes, folia in quadrangulis caulibus puſilla habentes, & modicè rotunda ad Helxines ſimilitudinem. Semen gerunt rotundum. Non quicquam ſanè certius hac ſcriptorum pictura reſpondet, cum duplex ſit in flore color, puniceus nimirũ & cœruleus, quadranguli caules per terram ſparſi, folia non toto ambitu rotunda, & ſemen coriandro nõ diſſimile circinatum. Non eſt tamen quod ſic humi proſtratos hos frutices intelligas, ut prorſus nõ ſuppullulent. Nam in altum etiam ſurgunt, non tamen altius, quàm ipſa tibi examuſſim pictura monſtrat.

LOCVS.

Pedibus in aruis uineisq; ubiq; calcatur, neq; quicquam nũc Anagallide deſpectius eſt, cum tamen in antiqua medicina multus eius fuerit uſus. Licet autem ubique ferè proueniat, in uliginoſis tamen lætior.

TEMPVS.

Per æſtatem utriuſq; prouentus maximus eſt, potiſſimum autem menſe Auguſto. Florent autem à Maio menſe uſque in autumnum.

TEMPERAMENTVM.

Anagallidis uterq; ſexus calidam & ſiccam facultatẽ obtinet, quod ſcilicet extergere poſſint. Mulieres nanq; quę aſperiorẽ & decolorẽ à natura cutem acceperunt, ad leuorem nitorẽq; uultus harum ſucco utuntur, ut hac ratione errare neceſſe ſit, qui Anagallidas frigidas & humidas eſſe ſtatuunt.

Error quorundã detegitur.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Vtraq; mitigandi facultatẽ habent. Inflãmationes arcent, ſurculos extrahunt, ulcera ſerpentia cõpeſcunt. Succus earũ gargariſſatus pituitã capitis purgat. Per nares infuſus dolorẽ dentiũ lenit, ſi in contrariã narem inijciat. Argema cum Attico melle emendat, & oculorũ caligines iuuat. Contra uiperarũ morſus, renum & iecinoris uitia, ex uino potus prodeſt. Tradunt nonnulli eam quæ cœruleum florem habet, prociduam ſedem reprimere: quæ uero puniceum, illitu euocare.

SCD Lyon 1

ANAGALLIS
MAS.

Gauchheyl mennle.

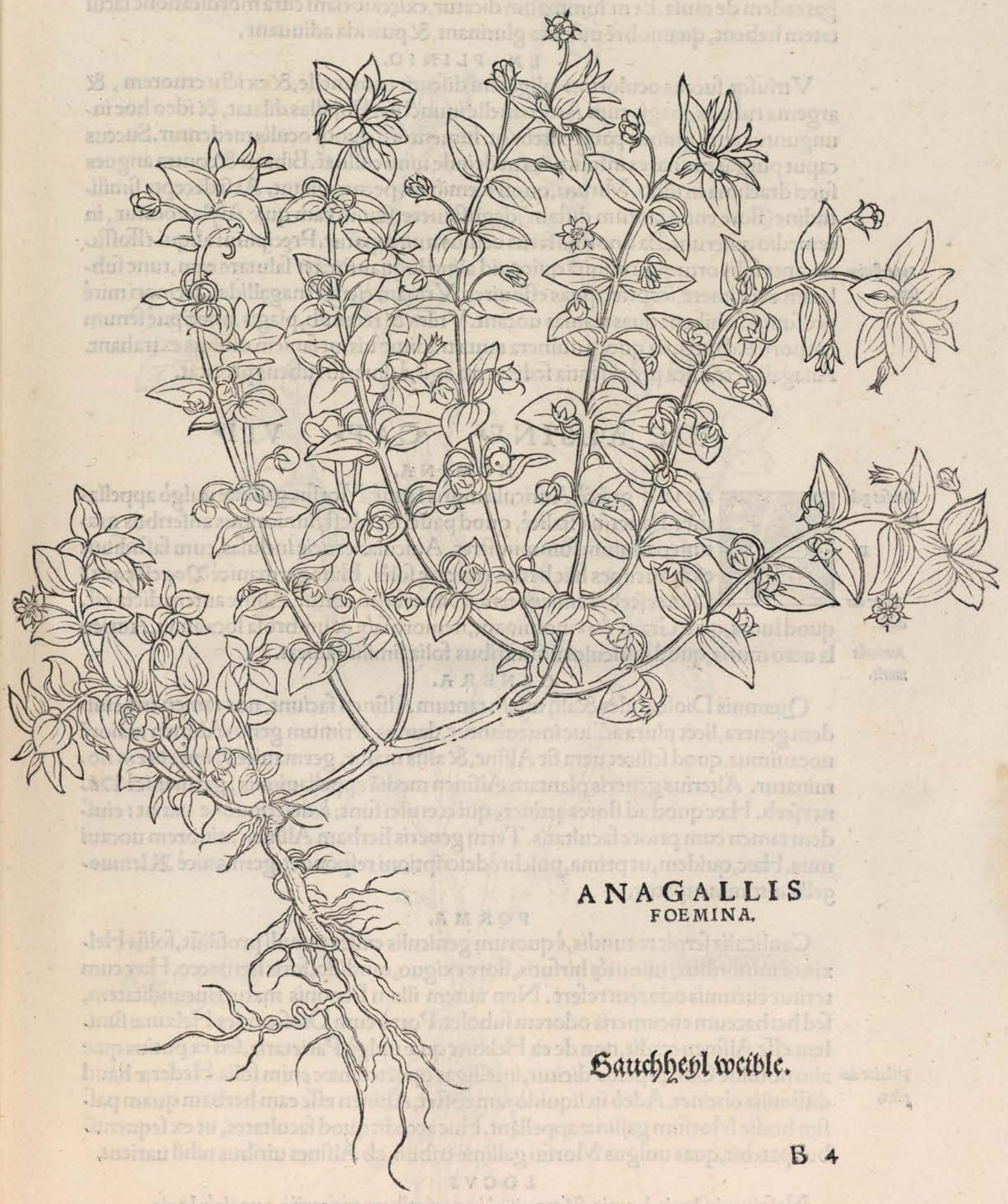

ANAGALLIS
FOEMINA.

Gauchheyl weible.

SCD Lyon 1

C

EX GALENO.

Anagallis utraqꝫ, tam ea quæ florem parit cœruleum, quàm ea quæ puniceum, admodum extergendi facultatem obtinent. Quendam etiam calorem attractoriũ possident, ita ut impactos corpori refigant aculeos. Succus earum ex naribus purgat eadem de causa. Et ut summatim dicatur, exiccatoriam citra mordicationẽ facultatem habent, quamobrẽ uulnera glutinant, & putrida adiuuant.

EX PLINIO.

Vtriusqꝫ succus oculorum caliginem discutit cum melle, & ex ictu cruorem, & argema rubens, magis cum Attico melle inunctus. Pupillas dilatat, & ideo hoc inunguntur antè, quibus paracentesis fit. Iumentorũ quoqꝫ oculis medentur. Succus caput purgat per nares infusus, ita ut deinde uino colluat. Bibitur & contra angues succi drachma in uino. Mirum, quod fœminam pecora uitant. At si decepta similitudine (flore enim tantum distant) degustauere, statim eam quæ Asyla uocatur, in remedio quærunt. Ea à nostris ferus oculus nuncũpatur. Prȩcipiunt aliqui effossuris, ante solis ortum, priusquã quicquid aliud loquantur, ter salutare eam, tunc sublatam exprimere, ita præcipuas esse uires. Vrinam cient Anagallides. Iecinori mirè prosunt. Cohibent quas nomas uocant. Vtiles & recentib. plagis, præcipuè senum corpori. Ad recentia quoqꝫ uulnera tanta traditur uis, ut saniem ossibus extrahant. Anagallis cœrulea procidentia sedis retro agit, è diuerso rubens proritat.

Superstitiosum.

DE ALSINE▸ CAP▸ VII▸

NOMINA.

Morsus gallinæ.

D

ΑΛΣΙΝΗ græcè, Auricula muris latinè, Morsus gallinæ uulgò appellatur. Pauerina Italicè, quod paueris, id est, iunioribus anseribus gratum pabulum sumministret. Auiculas caueis inclusas, cum fastidiunt escã, aucupes hac herba recreare solẽt. Hinc germanicè Vogelkraut/ Hůnerserb/Hůnerderm/Hůnerbiß uocatur. Alsine autem dicta est, quod lucos, quæ Græci ἄλση nominant, nemorosaqꝫ & umbrosa loca amet. Auricula uero muris, quod musculorum auribus folia similia habeat.

Alsine cur dicta.

Auricula muris.

GENERA.

Quamuis Dioscorides & alij unam tantum Alsinen faciunt, nos tamen tria eiusdem genera, licet plura adhuc inueniantur, damus. Primum genus Alsinen maiorẽ uocauimus, quod scilicet uera sit Alsine, & alijs maior, germanicè Hůnerderm nominatur. Alterius generis plantam Alsinen mediã appellauimus, germanicè Hůnerserb. Hæc quod ad flores attinet, qui cœrulei sunt, à descriptione uariat: eiusdem tamen cum priore facultatis. Tertij generis herbam Alsinen minorem uocauimus. Hæc, quidem, ut prima, pulchrè descriptioni respondet, germanicè Kleinuogelkraut nuncupatur.

FORMA.

Cauliculis serpit rotundis, è quorum geniculis exiles ramuli prosiliũt, foliis Helxines minoribus, minusqꝫ hirsutis, flore exiguo, candido, foris herbaceo. Hæc cum teritur cucumis odorem refert. Non autem illam Peponis maturi iucunditatem, sed herbaceum cucumeris odorem subolet. Porrò cum Dioscorides Helxinæ similem esse Alsinen tradit, non de ea Helxine quæ uulgò Parietaria, sed ea potius quæ alio nomine Cissampelos dicitur, intelligas oportet: hæc enim folia Hederæ haud dissimilia obtinet. Adeò ut liquidò iam cõstet, Alsinen esse eam herbam quam passim hodie Morsum gallinæ appellant. Huc accedit quod facultates, ut ex sequentibus patebit, quas uulgus Morsui gallinæ tribuit, ab Alsines uiribus nihil uarient.

Helxine duplex.

LOCVS

Nascitur in lucis, hortis, & maximè in parietibus, macerijs, opacisqꝫ locis.

TEMPVS.

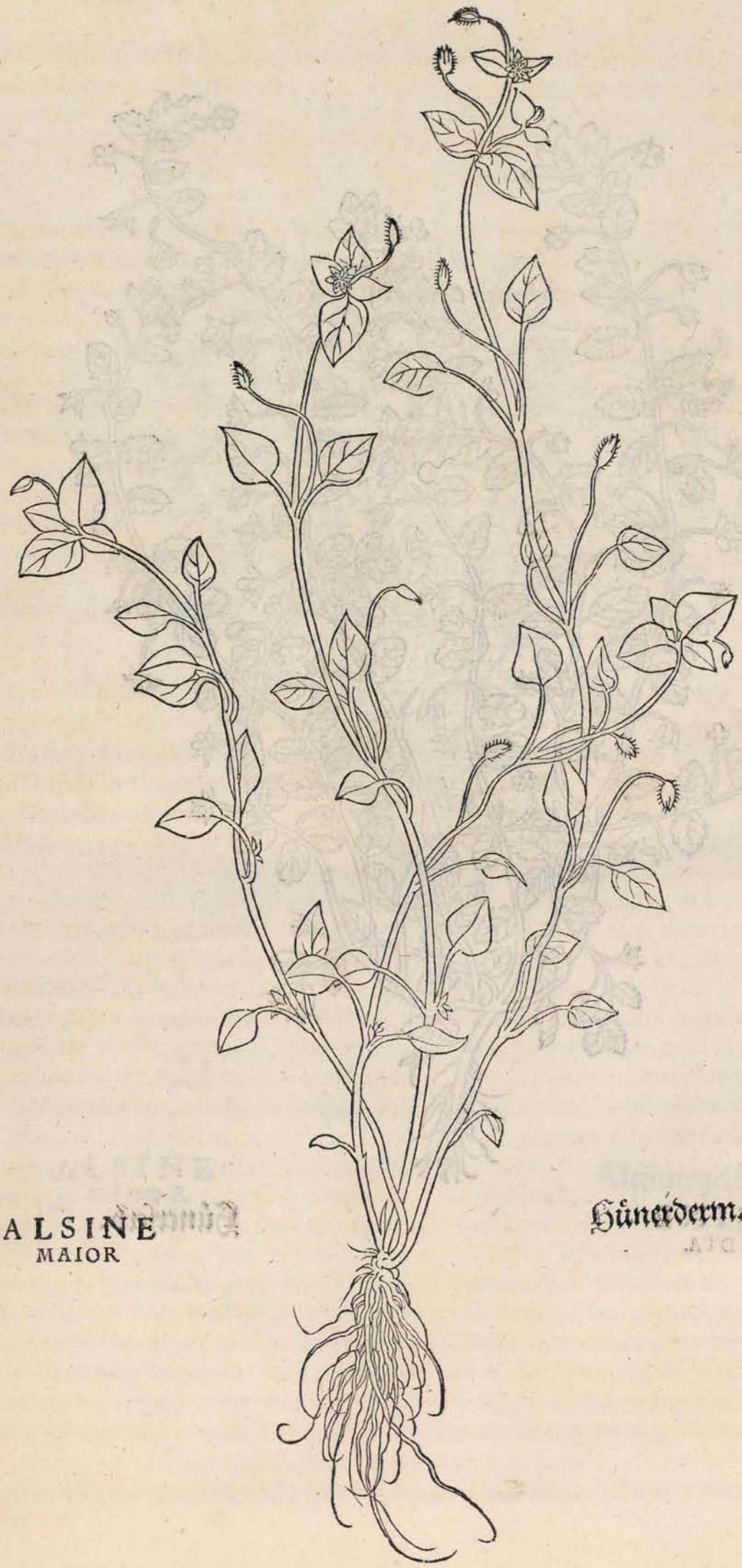

ALSINE
MAIOR

Hünerderm.

SCD Lyon 1

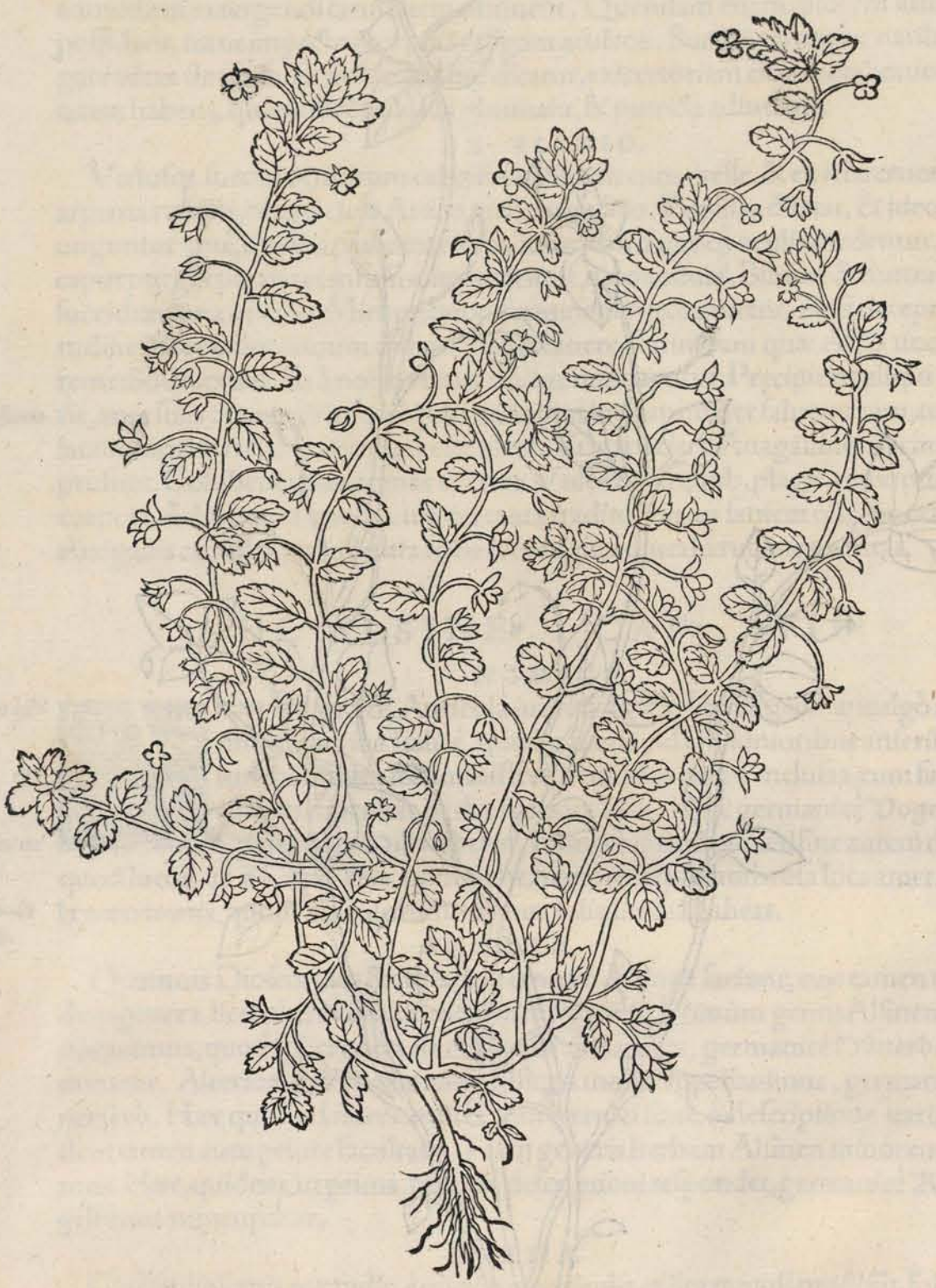

ALSINE
MEDIA.

Hünerserb.

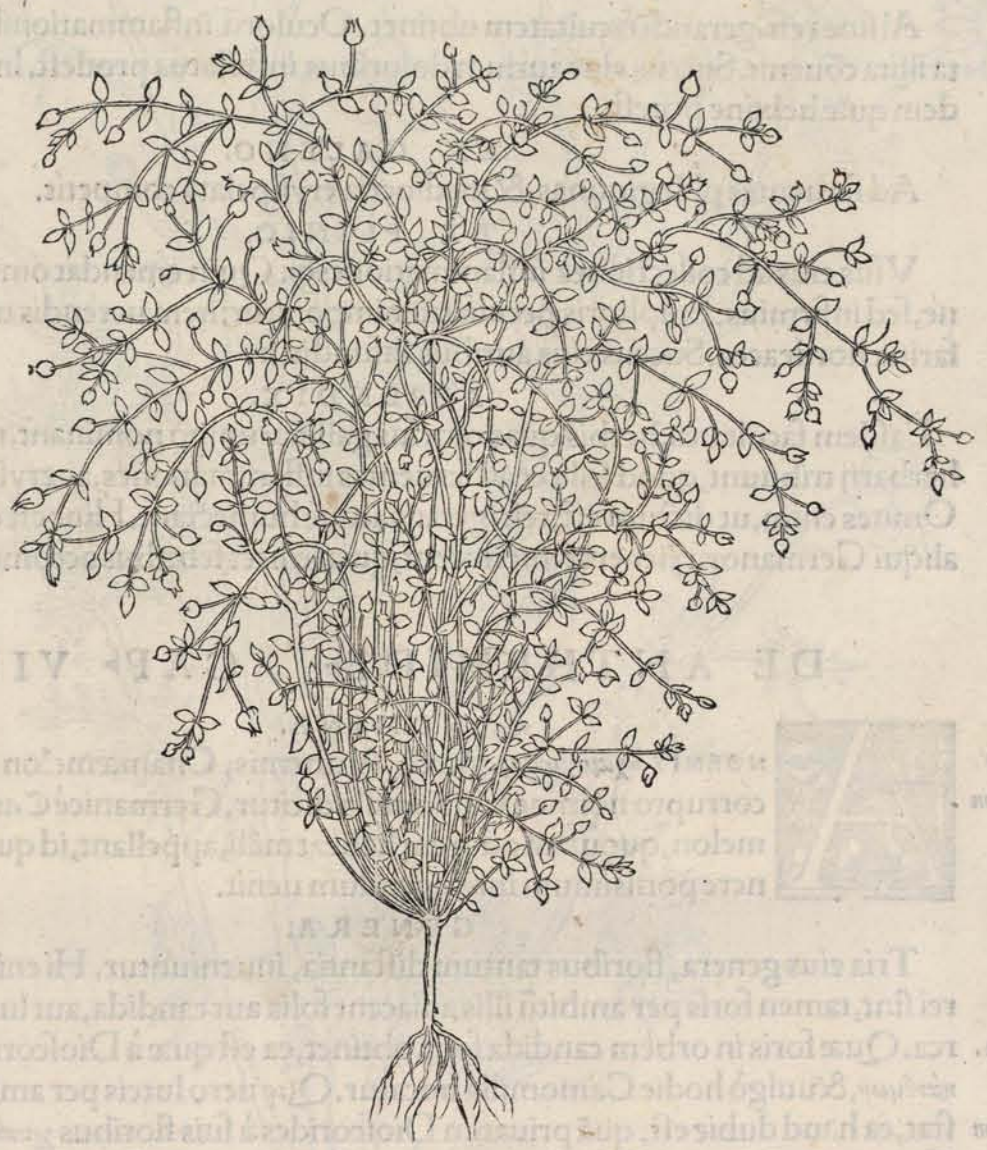

ALSINE
MINOR.

Kleinuogelkraut.

C TEMPVS.

Incipit à mẽdia hyeme. Areſcit autẽ æſtate media. Cum prorepit, muſculorũ aures imitatur foliis.

TEMPERAMENTVM.

Refrigerantem & humectantem haud ſecus quàm Helxine obtinet facultatem: eſt enim aqueæ eſſentiæ frigidæq; quare & citra adſtrictionem refrigerat.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Alſine refrigerandi facultatem obtinet. Oculorũ inflammationibus cum polenta illita cõuenit. Succus eius aurium doloribus inſtillatus prodeſt. In uniuerſum eadem quæ helxine poteſt.

EX GALENO.

Ad feruentes phlegmonas, & mediocria eryſipelata competit.

EX PLINIO.

Vſus eius ad collectiones inflammationesq;. Quin emendat omnia quæ Helxine, ſed infirmius. Epiphoris peculiariter imponitur: item uerendis ulceribusq; cum farina hordeacea. Succus eius auribus infunditur.

APPENDIX.

Eaſdem facultates, herbis quas morſus gallinæ uulgò nominant, noſtri temporis herbarij tribuunt, quod ſcilicet ad feruentes inflammationes, ac eryſipelata proſint. Omnes enim, ut dictum eſt, refrigerant atque humectant. Hinc eſt quod minorem aliqui Germanorũ Fieberkraut uocent, quia ſcilicet febribus accõmoda, & utilis ſit.

DE ANTHEMIDE▸ CAP▸ VIII▸

NOMINA.

D *Chamæmelon cur dictum.*

ANTHEMIS, ἡ χαμαίμηλον græcè, Anthemis, Chamæmelon latinè, officinis corrupto nomine Camomilla dicitur, Germanicè Camillen. Chamæmelon, quoniam odorem habeat mâli, appellant, id quod de primo genere potiſsimum intelligendum uenit.

GENERA.

Tria eius genera, floribus tantum diſtantia, inueniuntur. Hi enim etſi intus aurei ſint, tamen foris per ambitũ illis adiacent folia aut candida, aut lutea, aut purpurea. Quæ foris in orbem candida folia obtinet, ea eſt quæ à Dioſcoride propriè λευκάνθεμον, & uulgò hodie Camomilla uocatur. Quę uero luteis per ambitum foliis cõſtat, ea haud dubie eſt, quã priuatim Dioſcorides à ſuis floribus χρυσάνθεμον nominat, Germani autem, pulchrè ad græcam appellationem alludẽtes, Goldtblũmen/Gelcamillen/Streichblũmen appellant. Tertia ſpecies chamæmeli, quę nimirũ purpurea per orbem folia habet, nulla alia eſt niſi ea quam hodie uulgus medicorum Conſolidam regalem, Germani autẽ à ſimilitudine calcaris, cui reſpondet floſculus eius herbæ, & à colore lepido regioq;, qui aſpectari nunquã ſatis poteſt, Ritterſporn uocant. Dioſcorides peculiariter ἡρακάνθεμον, eo quod uere floreat, dici tradit. Tria itaq; in uniuerſum Anthemidis ſeu Chamæmeli genera ſunt, quorum ſanè primum Chamæmelon leucanthemon, alterũ Chamæmelon chryſanthemon, tertium Chamæmelon eranthemon Dioſcoridi nominatur. De duobus primis generibus neminẽ dubitare, quin uera & legitima ſint, arbitramur, quod nihil in ijs ſit quod Dioſcoridis deſcriptioni, quam mox ſubijciemus, non reſpondeat. Tertium fortè nonnullis qui moroſius omnia obſeruant, minime genuinum Chamæmeli genus eſſe uidebitur: ideoq; quibus ſimus argumentis & cõiecturis impulſi, ut tertium Anthemidis eſſe genus credamus, neceſſe erit oſtendere. Potiſsimũ autem quod nos in hanc ſententiam pertraxit eſt, quod ſingula in Dioſcoridis deſcriptione illi congruant, rami ſcilicet palmum non excedentes, fruticoſi, multas alas habentes, parui & exigui, capitula

Leucanthemon.

Chryſanthemon

Eranthemon.

Conſolida regalis eſt tertia chamæmeli ſpecies.

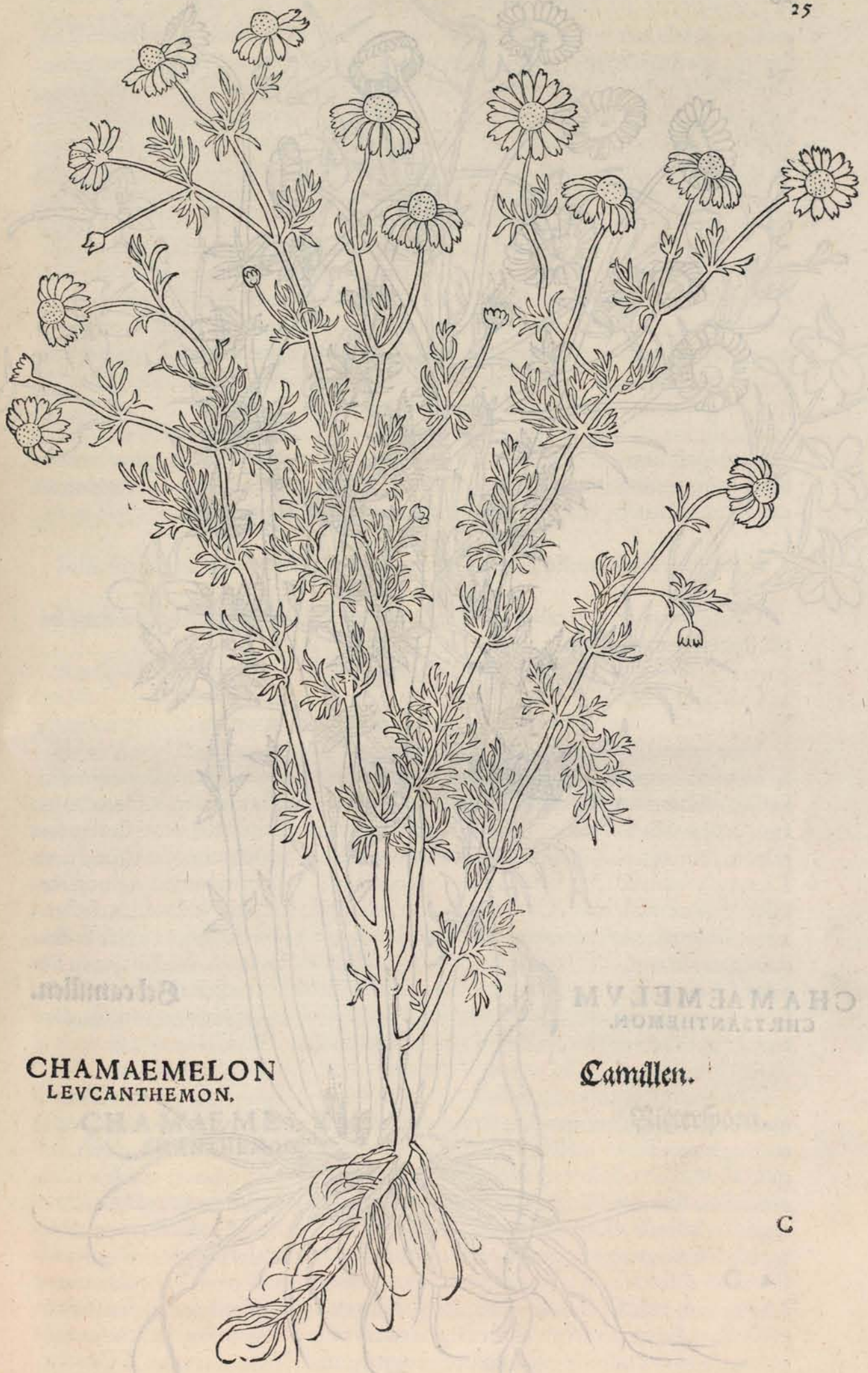

CHAMAEMELON
LEVCANTHEMON.

Camillen.

SCD Lyon 1

CHAMAEMELVM
CHRYSANTHEMON.

Gel camillen.

SCD Lyon 1

CHAMAEMELVM
ERANTHEMON.

Ritterspor.

C pitula rotunda, aurea, foris purpureis foliis, magnitudine in nullo alio genere Rutę foliis magis similibus circundata. Deinde sententiam hanc nostram cõfirmauit antiquissimus codex manuscriptus, in quo pictura exquisitissimè Regalem dictã consolidã refert, quam ijs sanè uerbis describit: Herba est quam quidã Monachellã, siue
» Capuciariã uocant (à cucullo hauddubiè monachorũ, quem flores illius herbæ re-
» ferunt, nomen imponentes) Dioscorides Eranthemon appellat, & est una species
» Anthemidis, quæ folia instar Camomillæ habet, nigriora tamen: florem autem uio
» læ similẽ. Hæc ille. Quibus omnibus illud etiã accedit, nostram de hac herba sententiam mirificè corroborans, quod uulgus hodie medicorũ Consolidã regalẽ calculosis, & oculis prodesse tradat, adeò ut illius etiã conspectũ multos ex oculis laborantes sanasse dicant. Atq; hinc fit ut studiosi passim eam herbã in suis musæis suspensam habeant, oculis hac ratione cõsulere uolentes. Has autem omnes facultates ut ex sequentibus patebit, Eranthemo suo Dioscorides etiam adscribit. Quamobrem nihil certius est, quàm Consolidam regalem tertium esse Anthemidis genus, id quod argumenta nostra iam adducta palàm euincunt.

FORMA.

Rami palmum non excedunt, fruticosi, frequẽtes alas habentes, parui, tenues & multi, capitulis rotundis. Flores intus aureos continent, foris uero per ambitum candidos, aut luteos, aut purpureos, foliorum Rutæ magnitudine.

LOCVS

Nascuntur in aspero, sicco, macroq; solo, & iuxta semitas atq; itinera.

TEMPVS.

Colliguntur uere, in calidis potissimum regionibus, in nostris inter æstatis initia, hoc est, Iunio mense.

D TEMPERAMENTVM.

Calefaciunt & desiccant in primo ordine.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Vim habent radices, flores & herba calfaciendi, extenuandiq;. Potu & insessione menses, fœtus, calculos & urinam pellunt. Aduersus inflationes, & tenui intesti- in dolores bibuntur. Bile suffusos expurgant, & iecinorosis medentur. Decocto earum uesicæ uitia fouentur. Efficacius ex omnibus generibus est, quod florem fert purpureum, cęterisq; maius existit, idq; propriè Eranthemon uocatur. Quod uero Leucanthemon & Chrysanthemon cognominãt, uehementius urinam ciunt. Aegilopijs illitæ medentur. Commanducata oris ulcera sanant. Nonnulli in clysteribus ex oleo utuntur, terentes ipsas ad pellendos febrium circuitus. Folia & flores reponi debent, & seperatim contusa in pastillos conformari. Radix quoq; siccatur, & usu poscente interim partes duas herbæ, floris aut radicis modò unam: interim contrà floris duas, & herbæ unam, alternis diebus duplicantes pondus, dare conuenit. Bibere autem oportet in uino diluto mulso.

EX GALENO.

Tenuium est partium, quamobrem digerendi, rarefaciendi, & laxandi facultatẽ obtinet. Est itaq; Chamęmelon tenuitate Rosę persimile, calore uero ad olei facultates magis accedit, animali familiares, & temperatas. Quapropter lassitudinib. ut si quid aliud, cõfert, doloresq; mitigat. Præterea tensa remittit & laxat, quæq; mediocriter dura sunt emollit, quæq; cõstipata cõdensatáue sunt rarefacit. Ad hæc febres quæ citra uisceris alicuius inflammationẽ infestant, dissoluit, præsertim quæ ex humorib. biliosis, aut cutis densitate cõsistunt. Qua de re & ab Aegyptiorũ sapientissimis Soli cõsecratą est, febriumq; omniũ remediũ putat. Verum hac quidem in re à ueritate aberrãt: solas enim quas diximus febres sanare potest, easq; quæ iam cõcoctæ sunt. Iuuat autem pulchrè reliquas etiam omnes quę melancholicæ sunt aut pituitosæ, aut ex uisceris inflãmatione prognatę: nam & harum remediũ Chamæ-

melum

A melum uel ſtrenuiſſimū eſt, ubi iam cōcoctis adhibetur: quapropter & hypochondriis, ut ſi quid aliud, gratum exiſtit.

EX PLINIO.

Medici uere folia tuſa in paſtillos digerunt: item florem & radicem. Dantur omnia mixta drachmæ unius pondere contra ſerpentum ictus. Pellit mortuos partus, item menſtrua in potu, & urinam, calculoſq; : inflationes, iecinorū uitia, bilem ſuffuſam, ægilopia. Cōmanducata ulcerum manantes in ore eruptiones ſanat. Ex omnibus iis generibus ad calculos efficaciſſima eſt, quæ florem purpureum habet, cuius & foliorum & fruticis amplitudo maiuſcula eſt. Hanc propriè quidem Eranthemon uocant.

DE ANETHO▸ CAP▸ IX▸

NOMINA.

ANHΘON græcè, Anethum latinè appellatur. Nomen in officinis genuinum retinet. Germanicè Dyllen/& Hochkraut nominatur.

FORMA.

Anethum ſeſquicubitali proceritate aſſurgit, multicaule, rmoſum, exilitate folij in ſtaminis penè modum extenuata, luteolo floſculo, ſemine lato & quaſi foliato, radice lignoſa, neque adeò prolixa, umbella fœniculi, cui cognatum quaſi genus, propter ſimilitudinem uideri poteſt.

LOCVS.

In hortis ſeritur: interdum & ſponte, fœniculi modo, prouenit.

TEMPVS.

B Floret in æſtate, Iunio & Iulio menſibus.

TEMPERAMENTVM.

Anethum adeò calefacit, ut habendum ſit aut ſecundi ordinis intenſi, aut tertij remiſſi. Exiccantiū uero ordinis eſt ſecundi incipientis, aut primi finientis. Vſtum autem tertij tum calfacientium, tum deſiccantium ordinis ſit.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Anethi aridi comæ ſeminiſq; decoctum potum lac euocat. Tormina & inflationes ſedat. Aluum leueſq; uomitiones ſiſtit. Vrinam cit. Singultus lenit. Oculos hebetat, & genituram aſſiduè potum extinguit. Decoctum eius mulieribus præfocatione uuluæ laborantibus ad inſidendum utile. Semen eiuſdem uſtum & illitum condylomata tollit.

EX GALENO.

Anethum in oleo decoctum digerit, ſedat dolores, ſomnum conciliat, crudos & incoctos tumores concoquit. Fit enim ex eo oleum, cuius propinqua ſit temperies pus mouentibus, & maturantibus uocatis medicamentis, niſi quatenus paulò illis tum calidius, tum tenuiorum partium eſt, atqueadeo digerēdi facultate prędituni. Vſtum ulceribus admodum humidis illitum prodeſt, potiſſimum iis quæ in pudendo conſiſtunt. Quæ autem in præputio ſunt inueterata, iis probè cicatricem inducit. Cæterum uiride humidius eſt, & minus calidum, itaq; magis cōcoquit ſicco, & ſomnum cōciliat, ſed minus digerit. Idcirco mihi uidentur ueteres coronis ex eo concinnatis in ſympoſijs uſi eſſe.

EX PLINIO.

Anethū ructus mouet, & tormina ſedat. Aluum ſiſtit. Epiphoris radices illinuntur ex aqua uel uino. Singultus cohibet ſemen feruens olfactum. Sumptū ex aqua ſedat cruditates. Cinis eius uuam in faucibus leuat, oculos & genituram hebetat.

EX SIMEONE SETHI.

Ad craſſorū humorū inflationes prodeſt. Quidā ſanè ipſum ſtomacho bonum

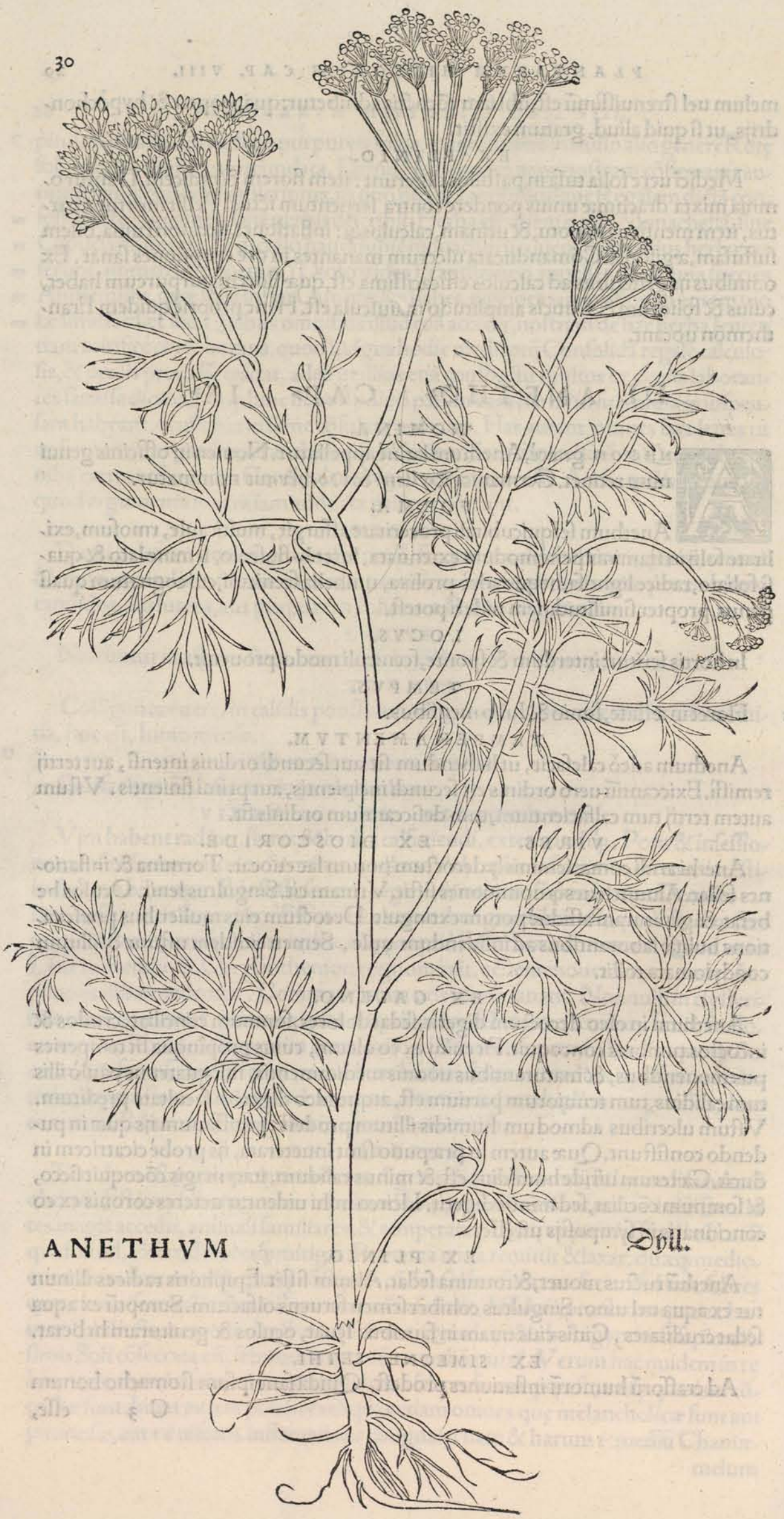

ANETHVM

Dyll.

A esse, alij uero minimè, dixerunt. Illi quidem ad eius caliditatem, & facultatẽ quæ humiditatem cõcoquit, & flatus qui sunt in uentriculo discutit, respexerunt: ij uero ad substantiam eius, quæ crassarum est partium, concoctu difficilis, & nauseosa. Oleo incoctum discutit, & somnum conciliat. Inunctũ tumores crudos concoquit. Inflationes quoque quæ in uentriculo generantur, digerit. Corpus ex immodico labore defatigatum, curat. Renes uero, ut quidam aiunt, lædit.

DE AIZOO. CAP. X.

NOMINA.

AEIZΩON græcè: Aizoon, Sedum, Semperuiuum latinè nominatur. Postremum nomen officinæ obtinuerunt. Vulgò Iouis barba, Germanicè Haußwurtz/Donderbar dicitur, quòd scilicet nonnullis locis plebis animos iampridem inuaserit opinio, non feriri fulmine domum, in cuius tegulis uireat Sedum. Porrò Aizoon & Semperuiuum appellant, quod perpetuò, tam æstate quàm hyeme uirescat, nec ullis frigoribus, aut cœli iniuria quantumuis frigida, emoriatur. *Iouis barba.*

GENERA.

Dioscoridem sequentes tria eius genera statuimus. Primum Aizoon seu Sedum maius, quod folia latiora habeat. Alterum Sedum minus, quod Græcis etiam τριθαλὲς, quia ter floreat in anno, uocatur. Vulgò Vermicularis, à similitudine foliorum, quæ rotunda sunt, & figuræ oualis, ut uermiculos putes, & Crassula minor nominatur. Huius iterum duo sunt genera: alterum enim mas est, quod nimirum floribus luteis spectatur, & Germanis Klein haußwurtz das mennle appellatur. Alterum fœmina, quod pallidis seu candidis conspicitur floribus, Germanicè Klein haußwurtz das weible uocatur. Tertium genus est quod Aizoon syluestre, ab alijs Portulaca syluestris, aut Illecebra minus rectè & improprie dicitur. Nam Portulaca
B syluestris diuersa ab hoc tertio Sedi genere herba est, ut suo dicemus loco. Illecebræ autem nomen aliæ debetur herbæ, quæ Telephion uocatur, ut in eiusdem historia docebimus. Nomina uero hæc generi illi indiderunt, seducti errore eorum qui Portulacam syluestrem cum tertio Aizoo apud Dioscoridem confuderunt, atque adeò quæ debent Portulacæ & Telephio nomina, Aizoo temerè assignarunt. Vt enim uiribus diuersa est Portulaca syluestris ab hoc genere tertio Aizoi, ita etiam nomine & forma. Quare meritò reprehendendi sunt qui duo hæc capita sic sibi temerè miscuerunt. Vulgares herbarij Vermicularem minorem uocant, Germani Katzentreuble oder Maurpfeffer. *Aizoon maius.* *Vermicularis.* *Crassula minor.* *Aizoon minus.* *Tertium genus Aizoi.*

FORMA.

Semperuiuũ maius caules profert cubitales, interdũ etiam maiores, pollicis crassitudine, pingues, egregiè uirentes, incisuras Characię Tithymalli instar habentes. Folia pinguia, pollicis magnitudine, in cacumine linguæ similia, alia in terram resupinata, alia in capite inuicem contracta, circulo oculi figuram circunscribunt. Minus Aizoon caules ab una radice exeuntes multos habet, tenues, foliis plenos rotundis, pinguibus, paruis, in summo acuminatis. Emittit autẽ è medio caulem palmi altitudine, umbellam & flores pallidos luteósue sustinentem: χλωρὰ enim hoc loco, ut aliàs sæpe, pro ὠχρὰ accipitur, id quod ex Serapione etiam abunde constare po
» test, qui hunc Dioscoridis locum ita reddidit: Et habet uirgam in medio longam, cir
» ca longitudinem palmi, super quam est capitellum, in quo est flos citrinus, subtilis. Eam autem Semperuiui minoris speciẽ quæ floscułis luteolis spectatur, dilucidioris doctrinæ gratia, marem appellauimus. Alteram uero quæ candidos obtinet flores, fœminã. Tertium Semperuiui genus syluestre dictum, foliola habet pinguiora, ad Portulacę figuram accedentia, & hirsuta, breuioriq; cacumine. His uerbis ex- *Maius.* *Minus.* *χλωρὰ.*

SCD Lyon 1

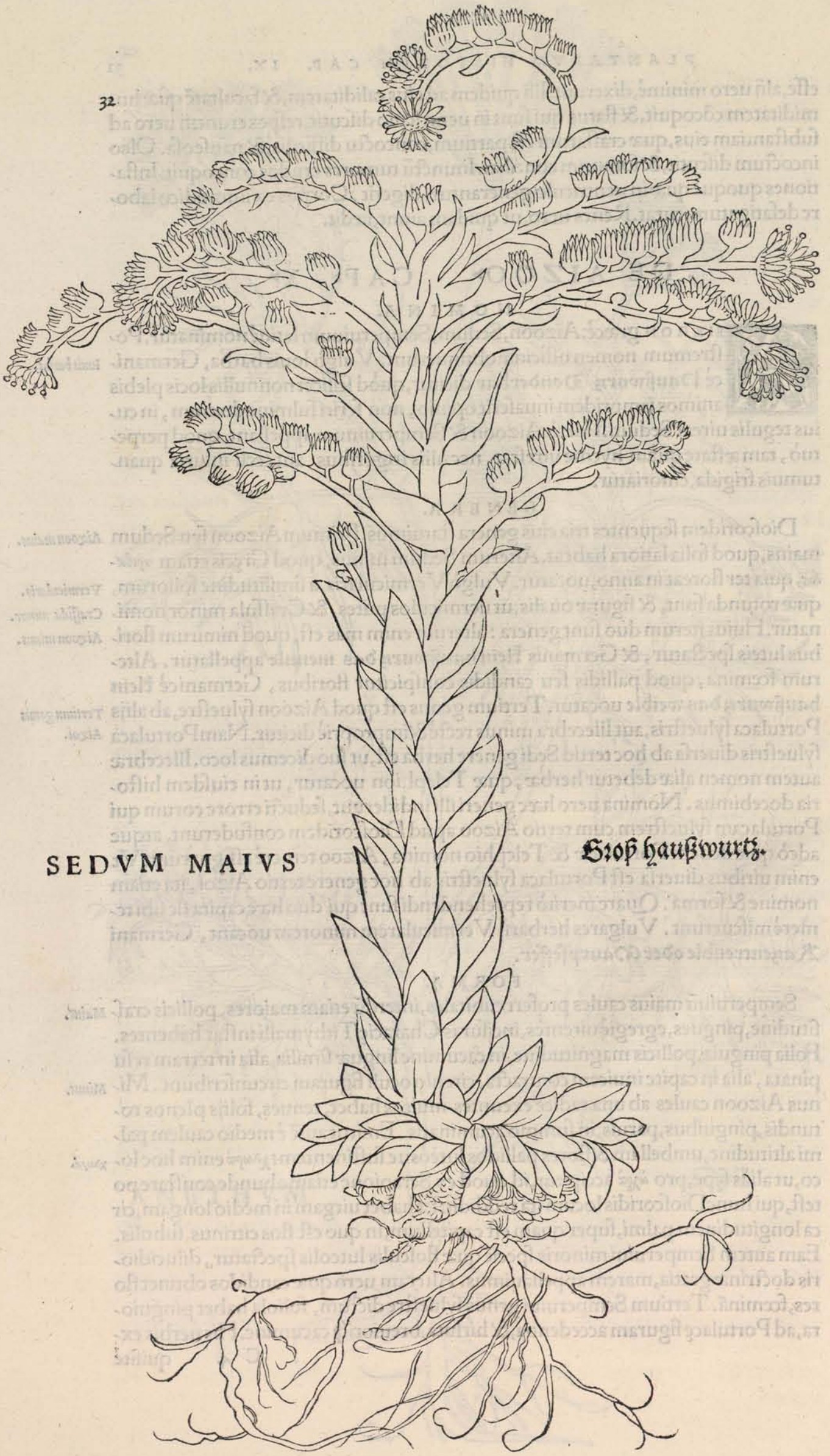

SEDVM MAIVS

Groß haußwurtz.

SCD Lyon 1

SEDVM MINVS
MAS.

Klein haußwurtz
mennle.

SCD Lyon 1

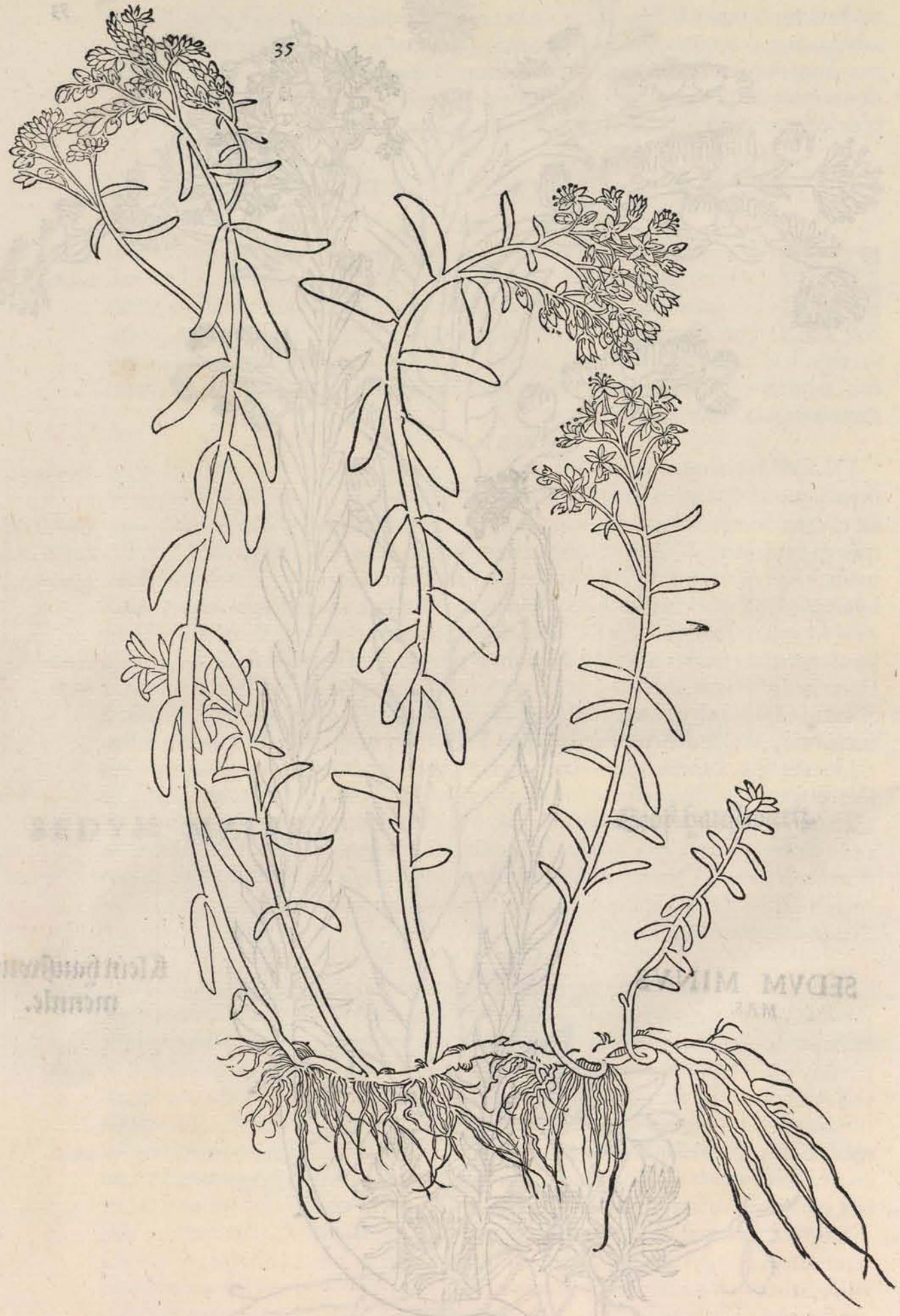

SEDVM MINVS
FOEMINA.

Klein haußwurtz weible.

SCD Lyon 1

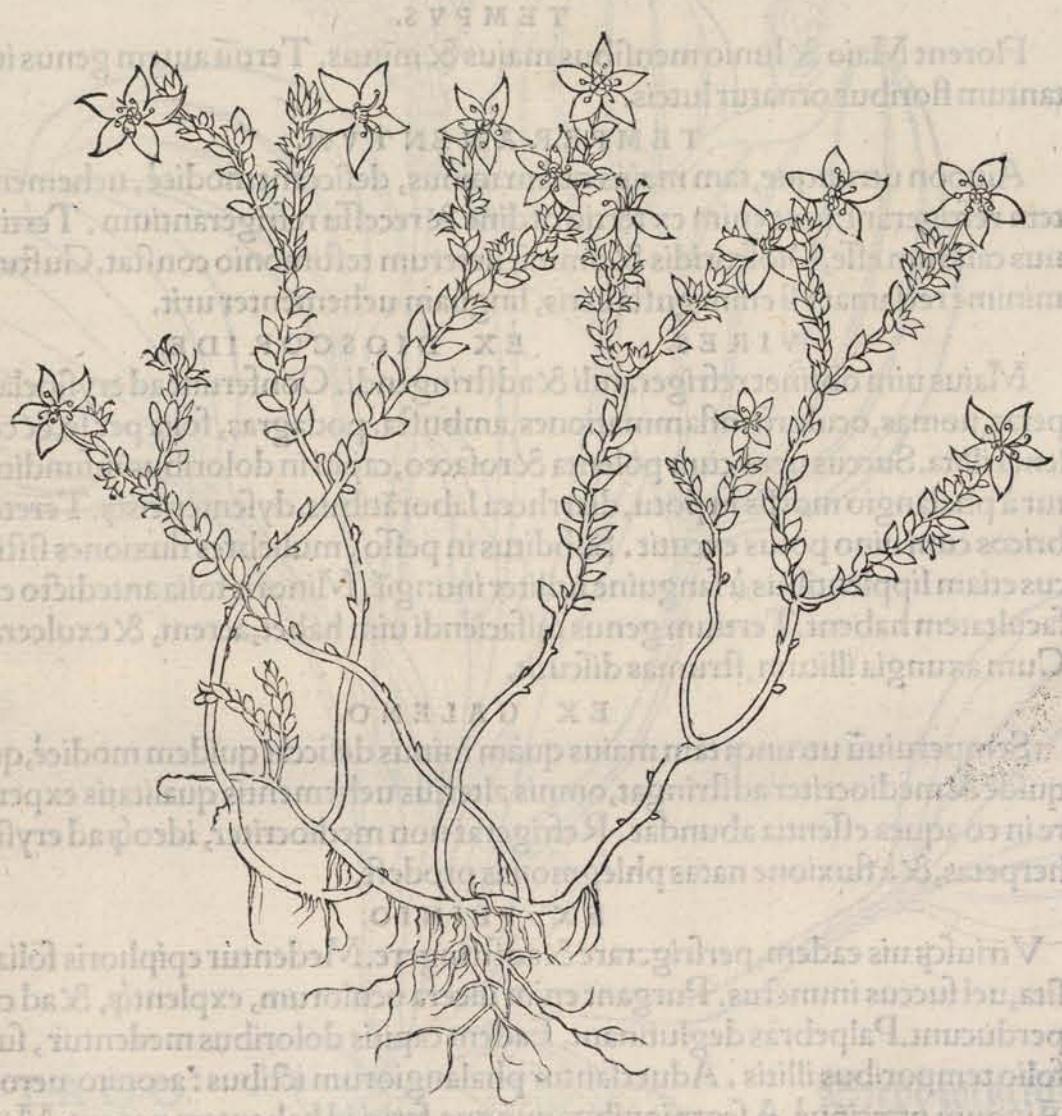

SEDI TERTIVM GENVS. Katzentreuble.

c quisitè admodum Dioscorides & Plinius tertium Aizoi genus, quod uermiculare minorem hodie appellant, deliniarunt. Habet enim pinguia admodum foliola, ad Portulacæ sylueſtris formam nonnihil accedentia, hirsuta, & breuiori quàm in Aizoo minori cacumine. Reliqua quæ sequuntur in quibusdam Dioscoridis exemplaribus, manifestè adulterina sunt. Neq; ijs plura habet Aldinũ exemplar, & alia quæ paulò sunt castigatiora.

LOCVS.

Maius nascitur in montanis & testeis. Nonnulli autem in tectis domorum conserunt. Minus Aizoon in muris & petris, macerijs uinearũ, parietibusq; prouenit. Tertium in petrosis locis, sepulchris umbrosis, oppidorumq; fossis.

TEMPVS.

Florent Maio & Iunio mensibus maius & minus. Tertiũ autem genus in Maio tantum floribus ornatur luteis.

TEMPERAMENTVM.

Aizoon utrunque, tam maius quàm minus, desiccant modicè, uehementer autem refrigerant: sunt enim ex tertio ordine & receſſu refrigerantium. Tertium genus calidum esse, Dioscoridis & omniũ ueterum testimonio constat. Gustus etiam minimè reclamat: si enim gustaueris, linguam uehementer urit.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Maius uim obtinet refrigerandi & adstringendi. Conferunt ad erysipelata, herpetas, nomas, oculorũ inflammationes, ambusta, podagras, folia per se, & cum polenta illita. Succus uero cum polenta & rosaceo, capiti in doloribus infunditur. Datur à phalangio morsis in potu, diarrhœa laborãtibus, dysentericisq;. Teretes lumbricos cum uino potus excutit. Subditus in pesso, muliebres fluxiones sistit. Succus etiam lippientibus à sanguine utiliter inungit. Minoris folia antedicto eandem
D facultatem habent. Tertium genus calfaciendi uim habet, acrem, & exulcerantem. Cum axungia illitum, strumas discutit.

EX GALENO.

Semperuiuũ utrunq; tam maius quàm minus desiccat quidem modicè, quandoquidẽ & mediocriter adstringat, omnis alterius uehementis qualitatis expers: quare in eo aquea essentia abundat. Refrigerat non mediocriter, ideoq; ad erysipelata, herpetas, & à fluxione natas phlegmonas prodest.

EX PLINIO.

Vtriusq; uis eadem, perfrigerare & adstringere. Medentur epiphoris folia imposita, uel succus inunctus. Purgant enim ulcera oculorum, explentq;, & ad cicatricẽ perducunt. Palpebras deglutinant. Eadem capitis doloribus medentur, succo uel folio temporibus illitis. Aduersantur phalangiorum ictibus: aconito uero maius Aizoum præcipuè. A scorpionibus quoque feriri id habentem negant. Medentur & aurium dolori.

APPENDIX.

Errat non parum hodie magna medicorũ pars, qui Sedi genus tertium refrigerare, asserere haud uerentur. Et mirum sanè cur ab eo errore illos Dioscorides non reuocet, qui disertè ait, hoc ipsum calefaciendi, & exulcerandi facultatem habere. Sed fortè non magnopere laborant quid de hac planta Dioscorides tradat: debuisset tamen erroris huius admonuisse eos saltem germanica eius plantæ nomenclatura. Neque enim alia ratione Maurpfeffer nostris Germanis dicta est, nisi quod in muris prouenìat, gustuq; acris admodum sit.

PLANTAGO
MAIOR.

Breyt wegrich.

D

SCD Lyon 1

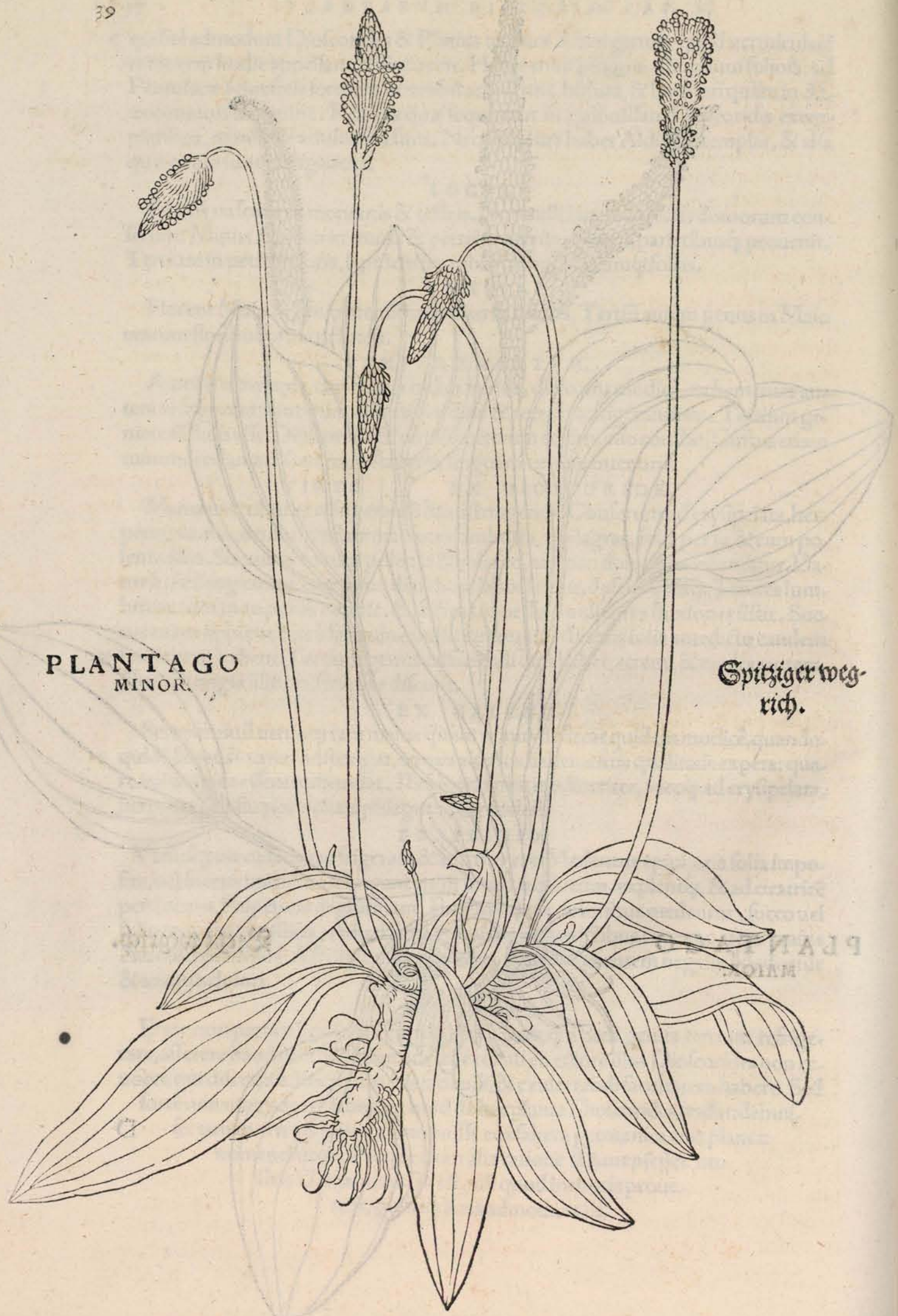

PLANTAGO
MINOR.

Spitziger wegrich.

SCD Lyon 1

A

NOMINA.

ΑΡΝΟΓΛΩΣΣΟΝ Græcis: Arnogloſſum, Plantago Latinis nominatur. Nomen latinũ Plantaginis officinę retinuerũt. Germanicè Wegerich/ Schafzungen/ quod nomen græco pulchrè reſpondet, dicitur. Arnogloſſum, quod eius folia agninæ linguæ ſimillima ſint, appellarũt Græci. Latini autem Plantaginem, ducto à planta uocabulo, nuncuparunt. Sunt tamen qui à multitudine neruorum, quibus quaſi coſtis in dorſo per longitudinem folia eius diſtincta ſunt, Polyneuron uocant.

Arnogloſſum unde dictum.

Plantago.

Polyneuron.

GENERA.

Duo Plantaginis ſunt genera, ueterum omnium ſententia, maior & minor. Maior, quam peculiariter à ſeptenis quæ in folijs apparent coſtis, græcè ἑπταπλεύρου, id eſt, Septineruiã uocant, Germanis noſtris à foliorum latitudine groſſer oder breyter wegrich nominatur. Minor, eo quod eius folia fibris quinq; tanquã neruis diſtincta ſunt, πενταπλεύρου, id eſt, Quinqueneruia dicitur. Officinę, quoniam folium arctius deſinit in acumen, & uelut in lanceæ mucronẽ faſtigiatur, Lanceolatam, uulgus autem Lanceolam appellat. Germanicè klein oder ſpitziger wegerich/ quia ſcilicet acuminatior & longior eſt, & ab equinę coſtæ ſimilitudine, Roßripp uocatã.

FORMA.

Minor Plantago anguſtiora, minora, molliora, leuiora & tenuiora folia habet, caule anguloſo, in terram inclinato: flores pallidos: ſemen in ſummis caulibus. Maior contrà craſſior uegetiorq;, latiore folio, betaceo. Folia ſiquidem maioris Plantaginis betaceorum effigiem, nõ alterius oleris referunt, quod Dioſcorides λαχανοειδὲς dixit. Nam apud Athenienſes λάχανον pro Beta ſæpe ſumi ſolet, à cuius folijs non multum Plantaginea uidentur abhorrere. Non itaq; olus intelligere potuit, cum in exprimenda ſimilitudine ſpeciatim loqui, non generatim conueniat. Huius cauB lis anguloſus, ſubruber, altitudine cubitali, à medio ſui ad uerticẽ uſq; tenui ſemine circundatus, floſculum in ſpica luteum, nõnunquam herbaceum oſtentat. Radices ſubſunt illi teneræ, hirſutę, candidę, digitali craſſitudine. Deſcriptiones hæ Dioſcoridis pulchrè picturæ reſpondent. Antiquus etiam herbarius eaſdem pro maiori & minori Plantagine herbas exhibet.

Minor.

Maior.

λάχανον.

LOCVS.

Maior in paluſtribus potiſſimum naſcitur. Vtraq; autem circum ſepes, aggeres, prata, & lacunoſa loca.

TEMPVS.

Herba & flores in æſtatis initio, Maio & Iunio menſibus, ſemen uero Auguſto carpitur menſe.

TEMPERAMENTVM.

Mixtæ eſt temperaturæ Plantago, habet enim quiddam aqueũ frigidum: habet uero & auſterum quiddam, id quod terreum eſt, ſiccum, frigidum. Itaq; refrigerat ſimul & deſiccat, & in utroq; ſecundi receſſus à medijs eſt.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Vim habent folia exiccatoriã & adſtringentẽ, ideo ad omnia ulcera maligna, elephantica, quæ humore ſcatent, & ſordida, cõferunt. Eruptiones ſanguinis, nomas, carbunculos, herpetas, epinyctidasq; cohibent. Vlcera uetera & inæqualia cicatrice obducunt. Medentur & ijs quæ Chironia nuncupãtur. Sinus glutinant. Morſibus canis, ambuſtis, inflammationibus, parotydi, panis, proſunt. Strumis & ægilopis cum ſale illita cõferunt. Olus coctũ cum aceto & ſale dyſentericis & cœliacis ſumptum ſubuenit. Datur & in locum Betæ cum lenticula coctum. In leucophlegmatia poſt aridas epulas in medio herba decocta datur. Comitialib. & aſthmaticis data proficit. Foliorũ ſuccus oris ulcera continua collutione purgat. Cum creta cimo-

C lia & ceruſa ignibus ſacris medetur. Fiſtulas infuſus ſanat. Auriũ doloribus & lippitudinibus ſuccus inſtillatus, & collyriis additus prodeſt. Gingiuis ſanguinolentis, & ſanguinẽ reiicientibus potus cõfert. Dyſentericis ſubter per aluum iniicitur. Bibitur contra tabem. Aduerſus uteri ſtrangulationes in lana apponitur: item uuluæ fluxiones. Semen cum uino potum alui fluxiones, & ſanguinis excreationes ſiſtit. Radix decocta collutione, & cõmanducata, dentiũ dolores ſedat. Eadem cum foliis in paſſo ad ueſicæ renumq; ulcera præbetur. Ferunt tres radices cum tribus uini cyathis, & pari aquæ potas, tertianis auxiliari, & quatuor quartanis. Sunt qui radice è collo ſuſpenſa ad ſtrumas diſcutiendas utantur.

EX GALENO.

Quæcunq; medicamenta cum hoc quod refrigerant unà etiam adſtringunt, ea & ad ulcera maligna omnia, & ad fluxiones, & putredines proſunt, atqueadeo etiã ad dyſenterias: nam & ſanguinis eruptiones ſiſtunt, & ſi quid aduratur refrigerant. Sinus quoq; glutinant, & alia ulcera recentia ſimul & uetera. In omnibus ferè id genus medicamentis primas tenet, aut certè nulli ſecundũ eſt Arnogloſſum, idq; temperaturæ ſymmetria. Nam ſiccitatem obtinet morſus expertem, & frigiditatẽ quæ nondum obſtupefaciat. Semen eius & radix ſimilis ſunt facultatis, attamen ſiccioris, & minus frigidæ. Semen etiam ſubtilium eſt partium, radices autem craſſiorũ. Et huius herbę folia exiccata, ſubtilioris & minus frigidę facultatis fiunt, nempe diſflato ex eo ac digeſto excremento aqueo. Hac ratione radicibus utuntur ad dentiũ dolores, tum manducantes, tum collutionibus incoquentes. Præterea ad iecinoris & renum obſtructiones non has tantum adhibent, ſed folia quoque & multò magis ſemen: hæc enim quandam abſtergendi in ſe facultatẽ habent, quam & in herba uiridi ineſſe ſatis conſtat, uerum ab humiditatis copia uinci.

D EX PLINIO.

Vis mira in ſiccando denſandoq; corpore, cauterij uicem obtinens. Nulla res æque ſiſtit fluxiones, quas græci rheumatiſmos uocant. Stomachũ corroborat Plantago per ſe ſumpta in cibo cum lente alicæue ſorbitione. Strumis medetur. Semen eius in uino tritum, uel ipſa ex aceto cocta, aut alica ex ſucco eius ſumpta dyſentericis datur. Lichenis fœdo malo medetur trita. Vitia ſedis & attritus celerrimè ſanat. Ex aqua mulſa duabus horis ante acceſſionem pota duabus drachmis, tertianas leniores facit, uel ſuccus radicis madefactæ uel tuſæ, uel ipſa radix trita in aqua ferro calefacta. Quidam ternas radices in tribus cyathis aquæ dederunt. Iidem in quartanis quaternas fecerunt. Hydropicos ſanat in cibo cum prius panem ſiccum comederint ſine potu. Folia podagras refrigerant, & in primo impetu podagrę rubentis, hoc eſt, calidæ, conueniunt. Oris ulcera ſuccus emendat, & folia radicesq; cõmanducata, uel ſi rheumatiſmo laboret os. Vitio reiectionis ſanguinis idem medetur. Phthiſim ſanat ſi bibatur, & ipſa decocta in uino cum ſale & oleo à ſomno matutino refrigerat. Luxatis dolores & tumores tollunt folia tuſa, addito ſale modico. Fiſtulis infuſus ſuccus auxilio eſt. Sanguinis profluuium ſiſtit ſemen, ſi ore reiiciatur, ſiue aluo fluat, ſiue fœminarum utero. Succus uomentibus ſanguinem datur. Contuſis, euerſis omnibus modis ipſa ſumitur. Medetur omnium generum ulceribus, peculiariter fœminarum, ſenum, & infantium, igne mollita, melior & cum cerato.

DE ALI-

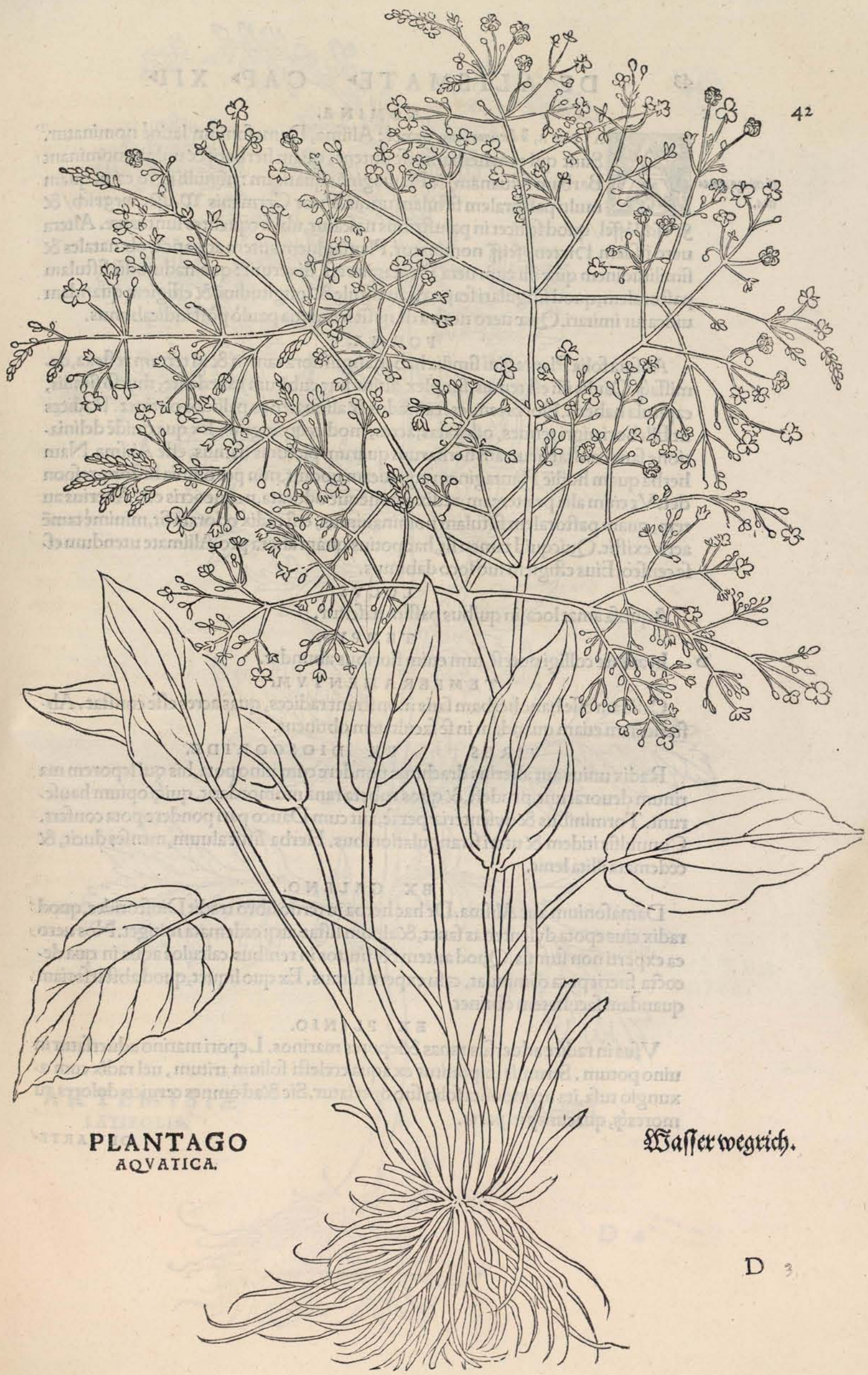

PLANTAGO
AQVATICA.

Waſſerwegrich.

SCD Lyon 1

C

NOMINA.

ΑΛΙΣΜΑ, ἢ δαμασώνιον græcè: Aliſma, Damaſonium latinè nominatur. Sunt qui eam herbam eſſe putent, quam herbarij & uulgus nominant Barbam ſyluanam, & Plantaginē aquaticam: nōnulli uero eam, quam multi paſtoralem fiſtulam uocāt. Prior Germanis Waſſer wegrich/ & Froſchlöffel/quod ſcilicet in paluſtribus naſcatur, ubi frequentes ſunt ranæ. Altera uero ijſdem Hirtenpfeiff nominatur. Plantaginem autem aquaticā, ob natales & ſimilitudinem quæ illi cum uera Plantagine eſt, dixerunt: quemadmodū fiſtulam paſtoralem, quod ſingulari ſcapo rudis fiſtulę & longitudinē & effigiem quandam uideatur imitari. Quæ uero noſtra de ijs ſit ſententia paulò pòſt indicabimus.

Plantago aquatica.

FORMA.

Aliſma folia Plantagini ſimilia habet, anguſtiora tamen & in terram reflexa, demiſſaq;. Caulis illi eſt tenuis, ſimplex, altitudine cubitum excedente, thyrſo ſimilis, capitula habens. Flores tenues, candidos & aliquatenus pallidos obtinet. Radices ut Ellebori nigri tenues, odoratas, acres, modiceq; pingues. Ex qua quidē deliniatione ſatis conſtat neutram herbarum quarum picturas damus, eſſe Aliſma. Nam herba quam hodie Plantaginem aquaticam uocant, non per omnia hiſtorię reſpondet. Vt enim alia præteream, radix eius neque odorata, neque acris eſt. Alterius autem, quam paſtoralem fiſtulam nominauimus, etſi radix odorata ſit, minimè tamē acris exiſtit. Quicquid tamen ſit, hac potius quàm altera pro Aliſmate utendum eſſe cenſeo. Eius effigiem ſuo loco dabimus.

LOCVS.

Aquoſa amat loca, in quibus paſſim naſcitur.

TEMPVS.

D In æſtate colligi poteſt, tum enim floribus abundat.

TEMPERAMENTVM.

Calidam eſſe hanc herbam ſatis monſtrant radices, quas acres eſſe conſtat. Abſterſoriam etiam quandam in ſe facultatem obtinent.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Radix unius aut alterius drachmæ pondere cum uino pota, his qui leporem marinum deuorarunt, prodeſt, & quos rubeta rana momorderit, quiq; opium hauſerunt. Torminibus & dyſenteriæ per ſe, aut cum Dauco pari pondere pota confert. Conuulſis itidem & uteri ſtrangulationibus. Herba ſiſtit aluum, menſes ducit, & œdemata illita lenit.

EX GALENO.

Damaſonium aut Aliſma. De hac herba in tertio libro tradit Dioſcorides, quod radix eius epota dyſenterias ſanet, & aluum ſiſtat, atq; œdemata mitiget. Nos uero ea experti non ſumus. Quod autem cōſtitutos in renibus calculos aqua in qua decocta fuerit pota cōminuat, caſu experti ſumus. Ex quo liquet, quod abſterſoriam quandam facultatem obtinet.

EX PLINIO.

Vſus in radice aduerſus ranas & lepores marinos. Lepori marino aduerſatur in uino potum. Strumis imponitur ex aqua cœleſti folium tritum, uel radix cum axungio tuſa, ita ut impoſita folio ſuo operiatur. Sic & ad omnes ceruicis dolores, tumoresq;, quacunq; in parte.

DE ARTE-

ARTEMISIA
LATIFOLIA.

Beifůß.

SCD Lyon 1

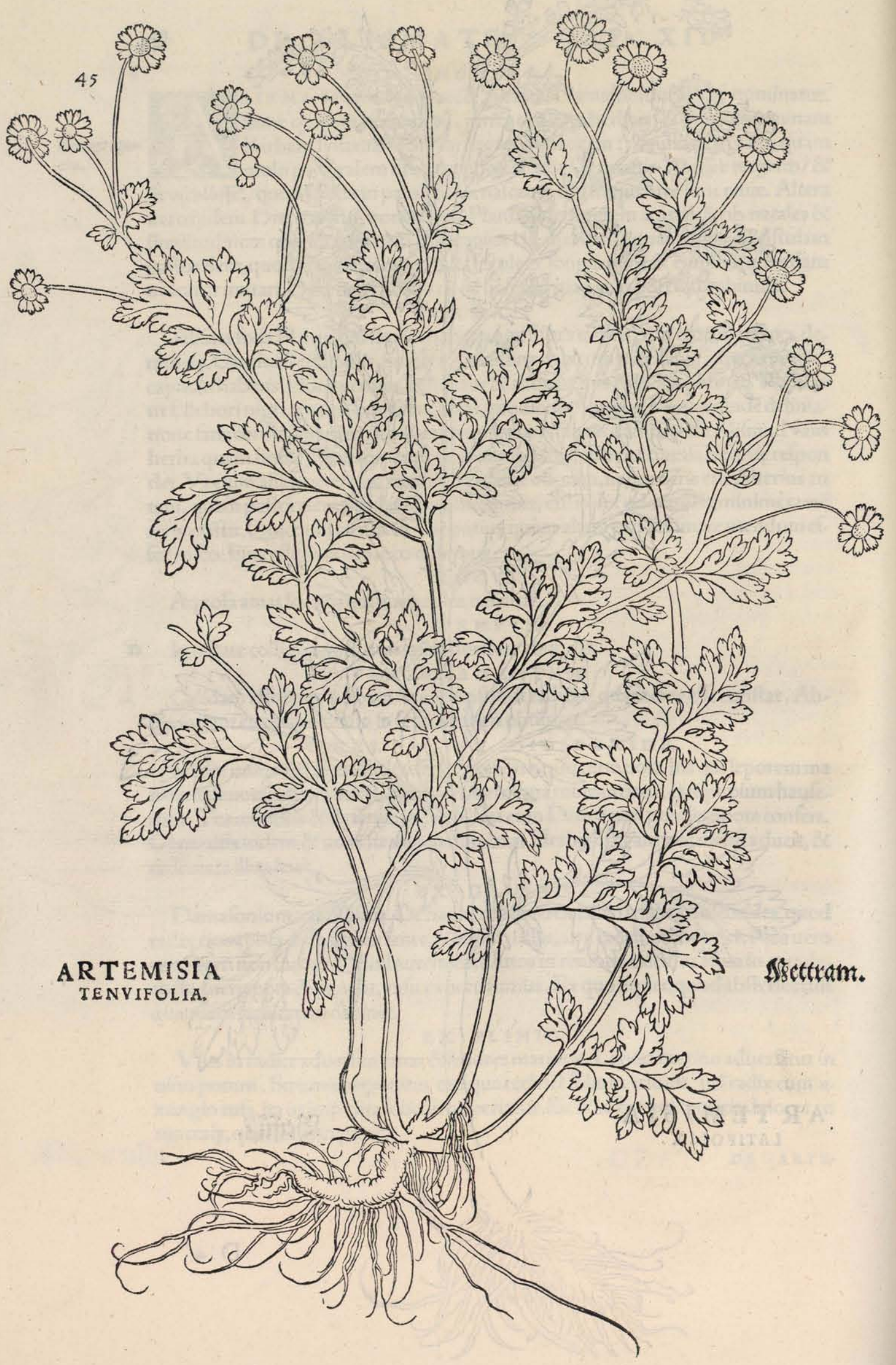

ARTEMISIA
TENVIFOLIA.

Mettram.

SCD Lyon 1

ARTEMISIA
MONOCLONOS.

Reinfarn.

SCD Lyon 1

TAGETES
INDICA.

Indianische
negelen.

SCD Lyon 1

A

NOMINA.

ARTEMISIA Græcis, Artemisia latinis, Germanis Beyfüß/Bucken/S. Johans gürtel/Sonnenwend gürtel/oder Grosser reinfarn appellatur. Officinę ueterem appellationē retinent. Nomen herbę inditum putant ab Artemisia uxore Mausoli regis, quę sibi hanc herbam adoptauit, cū antè Parthenis, id est, uirginalis, quod uirgo dea illi nomen dederit, uocaretur. Non desunt qui ab Artemide cognominatā arbitrentur, quod priuatim fœminarū malis, quibus ἄρτεμις, hoc est, Diana præest, medeatur. Nomen Germanicū S. Johans gürtel, quasi diui Ioannis zonam dicas, à superstitiosulis nōnullis monachis & mulierculis herbæ huic impositum est. Nam fuerunt qui non coronas duntaxat, sed etiam zonas ex ista herba cōfecerunt, quas tandem in ignem, qui in die diuo Ioanni baptistæ sacro, in singulis plateis urbium succendebatur, nescio in quem euentū, proiecerunt, hauddubiè hac herba in deserto diuum Ioannem cinctum fuisse somniati. *Artemisia unde dicta.*

GENERA.

Tres sunt, Dioscoride teste, Artemisię species, quę etiam hodie apud nos passim reperiuntur. Prima πλατύφυλλος, latinè Artemisia latifolia dici potest. Ea autem est quæ simpliciter hodie Artemisia uocatur. Huius iterū duo sunt genera colore duntaxat distantia: unū caule & floribus rubens, Germanis Rot bucken/uel Rot beyfüß dicitur: alterum candicans caule, floribus uero flauis, Germanicè weiß bucken appellatur. Altera græcè λεπτόφυλλος, latinè uero Tenuifolia nominatur: quod quidē genus uulgus hodie Matricariā, Germani Mūterkraut/& Mettram, quod uteri, quem matricē uocant, morbis medeat. Tertia species Artemisia monoclonos dicitur, Tanacetū corrupto nomine pro Tagetē hodie nominant, Germani Reinfarn, quod filicis ferè speciem referat, & in aquarum ripis nascatur. Alio nomine Wurmkraut, quoniā lumbricos è uentre pellat. Esse uero hanc herbam aliquam Artemisiæ speciem uel hinc etiam cōstare potest, quod primam speciē, ut diximus, nōnulli Germanicè Grossen reinfarn uocant: hac enim nomenclatura manifestè docent, & eam quam Tagetem appellant Artemisiæ esse congenerem, quod scilicet eandem habeat appellationē. Huius hauddubiè generis est herba quæ elegantissimos profert flores, garyophyllos Indos uocatos: nulla enim in re nisi floribus, qui sunt elegantiores & longè maiores, ab hac nostra distat: odore tamē nostrā hanc etiam uincit. Hinc est quod Tagetē Indicam appellauerimus, Germanicè autem Jndianische negelen. His autē herbis tribus cōuenire Dioscoridis descriptiōes facilè unusquisq; ex ijs quæ paulò pòst dicemus cognoscet. Esse autem Artemisiæ genera ex manuscripto codice, quem ob uetustatem lubens cito, manifestè colligi potest. Is enim pictas ordine tres iam cōmemoratas herbas ita ob oculos ponit, ut nemo qui illas uel semel saltem uiderit, non agnoscat. Picturæ accedunt descriptiones, & nomenclaturæ hodie etiam usitatæ. Primam enim Artemisiam, alteram Leptophyllon & Matricariam, tertiam uero Tagetem, quo nomine Apuleius usus est, & Tanacetum appellat, ita ut nemo deinceps quin uera sint Artemisiæ genera dubitare debeat, aut meritò possit.

Artemisia latifolia.

Artemisia tenuifolia. Matricaria.

B

Artemisia monoclonos. Tanacetum. Tagetes.

FORMA.

Prima species quæ priuatim Artemisia dicitur, fruticosa est herba, Absinthio similis, maiora tamen & pinguiora folia habet, quæ supernè ex nigro uirescunt, subter autem candicāt, crebrò etiam resecta sunt. Flos illi tenuis, & semen rotundū. Altera, folia tenuiora obtinet, flores exiguos, tenues, albos, & grauiter olentes. Porrò Sampsuchi odorem cōfricata eius folia & flores referūt. Quę utiq; descriptio ita Matricariā uulgò dictam herbā exprimit, ut nemo non, nisi talpa cęcior sit, hanc esse alteram *Artemisia.*

c teram Artemisiæ speciem uideat. Fruticosa enim herba est Matricaria, foliis quàm sit Artemisia propriè dicta gracilioribus, floribus tenuioribus, per ambitum albis, (intus enim lutei existũt) grauiter cum uniuersa herba olentibus. Hallucinantĩ itaque qui Serapionis interpretem secuti, Dioscoridis Parthenium esse putant, ut suo loco abundè demonstrabimus. Tertia μονόκλων, hoc est, unicaulis dicta, simplici caule consurgit, foliis minutim scissis. Caulis in summo floribus luteis & tenuibus abundat. Hæc odoris iucunditate priorem uincit. Quæ sanè descriptio pulchrè herbam Tanacetum appellatam hodie, deliniat, ita ut tertiam esse Artemisiæ speciem nemo dubitare debeat, aut saltẽ iure queat. Tagetes Indica caule exurgit rubescente, ramulis multis brachiato, foliis tenuibus, minutim scissis, & grauiter odoratis, floribus in summo caule luteis, & croci ferè colorem referentibus, elegantia nulli alteri cedentibus.

Parthenium non est Matricaria.

Tanacetum.

LOCVS.

Prima nascitur in aquosis, incultis, asperisq; locis. Altera in hortis, locis siccis & lapidosis. Tertia in aquarum ripis, atque uinearum aggeribus passim prouenit, unde Germanicè apposito uocabulo Reinfarn uocatur. Indica Tagetes non nisi sata prouenit in Germania.

TEMPVS.

Singula genera tria æstate, potissimũ cum uua maturescit, tunc enim abundant floribus, colliguntur. Indica paulò tardius in nostra regione floret.

TEMPERAMENTVM.

Calefaciunt & modicè desiccant, & sunt, quod ad calefactionem attinet, ordinis secundi: quod uero ad resiccationem, aut primi intensi, aut secundi remissi. Sunt etiam modicè tenuium partium.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

D Excalfaciunt & extenuant. Feruefactę prosunt ad insessus muliebres, ducendos menses, secundas, & fœtus. Vteri præclusionem atque inflammationẽ iuuant, lapides frangunt, & urinæ suppressionem tollunt. Herba ipsa imo uentri illita copiosa, menses mouet. Succus eius cũ myrrha subactus & admotus, ex utero elicit quæcunq;, & insessio. Bibitur etiam coma trium drachmarum pondere eorundem ducendorum gratia. Si quis stomacho laborans Artemisiam leptophyllon contuderit probè cum oleo amygdalino, & ueluti malagma confecerit, stomachoq; imposuerit, sanabitur. Neruorum quoque dolore si quis affectus fuerit, ac succum eius cum oleo rosaceo miscens inunxerit, curabitur.

EX GALENO.

Ad renum calculos mediocriter, & ad uteri fomentationes prosunt.

EX PLINIO.

Artemisia priuatim fœminarum malis medetur. Eandem quoq; secum habentibus, negant nocere mala medicamenta, bestiámue ullam, ne solem quidem. Bibitur & hæc ex uino aduersus opium. Alligata priuatim potens traditur, potáue aduersus ranas. Alligatam qui habet uiator, negatur lassitudinem sentire.

APPENDIX.

Prętер dictas facultates usu compertum est, flores Tanaceti pueris ex uino uel lacte datos, mirificè ex uentre lumbricos pellere, ideoq; Germanis herba lumbricorũ, ut paulò antè diximus, appellata est hæc Artemisiæ species.

DE APA-

APARINE

Klebkraut.

DE APARINE. CAP. XIIII.

C

NOMINA.

Errant qui putãt legendũ esse ὀμφαλόκαρπος, nam Dioscoridis & Pauli exemplaria castigatiora omnia habent ὀμφαλόλοβος. Cui sanè lectioni & ratio ipsa subscribit, cũ sic nominata sit ab umbilici specie, quã fructus eius refert. Quare cum altera lectio ratione omni destituta sit, immeritò ab Oroßio Hispano Hermolaus, Marcellus, et Ruellius Dioscoridis interpretes ὀμφαλόκαρπος legẽtes taxantur.

ΑΠΑΡΙΝΗ, ἡ ὀμφαλόκαρπος, ἡ φιλάνθρωπος græcè, Aparine latinè, Klebkraut Germanicè nominatã. Omphalocarpos ab umbilici similitudine, quam semẽ eius refert, rectè dicta est. Philanthropos autem uox humanitatis, amoris & comitatus illi imposita est, quod blanda, comis, & hospitalis herba sit, nec aliter prætereuntiũ uestes apprehendat, quàm solent amici & hospitaliores à se discedentes comprehensa ueste retinere, aut si id nequeant, aliquandiu sequi. Quam appellationem pulchrè Germani exprimentes, Klebkraut nominant: est enim illis kleben/ quod latinis tenaciter adhærere. Officinæ & herbarij nõnulli Aspergulam hodie uocant: rectius tamen una detrita litera nominarent Asperulã, quod asperitate sua attingentiũ uestimentis pertinaciter hæreat.

Omphalocarpos. Philanthropos.

FORMA.

Ramulos habet Aparine multos, exiguos, quadrangulos, & asperos. Folia per ambitum orbẽmue Rubiæ modo per interualla, circumposita. Flores albos. Semẽ durum, candidum, rotundum, à medio, umbilici modo, leniter cõcauum. Ipsa herba uestibus adhærescit.

LOCVS.

Nascitur in frumentario agro, aut hortis circa sepes & maceries.

TEMPVS.

Colligitur æstate dum semine prægnans est.

TEMPERAMENTVM.

Aparine modicè extergit & desiccat, habetq; nonnihil tenuium partium: unde satis constat hanc aliquam etiam caloris in se portionem habere.

D

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Aparines seminis, caulium & foliorum succus cum uino potus, phalangiorũ & uiperarũ morsibus auxiliatur. Infusus doloribus aurium medetur. Herba ipsa cum axungia trita coacta, strumas discutit.

EX PLINIO.

Efficax Aparine contra serpentes, semine poto ex uino drachma: & contra phalangia. Sanguinis abundantiam ex uulneribus reprimunt folia imposita. Succus auribus infunditur.

DE ACANTHO. CAP. XV.

NOMINA.

Branca ursina.

ΑΚΑΝΘΟΣ, ἡ ἄκανθα Græcis, Acanthus siue Acantha Latinis dicitur. Officinæ à similitudine, quam eius folia cum anterioribus ursorum pedibus habent, Brancã ursinam uocant. Ad quam etiam similitudinem respicientes Germani, Bernklaw oder Berntatz nominant. Illud non prætereundũ esse putaui, hanc herbam olim etiam Romanis Marmorariam esse dictam: quæ uox in omnibus Dioscoridis exemplaribus depraua ta est, ac in Mamolariam detorta: quòd eius folia columnarũ maximè Corinthiarum capitulis insculpebantur, quarum identidem tam scapi quàm uertices marmore splendebant. Antiqui etiam Acantho pateras pingebant.

Marmoraria. Dioscoridis locus emendatus.

GENERA.

Duo Acanthi genera damus. Primum quidem legitimam Acanthum nominauimus, quòd scilicet descriptioni per omnia respondeat. Germanis dicitur Welsch bernklaw. Alterum Germanicã, quod nimirum in Germania officinæ omnes pro Acantho hanc usurpent herbam. Germanis simpliciter Bernklaw uocatur.

FORMA.

SCD Lyon 1

ACANTHVS
VERA.

Welsch bernklaw.

SCD Lyon 1

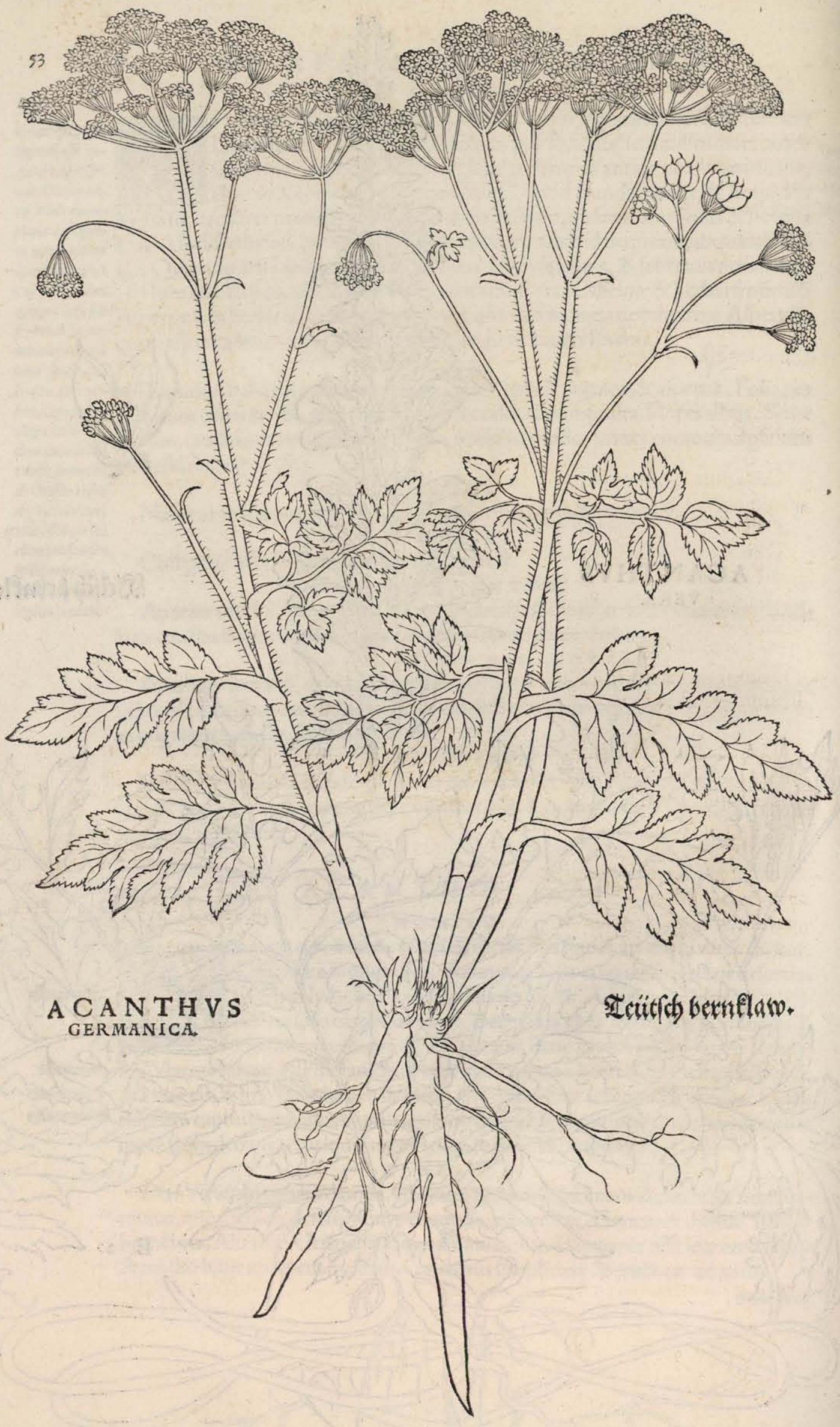

ACANTHVS
GERMANICA.

Teütſch bernklaw.

SCD Lyon 1

A FORMA.

Folia habet multò quàm Lactuca latiora & longiora, Erucæ modo inciſuris diuiſa, nigricantia, pinguia, leuia. Caulem leuem, binûm cubitorum, digitali craſſitudine, ex interuallis ſub ipſum uſq; uerticem foliolis quibuſdam oblongis ueluti nucamentis, aculeatis, ex quibus candidus promitur flos. Semen illi eſt oblongum, luteum, caput thyrſi ſpecie. Radices ſubſunt glutinoſæ, mucoſæ, rubentes, longæ. Hactenus Dioſcorides. Si autem ueri Acanthi picturam diligenter ſpectare uolueris, huic deſcriptioni prorſus quadrare uidebis, ita ut nulla ſit nota quæ illi non ad amuſſim reſpondeat. Neque impedit quod Acantha ſpinam ſignificet, ſpinoſa enim & hæc quidem herba eſt, ſed mollibus duntaxat ſpinis, ideoq; à Vergilio mollis Acanthus dicitur. Germanicam tamen Acanthum ad Dioſcoridis picturam non penitus accedere, eſt euidentiſsimũ. Poteſt tamẽ in prioris inopia, huius etiam cõmodus eſſe uſus, ut ex ijs quæ paulò pòſt dicemus, patebit.

LOCVS.

Naſcitur uera in hortis, petroſis & humentib locis. Germanica in hortis & pratis undique.

TEMPVS.

Colligitur in æſtate dum floribus & ſemine abundat, Iunio præcipuè & Iulio menſibus.

TEMPERAMENTVM.

Folia Acanthi mediocriter digerentem facultatem obtinent. At radix exiccatoria eſt, & leuiter inciſoria, & tenuium partium. Hanc uim Acantho etiam Germanico ineſſe, guſtus abunde monſtrat. Folia enim eius modicè amara, radix autem ſubacris eſt.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

B Acanthi radices uſtis & luxatis illitæ proſunt. Potæ urinam mouent, & aluum ſiſtunt. Tabidis, ruptis, conuulſis, mirè utiles ſunt.

EX PLINIO.

Radices Acanthi uſtis luxatisq; mirè proſunt. Item ruptis, conuulſis, & phthiſin metuentibus incoctæ cibo, maximè ptiſana. Podagris quoq; illinuntur tritæ & calefactæ calidis.

APPENDIX.

Etſi noſtræ Brancæ urſinæ facies picturæ Acanthi non undiquaq; reſpondeat, tamẽ eius radicem eandem habere cum Acanthi ueri radice facultatẽ eſt euidentiſsimum. Cum enim guſtu ſubacris ſit, neceſſe eſt ut exiccet, incîdat, & tenuium ſit partium. Errant itaq; noſtræ ætatis medici, qui neglecta prorſus radice, foliis tantum utuntur, quæ quidem mediocriter diſcutere ualent.

DE SPINA ALBA. CAP. XVI.

NOMINA.

ΑΚΑΝΘΑ λευκὴ græcè, Spina alba latinè, Officinę Bedegarim ſeu Bedeguar Pęno nomine appellant, Germani Weißdiſtel/oder Stechkraut. Nomen herba hæc ab albis foliis ſeu lacteis maculis, quibus folia conſperſa ſunt, accepit. *Bedeguar.* *Spina alba unde dicta.*

GENERA.

Quamuis Dioſcorides Spinæ albæ duntaxat unum faciat genus, tamen cũ plures inueniantur apud nos herbæ quæ deſcriptioni reſpondent, plura etiam ut illius ſtatuamus genera neceſſe eſt. Vnum itaq; genus eſt, quod hodie uulgò Carduus Mariæ dicitur, Germanis uero Mariendiſtel oder Frawendiſtel nominatur. Nos ſpinam albam hortenſem, quod nimirum in hortis tantum proueniat, appellaui-

C mus. Alterum genus ſylueſtre eſt, proximè ad Dioſcoridis deliniationẽ accedens, ideoq; à Germanis Weißwegdiſtel uocatur. Cæterum uidimus herbam peregrinã ſiccam, quæ ſylueſtri, quod ad formam attinet, per omnia reſpondebat, quæ haud dubiè uera ſpina alba erat, & deſcriptioni prorſus cõueniebat. Picturam eius, quod uiridi deſtituebamur, dare non potuimus.

FORMA.

Folia albo Chamæleonti ſimilia habet, anguſtiora tamen & candidiora, ſubden ſa, ſubaſperáue, & aculeata. Caulem binos cubitos excedentẽ, digiti magni aut minoris craſsitudine, ſubalbum, intus cauum. In cacumine eius caput eſt aculeatum, Echino marino non abſimile, minus tamen & oblongũ. Flores purpureos, in quibus ſemen Cnici forma, ſed rotundius. Quæ deſcriptio in uniuerſum quadrare uidetur herbæ quæ uulgò Carduus Mariæ appellatur. Folia ſiquidem Chamæleonti non diſsimilia, anguſtiora, candidioraq; (albis enim maculis undiq; cõſperſa, unde tam Græcum quàm Latinum, adde etiam Germanicum nomen Weißdiſtel/ut diximus, illi impoſitum eſt) ſubdenſa, ſubaſperáue, & minimè mollia, & mirum in modum aculeata ſunt, ita ut contrectata immodicè pungant. Caulis eidem ſupra bina cubita altus, digiti maioris aut minoris craſsitudine, & inanis. In ſummo uertice Echino marino haud diſsimile caput aculeatum obtinet. Flores denique purpureos, in quibus ſemen Cnico ſimile, ſed rotundius habet, id quod ex utriuſq; ſeminis collatione pulchrè deprehendes. His accedit, quod facultates quas albæ Spinæ Dioſcorides tribuit, ſimiles ſint iſs quæ Carduo Mariæ à noſtris hodie herbariſs aſſignantur, ut ex ſequentibus innoteſcet clarius. Sylueſtri ſic quadrat deſcriptio ut nihil magis. Nam, ut cætera omittã, radix deſiccatoria eſt & modicè adſtringens, atqueadeo genuinas Spinæ albæ facultates obtinet.

D LOCVS.

Naſcitur in montibus & ſyluoſis locis. Hodie in hortis paſsim etiam plantatur, ut alia quædam Carduorũ genera. Sylueſtre in locis incultis & arenoſis prouenit.

TEMPVS.

Colligenda eſt herba in æſtate dum ſemine prẹgnans eſt. Floret autem Iunio & Iulio menſibus.

TEMPERAMENTVM.

Radix eius deſiccatoria eſt, & modicè adſtringens. Semen uero tenuis eſſentiæ, & calidæ facultatis.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Radix huius pota, ſanguinẽ excreantibus, ſtomachicis & cœliacis prodeſt. Vrinam cit. Oedematis illinitur. Decocto eius dentes in dolore colluuntur. Semen potum conuulſis infantibus, & à ſerpente demorſis auxiliatur. Ferunt etiam quod amuletum ex eo uenenatas beſtias abigat.

EX GALENO.

Radix cœliacis & ſtomachicis ſuccurrit. Sanguinis reiectiones cohibet, & œdemata illita contrahit, ac dentes dolentes iuuat, ſi decocto eius colluantur. Semen potum iſs qui conuelluntur prodeſt.

DE ASPA-

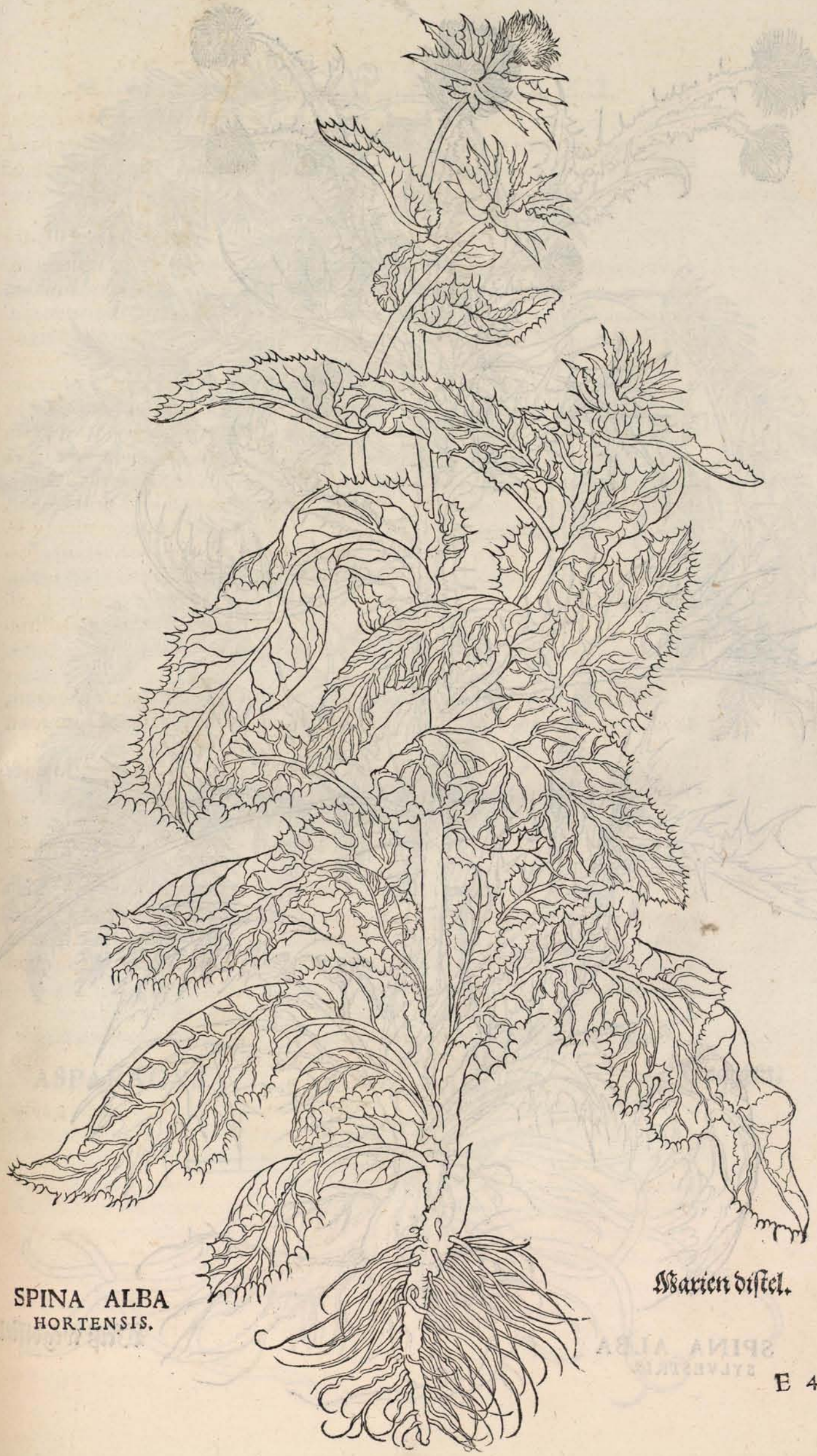

SPINA ALBA
HORTENSIS.

Marien diſtel.

SCD Lyon 1

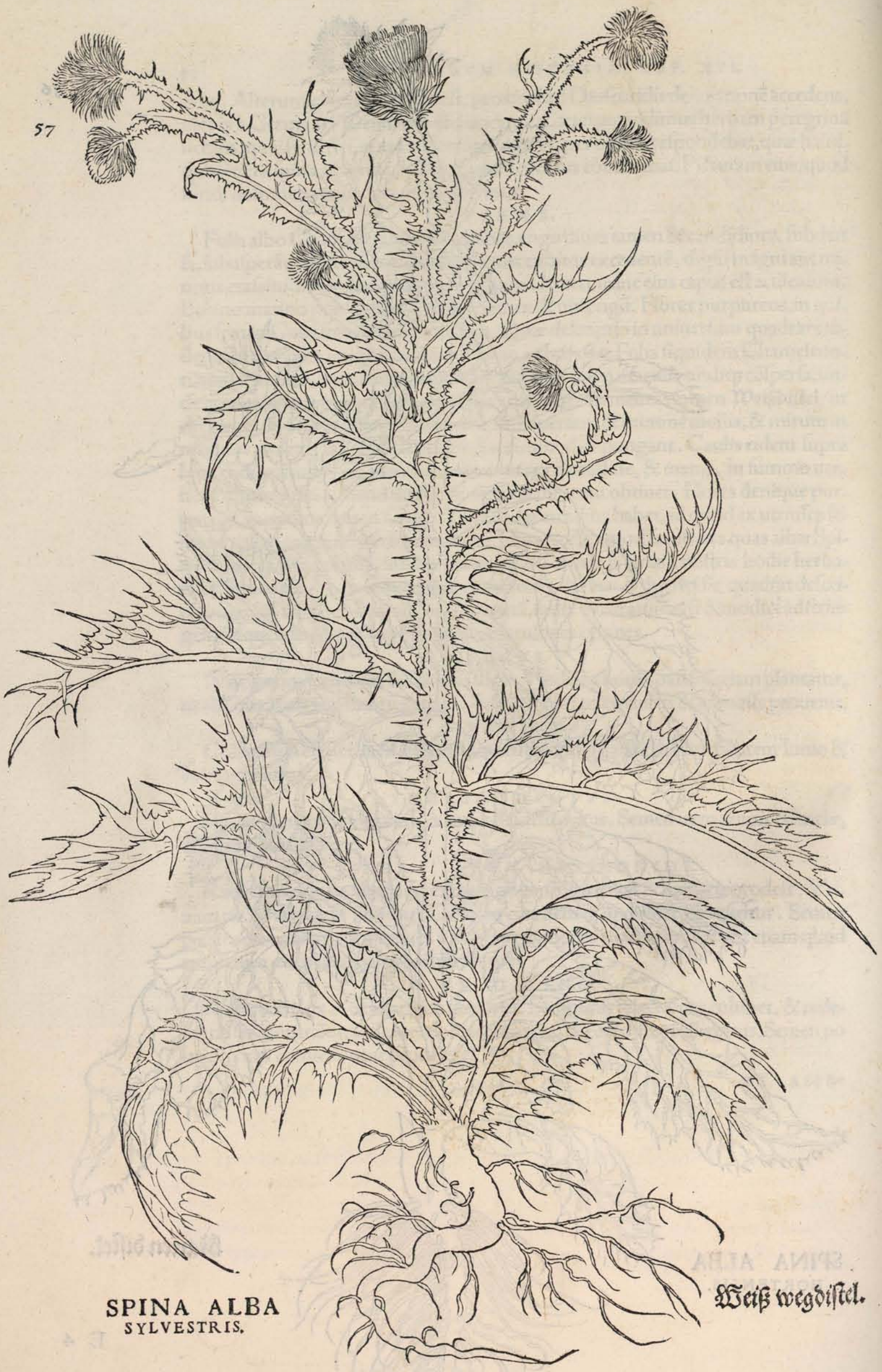

SPINA ALBA
SYLVESTRIS.

Weiß wegdiſtel.

SCD Lyon 1

ASPARAGVS Spargen.

SCD Lyon 1

DE ASPARAGO. CAP. XVII.

C

NOMINA.

ΣΠΑΡΑΓΟΣ græcè, Asparagus latinè uocatur. Officinæ extrita priore litera Sparagum nominãt, Germani Spargen. Sic autem potissimũ altilis satiuusq́, de quo nobis hic sermo est, nominatur, eò quod coliculos hos, qui prima germinatione prodeunt è terra, præcipuos habeat.

Asparagus unde dictus.

FORMA.

E radiculis thyrsus primum exilit, cacumine in torulos turbinato, quod tandem increscens explicatur in prægrandes ramos, quibus insunt folia capillamenti modo, & ut Fœniculi tenuata, quæ per uetustatem occalescunt in spinulas. Florem fundit paruulum, quo decusso baccæ dependent primum uirides, quæ tandem maturitate rubescunt, seminibus refertæ. Radices spongiosæ, longæ & rotundæ.

LOCVS.

In hortis seritur & plantatur, inq́ nõnullis locis lapidosis sponte prouenit.

TEMPVS.

Thyrso primũ cum uer appetit emicante uiret, spica tũm cibis expetita. Recentes hos thyrsulos in uoluptatem gulæ uerterunt helluones. Hodie decoctus in iure Asparagus, aceto, sale, & oleo consperſus, magno gulæ delectamento comeditur, & in principum delicijs est. Semen suo legitur tempore, nimirum æstate.

TEMPERAMENTVM.

Abstergendi facultatem habet Asparagus, idq́ citra manifestam aut caliditatem, aut frigiditatem.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Asparagi coliculi cocti & comesti aluum molliunt, & urinam mouent. Radicum uero decoctum, difficultati urinæ, regio morbo correptis, nephriticis, ischiadicis:
D cum uino autem idem decoctum phalangiorum morsibus auxiliatur. Si decoctum super dente retineatur, eius dolori medetur. Facit ad eadem omnia semen etiam potum. Ferunt mori canes decoctum eius bibentes.

EX GALENO.

Renes ac iecur infarctu liberat Asparagus, & maximè herbæ ipsius radices & semen. Quin & dentiũ dolores sanat siccitatis nomine, quam uel maximè dentes requirunt.

EX PLINIO.

Vtilissimus stomacho cibus, ut traditur, Asparagi. Cumino quidem addito inflationes stomachi coliq́ discutiunt. Iidem oculis claritatẽ adferunt. Ventrem leniter molliunt. Pectoris & spinę doloribus, intestinorumq́ uitijs prosunt. Vino cum coquuntur addito, lumborũ & renum dolores mitigant. Venerem stimulant. Vrinam cient utilissimè, præterquã quod uesicam exulcerant. Radix quoq́ plurimorum prædicatione trita, & in uino albo pota, calculos exturbat. Quidam ad uuluæ dolorem, radicem cum uino dulci propinant. Eadem in aceto decocta contra elephantiam proficit. Asparago trito cum oleo perunctum pungi ab apibus negant.

EX SIMEONE SETHI.

Asparagus olerum omniũ maximè nutrit. Proinde si quis dicat eius naturã positam esse mediã inter olera & carnes, non procul à uero aberrabit, propter nutriendi facultatem plantarũ & carnium, quæ similiter se habet. Vrinam quoq́ cit, & obstructiones iecoris & renum aperit: id quod manifestũ ex eo, quod urinæ odorem in suum transmutat, ut hunc qui aliquantulũ eius ederint, sentiant. Necq́ quispiam admiretur illum statim urinæ suam qualitatẽ indere: nam & rubea tinctorum si manibus contineatur, urinam in suum colorem transmutat: quod paradoxum etiam esse uidetur, ut extrinsecus impositum urinam tingat. Asparagi colicis & renum affectibus, qui à pituita proueniunt, auxiliantur: semen genitale augent, & celerius quàm reliqua olera in sanguinem mutantur. Menses ciunt. Cordis palpitationib. succurrunt: dentibus prosunt: sed nõ semper stomacho boni sunt, propterea garo & oleo condîtis, cum mediocriter cocti sunt, ijs uti oportet.

DE ANONE.

SCD Lyon 1

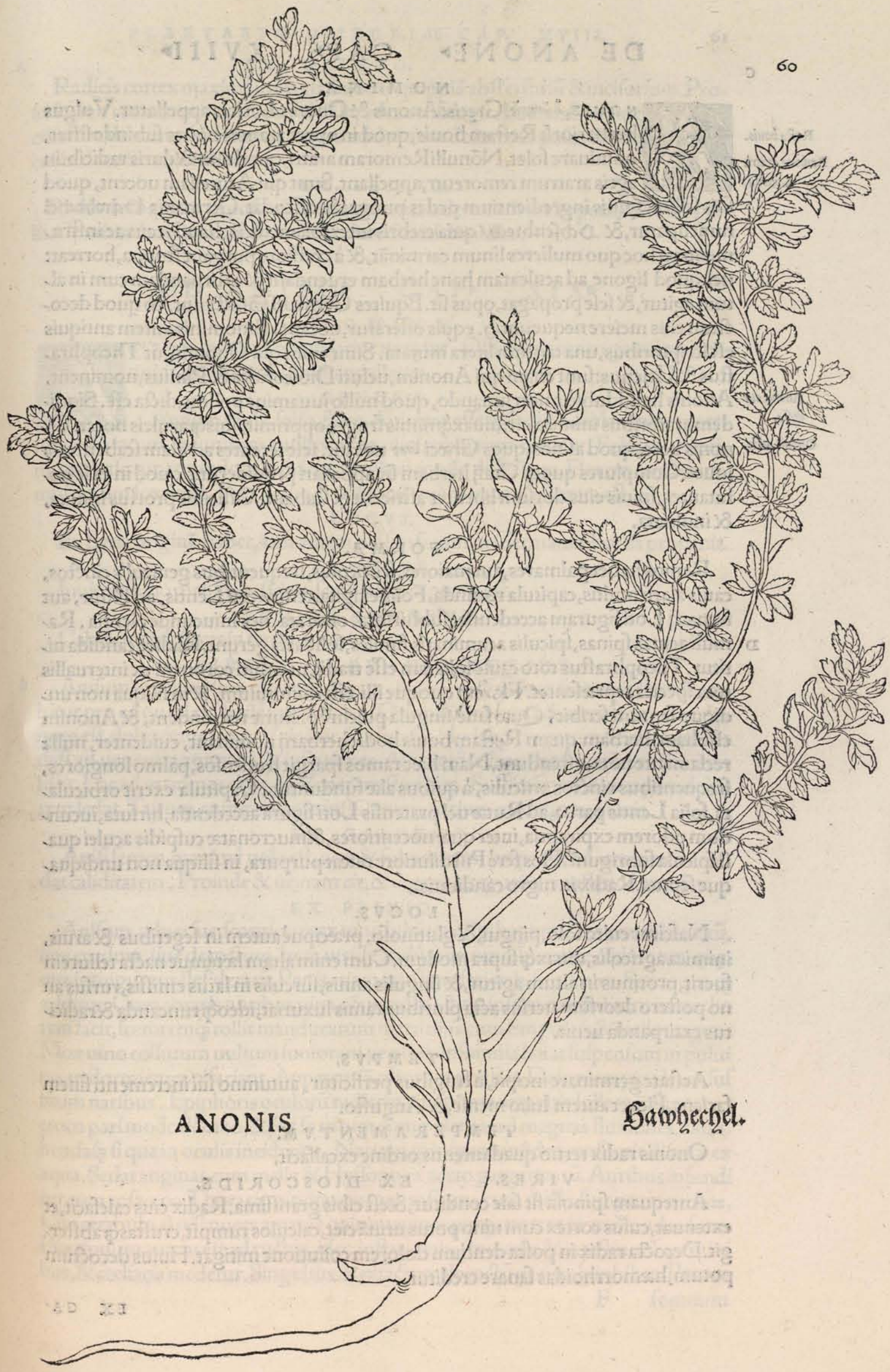

ANONIS

Hawhechel.

C

DE ANONE. CAP. XVIII.

NOMINA.

ANONIS, ἡ ἀνωνὶς Græcis: Anonis & Ononis Latinis appellatur. Vulgus herbariorũ Reſtam bouis, quod in opere arantes boues ſubinde ſiſtat, nominare ſolet. Nõnulli Remoram aratri, quod altis & duris radicib. in agris aratrum remoretur, appellant. Sunt qui Acutellam uocent, quod ſuis ſcilicet ſpinis ingredientium pedes pungat & offendat. Germanis Hawhechel nuncupatur, & Ochſenbrech/ quia crebris inter folia aculeis, haud ſecus ac inſtrumentum hoc quo mulieres linum carminãt, & à craſſiore purgant ſtuppa, horreat: uel quod ligone ad aculeatam hanc herbam eruendam & extirpandam cum in altum agitur, & ſeſe propagat, opus ſit. Equites Germani Stalkraut/ eò quod decoctum eius meiere nequeuntib. equis offeratur, uocant. Binominis autem antiquis eſt ſcriptoribus, una tantum litera mutata. Sunt enim qui Ononim, ut Theophraſtus & Galenus: ſunt etiam qui Anonim, ueluti Dioſcorides & Plinius, nominent.

Reſta bouis.

Remora aratri.

Acutella.

Anonis cur dicta.

Anonis hauddubiè à non iuuando, quod nullo iuuamine polleat, dicta eſt. Siquidem aratoribus inimica eſt, uiuaxq; nimis fruges opprimit, ſuisq; aculeis nocet. Ononis uero, quod aſinos, quos Græci ὄνους uocant, ſeſe terentes ad illam ſcabentesq; iuuet. Complures quoq; Grañ herbam ſic appellari prodiderunt, quod in ea ſe uolutantes, ſpinis eius dorſum libenter affricent & ſcabant. Officinis prorſus ignota, & inuſitata.

Ononis unde.

FORMA.

Ramos habet palmares, aut maiores, fruticoſos, frequentibus geniculis cinctos, cauis alarũ multis, capitula rotunda. Folia exigua, tenuia ceu Lentis, ad Rutæ, aut fœnarij Loti figuram accedentia, ſubhirſuta, odorata, nec iniucundè olentia. Ramuli acutas ſpinas, ſpiculis acuminatis ſimiles, ſolidasq; gerunt. Radice candida nititur. Theophraſtus toto caule foliatam eſſe tradit, ut ueluti coronam ex interuallis tota ſpecies repræſentet. Florem quoque illi eſſe minutulum, & in ſiliqua non undique ſeptum ſcribit. Quæ ſanè ſingula pulchrè picturæ reſpondent, & Anonim eſſe hanc herbam quam Reſtam bouis hodie herbarij nominant, euidenter, nulla reclamante nota, oſtendunt. Nam hæc ramos ſpargit fruticoſos, palmo longiores, frequentibus cinctos articulis, à quibus alæ funduntur. Capitula exerit orbiculata, folia Lentis parua, ad Rutæ uel pratenſis Loti figurã accedentia, hirſuta, iucundum odorem expirantia, inter quæ nocentiores, & mucronatæ cuſpidis aculei quaſi ſpicula ſubrigunt. Flos ferè Piſi dilutiore micat purpura, in ſiliqua non undiquaque ſeptus. Radix in nigro candicans.

D

LOCVS.

Naſcitur culto ſolo, pingui, & glutinoſo, præcipuè autem in ſegetibus & aruis, inimica agricolis, uiuaxq; ſupra modum. Cum enim altam lætámue nacta tellurem fuerit, protinus in altum agitur, & ſingulis annis, ſurculis in latus emiſſis, rurſus anno poſtero deorſum uerſus acta pluribus ramis luxuriat, ideoq; runcanda & radicitus extirpanda uenit.

TEMPVS.

Aeſtate germinare incipit, à frugibus perficitur, autumno ſui incrementi finem faciens. Floret autem Iulio menſe, & Auguſto.

TEMPERAMENTVM.

Ononis radix tertio quadantenus ordine excalfacit.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Antequam ſpinoſa fit ſale conditur, & eſt cibis gratiſſima. Radix eius calefacit, et extenuat, cuius cortex cum uino potus urinã ciet, calculos rumpit, cruſtasq; abſtergit. Decocta radix in poſca dentium dolorem collutione mitigat. Huius decoctum potum, hæmorrhoidas ſanare creditur.

EX GA-

SCD Lyon 1

A EX GALENO.

Radicis cortex maximè utilis est, habens quippiã abstersoriũ & incisorium. Proinde non tantum urinas ducit, sed & lapides confringit. Eadem facultate & crustas cõfestim detrahit. Vtuntur quoq; ea ad dentium dolores in posca decoquentes, & collui decocto eius iubentes.

EX PLINIO.

Radix decoquitur in posca dolori dentium. Eadem cum melle pota, calculos pellit. Comitialibus datur in oxymelite, decocta ad dimidias.

DE ANISO. CAP. XIX.

NOMINA.

ANISON græcè, Anisum latinè uocatur. Officinis nomen genuinum retinuit, germanicè Enis appellatur.

GENERA.

Anisum caule, folio, flore, Apio par esse uidetur. Caulem nanque tenuiter striatum, rotundum, multisq; ramulis brachiatum obtinet. Folium ubi primum enascitur, rotundum, sed deinceps Apij modo dissectum. Florem candidum, muscarium fœniculi. Tota herba, haud aliter quàm semen, odorata est.

LOCVS.

Ex Syria originẽ habet, iam autem passim satum in Germaniæ hortis prouenit.

TEMPVS.

Iunio ac Iulio mensibus floret, semineq; prægnans est.

TEMPERAMENTVM.

Calefacit & desiccat in tertio ordine.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

B Anisum in uniuersum calefacit, exiccat. ὑπνοω rectius mea sententia interpretabitur pro eo quod est, facilè spirare facit. Oris halitum iucundiorem facit. Anodynum est, doloremue leuat. Vrinã cit. Diffundit. Hydropicis potum sitim arcet. Prodest ad uenenata animalia, & inflationes. Aluum, & album fœminarũ profluuium sistit. Lac ad mammas elicit, & Venerem stimulat. Suffitum naribus capitis dolorem sedat. Tritum, cumq; rosaceo instillatum, aurium medetur rupturis.

EX GALENO.

Anisi semen maximè utile est, acre & subamarum, ut propè ad urentium accedat caliditatem. Proinde & urinam cit, & digerit, atq; uentris inflationes sedat.

EX PLINIO.

Anisum aduersus scorpiones ex uino bibitur, à Pythagora inter pauca laudatũ, siue crudum, siue decoctum. Item uiride aridúmue, omnibus quæ cõdiuntur, quęque intinguntur desideratũ. Panis etiam crustis inferioribus subditum. Saccis quoq; additur. Cum amaris nucibus uina cõmendat. Quin ipsum oris halitum iucundiorem facit, fœtoremq; tollit manducatum matutinis cum Smyrneo, & melle exiguo. Mox uino collutum uultum iuniorem præstat. Insomnia leuat suspensum in pului no, ut dormientes olfaciant. Appetentiã ciborum præstat. Dolores capitis leuat suffitum naribus. Epiphoris oculorũ radicem eius tusam imponit lollas: ipsum cum croco pari modo & uino, & per se tritum cum polenta, ad magnas fluxiones, extrahendaq; si qua in oculis inciderint. Narium quoq; carcinômes consumit illitum ex aqua. Sedat anginas cum melle & Hyssopo ex aceto gargarizatũ. Auribus infundi tur cum rosaceo. Thoracis pituitas purgat tostum, cum melle sumptum melius. Cũ acetabulo Anisi nuces amaras quinquaginta purgatas tere in melle ad tusim. Præcipuum autem est ad ructus, ideo inflationib. stomachi & intestinorũ tormini bus, & cœliacis medetur. Singultus & olfactum decoctũ potumq; inhibet. Potum

F somnum

ANISVM Eniß.

A somnum concitat. Calculos pellit. Vomitiones cohibet, & præcordiorū tumores. Et pectorum uitijs, neruis quoq; quibus succinctū est corpus, utilissimū. Prodest eius & capitis doloribus instillari succum cum oleo decocti. Non aliud utilius uentri & intestinis putant, ideo dysentericis & tenasmis datur tostum. Dalion herbarius dedit bibendum cum anetho parturientib. Phreneticis quoq; illinunt recens cum polenta. Sic & infantibus comitiale uitium aut cōtractionem sentientibus. Pythagoras quidem non corripi uitio comitiali in manu habentes, ideoq; quamplurimum domi ferendum. Parere quoq; facilius olfactantes. Sosimenes contra omnes durities ex aceto usus est. Semine eius poto, lassitudinis auxiliū uiatoribus spopondit. Strangulationes uuluæ, si manducetur & linatur calidum, uel si bibatur cum castoreo in aceto & melle, sedat. Vertigines à partu cum semine cucumeris & lini pari mensura trinum digitorum, uini albi tribus cyathis, discutit. Vrinam ciet. Venerem stimulat. Cum uino sudorē leniter præstat. Vestes quoq; à tineis defendit.

EX SIMEONE SETHI.

Prodest ad uetustos ex frigore iecoris affectus, & ad spirandi difficultatem quæ ex pituita proficiscitur. Flatus qui in uentriculo sunt, digerit. Obstructiones tollit, & lactis copiam facit.

DE ACTE▸ CAP▸ XX▸

NOMINA.

ΑΚΤΗ Græcis, Latinis Sambucus nominatur. Reliqua nomina dicemus paulò pòst, ubi huius genera indicabimus. Sambucus porrò uidetur ab authore appellata, cui nomen Sambyx fuit: uel à sabuca musico instrumento, quod alij pectida nominant, alij magadin. Atque hinc est quod Sabucus potius quàm Sambucus, si Serenio Quinto credimus, scribendum sit. *Sambucus unde dicta.*

B

GENERA.

Duo eius genera. Vnum arborescit, quod priuatim officinæ Sambucum, Germani Holder à cōcauitate uocant. Alterum Græcis χαμαιάκτη, quasi humilis, & coactæ breuitatis Acte nominatur, Latinis Ebulus, Germanis Attich / uel niderer holder. *χαμαιάκτη.* *Ebulus.*

FORMA.

Sambucus in arborem assurgit, uirgis harundinū modo rotundis, subcauis, candicantibus, proceris. Folia tria, aut quatuor, aut quinq;, aut sex, aut septem per interualla circa uirgas obtinet, nucis iuglandis similitudine, graueolentia, pluribus incisuris, in summis ramis siue caulibus umbellas rotundas ferentia. Flores albos, fructum acinúmue Terebinthi in nigro purpureum, racemosum, succosum, & uinosum. Ebulus humilis minorq; est, herbaceo generi propius accedens, quadrangulo caule, densis geniculis. Folia ex interuallis circa singulos geniculos Amygdalæ similia alæ instar expanduntur, per ambitū serrata, longiora, graueolentia. Vmbellam in summo fert Sambuco similem, flores itidem & fructum. Radice nititur longa, digitali crassitudine. *Sambuci.* *Ebuli.*

LOCVS.

Vtrunq; genus in opacis, asperisq; potissimū locis, & iuxta aquas emicat. Ebulus uero in agris etiam quibusdam prouenit.

TEMPVS.

Parum ante Solstitium æstiuum floret Sambucus. Tardius autem Ebulus, Iunio nimirum & Iulio mensibus. In Augusto uero baccas suas profert.

TEMPERAMENTVM.

Sambucus uterq; calefaciendi ac desiccandi facultatem habet, id quod amaritudo, & adstrictio modica abunde monstrant.

64

SAMBVCVS

Holder.

SCD Lyon 1

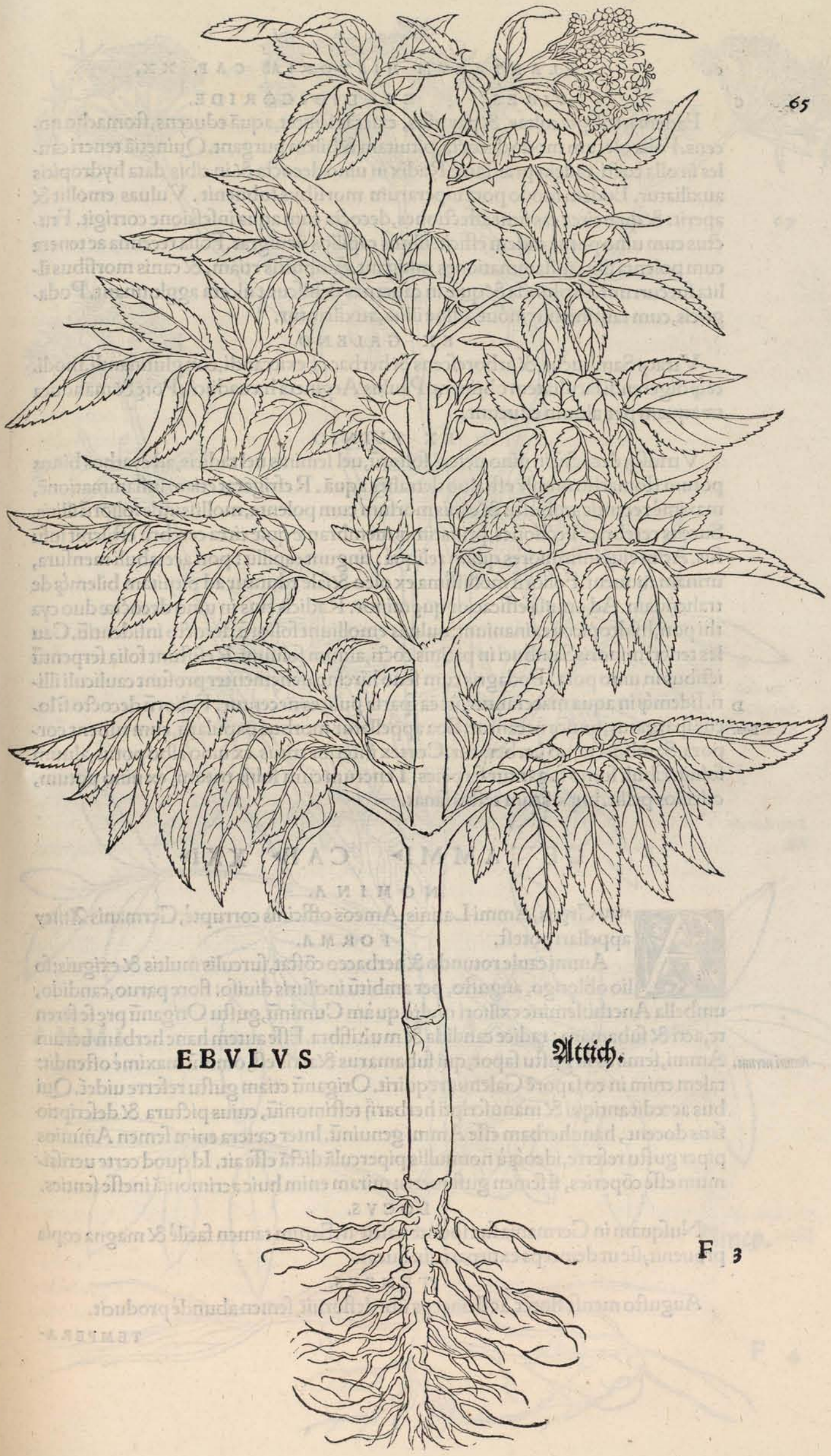

EBVLVS Attich.

SCD Lyon 1

C VIRES. EX DIOSCORIDE.

Eadem utriſq; facultas, & par uſus, exiccãs ſcilicet, aquã educens, ſtomacho nocens. Folia olerum modo decocta, pituitam & bilem purgant. Quinetiã teneri caules in olla cocti, eadem præſtant. Radix in uino decocta & in cibis data hydropicis auxiliatur. Eodem modo pota uiperarum morſibus ſubuenit. Vuluas emollit & aperit: & quæ circa eas ſunt affectiones, decocta cum aqua inſeſsione corrigit. Fructus cum uino potus eadem efficit. Illitus capillos denigrat. Folia recentia ac tenera cum polenta illita inflammationes mitigant. Ambuſtis etiam, & canis morſibus illita ſuccurrunt. Profunda & quæ in cauernas dehiſcunt ulcera agglutinant. Podagricis, cum taurino hircinóue adipe illita, auxiliantur.

EX GALENO.

Vtraq; Sambucus, & arboreſcens & herbacea, exiccandi, conglutinandi, modiceq; digerendi facultatem obtinent. Paulus Aegineta hæc adiícit: Potę & manducatæ aquam per aluum educunt.

EX PLINIO.

Vtriuſq; decoctũ in uino ueteri, foliorũ, uel ſeminis uel radicis, ad cyathos binos potum ſtomacho inutile eſt, aluo detrahẽs aquã. Refrigerat etiam inflammationẽ, maximè recentis ambuſti: & canis morſum cum polenta, molliſsimis foliorũ illitis. Succus cerebri collectiones, priuatimq; membranæ quæ circa cerebrũ eſt, lenit infuſus. Acini eius infirmiores quàm reliqua: tingunt capillũ: poti acetabuli menſura, urinam mouent. Foliorũ molliſſima ex oleo & ſale eduntur ad pituitam bilemq; detrahendam. Ad omnia efficacior quę minor. Radicis eius in uino decoctæ duo cyathi poti, hydropicos exinaniunt: uuluas emolliunt foliorũ decocto inſidentiũ. Caules teneri minoris Sambuci in patinis cocti, aluum ſoluunt. Reſiſtunt folia ſerpentũ ictibus in uino pota. Podagris cum ſeuo hircino uehementer proſunt cauliculi illi-
D ti. Iidemq; in aqua macerantur, ut ea ſparſa pulices necentur. Foliorũ decocto ſi lo-
Boa. cus ſpargatur, muſcę necantur. Boa appellatur morbus papularũ, cum rubent corpora, Sambuci ramo uerberatur. Cortex interior tritus, ex uino albo potus, aluum ſoluit. Ebuli fumo fugantur ſerpẽtes. Tenerum cum foliis tritum, ex uino potum, calculos pellit. Impoſitum teſtes ſanat.

DE AMMI▸ CAP▸ XXI▸

NOMINA.

AMMI Græcis, Ammi Latinis, Ameos officinis corruptè, Germanis Amey appellari poteſt.

FORMA.

Ammi caule rotundo & herbaceo cõſtat, ſurculis multis & exiguis: folio oblongo, anguſto, per ambitũ inciſuris diuiſo: flore paruo, candido, umbella Anethi: ſemine exiliori multò quàm Cuminũ, guſtu Origanũ prę ſe ferente, acri & ſubamaro: radice candida & multifibra. Eſſe autem hanc herbam uerum
Ammi uerum. Ammi, ſeminis in gũſtu ſapor, qui ſubamarus & acris eſt, omniũ maximè oſtendit: talem enim in eo ſaporẽ Galenus requirit. Origanũ etiam guſtu referre uideẽ. Quibus accedit antiqui & manuſcripti herbariį teſtimoniũ, cuius pictura & deſcriptio ſatis docent, hanc herbam eſſe Ammi genuinũ. Inter cætera enim ſemen Ammios piper guſtu referre, ideoq; à nonnullis piperculã dictã eſſe ait. Id quod certe ueriſsimum eſſe cõperies, ſi ſemen guſtaueris: miram enim huic acrimoniã ineſſe ſenties.

LOCVS.

Nuſquam in Germania ſua ſponte naſcitur. Satum tamen facilè & magna copia prouenit, ſic ut deinceps extirpari uix queat.

TEMPVS.

Auguſto menſe floret, ac deinceps ubi defloruit, ſemen abundè producit.

TEMPERA-

AMMI

Ameh.

SCD Lyon 1

C

TEMPERAMENTVM.

Ammi ſemen in calefaciendo deſiccandoq́ ex ordine tertio intenſo exiſtit.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Vis ſemini excalfactoria, feruens & exiccãs. Facit ad tormina, urinæ difficultatẽ, uenenatorũ morſus cum uino potum. Menſtrua ciet. Miſcetur derodentib. ex cantharidibus confectis medicamentis, ut inde exortis urinæ difficultatibus reſiſtat. Sugillata cum melle illitum tollit. Colorem potum & inunctũ in pallorem mutat. Suffitum cum uua paſſa aut reſina uuluas purgat.

EX GALENO.

Herbæ quam uocant Ammi, ſemẽ maximè eſt utile. Facultatis eſt excalefactorię & deſiccatoriæ, tenuiumq́ partium. Sed & guſtu ſubamarũ eſt, & acre. Et clarum eſt quod digerat, & urinam moueat.

EX PLINIO.

Inflationes & tormina diſcutit. Vrinam & menſtrua ciet. Sugillata & oculorum epiphoras mitigat. Cum lini ſemine ſcorpionũ ictus in uino potum drachmis duabus: priuatimq́ ceraſtarum cum pari portione myrrhæ. Colorem quoque bibentium ſimiliter mutat in pallorem. Suffitum cum uua paſſa, aut reſina, uuluas purgat. Tradunt facilius concipere eas, quæ odorentur id per coitum.

DE ARO▸ CAP▸ XXII▸

NOMINA.

D

Pes uituli. Serpentaria minor.

PON, ἄρισταρον græcè, Arum & Aris latinè dicitur. Officinę corrupto, ut ſolent, uocabulo Iarum appellãt. Quidam, quod folium effigie bubuli ueſtigij prodeat, Pedem uituli uocarunt. Alij, quod dracunculũ æmulatur, ſola magnitudine diſcrepans, Serpentariã minorem appellant: neq́ id ſanè temerè. Videtur enim Aron eſſe Dracunculus minor, cui Dioſcorides folia κιονοειδῆ, hoc eſt, Hederę ſimilia eſſe dicit, quę prorſus Ari ſunt, niſi quod paulò ſint longiora. Plinius etiam Aro eas facultates tribuit, quas Dioſcorides Dracunculo minori. Vt hinc conijcere liceat, Arum cum Dracunculo minori miſcuiſſe ueteres.

Sacerdotis uirile.

Vulgus, quod piſtillum promit exerti ferè genitalis effigie, Sacerdotis uirile nominat. Id quod & Germani noſtri faciunt, qui ſua lingua Pfaffenpint nuncupant. Aliàs Aron, & ob uehementem acrimoniam, teütſchen Jngber uocant.

FORMA.

Folia emittit Dracunculo ſimilia, ſed longiora & minus maculata: caulẽ dodrantalem, purpuraſcentẽ, piſtilli figura, à quo croci colore fructus exit. Radix illi candida, Dracunculo ſimilis, quę quod minore acrimonia eſt, cocta comeditur. Hę utiq́ deliniationes ad amuſſim, nulla reclamante nota, noſtro Aro cõueniunt. Siquidem folia promit Dracunculi, longiora, & pauciorib. maculis reſperſa, caulem dodrantem altum, in purpuram leniter tendentem. Ante ſeminis partum, ſagaci naturę artificio dignum, erumpit inuolucrum & cucullum, quod mucronata in turbinem uaginula piſtillum complectitur, & ſuo fouet ſinu. Verum ubi fructu prægnans fatiſcit in hiatum, ſolida piſtilli facies dilutiore purpura rutilans emergit, & anfractu penitus tandem patente, primum uiridia, dein crocea ſpectantur ſemina, quæ in coronæ modum concinnè contexta, imam eius partem ambiunt. Radicem etiam obtinet albam, ad Dracunculi radicem accedentem, ut pictura graphicè monſtrat. Neque obſtat quod Galenus radicem Ari elixam mandi ſcribat, noſtri autem tam acris ſit ut uix guſtari ob miras & diutinas, quas in lingua ac palato excitat puncturas, poſsit, tantum abeſt ut edendo eſſe queat. Siquidem Galeno libro ſecundo de alimentorum facultatib. teſte, non parem in omnibus regionibus acrimoniam obtinet, ſed in nonnullis minimam, ut Cyrenis. Et Plinio quoque

obiectionis diſſolutio.

lib. xix.

ARVM

Pfaffenpynt.

c lib. xix. cap. v. teſte, in Aegypto Aron naſcitur radice mollioris naturæ, quæ etiam cruda editur. In quibuſdam, ut Germania noſtra, maximam. Verba Galeni paulò pòſt in facultatum cõmemoratione citabimus. Hinc diſcendũ erit, multa nobis in ſcriptoribus rei herbariæ, primo ſtatim obtutu pugnantia uideri, quæ, ſi ad cœli regionumq; diuerſitatẽ reſpexerimus, nihil prorſus pugnantiæ aut abſurditatis habebunt. Quod niſi diligenter animaduertas, multas genuinas herbas pro adulterinis abiicias neceſſe erit. His accedit quod Galenus nõ ſimpliciter dicat mandi Ari radicem, ſed elixam. Non eſt autem mirum ſi acria etiam edendo fiant, ſi elixentur. Bis enim aut ter in aqua decocta, Galeno lib. ij. de aliment. facul. cap. ultimo teſte, acrimonia ſpoliantur. Porrò ſi iſta ſciolis quibuſdam haud ſatisfecerint, dicendũ planè erit Arum Germaniæ noſtræ eſſe Ariſaron, quod guſtu, Dioſcoride & Galeno autoribus, acrius eſt. Quamuis ego cum Ruellio, diligentiſſimo earum rerum inquiſitore, Ariſaron ab Aro differre haud putem, quod ſcilicet forma utriſq; eadem ſit. Cuius etiam rei fidem facit ipſa nomenclatura, quæ utriuſq; retinuit appellationem: duobus tandem uocabulis in unum coaleſcẽtibus, dici cœpit Ariſaron. Apud ueterrimos enim Aris primum: dein poſterioribus, copulatis unà nominibus, Ariſaron confictum eſt nomen.

LOCVS.

Naſcitur in ſyluis, locis umbroſis, humidis & frigidis.

TEMPVS.

Folia ſtatim in Martio, inter primas herbas ueris exiliunt, in Iunio diſpereunt, ita ut haud facilè hoc nomine herba ipſa reperiri queat. Semen Iulio & Auguſto menſibus reperitur, primùm, ut diximus, uiride, mox croceum.

TEMPERAMENTVM.

D Arum Galenus in calefaciendo & deſiccando primi ordinis eſſe ſtatuit. Et locutus eſt de Aro qui non uehementi acrimonia pollet. Noſtrum hauddubiè in tertio ordine calidum & ſiccum eſt, ob multam, qua præditum eſt, acrimoniam.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Radix, ſemẽ, & folia Ari eaſdem Dracunculo uires habent. Radix priuatim cum fimo bubulo illita podagricis prodeſt. Dracunculi more reponitur. In totũ, ob mitiorem eius acrimoniam edendo eſt.

EX GALENO.

Arum terrena eſſentia cõſtat, ſed calida: proinde extergendi facultatẽ poſsidet, uerum non ualentẽ, ſicut Dracontiũ. Radices eius maximè ſunt utiles. Siquidẽ comeſæ craſſitiem humorũ mediocriter incîdunt, adeò ut excreationib. ex pectore idoneæ ſint: ſed magis tamen aptum eſt Dracontiũ. Et in libro ſecundo de alimentorũ facultatibus ſic de Aro ſcribit: Ari radix rapi modo manditur. Quibuſdam autem in regionibus acrior naſcitur, ut Dracontio ferè ſimilis ſit. Dum rectè parare uoles, prioris decoctionis aqua effuſa, repentè in alteram calidam iniicere oportet, ut in Braſsica & Lente dictũ eſt. Cyrenis cõtrà quàm in noſtra regione planta ſe habet: nam illic minimũ medicamentoſi, minimũq; acrimoniæ habet, adeò ut uel rapis utilior reputetur: idcirco radicẽ quoq; in Italiam cõportant, ut quæ abſq; ut putreſcat aut regerminet, longo tempore perdurare poſsit. Perſpicuũ uero eſt alendis corporibus hanc accõmodatiorẽ eſſe. Si quis autem in thorace ac pulmone collectos craſſos lentosq; humores extuſſire ſtudeat, acrior ac medicamẽtoſior magis cõueniet. In aqua elixa eſtur cum ſinapi aut aceto, ex oleo & garo. Quinetiã cum obſoniis, & ſale, & iis quæ caſeo cõſtant, ſumitur. Haud uero obſcurũ eſt, ſuccum eius qui in iecur ac uniuerſum corpus diffunditur, quo uno animal nutritur, craſſiorem eſſe, idq; maximè quum radix, quemadmodũ ſunt quæ Cyrenis aduehuntur, medica ui caruerit. Apud nos nanq; in Aſia, plerq; Ari radices acriores ſunt, & medicamentoſam iam uim obtinent.

EX PLINIO.

SCD Lyon 1

A EX PLINIO.

Aron miris laudibus extulere Græci, primum in cibis † fœminarum præferentes, quoniam mas dulcior esset, & in coquendo lentior, pectorisq́ uitia expurgaret: aridum in potione inspersum, aut ecligmate, urinam & menses cieret. Sic & in oxymelite potum, stomacho: interaneis exulceratis ex lacte ouillo bibendum, ad tussim in cinere coctum ex oleo dedere. Alij coxere in lacte, ut decoctum biberetur. Epiphoris elixum imposuere: item sugillatis, tonsillis. Ex oleo hæmorrhoidum uitio infudere, lentigines ex melle illinentes. Laudauit Cleophantus & pro antidoto contra uenena, pleuriticis, peripneumonicis quoque & tussientibus. Semen intritum cum oleo aut rosaceo infundens, aurium dolori Dieuches. Cleophantus tussientibus aut suspiriosis & orthopnoicis, & purulenta excreantibus, farina permixtum in pane cocto dedit. Diodotus phthisicis è melle ecligmate, & pulmonis uitijs, ossibus etiam fractis imposuit. Partus omnium animalium extrahit naturæ circumlitum. Succus radicis cum melle Attico, oculorum caligines, ac stomachi uitia discutit. Tussim decocti ius cum melle. Vlcera omnium generum siue phagedænę sint, siue carcinomata, siue serpant, siue polypi in naribus, succus mirè sanat. Folia ambustis prosunt ex uino & oleo cocta. Aluum inaniunt ex sale & aceto sumpta. Etiam luxatis cocta cum melle prosunt. Item articulis podagricis cum sale, recentia uel sicca. Hippocrates ad collectiones cum melle imposuit. Ad menses trahẽdos seminis uel radicis drachmæ duæ in uini cyathis duobus sufficiunt. Eadem potio si à partu nõ purgantur, & secundas trahit. Hippocrates & radicem ipsam apposuit. Dicunt & in pestilentia salutarem esse in cibis. Ebrietatem discutit. Serpentes nidore cum crematur, priuatimq́ aspides fugat, aut inebriat, ita ut torpentes inueniantur. Perunctos quoq́ Aro ut laureo oleo fugiunt, ideo & contra ictus dari potu in uino nigro putant utile. In folijs Ari caseus optimè seruari traditur.

† aliàs fœminã.

B

APPENDIX.

Posteriores medici Aron discutiendi, extenuandi, extergendiq́ facultatem habere tradunt: ideoq́ tumoribus aurium, ficubus, strumis, scirrhisq́ mederi, faciei deformitatem cutisq́ auferre, eius denique radicem in puluerem redactam supercrescentem in uulneribus carnem minuere scribunt. Id autem posse pręstare, acrimonia ipsa uehemens quæ gustu sese exerit, abundè monstrat. Dioscorides etiam Arisaron acrimonia haud exigua præditum scribit, ideoq́ illitum nomas sistere, collyriaq́ efficacissima ex eo cõtra fistulas fieri. Deniq́ radicem cuiuscunq́ animalis pudendo impositam, id corrumpere tradit. Plinius quoq́ Arisaron ulceribus mederi manantibus, item cõbustis & fistulis, scriptum reliquit. Præterea cõmixtum collyrio nomas sistere ait.

Recẽtiores quas facultates Aro tribuant.

DE ARCIO. CAP. XXIII.

NOMINA.

APKEION, ἢ προσώπιον, ἢ προσωπὶς Græcis, Personatia Latinis dicitur. Officinæ Lappam maiorem, uulgus Bardanam uocat, Germani Groß kletten. Personatia hac quondam ad personas utebãtur, quoties in theatris alijsúe locis qui cognosci à populo nollent, egisse quidpiã uolebant. Est enim foliorũ eius tanta amplitudo, ut tota humana facies ijs tegi possit: atque hinc hauddubiè tam Græci quàm Latini, nomen illi Prosopij & Personatiæ indiderũt.

Lappa maior.

Personatia unde dicta.

FORMA.

Personatia folia Cucurbitæ similia habet, maiora tamen, duriora, nigriora & hirsuta. Caulem subcandidum, interdum nullum. Radicem grandem, candidã intus, foris nigram. Ex qua descriptione nemo nõ intelligit, Personatiã esse eam herbam

quam

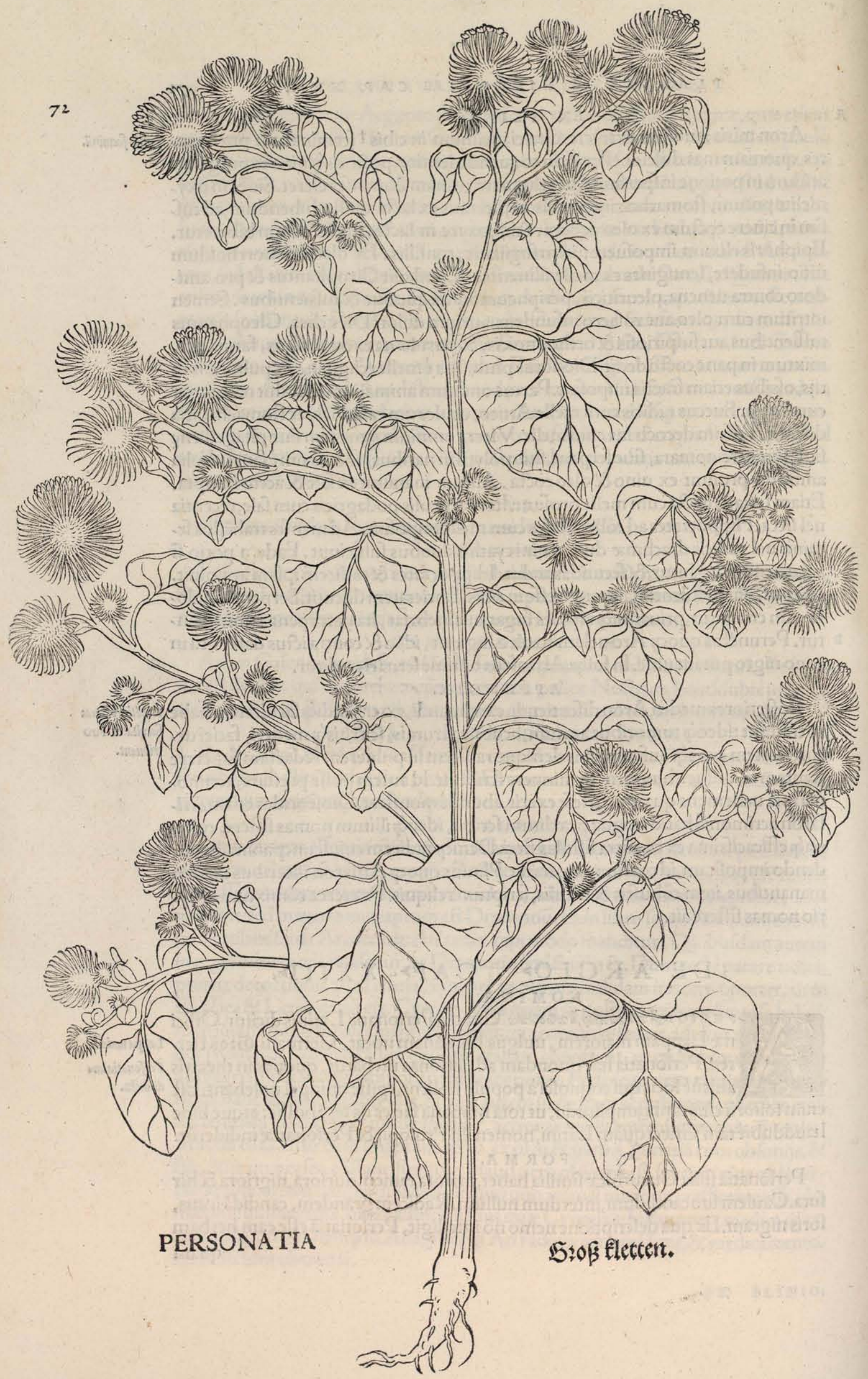

PERSONATIA

Groß klettен.

SCD Lyon 1

A quam hodie uulgus Bardanam uocat, quæ folio conſtat omnium lapparum maximo, parte auerſa herbido, aduerſa cano, caule in purpureo albicante, grandibus lappis, quæ tranſeuntium ueſtibus adhærent, in quibus flos purpureus naſcitur, non euidens, ſed occultus, intra ſe germinans, radice grandi, intus candida, foris atra. *Bardana.*

LOCVS.

Naſcitur ubiq; potiſsimũ circa margines pratorum, & agrorum.

TEMPVS.

Menſe Iulio lappas cum floribus ſuis producit Perſonatia.

TEMPERAMENTVM.

Digerit ſimul & deſiccat, ſed & adſtringit nonnihil.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Radix Perſonatiæ drachmæ pondere cum pineis nucibus pota, ſanguinẽ & purulenta excreantibus auxiliatur. Articulorũ quoq; dolores, qui ex membrorũ fractionibus colliſionibúsue fiunt, trita & illita ſedat. Quinetiam folia uetuſtis ulceribus utiliter illinuntur.

EX GALENO.

Arcium, quod Proſopida uocãt, cuiuſq; folia Cucurbitę ſimillima ſunt, niſi quatenus tum maiora, tum duriora, diſcutit ſimul & deſiccat, ſed & adſtringit mediocriter: quamobrem folia eius ueteribus ulceribus mederi poſſunt.

EX APVLEIO.

Perſonatiæ herbæ ſuccus cum uino ueteri in potionem datus, omnes morſus ſerpentium mirificè ſanat. Eiuſdem foliis cinges febricitantẽ, & ſtatim febrem mitigat, caloremq; ſanat. Vulnus, etiam ſi cancer erit, cum aqua decoctionis foliorũ eius foueto: deinde ipſam cum nitro & axungia, cum aceto tere, & in panno inducito & imponito. Ad canum rabidorũ morſus radix cum modico ſale trita imponit̃ morB ſui, & ſtatim ęger liberabitur. Succus foliorum eius cum melle potui datus, urinam prouocat, & ueſicæ dolorem tollit. Puluis ſeminis eius cum uino optimo per quadraginta dies datus, iſchiadicos mirabiliter ſanat. Folia trita cum albumine oui & impoſita, ambuſta mirificè curant.

EX L. COLVMELLA.

Venena uiperæ pellit ſuper ſcarificationẽ ferro factam herba Perſonatia trita & cum ſale impoſita. Plus etiam eiuſdem radix contuſa prodeſt contra ſerpentes. Ex uino bibitur duũm denariorum pondere. Strumis radix eius medetur: item cum axungia operitur folio ſuo impoſita.

DE ASCYRO. CAP. XXIIII.

NOMINA.

ΑΣΚΥΡΟΝ, ἡ ἀσκυροειδὲς græcè, Aſcyron latinè nominatur. Officinis ignotum. Germanicè Harthöw/id eſt, durum fœnum appellatur. Græci à cõtrario, huic herbæ nomen impoſuiſſe uidentur, σκύρῳ enim illis aſperitatem ſignificat. Pulchrè igitur ad Græcam appellationem Germanica alludere uidetur. *Aſcyron cur dictum.*

FORMA.

Hyperici ſpecies eſt Aſcyron, magnitudine differens, maioribus ramis, fruticoſius, puniceo colore rubens. Flores fert luteos, ſemẽ Hyperico ſimile, odore reſinæ, quod cum atteritur digitos ferè cruentat.

LOCVS.

In cultis & aſperis locis prouenit.

SCD Lyon 1

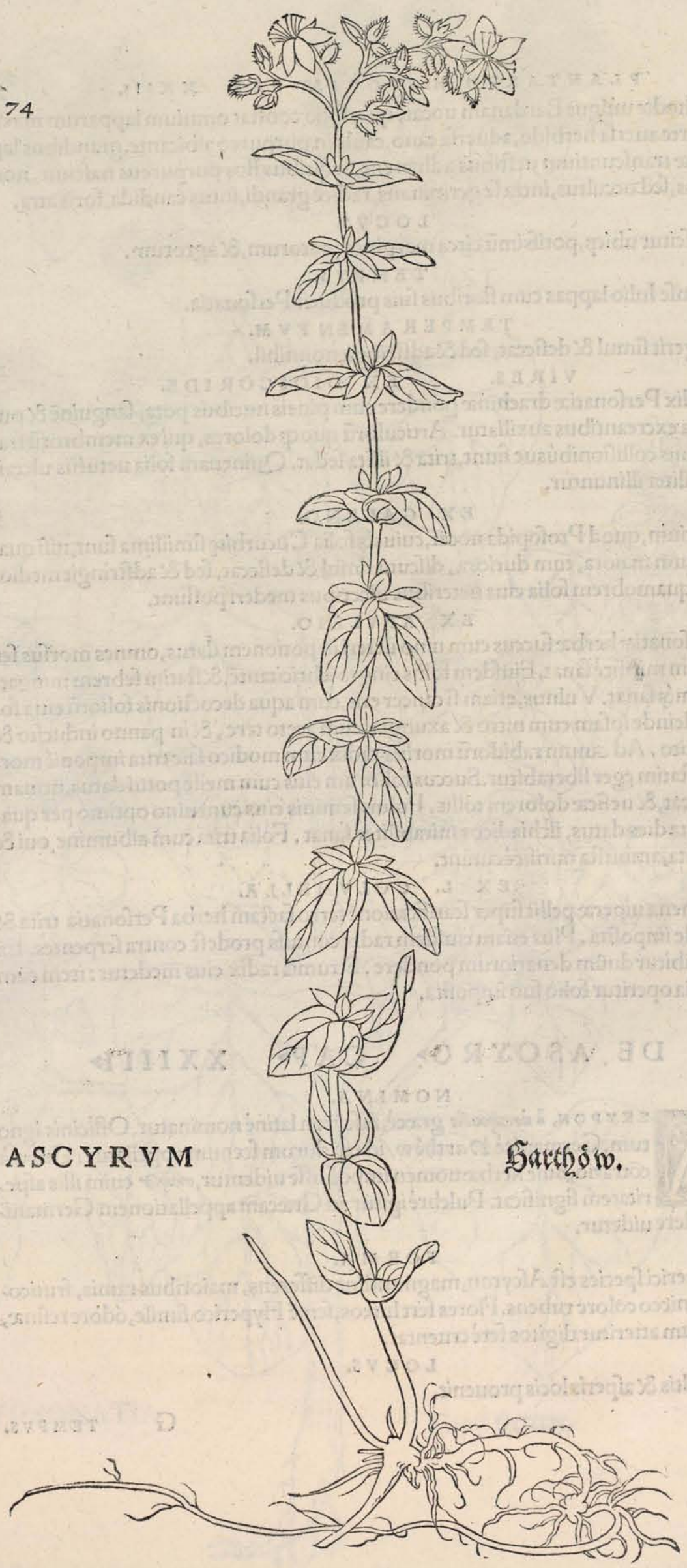

ASCYRVM Harthów.

TEMPVS.

A Aestate, potissimum uero Iulio & Augusto mensibus, floret.

TEMPERAMENTVM.

Essentia tenue est, ideoq; calefacit & desiccat.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Semen Ascyri potum in hydromelitis heminis duabus, ad ischiadicos prodest dolores: bilios enim multa excrementa ducit. Sed assiduè dari oportet donec conualescant. Præterea illitum ad ambusta conducit.

EX GALENO.

Semen eius purgatoriũ. Foliorum uero facultas modicè extergens & desiccans, ut & ambusta sanare credantur. Cæterum in uino austero decocta, uinum ipsum magnorum uulnerum glutinatorium efficiunt.

EX PLINIO.

Vsus seminis ad ischiadicos, potus duabus drachmis in hydromelitis sextario. Aluum soluit, bilem detrahit. Illinitur & ambustis.

DE ANDROSAEMO▸ CAP▸ XXV▸

NOMINA.

ΑΝΔΡΟΣΑΙΜΟΝ Græcis, Androsæmon pariter Latinis dicitur. Officinis incognitum. Germanis Kunrath/quasi græcè dicas Thrasibula, nominatur. Dictum Androsæmon, quod aut coma, aut floribus eius tritis, hominis sanguinem referat. *Androsæmon unde dictũ.*

FORMA.

B Differt ab Hyperico & Ascyro Androsæmon. Frutex est prætenuib. ramis, surculosus, puniceo colore rubentibus uirgis, foliis triplo quadruplóue maioribus quàm Rutæ, quæ contrita sanguineum succum remittunt. Alarum caua habet plura, in summo alarum auium modo pennata expansáue, circa quas flosculi pusilli lutei. Semen in calyce, nigro papaueri simile, ueluti punctis depictum distinctúmue. Coma trita resinosum odorem reddit.

LOCVS.

Locis ijsdem quibus Ascyron prouenit.

TEMPVS.

Iulio & Augusto mensibus floret.

TEMPERAMENTVM.

Calefacit & desiccat.

VIRES EX DIOSCORIDE.

Androsæmi semen tritum, potumq; duarum drachmarum pondere, bilios alui excrementa ducit. Ischiadicis autem potissimum medetur, sed à purgatione aquam sorbere oportet. Herba illita ambusta sanat, & sanguinem compescit.

EX GALENO.

Easdem cum Ascyro facultates obtinet.

EX PLINIO.

Vsus ad purgandam aluum tusæ cum semine, potęq; matutino, uel à cœna duabus drachmis in aqua mulsa, uel uino, uel aqua pura, totius potionis sextario. Trahit bilem, prodest ischiadicis maximè. Sed postera die, capparis radicem resinę permixtam deuorare oportet drachmæ pondere, iterumq; quatridui interuallo idem facere. A purgatione autem ipsa robustiores uinum bibere, infirmiores aquã. Imponitur & podagris, & ambustis, & uulneribus, cohibens sanguinem.

SCD Lyon 1

ANDROSAEMON Kunrath.

A

NOMINA.

ΑΡΚΕΥΘΟΣ, ἡ ἀρκεύθις græcè, Iuniperus latinè uocatur. Officinæ latinam appellationem retinuerunt. Germanicè Weckholder/Kramatber/id eſt, turdorum baccæ uocantur, quod fructibus eius turdi pingueſcant. Iuniperus autem dici uidetur, quod iuniores & nouellos fructus pariat: ſola enim ferè arborum fœtus ſuos in biennium prorogat, qui ne matureſcunt quidem, nouis ſuperuenientibus. *Iuniperus unde dicta.*

GENERA.

Iuniperus Dioſcoridi duplex eſt, maior & minor, ſola arboris & ſeminis magnitudine inter ſe differentes. Minor humilis eſt, ſeſſilibus in terra ramulis, baccis minoribus, radicibus ſummo ceſpite fuſis. Maior altius adoleſcit, & in iuſtam arboris magnitudinẽ exurgit, caudice procero, cortice fragili, ligno fuluo, odorato, latioribus ramulis, aculeorum aceruo ſtipatis, baccis alteri ſimilibus, maioribus tamen.

FORMA.

Vtriuſque facies horrida, coma uirent perpetua, ſpinaq; potius quàm folio, ſed herbacea ueſtiuntur. Cortex illis membraneus, fragilis, nec difficulter fatiſcens, materies fulua, quæ ſi ignibus dicatur, non iniucundũ fumum expirat, qui odoris ſuauitate graſſantia peſtilentiæ cõtagia depellit. Ex ea etiam, ut recentiores Græci tradunt, æſtiuis temporibus lachryma thuris odorem atque colorem æmulans ſudat, quæ caloris officio durata, coëat in gummi. Arabum familia, non ſine magna cõfuſione nominum, Sandaracham appellat. Officinæ uero Vernicem uocant. Baccas ferunt primum uirentes, deinde per maturitatem nigras, quæ biennio antequam matureſcant in ramis pendent. Hinc ſunt qui baccas in ijs eſſe ternas eodem tempo
B re dicant, anni proximè exacti nondum maturas, & tertij ante præſentem iam maturas, tertias nouas & recentes. Cæterum nõ deſunt qui noſtram Iuniperũ non genuinam putẽt, quod baccæ eius ad Dioſcoridis magnitudinẽ, quæ nucis eſt ponticę aut fabę, non accedant. Sed cogitent locum in cauſa eſſe cur minores producantur: ut plurimum enim omnia quæ in Germania proueniunt, ijs quæ in Græcia naſcuntur minora ſunt. Nobis etiam Iuniperi grana aliunde allata uiſa ſunt, quæ nucis auellanæ quantitatem æquabant: ob id ut magnitudinem ac formam eorundem etiam exprimeret pictor, curauimus. *Sandaracha Arabum. Vernix. Obiectionis diſſolutio.*

LOCVS.

Amant Iuniperi montes, & maritima loca, in planisq; & cultis naſci recuſant.

TEMPVS.

Autumno fructus Iuniperorũ decerpuntur, ſed ad bimatum prorogati.

TEMPERAMENTVM.

Iuniperus calida & ſicca, utrinque tertij ordinis. At fructus ſimiliter quidem calidus eſt, ſed non ſimiliter ſiccus: uerum in hoc primi fuerit ordinis. Vernix calefacit & exiccat ſecundo receſſu.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Acris utraque eſt, calefacit, & urinam mouet. Incenſæ ſuffitu ſerpentes fugant. Earum fructus, hic quidem fabę, alius uero nucis ponticæ magnitudine inuenitur, rotundus, odoratus, in mandendo dulcis, & ſubamarus. Modicè calefacit & adſtringit, ſtomacho utilis. Potus ad uitia thoracis, tuſſes, inflationes, tormina, & uenenata, prodeſt. Vrinam cit. Conuulſis, ruptis, & uuluę ſtrangulationibus confert. Folia acria obtinet Iuniperus, ideoq; tam ipſa quàm eorum ſuccum ex uino contra uiperarum morſus illini & bibi prodeſt. Cortex præterea crematus & cum aqua illitus, lepras eximit. Ramentum uero ligni deuoratum, interficit.

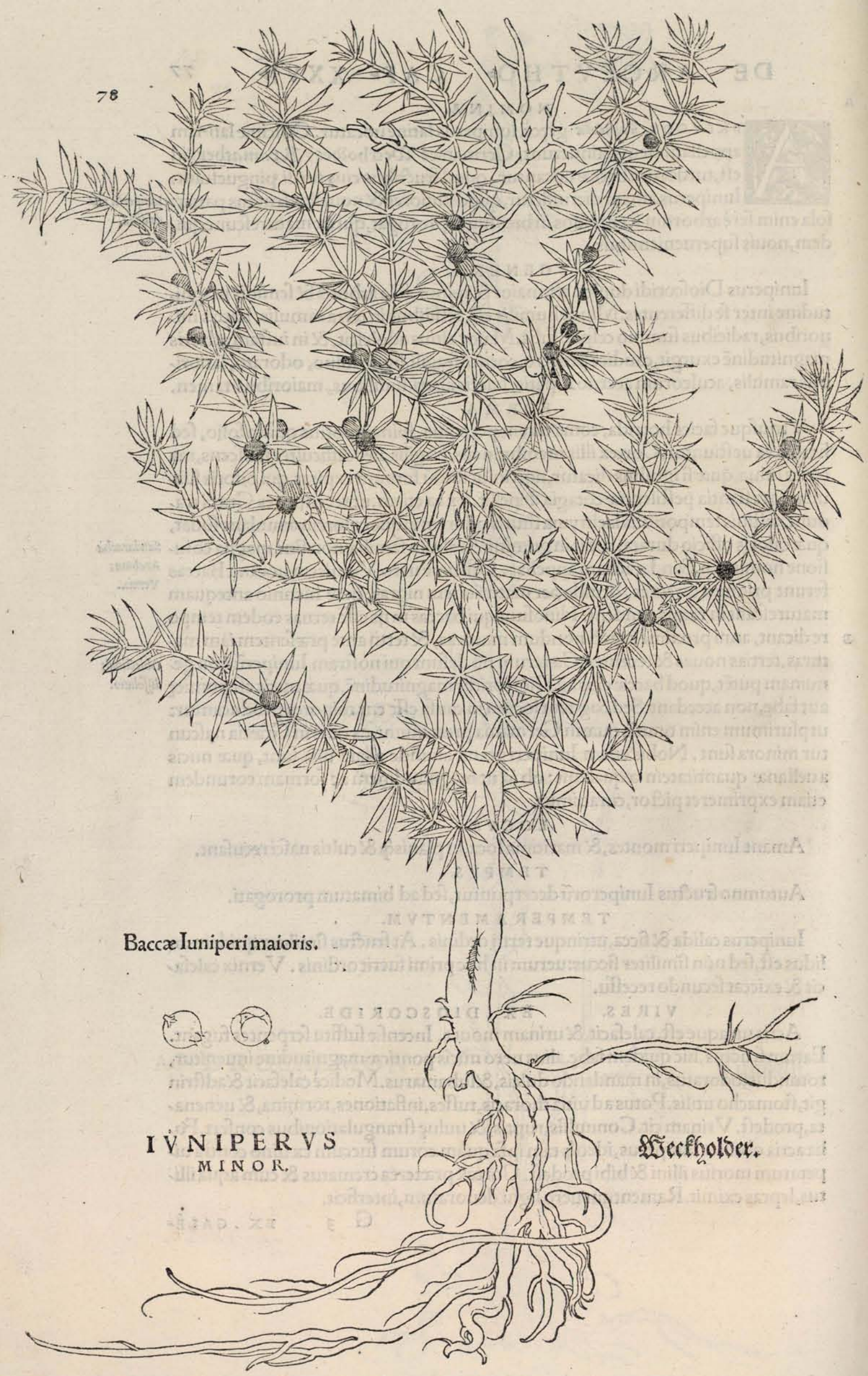

Baccæ Iuniperi maioris.

IVNIPERVS
MINOR.

Weckholder.

SCD Lyon 1

EX GALENO.

A Iuniperi fructus iecur renesq; expurgat, nimirum craſſos & glutinoſos humores extenuando, eaq; de cauſa ſalubribus medicamentis immiſcetur. Perexiguum corpori humano alimentum ex eo apponitur. Affatim ſumptus hic fructus ſtomachū mordicat, caputq; calefacit: ex quo illud quandoq; implens, dolore diuexat. Alui excrementa nec retinet, nec propellit. Vrinam ciet mediocriter.

EX PLINIO.

Vtraq; excalfacit & extenuat. Accenſa ſerpentes fugat. Semen ſtomachi, pectoris, lateriſq; doloribus utile. Inflationes languoresq; diſcutit, tuſſes concoquit & duritias. Illitū tumores ſiſtit: item aluum, baccis ex uino nigro potis: item uentris tumores illitis. Miſcetur & antidotis oxyporis. Vrinas cit. Illinitur & oculis in epiphoris. Datur conuulſis, ruptis, torminibus, uuluis, iſchiadicis cum uino albo potum pilulis quaternis, aut decoctis uiginti in uino. Sunt & qui perungant corpus è ſemine eius in ſerpentum metu.

VERNICIS VIRES EX RECENTIORIBVS GRAECIS.

Profluentem è naribus ſanguinem ſiſtit, ſi ex candido oui liquore trita temporibus & fronti illinatur. Eadem uomitionē ex polline thuris & oui albo excepta ſupprimit. Item profluentem aluum cum eiſdem illita firmat. Stomachum in bilioſos uomitus effuſum, deuorata in ouo ſorbili polenta eius cohibet, cruentamq; aluī proluuiem retinet. Deſtillationes ſuſpendit ſuffitæ nidor, arcetq; ne præcipites ad ima decumbant. Pituitam quæ in ſtomacho aut inteſtinis coijt, digerit. Humorē etiam coërcet, qui pernix à cerebro deuoluitur. Tineas & cætera uentris animalia necat. Vliginoſos fiſtularum ſinus indita reſiccat. Menſtruos continet fluxus. Grauedini ſuffitus eius auxiliatur. Hiantibus manuum & pedum rimis illitu ſuccurrit. Et in
B ſumma Succini pollet uiribus, ſed paulò efficacioribus: quæ ſi deſit, duplo pondere in uicem ſubſtituitur.

DE ALCEA. CAP. XXVII.

NOMINA.

ΑΛΚΕΑ Græcis, Alcea Latinis uocatur. Officinis ignota. Vulgares herbarij & Empirici Simeonis herbam, Germani noſtri Sigmarskraut/ oder Sigmundßwurtz/ & Hochleuchten appellant. *Simeonis herba.*

FORMA.

Sylueſtris maluæ ſpecies eſt Alcea, folia Verbenacæ modo ſecta habens, caules ternos aut quaternos, corticem Cannabi ſimilem obtinentes. Florem exiguum Roſæ ſimilem. Radices albas, latas quinque aut ſex, cubitales.

LOCVS.

Naſcitur in pingui loco, nec ſicco.

TEMPVS.

Floret Iulio & Auguſto menſibus.

TEMPERAMENTVM.

Ex emplaſticorum medicamentorū numero eſſe Alceam, & folia, quæ glutinoſum quid ac lentorem quendam prę ſe ferunt, & radix ipſa quæ glutinoſa, dulcis, & modicè ădſtringens apparet guſtantibus, abunde monſtrant. Hinc ſatis conſtat Alceam extra omnem inſignem tum caliditatē, tum frigiditatem ſiccare, ac planè emplaſticorum conſiſtentiam obtinere. Vide Galenum lib. iiij. de ſimpl. medi. facult. cap. iiij. & ſequenti.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Alceæ radices in uino aut aqua potæ, dyſentericis & ruptis medentur.

ALCEA

Sigmanſtraut.

SCD Lyon 1

EX PAVLO.

A Alcea ſylueſtris maluæ genus eſt. In uino pota dyſenteriæ & rupturis medetur, potiſsimum ipſius radix.

EX PLINIO.

Vſus radicis Alceę ex uino uel ex aqua, dyſentericis, aluo citæ, ruptis & cõuulſis.

APPENDIX.

Celebratur ad caliginem oculorum ab Empiricis, ita ut non deſint qui credant radicem Alceæ è collo ſuſpenſam, aciem oculorũ ſupra modũ acuere, & tueri poſſe.

DE ADIANTO. CAP. XXVIII.

NOMINA.

ΑΔΙΑΝΤΟΝ, ἡ πολύτριχον, ἡ καλλίτριχον, ἡ ἐθνότριχον græcè: Adiantum, Polytrichum, Callitrichum, Cincinnalis, Terrę capillus, & Supercilium terrę latinè appellatur. Officinæ hodie Capillum Veneris uocant, quo etiam nomine appellari Latinis Apuleius teſtatur. Germani Frawenhar / uel Junckfrawenhar. Adiantum nomen ab euentu accepit, quod folium eius perfuſum aqua ὁ βαίνεται, id eſt, non madeat, ſicco ſemper ſimile, ut autor eſt Theophraſtus libro ſeptimo de Plantarum hiſtoria, cap. xiij. Id quod minimè intelligendum erit de merſione longiore in aqua: nam diutius merſum ac irrigatum, æquè ac aliæ herbæ madeſcit. Quare rectius de imbre deſcendente è cœlo, cuius ſtillicidium foliis eius non inſidet, ut teſtis eſt in Theriacis Nicander, accipiendũ uenit. Vel, quod magis arridet, ab interioribus puteorũ parietibus, & fontium marginibus quas coronat, dictum eſt Adiantum, quod nimirum quaſi ſitiens illorum
B aquas, quas tamen odit & reſpuit, quærat. Polytrichon autem quaſi multicomum, quod capillos multos ac denſos faciat, eiuſq; defluuia expleat. Callitrichon uero quaſi pulchricomũ, quod capillos tingat, pulchrioresq; reddat. Nec alia ratione capillus Veneris hæc herba dicta eſt, quàm à ſpecioſis reddendis capillis: nec alio nomine Veneris uox adiecta eſt, quàm quod hæc pulchricoma pingat. Hinc patefit maximus pharmacopolarũ noſtri temporis error, qui ſub tribus nominibus, unã & eandem duntaxat herbã ſignificantibus, tres diuerſas herbas deſignatas eſſe putant. Aliam enim Polytrichum, aliam Callitrichũ, quam tamen corrupto uocabulo Gallitrichũ uocãt: aliam etiam Capillum Veneris eſſe herbam exiſtimant. Quales autem herbæ ſint, Polytrichum, & Gallitrichum illis nominatæ, ſuis locis oſtendemus.

Capillus Veneris.

Adiantum unde dictum.

Polytrichon.

Callitrichon.

Capillus Veneris cur dicta.

Pharmacopolarum error.

FORMA.

Folia albicantia Coriandro ſimilia habet, in ſummo inciſuris diuiſa. Caules ex quibus naſcuntur prodeúntue, nigros, admodum tenues, dodrantales, nitentesq;. Neq; florem, neq; ſemen creat. Foliis uero Coriandri iam quidem erumpentis, uel paulò antea enati, necdum cauleſcentis, quæ quidem in infima eius parte quodammodo lata ſunt, & in extremitatibus inciſa, conſtare Adiantum ſciendum erit. Ex qua nimirũ deſcriptione manifeſtiſsimũ eſt, eam herbam qua ferè omnes Officinæ pro Capillo Veneris utuntur, & quam nos à muris in quibus prouenit, Germanicè Maurrauten / & Steinrauten uocamus, non eſſe uerum Capillum Veneris, aut Adiantum: caules ſiquidem eius non ſunt nigri, ſed uirides: neque admodum tenues, ſed pro herbæ quantitate craſsi: neque ſplendentes. In ſumma, neque figura, neque magnitudo, neq; color, nec natales etiam reſpondent, quia in ſiccis & ſoli expoſitis muris naſcitur, in humidis contrà Adiantum.

Ruta muraria non eſt Adiantum.

LOCVS.

Locis opacis, paluſtribusq;, & humentibus muris, & prope fontes naſcitur. In Germania

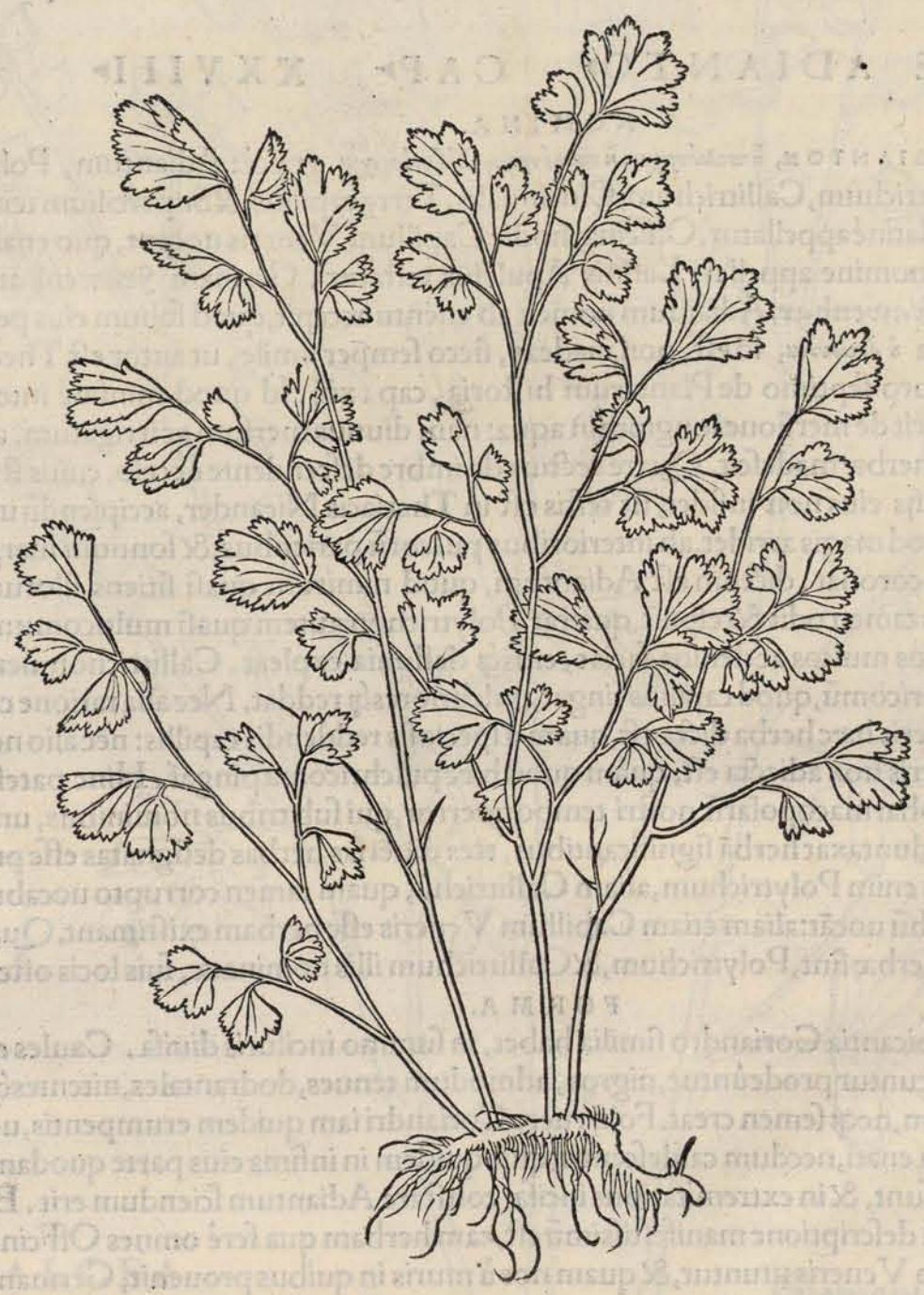

ADIANTVM

Frawenhar.

A Germania tamen noſtra, quod ſciam, non prouenit: copioſe autem in Narbonenſi Gallia, & Italia.

TEMPVS.

Aeſtate uiret, bruma non marceſcit.

TEMPERAMENTVM.

Adiantum in caliditate quidem & frigiditate ſymmetrum eſt, uerum deſiccat.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Decoctum eius herbę potum, aſthmaticis, difficultate ſpirandi laborãtibus, icte-ricis, lienoſis, & urinæ difficultatibus auxiliatur. Calculos conterit, & aluum cohibet. Venenatorum morſibus, & ſtomachi fluxionibus cum uino potum prodeſt. Menſes cit & ſecundas. Sanguinis reiectionem ſiſtit. Cruda herba ad uenenatorũ morſus illinit. Alopecias capillis explet. Strumas diſijcit. Furfures & achores cum lixiuio exterit. Cum ladano, myrthino & ſuſino, aut hyſſopo & uino, capillos de-fluentes cõtinet. Decoctũ eius cum lixiuio & uino abſtergit. Gallinaceos & cotur-nices cibis eorum additũ pugnaciores facit. Seritur & magna utilitate circa ouilia.

EX GALENO.

Extenuat Adiantum & diſcutit. Alopecias capillis ueſtit, ſtrumas & abſceſſus di gerit, lapidesq; frangit epotum. Viſcoſorum craſſorumq; ex thorace pulmoneq; ex creationibus non mediocriter confert, & uentris fluxiones ſiſtit.

EX PLINIO.

Vide infra caput de Trichomane.

B DE VITE VINIFERA. CAP. XXIX.

NOMINA.

ΜΠΕΛΟΣ οἰνοφόρος καὶ ἥμερος græcè, Vitis uinifera & ſatiua ſeu culta latinè appellatur. Germanicè Weinreb. Vitis autem, quod inuitetur ad uuas pariendas, dicta eſſe primo uidetur. *Vitis unde dicta.*

GENERA.

Innumera uitium reperiuntur genera, quæ ſingula perſequi ſuperuacaneũ eſſe uidetur. Si quis tamen illa diſquirere deſiderat, rei ruſticæ ſcriptores, Pliniumq; libro xiiij. naturalis hiſtoriæ, qui diligentiſſimè de ijs ſcripſit, legat.

FORMA.

Vitis caduca eſt, & niſi ſit fulta, fertur ad terram. A radice eius caudex unus contortus exit, qui in ramos frequentes ſcinditur. Multiplici cortice cingitur, rimoſo, flagellis longè lateq; uagantibus, quibus ſe quaſi ſuis manib. erigit, & quicquid nacta eſt complectitur. Sarmentis, foliis latis, & in extremitatibus inciſis, laſciuientibus. Floribus fructum ambientibus lanugineis. Vua compluribus acinis aceruata, qui interdum purpureo, nõnunquam roſeo, aliquando uiridi colore fulgent. Seminibus tunica clauſis.

LOCVS.

Paſſim & in multis Germaniæ noſtræ regionibus naſcitur: & uix hortum inuenies in quo non proueniat.

TEMPVS.

Floret ſolſtitio uitis, autumno autem uuas maturas profert.

TEMPERAMENTVM.

Omnium partium uitis temperamentũ ex facultatum enarratione pateſcet. Vuę tamen immaturæ & acerbæ frigidæ & ſiccæ ſunt: maturæ uero calidæ & humidæ in primo gradu, autore quidem Simeone Sethi.

VIRES

VITIS VINIFERA Weinreb.

SCD Lyon 1

VIRES. EX DIOSCORIDE.

A Vitis uiniferæ folia capreoliq; trita & illita capitis dolores, ſtomachiq; inflamma tiones & ardorem cum polenta mitigant. Folia etiam per ſe impoſita, utpote quæ refrigerant & adſtringunt. Succus ex ipſis potus dyſentericis, ſanguinem expuentibus, ſtomachicis, & citta laborantibus mulieribus prodeſt. Madefacti in aqua capreoli & poti, eadem efficiunt. Lachryma uero eius quæ ueluti gummi in caudicibus cõcreſcit, pota cum uino calculos pellit. Illita lichenas, ſcabies & lepras ſanat. Oportet tamen locum antea nitro cõfricaſſe. Eadem cum oleo frequenter inuncta, pilos denudat: potiſſimum ichor, aquoſúsue humor, qui ex incenſis uiridibus ſarmentis exudat. Hic etiam myrmecias inunctus eĳcit. Cinis ſarmentorũ & uinaceorum circa ſedem quæ antea ablata amputatáue ſunt condylomata & thymia, cum aceto illitus ſanat. Confert luxatis & uiperarũ morſibus. Lienis inflammationibus cum roſaceo & ruta, & aceto illitus. Vua recens quæuis aluum turbat, & ſtomachũ inflat. Minus horum particeps quæ aliquandiu decerpta pependit, quòd in ea copia humoris exaruerit. Stomacho accõmodata eſt, appetentiãq; cibi excitat, & imbecillis cõuenit. Quæ autem in uinaceis, aut uinario uaſe ſeruatæ ſunt, ori & ſtomacho gratæ ſunt. Aluum ſiſtunt, ueſicam tamen & caput tentant. Proſunt ſanguinẽ excreantibus. Similes ĳs ſunt quæ in muſtum cõiectæ ſunt. Quæ uero ſapa aut muſto cõditæ, ſtomachum magis infeſtant. Reponunt & cœleſti cum aqua prius paſſæ factæ, minusq; uinoſæ fiunt, ſiticuloſis, ardentibus & longis febribus utiles. Vinacei earum recondíti, inflammatis, duris, turgentibusq; mammis cum ſale illinuntur. Vinaceorũ decoctum dyſentericis, cœliacis, & fluxui muliebri infuſum cõfert. Ad inſeſſiones quoq; ac clyſteres aſſumitur. Nuclei acinorum adſtringunt, ſtomacho grati. Toſti autẽ & triti & pro farina illiti, dyſentericis, cœliacis & ſtomacho reſolutis proſunt. Vua autem paſſa alba magis † extenuat. Caro illarum comeſta, ar-
B teriæ, tuſſi, renibus ac ueſicę confert. Eſtur in dyſenteria per ſe cum nucleis. Admixta milĳ & hordei farinæ & ouo, ac cum melle frixa, & per ſe etiam ſumpta, atque cum pipere cõmanducata, ad capitis pituitam purgandam ualet. Teſtium inflammationes ſedat, cum fabarum & cumini farina illita. Epinyctidas, carbunculos, fauos, & in articulis putredines & gangrænas, ſine nucleis trita, & cum ruta impoſita, ſanat. Podagræ cum opopanace illita auxiliatur. Mobiles ungues illita celeriter adimit. Vini facultates tu ipſe ex Dioſcoride, Galeno, & Plinio pete: ſuperuacaneum enim, imò tędio plenum eſſet eas in uniuerſum omnes cõmemorare.

Folia & Capreoli.

Lachryma.

Vua.

Vide Galenũ libro ij. de alimentorũ facul. triplicem hunc ſeruãdarum uuarum modum explicantem.

Serapion legit, adſtringit.

EX GALENO.

Vitis ſatiuæ & cultę adſimilis facultas eſt ſylueſtri, ſed ad omnia imbecillior. Vitis uero ſylueſtris racemi, extergendi uim obtinẽt, ut ephelꝭ & næuos, & id genus quæcunq; in cutis ſuperficie fiunt, curare poſſint. Habent uero & adſtrictionem quandam ipſi, & extrema germina, quæ & ſale condiri aſſolent. Plura de uuis habet idem Galenus lib. ij. de aliment. facul. cap. de uuis.

EX SIMEONE SETHI.

Vuæ plus nutriunt reliquis oporis, minus tamẽ ficis: neq; mali ſucci ſunt, ſi maturæ fuerint exquiſitè. Tamen his nõ robuſta, nec denſa, ſed laxa & flaccida caro gignitur. Maximum quidem harum bonum, ait Galenus, quod celeriter ſubeunt, atque ideo ſi retineantur, lædunt: nec enim tunc probè cõcoquuntur, ſed crudum gignunt humorem, qui non facilè in ſanguinẽ tranſmutetur. Nucleorum natura, ſicca & quodãmodo adſtringens eſt. Pertranſeunt igitur omnia inteſtina, non alterati. Penſiles uero uuæ, neq; ſiſtunt uentrem, neque proritant, cæteris autem facilius cõcoquuntur. Neq; uuarum parua eſt in dulcedine, & auſteritate, & aciditate differentia. Dulces quidem calidiorem habent ſuccum, auſteræ uero & acidæ frigidum. Aluum ſubducũt dulces, & maximè quando humidæ fuerint. Omnium itaq; tutiſſimus uſus eſt quãdo carnoſæ fuerint & maturæ, & mediocriter quis ipſas aſſu-

c mat. Vuæ quæ albæ ſunt, magis ſubducunt aluum quàm nigræ. Omnes uero ciborum appetentiã excitant, & uenerem. Conuenit cum eduntur membranã & nucleos expuere, quod difficulter cõficiantur. Quæ immaturæ ſunt, uentrem ſiſtunt, & ſtomacho bonæ. Caliditatem à flaua bile ortam ſedant. Minus uero nutriunt. Oportet autem nõ ſolum uuas, ſed etiam omnes fructus molli cortice prẽditos humidos, ante reliquos cibos apponere.

DE ACONITO. CAP. XXX.

NOMINA.

Aconitum cur dictum.

ACONITON Græcis, Aconitum Latinis dicitur. Sic autem Theophraſto lib. ix. de Plantarũ hiſtoria teſte, non ἀπὸ τῶν ἀκονῶν, id eſt, à cautibus, ſed ab Aronis Periandynorũ pago, ad Heracliam Ponti ſito, uocatum eſt. Alij quod uis eadem in mortem eſſet, quæ cotibus ad ferri aciem detrahendam, ſtatimq; admota uelocitas ſentiretur. Sunt qui aliam ob cauſam, quam referre minimè neceſſarium duco, ſic nominatum fuiſſe exiſtiment.

GENERA.

Pardalianches. Duo Aconiti ſunt genera: unum Græcis Pardalianches dictum, quod pardi eo
Scorpium. necentur. Vocatur etiam Scorpium, quod radicẽ Scorpioni ſimilem habeat. Vul-
Vua uerſa. gus herbariorũ Vuam uerſam, & uulpinã, Germani Wolffsbeer / & Dolwurtz
Lycoctonon. nominant. Alterum Lycoctonon Græcis dicitur, quoniam deuoratum lupos con-
Luparia. feſtim interficit. Vulgus Lupariam, Germani Wolffswurtz appellant.

FORMA.

Pardalianches deſcriptio. Pardalianches folia habet tria aut quatuor Cyclamino uel ſylueſtri Cucumeri
D ſimilia, minora tamẽ, & ſubaſpera. Caulem dodrantalem. Radicem ſcorpionis caudæ ſimilem, alabaſtri modo nitentem. Ex hac deſcriptione omnibus liquidò apparet, herbam eam quam Vuam uerſam aliqui nominant, cuiusq; hic picturam exhibemus, primum eſſe Aconiti genus: habet enim tria aut quatuor folia, eaq; Cyclamini ſpecie. Caulem palmi altitudine, & radicem incuruam, ſcorpionum caudę ſimilem, alabaſtriq; modo ſplendentẽ. Quibus etiam accedit quod manuſcriptus & uetuſtiſſimus herbarius planiſſimè eam herbã quam hic damus pro Aconito pingat. Germanica etiam nomenclatura ſatis indicat hanc herbam ob ſuam facultatẽ perni-
Lycoctonon. cioſam eſſe Aconiti ſpeciem. Lycoctonon Platani folia habet, magis tamen inciſa diuiſáue, longiora & nigriora. Caulem ueluti Filix, cubiti altitudine, aut maiorẽ: pediculum glabrum. Semen in ſiliquis aliquatenus longis. Radices cirris marinarum
Luparia. ſquillarum ſimiles, nigras. Vnde iterum conſtat Lupariam uulgò appellatam, eſſe alteram Aconiti ſpeciẽ: ea enim folia Platani, quæ Cici aut Vitis foliis ſimilia ſunt, multas habentia diuiſuras, obtinet. Caulem Filici ſimilem, pediculũ glabrum. Florem oblongum, luteum, poſt quem longæ proueniunt ſiliquæ, in quibus eſt ſemen. Radices etiam nigras, ut nemo ſubinde quin uerum ſit Aconitum dubitare poſſit.

LOCVS.

Primum Aconiti genus paſſim in nemoribus & collibus quibuſdam naſcitur: alterum autem in montium uallibus altiſſimis. Magna autem illius copia eſt circa montem haud ultra unum lapidem à Tubinga ſitum, quem Germanica uoce Farrenberg nominant.

TEMPVS.

Aconiti primum genus Maio menſe potiſſimum erumpit. Alterum autem æſtate, Iunio & Iulio menſibus floret.

TEMPERAMENTVM.

Eroſione & putrefactione enecant Aconita, ideo toto genere letalia ſunt.

VIRES

ACONITVM
PARDALIANCHES

Dolwurtz.

SCD Lyon 1

ACONITVM
LYCOCTONON

Wolffswurtz.

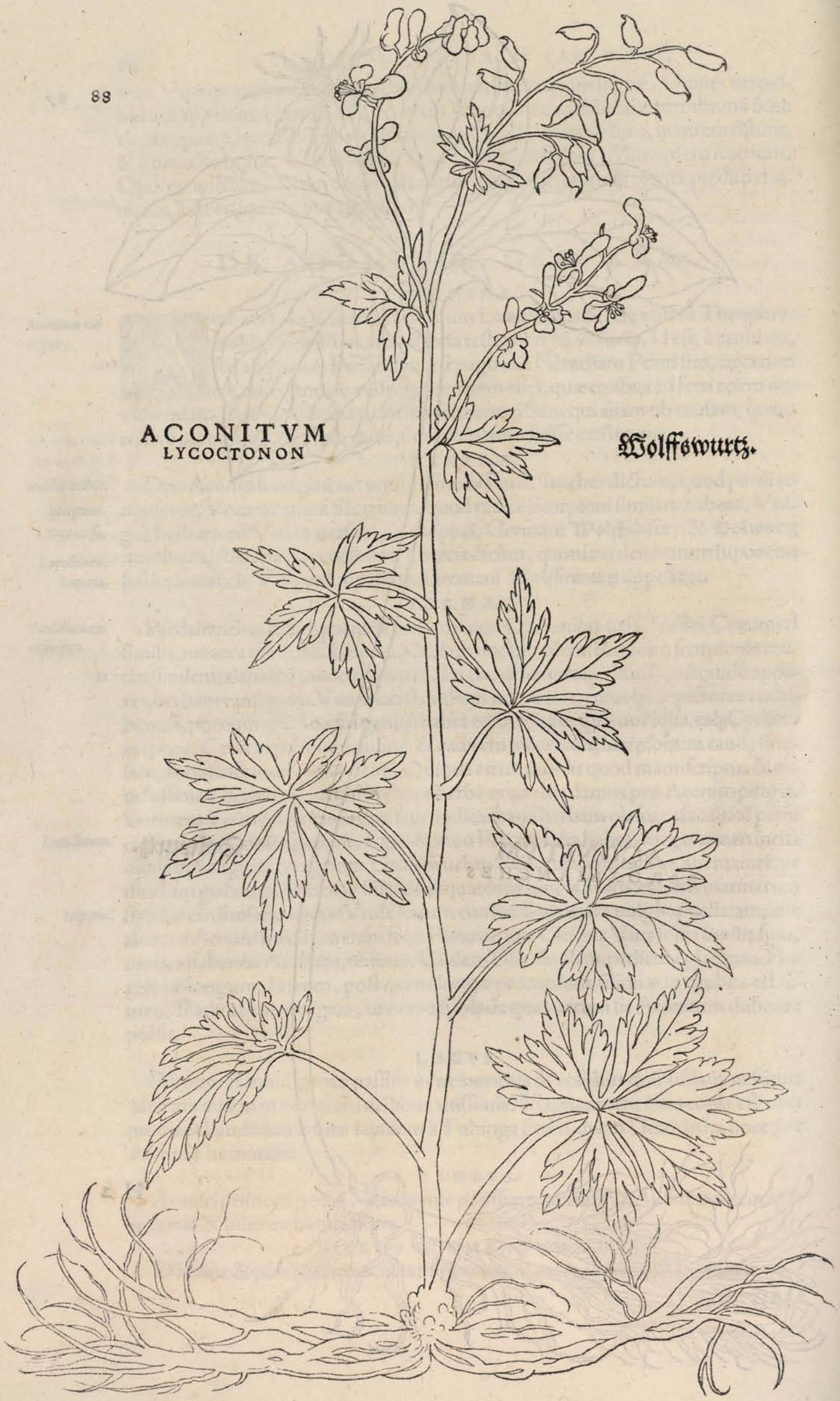

SCD Lyon 1

VIRES EX DIOSCORIDE.

A Ferunt Aconiti primi radicem ſcorpioni admotam eum reſoluere, & è diuerſo admoto elleboro excitari. Ocularibus medicamentis dolorem tollentibus miſcetur. Enecat pardos, ſues, lupos, & feras omnes, carnibus impoſitum & obiectum. Alterius radice ad luporum uenationes utuntur. Inſertæ carnibus crudis, & à lupis deuoratæ, eos enecant.

EX GALENO.

Aconitum Pardalianches putrefaciendi facultatem obtinet & letale eſt, itaq; in cibo potuq; fugiendum: attamen ad putrefaciendū colliquandúmue quædam extra corpus, aut circa ſedem, idoneum eſt. Herbæ uero radix ad hæc utilis eſt. Alterum ſimilem priori facultatem habet, ſed peculiariter lupos, ſicut illud pardos, interficere conſueuit.

Legendum enim πινὰ τῷ ἐκτὸς σώματος, *& non* πινὰ τὸ σῶματος, *ut habet exemplar Aldinum: aſtipulantibus huic lectioni Aëtio, Paulo, & antiquo interprete latino.*

EX PLINIO.

Conſtat omnium uenenorū ocyſsimum eſſe Aconitum, & tactis quoq; genitalibus fœminini ſexus animaliū, eodem die inferre mortem. Hoc tamē in uſus humanæ ſalutis uertêre, ſcorpionū ictibus aduerſari experiendo aconitum datum in uino calido. Ea eſt natura ut hominē occidat, niſi inuenerit quod in homine perimat: cum eo ſolo colluctatur, uelut pari intus inuento. Sola hæc pugna eſt cum uenenū in uiſcerib. repererit: mirumq;, exitialia per ſe ambo cum fuerint, duo uenena in homine cōmoriuntur, ut homo ſuperſit. Imò uerò etiam ferarum remedia antiqui prodiderunt, demonſtrando quomodo uenenata quoque ipſa ſanarentur. Torpeſcūt ſcorpiones Aconiti tactu, ſtupentq; pallentes, & uinci ſe confitentur. Auxiliatur eis elleborum album, tactu reſoluente: cedítq; aconitum duobus malis, ſuo & omnium. Tangūt carnes aconito, necantq; guſtatu earum pantheras, ob id quidam Pardalianches appellauere.

B

DE ARISTOLOCHIA. CAP. XXXI.

NOMINA.

ΑΡΙΣΤΟΛΟΧΙΑ Græcis, Ariſtolochia Latinis, barbaris & officinis corrupta uoce Ariſtologia, quemadmodū etiam Germanis Holwurtz/ & Oſterlucey nominatur. Dicta autem eſt Ariſtolochia, quod ἀρίστη τοῖς λοχοῖς, id eſt, optima puerperis ſit, utpote quæ remoratos menſes, hærentes ſecundas, & reliquias omnes à partu expellat. *Ariſtolochia unde dicta.*

GENERA.

Ariſtolochiæ Dioſcorides & alij Græci tria eſſe genera ſtatuunt. Vna eſt quę rotunda & fœmina dicitur. Altera longa & maſcula. Tertia Clematitis, quaſi dicas ſarmentaria, appellatur. Harum certè nullam præter longam officinæ Germaniæ noſtræ agnoſcunt. Nam qua ſub Ariſtolochiæ rotundæ nomine utuntur herba, minimè genuina eſt, ut paulò pòſt euidentiſſimis argumentis oſtendemus. Plinius tribus ijs generibus addit quartum, ac Piſtolochiā uocat, quæ certè ea eſt quam noſtræ officinæ Ariſtolochiam rotundam, & Germani Runde Holwurtz falſo appellant, ut in eius deſcriptione fuſius docebimus. *Germaniæ officinæ ſolam longā Ariſtolochiā agnoſcunt.* *Piſtolochia quæ.*

FORMA.

Ariſtolochia rotunda folia Hederæ ſimilia habet, cum acrimonia odorata, ſubrotunda, tenera, cum multis in una radice germinibus: ſarmenta illi ſunt oblonga, flores candidi, pileolis ſimiles, in quibus quod rubet grauiter odoratū eſt. Radix illius rotunda, rapo ſimilis. Ex ijs quidem uerbis ſole clarius fit Ariſtolochiā rotundam officinarum, & qua cōmuniter omnes utuntur, non eſſe eam quam Dioſcorides atque alij ueteres pingunt. Hæc enim non Hederæ folia, ſed Rutæ potius, maiora tamen habere deprehenditur. Neque etiam odorata, neq; ſubrotunda ſunt. Grauis *Ariſtolochia rotunda.*

SCD Lyon 1

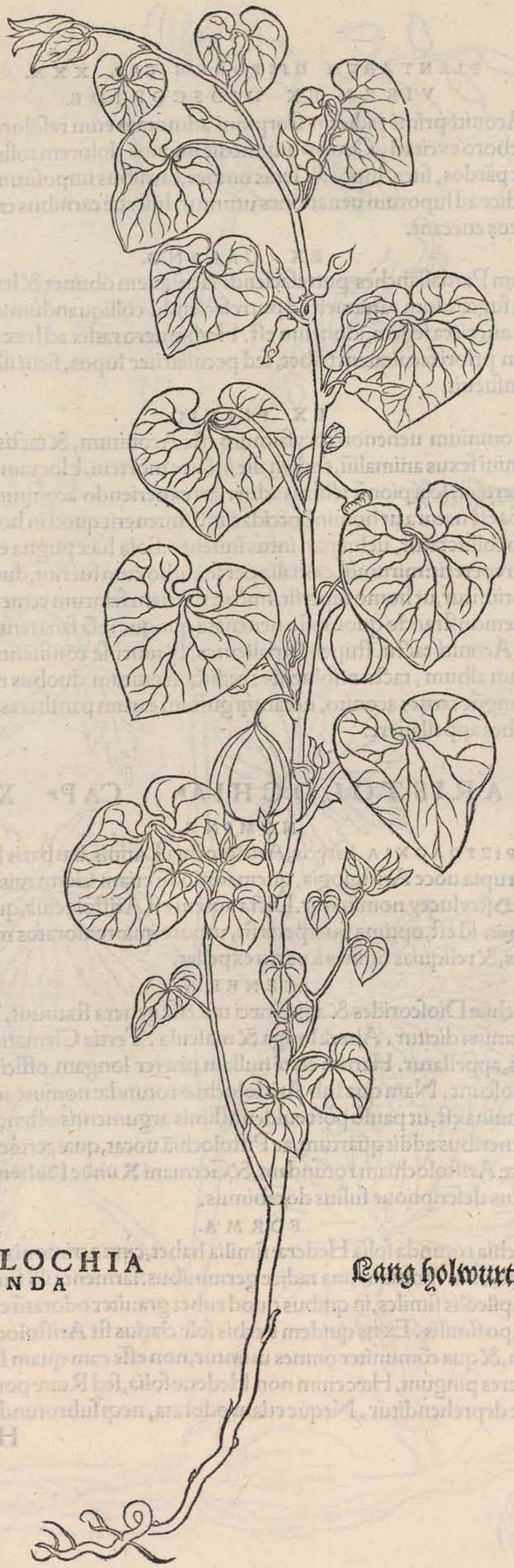

ARISTOLOCHIA
ROTVNDA

Lang holwurtz.

PISTOLOCHIA

Runde holwurtz.

H 4

Radix rotunda & solida.

SCD Lyon 1

C etiam qui ex floribus exhalat odor, in noſtræ Ariſtolochiæ floribus nuſquam apparet. Radix denique etſi rotunda ſit, tamen quia concaua eſt, globiq; formam obtinet, rapo, quod ſolidum eſt & oblongum, ſimilis dici non poteſt. Non latet tamen interdum etiam reperiri eius generis radices prorſus rotundas ac ſolidas, ut altera pictura monſtrat: uerũ cum reliquæ Dioſcoridis notæ abſint, legitima Ariſtolochia eſſe haud poteſt. His accedit, quod manuſcripti herbarij pictura planè hanc Ariſtolochiã Hederæ folia habere doceat, ut hinc etiam euidentiſſimũ ſit noſtram

Ariſtolochia longa.

nõ eſſe genuinã. Ariſtolochia longa, folia quàm rotunda longiora habet. Ramulos tenues, altitudine dodrantales. Florẽ purpureũ, grauiter odoratũ, qui cum defloruerit pyro ſimilis fit. Radicẽ digiti craſſitudine dodrantalẽ, aut longiorẽ. Tam huius uero quàm prioris radix colore buxeo, guſtu amara, & odore uiroſo eſt. Hęc ſanè deſcriptio non abhorret à noſtra Ariſtolochia, quæ Hederę etiam foliis cõſtat,

Obiectionis diſſolutio.

ramulisq; tenuibus. Necq; obſtat quod hæc non purpureos, ſed luteos potius flores habeat: nam ut in Symphyto magno uberius dicemus, non ubiq; terrarum, earundem etiam herbarum flores ſimiles eſſe, euidentiſſimũ fit in Boragine, & Conſolida maiore hodie nominatis herbis. Quamuis autem lutei ſint, grauiter tamen odoratos eſſe conſtat. Dein ubi flos noſtrę etiam Ariſtolochiæ defloruerit, tum pyro ſimilis fit, ut pictura etiam pulchrè monſtrat. Sed hic obtrudet nobis quiſpiam Dioſcoridem, qui Gentianæ radicem Ariſtolochię longę ſimilem, craſſamq; eſſe ſcribit: huius autem noſtræ nedum digiti craſſitudinẽ obtinet, tantum abeſt, ut quantitate Gentianæ radici ſimilis eſſe queat. Reſpondeo, hæc quidem uera eſſe, ſed nihil mirum eſſe ſi apud nos minor reperiatur: uariatur enim in una etiam & eadem herba iuxta regiones diuerſas radicũ magnitudo. Sic uiſa eſt nobis radix Ariſtolochiæ rotundę multò quàm ſit maximus digitus maior & craſſior. Hæc tamẽ in Italia pro

D uenerat. Necq; dubiũ eſt quin noſtræ etiam radix maior futura ſit ubi cultus, & terra apta admodum acceſſerit. Nam ut Theophraſtus lib. i. de hiſto. plant. cap. v. autor eſt, quædam ob culturam diuerſa efficiuntur, atque à ſua natura diſcedunt. Sic Malua in altum ſe attollit, & arboreſcit, atq; in longitudine & craſsitudine inſtar haſtæ grandeſcit. Quid multa? cum noſtra maxima etiam prædita ſit amaritudine, tutò illa pro uera & genuina, nihil obſtantibus floribus luteis, & radice minima, uti

Clematitis.

licebit. Clematitis ramulos habet tenues, foliis ſubrotundis, minori Semperuiuo ſimilibus, plenos: flores Rutę haud diſsimiles. Radices longiores, tenues, corticem

Piſtolochia.

craſſum habentes, & odoratum. Piſtolochia à Plinio lib. xxv. cap. viij. iis pingitur uerbis: Eſt & quæ Piſtolochia uocatur, quarti generis, tenuior quàm tertia, denſis radicis capillamentis, iunci plenioris craſſitudine. Hanc quidam Polyrhizon co

Ariſtolochia noſtra rotunda, eſt Piſtolochia.

gnominant. Ex iis autem uerbis nemo nõ intelligit, Ariſtolochiam rotundam uulgò uocatam, eſſe Piſtolochiam: hæc enim ſupra modum tenuis, uel ut apertius dicam, tenera herba eſt. Radix etiam multis capillamentis ueſtita, craſsioris etiam iunci magnitudine, atq; eadeo concaua, ut pictura monſtrat. His accedit, quod hęc quæ rotunda uocatur cauis ulceribus proſit, quam etiam facultatem Piſtolochiæ, ut paulò pòſt patebit, Plinius tribuit. Et quid multis opus eſt uerbis? nomẽ ipſum abundè docet eſſe Piſtolochiam: creditur enim, quamuis reuera non ſit, eſſe Ariſtolochia hodie quoq;, haud ſecus quàm Plinij temporib. Hæc, ut totam eius faciem teneas, caulem habet rotundum, leuem, folia Rutæ hortenſis, latiora tamen, flores ferè Eranthemi, purpureos: illa candidos, ut pictura quæ utroſque unà complectitur, pulchrè monſtrat, quibus abeuntibus, ſiliquas profert refertas ſemine atro, lentibus haud diſſimili: radices, ut oſtenſum eſt, hæc rotundam & cauam, illa uerò rotundam, at omni tempore ſolidam obtinet, colore ſubcroceam.

LOCVS.

Vera rotunda, quod ſciam, nuſquã in Germania noſtra naſcitur. Longa paſsim in uineis, ac hortis aliis prouenit. Piſtolochia in ſyluis & locis umbroſis.

TEMPVS.

TEMPVS.

A Longa Iunio & Iulio menſibus floret. Piſtolochia in Martio & Aprili, quo præterito ſtatim etiam diſperit.

TEMPERAMENTVM.

Cum ſupra modum amaræ & ſubacres ſint Ariſtolochiæ, calidas & ſiccas eſſe in ſecundo, uel, quod magis credibile eſt, in tertio ordine rectè ſtatuemus.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Rotunda contra alia uenena ualet. Longa uero drachmæ unius pondere cum uino pota & illitaa, duerſus ſerpentes & letalia. Menſes, ſecundas & fœtus omnes in utero conſiſtentes cum myrrha & pipere pota pellit. In peſſo ſubdita eadem poteſt. Rotunda ad eadem omnia ad quæ prædicta conducit: ampliusq; aſthmati, ſingultui, rigori, lieni, ruptis, cõuulſis, lateriſq; doloribus ex frigida aqua pota auxiliatur. Surculos & ſpicula extrahit. Squamas oſſium illita educit. Putreſcentia excarificat, & ſordida ulcera expurgat. Caua cum Iride & melle explet. Exterit gingiuas & dentes. Creditur & Clematitis ad eadem prodeſſe, efficacia tamen prædictis minor inferiorq; eſt.

EX GALENO.

Ariſtolochiæ radix ad medicationes utiliſſima eſt, amara & ſubacris. Sed ex illis tenuiſſima eſt rotunda, & in omnibus efficacior. Aliarum uero duarum Clematitis uocata magis odorata eſt: itaque ea ad unguenta utuntur unguentarij: ſed ad ſanationes infirmior. Longa uero minus quidem tenuis eſt quàm rotunda, ſed nec ipſa inefficax, uerum abſtergendi & calefaciendi facultatem poſſidet, minus tamen quàm rotunda abſtergit atque digerit: ſed non minus calefacit, imò fortaſſis etiam plus. Itaque in quibus uſus eſt mediocriter abſtergere, cõmodior eſt longa, quemadmodum in carnis exulcerationibus, & in uteri fomentationibus. In quibus au-
B tem craſſum humorem ualidius extenuare oportet, illic uſus eſt rotundæ. Quapropter dolores ab obſtructione aut craſſitie crudorum flatuum natos magis curat rotunda, & ſurculos extrahit, & putredines ſanat, & ſordida ulcera repurgat, ac dentes gingiuasq; candidas efficit. Auxilio eſt aſthmaticis, ſingultientibus, comitialibus, podagricis cum aqua frigida pota. Ruptis etiam conuulſisq;, ut ſi quod aliud medicamentum, idonea eſt.

EX PLINIO.

Valent radice tantum. Rotunda contra ſerpentes. Oblonga in ſumma tamen gloria eſt etiam modo. A conceptu admota uuluis in carne bubula, mares figurat, ut traditur. Quæ Piſtolochia & Polyrhizos cognominat, cõuulſis, contuſis, ex alto præcipitatis, radice pota ex aqua, utiliſſima eſſe tradit. Semine pleuriticos & neruos confirmare, excalfacere. Putrida ulcera exeſt, ſordida expurgat, uermesq; extrahit Ariſtolochia. Clauos in ulceribus natos, & infixa corporis omnia, præcipuè ſagittas, & oſſa fracta, cum reſina. Caua ulcera explet per ſe, & cum Iride: recẽtia uulnera ex aceto.

APPENDIX.

Etſi noſtram Ariſtolochiã rotundam nõ genuinam eſſe dixerimus, tamen ob id in medico uſu non repudianda erit. Quum enim habeat & in foliis & in radice acrimoniam, eamq; non leuem quidem, ſi genuina deſit, ſine omni diſcrimine illa uti licebit ad omnia ea ad quæ uera uſurpatur.

DE AMPELO

VITIS ALBA

Stickwurtz.

A

NOMINA.

 MΠΕΛΟΣ λευκὴ, ἢ βρυονία, ἢ ψίλωθρον græcè: Vitis alba, Pſilothrum latinè appellatur. Officinis & herbarijs Bryonia. Vulgus Viticellam nominat. Germanicè Stickwurtz/Schießwurtz/Raßwurtzel/Hundskürbß/Römiſchrůb/Wilder zitwan/Teüfelskirß uocatur. Vitis alba uero dicta, non quod uitis ſit, ſed quod uiti ſimilis exiſtat. Sic etiam Viticella. Pſilothrũ, quod ex eius acinis coria depilari ac cõfici poſſint. Bryonia uero à βρύω fortè, quod eſt pullulo atqueadeo extollo, & exalto, eò quod in adiacentes ſibi frutices ſcandens ſe exaltet atq; latè pullulet.

Bryonia.

Vitis alba cur dicta.

Pſilothrum unde.

Bryonia.

FORMA.

Sarmenta, folia, capreoli, ſatiuæ uiti ſimilia ſunt, hirſutiora tamen omnia. Propinquis fruticibus ſe implicat capreolis apprehendens. Fructum habet racemoſum, rubentem, quo coria depilant. Radix alba, craſſa & magna.

LOCVS.

Paſſim in ſepibus & ſenticetis naſcitur, eoſq; quos prope ſe nanciſcitur frutices ſcandit, ut eleganter in carmine ſuo Columella cecinit, dicens:

Quæq; tuas audax imitatur Nyſie uiteis,
Nec metuit ſenteis: nam uepribus improba ſurgens
Achrados, indomitas bryonias alligat ulmos.

TEMPVS.

Floret tota æſtate in bonam uſq; partem autumni, in quo fructum producit, qui primum uiridis eſt, dein ubi maturitatem conſecutus fuerit, rufus eſſe incipit.

TEMPERAMENTVM.

Prima germina ſubamaram & modicè acrem adſtrictionem habent. Radix au-
B tem deſiccat & moderatè calefacit.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Bryoniæ in prima germinatione aſparagi elixi manduntur, urinam & aluum cientes. Folia, fructus & radix, acrem uim habent: eapropter chironijs, gangrænicis, phagedænicis, & tibias putrefacientibus ulceribus cum ſale illita auxiliantur. Radix abſtergit corpus & erugat. Vitia faciei, uaros, lentigines, & cicatrices nigras, cum eruo, terra chia, & fœnogræco emendat. Ad eadem prodeſt decocta in oleo uſquedum liqueſcat. Sugillata tollit, & digitorũ pterygia compeſcit. Cum uino illita inflammationes diſcutit, & abſceſſus rumpit. Oſſa extrahit, trita & illita. Miſcetur aptè medicamentis quæ exedendo ſunt. Bibitur comitialibus drachmæ pondere quotidie per annum. Attonitis & uertigine laborantibus conſimiliter aſſumpta prodeſt. Cõtra uiperarum ictus pota drachmis duabus prodeſt. Fœtus necat. Mentem aliquando ſubturbat. Cit urinam pota. Eclegma ex ea fit cum melle, quod præfocatione oppreſſis, tuſſientibus, latera dolentibus, & ruptis datur. Appoſita utero, fœtus & ſecundas trahit. Lienem trium obolorum pondere ex aceto triginta diebus pota conſumit. Illinitur utiliter cum fico ad eadem. Ad inſeſſus decoquitur: uuluas ſiquidem purgat, & abortum facit. Vere ex radice eius exprimitur ſuccus, bibiturq; cum aqua mulſa ad eadem, pituitam ducens. Fructus eius ad pſoras & lepras illitus & inunctus facit. Lactis abundantiam efficit ſuccus eius fructus, ſi cum tritico decocto ſorbeatur.

EX GALENO.

Vitis albæ, quam etiam Bryoniã uocant, prima quidẽ germina ab omnibus pro more per uer eduntur, utpote edulia ſtomacho eò quod adſtringat gratũ. Habent etiam amaram & modicè acrem adſtrictionẽ, quare urinã moderatè mouent. Radix autem abſtergentem nonnullam, deſiccantem & tenuium partium, ac moderatè ca-

c ratè calidam uim obtinet, quamobrẽ & lienes induratos liquefacit tum epota, tum foris cum ficubus impoſita. Pſoram etiam ac lepram ſanat. Racemoſus eius fructus pelles tingentibus utilis eſt.

EX PLINIO.

Bryoniæ aſparagi decocti in cibo aluum & urinam cient. Folia & caules exulcerant corpus: utique ulcerum phagedænis, & gangrænis, tibiarumq; tędio cum ſale illinuntur. Semen in uua raris acinis dependet, ſucco rubente poſtea croci. Nouere id qui coria perficiunt: illo enim utuntur. Pſoris & lepris illinitur. Lactis abundantiam facit coctum cum tritico, potumq;. Radix numeroſis utilitatibus nobilis: contra ſerpentium ictus trita drachmis duabus bibitur. Vitia cutis in facie, uarosq; & lentigines, & ſugillata emendat, & cicatrices. Eademq; præſtat decocta in oleo. Datur & comitialibus potus. Item mente cõmotis, & uertigine laborantibus, drachmæ pondere quotidie anno toto. Et ipſa autem largior aliquanto, purgat ſenſus. Illa uis prędara, quod oſſa infracta extrahit in aqua impoſita, ut Bryonia: quare quidam hanc albam Bryoniam uocant. Suppurationes incipientes diſcutit, ueteres maturat & purgat. Cit menſes & urinam. Eclegma ex ea fit ſuſpirioſis, & cõtra lateris dolores, uulſis, ruptis. Splenem ternis obolis pota triginta diebus cõſumit. Illinitur eadem cum fico & pterygijs digitorum. Ex uino ſecundas fœminarum appoſita trahit: & pituitam, drachma pota ex aqua mulſa. Succus radicis colligi debet ante ſeminis maturitatem: qui illitus per ſe & cum eruo, lætiore quodam colore, & cutis teneritate mangonizat corpora: ſerpẽtes fugat. Tunditur ipſa radix cum pingui fico, erugatq; corpus, ſi ſtatim bina ſtadia ambulentur. Aliàs urit, niſi frigida abluat.

DE AMPELOMELAENA CAP. XXXIII.

NOMINA.

Vitis nigra unde dicta.

AMΠΕΛΟΣ μέλαινα Græcis, Vitis nigra Latinis nominatur. Officinis incognita. Germanis Waldreben/oder Lynen/oder Lenen uocat. Nigra uero uitis dicta eſt à radice nigra, & quod uitis ſimilitudinẽ obtineat.

FORMA.

Folia Hederæ ſimilia habet, magis tamen ad Smilacis folia accedentia, cui & caules ſimiles obtinet: maiora tamen eius folia quàm illius ſunt. Clauiculis hæc etiam arbores amplectitur. Semen racemoſum, initio herbaceum, cum maturuit deinde nigrum. Radicem foris nigram, intus buxei coloris. Ex qua deliniatione omnibus cõſtat herbam hanc cuius picturã exhibemus, eſſe uitem nigram. Folijs enim Hederę, maioribus tamen, Smilaci proximioribus, caulibus quoq; cognatis. Clauiculis ſuis arbores perinde atque adminicula comprehendit. Semen racematim cohæret, inter principia uirens, poſt maturitatem nigreſcens. Radix foris atra, intus buxeo colore nitet. Flores eius, quod omiſit Dioſcorides, ſunt candidi, & odorati, quibus decidentibus ſemen ſubnaſcitur plumis quaſi ueſtitum, aut barbæ canæ effigiem præbens

LOCVS.

In frutetis & dumetis potiſſimum naſcitur.

TEMPVS.

Floret Iulio menſe, Auguſto uero ſemen profert.

TEMPERAMENTVM.

Idem quod uitis alba temperamentum habet.

VIRES EX DIOSCORIDE.

Huius caules in prima germinatione olerum modo manduntur, urinæ & menſibus ducendis utiles. Iidem lienes minuunt. Comitialibus, uertiginoſis, & reſolutis accõmodati ſunt. Radix eadem prędtat quæ uitis albæ, minus efficax tamen. Folia cum

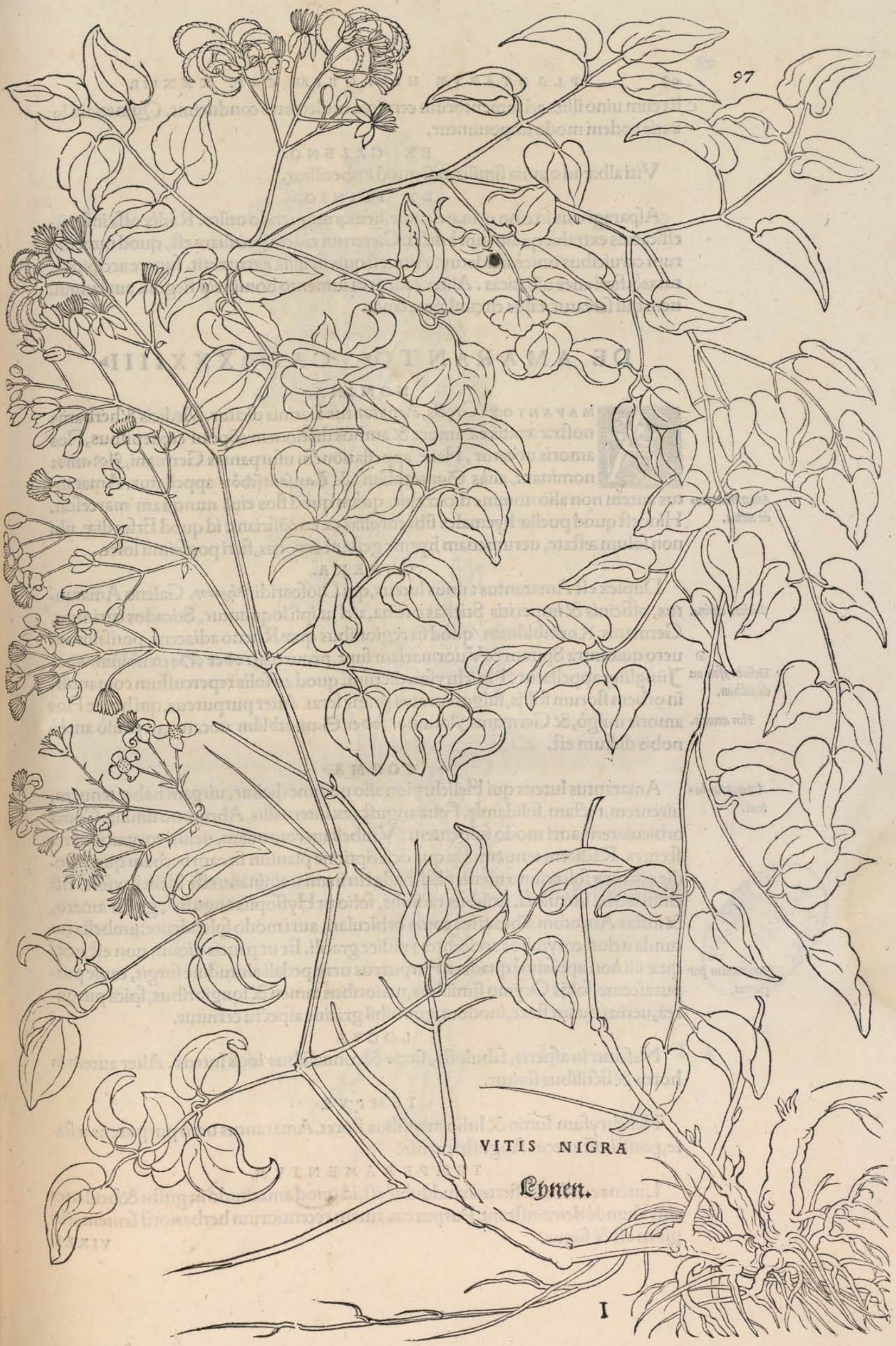

VITIS NIGRA

Lynen.

I

SCD Lyon 1

C lia cum uino illita ad iumentorum ceruices exulceratas conducunt. Quinetiam luxatis eodem modo imponuntur.

EX GALENO.

Viti albæ ad omnia similis, nisi quod imbecillior.

EX PLINIO.

Asparagi eius in cibo urinæ ciendæ, lieniq; minuendo utiles. Radix ossa infracta efficacius extrahit quàm suprà dicta. Cæterum eidem peculiare est, quod iumentorum ceruicibus unicè medetur. Aiunt si quis in uilla extruxerit, fugere accipitres, tutasq; fieri aues uillaticas. Aliter eadem in iumento homineq; flegma aut sanguinem qui screatur, talos circunligata sanat.

DE AMARANTO. CAP. XXXIIII.

NOMINA.

AMAPANTOΣ Græcis, Amarantus Latinis dicitur. Medicis & herbarijs nostræ ætatis ex amore & anthos dictionem cõponi credentibus, Flos amoris uocatur. Hanc appellationem usurpantes Germani, Florамor nominant, aliàs Samatblům/ & Tausentschön appellatur. Amarantus autem non alio nomine dici cœpit, quàm quod flos eius nunquam marcescat. Hinc est quod puellæ hyemales sibi corollas ex eo cõficiant: id quod Erfordiæ, ubi non solum æstate, uerumetiam hyeme gestant coronas, fieri potissimũ solet.

Amarantus unde dictus.

GENERA.

Duplex est Amarantus: unus luteus, qui Dioscoridi ἐλίχρυσον, Galeno Amarantus, officinis & imperitis Stichas citrina, uel ut ipsi loquuntur, Sticados citrinum, Germanis Rheinblůmen/quòd in regionibus quæ Rheno adiacent, potissimum uero quæ intra Spiram & Vuormaciam sunt, proueniat: oder Mottenblům/oder Jüngling appellatur. Helichryson dictum, quod ad solis repercussum comantib. in orbem florum folijs, fulgorem auri præ se ferat. Alter purpureus, qui hodie Flos amoris uulgò, & Germanis Florамor/oder Samatblům uocatur, ut paulò antè à nobis dictum est.

Stichas citrina.

D

Helichryson unde dictum.

Flos amoris.

FORMA.

Amarantus luteus qui Helichryson alio nomine dicitur, uirgam habet tenuem, uirentem, rectam, solidamq;. Folia angusta ex interuallis, Abrotono similia. Comã orbicularem, auri modo fulgentem. Vmbellam rotundam, ueluti corymbos arescentes. Radicem tenuem. Ex qua descriptione planum fit eam herbam quam hodie officinæ solœcismo utentes Stichada citrinam nominant, esse Helichryson. Est enim herba surculosa, exilibus ramulis, folio ut Hyssopus angusto, gustu amaro, & instar Abrotoni albicante: coma orbiculari, auri modo splendente: umbella rotunda ueluti corymbos arescentes: radice gracili. Et ut paucis dicam, non est nota quæ illi non aptissimè quadret. Purpureus uero pedali altitudine surgit, caule purpurascente, folijs Ocymo similibus, maioribus tamen & longioribus, spica purpurea, uerius quàm flore, inodora, qua nihil gratius aspectu cernitur.

Amarantus luteus.

Amarantus purpureus.

LOCVS.

Nascitur in asperis, sabulosis, siccis & conuallibus locis luteus. Alter autem in hortis & fictilibus seritur.

TEMPVS.

Helichrysum Iunio & Iulio mensibus floret. Amarantus uerò purpureus æstate, potissimũ autem Augusto mense.

TEMPERAMENTVM.

Luteus calidus & siccus hauddubiè est, id quod amaritudo in gustu & facultates eius abundè demonstrant. Purpureus autem recentiorum herbariorũ sententia frigidus est & siccus.

VIRES.

SCD Lyon 1

AMARANTVS
LVTEVS.

Rheinblümen.

BIBLIOTHEQUE UNIVERSITAIRE DE LYON

SCD Lyon 1

AMARANTVS
PVRPVREVS

Samatblüm.

SCD Lyon 1

A

VIRES EX DIOSCORIDE.

Coma Helichrysi cum uino pota difficultatibus urinæ, serpentium ictibus, coxendicum doloribus, & ruptis auxiliatur. Menses ducit, & sanguinis grumos in uesica aut aluo cum oxymelite pota liquefacit. Destillationem trium obolorum pondere cum uino diluto albo ieuno data compescit. Reponitur etiam cum uestibus, quas ab erosione integras seruat. Vnde iterum colligere licebit, herbam quam Rheinblümen uocant, esse Helichrysum, quod illam hac facultate ut uestes à tineis tueatur præditam esse, omnibus in confesso est.

EX GALENO.

Amarantus, luteus nempe, facultatis est incidentis & extenuantis. Quapropter coma eius cum uino pota menses educit, & sanguinis grumos liquare creditur, non solum in uentre, sed & in uesica. Sed tunc potius illam cum mulso bibere conuenit. Omnes uero simpliciter fluxiones pota desiccat, stomacho tamen aduersa.

EX PLINIO.

Heliochrysum ciet urinas è uino pota, & menses. Duritias & inflammationes discutit. Ambustis cum melle imponitur. Contra serpentium ictus & lumborum uitia bibitur. Sanguinem cõcretum uentris ac uesicæ absumit cum mulso. Folia eius trium obolorum pondere sistunt profluuia mulierum in uino albo. Vestes tuetur odore non ineleganti.

APPENDIX.

Recentiores purpureum Amarantum uehementer siccare tradunt, ideoq; cum uino sumptum alui fluxiones sistere scribunt: sed, ut aiunt, stomacho aduersatur. Lutei floribus in uino decoctis, ad lumbricos educendos utuntur: & ad pediculos enecandos in lixiuio coctis.

B

DE AQVILEGIA. CAP. XXXV.

NOMINA.

VAE Aquilegia uulgò ab omnib. appellatur herba, ea Germanis Ackeley/Agley/& Ageley nominatur. Quo uero nomine Græcis aut Latinis medicis uocata sit, nobis nondum constare potuit. Non esse enim Græcorum Aegilopa, ut non solum uulgares herbarij, uerumetiam magni nominis medici putant, notius est quàm ut demonstrari à me debeat. Nam nihil in uniuersa Aegilopis, quæ alterum Auenæ genus est, historia reperitur, quod ad Aquilegiam referri queat. Neque enim tam ab anguilla cancer, quàm Aegilops ab Aquilegia dissidet: ut hoc nomine errare toto cœlo euidentissimũ sit, qui Aegilopa esse Aquilegiam arbitrantur.

Aquilegia non est Aegilops.

Aegilops quid.

FORMA.

Folia Chelidonij maioris habet, sed paulò rotundiora, ac molliora. Caulem cubitalem, & interdum proceriorem, in cuius summo flores purpurei sunt, ex caudis quibusdam ueluti muliebres loculi propendentes. His decidentibus capitula subnascuntur, haud secus atque in melanthio, in quibus semen atrum est. Radix eius crassa.

LOCVS.

Nascitur passim in hortis, & pinguibus quibusdã pratis. Inuenitur etiam in montibus syluosis, & interdum in petris & muris.

TEMPVS.

Maio & Iunio mensibus floret.

TEMPERAMENTVM.

In gustu dulcedinem quandam præ se ferre uidetur, ut hoc nomine mediocriter

AQVILEGIA Ackeley.

A calidam esse, ac modicè digerendi uim habere uerisimile sit.

VIRES. EX RECENTIORIBVS.

Recentiores omnes, tum herbarij, tum medici, Aquilegiæ omnes Aegilopis facultates tribuunt, at quàm rectè ipsi uiderint. Neque enim uerisimile est herbę quę subacris non est, tantam discutiendi inesse facultatem posse. Quum uero modicè digerat & exiccet, scabiei & fistulis, potissimum si illi farina cõmisceatur triticea, conferre potest.

DE ALLIARIA. CAP. XXXVI.

NOMINA.

NONDVM constat quo nomine ueteribus Græcis & Latinis herba hæc appellata sit. Vulgò tamen, eò quòd trita eius folia ingratum ac planè alliaceum odorem redolent, Alliaris & Alliaria nominatur. Germanicè Knoblochkraut/oder Leuchel/oder Saßkraut. Pandectarum autor Pedem asininum uocat. *Alliaria unde dicta.* *Pes asininus.*

FORMA.

Folia eius cum primum emicant subrotunda sunt, uiolæ similitudine, aliquantulum tamen maiora. Adulta autem in angulos exeunt. Herba ipsa bicubitali proceritate consurgit, caule tereti, foliis Vrticæ, nisi quod leuiora sunt, parcius fimbriata, & à pediculo latiora, Allij odoratu cum teruntur, flore lacteo albóue, exili in siliquis semine, atro colore, radice oblonga, eiusdem cum foliis odoris.

LOCVS.

B Passim propter sepes & agrorum margines prouenit.

TEMPVS.

Folia statim primo uere, atqueadeò Martio ipso erumpunt. Floret autem æstate, atque deinceps semen profert.

TEMPERAMENTVM.

Quum prorsus suboleat Allium, necesse est ut temperamento eodem prædita sit. Calefacit igitur hauddubiè & deficcat, non tamen perinde atque Allium in excessu quarto.

VIRES.

Easdem propè Allij facultates habere uel hinc conijci potest, quod nonnulli in iuribus tortiuisq; succis pro Allio substituant. Proinde corpus calefacere, crassos humores in eo extenuare, glutinosos incidere potest. Omnia tamen hæc minori quàm Allium efficacia. Semen eius cum aceto emplastri modo mulieribus strangulatu uteri laborantibus impositum, & uuluæ admotum prodest, ac easdem excitat. Et summatim, omnia quæ Nasturtij semen, sed minori efficacia, potest.

ALLIARIA Knoblochkraut.

SCD Lyon 1

A

NOMINA.

ΑΚΑΛΥΦΗ, ἡ κνίδη Græcis, Vrtica Latinis nuncupatur. Officinæ latino nomine utuntur, Germanis Neſſel appellat̃. Acalyphe uero dicta eſt, Athenæo autore, quod iniucundo ſit tactu, & pruriginem cieat. Cnide autẽ, quod uellicet, pungat, ac ſuo morſu ſenſum laceſſat, à uerbo κνίζω, quod pungere & uellicare ſignificat. Vrtica ab urendo, quod pruritum puſtulasq; igni ſimiles excitet.

Acalyphe unde dicta.
Cnide.
Vrtica.

GENERA.

Dioſcorides duo facit genera. Vnam aſperam, quam hodie Romanam uocant: & eſt ea quam pictam damus. Huius quidem ſemine in officinis utendum, non alterius quæ paſſim in ſepibus ac dumetis naſcitur. Germanicè Welſchneſſel appellatur. Alteram minus aſperam, quam ob id mollem nominãt. Hanc nondum uidere potuimus. In Germania noſtra prꝛeter hæc genera, alia duo inueniuntur. Vnum maius, quod germanicè Heyterneſſel nominãt: alterum minus, germanicè Brenneſſel/uel Haberneſſel/ quod nimirum in auena naſcatur, appellari ſolet. Harum etiam picturas adꝛicere placuit, quod non prorſus inefficaces eſſe putemus, quandoquidem haud ſecus atq; Romana pungere uideantur.

Vrtica romana.
Vrtica noſtra maior.
Vrtica minor.

FORMA.

Romana caule eſt rotundo & aſpero, ſylueſtrior etiam & aſperior, latior & nigrior foliꝛs, ſemine haud diſſimili in globulis quibuſdam ſemine lini, ſed minore. Altera priori ſimilis eſt, niſi quod non ſimiliter aſpera eſt, tenuiusq; ſemen habet.

LOCVS.

Romana apud nos non niſi ſata prouenit, non ſecus atque mollis uocata urtica. Vulgares paſſim in dumetis ac ſepibus gignuntur.

Romanã.

B

TEMPVS.

Semen meſsibus colligi oportet.

TEMPERAMENTVM.

Subtilium eſt partium, & temperaturæ ſiccæ, non tamen tantum habet caliditatis ut iam mordicet.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Vtriuſq; folia cum ſale illita canis morſibus, gangrænis, malignis ulceribus, cancris, ſordidisq;, luxatis, tuberculis, parotidibus, phygethlis, & abſceſſib. medentur. Lienoſis cum cerato imponuntur. Profluuia ſanguinis ex naribus cum ſucco trita & impoſita ſiſtunt. Cum myrrha trita & impoſita menſes mouent. Recentia admota uteri procidentias emendant. Semen cum paſſo potum uenerem ſtimulat, & uuluas aperit. Cum melle linctum orthopnœas, pleuritidas, & peripneumoniã iuuat. Ea quæ in thorace ſunt educit. Miſcetur & exedentibus medicamentis. Folia cum conchulis decocta aluum molliunt, urinasq; mouent. Cum ptiſana decocta ea quæ in thorace ſunt educunt. Decoctum foliorum cum exiguo myrrhę potum menſes elicit. Succus gargariſſatus, uuam inflammatam reprimit.

EX GALENO.

Herbæ ſemen & folia, nam hæc potiſſimũ in uſum adhibentur, digerentis ſunt facultatis, adeò ut tubercula & parotidas ſanent. Sed & quiddam flatu oſum obtinent, quo & uenerem extimulant, maximè ubi cum paſſo ſemen bibitur. Porrò quod non uehementer calefaciat, ſed admodum tenuium ſit partium, teſtatur craſſorum uiſcoſorumq; humorum ex thorace & pulmone eductio, tum quod partes quas contigerit pruriant. Cæterum flatuoſum eius, cuius particeps eſſe dicta eſt, dum concoquitur, naſcitur: non enim actu flatuoſa eſt, ſed potentia. Ventrem autem mediocriter ſubducit ipſa duntaxat abſterſione, ac ueluti titillatione, non purgatione

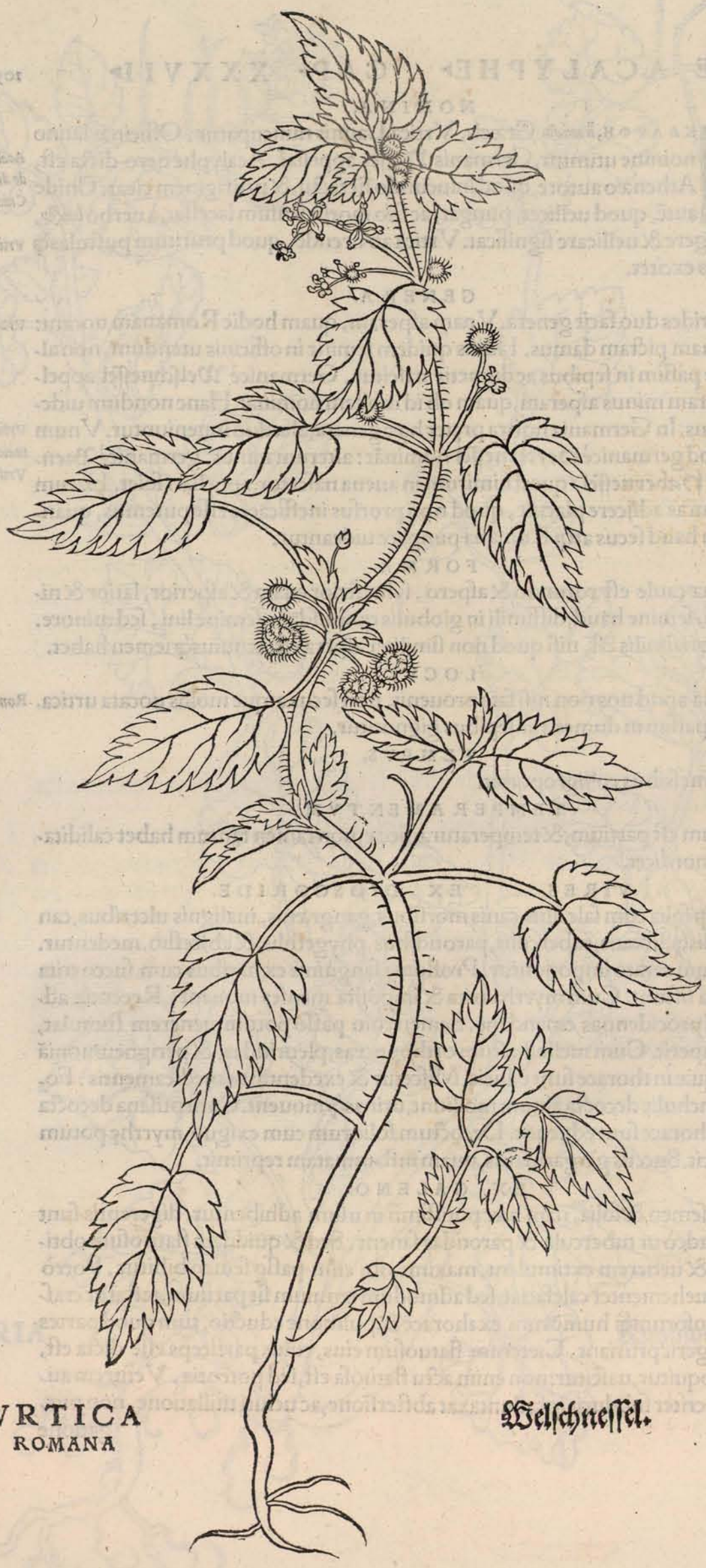

VRTICA
ROMANA

Welschnessel.

SCD Lyon 1

VRTICA
MAIOR

Heyternessel.

SCD Lyon 1

VRTICA
MINOR

Brennessel.

SCD Lyon 1

A gatione. Gangrenoſa & cancroſa, & in totum quæ exiccari citra mordacitatem poſtulant, ea conuenienter ſanat.

EX PLINIO.

Vrtica plurimis ſcatet remedijs. Semen eius Cicutæ contrarium eſſe Nicander affirmat. Item fungis, & argento uiuo. Apollodorus & Salamandris cum iure decoctæ teſtudinis. Item aduerſari Hyoſcyamo, & ſerpentibus, & ſcorpionibus. Quin illa ipſa amaritudo mordax, uuas in ore, procidentesq; uuluas, & infantium ſedes, tactu reſilire cogit. Lethargicos expergiſci tactis cruribus, magisq; fronte. Eadem canis morſibus addito ſale medetur. Sanguinem trita naribus indita ſiſtit, & magis radice. Carcinomata & ſordida ulcera, ſale ammixto: item luxata. Sanat & panos, parotidas, carnesq; ab oſsibus recedentes. Semen potum cum Sapa, uuluas ſtrangulantes aperit, & profluuia narium ſiſtit impoſitum. Vomitiones in aqua mulſa ſumptum à cœna, faciles præſtat, duobus obolis. Vno autem in uino poto, laſſitudines recreat. Vuluæ uitijs toſtum, acetabuli menſura. Potum in ſapa, reſiſtit ſtomachi inflationibus. Orthopnoicis prodeſt cum melle, & thoracem purgat eodem eclígmate. Et lateri medetur cum ſemine lini: addunt Hyſſopum & piperis aliquid. Illinitur lieni. Difficilem uentrem toſtum cibo emollit. Hippocrates uuluam purgari poto eo pronunciat. Dolore leuari toſto acetabuli menſura dulci poto, & impoſito cum ſucco maluæ. Inteſtinorum animalia pelli cum hydromelite & ſale. Defluuia capitis, ſemine illito cohoneſtari. Articularibus morbis & podagricis plurimi cum oleo uetere, aut folia cum urſino adipe trita imponunt. Ad eadem radix tuſa cum aceto, non minus utilis. Item lieni. Et cocta in uino diſcutit panos, cum axungia uetere ſalſa. Eadem pſilothrum exiccat. Condidit laudes eius Phanias phyſicus, utiliſsimam cibis coctam conditámue profeſſus arteriæ, tuſsi, uentris deſtillationi, ſtomacho, panis, parotidibus, pernionibus: cum oleo ſudorem,
B coctam cum conchulis ciere aluum, cum ptiſana pectus purgare, mulierumq; menſes cum ſale, ulcera quæ ſerpunt cohibere. Succus quoque in uſu eſt. Expreſſus illitusq; fronti ſanguinem narium ſiſtit, potus urinam ciet, calculos rumpit. Vuam gargariſſatus reprimit. Si quadrupedes fœtum non admittant, urtica naturam fricandam monſtrant.

DE APHACE▸ CAP▸ XXXVIII▸

NOMINA.

ΦΑΚΗ Græcis, Aphace Latinis, uulgò Sylueſtris uitia, & Os mundi, Germanis Wildwicken/oder S. Chriſtoffelßkraut uocatur. Alia eſt ab Aphaca Theophraſti, quæ ſylueſtrium olerum genus eſt, de qua ſuo loco plura dicemus.

FORMA.

Exiguus frutex eſt, lenticula altior, tenuioribus folijs. Quæ naſcuntur in ea ſiliquæ lente maiores, terna aut quaterna ſemina nigriora & minora continent.

LOCVS.

In aruis ſponte naſcitur.

TEMPVS.

Maio menſe floret, & ſubinde ſemen in ſiliquis producit.

TEMPERAMENTVM.

Moderati caloris eſt, ualentius autem deſiccat.

VIRES EX DIOSCORIDE.

Semina adſtringendi uim habent, quapropter ſtomachi & alui fluxiones toſta, fracta, & decocta lentis inſtar ſiſtunt.

SCD Lyon 1

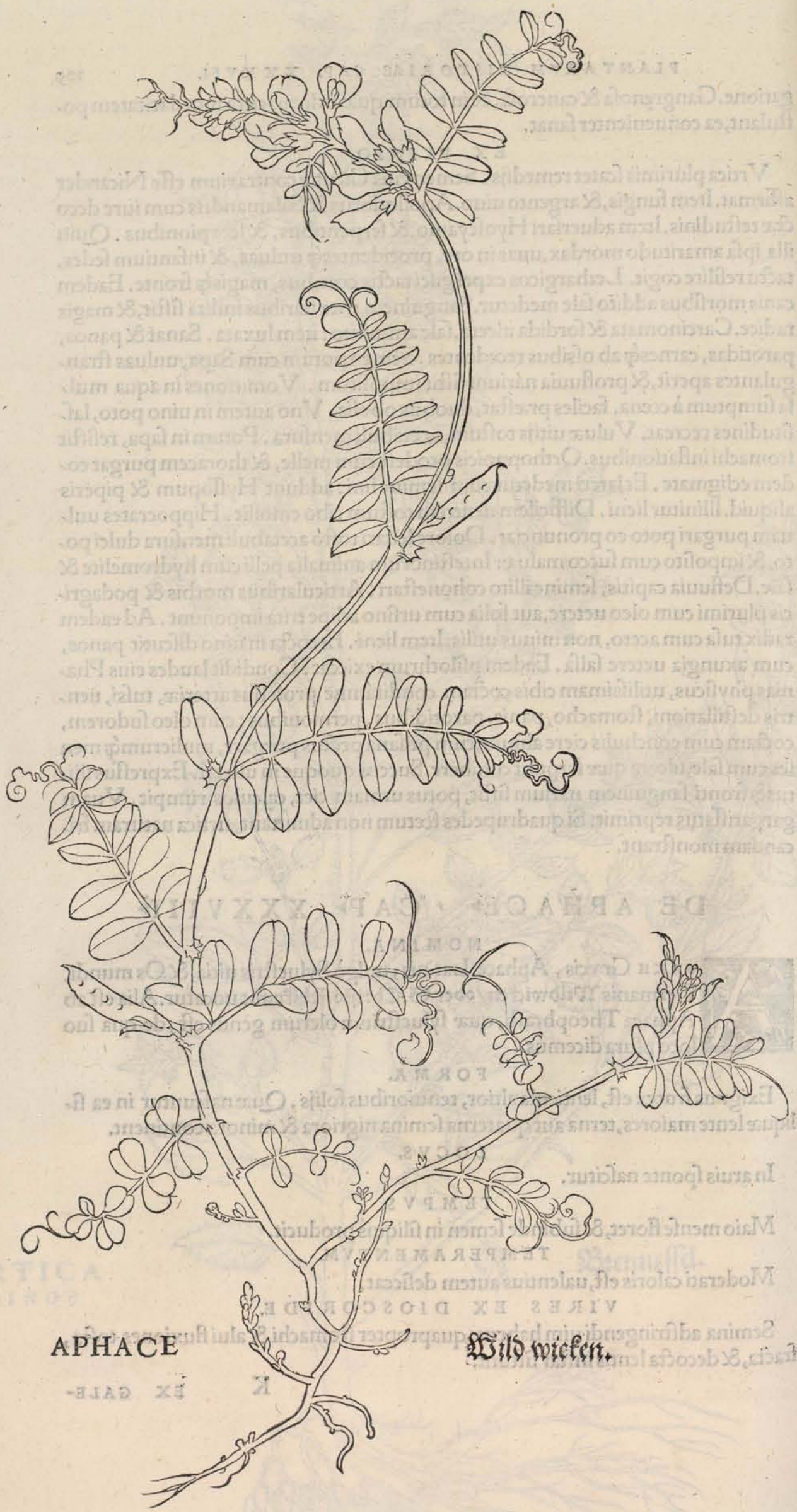

APHACE

Wild wicken.

SCD Lyon 1

A

EX GALENO.

Aphace facultatem obtinet adſtrictoriam, ſicut & ipſa lenticula. Sed & ſimiliter ut lenticula edi ſolet: cæterum ægrius quàm illa concoquitur. Aluum retinet.

EX PLINIO.

Natura ei ad ſpiſſandum efficacior quàm lenti. Reliquo uſu eoſdem effectus habet. Stomachi aluiq; fluxiones ſiſtit ſemen decoctum.

DE ANDRACHNE. CAP. XXXIX.

NOMINA.

ANAPAXNH Græcis, Portulaca Latinis & Officinis, Germanis Burtzelkraut dicitur, corrupta tamen uoce, cum efferendum eſſet Portzelkraut/ac ſi porcellorũ herbam dicerent. Aliàs Sawbon iiſdem appellatur. Portulaca.

GENERA.

Portulaca in duas diſtribuitur ſpecies: unam hortenſem, & alteram ſylueſtrem, quæ non eſt tertium Aizoi genus, ut aliqui ſeducti mendoſis Dioſcoridis exemplaribus credunt. Nam quod plerique nomina harum duarum plantarũ cõfuderint, factum ſubinde eſt ut multa adulterina, quę ſcilicet tertij generis Aizoo debentur, capiti de Portulaca ſylueſtri inſerta ſint, quę omnia prorſus expungenda ueniunt, ut paulò pòſt clarius mõſtrabimus. Hortenſem Germani ſimpliciter Burtzelkraut/ ſylueſtrem uerò wild oder ackerburtzel uocant. Portulaca hortenſis. Syluestris.

FORMA.

Hortenſis caules habet craſſos, pingues, teretes, in altum erectos, lentè uergentes in puniceũ, folia pinguia, à tergo candida, flores exiguos luteos, ſemina nigra in herbaceis calycibus cõtenta. Sylueſtris folia oleæ obtinet, minora tamen multò, nu
B merоſiora & tenera, rubentes caulículos ab una radice multos in terra ſeſsiles, qui cõmanducati ſucco abundãt, glutinoſiq;, & ſapore ſalſi ſunt. Hæc eſt genuina apud Dioſcoridẽ Portulacæ deliniatio, reliqua uero omnia ſunt adulterina, & ab imperito aliquo rerũ, ex capite de tertio Aizoo excerpta, & huic ſine omni iudicio inſerta.

LOCVS.

Prouenit in hortorum areolis, uineis, & aliis cultis locis, hortenſis. Cæterum ſylueſtris in petroſis & incultis etiam naſcitur.

TEMPVS.

Iunio & Iulio potiſsimũ menſib. carpenda folia & flores: ſemen uerò ſequentib.

TEMPERAMENTVM.

Refrigerat utraq; quidem in tertio ordine à temperatis ac mediis, humectat uero in ſecundo. Quare uiribus etiam non diſtant: hinc quæ in Dioſcoride leguntur non ſunt propriæ, ſed Aizoi tertij generis, & à ſciolo aliquo temerè Portulacæ ſylueſtri attributæ.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Portulaca uim habet adſtrictoriam. Cum polenta illita, capitis doloribus, oculorum inflammationibus, & aliarum partiũ, ſtomachi ardoribus, eryſipelatis, & ueſicæ doloribus auxiliatur. Cõmanducata dentium ſtuporẽ, ſtomachi & inteſtinorũ æſtuationem fluxionesq; ſedat. Renes eroſos & ueſicã adiuuat. Veneris impetus exoluit. Pari effectu & ſuccus eius prodeſt potus, & in febribus etiam ualens. Contra rotundos lumbricos, ſanguinis excreationẽ, dyſenterias, hæmorrhoidas, profluuia ſanguinis percocta efficax. Contra Sepis morſus. Ocularibus medicamẽtis utiliter cõmiſcetur. Inteſtinis fluxione laborantibus, aut uulua eroſione affecta infunditur. Contra dolores capitis ex uſtione cum roſaceo aut oleo ex alto deſtillatur. Exanthemata in capite cum uino exterit. Vulneribus ad ſyderationem ſpectantib. ex polenta illinitur.

PORTVLACA
HORTENSIS

Burtzelkraut.

SCD Lyon 1

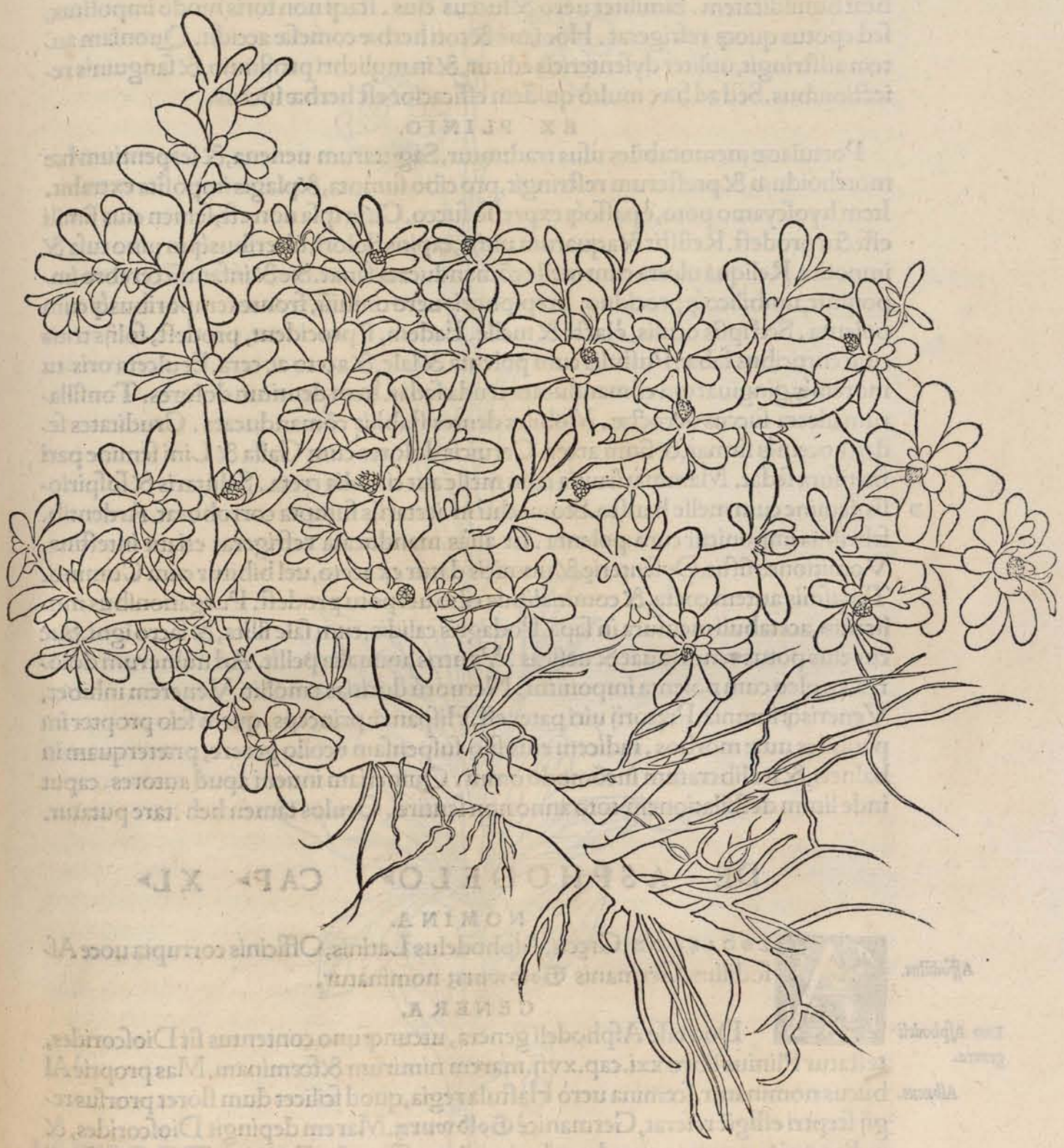

PORTVLACA SYLVESTRIS

Wilde burtzel.

C

EX GALENO.

Portulaca frigida & aquea temperamento eſt, paucæ cuiuſdam auſteritatis particeps. Proinde fluxiones reprimit, maximè bilioſas & calidas, cum eo quod eas mutet, & in qualitate alteret, magnopere refrigerans. Hac ratione & æſtuantes, ut ſi quid aliud, adiuuat, tum uentris oſculo impoſita, tum totis hypochondrijs, potiſſimum in hecticis febribus. Præterea dentium ſtuporem ſanat, nempe quæ ab acidorum contactu aſperè exiccata fuerant, leniens atq; replens, utpote cum uiſcoſam habeat humiditatem. Similiter uero & ſuccus eius. Itaq; non foris modò impoſitus, ſed epotus quoq; refrigerat. Hoc ſanè & toti herbæ comeſæ accidit. Quoniam autem adſtringit, utiliter dyſentericis editur, & in muliebri profluuio, & ſanguinis reiectionibus. Sed ad hæc multò quidem efficacior eſt herbæ ſuccus.

EX PLINIO.

Portulacæ memorabiles uſus traduntur. Sagittarum uenena, & ſerpentium hæmorrhoidum & preſterum reſtringit, pro cibo ſumpta, & plagis impoſita extrahit. Item hyoſcyamo poto, è paſſoq; expreſſo ſucco. Cum ipſa non eſt, ſemen eius ſimili effectu prodeſt. Reſiſtit & aquarum uitijs, capitis dolori, ulceribusq; in uino tuſa & impoſita. Reliqua ulcera cum melle cõmanducata ſanat. Sic & infantiũ cerebro imponitur, umbilicoq; prociduo. In epiphoris uero omniũ, fronte temporibusq; cum polenta. Sed ipſis oculis, è lacte & melle. Eadem, ſi procident, prodeſt, folijs tritis cum corticibus fabæ. Puſtulis cum polenta & ſale, & aceto ac cera. Et ulcera oris, tumoremq; gingiuarum cõmanducata cruda ſedat. Item dentium dolores. Tonſillarum ulcera ſuccus decoctæ. Mobiles dentes ſtabilit cõmanducata. Cruditates ſedat, uocemq; firmat, & ſitim arcet. Ceruicis dolores cum Galla & Lini ſemine pari menſura ſedat. Mammarũ uitia cum melle aut cimolia creta. Salutaris & ſuſpirioſis, ſemine cum melle hauſto. Stomachũ in acetarijs ſumpta corroborat. Ardentib. D
febribus imponitur cum polenta. Et aliàs manducata refrigerat etiam inteſtina. Vomitiones ſiſtit. Dyſenterię & uomicis datur ex aceto, uel bibitur cum Cumino. Tenaſmis autem cocta, & comitialibus cibo uel potu prodeſt. Purgationibus mulierum, acetabuli menſura in ſapa. Podagris calidis, cum ſale illita, & ſacro igni. Succus eius potus renes iuuat & ueſicas. Ventris animalia pellit. Ad uulnerum dolores, ex oleo cum polenta imponitur. Neruorũ duritias emollit. Venerem inhibet, Veneriſq; ſomnia. Prętorij uiri pater eſt, Hiſpaniæ princeps, quem ſcio propter impatibiles uuæ morbos, radicem eius filo ſuſpenſam è collo gerere, præterquam in balneis, & ita liberatum incõmodo omni. Quinetiam inueni apud autores, caput inde litum deſtillationem toto anno non ſentire. Oculos tamen hebetare putatur.

DE ASPHODELO. CAP. XL.

NOMINA.

Affodillus. ΑΣΦΟΔΕΛΟΣ Grecis, Aſphodelus Latinis, Officinis corrupta uoce Affodillus, Germanis Goldwurtz nominatur.

GENERA.

Duo Aſphodeli genera. Duo eſſe Aſphodeli genera, utcunq; uno contentus ſit Dioſcorides, teſtatur Plinius libro xxi. cap. xvij. marem nimirum & fœminam. Mas propriè Al*Albucus.* bucus nominatur, fœmina uerò Haſtula regia, quod ſcilicet dum floret prorſus regij ſceptri effigiẽ referat, Germanicè Goldwurtz. Marem depingit Dioſcorides, & radicem eius acrem atqueadeo cibo inutilem eſſe tradit. Fœminæ Theophraſtus li*Heſiodus fœminæ mentionẽ feciſſe uidetur.* bro vij. de hiſtoria plantarum cap. xij. & Heſiodus mentionem facere uidentur, quandoquidem eius uſum in cibo quotidianum fuiſſe ſcribant. Hoc enim de mare dici haud poſſe, radicis mirifica acrimonia facit. Galenus etiam libro ſecundo de ali-

ASPHODELVS
FOEMINA

Goldwurtz weible.

SCD Lyon 1

c de aliment. facult. Aſphodelon fœminam cognouiſſe uidetur, dum ſcribit, Aſphodeli radicem Scyllæ radici, magnitudine, figura & amaritudine quadantenus ſimilem eſſe. Hæc enim de Dioſcoridis Aſphodelo uerè dici non poſſunt, cuius quidē radix non Scyllæ, ſed Pæoniæ potius ſimilis eſt. Denicꝙ non eſt ut fœminæ amara, ſed acris. Necꝙ obſtat quod noſtra Haſtula regia tantā amaritudinē, quantā ei Galenus tribuit, non habeat. Nam necꝙ ea quam Heſiodus ſuo carmine tantopere celebrauit, tanta prædita fuit amaritudine: aliàs enim citra coctūrā multam, cuius tamē ille non meminit, cibo quotidiano idonea eſſe non potuiſſet. Et certè ut Aron non in omnibus regionib. parem acrimoniā obtinet, ita nec Haſtula regia parem amaritudinem omnibus in locis ſortitur. Adeò ut dubium non ſit Heſiodum de noſtra Aſphodelo, quę fœmina eſt, loquutū eſſe. De fęmina autem loquutū eſſe Heſiodū, cōfirmat quod alibi tradat in ſyluis naſci Aſphodelū. Quod certè de ea quam fœminam fecimus, rectè dici poteſt, quando raro alibi quàm in ſyluis naſcatur. Sententiā noſtram firmare uidetur Apuleius ille, qui in libro ſuo de herbis inſcripto, ſeorſim & Aſphodelum, & Haſtulam regiam deſcribit.

FORMA.

Aſphodelus mas. Aſphodelus mas folia habet Porro maiori ſimilia. Caulem leuem in ſummo florēm ferentē, Anthericū uocatum. Radices ſublongas, rotundas, glandibus ſimiles,

Fœmina. guſtu acres. Nos marem hac uice habere nō potuimus. Fœmina folia habet oblonga, anguſta, leuiter lenta, Plantagini minori non diſſimilia: caulem leuem, in ſummo non unum, ſed plures flores pingues retrorſum incuruos, plenos puniceis maculis, radicem itidem bulboſam, capillis Allij inſtar multis ſub bulbo enaſcentibus, comatam, guſtuꝙ glutinoſam.

D LOCVS.

Mas non prouenit in Germania niſi in hortis culta & plantata. Fœmina uero in montibus & ſyluis ſua ſponte ac copioſe naſcitur.

TEMPVS.

Iunio menſe florent.

TEMPERAMENTVM.

Maris radix calida & ſicca eſt. Fœminę folia cum amara nōnihil ſint & acria, itidem calida & ſicca eſſe, quemadmodū etiam radicem, conſtat.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Radices Albuci uim calefaciendi obtinent, urinas & menſes potæ mouent. Lateris doloribus, tuſsibus, cōuulſionibus, ruptionibus, drachmę pondere ex uino potę medentur. Cōmanducata aſtragali menſura uomitiones adiuuat. A ſerpente demorſis datur utiliter trium drachmarū pondere. Illinire autē oportet morſus folijs, radice, & floribus cum uino. Item ulcera ſordida, & depaſcentia. Mammarū quoꝙ & teſtium inflammationes, tubercula & furunculos, decocta in uini fæce radice: ad recentes autē inflammationes cum polenta. Radicis ſuccus, adiecto uetere uino dulci, myrrha & croco ſimul decoctis, perquam utile fit oculis medicamentū. Ad purulentas aures per ſe, & cum thure, melle, uino & myrrha tepefactus prodeſt. In contrariam aurem per ſe infuſus dentium dolorē mitigat. Cinis è radice cremata illitus, alopecias capillis explet. Oleum in excauatis radicibus igni decoctum, illitum exulceratis pernionibus, & ambuſtis igni conducit. Dolori aurium inſtillatus auxiliatur. Candidam uitiliginem linteo antea perfrictam in ſole, illita radix emendat. Semen & flores in uino poti, ſcolopendræ & ſcorpionum uenenis egregiè aduerſantur. Aluum quoque deijciunt.

EX GALENO.

Aſphodeli radix utilis eſt, perinde atꝙ Ari, Aſari & Dracontij. Extergētis ſiquidem &

A dem & diſcutientis facultatis. Vſtæ tamen cinis calidior, & exiccantior, magis tenuium partium, & ad diſcutiendum potentior efficitur, propterea & alopecias ſanat. Ineſt itaq; ei extenuandi facultas, atq; obſtructa demoliendi, ueluti etiam Dracontio. Ideoq; ipſius coliculus arquatis tanquam ſummum præſidium exhibetur.

EX PLINIO.

Defectis corporib. & phthiſicis conſtat bulbos eius cum ptiſana decoctos aptiſſimè mederi, panemq; ex his cum farina ſubactum ſaluberrimum eſſe. Nicander et contra ſerpentes & ſcorpiones, uel caulem uel ſemen, uel bulbos dedit in uino tribus drachmis: ſubſtrauitq; ſomno contra hos metus. Datur & cõtra uenenata marina, & contra ſcolopendras terreſtres. Folia quoq; illinuntur uenenatorũ uulneribus ex uino. Bulbi neruis articulisq; cum polenta tuſi illinuntur. Prodeſt & conciſis ex aceto lichenas fricare. Item ulceribus putreſcentib. ex aqua imponere. Mammarum quoq; & teſtium inflammationib. Decocti in fæce uini, oculorũ epiphoris ſuppoſito linteolo medentur. Foliis in quocunq; morbo decoctis magis medici utuntur. Item ad tetra tibiarum ulcera, rimasq; corporũ quacunq; in parte, farina arefactorũ. Succus quoq; ex tuſis expreſſus, aut decoctus, utilis fit corporis dolori cum melle. Idem odorẽ corporis iucundũ affectantibus, cum Iri arida & ſale exiguo. Folia etiam ſupradictis medentur, & ſtrumis, panis, ulceribus in facie, decocta cum uino. Cinis è radice alopecias emendat, & rimas pedum. Decoctæ radicis in oleo ſuccus, perniones & ambuſta. Et ad grauitatem aurium infunditur. A contraria aure in dolore dentium. Prodeſt & urinæ pota modicè radix, & menſtruis, & lateris doloribus. Item ruptis, conuulſis, tuſsibus, drachmæ pondere in uino pota. Eadem & uomitiones adiuuat cõmanducata. Semine ſumpto turbatur uenter. Chryſermus & Parotidas in uino decocta radice curauit. Item ſtrumas, admixta cachry ex uino.

B Quidam aiunt, ſi impoſita radice pars eius in fumo ſuſpendatur, & quarta die ſoluatur, una cum radice areſcere ſtrumam. Sophocles ad podagras utroq; modo, cocta cruda q; uſus eſt. Ad perniones decoctã ex oleo dedit, & ſuffuſis felle in uino, & hydropicis. Venerem quoq; concitari cum uino & melle perunctis, aut bibentibus, tradiderunt. Xenocrates & lichenas & pſoras, radice in aceto cocta tolli dicit. Item ſi cocta ſit cum hyoſcyamo & pice liquida, alarum quoq; & feminum uitia. Et capillum criſpiorẽ fieri, raſo prius capite, ſi radice ea fricetur. Lapides renum in uino decocta atq; pota eximit. Hippocrates ſemen eius ad impetus lienis dari cenſet. Iumentorũ quoq; ulcera ac ſcabiem, radix illita, aut decoctę ſuccus ad pilum reducit.

APPENDIX.

Animaduertendũ facultates à Dioſcoride & Galeno cõmemoratas, Albuco ſeu Aſphodelo mari conuenire, huius enim radix guſtu acris eſt. Quæ uero à Plinio recenſentur, hæ partim mari, partim fœminæ debentur. Fœminę, cuius radix & folia glutinoſa & amara ſunt, ulcera glutinandi, ſcabiem, rimasq; corporum, & ſi quæ ſimiles ſunt facultates conueniunt, quas periti methodi ſimplicium medicamentorũ facilè diſcernent. Experientia etiam quotidiana teſtatur, huius uſum eſſe in ulceribus malignis ſalutarem. Quæ autem mari ſint tribuendæ, ex Dioſcoride, Galeno, & guſtu quiuis deprehendere poterit. Nos in tranſcurſu tantum parum attentos monere uoluimus, ne indiſcriminatim & promiſcuè utriq; generi has facultates ineſſe putarent.

DE ATRA-

ATRIPLEX
HORTENSIS

Wolten.

ATRIPLEX
SYLVESTRIS

Wild molten.

C

NOMINA.

ΑΤΡΑΦΑΞΙΣ, ἢ χρυσολάχανον Græcis, Atriplex Latinis & Officinis, Germanis Molten oder Milten nominat. Atraphaxis Atticis d literam in t mutare frequẽter amantibus, dicta est, quòd ἄθρως αὔξει, id est, statim in amplitudinẽ adolescat. Siquidem octauo à satu die prosilit, confestimq; incremento proficere uidetur. Fidem celeris augmẽti facit ereptum in confinio cęteris herbis alimentum. Ac ne in hortis quidem iuxta eam nasci quicquam tradũt, nisi languidum. Chrysolachanon uerò, id est, aureum olus dixerunt, à luteo quem profert flore.

Atraphaxis quare dicta.

Chrysolachanon.

GENERA.

Duo Atriplicis sunt genera, satiua seu hortensis, & sylvestris. Satiuam simpliciter Germani Molten/ sylvestrem uerò cum adiectione aliqua, Wild molten/oder Ackermolten/oder klein scheißmilten nominant.

FORMA.

Hortensis caulem fundit quadratum, ramis brachiatum, quibus primum flores lutei exigui, dein foliatum semen & obductum cortice promitur. Radicem unam habet in altum descendentem, non glabram, sed fibris quibusdam capillatã. Sylvestris tam luxuriosa proceritate prodit, ut quaternos sæpe cubitos excedat: caule ut hortensis anguloso, ramoso, & purpurascente: folio hortensi non admodum dissimili, potissimum quod ad colorem attinet: flore luteo exiguo, semine racematim congesto, radice simplici in altum descendente, ex qua se multæ promunt.

Atriplex hortensis.

Sylvestris.

LOCVS.

Hortensis non nisi sata prouenit. Sylvestris sua sponte nascitur. Vtraque autem
D assiduo humore satiari amat.

TEMPVS.

Vtraque Iunio & Iulio mensibus floret, deinde semen proferunt.

TEMPERAMENTVM.

Atriplex humida in secundo ordine, frigida autem in primo. Hortensis tamen sylvestri humidior frigidiorq; existit.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Estur olerum modo elixum. Aluum mollit. Crudum uel coctum illitum panos discutit. Semen eius potum cum aqua mulsa morbum regium sanat.

EX GALENO.

Atriplex celeriter, ob lubricitatẽ, uentrem permeat. Parum autem omnino eius est, quod digerendi obtinet facultatem. Phlegmonis & phygethlis quidẽ incipientibus, crescentibus, & mollibus adhuc, ac ueluti feruentibus, hortensis: uigentibus uero, declinantibus, & indurescentibus cõmodior est sylvestris. Semen eius abstergentis est facultatis, proinde ad morbum regium ex iecoris obstructione prognatum utilis est.

EX PLINIO.

Coquit difficillimè. Addidere Dionysius & Diocles, plurimos gigni ex eo morbos, nec nisi mutata sæpius aqua coquendum: stomacho cõtrarium esse, lentigines & papulas gignere. Hippocrates uuluarũ uitijs id infundi cum Beta. Lycus Neapolitanus cõtra cantharidas bibendũ dedit. Panos, furunculos incipientes, duritias omnes, uel cocto uel crudo illini utiliter putant. Item ignem sacrum, cum melle, aceto, nitroq;. Similiter podagris. Vngues scabros detrahere dicitur sine ulcere. Sunt qui morbo regio dent semen eius cum melle, arterias & tonsillas nitro addito perfricent, aluum moueant, cocto aut per se, aut cum malua, aut lenticula concitantes uomitiones. Sylvestri capillos tingunt, & ad supradicta utuntur medicina.

EX SYMEO-

SCD Lyon 1

ATRACTYLIS
MITIOR

Wilder feldsaffran.

SCD Lyon 1

ATRACTYLIS
HIRSVTIOR.

Cardobenedict.

SCD Lyon 1

A EX SYMEONE SETHI.

Ventrem quidem cit, prodest ad caliditatem iecoris, ac ictericis, & calidam temperaturam habentibus succurrit. Cõmodissima autem biliosis. Cum malua illita, inflammationes sedat.

DE ATRACTYLIDE. CAP. XLII.

NOMINA.

ATPAKTYΛIΣ, ἢ ἡνίκος ἀγρία Græcis: Atractylis, Cnicus syluester Latinis dicitur. Atractylis autem ideo dicta, quod ea antiquæ mulieres pro fuso utebantur: ἄτρακτος enim fusus est Gręcis. Syluestris uero Cnicus, quia Cnico urbano similis est. *Atractylis unde dicta. Syluestris cnicus.*

GENERA.

Syluestris Cnici seu Atractylidis, Plinio lib. xxi. cap. xv. & Theophrasto libro vi. cap. iiij. autoribus, duæ sunt species. Vna mitior, & Cnico satiuo similior. Hanc propriè Gręci Atractylida, Latini uero fusum agrestem, aut colum rusticam, quod eius caule rigido admodũ & exili, ueteres mulieres pro colu, ut dictum est, utebantur, nominabant. Sunt qui Cartamũ syluestrem appellant. Germanicè itaq; uocetur wilder feldsaffran/ ut hac ratione discernatur à Cnico, quem aliqui Cartamũ, & Crocum hortensem nominãt. Altera hirsutior, caules & folia Soncho nõ asperæ similia habens, quę Officinis omnibus & uulgo Carduus benedictus nuncupatur. Germanicè Cardobenedict/Bornwurtz/oder gesegneter distel uocatur. *Atractylis propriè dicta. Cartamus syluestris. Carduus benedictus.*

FORMA.

Spina est Cnico similis, in summo autem uirgularũ folia multò longiora habẽs, caulem magna ex parte nudũ, asperumq́, quo etiam mulieres pro fuso utuntur. Ca- *Atractylis propriè dicta.*
B pitula in cacumine aculeata, florẽ pallidũ, radicẽ tenuem, inutilem. Ex qua sanè descriptione omnib. perspicuũ esse putamus, spinã quam pictã exhibemus esse Atractylida, quod Cnico satiuo similis admodũ sit, & in cacumine uirgularũ folia quàm Cnicus longiora habeat, caulem deniq; magna ex parte nudũ, autumni potissimũ tempore, quo folia sua sponte decidũt, & minimè leuẽ, sed asperũ striatũq́ obtineat. Idem etiam rigidus & exilis est, ut fusi usum præbere queat. Summitati quoq; eius capitula insident spinosa, flos illi pallidus, radix tenuis: & in summa, nulla est nota quę huic non respondeat. Carduum autem benedictum uulgò nominatum esse alteram Atractylidis speciem, ex Theophrasti & Plinij uerbis ostendi potest: hirsutus enim est, caulibus Soncheis, humi ferè reptantibus: propter sui enim mollitiem ueluti sessilis caducusq́ solo procumbit, semine minuto, frequenti, amaro, & pilis barbato, quod molli lanugine operitur. Flos ei pallidus luteúsue. *Carduus benedictus.*

LOCVS.

Mitior Atractylis in aruis & montibus, hirsutior autem in hortis iam passim prouenit.

TEMPVS.

Prior Augusto mense apparet, eius tamen semen ante autumnum non maturescit. Posterior citius nascitur, eius tamen semen serò etiam ad maturitatẽ peruenit.

TEMPERAMENTVM.

Gustu cum amaræ sint spinæ hæ, euidentissimũ est calido & sicco temperamento esse præditas, id quod ex earundem etiam facultatibus colligi potest.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Atractylidis folia, coma & semen trita cum pipere uinoq́ pota, contra scorpionũ ictus prosunt. Sunt qui dicant à scorpionibus percussos quandiu teneant eam herbam, non sentire dolorem, deposita uero, dolore affici.

EX GALENO.

Atractylis aut Cnicus syluestris. Hæc planta ex spinarũ est genere. Facultatẽ habet desiccandi, & modicè digerendi.

ANGELICA
SATIVA.

Zam angelick.

SCD Lyon 1

ANGELICA
SYLVESTRIS.

Wild angelick.

SCD Lyon 1

C APPENDIX.

Prima ſpina in ſanandis ulceribus & fiſtulis diuturnis efficaciſsima eſt. Altera quam Cardum benedictum uocãt, obſtructiones internorũ uiſcerum tollit, urinã mouet, calculum frangit, ulcera, potiſsimũ pulmonis, ſanat. Percuſsis à feris uenenatis medetur. Negant etiã peſtis experiri contagia, qui aut cum cibo, uel potu præſumpſerit. Iam quoq; correptis magno fore remedio ſibi uulgus perſuaſit. Ex quibus etiam omnibus fit perſpicuũ, eaſdem quas ueteres Atractyli tribuerũt, utranq; ſpinam habere facultates. Item herbam quam Cardum benedictum uocant, contra ſerpentum & ſcorpionũ morſus ualere omnibus in confeſſo eſt: quam ſanè facultatem cum Atractyli etiam aſsignet Dioſcorides, cõſequitur ab eadem diuerſam nõ eſſe. Recentiores Cardum benedictum cõtra capitis uehementiſsimos dolores, uertiginem, memoriam amiſſam, in cibo aut potu ſumptum ualere tradunt. Item ad putreſcentia ulcera, mammarum potiſsimũ, ſi in puluerem redactus inſpergatur.

DE ANGELICA▸ CAP▸ XLIII▸

NOMINA.

Angelica nõ eſt Smyrnion, neq; Silphion.

NVNQVID ueteribus cognita fuerit hæc herba, & quo nomine appellata ſit, nondũ ſcire licuit. Neq; enim Smyrnion eſt, quod ſcilicet umbellam Anethi & ſemen rotundum, aliaq; multa quæ deſcriptio requirit, nõ habeat. Silphion etiam eſſe haud poterit, quod folia Apij habere minimè deprehendatur. Recentiores autem uno ore omnes Angelicam, & Sancti ſpiritus radicem, à ſuauiſsimo eius radicis odore, quem ſpirat: aut ab immenſa contra uenena facultate, appellant. Germanis Angelick/oder des Heiligen geyſts wurtz/oder Bruſtwurtz uocatur.

Sancti ſpiritus radix cur dicta.

D

GENERA.

Hortenſis. Syluestris.

Duo eius herbæ inueniuntur genera. Vna enim mitior eſt, cuius quidem radix ualde odorata, à Germanis zam Angelick nominatur. Altera ſylueſtris, eius radix ſuaui odore reſtituitur, & à Germanis wilde Angelick nominatur.

FORMA.

Caulem profert duûm cubitorum, cõcauum: folia oblonga, per ambitum ſerrata, ſubnigra: flores in purpura candidos, ſemen latum, foliaceum: radicem craſſam & multam, foris nigricantem, intus candidam.

LOCVS.

Mitior in hortis plantata prouenit, & in montoſis etiam nonnullis locis, perinde atque ſylueſtris.

TEMPVS.

Iulio & Auguſto menſibus floret.

TEMPERAMENTVM.

Calefacientem & deſiccatoriam uim in tertio ordine ei aſsignant herbarij recentiores.

VIRES.

Aperit, extenuat, diſcutit, ut recentiores perhibent. Vnicè uenenis aduerſatur. Peſtilentiæ populatim ſæuientis arcet cõtagia. Corpora à lue peſtifera uindicat, ſi tantũ, ut affirmãt, in ore teneatur. Per hyemem ciceris magnitudinẽ cum uino, per æſtatẽ ex ſtillatitio roſarũ liquore ſumpſiſſe ſatis eſt. Nec ſenſurũ eo die contagionẽ pollicentẽ, quo quis deuorarit: nam urina & ſudore uenenũ abigit. Lentitiã pituitæ digerit, quapropter tuſsi, quam frigus attulerit, medetẽ. Craſſa quę in thorace coierint, diſcutit. Herba ipſa in uino & aqua cocta uulnera interna glutinat. Cõcretum ſanguinẽ reſoluit, ſtomachũ eſu corroborat. Cor recreat. Pituitã uentriculi deijcit, faſtidia

LOLIVM

Ratten.

c fastidia ciborum discutit, & elangueſcentẽ inuitat appetentiam. Rabioſi canis mor ſu, aut ſerpentis ictu liberat, ſi contrita cum ruta & melle folia indantur, dein cocta in uino bibantur. Libidinem extinguit ore ieiuno ſumpta. Laſsitudines reficit, tho racem expurgat. Supra febricitantis caput impoſita, fertur ad ſe feruorẽ elicere. Va lere contra faſcinationes adfirmant, ſi quis eam ſecum geſtarit.

DE AERA. CAP. XLIIII.

NOMINA.

Officinarum error.

ΑΊΡΑ, ἄθυρον, ἄζιζάνιον Græcis: Lolium Latinis dicitur. Officinæ nõnullæ, non ſine magno errore, pro Melanthio ſeu Nigella utuntur, ut non temerè etiam Pſeudomelanthion dici queat. Germanis Katten / oder Kornnegele appellatur.

FORMA.

Pſeudomelanthion eſt Lolium.

Folio conſtat anguſto, Theophraſto lib. viij. de plantarũ hiſtoria, cap. vij. teſte, pingui & piloſo, flore ſubpurpureo, ſemine exili in ſiliqua hiſpida, uel ut Plinius ait, in cortice aculeato. Ex qua ſiquidem deſcriptione ſatis perſpicuum fit omnibus, Pſeudomelanthion hoc eſſe Lolium: folia nanq; Porri habet, oblonga, hirſuta, florem purpureũ, ſemen in piloſa, longa, angulata, ac per interualla ſtriata ſiliqua. Et ut paucis ſingula complectar, hordeo, cuius ut reliquarũ frugum peſtis & uitium eſt, tota effigie non diſsimile eſt.

LOCVS.

Non ſolum in triticea & hordeacea, ſed in omni ferè alia ſegete per ſe prouenit. Frugum acerba peſtis, ideoq; à Vergilio infelix appellatum.

TEMPVS.

D Iunio menſe floret, & ſubinde ſemen profert.

TEMPERAMENTVM.

Deſiccat & calfacit efficaciter, ut propinquum ſit acribus magis quàm Iris: ſed non eſt perinde ut illa tenuium partium, uerum multum abeſt. Secundum hoc po nat ipſum quiſpiam in principio tertij ordinis excalefacientium, in fine uero ſecundi exiccantium.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Lolium molitum nomas, putredines, & gangrẽas cum raphanis & ſale illitum compeſcit. Feras impetigines, & lepras cum ſulphure uiuo & aceto ſanat. Strumas quoque cum fimo columbino & lini ſemine in uino decoctum diſcutit. Quæ ægrè maturantur rumpit. Decoctũ ex aqua mulſa & illitum, iſchiadicis prodeſt. Si cum polenta, aut myrrha, aut croco, aut thure ſuffitum, conceptiones adiuuat.

EX PLINIO.

Lolium molitum ex aceto coctum impoſitumq;, ſanat impetigines, celerius quo ſæpius mutatum eſt. Medetur & podagris, aliiſq; doloribus cum oxymelite. Curatio hæc à cæteris differt. Aceti ſextario uno dilui mellis uncias duas iuſtum eſt: ita temperatis ſextariis tribus, decocta farina Lolij ſextariis duobus uſque ad craſsitudinem, calidumq; ipſum imponi dolentibus membris. Eadem farina extrahit oſſa fracta. Magis etiam cæteris purgat ulcera uetera, & gangrænas. Cum raphano & ſale & aceto lichenas. Lepras cum ſulphure uiuo. Et capitis dolores cum adipe anſerino impoſita fronti. Strumas & panos concoquit cum fimo columbino, & lini ſemine decocta in uino.

APPENDIX.

Iam cõmemoratas facultates huic etiam herbæ, quã Germani Katten nominãt, recentio-

SCD Lyon 1

ASCLEPIAS Schwalbenwurtz.

C recentiores tribuunt. Mirificè enim hanc in ſanandis impetiginibus, alijsq; ſcabiei generibus cõmendant. Item in uulneribus glutinandis, ac fiſtulis curandis, compeſcendoq; ſanguine, eius eſſe uſum tradunt, ut hinc etiam liqueat hanc ipſam à Lolio non eſſe diuerſam.

EX SYMEONE SETHI.

Vim æqualem Iridi obtinet.

DE ASCLEPIADE. CAP. XLV.

NOMINA.

Aſclepias unde dicta.

ΑΣΚΛΗΠΙΑΣ Græcis, Aſclepias Latinis, herbarijs Hirundinaria, Officinis Vincetoxicum, Germanis Schwalbenwurtz appellatur. Aſclepias autem ab Aeſculapio antiquo medicinę autore nominata eſt. Hirundinaria uerò à ſiliquis quas producit, quę dehiſcẽtes plumoſum ſemen oſtendunt, atqueadeò hirundinis effigiem referũt. *Hirundinaria.*

Vincetoxicum. Vincetoxicũ, uel rectius νικητοξικὸν hauddubiè dicta eſt, quod illi inſignis aduerſus uenena uis ſit, ut paulò pòſt fuſius docebimus.

FORMA.

Ramulos profert longos, in quibus folia longa Hederæ ſimilia. Radices numeroſas, tenues, odoratas. Flores grauiter olentes. Semẽ Securidacę ſeu Hedyſari. Ex qua deliniatione nemini non perſpicuũ fit Vincetoxicũ appellatã herbã, eſſe Aſclepiada. Fruticoſa ſiquidẽ herba eſt, caulem obtinens rotundũ, leuem, tenuem, ac ferè iunceũ, ramulis longis, folio hederaceo, ſed oblongiori, in uiridi nigricante, florib. exiguis, candidis, aut uerius in albo palleſcentibus, grauiter odoratis, ex quibus ſili quæ oblongæ fiunt, quæ dehiſcentes ſemen plumoſum Securidacæ ſimile, hoc eſt,
D rufum & latum oſtendunt, radicibus multis, exiguis, tenuibus, & odoratis, adeò ut nulla ſit prorſus nota quæ illi non reſpondeat aptiſſimè. His accedunt locus natalis & facultates, quæ ſingula cum Aſclepiade illi communia ſunt, quemadmodũ ex ijs quæ ſtatim ſubijciemus manifeſtiſsimum fiet.

LOCVS.

Prouenit in montibus aſperis, altis ac arenoſis. Copioſiſsimè autem naſcitur in monte haud procul à Tubinga ſito, in quo olim arx poſita fuiſſe fertur.

TEMPVS.

Auguſto menſe floribus abundat, ac ſubinde ſemina in folliculis oblongis, formam hirundinis cum dehiſcunt referentibus, profert.

TEMPERAMENTVM.

Aſclepias, Paulo teſte, calida, ſicca, & tenuis ſubſtantiæ eſt. Quo ſanè temperamento Hirundinaria etiam prædita exiſtit: amara ſiquidẽ & parum glutinoſa eius eſt radix, folia uero aliquam præ ſe ferunt adſtrictionem: ut iterum euidenter appareat, Hirundinariam eſſe Aſclepiada.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Radices cum uino potæ, torminibus, & uenenatorũ morſibus ſubueniunt. Folia uero illita maleficis in mammis & utero uitijs opitulantur.

EX PAVLO.

Torminibus in uino pota competit. Illita uero uenenatorum morſibus, & malignis mammarum & uteri uitijs ſuccurrit.

EX PLINIO.

Radices torminibus medentur, & contra ſerpentium ictus non ſolum pota, ſed etiam illita proſunt.

APPENDIX.

Recentiores radice eius magna efficacia ad menſiũ prouocationẽ utuntur, & ad rabidi

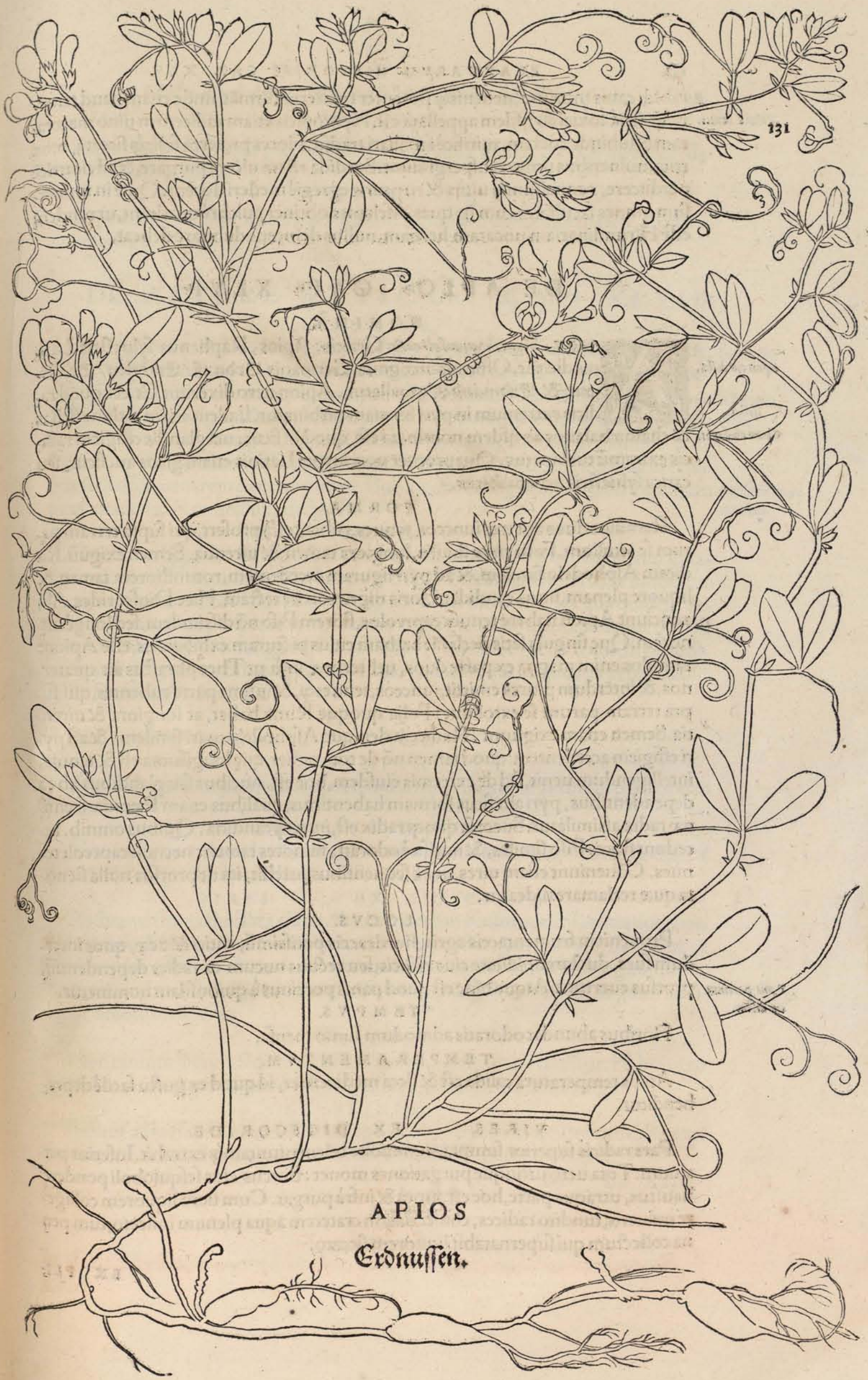

APIOS

Erdnuſſen.

SCD Lyon 1

C rabidi canis morſum, uenenisq́ potenter reſiſtere affirmãt, unde etiam haud teme-
Victrix toxici. rè Victrix toxici ab ijſdem appellata eſt. Hydropicis etiam radicem in uino macera-
tam & ſubinde coctam, mirificè auxiliari tradũt. Flores pręterea foliaq́ ſiccata, mox
trita, uulneribus utiliter inſpergi aiunt. Sordida etiam ulcera purgare, & ad cicatricẽ
perducere, genitaliumq́ uitijs & rupturis egregiè mederi docent. Quæ in uniuer-
ſum omnes facultates cum ijs quas Aſclepias obtinet pulchrè quadrant, ut eandem
eſſe Hirundinariam uocatam herbam, nullus deinceps dubitare debeat.

DE APIO▸ CAP▸ XLVI▸

NOMINA.

Apios cur dicta. πιος, ἄπιχας, χαμαιβάλανος Græcis: Apios, Raphanus ſylueſtris Lati-
nis dicitur. Officinis incognita. Germanis Erdnuß/Erdtelen/Erdſei-
gen/& Erdmandel appellatur. Apion uero dixerunt Græci, quod ra-
Iſchas. dicis extremum in pyri formam turbinatur. Eadem etiam ratione iſchas
Chamæbalanos. & chamæbalanos ab ijſdem nominata eſt, quod in ficus, uel glandis effigiem radi-
cis extremũ turbinetur. Quapropter non ineptè Latinis etiam glans aut ficus, ſeu
carica ſylueſtris nominabitur.

FORMA.

Ramulos duos aut tres iunceos, tenues, rubentesq́ profert, qui ſupra terram pa-
rum ſe attollunt. Folia rutæ ſimilia, longiora tamen, & uirentia. Semen exiguũ. Ra
dicem Aſphodelo ſimilem, & ad pyri figuram accedentem, rotundiorem tamen, &
liquore plenam, intus candidam, foris nigro cortice tectam. Hæc Dioſcorides. Alij
D adijciunt Apion habere tenues capreolos, florem Piſo nõ diſsimilem, ſed longè mi-
norem. Quę ſingula ſatis declarãt herbam cuius picturam exhibemus, eſſe Apion:
ramulos enim magna ex parte duos, uel ternos, imò ut Theophraſtus ait quater-
nos, & interdum pluręs emittit, iunceos, tenuesq́, & infima parte rubentes, qui ſu-
pra terram parum ſe extollunt. Folia quoque Rutæ habet, at longiora & uiren-
tia. Semen etiam exiguum. Radicem denique Aſphodelo mari ſimilem, & ad py-
ri effigiem accedentem: quod tamen nõ de tota radice, quę longiſsima eſt & tenuis,
intelligendum uenit, ſed de extremis eiuſdem, hoc eſt, nucibus ſeu glandibus ab ea
dependentibus, pyri aut ficus formam habentibus, qualibus etiam Pæoniæ fœmi-
næ radix aſsimilatur. Succoſa quoq; radix eſt, intusq́ candida. Quibus omnib. ac-
cedunt flores Piſo ſimiles, & mirificè odorati, minores tamen: necnon capreoli te-
nues. Cõueniunt etiam uires, ut ex ſequentibus patebit, ita ut prorſus nulla ſit no-
ta quæ reclamare uideatur.

LOCVS.

Prouenit in frumentaceis agris, hordeaceis potiſsimũ, tritici & zeæ, quos inter-
dum ſues, ductæ cupiditate eius radicis, ſeu rectius nucum ex radice dependentiũ,
Panis porcinus cur dictus. prorſus euertunt. Atque hinc eſt quod panis porcinus à quibuſdam nominetur.

TEMPVS.

Floribus abundat odoratis admodum Iunio menſe.

TEMPERAMENTVM.

Apios temperatura calida eſt & ſicca mediocriter, id quod ex guſtu facilè depre-
henditur.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Pars radicis ſuperior ſumpta, uomitione bilem pituitamq́ extrahit. Inferior per
aluum. Tota uero utrinque purgationes mouet. Succus eius ſeſquioboli pondere
hauſtus, utraque parte, hoc eſt, ſuprà & infrà purgat. Cum uero liquorem colligę-
re uolueris, tundito radices, coniectisq́ in craterem aqua plenum miſceto, tum pen
na collectum qui ſupernatabit liquorem ſiccato.

EX PLI-

SCD Lyon 1

A

EX PLINIO.

Succus pūrgat utraque parte ſeſquiobolo in aqua mulſa. Sic & hydropicis datur acetabuli menſura.

APPENDIX.

Experientia teſtatur nuces has nauſeam atqueadeò uomitionem ciere, ſi qūis illis ueſcatur.

DE ASTERE ATTICO. CAP. XLVII.

NOMINA.

ΑΣΤΗΡ ἀττικὸς, βουβώνιον Græcis: Aſter atticus, Inguinalis Latinis dicitur. Officinis ignota herba. Germanis Sternkraut cōmodè appellari poteſt. Aſteris autem nomen, non à foliorum in caulibus, ſed in floribus potius figura & ſitu, accepit. Siquidem foliorum in huius herbę flore numerus & forma, ſtellam præ ſe ferunt, uel ut Plinius ait, capitula per ambitum diuiſa foliis puſillis, ſtellæ modo radiata ſunt. Errant itaque qui ſingula folia in caulibus ſtellæ formam repreſentare putant. Bubonium & Inguinalis, quod inguinum præſentaneum ſit remedium, dicta eſt.

Inguinalis.

Aſter unde dicta.

Inguinalis quare appellata.

FORMA.

Cauliculus lignoſus, purpureū & luteum in ſummo florem habens, ueluti Chamæmeli capitulum, undique per orbem inciſuris diuiſum, foliolis ſtellæ ſimilibus. Quæ uero circa caulem ſunt folia, oblonga & denſa hirſutáue. Ex qua quidem deliniatione omnibus perſpicuum fit, herbam cuius picturam exhibemus eſſe Aſtera atticum. Nam caulis eius lignoſus eſt, foliis ueſtitus oblongis & denſis, in cacumine flos illi purpureus & luteus, ſtellæ modo radiatus, qui ſubinde in pappos abit: radix fibris multis capillata.

B

LOCVS.

Naſcitur in collibus, montibus altis, & ſyluis.

TEMPVS.

Auguſto menſe ut plurimum floret, durantq; in magnam autumni partem eius flores.

TEMPERAMENTVM.

Mixtæ eſt potentiæ, uti roſa: refrigerat enim, non tamen uehementer, & digerit atque exiccat, quod ſcilicet illi amara inſit qualitas.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Aeſtuanti ſtomacho illita cōfert. Succurrit etiam oculorum inflammationibus, bubonibus, & procidenti ſedi. Tradunt partem in flore purpuream, ſi bibatur ex aqua, angina correptis, & puerorum comitialibus opitulari. Recens inguinum inflammationibus illita prodeſt. Sicca ſiniſtra manu dolentis decerpta, inguini adalligata doloribus liberat.

EX GALENO.

Non tantum illitum, ſed etiam ſuſpenſum bubonas ſanare creditur. Habet uero quiddam etiam digerens, ut miſtæ ſit facultatis, uerum id non adſtringit.

EX PLINIO.

Bibitur aduerſus ſerpentes. Sed ad inguinum medicinam ſiniſtra manu decerpi iubent, & iuxta cinctus alligari. Prodeſt & coxendicis dolori adalligata.

ASTER
ATTICVS.

Sternkraut.

SCD Lyon 1

A

NOMINA.

ΑΓΡΩΣΤΙΣ Græcis, Gramen Latinis, Germanis Graß appellatur. Gramen uero dictum eſt, quod geniculatis internodijs mirificè ſerpat, à gradiendo, uel à gignendi fœcunditate: ſiquidē crebrò ab ijs nouas ſpargit radices. *Gramen unde dictum.*

FORMA.

Geniculatis per terram ſerpit ramulis, & ab ijs dulces geniculatasq; radices ſpargit. Folia eius acuminata, dura, & ut paruę arundinis lata, quæ iumenta bouesq; paſcunt. Ex quibus uerbis planum fit omnibus, plantam hanc, cuius picturā damus, eſſe ueri graminis genus: geniculatis enim ramulis per terrā ſerpit, & ab ijs dulces, geniculatas, & exiguas admodum ac tenues radices ſpargit. E dodrantalibus etiam ramulis circa unumquenq; geniculū bina folia acuminata, dura ac lata emittit. Floribus deniq; ad gramē Parnaſi accedere uidetur: candidi enim ſunt, & quinis diſtincti foliſs, & his ipſis diſſectis: quibus decidentibus folliculi rotundi lini inſtar, ſemine pleni exiguo, ut Parnaſi gramen, prodeunt. Adeò ut nemo ſit qui non uideat illi per omnia graminis reſpondere notas. Quare reprehenſione digni ſunt, qui Euphraſiam eſſe putant. *Error quorundā ſephaſiariorum.*

LOCVS.

Paſsim naſcitur in umbroſis locis, & dumetis.

TEMPVS.

In fine ferè Aprilis floribus ſuis candidis & elegantibus ornatur.

TEMPERAMENTVM.

Radix graminis mediocriter frigida & ſicca eſt, mordacitatē quandam exiguam, & partium tenuitatem obtinens. Herba uero ipſa in primo quidem exceſſu refrige-
B rat, in humiditate uero & ſiccitate moderata. Semen alibi quidem imbecillum eſt, in Parnaſo uero deſiccatorium, & tenuium partium & ſubacerbum.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Graminis radix trita & illita uulnera conglutinat. Decoctum eius in potu tormi nibus medetur, & urinæ difficultatibus. Calculoſa etiam ueſicæ excrementa cōminuit.

EX GALENO.

Radix cruenta ulcera glutinat. Cæterū mordacitas & tenuitas quæ radici ineſt, exigua eſt quidem, ſed interdum tamen frangere lapides aſſolet, ſi quis ipſam decoquens bibat. Semen autem alterius quidem imbecillum eſt, eius uero quod in Parnaſo naſcitur, urinam ciet, & fluxus uentris & ſtomachi reſiccat.

EX PAVLO.

Gramen Parnaſi maximè utile eſt, ſiccat, modicè refrigerat, tenuiū partiū, & ſub acerbum, eoq; uulnera cruenta glutinat, & decoctū eius ueſicę calculos confringit.

EX PLINIO.

Decoctum gramen uulnera conglutinat, quod & ipſa herba tuſa præſtat: tueturq;, & ab inflammationib. placat. Decocto adijcitur uinum ac mel: ab aliquibus & thuris, & piperis, & myrrhæ tertiæ portiones. Rurſusq; coquitur in æreo uaſe ad dentiū dolores & epiphoras. Radix decocta in uino, torminibus medetur, & urinæ difficultatibus, ulceribusq; ueſicæ. Calculos frangit. Semen uehementius urinā impellit. Aluū uomitionesq; ſiſtit. Priuatim autē draconū morſibus auxiliatur. Sunt qui genicula nouē uel unius, uel è duabus tribúsue herbis, ad hunc articulorū numerū inuolui lana ſuccida nigra iubeāt, ad remedia ſtrumę panorúmue. Ieiunū debere eſſe qui colligat. Ita ire in domū abſentis cui medeaī, ſuperueniētiq; ter dicere, Ieiunio ieiunū medicamentū dare, atq; ita alligare, triduoq; id facere. Quod è gramiⁿū genere ſeptē internodia habet, efficaciſsimè capiti cōtra dolores adalligaī. Quidā propter ueſicæ cruciatus decoctū ex uino gramē ad dimidias è balneis bibi iubent. *Superſtitioſum.*

SCD Lyon 1

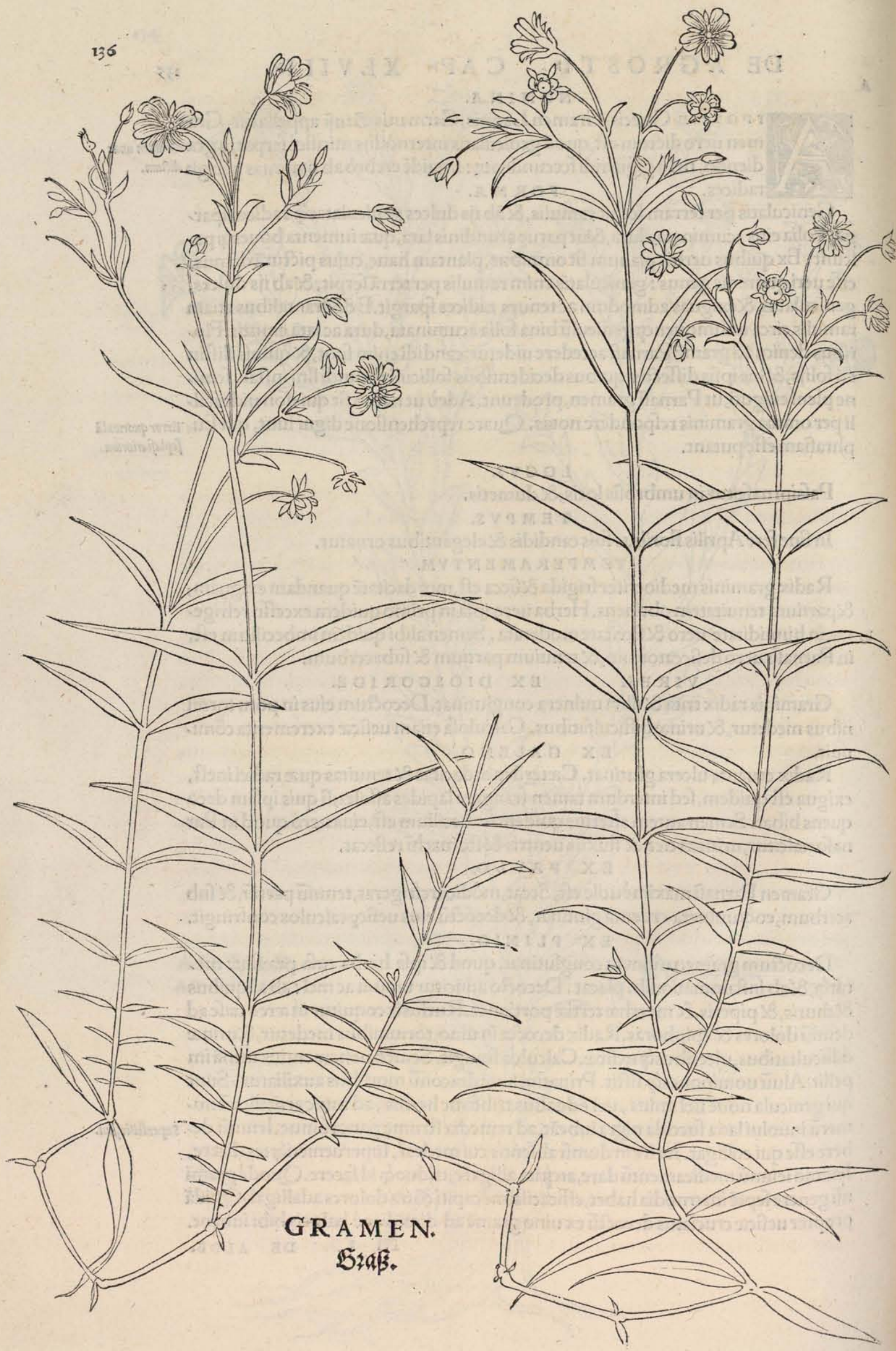

GRAMEN.
Graß.

SCD Lyon 1

DE ALOE▸ CAP▸ XLIX▸

A

NOMINA.

ΑΛΟΗ Græcis, Aloë Latinis appellatur. Officinæ ueterẽm appellationẽ retinuerunt. Germani deſtituti peculiari nomenclatura, pariter Latinis Aloën uocant. Sunt qui hanc à craſsis foliȝs, & ſimilitudine quam cum Semperuiuo habet, Semperuiuum marinum nominent.

Semperuiuum marinum.

FORMA.

Scyllę folium habet Aloë, craſſum, pingue, modicè latum, rotundũ, repandumq;. Folia utrinq; gerunt ex obliquis aculeos raros, & breues. Caulem profert Antherico ſimilem, florem album, ſemen Aſphodelo ſimile. Graui eſt tota herba odore, & guſtu amariſsima. Radice una, pali in terram adacti ſpecie. Noſtra pictura non niſi radicem & folia ob oculos ponit, reliqua hoc tempore habere non potuimus. Dabimus autem operam, modò Deo ſic uiſum fuerit, ut aliquando integræ plantę picturam ſtudioſis exhibere liceat.

LOCVS.

Naſcitur copioſiſsima in India, præpinguiſq;, unde ſuccus quoq; defertur. Prouenit etiam in Arabia Aſiaq;, & in maritimis aliquot locis, & inſulis, ut in Andro. Nunc in aliquot hortis Germaniæ noſtræ plantatur.

TEMPVS.

Neque florem neque ſemen in ſtirpe nobis uidere contigit, quare de ȋs quo nimirum proueniant tempore nihil certi monſtrare poſſumus.

TEMPERAMENTVM.

Aloë calefacientiũ eſt primi ordinis intenſi, aut ſecundi remiſsi, tertiȷ autem exiccantium.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

B Duo ſunt ſucci concreti genera. Vnum arenoſum, quod ſedimentũ puriſsimæ aloës uidetur (hoc officinis Caballinũ uocatur.) Alterum iecinoris modo coactum (Succotrinũ barbari appellãt.) Eligito purã quæ nihil doli ſenſit, ſine calculis, ſplendentem, ſubruffam, friabilẽ, iecinoris modo concretã, facilè liqueſcentẽ, eximiq; amaritudinis. Reprobato autem nigram, & fractu contumacẽ. Eſt aloë uis adſtringere, ſomnum cõciliare, exiccare, corpora denſare, aluum ſoluere, & ſtomachũ purgare. Pondere cochleariũ duorũ in aqua frigida, aut tepida pota, ſanguinis excreationes ſiſtit. Regium morbũ purgat tribus obolis ex aqua, aut drachmę pondere in potu. Deuorata cum reſina, aut cum aqua, aut cocto melle excepta, aluũ ſoluit. Trium drachmarũ pondere perfectè purgat. Mixta aliȷs purgatoriȷs medicamentis, ſtomacho minus noxia ea reddit. Siccata & inſparſa, uulnera glutinat, & ulcera ad cicatricem perducit, compeſcitq;. Priuatim autem exulceratis genitalib. medetur, & rupta infantium præputia agglutinat. Condylomata, rimasq; ſedis cum paſſo mixta ſanat. Sanguinis eruptiones ex hæmorrhoidibus factas compeſcit. Digitorum reduuias ad cicatricem perducit. Liuores & ſugillata cum melle delet. Palpebrarũ ſcabrities, angulorumq; prurigines lenit. Dolorem capitis ſedat temporibus & fronti ex aceto cum roſaceo inuncta. Capillos fluentes cum uino compeſcit. Tonſillis, gingiuis, & omnibus oris ulcerib. ex melle & uino prodeſt. Torretur oculorum medicamentis in teſta pura & candente, rudiculaq; ſubinde uerſatur donec ęqualiter torreatur. Lauatur ut quod eſt arenoſiſsimum ſubſidat, tanquam inutile, & leue & pinguiſsimum aſſumatur.

EX GALENO.

Hæc herba non admodum apud nos prouenit: & quæ in magna naſcitur Syria aquoſior eſt, & facultatis imbecillioris: attamen uſqueadeò deſiccare poteſt, ut uulnera conglutinet. At in regionib. calidioribus, qualis eſt Cœleſyria & Arabia, multò eſt melior. Optima uero Indica, cuius liquor eſt id quod ad nos importatur medicamentũ cognominatũ aloë, ad plurimas res propter ſiccitatẽ mordicationis expertem utile. Eſt autem nõ ſimplicis naturæ, ſed, ut indicio eſt guſtus, adſtringit ſimul

SCD Lyon 1

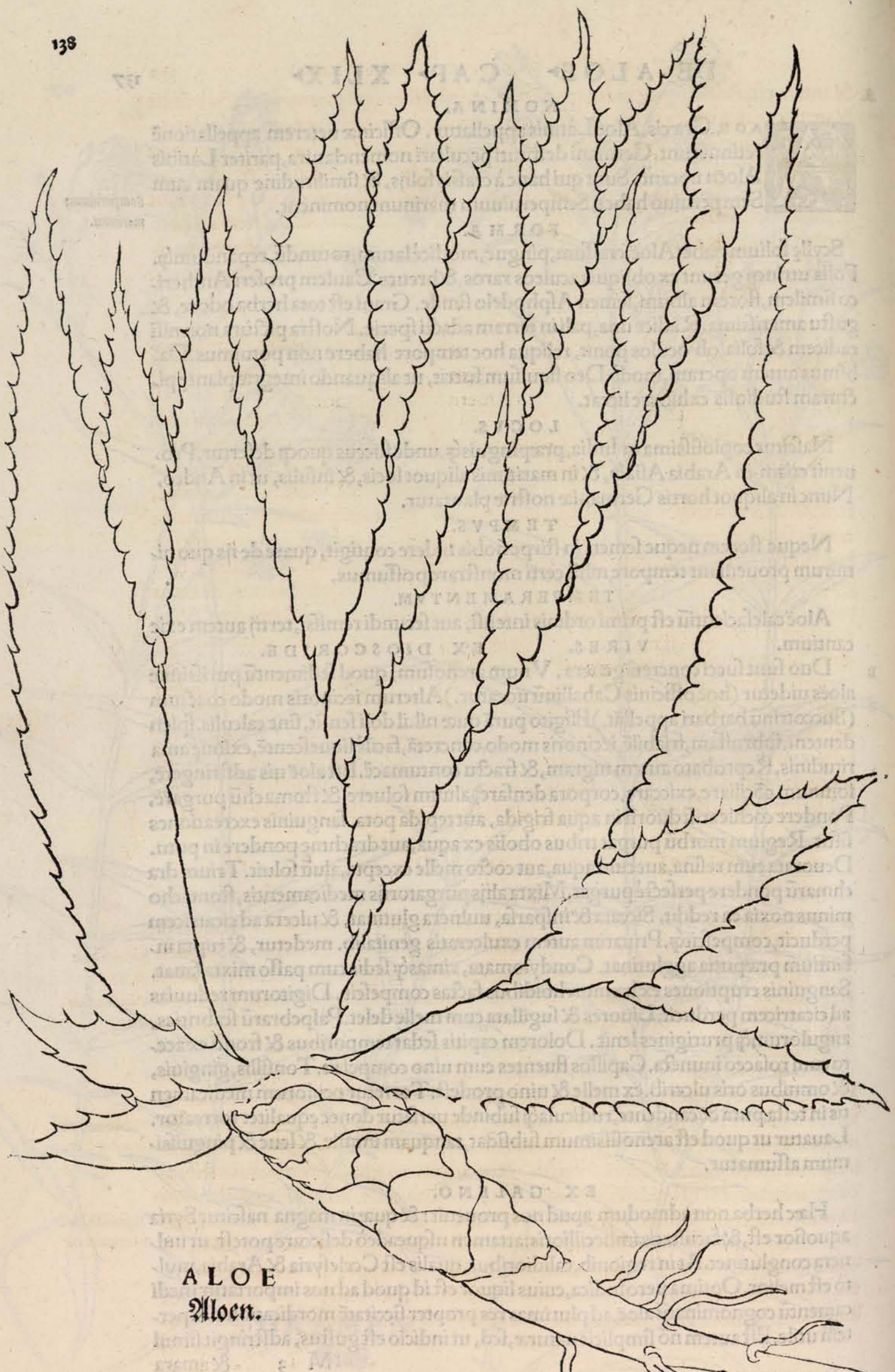

ALOE
Aloen.

SCD Lyon 1

A & amara eſt. Adſtringit quidem mediocriter, ſed uehementer amara eſt. Subducit & uentrem, utp uta ex numero medicamentorũ quæ Græci ab excernendo ſtercore uocant ἐκκοπρωτικά. Verum & ipſius facultatis miſturam atteſtantur particularia eius opera: nam & gratum ſtomacho eſt medicamen, ut ſi quid aliud, & ſinus glutinat. Sanat & ulcera quę ægrè ad cicatricẽ duci poſſunt, & maximè quæ in ano ſunt & pudendo. Iuuat etiam eorum inflammationes aqua liquata, & uulnera ad eundem modum glutinat. Congruit ſimiliter utenti & ad inflammationes in ore, naribus, & oculis. In ſumma, repellere & diſcutere ſimul poteſt, cum hoc ut paulum extergeat, quantum uidelicet ulceribus puris non ſit moleſtum.

EX PLINIO.*

Natura Aloës ſpiſſare, denſare, & leuiter calfacere. Vſus in multis & principalis, aluum ſoluere, cum penè ſit ſola medicamentorũ quę per ſe id præſtant. Confirmat etiam ſtomachũ, adeò ut non infeſtet ulla uis contraria. Bibitur drachma. Ad ſtomachi uerò diſſolutionẽ, in duobus cyathis aquæ tepidæ uel frigidæ, cochlearis menſura, bis térue in die ex interuallis, ut res exigit. Purgationis etiam cauſa plurimum tribus drachmis. Efficacior, ſi pota ea ſumatur cibus. Capillũ fluentem conti net cum uino auſtero, capite in ſole contra capillũ peruncto. Dolorem capitis ſedat, temporibus & fronti impoſita, ex aceto & roſaceo. Dilutiorq; infuſa, oculorũ uitia omnia ſanari ea conuenit. Priuatim prurigines & ſcabiem genarũ, item inſignita ac liuida, illita cũ melle, maximè Pontico: tonſillas, gingiuas, & omnia oris ulcera. Sanguinis excreationes, ſi modicæ ſint, drachmæ pondere ex aqua, ſi minus, ex aceto pota. Vulnerũ quoq; ſanguinẽ, & undecunq; fluentẽ ſiſtit per ſe, uel ex aceto. Aliàs etiam eſt uulneribus utiliſsima, ad cicatricẽ perducens. Eadẽ inſpergit exulceratis genitalibus, uirorum cõdylomatis, rimisq; ſedis, aliàs ex uino, aliàs ex paſſo, aliàs ſicca per ſe, ut exigit mitiganda curatio, aut coërcẽda. Hæmorrhoidũ quoq; abundan
B tiam leniter ſiſtit. Dyſenterię infunditur. Et ſi difficilius concoquantur cibi, bibitur à cœna modico interuallo. Et in regio morbo tribus obolis ex aqua. Deuorãtur pilulæ cum mellis decocto, aut reſina terebinthina, ad purganda interiora. Digitorũ pterygia tollit. Oculorum medicamentis lauatur, ut quod ſit arenoſiſsimum ſubſidat. Aut torretur in teſta, pennaq; ſubinde uerſatur, ut poſsit æqualiter torreri.

DE BECHIO. CAP. L.

NOMINA.

BECHION Græcis, Latinis Tuſsilago aut Farfaria dicitur. Sic uocata quod βηχᾶς, hoc eſt, tuſſes iuuare credita ſit. Herbariſs & officinis hodie Vngula caballina appellatur. Germanis Roßhůb/oder Brandtlattich/quod ſcilicet equinæ ungulæ perſimilis ſit, & ambuſtis medeatur.

Bechion unde dictum.

Vngula caballina.

FORMA.

Folia hederæ habet, ſed maiora, ſex aut ſeptẽ à radice prodeuntia, ſuperne uirentia, inferiore autem ſui parte albida, plures angulos habentia. Caulem palmum altum. Florẽ uere prodeuntẽ pallidũ, quem unà cum caule cõfeſtim abiicit. Inde nõnulli exiſtimauerũt ſine caule hanc herbã naſci. Radix illi tenuis eſt, quę minimè inutilis eſſe poteſt, quandoquidẽ illius, ut ex ſequentib. patebit, in rumpendis thoracis abſceſsibus, & eiiciendo ex utero emortuo fœtu uſus ſit. Subeſſe itaq; errorẽ in Dioſcoride manifeſtiſſimũ eſt, ubi radicẽ Tuſsilaginis ἄχενσον eſſe inquit, quem tamen nemo interpretũ, quod ſciam, animaduertit. Hoc etiam adiiciendũ duxi pro confirmanda Dioſcoridis deſcriptione, & confutanda erronea quorundam ſententia, flores Tuſsilaginis eſſe fugaciſsimos: iis enim enatis breui uigor uitaq; durat, longiſsimaq; mora triduum aut quatriduum, poſt quod ilico tempus flacceſcen-

Bechion non naſcitur ſine flore.

Dioſcoridis locus emendatus.

TVSSILAGO Roßhüb.

A tes in pappos euanescunt, & caduci marcent, ita ut non nisi uere sese fortefortuna ferant obuiam, quo potissimum tempore flos & caulis sine folijs uidentur. Quapropter qui herbam ipsam hoc tempore non cõspexerunt, & tam subitam floris & caulis iacturam haud animaduerterũt, sine utrisq; nasci crediderunt. Nos tamen & florem & caulem sępius oculis contemplati sumus, ideoq; ut utriusq; pictura accederet diligenter curauimus.

LOCVS.

Nascitur prope fontes, & in aquosis locis.

TEMPVS.

Flores uere, & in Aprili colliguntur: ab hoc enim tempore, ut paulò antè diximus, nusquam apparent. Folia & radix tota æstate durant.

TEMPERAMENTVM.

Folia Tussilaginis uirentia aqueæ substantiæ admistionem habent, ut hac ratione frigida & humida dici possint. Sicca uero acriora sunt, ideoq; calida.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Tussilaginis folia trita cum melle illita, ignibus sacris, & inflammationibus cunctis medentur. Eadem sicca incensa, eos qui sicca tussi & orthopnœa infestantur, quum fumum per infundibulum hianti suscipiunt ore, sanant. Abscessus thoracis rumpunt. Eadem radix suffita potest, fœtumq; emortuum in aqua mulsa cocta & pota eijcit.

EX GALENO.

Bechium ideo nuncupatum est, quod βήχας, id est, tusses & orthopnœas iuuare creditum sit, si quis uidelicet folia arida aut radicem in prunis accendens, ascendentem inde fuliginẽ inspiratu attrahat. Est autem modicè acris, ut sine molestia noxáue omnes thoracis abscessus credita sit rumpere. Sanè folia uiridia partes cruda in-
B flammatione obsessas illitu extrinsecus adiuuant, propter aquæ humiditatis admistionem, qua omnia uirentia tenera, alia plus, alia minus participant. Nam sicca Bechij folia acriora sunt, quàm ut inflammatione laborantibus partibus conueniant.

EX PLINIO.

Tussilaginis aridę cum radice fumus per arundinem haustus aut deuoratus, ueterem sanare dicitur tussim: sed & in singulos haustus passum gustandum est.

DE BVGLOSSO. CAP. LI.

NOMINA.

BOYΓΛΩΣΣΟΝ Græcis: Buglossum, Bubula lingua, Bouis lingua Latinis, quod scilicet eius folia bubulæ linguæ similia sint: officinis & herbarijs Borrago, Germanis Burretsch dicitur. Alia uero herba est quæ hodie Buglossa uulgò nominatur, ut suo loco indicabimus. Borrago.

FORMA.

Buglossum Verbasco simile est, folium habens in terram depressum, asperum, nigrius, bubulæ linguę non dissimile. Florem cœruleum, speciosum. Quæ nimirũ descriptio ita hodie uocatæ Borragini herbæ quadrat, ut nemo non, nisi talpa cæcior sit, ueterum esse Buglossum uideat. Qui tamen eius rei plura argumenta desiderat, ea quæ libro primo, cap. xxxiij. nostrorum Paradoxorũ produximus, legat, & nihil puto deinceps dubitabit.

LOCVS.

Nascitur in planis & sabulosis locis. Passim etiam hodie in hortis seritur, ob id olitoribus optimè cognitum.

TEMPVS.

Carpitur Iulio mense.

TEMPERA-

BVGLOSSVM

Borragen.

SCD Lyon 1

TEMPERAMENTVM.

A Bugloſſum calidi humidiq; temperamenti eſt.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Folium Bugloſſi in uinum deiectum animi lętitiam efficere creditur. Aiunt quæ tres caules emittat ſi cum radicibus & ſemine tota teratur, & in potu detur, contra tertianos rigores prodeſſe: ad quartanas uero quæ quatuor. Horum autem decoctio in uino fiat. Herbam abſceſsibus etiam utilem eſſe ferunt.

EX GALENO.

Bugloſſum uinis iniectum lætitiæ & hilaritatis cauſa eſſe creditum eſt. Sed & iſs qui ob faucium aſperitatem tuſsiunt, in melicrato coctum conuenit.

EX PLINIO.

Bugloſſo præcipuum quod in uinum deiecta, animi uoluptates auget, & uocatur Euphroſynum. Bugloſſo inareſcente, ſi quis medullam è caule eximat, dicatq; ad quem liberandum febre id faciat, & alliget ei ſeptem folia ante acceſsionẽ, aiunt à febre liberari.

EX SYMEONE SETHI.

Bugloſſum urinam cit, & ſitim ſedat. Caules eius cocti & crudi comeſti iecoris affectibus proſunt. A uiatoribus ex eo conficitur zulapion, & eſt utile.

DE BVPHTHALMO. CAP. LII.

NOMINA.

B ΒΟΥΦΘΑΛΜΟΝ Græcè, Buphthalmũ Latinè. Hodie oculus bouis aut uaccæ, & Cotula non fœtida herbariis uocatur. Germanis Rindßaug/ oder Kůaug. Buphthalmum autem non alia ratione dixerunt ueteres, quàm quod eius flores oculi imitentur formam, & boum potiſsimũ oculis ſimiles ſint. Germanicè etiam Kůdill/hoc eſt, uaccinum anethum dicitur, quod ſcilicet uerum Anethum eius folia referre uideantur.

Cotula non fœtida.

Buphthalmum cur dictum.

Anethum uaccinum.

FORMA.

Buphthalmum caulem tenerum emittit, folia fœniculo ſimilia, flores luteos Anthemide maiores, oculorum figura, unde & nomen traxit. Hæ ſiquidem notæ adamuſsim conueniunt herbæ quam uulgus herbariorum Cotulam non fœtidam uocant: caules ſiquidem eius teneri, folia fœniculo ſimilia. Nec te moueat quod à Dioſcoride Buphthalmo lutei flores tribuuntur, Cotulę autem non fœtidę albi ſint: ad diſcum enim mediúmue Dioſcorides reſpexit, quod luteum eſt, non ad ambitum, in quo folia radiata candida, ut in Chamæmelo, exiſtunt. Quod dicimus, confirmant quę Galenus lib. vi. de ſimpl. medic. facul. in hunc modum ſcribit: Buphthalmi, inquiens, flores colore Anthemidis floribus ſimillimi ſunt, ſed multò maiores. Serapion quoq; florem eius magis luteum flore Chamæmeli eſſe ait. Si itaq; Anthemidis floribus ſimillimi ſunt, nec niſi ſola magnitudine differunt, & Anthemidis propriè dictæ flores in medio lutei, & per ambitum candidi exiſtunt, neceſſe eſt ut Buphthalmi etiam flores tales ſint, ut ſcilicet candida illorum folia, luteum medium cingant. Quid multa? Buphthalmi flores ab Anthemidis floribus nõ niſi ſola magnitudine differũt: grandiores enim Buphthalmi flores quàm Anthemidis conſpiciuntur, reliqua facie quam ſimillimi. Quod igitur ad colorem attinet, in nullo uariant. Iam dictis accedit, quod Serapionis interpres ſub Cotulæ nomine Buphthalmum deliniat. Deniq; congenerem eſſe planè herbam Buphthalmum cum Anthemide Dioſcoridis tractandi ordo abundè docet, quum conſtet illum tres herbas ſibi admodũ ſimiles, Chamæmelũ nempe, Partheniũ, & Buphthalmũ, uno in loco deſcribere. Vnde iterũ palnũ fit Buphthalmũ eſſe Cotulã non fœtidam, quod ſcilicet Chamæmelo prorſus ſimilis ſit, excepto duntaxat flore, qui in illa maior eſt.

Obiectionis ſolutio.

LOCVS.

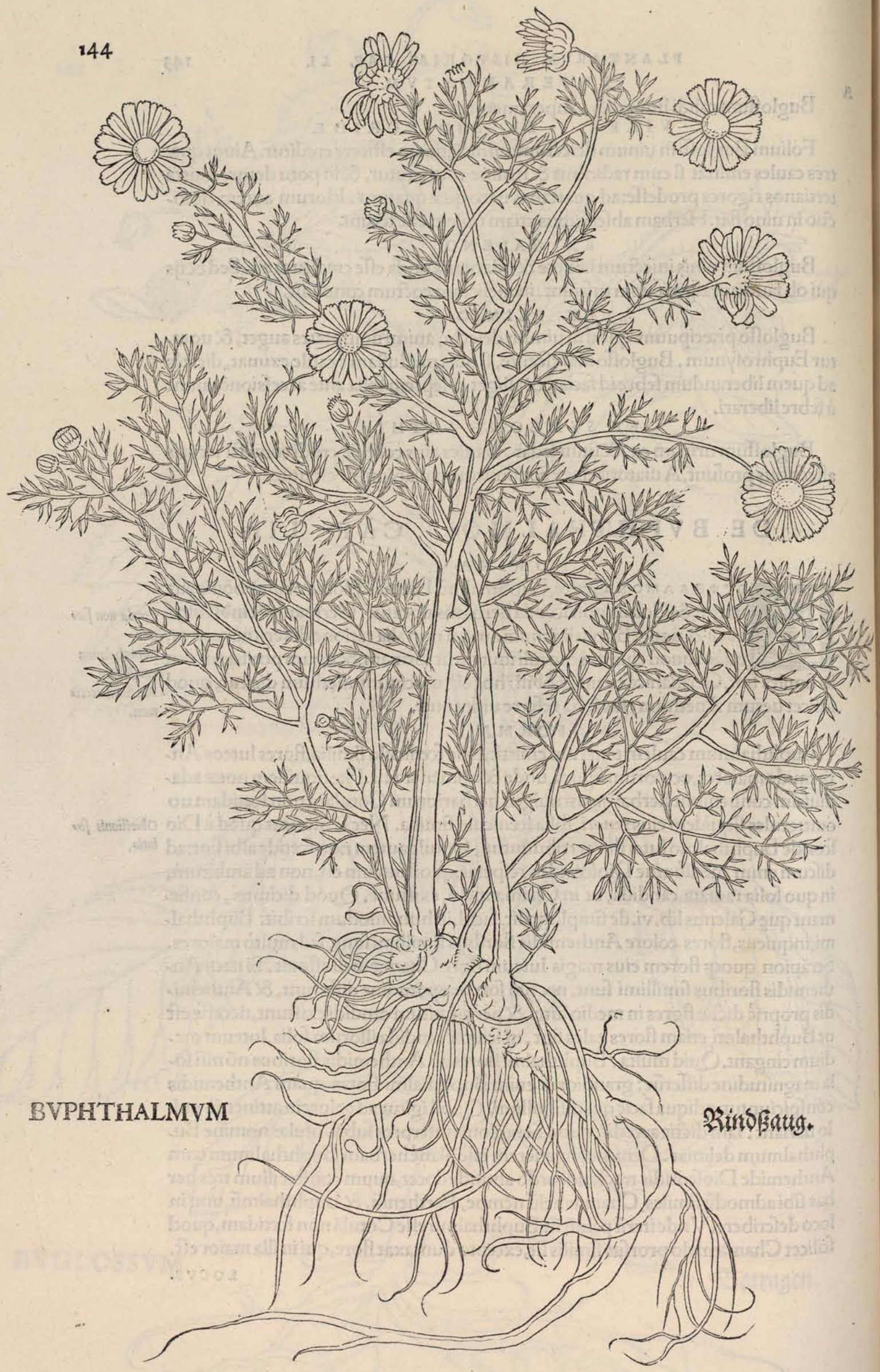

BVPHTHALMVM

Rindßaug.

SCD Lyon 1

A

LOCVS.

In campis & circa oppida naſcitur.

TEMPVS.

Carpitur Iulio Auguſtoq; menſibus, & durat etiam uſq; ad autumni medium.

TEMPERAMENTVM.

Flores Buphthalmi acriores ſunt Chamęmeli floribus, ob id illis ſunt calidiores.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Buphthalmi flores cum cerato triti, œdemata & durities diſcutiũt. Ferunt poſt exitũ à baln eo potam, regio morbo correptis coloris bonitatẽ tractu temporis red dere.

EX GALENO.

Buphthalmi flores Anthemidis floribus uehementius diſcutiunt, adeò ut & durities ex cerato mixti ſanent.

EX PLINIO.

Buphthalmos cum cera ſcirromata diſcutit.

DE BELLIDE▸ CAP▸ LIII▸

NOMINA.

BELLIS neq; à Dioſcoride, neq; à Galeno, nec alijs etiam Græcis, quod ſciam, deſcripta eſt, ideoq; græco nomine deſtituitur. Latinam itaq; duntaxat appellationem habet, & Bellis ſiue Bellius, autore Plinio, nominatur.

GENERA.

Duorum eſt generum, maioris & minoris diſcrimine inſignis. Minor Bellis eſt
B ea quam officinæ Conſolidam minorem appellant. Hæc iterum duum eſt generum. Quædã enim hortenſis & domeſtica eſt Bellis, hanc Germani Monatblům le/oder rote blůmle nominant. Altera ſylueſtris, quam uulgus herbariorum Primulam ueris, quod ſcilicet uere inchoante mox erumpat, Germani autem Maßlieble/& Kleinzeitlößle nuncupant. Maiorem officinæ nõnullæ Conſolidam mediam, quod credatur uulnera glutinare, Germani Genßblům uocant. Nos aliam Conſolidam mediam infrà deſcribemus.

Cõſolida minor.

Primula ueris.

Cõſolida media.

FORMA.

Minor hortenſis, ſylueſtri, præter florem qui rubicundus eſt, per omnia ſimilis eſt. Conſtant uero flores ij interdum ſimplici, interdũ multiplici foliorum cõtextu, ut picturaaffabrè oſtendit. Sylueſtris, Plinio lib. xxvi. cap. v. teſte, flore cõſtat albo, aliquatenus rubente, quinquageniſternis, interdũ etiam quinquageniſquinis barbulis circinato, folio pingui, in terra iacente, in rotundum oblongo, leuiſsimè ſerrato. Neq; obſtat quod Plinius lib. xxi. cap. viij. Bellio luteum eſſe florẽ tradat, quia non ad ambitum, ſed ad diſcum mediúmue floris, quod ſanè luteum eſt, reſpexit. Hinc eſt quod à quibuſdam Plinij locus ita legatur: Luteum & Bellio, ut ſubaudiatur ſemen. Maior Bellis procerior aſſurgit, folio non admodum diuerſo, altioribus duntaxat crenaturis laciniato, coliculis tenuibus, ſurculoſis, cubitũ altis, flore priori non diſsimili, maiore, paucioribus tantum barbulis, & in uniuerſum candidis, medium luteum in orbem concinnè cingentibus.

Minor.

Plinij locus explicatur.

Maior.

LOCVS.

Paſsim in pratis uterque naſcitur Bellius. Iam & in hortis ſeritur, ſed flore multiplici, barbularum ſtipatu denſiore.

TEMPVS.

Minor primo ſtatim uere apparet, & tota ferè æſtate durat. Maior autem in Maio menſe floret, quo etiam tempore carpi debet.

TEMPERAMENTVM.

Bellius uterque calidus & ſiccus eſt, id quod ex Plinio colligi poteſt, qui illorum

BELLIS MINOR
HORTENSIS.

Monatblům.

SCD Lyon 1

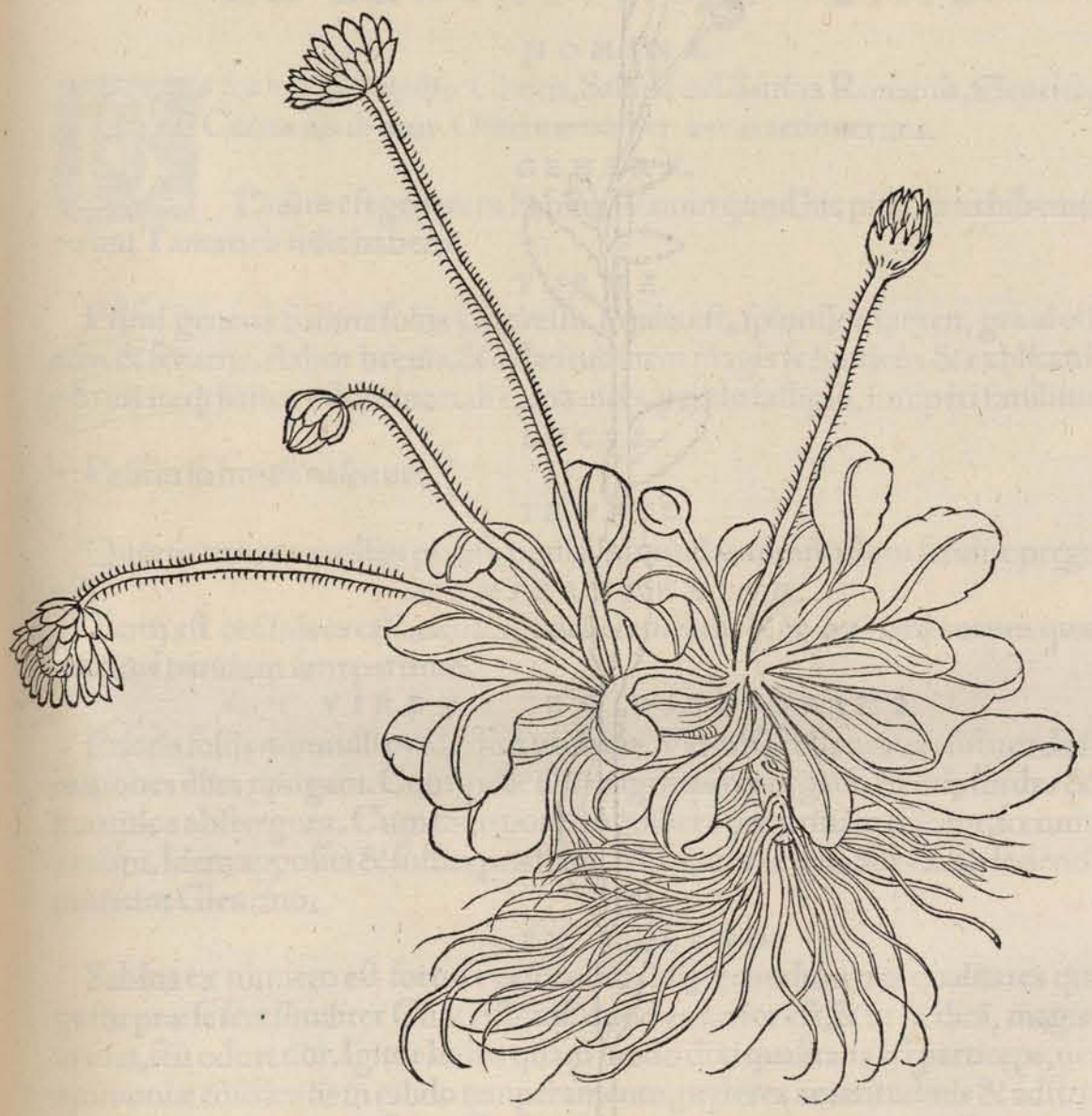

BELLIS MINOR
SYLVESTRIS.

Maßlieben.

SCD Lyon 1

BELLIS MINOR Genßblům.

A ad discutiendas strumas usum esse scribit. Acetosus tamen sapór quem in gustu minor præ se fert, aliquam frigiditatis in ea portionem esse monstrat. Quicquid tamẽ sit, exiccare Bellios euidentissimum est.

VIRES.

Quotquot hodie uiuunt uulnerariã herbam Bellium esse nouerunt, ualetq́ꝫ potissimũ in capitis fractura admota. Succus etiam herbæ utiliter uulneratis bibitur. Laudatur etiam herba ad membrorum resolutionem, quam Græci paralysin uocant: itemq́ꝫ ad podagras, ischiada, & aduersus strumas.

DE BRATHY. CAP. LIIII.

NOMINA.

ΒΡΑΘΥΣ καὶ βαρυθρον Græcis, Sabina uel Sauina Romanis, Seuenbaum Germanis dicitur. Officinæ nomen uetus retinuerunt.

GENERA.

Duûm est generum Sabina. Vnum quod hic pictum exhibemus: alterum Tamaricis folia habens.

FORMA.

Primi generis Sabina folijs Cupresso similis est, spinosior tamen, graui odore, acris & feruens. Arbor breuis, & in latitudinem magis se fundens & explicans. Topiarius itaqꝫ frutex est, immortali coma uirẽs, patulo fastigio, iuniperi similitudine.

LOCVS.

Passim in hortis nascitur.

B TEMPVS.

Quouis tempore colligi potest, potissimũ autẽ autumno dum semine pręgnans est.

TEMPERAMENTVM.

Tertij est ordinis excalfacientiũ & desiccantium, & ex numero eorum quæ uel maximè tenuium sunt partium.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Prioris folijs nonnulli pro suffitu utuntur. Vtriusqꝫ folia nomas sistunt. Inflammationes illita mitigant. Cum melle illita nigritias repurgant, itemq́ꝫ sordes & carbunculos abstergunt. Cum uino pota sanguinem per urinam ducunt, fœtumq́ꝫ excutiunt. Idem apposita & suffita præstant. Miscentur unguentis excalefacientibus, priuatim Gleucino.

EX GALENO.

Sabina ex numero est fortiter exiccantiũ, idq́ꝫ secundum tres qualitates quas in gustu præ se fert similiter Cupresso, nisi quod ea acrior est, & ut sic dicã, magis aromatica, seu odoratior. Igitur huius quam modo dixi qualitatis est particeps, nempe acrimoniæ cõsistentis in calido temperamento, pręterea amaritudinis & adstrictionis obscurioris quàm in Cupresso. Siquidẽ quanto magis acrimonia superat, tanto etiam potẽtius digerit. Itaqꝫ glutinare nequit ob siccitatis & caliditatis robur. Nam utriusqꝫ illi tantum inest, ut etiam tendat, & inflammationẽ afferat. At putredinibus similiter Cupresso accõmodari potest, maximè ijs quæ maligniores fuerint, & diuturniores. Nam hæ citra noxam medicamenti uehementiam perferunt. Quin & quæ atra sunt reddita, & admodum sordida, ea cum melle expurgat. Carbunculos item soluit. Porrò ob essentiæ partiúmue tenuitatem menses quoqꝫ prouocat, ut si quid aliud. Et sanguinem per urinas mouet. Fœtum etiam uiuentem interficit, & mortuum eijcit. Vnguentis inditur, & potissimũ Gleucino, & in multas antidotos inijcitur. Quidam uero etiam Cinnamomi uice duplum eius adijciunt: est enim extenuandi & digerendi facultatis, si pota fuerit.

EX PLINIO.

Sabina à multis in suffitus pro thure assumitur. In medicamentis uero duplicato

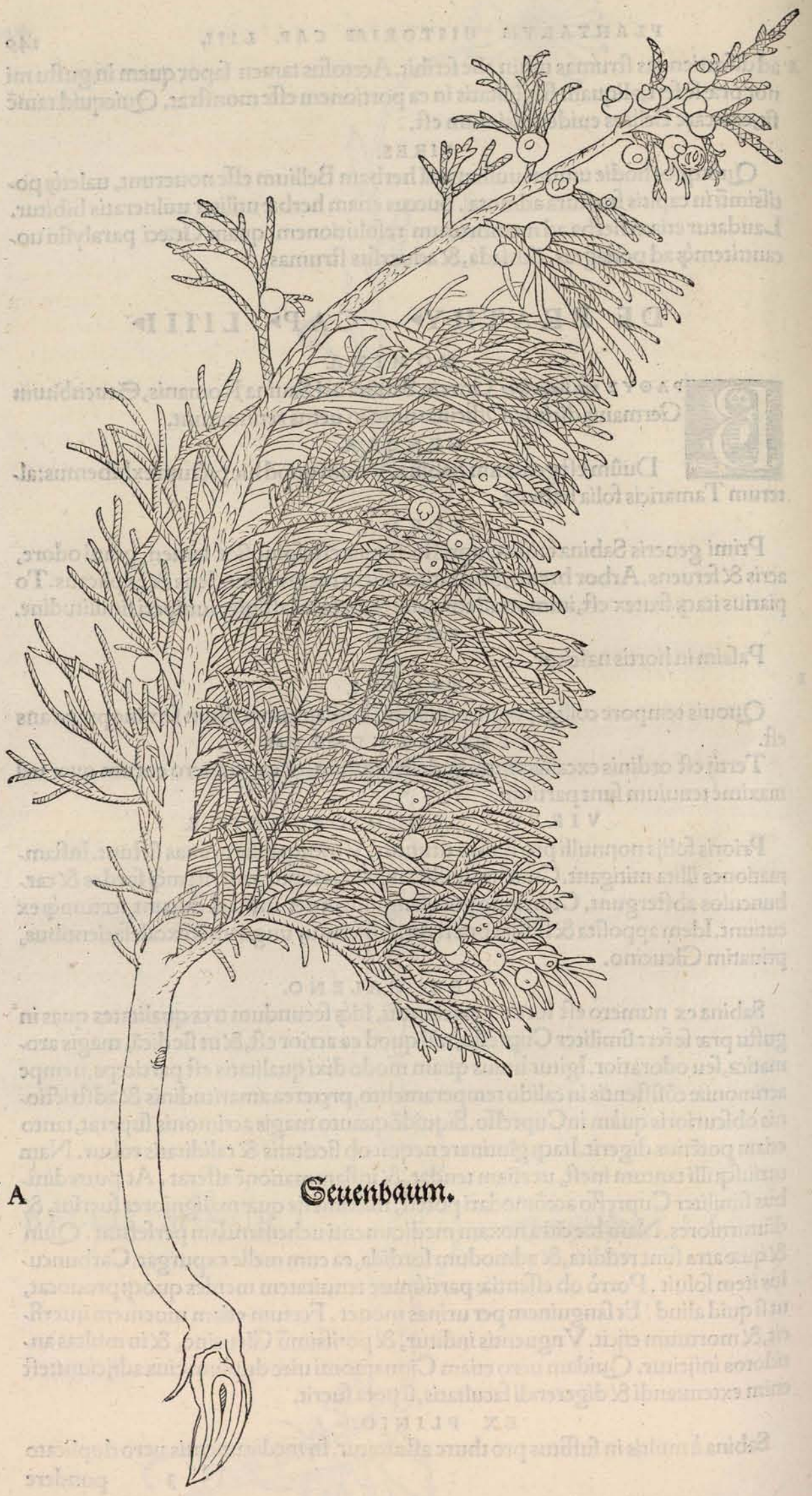

SABINA Seuenbaum.

SCD Lyon 1

A pondere eosdem effectus habere quos cinnamomum traditur. Collectiones minuit, & nomas compescit. Illita ulcera purgat. Partus emortuos apposita extrahit & suffitu. Illinitur igni sacro & carbunculis. Cum melle & uino pota, regio morbo medetur. Gallinacei generis pituitas fumo eius herbæ sanari tradunt.

DE BATO▸ CAP▸ LV▸

NOMINA.

BATOΣ Græcis, Rubus aut sentes Latinis uocatur. Aliquibus Mora uaticana, corrupta uoce, eius fructus dicuntur, cum dicendum esset mora uacinia. Nam in hodiernum usque diem Græci mora illa à βάτο, βάτινα καὶ βατίνια cognominant. testis Galenus libro sexto, de compos. medica. secundum locos, cap. primo. Vergilius in Bucolicis unius literæ immutatione uacinia uocauit, inquiens: Alba ligustra cadunt, uacinia nigra leguntur. Eclog. ij. A nostræ ætatis medicis barbaris & herbarijs mora bacci appellantur, cum illis dicendum esset mora bati. Theophrasto libro iij. de plantarum historia, cap. xviij. Chamæbatos, quasi dicas humilis rubus, appellatur, Germanicè Bromber.

FORMA.

Rubum omnes nouerunt, ubique enim uestibus prætereuntium sese affigit, moramq; uiatoribus inijcit. Caulem habet minacibus ac pungentibus spinis & aculeis uestitum. Folia incisuris diuisa, nigricantia ab uno latere, altero candentia. Florem initio rubescentem, dein candidum profert, quo abeunte fructus exit, qui cum maturuerit moro persimilis fit nigrescens, auibus gratus, nec hominibus insuauis cibus. Inest illi succus sanguineus, & ueluti cruore atro manus inficiens.

LOCVS.

B Passim in dumis prouenit Rubus, qui protinus quàm paulò accreuit, retro uergit in terram, atque ita radicatur, iterumq; ex se nascitur.

TEMPVS.

Diuersis temporibus folia, flores & fructus Rubi colliguntur. Folia nanque in uere: flores æstatis initio, Iunio nimirum & Iulio mensibus: fructus autem ubi iam maturuerit per messes & extrema æstate decerpitur.

TEMPERAMENTVM.

Rubi folia, germina, flores, fructus & radix qualitate adstringente participant, eaq; non obscura. Sed hoc inter se differũt, quod folia potissimũ & recens nata plurimum in se habeant aqueæ substantiæ, parum uero adstringant. Eadem ratione & germina. Est itaq; eorum temperies ex terrea frigida essentia, & aquea tepida. Fructus autem, si quidem maturus fuerit, non parum habet succi temperati calidi, qui dulcis est. Proinde eam ob rem, & propter modicam adstrictionem, esui non insuauis est. At immaturus à frigida terrea substantia uincitur, ac proinde acerbus est, & exiccatorius. Vterq; autem siccatus reconditur, ualidius quàm recens desiccans.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Rubus adstringit & desiccat. Capillos tingit. Ramorum eius decoctum potum aluum sistit, & fœminarum profluuia cohibet. Presteris morsui utile. Gingiuas firmat. Oris ulceribus folia cõmanducata medentur. Cohibent herpetas, & in capite achoras, oculosq; procidentes, condylomata & hæmorrhoidas, illita folia sanant. Cardiacis & stomachi doloribus trita & imposita subueniunt. Succus ex caulibus, foliisq; eius expressus, & in sole coactus, efficacius omnibus iam dictis medetur. Fructus eius optimè maturi succus, ad oris medicamenta cõuenit. Sistit & aluum in media maturitate comestus. Flos quoq; eius in uino potus aluum sistit.

SCD Lyon 1

RVBVS Bromber.

SCD Lyon 1

A

EX GALENO.

Folia & germina Rubi ſi mandantur, aphthas & alia oris ulcera ſanant. Quin & alia uulnera glutinare ualent. Flos eius eandem fructui immaturo facultatem poſsidet: utraq; ad dyſenterias, & uentris profluuia, eiusq; robur deperditũ, & ſanguinis expuitiones, idonea remedia. Radix præter adſtrictionẽ non paucã in ſe habet ſubſtantiam tenuem, propter quam etiam in renibus lapides comminuit.

EX PLINIO.

Nec Rubos ad maleficia tantum genuit natura, ideoq; ex eis mora uel hominib. cibos dedit. Vim habent ſiccandi, adſtringendiq;, gingiuis, tonſillis, genitalibus accõmodatiſsimi. Aduerſantur ſerpentium ſceleratiſsimis, hæmorrhoidi & preſteri, flos & mora. Scorpionum uulnera ſine collectionum periculo iungunt. Vrinam ciunt. Caules eorũ tunduntur teneri, exprimiturq; ſuccus, mox ſole cogitur in craſſitudinem mellis, ſingulari remedio contra mala oris, oculorumq; ſanguinem excreantes, anginas, uuluas, ſedes, cœliacos, potus aut illitus. Oris quidem uitijs etiam folia cõmanducata proſunt, & ulceribus manantibus, aut quibuſcunq; in capite illinuntur. Cardiacis uel ſic per ſe imponuntur à mamma ſiniſtra. Item ſtomachi doloribus, oculisq; procidentibus. Inſtillatur ſuccus eorum & auribus. Sanat condylomata cum roſaceo cerato. Calculorum ex uino decoctum præſentaneũ eſt remedium. Item per ſe in cibo ſumpti cymæ modo, aut decocti in uino auſtero, labantes dentes firmant. Aluũ ſiſtunt & profluuia ſanguinis. Dyſentericis proſunt. Siccantur in umbra, ut cinis crematorum uuam reprimat. Folia quoque arefacta & contuſa, iumentorum ulceribus utilia traduntur. Mora quę in ijs naſcuntur, uel efficaciorem ſtomaticen præbuere quàm ſatiua morus. Eademq; compoſitione, uel cum hypociſthide tantum & melle bibuntur in cholera, & à cardiacis, & contra araneos. Inter medicamenta quæ ſtyptica uocant, nihil efficacius Rubi mora ferenB tis radice decocta in uino ad tertias partes, ut colluantur eo oris ulcera, & ſedis foueantur, tantaq; uis eſt ut ſpongiæ lapideſcant.

DE BALLOTE▸ CAP▸ LVI▸

NOMINA.

Βαλλωτη, ἡ μέλαν πρασιον Græcis, Ballote Latinis, Officinis Marrubiũ nigrum, aut Marrubiaſtrum, aut Praſsium fœtidum dicitur. Germanis ſchwartz Andorn/oder Andorn weible. Marrubium à ſimilitudine foliorum, nigrum à caulis colore, qui niger eſt Marrubij reſpectu, dicta Ballote eſt. *Marrubium nigrum cur dictũ.*

FORMA.

Caules ex ſe mittit Ballote quadrangulos, nigricantes, ſubhirſutos, ab una radice complures. Folia Marrubio ſimilia, maiora tamen, ſubrotunda, piloſa, per interualla in caule diſpoſita, Apiaſtro ſimilia, graueolentia, unde aliqui Apiaſtrum eam uocarunt. Flores in rotæ ſpeciem caules circumiacent. Theophraſtus etiam lib. vi. cap. ij. de hiſtoria plantarum, Balloten folio herbido, ſerratiori, inciſurisq; profundioribus & conſpectioribus diſcreto conſtare ſcribit. Vnde liquidò conſtat hanc quam pictam damus eſſe ueram Balloten, quod illa ſit herba fruticoſa, quadrangulis caulibus aſſurgens, nigris, hirſutis ferè, folio Marrubij, ſed maiore, piloſo, cingente per intercapidines caulem, odore graui, orbiculato florum purpureorũ ambitu, qui ſcapos uerticillatim obducunt.

LOCVS.

Naſcitur propter uias, domos, ſepes, cœmiteria, & alijs umbroſis in locis.

TEMPVS.

SCD Lyon 1

BALLOTE

Schwartz andorn.

SCD Lyon 1

TEMPVS.

A Floret in fine Iunij menſis, & initio Iulij, quo ſanè tempore carpi cõmode poteſt.

TEMPERAMENTVM.

Amara & acris eſt, ideoq; calefacit in ſecundo ordine iam completo, aut tertio remiſſo: deſiccat autem in tertio.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Huius folia cum ſale illita, canis morſibus medentur. Feruenti cinere flaccefcentia, condylomata reprimunt, ſordida q; ulcera cum melle purgant.

EX PAVLO.

Ballote, quod alij Marrubium nigrum dicunt, acris eſt & abſterſoriæ facultatis. Illitum cum ſale canis morſibus medetur.

EX PLINIO.

Vis eius efficax aduerſus canis morſus, ex ſale foliis tritis impoſita. Item ad condylomata, coctis cinere, in folio oleris. Purgat & ſordida ulcera cum melle.

DE BATRACHIO. CAP. LVII.

NOMINA.

BATPAXION Græcis, Batrachium & Ranunculus Latinis dicitur. Apuleius Sceleratã nominat. Vulgus medicorum perperàm Pedem corui uocat. Sunt etiam qui Flammulam, ab urendi facultate, appellant. Germani Hanenfüß. Batrachion autem ſiue Ranunculus dicta eſt hauddubiè, quod limitibus humidis opacisq; marginibus ranarum more lætetur: aut quod aquis ubi ranæ degunt potiſsimũ, gaudeat, aut quia inter eius frutices ranæ frequenter inueniantur. Agreſte uero Apium ſeu Apiaſtrum, quod foliis apium ęmuletur.

Scelerata. *Flammula.* *Ranunculus unade dictus.*

B Scelerata, eo quod comeſta noxia ſit: uel, quod magis arridet, quia ualidi ſceleratiq; mendicantes ſibi crura & lacertos hac ipſa dilaniant, quò poſsint impudentius ſtipem extorquere, atque hac impoſtura pecuniolam aucupari.

Agreſte apium. *Scelerata.*

GENERA.

Plura ſunt Ranunculi genera, Dioſcorides uero & Galenus quatuor potiſsimũ eſſe tradunt. Primum duplex eſt: huius enim generis Ranunculus quidam ſyluęſtris eſt: & hic iterum duabus diſcriminatur differentijs. Vnus enim luteos flores profert, & Germanis weiſſer Hanenfüß dicitur. Alter uero purpureos, qui mihi, quod ſciam, nondum uiſus eſt. Quidam autem hortenſis, qui niſi cultura accedat prouenire haud ſolet. Hic itidem duplex eſt. Vnus qui ſimplici florum textura conſtat, Germanicè vngefülter garten hanenfüß. Alter multiplicẽ foliorũ in floribus cõpagem obtinet, ideoq; Germanis gefülter garten hanenfüß dictus eſt. Alterum quod à foliorum ſimilitudine quam cum Apij foliis obtinet, à nõnullis ἀέλινον ἄγριον, id eſt, Apium ſylueſtre, uel Apium riſus cognominatur. Germani Waſſerhanenfüß uocãt. Tertium genus exiguum eſt, ob id etiam Germanis kleiner Hanenfüß nominatur. Quartum etiam minimum, germanicè Waldthenle appoſitiſsima uoce appellatur: eſt enim inter reliquas herbas quæ germanicè Pedes galli uocantur, & minima, & non niſi in ſyluis ut plurimum prouenit, adeoq; compoſita uoce rectiſsimè Waldhenle nominatur, quaſi dicas minima inter pedes Galli, & in ſyluis prognata. Eſtq; duũm generum: unum quidem lacteo flore, alterum luteo, ut pictura docet. Primũ autem quod lacteo flore ornatur, eſt id quod à Dioſcoride pingitur, germanicè uocatur Weiß waldhenle. Alterum, das gelb waldhenle.

Sylueſtris ranunculus. *Hortenſis.* *Apiũ ſylueſtre.*

FORMA.

Primum Ranunculi genus folia Coriandro ſimilia habet, latiora, uel ut Plinius ait, ad maluæ latitudinẽ accedentia, ſubalbida & pinguia. Florem luteum, interdũ purpureum. Caulem non craſſum, cubitali altitudine. Radicem paruam, albam, amaram,

Primum genus.

SCD Lyon 1

RANVNCVLI PRIMA SPECIES SYLVESTRIS.

Weisser hanenfüß.

SCD Lyon 1

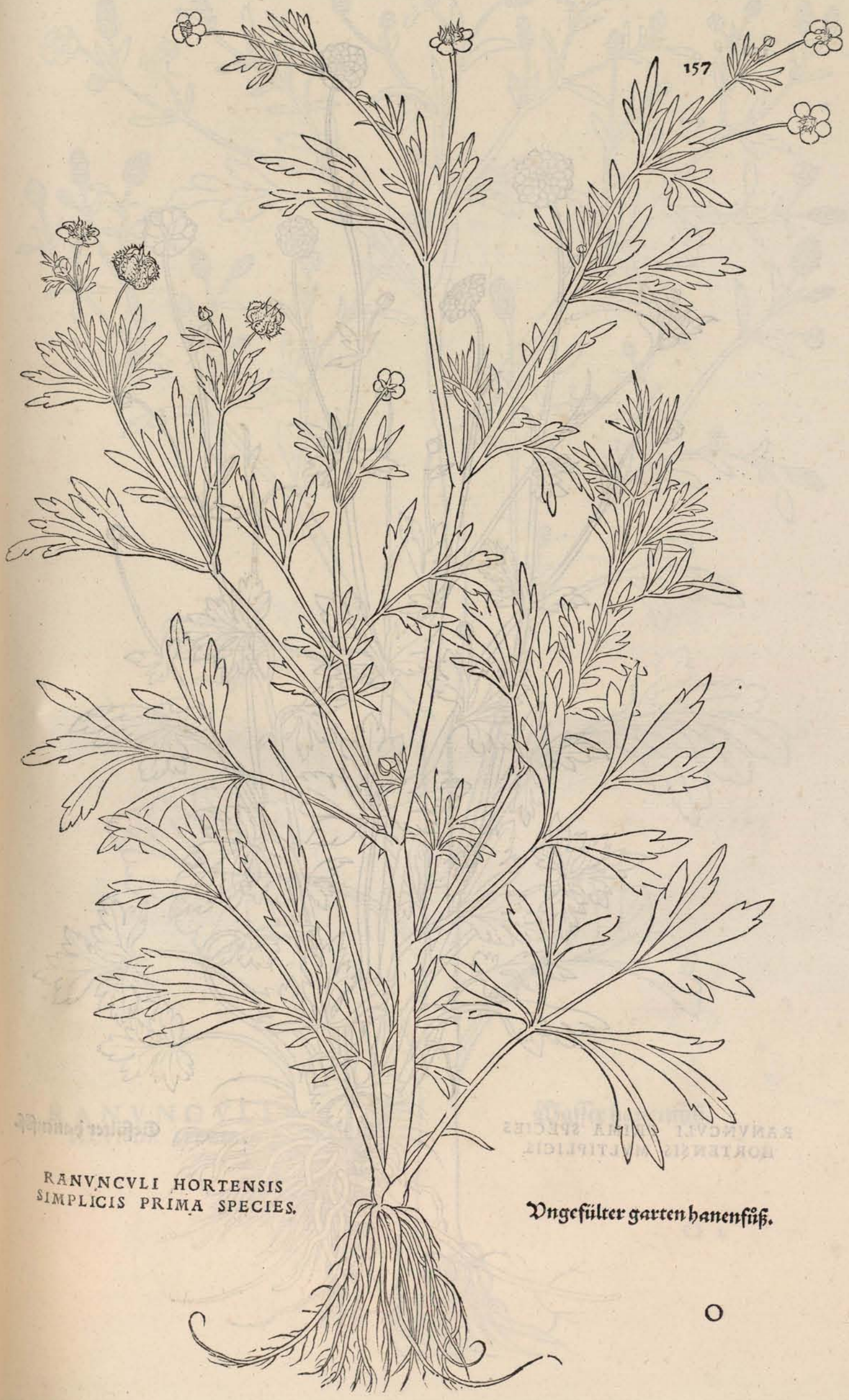

RANVNCVLI HORTENSIS
SIMPLICIS PRIMA SPECIES.

Vngefülter garten hanenfüß.

SCD Lyon 1

RANVNCVLI PRIMA SPECIES
HORTENSIS MVLTIPLICIS.

Gefülter hanenfüß.

SCD Lyon 1

RANVNCVLI
SECVNDA SPECIES.

Wasserhanenfüß.

SCD Lyon 1

RANVNCVLI
TERTIA SPECIES.

Kleiner hanenfüß.

SCD Lyon 1

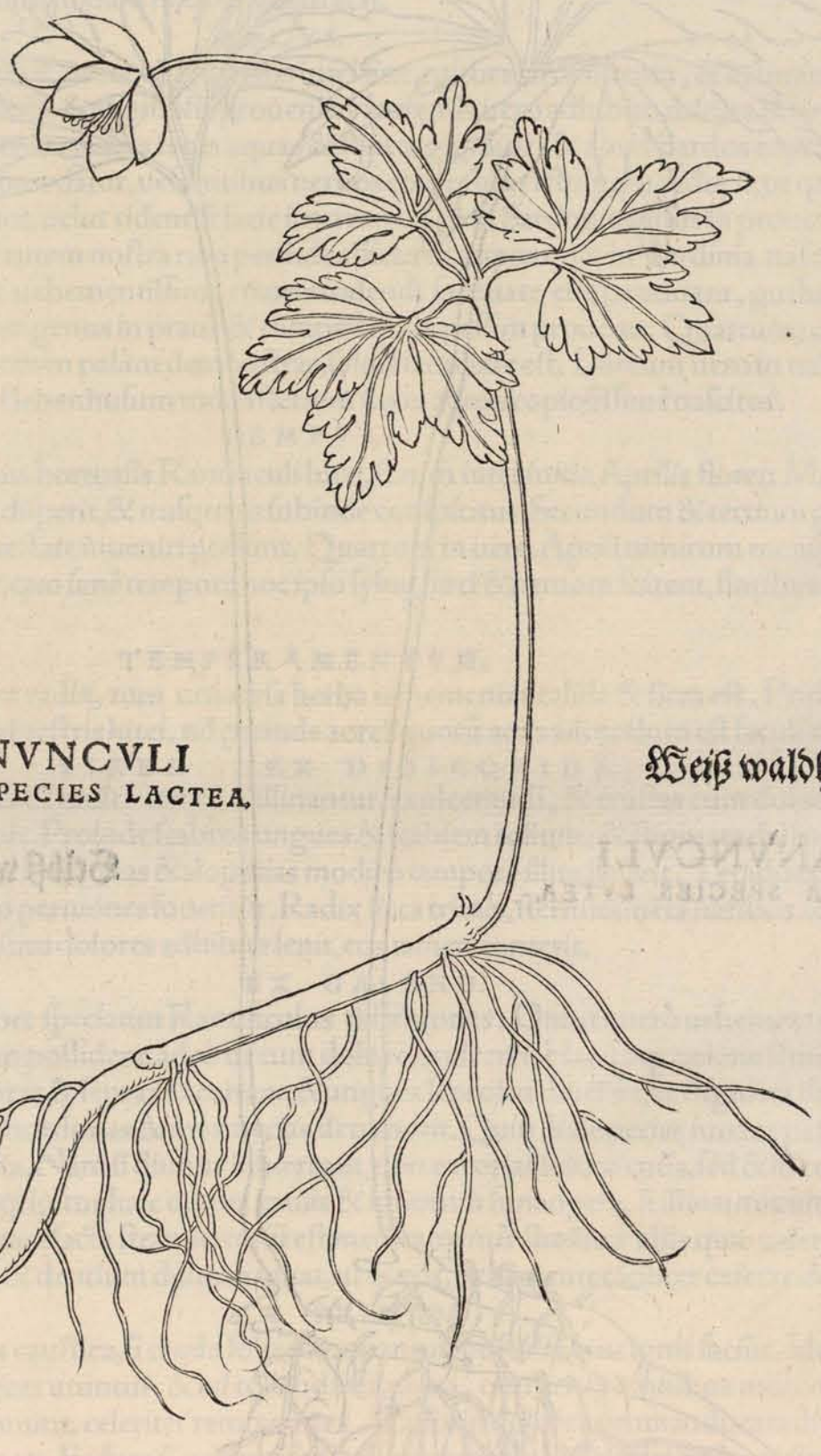

RANVNCVLI
QVARTA SPECIES LACTEA.

Weiß waldhenle.

SCD Lyon 1

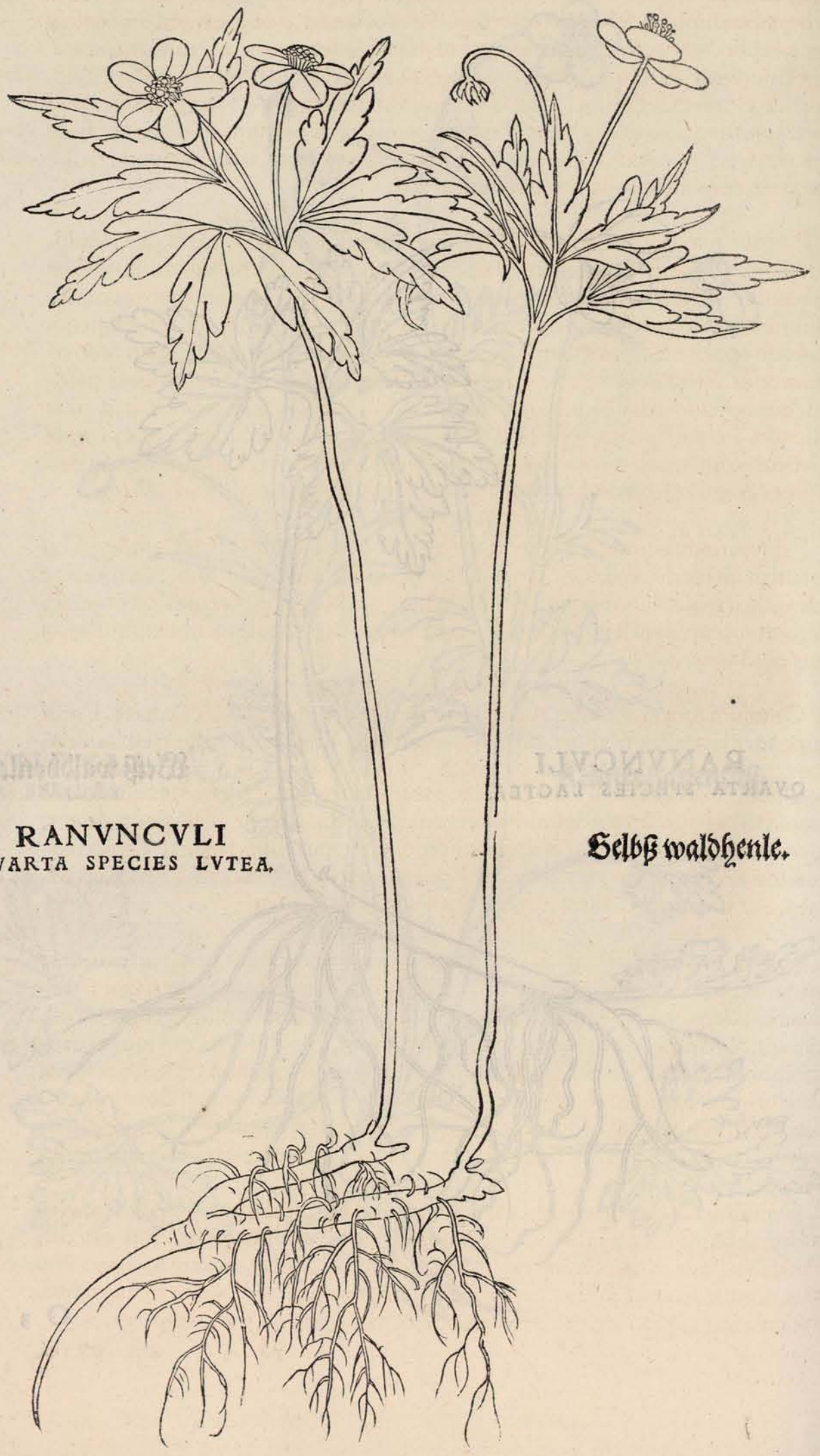

RANVNCVLI
QVARTA SPECIES LVTEA.

Gelbß waldhenle.

SCD Lyon 1

A amaram, adnascentias Ellebori modo habentem. Cæterum effecit cultura, ut qui in limitibus simplici foliorum compage flores oriantur, gemino quodam densoq; ac multiplici foliorum stipatu nunc in hortis colluceſcãt, quemadmodũ pictura affabrè monstrat. Alterum genus lanuginosius, uel ut Plinius inquit folioſius, altiore caule, pluribus foliorum inciſuris, copioſiſſimũ in Sardinia, acerrimumq;, quod iam Apium ſylueſtre nominant. Tertium genus ualde paruum, graui odore, flore qui auri ſpeciem refert. Quartum huic ſimile, flore autem lacteo aut luteo, radice longiore, & modo quodam nodoſa, guſtu acri. *Alterum.* *Tertium.* *Quartum.*

LOCVS.

Primum genus Ranunculi ſylueſtris lutei ſine cultura circa fluenta, & in limitibus pratisq; humidis & uliginoſis prouenit. Hortenſis uero adhibito cultura in hortis naſcitur. Alterum genus ſecus aquas & fontes gignitur, & apud Sardos copioſiſſimum. Ea ſi comedatur, ueſcentibus neruos contrahit, rictuq; ora diducit, ut qui mortem oppetunt, uelut ridentiũ facie intereant. Ob id Sardonius riſus in prouerbium ceſſit. Etſi autem noſtra non perinde efficax ſit atq; ea quæ in Sardinia naſcitur, tamen hanc uehementiſſima etiam erodendi facultate eſſe prædítam, guſtus oſtendit. Tertium genus in pratis & campeſtribus paſſim prouenit. Quartum, ut Germanicum nomen palàm demonſtrat, ſyluis familiare eſt. Luteum uero in ualle ſupra & infra Bebenhuſum monaſterium iuxta aquas copioſiſſimè naſcitur. *Sardonius riſus.*

TEMPVS.

Primum genus hortenſis Ranunculi lutei, ſtatim inter initia Aprilis floret: Maio autem menſe diſperit, & nuſquam ſubinde conſpicitur. Secundum & tertium genus itidem tota æſtate inueniri poſſunt. Quartum in uere, Aprili nimirum menſe, tantum apparet, quo ſanè tempore hoc ipſo ſyluę, luci & nemora ſcatent, floribusq; eius candicant.

B TEMPERAMENTVM.

Omnium tum radix, tum uniuerſa herba uehementer calida & ſicca eſt. Primi tamen generis ſylueſtris lutei, nõ perinde ac reliquorũ acris admodum eſt facultas.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Omnium folia & caules teneri ſi illinantur, exulcerandi, & cruſtas cum dolore creandi uim habẽt. Proinde ſcabros ungues & ſcabiem tollunt, & ſtigmata delent, myrmecias, acrochordonas & alopecias modico tempore illita ſanant. Tepido eorundem decocto perniones fouentur. Radix ſicca tritaq;, ſternutamẽta naribus admota ciet. Dentium dolores adhibita lenit, eos tamen conterit.

EX GALENO.

Quatuor habet ſpeciatim Ranunculus differentias. Omnes uerò uehementer acrem facultatem poſſident, adeò ut cum dolore exulcerẽt. Hac itaq; ratione ſi moderatè utare, pſoras & lepras excoriant, & ungues leproſos diuellũt, ac ſtigmata diſcutiunt, & acrochordonas & myrmecias detrahunt. Quin & alopecias iuuant pauco tẽpore admota. Nam ſi diutius inhæreant, non excoriat ſolum cutis, ſed & in cruſtam uritur. Atq; igitur hæc omnia caulis & foliorum ſunt opera, ſi illinantur uiridia. Porrò radix arefacta ſternutatoriũ eſt medicamentũ ſimiliter aliis quæ ualenter deſiccãt. Sed & dentium dolores iuuat, ut & eos, uehementer ſcilicet exiccando, frangat.

EX PLINIO.

Omnibus uis cauſtica, ſi cruda folia imponantur, puſtulasq; ut ignis faciũt. Ideo ad lepras & pſoras utuntur, & ad tollenda ſtigmata, cauſticisq; omnibus miſcent. Alopeciis imponunt, celeriter remouentes. Radix in dolore commanducata diutius, rumpit dentes. Eadem ſicca conciſa, ſternutamentũ facit. Noſtri herbarij ſtrumeam uocant, quoniam medetur ſtrumis, & panis, parte in fumo ſuſpenſa.

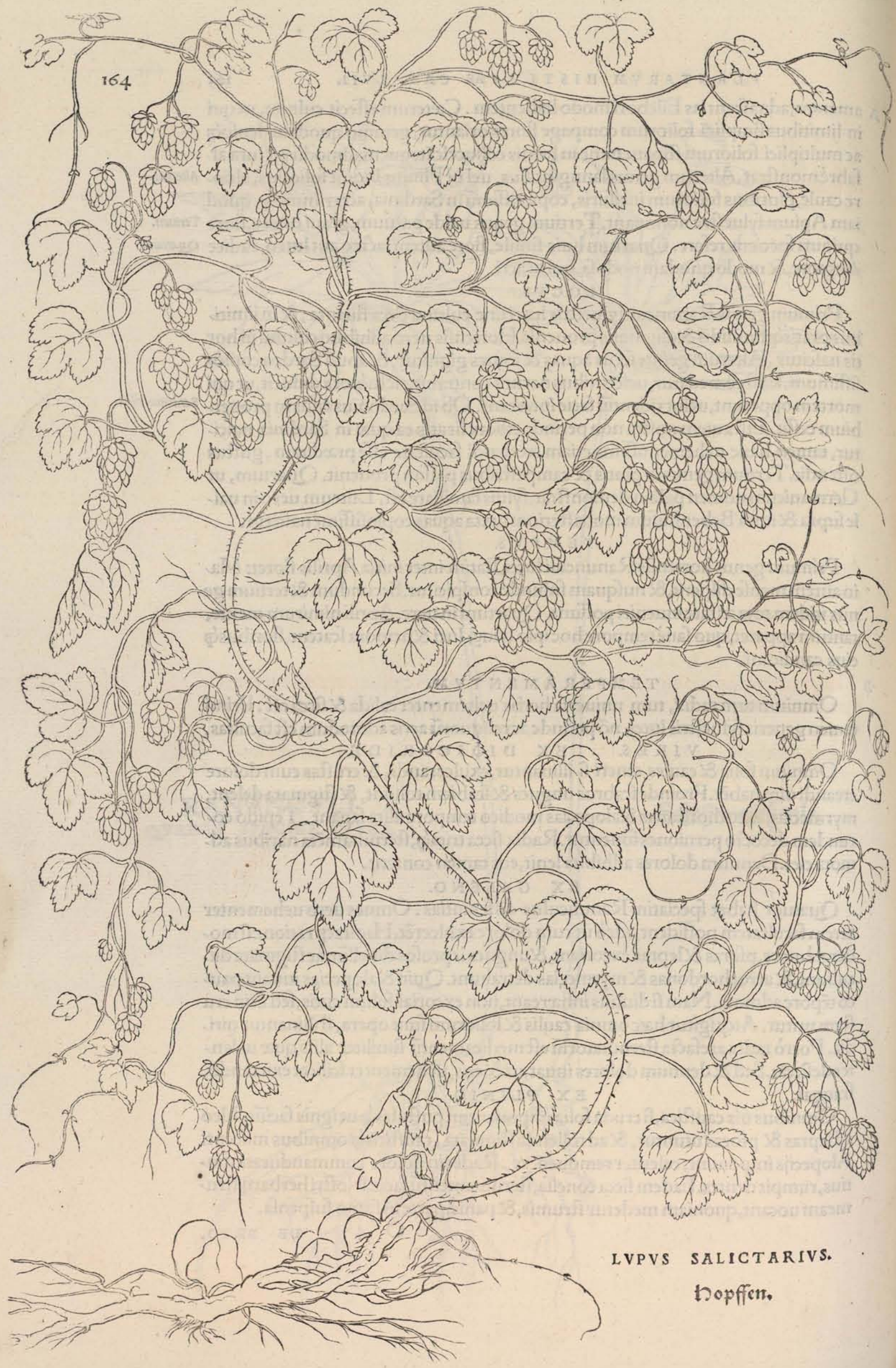

LVPVS SALICTARIVS.

Hopffen.

SCD Lyon 1

A

NOMINA.

BRYON Græcis recentioribus, Lupus ſalictarius Latinis, Lupulus officinis, uulgo Humulus uocatur. Aliquot Italiæ rura, ad græcam appellationem alludentes, Bruſcandulam, quaſi Bryon ſcanſile nominãt. Germani Hopffen. Græci autem Bryon à Bryoniæ ſimilitudine haudubiè nominarunt. Lupus uero ſalictarius, quia ſubit ſcanditq; ſalices, & arbuſta omnia circumuoluendo ſe circumplectitur, appellatus eſt. Hinc quoque Lupus reptitius nonnullis nominatur.

Lupulus.
Humulus.
Bryon.
Lupus ſalictarius.
Lupus reptitius

FORMA.

Caules habet aculeatos, longiſsimosq;. Folia uitis albæ, hiſpida, & nigriora. Flores cinereos ſeu candicantes, ac multis exilibus folliculis ſquamatim compactiles. Radicem ſubnigram, longam.

LOCVS.

Paſsim & copioſe in Germania noſtra iuxta uepres & ſalicta prouenit, ex eaq; ceruiſiam potum, quo uini uice utuntur, Germani conficiunt. Ideoq; in hunc uſum in hortis plantatur.

TEMPVS.

Auguſto menſe floret & Septembri.

TEMPERAMENTVM.

Sunt qui refrigerare Lupulum dicant, alij temperamento medium eſſe putant. At utriq;, mea quidem ſententia, falluntur: flores enim quorum potiſsimũ uſus eſt, calidos & ſiccos eſſe, odoris & grauitas, & immodica amaritudo teſtant. Antiquus etiam herbarius calidum & ſiccum in ſecundo ordine eſſe tradit. Denique conſtat radices quoque eius calidas eſſe.

B

VIRES. EX RECENTIORIBVS.

Bilem utranq; detrahit. Abſceſſus diſcutit. Pituitam in aqua inter cutem per aluum ducit. Succus eius crudus hauſtus uentrem magis ſubducit, minus uero obſtructiones aufert. Coctus uero magis ab obſtructionibus liberat, minusq; uentrem ſubducit. Auribus inſtillatus eas à putredine uindicat, & à fœtore liberat. Radices obſtructiones tollunt, lienis potiſsimum & iecoris.

DE VERO-

VERONICA
MAS.

Erenbreiß mennle.

SCD Lyon 1

VERONICA
FOEMINA.

Erenbreiß weible.

SCD Lyon 1

C

DE VERONICA. CAP. LIX.

NOMINA.

Veronica.

VETERIBVS Græcis & Latinis cognita fuerit nec ne hæc herba, nondum conſtat. Vulgus autem herbariorū hodie Veronicam, Germani Ehrenbreiß oder Grundheyl / ob mirificam ſanandi ulcera & uulnera facultatem nominant.

GENERA.

Duûm eſt generum Veronica: una mas, altera uerò fœmina. Diſcrimina earum ex deſcriptionibus patebunt.

FORMA.

Veronica mas herba eſt per terram ſerpens, cauliculo dodrantali & nonnunquã etiam longiore, rubeſcente & lanuginoſo, foliis oblongis, nigris, hirſutis & ſerratis, floribus in cacumine purpureis, ſemen in uaſculis loculi ſpeciem habentibus, radice tenui. Fœmina itidem per terram ſerpit caule lanuginoſo, foliis rotundis inſtar herbæ quæ Centummorbia & Nummularia hodie uocatur, minimè in ambitu inciſis, paulò quàm maris uiridioribus, floribus in luteo purpureis, ſemine in uaſculis rotundis, radice, ut mas, tenui.

LOCVS.

Naſcitur incultis & ſylueſtribus locis.

TEMPVS.

Iunio menſe floribus & ſemine abundat.

TEMPERAMENTVM.

Amaritudinem quandam & uehementem adſtrictionem in guſtu præ ſe fert, ut hinc calidam & ſiccam eſſe conijcere liceat.

D

VIRES.

Mirificè ad cruẽnta ac uetera uulnera & ulcera ſananda confert. Scabiei denique & omnibus cutis uitijs medetur. Ferũt quondam huius herbæ adiumento Regem Galliæ elephantiæ morbo correptum, à quodam uenatore ſanatum eſſe, cum is ceruum à lupo uulneratum eius herbæ comeſtione, & aſsidua in illa uolutatione, curaſſe ſeipſum animaduertiſſet. Tumores etiam, in quacunq; corporis parte fuerint, potiſsimum autem in ceruice, diſcutere poteſt. Recentiores huius uſum unicè commendant in febribus peſtilentialibus, iecoris & lienis obſtructionibus, potiſsimum uero pulmonis exulcerationibus.

DE BVLBO SYLVESTRI. CAP. LX.

NOMINA.

Cepa ſylueſtris.

Bulbi.

BOΛBOΣ ἄγριος Græcis, Bulbus ſylueſtris Latinis. Sunt quibus Cepa ſylueſtris appellatur. Germanicè Feld / wild oder ackerzwibel. Bulbos autem nominant radices ſuis membranis tunicatas, ſiue pluribus capitulis coagmententur, uno folliculo omnes ambiente, ſiue quadantenus diſtinctæ ſeparentur.

FORMA.

Herba eſt caule dodrantali, cauo, foliis porraceis, floribus lilij ſinuatim emicantibus, ſpecioſis, ſex foliis è calatho ſtellatim radiatis, ex uiridi in luteum tendentibus, capillo intus croceo, capitulo floribus decidentibus triangulari, ſeminibus pleno, radice bulboſa ceu Allium, citra odorem glutinoſa.

LOCVS.

In locis umbroſis, circaq; margines quorundam pratorũ copioſe prouenit. Quare in uallibus non procul à Tubinga iuxta monaſteriũ Bebenhuſenſe ſitis, & radice montis Auſtriaci ad pratum tenue uocatum, Bulbus plurimus naſcitur.

TEMPVS.

SCD Lyon 1

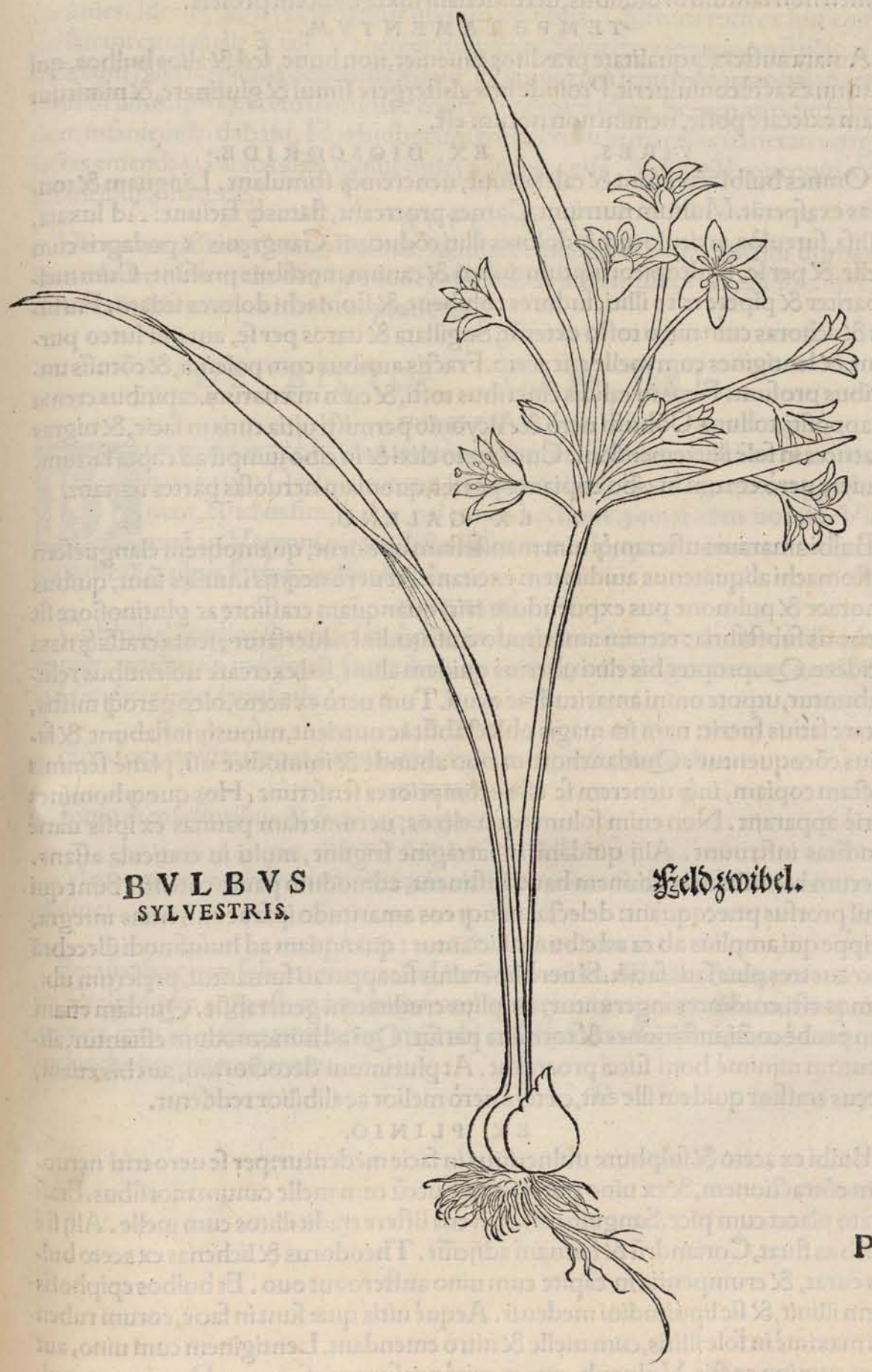

BVLBVS
SYLVESTRIS.

Feldzwibel.

P

C

TEMPVS.

Per initia ueris, Martio & Aprili menſibus erumpit, ac ſtatim ſubinde euaneſcit. Semen non tantum in caulibus, uerumetiam iuxta radicem profert.

TEMPERAMENTVM.

Amara auſteraq; qualitate præditos inueniet, non hunc, ſed & alios bulbos, qui guſtum exactè conſuluerit. Proinde hos abſtergere ſimul & glutinare, & nimirum etiam exiccare poſſe, nemini non notum eſt.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Omnes bulbi acres ſunt & calefaciunt, ueneremq; ſtimulant. Linguam & tonſillas exaſperãt. Multum nutriunt. Carnes procreant, flatusq; faciunt. Ad luxata, colliſa, ſurculos, articulorumq; dolores illiti cõducunt. Gangręnis & podagris cum melle, & per ſe, hydropicorũq; tumoribus & canum morſibus proſunt. Cum melle pariter & pipere trito illiti, ſudores cohibent, & ſtomachi dolores ſedant. Furfures & achoras cum nitro toſto exterũt. Sugillata & uaros per ſe, aut oui luteo purgant, & lentigines cum melle aut aceto. Fractis auribus cum polenta, & cõtuſis unguibus proſunt. Ficos in calidis cineribus toſti, & cum mænarum capitibus crematis appoſiti, tollunt. Cõbuſti uerò & Alcyonio permiſti uitia cutis in facie, & nigras cicatrices in ſole illiti emendant. Cum aceto elixi & in cibo ſumpti ad rupta faciunt. Cauere uerò eorum in cibo copiam oportet, quoniam neruoſas partes tentant.

EX GALENO.

Bulbi amaram auſteramq; uim manifeſtam obtinent, quamobrem elangueſcentis ſtomachi aliquatenus auiditatem excitant. At uerò neq; iis inutiles ſunt, quibus è thorace & pulmone pus expuendum erit, quanquam craſſiore ac glutinoſiore ſit corporis ſubſtantia: etenim amaritudo craſsitudini aduerſatur, lenta craſſaq; nata incidere. Quapropter bis elixi uberius quidem alunt, ſed excreare uolentibus relu-
D ctabuntur, utpote omni amaritudine exuti. Tum uerò ex aceto, oleo garoq; miſtis, eſitare ſatius fuerit: nam ita magis oblectabũt ac nutrient, minusq; inflabunt, & facilius cõcoquentur. Quidam horum cibo abunde & immodicè uſi, planè ſeminis auctam copiam, inq; uenerem ſe eſſe promptiores ſenſerunt. Hos quoq; homines uariè apparant. Non enim ſolum aqua elixos, uerumetiam patinas ex ipſis uariè condîtas inſtruunt. Alij quidam in ſartagine frigunt, multi in craticula aſſant. Verum hi multam coctionem haud ſuſtinent, admodum pauca cõtenti. Sunt qui nihil prorſus præcoquant: delectat nanq; eos amaritudo ipſa ac auſteritas integra, quippe qui amplius ab ea ad cibum alliciantur: quanquam ad huiuſmodi illecebrã duo aut tres plus ſatis faciẽt. Si uerò liberalius ſic apparati ſumantur, præſertim ubi, ut mos eſt, crudiores ingeruntur, amplius cruditatem generabũt. Quidam etiam non probè cocti, inflationes & tormina pariũt. Qui ad hunc modum eſitantur, alimentum minimè boni ſucci procreant. At plurimum decoctorum, aut bis etiam, ſuccus craſſior quidem ille erit, cætera uerò melior ac alibilior reddetur.

EX PLINIO.

Bulbi ex aceto & ſulphure uulneribus in facie medentur: per ſe uero triti neruorum cõtractionem, & ex uino porrigines. Succũ cum melle canum morſibus. Eraſi ſtrato placet cum pice. Sanguinem idem eos ſiſtere tradit illitos cum melle. Alij ſi è naribus fluat, Coriandrũ & farinam adiiciũt. Theodorus & lichenas ex aceto bulbis curat, & erumpentia in capite cum uino auſtero aut ouo. Et bulbos epiphoris idem illinit, & ſic lippitudini medetur. Aequè uitia quæ ſunt in facie, eorum rubentes maximè in ſole illitis, cum melle & nitro emendant. Lentiginem cum uino, aut cum cumino coctis. Vulnerib. quoq; mirè proſunt per ſe, aut, ut Damion, ex mulſo, ſi quinto die ſoluantur. Iiſdem & auriculas fractas curat, & teſtium pituitas. In articulorum doloribus miſcent farinam. In uino cocti illiti uentri, duritiem præcordiorum emolliunt. Dyſentericis in uino ex aqua cœleſti temperato dantur. Ad con

uulſa

A uulsa intus cum Silphio pilulis fabæ magnitudine. Ad sudorẽ tusi illinuntur. Neruis utiles. Ideo & paralyticis dantur iuxtà in pedibus. Qui sunt ruffi ex his, citissimè sanant cum melle & sale. Venerem stimulant. Syluestres interaneorũ plagas & uitia cum Silphio pilulis deuoratis sedant. Et satiuorum semen contra phalangia bibitur in uino. Ipsi ex aceto illinuntur contra serpentiũ ictus. Semen antiqui bibendum insanientib. dabant. Flos bulborum tritus crurum maculas uarietatesq; igne factas emendat. Elixos assis minus utiles adiiciunt esse, & difficilè concoqui ex ui uniuscuiusq; naturæ.

APPENDIX.

Hic quem pictum damus Bulbus, facultatẽ emolliendi & discutiendi duros tumores habet. Humidis denique & depascentibus ulceribus tostus calido cinere, & cum melle tritus atque admotus prodest.

DE BICIO▸ CAP▸ LXI▸

NOMINA.

BIKION Græcè, Vicia Latinè nominatur. Officinæ non sine maximo error ea pro Orobo utuntur. Germani alludentes ad græcam appellationem, Wicken simpliciter, uel cum adiectione zam wicken uocant. Vicia autẽ, ut Varroni placet, dicta est à uinciendo, quod item ut uitis capreolos habeat, quibus sursum uersus serpit. *officinarum error.* *Vicia unde dicta.*

FORMA.

Cubitali altitudine surgit, foliis Aphaces, angustioribus tamen, flore Pisi, minutis nigricantibusq; in siliquis seminibus, quorum quidem figura non rotunda est, sed, similiter lenti, latiuscula.

LOCVS.

Sicca loca maximè amat, inter autem segetes copiose prouenit.

B

TEMPVS.

Iunio mense floribus & semine prægnans est.

TEMPERAMENTVM.

Medium tenet caliditatis & siccitatis, ualidius tamen siccat, in secundo nimirum ordine.

VIRES. EX GALENO.

Semina hæc non solum insuauia, sed concoctu etiam difficilia, & aluum retinentia. Perspicuum ergo est, quum huiusmodi naturam obtineant, alimoniam quoq; quæ ex ipsis in corpus permanat, improbi crassiq; succi esse, idoneam ad humoris melancholici generationem.

SCD Lyon 1

VICIA Wicken.

SCD Lyon 1

A

NOMINA.

BAITTON Græcis, Blitum siue Blitus Latinis uocatur. Officinę hanc herbam cum Beta cõfundunt non sine magno errore. Germanis Maier dicitur. Blitum nomen inde traxit, quod iners & fatuum olus esset, sine sapore aut acrimonia ulla. Nam βλίτους stolidos & ignauos Græci dixerunt. Sic hodie græca imitatione socordes, & nullius momenti homines, bliteos appellamus. Ita Plautus in Truculento bliteam meretricem nominauit.

Officinarum error.

Blitum unde dictum.

βλίτοι.

FORMA.

Blitum non pingitur à Dioscoride, sed ab Hermolao Barbaro, homine non minus docto quàm diligente, in suo Corollario ijs uerbis describitur: Blitum erumpit ocyssimè, folijs betaceis, sine acrimonia fatuis & insipidis, semine ut Beta corticeo, copioso, racemoso, ut Atriplex. Radice non una, non in rectum tendente, sed multiplici, obliqua, & prolixa. Ex quibus utiq; uerbis omnibus perspicuum fit, herbam quam depictam damus esse Blitum. Hęc siquidem ocyssimè erumpit, atq; in altum tollitur, foliaq; Betacea prorsus habet. Insipida denique & sine acrimonia. Semen eius ut Betæ corticeum, copiosum, racematim singulis ramis insidens. Radice non una nititur, sed multiplici ac longa, non in rectum, sed obliquum tendente. Rectio rem tamen & magis descriptioni respondentẽ si quispiam protulerit, non grauabimur nostram mutare sententiam, ut qui probè perspectum habeamus in ijs herbis quæ à Dioscoride non descriptæ sunt, facillimè aliquem in tanta rerum penè omniũ caligine aberrare posse.

LOCVS.

Etsi sponte sua interdum herba hęc proueniat, tamen ut de Blito etiam tradunt, si culto solo semel nata fuerit, ipsa se per multa secula seminis deiectione reparat, ut
B etiam si uelis uix possit aboleri, sic semel nata pluribus annis restibili fertilitate prouenit.

TEMPVS.

Floret æstate & autumno, semineq; prægnans est.

TEMPERAMENTVM.

Blitum frigidum & humidum in secundo ordine.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Blitum oleris uice in cibum uenit. Aluo utile est, nullam tamen medicamentosam uim obtinet.

EX GALENO.

Aquosum est olus, ac uti quis non absurdè dixerit qualitatis expers, & insipidũ: quapropter non ex solo oleo garoq;, sed addito aceto sæpius meliusq; assumitur. Nõnihil etiam ad leuigandã aluum momenti affert, uerum idipsum perquam exiguum est, quoniam nulla ipsis acris nitrosaúe adest qualitas, quæ aluum ad excretionẽ irritare possit. Liquet etiã quod minima ab ipso alimonia in corpus dimanet.

EX PLINIO.

Blitum iners uidetur ac sine sapore aut acrimonia ulla. Vnde cõuicium fœminis apud Menandrum faciunt mariti. Stomacho inutile est. Ventrem adeò turbat, ut choleram faciat aliquibus. Dicitur tamen aduersus scorpiones potum è uino prodesse, & clauis pedum illini. Item lieni & temporum dolori ex oleo. Hippocrates menstrua sisti eo cibo putat.

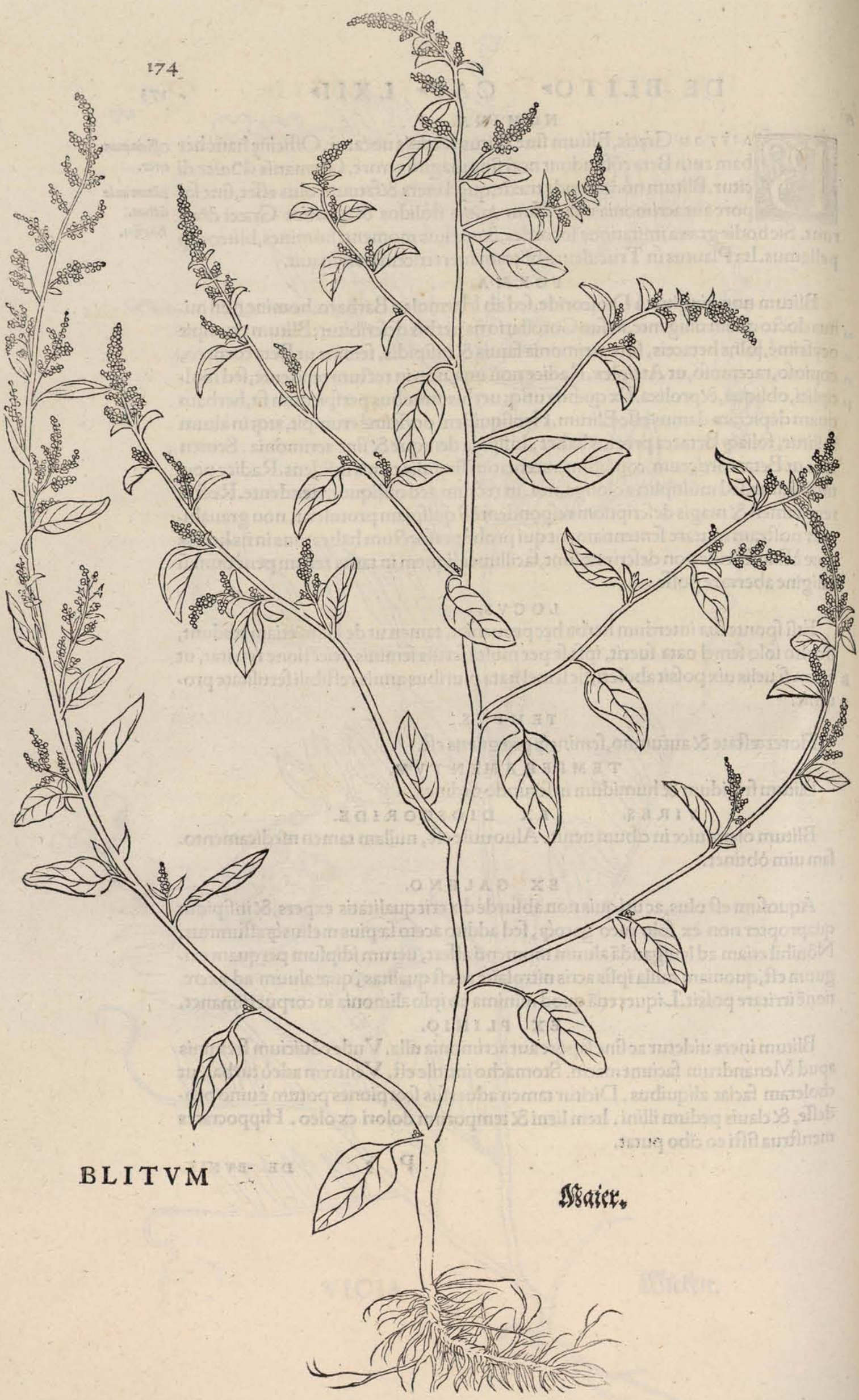

BLITVM

Maier.

A

NOMINA.

BOYNIAΣ Græcis, Romanis Napus, Germanis Steckrůb appellatur. Buniadis autem appellationẽ à tumente figura quam præ ſe fert, Græci deduxerunt. Nanq; radix Napi buniadis in amplitudinẽ excreſcit, & in rotundum extuberat. Cliuos ſiquidem, colles, uerrucoſaq; loca Βουὸς nominant. *Napus.* *Bunias quare dictus.* *Βουοί.*

GENERA.

Napi buniadis, quem Galenus & alij ueteres in Raporum cenſum reponunt, duo ſunt genera. Vnum ſatiuum, quod forma proximè ad Braſsicam tertiæ ſpeciei accedit, radicemq; oblongiorem obtinet. Germani huius generis Napos, Trucken ſteckrůben nominant. Alterum ſylueſtre, quod folijs ſuis Erucæ non diſsimile eſt, radice ampliore, & rotundiore. Germanicè Naßſteckrůben appellantur eius generis Napi. *Napus Bunias ſatiuus.* *Syluestris.*

FORMA.

Folia habet Rapi, leuiora, Erucæ modo laciniata, caulem cubitalem, interdum altiorem, rotundum, flores luteos, Braſsicæ proximos, ſemen in ſiliquis, radicem oblongam.

LOCVS.

Bunias gaudet frigidis locis.

TEMPERAMENTVM.

Cum eaſdem quas Rapum uires habeat Bunias, neceſſe eſt idem etiam ut obtineat temperamentum. Eſt itaq; Napus bunias in ſecundo ordine calidus, & in primo humidus.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Radix Buniadis elixa, flatus creat, minus tamen quàm Rapum nutrit. Semen
B eius potum letalia uenena inefficacia reddit. Miſcetur antidotis. Radix etiam eius ſale condîtur.

EX GALENO.

Eaſdem quas Rapa uires obtinent. Vide itaque caput de Rapis.

SCD Lyon 1

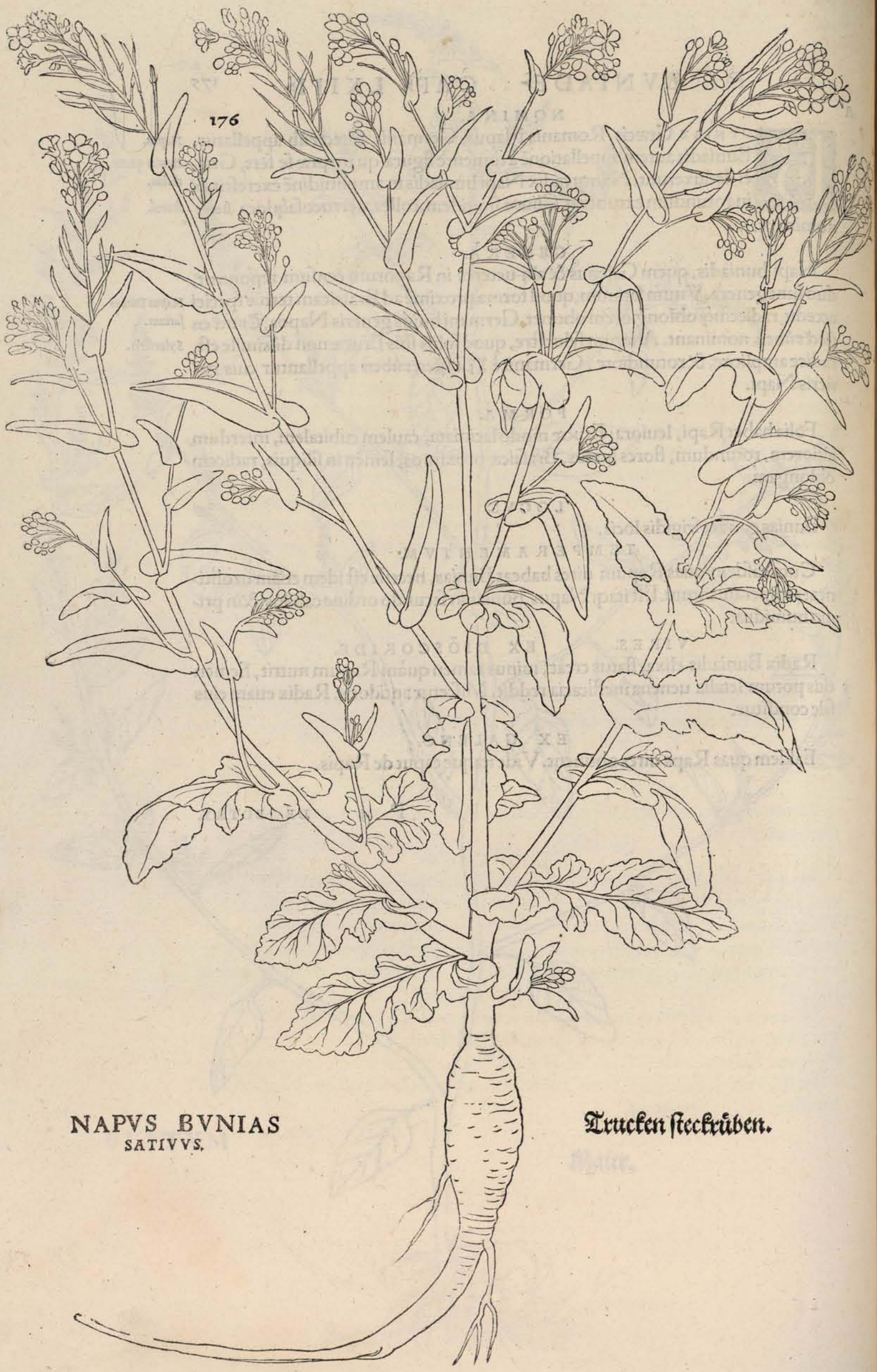

NAPVS BVNIAS
SATIVVS.

Trucken ſteckrüben.

SCD Lyon 1

NAPVS BVNIAS
SYLVESTRIS.

Naßsteckrüben.

SCD Lyon 1

C

NOMINA.

Botrys unde dicta.

BOTPYΣ Græcis, Botrys Latinis appellatur. Officinis & uulgaribus herbarijs incognita. Germanis haud ineptè Traubenkraut nominabitur. Botrys uerò dicta est à semine, quod racematim ramulis adnascitur.

FORMA.

Herba tota est lutea, fruticosa, sparsa, multaq; alarum caua habens. Semen totis ramulis adnascitur. Folia Cichorio similia obtinet, totaq; ualde odorata est, ideoq; uestibus apponitur. Ex qua quidem descriptione omnibus manifestum fit, herbam cuius picturam exhibemus esse legitimã Botryn: uniuersa enim herba ad luteum colorem uergit, fruticosa est, & multis stolonibus fusa, foliis Cichorij, odoratis, semine circa ramulos totos in racemos collecto nascente. Quid multa? nulla est prorsus nota, quæ illi non appositissimè quadret.

LOCVS.

Nascitur circa profluentes aquas & torrentes. In Germania tamen, quod equidem sciam, non nisi sata prouenit.

TEMPVS.

Augusto & Septembri ad maturitatem maximè peruenit: quibus etiam mensibus, ut Ruellius annotauit, uenalis herba per Parisiensium urbem defertur. Odoris enim gratia Galli uestimentis, pannis, & linteis curiosè interponunt. Apud Germanos tamen eius herbæ nulla est gratia, quod illis hactenus ignota fuerit.

TEMPERAMENTVM.

Calidam & siccam esse Botryn amaritudo eius quæ gustui occurrit, facilè monD strat. Item uis eius incidendi, quæ illi propter calorem, tenuitatemq; inest.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

In uino pota orthopnœas lenit.

EX PAVLO.

Planta est admodum odorata, quæ cum uino pota non nisi recta ceruice spirantibus auxiliatur.

EX PLINIO.

Medetur orthopnoicis.

SCD Lyon 1

BOTRYS

Traubenkraut.

SCD Lyon 1

DE BARBA CAPRI▸ CAP▸ LXV▸

NOMINA.

Hæc herba non eſt Pycnocomõ.

Barba capricur dicta.

VOnomine ueteribus Græcis & Latinis hæc herba uocata ſit, nobis nondum compertum eſt. Neque enim Pycnocomon eſt, quòd à deſcriptione illius prorſus abhorreat. Quare Barbam caprinã interea donec certius nomen nacti fuerimus, nuncupabimus, à florum nimirum figura, quæ caprinam barbam referre uidetur. Germanicè Wald geißbart/ ut eam ſegregaremus ab altera eiuſdem nominis, quæ non in ſyluis, ut hæc ipſa, naſcitur, ſed in pratis & ſenticetis, appellare nobis placuit.

FORMA.

Caulem habet tricubitalem, anguloſum, folia Caſtaneę aut Corylo ſimilia, in ambitu ſerrata, flores candidos, exiguos, racematim compactos, inſtar barbę canæ dependentes, radicem nigram, lignoſam, intus candidam. Flores eius in iulos abeũt.

LOCVS.

Prouenit in obſcuris ſyluis, & uallibus nonnunquam minus apricis.

TEMPVS.

Floret Iunio menſe, ac ſubin de ſemen profert.

TEMPERAMENTVM.

Calidam & ſiccam eſſe hanc herbam facilè ex guſtu deprehenditur: miram enim amaritudinem, in radice potiſſimum, guſtata exhibet.

VIRES.

Abſtergit hauddubiè expurgatq́, & quæ in uenis eſt craſſitiem incîdit. Quamobrem menſes ducit, educendoq́ ex thorace, & pulmone puri auxiliatur. Et in ſum
D ma, ſiue craſſa in eis pituita, ſiue pus, ſiue aliud quippiam continetur eiuſmodi, expurgat. Hac utiq́ ratione & morbo comitiali competit. Extrinſecus illita & impoſita, tumores ex pituita ortos diſcutit.

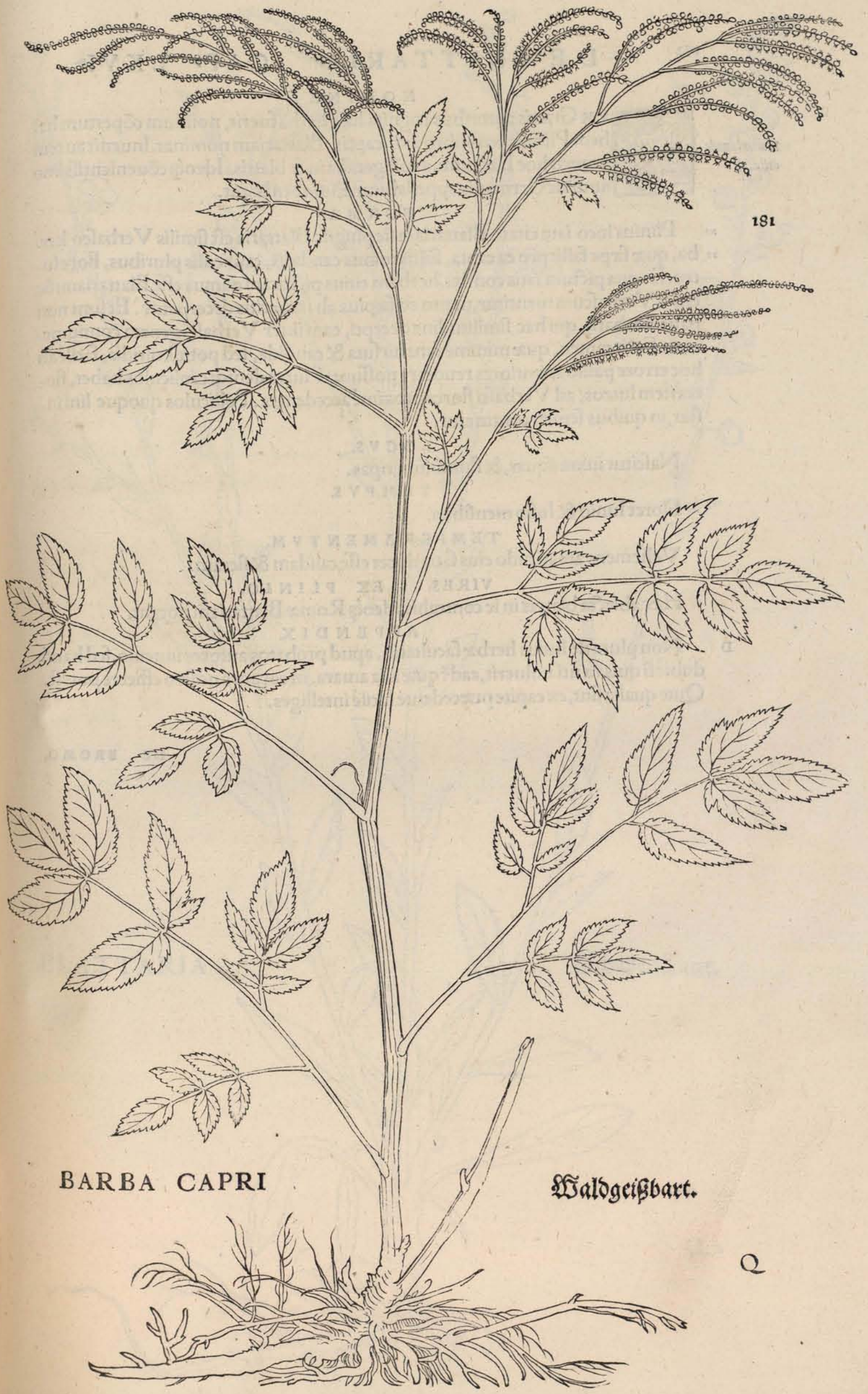

BARBA CAPRI

Waldgeißbart.

SCD Lyon 1

DE BLATTARIA. CAP. LXVI.

C

NOMINA.

Blattaria unde dicta.

NVM Græcis autoribus cognita hæc herba fuerit, nondum cõpertum habeo. Plinius certè libro xxij. cap. ix. Blattariam nominat. Inuenit autem nomen hoc Latinum, à colligendis in se blattis. Ideoq; cõuenientissimo nomine Germanis appellabitur Schabenkraut.

FORMA.

» Plinius loco iam citato Blattariam sic pingit: Blattaria est similis Verbasco her-
» ba, quæ sæpe fallit pro ea capta, foliis minus candidis, cauliculis pluribus, flore luteo. Ex qua pictura satis constat, herbam cuius picturam damus esse Blattariam: sic enim Verbascum mentitur, ut pro eo sæpius ab imperitis decerpatur. Et sunt non pauci herbarij, qui hac similitudine decepti, eam inter Verbasci genera connumerent. Folia tamen, quæ minimè sunt hirsuta & candida, sed potius uiridia, facilè ab hoc errore paulò attentiores reuocare possunt. Plures denicq; cauliculos habet, flores item luteos, ad Verbasci flores proximè accedentes. Folliculos quoque lini instar, in quibus semen continetur.

LOCVS.

Nascitur iuxta aquas, & fluminum ripas.

TEMPVS.

Floret Iunio & Iulio mensibus.

TEMPERAMENTVM.

Vehemens amaritudo eius satis docet esse calidam & siccam.

VIRES. EX PLINIO.

Hæc abiecta blattas in se contrahit, ideoq; Romæ Blattariam uocant.

APPENDIX.

D Non plura de huius herbæ facultatib. apud probatos autores inuenio, sed haud dubiè si quis ea uti uoluerit, eadẽ quæ alia amara, in corpore nostro efficere potest. Quæ qualia sint, ex capite præcedente facilè intelliges.

BLATTARIA Schabenkraut.

SCD Lyon 1

C

NOMINA.

BPΩMOΣ Græcè, Auena Latinis ac Officinis, Germanis Habern dicit.

FORMA.

Foliis & culmo Tritico similis, geniculis intersecto. In summo uerò fructum habet ueluti locustas duplici crure diuaricatas, in quo semen includitur. Radicem copiosam.

LOCVS.

Passim in Germaniæ agris nascitur, ac iumentorum potius quàm hominum pabulum existit.

TEMPVS.

Seritur Martio mense, metitur autem Augusto.

TEMPERAMENTVM.

Auena ut medicamẽtum refrigerat, Galeno autore: ut alimentum uerò, eodem teste, calefacit sufficienter. Vtroque uerò modo exiccat.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Semen eius haud secus quàm hordeum ad cataplasmata utile. Puls etiam ex ea fit cohibendæ aluo accõmodata. Succus eius in sorbitione acceptus, tussientibus prodest.

EX GALENO.

Auena ut medicamentum similem hordeo uim obtinet. Nam illitum desiccat, & digerit mediocriter, & sine morsu. Nonnihil etiam adstrictionis obtinet, ut uentris profluuia iuuet.

EX PLINIO.

D Semen utile ad cataplasmata atque hordeum & similia. Prodest tussientibus succus. Auenæ farina in aceto tollit næuos.

SCD Lyon 1

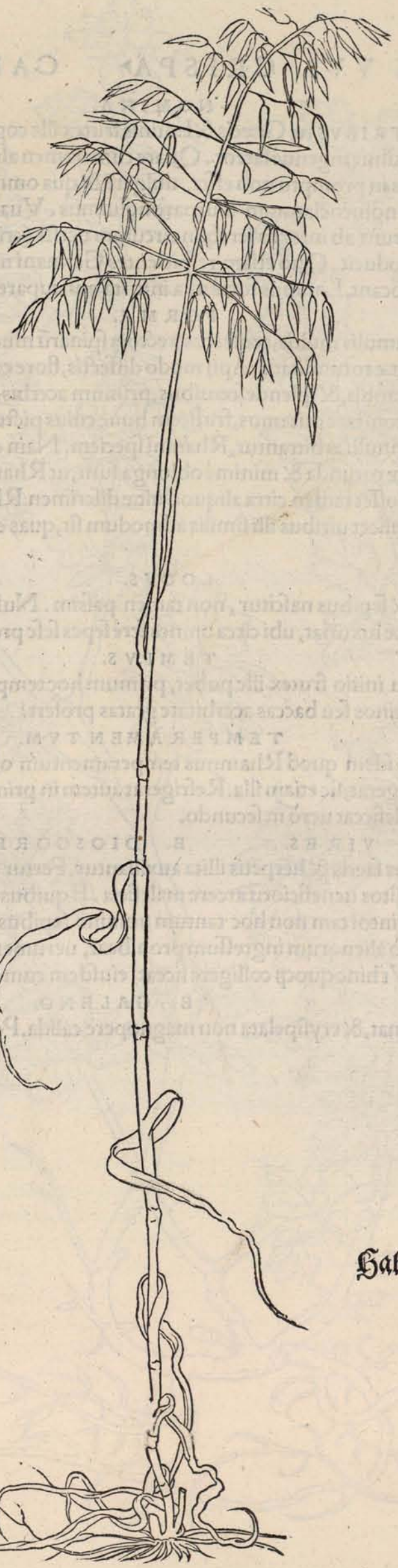

AVENA

Habern.

SCD Lyon 1

C

NOMINA.

VETERIBVS ne Græcis & Latinis frutex ille cognitus fuerit, me ignorare adhuc ingenuè fateor. Quare cum nomen aliud quo hunc appellaremus in promptu non esset, uulgarẽ & qua omnes hodie herbarij utuntur nomenclaturam usurpare uoluimus. Vuam autem crispam fruticem hunc dixerunt ab intortis fereq; in circulum uersis (crispa alij uocant) folijs, & acinis quos producit. Quo etiam respicientes Germani nostri, Krußbeer / oder Krüselbeer uocant. Latinius fortè uua intorta nuncuparetur.

Vua crispa cur dicta.

FORMA.

Frutex est ramulis multis, aculeatus, rectoq; spinarũ mucrone horridus, folijs intortis ac circinatæ rotunditatis, Apij modo dissectis, flore ex herbido purpurascente, acinis candicantib. & splendescentibus, primum acerbis, à maturitate dulcibus. Ex ijs abunde constare putamus, fruticem hunc cuius picturã exhibemus, non esse primam, ut nonnulli arbitrantur, Rhamni speciem. Nam etsi cætera respondeant, tamen folia quæ rotunda & minimè oblonga sunt, ut Rhamni, repugnare manifestè uidentur. Posset tamen citra aliquod uitæ discrimen Rhamni generibus annumerari, quod scilicet uiribus illi similis admodum sit, quas etiam illi suo loco adscribemus.

LOCVS.

In frutetis & sepibus nascitur, non tamen passim. Nusquam autem copiosius quàm Tubingæ luxuriat, ubi circa omnes ferè sepes sese profundit.

TEMPVS.

Veris statim initio frutex ille pubet, primum hoc tempore folia, dein flores, ac
D non diu pòst acinos seu baccas acerbitate gratas profert.

TEMPERAMENTVM.

Hauddubiè idem quod Rhamnus temperamentum obtinet. Vt enim hic adstringit & refrigerat, sic etiam illa. Refrigerat autem in primo completo, aut secundo incipiente, desiccat uerò in secundo.

VIRES. E DIOSCORIDE.

Folia ignibus sacris & herpetis illita auxiliantur. Fertur & ramos eius foribus & fenestris appositos ueneficiorũ arcere maleficia. E quibus Dioscoridis uerbis satis liquet, Vuam intortam non hoc tantum nomine sepibus apponi ut easdem muniat, atqueadeò alienorum ingressum prohibeat, uerumetiam ut uenefícia ab hortis propulset. Vt hinc quoq; colligere liceat, eiusdem cum Rhamno esse facultatis.

E GALENO.

Herpetes sanat, & erysipelata non magnopere calida. Porrò ad hæc teneris utendum est folijs.

DE BALSA-

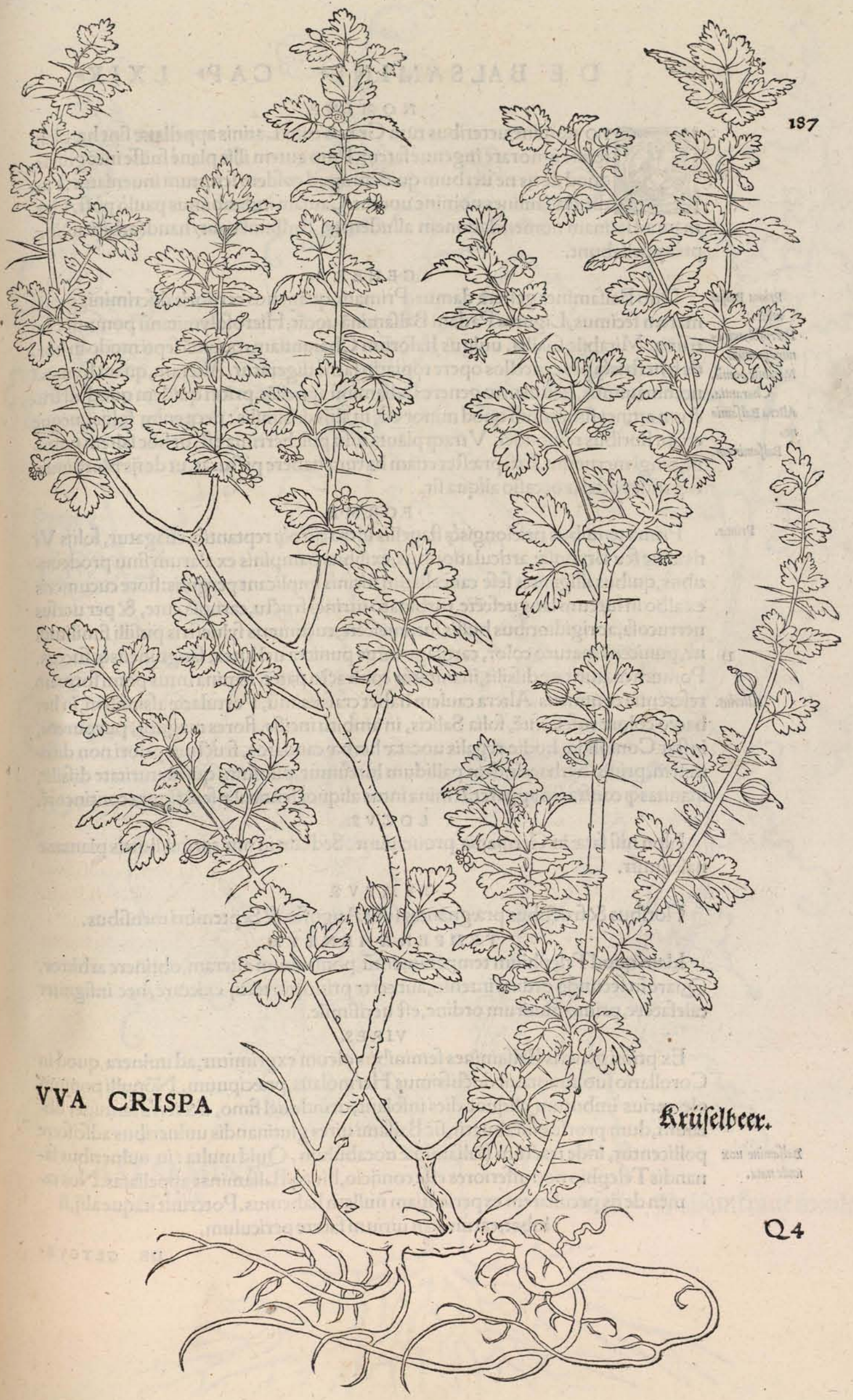

VVA CRISPA

Krüſelbeer.

SCD Lyon 1

DE BALSAMINE. CAP. LXIX.

C

NOMINA.

 VO nomine ueteribus tum Græcis cum Latinis appellatæ sint hæ plantę, me ignorare ingenuè fateor. Puto autem illis planè fuisse incognitas, quod de ijs ne uerbum quidem apud eosdem scriptum inueniatur. Hodie Balsamines nomine uocant. Causam indicabimus paulò pòst. Germani ad latinam nomenclationem alludentes, Balsam kraut/haud (arbitror) ineptè appellabunt.

GENERA.

Prima Balsamine. *Hierosolymitanum pomum.* *Mirabile pomũ.* *Charantia.* *Altera Balsamine.* *Balsaminum.*

Duo Balsamines genera damus. Primam, quam nos certioris discriminis gratia marem fecimus, Ligures Padani Balsaminã uocãt, Hierosolymitanũ pomum Hetruria, Mirabile Gallia, uulgus Italorum Charantiam, quoniã septi modo in hortis fenestrisq; per cancellos opere topiario facilè digeratur. Alteram, quam fœminã nominauimus, Itali neutro genere Balsaminũ appellãt, priori quidem quod ad fructum attinet similis, nisi quod minor est, in alijs dissimilis: neq; enim folijs, neque etiam floribus respondet. Vtraq; planta uisu pulcherrima est, ut hoc saltem nomine pingi meruerint. Etsi præstet etiam harum habere picturas, ut de ijs plura inuestigandi posteris occasio aliqua sit.

FORMA.

Primæ.

Prima tenuibus prælongisq; flagellis ultro citroq; reptantib. euagatur, folijs Vitis albæ seu Bryoniæ, articulatioribus, exilibus pampinis ex alarum sinu prodeuntibus, quibus illigantes sese cancellatim uicinis implicant pergulis: flore cucumeris ex albo in luteum languescẽte, turbinato utrinq; fructu, carnosa cute, & per uersus uerrucosa, ac rigidioribus bullis intumescẽte, cucumeris syluestris pusilli similitudi
D ne, puniceus maturo color, cartilago intus punicea uel lutea, sanguineusq; succus. Pomum maturitate dissilit, inanitasq; confracto patet, semina intus pomi formam
Alterius. referentia continens. Altera caulem habet crassissimũ, Portulacæ assimilem, in herbaceo colore rufescentẽ, folia Salicis, in ambitu incisis, flores magnos, purpureos, instar Consolidæ hodie regalis uocatæ herbæ caudatos, fructum priori non dissimilem, primo herbaceũ, dein pallidum luteúmue, pilosum, qui maturitate dissilit, inanitasq; confracto apparet, semina intus aliquot lenticulæ ferè figura continentẽ.

LOCVS.

Non nisi satæ in Germania proueniunt. Sed iam in multorum hortis plantatæ nascuntur.

TEMPVS.

Floribus & fructibus prægnantes sunt Augusto & Septembri mensibus.

TEMPERAMENTVM.

Idem quod Telephium temperamentũ, potissimum alteram, obtinere arbitror. Quare in secundo ordine intenso, aut certe principio tertij exiccare, nec insigniter calefacere, primo nimirum ordine, est uerisimile.

VIRES.

Ex primi generis Balsamines seminibus oleum exprimitur, ad uulnera, quod in Corollario suo annotauit doctissimus Hermolaus, præcipuum. Nõnulli pomum oleo prius imbutum aliquot dies insolant, deinde uel fimo, uel terra tantisper obruunt, dum prorsus intabuerit, sic Balsami uires glutinandis uulneribus adsciscere
Balsamine uox unde nata. pollicentur, inde tractum Balsaminæ uocabulum. Quid multa? in uulneribus sanandis Telephio non inferiores esse conijcio, hinćq; Balsaminas appellatas. Nos tamen de ijs peculiarem experientiam nullam habemus. Poterunt itaque alij, si lubet, earundem uirium facere periculum.

DE GLYCYR-

SCD Lyon 1

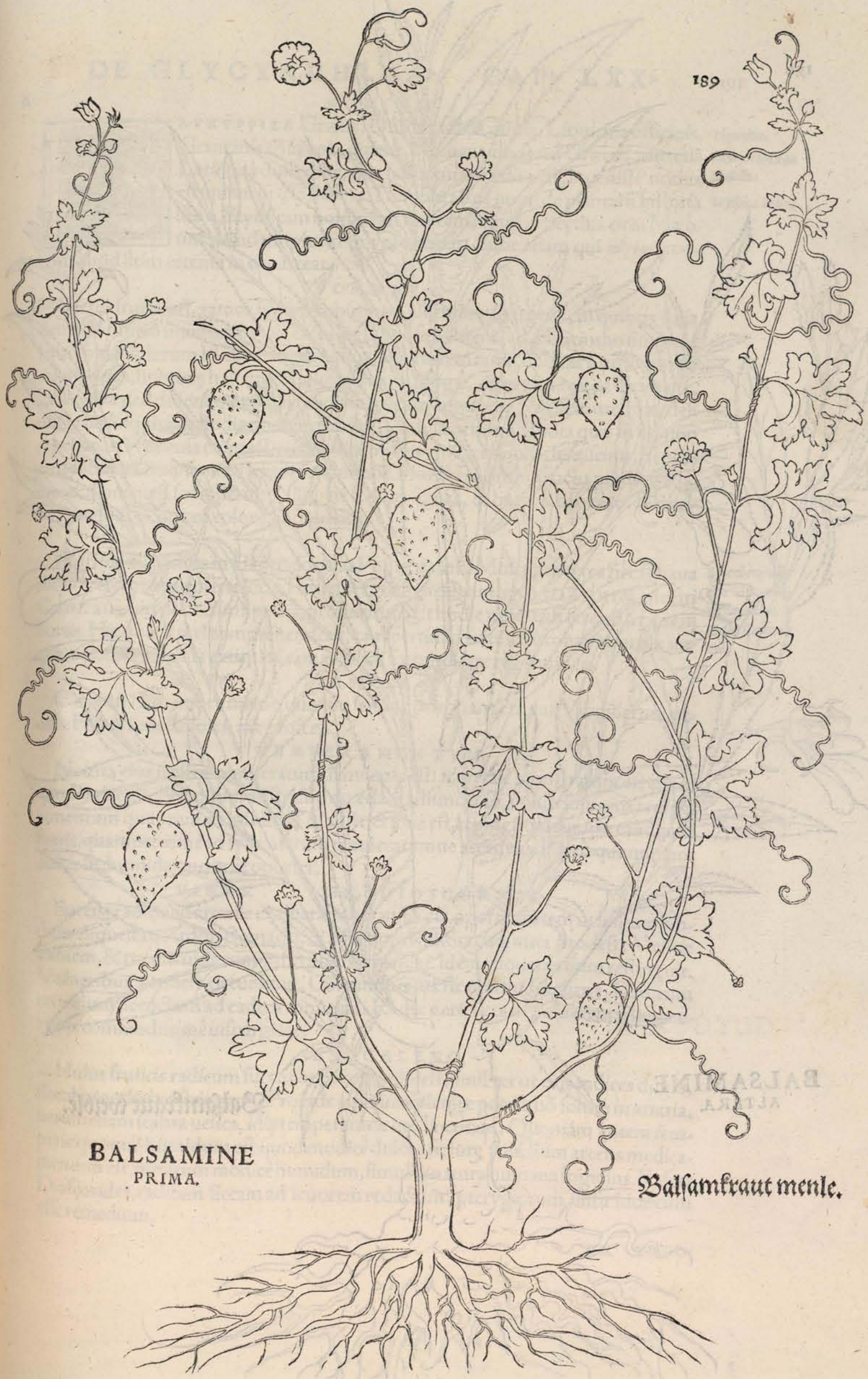

BALSAMINE
PRIMA.

Balſamkraut menle.

SCD Lyon 1

BALSAMINE
ALTERA.

Balſamkraut weible.

SCD Lyon 1

DE GLYCYRRHIZA. CAP. LXX.

A

NOMINA.

ΑΥΚΥΡΡΙΖΑ Græcis, Dulcis radix Latinis, Liquiritia officinis, Germanis Süßholtz dicitur. Nomen tum apud Græcos, tum etiã Latinos à dulcedine, qua radix eius prædita est, inuenisse notius est, quàm ut dici debeat. Theophrastus nono de plantarũ historia libro, Scythicam nominauit radicem, quod in Scythia circa Mæotim paludem plurimum proueniat. Sunt etiam qui ἄδιψον uocitent, quod sitim retenta in ore arceat.

Liquiritia.

Glycyrrhiza un de dicta.

Scythica radix.

FORMA.

Breuis frutex est, ramos binûm cubitorum altitudine spargens, in quibus folia densa, Lentisco similia, pinguia, tactuq; glutinosa. Florem fert Hyacintho similem. Fructum pilularum Platani magnitudine, asperiorem tamẽ, siliquas Lentis modo rubescentes, breuesq; habentẽ. Radices illi sunt longæ, colore buxeæ ut Gentianę, subacerbæ, sed dulces, quæ Licij modo in succum coguntur & densantur. Hæc deliniatio ita Liquiritiæ hodie uocatæ quadrat, ut nulla penitus sit nota quæ in illa non reperiatur. Fruticosa enim est, ramos bicubitales emittens, folijs lentiscinis, densis, pinguibus, tactuq; sequaci lentore glutinosis. Flore Hyacinthi, fructu pilularũ Platani crassamento, sed asperiore, siliquas Lentis figura, & breues habente. Radicibus prælongis, buxeo colore, & dulcibus.

LOCVS.

Plurima & optima in Cappadocia ac Ponto nascit. Multa præterea nec ignaua aliquot Germanię nostræ locis, Pabenbergensi prę sertim agro, IOACHIMI nostri Camerarij, uiri doctissimi, patria, producitur. Et hodie nusquam ferè nõ seritur in hortis. His quæ semel comprehenderit, tam pertinaci fertilitate cohæret, ut uix unquam possit radicitus extirpari, tam restibili fœcunditate regerminat.

Pabenbergensis ager Glycyrrhiza fœcundus.

Ioach. Camerarius.

B

TEMPVS.

Carpitur Septembre mense, quando semine prægnans est, aut Vergiliarum occasu. Flores suos Iulio mense profert.

TEMPERAMENTVM.

Natura eius nostræ temperaturæ familiaris est: nam tale monstratum est esse id quod dulce est. Sed quum adstrictio quædam adiuncta sit, uniuersum eius temperamentum quantum ex caliditate & adstrictione est, tepidę potissimum caliditatis fuerit, quamproximè ad symmetrum temperatúmue accedens. Porrò quum etiam dulcis sit, humida quoq; sit oportet.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Succus radicis ad arteriæ exasperationes utilis est, oportet autem ut linguæ subditus eliqueſcat. Ardori stomachi, & ad iecinoris thoracisq; uitia prodest. Vesicæ scabiem, & renum uitia cum passo potus emendat. Idem eliquatus sitim restinguit. Vulneribus prodest circunlitus. Cõmanducatus stomacho succurrit. Radicum recentium decoctum ad eadem conuenit. Radix uero sicca in puluerem trita, pterygijs commodissimè inspargitur.

EX GALENO.

Huius fruticis radicum succus in primis utilis est, similiter ut eius radices dulcis, simulq; modicè adstringens. Proinde asperitates lenire potest, nõ solum in arteria, uerumetiam scabra uesica, idq; temperaturæ mediocritate. Quoniam autem temperie quoque humidum est quod modicè dulce est, iure sanè sitim arcens medicamentum est, nimirum modicè humidum, simul & natura humana frigidius. Refert Dioscorides, radicem siccam ad leuorem redactam, pterygiorum illitu idoneum esse remedium.

EX THEO-

GLYCYRRHIZA

Süßholtz.

SCD Lyon 1

EX THEOPHRASTO.

A Dulcis & Scythica radix utilis ad ſuſpiria, & tuſsim ſiccam, atq; in totum thoracis laborantis medicamento cõmoda redditur. Quin & ex melle ulceribus mederi poteſt. Sitim quoq; extinguit, ſi teneatur in ore. Qua de cauſa tum ea, tum Hippace, Scythas decem & duodecim dies degere, & uitam prorogare affirmant.

EX PLINIO.

Radicis uſus in ſubditis decocta ad tertias, cętero ad mellis craſsitudinẽ, aliquando & tuſa. E quo genere & uulneribus imponitur, & faucium uitijs omnibus. Item uoci utiliſsimo ſucco, ſic ut ſpiſſatus eſt linguæ ſubdito: item thoraci & iecinori. In ore habentes ſitim non ſentiunt: ob id quidam Adipſon appellauerunt eam, & hydropicis dedere ne ſitirent. Non parum auxilij confert ijs qui perpetua ſiti excruciantur: ideo cõmanducata & ſtomatice eſt, & ulceribus oris inſpergitur, ſæpe & pterygijs. Sanat ueſicæ ſcabiem, renum dolores, condylomata, ulcera genitalium. Dedere eam quidam potui in quartanis, drachmarum duarum pondere, & pipere, hemina aquæ. Cõmanducata ſanguinem ſiſtit ex uulnere. Sunt qui & calculos ea pelli tradiderunt. *Adipſon.*

DE GALEOPSI▸ CAP▸ LXXI▸

NOMINA.

ΓΑΛΗΟΨΙΣ, ἡ γαλεόβδολον græcè: Galeopſis, Vrtica labeo latinè, uulgo & officinis Scrophularia maior, Ficaria, Millemorbia & Caſtrangula dicitur. Germanicè Braunwurtz/Sauwurtz/groß feigwartzenkraut. Appoſitè autem Galeopſis appellatur, nomine ex græco & latino com- *Galeopſis cur dicta.*
B poſito, quod eius flores prorſus galeæ aſpectum referant. Aut ſi græca cum latinis componi haud poſſunt, γαλήοψις cum η & non ι, ut habent multa exemplaria, ſcribendum erit, ut idem ualeat ac muſtelæ aſpectum referens: flores enim nõ diſsimiles eſſe capiti illius animalis uidentur. Et ita legendum eſſe Plinius etiam teſtatur, qui Galeopſin hanc nominat herbam. Scrophulariam autem à curandis ſtrumis, quas ſcrophulas uocant recentiores, dixerunt. *Scrophularia maior.*

FORMA.

Totus cum ſuo caule & folijs frutex Vrticæ ſimilis eſt, læuiora tamen habet folia, & cum teruntur grauiter odorata. Flores illi tenues, & purpuraſcentes. Huius deliniationis notæ in uniuerſum omnes, nulla prorſus reclamante, herbæ quam uulgus Scrophulariam maiorem nominat, conueniunt. Frutex enim eſt qui ad humani corporis ferè longitudinem interdum aſſurgit, foliaq; Vrticæ habet, ſed læuiora, & quæ trita grauem fundunt odorem. Flores tenues, atque purpuraſcentes. Reſpondet etiam locus natalis, ut ex ſequentibus patebit. Eſſe autem ueterum Galeopſin uulgi Scrophulariam maiorem, præter ea quæ iam diximus, manuſcriptus quoque codex euidenter oſtendit, in quo pictura ita Scrophulariam refert, ut nemo ſit qui eam non agnoſcat. Huc accedit quod in deſcriptione, quam ex Dioſcoride deſumpſit, apertè teſtatur Scrophulariam maiorem alio nomine dictam eſſe Galeopſin & Galeobdolon. Neque facultates diſcrepant, ſed utrarunque ſimiles ſunt, adeò ut hauddubiè ueterum Galiopſis, recentiorum herbariorum ſit Scrophularia maior.

LOCVS.

Naſcitur circa ſepes, ſemitasq;, & in areis ædificiorum paſsim.

TEMPVS.

Colligitur Iunio & Iulio menſibus, tum enim potiſsimum floret.

GALEOPSIS Braunwurtz.

SCD Lyon 1

A

TEMPERAMENTVM.

Desiccat, extenuat, & discutit, adeoq; partium est tenuium, id quod amaritudo quam in gustu præ se fert, satis indicat.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Folia, succus, caulis & semen, duritias, carcinomata, strumas, parotidas & panos discijciunt. Oportet autem bis die cum aceto tepidum cataplasma imponere. Fouen tur & decocto eius utiliter. Ad nomas, gangrænas, & putrescentia cum sale illita prosunt.

EX PAVLO.

Galeopsis, quam alij Galeobdolon appellant, urticæ similis herba est, maiorem tamen læuorem habet, & odorem grauem. Scirrhosos tumores dissipat & emollit. Item ad nomas cataplasmatis modo illita confert.

EX PLINIO.

Galeopsis folia caulesq;, duritias & carcinomata sanant ex aceto trita & imposita. Item strumas, panos & parotidas discutiunt. Ex usu est & decocto succo fouere. Putrescentia quoque & gangrænas sanat.

APPENDIX.

Recentiores etiam Scrophulariæ tribuunt facultatem sanandi ulcera putrescentia, & mariscas. Succum eius mederi deformitati faciei iam ferè elephanticę tradunt, ut inde satis constet à Galeopsi non diuersam esse. Semen in expellendis & enecandis lumbricis esse efficax adijciunt, id quod ab eius amaritudine non abhorret.

DE GALLIO. CAP. LXXII.

B

NOMINA.

ΓΑΛΛΙΟΝ, ἡ γαλλίειον, ἡ γαλάσπον Græcis, Gallion Latinis. Officinis, ut multæ aliæ optimæ herbæ, neglecta & incognita est. Germanis Vnser lieben frawen weg/oder wal/oder betstro dicitur. Nomen inuenit ex eo quod uim coagulandi, ac spissandi lactis habeat. *Gallion unde dictum.*

FORMA.

Ramulos rectos, & folia Aparinæ simillima habet, Florem in summo luteum, tenuem, frequentem, ualde odoratum.

LOCVS.

Nascitur in aruis & humidis palustribúsue locis.

TEMPVS.

Iunio & Iulio potissimum mensibus floret.

TEMPERAMENTVM.

Gallium siccum est & subacre.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Flos eius ambustis illinitur, & sanguinis profluuia cohibet. Idem cerato rosaceo miscetur, insolaturq; donec albescat, & sic lassitudines recreat. Radix uenerem stimulat.

EX GALENO.

Gallium inde adeò nomen sortitum est suum, quod lac coagulet. Facultatem obtinet exiccatoriam & subacrem. Flos eius sanguinis profluuijs competere uidetur, & ambustis mederi. Est autem boni odoris, & coloris lutei.

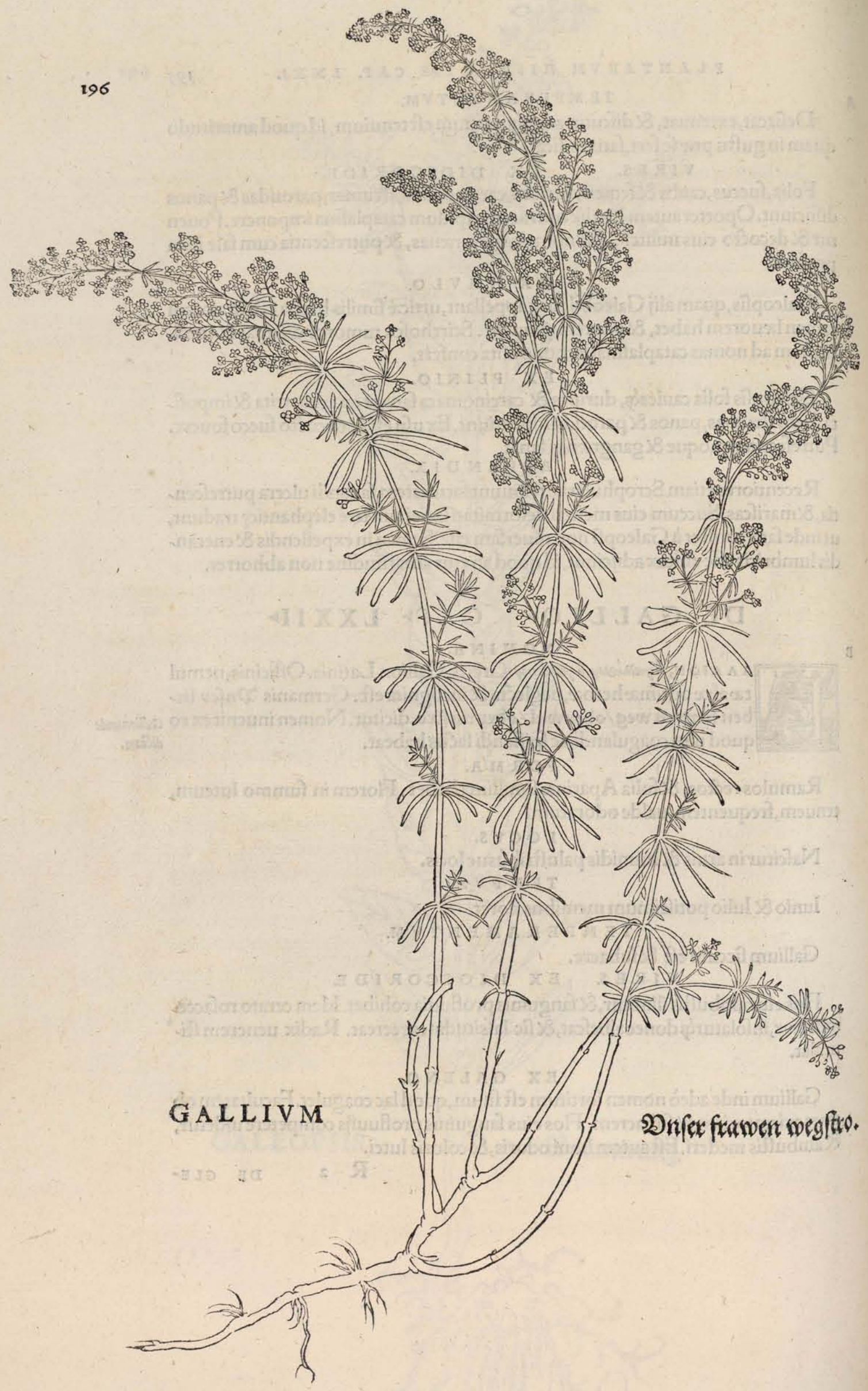

GALLIVM

Vnser frawen wegstro.

SCD Lyon 1

A

NOMINA.

ΛΗΧΩΝ, ἡ βλήχων Græcè, Pulegium Latinè uocatur. Officinæ latinum nomen retinent. Germanicè Poley. Blechona autem appellarũt, quod guſtatum à pecore cum floret, balatum concitet. Id quod Plinio lib. xx. cap. xiiij. autore, de ſylueſtri uerè dicitur. Pulegiũ uerò, quod eius flos recens incenſus pulices interficiat. *Blechon.*

GENERA.

Plinius & Apuleius duo Pulegij faciunt genera, alterum fœminam, alterum marem: nec alia ratione differre ſcribunt, niſi quod mas candidum, fœmina uerò purpureum florem habeat. Dioſcorides Pulegium maſculum, quod ſatiuum alio nomine in Dictamni deſcriptione uocat, duntaxat depingit. Sylueſtre autem ſecundam Calaminthæ ſpeciem facit, quam Latini propriè Nepetam nominant, ut ſuo loco dicemus. *Satiuum Pulegium.* *Sylueſtre.*

FORMA.

Pulegium mas ſeu ſatiuum, cuius hic picturã damus, fruticoſum aſſurgit, & ad cubiti altitudinem increſcit, maximè ſi ſit quo ſuſtentetur: foliis Sampſychi, ſurculis hirſutis, rubicantibus, & per interualla purpureo flore orbiculatim coronatis.

LOCVS.

Prouenit locis cultis & aquoſis: ſemelq; ſatum diutina durat ætate.

TEMPVS.

Carpitur dum floribus prægnans eſt, id quod Iulio & Auguſto menſib. accidit.

TEMPERAMENTVM.

Pulegium quum acre & ſubamarum ſit, ualde tum excalefacit, tum extenuat,
B ideoq; in tertio ordine calidum & ſiccum eſſe ſtatuunt.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Extenuat, calefacit, & cõcoquit. Potum menſes, ſecundas, & fœtus trahit. Cum melle & aloë potum, ea quæ circa pulmonem ſunt, educit, & conuulſis auxiliatur. Nauſeas ſtomachiq; morſus cum poſca potum lenit. Atram bilem per aluum educit. Cum uino potum uenenatorum morſibus ſuccurrit. Defectos animo cum aceto naribus obiectum recreat. Siccatum & in puluerem tritum crematumq; gingiuas firmat. Illitum cum polenta inflammationes omnes mitigat. Podagris per ſe confert uſquedum rubeſcat cutis. Cum cerato uaros tollit. Lienoſis cum ſale utiliter illinitur. Decoctum eius prurigines ſi eo lauantur ſedat. Inflationes, duritias, & conuerſiones uuluæ in deſeſsionibus iuuat.

EX GALENO.

Pulegium calefacere abunde magnum eſt teſtimonium, quod illitum rubrificat, & quod, ſi quis diutius toleret, exulceret. Extenuare uerò ſatis indicat, quum humida, craſſa & lenta ex thorace & pulmone excreatu facilia faciat, menſesq; moueat.

EX PLINIO.

Magna ſocietas cum Mentha, ad recreandos defectos animo, Pulegio cum ſurculis ſuis in ampullas uitreas aceti utriſque deiectis. Qua de cauſa dignior è Pulegio corona uertigini quàm è roſis, cubiculis noſtris pronunciata eſt. Nam & capitis dolores impoſita dicitur leuare. Quin & olfactu capita tueri contra frigorum æſtusq; iniuriam, & à ſiti traditur: neque æſtuare eos qui duos è Pulegio ſurculos impoſitos auribus in ſole habeant. Illinitur etiam in dolorib. cum polenta & aceto. Nauſeas cum ſale & polenta in frigida aqua pota inhibet. Sic & pectoris ac uentris dolorem. Stomachi autem ex aqua item roſiones ſiſtit, & uomitiones cum aceto & polenta. Inteſtinorum uitia melle decocta & nitro ſanat. Vrinam pellit ex uino, &

PVLEGIVM

Poley.

SCD Lyon 1

A si aminæum sit, & calculos, & interiores omnes dolores, ex melle & aceto sedat. Menstrua & secundas, uuluas conuersas corrigit, defunctos partus eiicit. Comitialibus in aceto cyathi mensura datur. Si aquæ insalubres bibendæ sunt, tritum inspergitur. Salsitudines corporis si cum uino tradatur minuit. Neruorum causa & in contractione, cum sale, aceto & melle confricat opisthotono. Bibitur ad serpentium ictus decoctum. Ad scorpionum, in uino tritum, maximè quod in siccis nascitur. Ad oris exulcerationes, ad tussim efficax habetur. Flos recentis incensus, pulices necat odore. Xenocrates Pulegij ramum lana inuolutum, in tertianis ante accessionem olfactandum dari, aut stragulis subijci, & ita collocari ægrum, inter remedia tradit.

EX SYMEONE SETHI.

Pulegium attenuat & calfacit uehementer, quapropter humida & crassa in thorace, & in pulmone humida & glutinosa iuuat, & ut excreentur efficit. Cum uino albo coctum & potum, calidumq; syncerum menses prouocat. Extrinsecus illitum ischiadicis, & alijs partibus frigore affectis auxiliatur.

DE GENTIANA. CAP. LXXIIII.

NOMINA.

GENTIANH græcè, Gentiana latinè appellatur. Nomen apud omnes officinas retinet. Germanicè Enzian/oder Bitterwurtz nominatur. Sic à Gentio Illyriorum rege, qui in bello primus eius uires reperit, dicta est. *Gentiana unde dicta.*

FORMA.

Folia Gentianæ iuxta radicem erumpunt iuglandi aut Plantagini similia, sub-
B rubentia: sed quæ à medio caule, præsertim autem cacumine prodeunt, breuioribus incisuris secta sunt. Caulis illi inanis, leuis, digiti crassitudine, binûm cubitorũ altitudine, geniculis intersectus, ex maioribus interuallis folia proferens. Flores eius lutei primum calycibus concluſi, postea intumescentes explicantur. Semen in calycibus obtinet latum, leue, glumosum, ad Spondilij semen accedens. Radicem mittit longam, similem Aristolochiæ longæ, crassam, & amaram.

LOCVS.

Nascitur in altissimis montium cacuminibus, umbrosis locis & aquosis. Plurima uerò & copiosissima sub Alpinis montibus in Illyrio, & in monte Hartzenberg haud procul à Tubinga sito.

TEMPVS.

Floret æstate, Iunio potissimum mense, dein Iulio semen producit.

TEMPERAMENTVM.

Amaritudo immensa satis monstrat radicem eius esse calidam & siccam.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Gentianæ radix calefactoriam & adstringentem uim habet. Venenatorũ morsibus succurrit duarum drachmarum pondere cum pipere, ruta & uino pota. Succi drachma, laterum doloribus, ex alto cadentibus, ruptis & cõuulsis opitulatur. Hepaticis, stomachicis pota cum aqua subuenit. Radix collyrij modo subdita fœtus eiicit. Vulneraria est, impositа ut lycium, uulneribusq; sinuatim depascentibus, potissimum succus, medetur. Oculis inflammatione laborantibus illinitur. Pro meconio collyrijs acribus miscetur succus. Radix alphos abstergit. Contusa radix diebus quinque aqua maceratur, postea in eadem decoquitur, dum aquæ radices superstent emineántue: deinde ubi refrixerit aqua linteolo percolatur, iterumq; decoquitur, dum mellis crassitiem contrahat: demum in uase testaceo reconditur.

GENTIANA

Gentian.

SCD Lyon 1

EX GALENO.

A Radix Gentianæ herbæ admodum efficax est quum opus est extenuatione, purgatione, absterſione, obſtructionis liberatione. Nec mirum ſi hæc poſsit, quum impenſe amara ſit.

EX PLINIO.

Vſus in radice & ſucco. Radicis natura eſt excalfactoria, ſed prægnantibus non bibenda. Præcipuè aduerſus angues duabus drachmis cum pipere & ruta, uini cyathis ſex, ſiue uiridis ſiue ſicca pota prodeſt. Tanta huic uis eſt, ut iumentis etiam nõ tuſsientibus modo, ſed ília quoq; trahentibus auxilietur pota. Stomachum corroborat ex aqua pota. Farina eius ex aqua tepida fabæ magnitudine pota, interaneorum uitijs occurrit. Radix trita uel decocta, à ruptis, conuulſis, & ex alto deiectis potatur.

DE GLYCYSIDA. CAP. LXXV.

NOMINA.

ΛΥΚΥΣΙΔΗ, ἡ παιονία Græcis, Pæonia & Caſta herba Latinis dicitur. Nomẽ Pæoniæ in officinis ſeruat. Germanis Peonienblům / Kònigßblům / Gichtwiirtz / Benignenroß / Venediſchroß / Benedictenroß / Pfingſtroß uocatur. Glycyſida porrò dicta eſt, quod grana mali punici acinis ſimília habere uideatur. Nam ſidia mali punici grana à Bæotis nominantur. Pæonia ab eius inuentore, medicinæ peritiſsimo, Pæone appellata eſt.

Glycyſida unde dicta.

Pæonia cur dicta.

GENERA.

Duo eius genera ſunt, mas & fœmina. Mas in uulgaribus herbarijs Niniuenwurtz / fœmina uero Peonienblům / alijſq; nominibus Germanicis paulò antè commemoratis nuncupatur. Iidem, magno errore, Pæoniam à Pionia differre putant, atqueadeo diuerſis etiam capitibus, imò & uiribus diſiungunt. Ferendus tamen is
B error eſſet niſi utriq; etiam herbæ, hoc eſt, Pæoniæ & Pioniç, duplex genus aſsignarent, marem nimirum & fœminam, cum tamen ſub una Pæoniæ nomenclatura, utrunq; genus Dioſcorides & alij ueteres complexi ſint.

Error herbariorum.

FORMA.

Caulis duorum ferè dodrantũ altitudine naſcitur, multas propagines habens. Mas Iuglandi nuci folia ſimília obtinet: fœmina uero Smyrnij modo diuiſa. Summo caule ſiliquas quaſdam Amygdalis ſimiles profert, in quib. quum aperiuntur, grana rubra, multa, exigua, punici mali acinis ſimília inueniuntur, in medio nigra, purpurea, quinq; aut ſex. Radix maris digiti craſsitudine, dodrantali uero longitudine, guſtu adſtringens, alba. Fœminæ propagines ſoboléſue ceu glandes ſeptem
A aut octo, ut Aſphodelus habet. Ex qua ſiquidem deſcriptione abundè liquet, Pæoniam quæ paſsim in hortis naſcitur, & cuius hic picturam damus, eſſe fœminam, quod eius folia Smyrnij modo ſint laciniata, & quod radix ſeptem aut octo ueluti glandibus conſtet. Reliquæ notę, potiſsimum quod in ſiliquis grana alia rubentia, alia nigra ſint, utriq; generi cõmunes exiſtunt.

LOCVS.

Naſcitur in altiſsimis montibus, & paſsim hodie, fœmina potiſsimum, in hortis prouenit.

TEMPVS.

Maio floret menſe.

TEMPERAMENTVM.

Pæonia radicem habet leuiter adſtringentem cum quadam dulcedine. Si uero pluſculum dentibus mandas, acrimoniã item quampiam ſubamaram ſubeſſe percipies, id quod in radice etiam noſtratis Pæoniæ, quam fœminã eſſe diximus, deprehendes.

SCD Lyon 1

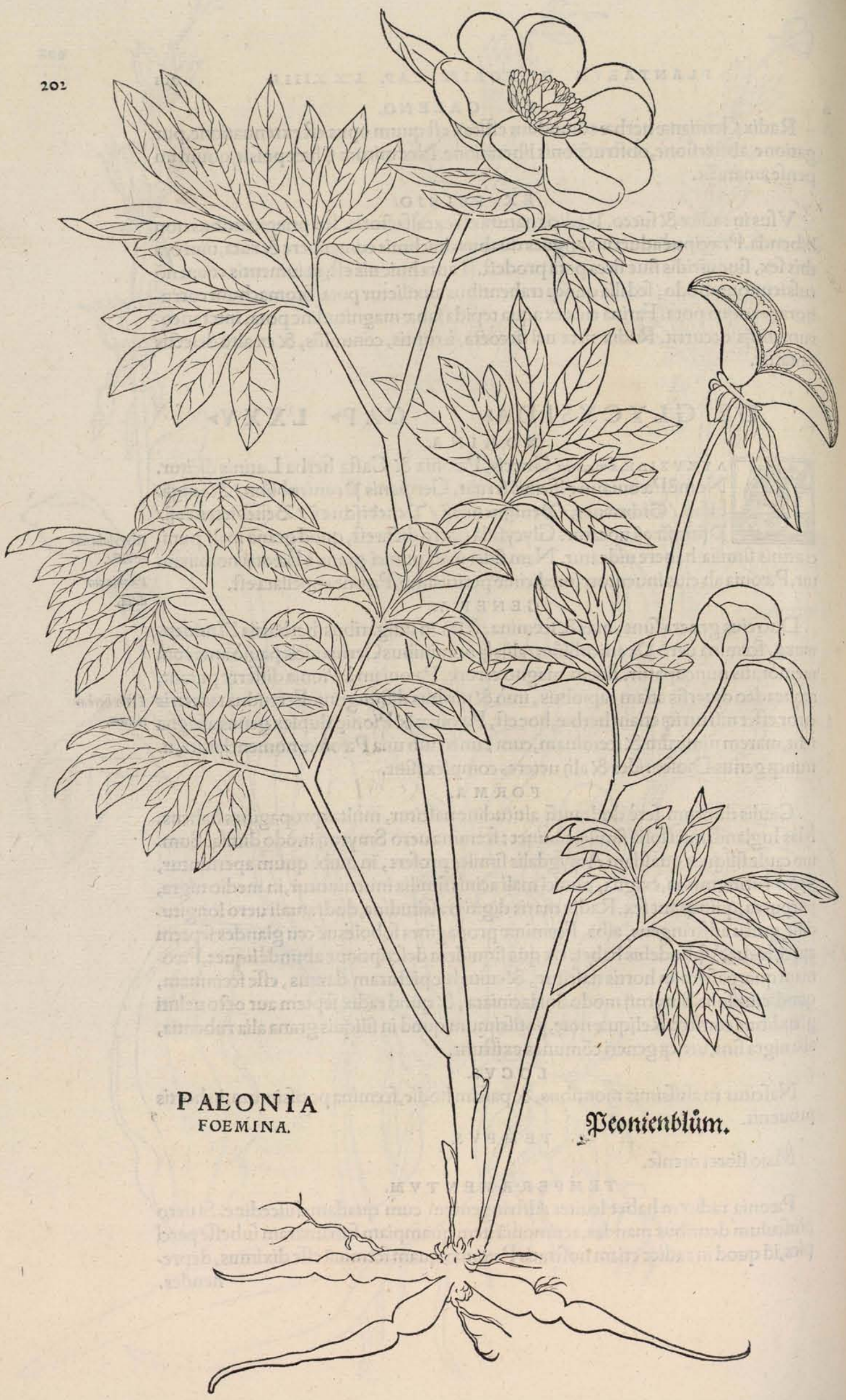

PAEONIA
FOEMINA.

Peonienblům.

SCD Lyon 1

A hendes. Pæoniæ uerò in uniuersum temperamentum tenuium est partium, exiccatorium, haud tamen insigniter calidum, sed aut symmetrum, aut paulò calidius.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Datur radix mulieribus à partu non purgatis. Cit menses Amygdalæ magnitudine pota. Ventris doloribus cum uino pota auxiliatur. Regio morbo correptis prodest, renum ac uesicæ doloribus. Decocta in uino & pota, aluum sistit. Seminis grana rubra decem aut duodecim pota in uino austero, nigro, rubentem fluxionẽ sistit. Stomachicis & erosionibus comesta prosunt. A pueris pota & comesta, initia calculorũ eximunt. Grana nigra nocturnis suppressionibus, ephialtas nominant, uuluæ strangulationibus, & uteri doloribus in aqua mulsa aut uino quindecim pota, opitulantur.

EX GALENO.

Radix Pæoniæ menses cit ex mulsa Amygdalæ quantitate pota. Sanè tundere eam oportet ac cribare, & sic inspergere. Expurgat etiam iecur obstructũ & renes. Sed hæc efficere nata est quà acris & subamara est, quà uerò quiddam etiam adstrictorium obtinet, fluxiones uentris sistit. Oportet autem tunc in austerorum uinorum quopiam eam decoctam bibere. Est omnino resiccatoria uehementer, ut non desperauerim eam ex collo pueris suspensam, meritò comitialem morbum sanare. Equidem uidi puellum quandoque octo totis mensibus morbo comitiali liberum, ex eo quo gestabat radicem tẽpore. Vbi autẽ fortefortuna quod à collo suspensum erat decidisset, protinus morbo correptus est: rursusq; suspenso in illius locum alio, inculpatè postea se habuit. Visum uerò est mihi satius esse denuò id certioris experientiæ gratia detrahere, id quum feciſſem, ac puer iterum esset cõuulsus, magnam ac recentem radicis partem ex collo eius suspendimus, ac deinceps prorsum sanus
B effectus est puer, nec postea conuulsus. Rationabile itaque erat aut partes quaspiã à radice defluentes, ac deinde per inspirationem attractas, ita affectos locos curare, aut aërem à radice assiduè mutari & alterari. Nam hoc pacto succus Cyrenaicus co lumellam phlegmone affectam iuuat, & Nigella fricta palàm destillationes & grauedines desiccat, si quis eam in calidum linteum rarum liget, assidueq; calorem ex ea per inspirationem quæ per nares fit, attrahat. Quinetiam si compluribus linis, maximè marinæ purpuræ, collo uiperæ inieceris, illis uiperam præfocaueris, eaq; postea cuiuspiam collo obuinceris, mirificè profuerit tum tonsillis, tum omnibus ijs quæ in collo expullulant. Historia.

EX PLINIO.

Pæonia medetur Faunorum in quiete ludibrijs. Rubra grana rubentes menses sistunt quindecim ferè pota in uino nigro. Nigra grana uuluis medentur, ex passo aut uino totidẽ pota. Radix omnes uentris dolores sedat in uino, aluumq; purgat. Sanat opisthotonum, morbum regium, renes, uesicam. Matricem autem & stomachum decocta in uino, aluumq; sistit. Estur etiam contra malum mentis, sed in medendo quatuor drachmæ satis sunt. Grana nigra auxiliantur & suppressionib. nocturnis in uino pota quo dictum est numero. Stomacho uerò & erosionibus, & esse ea & illinire prodest. Suppurationes quoq; discutiuntur recentes nigro semine, ueteres rubro. Vtrunq; auxiliatur à serpente percussis, & pueris contra calculos incipiente stranguria.

DE GERA-

GERANIVM
PRIMVM.

Storckenschnabel.

SCD Lyon 1

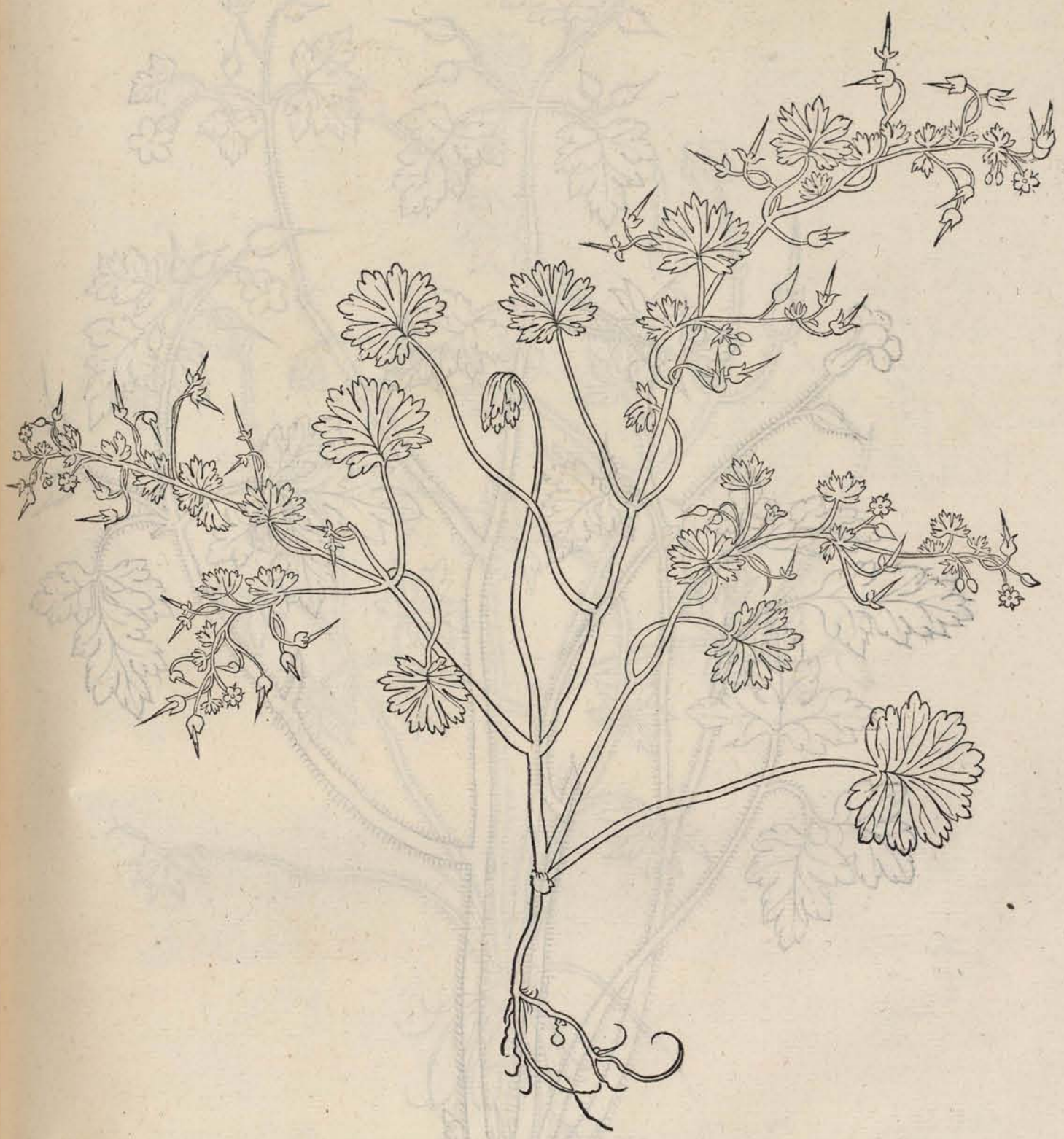

GERANIVM
ALTERVM.

Dauben füß.

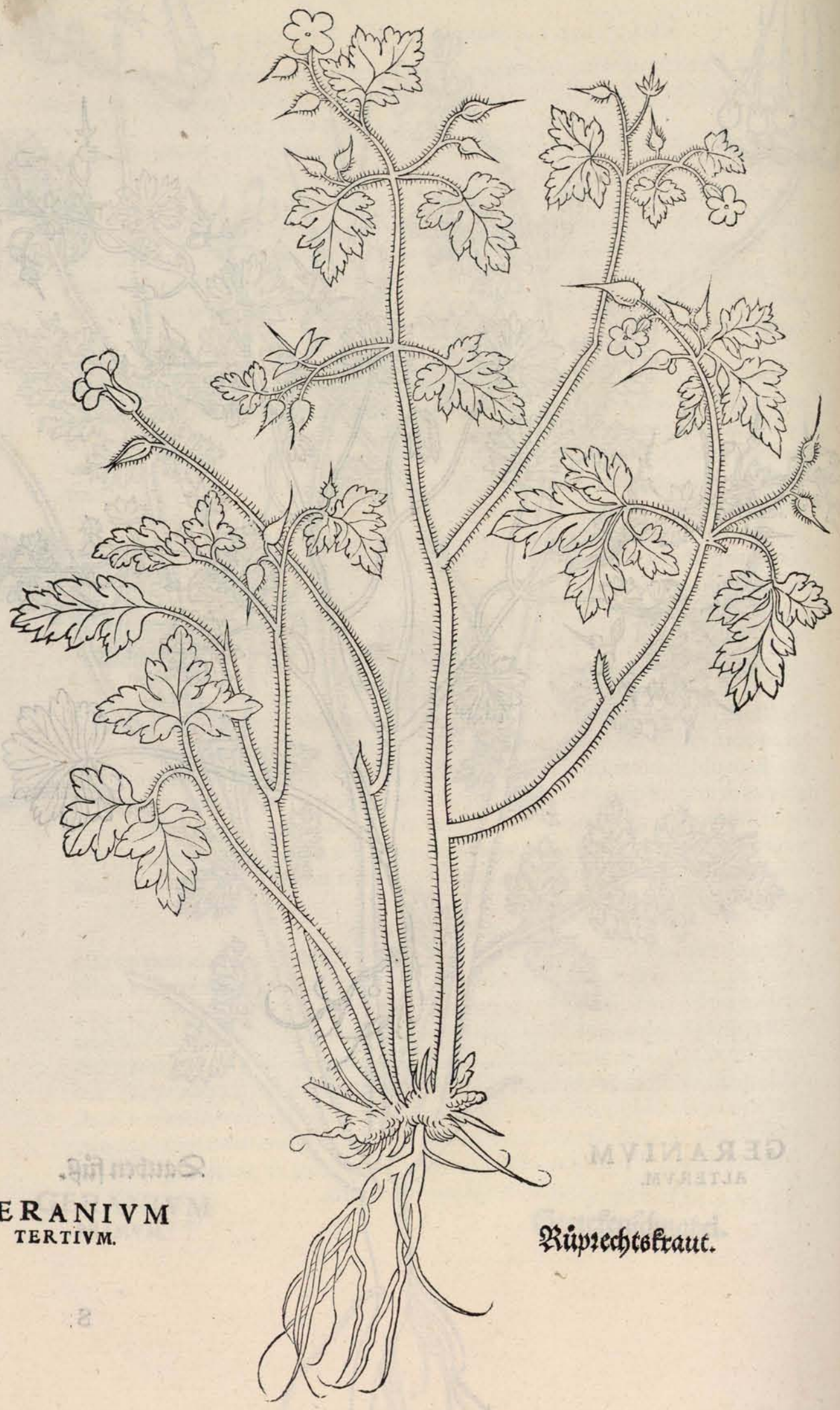

GERANIVM
TERTIVM.

Rüprechtskraut.

SCD Lyon 1

GERANIVM
QVARTVM.

Kranichhalß.

SCD Lyon 1

GERANIVM
QVINTVM.

Gottes gnad.

SCD Lyon 1

GERANIVM
SEXTVM.

Blütwurtz.

SCD Lyon 1

C

NOMINA.

Rostrũ ciconiæ. Geranium unde dictum.

EPANION græcè, Geranium latinè, uulgo & herbarijs Rostrum ciconiæ appellatur. Geranium autem à gruini capitis imagine, quæ summo eius plantæ capitulo ineſt, Græcis aptiſsima ſimilitudine dictum eſt. Sic recentioribus à ciconiæ roſtri effigie, Roſtrum ciconiæ nominatũ eſt.

GENERA.

Primum genus. Duo Geranij Dioſcorides tradit genera. Primum quod longioribus roſtris, & in mucronem acuminatis conſtat. Hoc hodie officinis & herbarijs Acus paſtoris &

Secundum. Muſcata, Germanis uerò Storckenſchnabel dicitur. Alterum quod maluæ folia

Amomũ non eſt Pes columbinus. habet, Pes columbinus uulgo nominatur. Sunt qui turpiter aberrantes, Amomũ eſſe exiſtimant. Germanicè Taubenfůß/oder Schartenkraut appellatur. Præter

Tertium. hæc duo alia adiecimus genera, inter quæ id quod tertium ordine eſt, folijs Arte-

Robertiana. miſiæ tenuifoliæ uel Chærephyllo ſimile exiſtit, herba Roberti & Robertiana à nonnullis, hauddubiè à ſuperſtitione aliqua Diui, qua ſuperior ætas mirificè im-

Quartum. buta fuit, appellatur, germanicè Růprechtskraut. Quartum folia obtinens la-

Quintum. ciniata, germanicè pro certiori diſcrimine Kranichhalß uocari poteſt. Quintum, quod folia Ranunculi habet, gratia Dei nominatur, germanicè Gottes gnad / ab

Sextum. inſigni in ſanandis uulneribus effectu. Sextum, quod forma quarto generi ſimillimum eſt, nec ferè ab illo niſi ſola magnitudine foliorũ, florum & radicis diſtat, germanicè Blůtwurtz / à rubro colore aut mirifica in ſiſtendo ſanguinis profluuio facultate uocatur.

FORMA.

Primi. Geranium primum caules habet à radice rubentes, lanuginoſos, folia Anemones, diuiſuris inciſa, flores purpureos, & in cacumine caulium faſtigia capitulis ci-

D conię aut gruum cum roſtellis longitudine acus emicantia. Radicẽ oblongã & ſub-

Secundi. rotundã dulcemq;. Alterũ ut precedẽs caules tenues, rubentes à radice ſtatim, lanuginoſosq; obtinet, folia maluæ ſimilia, candidiora, floſculos ſubpurpureos, capi-

Tertij. tella gruini capitis modo roſtrata, radicem tenuem & oblongam. Tertium, caules habet à radice rubeſcentes, lanuginoſos, geniculatos, ſaporis & odoris iniucundi, folia Chærephyllo aut Artemiſiæ tenuifoliæ ſimilia, flores purpureos, capitel-

Quarti. la gruini capitis modo roſtrata, radicem intus uiridem, & adſtringentem. Quartum, cauliculos itidem ut reliqua rubentem, lanuginoſum, folia laciniata admodũ, flores purpureos, ex quibus capitella gruini capitis inſtar roſtrata, & in ijs ſemina

Quinti. quinq; naſcuntur: radicem intus candidam, extrà ſubluteam. Quintum reliqua omnia magnitudine excedit, caules emittit oblongos, rotundos, modicè lanuginoſos, à radice ſtatim rubentes, folia Ranunculo ſimilia, flores ferè cæruleos, capitella precedenti Geranio ſimilia, radicem craſſam & longam, multis exiguis radiculis ue-

Sexti. luti capillamentis quibuſdam fibratã. Sextum ramos habet tenues, lanuginoſos, folia laciniata, tenuia, flores in ſummo purpureos, ex quibus, ut in quarto, capitella gruini capitis formam referentia proueniunt. Radicem extrà & intus rufam.

LOCVS.

Omnia Geranij genera in incultis proueniũt. Primum paſsim in campeſtribus, & nõnunquam inter ſegetes naſcitur. Alterum in colliculis. Tertium in umbroſis locis & dumetis. Quartum in agrorum limitibus, & iuxta ſepes. Quintũ in pratis. Sextum in locis montoſis & ſaxoſis.

TEMPVS.

Primũ ſtatim inter initia ueris Aprili menſe flores ſuos oſtendit, & ſubinde per integram æſtatem. Alterum, tertium, & quartum, Maio menſe florent. Quintum Iunio & Iulio menſibus, quemadmodum etiam ſextum.

TEMPERAMENTVM.

Omnium folia & radices, primo excepto, cuius radix dulcis eſt, quodammodo, atquea-

A atqueadeò diſcutiendi ui prædita, adſtringunt ac ſiccant.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Radix Geranij primi in uino drachmæ pondere pota, uteri inflationes diſcutit. Secundum nullum habet in medicina uſum.

EX PAVLO.

Geranium quod folijs reſpondet Anemones, radicem habet eſculentã, quę cum uino drachmæ unius pondere ſumpta, uteri inflationes diſſoluit. Altera Geranij ſpecies in re medica inutilis eſt.

EX PLINIO.

Primæ Geranij ſpeciei radix, reficientibus ſe ab imbecillitate utiliſsima. Bibitur contra phthiſin drachma in uini cyathis tribus bis die. Item contra inflationes, quæ & cruda idem præſtat. Succus radicis auribus medetur. Opiſthotonicis ſemen drachmis quatuor cum pipere & myrrha potum.

APPENDIX.

Etſi ſecundum Geranij genus à Dioſcoride alijſq; nõnullis, tanquam nullius in medicina uſus damnatũ ſit, tamen poſterior ætas quotidiana experientia in ſanandis uulneribus & fiſtulis, eius ac reliquorum etiam mirum eſſe effectum comperit: proinde eas herbas his ipſis in potu mirificè cõferre tradunt. Et certè nõ mirum eſt earundem uires olim fuiſſe ignoratas, cum & aliarum multarum plantarum facultates, quas conſtat eſſe hodie notiſsimas, ueteribus fuiſſe incognitas, notius ſit quàm ut demonſtrari debeat. Antiquus quoq; herbarius, prædictorum Geraniorũ folia magnam uim obtinere in glutinandis uulneribus, & articulorum doloribus lenien dis tradit. Primi autem radicem mouendi urinam facultatem habere ait, ideoq; calculoſis, ſtranguriæ & difficultati urinæ prodeſſe. Tertium genus ad oris, mammil-
B larum, pudendorumq; ulcera ſananda unicè cõducit. Reliqua ſimiliter ad glutinan da ulcera mirificè proſunt. Nullum uerò ad ſanguinem undecunq; emanantẽ com peſcendũ præſtantius ſexto eſt: unde etiam Germani, ut comprehenſum eſt, Blůtwurtz/ hoc eſt, ſanguinariam radicem appellare uoluerunt.

DE GONGYLE▸ CAP▸ LXXVII▸

NOMINA.

ΟΓΓΥΛΗ, ἡ γογγυλὶς Græcis, Rapum Latinis & Officinis, Germanis Růben appellatur. Græci autem à figura eius, quæ plerunq; rotunda eſſe ſolet, uocabulum detorſerunt. Nanq; quod in rotunditatem coactum eſt, uel in orbem circumagitur, γογγύλιον dixerunt. Rapa uerò, quod ex terræ rure, quaſi ruapa, Varrone teſte, nominata eſt.

Gongyle quare dicta.

γογγύλιον.

Rapa unde.

GENERA.

Rapi duo ſunt genera. Vnum ſatiuũ, quod ſimpliciter Germani Růben uocãt. Eſtq; id iterum duũm generum. Vnum candidum, quod Germani etiam weiß-růben uocant: & alterum rubrum, rot růben ijdem appellant. Alterum ſylueſtre, quod uulgus Rapunculum, quaſi paruũ rapum, Germani Rapunzeln nominãt.

Rapunculus.

FORMA.

Rapum ſatiuũ caule & folijs raphano ſimile eſt: floribus uerò & ſiliquis, in quibus ſemen profert, Napis aut Braſsicis. Sylueſtre frutex eſt cubitali altitudine, ramoſum, in ſummo leue, folia nimirum leuia habens, digitali latitudine, aut maiora. Semen in calyculatis fert ſiliquis: dehiſcentib. uerò ſeminũ inuolucris, alia intus capitũ ſpecie eſt ſiliqua, in qua ſemina parua nigra ſunt, ſed quæ fracta intus albicent. Flos eius in purpureũ uergit colorem. Radix digitalis ferè eſt. Quę deliniatio prorſus alludit ad hanc herbam quam uulgus Rapunculum nominat: ſiquidem cubitalis eſt, fruticoſa, ramoſa, folio digitali, nigro in ſiliquis ſemine, quod cum frangitur album intus apparet. Flos etiam purpurei coloris eſt, radixq; digiti magna ex parte magnitudine conſtat.

Sylueſtre rapũ.

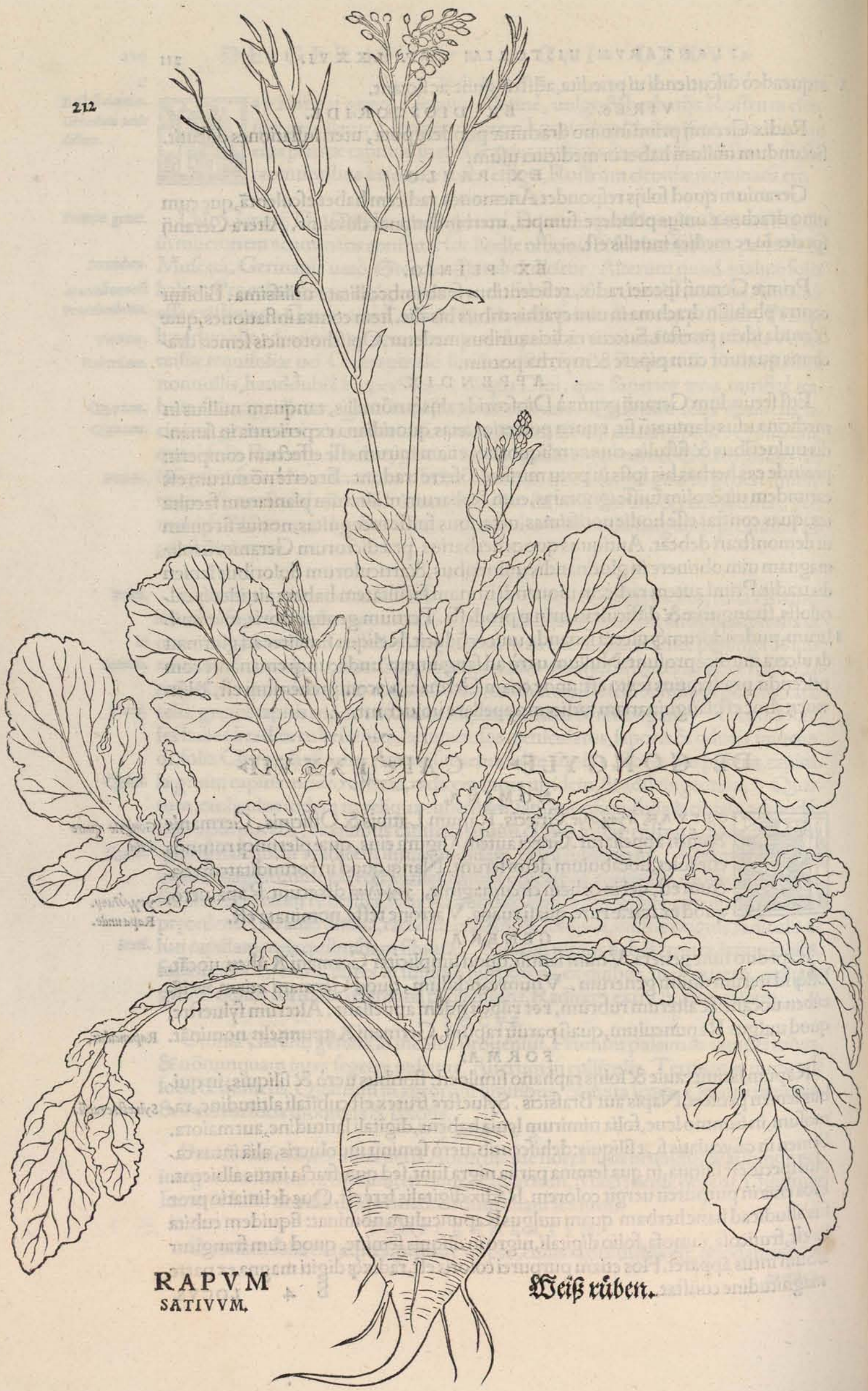

RAPVM
SATIVVM.

Weiß rüben.

SCD Lyon 1

RAPVM
RVBRVM.

Rotrüben.

SCD Lyon 1

RAPVM
SYLVESTRE.

Rapuntzeln.

SCD Lyon 1

LOCVS.

A Satiuum ſolum putre & ſolutum deſiderat. Sylueſtre in aruis naſcitur paſsim.

TEMPVS.

Satiuum rapum floret æſtate, ac ſiliquatur ſubinde. Sylueſtre autem uerno quidem tempore priuſquam in caulem attollitur, acetarijs frequenter inſeri ſolet, erutum radicitus cum folijs ſuis iam recens enatis, quo ſanè tempore à pueris etiam agnoſcitur. Deinceps uerò exit in caulem & adoleſcit, ac Iunio menſe flores, ac ſubinde ſemina profert.

TEMPERAMENTVM.

Rapa calida ſunt in ſecundo ordine, & humida in primo.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Satiui rapi elixa radix nutrit, inflat, carnem flaccidam generat, uenerem ſtimulat. Decocto eius podagræ ac perniones fouentur. Ipſa etiam radix trita illita prodeſt. Si uerò quiſpiam in excauata radice roſaceum ceratum feruenti cinere liquefecerit, exulceratis pernionibus proficiet. Aſparagi eius decocti eduntur ciendæ urinæ accõmodi. Semen in antidota & theriaca, præſertim quæ dolores mitigare poſſunt, aptè additur. Potum uenenis aduerſatur. Venerem concitat. Muria condîtum, comeſtum minus nutrit, ſed appetentiam excitat. Sylueſtre rapum miſcetur medicamentis quæ ad detergendam faciem reliquumq; corpus, ex lupinorum, aut tritici, aut lolij, aut erui farina conficiuntur.

EX GALENO.

Rapi ſemen uenerem excitat, utpote ſpiritum flatuoſum procreans. Sic & radix concoctu difficilis eſt, inflatq; & ſemen generat. Succus ex ea in corpus digeſtus, temperato craſsior eſt: ideoq; ſi quis ultra modum eſitauerit, & maximè ſi perfectè conficere eam nequeat, crudum ſuccum in uenis congeret. Ad alui deiectionem
B nec conferre quicquam, nec officere dixeris, potiſsimum quando bene fuerit percocta, ut quę longam elixationem requirat, optimaq; ſit bis decoctionem perpeſſa. Sin crudior ingeratur, concoctioni pertinacius reſiſtet, pariet inflationes, & ſtomachum infeſtabit, nõnunquam etiam mordere illum non uerebitur.

EX PLINIO.

Rapo uis medica ineſt. Perniones feruens impoſitum ſanat. Item frigus pellit è pedibus aqua decoctum. Et ius feruens podagris etiam frigidis medetur. Et crudum tuſum cum ſale cuicunq; uitio pedum. Semen illitum & potum in uino, cõtra ſerpentes & toxica ſalutare eſſe proditur. A multis uero antidoti uim habere in uino & oleo. Democritus in totum ipſum abdicauit in cibis propter inflationes. Diocles magnis laudibus extulit, etiam uenerem ſtimulari ab eo profeſſus. Item Dionyſius: magisq; ſi eruca condiretur. Toſta quoque articulorum dolori cum adipe prodeſt. Sylueſtri ad leuigandã albicandámue cutem in facie totoq; corpore, utuntur, mixta urina pari menſura. Eius ſuccus circa meſſem exceptus, oculos purgat, medetur caligini admixto lacte mulierum.

EX SYMEONE SETHI.

Admodum nutriunt rapa, urinam ciunt, inflant, genitale ſemen gignũt, fauces leniunt atque thoracem. Crebrior illorum uſus craſſum humorem generat, & obſtructiones iecoris parit. Ventrẽ nec ſiſtunt, nec mouent. Si cum aceto & ſale edantur, appetentiam excitant. Horum ſemen tritum & hauſtum magna copia, uenerem ſuſcitat. Fertur quod ſi quis hoc ipſum ſemẽ cum Calamintha & Lemnia terra cõmixtum ſumat, eo die neque ueneno, neque morſu uenenati animalis lædi. Appenſum inguinum morbis peculiari quapiam proprietate medetur.

DE GIN-

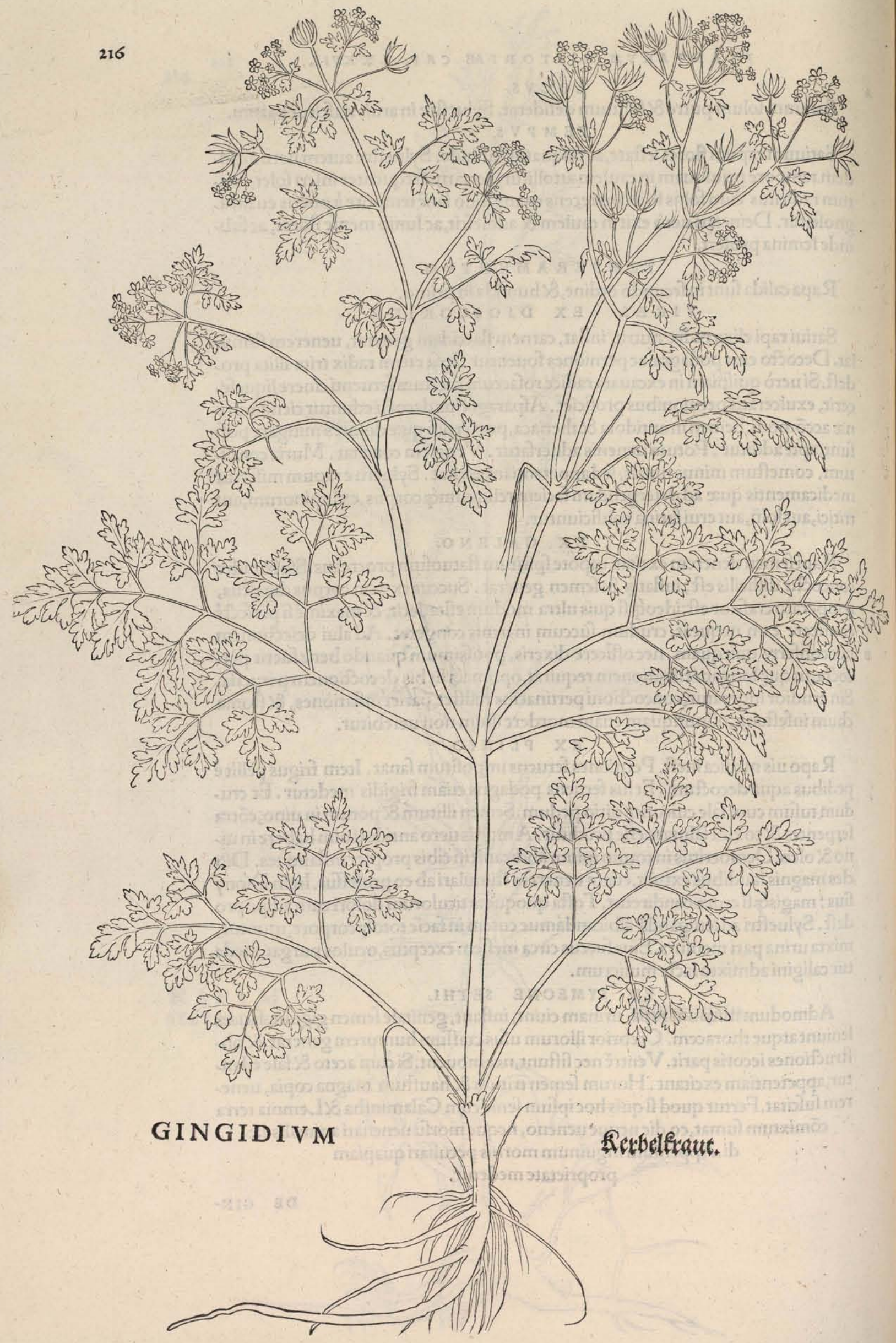

GINGIDIVM Kerbelkraut.

SCD Lyon 1

A

NOMINA.

ΓΗΡΑΙΟΝ græcè, Gingidium latinè, officinis Chærefoliũ, Germanicè Kerbelkraut dicitur. Chærefolium autem, græca uoce & latina coalescentibus in unum nomen, ob id dictum est, quod foliis luxuriet. Ne tamen uocabulorum uicinitas aliquam pariat cõfusionem, imperitoq; lectori nomenclationũ similitudo imponat, sciendum est officinarum Chærefolium diuersum esse à Chærefolio Plinij. *Chærefolium.* *Chærefoliũ unde dictum.*

FORMA.

Herba est sylvestri Pastinacæ similis, tenuior tantum & amarior. Radicula subcandida, amaricante. Vnde satis liquet herbam quam hodie Chærefolium nominant, esse Gingidiũ. Nam erraticæ Pastinacę folium æmulatur, aliquanto tenuius, radicula subalba, amaricante, floribus candidis, semine in siliquis exiguis oblongo, angusto & acuminato.

LOCVS.

Passim hodie in hortis colitur.

TEMPVS.

Maio mense floret, & subinde semen profert.

TEMPERAMENTVM.

Sicut gustu amaritudinem & adstrictionem præfert, sic temperamento quoque ipso caliditatem & frigiditatem. Secundum uerò utranq; qualitatem desiccatoriũ in secundo ordine est: unde iterum colligi potest, Chærefolium esse Gingidium, quod ipsum gustui amarorem & adstrictionem euidentissimè repræsentet.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Crudum & coctum olerum modo esui idoneum est. Editur etiam sale cõdîtum
B seruatúmue. Stomacho utile. Vrinam ciet. Decoctum eius cum uino potum, uesicæ accommodum est.

EX GALENO.

Estur Scandicis modo. Stomacho mirè utile siue crudum, siue elixum libeat sumere. Longioris decoctionis impatiens est. Nõnulli ipsum ex garo oleoq; esitant. Alij uinum aut acetũ adijciunt, ac multo sic magis stomacho conducit. Cum aceto assumptum, fastidiosos ad cibum inuitat. Perspicuum uerò est hanc herbam medicamentum magis esse quàm cibum, quippe quæ & adstrictionis & amaritudinis non obscuræ nec exiguæ particeps est.

EX PLINIO.

Coctum crudumq; stomachi magna utilitate estur. Siccat enim ex alto omnes humores eius.

APPENDIX.

Facultates iam cõmemoratas etiam Chærefolio suo tribuunt recentiores: scribunt enim mirificè conferre uentriculo, ciendisq; mensibus, & urinę in uino decoctum, ut iterum hinc constet à Gingidio non esse diuersum.

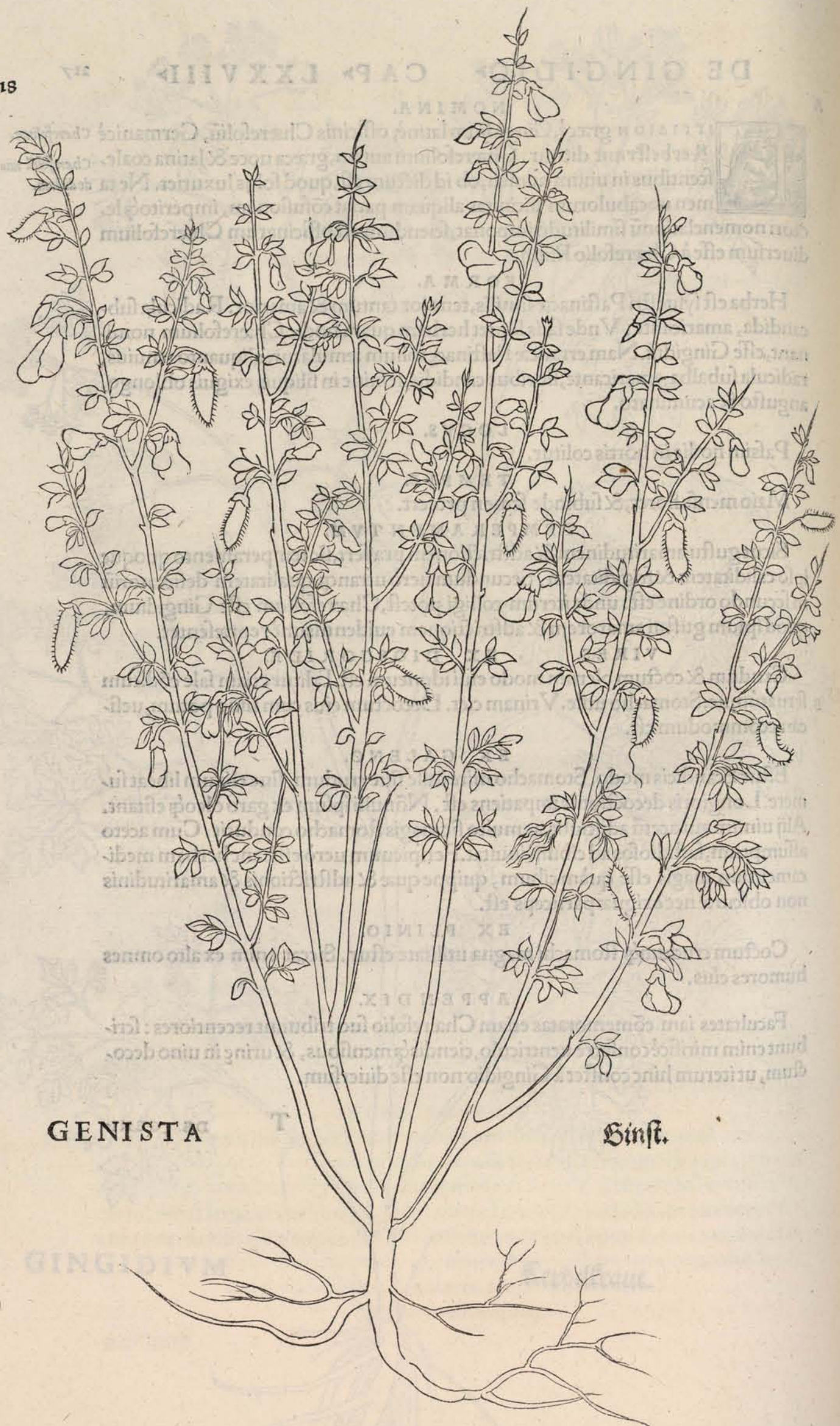

GENISTA Ginſt.

SCD Lyon 1

DE GENISTA. CAP. LXXIX.

A

NOMINA.

GENISTA Latinis rei ruſticæ ſcriptoribus & Plinio nominatur. Officinis & barbaram ſectantibus medicinam, Geneſta & Geneſtra. Germanis Ginſt uel Geniſt appellat. Geniſtam autem uocãt hauddubiè quod genu modo flexilis ad nexus ſit: uel, ut alijs placet, quia genibus medeatur dolentibus. Alia autem eſt à Sparto, quod hoc uirgas habeat longas ſine foliis, ut ſuo dicemus loco, illa autem minutis foliis ſcatet.

Geneſta.

Geniſta unde dicta.

Geniſta non eſt eadẽ cũ Sparto.

FORMA.

Geniſta fruticat ramis herbaceis, ſcabris, foliis minutis ſcatentibus, flore luteo, apibuſq; gratiſsimo, ſemine lenticulis haud abſimili, quod ſiliquis innaſcitur, radice ſublutea.

LOCVS.

Perarida loca amat, ideoq; in ſyluis, & iuxta ſyluas naſcitur.

TEMPVS.

Floret Maio & Iunio menſe, ac ſubinde in ſiliquis hirſutis ſemen profert.

TEMPERAMENTVM.

Calefacit & ſiccat in altero ordine, id quod amaritudo quã guſtata refert, & eius facultates abundè docent.

VIRES. EX PLINIO.

Semen Geneſtæ purgat Ellebori uice, drachma & dimidia pota in aquę mulſæ cyathis quatuor ieiunis. Ramis ſimiliter cum fronde in aceto maceratis plurib. diebus & tuſis, ſuccum dant iſchiadicis utilem, cyathi unius potu. Quidã marina aqua macerare malunt, & infundere clyſtere. Perunguntur eodem ſucco iſchiadici, addito oleo. Quidam ad ſtranguriã utuntur ſemine. Geniſta tuſa cum axungia, genua
B dolentia ſanat.

APPENDIX.

Ex iam cõmemoratis uerbis perſpicuum omnibus fit, Sparto & Geniſtæ, nõ obſtante quod forma nonnihil diſtent, eandem ineſſe facultatem: ut enim Spartum pituitam per ſuperna & inferna purgare poteſt, ſic etiã Geniſta. Hinc adeò fit ut eius ſeminis hodierno tempore contra podagram magnus ſit uſus. Vrinam etiam amaritudinis ratione mouet, & quia incidendi & extenuandi facultatem habet, lapidem tum in renibus, tum in ueſica cõfringere, ut etiam recentiores tradunt, poteſt. Strumas denique atq; alios tumores diſcutere poſſe ijdem ſcribunt.

DE GENISTELLA. CAP. LXXX.

NOMINA.

PRIORI non admodum diſsimilem herbam nonnulli Geniſtellam uocant, quod ſcilicet Geniſta exilior & humilior ſit. Germanicè appellari poteſt, die ſtechende Ginſt. Alij uocãt Erdpfrymen/oder klein ſtreichblümen. Sunt qui non ſine magno errore pro Geniſta utantur, quum facultatibus diuerſis prædita ſit. Sunt qui Roſmarinum aculeatum nominent, quod eius folia Roſmarino ferè ſimilia ſint.

Geniſtella.

Roſmarinus aculeatus.

FORMA.

Frutex eſt Libanotidis coronariæ, quam Roſmarinum uocãt, penè folio, ſed rigido ac pungente, flore luteo, piſo non diſsimili, ſemine in exiguis ſiliquis rufo, radice ſublutea.

LOCVS.

Naſcitur in arenoſis locis, ſecus uias.

SCD Lyon 1

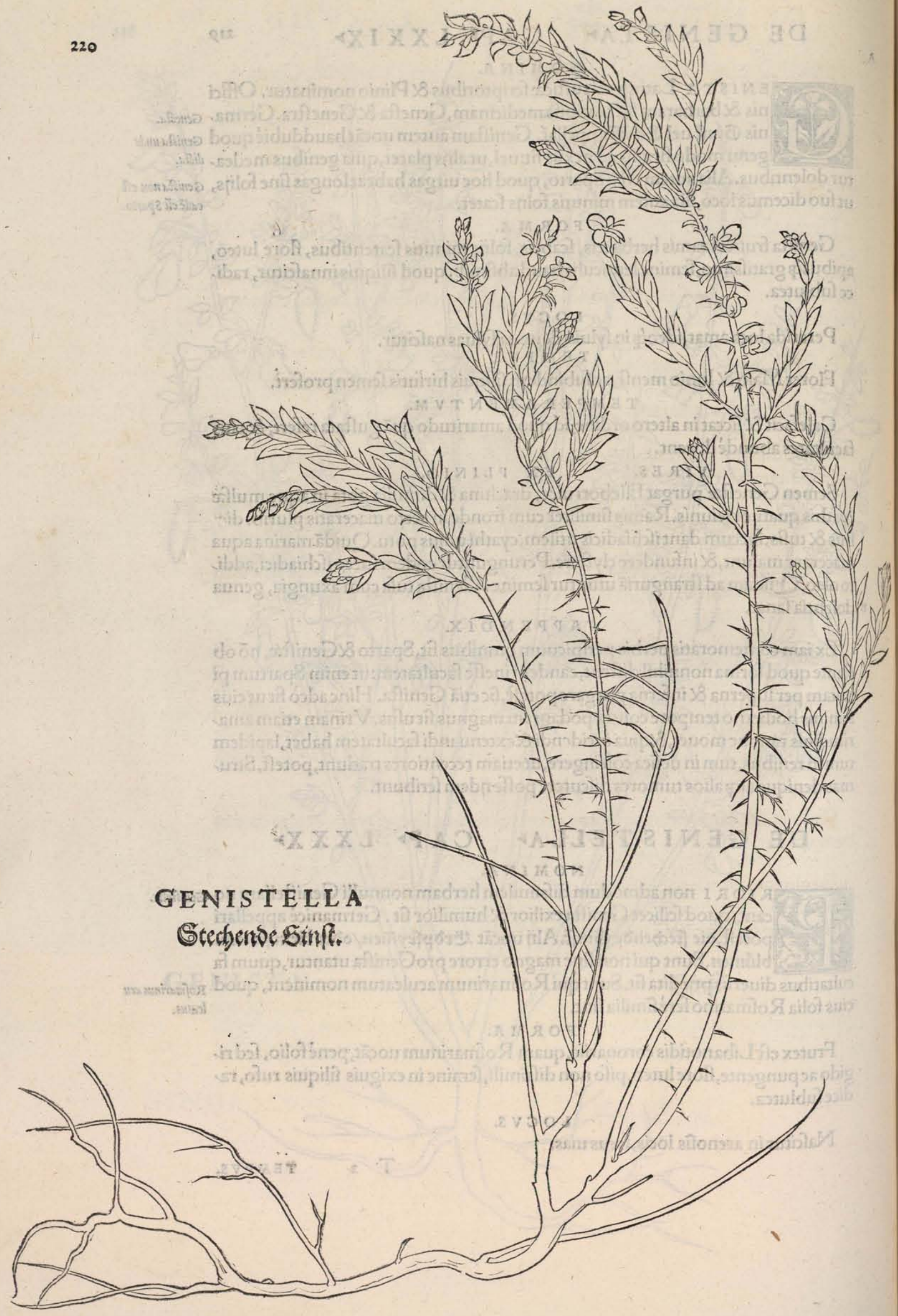

GENISTELLA
Stechende Ginst.

SCD Lyon 1

A TEMPVS.

Maio menſe flores luteos producit, quibus paſtæ apes improbū mel conficiunt.

TEMPERAMENTVM.

Adſtringentem cum amaritudine facultatem poſsidet, ac proinde ualenter, ſimulq; citra mordacitatem exiccantem.

VIRES.

Semen eius ſerpentibus aduerſari tradunt. Decoctum foliorum, profluuiū menſtruorum ſiſtit. Idem etiam potum uentris fluori ſuccurrit. Et ut rem in pauca contraham, idem Geniſtella quod Hippuris ſeu Cauda equina poteſt.

DE GNAPHALIO. CAP. LXXXI.

NOMINA.

ΓΝΑΦΑΛΙΟΝ Græcis, Centunculum aut Centuncularis herba Latinis nominat. Officinis ignota. Germanis Ruhrkraut appellat. Gnaphaliū uerò uocata eſt hæc herba, Galeno autore, à candidis mollibusq; eius foliis, quibus ἀντὶ γναφάλων, hoc eſt, pro tomentis utuntur. Gnaphalion itaque dicitur, quaſi tomentitia. Centunculum autem dixerūt, quod centonibus cum tomento maxima ſit cognatio. Germanicam nomenclaturam ab eius facultate aduerſus dyſenteriam illi inditam eſſe nemini non notum eſt.

Centunculum. Centuncularis herba.
Gnaphaliū quare dictum.
Centunculus cur uocata.

GENERA.

Duûm eſſe uidetur generum: unum enim paulò latioribus ac candidioribus foliis conſtat: alterum uerò tenuioribus & minus candidis, quodq; flores in ſummitate ac cacumine tantum profert. Verum cum forma parum admodum, facultatibus uerò nihil diſtent, nos una pictura genus utrunq; complexi ſumus.

B

FORMA.

Candida & mollia Gnaphalium obtinet folia, atqueadeò tomentitia, floresq; luteos, radicem uero capillatam ac tenuem, ut pictura ipſa monſtrat.

LOCVS.

Vulgaris herba ubiq; ſcatens Gnaphalium, in locis ſiccis potiſsimum, interdum etiam pinguibus proueniens.

TEMPVS.

Iunio & Iulio menſibus floret.

TEMPERAMENTVM.

Adſtringit atqueadeò exiccat Gnaphalium.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Gnaphalij foliis aliqui pro tomento utuntur. Tamen faciunt hæc ipſa in auſtero uino pota ad dyſenteriam.

EX GALENO.

Folia Gnaphalij mediocriter adſtringunt, ac proinde quidam id exhibent ex auſterorum uinorum quopiam dyſentericis.

EX PLINIO.

Datur in uino auſtero ad dyſenteriam, uentris ſolutiones, menſesq; mulierum ſiſtit. Infunditur autem tenaſmo. Illinitur & putreſcentibus ulcerum.

GNAPHALIVM Rhürkraut.

SCD Lyon 1

A

NOMINA.

ΔΙΨΑΚΟΣ Græcis, Labrũ ueneris, Carduus ueneris Latinis, Virga paſtoris officinis, & Cardo fullonum dicitur. Germanis Kartendiſtel/Bůbenſtrel/Weberkarten. Dipſaci autẽ nomen à contrario inuenit, quoniam concauo alarum ſinu rorem uel imbrem recipiat, quo uelut ad abigendas ſitis iniurias abutitur. Labri ueneris nomenclationẽ à carinato foliorum habitu contraxit, quæ ſe anfractuoſa ſinuantia ambage, peluis uel lauacri ſpeciem cõſtituunt, & intra ſe humorẽ nunquam nõ retinent. Virga paſtoris hauddubiè dicta eſt, ob longas uirgas, quibus cardui ad poliendos pannos utiles inſident, quas paſtores fortè ſumunt, & ea parte qua poſsit manu capi aculeis nudant, reliqua autem aculeata parte gregem ducunt. Carduus uerò fullonius cœpit appellari, quod ea rudes pannos uelut echino quodam expoliunt, detractisq; floccis concinnant. Errat mirum in modum Serapionis interpres, qui ſub Virgæ paſtoris nomine, Polygonon Dioſcoridis deliniat.

Virga paſtoris.

Dipſacus unde dicta.

Labrum ueneris

Virga paſtoris.

Carduus fullonius.

Serapionis interpres perſtringitur.

GENERA.

Duûm eſt generum. Vnum quod à fullonibus in hortis plantatur, alterũ quod ſua ſponte paſsim prouenit. Differunt inter ſe hac quidem ratione, quod primum folia latiora & profundius in ambitu inciſa, flores candidos, echinataq; capitula magis aculeata habeat: alterum contrà anguſtiora & minus laciniata folia, flores purpureos, capitulaq; minus aculeata obtinet. Nos diſcriminis illius rationem habentes, primi generis appellauimus Dipſacum album, alterius uerò Dipſacum purpureum, ad florum nimirum reſpicientes diuerſitatem.

FORMA.

B Aculeatarum generis eſt hæc herba. Caulem habet altum, ſpinis horrentẽ, folia caulem amplectentia, lactucæ ſimilia, in ſingulis geniculis bina, oblonga, aculeis armata, quæ in dorſi medio ueluti bullas intus & extrà ſpinoſas habent, cõcauo quo ſe in geniculis cõiungunt ſinu, quo aquæ, rores, & imbres aſſeruantur, unde Dipſaci quaſi ſitientis nomen traxit. In cacumine caulis, ſingulis ſurculis capitulũ unum echino ſimile ineſt, oblongum, aculeatum, quod poſtquam exaruerit candidũ apparet. Diſſectũ per mediam medullam caput, uermiculos habet. Quod ſi itaq; contempleris eam quam herbarij hodie Virgã paſtoris & Carduum fullonũ nominãt herbam, offendes omnes huic notas reſpondere. Siquidem hæc paſtoria uirga profert caulem binûm cubitorũ, imò qui ſæpiuſculè ſupra hominis altitudinẽ increſcat, ſpinis horridum, geniculatũ, folia lactucæ, in ſingulis geniculis bina, prælonga, aculeata, quorum toruli bullantibus turgent ſpinis, dorſoq; nocentibus aculeis rigent, carinato alarũ ſinu, qui peluis uel labri modo roris & imbris pluuij capax ſit. Gnaræ laticis huius auiculæ, cum ſolis ardentiſsimus opprimit æſtus, huc appelluntur ad ſatianda ſitis deſideria, illis facta bibendi poteſtate anfractu liberalem potum miniſtrante. Scaporum faſtigia echinato minantur uertice, reſupina hamulorũ flexura, mucronibusq; leuiter uncinatis, quibus rude lanificiũ aſpero ductu læuigatur. Singuli echini è rotundo in oblongum quodantenus turbinantur, inter quorum ſpicula candicans aut purpureus emicat flos. His diſſectis in medullo uermiculos identidem nobis in autumno quum exiccari incipit licet inuenire. Vermiculus autem albus eſt, qui per cauitatem echini dimouetur, & in caudicem tranſit. Hyeme etiam eundem uidere licebit antequam præ frigore moriatur. Imò etiam ueris initio in quibuſdam uermiculi à nobis reperti ſunt, partim uiui, partim mortui.

Vermiculi in echinis Dipſaci inuenti.

SCD Lyon 1

DIPSACVS
ALBVS.

Weiß kartendiſtel.

SCD Lyon 1

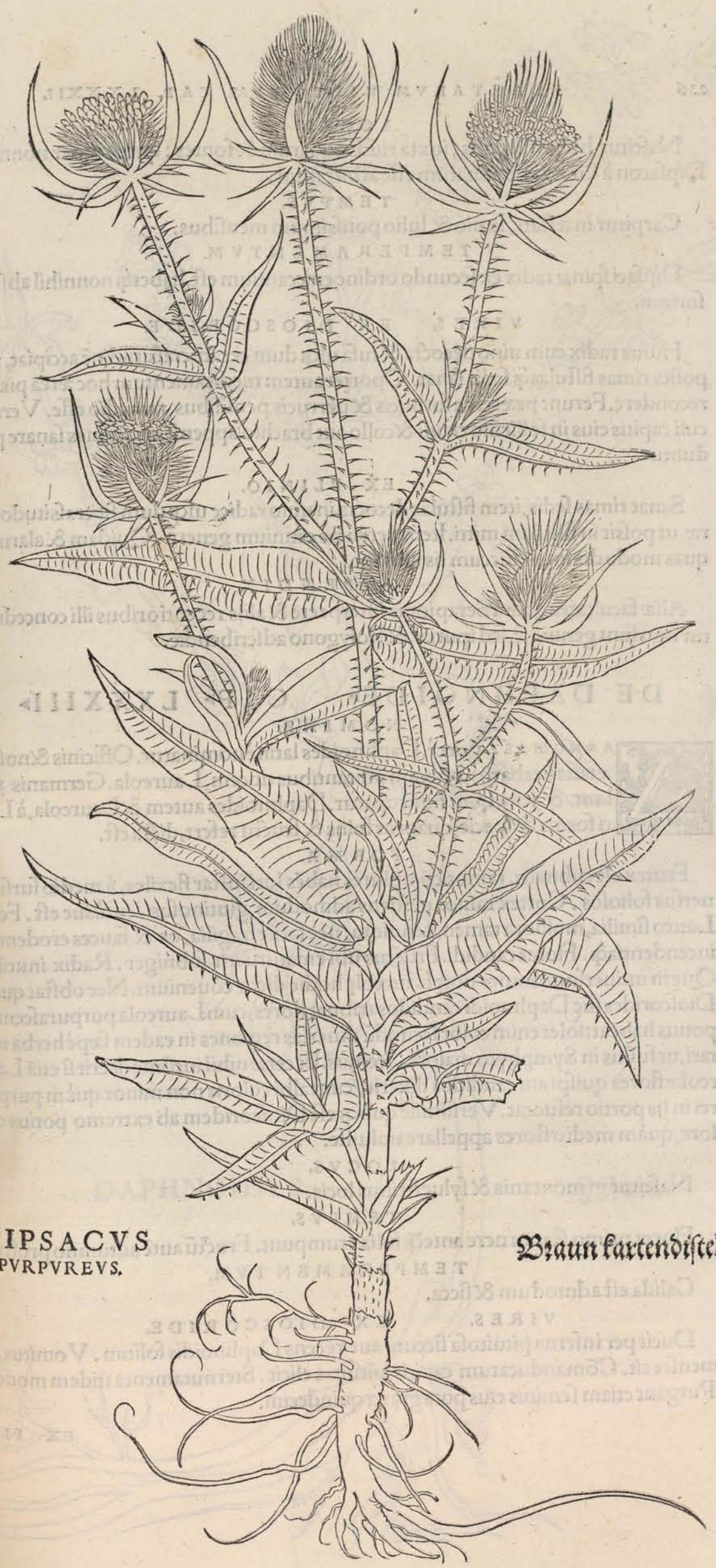

DIPSACVS
PVRPVREVS.

Braun kartendiſtel.

SCD Lyon 1

C

LOCVS.

Nascitur humectis locis, iuxta riuos aquarum & fontes: quapropter nonnulli Dipsacon à Græcis nominatum esse arbitrantur.

TEMPVS.

Carpitur in æstate, Iunio & Iulio potissimum mensibus.

TEMPERAMENTVM.

Dipsaci spinæ radix ex secundo ordine exiccantium est, habetq; nonnihil abstersorium.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Huius radix cum uino decocta & tusa usq; dum cerati crassitudinẽ accipiat, imposita rimas fistulasq; sedis sanat. Oportet autem medicamentum hoc ærea pixide recondere. Ferunt præterea formicis & uerrucis pensilibus remedio esse. Vermiculi capitis eius in folliculo clausi & collo aut brachio appensi, quartanas sanare produntur.

EX PLINIO.

Sanat rimas sedis, item fistulas decocta in uino radice usq; dum sit crassitudo ceræ, ut possit in fistulam mitti. Item uerrucas omnium generũ. Quidam & alarum, quas modo diximus, succum ijs illinunt.

APPENDIX.

Aliæ facultates quæ à Serapionis interprete & alijs recentioribus illi concedun-tur non sunt genuinæ, sed spuriæ, & Polygono adscribendæ.

DE DAPHNOIDE▸ CAP▸ LXXXIII▸

D

NOMINA.

Laureola.

Daphnoides unde dicta.

ΑΦΝΟΕΙΔΕΣ græcè, Daphnoides latinè nominatur. Officinis & nostrę ætatis herbarijs, græcam imitantibus uocem, Laureola. Germanis ʒeilant/ & ʒeidelpast nuncupatur. Daphnoides autem & Laureola, à Lauri forma & specie, quam in folijs & fructu refert, dicta est.

FORMA.

Frutex est cubitalis, ramos complures habẽs lori instar flexiles, à medio sursum uersus folioſos. Cortex ramos uestiens admodum glutinosus lentúsue est. Folia Lauro similia, molliora tamen, tenuiora, nec facilè fragilia, os & fauces erodentia, incendentiaq;. Flores candidi. Fructus ubi ematuruerit subniger. Radix inutilis.

Obiectionis dissolutio.

Quę in uniuersum omnes notę Laureolę hodie dictæ cõueniunt. Nec obstat quod Dioscorides suę Daphnoidi candidos tribuat flores, cum Laureola purpurascentes potius habeat: solet enim color secundũ diuersas regiones in eadem sæpè herba mutari, ut fusius in Symphyto maiore dicemus. Et certè nihil incõmodi erit si etiã Laureolæ flores quispiam candidos dixerit, cum albi coloris non minor quàm purpurei in ijs portio reluceat. Verisimile quoq; est Dioscoridem ab extremo potius colore, quàm medio flores appellare uoluisse.

LOCVS.

Nascitur in montanis & syluestribus locis.

TEMPVS.

Floret primo statim uere anteq; folia erumpunt. Fructũ autẽ autumno profert.

TEMPERAMENTVM.

Calida est admodum & sicca.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Ducit per inferna pituitosa siccum aut recens Daphnoidis folium. Vomitus & menses cit. Cõmanducatum capitis pituitas elicit. Sternutamenta itidem mouet. Purgant etiam seminis eius pota grana quindecim.

EX PLI-

SCD Lyon 1

DAPHNOIDES Zeilant.

C EX PLINIO.

Daphnoides ſiue ſylueſtris laurus aluum ſoluit, recenti folio uel arido drachmis tribus cum ſale & hydromelite manducata. Pituitas extrahit foliū & uomitus. Stomacho inutile. Sic & baccæ quinæ denæue purgationis cauſa ſumuntur.

APPENDIX.

officinarum error. Animaduertendū hoc loco mirum in modum errare officinas, propterea quod foliis Daphnoidis pro Mezereon, quæ tamen græcorum eſt Chamelæa diuerſa ad modum à Daphnoide, utantur: & eius fructu pro cocco cnidio, quod fructum Thymeleæ eſſe notius eſt quàm ut demonſtrari debeat. Sic in manifeſtiſsimis cæcutire ſolent officinæ, pulchrè interim ad eos errores conniuentibus medicis, non minus quàm illi rei herbariæ imperitis. *Thymelæa non eſt laureola.* Thymelæan uerò non eſſe laureolam hodie appellatam herbam, ex eo colligi poteſt, quod hęc ipſa, Dioſcoride autore, linum nōnullis nominata ſit, non alia quidem ratione, quàm quod ſatiui lini ſimilitudinem referat, cui quàm diſsimilis laureola ſit, nemo non nouit. Sunt etiam qui ad hanc ſimilitudinem reſpicientes, in hodiernum uſque diem linum ſylueſtre appellant.

DE DRYI▸ CAP▸ LXXXIIII▸

NOMINA.

ΔΡΥΣ Græcis, Quercus Latinis & Officinis, Germanis *Eychenbaum* appellatur.

FORMA.

Notiſsima eſt arbor Quercus, procera, craſsiore & aſperiore caudice, ramoſa, foliis profundè laciniatis. Glandes producit optimas, & grandiſsimas, gallas item & uiſcum. Radix eius latiſsimè circumiacentem terram amplectitur. D

LOCVS.

Paſsim in ſyluis aliisq; locis naſcitur.

TEMPVS.

Vere quidem germinat, ſed tardius multis aliis arboribus.

TEMPERAMENTVM.

Deſiccat, adſtringit & excalfacit paulò infra media, in genere ſcilicet eorum quæ tepida ſunt.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Quercus omnis adſtrictoriam facultatē habet, præſertim id quod inter corticem & caudicem membranæ ſimile clauditur: quinetiam membrana putamini glandis ſubiecta. Decoctū ex iis datur dyſentericis & ſanguinē excreantibus, & in peſſis tritum contra fluxiones mulierum apponitur. Glandes idem poſſunt. Vrinam ciunt, capitis dolorem, & flatus comeſtæ pariunt. Reſiſtunt eſitatæ uenenatorum ictibus. Decoctum corticis cum lacte bubulo potum, contra toxica prodeſt. Crudæ autem tritæ & illitæ inflammationes leniunt. Ad malignas duritias, & malefica ulcera cum adipe ſuillo ſalſo cōueniunt. Galla fructus eſt quercus. Aliqua omphacitis appellatur, parua quidem, præ ſe ferens formam in digitis articulorum, ſolida, nullo foramine peruia. Altera leuis, plana, perforata. Eligi debet omphacitis quæ efficacior eſt. Vtraq; uehementer adſtringit. Carniū excreſcentias tritæ, fluxiones gingiuarū & columellæ, atq; in ore aphthas reprimunt. Nucleus earum cauernis dentium inditus, dolores ſedat. Crematæ carbonibus donec igne flagrent, & uino aut aceto, aut oxalme extinctæ, ſanguinem reprimunt. Decoctum earum ad inſeſſus utile, contra uuluæ procidentias, fluxionesq;. Capillos denigrāt aceto aut aqua maceratæ. Cœliacis, dyſentericis, cum uino aut aqua trita conuenienter illinuntur aut bibuntur. Vtiles & obſonijs mixtæ, aut integræ in aqua præcoctæ, in qua aliquid co-

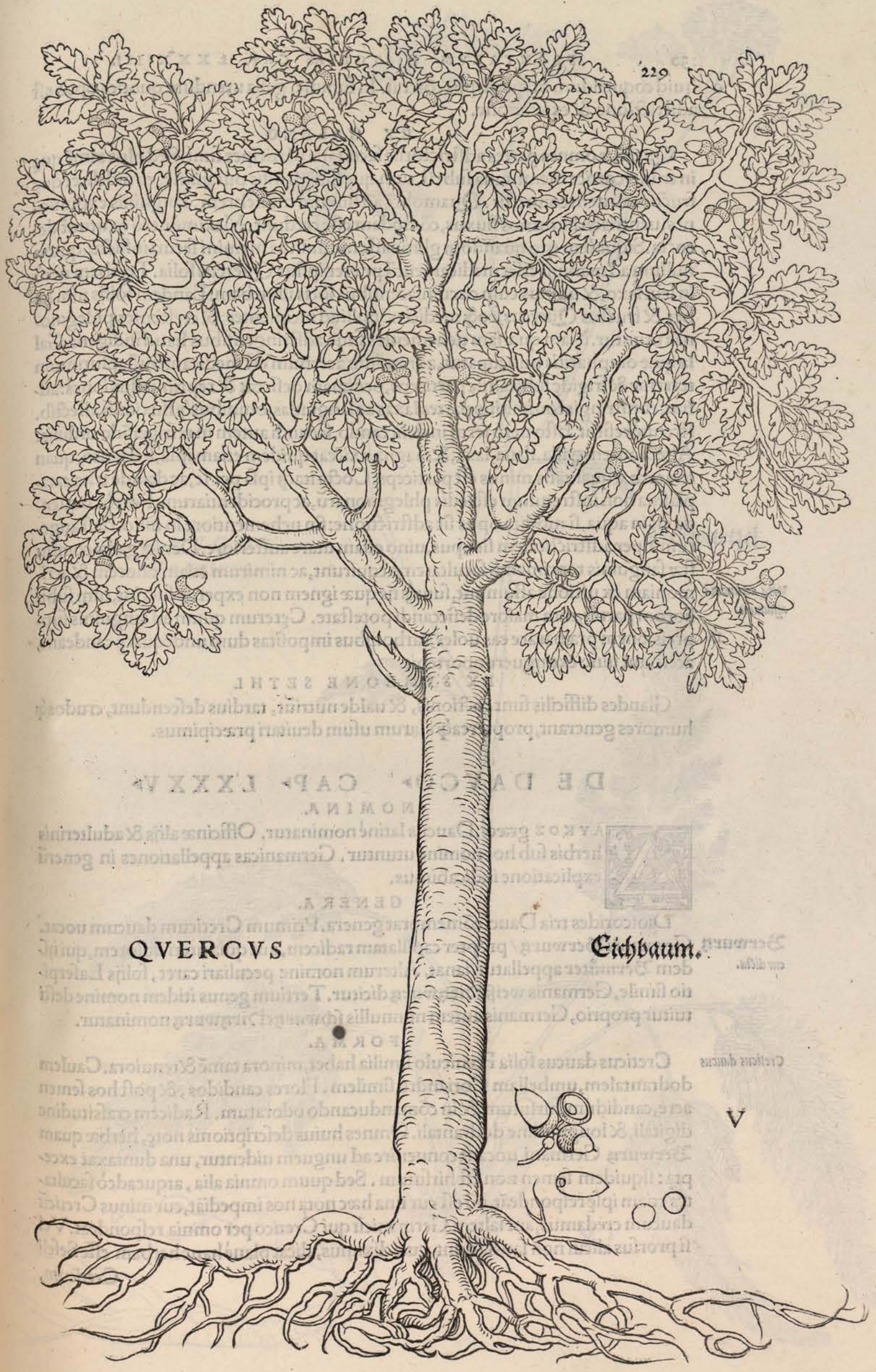

QVERCVS Eichbaum.

V

c quid coquendum ſit quod ipſis cõferat. In ſumma, galla utendum quoties opus eſt adſtrictione & exiccatione.

EX GALENO.

Quercus omnes partes adſtrictoriæ facultatis participes ſunt. Sed plus tamẽ quę in trunci cortice membrana ſubeſt, tum quę ſub glandis putamine, ea uidelicet quę fructus carnem conueſtit. Quamobrẽ ad fluxum muliebrem, ſanguinis expuitiones, uentriſq; diuturnos fluxus, cõmodam eſſe credunt. Maximè uerò ea utunt decocta. Siquidem ego quandoq; glutinaſſe me uulnus memini ſecuri inflictũ, quum nullum ad manum eſſet medicamentũ præter ipſius Quercus folia. Terebam uerò in leui ſaxo, & uulnus cum circumiacentibus locis illinebam. Eandem folijs uim habet & fructus Quercus, eoq; medici nõnulli ad incipientes, & creſcentes phlegmonas utuntur. Nam quæ iam uehementes ſunt, adſtringentibus haud indigent. Galla quæ omphacitis nuncupatur, admodum acerbum eſt medicamentũ, plurimum terrenæ & frigidę ſubſtantię particeps, per quam deſiccat & reprimit fluxiones: adhæc conſtringit contrahitq; partes laxas ac languidas, omnibusq; fluxionũ affectib. ſtrenuè reſiſtit. Eſto uerò tertij in deſiccando, ſecundi autem in refrigerãdo ordinis. Altera autem galla, flaua, laxa, & magna, exiccat quidem etiam ipſa, ſed tanto, quanto acerbæ qualitatis minus eſt particeps. Cocta itaq; ipſa per ſe, ac deinde trita cataplaſma non inſtrenuum eſt ſedis phlegmonarũ, ac procidentiarum. Porrò coquenda eſt in aqua, ſi modica opus ſit adſtrictione: ſin uehementiore in uino. Et ſi augere inſuper adſtrictionem ſit opus, uino etiam utare auſteriore. Deniq; gallæ combuſtæ ſanguinis reprimendi facultatem acquirunt, ac nimirum etiam calorem & acri-
Vſta acrimoniã aſſumunt. moniam ex uſtione aſſumunt, ſuntq; ijs quæ ignem non expertæ fuerint, tum ſubtiliorum partiũ, tum maiore deſiccandi poteſtate. Cęterum quum ad ſanguinis ſup-
D preſsionem præparare eas uoles, carbonibus impoſitas dum undequaq; candeant, aceto aut uino extinguere oportebit.

EX SYMEONE SETHI.

Glandes difficilis ſunt coctionis, & ualde nutriũt, tardius deſcendunt, crudosq; humores generant, propterea q; illarum uſum deuitari præcipimus.

DE DAVCO. CAP. LXXXV.

NOMINA.

ΔΑΥΚΟΣ græcè, Daucus latinè nominatur. Officinæ alijs & adulterinis herbis ſub hoc nomine utuntur. Germanicas appellationes in generũ explicatione indicabimus.

GENERA.

Dioſcorides tria Dauci cõmemorat genera. Primum Creticum daucum uocat.
Berwurtz cur dicta. Germanis **Berwurtz**/ propter capillatam radicem, aut quia uteri dolorem, qui ijſdem **Bermůter** appellatur, ſanat. Alterum nomine peculiari caret, folijs Laſerpitio ſimile, Germanis **weiß Hirtzwurtz** dicitur. Tertium genus itidem nomine deſtituitur proprio, Germanis autem nonnullis **ſchwartze Hirtzwurtz** nominatur.

FORMA.

Creticus daucus Creticus daucus folia Fœniculo ſimilia habet, minora tamẽ & tenuiora. Caulem dodrantalem, umbellam Coriandro ſimilem. Flores candidos, & poſt hos ſemen acre, candidum, hirſutum, & in cõmanducando odoratum. Radicem craſsitudine digitali, & longitudine dodrantali. Omnes huius deſcriptionis notę, herbæ quam **Berwurtz** Germani uocant conuenire ad unguem uidentur, una duntaxat excepta: ſiquidem ſemen non eſt hirſutum. Sed quum omnia alia, atqueadeò facultates etiam ipſę reſpondeãt, nõ eſt cur una hæc nota nos impediat, cur minus Creticũ daucum credamus, aut ſaltem Germanicũ qui Cretico per omnia reſpondeat. Vel ſi prorſus alicui non ſatisfaciunt, quæ diximus, dicat planè hanc herbam eſſe Seſeli Creticum,

DAVCVS
CRETICVS.

Berwurtzel.

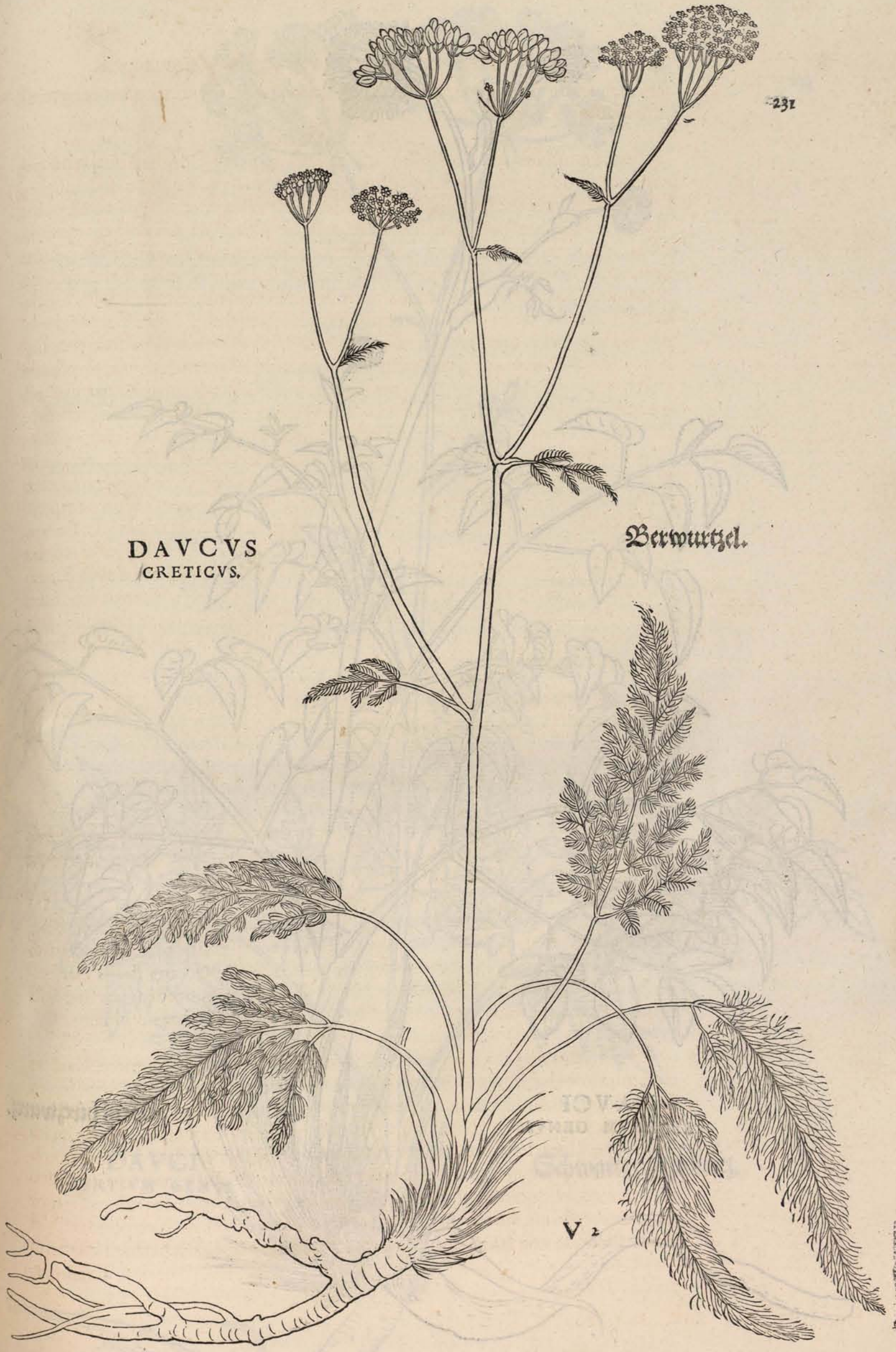

SCD Lyon 1

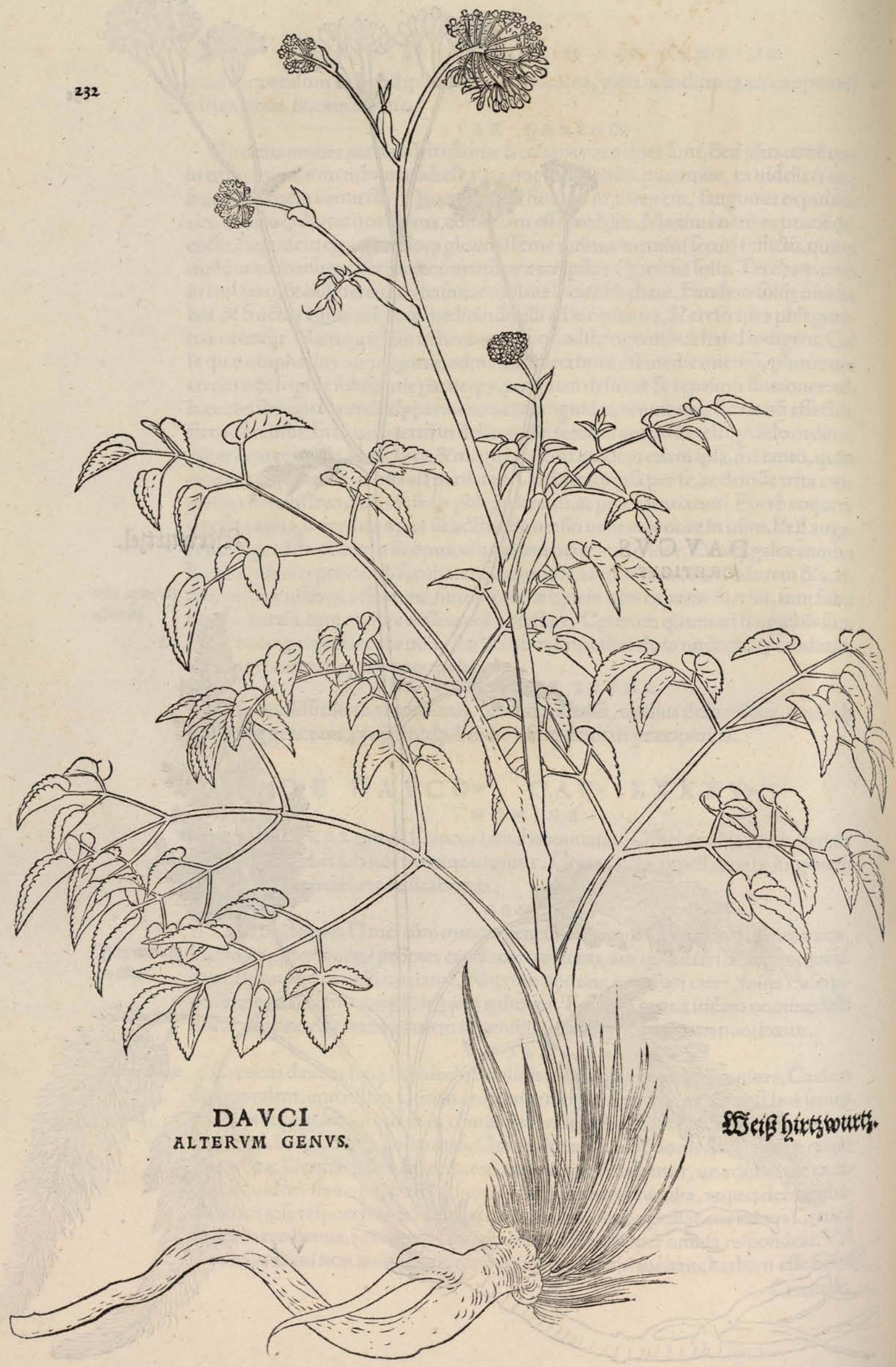

DAVCI
ALTERVM GENVS.

Weiß hirtzwurtz.

SCD Lyon 1

DAVCI
TERTIVM GENVS.

Schwartz hirtzwurtz.

SCD Lyon 1

c Creticum, cuius etiam herbæ notę omnes huic noſtrę cõueniunt, neq; etiam facultates quas ſimiles Dauco cretico habet, diſcrepãt. Alterum Apio ſylueſtri, uel, ut antea diximus, Laſerpitio ſimile eſt: aromatũ modo odoratum, acre, guſtanti odoratum & feruens. Tertiũ foliis Coriandro aſsimilatur, flore candido, capite & ſemine Anethi, in quo umbella erraticæ Paſtinacæ ſimilis eſt, ſemine oblongo plenum, ſapore ut Cuminum acri.

LOCVS.

Primum in petroſis & apricis locis naſcitur, nuſquam uerò in Germania copioſius quàm in Martianæ ſyluæ quibuſdam pratis prouenit. Reliqua duo genera in altis montibus gignuntur.

TEMPVS.

Iunio & Iulio menſibus florent.

TEMPERAMENTVM.

Semen Dauci admodum calefacit & exiccat. Idem etiam, ſed minori efficacia, facit herba.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Omnium Daucorum ſemen calefaciendi uim obtinet. Potum menſes, fœtus, & urinas mouet. Torminibus liberat. Tuſſes diutinas lenit. Succurrit phalangiorum morſibus cum uino potum. Oedemata illitum diſcutit. Ex aliis ſeminis tantũ uſus eſt, ex Cretico radicis etiam, quæ cum uino præſertim ad uenenata bibitur.

EX GALENO.

Dauci ſemen efficax admodum tum mouendæ urinæ medicamentũ, tum prouocandis menſibus. Multum etiam diſcutere foris impoſitum ualet. Ipſa etiam herba eandem uim obtinet, ſemine tamen inferiorem, nimirum ob aqueæ humiditatis miſturam.

D

EX PLINIO.

Vehementer urinam impellit. Creticum magis contra ſerpentes pollet. Bibitur è uino drachma una, datur & quadrupedibus percuſsis, aduerſatur phalangio, capitis dolori medetur, tuſsi ſubuenit, ſtranguriæ medetur drachma ſeminis. Eius radix in uino pota, dyſenteriam ſiſtit. Contuſis & euerſis potũ duobus obolis in mulſi cyathis tribus ſubuenit, aut ſi febris adſit in aqua mulſa. Menſes & ſecundas potum facillimè pellit. Calculos eiicit. Folia omnia tela infixa corpori extrahunt.

DE DRACONTIO MAGNO. CAP. LXXXVI.

NOMINA.

Serpentaria maior. Dracunculus unde dicta.

APAKONTIA μεγάλη, ἢ δρακόντιον μέγα Græcis, Dracunculus maior Latinis, nonnullis Serpentaria maior dicitur. Officinis ignota herba. Germani Schlangenkraut uocant. Nomen autem à figura ſumpſit: caulis enim glaber, purpureiſq; reſperſus lituris, uerſicolori facie, corpus anguinum repreſentat & æquat longitudine. Vertex quoque ſinuoſo oris hiatu linguam exerens cruentam, caput exprimit. Atque hinc eſt quod ueteribus etiam Romanis Colubrina ac Serpentaria nuncupata ſit: uel ſic dicta, Plinio autore, quod è terra ad primas ſerpentiũ uernationes exeat, rurſusq; cum ijſdem ſe in terram recondat, nec omnino occultata ea appareat ſerpens.

Colubrina.

FORMA.

Caulẽ habet glabrũ læuumq;, rectũ, bicubitalẽ, baculi craſsitudine, uerſicolorẽ, ut angui ſimilis uideat, purpureis etiã maculis abundat. Folia fert Rumicis inflexa, & plicata. Fructũ in ſummo caule racemoſum, coloris inter initia cineracei, poſtea q; maturuit crocei & punicei. Radicẽ grandẽ, rotundã, candidã, tenui cortice ueſtitã. Ex qua deliniatione omnib. perſpicuũ fit, plantã eam cuius picturã exhibemus, eſſe Dracunculũ maiorẽ. Simplici enim caule attollit, binũ cubitũm alto, leui glabróue, recto, baculi craſsitudine, uerſicoloríb. anguiũ maculis uariegato, purpureis etiã

intercur-

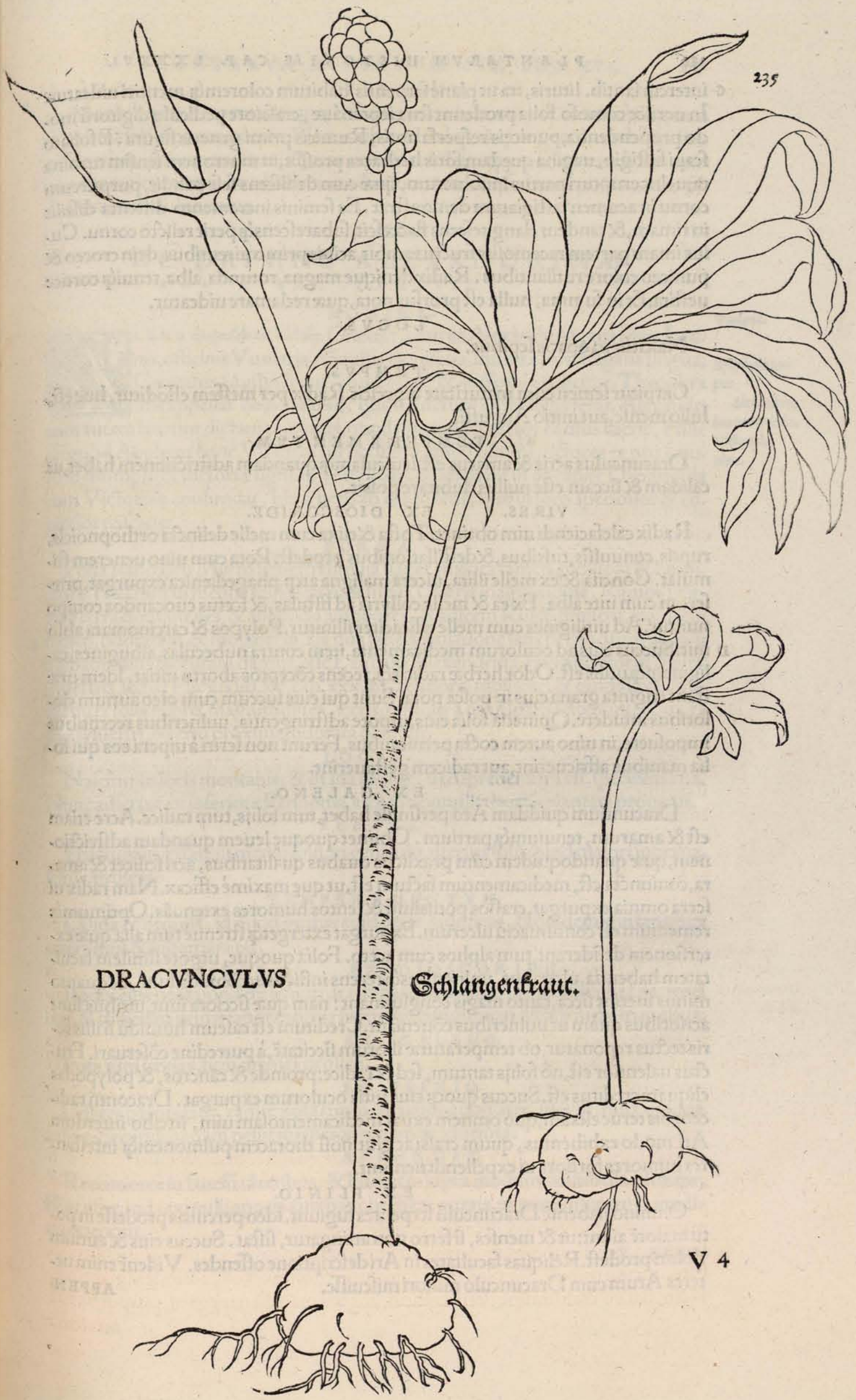

DRACVNCVLVS Schlangenkraut.

SCD Lyon 1

c intercurſantib. lituris, ita ut planè ſerpentis habitum coloremq; mentiri uideatur. In uertice comoſo folia prodeunt ſena ſeptenáue, craſsiore pediculo digitorũ modo propendentia, puniceis reſperſa notis, Rumicis primi generis figura. E foliato ſcapi faſtigio, uagina quędam foris herbacea proſilit, in mucronem ſenſim turbinata, uelut erupturi partus inuolucrum, quæ cum dehiſcens ſeſe pandit, purpureum cornu in acumen faſtigiatum demonſtrat. Ea ſeminis incremento diſtenta diſſilit in rimam, & tandem elangueſcens flacceſcit, ſubareſcensq; perit relicto cornu. Cuius imam partem racemoſus fructus ambit, acinis primo uirentibus, dein croceo & puniceo colore rutilantibus. Radix denique magna, rotunda, alba, tenuiq; cortice ueſtita. Et in ſumma, nulla eſt prorſus nota, quæ reclamare uideatur.

LOCVS.

Naſcitur in opacis ſepibus.

TEMPVS.

Carpitur ſemen cum maturitate nigreſcit. Radix per meſſem effoditur, hoc eſt, Iulio menſe, aut initio Auguſti.

TEMPERAMENTVM.

Dracunculus acris & amarus eſt, leuiculamq; quandam adſtrictionem habet, ut calidam & ſiccam eſſe nullus dubitare poſsit.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Radix calefaciendi uim obtinet. Toſta & elixa cum melle delincta orthopnoicis, ruptis, conuulſis, tuſsibus, & deſtillationibus prodeſt. Pota cum uino uenerem ſtimulat. Conciſa & ex melle illita, ulcera maligna atq; phagedænica expurgat, præſertim cum uite alba. Ex ea & melle collyria ad fiſtulas, & fœtus euocandos componuntur. Ad uitiligines cum melle efficaciter illinitur. Polypos & carcinomata abſu
d mit. Succus eius ad oculorum medicamenta, item contra nubeculas, albugines, caliginemq; utilis eſt. Odor herbæ radicisq;, recens cõceptos abortu uitiat. Idem præſtant triginta grana eius in poſca pota. Sunt qui eius ſuccum cum oleo aurium doloribus infudere. Quinetiã folia eius, utpote adſtringentia, uulneribus recentibus impoſuere, in uino autem cocta pernionibus. Ferunt non feriri à uipera eos qui folia manibus affricuerint, aut radicem geſtauerint.

EX GALENO.

Dracuntium quiddam Aro perſimile habet, tum foliis, tum radice. Acre etiam eſt & amarum, tenuiumq; partium. Obtinet quoque leuem quandam adſtrictionem, quæ quandoquidem cum prædictis duabus qualitatibus, acri ſcilicet & amara, coniuncta eſt, medicamentum factum eſt, ut quę maximè efficax. Nam radix uiſcera omnia expurgat, craſſos potiſsimũ & lentos humores extenuãs. Optimumq; remedium eſt contumaciũ ulcerum. Expurgat extergetq; ſtrenuè tum alia quæ exterſionem deſiderant, tum alphos cum aceto. Folia quoque, utpote ſimilem facultatem habentia, ulceribus, uulneribusq; recens inflictis accõmoda ſunt, & quanto minus fuerint ſicca, tanto magis conglutinant: nam quæ ſicciora ſunt, uiribus ſunt acrioribus quàm ut uulneribus cõueniant. Creditum eſt caſeum humidũ ſi illis foris tectus reponatur, ob temperaturæ illorum ſiccitatẽ, à putredine cõſeruari. Fructus ualentior eſt, nõ foliis tantum, ſed & radice: proinde & cancros, & polypodas eliquare creditus eſt. Succus quoq; eius uitia oculorum expurgat. Dracontij radicem bis terũe elixam, quo omnem exuat medicamentoſam uim, in cibo interdum Ari modo exhibemus, quum craſsi ac glutinoſi thoracem pulmonemq; infeſtantes humores fortiore ui expellendi ueniunt.

EX PLINIO.

Omnino habentẽ Dracunculũ ſerpentes fugiunt. Ideo percuſsis prodeſſe in potu maiorẽ aiunt: ut & menſes, ſi ferro non attingatur, ſiſtat. Succus eius & aurium dolori prodeſt. Reliquas facultates in Ari deſcriptione offendes. Videnť enim ueteres Arum cum Dracunculo minori miſcuiſſe.

APPEN-

APPENDIX.

A Hæc eſt uera Serpentaria quæ officinis utendum erit, & minimè ea quam alio nomine Biſtortam uocant. Nam uiribus planè ab ea quæ genuina eſt diſſidet, ut ſuo etiam loco monuimus. Quare non eſt cur deinceps eandem medicamentis quæ thoraci expurgando adhibentur admiſceant medici, ſed hanc potius, cuius pictu-ram oculis ſubiecimus.

DE DAPHNE ALEXANDRINA.
CAP. LXXXVII.

NOMINA.

Vularia.

ΔΑΦΝΗ ἀλεξανδρεία, ἢ ἰδαία Græcis: Laurus Alexandrina, aut Idæa Latinis, officinis Vularia, nõnullis Bonifacia, multis etiam Pagana lingua, Germanis Zäpfflinkraut/hauckblatt/& auffenblatt dicitur. Theophraſtus appellat ἐπιφυλλόκαρπον, quod fructum ſuper foliis ferat. Alexandrinam autem laurum dictam putamus, quod Alexander victor ea uſus fuerit. Hinc eſt quod Apuleius hanc Victorialam nominet, quod nimirũ uictores ea pro Lauro in triumphi & uictoriæ ſignum uterentur: quanquam in eo capite Daphnoida cum Victoriala confundat. Idæa uerò ab Ida monte, quo in loco ſpecioſior & copioſior naſcatur.

Epiphyllocarpos.

Alexandrina laurus cur dicta.

Victoriala.

Idæa.

FORMA.

Folia Ruſco ſeu Myrto ſylueſtri ſimilia habet, maiora tamen, molliora & candidiora. Fructum in mediis foliis fert rubentem, Ciceris magnitudine. Ramos ſpargit à terra dodrantales, & aliquãdo ampliores. Radicem Ruſco ſimilem, maiorem
B tamen, odoratam, & molliorem. Ex qua ſanè deliniatione ſatis perſpicuum fit, eam herbam cuius picturam damus, eſſe Laurum Alexandrinã. Folio ſiquidem Myrti ſylueſtris, ſed ut Plinius lib. xv. cap. xxx. ait, acutiore, molliore, & candidiore, fructu inter folia rubro, magnitudine Ciceris, ramulis à terra ſparſis dodrantalibus, radice ſylueſtri, Myrto proxima, odorata & molli.

LOCVS.

Naſcitur in locis montanis, & in Ida monte, ut cõprehenſum eſt, ſpecioſiſsima. Nunc adfertur ex inferiore Pannonia, atq; in nonnullis hortis plantata prouenit.

TEMPVS.

Fructum in æſtate in medio folij, in geniculo alterius folij quod maiori ſuperna-ſcitur, profert.

TEMPERAMENTVM.

Calida & ſicca eſt, id quod guſtus euidenter monſtrat. Siquidem guſtantibus acris ſimul & ſubamara eſt.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Radix eius pota pondere ſenum drachmarũ cum dulci uino, difficulter parientibus, & ſtillicidio urinæ laborantibus ſuccurrit. Sanguinem quoq; menſtruũ elicit.

EX GALENO.

Pota tum urinas, tum menſes prolicit.

EX PLINIO.

Celeres partus facit, radice pota trium denariorũ pondere, in uini dulci cyathis tribus. Secundas etiam pellit menſesq;, eodem modo pota.

APPENDIX.

Recentiores in fauciũ ulceribus, & humecta ſupra modum columella utuntur. Hinc eſt quod nonnulli appendant hanc herbam pueris, ut nimia illorum humiditas exiccetur.

DE EPHE-

SCD Lyon 1

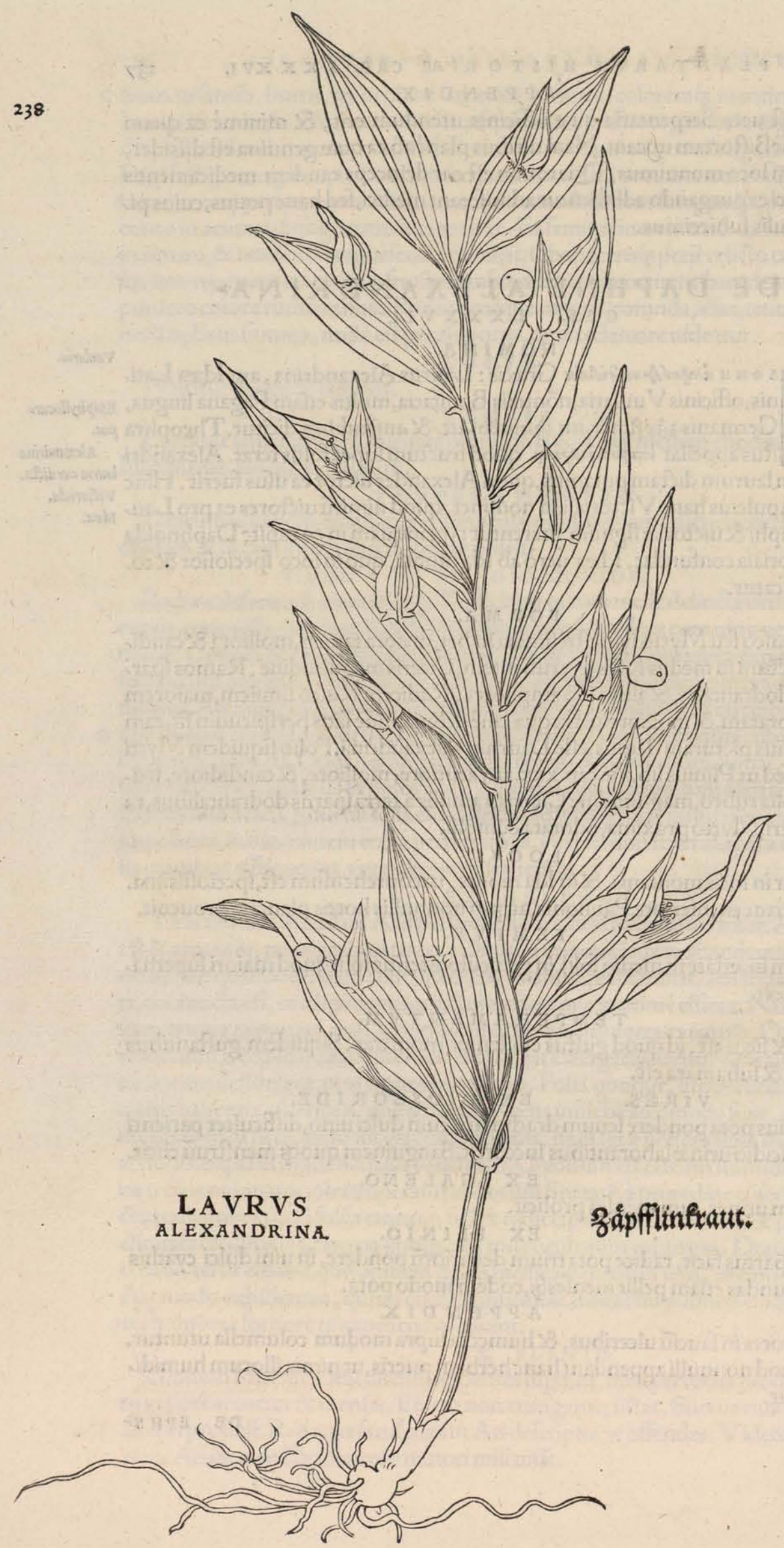

LAVRVS
ALEXANDRINA.

Zäpfflinkraut.

SCD Lyon 1

A

NOMINA.

ΦΗΜΕΡΟΝ, ἴρις ἀγρία Græcis, Ephemeron, Iris ſylueſtris Latinis dicitur. Cum autem Galeno, Paulo, & Dioſcoride teſtibus, duo ſint Ephemeri genera, alterum, quod Colchicon à natali ſolo dicitur, interficiens, de quo ſuo loco plura: alterum quod non letale eſt, & præcipuo nomine Ephemerũ dicitur, hic de ſecundo, nempe non interficiente, nobis ſermo duntaxat erit. Ephemerũ autem nominatum eſt, non quod eadem die iugulet (nulla enim ei uis mortifera ineſt) ſed quod flos illius confeſtim marceſcat, nec longius uno & altero die cõmoretur. Vulgus & officinæ Lilium cõuallium, quod in opacis & lucis naſcatur, appellant. Germani Mayenblümle.

Ephemeri duo genera.

Ephemerum cur dictum.

Liliũ conualliũ.

FORMA.

Caulẽ & folia Lilio ſimilia habet, tenuiora tamẽ. Flores candidos amarosq; Fructum mollẽ. Radicẽ unam digitali craſsitudine, longam, adſtringentẽ, odoratam. Quæ ſiquidẽ deliniatio ita herbę illi quam uulgus Lilium cõuallium nominat conuenit, ut nulla prorſus in ea ſit nota, quæ ei nõ reſpondeat. Caulem enim & folia Lilij habet, ſed tenuiora. Flores candidos & ſuauiter olentes, guſtu amaros. Fructum mollem, colore puniceum, aſparagi fructui non diſsimilem. Radicem ſingularem digiti minimi craſsitudine, longam, adſtringentem & odoratam. Nec obſtat quod nunquam aut rariſsimè apud nos reperiatur radix quę minimi digiti craſsitudinem æquet. Dioſcorides enim cum alicui herbæ aut radici menſuram tribuit, id facit ut maiori parti indiuiduorũ illius ſpeciei quadret, nec adeò ſtatam menſurã aſſignat, quin quandoq; infra aut ſupra hanc eſſe poſsit. Cui hoc etiã accedit, quod magnitudo ſecundũ diuerſas regiones in una eademq; herba ſæpe uariatur, ita ut nihil mirũ

B ſit radices noſtri Ephemeri, paulò quàm illius quas Dioſcorides uidit minores eſſe.

Obiectio diluitur.

LOCVS.

Naſcitur in ſylũis & umbroſis locis.

TEMPVS.

In Maio menſe flores illius magna copia erumpunt, ac mox iterum euaneſcunt atq; decidunt. Deinde Iulio menſe fructus profertur Aſparago haud diſsimilis, ut dictum eſt.

TEMPERAMENTVM.

Miſtæ eſt temperaturæ, Galeno teſte, nempe repellentis & diſcutientis, quia ſcilicet radix adſtringit, floresq; amari ſunt.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Huius radix in dentium doloribus remedio eſt, ſi decocto eius colluuntur. Folia in uino decocta & illita œdemata & tubercula, quæ nihil adhuc puris cõtraxerunt, diſcutiunt: πύον enim & non ὑγρὸν legendum, ut ex Galeno liquet.

EX GALENO.

Ephemerum non illud letale, quod etiam Colchicum nominant, ſed alterum, quod & Irin agreſtem uocant, folia & caulem Lilio ſimilem obtinet, radicem oblongam, non rotundam ceu Colchicum: digiti autem potiſsimũ craſsitudine eſt, adſtringens & boni odoris. Ex quibus palàm fit quod miſtæ ſit facultatis, nempe repellentis, & halitu digerentis. Teſtificantur uerò id quæ particulatim ædit opera. Siquidẽ non inefficaciter radix eius in dentium doloribus colluitur. Folia tuberculorum tum augmento, tum uigori congruunt. Oportet autẽ in uino decocta prius quàm pus moueas illinere.

EX PLINIO.

Radicem unam digiti craſsitudine obtinet, dentibus præcipuam cõciſam in aceto, de-

EPHEMERVM
NON LETALE.

Mayenblümle.

SCD Lyon 1

A to, decoctuḿꝙ ut tepido colluantur. Et ipſa etiam radix mobiles ſiſtit, cauis & exeſis imprimitur.

APPENDIX.

Recentiores roborare cor, iecur, cerebrumꝙ tradũt. Hinc eſt quod eius ſuccum aut decoctum ſyncopa, uertigine, morboꝙ comitiali correptis, attonitis, & phreneticis exhibeant. Cæterum incipienti elephantiæ, ne latius ſerpat, & altius radices agat, uiam præcludere ſcribũt. Ocularij medici ad oculorum caligines diſcutiendas eo etiam utuntur.

DE ELENIO. CAP. LXXXIX.

NOMINA.

HELENION Græcis, Elenium & Inula Latinis, officinis Enula, ruſticis Campana, uulgo iunctis utriſqꝫ uocabulis Enula campana dicitur. Germanis Alant. Elenium autem ab Helenæ lachrymis, è quibus natum fabulantur, quidam dictum eſſe uolunt. Alij quoniam cõtra ſerpentes ex eo primum ab Helena remedium inuentum ſit. *Enula campana Elenium unde dictum.*

FORMA.

Caulem ex ſe mittit Elenium craſſum, hirſutum, cubitalem, & aliquando maiorem (interdum enim iuſtam hominis ſtaturam altitudine æquat) anguloſumꝙ. Huic ſupernè lutei flores inſident, & in his ſemen Verbaſco ſimile, tactu pruritum excitans. Folia anguſtifolio Verbaſco ſimilia obtinet, lanuginoſiora tantum & oblonga. Radicem ſubruffam, odoratam, magnam, ſubacrem, ex qua ad conſitionem Liliorum aut Ari inſtar, pingues propagines appendicésue auferunt. Hæ ſiquidẽ
B notæ Enulæ campanæ uulgo dictæ pulchrè quadrant, neqꝫ obſtat quod nõ in cunctis græcis exemplaribus omnes illæ habeantur, cum in nonnullis, ijſqꝫ probatiſsimis ſaltem, leganť. Sic Marcellus Virgilius Florentinus in ſuis quos ędidit in Dioſcoridem cõmentarijs teſtatur, ſibi uiſum eſſe antiquiſsimũ ac probatiſsimũ codicem, in quo adhuc omnes ſeruentur. Et certè nihil abſurdi cõmittemus, ſi nonnullas Dioſcoridẽ notas ſubticuiſſe dicamus, cum euidentiſsimũ ſit Inulam nõ paſsim una forma prædítam naſci, quando, eodem Dioſcoride teſte, in quibuſdã locis caulem haud emittat: in irriguis deniqꝫ procerior & elegantior, quàm in ſicciorib. proueniat. Huc accedit quod aliàs ſæpe notas etiam admodũ neceſſarias prętermittat. *obiectio diluitur* *Marcellus Florentinus.*

LOCVS.

Naſcitur montanis, umbroſis, & ſiccis locis. In hortis etiam paſsim hodie plantatur.

TEMPVS.

Radix æſtate effoditur, & conciſa ſiccatur. Floret Iulio menſe.

TEMPERAMENTVM.

Elenij radix non primo ſtatim occurſu excalefacit, ac proinde non dicenda eſt calida & ſicca exactè, ceu mel & piper album, ſed cum recrementitio humore.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Radicis Elenij decoctũ potum, urinam & menſes ducit. Ipſa deniqꝫ in eclegmate cum melle ſumpta, tuſsi, orthopnœæ, rupturis, cõuulſionibus, inflationibus, uenenatorum morſibus prodeſt, calefaciendi ui quam in uniuerſum habet. Folia eius in uino cocta iſchiadicis utiliter illinuntur. Radix etiam Elenij in paſſo condita, ſto macho utilis eſt. Siquidem ſalgamarij paululum ſiccatam eam, mox decoctam, frigida aqua demergunt, poſtremo in defrutum coniectam, ad uſum recondunt. Ea trita & pota ſanguinem excreantibus auxiliatur.

EX GALENO.

Elenij radix maximè utilis eſt. Eclegmatis quæ faciunt ad educendos lentos &

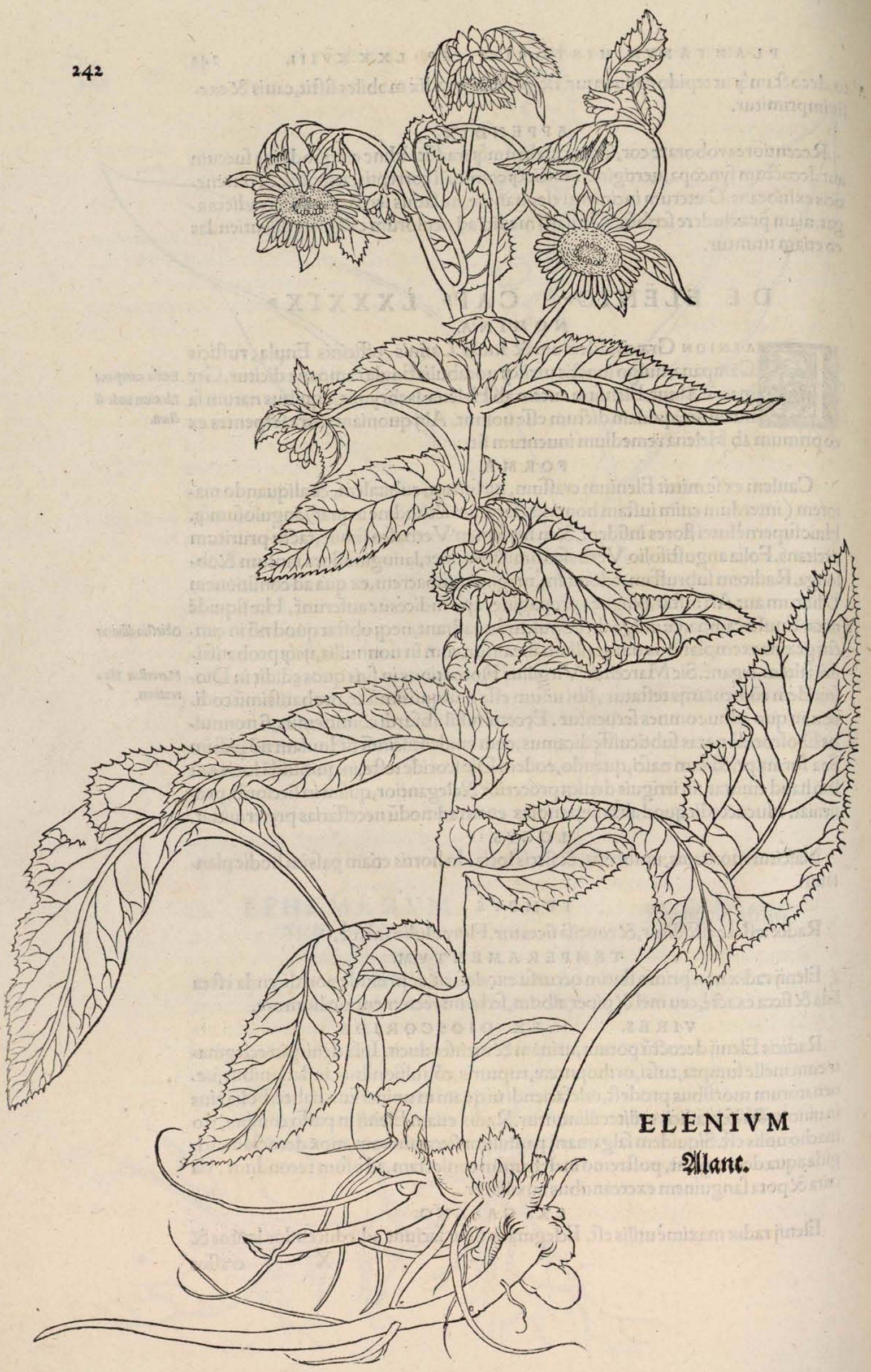

ELENIVM

Alant.

SCD Lyon 1

A crassos qui sunt in thorace & pulmone humores commodè miscetur. Rubrificant quoq; ea partes frigidis & diuturnis uexatas affectibus, cuiusmodi sunt nonnullæ coxarum passiones, ischiadas uocant, & exiguæ assiduæq; quorundam articulorũ præ humiditate luxationes.

EX PLINIO.

Inula à ieiunis cõmanducata dentes confirmat, si ut eruta est, terram non attingat. Condita tussim emendat. Radicis uerò decoctæ succus tineas pellit. Siccata autem in umbra farina tusa, & conuulsis, & inflationibus, & arterijs medetur. Venenatorum morsus abigit. Folia ex uino lumborum dolori illinuntur. *Superstitiosum.*

DE EVPATORIO▸ CAP▸ XC▸

NOMINA.

EVΠΑΤΩΡΙΟΝ, ἡ ἡπατώριον græcè, Eupatorium & Hepatoriũ latinè, officinis Agrimonia dicitur. Germanis Odermenig/Bruchwurtz. Eupatorium ab Eupatore rege, qui illam primus inuenit, nominatam esse uolunt. Hepatorium uerò quoniam iecori præcipuè medeatur. *Agrimonia. Eupatorium cur dictum. Hepatorium.*

FORMA.

Fruticosa est herba, unum, interdum alterum etiam scapum efferens, tenuem, lignosum, rectum, nigrum, hirsutum, cubitalem, aut etiam maiorem. Folia per interualla partibus potissimũ incisa quinq;, & aliquando pluribus, Quinquefolij uel Cannabis potius folijs similia, nigricantia, & serræ modo in extremitatibus incisa. Semen à medio caule enascitur, deorsum inclinatũ, hirsutum, adeò ut siccatum uestibus hæreat. Hæ deliniationes adamussim, nulla reclamante nota, herbæ quam
B uulgus & officinæ uocant Agrimoniam conueniunt. Quapropter hanc uerum & genuinum esse Eupatorium facilè deprehendet, qui singulas descriptionis partes diligenter expendet. Siquidem Agrimonia fruticosa est herba, scapum unum aut alterum obtinẽs, lignosum, tenuem, rectum, nigricantem, hirsutum, cubitalem uel maiusculũ. Folia ex interuallis Cannabina, aut Quinquefolio similia, quinquepartita uel plurifariã incisa, per ambitum serrata. E medio caule semen erumpit deorsum spectans, subhirsutum, ut resiccatum uestibus adhæresca t. Proinde præfracta quadam ac immedicabili cæcitate captos esse eos iudico, qui hoc ipsum hodie non animaduertunt. *Agrimonia est uerum Eupatorium.*

LOCVS.

Nascit passim locis montosis, campestribus etiam, pratis nempè, & circa sepes.

TEMPVS.

Carpitur in æstate, dum floribus abundat.

TEMPERAMENTVM.

Eupatoriũ herba tenuium partium, incidendi extergendiq; facultatem citra manifestam caliditatem obtinet. Inest ei & adstrictio modica.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Contrita huius folia & cum ueteri suillo adipe imposita, ulceribus difficilè cicatricem contrahentibus medentur. Semen aut herba in uino pota, dysentericis, iecinorosis, & serpentium morsibus auxiliatur.

EX GALENO.

Obstructiones iecoris expurgat, & robur huic uisceri addit.

EX PLINIO.

Semen dysentericis in uino potum auxiliatur unicè.

EVPATORIVM

Gdermenig.

SCD Lyon 1

A

NOMINA.

HAVDDVBIE Euphrasiæ herbæ nomen à græcæ linguę imperitis pharmacopolis deprauatum est, cum olim ἠυφροσώνη dicta sit, quod nimirum oculos, quorum caliginem discutit, delectet. Ad quod nomen Germani nostri pulchrè alludentes Augentrost/ hoc est, oculorũ solacium appellant. Nonnulli hac quoque ratione moti ophthalmicam & ocularíam nominant. Officinę, ut ferè in omnibus alijs herbis, corruptã uocem retinentes, Euphrasiam uocant. Etsi autem herba hæc græco & eleganti nomine donata sit, nihil tamen de ea, quod sciam, apud ueteres Græcos & Latinos, nempè Dioscoridem, Plinium, Galenũ, adde etiam recentiores, Aëtium, Paulum, & Actuarium scriptum reperitur. Cum uerò appellatio ipsa græcam testetur originem, uidetur sanè à Bugloſſo ueterum mutuata & desumpta esse. Vt enim hoc in uinum coniectum animi lætitiam parit, atqueadeò ἠυφρόσυνον dictum est, ita etiam illa quia oculos iuuat & delectat, ἠυφροσώνη appellari cœpit. Quam subinde uocem imperiti linguæ, ut diximus, deprauantes, in Euphrasiam uerterunt.

ἠυφροσώνη cur dicta.

ophthalmica.

FORMA.

Herba est parua, palmę unius longitudine, Hyssopo similis, cauliculis purpureis, folijs exiguis, per ambitum serratis, flosculis albicantibus, radice exigua & inutili. Nec obstat quod Hermolaus, immensæ eruditionis uir, libro tertio, capite decimo octauo sui Corollarij, luteolos esse dicit: is enim ad partem duntaxat florum respexit, quæ lutea esse euidenter apparet. Certè si flores Euphrasiæ exquisitè consideres, neque prorsus luteos, neque in uniuersum etiam candidos esse deprehendes: tribus enim coloribus, nempe purpureo, candido & luteo, ut pictura ipsa ostendit, maculati sunt. Quum uerò potior florum pars candido colore constet, factum est
B ut fermè omnes herbã hanc depingentes, albos illi assignarint flores, nobis autem hos candicantes dicere placuit.

Hermolaus Barbarus.

LOCVS.

Nascitur in apricis collibus, & pratis ferè omnibus.

TEMPVS.

Inter autumni initia magna copia erumpit.

TEMPERAMENTVM.

Quas particulatim facultates obtinet, abundè docent calidam & siccam esse herbam.

VIRES.

Vtuntur ea ad oculorum caligines & suffusiones, uel per se imposita, uel ex uino decocta. Memoriam etiam oculorumq; aciem redacta in puluerem, & in uino albo pota, mirificè roborat, amissamq; reparat.

SCD Lyon 1

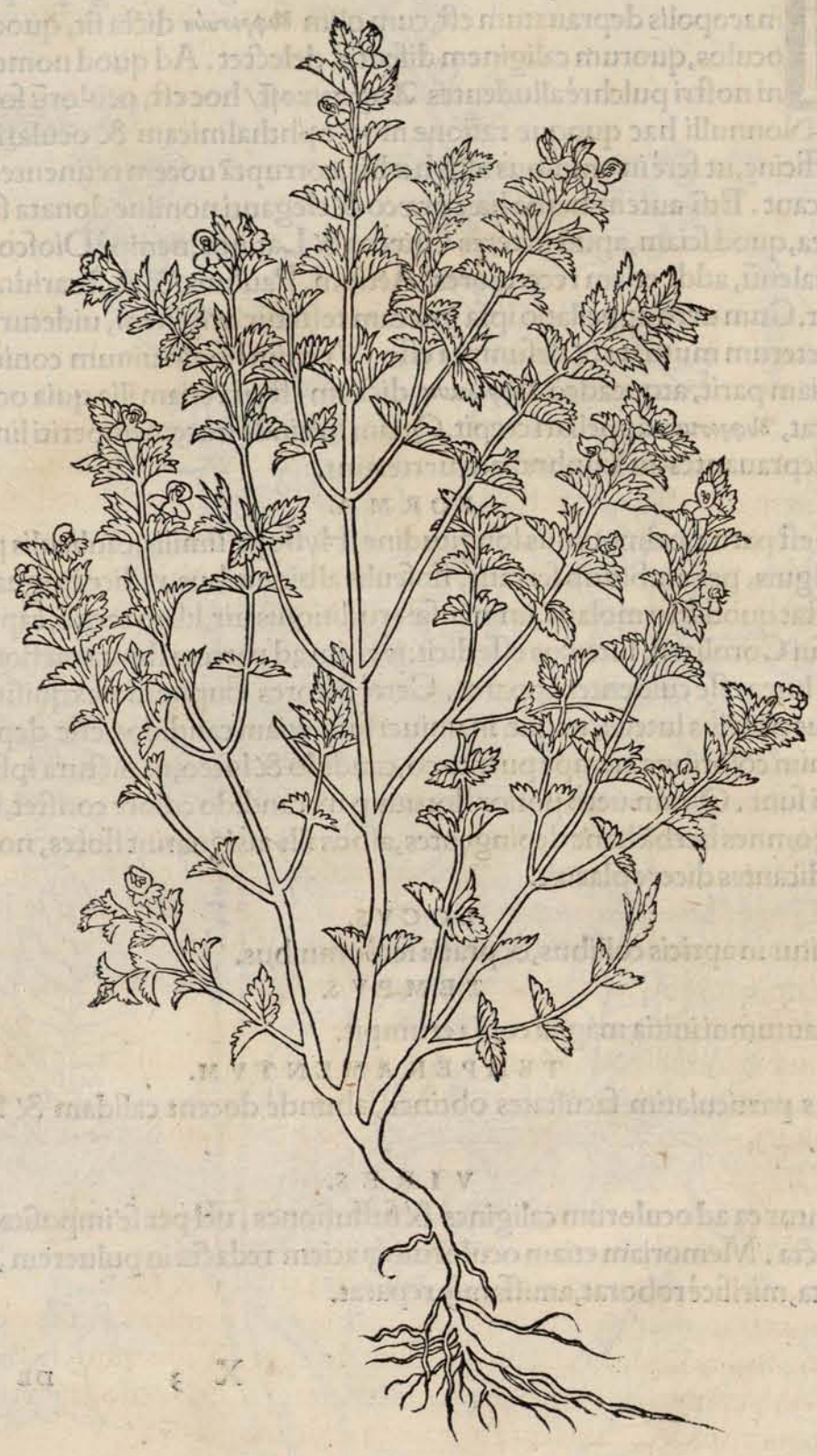

EVPHRASIA Augentroſt.

SCD Lyon 1

NOMINA.

A ΕΛΕΛΙΣΦΑΚΟΝ Græcis, Saluia Romanis & officinis, Germanis Salbey appellatur. Porrò cum ipſa herba ſemper retorrida & exucca uideatur, factum eſt, ut Græcis Eleliſphacon, quaſi in tabem redacta, uel in ſyderationem flacceſcens dicta ſit, ἐλελίζειν & σφακὸς uocibus in unam coaleſcentibus appellationē. Eſt autem σφάκος, ſeu potius σφάκελος, malum in plantis quum per æſtatem & ardentiſsimū canis æſtum ui ſolis altius penetrante, humoreq; quo nutriuntur deficiente, languent & areſcunt. Latini ſyderationē nominant. Saluia autem dicta Latinis, quod ad multa, præſertim ad fœcunditatē, ſalutaris ſit.

Eleliſphacon unde dicta.

σφάκελος

Saluia cur uocata.

GENERA.

Duo ſunt Saluiæ genera, quemadmodū etiam plebeij abundè nouerūt. Vnum quod priuatim Eleliſphacon dicitur, ſqualidius folio & ſcabrius, lacunoſa facie præaſperum, multo latius, quaſi cultum ſenſerit, adeò ut domeſtica aut hortenſis Saluia dici poſsit. Nos euidentiori diſtinctione uſi, Saluiam maiorem nominauimus. Germanis etiam groß oder breyt Salbey uocatur. Alterum folio lęuius & cōtractius, quaſi ſylueſtrem ob id referat figurā, ſylueſtris Saluia appellari poteſt, minus etiam ſqualore obſitū eſt. Nos Saluiam minorē diximus. Germani creütz Salbey / oder klein Salbey / oder ſpitz Salbey / edel Salbey nominant. Dioſcorides utrunq; genus ſub uno Eleliſphaci nomine complexus eſt, quod ſcilicet facultate nihil diſtent, ſed idem prorſus efficiant.

Saluia maior.

Saluia minor.

FORMA.

Frutex eſt oblongus, ramoſus, quadrangulas & candidas uirgas habens. Folia mali Cotonei effigie, oblongiora tamen, aſperiora, & craſsiora, quæ ſenſim attritarum ueſtium modo hirſuta, ſubalbida, uehementer odorata, ſed uiroſa ſunt. Semē
B in ſummis caulibus ſylueſtri Ormino ſimile gerit. Hæc deſcriptio, nulla prorſus reclamante nota, cum herba quam Saluiam uulgo uocant quadrat: nanque ea fruticoſa eſt, rugoſis foliis, extritarum latenter ueſtium aſperitatem ſcabritiámue referentibus, incanis, uehemēter odoratis, purpureo in ſpica flore, in aquilini roſtri ſpeciem falcato, ſemine ſylueſtris Ormini, ut pictura graphicè monſtrat.

LOCVS.

Naſcitur in locis aſperis, & utrunq; genus hodie paſsim in hortis inuenitur.

TEMPVS.

Carpitur in Iunio & Iulio menſibus, quando nimirum floribus & ſemine prægnans eſt.

TEMPERAMENTVM.

Eleliſphacos euidenter excalfacit, ac leuiter adſtringit.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Foliorum ramorumq; decoctū potum urinam cit, menſes fœtusq; extrahit. Paſtinacæ marinæ ictibus auxiliatur. Capillos denigrat. Vulneribus herba utilis eſt, ſanguinemq; compeſcit. Ferina tetráue ulcera purgat. Pudendorum pruritus foliorum & ramorum decoctum cum uino, ſi eo abluantur, ſedat.

EX AETIO.

Tradunt quidam ſuffitam Saluiam menſes immoderatè fluentes, & omnino muliebre profluuium compeſcere. Agrippa ſacram herbam uocauit, quam prægnantes mulieres ſi fluidæ laxæq; fuerint, utiliſsimè comedunt: cōtinet enim conceptū uitalemq; reddit: ac ſi ſucci huius heminam cum modico ſale quarto à ſecubitu die mulier potauerit, deinde uiro miſceatur, proculdubio concipiet. Aiunt in quodam Aegypti loco poſt ſæuas peſtilentias ab his qui ſuperſunt, ad eum ſuccum bibendū mulieres cogi, plurimosq; inde produci fœtus. Dato, inquit Orpheus, ſanguinem

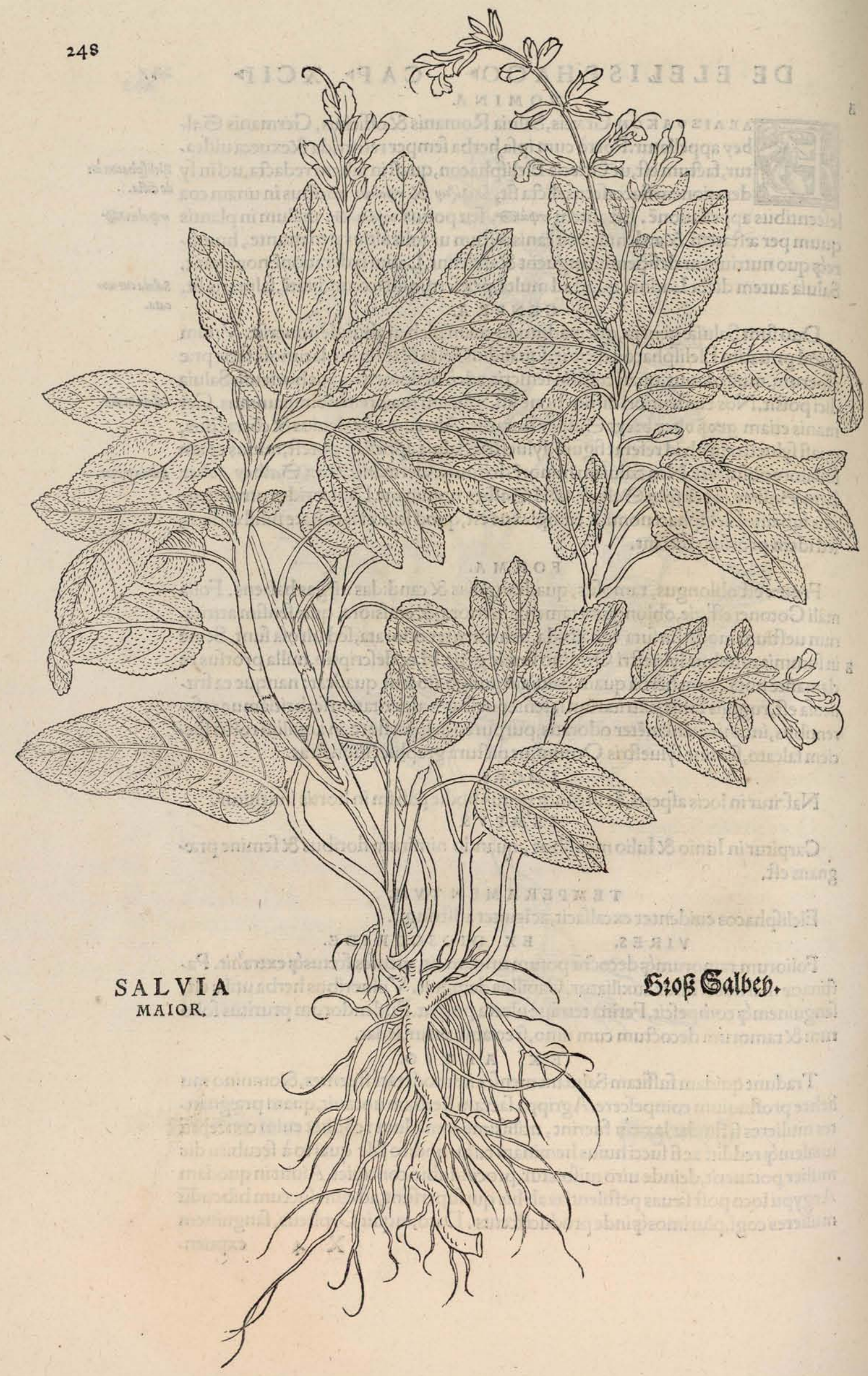

SALVIA
MAIOR.

Groß Salbey.

SCD Lyon 1

SALVIA
MINOR.

Creütz ſalbey.

C expuentibus succi Saluiæ cyathos duos, ieiunis cum melle bibendos, & sanguis ilico cohibet. Tabidis pilulæ in hunc modum parantur. Spicæ nardi, Zingiberis singul. drach. ij. seminis Saluiæ assati triti & cribrati drach. viij. Piperis longi drach. xij. cum succo Saluię pilulas conficito, & mane ieiunis drachmam unam exhibeto, eodemq; modo in uespere, ac postea aquæ puræ quippiam propinato.

Pilulæ.

EX PLINIO.

Menses Saluia cit & urinas. Pastinacæ marinæ ictus sanat. Torporem autem inducit percusso loco. Bibitur cum Absinthio ad dysenteriã. Cum uino eadem commorantes menses trahit. Abundantes sistit decocto eius poto. Per se imposita uulnerum sanguinem cohibet. Sanat & serpentium morsus. Et si in uino decoquatur, pruritus testium sedat. Partus emortuos apposita extrahit, item uermes auriũ. Ad tussim laterisq; dolores bibitur. Contra scorpiones eadem & dracones marinos efficax. Contra serpentes quoq; ex oleo perungi ea prodest.

DE ERPYLLO. CAP. XCIII.

NOMINA.

Serpyllum unde dictum.

ΕΡΠΥΛΛΟΝ græcè, Serpyllum latinè. Officinæ latinum nomen retinuerunt. Germanicè Quendel/Kinlin/Hünerköl appellatur. Serpyllum autem, ut autor est Varro, ab eo quod serpat tam Gręcis quàm Latinis dictum est, quoniã si qua eius particula terram attingit, inibi radices demittit. Est enim ut Theophrastus libro sexto de plantarum historia, capite septimo ait, proprium quoddam eius ramulorum incrementũ, quippe cum possit in quantam uoluerit quispiam longitudinẽ trahi, adiecto illi pedamento aliquo, aut si propè sepes plantetur, aut ex altiore loco aliquo deorsum demittatur: sic enim in longum protrahuntur: & ab hac plantę in ramulis eius natura, quòd in longum serpit, Græci & Latini peculiariter Serpyllum nominauerunt.

D

GENERA.

Serpyllum hortense.

Syluestre.

Ζυγεῖν.

Duo eius genera. Hortense, quod germanicè heymischer Quendel dicitur. Syluestre, quod priuatim Zygis uocatur, quòd fortè eo iugarentur uites. Ζυγεῖν enim Gręcis interdum idem quod Latinis ligare & uincire significat. Germanicè simpliciter Quendel dicitur. Nos syluestris tantum Serpylli picturam damus.

FORMA.

Hortense.

Syluestre.

Plinij erratum.

Hortense nõ dissimile est Origano, potissimum quod ad folia & ramulos ipsos attinet, quos candidiores tantum habet, odore tamen prorsus Sampsychum repræsentat. Repit humi, & in rectum non attollitur. Syluestre contrà humi non serpit, sed rectum exilibus ramulis & lignosis attollitur, Rutæ folijs plenis, angustioribus tamen. Flosculos habet subpurpureos, gustu acres, odore iucundo, radicem multifidã. Plinius secus quàm Dioscorides hortense serpyllum nequaq̃, syluestre uero humi serpere asserit, adeo ut subesse in hoc mendã uerisimile sit: res enim ipsa & uiuæ herbarum imagines satis testantur, Dioscoridis sententiam esse ueriorem. Dioscoridi subscribit Aëtius. Neq; mirũ est magis humi reptare cultum, quod infirmius humoris copia est, atque adeò ramis inualidioribus stare nequit, quàm syluestre, quod illo rigidius ac lignosius existit.

LOCVS.

Hortense non nisi satum prouenit, & Columella teste, neq; pinguem, neq; stercoratum, sed apricũ locum desiderat, ut quod macerrimo solo nascatur. Syluestre autem in petris, collibus, & montibus plerisq; copisissimè nascitur, ita ut eo quasi uestiri uideantur.

TEMPVS.

Syluestre tota æstate floret, hortense autem Iunio & Iulio mensibus.

TEMPERA-

SCD Lyon 1

SERPYLLVM Quendel.

C TEMPERAMENTVM.

Serpyllum guſtu acre eſt, ob id calidum ualde, ita ut menſes & urinam moueat.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Sylueſtre efficacius & maiori calefacienti ui quàm hortenſe, atque ad uſum medicinæ aptius. Menſes trahit, & urinam cit potum. Torminibus, ruptis, conuulſis, iecinoris inflammationibus auxiliatur. Aduerſus reptilia potum & illitum. Capitis dolores ſedat coctum adiecto roſaceo, & aceto madefactū. Maximè uero lethargo & phrenitidi cōuenit. Sanguinis uomitum ſedat ſuccus eius quatuor drachmis cum aceto potus.

EX AETIO.

Serpyllum ita calefacit ut menſes & urinam ducat. Huius genus duplex. Sylueſtre efficacius calidiusq; hortenſi, atq; omnino uſus eius in medicina prę fertur. Prodeſt torminibus, cōuulſionibus, rupturis, inflammationib. iecinoris, reptilibusq;. Potum ac illitum capitis dolores ſedat. Madefactum autem aceto ac decoctum admixto roſaceo lethargicis, & diutinam phrenitim patientibus ſummopere cōgruit. Prę terea drachmæ unius pondere ex aceto bibitum, ſanguinis eiectiones cōpeſcit.

EX PLINIO.

Aduerſus ſerpentes efficax, maximè Cenchrin & Scolopendras terreſtres ac marinas & ſcorpiones, decoctis in uino ramis foliisq;. Fugat & odore, cominus ſi uratur, & contra marinorū uenena præcipuè ualet. Capitis doloribus decoctū in aceto illinitur temporibus, ac fronti cum roſaceo. Item phreneticis, lethargicis, contra tormina & iecinorum dolores. Folia obolis quatuor dantur ad lienem ex aceto. Ad cruentas excreationes teritur in cyathis duobus aceti & mellis.

EX PLINIO VALERIANO.

Serpyllum calidum, ſimul nobis utile medicinæ uſus oſtendit. Capitis dolores
D coctum ex aceto & roſaceo tempori ac fronti illitū mitigat. Serpentes & omnia animalia uenenata aduſtum nidore repellit, ideo & meſſoribus in cibo miſcetur, ut ſi fatigatos forte ſomnus oppreſſerit, tutè quieſcant contra animalia quæ hoc tempore uenenatis hauſibus ſequire conſueuerunt. Contuſi puluis ex ſcrupulis xij. in aqua datus tormina emendat, urinæ difficultates reſoluit, lienis quoq; iniuriæ idem puluis ex aceto mixtus occurrit. Nec minus cruentis excreationibus ſubuenit, ex duobus cyathis mellis & aceto temperatus.

DE ELYMO▸ CAP▸ XCIIII▸

NOMINA.

Panicum quare dictum.

ΕΛΥΜΟΣ Græcis, Panicum Latinis, Germanis Heydelpfenich/oder Fenich dicitur. Panicum autem à paniculis in quibus ſemen eſt, Latini appellauerunt.

FORMA.

Milij ſimilitudine proſilit, denis ut plurimum foliis luxurians, culmo penè in ſurculum extenuato, nutante, rubido panicularū faſtigio, prædenſis aceruato granis, aliàs purpureis, aliàs rufis, nigris aliàs, item & candidis.

LOCVS.

Satum facilè quouis ferè loco prouenit, leuem autem & ſolutam terram potiſsimum deſiderat. Nec in ſabuloſo duntaxat ſolo, ſed in arena quoq; naſcit, modo humidum cœlum, uel riguum ſolum ſortiatur.

TEMPVS.

Quadrageſimo die poſtquā ſatum eſt abſolui, ut omnia æſtiua, inter omnes conuenit.

SCD Lyon 1

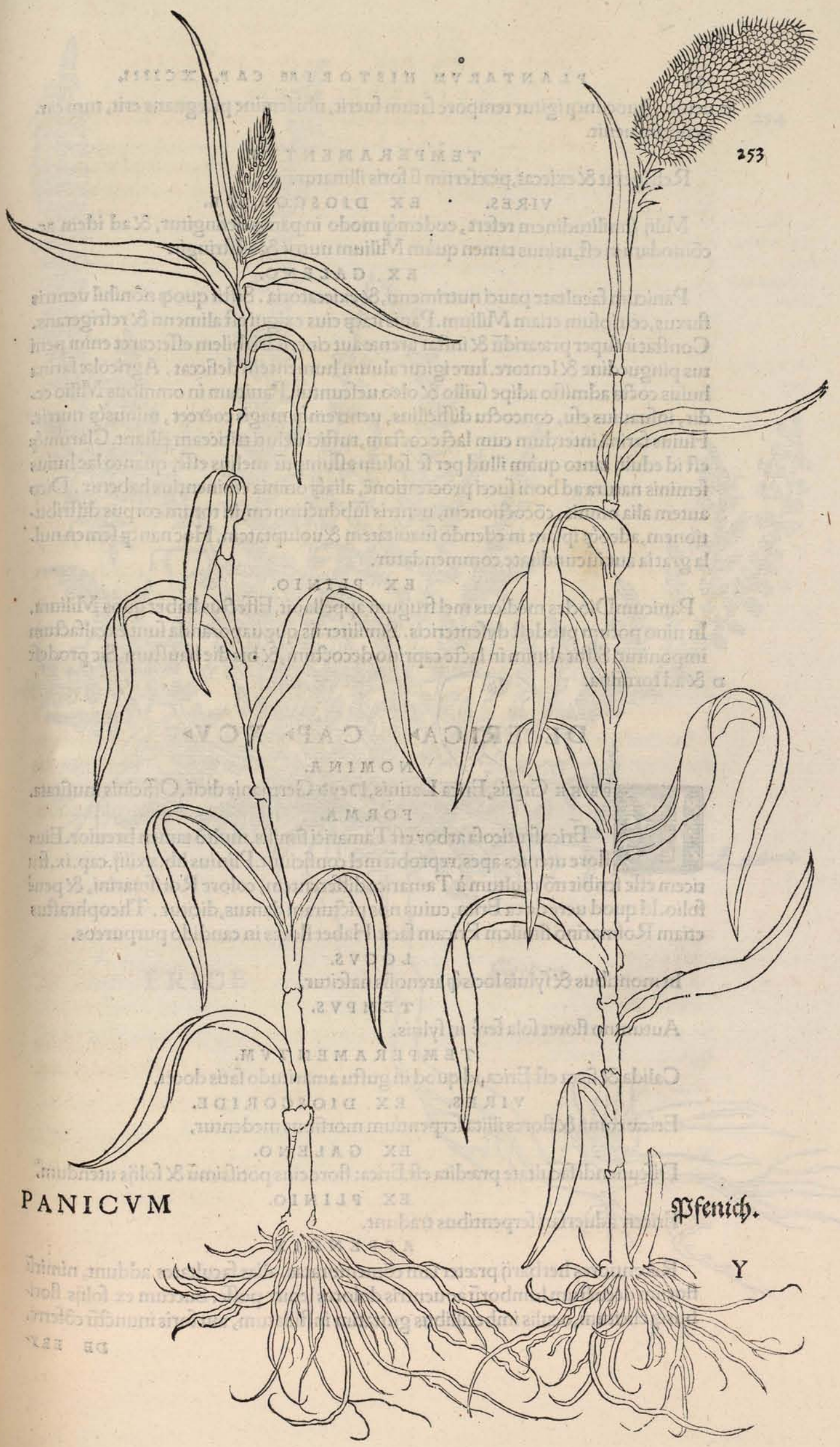

PANICVM

Pfenich.

Y

c uenit. Quocunq; igitur tempore ſatum fuerit, ubi ſemine prægnans erit, tum carpendum uenit.

TEMPERAMENTVM.

Refrigerat & exiccat, præſertim ſi foris illinatur.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Milij ſimilitudinem refert, eodemq; modo in panes defingitur, & ad idem accõmodatum eſt, minus tamen quàm Milium nutrit & adſtringit.

EX GALENO.

Panicum facultate pauci nutrimenti, & exiccatoria. Siſtit quoq; nõnihil uentris fluxus, ceu ipſum etiam Milium. Panis itaq; eius exigui eſt alimenti & refrigerans. Conſtat inſuper præaridũ & inſtar arenæ aut cineris friabilem eſſe: caret enim penitus pinguedine & lentore. Iure igitur aluum humentem deſiccat. Agricolæ farina huius cocta admiſto adipe ſuillo & oleo ueſcuntur. Panicum in omnibus Milio cedit, inſuauius eſu, concoctu difficilius, uentremq; magis coërcet, minusq; nutrit. Huius farinã interdum cum lacte coctam, ruſtici ueluti triticeam eſitant. Clarumq; eſt id edulij tanto quàm illud per ſe ſolum aſſumptũ melius eſſe, quanto lac huius ſeminis natura ad boni ſucci procreationẽ, aliaq; omnia eminentius habetur. Dico autem alia omnia, cõcoctionem, uentris ſubductionem, in totum corpus diſtributionem, adeoq; ipſam in edendo ſuauitatem & uoluptatem. Hoc nanq; ſemen nulla gratia aut iucunditate commendatur.

EX PLINIO.

Panicum Diocles medicus mel frugum appellauit. Effectus habet quos Milium. In uino potum prodeſt dyſentericis. Similiter ijs quę uaporanda ſunt excalfactum imponitur. Siſtit aluum in lacte caprino decoctum, & bis die hauſtum. Sic prodeſt
D & ad tormina.

DE ERICA▸ CAP▸ XCV▸

NOMINA.

ΕΡΕΙΚΗ Græcis, Erica Latinis, Heyd Germanis dicit. Officinis inuſitata.

FORMA.

Erica fruticoſa arbor eſt Tamarici ſimilis, multò tamen breuior. Eius flore utentes apes, reprobũ mel conficiunt. Plinius lib. xxiiij. cap. ix. fruticem eſſe ſcribit nõ multum à Tamarice differentem, colore Roriſmarini, & penè folio. Id quod uerè de ea Erica, cuius nos picturam damus, dicitur. Theophraſtus etiam Roſmarino ſimilem Ericam facit. Habet flores in candido purpureos.

LOCVS.

In montibus & ſyluis locisq; arenoſis naſcitur.

TEMPVS.

Autumno floret ſola ferè in ſyluis.

TEMPERAMENTVM.

Calida & ſicca eſt Erica, id quod in guſtu amaritudo ſatis docet.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Ericæ coma & flores illita ſerpentium morſibus medentur.

EX GALENO.

Diſcutiendi facultate prædita eſt Erica: flore eius potiſsimũ & foliis utendum.

EX PLINIO.

Ericen aduerſari ſerpentibus tradunt.

APPENDIX.

Recentiores herbarij præter iam cõmemoratas, alias facultates addunt, nimirũ florum decoctum lumborũ ac uentris dolores lenire poſſe. Succum ex foliis floribusq; elicitum, oculis imbecillibus guttatim inſtillatum, aut foris inunctũ cõferre.

DE ERY-

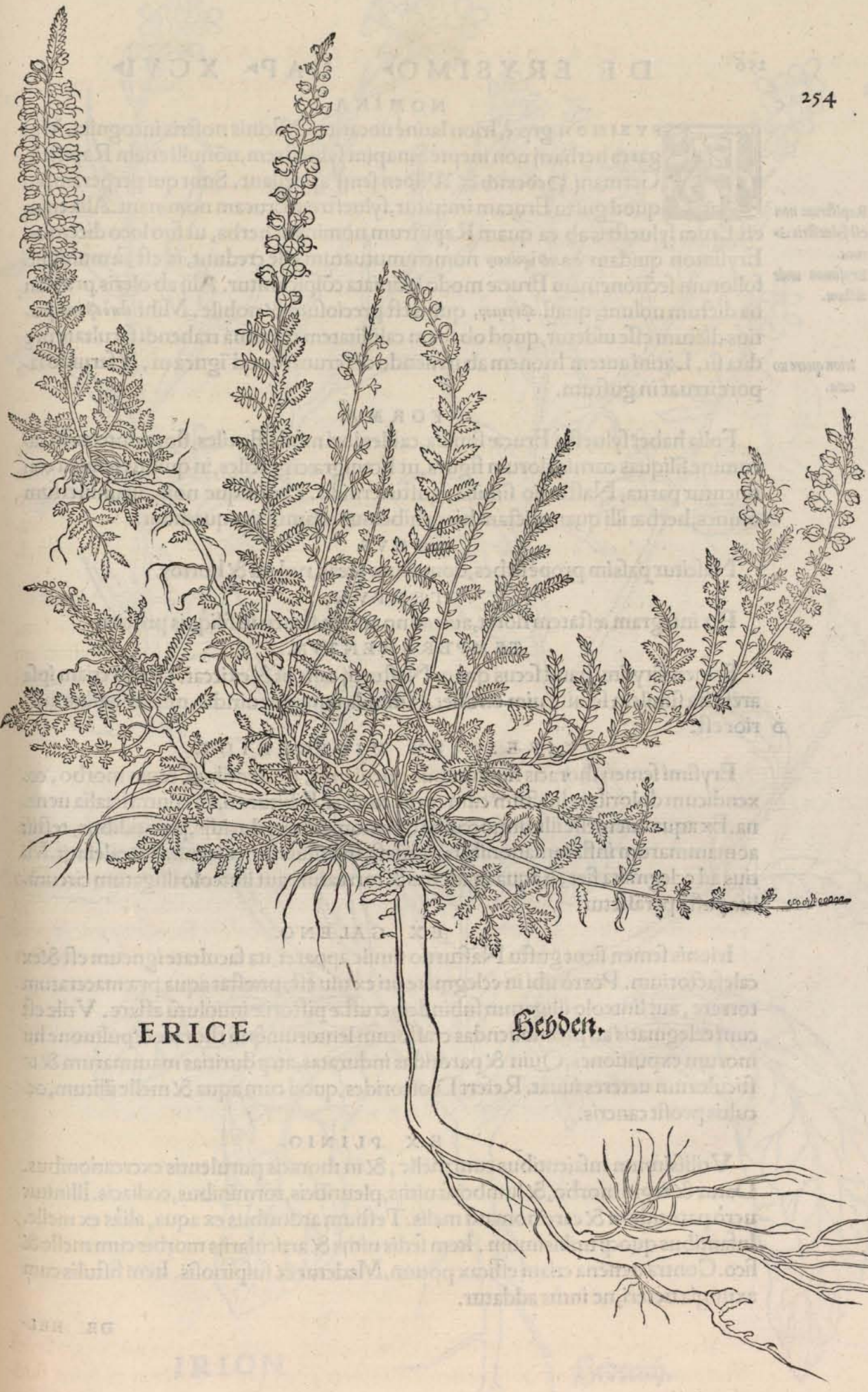

ERICE Heyden.

C

NOMINA.

ΕΡΥΣΙΜΟΝ græcè, Irion latinè uocatur. Officinis noſtris incognita. Vulgares herbarij non ineptè Sinapim ſylueſtrem, nõnulli etiam Rapiſtrũ, Germani Hederich & Wilden ſenff appellant. Sunt qui perperam, eo quod guſtu Erucam imitatur, ſylueſtrem Erucam nominant. Alia enim eſt Eruca ſylueſtris ab ea quam Rapiſtrum nominant herba, ut ſuo loco dicemus. Eryſimon quidam ἀπὸ τοῦ ἐρείκειν nomen mutuatum eſſe credunt, id eſt, à multiplici foliorum ſectione: nam Erucæ modo laciniata cõſpiciuntur. Alij ab oleris præſtantia dictum uolunt, quaſi ὄρετιμον, quod eſt precioſum & nobile. Mihi ἀπὸ ὄρνυειν potius dictum eſſe uidetur, quod ob ſuam caliditatem maxima trahendi facultate prędita ſit. Latini autem Irionem ab irruendo dixerunt, quod ignea ui, & feruido ſapore irruat in guſtum.

Rapiſtrum non eſt ſylueſtris Eruca.

Eryſimon unde dictum.

Irion quare uocata.

FORMA.

Folia habet ſylueſtri Erucæ ſimilia, caules lori modo flexiles, flores luteos. In cacumine ſiliquas corniculorum figura, ut Fœnigræci graciles, in quibus ſemina continentur parua, Naſturtio ſimilia, guſtu feruido. Hæ utique notæ in uniuerſum omnes, herbæ illi quam pictam hic exhibemus adamuſsim quadrant.

LOCVS.

Naſcitur paſsim propè urbes, domorum areas, rudera & hortos.

TEMPVS.

Per integram æſtatem floret, autumno autem ſemen in ſiliquis profert.

TEMPERAMENTVM.

Semen Eryſimi haud ſecus quàm Naſturtij calfacit & exiccat. Herba etiam ipſa arefacta ſimilem ſemini uim obtinet. Humida tamen ac uiridis, multo ſemine inferior eſt.

D

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Eryſimi ſemen thoracis fluxionibus purulentis, tuſsientibus, regio morbo, coxendicum doloribus linctum cum melle confert. Bibitur etiam contra letalia uenena. Ex aqua aut melle illitum, occultis carcinomatibus, duritijs, parotidibus, teſtiũ ac mammarum inflammationibus prodeſt. In uniuerſum extenuat & calefacit. Mitius ad eclegmata fiet, ſi aqua madefiat & torreatur, aut linteolo illigatum circumlita paſta peraſſetur.

EX GALENO.

Irionis ſemen ſicut guſtu Naſturtio ſimile apparet, ita facultate igneum eſt & ex calefactorium. Pórrò ubi in eclegmate uti ex uſu eſt, præſtat aqua præmaceratum torrere, aut linteolo illigatum ſubindeq; cruſtæ piſtoriæ inuolutũ aſſare. Vtile eſt cum eclegmatis ad promouendas craſſorum lentorumq; in thorace & pulmone humorum expuitiones. Quin & parotidas induratas, atq; duritias mammarum & teſticulorum ueteres iuuat. Refert Dioſcorides, quod cum aqua & melle illitum, occultis proſit cancris.

EX PLINIO.

Vtiliſsimum tuſsientibus cum melle, & in thoracis purulentis excreationibus. Datur & regio morbo, & lumborũ uitijs, pleuriticis, torminibus, cœliacis. Illinitur uerò parotidum & carcinomatũ malis. Teſtium ardoribus ex aqua, aliàs ex melle. Infantibus quoq; utiliſsimum. Item ſedis uitijs & articularijs morbis cum melle & fico. Contra uenena etiam efficax potum. Medetur & ſuſpirioſis. Item fiſtulis cum axungia ueteri, ne intus addatur.

DE HEL-

SCD Lyon 1

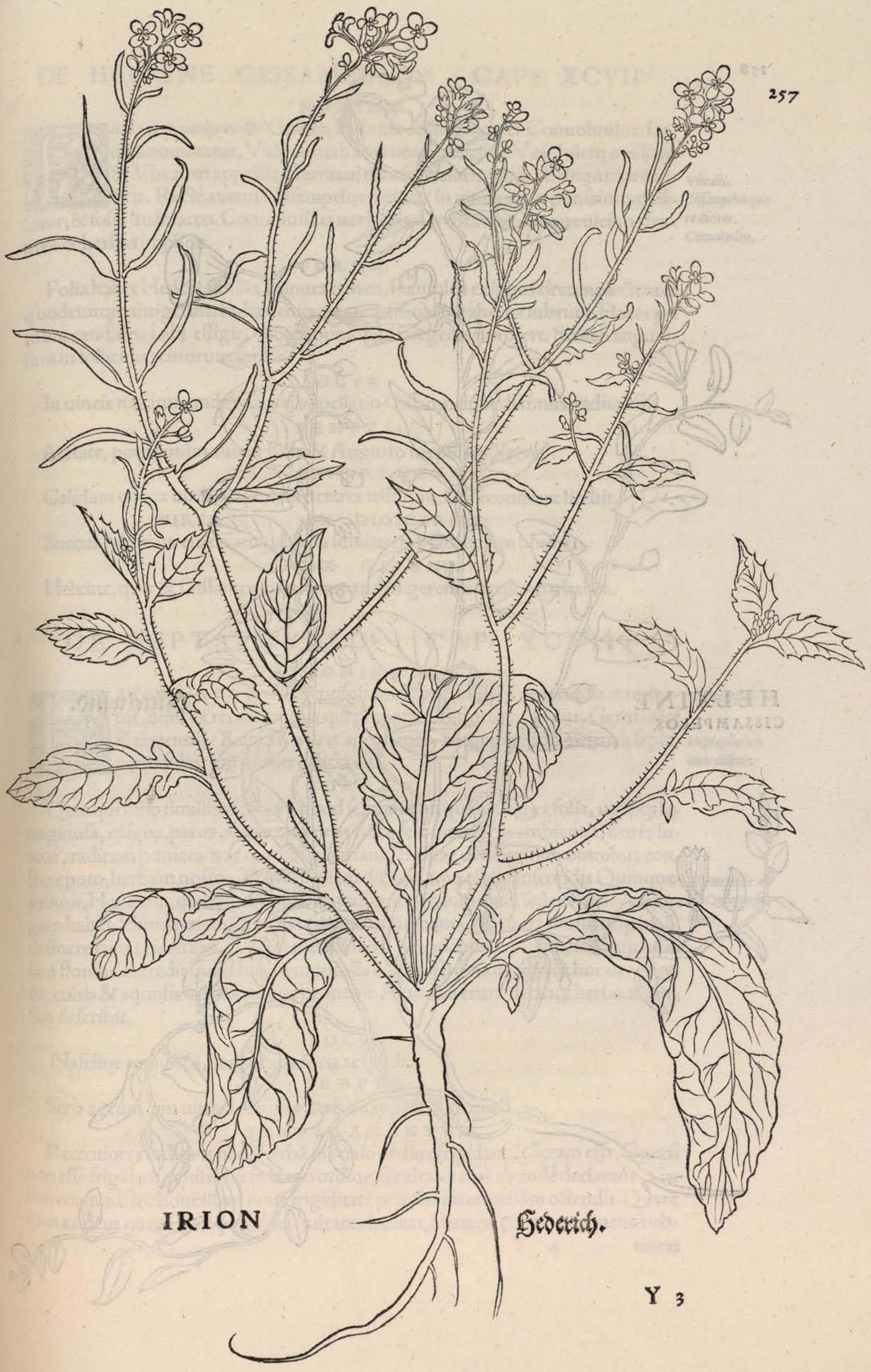

IRION Hederich.

SCD Lyon 1

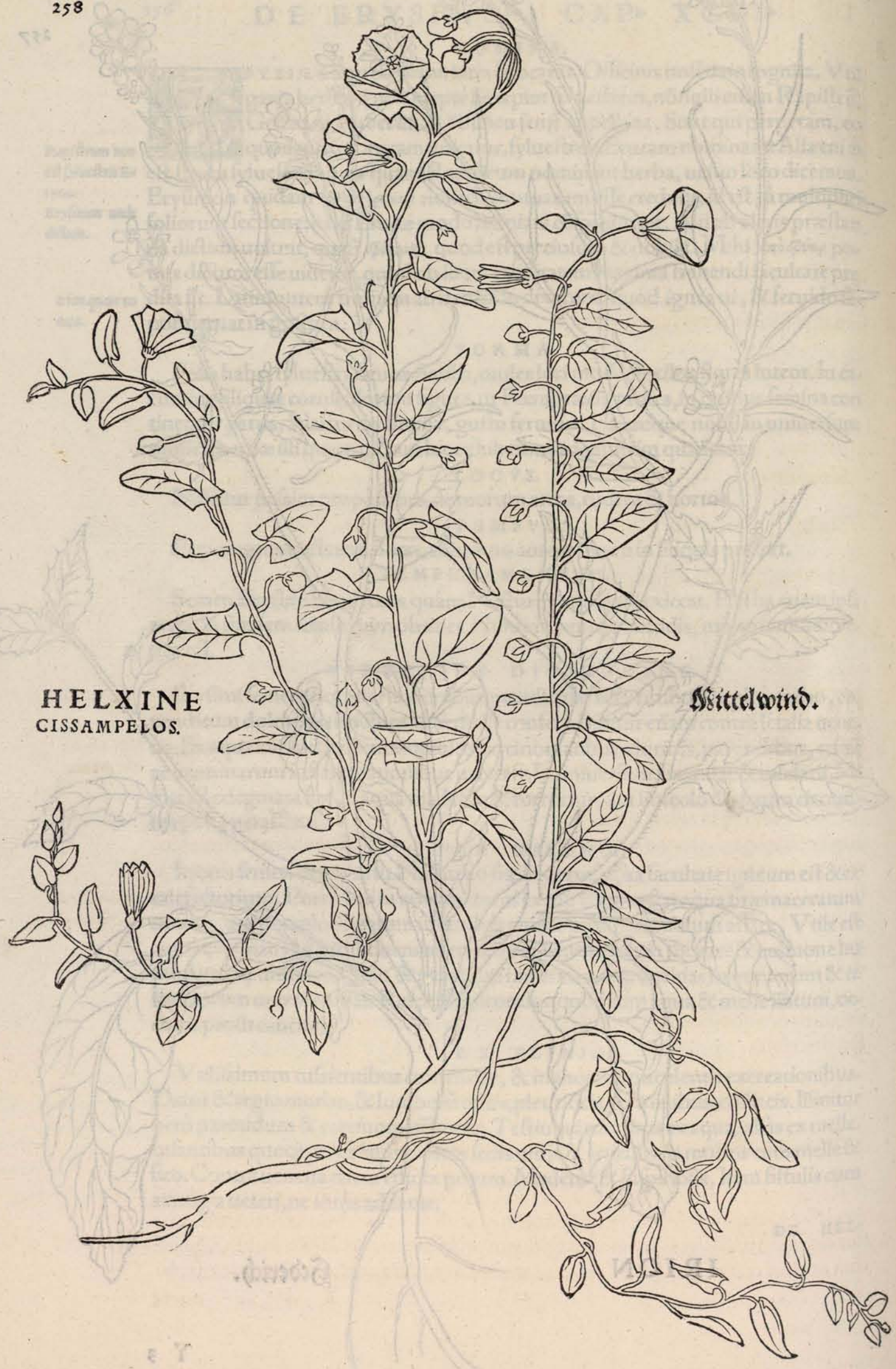

HELXINE
CISSAMPELOS.

Mittelwind.

SCD Lyon 1

A

NOMINA.

ΕΛΞΙΝΗ κισσάμπελος Græcis, Helxine ciſſampelos & Conuoluulus Latinis nominatur. Vulgus herbariorum & officinę, Volubilem mediam & Vitealem appellãt, Germani Mittelwinden/oder Weingartenwinden. Rectè autem Ciſſampelos dicitur: in uineis enim potiſsimum naſcitur, & folio hederaceo. Conuoluulus uerò, quod crebra reuolutione uicinos frutices & herbas implicet.

Vitealis.
Ciſſampelos quare dicitur.
Conuoluulus.

FORMA.

Folia habet Hederę ſimilia, minora tamen. Ramulos exiguos circumplectentes quodcunq; contigerint. Folia denicq; eius ſcanſili ordine alterna ſubeunt. Flores primum candidos Liliſ effigie, dein in puniceum uergentes, profert. Semen angulosum in folliculis acinorum ſpecie.

LOCVS.

In uineis naſcitur, unde etiam ei appellatio Ciſſampeli, ut diximus, indita eſt.

TEMPVS.

Aeſtate, potiſsimum autem Iulio & Auguſto menſibus, floret.

TEMPERAMENTVM.

Calidam eſſe ex uiribus quas illi ueteres tribuunt, facilè conſ̃cere licebit.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Succus foliorum eius potus, aluum ſubducendi facultatem obtinet.

EX GALENO.

Helxine, quæ & Ciſſampelos nuncupatur, digerendi facultatem habet.

B

DE HEPTAPHYLLO▸ CAP▸ XCVIII▸

NOMINA.

ΕΠΤΑΦΥΛΛΟΝ græcè, Septifolium latinè, uulgò Tormentilla nominatur. Sunt ex recentioribus qui perperam Biſtortam uocent. Germanicè Tormentill/Rot heil wurtz appellatur. Heptaphyllon autem à ſeptenario foliorum numero dicta eſt.

Tormentilla.
Heptaphyllon unde dictum.

FORMA.

Quinquefolio ſimillima eſt, niſi quod ſeptem non quincq; habet folia, utrincq; lanuginoſa, exigua, parua, ſerrata, caulem certis ferè interſtitijs ambientia, flores luteos, radicem puniceam ac modicè intortam. Ex hac deſcriptione omnibus conſtare puto, herbam noſtris Tormentillam dictam, non eſſe Dioſcoridis Quinquefolium. Hoc enim, ut reliqua omittam, radicem non intortam, ſed rectam & oblongam habet. Plinius etiam libro xxv. capite ix. herbam Quinquefolium incipere & deſinere cum uite ſcribit. Tormentilla autem non maturè prouenit, ſed cum uites iam florent. Accedit quod hæc in montoſis & ſylueſtribus incultisq;, hoc uerò pratis, cultis & aquoſis in locis potius prouenit. Apuleius etiam utranq; herbam ſeorſim deſcribit.

Tormentilla nõ eſt Quinquefolium.

LOCVS.

Naſcitur montoſis, ut diximus, locis ac ſyluis.

TEMPVS.

Serò ac cum iam uites florent herba hæc apparere incipit.

TEMPERAMENTVM.

Recentiores iudicant hanc herbã in tertio ordine frigidam & ſiccam eſſe. Cęterũ non eſſe frigidam, potiſsimũ in tertio ordine, facultates eius abundè declarant. Guſtus etiam adſtrictionẽ illam tanta frigiditate prorſus carere palàm oſtendit. Quare cum eaſdem quas Quinquefoliũ facultates habeat, idem etiam temperamentũ ob-

HEPTAPHYLLVM Tormentill.

SCD Lyon 1

A tineat neceſſe eſt. Erit itaq; radix deſiccatoria ex tertio ordine, nullatenus tamẽ manifeſta caliditate participans.

VIRES EX APVLEIO.

Heptaphyllo herba trita & cũ oleo mixta pedes perunges, & tertio die dolorẽ tollit.

EX RECENTIORIBVS.

Facultatem obtinet glutinandi uulnera. Farina herbæ uel radicis ex ſucco Plantaginis propinatur in difficultate urinæ. Eadem reſperſu uulnera ad cicatricem perducit. Cum albo oui ſubacta & figlino decocta, datur cholericis. Foliorũ uis deploratis fiſtulis inſtillatur, neq; non oculis ad diſcutiendas nubeculas. Ad putreſcentia oris ulcera herba & radix cõmanducata, & in ore retenta ualẽt. Herpetas, ſtrumas, duritias, tumores, aneuriſmataq; ſanat. Et ut antea diximus, facultates ferè eaſdem quas Quinquefolium obtinet. Quapropter uenenis reſiſtit, dyſenterias, & omnes ſanguinis eruptiones compeſcit.

DE ERVCA. CAP. XCIX.

NOMINA.

EYZΩMON Græcis, Eruca Latinis, officinæ latinum nomen retinuerũt, Germanis Weiß ſenff appellatur. Euzomos autem Græcis, quoniam iura cõmendet, habeatq; in eiſdem peculiarẽ gratiam dicta eſt. Erucam uerò ideo nominatam uolunt quod erodat: hęc enim ubi deguſtaueris, os & linguam ſatis acriter uellicat. *Euzomos unde dicta.* *Eruca.*

GENERA.

Duplex eſt Eruca. Vna hortenſis ſeu ſatiua, quæ Germanis zam weiß ſenff dicitur. Altera ſylueſtris, ijſdem wilder weiß ſenff appellatur.

B FORMA.

Seſquipedali thyrſo conſurgit ſatiua, folio longo, anguſtoq;, in profundas ſed rariores crenas laciniato, guſtu præter modum acri, floribus pallidioribus, ſemine in ſiliquis rapi, uel ſinapi, firmo, radice candida. Sylueſtris folio ſatiuæ ſimili, ſtrictiore tamen & minore, flore luteo.

LOCVS.

Satiua in hortis naſcitur. Sylueſtris Hiſpaniæ familiaris: propè tamen aquas prouenit magna copia. Quæ autem apud nos creditur eſſe ſylueſtris Eruca, ea non eſt ſed Eryſimon, de qua quidem herba ſuo in loco abundè ſcripſimus.

TEMPVS.

Satiua tota æſtate floret: ſylueſtris autem circa Calendas Iunij potiſsimum erumpit: alio enim tempore uix reperitur.

TEMPERAMENTVM.

Temperamentum Erucæ idem cum temperamento Eryſimi.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Cruda Eruca ſatiua largius comeſta uenerem ſtimulat. Idem poteſt ſemen eius, quod urinam cit, coctionẽ adiuuat, aluumq; bonum efficit. Vtuntur ſemine ad condimenta. Quod ut plurimo tempore ſeruetur, aceto uel lacte maceratum, & in paſtillos digeſtũ recondunt. Sylueſtris ſemine homines in Hiſpania ſinapis uice utuntur. Eſt autem ad ducendam urinam efficacior, & multo quàm ſatiua acrior.

EX GALENO.

Olus hoc perquã manifeſtè calefacit, adeò ut nõ facilè ſolum abſq; iunctis Lactucæ foliis edatur. Quinetiam genitale ſemen augere creditur, & in uenerem ſtimulos addere. Caput magis dolore afficiet ſi ſolum edatur.

EX PAVLO.

Eruca temperamento Eryſimo ſimilis, flatulenta eſt, ob quod ad uenerem inſtigat. Semen eius urinam quoq; mouet. Cæterũ ſylueſtris, domeſtica ualentior eſt.

EX PLI-

ERVCA
SATIVA.

Zam weiß senff.

SCD Lyon 1

ERVCA
SYLVESTRE.

Wild weiß senff.

SCD Lyon 1

C EX PLINIO.

Eruca diuersæ est quàm Lactuca naturæ: concitatrix ueneris: idcirco iungitur illi ferè in cibis, ut nimio frigori par feruor immixtus temperamentū æquet. Eius semen scorpionum uenenis & muris aranei medetur. Bestiolas omnes innascentes corpori arcet. Vitia cutis in facie cum melle illitum. Lentigines ex aceto. Cicatrices nigras traducit ad candorem cum felle bubulo. Aiunt uerbera subituris potum ex uino, duritiam quandam contra sensum induere. In condiendis obsonijs tanta est suauitas, ut Græci euzomon appellauerint. Putant subtrita Eruca si foueant oculi, claritatē restitui. Tussim infantium sedari. Radix eius in aqua decocta, fracta ossa extrahit. Tria folia syluestris Erucę sinistra manu decerpta, & trita in aqua mulsa, si bibantur, uenerem stimulant.

DE EVPATORIO ADVLTERINO. CAP. C.

NOMINA.

Officinarum error.

NVM herba hæc ueteribus Græcis & Latinis cognita fuerit, & quo nomine ab ijsdem appellata sit, mihi nondum constare ingenuè fateor. Officinæ tamen ferè omnes pro Eupatorio uero, cum tamen non sit, haud sine magno errore utuntur. Hinc cum nomen aliud non esset quo illam appellaremus, Eupatorium adulterinū nominare placuit. Germanicè Kunigund kraut/hoc est, herba S. Kunigundi uocatur, & Wasserdost/ab Origani similitudine, & quod iuxta aquas proueniat. Alijs Hirtzenklee/quod uulnerati cerui sibi hac medeantur herba.

Eupatoriū adulterinum.

FORMA.

D Caulem ędit rotundum, purpureū, geniculatū, solidum & hirsutum, circa quem alæ panduntur, folia longa, Canabinis ferè similia, amaraq;. Flores in summo paruos coaceruatos, in candido purpurascentes, tandē in pappos tenues abeuntes. Radicem multis fibris capillatā & inutilem. Errant hauddubiè qui herbam hanc Dioscoridis Hydropiper esse putant. Nam etsi ferè tota eius herbæ facies, floribus demptis, Hydropiperis deliniationi respondeat, tamen quia nulla prorsus piperis in folijs aut floribus acrimonia apparet, non est cur Hydropiper dici possit aut mereat.

Eupatoriū adulterinum non est Hydropiper.

LOCVS.

In fluminum ripis, alijsq; locis humidis nascitur: potissimum uerò iuxta residēs aquas, aut tardo fluxu prorepentes.

TEMPVS.

Iulio & Augusto mensibus floret.

TEMPERAMENTVM.

Gustu uehementer amara est, ut calidam & siccam esse in secundo ordine, aut in medio tertij non sit dubium.

VIRES.

Hauddubiè herba hæc abstergit, expurgatq;, & quæ in uenis est crassitiem incidit: quamobrem menses & urinas mouet, educendoq; ex thorace pulmoneq; puri auxiliatur, aliasq; facultates amari saporis, quas recensēt Galenus lib. iiij. de Simp. med. facul. cap. xvij. obtinet. Potest itaq; obstructiones iecoris & lienis aliarumq; partium corporis soluere. Ex recentioribus sunt qui hanc Vulnerariā esse tradunt, neq; temerè: idipsum enim posse, siccitas eius testatur. Suffitum præterea eius herbę, uenenatas fugare feras ijdem scribunt. Euidentissimū uerò est hanc etiam contra uenena esse admodum efficacem.

DE ERE-

EVPATORIVM
ADVLTERINVM.

Kunigunt krauc.

Z

DE EREBINTHO. CAP. CI.

NOMINA.

C EPEBINΘOΣ græcè, Cicer latinè, officinæ latinum nomen retinuerunt, germanicè ʒyſſern nominatur.

GENERA.

Tria præcipua ſunt Cicerum genera, album, rufum & nigrum. Nos ex ijs tribus nigri tantum picturam damus. Differunt potiſsimum in floribus: hoc enim ut cernis purpureos, album uerò candidos flores producit.

FORMA.

Cicer ſatiuum caule eſt lignoſo, obliquo, foliis exiguis, multis, circinatis, flore albo uel purpureo, ſiliquis rotundis, radice tenui & non admodum longa.

LOCVS.

Pullo craſſoq; ſolo gaudet.

TEMPVS.

Floret Iunio & Iulio menſibus, atq; ſubinde in ſiliquis ſemen producit.

TEMPERAMENTVM.

Calidum & ſiccum eſt primo in ordine.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Cicer ſatiuũ bonam facit aluum, urinam cit, inflationes parit, cutis colorem commendat, menſes & fœtus educit, lac auget. Cum Eruo decoctum illinitur ad inflammationes teſtium & myrmecias. Ad ſcabiem, achoras, impetigines, ulcera concreſcentia & maligna, cum hordeo & melle. Alterum genus arietinum nominatur. Vtrunq; cit urinas, dato cum Roſmarino contra regium morbũ & cutem ſubeuntes aquas eorum decocto. Lędunt autem ueſicam exulceratã & renes. Contra myrmecias & acrochordonas iubent aliqui noua luna ſingula earum capita eminentiásue ſingulis Ciceribus tangere, deligataq; in lintheolo ſemina illa poſt ſe abijcere, ut acrochordones decidant.

D

EX GALENO.

Cicer legumen eſt flatuoſum quod nutrire poteſt, aluo mouendæ habile, ciendæ urinę idoneũ, & ſemini generando aptum. Prolicit uerò & menſes. Porrò quod uocatur arietinum, cæteris efficacius urinam prouocat. Decoctum eius calculos renum confringit. Reliquum autem Cicerum genus quod Orobiæũ uocant, eadem ui pollet, puta attrahendi, digerendi, incidendi, extergendi. Lienem & iecur, & renes expurgant, ſcabiesq; & impetigines extergunt. Parotidas & teſtes induratos diſcutiunt. Maligna etiam ulcera cum melle ſanant.

EX SYMEONE ANTIOCHENO.

Cicera difficulter concoquunt & excrementa gignunt. Venerem ſtimulant, magisq; quàm fabæ nutriunt, obſtructiones tollunt, & menſes educunt. Habent ſalſam ſimul & dulcem qualitatẽ, & ob ſalſuginem uentrem mouent, propter dulcedinem autem urinam. Inflationes quoq; faciunt, & lac gignunt, extergendiq; facultatem obtinent. Nigra medicamento ſam uim habent: urinam enim uehementiſsimè mouent, & calculos renũ & ueſicæ frangunt. Nullum uero legumen ſic ut Cicera, præcipuè autẽ nigra & parua, lapides frangere poteſt. Id uerò magis eius ius, quod tamen ueſicæ morbis ſupra cætera legumina officit. Cicera uerò rubra calidiora & craſsiorũ ſunt partium quàm alba. Omnia autem urinam ducunt. Madefacta nocte una in aqua & ſumpta, lumbricos eijciunt, ſed qui utitur ſex ieiunet horas oportet. Impoſita ut cataplaſma parotidibus, molliunt & diſcutiunt tumorẽ. Farina horum aceto ſubacta, & ſcabioſis inuncta prodeſt. Ius eorundem ictericos iuuat, & urinam albam reddit. Oportet uerò ijs neque ante cibum, neque poſt uti, ſed in medio.

DE ECHIO.

SCD Lyon 1

CICER
NIGRVM.

Schwartz zyßern.

SCD Lyon 1

DE ECHIO. CAP. CII.

C

NOMINA.

Bugloſſum ſyluestre.

ECHION, ἢ ἀλκιβιάδιον Græcis, Echion & Alcibiacū Latinis dicitur. Officinis ignotum. Vulgares herbarij ſylueſtre Bugloſſum nominant, quos ſequentes Germani wild Ochſenzungen appellant. Echion autem dictum uolunt, quod contra ferarum ictus ſit utile. Alij quod floreſcit capitulis uiperæ ſimilibus. Rectius Dioſcorides, quod ſemina uiperino capiti ſimilia habeat.

Echion quare dictum.

FORMA.

Folia obtinet oblonga, aſpera, tenuia, Anchuſæ proxima, minora tamen & pinguia. Habet & aculeos exiles folijs adiacentes. Cauliculos tenues multos, & utrinque foliola tenuia, pennata, nigra, minora proportione ad cacumen caulis. Iuxta folia flores purpureos, in quibus ſemē eſt uiperino capiti ſimile. Radix digito exilior, ſubnigra. Ex qua ſanè deliniatione ſole clarius fit, herbam cuius picturam hic exhibemus eſſe Echion. Folia enim habet prælonga, hirſuta, tenuia, ad Anchuſam accedentia, minora tamē pinguiaq́, tenuibus ſpinis horridula, cauliculos tenues, numeroſos, minutaq́ folia utroq; latere dependentia, nigra, in ſummo caule minuſcula, inter quæ purpurei flores emicant, in quibus ſemina uiperarum capitulis ſimilia inſident, à ceruice paulatim in roſtellum extenuata, tu midiore ſuperna parte, in qua quædam prominulæ quaſi ſedes oculorū apparent, id quod ego hiſce oculis non ſemel, ſed iterum atq; iterum conſpexi. Radix digito tenuior nigricat.

LOCVS.

Vbiq; ferè ad itinera, & in aſperis locis naſcitur.

TEMPVS.

Iunio menſe floret.

D

TEMPERAMENTVM.

Calidum eſſe citra tamen inſignem ſiccitatē inde conijcitur, quod lactis procreatricem facultatem obtinet. Medicamenta enim, Galeno libro quinto capite uigeſimo de Simpl. med. facul. teſte, quia pituitoſos humores calefacientia in ſanguinem uertunt, lac procreare ſolent.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Radix non ſolum ijs qui à ſerpentibus morſi ſunt ſuccurrit pota cum uino, uerūmetiam præſumentes eam ne feriantur facit. Idem præſtant folia & ſemen. Sedat etiam dolores lumborum, & cum uino aut ſorbitione ſumpta lac proritat.

EX PAVLO.

Echion ſpinoſa herba eſt, quæ non modo à ſerpente commorſis cum uino pota auxiliatur, ſed præſumentes quoq; percuti non patitur.

SCD Lyon 1

ECHION

Wild ochsenzungen.

SCD Lyon 1

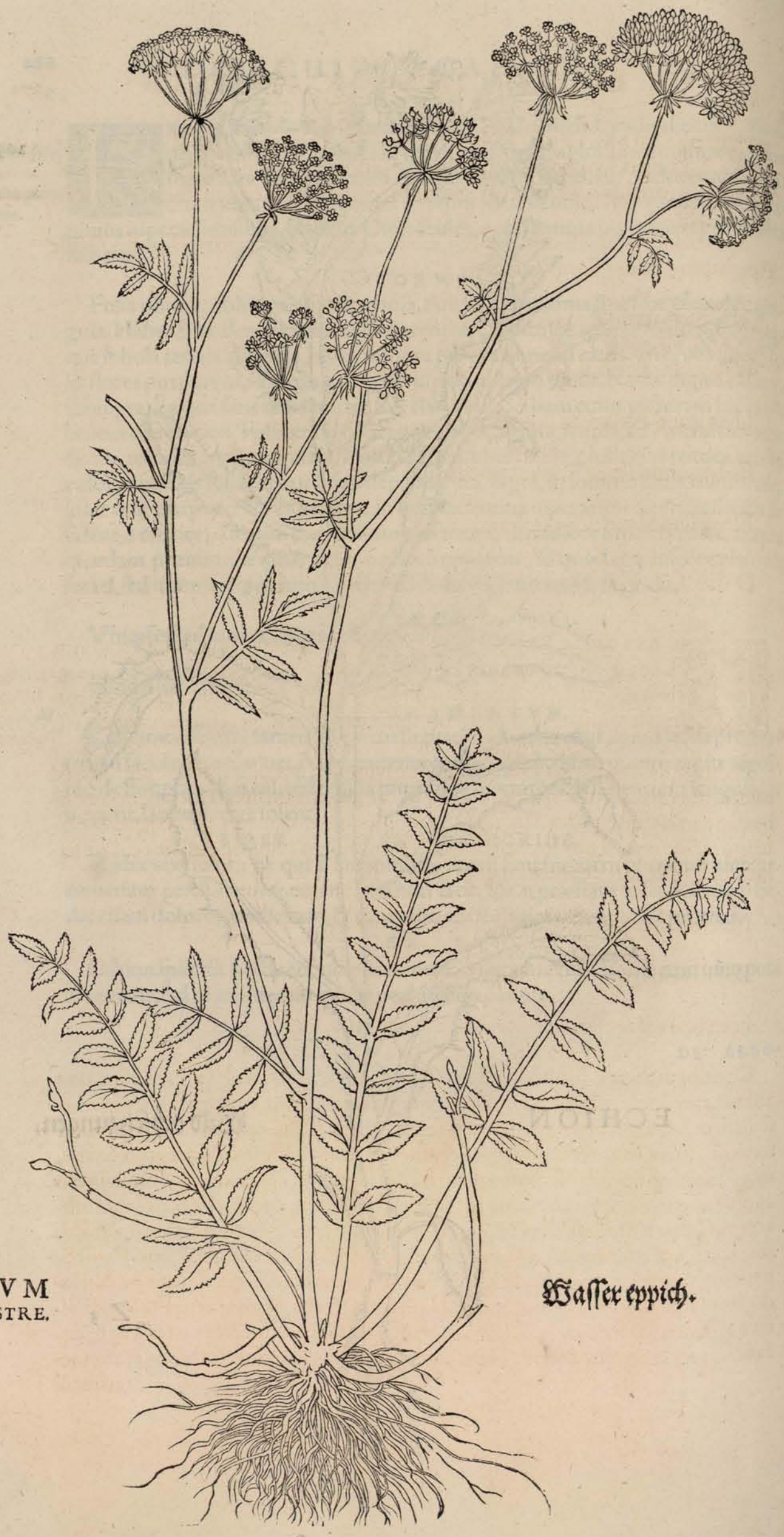

APIVM
PALVSTRE.

Wasser eppich.

SCD Lyon 1

DE ELEOSELINO▸ CAP▸ CIII▸

A

NOMINA.

ΕΛΕΟΣΕΛΙΝΟΝ, ἢ ὑδροσέλινον Græcis, Apium paluſtre & ruſticum Latinis, Germanis Waſſer epff/oder Eppich/oder bauren eppich nominatur. Sic dictum Græcis, quod in paludibus & aquoſis locis proueniat. *Apium paluſtre Eleoſelinon unde dictum.*

FORMA.

Apio ſatiuo maius eſt, caule tenero, concauo, folio molli, raro nec hirſuto, ſimile Apio ſapore, odore, floribus, ſemine & radice.

LOCVS.

Naſcitur in paludibus & aquoſis locis.

TEMPVS.

Iulio menſe floribus & ſemine prægnans eſt.

TEMPERAMENTVM.

Idem quod Apium ſatiuum temperamentum obtinet.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Eadem omnia quæ ſatiuum poteſt.

EX PLINIO.

Eleoſelino uis priuata contra araneas.

DE ELLEBORO ALBO▸ CAP▸ CIIII▸

NOMINA.

ΕΛΛΕΒΟΡΟΣ λευκὸς Græcis, Elleborus candidus, & Veratrum album Latinis, officinis pariter Latinis Elleborus albus, Germanis weiß nießwurtz appellat. Elleboron autem Græci dictum uolunt, quod cibũ corporis eripiat. Album à radice uocarunt, quæ nigri reſpectu candida eſt. *Elleborus cur dictus. Albus quare cognominatus.*

B

FORMA.

Plantagini ſimilia folia obtinet, aut Betæ ſylueſtris, breuiora tamen, nigriora, & colore rubentia. Caulem palmi altitudine, cauum, quum ſiccari incœperit corticibus ſeu tunicis inuolutum. Radices illi ſubſunt numeroſę, tenues, ab exiguo & oblongo capite ceparũ modo prodeuntes. Quod autem Dioſcorides dicit colore rubere folia, id de coſtis eorum intelligendum erit.

LOCVS.

Naſcitur in montanis locis frigidis & aſperis.

TEMPVS.

Radices eius per meſſem legendæ ſunt.

TEMPERAMENTVM.

In tertio ordine eſt excalefacientium & exiccantium.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Optimus habetur qui mediocriter extentus eſt & albus, fragilis, carnoſus, non acuminatus, iunceuſq́, aut quum frangitur puluerulentus, exilem interiorem medullam habens, guſtu non admodum feruens, neq; ſaliuã confertim ciens. Huiuſcemodi autem ſtrangulat. Purgat uomitionib. uaria educens. Miſcetur collyriis, quę claritati oculorum officientia purgare poſſunt. Menſes ducit, & fœtus in utero appoſitus enecat. Sternutamenta cit, & mures interficit, cum melle & polenta ſubactum. Carnes ſimul coctum minuit. Datur ieiunis per ſe & cum Seſamo, aut Ptiſanę ſucco, aut Alicæ, aut mulſa, aut pulte, aut lenticula, aut alia ſorbitione. Pani cõpinſitur & torreť. Apparatus & uictus ratio ab iis tradita eſt, qui de ratione & modo dandi eius, dicato priuatim opere, ſcripſerunt. Potiſsimum autem Philonidi Siculo ab Enna ſubſcribimus. Longum enim eſſet ei qui de medica materia agit, curandi quoq; rationem docere. Dant autem aliqui cum copioſa ſorbitione, aut ſuc-

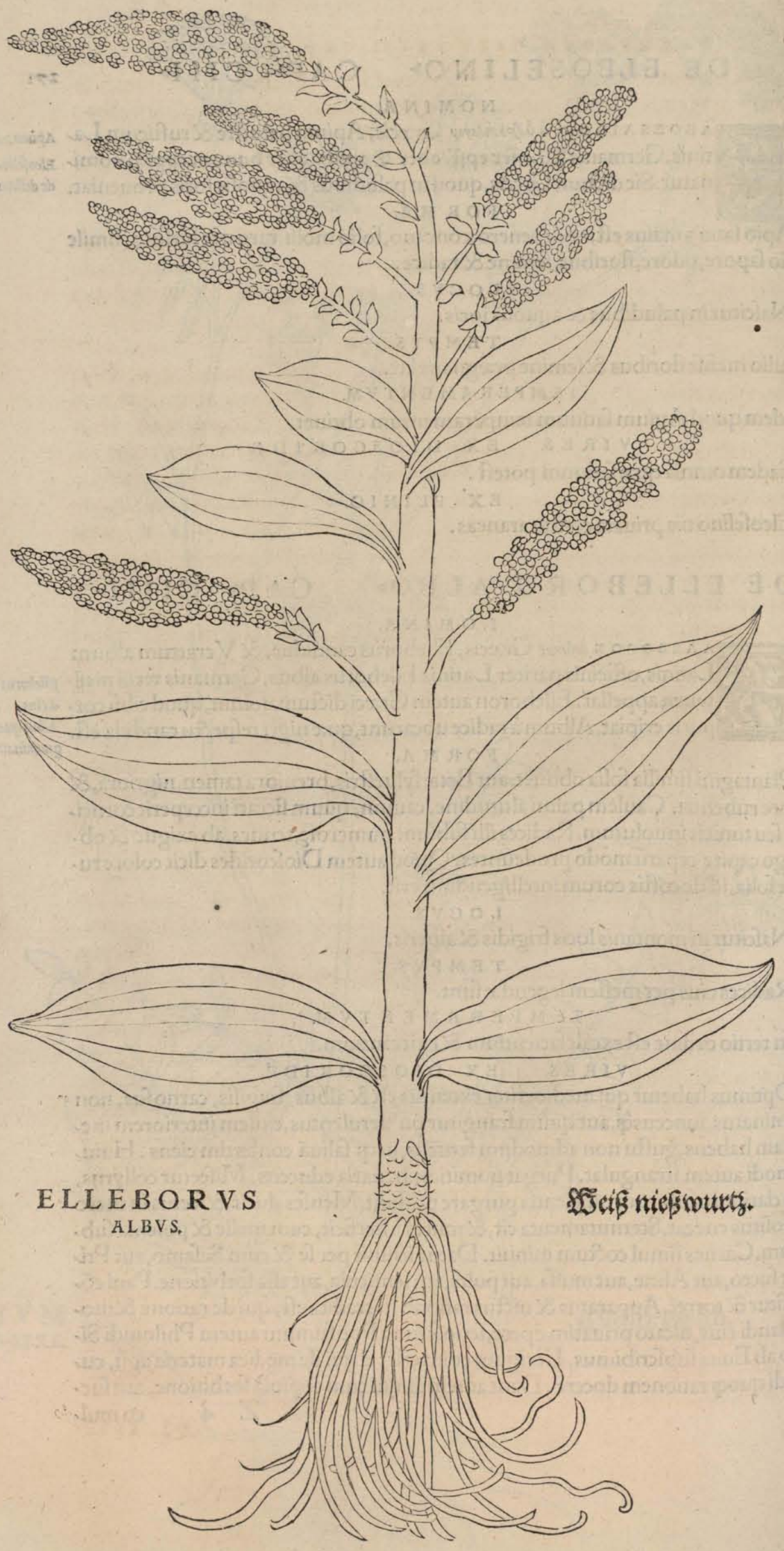

ELLEBORVS
ALBVS.

Weiß nießwurtz.

SCD Lyon 1

A co multo,aut modicum cibum dari præcipientes,ſtatim Elleborum offerunt,præſertim iſs in quibus ſuſpecta timendáue erit ſtrangulatio, aut corporis imbecillitas imminet:tuto enim ea ſic peragitur purgatio,quod non intempeſtiuè medicamentum corporibus cibo munitis accedat. Sedi etiam balani ex Elleboro ſubditæ cum aceto,uomitiones eliciunt.

EX GALENO.

Elleborus extergentis ſimul & excalfacientis facultatis eſt. Quamobrem ad alphos,impetigines, ſcabies, leprasq; accõmodus eſt. Quinetiam ſi in fiſtulam callo induratam infundatur duobus tribúſue diebus, callum detrahit. Dentibus ſi cum aceto colluantur prodeſt.

EX PLINIO.

Candidũ ueratrum uomitione, cauſasq; morborũ extrahit: quondam terribile, poſtea tam promiſcuum,ut plericq; ſtudiorũ gratia ad prouidenda acrius quæ commentabant, ſæpius ſumptitauerint. Carneadem reſponſurũ Zenonis libris: Druſum quoq; apud nos,tribunorũ popularium clariſsimũ, cui ante omnis plebs adſtans plauſit,optimates uerò bellum Marſicum imputauere, conſtat hoc medicamento liberatũ comitiali morbo in Anticyra inſula. Ibi enim tutiſsimè ſumitur,quoniam,ut diximus, Seſamoides admiſcent. Italia ueratrum uocat. Farina eius per ſe &mixta radiculę qua lanas diximus lauari,ſternutamentũ facit,ſomnumq;. Legun tur autem tenuiſsimæ radices breuesq; ac ueluti decurtatæ etiam hæ. Nam ſumma quæ eſt craſsiſsima,cepis ſimilis,canibus tantum datur purgationis cauſa. Antiqui radicẽ corticemq; carnoſiſsimũ eligebant, quò tenuior eximeretur medulla. Hanc humidis ſpongijs opertam turgeſcentemq;, in longitudinẽ findebãt. Deinde fila in umbra ſiccabãt,ijs utentes. Nunc ramulos ipſos à radice ſua grauiſsimi corticis, ita
B dantes. Optimũ quod acre guſtu, feruensq; in frangendo puluerem emittit. Optimum præterea quod celerrimè mouet ſternutamenta,ſed multo terribilius nigro, præcipuè ſi quis apparatũ poturorũ apud antiquos legat,contra horrores, ſtrangulatus,intempeſtiuas ſomni uires, ſingultus infinitos, aut ſternutamenta, ſtomachi diſſolutiones,tardiores uomitus aut longinquiores,exiguos aut nimios. Sed antiquorum uitium erat,quod propter hos metus parcius dabant,cum celerius erumpat,quo largius ſumitur. Themiſon binas nõ amplius drachmas donauit. Sequentes &quaternas dedere, claro Herophili præconio, qui Elleborum fortiſsimi ducis ſimilitudini æquabat. Concitatis enim intus omnibus, ipſum in primis exire. Præterea mirum inuentum eſt, quod inciſum forficulis,cortex remanet. Hoc inanito,medulla cadit. Hæc in nimia purgatione data, uomitiones ſiſtit. Cauendum eſt felici quoque cura,ne nubilo detur die, quippe impatibiles cruciatus exiſtunt. Nam æſtate potius quàm hyeme dandum, non eſt in dubio. Corpus ſeptẽ diebus præparandũ cibis acribus,abſtinentia uini, quarto & tertio die uomitionibus,pridie cœnæ abſtinentia. Album è dulci datur, aptiſsimè uerò in lacte aut pulte. Nuper inuenere diſſectis raphanis inſerere Elleborum, rurſusq; comprimere raphanos, ut tranſeat uis, atq; eo lenimento dare. Reddi poſt quatuor ferè horas incipit. Totum opus ſeptenis peragitur horis. Medetur in morbis comitialibus,uertigini, melancholicis,inſanientibus,lymphaticis,elephantię albæ,lepris,tetano,tremulis, podagricis, hydropicis, incipientibusq; tympanicis, ſtomachicis,ſpaſticis,clinicis, iſchiadicis, quartanis quæ aliter non deſinant, tuſsi ueteri, inflammationibus, torminibus redeuntib. Vetant dari ſenibus & pueris. Item mollibus & fœminei corporis animęúe exilibus,aut teneris,& fœminis minus quàm uiris. Item timidis,aut ſi exulcerata ſint præcordia,uel tumeant,minimeq; ſanguinẽ excreantibus,uel latere uel faucibus. Medetur extra corpus eruptionibus,pituitæ cum axungia illitum. Item ſuppurationi ueteri. Mures polenta admixtũ necat. Muſcæ quoq; necantur albo trito,& cum lacte ſparſo. Eodem & phthiriaſis emendatur.

DE ELLE-

SCD Lyon 1

ELLEBORVS NIGER ADVL
TERINVS HORTENSIS.

Christwurtz.

SCD Lyon 1

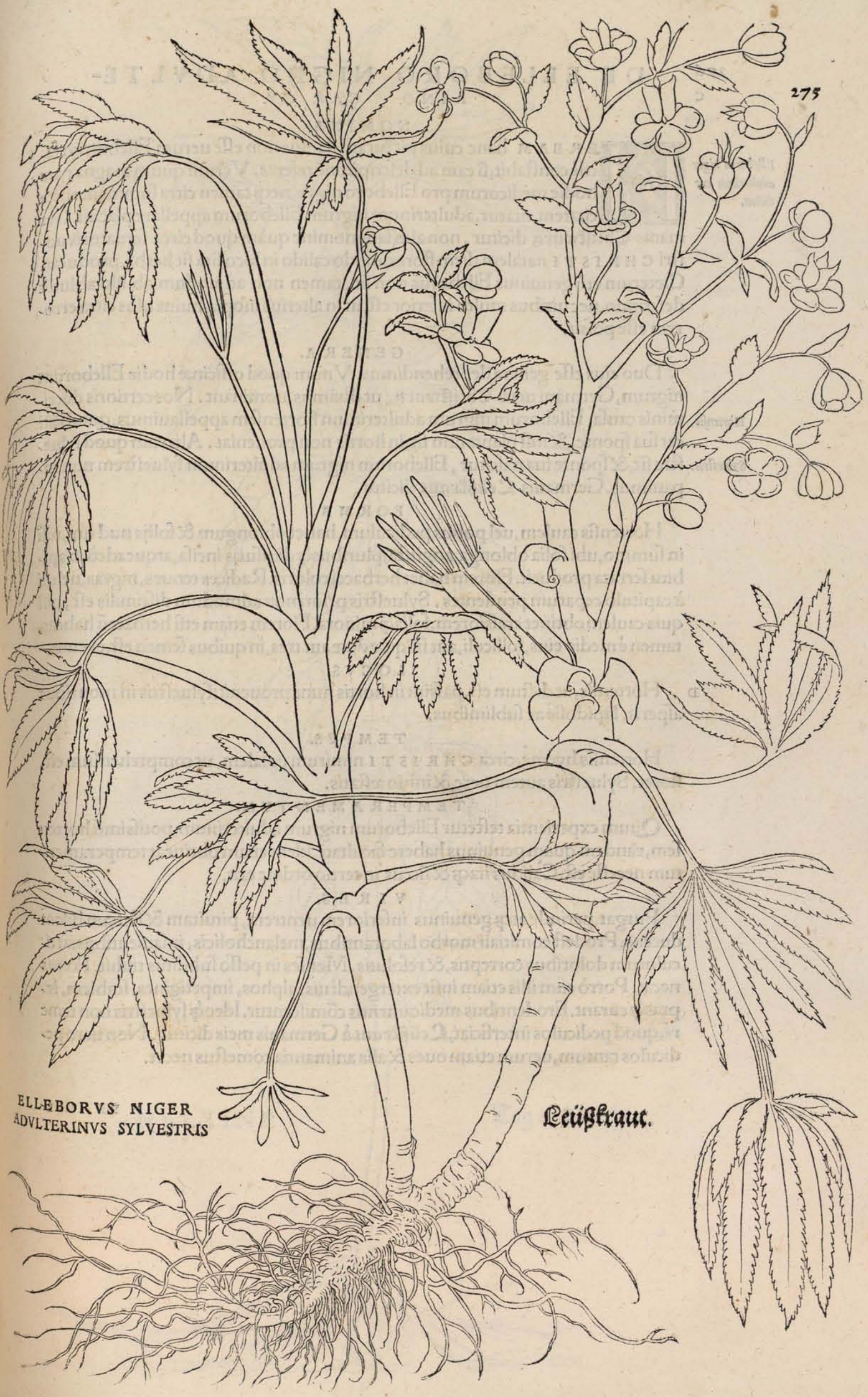

ELLEBORVS NIGER
ADVLTERINVS SYLVESTRIS

Teüßkraut.

SCD Lyon 1

C

DE ELLEBORO NIGRO ADVLTERINO. CAP. CV.

NOMINA.

Elleborus niger adulterinus cur dictus.

HERBAM hanc cuius picturam damus non esse uerum Elleborum facilè constabit, si eam ad descriptionẽ referas. Verum quum magna pars hodie medicorum pro Elleboro nigro, neq; tamen citra summam efficacitatem, utatur, adulterinum nigrum Elleborum appellare placuit. Germanis Christwurtz dicitur, non alio sanè nomine quàm quod circa seruatoris nostri CHRISTI natalem diem flores, modo calido in loco sita sit herba, producat. Cæterum etsi genuinus Elleborus non sit, tamen non admodum ab illo abludit descriptio, nec uiribus multo inferior est, ut in alterius inopia huius usus citra errorem esse possit.

GENERA.

Duo eius esse genera deprehendimus. Vnum quod officinæ hodie Elleborum nigrum, Germani uerò Christwurtz/ ut diximus, nominant. Nos certioris discriminis causa, Elleborum nigrum adulterinum hortensem appellauimus, quod scilicet sua sponte, & nisi plantatum sit, in hortis non proueniat. Alterum quod sylue-

Hortensis.

Syluestris.

stre sit, & sponte sua nascitur, Elleborum nigrum adulterinum syluestrem nuncupauimus. Germanis Leüßkraut dicitur.

FORMA.

Hortensis caulem, uel potius pediculum, habet oblongum & folijs nud um, nisi in summo, ubi folia oblonga, angusta, pluribusq; diuisuris incisa, atqueadeò in ambitu serrata producit. Florem habet herbacei coloris. Radices tenues, nigras, ueluti à capitulo ceparum pendentes. Syluestris priori non admodum dissimilis est, nisi quia caulem obtinet crassiorem, foliaq; minora. Florem etiam etsi herbaceũ habeat, tamen è medio eius, folliculi, aut siliquæ duæ aut tres, in quibus semen est, exeunt.

LOCVS.

D Hortensis, ut dictum est, passim in hortis nunc prouenit: syluestris in montibus asperis, lapidosis ac sublimibus.

TEMPVS.

Hortensis hyeme, circa CHRISTI nimirum natalem, ut comprehensum est, floret. Syluestris autem uere & initio æstatis.

TEMPERAMENTVM.

Quum experientia testetur Elleborum nigrum adulterinum, potissimũ hortensem, eandem quam genuinus habere facultatẽ, idem etiam obtineat temperamentum necesse est. Calidus itaq; & siccus in tertio ordine erit.

VIRES.

Purgat perinde atq; genuinus inferiorem uentrem, pituitam & flauam bilem ducens. Prodest comitiali morbo laborantibus, melancholicis, insanientibus, articulorum doloribus correptis, & resolutis. Menses in posso subditus trahit. Fœtus necat. Porrò cum illis etiam insit extergendi uis, alphos, impetigines, scabiem, leprasq; curant. Erodentibus medicamentis cõmiscentur. Ideoq; syluestris non temerè, quod pediculos interficiat, Leüßkraut à Germanis meis dicitur. Non uero pediculos tantum, uerum etiam oues & alia animantia comestus necat.

HELXINE

Tag vnd nacht.

C

NOMINA.

ΕΛΞΙΝΗ, ἡ περδίκιον græcè, Helxine & Vrceolaris latinè nominatur. Officinæ uocant Parietariam, & dempta una litera Paritariã. Vulgus Muralium & Muralem. Germani Tag vnd nacht/S. Peterskraut/oder Glaßkraut. Helxine autem ab aspero semine quod tenaci nexu uestibus adhæret, dicta est. Perdicium uerò, quod ea perdices præcipuè uescantur. Vrceolaris autem, quod detergendis uitreis, urceolis uasisq; efficax sit. Muralis & Parietaria, quod muros ac parietes natales locos sibi fecerit.

Helxine unde dicta.
Perdicion.
Vrceolaris.
Muralis.
Parietaria.

FORMA.

Cauliculos habet tenues, subrubentes, folia Mercuriali similia, hirsuta, circa caules ueluti exigua semina, aspera, uestibus adhærentia. Hæc sanè pictura sic plantæ illi respondet, ut nulla prorsus sit nota quæ illi non adamussim conueniat. Est enim fruticosa, cubitalis, cauliculis tenuibus, leniter rubescentibus, folijs Mercurialis herbæ, hirsutis, floribus purpureis minutissimis, exili per ambitum eius semine, aspero, uestibus adhærente, radice subrubra, fibris capillata.

LOCVS.

Nascitur in sepibus, muris, macerijs, parietibus & uinetis. Nunc in hortis etiam plantata prouenit.

TEMPVS.

Iulio mense floret.

TEMPERAMENTVM.

Facultas Perdicio inest abstergendi & cõstringendi cum humiditate subfrigida.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Folia refrigerandi cõstringendiq; uim obtinent. Quare illita sacros ignes sanant,
D condylomata, adusta, incipientes panos, inflammationes omnes, & œdemata. Succus eius cerussæ mixtus, ignibus sacris & ijs quæ serpunt malis utiliter illinitur. Inungitur podagris cum cerato Cyprino, uel seuo hircino. Diuturnas tusses adiuuat, cyathi mensura absorptus. Contra inflammatas tonsillas gargarissatus & illitus prodest. Aurium quoq; dolores cum rosaceo infusus iuuat.

EX GALENO.

Vim habet abstergendi & paulatim constringendi ac refrigerandi. Quare phlegmonas omnes inter initia, & in augmento usq; ad statum sanat, maximè calidas. Quinetiam incipientib. phygethlis cataplasmatis ritu illinitur. Succus quoq; eius ad dolores phlegmonosos mediocriter profuerit. Gargarizandũ item nonnulli exhibent ad paristhmia. Aliqui etiam medicorum ijs qui diutina tussi uexantur, illam exhibuerunt. Certè euidens extergendi experimentum præbet & in uasis uitreis.

EX AETIO.

Exterit alopecias & impetigines priuatim assiduè illita. Sedis hæmorrhoidas aperit, fistulis medetur, & sinus cohibet trita & cum modico sale apposita.

EX PLINIO.

Hæc inficit lanas, sanat ignes sacros, tumores, collectionesq; omnes & adusta. Panos succus eius cum psimmythio, & guttura incipientia turgescere. Item ueterem tussim cyatho hausto. Et omnia in humido. Sicut tonsillas & uarices cum rosaceo. Imponitur & podagris cum caprino seuo ceraq; Cypria.

APPENDIX.

Monendi sunt hoc loco medici ut rectum Helxines usum discant. Nam hactenus non rectè eam in frigidis uitijs pro fomento usurparunt, cum refrigerandi constringendiq; uim habeat. Cæterum cum abstergendi quoque illi facultas insit, potest etiam calculosis, & ijs qui difficultate urinæ laborant exhiberi, potissimum si aliquid

SCD Lyon 1

A aliquid consimilem facultatem obtinens ei admisceatur. Sic Aëtius sedis hæmorrhoidas aperire tradit, si trita cum sale, cui etiam abstergendi uis inest, apponatur. Quare qui calculosis hanc herbam propinant, curent ut aliquid quod abstergendi facultatem habeat, commisceant.

DE ERYTHRODANO. CAP. CVII.

NOMINA.

ΕΡΥΘΡΟΔΑΝΟΝ græcè, Rubia latinè uocatur. Officinæ Rubeam tinctorum appellant. Germanicè Röte nominant. A rubore radicis, quo lanæ & coria tinguntur, factum illi utrunq; nomen est. *Rubia cur uocata.*

GENERA.

Dioscoridi & alijs duo Rubiæ sunt genera. Altera enim satiua est, altera uerò sponte prouenit, & syluestris existit: nec esse uidetur alia quàm quæ à nostris Stellaria uocatur. *Satiua.* *Sylueſtris.*

FORMA.

Caules satiuæ quadranguli, longi, asperi, similes Aparinæ, multo tamẽ maiores robustioresq;, folia per interualla in singulis geniculis habentes, stellarũ modo in orbem circũiacentia. Fructus rotundus, per initia uiridis, mox ruber, postea cum maturuit niger. Radix tenuis, longa, rubra. Sylueſtris itidem caules quadrangulos, ut diximus, emittit, folia per interualla in singulis geniculis stellarum instar in orbem circumiacentia, flores candidos, radicem tenuem, longam & rubram, adeò ut suo colore tingere etiam uideatur.

LOCVS.

B Nascitur in plerisq; nunc Germaniæ locis, agro potissimum Argentoracensi & Spirensi. Seritur autem propter emolumentũ quod ex ea quæstuosissimũ sentitur.

TEMPVS.

Aestate colligitur fructus, & subinde etiam effoditur radix.

TEMPERAMENTVM.

Calida est in secundo ordine, & sicca in tertio.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Radix urinam ciet, qua de causa regio morbo laborantibus cum aqua mulsa auxiliatur: item ischiadicis & resolutis. Vrinam multam & crassam ducit, nonnunquam etiam sanguinem. Bibentes quidem quotidie lauari oportet, & excrementorum quæ redduntur differentiam spectare. Aduersus uenenatorũ morsus succum cum folijs bibere prodest. Semen ex oxymelite potum, lienem absumit. Apposita radix, fœtus, menses, & secundas trahit. Albas uitiligines ex aceto illita sanat.

EX GALENO.

Rubia tinctorum radix acerba & gustu amara est. Itaque quæcunq; agere diximus ubi eiusmodi coiuerint qualitates, ea omnia in hac radice luculenter conspicies: quippe quum & lienem & iecur expurget, & urinam crassam copiosamq;, ac nonnunquam etiam sanguinolentam moueat. Quin & menses ciet, ac mediocriter quæ extersionem postulant, extergit: proinde uitiligines albas cum aceto illita iuuat. Sunt qui eam ischiadicis & resolutis in potu cum melicrato exhibeant.

EX PLINIO.

Erythrodanum, quam nos Rubiam uocamus, qua tinguntur lanæ, pelles q; perficiuntur, in medicina urinam cit, morbum regium sanat ex aqua mulsa, & lichenas ex aceto illita: & ischiadicos & paralyticos, ita ut bibentes lauentur quotidie. Radix semenq; trahunt menses, aluũ sistunt, & collectiones discutiunt. Contra serpentes rami cum folijs imponunt. Folia & capillum tingunt. Inuenio apud quosdam morbum regium sanari hoc frutice, etiam si adalligatus spectetur tantum.

SCD Lyon 1

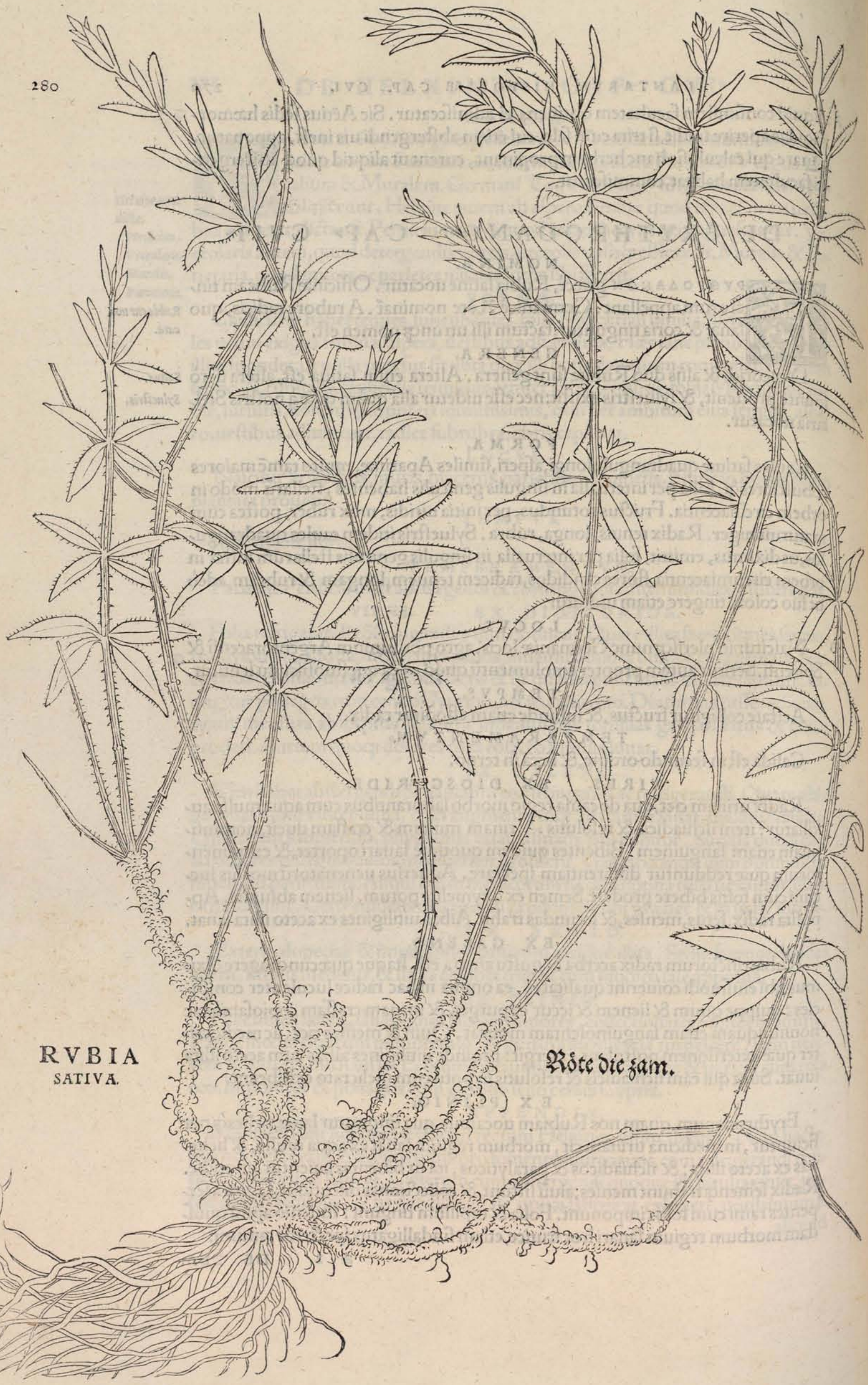

RVBIA
SATIVA.

Röte die zam.

SCD Lyon 1

RVBIA
SYLVESTRIS.

Röte die wild.

SCD Lyon 1

C

NOMINA.

Semen cur dicta Zea.

ΖΕΙΑ Græcis, Zea & Semen Latinis, uulgo & Italis Spelta dicitur. Semen autem Latini à præstantia frugis appellarunt. Hinc est quod Homerus etiã hanc celebrauerit dicens, Ζείδωρος ἄρουρα. Quib. sanè uerbis innuit aruum Zeam largiens, non ut nonnulli arbitrantur quod uitam donet, Plinio autore.

Ζείδωρος ἄρουρα.

GENVS.

Duo Zeæ Dioscorides facit genera. Vnum cuius grana in singulis tunicis seu glumis gemina, quod Græcis eã ob causam Δίκοκκος cognominatur. Germanis hoc genus Speltz/oder Dinckelkorn uocatur. Alterum simplicis est grani, & germanice nominatur Einkorn/oder S. Peters korn.

Δίκοκκος.

FORMA.

Primum genus. Primum genus culmo, geniculis & spica tritico simile est, duobúsque utriculis iunctis duo grana simul fert. Alterum culmo & spica est breuioribus, grana singula in singulis tunicis duplici ordine seu uersu dispositis proferens, ac in summitate aristis suis planè hordeum refert.

Alterum.

LOCVS.

Lætum pinguéq; solum desiderat.

TEMPVS.

Iunio mense floret, Iulio autem maturitatem consequitur.

TEMPERAMENTVM.

Zea media quodammodo est inter triticum & hordeũ, quatenus ad calefaciendi & refrigerandi facultatem attinet, placide uero exiccat.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

D Zea magis nutrit quàm hordeum. Ori suauis est. Digesta in panificia minus quàm triticum alit.

EX GALENO.

Zea uniuersa sua facultate quodammodo in medio est tritici & hordei: itaq; ex illis cognoscatur.

EX PLINIO.

Zeæ farina efficacior hordeacea uidetur, trimestris mollior. Ex uino rubro ad scorpionum ictus tepida, & sanguinem excreantibus. Item arteriæ. Tussi cum caprino seuo aut butyro. Ex Fœnogræco mollissima omnium. Vlcera manantia sanat, & furfures corporis, stomachi dolores, pedes & mammas cum uino & nitro cocta.

EX SYMEONE SETHI.

Zea facultatem habet proximam tritico. Est uero facilis concoctionis, boniq; succi: ad hæc etiam emplastica existit.

DE ERI-

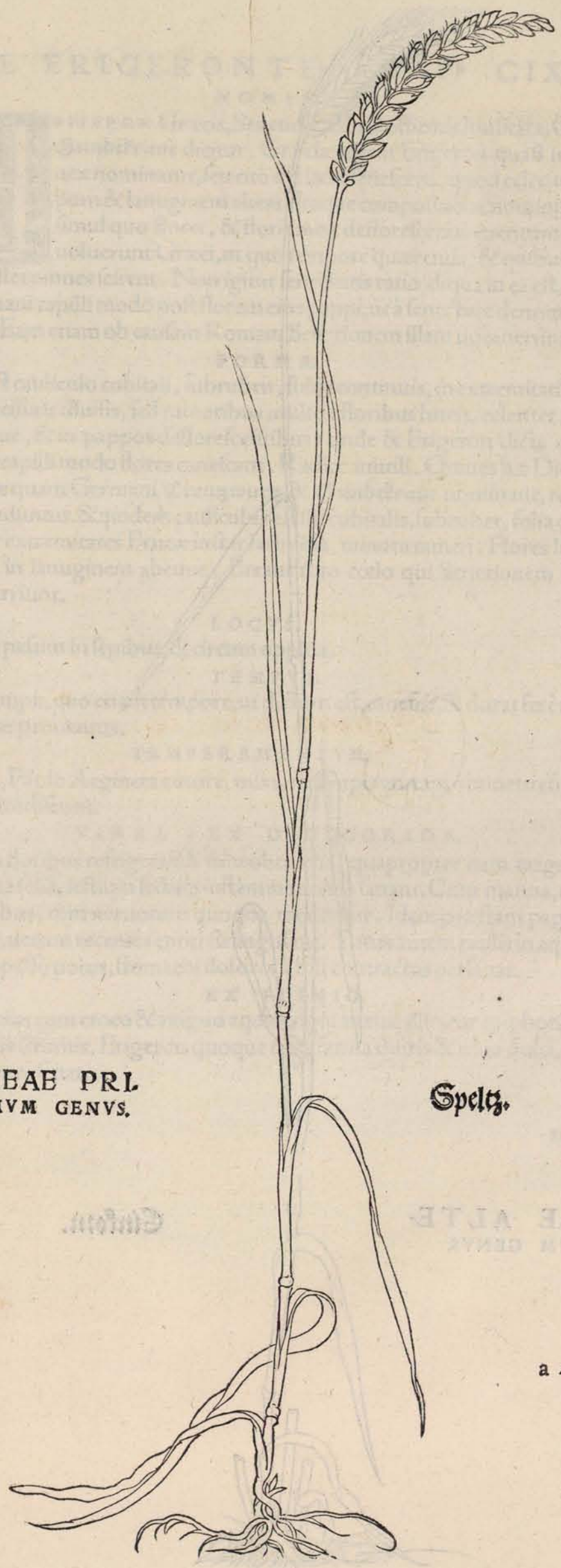

ZEAE PRI-
MVM GENVS.

Speltz.

SCD Lyon 1

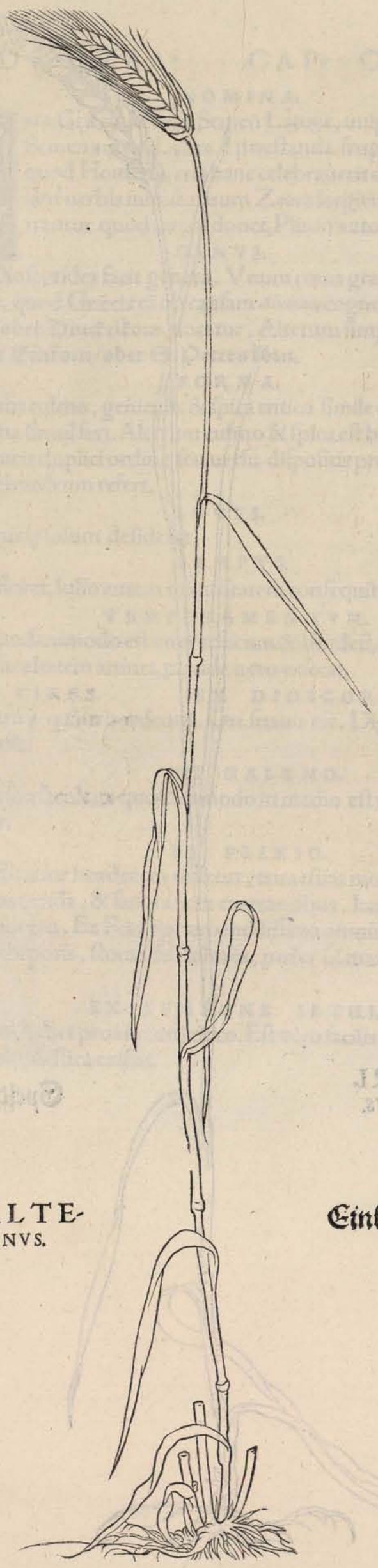

ZEAE ALTERVM GENVS.

Einkorn.

A

NOMINA.

PIΓEPΩN Græcis, Senetio Latinis, officinis inusitata, Germanis Grindtkraut dicitur. Græcis autem Erigeron quasi uernus senex nominatur, seu citò uel uere senescens, quod celeriter in pappum & lanuginem abeat. Itaque compositione nominis, tempus simul quo floret, & floris mox defloreſcentis euentum, indicare uoluerunt Græci, ut quo tempore quærenda, & quibus notis inuenienda esset omnes scirent. Non igitur senectutis ratio aliqua in ea est, sed canescentes humani capilli modo post florem eius pappi, ut à senectute denominaretur, effecerunt. Eam etiam ob causam Romani Senetionem illam uocauerunt.

Erigeron cur dicta.

Senetio.

FORMA.

Herba est cauliculo cubitali, subrubro, foliis continuis, in extremitatibus Erucæ modo incisuris diuisis, sed minoribus multo: floribus luteis, celeriter scissis dehiscentibúsue, & in pappos defloreſcentibus: unde & Erigeron dicta est, quod uere scilicet capilli modo flores canescant. Radice inutili. Omnes hæ Dioscoridis notæ, herbæ quam Germani Creutzwurtz & Grindtkraut nominant, respondere deprehenduntur. Siquidem cauliculus est illi cubitalis, subruber, folia continua habens, per extremitates Erucæ instar laciniosa, minora tamen. Flores lutei, qui scissi statim in lanuginem abeunt. Errant toto cœlo qui Senetionem Nasturtium esse garriunt.

Senetio non est Nasturtium.

LOCVS.

Nascitur passim in sepibus, & circum oppida.

TEMPVS.

Vere erumpit, quo etiam tempore, ut dictum est, canescit, & durat ferè tota æsta
B te eius herbæ prouentus.

TEMPERAMENTVM.

Erigeron, Paulo Aegineta autore, mixtam temperaturam obtinet: refrigerat enim & modicè discutit.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Folia cum floribus refrigerandi uim obtinent, quapropter cum exiguo uino, aut per se illita folia, testium sedisq; inflammationes sanant. Cum manna, tum reliquis uulneribus, tum neruorum quoque medentur. Idem præstant pappi per se ex aceto illiti, uerum recentes epoti strangulant. Totus autem caulis in aqua decoctus, & cum passo potus, stomachi dolores à bili contractos persanat.

EX PLINIO.

Lanugo eius cum croco & exiguo aquæ frigidæ tritæ illinitur epiphoris. Tosta cum mica salis strumis. Erigeron quoque cum farina thuris & uino dulci, testium inflammationes sanat.

DE HE-

SENETIO

Creützwurtz.

SCD Lyon 1

A

NOMINA.

ΗΔΥΟΣΜΟΣ, ἡ μίνθη græcè, Menta latinè dicit. Officinę nomen latinum retinuerunt. Germanicè Münz uocatur. Hedyosmon Græci, quod suauem spiret odorem, nominauerunt. Menta autem dicta est, quod odore suo mentem excitet, aut quod grato, ut ait Plinius, odore mensas percurrat. *Hedyosmon unde dictum.* *Menta.*

GENERA.

Mentæ in uniuersum duo sunt genera. Vna enim satiua & hortensis est: altera syluestris & fera. Satiuæ iterum quatuor præcipua sunt genera. Vna est quam Germani Deyment simpliciter, uel krauß Deyment uocant. Altera, quam ijdem krauß Balsam. Tertia, quæ ijsdem Balsammünz appellatur, & vnser Frauwen münz / oder spitz münz: à nostræ ætatis herbarijs Romana uel Saracenica. Quartam Germani quidam Hertzkraut / nonnulli Balsamkraut uocant. Per me tamen licebit has species, quandoquidem facultatibus similes sint, ut cuiuis placuerit nominare. Nobis autem ut certius discernerentur prædictis nominibus appellare placuit. Sylueſtris, quæ Latinis Mentastrum uocatur, & uulgo equina Menta, germanicè Roßmünz / wilder Balsam / oder wild münz dicitur. Non ignoramus plures esse Mentæ species, nos tamen eas duntaxat quas uidimus, pictas exhibemus. *Satiuæ genera.*

FORMA.

Satiua prima caulem habet quadrangulum, à radice lentè punicantem, & lanugine pubescentem, folium ferè rotundum, serratum, molle & odoratum, flosculos purpureos internodia geniculatim coronantes, uerticillato semper ambitu. Altera priori per omnia similis est, nisi quod illi subpurpureus flos circa cauliculorum fa- B stigia spicatur. Tertia folio longiore & acutiore constat, floſculis purpureis coliculorum cacuminib. spicatim insidentibus. Quarta itidem longioribus folijs est, floribusq; purpureis internodia geniculatim, haud secus quàm in prima, caules coronantibus. Mentastrum uerò folijs lanugine canescentibus, atque hirsutioribus, Sisymbrio procerius, odore magis uiroso, floſculis spicatim coliculorum fastigia coronantibus. *Prima.* *Secunda.*

LOCVS.

Satiuæ passim in hortis proueniunt. Amant apricum locum, nõ pinguem, non stercoratum, humidis facilius adolescunt. Sylueſtris autem, quæ Mentastrum alio nomine appellat, uliginosis gaudet locis, passimq; irrigua hoc Mentastro pubent.

TEMPVS.

Florent omnes mense Augusto.

TEMPERAMENTVM.

Vtraq;, tam hortensis scilicet quàm sylueſtris, gustu acris, & facultate calida est, ex tertio ordine excalefacientium. Infirmior tamen est hortensis, minusq; calefacit. Exiccat autem in secundo ordine: illi enim ex cultura aliquid humiditatis accedit.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Calefaciendi, adstringendi atque exiccandi uim habet Menta hortensis. Proinde sanguinem sistit succus eius cum aceto potus. Lumbricos rotundos enecat. Venerẽ concitat. Singultus, uomitiones, choleramq; sedant duo aut terni surculi cum acidi granati succo poti. Cum polenta illita abscessus discutit. Imposita fronti, capitis dolores mitigat. Mammas quæ tendunt, aut lacte turgent, compescit. Cum sale canum morsibus illinitur. Aurium doloribus eius succus cum aqua mulsa subuenit. Mulieribus ante coitum admota, conceptioni resistit. Linguæ scabritiem confricata leuigat. Lac coire densariq; in caseum non sinit, immersis in eo folijs. In summa, stomacho utilis est, & in condimentis peculiarem usum habet. Sylueſtris in sanitate deterioris usus est quàm satiua.

EX GA-

MENTA

Krauß deyment.

SCD Lyon 1

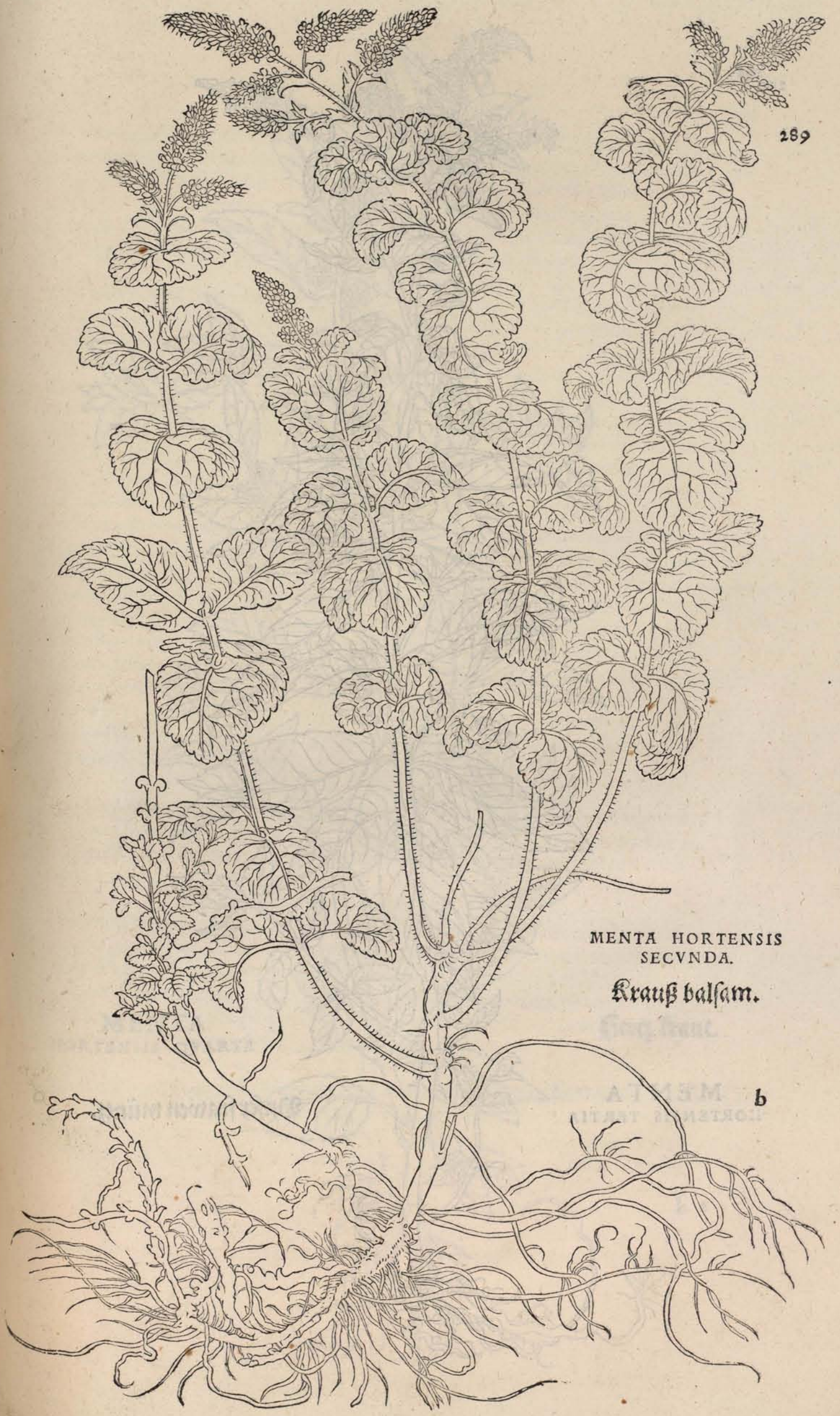

MENTA HORTENSIS
SECVNDA.

Krauß balſam.

b

MENTA
HORTENSIS TERTIA

Vnser frawen müntz.

SCD Lyon 1

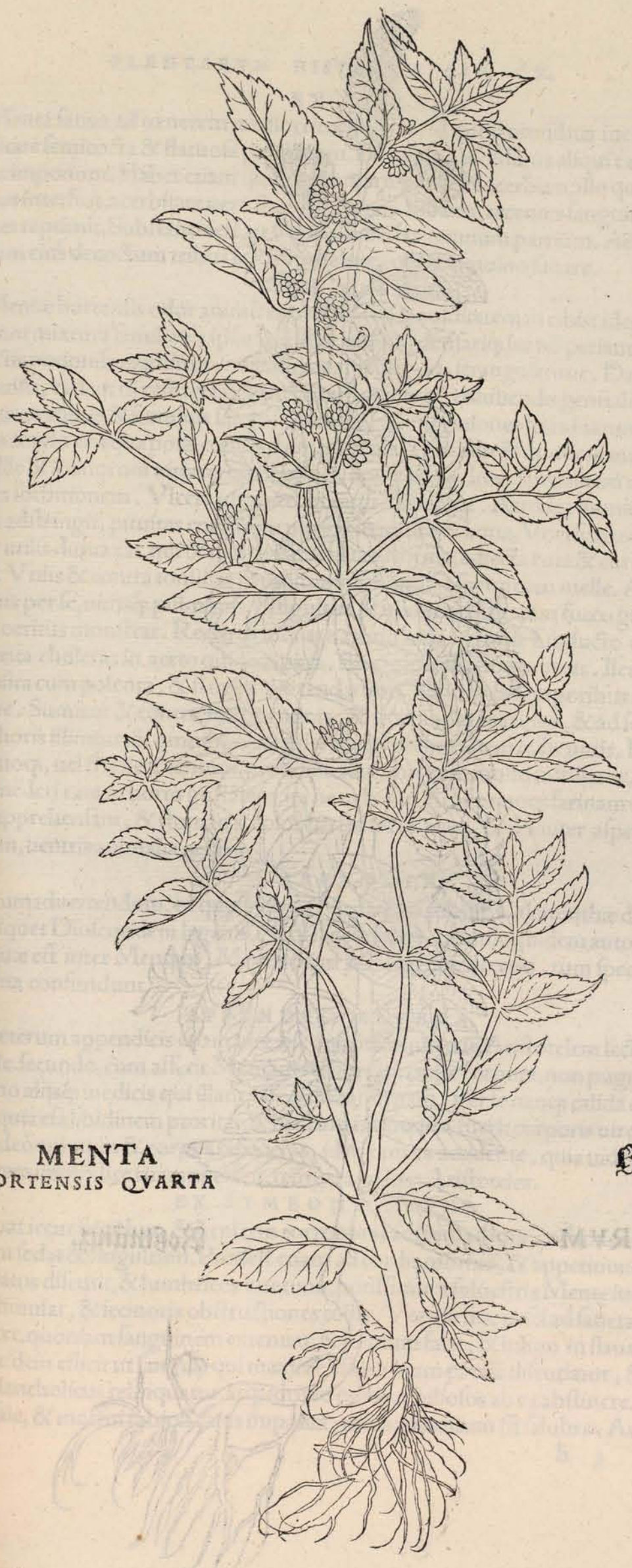

MENTA
HORTENSIS QVARTA

Hertz kraut.

SCD Lyon 1

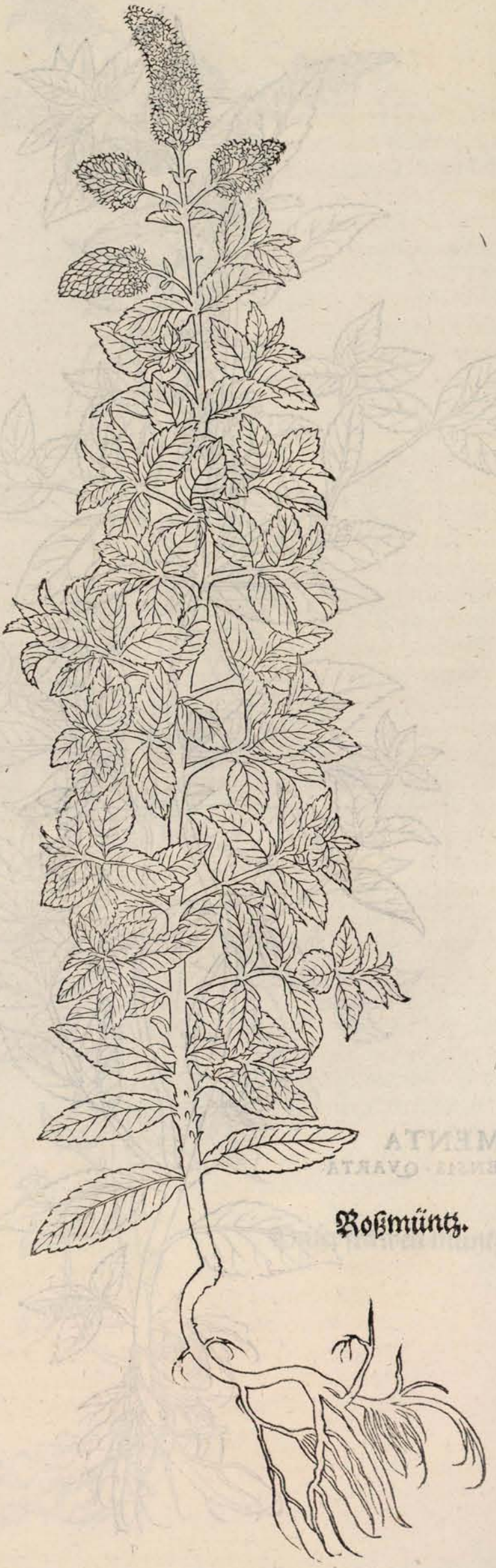

MENTASTRVM Roßmüntz.

SCD Lyon 1

A

EX GALENO.

Menta ſatiua ad uenerem mediocriter excitat, id quod omnibus ineſt quæ humiditate ſemicocta & flatuoſa participant. Deniq; in abſceſſibus aliqui eam cum polenta imponunt. Habet etiam quiddam amarum in ſe & acerbum: illo quidem lumbricos interficit, acerbitate uero ſi cum oxycrato bibatur, recentes ſanguinis excreationes reprimit. Subſtantia eſt, ut ſi qua alia herba, tenuium partium. Aëtius addit, potum eius decoctum tribus ſeriatim diebus, colicos omnino ſanare.

EX PLINIO.

Mentæ hortenſis odor animū excitat, & ſapor auiditatem in cibis: ideo in mammarum mixtura familiares ipſæ acceſſere, ut coire denſariq; lac nō patiantur. Quare lactis potionibus additur, ne huius coagulati potu ſtrangulentur. Data in aqua & mulſo, eadem ui reſiſtere & generationi creditur, cohibendo genitalia denſari. Aeque maribus & fœminis ſanguinem ſiſtit, & purgationes fœminarum inhibet. Cum amylo ex aqua pota, cœliacorum impetus. Syriation & uomicas uuluæ curauit. Ille & iecinorum uitia ternis obolis ex mulſo datis. Item ſanguinem excreantibus in ſorbitionem. Vlcera in capite infantiū mirè ſanat. Arterias humidas ſiccat, ſiccas adſtringit, pituitas corruptas purgat in mulſo & aqua, Voci ſuccus ſub certa mine utilis duntaxat, qui & gargariſatur uua tumente, adiecta ruta & coriandro ex lacte. Vtilis & contra tonſillas cum alumine, linguæ aſperæ cum melle. Ad cōuulſa intus per ſe, uitijsq; pulmonis. Singultus & uomitus ſiſtit cum ſucco granati, ut Democritus monſtrat. Recentis ſuccus narium uitia * ſpiritu ſubducto emendat. Ipſa trita choleras in aceto quidem pota. Sanguinis fluxiones intus. Ileum etiam impoſita cum polenta, & ſi mammæ tendantur. Illinitur & temporibus in capitis dolore. Sumitur & contra ſcolopendras, & ſcorpiones marinos, & ad ſerpentes.

* *Aliàs ſpiritus ſubductos.*

B Epiphoris illinitur, & omnibus in capite eruptionibus, item ſedis uitijs. Impetigines quoq;, uel ſi teneat tantum, prohibet. Auribus cum mulſo inſtillatur. Aiunt & lieni mederi eam in horto guſtatam, ita ne uellatur. Aridæ quoq; farinam tribus digitis apprehenſam, & ſtomachi dolorem ſedare in aqua, & ſimiliter aſperſa in potionem, uentris animalia pellere.

APPENDIX.

Animaduertendum, ea quæ Plinius Mentaſtro tribuit, Calaminthæ deberi, ut ſatis liquet Dioſcoridem legenti. Necq; ſanè mirum, quandoquidem autores ſocietate quæ eſt inter Mentam, Mentaſtrum & Nepetam decepti, tum ſpecies, tum nomina confundunt.

APPENDIX ALTERA.

Cæterum appendicis etiam uice hic annotandum erit, Ariſtotelem ſectione xx. proble. ſecundo, cum aſſerit Mentam refrigerare poſſe corpora, non pugnare cum Galeno alijsq; medicis qui illam eſſe calidā affirmant. Per ſe nanq; calida eſt Menta: at quia eſa libidinem proritat, & hęc cum immodica fuerit corporis uires deijcit, atq; adeò animum & corpus refrigerat, ideo eam ex accidente, quia uidelicet ut in uenerem immodice ruamus efficit, refrigerare dixit Ariſtoteles.

EX SYMEONE SETHI.

Iuuat iecur frigidum, & uentrem corroborat ac ſtomachum, coctionem facit, uomitum ſedat & ſingultum. Prodeſt etiam ad cordis morſus, & appetitionem ſuſcitat. Flatus diſcutit, & lumbricos interimit, potiſſimum ſylueſtris Mentę ius. Venerem ſtimulat, & iecinoris obſtructiones tollit. Verum hoc ueſci ad ſatietatem non oportet, quoniam ſanguinem extenuat, & ſeroſum facit, & ipſum in flauam bilem mutat: dein efficit ut ſanguis qui maxime eſt tenuium partiū diſcutiatur, & craſſus ac melancholicus relinquatur, atq; idcirco oportet bilioſos ab ea abſtinere. Cōtrita cum ſale, & morſui rabioſi canis impoſita, medicamentum fit ſalubre. Arida uero

HEMIONITIS Hirſzungen.

SCD Lyon 1

A trita, & poſt cibum ſumpta, ad cõcoctionem facit, & lienoſos iuuat. Cum uino pota difficulter parienti ſuccurrit. Ferunt etiam quod manſa lippienti impoſita, fiat remedium: quodq; eius decoctum abſorptum, confeſtim ſanguinem è faucib. eiſcientes ſanet. Huius ſemen uentrem purgat, & pulmonem lædit.

DE HEMIONITIDE. CAP. CXI.

NOMINA.

HEMIONITIS, ἡμιονῖτις Græcis, Hemionitis Latinis, Plinio Teucrion, officinis & herbariis Scolopendria & lingua ceruina, Germanis Hirſzung nominatur. Alia tamen eſt à Dioſcoridis Scolopendrio, quę Aſplenon alio nomine dicitur. *Scolopendria officinarum.*

FORMA.

Folium Dracunculo ſimile profert, lunatum. Radices uero illi multæ ſubſunt, tenues. Neq; caulem, neq; ſemen, neq; florẽ fert. Ex qua deſcriptione ſatis liquet, eam herbam quã uulgus Scolopendriã uocat, eſſe Hemionitin, quod tota illi Dioſcoridis pictura, nulla reclamante nota, conueniat. Sunt enim illi folia Dracunculi ſeu Ari, inſtar lunę corniculantis falcata. Etſi enim interdum in altũ ſurgant, tamen inter initia potiſſimum incurua, & lunæ creſcentis modo falcata ſunt. Radicibus etiam cohæret multis exilibus, nunquam floreſcens, nec caulem, nec ſemen proferens. Non eſſe autem Phyllitim in primis folia docent, quę in ea ſunt recta, & minime ſicut in Lingua ceruina lunata. Dein in tergo ueluti uermiculi, qui in Phyllitide penſiles, in Lingua ceruina autem ſeſſiles & nequaquã propendentes, ſed liratim digeſti ſunt. Tertio natales ipſi: Phyllitis enim in umbroſis opacisue, & hortis naB ſcitur, Scolopendria uero ſeu Hemionitis in petroſis. Quarto, quod me omniũ maxime mouet, Phyllitidi nulla prorſus lienem liquandi facultas ineſt, quam tamen Scolopendrię uulgari adeſſe præter cõmunem conſenſum, quotidiana etiam experimenta demonſtrant. His itaq; de cauſis Phyllitis, Scolopendria uulgaris eſſe aut dici non debet. Dato enim quod deſcriptio per omnia conueniret, facultates tamen ipſæ, quæ diuerſæ ſunt, aliam à Scolopendria eſſe manifeſte docerent. *Scolopendria eſt Hemionitis.* *Scolopendria nõ eſt Phyllitis.*

LOCVS.

Naſcitur locis umbroſis, montoſis ac petroſis, copioſiſſime autẽ iuxta montem haud procul à Tubinga ſitum, quem Germanico uocabulo Farnberg nominant, prouenire ſolet. Nunc paſſim in hortis habetur.

TEMPVS.

Æſtate uſq; ad autumnum abunde naſcitur.

TEMPERAMENTVM.

Adſtringens ſimul & parum amara eſt, unde credibile eſt in primo ordine eſſe calidam, & in ſecundo ſiccam.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Herba guſtu adſtringit. Hæc autem cum aceto pota lienem liquat.

EX GALENO.

Hemionitis ſimul & adſtrictionẽ & amaritudinem poſſidet: quamobrem cum aceto pota, lienoſis auxilio eſt.

EX PLINIO.

Medetur lienibus. Conſtatq; ſic inuentum: cum exta ſuper eam proiecta eſſent, fertur adhæſiſſe lieni, eumq; exinaniſſe. Ob id à quibuſdam Splenion uocat. Narrant ſues qui radicem eius edunt, ſine ſplene inueniri. *Splenion unde dictum.*

ERYNGIVM.

Wanßtrew.

SCD Lyon 1

A

NOMINA.

PYRRION Græcis, Eryngiũ Latinis, officinis corrupto uocabulo Iringus uocatur. Plericꝙ etiã Centumcapita nominant, à numero nimirum capitum quæ in ſummo obtinet. Plinij tamen Centumcapita, ab Eryngio eſt diuerſa, ut etiã Serapionis. Si quis enim diligenter eius deſcriptionem excutiat, eam planè eſſe deprehendet, quæ Dioſcoridi Aſter Atticus & Inguinalis appellatur. Vtriuſcꝙ enim picturæ ſic ſibi reſpondent, ut planè una eſſe herba uideat. Germanis Eryngiũ nominatur Manßtrew/Brachendiſtel/& Raddiſtel.

Iringus.

Centumcapita.

Serapionis Centumcapita eſt Aſter.

FORMA.

In genere aculeatarum ſtirpium eſt Eryngium, cuius folia initio ſale condîta olerum modo comeduntur. Sunt aũt lata, & in ambitu aſpera, guſtu odorata. Quum uero adoleſcunt, in multis caulium eminentijs ſpinis aculeant̃: in quorum ſummitatibus globoſa capita, durarũ acutiſſimarumꝙ ſpinarum ambitu ſtellæ inſtar circumuallantur, quorum color modo uiridis aut candidus, interdum cęruleus inuenitur. Radix illi oblonga, lata, foris nigra, intus alba, pollicis craſſitudine, & odorata. E qua nimirum deliniatione omnibus perſpicuũ fit, ſpinam cuius picturã nunc exhibemus, eſſe Eryngium: aculeatis enim folijs & per extrema ſpinoſis conſpicitur, odoratis, caule cubitali, in cuius uertice coacta in globum capitula, durorum & acutiſſimorum ſpiculorum uallo, ſtellę inſtar radiantur, quorum color in pubertate uiridis, adultæ cœruleus, flacceſcenti candidus conſpicitur: radice pollicari, intus candida, foris nigra, ſed odorata.

LOCVS.

Naſcitur in campeſtribus & aſperis locis. Prope Argentoratum eiũs magna eſt copia.

B

TEMPVS.

Colligi hanc quidam, ut Plinius tradit, cum ſol Cancri hoſpitium tenet, hoc eſt, ſub ſolſtitio, iuſſere.

TEMPERAMENTVM.

Eryngium caliditate aut parum aut nihil ea quæ moderata & temperata ſunt ſuperat. Siccitatem uero in tenui eſſentia conſiſtentem non exiguam obtinet.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Vim habet calefactoriam radix. Pota menſes & urinas pellit. Tormina & inflationes diſcutit. Cum uino iecinoroſis, uenenatorum morſibus, & ijs qui letiferum hauſerunt ſuccurrit. Bibitur aduerſus plurima cum Staphylini ſemine pondere drachmæ unius. Appenſa & illita tubercula diſcutere proditur. Radix cum hydromelite pota, opiſthotonicis & comitialibus medetur.

EX AETIO.

Potum radicis decoctum colicis medetur. Mulſo addito calculos, ſtillicidia, difficultates urinæ, & renum uitia ſanat: quod per quindecim iugiter dies, & ieiunos, & in lectum ituros bibere oportet. Quod ſi cum eo Sium quoꝙ decoxeris, magis proficies. Affirmabat quidam aſſiduo Eryngij uſu, nunc̃ꝙ poſtea minxiſſe calculos, cum prius eo morbo frequentiſſime uexaretur.

EX PLINIO.

Clara in primis aculeatarum Eryngion eſt, contra ſerpentes & uenenata omnia naſcens. Aduerſus ictus morſuſq́ radix eius bibitur drachmę pondere in uino: aut ſi plerunꝙ tales iniurias comitatur febris, ex aqua. Illinitur plagis, peculiariter efficax contra cherſydros acranas. Omnibus uero contra toxica & aconita efficaciorem Heraclides medicus, in iure anſeris decoctam, arbitratur. Apollodorus aduerſus toxica cum rana decoquit, cæteri in aqua.

DE THRI-

NOMINA.

Lactuca unde dicta.

ΘΡΙΔΑΞ Græcè, Lactuca Latinè: officinæ latinum nomen retinuerunt: Germanicè Lattich/oder Lactuck nominat. Dicta autem Lactuca est, quòd copia lactis, quod credebatur leniter mouere uentrem, exuberet: unde apud ueteres in primis epulis ueniebat, quod Martialis etiam ijs testatur uerbis:

Prima tibi dabitur uentri Lactuca mouendo Vtilis.

GENERA.

Lactuca primum in satiuam & syluestrem deducitur. Satiuæ tria sunt genera, crispa nimirum, rotunda, & capitata. Nos una icone duo complexi sumus genera.

Crispa Lactuca. Folium enim quod statim à radice erumpit, eam Lactucam refert quæ Latinis crispa, à foliis crispissimis, Germanis krauser Lattich/appellatur. Columella lib. xi. cap. iij. Cecilianam & Beticam à regionibus in quibus crescit, nominat. Reliqua folia eam quæ Rotunda à foliis rotundis uocatur, præ se ferunt. Germanicè breiter

Rotunda. Lattich nominatur. Tertij generis Lactuca, quę Capitata dicitur, à foliis suis, quæ

Capitata. ubi parum à terra attolluntur, mâli cuiusdam speciem rotundam obtinent, & instar Brassicæ capitatæ, in capitis ferè formam extuberant. Germanis grosser Lattich/ uel weisser Lattich à semine candido nominat. Syluestris Lactuca satiuę opponitur, sponte enim sua in aruis nascitur. Germanis wilder Lattich nuncupatur.

FORMA.

Satiua prima, cuius imaginem hic damus, folia Intybo satiuo haud dissimilia habet, in rectumq; surgit, caulibus in summo brachiatum, in quorum cacumine flores sunt lutei. Altera foliis, quę crispa admodum sunt, duntaxat à priori uariat, aliàs per omnia similis. Sic etiam capitata non nisi foliis suis, idq; dum paululum creue-

D runt, à priorib. differt. Ideoq; duab. picturis, quę omnes referunt, contenti fuimus.

Lactuca syluestris. Syluestris similis est satiuæ Lactucæ, radice tamen breuior, proceriore caule, candidioribus foliis, gracilioribusq;, asperioribus, & gustu amaris, quæ, ut addidit Theophrastus, ubi cõsummata sunt aculeantur. Ex qua deliniatione abunde constat, Lactucam syluestrem esse eam herbam, quæ passim nunc ab officinis & herba-

officinarum error. rijs, nõ sine magno errore, Endiuia dicitur. Ea enim in aruis & uinearum limitibus sponte nascitur, folio Lactucæ, & cum adoleuit per oras aculeato, & laciniatim serrato, caulib. bicubitali proceritate consurgentibus, spinulis inhorrescentibus, quibus succus inest lacteus, amarusq;, flore ut Lactuca satiua luteo. Desinant itaq; deinceps ea herba pro Endiuia uti medici, si modo recte consultum ægris cupiunt.

LOCVS.

Satiua in hortis prouenit. Syluestris in aruis & uinearum hortorumq; macerijs sua sponte nascitur.

TEMPVS.

Florent Iulio mense, atq; subinde semen proferunt.

TEMPERAMENTVM.

Lactuca satiua humidum est frigidumq; olus, non tamen extremè: siquidẽ edendo non foret: uerum maxime secundum aquæ, ut sic dicam, fontanæ frigiditatem. Symeon Sethi frigidam & humidam in tertio ordine statuit. Syluestris autem minus refrigerat & humectat.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Satiua Lactuca stomacho accommodata est, refrigerat, somnũ conciliat, aluum mollit, lactis abundantiam facit. Elixa magis alit. Illota autem comesta stomachicis prodest. Semen eius potum uenerem assidue somniantibus opitulatur, & concubitum arcet. Ipsæ tamen frequentiores in cibo, claritati oculorum officiunt. Condiuntur muria. Quum in caulem prodierunt, uim quandam nanciscuntur succo

aut

SCD Lyon 1

LACTVCA SATIVA CRI-
SPA ET ROTVNDA.

Krauſer vnd breiter lattich

SCD Lyon 1

LACTVCA
CAPITATA.

Grosser lattich.

SCD Lyon 1

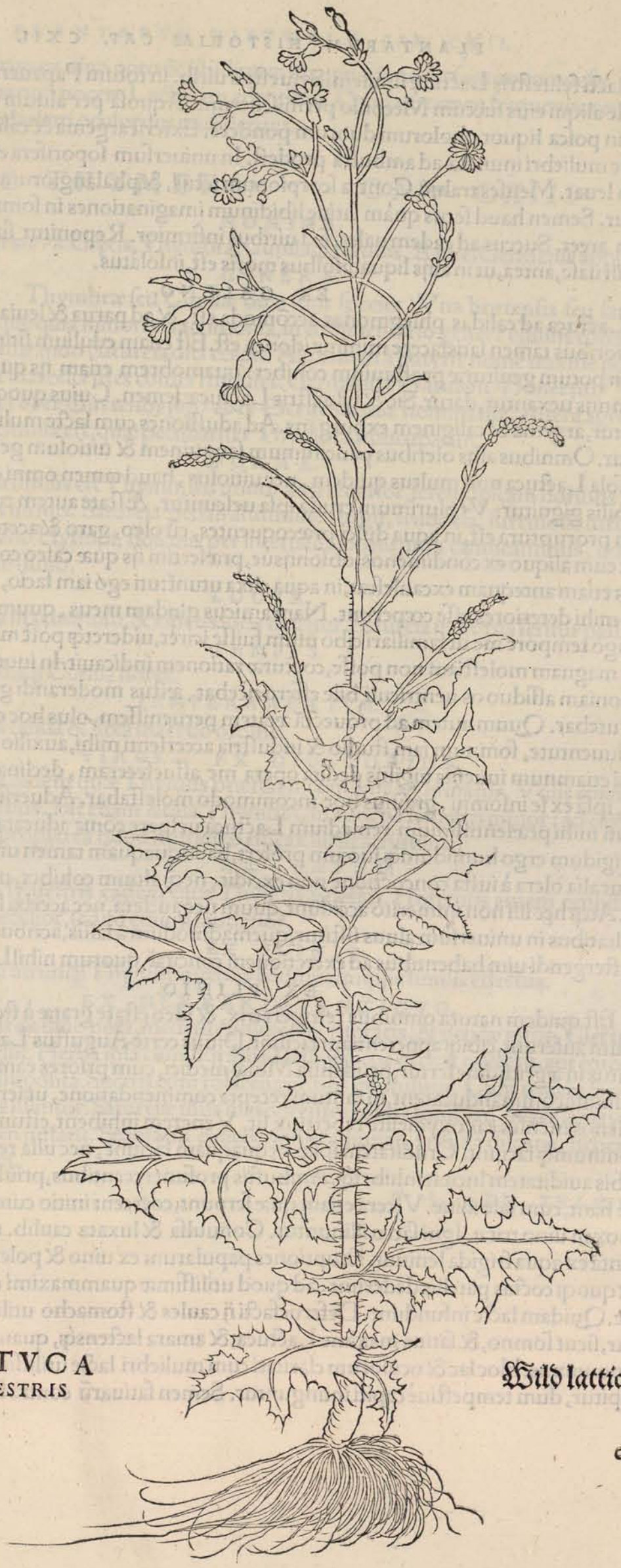

LACTVCA
SYLVESTRIS

Wild lattich.

c aut lacti ſylueſtris Lactucę ſimilem. Sylueſtris uirib. in totum Papaueri ſimilis eſt, unde aliqui eius ſuccum Meconio permiſcuerunt. Aquoſa per aluum purgat potus in poſca liquor obolorum duorum pondere. Exterit argema & caliginẽ. Cum lacte muliebri inuncta ad ambuſta prodeſt. In uniuerſum ſoporifera eſt, & dolorem leuat. Menſes trahit. Contra ſcorpionum ictus, & phalangiorum morſus bibitur. Semen haud ſecus quàm ſatiuę libidinum imaginationes in ſomno, ac uenerem arcet. Succus ad eadem ualet, ſed uiribus infirmior. Reponitur ſuccus eius in fictili uaſe, antea, ut in alijs liquaminibus moris eſt, inſolatus.

EX GALENO.

Lactuca ad calidas phlegmonas accõmoda eſt, & ad parua & leuia eryſipelata, maioribus tamen ſatisfacere minime idonea eſt. Eſt etiam edulium ſitim arcens. Semen potum genituræ profluuium cohibet: quamobrem etiam ijs qui libidinoſis ſomnijs uexantur, datur. Sic & ſylueſtris Lactucæ ſemen. Cuius quoq; ſuccus colligitur, argema & caliginem expurgans. Ad aduſtiones cum lacte mulierum inungitur. Omnibus alijs oleribus pauciſſimum ſanguinem & uitioſum generantibus, ex ſola Lactuca non multus quidem, nec uitioſus, haud tamen omni ex parte laudabilis gignitur. Vt plurimum cruda ipſa ueſcuntur. Æſtate autem cum in ſemen iam proruptura eſt, in aqua dulci præcoquentes, cũ oleo, garo & aceto aſſumunt, aut cum aliquo ex condimentis, obſonijsúe, præſertim ijs quæ caſeo conſtant. Plericq; etiam antequam excauleſcat, in aqua elixa utunt̃: uti ego iam facio, ex quo dentes mihi deteriores eſſe cœperunt. Nam amicus quidam meus, quum olere hocà longo tempore me ut familiari cibo uſum fuiſſe ſciret, uideretq; pòſt mandi à me citra magnam moleſtiam non poſſe, cocturæ rationem indicauit. In iuuentute enim, quoniam aſſiduo os uentriculi bile efferueſcebat, æſtus moderandi gratia Lactu-
D cis utebar. Quum autem ad prouectã ætatem peruenißem, olus hoc contra quàm in iuuentute, ſomnum iam ſtudio & induſtria accerſenti mihi, auxilio fuit: quippe qui etiamnum iuuenis uigilijs dedita opera me aſſuefeceram, declinante iam ætate, ipſa ex ſe inſomni, grauius hoc incommodo moleſtabar. Aduerſus quod unicum mihi præſentiſſimum remedium Lactuca ueſpere cõmanducata ſemper fuit. Frigidum ergo humidumq; ſuccum profert, haudquaquam tamen uitioſum. Itaq; ſicut alia olera à iuſta concoctione non excidit, neq; aluum cohibet, uti neq; impellit. Atq; hęc illi non immeritò accidunt, quum nec auſtera, nec acerba ſit, quibus facultatibus in uniuerſum aluus ſiſtitur, quemadmodum à ſalſis, acribus, & omnino abſtergendi uim habentibus ad excretionem concitat̃, quorum nihil Lactucę ineſt.

EX PLINIO.

Eſt quidem natura omnibus refrigeratrix, & ideo ęſtate gratæ à ſtomacho faſtidium auferunt, cibiq; appetentiam faciunt. Diuus certe Auguſtus Lactuca conſeruatus in ægritudine fertur, prudentia Muſæ medici, cum priores eam ob religionẽ minimè commanducarent, in tantum recepta commendatione, ut ſeruari etiam in alienos menſes eas oxymelite repertum ſit. Venerem inhibent, ęſtum refrigerant, ſomnumq; faciunt. Cruditatem ipſæ nequaquam faciunt, nec ulla res maiorem in cibis auiditatem incitat inhibetq;. Ambuſtis proſunt recentibus, priuſquam puſtulæ fiant, cum ſale illitæ. Vlcera etiam quæ ſerpunt, coërcent initio cum aphronitro, mox in uino tritæ. Igni ſacro illinuntur. Conuulſa & luxata caulib. tritis cum polenta ex aqua frigida leniunt. Eruptiones papularum ex uino & polenta. In cholera quoq; coctas patellis dederunt, ad quod utiliſſimæ quammaximi caulis & amaræ. Quidam lacte infundunt. Deferuefacti ij caules & ſtomacho utiliſſimi traduntur, ſicut ſomno, & ſatiua maxime Lactuca, & amara lactensq;, quam Miconidem uocauimus. Hoc lac & oculorum claritati cum muliebri lacte utiliſſimum eſſe præcipitur, dum tempeſtiuè capiti inunguntur. Semen ſatiuarũ contra ſcorpiones dari. Se-

A ri. Semine trito ex uino poto & libidinum imaginationes in somno compesci. Tentantes aquas non nocere Lactucam edentibus. Quidam tamen frequentiores in cibo officere claritati oculorum tradiderunt.

DE THYMBRA. CAP. CXIII.

NOMINA.

THYMBRA Græcis, Thymbra, Cunilaq; Latinis, Kunel Germanis appellat.

GENERA.

Thymbræ seu Cunilæ duæ sunt species. Vna hortensis seu satiua, quę quia minori est acrimonia, in cõdimentario genere edulijs cõcoquitur: hinc à saturando Satureia dici cœpit. Alij tamen à Satyris nomẽ traxisse putãt, quod scilicet marcescentes coitus stimulet. Germanicè Saturon/Hůnerfůl/ Josephlen/Zwibel oder Gartenhysop/oder Sergenkraut nominatur. Altera agrestis siue rustica Cunila est, quæ peculiariter Thymbra nuncupatur. *Hortensis.* *Satureia unde dicta.* *Syluestris.*

FORMA.

Thymbra similis est Thymo, sed minor atq; tenerior, ferens spicam floribus plenam, coloris uiridis. Satureia pedali altitudine surgit, fruticosa, surculosis utrinq; cauliculis, folio Hyssopi, flosculis per interualla ex purpura candicantibus, odore saporeq; gratissimo. *Satureia.*

LOCVS.

Thymbra in tenui solo, & asperis locis nascitur. Satureia in hortis seritur passim.

TEMPVS.

Æstate utraq; Cunila floret.

TEMPERAMENTVM.

B Thymbra calida & sicca in tertio ordine.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Thymbra eadem quæ Thymus præstat si consimiliter sumatur. Vtilis etiam in sanitate eius usus. Est etiam satiua Thymbra, in cunctis syluestri minor: ad cibum uero utilior, propterea quod non adeò efficax illi sit acrimonia.

EX PAVLO.

Thymbra syluestris eadem quæ Thymus præstat. Hortensis autem omnibus quidem imbecillior, sed ad cibum laudatior.

EX PLINIO.

Nusquam utrunq; Thymbræ genus additur, quippe similis effectus.

EX HERBARIO ANTIQVO.

Farina eius ex uino pota, medetur pulmonis, thoracis, & uesicæ uitijs. Ciet urinas, mẽses pellit. Herba ipsa cum floribus Lethargicos excitat calfactu, aut coronę modo capiti imposita. Succus cum rosaceo auribus infunditur. Cum triticea farina coxendicibus illinitur. Satureiæ usus marcescentes coitus stimulat, quare à Satyris traxisse nomen putant. Stomachi concoctiones adiuuat, fastidia discutit, hebetes oculos exacuit.

SCD Lyon 1

SATVREIA
SATIVA.

Joseplen oder Saturon.

SCD Lyon 1

A

NOMINA.

ΘΛΑΣΠΙ, ἢ θλασπίδιον, ἢ σίνηπι ἄγριον Græcis dicitur: Thlaſpi, Capſella, & Scandulaceum Latinis. Sunt huius temporis herbarij qui Naſturtium tectorum, & Sinapi ruſticum, quod digitis friatum ſinapim ſuboleat, appellent. Alij Burſam paſtoris uocant, non ſanè quod ſit reuera eius herbæ ſpecies, ſed quod ad formam illius quamproximè accedat. Sic antiquo herbario Burſam paſtoris appellare Thlaſpin placuit. Thlaſpi autem Græcis à fructus forma dictum eſt, qui Naſturtio ſimilis eſt, ſed latior, & uelut infractus & contuſus. θλᾶδαι enim ἠϳſdem contundi eſt & infringi, infringendoq; quod globoſum tumidúmue erat malleo, lapide, pedéue cum dilatatione exæquare.

Naſturtium tectorum.
Sinapi ruſticum.
Burſa paſtoris.
Thlaſpi unde dictum.

GENERA.

Duo Thlaſpis genera damus. Vnum latioribus foliis, quod ad Dioſcoridis deſcriptionẽ proximè accedit. Hoc germanicè Baurnſenff/ oder Kreß nominatur. Alterum foliis anguſtioribus conſtat, & germanicè Beſemkraut/ quod ſcoparum uices ſuppleat uocatur. Quare ſi quiſpiam hæc duo genera ab inuicem diſtinguere certis appellationibus uoluerit, primum Thlaſpi maius aut latifolium, alterum uero minus aut anguſtifolium appellet. Dioſcorides etiam duo Thlaſpios genera facit, unum latifolium, alterum anguſtifolium.

FORMA.

Herbula eſt anguſtis foliis ad digiti longitudinem, in terram uerſis, in extremitatibus inciſis, ſubpinguibus. Caulem tenuem, duorum drodantum emittit, adnaſcentes ſibi paucos ramulos habentẽ, & per totum eius ambitũ fructus eſt in ſum-
B mo modicè latus, in quo ſemen exiguum Naſturtio ſimile, diſci figura, ueluti conquaſſatum, unde & nomen inuenit. Florem obtinet album, ſemenq; acre. Ex ea ſanè deſcriptione ſatis cõſtat, herbam hanc quam pictam damus eſſe Thlaſpin, anguſta enim folia habet, potiſsimũ ſuprema eius parte, digitali longitudine, in terram ſe conuertentia, per extrema leniter inciſa, caulem duũm dodrantum, agnatis in eo paucis calycibus, breui pediculo nitentibus, quadam ligularum uel cochleariorum effigie, in quibus ſemen continetur Naſturtio ſimile, ſed latius & ueluti conquaſſatum, quod acerrimi eſſe guſtus deprehenditur, ita ut manſum Sinapis modo os & linguam uellicet.

LOCVS.

In foſsis, ſemitis, & ſepibus prouenit.

TEMPVS.

Maio & Iunio menſibus floribus & ſemine prægnans inuenitur.

TEMPERAMENTVM.

Semen calfacit & exiccat in quarto ordine.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Calefacit, bilem per ſuperna & inferna purgat acetabuli menſura potum. Iſchiadicis in clyſtere infunditur. Potum ſanguinem ducit, & interiores abſceſſus rumpit, menſes cit, & fœtus necat.

EX PAVLO.

Semen Thlaſpi facultatẽ habet acrem, adeò ut internos abſceſſus potum diſrumpat. Menſes cit, & fœtus enecat. Per ſedem infuſum ſanguinolenta euacuans iſchiadibus prodeſt. Poteſt enim alioqui tum ſuperne, tum inferne bilioſos uacuare humores acetabuli menſura epotum. Infunditur & contra coxendicũ dolores. Quinetiam potum ſanguinem trahit, & internos abſceſſus rumpit.

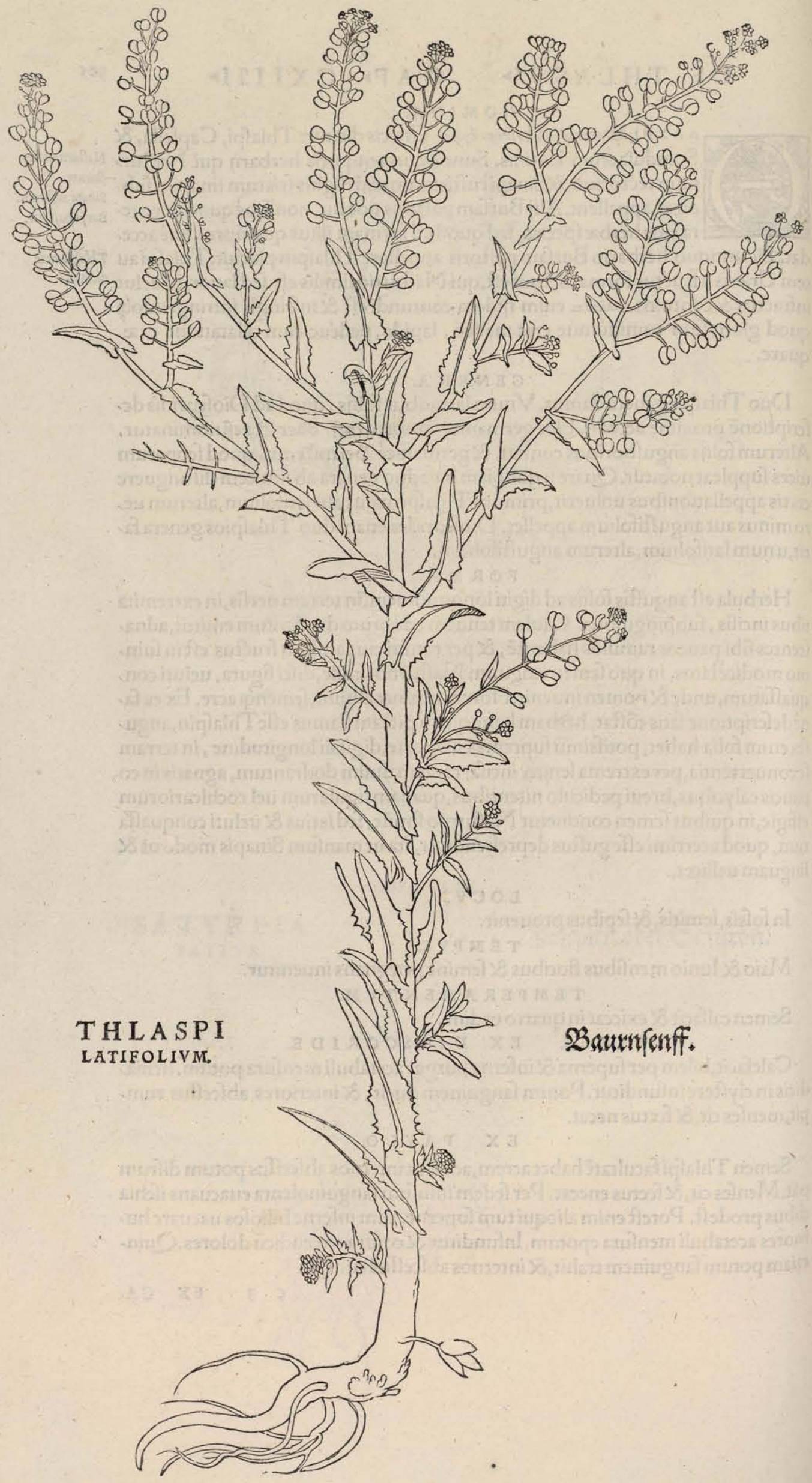

THLASPI
LATIFOLIVM.

Baurnsenff.

SCD Lyon 1

THLASPI
ANGVSTIFOLIVM

Besemkraut.

4

SCD Lyon 1

C

EX GALENO.

Thlaspi semen facultate acre est, adeò ut internos abscessus potũ rumpat. Menses mouet, & fœtus necat. Per sedem infusum sanguinolenta euacuans ischiadibus prodest. Est enim alioqui tum inferne, tum superne bilioforum humorum euacuatorium, acetabuli mensura potum.

EX PLINIO.

Semen asperi gustus, bilem & pituitam utrinq; extrahit. Modus sumendi acetabuli mensura. Prodest & ischiadicis infusum, donec sanguinem extrahat. Menses quoq; cit, sed partus necat.

DE THERMIS▸ CAP▸ CXV▸

NOMINA.

THERMOΣ ἤμερος Græcis, Lupinus satiuus Latinis: officinæ latinum nomen retinuerunt: Germanis Feigbon appellatur.

FORMA.

Vnicum caulem obtinet Lupinus, folium quinquefariam aut septifariam dissectum, florem candidum, siliquas in quibus quina senáue intus grana, dura, lata, rufaq; continentur. Radicem luteam capillamentis fibratam.

LOCVS.

Exilem amat terram, arenosam & rubricam præcipue. Limoso agro non exit, culturamq; reformidat.

TEMPVS.

D Ter floret, primum Maio, deinde Iunio, & tertio Iulio mense. Post unumquemque florem siliquas producit.

TEMPERAMENTVM.

Immensa amaritudo euidenter calidum & siccum esse monstrat.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Farina eius cum melle lincta lumbricos pellit. Ipsi quoq; macerati, & amari adhuc comesti idem efficiunt. Decoctum eorundem cum Ruta & Pipere potũ idem facit: unde & lienosis prodest. Eodem gangrænas, ulcera tetra, incipientẽ scabiem, alphos, maculas, exanthemata, & achoras perfundere utile. Menses & fœtus idem decoctum cum myrrha & melle subditum trahit. Farina eorum cutem liuoremq; expurgat. Inflãmationes cum polenta & aqua mitigat. Ischiades & tubercula cum aceto lenit. In aceto cocta & illita strumas dissipat, & carbunculos rumpit. Decocti pluuiali aqua donec in succũ liquescant faciem abstergunt. Cum radice nigri Chamæleonis ouium scabiei medentur, si tepido decocto abluantur. Radix cum aqua cocta & pota cit urinam. Vbi autem edulcati fuerint, triti cum aceto & poti stomachi fastidium leniunt, & cibi auiditatem excitant.

EX GALENO.

Lupinus editur coctus, multis antè diebus maceratione in aqua amaritudinem deponens, fitq; tunc nutrimentum crassi succi. Cæterum ut medicamen ita præparatus ex genere est emplasticorum. Qui uero natiuam amaritudinem habet, huic extergendi & digerendi uis inest. Lumbricos occîdit illitus, & cum melle linctus, aut cum posca potus. Quin & decoctum eius lumbricos eijcere potest. Foris identidem perfusum, alphos, achoras, exanthemata, scabies, gangrænas, ulceraq; maligna iuuat, partim extergendo, partim digerendo, citraq; mordacitatem siccando. Expurgat iecur & lienem cum Ruta & Pipere suauitatis gratia assumptum. Elicit menses ac fœtum cum myrrha & melle adpositum. Porrò Lupinorum etiam farina sine mordacitate digerit: nec enim liuida tantum, sed & strumas & tubercula curat: atqui tunc in aceto, aut oxymelite, aut posca hanc decoquere oportet,

pro

LVPINVS

Feigbon.

C pro laborantis nimirum temperamento, & affectus diuerſitate, quod ex uſu eſt inueniendo. Digerit item quæ liuida ſunt, & quæcunq; modo dictum eſt præſtare decoctum, eadem omnia efficit & farina. Sunt uero etiam qui Iſchiadicis cataplaſmatis modo illinunt.

EX PLINIO.

Ex omnibus quæ eduntur ſicco nulli minus ponderis eſt, nec plus utilitatis. Miteſcunt cinere aut aqua calidis. Colorem hominis frequentiores in cibo exhilarant. Amari cõtra aſpidas ualent. Vlcera atra, aridi decorticatiq; triti, ſuppoſito linteolo, ad uiuum corpus redigunt. Strumas, parotidas in aceto cocti diſcutiunt. Succus decoctorum cum ruta & pipere, uel in febri datur ad uentris animalia pellenda, minoribus triginta annorum. Pueris uero impoſiti in uentrem ieiunis proſunt. Et alio genere toſti, & in defruto poti, uel ex melle ſumpti. Iidem auiditatem cibi faciunt, faſtidium detrahunt. Farina eorum aceto ſubacta, papulas pruritusq; in balneis illita cohibet, & per ſe ſiccat ulcera. Liuores emendat. Inflammationes cum polenta ſedat. Si ad mellis craſſitudinem decoquant̃, uitiligines nigras & lepras emendant. Rumpunt carbunculos impoſiti, panos & ſtrumas minuunt, aut maturant. Cocti ex aceto cicatricibus candidum colorem reddunt. Si uero cœleſti aqua decoquantur, ſuccus ille ſmegma fit, quo ſolent fouere gangrænas, eruptiones pituitę, ulcera manantia, utiliſſimum. Expedit ad lienem bibere, & cum melle menſtruis hærentibus. Lieni crudi cum fico ſicca triti ex aceto imponuntur. Radix quoq; in aqua decocta, urinas pellit. Medentur pecori cum Chamæleonte herba decocti, aqua in potum collata. Sanant & ſcabiem quadrupedum omnium in amurca decocti, utroq; liquore poſtea mixto. Fumus crematorum culices necat.

D

DE IO. CAP. CXVI.

NOMINA.

Ion quare dicta.

ON πορφυροῦν Græcis, Viola muraria uel purpurea Latinis, blaw Veiel oder Mertzen violen Germanis dicitur. Officinæ ſimpliciter Violam nominant. Nicander Ion Græcis dictam credit, quod Nymphæ quædam Ioniæ, florẽ illum Ioui primum dedere muneri. Alij Græci Ion uocatum putant, quod cum Io in uaccam à Ioue conuerſa eſſet, terra florem illum pabulo bouis eius fuderit.

Viola unde uocata.

Latini quoq; detrita t litera, Violam quaſi uitulam imitatione græca uideri poſſunt appellaſſe.

FORMA.

Folium habet minus tenuiusq; quàm Hedera, nigrius tamen nec diſſimile. Caulículus ſtatim à radice medius proſilit, in quo floſculus ſuauiter olens, purpureus. Humilis præterea eſt, ſtatimq; à numeroſa radice orbiculata folia ſine ramis exeũt. Semen quoq; minutum in folliculis uaſculísue rotundis, ut pictura indicat, extrema ferè æſtate producit.

LOCVS.

Naſcitur in opacis & aſperis locis, ad radices maxime murorum, hortorum marginibus, & ſepibus.

TEMPVS.

Viret hæc perpetuò, Theophraſto teſte, ſi cultus adhibeat̃: tamen uere, & Martio menſe floret, quo potiſſimum tempore colligi flores eiuſdem debent. Semina uero in æſtate, ut dictum eſt.

TEMPERAMENTVM.

Violæ folia aqueam & ſubfrigidam ſubſtantiam ſuperantem poſſident. Frigidę autem ſunt primo ordine, humidæ uero ſecundo.

VIRES.

SCD Lyon 1

VIOLA
PVRPVREA

Wertzen veiel.

C VIRES. EX DIOSCORIDE.

Refrigerandi uim obtinet. Folia eius per se & cũ polenta illita, stomacho æstuanti, oculorum inflammationibus, sedisq; procidentijs auxiliantur. Præterea id quod in flore purpũreum est cum aqua potum, angina correptis, & puerorum comitialibus mederi affirmant.

EX GALENO.

Folia per se, aut cum polenta illita, calidas phlegmonas mitigant. Imponunt & ori uentriculi æstuanti, & oculis.

EX PLINIO.

Purpureæ uiolæ refrigerant. Contra inflammationes illinuntur stomacho ardenti. Imponuntur & capiti in fronte. Oculorũ priuatim epiphoris, & sede procidente, uuluáue. Et contra suppurationes. Crapulam & grauedines capitis impositis coronis olfactúue discutiunt. Anginas ex aqua potę. Id quod purpureum est ex ijs comitialibus medetur, maxime pueris, in aqua potum. Semen scorpionibus aduersatur.

EX SYMEONE SETHI.

Prosunt ad intestinorum dolores, cor uero offendunt. Dolores capitis qui fiunt à flaua bile sopiunt potæ & odoratæ. Ventriculũ irritant, & flauã in eo inuentam bilem. Caput siccum humectant, calidumq; refrigerant suo odoratu. Somnum inducunt. Humida capita destillationibus obnoxia reddunt.

DE VIOLA MATRONALI. CAP. CXVII.

NOMINA.

D VEteribus Græcis & Latinis cognitæ fuerint nec ne Violæ quæ hodie, quod eas matronę colere soleant, matronales uocantur, nondum compertum habemus. Quare uulgari & usitato nomine, donec rectius inuentũ fuerit, utemur. Germanicè, quod raræ adhuc in Germania dum ista scriberemus fuerint, welsch Veiel appellare uoluimus, ut nimirum hac nomenclatura à Leucoijs, de quibus suo dicemus loco, segregaremus. Possent etiam haud inepte Frawenveiel/ad imitationem latini nominis appellari.

GENERA.

Tria Violarum matronalium damus genera. Primi enim generis candida est, alterius punicea, tertij purpurea: nec differre admodum nisi solis floribus uidentur.

FORMA.

Fruticosa est herba, cubitali altitudine, ramosa, caule & folijs lanuginosis, oblongis, angustis, mollibus ac canescentibus, floribus aut albis, aut puniceis, aut purpureis quadrifolijs, semine in oblongis siliquis lato ac tenui, radice longa, lignosa, subrusa & acri.

LOCVS.

In hortis & cultis locis proueniunt.

TEMPVS.

Iulio & Augusto mensibus florent.

TEMPERAMENTVM.

Admodum calidas esse sapor foliorum & radicis, qui acris est, abunde docet. Humiditatem autem multã, Galeno lib. 4. cap. 18. de simpli. medi. facul. teste, eo quod amaræ non sint, admistam habent.

VIRES.

Incidendi & digerendi per halitum uim obtinent. Ideoq; radix aut folia decocta in aqua, cõuulsis, difficultate spirandi laborantibus, & ueteri tussi auxiliantur. Vrinam & menses ducunt, sudoresq; ciendi facultatem habent.

DE IRIDE.

SCD Lyon 1

VIOLA
MATRONALIS ALBA

Weiß welsch Veiel.

SCD Lyon 1

VIOLA MA-
TRONALIS PVNICEA

Rot welsch Veiel.

SCD Lyon 1

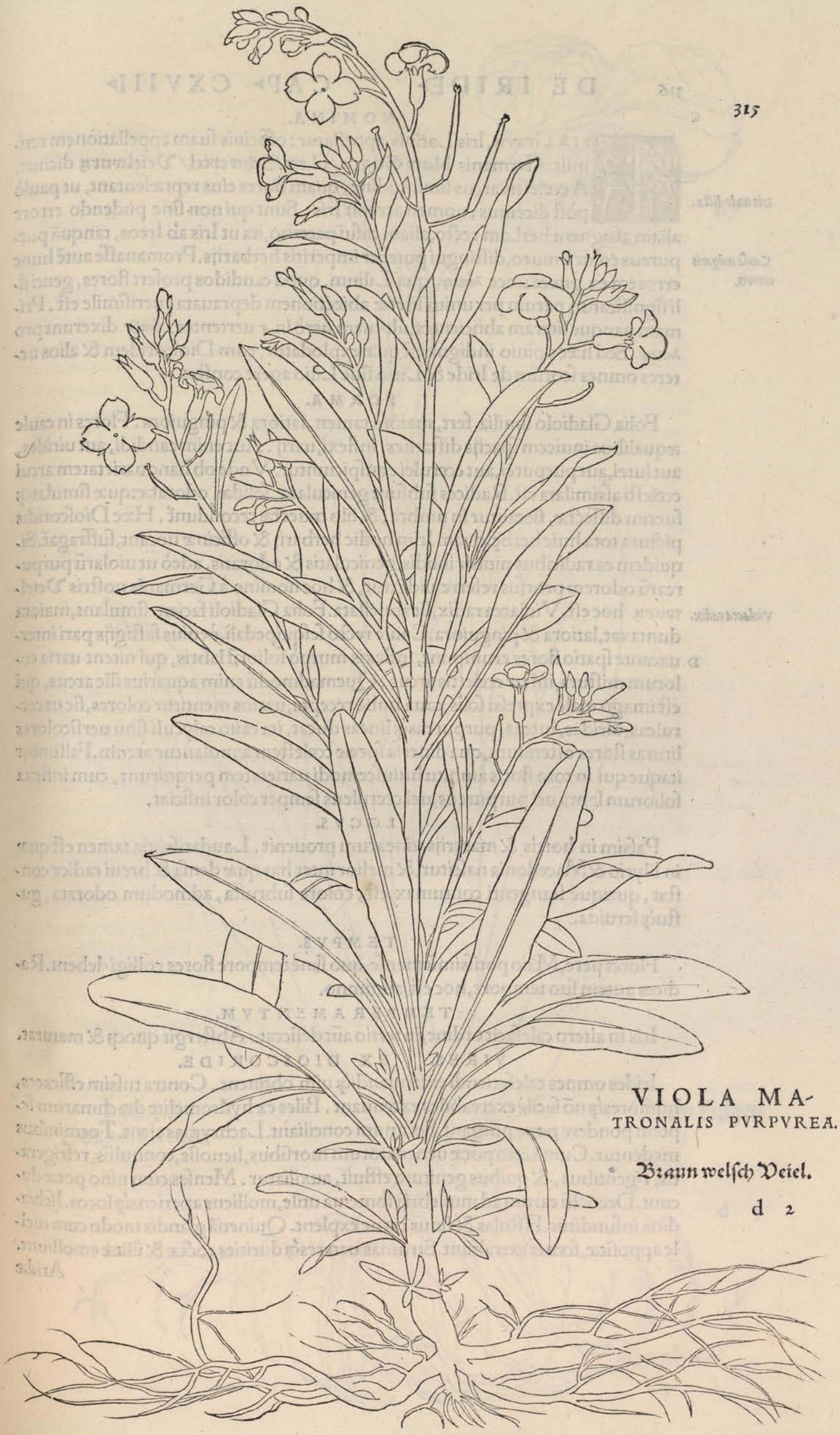

VIOLA MA-
TRONALIS PVRPVREA.

Braun welsch Veiel.

SCD Lyon 1

C

NOMINA.

ΙΡΙΣ Græcis, Iris Latinis appellatur: officinis ſuam appellationem retinuit. Germanis blaw Gilgen/ blaw Schwertel/ Veielwurtz dicitur. A cœleſtis arcus ſimilitudine, quam flores eius repræſentant, ut paulò pòſt dicemus, nomen accepit Iris. Sunt qui non ſine pudendo errore aliam aſsignent herbam recto, aliam caſui paterno, ita ut Iris ab Ireos, tanquã purpureus color à niueo, diſtingui putetur imperitis herbarijs. Promanaſſe autẽ hunc errorem ex græca uoce λείριον, qua Lilium, quod candidos profert flores, genti illi ſignificatur, parum per unius literæ abiectionem deprauata, ueriſimile eſt. Primam nanque literam abijcientes, ultimam uerò in σ uertentes, εἶρις dixerunt pro λείριον. Sed hæc opinio indigna eſt quæ explodatur, cum Dioſcoridem & alios ueteres omnes ſeorſim de Iride & Lirio ſiue Lilio agere conſtet.

Iris unde dicta.

Cauſa uulgaris erroris.

FORMA.

Folia Gladiolo ſimilia fert, maiora tamen, latiora & pinguiora. Flores in caule æqualibus inuicem ſpacijs diſtantes, inflexi, uarij. Aut enim candidi, aut uirides, aut lutei, aut purpurei, aut cœrulei conſpiciuntur. Vnde ob hanc uarietatem arcui cœleſti aſsimilata eſt. Radices ſubſunt geniculatæ, ſolidæ, odoratæ: quæ ſimulatq; fuerint diſſectæ, ſiccantur in umbra, & filo traiectæ recondunt. Hæc Dioſcoridis pictura tota huic herbę, quam Irim hodie herbarij & officinæ uocant, ſuffragat. Siquidem ea radicibus nititur ſolidis, geniculatis & odoratis, adeò ut uiolarũ purpurearũ odorem prorſus referre uideatur, & hoc nomine à Germanis noſtris Veielwurtz/ hoc eſt, Violacea radix, ſit appellata. Folia Gladioli faciem ſimulant, maiora duntaxat, latiora & pinguiora. Caule recto ſeſquipedali, è cuius faſtigijs pari interD uacante ſpatio flores erumpunt, inflexis mutuò foliorũ labris, qui nitent uaria colorum miſtura, inſtar cœleſtis arcus. Quemadmodũ enim aquarius ille arcus, qui eſt imago malè expreſsi ſolis, caua nube recepta, uarios mentitur colores, ſic ut cœruleas, uirides, luteas, purpureasq; lineas ducat, ita cauo calyculi ſinu uerſicolores lituras flores oſtendunt, qua diuerſa ſpecie cœleſtem æmulantur arcum. Falluntur itaque qui in toto floris ambitu huiuſcemodi uarietatem perquirunt, cum inflexa foliorum labra uel purpureus, uel cœruleus ſemper color inficiat.

Violacea radix.

LOCVS.

Paſsim in hortis & macerijs uinearum prouenit. Laudatiſsima tamen eſt quæ in Illyrio & Macedonia naſcitur, & melior inter has quæ denſa & breui radice conſtat, quæque frangenti contumax eſt, colore ſubruffa, admodum odorata, guſtuq; feruida.

TEMPVS.

Floret uere, Maio potiſsimũ menſe, quo ſanè tempore flores colligi debent. Radices autem ſuo tempore, hoc eſt, autumno.

TEMPERAMENTVM.

Iris in altero calefacit ordine, in tertio aũt deſiccat. Abſtergit quoq; & maturat.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Irides omnes calefaciendi extenuandiq; uim obtinent. Contra tuſsim efficaces, humoresq; nõ facilè excreabiles extenuant. Biles ex hydromelite drachmarum ſeptem pondere potæ purgant. Somnum conciliant. Lachrymas cient. Torminibus medentur. Cum aceto potæ uenenatorum morſibus, lienoſis, conuulſis, refrigeratis, rigentibus, & quibus genitura effluit, auxiliatur. Menſes cum uino potæ ducunt. Decoctũ earum ad muliebria fomenta utile, molliens aperiensq; locos. Iſchiadicis infunditur. Fiſtulas & ſinus carne explent. Quinetiã glandis modo cum melle appoſitæ, fœtus extrahunt. Strumas ueteresq; durities coctæ & illitæ emolliunt.

Aridæ

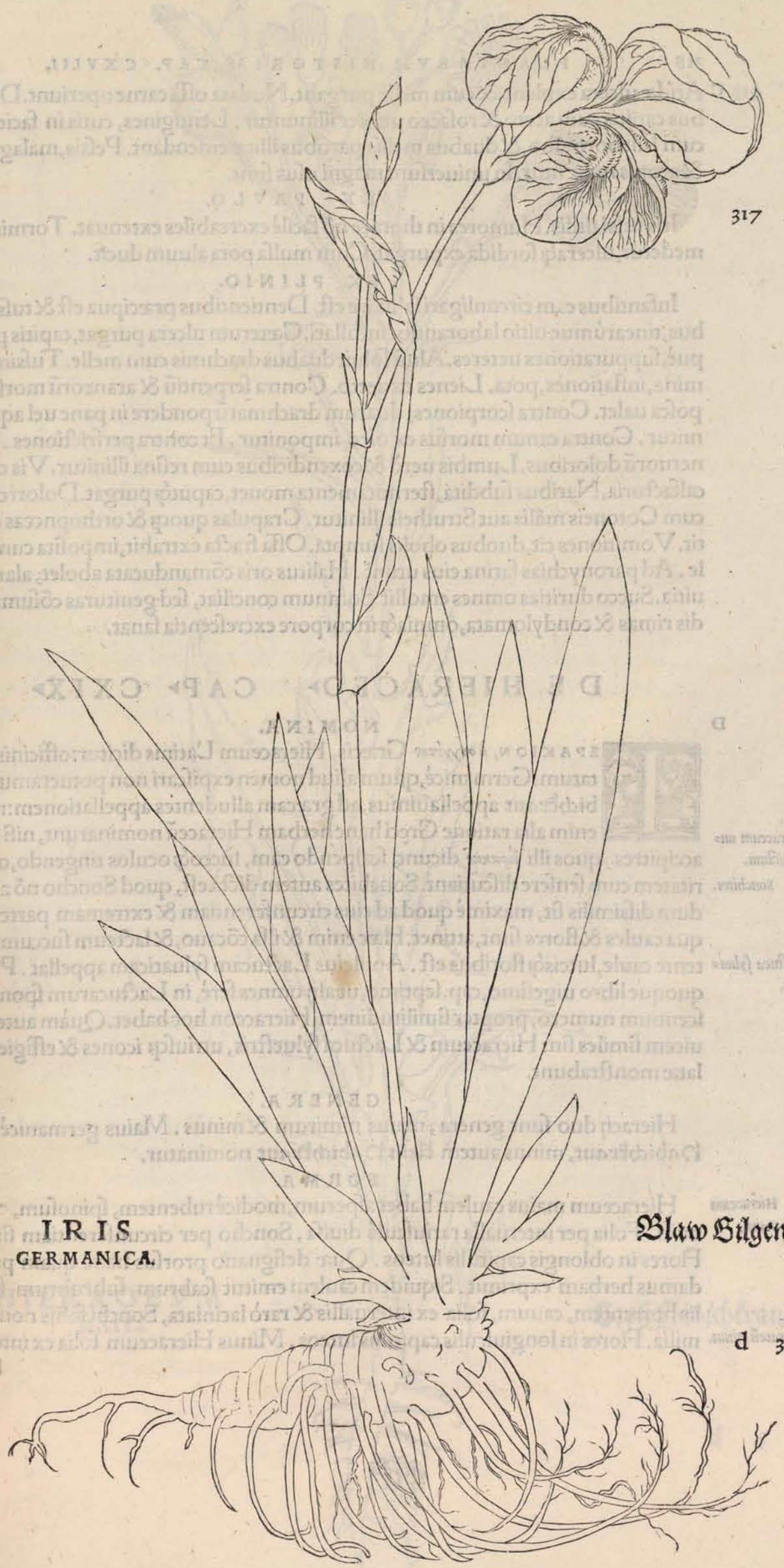

IRIS
GERMANICA.

Blaw Gilgen.

SCD Lyon 1

C Aridæ ulcera explent, & cum melle purgant. Nudata oſſa carne operiunt. Doloribus capitis cum aceto & roſaceo utiliter illinuntur. Lentigines, cutis in facie uitia cum Elleboro albo, & duabus mellis partibus illitæ emendant. Peſsis, malagmatis & acopis miſcentur. In uniuerſum magni uſus ſunt.

EX PAVLO.

Iris tuſsi utilis. Humores in thorace nõ facilè excreabiles extenuat. Torminibus medetur, ulceraq; ſordida expurgat. Cum mulſa pota aluum ducit.

EX PLINIO.

Infantibus eam circunligari ſalutare eſt. Dentientibus præcipua eſt & tuſsientibus, tinearúmue uitio laborantib. inſtillari. Cæterum ulcera purgat, capitis præcipuè, ſuppurationes ueteres. Aluũ ſoluit duabus drachmis cum melle. Tuſsim, tormina, inflationes, pota. Lienes ex aceto. Contra ſerpentiũ & araneorũ morſus, ex poſca ualet. Contra ſcorpiones, duarum drachmarũ pondere in pane uel aqua ſumitur. Contra canum morſus ex oleo imponitur. Et contra perfrictiones. Sic & neruorũ doloribus. Lumbis uerò & coxendicibus cum reſina illinitur. Vis ei concalfactoria. Naribus ſubdita, ſternutamenta mouet, caputq; purgat. Dolori capitis cum Cotoneis mãlis aut Strutheis illinitur. Crapulas quoq; & orthopnœas diſcutit. Vomitiones cit, duobus obolis ſumpta. Oſſa fracta extrahit, impoſita cum melle. Ad paronychias farina eius utunt. Halitus oris cõmanducata abolet, alarumq; uitia. Succo duritias omnes emollit. Somnum conciliat, ſed genituras cõſumit. Sedis rimas & condylomata, omniaq; in corpore excreſcentia ſanat.

DE HIERACEO. CAP. CXIX.

D

NOMINA.

Hieraceum unde dictum.

Sonchites.

Lactuca ſyluatica.

IEPAKION, ἡ σογχίτης Græcis, Hieraceum Latinis dicitur: officinis inuſitatum. Germanicè, quum aliud nomen expiſcari non potueramus, Habichtkraut appellauimus, ad græcam alludentes appellationem: neque enim alia ratione Græci hanc herbam Hieraceũ nominarunt, niſi quod accipitres, quos illi ἱέρακας dicunt, ſcalpendo eam, ſuccoq; oculos tingendo, obſcuritatem cum ſenſere diſcutiant. Sonchites autem dicta eſt, quod Soncho nõ admodum diſsimilis ſit, maximè quod ad eius circunferentiam & extremam partem, in qua caules & flores ſunt, attinet. Hæc enim & illa cõcauo, & lacteum ſuccum emittente caule, luteisq; floribus eſt. Apuleius Lactucam ſyluaticam appellat. Plinius quoque libro uigeſimo, cap. ſeptimo, ut alij omnes ferè, in Lactucarum ſponte naſcentium numero, propter ſimilitudinem, Hieraceon hoc habet. Quàm autem inuicem ſimiles ſint Hieraceum & Lactuca ſylueſtris, utriuſq; icones & effigies collatæ monſtrabunt.

GENERA.

Hieracij duo ſunt genera, maius nimirum & minus. Maius germanicè groß Habichtkraut, minus autem klein Habichtkraut nominatur.

FORMA.

Hieraceum maius.

Hieraceũ minus.

Hieraceum maius caulem habet aſperum, modicè rubentem, ſpinoſum, concauum. Folia per interualla rariuſculè diuiſa, Soncho per circunferentiam ſimilia. Flores in oblongis capitulis luteos. Quæ deſignatio prorſus hanc quam pictam damus herbam exprimit. Siquidem caulem emittit ſcabrum, ſubrubrum, ſpinulis horrentem, cauum, folia ex interuallis & rarò laciniata, Sonchi foliis non diſsimilia. Flores in longiuſculis capitulis luteos. Minus Hieraceum folia ex interuallis per

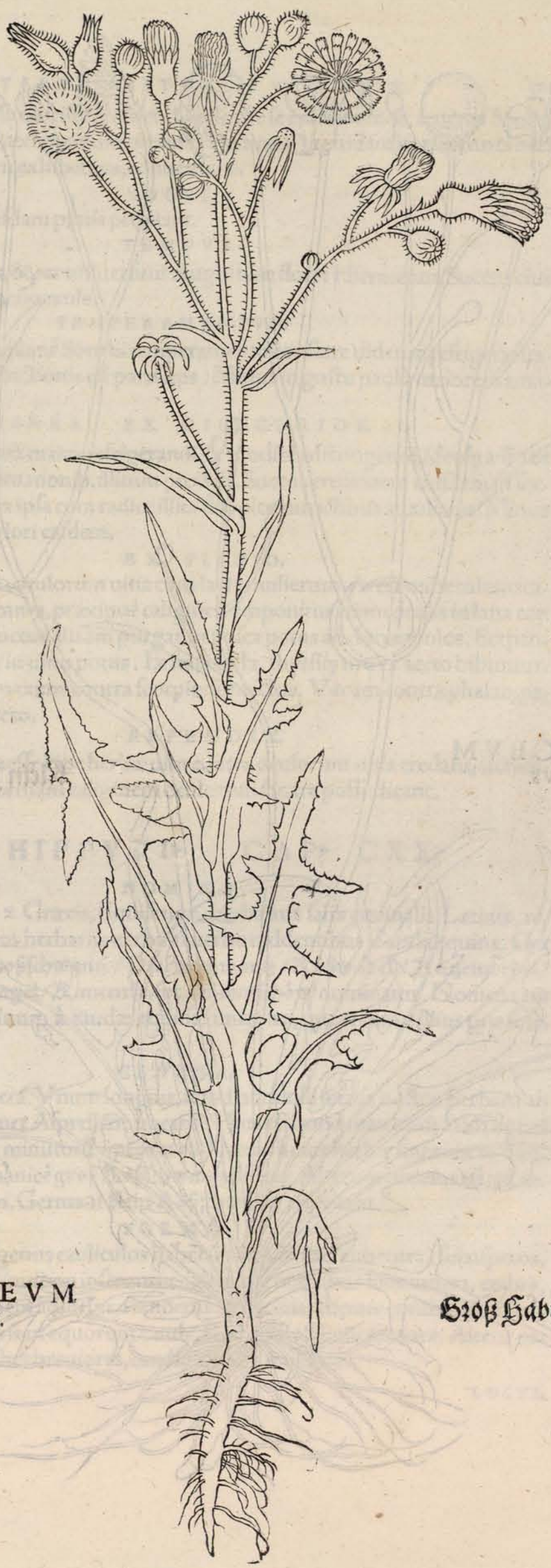

HIERACEVM
MAIVS.

Groß Habichkraut.

SCD Lyon 1

HIERACEVM
MINVS.

Klein Habichkraut.

SCD Lyon 1

A lis per ambitum diuiſuris ſciſſa obtinet. Caules de ſe emittit cauos, teneros & uiri-
des, in quibus flores lutei circulum circunſcribentes. Quę itidem notæ omnes her-
bæ illi, cuius picturam exhibemus, conueniunt.

LOCVS.

Vtrunq; in quibuſdam pratis prouenit.

TEMPVS.

In fine Iulij menſis, & per uniuerſum Auguſtum floret Hieraceum. Succus eius carpitur per meſſes inciſo caule.

TEMPERAMENTVM.

Maius Hieraceum planè Sonchi temperamento conſtare uidetur, refrigerat itaque & mediocris adſtrictionis eſt particeps. Minus in guſtu paulò maiorem amaritudinem refert.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Vim habet Hieraceū maius refrigerandi, & modicè adſtringendi, ideoq; æſtuanti ſtomacho, & inflammationib. illitum prodeſt. Succus eroſionem eiuſdem in ſorbitione mitigat. Herba ipſa cum radice illita ſcorpionum ictibus auxiliatur. Minus facultates habet ſuperiori eaſdem.

EX PLINIO.

Succus ſanat omnia oculorum uitia cum lacte mulierum. Arcet nubeculas, cicatrices, aduſtionesq; omnes, præcipuè caligines. Imponitur etiam oculis in lana contra epiphoras. Idem ſuccus aluum purgat, in poſca potus ad duos obolos. Serpentium ictibus medetur in uino potus. Et folia toſta, thyrſiq; triti ex aceto bibuntur. Vulneri illinuntur, maximè contra ſcorpionum ictus. Verum contra phalangia,
B commixto uino ex aceto.

APPENDIX.

Sunt qui tantam ineſſe huic herbæ uim contra oculorum uitia credant, ut radicem etiam à collo ſuſpenſam caliginem oculorum ſanare poſſe dicant.

DE HIPPVRI▸ CAP▸ CXX▸

NOMINA.

ΙΠΠΟΥΡΙΣ Græcis, Equiſetum, herba aut ſalix equinalis Latinis, recentioribus herbarijs uerbum uerbo reddentibus Cauda equina, Germanis Roßſchwantz / Pferdtſchwantz / Roßwadel / Katzenwedel / Katzenzagel / Kantenkraut / Schafftchöw nominatur. Nomen tam Græcum quàm Latinum à caudæ equinæ imagine, quam comæ illius præ ſe ferunt, accepit. *Equiſetum.* *Cauda equina.* *Hippuris eadem dicta.*

GENERA.

Eius duo ſunt genera. Vnum longius, quod nonnulli ætatis noſtræ herbarij ab aſperitate quam obtinet Aſprellam uocant. Hinc eſt quod materiarij fabri ligneã pectinum & aliorum minutorū operum ruditatem huius herbæ ſcabritia in nitorem expoliant. Germanicè groß Roßſchwantz dicitur. Alterum breuius eſt, ad abſtergenda uaſa aptum. Germani klein Roßſchwantz appellant. *Aſprella.*

FORMA.

Primum Equiſeti genus cauliculos habet inanes, leniter rubentes, ſubaſperos, ſolidos, geniculis qui inuicem inſeruntur diſſectos, in quibus folia iuncea, crebra, & tenuia. In altitudinem adſurgit, ſcandendo proximas ſtipites comis circunfuſa dependet multis, nigris ut equorum cauda. Radix illi eſt lignoſa, dura. Alterū comas per interualla habet breuiores, candidiores & molliores.

LOCVS.

SCD Lyon 1

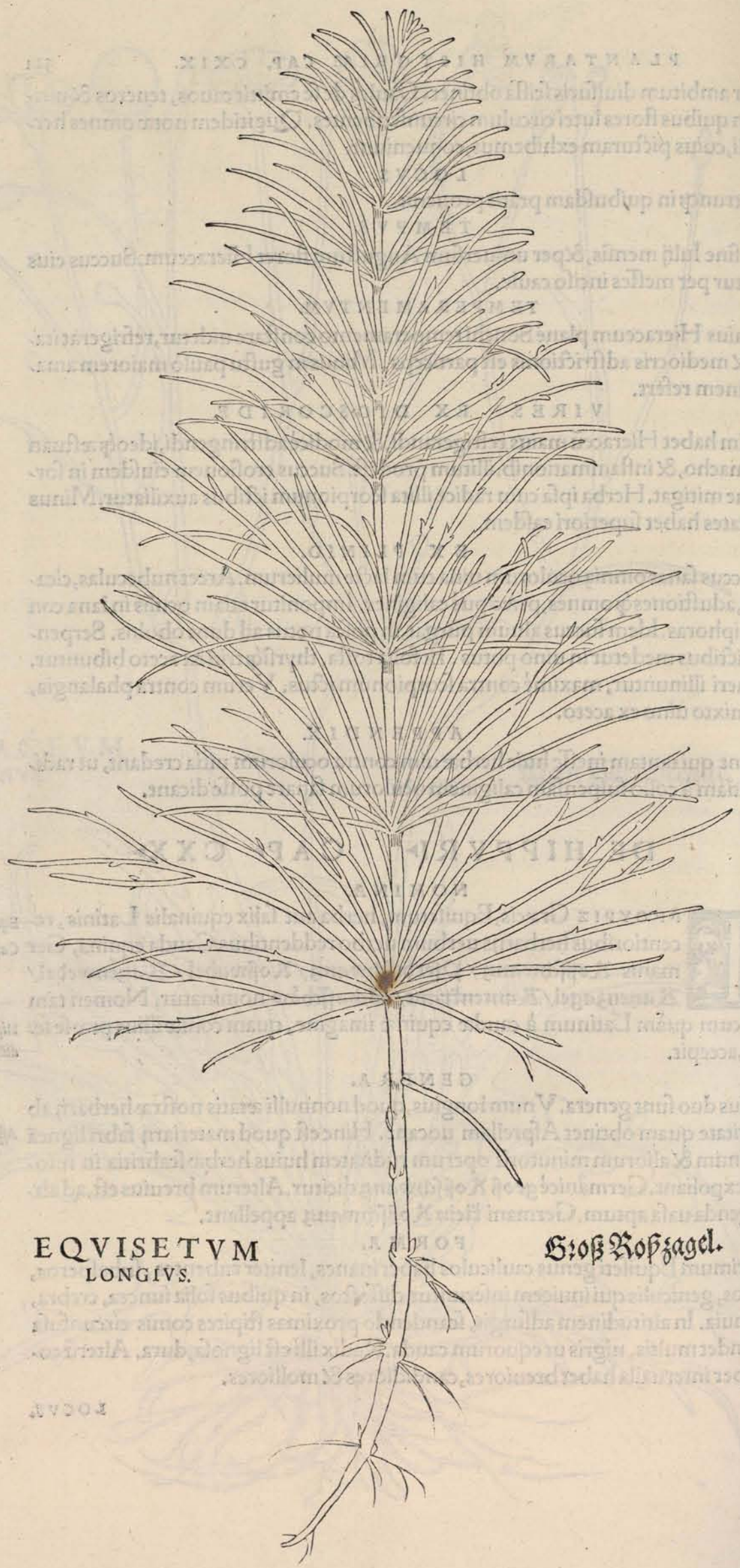

EQVISETVM LONGIVS.

Groß Roßzagel.

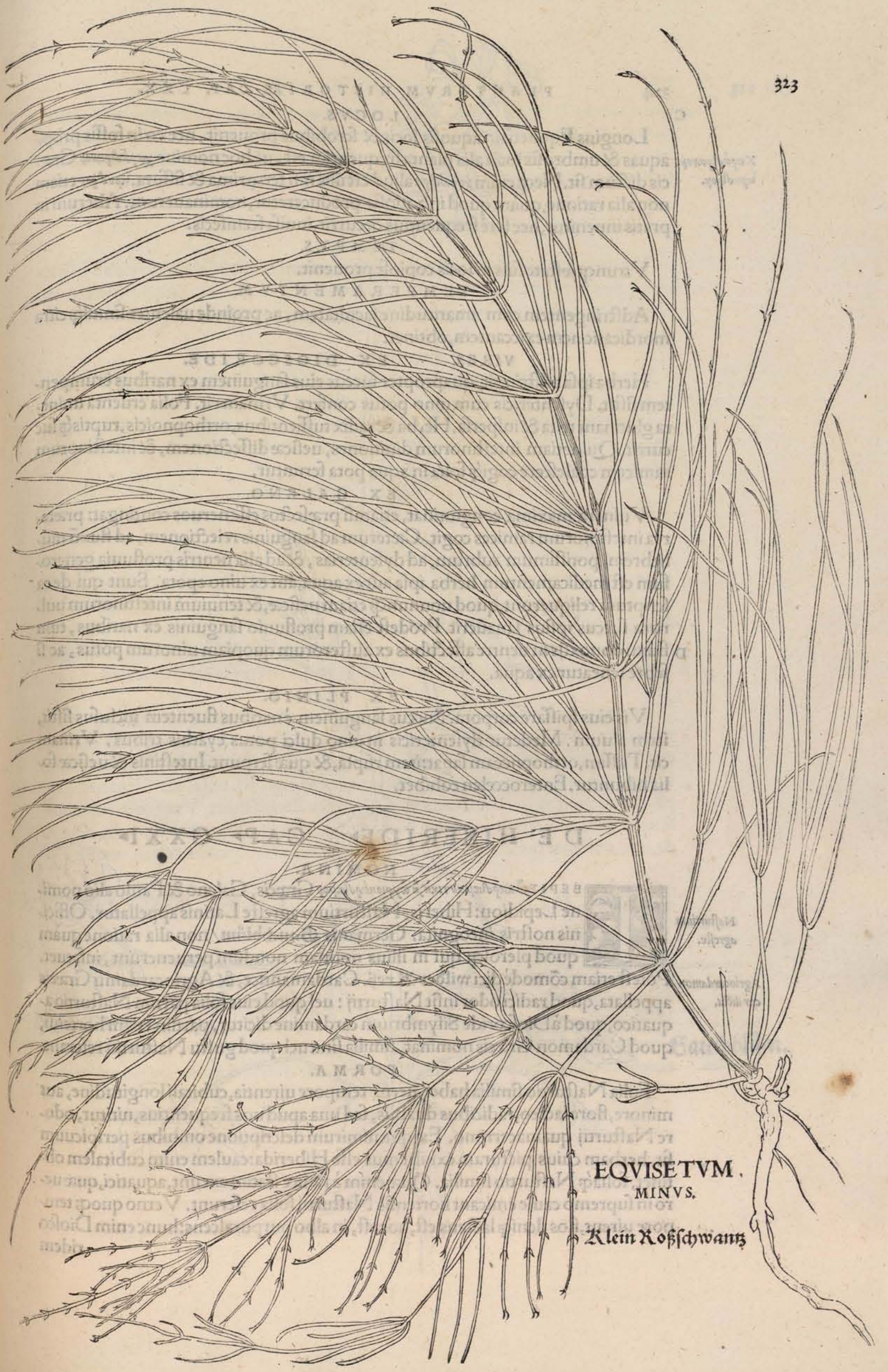

EQVISETVM.
MINVS.

Klein Roßschwantz

SCD Lyon 1

C LOCVS.

Longius Equisetũ in aquosis locis & scrobibus prouenit, nec eo in fossis prope aquas & umbrosis locis alia planta frequentior est, ut hoc nomine χαράδρανον Græcis dictum sit. Neq; enim χαράδρα aliud est illis nisi terrę rima & fissura. ἔφυδρον etiam non alia ratione, quàm quod in aquosis produceretur, nominauerunt. Alterum in pratis inuenitur, nec ferè frequentius occurrit, inuisa fœnisecis.

Χαράδρανον. ἔφυδρον.

TEMPVS.

Vtrunq; æstate suis in locis copiose prouenit.

TEMPERAMENTVM.

Adstringentem cum amaritudine facultatem, ac proinde ualenter simulq; citra mordicationem exiccantem, obtinet.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Herba ipsa adstringit, quapropter succus eius sanguinem ex naribus erumpentem sistit. Dysentericis cum uino potus confert. Vrinam cit. Folia cruenta uulnera glutinant trita & inspersa. Herba & radix tussientibus, orthopnoicis, ruptisq; succurrit. Quinetiam intestinorum diuisiones, uesicæ dissectionem, & intestinorum ramicem coalescere cogiq; folia in aqua pota feruntur.

EX GALENO.

Vulnera maxima conglutinat, etiamsi præsectos esse neruos contingat: præterea intestinorum ramices cogit. Cæterum ad sanguinis reiectionem, ad fluxũ muliebrem, potissimum rubrum, ad dysenterias, & ad alia uentris profluuia generosum est medicamentum herba ipsa aut ex aqua, aut ex uino epota. Sunt qui de ea scriptum reliquerunt, quod nonnunq̃ etiam uesicæ, & tenuium intestinorum uulnera succus ipsius sanauerit. Prodest etiam profluuio sanguinis ex naribus, tum
D fluxu obnoxijs in uentre affectibus ex austerorum quopiam uinorum potus, ac si febre teneatur ex aqua.

EX PLINIO.

Vis eius spissare corpora. Succus sanguinem è naribus fluentem inclusus sistit, item aluum. Medetur dysentericis in uino dulci potus cyathis tribus. Vrinam cit. Tussim, orthopnœam sanat: item rupta, & quæ serpunt. Intestinis & uesicæ folia bibuntur. Enterocœlen cohibet.

DE HIBERIDE. CAP. CXXI.

NOMINA.

IBEPIΣ, ἢ καρδαμαντικὴ, ἢ ἀγριοκάρδαμον Græcis, Galeno & Paulo alio nomine Lepidion: Hiberis, Nasturtium agreste Latinis appellatur. Officinis nostris incognita. Germanis Gauchblům/ non alia ratione quàm quod plerosq; qui in illius notitiam nondum peruenerunt, infatuet. Potest etiam cõmodè dici wilder Kreß. Cardamantice, & Agriocardamũ Græcis appellata, quod radici odor insit Nasturtij: uel quod eius folia partim Nasturtio aquatico, quod à Dioscoride Sisymbrium cardamine dicitur, partim etiam hortensi, quod Cardamon Græcis nominat̃, similia sint: uel quod gustu Nasturtiũ referant.

Nasturtium agreste.

Agriocardamon cur dicta.

FORMA.

Folia Nasturtio similia habet, uerno tempore uirentia, cubitali longitudine, aut minore, flore lacteo, radicibus duabus, sed una apud nos frequentius, nititur, odore Nasturtij quamacerrimo. Ex qua nimirum descriptione omnibus perspicuum fit, herbam cuius picturam exhibemus esse Hiberida: caulem enim cubitalem obtinet, foliaq; Nasturtio similia. Quæ enim à radice statim exeunt, aquatici, quæ uero in supremo caule emicant hortensis Nasturtij folia referunt. Verno quoq; tempore uirent, flos deniq; lacteus est, hoc est, in albo purpurascens: hunc enim Dioscoridem

NASTVRTIVM
AGRESTE.

Bauchblům.

e

c ridem uocare lacteum florem, satis testatur quarta Ranunculi species, cuius etiam florem, qui colore huic similis est, lacteum esse scribit. Semen quoque in siliquulis tam exiguum producit, ut, Plinio etiam teste, uix aspici possit: radicem autem exilem atque acrem, cui ineſt Nasturtij odor.

LOCVS.

Nascitur incultis locis, circa itinera & prata.

TEMPVS.

Verno tempore apparet, Aprili potissimum mense & Maio, duratq; ad æstatis initia, quo potissimum tempore lacteum florem fundit: initio enim purpureo colore maculatus uidetur: efficacioremq; usum obtinet, quod tum semen etiam in siliquulis proferat.

TEMPERAMENTVM.

Ex quarto est ordine calefacientium, ut Nasturtium, minus tamen eo desiccat.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Radix calefacit & adurit. Vtilis est ad coxendicis dolores cum suillo adipe salso, emplastri modo quaternis horis illita. Deinde in balneũ descendatur, & oleo cum lana locus perungatur.

EX GALENO.

Similis Nasturtio tum odore, tum gustu, tum uiribus.

EX PLINIO.

Coxendicibus & articulis omnibus cum axungia modica utilissima, uiris plurimum quaternis horis, fœminis minus dimidio adalligata, ut dein in balneum descendatur in calidam, & postea oleo & uino corpus perungatur, diebusq; uicenis interpositis idem fiat, si qua admonitio doloris supersit. Hoc modo rheumatismos omnes sanat occultos. Imponitur in ipsa inflammatione, sed imminuta. Adalligata
D capiti cum Quinquefolio, epiphoras & si qua in oculis uitia sunt, emendat.

APPENDIX.

Recentiores herbarij eius herbæ cuius picturam damus usum probant contra pediculos si lixiuio incoquatur. Vnde colligere licebit, eam exiccandi & ex alto euocandi trahendiq; facultatem, haud secus atq; Nasturtiũ aut Sinapi, habere. Nam, Galeno lib. i. de composit. med. secundum locos, cap. vij. teste, medicamenta quæ phthiriasi medentur necessariò exiccant atq; ex alto trahunt. Vt iterum euidentissimum sit hanc herbam, eo quod Nasturtij facultates obtineat, esse ueram Hiberida, non obstante quod rarò aut nunquã duabus, sed una potius & exili nitatur.

DE HIPPOSELINO. CAP. CXXII.

NOMINA.

Officinarum error.

Hipposelinũ unde dictum.

Olus atrũ quare appellatum.

ΙΠΠΟΣΕΛΙΝΟΝ Græcis, Olus atrum Latinis dicitur: officinæ eius semine perperam pro Petroselino macedonico utuntur. Germanis groß Epffich/oder groß Eppich appellatur. Hipposelinon autem à magnitudine dictum est: siquidem Græci magnis & amplis rebus hippo præponere solent, adeò ut Hipposelinũ Latinis nihil aliud nisi grande Apiũ sit. Olus autem atrum uel pullum à foliis, quæ atro colore nitent, appellatum esse uidetur.

FORMA.

Maius est hortensi Apio, caule cauo, alto, tenero, ueluti lineas habente, foliis latioribus, subpuniceis, Libanotidis coma, plena flore, in corymbos antequã defloreat cõgesta, semine nigro, oblongo, solido, acri, odorato, radice odorata, intus candida, ori grata, pro caulis magnitudine non admodũ densa. Porrò ne mireris quod picturæ non ex omni parte respondeat descriptio: neq; enim Hipposelinum integrum, & quod ad perfectam peruenit ætatem, floresq; & semen produxit, damus, sed id

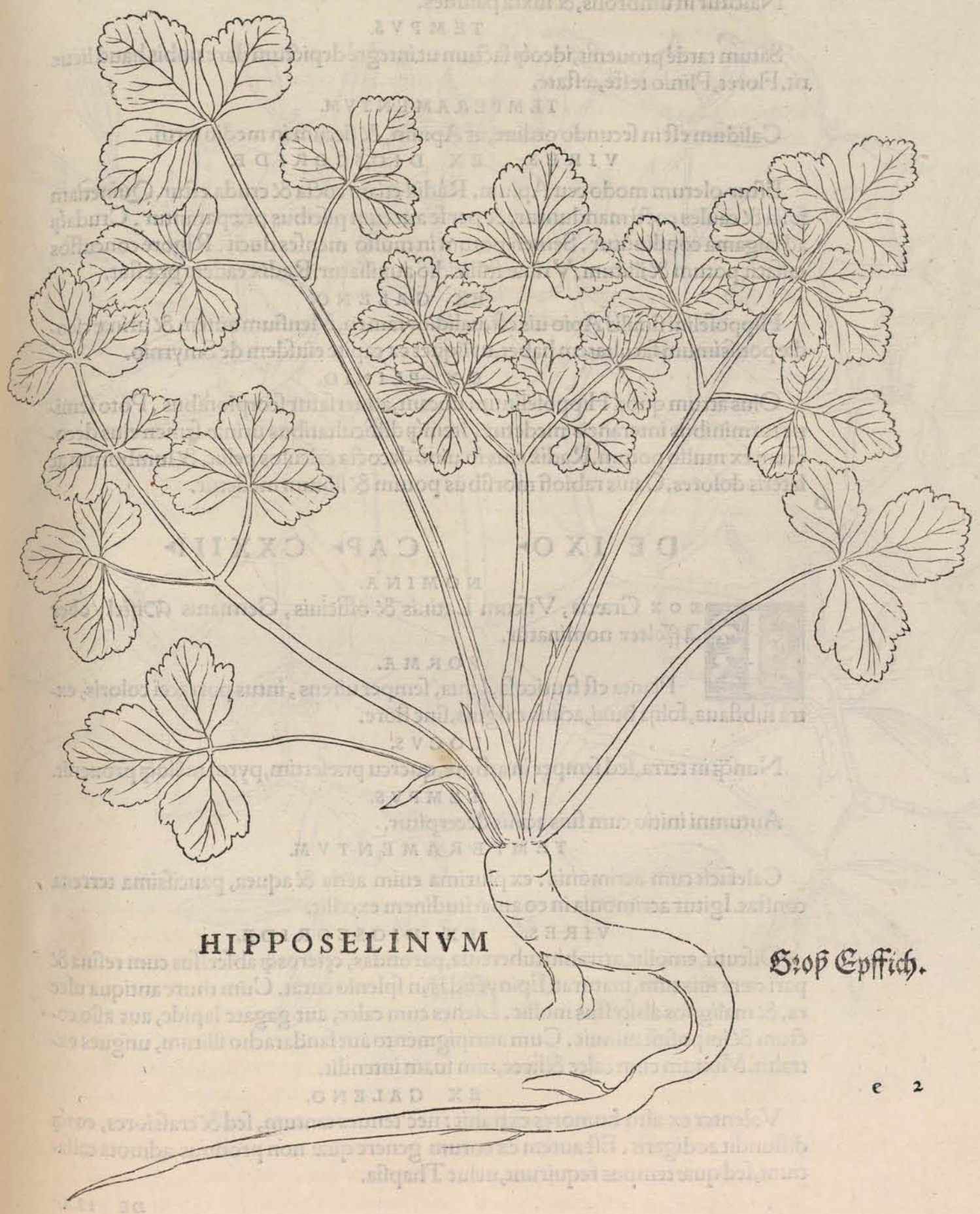

HIPPOSELINVM

Groß Epffich.

SCD Lyon 1

C sed id tantum quod primo erumpit. Radicem itaq; tantum & folia depingi curauimus, ut quæ Oleris atri, cuius sæpè fit apud Dioscoridem mentio, forma, saltem in foliis & radice, esset, cerneres. Annitemur tamen ut aliquando integram eius herbæ picturam exhibeamus.

LOCVS.

Nascitur in umbrosis, & iuxta paludes.

TEMPVS.

Satum tardè prouenit, ideoq; factum ut integrè depictum dare nobis haud licuerit. Floret, Plinio teste, æstate.

TEMPERAMENTVM.

Calidum est in secundo ordine, ut Apium, & siccum in medio tertij.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Estur olerum modo ceu Apium. Radix etiam cocta & cruda estur. Quinetiam folia & caules cocti manduntur, & per se aut cum piscibus præparantur. Crudaq; ad salgama condiuntur. Semen potum in mulso menses ducit. Rigore concussos calfacit potum & illitum. Vrinæ stillicidio auxiliatur. Radix eadem præstat.

EX GALENO.

Hipposelini simílis Apio uis est, ualidior tamen. Mensium autem & urinæ ciendæ potissimum facultatem habet, ut liquet ex capite eiusdem de Smyrnio.

EX PLINIO.

Olus atrum quod Hipposelinum uocant, aduersatur scorpionibus. Poto semine torminibus interaneis medetur. Itemq; difficultatibus urinæ semen eius decoctum ex mulso potum. Radix eius in uino decocta calculos pellit, & lumborum ac lateris dolores. Canis rabiosi morsibus potum & illitum medetur.

D

DE IXO. CAP. CXXIII.

NOMINA.

ΞΟΣ Græcis, Viscum Latinis & officinis, Germanis Miſtel / oder Affolter nominatur.

FORMA.

Planta est fruticosa, lenta, semper uirens, intus porracei coloris, extrà subflaua, foliis buxi, acinis exiguis, sine flore.

LOCVS.

Nunq; in terra, sed semper in arbore, quercu præsertim, pyro, mâloq; prouenit.

TEMPVS.

Autumni initio cum suis acinis decerpitur.

TEMPERAMENTVM.

Calefacit cum acrimonia: ex plurima enim aëria & aquea, pauciſsima terrena constat. Igitur acrimonia in eo amaritudinem excellit.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Discutit, emollit, attrahit: tubercula, parotidas, cęterosq; abscessus cum resina & pari cæra mixtum, maturat. Epinyctidas in splenio curat. Cum thure antiqua ulcera, & malignos abscessus mollit. Lienes cum calce, aut gagate lapide, aut asio coctum & impositū minuit. Cum auripigmento aut sandaracho illitum, ungues extrahit. Mixtum cum calce & fæce, uim suam intendit.

EX GALENO.

Valenter ex alto humores extrahit: nec tenues tantum, sed & crassiores, eosq; diffundit ac digerit. Est autem ex eorum genere quæ non protinus admota calfaciunt, sed quæ tempus requirunt, uelut Thapsia.

DE ISA-

SCD Lyon 1

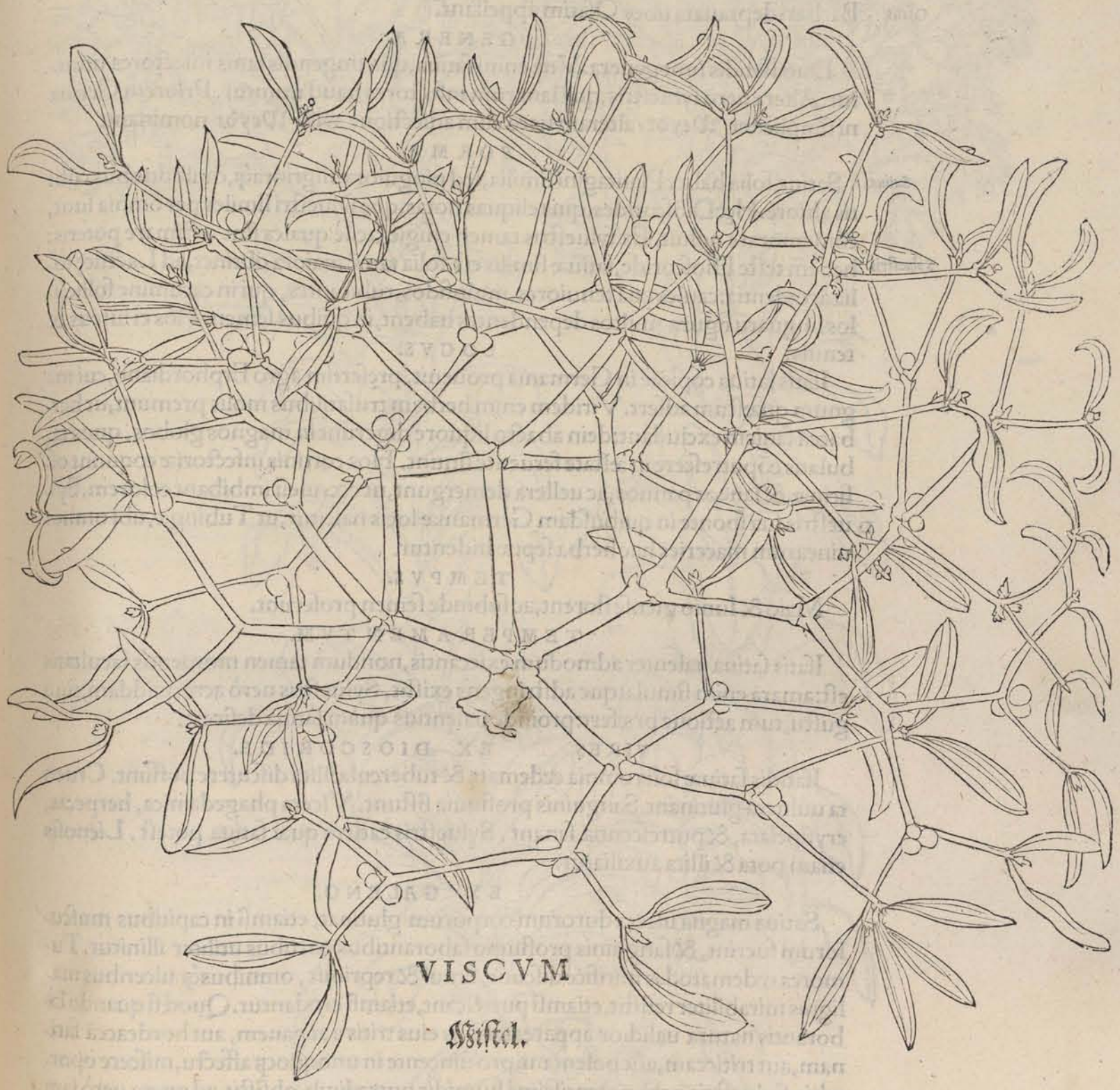

VISCVM

Miſtel.

C

NOMINA.

ΙΣΑΤΙΣ Græcis, Iſatis Latinis uocatur. Gallis, ut in cõmentarijs ſuis teſtatur Cæſar, Glaſtum olim dicebatur, nunc Guadum. Germanis autem ad hoc nomen alludentibus, Weydt nominat. Arabibus Nil, Nilech, & Indicum, ut lib. i. Paradox. cap. uigeſimoſexto monſtrauimus. Barbari deprauata uoce Oſatim appellant.

Guadum. *Nilech.* *Indicum.* *Oſatis.*

GENERA.

Duo Iſatidis ſunt genera. Vna enim ſatiua, qua tingendis lanis infectores utuntur. Altera uerò ſylueſtris, qua lanarum infectores haud utuntur. Priorem Germani ſimpliciter Weydt/alteram uerò cum adiectione wild Weydt nominant.

FORMA.

Satiua. Satiua folia habet Plantagini ſimilia, ſed pinguiora, nigrioraq́, caulẽ duobus cubitis altiorẽ. Hęc Dioſcorides, qui reliquas notas, quę ſylueſtri ſimiles per omnia ſunt, cõmemorare noluit. Ex ſylueſtris tamen effigie facilè quales ſint æſtimare poteris: *Sylueſtris.* hęc em̃ teſte Dioſcoride, ſatiuæ ſimilis eſt, folia tamẽ maiora obtinet, ad Lactucę folia accedentia: caules etiã tenuiores, multifidos, rubicantes, qui in cacumine folliculos linguarũ figura multos dependentes habent, in quibus ſemen. Flos ei luteus & tenuis.

LOCVS.

Iſatis ſatiua copioſe in Germania prouenit, preſertim agro Erphordiano, cui magnum quæſtum adfert. Viridem enim herbam truſatilibus molis premunt, ut herbaceã ſaniem excludant: dein abacto liquore digerunt in magnos globos, quos tabulatis cõputreſcere in æſtate feruente ſinunt. Hos cortinis infectoriæ coquunt officinæ, & laneos pannos, ac uellera demergunt, ut cœruleũ imbibant colorem. Syl-
D ueſtris ſua ſponte in quibuſdam Germaniæ locis naſcitur, ut Tubingæ, ubi omnes uinearum maceries hac herba ſeptæ uidentur.

TEMPVS.

Maio & Iunio menſe florent, ac ſubinde ſemen proferunt.

TEMPERAMENTVM.

Iſatis ſatiua ualenter admodum exiccantis, nondum tamen mordentis facultatis eſt: amara enim ſimulatque adſtringens exiſtit. Sylueſtris uerò acre quiddam, tum guſtu, tum actione præfert: proinde ualentius quàm ſatiua deſiccat.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Iſatidis ſatiuæ folia omnia œdemata & tubercula illita diſcutere poſſunt. Cruenta uulnera glutinant. Sanguinis profluuia ſiſtunt. Vlcera phagedænica, herpetas, eryſipelata, & putreſcentia ſanant. Sylueſtris eadem quæ ſatiua poteſt. Lienoſis etiam pota & illita auxiliatur.

EX GALENO.

Satiua magna ulcera durorum corporum glutinat, etiamſi in capitibus muſculorum fuerint, & ſanguinis profluuio laborantibus partibus utiliter illinitur. Tumores œdematodes mirificè diſcutit, ſimul & reprimit, omnibusq́ ulceribus malignis mirabiliter reſiſtit, etiamſi putreſcant, etiamſi erodantur. Quod ſi quando laborantis natura ualidior appareat, folijs eius tritis aut panem, aut hordeaceã farinam, aut triticeam, aut polentam, pro uincente in unoquoq́ affectu, miſcere oportebit. Sylueſtris uerò potentiſsimè humidis putredinib. obſiſtit, ad cętera uerò iam comprehenſa deterior: immoderatius enim & cum mordacitate deſiccat, talia nanque irritantur hoc pacto, & phlegmone grauari incipiunt. Cæterum ob facultatis robur lienoſis quoq́ utilis eſt, quum altera prodeſſe nondum poſsit.

EX PLINIO.

Iſatidis folia trita cum polenta, uulneribus proſunt. Sanguinem ſiſtit. Phagedænas & putreſcentia ulcera, & quæ ſerpunt, ſanat. Item tumores ante ſuppurationẽ. Contra ignem ſacrum, radice uel folijs prodeſt, uel ad lienes pota.

SCD Lyon 1

ISATIS
SATIVA.

Weydt.

SCD Lyon 1

ISATIS
SYLVESTRIS.

Wild Weydt.

SCD Lyon 1

A

NOMINA.

ITEA Græcis, Salix Latinis, Weiden/ oder Felber Germanis appellatur. Salix uerò à saliendo dicta est, quod ea celeritate crescat, ut quasi salire uideatur. Sic etiam Iteam quasi Salicem uocauerunt Græci. *Salix cur dicta.* *Itea unde uocata.*

GENERA.

Tria Salicis genera Theophrastus lib. iij. cap. xiij. de historia plantarũ recenset. Primã nigram nominari dicit, quod nigro aut puniceo cortice obducta sit. Secundam candidam, quod candido obducatur cortice. Tertiam coactę breuitatis ac pumilam, Helicen Arcadibus appellari scribit. Plinius etiam lib. xvij. cap. xxxvij. tria Salicis nomina cõmemorat: Viminalem, eandemq; purpureã: Vitellinam à colore luteo, graciliorẽ priore: Gallicam, quæ sit tenuissima. Lucius Columella lib. iiij. cap. xxx. eiusdem quoque tria facit genera, Græcam, Gallicam, & Sabinam, quam etiam Amerinam uocari à plurimis scribit. Grẹcam flaui coloris, Gallicam obsoleti purpurei, tenuissimiq; uiminis, Sabinam gracilibus uirgis atq; rutilibus esse asserit. Quæ sanè singula pulchrè cum ijs quæ Theophrastus tradit, conuenire uidentur. Nam primam Salicis speciem, quam Theophrastus nigram aut puniceam uocat, Plinius Viminalem, Columella uerò Sabinam & Amerinam appellat, Germani rot Weiden nominant. Secundam speciem, quam Theophrastus candidam, Plinius Vitellinam, Columella autem Græcam uocat, Germani geel Weiden. Tertiam, quæ Theophrasto Helix dicitur, Plinius & Columella Gallicam appellant, Germani uerò à tenuitate klein Weiden. *Salix nigra.* *Candida.* *Pumila.* *Viminalis.* *Vitellina.* *Gallica.* *Græca.* *Sabina.* *Prima Salicis species.* *Secunda.* *Tertia.*

FORMA.

Salix breui caudice consurgit, ramis longis, è trunco extremo ueluti à capite pro
B deuntibus, lentis, flexilibus: foliis longis, subtus incanis, supernè uirentibus: flore seu nucamento squamatim compactili, lanuginoso, propendente, fructu qui facilè ante maturitatem euanescat.

LOCVS.

Aquosis lætatur, ideoq; auctu perquam facilis.

TEMPVS.

Floret primo statim uere. Ocyssimè amittit fructum, antè quàm omnino maturitatem sentiat, ob id dicta Homero ὠλεσίκαρπος, hoc est, frugiperda, Odyss. κ. ubi sic canit: μακραὶ τ' αἴγειροι καὶ ἰτέαι ὠλεσίκαρποι. Fructum siquidem fert, Plinio autore, abeuntem in araneam antequam percoquatur.

TEMPERAMENTVM.

Salicis tum folia, tum flores, citra mordacitatem exiccantis sunt facultatis, ac modicè adstringunt. Cortex tamen eius siccior.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Adstringunt Salicis folia, fructus, cortex & succus. Folia trita cum exiguo pipere & uino pota ileosis conueniunt. Per se etiam cum aqua sumpta, præstant mulieribus ne concipiant. Fructus potus sanguinẽ expuentibus prodest. Cortex eadem prẹstat. Vstus & cum aceto subactus, clauos & callos illitus tollit. Ex foliis & cortice succus in putamine mâli punici cum rosaceo calfactus, aurium doloribus auxiliatur. Decocto eorum podagras foueri optimũ. Furfures exterit. Excipitur etiam è Salice succus exciso cum floret cortice: in interiore enim eius parte concretus inuenitur. Vim autem habet exterendi quæcunq; pupillæ claritati obstant.

EX GALENO.

Salicis foliis ad cruenti uulneris glutinationẽ quis uti posset. Verũ floribus eius maximè propè omnes utunt medici ad exiccantis emplastri prẹparationẽ: est enim uis eorum desiccatoria: habent etiam quandam adstrictionẽ. Sunt qui succum ex ea expressum, medicamen seruent mordacitatis expers & exiccatorium, ad multas res uti-

PRIMVM SALICIS GENVS.

Rot Weiden.

ALTERVM SALI-
CIS GENVS.

Geel Weiden.

TERTIVM
SALICIS GENVS.

Klein Weiden.

SCD Lyon 1

A res utile. Haud enim inuenias quid ad plures res utilius medicamento citra morda citatem exiccante, quod paulum etiam adstringat. Porrò arboris cortex similem facultatem obtinet, tum floribus, tum foliis, nisi quod temperaturæ sit siccioris, uelut omnes cortices. Sed hunc quidam comburunt, eiusq; cinere utuntur ad ea omnia quæ ualenter desiccare oportet. Nam clauos quos uocant, callos, myrmeciasq; tollunt, aceto ipsum macerantes acri. Nonnulli autem dum floret Salix, corticem eius incîdunt, & succum quendam colligunt, utunturq; ad ea quæ pupillas obfuscant, extergente uidelicet simulq; tenuium partium medicamine. Vti uerò illo ad multa alia quis posset, siquidem talis sit.

EX PLINIO.

Salicis fructus ante maturitatem in araneam abit. Sed si prius colligatur, sanguinem reijcientibus prodest. Corticis è ramis primis cinis, clauum & callum aqua mixta sanat. Vitia cutis in facie emendat, magis admixto succo suo. Est autẽ hic trium generum. Vnum arbor ipsa exudat gummi modo. Alterum manat in plaga cum floret, excisо cortice trium digitorũ magnitudine. Hic ad purganda quæ obstant oculis, item ad spissanda quæ opus sunt, ciendamq; urinam, & ad omnes collectiones intus extrahendas. Tertius succus est detruncatione ramorũ à falce destillans. Ex ijs aliquis cum rosaceo in calyce mâli punici calfactus, auribus infunditur: uel folia cocta, & cum cera trita imponuntur. Item podagricis. Cortice & foliis in uino decoctis fouere neruos utilissimum. Flos tritus cum foliis furfures purgat in facie. Folia trita & pota intemperantiam libidinis coërcent, atque in totum auferunt usum sæpius sumpta.

B

DE CAPNO. CAP. CXXVI.

NOMINA.

ΑΠΝΟΣ Græcis, Fumaria Latinis: officinis Fumus terræ, Germanis Erdrauch/Daubenkropff/Katzenkörbel appellatur. Fumaria uerò hæc herba dicta est, propterea quod succus eius oculis inditus, ueluti fumus lachrymas mouet, oculosq; mordicat. *Fumus terræ.* *Fumaria unde dicta.*

FORMA.

Fruticosa herbula est, Coriandro similis, tenera admodum: foliis candidioribus, cineracei coloris, undiq; numerosis: flore purpureo.

LOCVS.

Nascitur in segetibus hordeaceis, hortis, uineis, sepibus, & macerijs, alijsq; locis incultis atque pinguibus.

TEMPVS.

Carpitur in fine Maij mensis & Septembris.

TEMPERAMENTVM.

Capnos calida & sicca in secundo esse uidetur ordine, id quod ex gustu patet: acris enim & amara est.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Huius succus acris est, uisum acuit, lachrymas ducit, unde & nomen traxit. Illitus cum gummi duplices palpebrarum pilos renasci non sinit. Cõmanducata herba biliosam urinam trahit.

EX GALENO.

Capnos acris simul & amaræ qualitatis est particeps, nec tamen planè expers est acerbæ. Quamobrem biliosam urinam multam prouocat, sanatq; iecinoris obstructiones & debilitates. Succus eius oculorum aciem acuit, non parum lachrymarũ trahens, uelut ipse fumus: nam hinc ei appellatio indita. Plebeius quidam ea uti solebat ad stomachum roborandum, unaq; uentrem lubricandũ. Siquidem herbam

FVMARIA Erdrauch.

A primum deſiccatam condebat: dein cum uti uolebat ſubductionis quidem gratia melicrato inſpergebat: roborandi uerò cauſa, uino nimirum diluto.

EX PLINIO.

Claritatẽ facit inunctis oculis, delachrymationemq; ceu fumus, unde nomen accepit. Eadem euulſas palpebras renaſci prohibet. Bilem per urinam trahit.

DE CICI. CAP. CXXVII.

NOMINA.

KIKI, ἡ κρότων Græcis, Ricinus Latinis, Mauritanis Kerua, officinis nonnullis Cataputia maior, quibuſdã etiam Pentadactylon & Palma Chriſti, quod ſcilicet eius folia in humanæ manus effigiem articulentur: Germanis **Wunderbaum/oder Creutzbaum** dicitur. Croton autem & Ricinus à ſimilitudine animalis, quod ſemen eius referre uidetur, nominata eſt. Sunt enim Græcis κρότωνες, & Latinis Ricini, inſecta animantia, quæ canibus præſertim adhærent, quibus cibi nullus exitus eſt, colore liuido, nullis diſcreta membris, in globum continuè creſcentia, donec plenius ſaginata, poſt aliquot dies ſponte ſua decidant. Hinc eſt quod à Germanis noſtris **Zeckenkörner** nominentur.

Cherua.
Cataputia maior
Croton & Ricinus unde dicta.
κρότωνες.

FORMA.

Arbor eſt paruę ficus magnitudine, folia Platano ſimilia habens, maiora tamen, læuiora & nigriora. Caudices uerò & ramos arundinis modo concauos. Semen in uuis racemiſue aſperis, quod cortice nudatum, Ricino animali ſimile eſt. Quæ deſcriptio ita picturæ quadrat, ut nihil magis.

LOCVS.

B Naſcitur nuſquam in Germania noſtra, niſi ſatum fuerit. Satum autem ſemel copioſe prouenit. Sine difficultate etiam paſsim iam in hortis prouenit.

TEMPVS.

Carpitur Autumno dum ſemine abundat.

TEMPERAMENTVM.

Ricinus in ſecundo uel ſummum tertio ordine calefacientium & ſiccantium eſſe apparet.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Ex ſemine Ricini oleum nomine Ricininum exprimitur, ad edendum minimè aptum: alioquin tamen lucernis & emplaſtris utile. Grana triginta numero putaminibus purgata, trita & pota, pituitam, bilem, & aquam per aluum deijciunt. Vomitiones etiam mouent. Eſt uerò iniucunda admodum & laborioſa huiuſcemodi purgatio: ſtomachũ enim ualidè ſubuertit. Tuſa & illita uaros, maculasq; ſole cõtractas purgãt. Folia trita cum polenta, oculorũ œdemata & inflammationes ſedant, mammasq; turgentes cohibent. Per ſe aut cum aceto illita ignes ſacros reſtinguũt.

Oleum Ricininũ

EX GALENO.

Semen Ricini, quod etiam purgat, extergendi & digerendi facultatem obtinet. Sic uerò & folium, ſed undequaq; debilius. Oleum quod ex ſemine cõficitur, tum calidius, tum tenuiorum partium, quàm eſt oleum commune, ac proinde quoque digerit.

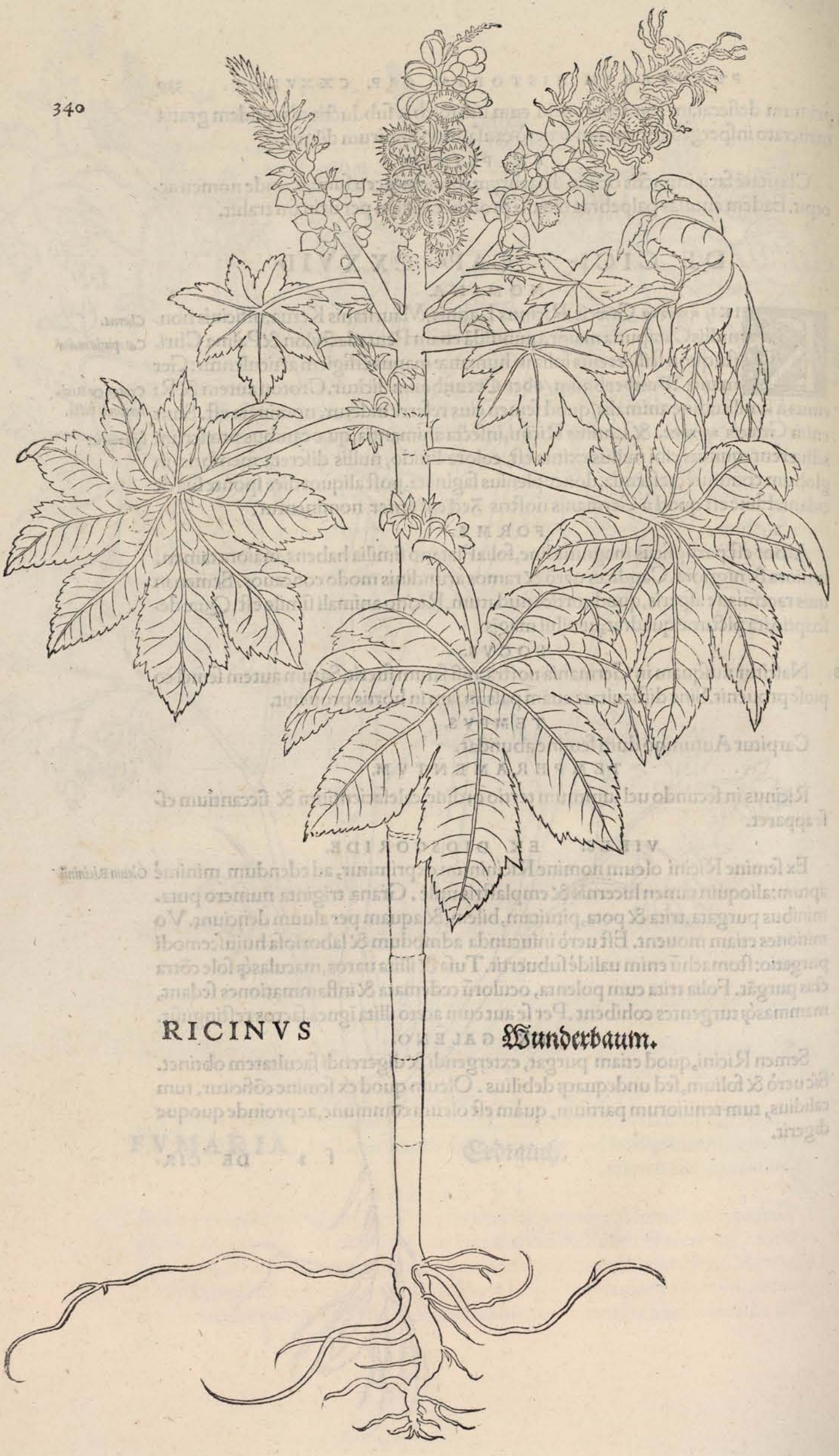

RICINVS Wunderbaum.

SCD Lyon 1

A

NOMINA.

KIPΣION græcè, Spina mollis, Bugloſſum magnum latinè nominatur: officinæ, necnon herbarij Bugloſſam uel Linguam bouis uocant. Cirſion autem eò quod uarices, quos Græci κιρσοὺς nominãt, ſanet, dicta eſt. Germanis Ochſenzung appellatur.

Bugloſſa.

Cirſion cur dicta

GENERA.

Nos duo damus genera, quorum unum Germanicum, alterum uerò Italicum eſt, in quo omnia ſunt maiora.

FORMA.

Caulis eſt tener, duûm cubitorum, triangularis. Ab inferiore parte foliolis roſaceorum figura, angulos ſpinoſos per interualla, ſed molles habentibus. Folia Bugloſſo ſimilia, modicè hirſuta, longiora, albicantia, extremitatibus aculeata obtinet. Cacumen in caule orbiculatum, hirſutum, in quo capitula in ſummo purpurea, quæ in lanugines euaneſcunt. Hæc ſanè deſcriptio ſatis monſtrat, Cirſion eſſe Bugloſſam hodie uocatam, cum ei deliniationes omnes, nulla ferè reclamante nota, conueniant. Siquidem caulis ei tener, bicubitalis, triangularis, ſpinoſis per interualla angulis, ſed mollibus & innoxijs aculeis. Folia Bugloſſo ſimilia, longiora tamen, aut lege, μικρότερα, hoc eſt, minora, cum Plinio: ſubcandida, leniter hirſuta, in extremis partibus aculeata. Cacumen quoque caulis circinatum, hirſutum, in quo capitula purpurea. Etſi uero reliqua omnia conueniant, tamen capitula purpurea non abeunt in pappos neq; in noſtra, neq; in Italica.

Bugloſſa noſtra.

Locus Dioſcoridis emendatur.

LOCVS.

Producitur locis cultis & incultis, arenoſis potiſsimum & petroſis. Italicũ etiam
B hodie in multis hortis magna copia naſcitur.

TEMPVS.

Carpitur Iunio & Iulio menſibus.

TEMPERAMENTVM.

In primo calefacere & humectare ordine apparet.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Radicem Cirſij laboranti loco adalligatam, dolores uaricum ſedare Andreas ſcripſit.

EX PLINIO.

Hanc herbam radicémue eius adalligatam, dolores uaricum ſanare tradunt.

APPENDIX.

Non plures iam cõmemoratis facultates Cirſio, Dioſcorides & ueteres alij tribuunt. Videant igitur noſtrę ætatis medici, ne temerè Bugloſſæ ſuæ quas non obtinet uires adſcribant.

CIRSIVM
GERMANICVM.

Teütsch Gchsenzung.

SCD Lyon 1

CIRSIVM
ITALICVM.
Welsch Ochsenzung.

f 4

SCD Lyon 1

C

NOMINA.

Coriandrum. Corion quare uocatum.

KOPION, ἢ κορίαννον Græcis: Corion ſeu Coriannon Latinis, uulgo & officinis Coriandrum, Germanis, qui latinam ſeu officinarum appellationem imitantur, Coriander nominatur. Corio nomen feciſſe cimices ueriſimile eſt, quos folia & caules eius olent: κόρις enim Græcis inſecti

κόρις. id genus eſt, quod Latinis cimex dicitur.

FORMA.

Caulis Corianno exilis, ſeſquicubitalis, ramoſus. Folium dum primū erumpit Adianti, dein Fumariæ, odore graui. Flores candidos. Semen rotundū ac nudum, firmum & diutinum. Radicem breuiuſculam, ligneam, neq; admodum fibratam.

LOCVS.

Amat terram pinguem, Palladio teſte, ſed & macro ſolo naſcitur. Nunquam autem niſi ſatum prouenit.

TEMPVS.

Autumno dum ſemine prægnans eſt carpitur.

TEMPERAMENTVM.

Coriandri temperamentū minimè frigidum ac ſimplex eſt, ſed uariè coalitum & compoſitū. Eſt enim copioſæ quidem amaritudinis particeps, quę in tenui ſimul ac terreſtri ſubſtantia fundat: ſed & aquoſæ humiditatis tepidę ei nō parum ineſt. Habet etiã adſtrictionis nōnihil, ſicut paulò pòſt ex Galeni uerbis clarius innoteſcet.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Hæc Dioſcoridis uerba paulò pòſt Galenus exibilat

Vim refrigeratoriã habet Coriandrum, unde illitum cum pane aut polenta eryſipelatis, & herpetibus medetur. Epinyctidas, teſtium inflammationes, carbunculoſq; cum melle & uua paſſa ſanat. Cum lomento ſtrumas & tubercula diſcutit.

D Lumbricos ſemen cum paſſo potū pellit, genituramq; auget. Largius tamen ſumptum, mentem non ſine periculo mouet, quapropter copioſiorē & cōtinuum eius uſum cauere oportet. Succus cum ceruſſa, aut argenti ſpuma, necnon aceto & roſaceo illitus, ardentes in ſumma cute inflammationes iuuat.

EX GALENO.

Dioſcorides reprehenditur.

Coriannon ſiue Corion, aut utcunq; uocare lubet. Vetuſtiores Græci Coriannon nominabāt, ac recentiores omnes medici Corion appellitant, ſicut & Dioſcorides refrigeratoriã eſſe herbam dictitans, ſed perperã. Siquidem ex contrarijs conſtat facultatibus, plurimū habens amaræ eſſentiæ, quam oſtendimus eſſe tenuium partium, & terrenam, nec modicum etiam aqueę humiditatis obtinentē, quæ eſt facultatis tepidæ. Habet autem & adſtrictionis pauxillum. Ex quibus omnibus uariè quidem agit ea quæ ſcribit Dioſcorides, & non tantum ex refrigeratione. Cæterum ego cuiuſq; particulatim actionis cauſam enarrabo, tametſi propoſitum fuerat mei unius duntaxat hoc in libro ſententiã expromere. Sed fortè nihil obſtabit, imò ſi uerum fatendum eſt, proderit nōnihil ſuperiores methodos, quæ in paucis medicamentis ſunt dictæ, hunc in modum repetere. Primum ergo nō Dioſcorides tantum, ſed & alij complures medicorū indeterminatè & citra limitationē de morbis pronunciant, ſicut ſanè hac quoq; tempeſtate non paucos reperias medicos inſignes, præter alia, hac in re maximè hallucinantes. Interdum enim atra, liuida, frigidaq; reddita parte quæ eryſipelas habuit, nec amplius refrigerantia poſcente medicamenta, ceu antea, ſed ea quæ infixum parti præter naturam humorem euacuent, ij tamen refrigerare perſeuerant. Aliquando autem ad digerentia quidē tranſeunt, cæterum eryſipelas ſanare dicunt. Et ſanè ſcribunt incipientibus etiamnum & creſcentibus eryſipelatis alia cōuenire medicamenta, aliaq; declinantibus. Verum res ita non habet. Neq; enim eryſipelas etiam uocari debet poſteaquam inflammatio

eius

CORIANDRVM

Coziander.

c eius & feruor, ac bilioſum illud abierint: neq; quę facultate ſunt frigida, neq; quę illa ſanant, remedio eſſe putandum eſt, ſed uelut ſi uel initio protinus aut percuſsis, aut alia de cauſa quauis tumor in parte quapiã aut liuidus, aut niger extiterit, eum frigidum eſſe affectum exiſtimabis, & quæ digerant excalfaciantq; poſcere: ad eundem modum ſi calida affectio in frigidam reciderit, negligenda quidem prior eſt, ſed ſecunda alio nomine appellanda. Aut ſi diſplicet nominis mutatio, ſaltem ſicut aliqui alia ſcribunt principij, alia declinationis remedia, haud frigida eſſe autumantes declinationis remedia, concedendũ ſanè eſt, ſi cui ita placet, ut talis affectio etiam eryſipelas uocetur: ſed eam etiam calidã dicere ubi iam refrigerata eſt, id uerò neutiquam concedendum. Itaque ne quod tunc ei auxilio eſt, refrigeratorium eſſe credamus, ſicut Dioſcorides Coriannon, quod, ut ipſe ait, cum pane aut polenta illitum eryſipelas ſanet. Nam quod exquiſitum eſt eryſipelas, & iam utique inflammatum & flauum eſt, nequaquam cum pane ſanabit Coriannon, ſed illud quod iam refrigeratum eſt. Proinde nos ſuperioribus uoluminibus, quum determinata ac definita experientia cuiuſq; medicamenti facultatem explorandam cenſuimus, quammaximè fieri poſſet ſimpliciſsimum eligi affectum conſuluimus. At plerique medici, neq; quod uel plurimi morborum protinus ab initio compoſiti inuadant, norunt, neque quod alius affectus ſit eryſipelas exactum, alius uerò is qui uocatur ab omnibus nobis uſitatè, ut à ueteribus quoq;, phlegmone. Alij autem inter hos medij plurimi, partim ut ſic dicam eryſipelata phlegmonode, partim phlegmonæ eryſipelatodes. Ac inuenias nõnunquam ubi neutrum uincat, ſed ad unguem paria ſint. Quinetiam nõnunquam œdematodes eſſe eryſipelas cõſpicitur, ſicut aliud

D ſcirrhodes, ut compoſitorũ morborum haud paruus aceruetur numerus. De quibus copioſius cum alibi diſſeruimus, tum in libris de curandi ratione. Dicetur autem & nunc, quoad ſaltem eorum meminiſſe neceſſe eſt, quod exactum eryſipelas haud unquã ab antedicto cataplaſmate curari poſsit. Voco autem exactum, quum à bilioſa fluxione pars impleta fuerit. Porrò quod longè à refrigeratione abſit Coriandrũ, uel ex ijs quæ ipſe ſcripſit Dioſcorides diſcere licet. Nam ſtrumas, inquit, cum lomento diſcutit. Quod uerò nullum refrigerantiũ medicamentorũ idoneum ſit diſcutiendis ſtrumis, uel ipſum Dioſcoridẽ non dubitare arbitror, ut qui ſexcenta ſcripſerit medicamenta ſtrumas ſanare potentia, quæ omnia temperie calida, & actionibus digerentia eſſe cõfeſſus eſt. Hactenus Galenus: cuius quidẽ, etſi prolixa ſint, uerba ideo recenſere placuit, ut uulgi & nõnullorum etiam medicorũ errorẽ detegeremus, qui pręter ueritatẽ Coriandri temperamentũ eſſe frigidum aſſerunt. Deniq; ut ex hoc loco diſcerent ſtudioſi, quàm periculoſum ſit Dioſcoridis ac aliorũ ueterum ſcripta ſine limitatione ſequi. Admonitos quoq; lectores eſſe uolumus, hoc caput ex eorum eſſe numero, in quo Galenus à Dioſcoride diſſentit.

Libro xiiij.

Exquiſitum eryſipelas.

Periculoſum Dioſcoridis ſcripta ſine limitatione legere.

EX PLINIO VALERIANO MEDICO.

Non dubitanter Coriandro refrigeratrix poteſtas datur, nõ tamen ſimplex, ut prudentiſsimè Galeno uidetur, ſed cui quædã portio auſteritatis immixta ſit, inde quod quædã ex eo uitia curantur, quæ nunquã omnino curaret, ſi ſola uirtute frigida niteret. Cum melle & uua paſſa tritũ & impoſitũ, omnes tumores collectionesq; compeſcit. Præcipuè tamen iſto genere medicaminis doloribus teſtium ſubuenit. Succo mâli granati et oleo in potione permixtum, animalia interaneis innata perſequit. Semen ex aqua potum ſolutionẽ uentris ſtringit. Scriptũ à multis legitur tria Coriandri grana tertianas excludere ante acceſsionẽ ſi fuerint deuorata. Iiſdẽ quoq; repellendis efficax eſt ipſum Coriandrũ ante ſolis ortum ignoranti ceruicali uiride ſubiectũ. Mirum eſt quod Xenocrates tradit, ſi unum ſeminis granũ fœmina bibe rit uno die menſtrua cõtineri, biduo ſi duo, & totidẽ diebus quot grana ſumpſerit.

Eadẽ ferè ſunt quæ alter Plin. lib. naturalis hiſto. xx. cap. xx. ſcribit, ideoq; omittere placuit. Tantũ addit, Marcum Varronẽ putare Coriandro ſubtrito cum aceto, carnem incorruptã æſtate ſeruari.

APPEN-

SCD Lyon 1

APPENDIX.

A Non transeundum silentio erit quod Dioscorides hic diligenter monet, Coriandri copiosum & cõtinuum usum esse fugiendum. Ideoq; errare uehementer recentiores medicos, qui eo tam frequenter, potissimum ad caput roborandũ, cui infensissimum est, utuntur, manifestius est quàm ut probatione indigeat. A quo sanè errore uel id saltem reuocare eos deberet, quod idem Dioscorides, libro sexto, Coriandrum inter uenena connumeret.

Coriandro nõ copiose & cõtinuò utendum.

EX SYMEONE SETHI.

Stomacho bonum est, & eundem corroborat. Cibos in uentriculo donec probè cõcoquantur retinet. Tostum igne uentrem sistit. Prodest ad phlegmonas & calidas temperaturas. Sanguinis profluuiũ potum, & si imponatur, compescit. Cum uino potum, lumbricos educit: immodicus tamen eius usus delirium facit. Huius etiam succus potus uenenum est & occîdit. Qui enim hunc bibunt, muti fiunt, & desipiunt.

DE CASSVTHA. CAP. CXXX.

NOMINA.

ΚΑΣΣΥΘΑ recentioribus Græcis: Cassutha, y litera in u transeunte, ut sæpè fieri solet, Latinis appellatur: officinis & herbarijs nostræ ætatis hinc deflexa quadam pristini nominis umbra, Cuscuta dicitur, cum primum Cassutha, dein cõuersa Cascutha, postremo Cuscuta cœperit appellari. Sunt qui podagram lini uocant, quod quasi compedibus id cui insederit illiget, nec uinctum eo facilè possit extricari. Germanis Filtzkraut/oder Flachßseiden/ B oder Todtern dicitur. Errant qui Dioscoridis Androsacen esse putant, cum ueteres Græci, quod sciam, de Cuscuta hodie dicta, nihil memoriæ prodiderunt. Plinius tamen lib. xvi. cap. ultimo, eius uidetur meminisse ijs uerbis: Est & in Syria herba quæ uocatur Cassythas, non tantum arboribus, sed ipsis etiam spinis circumuoluens sese: Cassytas enim legendum non Cadytas: sic enim codices aliquot Plinii, ut in suis annotationibus doctissimus Hermolaus admonet, ijq; emendatiores, habent. Iam igitur memoria Plinij Cassytas herba suo nomine Syriaco uenerat in Latium, quod multis postea seculis usurpantes tam Pœni quàm Arabes, suis scriptis protriuerunt. Quod autem Plinius sine spiritu protulit, id librariorum culpa factum esse suspicor, qui inuertentes mutarunt Cassytha in Cassytas.

Podagra lini.

Androsace non est Cassutha.

Plinij locus emendatus.

FORMA.

Herbosis fruticibus adnascitur, earum adminiculo fulta: radice nulla, sed uelut ab alarum sinu prodeunte cirro capillamentóue miræ longitudinis, statim ab eius ortu sese ramulis conuoluente. Quæ iam ueluti clauiculis nixa, sensim proserpens herbarum fastigia scandens, & crebris uolutionibus opere topiario per uertices rotata, comas herbarum complectitur: tam uolubilis illi natura est. Folijs uidua cernitur. Florem fundit album, semine quoq; scatet tenui. Cirri dilutiore rutilant purpura, nõnunquam ex rubro rufescunt, fidibus lyrarum crassitie pares.

LOCVS.

Non in terra, sed in herbis arboribusq; passim nascitur Cassytha, quas tam spisso sæpius irretit cõtextu, ut tentorij modo herbosum cespitem à sole uindicet. Non nunquam cacuminib. impendens stirpes humi deturbat, propriamq; parentẽ suis laqueis strangulat, aut continuò materni alimenti suctu perducit ad tabem.

TEMPVS.

Aestate, Iulio potissimum & Augusto mensibus, maximus illius in Germania prouentus esse solet: hoc enim tempore tanta eius est luxuria, ut mole sua stirpes oneratæ ferè procumbere uideantur.

TEMPERA-

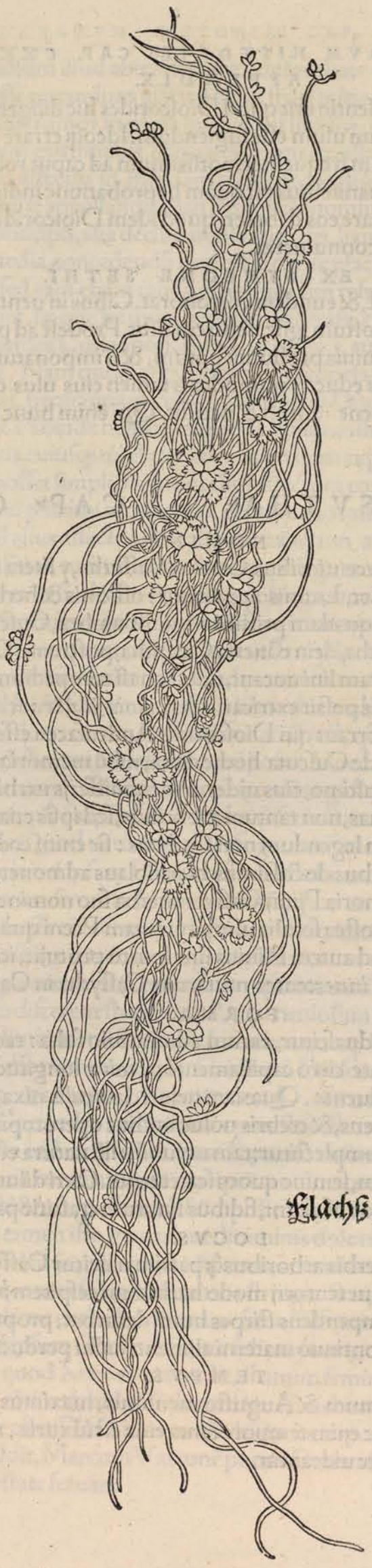

CASSVTHA

Flachß seiden.

SCD Lyon 1

A TEMPERAMENTVM.

In primo calefacientium abſceſſu ſeu ordine, & deſiccantium ſecundo ſtatuendum: quandam enim reſipit amaritudinem.

VIRES.

Abſtergendi naturam obtinet, & cum quadam adſtrictione roborandi facultate prædita eſt. Iecinoris impedimenta laxat, infarcti & obſtructi lienis expedit uitia, uenas pituitoſis atq; bilioſis exonerat humoribus, pellit urinam. Regio morbo ſubuenit qui iecinoris obſtructionibus contrahitur. Febribus ijs auxiliatur quæ pueros malè habent: ſed uſu nimio ſtomachum ſua aſtrictione grauat: uerum noxa tollitur, ſi Aniſi momentū adijciatur. Natura eius flauam bilem per aluum exigere, ſed efficaciorem cum Abſinthio præbet effectum. Hæ quidem ex Pœnorum ac Arabum ſententia facultates Caſſuthæ tribuunt, qui utiq; uires illius longè magis gliſcere pollicentur, ſi parentis ingenium ei patrocinetur. Hinc eſt quod hanc forſitan ueteres Græci, quamuis triuialem, eo nomine ſubticuerunt, quod natiuas ſuæ merito parentis dotes adſciuiſſet, è ſinu cuius uernaculum ebibens humorem aleretur. Nam ut teſtatum ijdem Arabicæ factionis medici reliquerunt, ſi calidæ inſidet herbæ arboriue, calidam ſortietur facultatem, & ſi decubuerit frigidæ, uim ſibi frigidam uendicabit.

DE CESTRO. CAP. CXXXI.

NOMINA.

B KΕΣΤΡΟΝ græcè, Betonica ſeu Vetonica latinè: in officinis antiquū nomen retinuit, Braunbetonick germanicè appellat. A uarietate autem & copia remediorū, Ceſtron à Græcis dicta eſt: hac ſiquidem uoce opus interpunctū, acuúe pictum nominauere. Libri etiam à uarietate ſubiecti, ab aliquot Græcis hoc titulo inſcripti ſunt. Plinius quoque aliquando Ebur ceſtrum, id eſt, picturatum dixit. Betonica uerò ab inuentoribus Vetonibus, Hiſpaniæ populis, nominata eſt. *Ceſtron unde dicta.* *Betonica.*

FORMA.

Herba eſt caulem tenuem obtinens, cubiti altitudine, aūt maiorem, quadrangulum. Folia longa, mollia, quernis ſimilia, per ambitum inciſuris diuiſa, odorata, prope radicem maiora. In ſummo caulium ſemen ueluti Thymbræ ſpicatum ineſt. Radices ſubſunt tenues ut Ellebori.

LOCVS.

Naſcitur in pratis, ſyluis, montoſis, frigidis & opacis locis, ideoq; Græcis Ψυχότροφον uocata eſt. *Ψυχότροφον.*

TEMPVS.

In Maio & Iunio menſibus floribus abundat.

TEMPERAMENTVM.

Calida & ſicca in primo ordine completo, aut in medio ſecundi.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Folia Betonicæ carpunt & ſiccantur plurimos ad uſus. Radices cum hydromelite potę, pituitoſam uomitionē elicĭūt. Folia dantur ruptis, cōuulſis, uuluæ affectionibus, & eiuſdē ſtrangulationib. drachmę unius pondere cum hydromelite. Ternę in uini ſextarijs duobus cōtra ſerpentiū morſus ebibunt. Herba ipſa illita uenenatorū morſib. prodeſt. Aduerſus etiā uenena drachma ex uino pota cōuenit. Hanc ſi quis præſumpſerit, letale hauſtū uenenū nihil nocebit. Vrinā cit. Aluum ſubducit. Medet comitialibus & furioſis cum aqua pota. Iecinoris & lienis uitijs drachmę pondere cum aceto mulſo pota ſuccurrit. Concoctionē adiuuat, ſi quis à cœna eam

BETONICA Betonick.

SCD Lyon 1

A fabæ magnitudine cum melle cocto deuorauerit. Eodem modo & acida ructantibus propinat. Stomachicis eam manducare, & succum deuorare proderit, si postea dilutum uino sorbeatur. Datur sanguinem excreantibus trium obolorũ pondere cum diluti uini cyatho uno. Ischiadicis, renum & uesicę doloribus ex aqua. Hydropicis autem binis drachmis, febrientibus cum hydromelite, non febricitantib. cũ mulso. Regio morbo laborantes recreat. Menses ducit drachmæ pondere cum uino pota. Aluum purgant drachmę quatuor cum hydromelitis cyathis decem potæ. Cum melle tabidis, purulentis auxiliatur. Folia cum inaruerint trita ad hos effectus fictili uase reponuntur.

EX GALENO.

Vim habet incidendi, ut gustus indicat. Amariuscula enim est, & subacris ipsa herba, id quod & particulatim edita ostendit actio. Nam consistentes in renibus lapides rumpit, & pulmonẽ & thoracem & iecur expurgat, abstergitq;. Menses mouet, & comitialibus prodest. Rupta atq; conuulsa curat, & omnibus bestiarũ morsibus illita ulceri auxiliatur. Acidum ructantibus & ischiadicis bibita succurrit.

EX PLINIO.

Morsibus serpentum imponitur Betonica præcipuè, cui uis tanta perhibetur, ut inclusæ circulo eius serpentes, ipsæ sese interimant flagellando. Datur & ad ictus semen eius denarij pondere cum tribus cyathis uini, uel farina drachmis tribus sextario aquæ imponitur. Obolis tribus in aqua, contra purulentas, contraq; cruentas excreationes facit. Faciles præstat uomitiones radix eius Ellebori modo quatuor drachmis in passo aut mulso. Ischiadicos dolores & spinæ leuat eiusdem farina ex aqua mulsa. Aluum soluit drachmis quatuor, in hydromelitis cyathis nouem. Folia siccantur in farinam plurimos ad usus. Fit uinum ex ea & acetum, stomacho &
B claritati oculorũ. Paralysin sanare dicitur. Eadem torpentibus membris prodest. Ad lateris & pectoris dolores farina eius bibitur.

DE BETONICA ALTERA. CAP. CXXXII.

NOMINA.

VAS esse Betonicæ species præter Paulum Aeginetam lib. vij. Plinius etiam lib. xxv. cap. viij. abundè docet: & in aliquibus Dioscoridis codicibus huius quoque secundæ Betonicæ mentio fit. Hanc itaque posteriorem, tam officinæ quàm herbarij medici Tunicam, detractis à Betonica duabus literis prioribus, nominãt. Germanis Graßblůmen & Negelblůmen/ quod flores eius garyophyllorũ odorem referant, appellare placuit. *Herba Tunica.*

GENERA.

Duûm est generum. Vna siquidem sylvestris est, quam Germani wild Negelblůmen/ hoc est, sylvestrem Garyophylleam, & Dondernegele/ Feldtnegele/ & Blůtßtrôpffle. Altera altilis est, quę alio nomine Betonica seu Vetonica coronaria, quod illius in coronis nimius usus sit, dicitur. Germani heymisch Negelblůmen/ quasi domi natam Garyophylleam appellant. *Sylvestris.* *Altilis.*

FORMA.

Specie multum à priore Betonica differt. Radicem enim totam rubram, odoratamq; habet. Folia porracea, oblonga, stamine quo medium diuiditur puniceo ac rubente, cum recto calamo triangula, floribus in uertice purpureis. Hæc Dioscoridis deliniatio utriq; generi cõmunis est: priuatim tamen sylvestris Betonica herba fruticosa est, foliis porri, oblongis, angustis, per extremũ mucronatis, cæsijs, concoloribus calamis, teretibus, geniculatis, cubitalibus, floribus speciosis, simplicibus, qui quinis, senisue foliis constant, lentè fimbriatis, magna ex parte purpureis, quamuis & interdum niuei conspiciant. Altilis seu coronaria, foliis est porraceis, *Sylvestris Betonica.* *Altilis seu coronaria Betonica.*

BETONICA
SYLVESTRIS VNA.

Dondernegele.

SCD Lyon 1

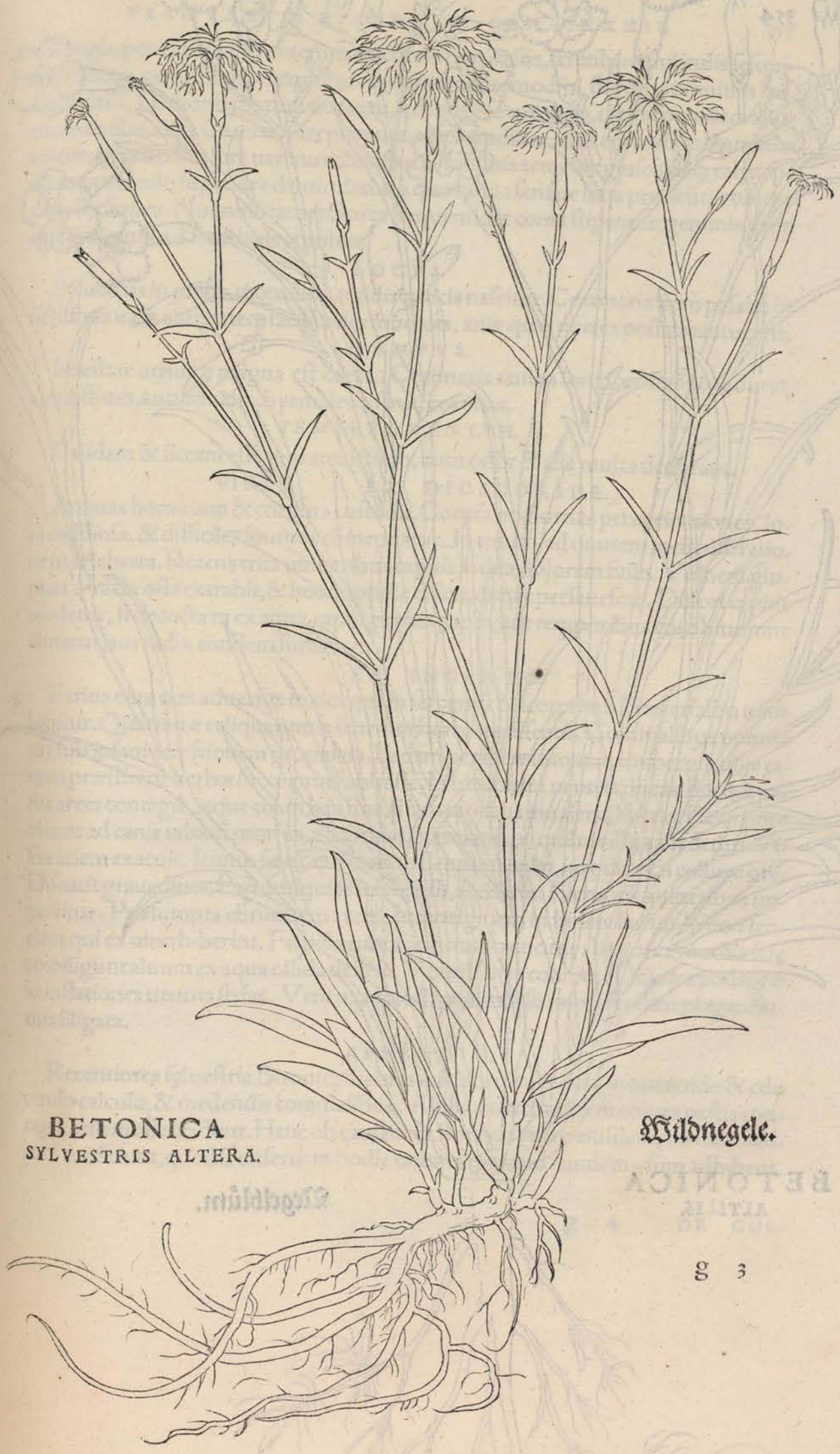

BETONICA
SYLVESTRIS ALTERA.

Wildnegele.

SCD Lyon 1

BETONICA
ALTILIS.

Negelblům.

SCD Lyon 1

A oblongis, per extremum mucronatis, cõcoloratu cæſijs, teretibus cauliculis ſeſquicubitalibus, geniculatis, coëuntibus pyxidatim internodijs, floribus omnium ſpecioſiſsimis, Garyophyllorum odoratu, ſed longè ſuauiſsimo, quandoquidem alius cocco rutilat, alius ſaturata nitet purpura, alius candido, alius emaculato blanditur colore, alius uerſicolore uariatur cõmiſtu. Omnibus teres longiuſculusq; calyx ſpectatur, orbiculo ſuperiore denticulatus, à quo quina ſenáue folia prodeũt, lentè quidem fimbriata. Nonnulli tamen flores frequentiore coma ſtipantur, geminis utrinque emicantibus ſtamineis apicibus.

LOCVS.

Syluestris in pratis, montibus, nitidisq; locis naſcitur. Coronaria uerò paſsim in fictilibus uaſis alitur, necq; facilè ædes inuenies, ante quas non expoſitam intuearis.

TEMPVS.

In æſtate utriuſq; magna eſt copia. Coronaria tamen longiori tempore durat, atq; æſtiuas, autumnales, hyemalesq; ſtruit coronas.

TEMPERAMENTVM.

Calidam & ſiccam eſſe tum amaritudo, tum odor & alia multa declarant.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Animas hominum & corpora cuſtodit. Contra nocturnas peregrinationes, loca inſidioſa, & difficiles ſomnos cõmendatur. In totum, ad omnem medendi rationem celebrata. Recens trita uulneribus capitis indita dolorem finit. Vulnera glutinat. Fracta oſſa extrahit, & hoc quotidie efficit, donec perſaneſcat. Dolori capitis medetur, ſi decocta ea ex aqua caput perfundatur, aut temporibus cum bitumine illinatur, aut radix eiuſdem ſuffiatur.

EX INCERTO.

B Farina eius tam aduerſus toxica quàm ſerpentũ & ſcorpionũ ictus ex albo uino bibitur. Quartanæ reliquarumq; febrium horrores diſcutit. Comitialibus opitulatur ſub ipſam acceſsionem propinata. Eadem per ſe carcinomatis inſpergit, quæ tamen præſtiterit herbæ ſucco prius abluiſſe. Eſtur contra uentris tineas. Succus peſtis arcet contagia, atque etiam hauſtus, ſi iam morbus inuaſerit, liberat. Fit ex flore oleum ad canis rabioſi morſus, ad fiſtulas & parotidas, quibus illitu medetur. Viſus aciem exacuit. Ieiuno ſumpta dolorem dentium ſedat, iure decocti colluto ore. Diſcutit grauedines. Partum, qui ſine febre ſit, accelerat. Neruorũ uulneribus imponitur. Præſumpta ebrietatem arcet. Intertriginem in itinere faciundo non ſentient qui ex uino biberint. Faſtidia cum aceto mulſo diſcutit. Iis qui ex morbis ſeſe recolligunt aluum ex aqua calida deijcit. Vomitiones cohibet. Dolores podagræ ac inflationes uentris ſedat. Venena rabioſi canis morſu impreſſa elicit plagæ diutius illigata.

APPENDIX.

Recentiores ſylueſtris Betonicę ſuccum mirificè cõmendant in atterendo & educendo calculo, & medendis comitialibus. Altilis autem radicem contra peſtis contagia utilem eſſe tradunt. Hanc ob cauſam ex floribus etiam eiuſdem, medicamentum conficiunt, quod Conſeruam hodie uocant, quod ad eundem uſum adhibent.

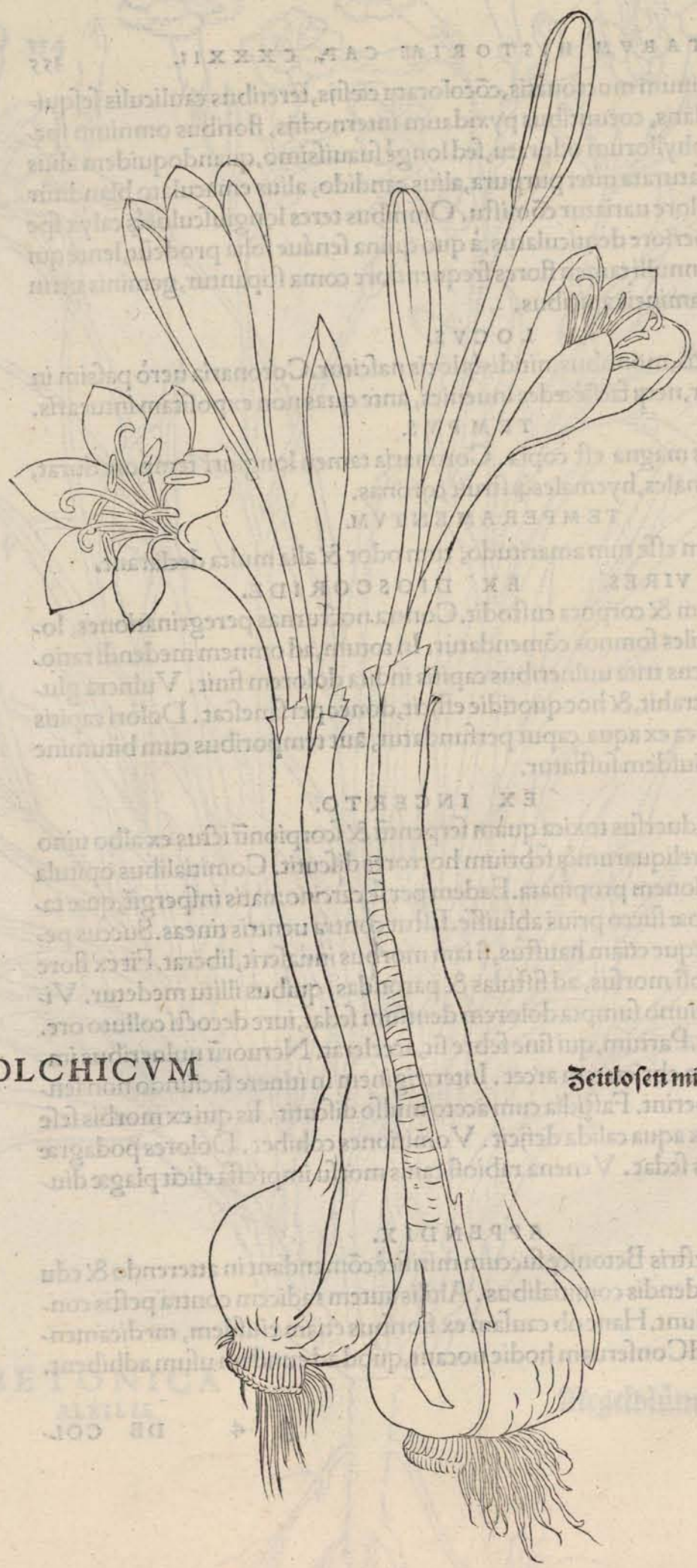

COLCHICVM Zeitlosen mit den blümen.

SCD Lyon 1

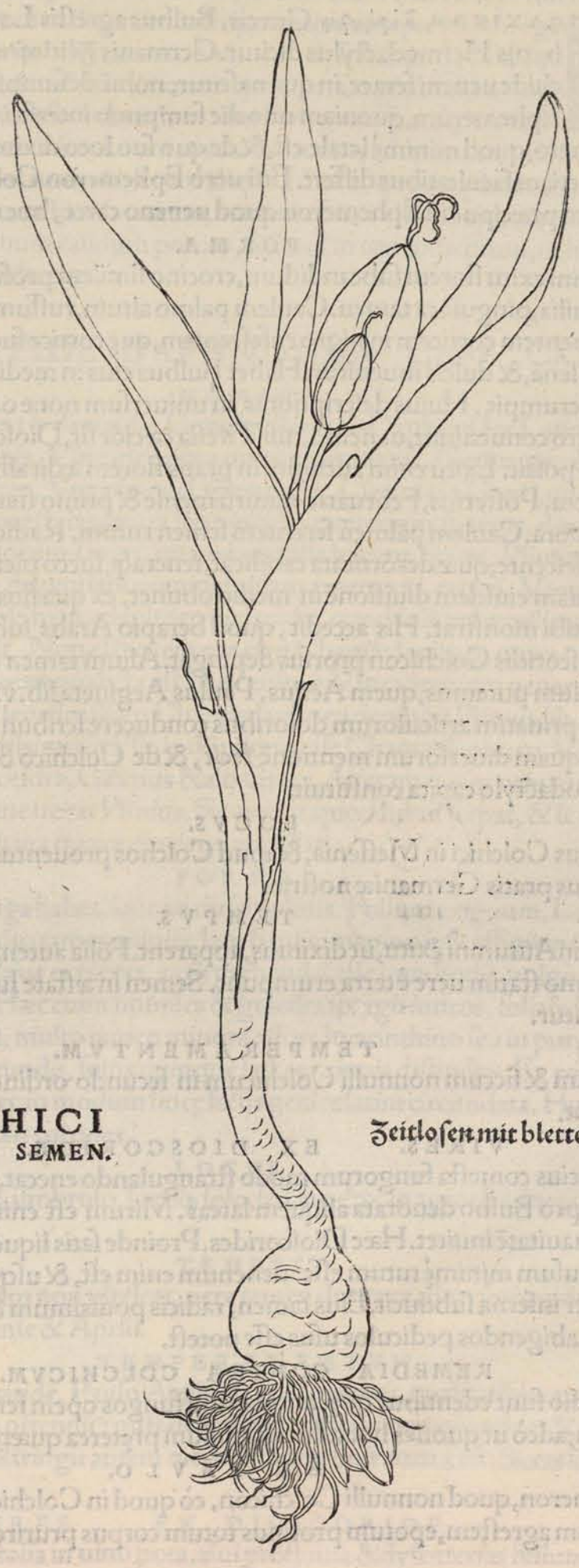

COLCHICI
FOLIA ET SEMEN.

Zeitlosen mit blettern vnd somen.

SCD Lyon 1

C

NOMINA.

Hermodactylus.

ΚΟΛΧΙΚΟΝ, ἢ ἐφήμερον Græcis, Bulbus agreſtis Latinis, officinis & herbarijs Hermodactylus dicitur. Germanis Zeitloſen. Colchicum à Colchide ueneni ferace, in qua naſcitur, nomẽ deſumpſit. Dictum uerò eſt Ephemerum, quoniam uno die ſumptum interficiat, atqueadeo ab altero Ephemero, quod minimè letale eſt, & de quo ſuo loco diximus, non ſolum figura, uerumetiam facultatibus differt. Etſi uerò Ephemeron Colchicum etiam ſignificet, tamen præcipuè id Ephemeron quod ueneno caret, hoc nomine intelligitur.

Colchicum cur dictum.

Ephemerum.

FORMA.

Autumni exitu florem ſubcandidum, crocino ſimilem profert. Poſt florem folia Bulbo ſimilia, pinguiora tamen. Caulem palmo altum, ruffum ferentẽ ſemen. Radicem habentem corticem in nigro rufeſcentem, quę cortice ſuo nudata, alba, tenera, ſucco plena, & dulcis inuenitur. Habet Bulbus eius in medio rimam fiſſurámue unde flos erumpit. Huius deſcriptionis in uniuerſum notæ omnes ita Hermodactylo noſtro conueniunt, ut nemo, niſi Tireſia cæcior ſit, Dioſcoridis eſſe Colchicũ ambigere poſsit. Exitu enim autumni in pratis florem ædit albicantem, croci floribus ſimilem. Poſterius, Februario nimirũ menſe & primo ſtatim uere, folia Bulbi, ſed pinguiora. Caulem palmeũ ferentem ſemen rufum. Radicem cortice in nigro, colore rufeſcente, quæ decorticata candicat, teneraq́, ſucco plena, & dulcis apparet. Bulbus etiam eiuſdem diuiſionẽ in medio obtinet, ex qua flos erumpit, ut pictura exquiſitè tibi monſtrat. His accedit, quod Serapio Arabs ſub nomine Hermoda
D ctyli, Dioſcoridis Colchicon prorſus depingat. Alium tamen eſſe à noſtro Hermo
Hermodactylus recentiorum græcorum. dactylo illum putamus, quem Aëtius, Paulus Aegineta lib. vij. & Actuarius peculiariter & priuatim articulorum doloribus conducere ſcribunt. Paulus enim ſeparatim tanquam diuerſorum mentionẽ fecit, & de Colchico & Ephemero diuerſa ab Hermodactylo capita conſtituit.

LOCVS.

Magnus Colchici in Meſſenia, & apud Colchos prouentus. Naſcitur & paſsim in omnibus pratis Germaniæ noſtræ.

TEMPVS.

Flores in Autumni exitu, ut diximus, apparent. Folia autem poſt flores generantur, & primo ſtatim uere è terra erumpunt. Semen in æſtate Iunio potiſsimũ menſe producitur.

TEMPERAMENTVM.

Calidum & ſiccum nonnulli Colchicum in ſecundo ordine ſeu à medio receſſu ſtatuunt.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Radix eius comeſta fungorum modo ſtrangulando enecat. Hanc autem depinximus ne pro Bulbo deuorata aliquem lateat. Mirum eſt enim quantum ignaros propter ſuauitatẽ inuitet. Hæc Dioſcorides. Proinde ſatis liquet Hermodactyli huius noſtri uſum minimè tutum eſſe: uenenum enim eſt, & uſq; ad ſanguinis excretionem per inferna ſubducit. Eius tamen, radicis potiſsimum & foliorum, ad enecandos ac abigendos pediculos uſus eſſe poteſt.

REMEDIA CONTRA COLCHICVM.

Remedio ſunt edentibus quęcunq; contra fungos opem ferunt. Bubulum etiã lac potum, adeò ut quoties hoc affuerit, nullum pręterea quærendum præſidiũ ſit.

EX PAVLO.

Ephemeron, quod nonnulli Colchicon, eò quod in Colchide naſcatur, uocant, aut Bulbum agreſtem, epotum protinus totum corpus prurire facit, uelut urtica & ſcilla

A ſcilla tactum irritatumq́; interiora erodit, ſtomachum urit cum ponderoſa grauitate. Inualeſcente autem malo, cruenta ſtrigmentis miſta per aluum egeruntur. Succurrendum, ut Salamandræ, uomitionibus & clyſteribus. Sed antequam uires ſibi adſciſcat uenenum, dari debet foliorum quercus, aut glandiū, aut malicorij, aut ſerpylli decoctum cum lacte bibendum: aut Polygonij ſuccus, aut ſurculorum uitis, aut rubi, aut tenerarum ferularum medullæ, aut myrti cum uino. Benefacit etiam caſtanearum interior tunicula, ſi cum aliquo è ſuccis, quos prędiximus, aſſumatur. Origanum quoq; cum lixiuia potum, in idem efficax eſt. Adeò uerò exactum præſidium eſt lac uaccinum calidum potum, & ſimul in ore contentum, ut hoc præſente nullum aliud deſideretur.

DE CLEMATIDE DAPHNOIDE. CAP. CXXXIIII.

NOMINA.

KΛΗΜΑΤΙΣ λαφνοειδὴς Græcis, Clematis Daphnoides Latinis, Peruinca officinis, Vincaperuinca uulgo nominatur. Germanis, eò quod ſemper uireat, Yngrün/uel Syngrün. Clematida Græci, quoniam κλήματα, hoc eſt, ſarmenta ſeu uiticulas per terram ſpargat, dixerunt. *Clematis unde dicta.* Daphnoida uerò à foliorum Lauri, quam eius folia habent, figura. Plinius lib. xxiiij. cap. xv. Clematida Ægyptiam nominat: libro autem xxi. cap. xi. Vincamperuincam, alioq; nomine Chamædaphnen dici tradit, quod ſcilicet humilis uideat Laurus, ut nomen ſonat. Non eſt autem cur eam Chamædaphnen putes quæ Romanis Laureola aut Laurago dicta eſt: hæc enim à Vincaperuinca genere & facultatibus diuerſa eſt, & ſeorſim illam Chamædaphnen depingit Plinius lib. xxiiij. cap. *Daphnoides.* *Chamædaphne.*

B xv. ut hinc manifeſtiſsimū ſit Plinio duplicem eſſe Chamædaphnen. Vnam quam ſic appellant Dioſcorides, Galenus & alij Græci. Alteram quam priuatim Vincam peruincā alio nomine uocat Plinius. Sic autem, quod humi ſerpat, & ſe in modum funiculi porrigat uicina quæq; uinciens, appellat. *Plinio duplex Chamædaphne.*

FORMA.

Sarmenta oblonga habet, iunceæ craſsitudinis. Folium exiguum, Lauro figura & colore ſimile, multo tamen minus. Iam ſi quis imaginem & effigiem Clematidis daphnoidis exquiſitius exploret, ea deprehendet eſſe quæ hodie uulgò Vincaperuinca nominatur. Hæc enim humiles & graciles ſpargit iuncos, foliaq; Lauri figura & colore obtinet, multo tamen minora: flore hyacinthino ſeu in purpuram cœruleo, inodoro, rotundo, folijs quinque ſed continuis diſtincto. Ea etiam, ut Plinius ait, ſemper uiret, in modum lineę folijs geniculatim circundata. Hybernas ſua perpetua fronde texit coronas. *Vincaperuinca.*

LOCVS.

Gignitur pingui, umbroſo, lætoq; ſolo, ſed inculto, in agrorū uinearumq́; marginibus.

TEMPVS.

Hæc etſi nunquam non uireſcat, uere tamen duntaxat floreſcere uidetur, Martio potiſsimum menſe & Aprili.

TEMPERAMENTVM.

Siccitas in Clematide, Paulo Aegineta teſte, cæteris qualitatibus præualet. Id quod guſtus etiam oſtendit: guſtanti enim adſtrictionem quandam & amarorem habere uidetur. Adſtringit autem modicè, ſed fortiter amara eſt. Siccat itaque, at citra mordicationem.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Huius caules ac folia in uino pota, alui profluuia & dyſenterias ſiniunt. Veteri dolores cum lacte & roſaceo, aut cyprino in peſſo appoſita ſanant. Commanducata dentium

CLEMATIS
DAPHNOIDES.

Syngrün.

A dentium dolorem mitigant. Venenatorum morsibus impositа prosunt. Feruntur & aspidum morsibus cum aceto pota auxiliari.

EX GALENO.

Clematis daphnoides nequaquam est exulceratoria, neque acris, imò alui profluuijs & dysenterijs cum uino pota prodest, dentiúq; dolores mansa mitigat. Veteri doloribus in pesso admotum usui est, tantum abest ut urat aut ulceret.

EX PAVLO.

Clematis quibusdam Daphnoides, alijs Myrsinoides, nõnullis Polygonoides, sarmenta habet prælonga, crassitudine iunci, folium uerò Lauri. Siccandi facultate pollet, qua alui fluores, difficultates intestinorum, & dentium dolores finit. Contra uenenatorum morsus prodest.

APPENDIX.

Iam cõmemoratæ facultates satis ostendũt Clematida daphnoida esse Vincam peruincam: nam codex antiquus manuscriptus, quem in rebus dubijs lubens cito & sequor, easdem prorsus uires Peruincæ tribuit. Sanguinis enim è naribus profluuio mirũ in modum prodesse tradit. Item ijs qui sanguinẽ uomunt aut spuunt. In summa omnem sanguinis fluxum folia eius sistere asserit, ita ut euidentissimum sit Peruincam officinarum eandem esse cum Clematide hac nostra. Quibus etiam accedit pictura & descriptio eiusdem, quæ utraque adamussim Peruincæ nostræ respondent.

DE CARDAMO. CAP. CXXXV.

NOMINA.

B KAPΔAMON græcè, Nasturtiũ sativum latinè dicitur. Officinis latinum nomen retinuit. Barbari nostrę ætatis herbarij Cressionem hortensem uocant. Germanicè Gartenkreß dicitur. Cardamũ uerò Græcis nonnulli dictum esse arbitrantur, ἀπὸ τῆς καρδίας, quod cor foueat, & in synco pe illa, quam Cardiacam nominant, plurimum ualeat. Alij diuersa ratione usi, sic dictum quod caput edomet, quasi καρηδαμον, putant. Nam arcem mentis obsidens suo ferit acremento, & ignea ui præditum caput tentat. Sunt è Græcis qui παρὰ τὸ κόρας μύειν, id est, quod pupillas oculorum coëuntibus unà palpebris abscondat, ita dici censeant. Nam luminibus admotum subinde cogit conniuere. A quo, ut uolunt, euentu καρδαμύπτειν uerbum declinarunt, quod conniuere nostra lingua dicimus. Nasturtium autem appellatum est, Varrone & Plinio testibus, à naribus torquendis, quod odore & seminis acrimonia sternutamenta prouocet.

Cressio hortensis

Cardamum unde dictum.

καρδαμύπτειν

Nasturtiũ quare appellatum.

FORMA.

Nasturtium caulibus assurgit sesquipedalibus, statim à radice minutorũ foliorum pediculo, floribus candidis, semine per ramorum latera copioso, firmo, calycu lis orbicularibus contento, acri sapore.

LOCVS.

Passim in hortis satum prouenit.

TEMPVS.

Floret æstate, Iunio potissimũ mense. Sequenti tempore semine prægnans est.

TEMPERAMENTVM.

Nasturtij semen calefacit & desiccat ordine quarto. Herba quoque sicca similem semini facultatem possidet. Humida autem adhuc & uiridis propter aqueæ humiditatis admistionem multo inferior est, adeoq; sic mordacitas eius moderata est, ut cum pane ea uti liceat ceu obsonio.

NASTVRTIVM
HORTENSE.

Gartenkreß.

A VIRES. EX DIOSCORIDE.

Omnium ſemen calefacit, acre eſt, & ſtomacho inimicum. Aluum turbat. Lumbricos pellit. Lienem imminuit. Fœtus in utero enecat. Menſes cit. Venerem excitat. Sinapis & Erucæ ſemini ſimile eſt. Lepras & impetigines abſtergit. Lienem illitum cum melle extenuat & reprimit, & fauos expurgat. Sorbitionibus incoctum ea quæ in pectore ſunt educit. Potum ſerpentibus aduerſatur. Suffitu eaſdem fugat. Capillos deciduos continet. Carbunculos rumpit ad ſuppurationem ducens. Iſchiadicis cum polenta & aceto illitum confert. Oedemata & inflammationes diſcutit. Furunculos cum muria illitū ad ſuppurationes ducit. Herba omnia eadem, ſed minore effectu, poteſt.

EX GALENO.

Naſturtij ſemen adurentis eſt facultatis particeps ſicut Sinapi. Proinde coxendicis & capitis dolores, atqueadeò quodcunque rubrificationē poſtulat, eo perinde atque Sinapi excalefaciunt. Miſcetur quoq; remedijs quæ exhibentur aſthmaticis, tanquam id quod craſſos humores ualenter incidere ualet, uelut & Sinapi. Nam per omnia ei ſimile eſt.

EX PLINIO.

Naſturtium Venerem ſtimulat, animum exacuit, aluum purgat. Detrahit bilem potum in aqua decem denariorū pondo. Cum lomento ſtrumis illitum, opertumq; Braſsica, præclarè medetur. Capitis uitia purgat, uiſum clarificat. Cōmotas mentes ſedat ex aceto ſumptū. Lienem ex uino potum, uel cum fico extenuat. Tuſſim ex melle, ſi quotidie ieiuni ſumant. Semen ex uino omnia inteſtinorū animalia expellit, efficacius addito Mentaſtro. Prodeſt & contra ſuſpiria cum Origano & uino dulci. Pectoris doloribus decoctum in lacte caprino. Panos diſcutit cum pice,
B extrahitq; corpori aculeos. Et maculas illitum ex aceto. Contra carcinomata adijcitur ouorum albūm. Et lienibus illinitur ex aceto. Infantibus uerò è melle utiliſsimè. Seſtius adijcit hoc ſerpentes fugare, ſcorpionibus reſiſtere. Capitis dolores contritum, & alopecias emendare addito Sinapi: grauitatē aurium trito impoſito auribus cum fico. Dentium dolores infuſo in aures ſucco. Porriginem & ulcera capitis cum adipe anſerino. Furunculos concoquit cum fermento. Carbunculos ad ſuppurationē perducit & rumpit. Phagedænas ulcerum expurgat cum melle. Coxendicibus & lumbis cum polenta ex aceto illinitur. Item licheni & unguibus ſcabris: quippe natura eius cauſtica eſt.

DE CRINO▸ CAP▸ CXXXVI▸

NOMINA.

PINON καὶ λείριον Græcis, Lilium ſiue Iunonis roſa Latinis, Lilium album officinis, weiß Lilgen/ oder Gilgen Germanis dicitur. Veteres Græcorū poëtæ fingunt è Iunonis lacte reſperſa terra natum Lilium. *Iunonis roſa quare dictum Liliū.* Nanq; cum Hercules puer, quem ex Alcmene ſuſtulerat Iupiter, Iunonis dormientis uberibus admotus eſſet, & lacte ſe repleſſet, poſt ſuctum digreſſus mamma lacte copioſe profluxit. Quod in cœlo à puero uago & incerto ſuctu perfuſum eſt, lacteam effecit uiam: quod humi ſparſum eſt, Lilium lacteo flore nitentē creauit, unde roſa Iunonis dictum.

FORMA.

Lilium caule ſimplici, raro duplici, tricubitali, comoſo, foliis longis, Satyrij effigie, ex herbaceo nitentibus, flore eximij candoris, foliis foris ſtriatis, & ab anguſtijs in latitudinem ſe paulatim laxantibus, forma calathi, reſupinis per ambitum labris, luteis emicantibus ex fundo calycis apicibus, alterius quàm flos odoris, conſtat.

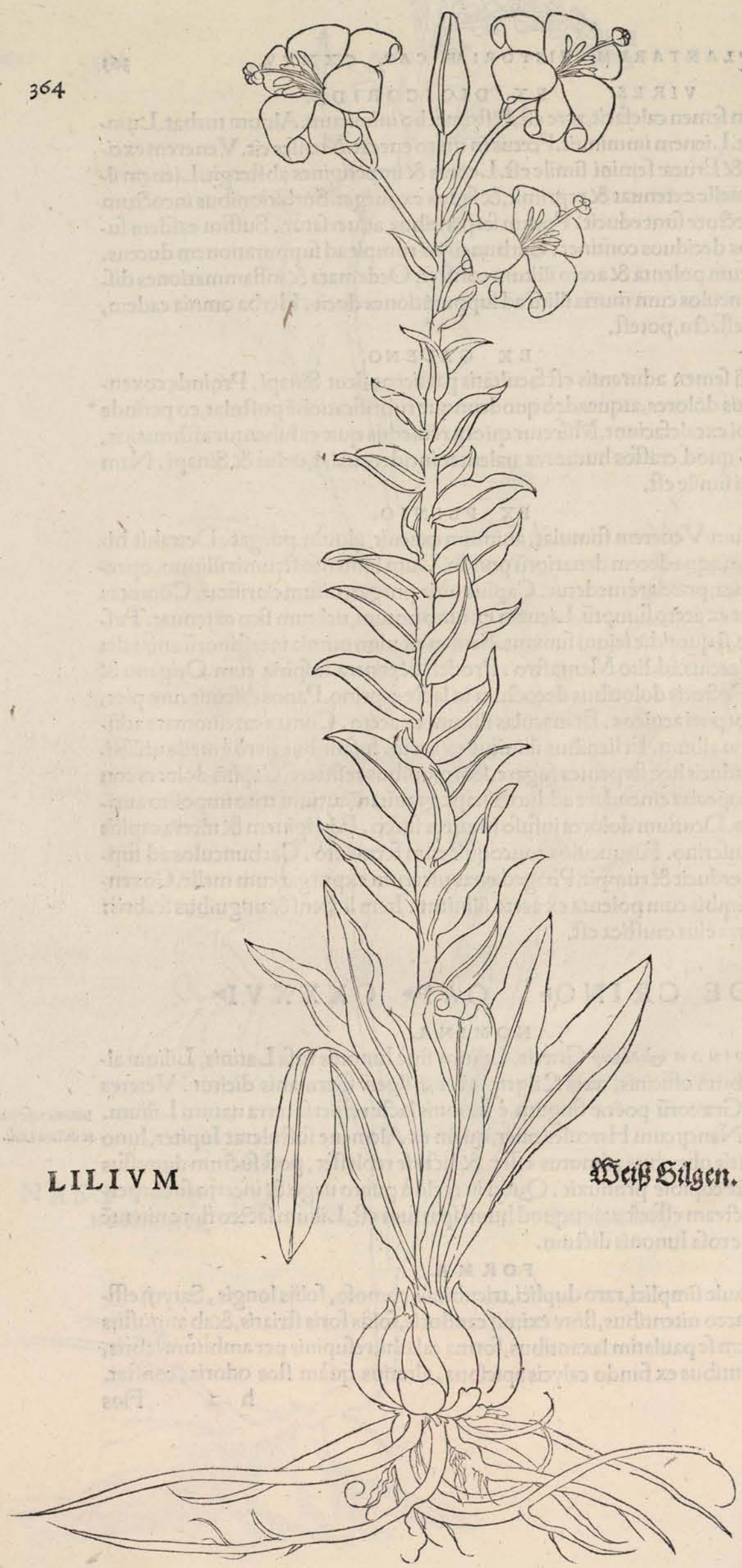

LILIVM

Weiß Gilgen.

SCD Lyon 1

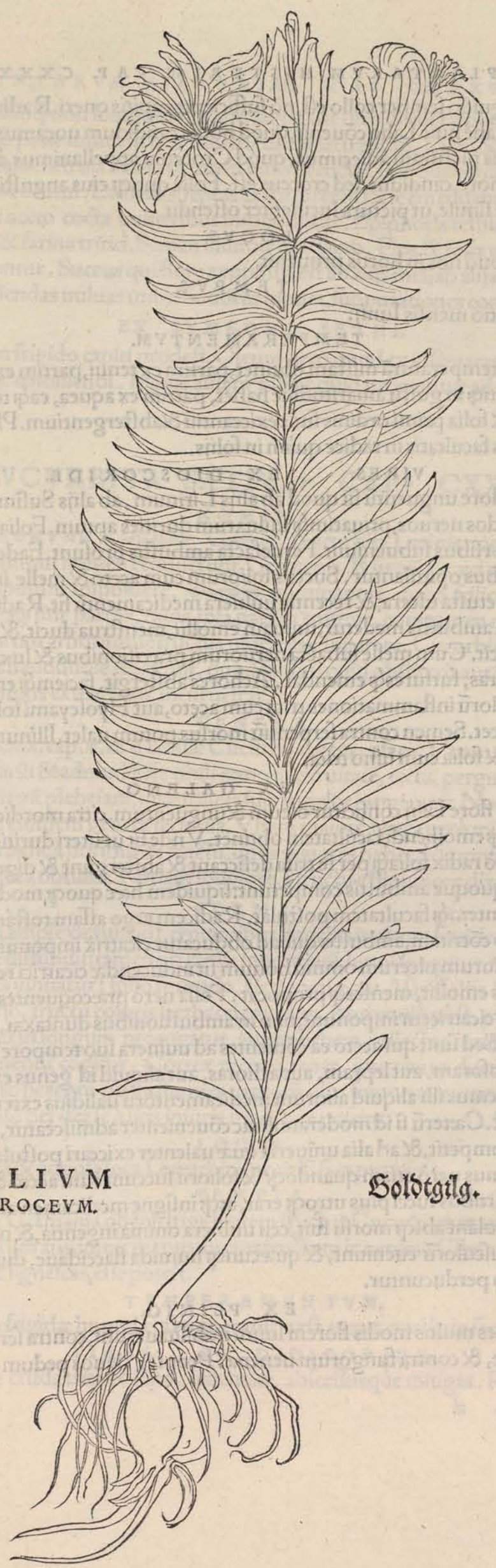

LILIVM
CROCEVM.

Goldtgilg.

C Flos ille languido ſemper collo eſt, nõ ſufficiente capitis oneri. Radix bulboſa. Hęc deſcriptio planè huic Lilio cõuenit, quod hodie candidum uocamus. Nos alterius etiam generis picturam adiecimus, quod Croceum appellauimus, à flore eius, qui non, ut in priore, candidus, ſed croceus eſt. Folia quoq; eius anguſtiora ſunt quàm prioris, aliàs ſimile, ut pictura luculenter oſtendit.

LOCVS.

Paſsim apud nos in hortis prouenit.

TEMPVS.

Floret initio menſis Iunij.

TEMPERAMENTVM.

Lilij flos temperaturã miſtam obtinet, partim ex tenui, partim ex terrena eſſentia, ex qua utiq; in guſtu amaritudinẽ habet, partim ex aquea, eaq; temperata. Radix autem & folia primi ordinis ſunt exiccantiũ & abſtergentium. Plus tamen ineſt abſtergentis facultatis in radice quàm in folijs.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Lirinum oleum. Ex Lilij flore unguentũ fit quod ab alijs Lirinum, ab alijs Suſinum appellatur, ad emolliendos neruos, priuatimq; uuluarum durities aptum. Folia herbę illita, ſerpentium morſibus ſubueniunt. Feruefacta ambuſtis proſunt. Eadem in aceto condita uulneribus opitulantur. Succus foliorum cum aceto & melle in æreo uaſe coctus, cõtra uetuſta ulcera, & recentia uulnera medicamentũ fit. Radix aſſa, aut cum roſaceo trita ambuſtis medetur, uuluam emollit, menſtrua ducit, & ulceribus cicatricem indũcit. Cum melle ſubacta neruorum præciſionibus & luxatis auxiliatur. Alphos, lepras, furfuresq; emendat. Achores abſtergit, faciemq; emendat & erugat. Teſticulorũ inflammationes trita cum aceto, aut Hyoſcyami folijs, & farina tri
D ticea demulcet. Semen contra ſerpentiũ morſus potum ualet. Illinuntur ſacris ignibus ſemen & folia cum uino trita.

EX GALENO.

Quod ex flore Lilij conficitur oleum & unguentum, citra mordicationem digerendi ſimulq; emolliendi facultatem obtinet. Vnde fit ut uteri duritiebus ſit aptiſsimum. Porrò radix foliaq; per ſe trita deſiccant & abſtergunt & digerunt moderatè: proinde quoque ambuſtis competunt: ſiquidem hæc quoq; moderatè deſiccantem extergentemq; facultatem poſtulãt. Radicem ergo aſſam toſtámue, ac deinde cum roſaceo cõtritam, ambuſtis quoad obducatur cicatrix imponunt: quippe cum alioqui & aliorum ulcerum omniũ bonum ſit inducendæ cicatrici remediũ. Quinetiam uteros emollit, menſesq; prouocat. Folia uerò præcoquentes, & ipſa ad obductam uſq; cicatricem imponunt, non in ambuſtionibus duntaxat, ſed alijs quoq; uulneribus. Sed ſunt qui aceto ea cõdientes ad uulnera ſuo tempore utant. Quum alphos, aut pſoram, aut lepram, aut achoras, aut aliquid id genus extergere uolumus, cõmiſcemus illi aliquid aliorum medicamentorũ ualidius extergentiũ, cuiuſmodi mel eſt. Cæterũ ſi id moderatè illi ac cõuenienter admiſceatur, & ad neruorũ diuiſiones competit, & ad alia uniuerſa quæ ualenter exiccari poſtulant abſq; morſu. Impoſuimus uerò etiam quandoq; & foliorũ ſuccum cum aceto & melle coctũ. Quinque partibus ſucci plus utroq; erat, atq; inſigne medicamen ad omnia ea quę exiccari poſtulant abſq; morſu fuit, ceu uulnera omnia ingentia, & maximè quæ in capitibus muſculorũ eueniunt, & quæcunq; humida flaccidáue, diuturna & ægrè ad cicatricem perducuntur.

EX PLINIO.

Lilij radices multis modis florem ſuum nobilitauerunt, contra ſerpentium ictus ex uino potæ, & contra fungorum uenena. Propter clauos pedum in uino decoquuntur,

A quuntur, triduoq; non ſoluuntur. Cum adipe aut oleo decoctæ pilos aduſtis reddunt. E mulſo potæ inutilem ſanguinem cum aluo trahunt. Lieni & ruptis & uulſis proſunt. Et menſtruis fœminarum in uino decoctæ. Impoſitæq; cum melle neruis præciſis medentur. Lichenas, lepras & furfures in facie emendant. Erugant corpora. Folia in aceto cocta uulneribus imponuntur. Epiphoris teſtiũ in melle cum Hyoſcyamo & farina tritici. Semen illinitur igni ſacro. Flos & folia ulcerum uetuſtati imponuntur. Succus qui flore expreſſus eſt ab alijs mel, ab alijs ſyrium uocatur, ad emolliendas uuluas utilis. Sudores mouet, ſuppurationes concoquit.

EX SYMEONE SETHI.

Odoratum frigido capiti prodeſt. Oleum uerò quod ex ipſo paratur, uim habet diſcutiendi & emolliendi. Huius autem radice quidam utuntur ad uulnerum ſanationem.

DE CVCVRBITA SATIVA. CAP. CXXXVII.

NOMINA.

ΚΟΛΟΚΥΝΘΑ ἐδώδιμος Græcis, Cucurbita Latinis uocatur: officinæ latinum nomen retinuerunt. Germanis Kürbß. Græci ex aduerſo uocabulum impoſuere, κολοκώθην nominantes, quod ſcilicet pumili breuesq; ſint partus, quos ipſa paſsim enititur, cum tamen corporis mole omnes herbarum arborúmue fructus uideantur ſuperare. Cucurbitã uerò Latini à concuruatu hauddubiè dixerunt, quod facilè ſi quid obſtiterit aut fuerit impedimento quo minus extendatur, incurueſcat.

κολοκώθα quaſi rotunda nominata.

Cucurbita cur dicta.

GENERA.

B Plinius lib. xix. cap. v. duo ſatiuæ Cucurbitæ genera facit. Vnam camerariã uocatam, quæ facili & admodũ flexibili ramorũ curuitate, tecta, pergulas & teſtudines operit. Alterã plebeiam, quæ ſcilicet ſuis flagellis humi repit. Nos ad formã reſpicientes tria eiuſdem genera fecimus. Vnam maiorẽ, altera uerò minorem. Maiorem uocauimus ſic à floribus & fructu, quos maiores habet. Minorem contrà, quę prædicta minora obtinet. Tertiam longiorẽ, à fructu oblongiore diximus.

FORMA.

Cucũrbita amplexicaulis eſt, reptantibus flagellis in altum ſcandens, in ramosq; uitis modo ſe diffundit: tamen ob caulis infirmitatẽ, humi ſpargitur, ni propius adſit cui caducus innitatur: folio rotundo, Perſonatiæ aut Aſari foliſs haud diſſimili: flore candido, fructu coloris herbacei primum, flaui paulò pòſt, pyri forma turbinato, qui aut in longum prorogatur, aut in orbem collectus intumeſcit, aut in breue craſſamentũ cogitur. Cortex recenti tener, inueterato durus, quo carne prius exinanito peregrè proficiſcentes urceorũ uice frequenter utuntur in eo uina condentes, quo per iter ſe à ſitis iniuria uindicare poſsint.

LOCVS.

Amat rigua & aquoſa loca Cucurbita, nec niſi ſata prouenit.

TEMPVS.

Tardius in Germania ob ſoli frigiditatem fructus Cucurbitæ matureſcit, ideoq; uix ante exactum autumnũ maturum eius fructum inuenies. Cibus autem quotidianus, donec ligneſcat, eſſe poteſt.

TEMPERAMENTVM.

Cucurbita frigidæ humidæq; temperaturæ eſt, utraq; qualitate ſecundi ordinis.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Cucurbita cruda trita & illita, œdemata, abſceſſusq́e mitigat. Ramenta eius

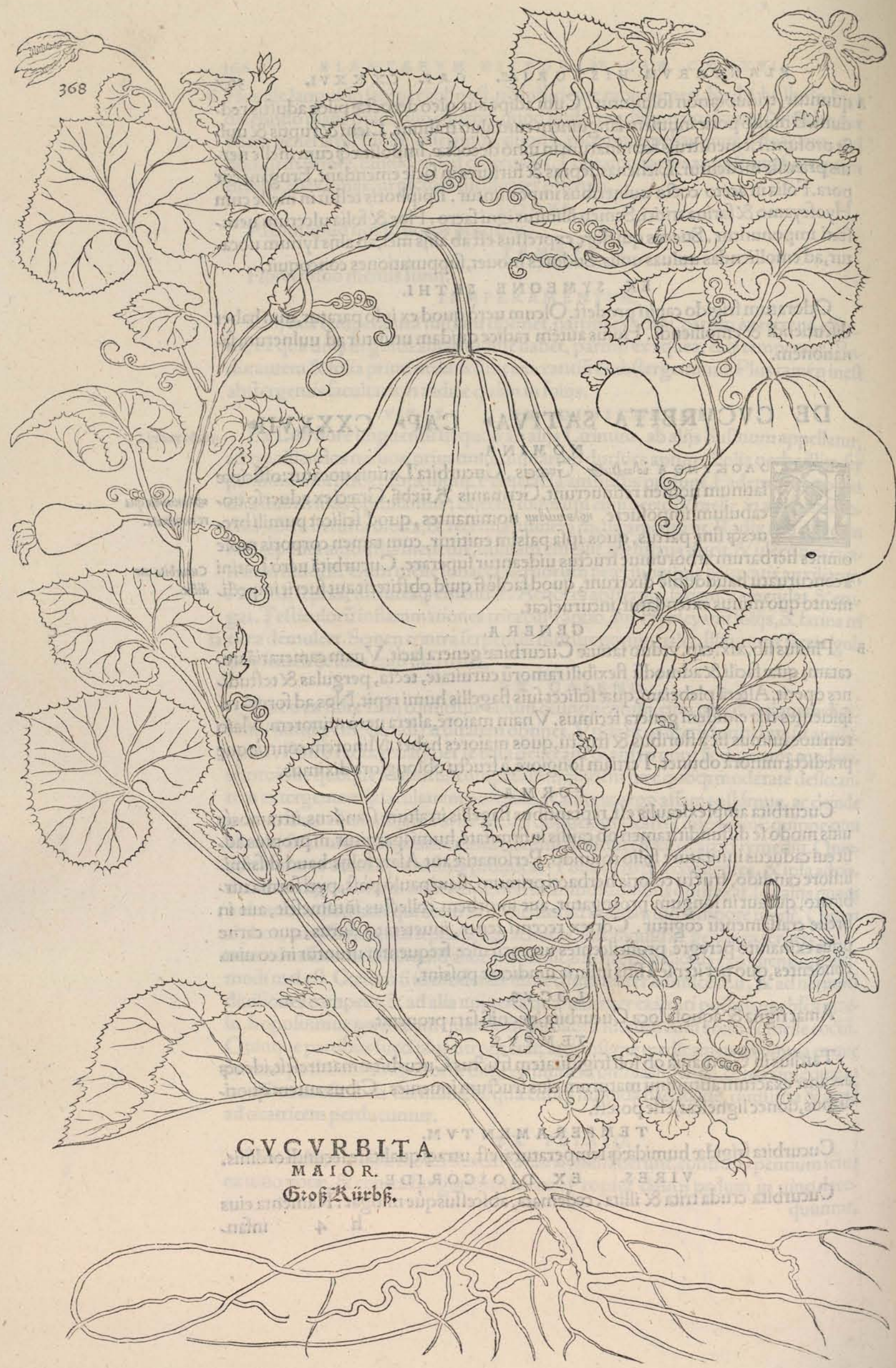

CVCVRBITA
MAIOR.
Groß Kürbß.

SCD Lyon 1

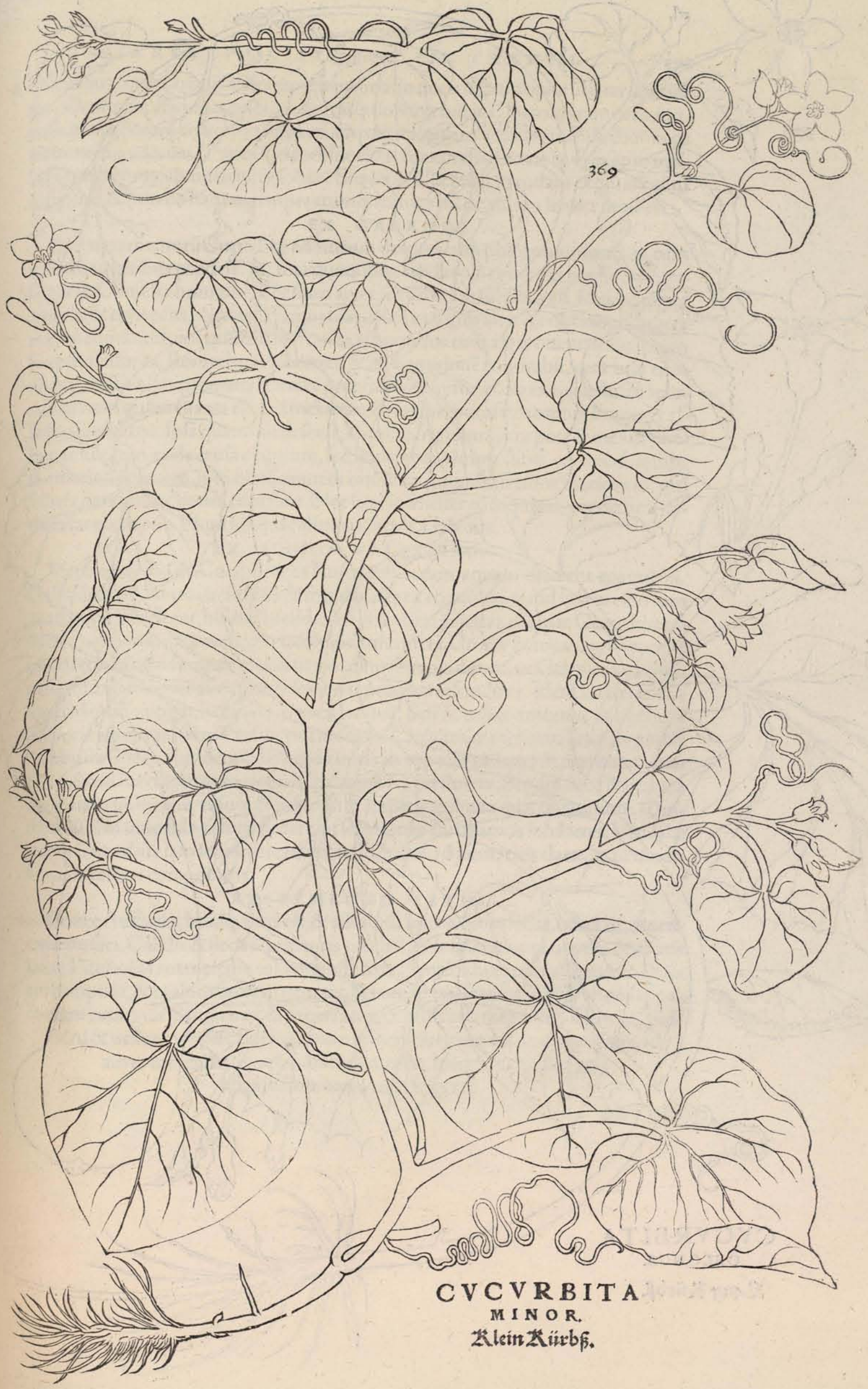

CVCVRBITA
MINOR.
Klein Kürbß.

SCD Lyon 1

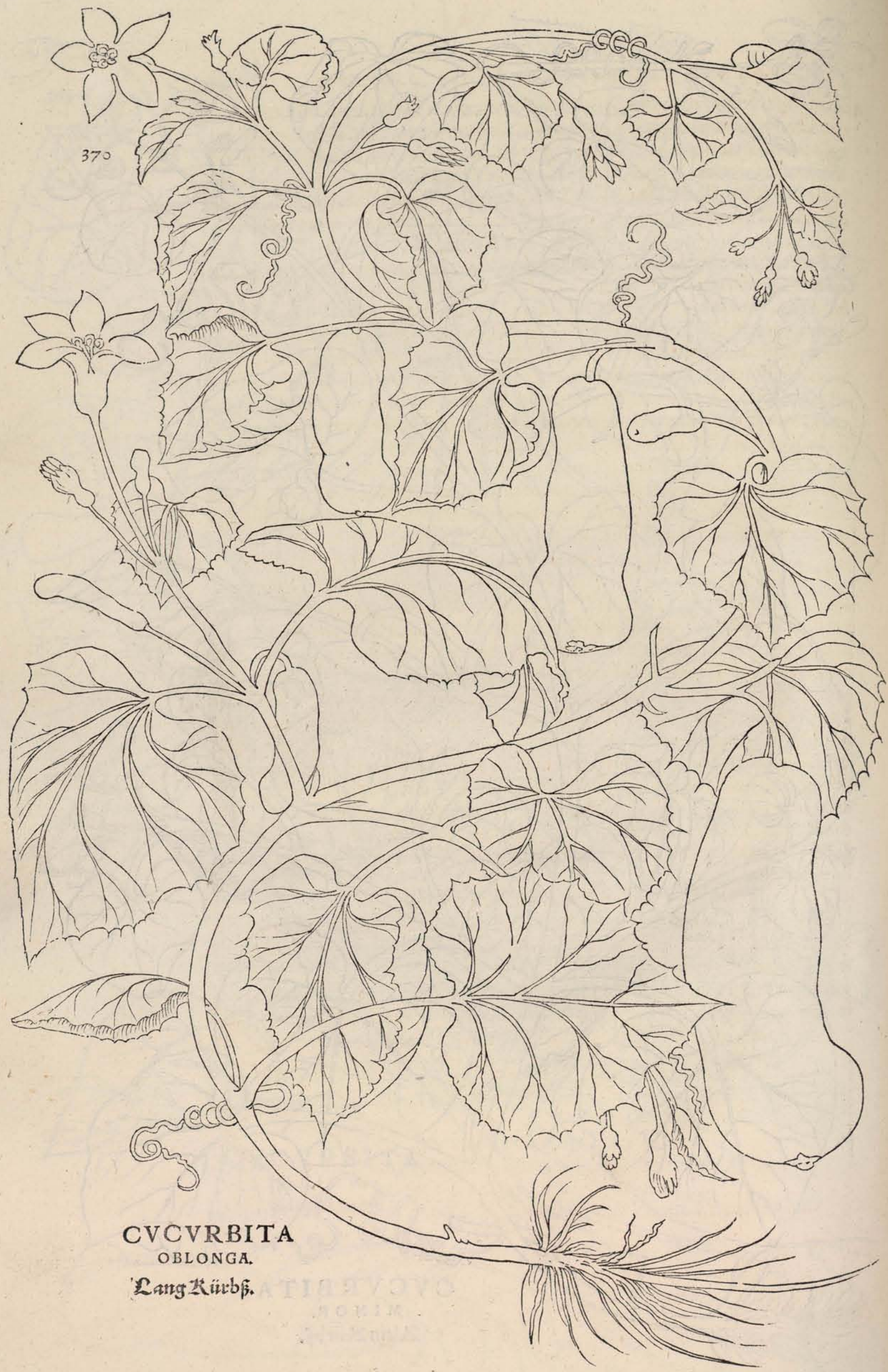

CVCVRBITA
OBLONGA.
Lang Kürbß.

SCD Lyon 1

A infantibus contra capitis ardorem, quam siriasin uocant, in sincipite utiliter illinuntur. Oculorũ inflammationes, podagrasq; similiter iuuant. Succus è ramentis contusis per se, & cum rosaceo instillatus, aurium doloribus auxiliatur. Adustiones cutis inunctus adiuuat. Totius Cucurbitæ elixæ & expressæ succus cum exiguo melle & nitro potus, aluum leniter soluit. Si quis in Cucurbitã crudam excauatã uinũ infundat, & sub dio habeat, temperatumq; ieiunus bibat, aluum leniter molliet.

EX GALENO.

Succus ramentorũ Cucurbitę ad aurium dolores cum phlegmone iunctos, cum rosaceo utentibus prodest. Sic tota quoq; illita calidas phlegmonas mediocriter refrigerat. Comesta humida est, & sitim arcet. Cruda cibo insuauis est, stomacho pernicioſa, & concoctu planè inexpugnabilis, adeò ut si quis alterius cibi inopia ingere re eam cõpellatur, ceu quidam iam ausus est, pondus cum algore uentriculo incumbere sit sensurus, stomachumq; euertet, & ad uomitionẽ concitabit, quæ una eum ab urgentibus symptomatis liberare potest. Hanc igitur, aliaq; ex fugacibus cõplura, aut mox quàm elixata est, aut frictam in sartagine, aut assam omnes homines esse consueuerunt. Ipsa quantum in se est, humidũ frigidumq; corpori alimentũ præbet, ac idipsum ea de causa exiguum, sed leuiter per aluum subit, cum ob suæ substantiæ lubricitatem, tum ob cõmunem omnium humidorũ ciborũ rationem, qui scilicet citra adstrictiones tales sunt. Nec sanè infeliciter cõcoquitur, modo non anteuertat corruptio. Plura lib. ij. de aliment. facult. Galenus.

EX PLINIO VALERIANO.

Veteres medici de Cucurbita ita senserunt, ut eam aquam dicerent coagulatã. Galenus humidæ putat uirtutis & frigidæ, idq; ex eo probat, quod ipsa in cibo sumpta stomachũ relaxat, bibendi desideria non excitat. Cætera etiam in Cucurbita talia ut apertè frigidæ potestatis exempla demonstret. Crudæ & tritæ leniunt omnẽ tumorem. In cibo sumptæ molliunt uentrem. Succus earum, ut Galenus ait, ad cõpescendum uelociter auriculæ dolorem tepefactus infunditur. Idem succus & dolorem dentiũ mitigat, si diutius in ore teneatur. Sed & rosaceo mixtus, & unctioni corporis admotus, febriũ restinguit ardores. Cinis aridæ corticis efficaciter potest combusta sanare. Eundem cinerẽ didicimus ab expertis uulnera in uerretro iam in putredinem uersa purgare, & ad cicatricem usq; perducere. Semini sicco illa uis traditur, ut in puluerem tusum & insperſum impleat uulnera quæ cauata sunt. Quidam illud in uino bibendum dedere, ut solutiones alui fluentis inhiberet. Viticulæ quoq; Cucurbitę iam senescentes cum passo & aceto dysentericis datæ, miro modo saucia intestina componunt.

EX SYMEONE SETHI.

Concoctu facilis, boniq; succi est, & admodũ nutrit. Sitim sedat, urinã cit, & uentrem mouet. Calidis & siccis tẽperaturis prodest, & inflãmationes uentris & iecoris sedat. Pituitosos autem lędit, colicosq; affectus. Si malos humores assequitur, ab ijs corrumpitur, & malum succum generat. Semen genitale minuit, & Veneris appetentiam extinguit. Sanguis ex ea procreatus, consistentia tenuis est. Thoraci, pulmoni & uesicæ prodest. Succus ramentorum eius, cum rosaceo impositus, ad aures inflammatione laborantes confert. Integra uerò illita, calidas inflammationes refrigerat.

DE CO-

COLOCYNTHIS

Coloquint.

SCD Lyon 1

A

NOMINA.

ΚΟΛΟΚΥΝΘΙΣ Græcis, ſylueſtris Cucurbita Latinis, Coloquintida barbaris & officinis, Germanis wilder Kürbß/ uel Coloquint appellatur. Sic autem nominata eſt, quaſi parua Cucurbita. Nam ſi eius fructum cum fructu ſatiuæ contuleris, quantitate longe minor erit, ac pilæ forma in orbem coactus. *Coloquintida.* *Colocynthis unde dicta.*

FORMA.

Viticulas foliaq; per terram ſtrata emittit, ſatiuo Cucumeri, ei nimirum quem Citrulum hodie officinæ uocant, ſimilia, diuiſuris ſciſſa, fructum rotundũ, mediocri pilæ ſimilem, uehementer amarum, fungoſa candidaq; intus medulla: flores, quod Dioſcorides omiſit, palleſcentes ac luteos, Cucumeri iam nominato ſimiles.

LOCVS.

In Germania ſua ſponte non naſcitur, ſata tamen prouenit, ſed rariſsimè perfectionem attingit, quod frigidior ſit eius terra quàm quod in ea fructum proferre poſsit. In orientalibus enim & calidioribus locis nata ad nos defertur.

TEMPVS.

Eius flores in fine ferè æſtatis, fructus autem extremo autumno apparent, qui primum quidem herbacei, mox pallidi fiunt. Legendi uerò ſunt cum cœperint in pallidiorem colorem demutari. Et durat integris natura & uiribus ad quinq; annos.

TEMPERAMENTVM.

Calefacit & deſiccat in tertio ordine.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Medulla fructus purgandi uim habet, quatuor obolorum pondere cum mulſa aqua ſumpta, & cum nitro, myrrha & melle coacta in catapotium. Arefactæ pilæ
B tritæ, utiliter miſcentur clyſteribus iſchiadicorum, reſolutionis neruorum, & colico dolore affectorum, pituitam, bilem & ſtrigmenta, interdum etiam cruenta educentes. Appoſitæ fœtus enecant. Dentium dolores, ſi quis repurget hanc, & luto oblinat, & in aceto nitroq; inferueſcat, & ad colluendos dentes det, tollit. Si uerò quis aquam mulſam aut paſſum in ea decoxerit, & ſub dio refrigeratum bibendum dederit, craſſos humores & ſtrigmenta purgat. Stomacho ſupra modum aduerſatur. Sedi etiam ex ea balani ſubijciuntur, ad excrementa eijcienda. Quinetiã uirentis ſucco, iſchiadici utiliter perfricantur.

EX GALENO.

Colocynthis guſtu amara eſt. Sed quæ amariſsimo dum potatur adſunt opera medicamento, ea euidenter efficere nequit, ob purgatoriam facultatem quam ualidam in ſe continet, nimirum cum ijs quæ expurgat, per aluum & ipſa excerni præuertens. Viridis ipſius ſuccus intritus iſchiadicis prodeſt.

EX PLINIO.

Herbacea arefacta per ſe inanit aluum. Infuſa quoque clyſteribus inteſtinorum omnium uitijs medetur, & renum, & lumborum, & paralyſi eiecto ſemine. Aqua mulſa in ea decoquitur ad dimidias, ſic tuſsienti infunditur obolis quatuor. Prodeſt & ſtomacho, farinæ aridæ pilulis cum decocto melle ſumptis. In morbo uerò regio utiliter ſemina eius inſumuntur, & protinus aqua mulſa. Carnes eius cum abſinthio & ſale dentium dolorem tollunt. Succus uerò cum aceto calefactus mobiles ſiſtit. Item ſpinæ & lumborum ac coxarum dolores, cum oleo ſi infricetur. Præterea, mirum dictu, ſemina eius ſi fuerint pari numero adalligata febribus, ſanare dicuntur quas Græci periodicas uocant.

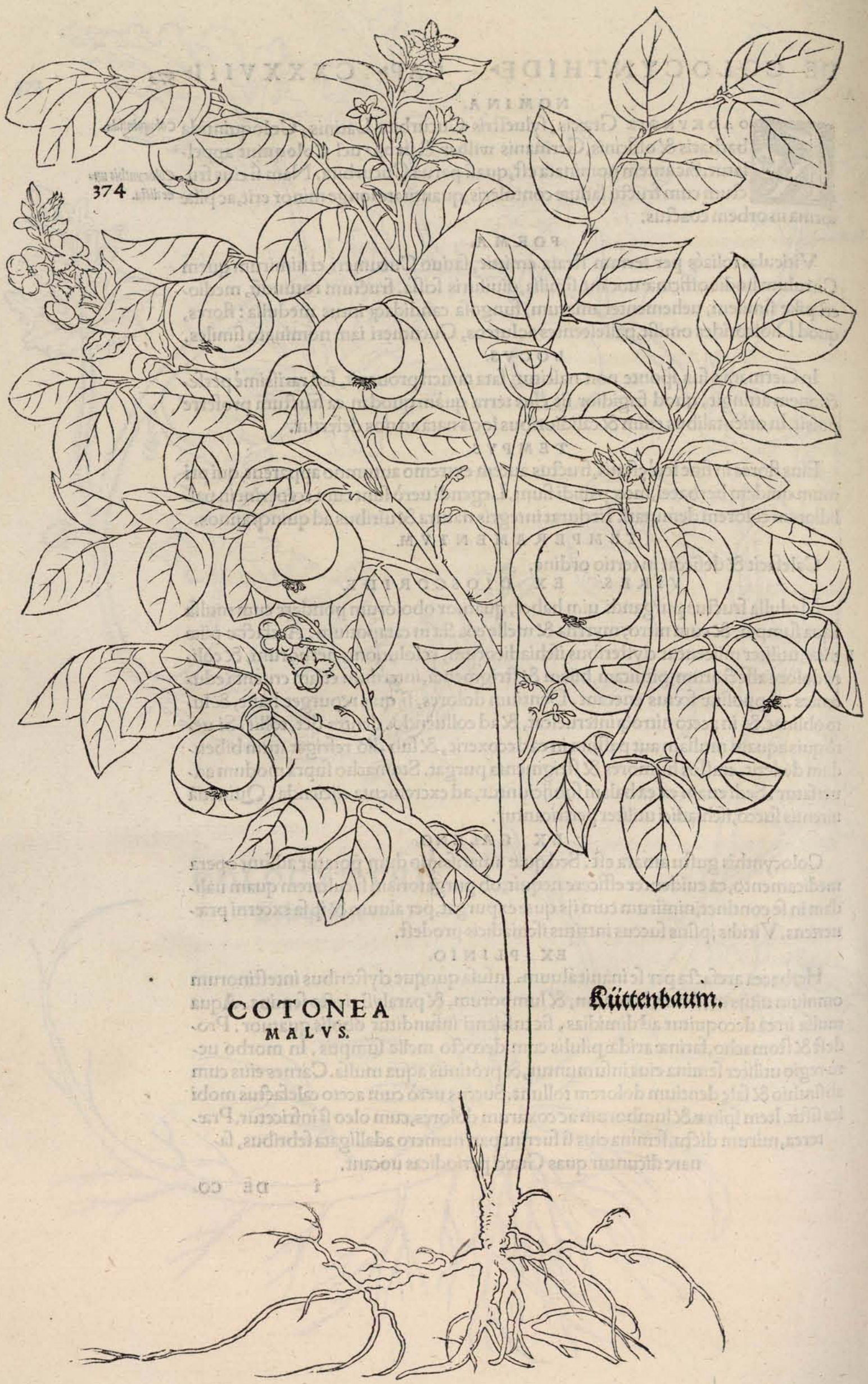

COTONEA
MALVS.

Küttenbaum.

SCD Lyon 1

A

NOMINA.

ΚΥΔΩΝΙΑ μηλέα Græcis, Mâlus Cotonea & Cydonia Latinis, officinis Citonia, Germanis Küttenbaum nominatur. Cydoniam uerò Græci à Cydone Cretæ oppido, unde primum aduecta est, dixerunt. Cotonea uerò à Sidonte Corinthi uico nominata est. Sunt tamen qui sic uocatam uelint, quod mâla eius lana quadam tegi uideantur, quæ coton dicitur. Atqui in re non admodũ magni momenti, parum refert utram amplectaris sententiã.

Cydonia unde dicta.

Cotonea.

GENERA.

Cotoneæ arboris mâla Dioscoride & Galeno autoribus duûm sunt generum. Alia enim minora, rotunda, odoratioraq; sunt, quæ uera Cotonea appellantur. Alia autem maiora, dulciora, ac minus acerba, Galeno in fine libri sexti de tuenda sanitate teste, Struthea nuncupantur.

Struthea.

FORMA.

Arbor notior est quàm ut debeat repręsentari. Mâlo uulgari haud dissimilis est, nisi quod infra magnitudinem illius subsidet, fructu scilicet incuruatos deprimente ramos, prohibenteq; parentem crescere. Folium quoque eius angustius à terra albicat. Poma tenui lanugine pubescunt, & incisuris crispantur, ut pictura affabre ostendit.

LOCVS.

In cultis & hortis prouenit. Locum tamẽ peculiariter & frigidum & humidum desiderat. Si in calido statuitur, assidua irrigatione illi succurri opus est: fert tamen mediocris situs, inter frigoris & caloris naturam, statum. Planis & decliuis gaudet.

TEMPVS.

Autumno poma eius matureſcunt.

B

TEMPERAMENTVM.

Mâla Cotonea frigido & terrestri temperamento donata sunt, propterq; uincentem adstrictionem minus cæteris mâlis humida existunt. Frigida itaque sunt primo ordine, & ſicca ſecundo.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Cotonea stomacho accõmodata sunt, urinam mouent. Tosta mitiora fiunt. Cœliacis, dysentericis, purulenta excreantibus, cholericis prosunt, præsertim cruda. Maceratorũ liquor potus stomachi atque alui fluxionibus opitulatur. Succus crudorum assumptus orthopnoicis auxilio est. Decocto eorum sedes & uuluæ procidentes proluuntur. Quæ melle condiuntur, urinam cient, mel autem naturam eorum induit: quippe adstringens & conspissans obstruénsue fit. Quæ autem cum melle coquuntur, stomacho utilia sunt, & gustu iucunda, minus autem cõstringunt. Cruda cataplasmatis miscentur ad cohibendam aluum, contraq; stomachi subuersionem & ardorem, mammarum inflammationes, lienes induratos & cõdylomata. Fit uinum ex ijs tusis & expressis, sed quo perduret, sedecim sextarijs succi, unus mellis adijcitur, alioqui acescit. Prodest autem ad omnia quæ dicta sunt. Vnguentum etiam ex ipsis cõficitur, quod Melinum appellat, quo utimur quando adstringenti oleo opus est. Eligi oportet uera, quæ parua, rotunda & odorata sunt. Struthea autem uocata & magna, minus utilia. Flos & uiridis & siccus cataplasmatis utilis, ijs potissimum quæ adstrictionem desiderant conueniens. Inflammationibus oculorum, sanguinis reiectionibus, alui fluxionibus, mensiumq; impetui cum uino potus prodest.

Vnguentum melinum.

EX GALENO.

Eximium quid Cotonea præ alijs mâlis possident: nam & plus adstringunt, & durabilem succum habent, si cocta cum melle asseruare quis cupiat. Aliorũ succus

C repoſitus aceſcit, utpote frigida humiditate multa redundans. Strutheorum quoq; ſuccus perennare poteſt ubi recte fuerit præparatus, quemadmodũ & Cotoneorum: uerũ hic minus ſuauis & iucundus eſt, maximeq; adſtringit, ita ut huius quoque aliquando uſus ſit idoneus ad uentris maiorem in modum diſſoluti robur reſtituendum.

EX PLINIO.

Cotonea cocta ſuauiora. Cruda tamen duntaxat matura, proſunt ſanguinẽ excreantibus, ac dyſentericis, cholericis, cœliacis. Non idem poſſunt decocta, quoniã amittunt cõſtringentem illam uim ſucci. Imponunt & pectori in febris ardoribus, & tum decoquuntur in aqua, ad eadem quæ ſupraſcripta ſunt. Ad ſtomachi autem dolores cruda decoctáue cerati modo imponuntur. Lanugo eorum carbunculos ſanat, cocta in uino, & illita cum cera. Alopecijs capillum reddunt. Quæ ex ijs cruda in melle cõdiuntur, urinam mouent. Mellis autem ſuauitati multum adijciunt, ſtomachoq; id utilius faciunt. Quæ uerò in melle condiuntur cocta, quidam ad ſtomachi uitia trita cum roſaceo folijs decoctis dant pro cibo. Succus crudorum lienibus, orthopnoicis, hydropicis prodeſt. Item mammis, condylomatis, uaricibus. Flos & uiridis & ſiccus, inflammationib. oculorum, excreationibus ſanguinis, menſibus mulierum. Fit & ſuccus ex ijs mitis, cum uino dulci tuſus, utilis & cœliacis & iecinori. Decocto quoque eorum fouentur, ſi procidant uuluæ & interanea. Fit & oleum ex ijs, quod Melinum uocauimus, quoties nõ fuerint in humidis nata. Minus utilia Struthea, quamuis cognata.

EX SYMEONE SETHI.

Stomachũ adſtringunt & corroborant, & ante cibum ſumpta uentrẽ cohibent, urinam prouocant. Si ad ſatietatẽ edantur, difficulter cõcoquuntur. Dulcia minus
D adſtringũt, acida uerò magis, uomitumq; compeſcunt. Poſt cibum ſumpta uentrẽ mouent: ſed quibus eſt imbecilla facultas uentris retentrix, & excretrix ualida, plus cibi accipiant. Manſa à potu, uini uaporẽ in caput diſtribui prohibent. Si qua prægnans, ut fertur, crebrius hæc comedat, puerum induſtrium & uerſutum pariet.

DE CASTANEA. CAP. CXL.

NOMINA.

Castaneæ unde dictæ.

KΑΣΤΑΝΑ, ἡ διὸς βάλανος, ἡ σαρδιανὰ βάλανος, ἡ λόπιμος Græcis: Caſtanea, Sardiana glans, Iouis glans, Nuxq; caſtanea Latinis appellatur. Germanis noſtris Caſtani/uel Keſten uocant. Caſtaneæ autem à Caſtano Magneſiæ oppido, unde primum aduectæ ſunt, nominatas eſſe cõſtat. Sardianæ uerò glandes, quoniam in Sardinia optimæ naſcantur.

Sardianæ glandes.

FORMA.

Arbor eſt uulgò cognita, Iuglandi haudquaquam diſſimilis, folio tantum ueno ſiore & fimbriato. Nux quam producit intus ſolida, & plurimum plana, triplici tegminis ambitu ſepta, membrana primum amara, mox lento cortice, demum echinato calyce.

LOCVS.

Puram & reſolutã terram deſiderat, opacoq; & ſeptentrionali cliuo lætat. Montes & ualles diligit. In pleriſq; Germaniæ locis copioſiſsima prouenit.

TEMPVS.

Ineunte uere germinat, ſeriusq; Vergiliarum occaſu fructificat.

TEMPERAMENTVM.

Adſtringit & exiccat Caſtanea haud ſecus quàm aliæ glandes. Calida uerò & ſicca eſt primo ordine.

VIRES.

SCD Lyon 1

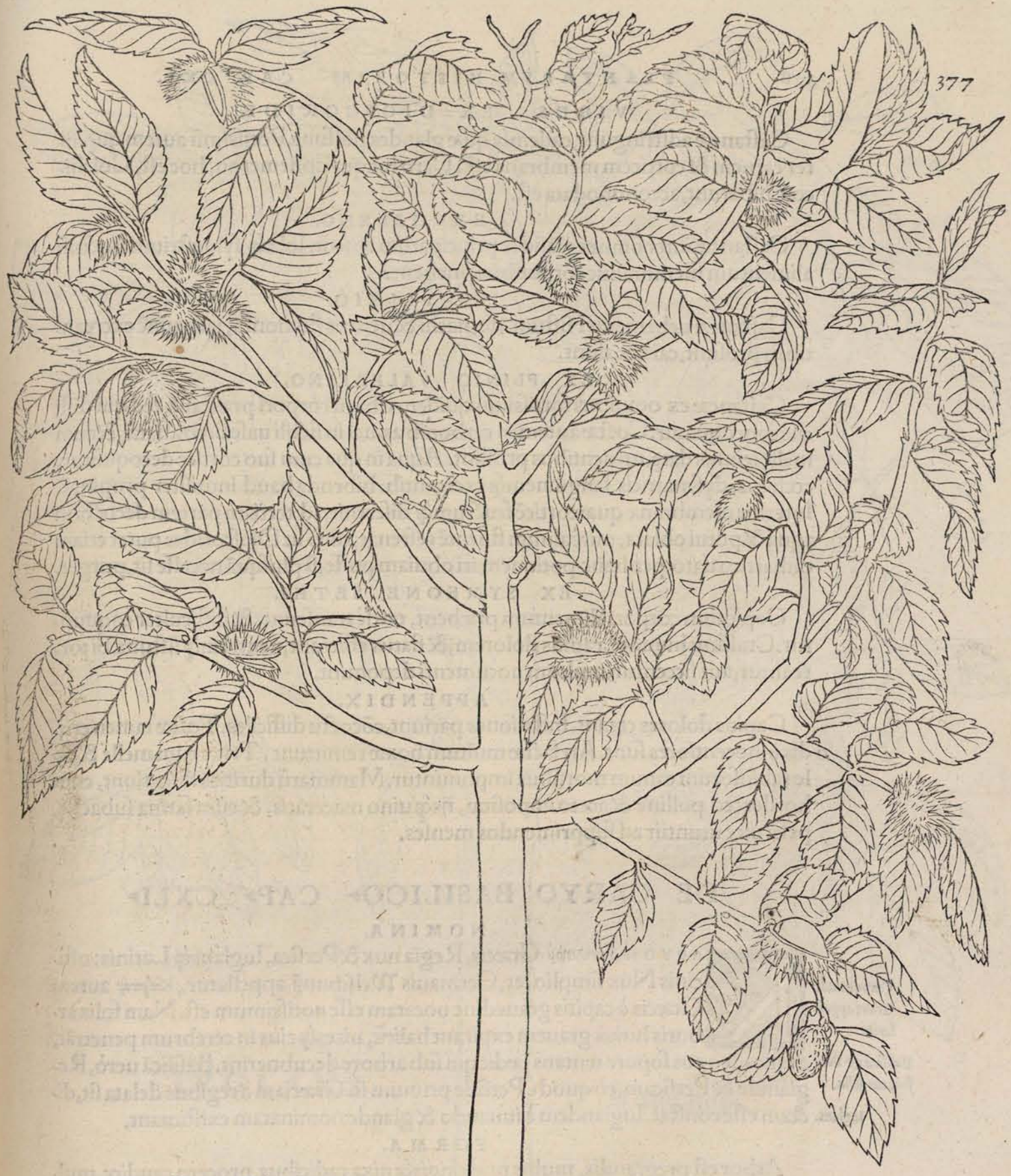

CASTANEA

Kesten.

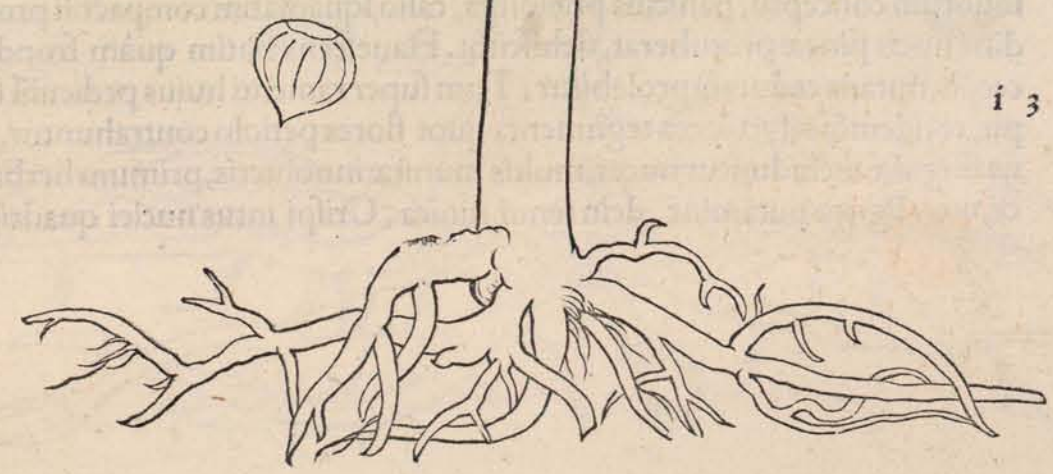

VIRES. EX DIOSCORIDE.

C Caſtaneæ adſtringunt, eademq; quæ glandes poſſunt. Potiſsimũ autem quę inter carnem & corticem membrana eſt. Caro his qui Ephemeron, hoc eſt, Colchicon, biberunt, accommodata eſt.

EX GALENO.

Caſtaneæ inter omnes glandes principatum tenent, ſolæq; ſylueſtrium fructuũ alimentum memorabile corporibus præbent.

EX PLINIO.

Caſtaneæ uehementer ſiſtunt ſtomachi & uentris fluxiones, ſanguinẽ excreantibus proſunt, carnes alunt.

EX PLINIO VALERIANO.

Caſtaneæ ex omnibus fortiſsimũ quidem cibum corpori præſtant, ſed qui difficilè concoquatur. Coctæ autem in carbonibus, uel in fictili uaſe ſicco aſſatæ, & cum melle ieiunis datę, tuſsientibus proſunt. Aqua in qua cum ſuo cortice decoquũtur, cœliacis, dyſentericis, ſanguinemq; excreantib. bibenda haud inutiliter propinat. Interior membrana quæ corticẽ fructumq; diſcernit, ad tertiam partem decocta in aqua & potui oblata, mirè aluum fluentẽ refrenat, adeò ut Dioſcorides putet etiam cathartico dato, per hanc potionem iri obuiam poſſe, ſi pluſquã neceſſe ſit, purget.

EX SYMEONE SETHI.

Copioſum corpori alimentũm præbent, tardè tranſeunt, & difficulter coquuntur. Craſſum humorẽ, capitis dolorem, & flatus efficiunt, uentremq; ſiſtunt. Si torreantur, aut ſiccentur, multum nocumenti deponunt.

APPENDIX.

Capitis dolores creant. Inflationes pariunt, cõcoctu difficiles. Toſtæ tamen cru-
D dis innocentiores ſunt. Arefactæ multum noxæ remittunt. Tritæ cum melle & ſale rabioſorum canum morſibus imponuntur. Mammarũ duritias diſcutiunt, cum hordeaceo polline & aceto impoſitæ, ijſq; uino maceratis, & cum farina ſubactis, peſsi uice utuntur ad ſupprimendos menſes.

DE CARYO BASILICO. CAP. CXLI.

NOMINA.

Caryon unde Græci appellarint.

KAPYON βασιλικὸν Græcis, Regia nux & Perſica, Iuglansq; Latinis: officinis Nux ſimpliciter, Germanis Welſchnuß appellatur. Καρυον autem Græcis à capitis grauedine uocatam eſſe notiſsimum eſt. Nam folia arboris huius grauem expirant halitũ, uiresq; eius in cerebrum penetrãt,

Baſilica & Perſica cur dicta.

atqueadeo eos ſopore tentans lædit qui ſub arbore decubuerint. Baſilicã uerò, Regiámue & Perſicam, eò quod è Perſide primum in Græciam à regibus delata ſit, dictam eſſe conſtat.

Iuglans.

Iuglandem à iuuando & glande nominatam exiſtimant.

FORMA.

Arbor eſt prægrandis, multis prælongisq; nixa radicibus, procero caudice, multis ſummatim ramis ingentibus brachiato, ad binûm ternúmue cubitorũ complexus ſæpius craſſeſcente, cortice hiulco, & in rimas altas dehiſcente, foliis latis, ob-

Vmbra Iuglandis arboris inſalubris.

longis, è iucundo grauiter ſubolentibus, patulamq; iaculantibus umbram & inſalubrem, per autumnum deciduis. Verni temporis initio ueluti quodam geſtiente foliorum conceptu, panicula prælonga, callo ſquamatim compactili protracta, ordine nucis pineæ protuberat, dehiſcitq;. Flaueſcens ſtatim quàm frondem facere cœpit, nutans caducaq; prolabitur. Tum ſuper ramenti huius pediculũ flos erumpit, totidemq; calyculacea tegumenta quot flores petiolo contrahuntur, ſingulisq; ijs ſingulæ includuntur nuces, multis munitæ inuolucris, primum herbaceo cortice, mox ligneo putamine, dein tenui tunica. Criſpi intus nuclei quadripartitò digerun-

SCD Lyon 1

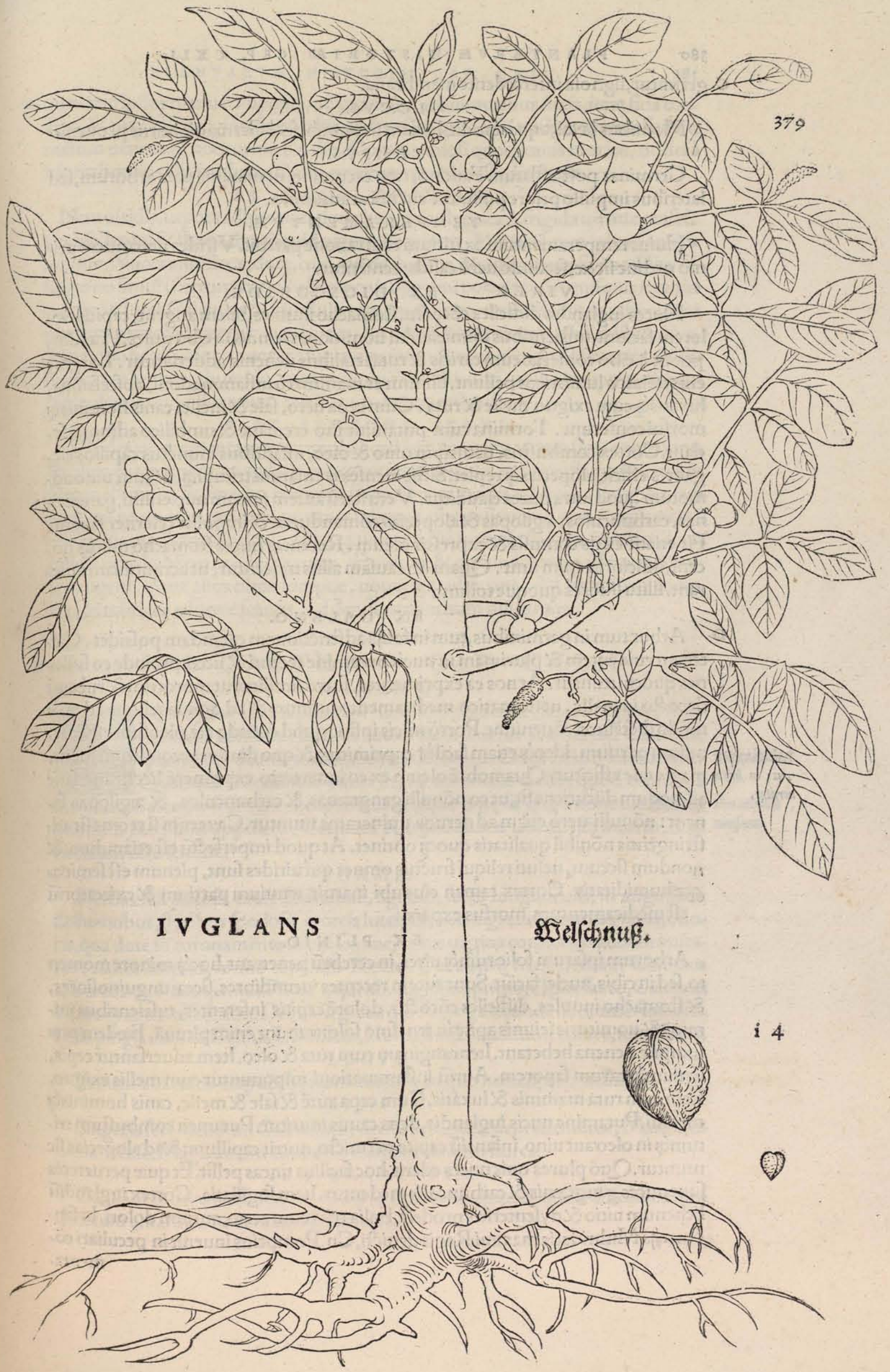

IVGLANS

Welschnuß.

i 4

C gerũntur, lignosa intercedente membrana.

LOCVS.

Montibus lætat, aquasq; odit. Passim in omnib. ferè Germaniæ hortis prouenit.

TEMPVS.

Germinat post afflatum Fauonij, non cacumine, ut maxima pars arborum, sed lateribus impulso priore pullulo. Fructificat autumno.

TEMPERAMENTVM.

Huius temperamentum ex uirium enarratione patebit. Virides uerò nuces primo ordine siccæ, secundo uerò calidæ censentur.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Nuces iuglandes difficiles cõcoctu, stomacho inutiles, bilem augent, capitis dolorem faciunt, tussientibus inimicæ. Ad uomitiones ieiunis in cibo utiles. Præsumptæ & à cibo comestæ cum caricis & ruta letalibus uenenis aduersantur. Largius esitatæ latos lumbricos pellunt. Illinuntur mammarũ inflammationi, abscessibus, luxatisq; cum exiguo melle & ruta. Cum cepa uerò, sale & melle, canis hominisq; morsui conferunt. Tormina cum putamine suo crematæ & umbilico admotæ sedant. Cortex combustus, tritusq; in uino & oleo, infantibus inunctus capillos elegantes efficit, alopeciasq; replet. Sistit menses crematum tritumq;, & cum uino admotum quod intra nuces clauditur. Vetustarũ autem nucum nuclei illiti, gangrænas, carbunculos, ægilopas & alopecias cõmanducati & impositi celeriter sanant. Fit etiam ex ijs contusis & expressis oleum. Recentes nuces stomacho minus nocent, dulciores enim sunt. Quam ob causam allijs miscentur, ut acrimoniam auferant. Illitu liuores quoque tollunt.

EX GALENO.

D Arbor tum in germinibus, tum in folijs adstrictionem quãdam possidet. Cæterum euidentem & plurimam in nucis putamine recenti & sicco: proinde eo fullones quoq; utuntur. At nos ea exprimentes, succo similiter ut mororum & ruborũ decocto in melle, ut stomatico medicamento utimur, & ad omnia reliqua ad quæ modo dicti succi cõueniunt. Porrò nucis ipsius quod edendo est, oleosum est & tenuium partium, ideoq; etiam facilè † exprimitur: & quo diutius reconditum fuerit, magis tale efficitur. Quamobrẽ oleum ex eo inueterato exprimere licet: tunc sanè admodum discutiens fit, ut eo nõnulli gangrænas, & carbunculos, & ægilopas sanent: nõnulli uerò etiam ad neruos uulneratos utuntur. Cæterum si recens sit adstringentis nõnihil qualitatis quoq; obtinet. At quod imperfectũ est etiamdum, & nondum siccum, ueluti reliqui fructus omnes qui uirides sunt, plenum est semicoctæ humiditatis. Cortex tamen eius ubi inaruit, tenuium partium & exiccatoriũ est medicamentum, morsus expers.

† Aliàs ἐκχολᾶ τοῦ, *in bilem uertitur.*

EX PLINIO.

Arborum ipsarum foliorumq; uires, in cerebrũ penetrant, hocq; minore momento, sed in cibis, nuclei faciũt. Sunt autem recentes iucundiores, siccæ unguinosiores, & stomacho inutiles, difficiles cõcoctu, dolorẽ capitis inferentes, tussientibus inimicę, & uomituris ieiunis aptæ in tenasmo solo: trahunt enim pituitã. Eædem præsumptæ uenena hebetant. Item anginam cum ruta & oleo. Item aduersantur cepis, leniuntq; earum saporem. Auriũ inflammationi imponuntur cum mellis exiguo. Item cum ruta mammis & luxatis. Cum cepa autẽ & sale & melle, canis hominisq; morsui. Putamine nucis iuglandis, dens cauus inuritur. Putamen combustum tritumq; in oleo aut uino, infantiũ capite peruncto, nutrit capillum: & ad alopecias sic utuntur. Quo plures quis nuces ederit, hoc facilius tineas pellit. Et quæ perueteres sunt nuces gangrænis & carbunculis medentur. Item sugillatis. Cortex iuglandiũ lichenum uitio & dysentericis prodest. Folia trita cum aceto, aurium dolori. In sanctuarijs Mithridatis maximi Regis deuicti, Cn. Pompeius inuenit in peculiari cõmenta-

A mentario ipsius manu compositionẽ antidoti, duabus nucibus siccis, item ficis totidem, & rutæ foliis uiginti simul tritis, addito salis grano: & qui hoc ieiunus sumat, nullum uenenum nociturum illo die. Contra rabiosi quoq; canis morsus, nuclei à ieiuno homine cõmanducati illitiq;, præsenti remedio esse dicuntur.

EX PLINIO VALERIANO.

Nux uiridis, utpote adhuc aquatioris humoris, styptica & frigida uirtute censẽt. Potest denicq; & stomacho aliquid uigoris acquirere, & uentrẽ cum garo sumpta mollire. Nuces autẽ siccæ, durę, cum caricis duabus, & uiginti rutæ foliis addito salis grano simul cõteruntur, nullisq; uenenis opprimi poterit ea die quisquis ieiunus acceperit. Inter Calendas & Idus Iulij centum numero nuces statim ut arbori demptæ sunt cortice adhærente quassantur: his admiscentur aluminis sciisi libræ tres, & in nouo fictili uase ponuntur: super hæc infunduntur olei boni libræ tres, & diligenter in loco neq; humido, neq; nimium sicco obruunt, post nonaginta dies dabunt oleum, quod fluentium capillorum damna restituit.

EX SYMEONE SETHI.

Virides uentrem mouent, quamobrẽ quidam ante cibum cum sapo comedunt. Facilius etiam quàm amygdalæ concoquuntur. Aridæ in ore inflammationes & plagas efficiunt. Stomacho meliores fiunt, si cum caricis edantur. Ferunt etiam eum qui nuces cum caricis & ruta ante reliquos cibos esitauerit, non magnopere à uenenatis medicamentis lædi. Cõcoquuntur facilè nuces in frigidis uentriculis, in calidis uerò in bilem magis mutantur. Faucium & capitis dolorem afferunt, & tusses augent. Ante alios cibos sumptæ, uomitum adiuuant. Ad satietatem comestas, lumbricos educere scimus. Ad dentium pruritum utiles sunt.

B

DE CALTHA. CAP. CXLII.

NOMINA.

VO nomine Græci plantam hanc appellauerint, fateor ingenuè mihi nondum constare. Latinis autem dicta uidetur Caltha uel Calthula, quam uocẽ deinde corrumpentes officinę, in Calendulam immutarũt. *Calendula quare dicta.* Quanquam uerisimile etiam sit, sic nominatam esse, quod omnibus mensium Calendis fruticare comperiatur. Atque hinc fit quod nonnulli florem omnium mensium appellent. *Flos omnium mensium.* Germani Ringelblůmen uocant, ab intorto, & in circulum acto semine.

FORMA.

Herba est fruticosa, caule dodrantali, lignoso, foliis longiusculis, in angustum desinentibus, floribus speciosis, croceis luteisue, non ingrati, quamuis grauis, odoris, qua dote in coronamenta uenit: semine, cuius uagina corpionis caudam imitatur: radice simplici, multo capillitio fibrata. Cur autem hanc herbam Caltham esse credam, facit inprimis Plinius, qui lib. uigesimoprimo, capite sexto, Caltham odore grauem esse scribit. Dein Virgilius qui Ægloga secunda sic canit: Mollia luteola pingit uacinia Caltha. Luteolam, à luteo florũ hauddubiè colore, nominans.

LOCVS.

Prouenit in cultis, atq; uix hortum inuenies in quo non copiose nascatur.

TEMPVS.

Singulis ferè mensium Calendis, ut diximus, florere deprehenditur, Maio incipiens mense. Magis autem autumno eiusdem emicant flores.

TEMPERAMENTVM.

Calidam & siccam esse statuunt, neq; id immeritò, quandoquidẽ dulcedine modica cum amaritudine coniuncta participet.

VIRES

CALTHA Ringelblům.

A VIRES EX RECENTIORIBVS.

Herba ipſa adhibetur condimentis & acetarijs. Flos ex uino potus ciet menſes: item herbæ ſuccus, quo in dentium dolore os præſentaneo remedio colluitur. Non parum etiam eius flos ad flauos reddendos capillos conducit. Idem, perinde atque ipſa herba, ſecundas educit mirificè, ſi aridus ſuffitibus admotus fuerit.

DE CARYOPHYLLATA. CAP. CXLIII.

NOMINA.

VALITER Græcis & antiquis Latinis ſcriptoribus hæc herba nominata ſit, nondum compertum habeo. Cur enim Dioſcoridis Lagopum non eſſe credam, etſi paniculum pedi leporino prorſus ſimilem habeat, facit quod in manuſcripto & peruetuſto herbario ſeorſim deſcriptã & depictã utranq; herbam uiderim. Pictura autem Lagopi longè aliam herbam, quę in ſegetibus naſcitur, quàm ſit Caryophyllata, exprimit: de qua ſuo loco dicemus. Neq; deſunt qui herbam hanc de qua agimus, Geum Plinio dictam uelint, quorũ certè ſententia periculo uacat, quod eadem facultas utriſq; radicibus ſit. Sed ad inſtitutum reuertamur. Herbam quam recentiores Latini Caryophyllatam, ab odoris ſuauitate quam radices de ſe præbent, nominant, uulgus herbam Benedictam, à diuina ſua efficacia, & Sanamundam appellant. Germani **Benedictenwurtz**.

Caryophyllata nõ eſt Lagopus.

Benedicta.

Sanamunda.

GENERA.

Duo eſſe eius herbæ genera animaduerti, non tamen multum à ſe diſſidentia. Primum genus Caryophyllatam hortenſem uocauimus, cui ex cultura aliqua teneritas accedit in foliis, floribus & paniculis. Flos huic paulò minor & pallidior
B quàm ſylueſtri. Germanicè **garten / oder heymiſch Benedictenwurtz** appellari poteſt. Alterum huius herbæ genus Caryophyllatam ſylueſtrem diximus, quod ſcilicet citra culturam proueniat. Flores eius multo maiores, magisq; ad croci colorem accedunt. Germanicè **wild Benedictenwurtz** nominari cõmodè poteſt. Differentiam tamen nemo rectius quàm ipſa pictura demonſtrabit.

Caryophyllata hortenſis.

Caryophyllata ſylueſtris.

FORMA.

Caulis illi ſeſquicubitalis, geniculatus, anguſtus, terna è pediculo longo folia articulatim exeuntia, per ambitum ſerrata, bina etiam prioribus minora, ſingula genicula cingunt. E medio alarum ſinu ramuli funduntur tenues, quibus in ſummis flos luteus emicat, quo ſuccuſſo caput extuberat circinatis acinulis cumulatè ſtipatum, quaſi rudimentum eluceat naturæ fragum inchoantis. Radix multis luteis capillamentis fibrata, Caryophyllon olet.

LOCVS.

Primum in hortis plantatum prouenit. Alterum in montanis, opacis, & iuxta ſepes naſcitur.

TEMPVS.

Floret Maio & Iunio menſibus.

TEMPERAMENTVM.

Recentiores, & peruetuſtus etiam herbarius, calidam & ſiccam eſſe in ſecundo ordine ſtatuunt. Folia ſanè in guſtu non mediocrem adſtrictionem oſtendunt. Radix itidem haud paruam adſtrictionem obtinet.

VIRES EX RECENTIORIBVS.

Radix eius luto & ſordibus eluta ſiccatur, & imbre aceti reſperſa arcas & ueſtes iucundo cõmendat odore. Decoctum huius ſumitur ad perficiendas concoctiones, ſedandosq; coli dolores. Radix eius pectoris lateriſq; dolores & cruditates iucundo ſapore diſcutit. Manuſcriptus herbarius facultatem habere diſſoluendi, digerendi, & obſtructiones tollendi ſcribit. Fomentũ item ex uino decoctionis eius

menſes

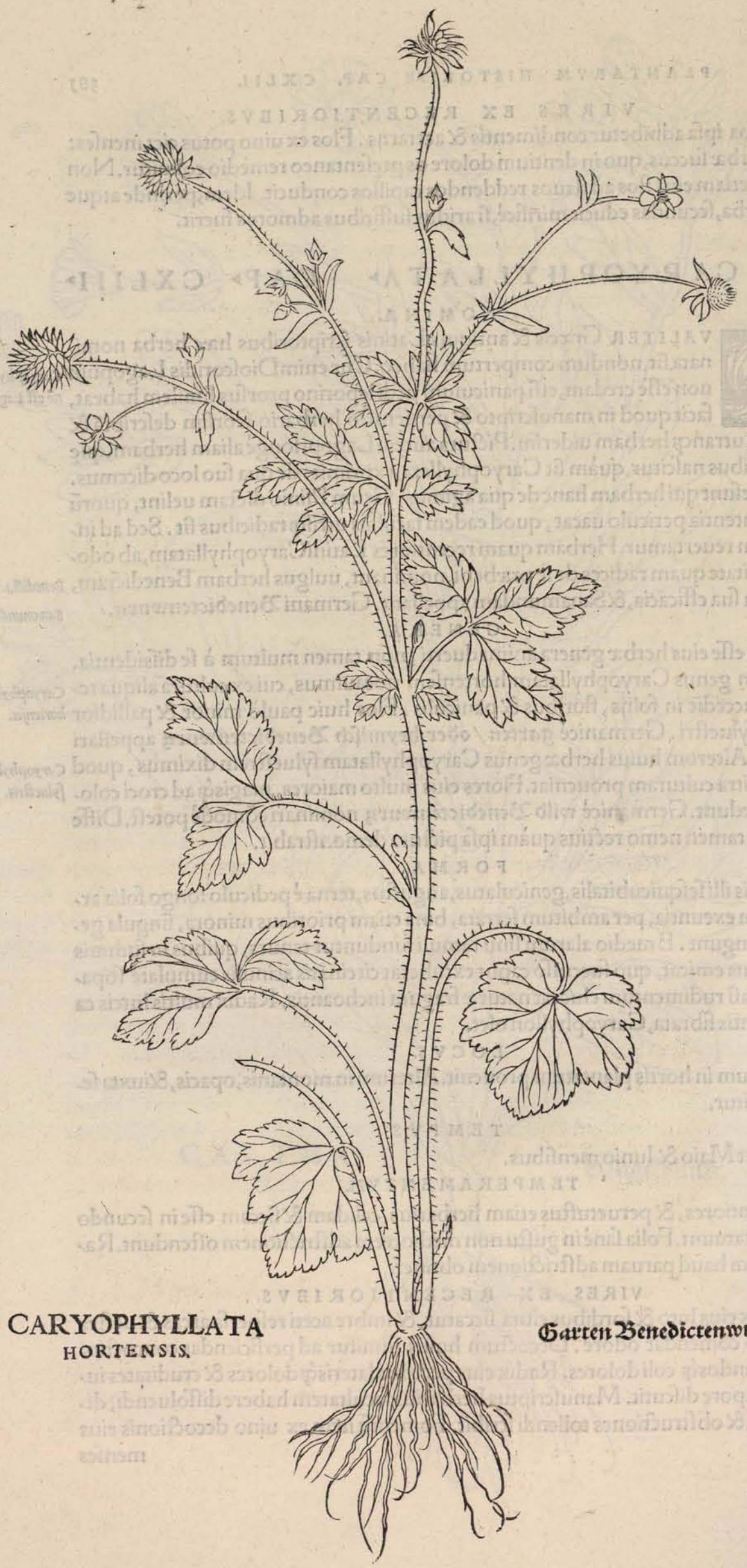

CARYOPHYLLATA
HORTENSIS.

Garten Benedictenwurtz.

SCD Lyon 1

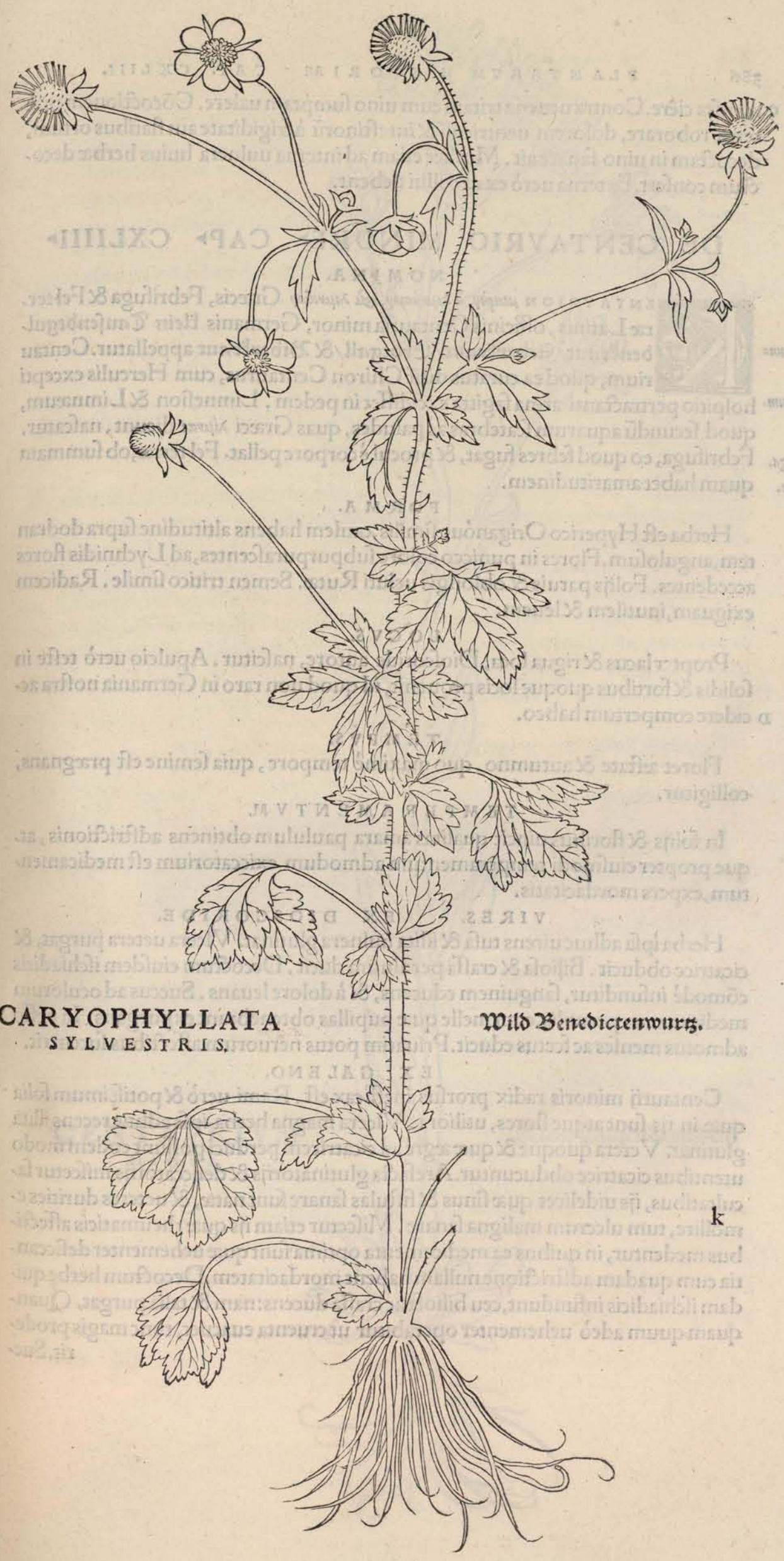

CARYOPHYLLATA
SYLVESTRIS.

Wild Benedictenwurtz.

k

c menſes ciêre. Contra uenena tritam cum uino ſumptam ualere. Cõcoctionem præterea roborare, dolorem uentriculi & inteſtinorũ à frigiditate aut flatibus ortum, decoctam in uino ſanare ait. Mirificè etiam ad interna uulnera huius herbæ decoctum confert. Externa uerò ex ea collui debent.

DE CENTAVRIO MINORE. CAP. CXLIIII.

NOMINA.

KENTAYPION μικρὸν, ἢ λιμνήσιον, καὶ λιμναῖον Græcis, Febrifuga & Fel terræ Latinis, officinis Centauria minor, Germanis klein Tauſendtguldenkraut/Fieberkraut/Erdtgall/& Biberkraut appellatur. Centaurium, quod ea curatus dicit Chiron Centaurus, cum Herculis excepti hoſpitio pertractanti arma ſagitta excidiſſet in pedem. Limneſion & Limnæum, quod ſecundũ aquarum ſcatebras ac paludes, quas Græci λίμνας dicunt, naſcatur. Febrifuga, eo quod febres fugat, & procul è corpore pellat. Fel terræ, ob ſummam quam habet amaritudinem.

Centaurium unde dictum.

Limneſium.

Febrifuga.

Fel terræ.

FORMA.

Herba eſt Hyperico Origanóue ſimilis, caulem habens altitudine ſupra dodrantem, anguloſum. Flores in puniceo colore ſubpurpuraſcentes, ad Lychnidis flores accedentes. Foliis paruis & oblongis ueluti Rutæ. Semen tritico ſimile. Radicem exiguam, inutilem & leuem.

LOCVS.

Propter lacus & rigua loca, Dioſcoride autore, naſcitur. Apuleio uerò teſte in ſolidis & fortibus quoque locis prouenit, id quod non raro in Germania noſtra accidere compertum habeo.

TEMPVS.

Floret æſtate & autumno, quo maximè tempore, quia ſemine eſt prægnans, colligitur.

TEMPERAMENTVM.

In foliis & floribus uincit qualitas amara paululum obtinens adſtrictionis, atque propter eiuſmodi temperamentum admodum exiccatorium eſt medicamentum, expers mordacitatis.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Herba ipſa adhuc uirens tuſa & illita uulnera glutinat. Vlcera uetera purgat, & cicatrice obducit. Bilioſa & craſſa per aluum ducit. Decoctum eiuſdem iſchiadicis cõmodè infunditur, ſanguinem educens, & à dolore leuans. Succus ad oculorum medicamenta perutilis, cum melle quæ pupillas obtenebrant expurgans. In peſſo admotus menſes ac fœtus educit. Priuatim potus neruorum affectibus ſuccurrit.

EX GALENO.

Centaurij minoris radix prorſus inefficax eſt. Rami uerò & potiſsimum folia quæ in ijs ſunt atque flores, utiliora. Vlcera magna herba ipſa adhuc recens illita glutinat. Vetera quoque & quæ ægrè ad cicatricem perduci poſſunt eodem modo utentibus cicatrice obducuntur. Arefacta glutinatorijs & deſiccatorijs miſcetur facultatibus, ijs uidelicet quæ ſinus & fiſtulas ſanare ſunt natæ, & ueteres durities emollire, tum ulcerum maligna ſanare. Miſcetur etiam ijs quæ rheumaticis affectibus medentur, in quibus ea medicamenta optima ſunt quæ uehementer deſiccantia cum quadam adſtrictione nullam habent mordacitatem. Decoctum herbę quidam iſchiadicis infundunt, ceu bilioſa ac craſſa ducens: nam & talia purgat. Quanquam quum adeò uehementer operabitur ut cruenta euacuet, tunc magis proderit. Suc-

CENTAVRIVM
MINVS.

Klein Tausendtgulden.

C rit. Succus porrò eius quum adſimilis ſit facultatis, hoc eſt, exiccatoriæ & abſterſoriæ, & reliqua iam dicta pulchrè efficere poteſt. Cum melle etiam oculis illinitur, menſesq; & fœtum appoſitus in peſſo euocat. Sunt qui ipſum præbeant & ijs quibus nerui affecti ſunt, ut qui euacuet & deſiccet innoxiè quæ impleta ſunt. Optimũ etiam medicamentum eſt ad iecinoris obſtructiones ſoluendas. Bonum quoq; lieni indurato foris impoſitum, & nihilo ſecius ſi quis bibere ſuſtinuerit.

EX PLINIO.

Purgat aluum ſuccus Centaurij minoris drachma in hemina aquæ cum exiguo ſalis & aceti, bilemq; detrahit.

DE CYAMO. CAP. CXLV.

NOMINA.

ΚΥΑΜΟΣ Græcis, Faba Latinis dicitur. Officinæ Latinum nomen retinent. Germanis Bonen appellatur.

FORMA.

Sola Faba inter legumina ſine adminiculo nititur, folio carnoſo, Portulacę ſimili, flore criſtato, uerſicolore, partim albo, partim purpureo, atris quibuſdam maculis notato, quas M. Varro lugubres uocat literas: ſiliqua plerunque ſemipedali, fructu intus lato humani unguis effigie, colore non ſimplici, ſed aut fluuo, aut nigro, iam uerò etiam herbaceo & coccineo: radice ſingulari, lignoſa, & capillata fibris. Quæ hic à quibuſdam, quaſi noſtra non eſſet uera Faba, afferuntur argumenta, non tanti momenti ſunt ut confutatione indigeant: conſtat enim noſtram, eas quas ueteres illi adſcripſerunt, habere notas & facultates. Non tamen ne
D gamus in diuerſis terris maiorem aut minorem produci poſſe.

LOCVS.

Paſsim in hortis ſata prouenit. Lætatur loco pinguiſsimo & ſtercorato.

TEMPVS.

Floret æſtate.

TEMPERAMENTVM.

Faba in refrigerando & exiccando ad mediam temperaturam propinquiſsimè accedit. Eſt itaque frigida & ſicca in primo ordine.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Spirituoſa, inflans, concoctu pertinax, inſomnia tumultuoſa faciens. Tuſsi tamen confert, carnesq; generat. Decocta in poſca, & cum cortice comeſta, dyſenterias & cœliacas fluxiones ſiſtit. Vtilis contra uomitiones in cibo ſumpta. Minus inflat priore aqua in decoctione effuſa. Viridis magis ſtomacho nocet, plusq; inflat. Farina eius per ſe & cum polenta illita, ex plaga inflammationes mitigat, & cicatrices ad reliqui corporis colorẽ reducit. Mammis in quibus lac in grumos cogitur, & inflammatione laborantibus auxiliatur, lacq; extinguit. Cum melle & fœnigręci farina furunculos, parotidas ac ſugillata oculorum diſcutit. Cum roſa, thure, & oui albo, procidentes oculos, ſtaphylomata & œdemata compeſcit. Macerata in uino ſuffuſiones & ictus oculorum ſanat. Ad ſiſtendas fluxiones ſine cortice commanducata fronti imponitur. Teſtium inflammationes in uino decocta ſanat. Puerorum pubi illita diu impuberes ſeruat. Alphos exterit. Euulſos pilos ut non nutriantur & graciles fiant, cortices illiti efficiũt. Cum polenta, alumine & oleo ueteri illiti ſtrumas diſcutiunt. Decoctum illorum lanas tingit. Factas ab hirundinibus ſanguinis eruptiones, cortice ablato, Faba qua parte cohæret diuiſa, ſi dimidia apponatur, compeſcit.

EX GALE-

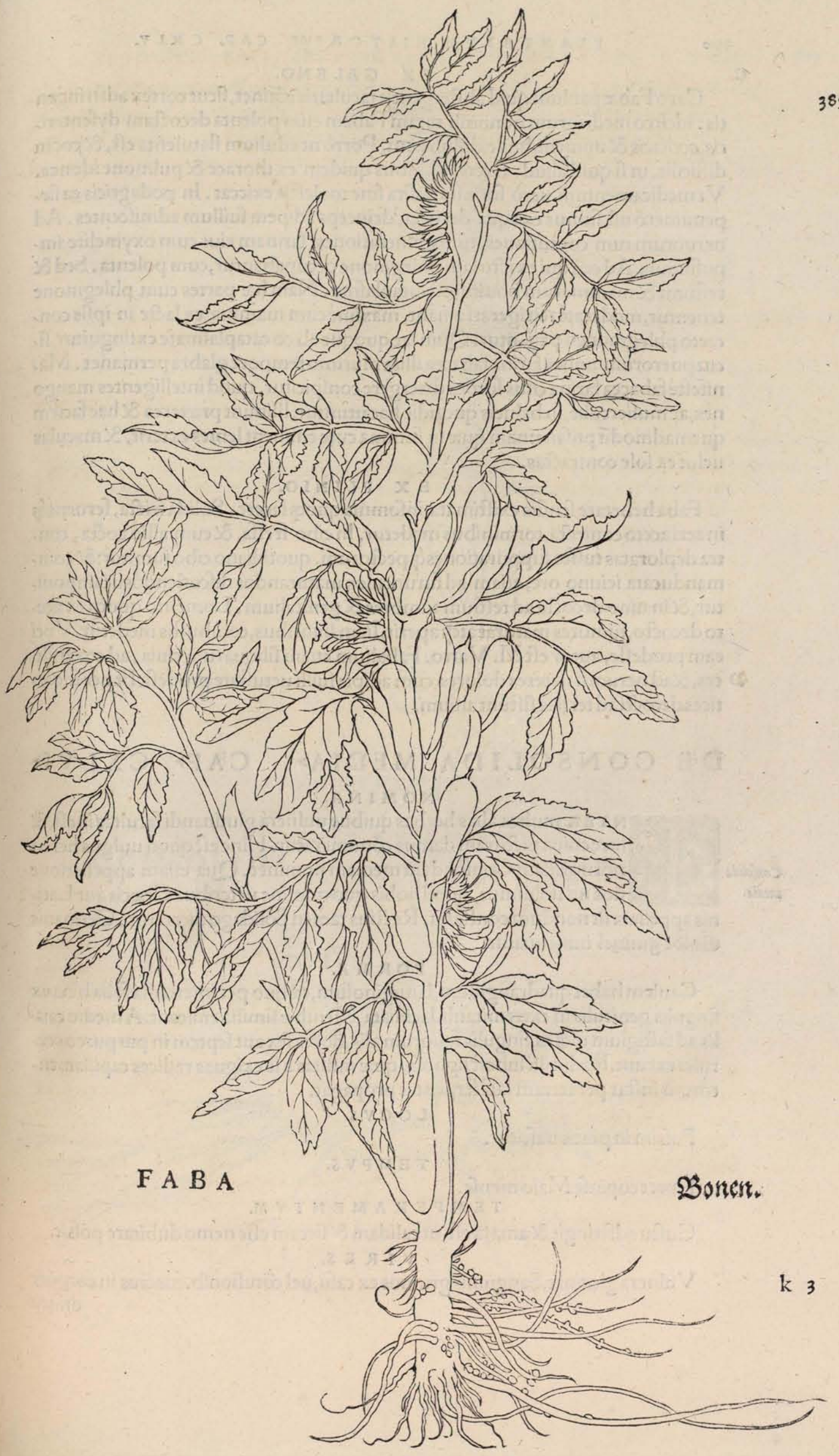

FABA Bonen.

SCD Lyon 1

C EX GALENO.

Caro Fabæ paulum quid abſtergentis facultatis cõtinet, ſicut cortex adſtringentis: idcirco medicorum nonnulli totam Fabam cum polenta decoctam dyſenteri-cis, cœliacis & uomentibus exhibuerunt. Porrò ut edulium flatulenta eſt, & coctu difficilis, ut ſi quid aliud. Excreationibus quidem ex thorace & pulmone idonea. Vt medicamentum uerò foris impoſita ſine moleſtia exiccat. In podagricis ea ſæpenumero uſi ſumus ex aqua decocta, deinceps adipem ſuillum admiſcentes. Ad neruorum tum contuſiones, tum uulnerationes, farinam eius cum oxymelite impoſuimus. Ad eos qui ex ictu iam phlegmone occupabantur, cum polenta. Sed & teſtium & mammarum bonum eſt cataplaſma. Nam hæ partes cum phlegmone tenentur, moderatè refrigerari amant, maximè cum mammæ ex lacte in ipſis concreto phlegmonen patiantur. Quin lac quoque ab eo cataplaſmate extinguitur, ſicut puerorum pubes farina fabacea illita plurimo tempore glabra permanet. Manifeſtè fabacea farina cutis ſordes detergere conſpicitur, quod intelligentes mangones, ac mulierculæ, in balneis quotidie hac utuntur. Illinunt præterea & hac faciem quemadmodũ ptiſana: nam quæ in ſumma cute eminent lentes exterit, & maculas uelut ex ſole contractas.

EX PLINIO.

Faba hebetare ſenſus exiſtimata, inſomnia quoq; facere. Solida fricta, feruensq; in acri aceto coniecta, torminibus medetur. In cibo freſſa, & cum allio cocta, contra deploratas tuſſes ſuppurationesq; pectorum, quotidiano cibo ſumitur: & commanducata ieiuno ore, etiam ad furunculos maturandos diſcutiendósue imponitur, & in uino decocta ad teſtium tumores & genitalium. Lomento quoq; ex aceto decocto, tumores maturat atq; aperit. Item liuoribus, combuſtis medetur. Voci eam prodeſſe, autor eſt M. Varro. Fabalium etiam ſiliquarum cinis, ad coxendi-
D ces, & ad neruorũ ueteres dolores, cum adipis ſuilli uetuſtate prodeſt. Et per ſe cortices decocti ad tertias ſiſtunt aluum.

DE CONSOLIDA MEDIA. CAP. CXLVI.

NOMINA.

Conſolida media.

INTER multas alias herbas quibus uulnera glutinandi facultas ineſt, & hæc cuius picturam damus cõnumeratur. Hinc eſt quod uulgus herbariorum illam Conſolidam mediam nominet. Qua etiam appellatione nos uti uoluimus, quod nobis quo nomine ueteribus Græcis aut Latinis appellata ſit nondum conſtaret. Rectius tamen Solidago diceretur. Germanis Gulde gunzel nuncupatur.

FORMA.

Caulem habet quadrangulum, lanuginoſum, ex quo per interualla folia bina ex ſingulis geniculis in extremitatib. laciniata, Menthæ ſimilia emicant. A medio caulis ad faſtigium uſq; ex ſingulis foliorum alis, flores ſex aut ſeptem in purpureo cœrulei exeunt. Radix illi ſubeſt lignoſa, quæ multas à ſe exiguas radices capillamentorum inſtar per terram latè ſerpentes propagat.

LOCVS.

Paſsim in pratis naſcitur.

TEMPVS.

Floret copioſe Maio menſe.

TEMPERAMENTVM.

Guſtu adſtringit & amara eſt, ut calidam & ſiccam eſſe nemo dubitare poſsit.

VIRES.

Vulnera glutinat. Sanguinis grumos ex caſu, uel cõtuſionib. coactos in corpore diſſi-
cit

CONSOLIDA
MEDIA.

Suldeguntzel.

c diſſijcit & diſſoluit. Præſens remedium eſt aphthis & ulceribus in ore ſerpentibus. Decoctum eius tumoribus illitum eos diſsipat. Vſus etiam eius ad intertrigines, ulcera pudendorum, & inteſtinorum exulcerationes prodeſt.

DE CANNABE▸ CAP▸ CXLVII▸

NOMINA.

KANNABIΣ Græcis, Cannabis Latinis, Barbaris & uulgo Canapus dicitur, Germanis autem Hanff.

GENERA.

χοινόσροφον. Cannabis duo ſunt genera. Vna enim ſatiua eſt, quam Græci χοινοσρόφον, quod magni in uita uſus ſit ad robuſtiſsimos funes texendos. Germanis Zamer Hanff dicitur. Altera ſylueſtris, quam Latini Terminalem uocant, Germani wilden Hanff.

FORMA.

Satiua Cannabis Satiua Cannabis folia fert fraxino ſimilia, grauis odoris, caules longos, inaneſq́, ſemen rotundum. Sylueſtris uerò uirgas fundit Altheæ ſimiles, nigriores, aſperiores & minores, cubitali altitudine. Folia ſatiuæ ſimilia, aſperiora & nigriora. Flores ſubrubeos, Lychnidi ſimiles. Semen & radicem Altheæ ſimilia. Eius effigiem uidere nobis nondum licuit.

Sylueſtris.

LOCVS.

Satiua, in locis cultis ſata prouenit. Sylueſtris in ſyluis & aſperis locis, Apuleioq́ teſte, iuxta ſemitas & ſepes naſcitur.

TEMPVS.

Herba ad uſus medicos carpitur dum maxime uiret. Semen autem eius, Plinio D autore, cum maturum eſt, id quod prope autumni æquinoctium accidit.

TEMPERAMENTVM.

Admodum calefacit & exiccat.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Satiuæ maiori copia ſumptum genituram extinguit. Ex uiridi autem ſuccus expreſſus, contra aurium dolores utiliter inſtillatur. Sylueſtris radix decocta illitaq́, inflammationes mitigat. Tumores diſcutit, & callos diſijcit. Huius cortex texendis funibus utilis eſt.

EX GALENO.

Cannabis ſemen flatus extinguit, adeoq́ deſiccat, ut ſi pluſculum edatur genituram exiccet. Sunt qui ex uiridi ſuccum exprimentes, ad aurium dolores ab obſtructione, ut mihi uidetur, natos utuntur. Semen etiam cannabinum difficulter concoquitur, ſtomacho & capiti aduerſatur, prauosq́ humores creat. Admodum excalfacit, ideoq́ caput æſtuoſo ac medicamentoſo halitu ſurſum miſſo tentat.

EX PLINIO.

Semen Cannabis extinguere genituram uirorum dicitur. Succus ex eo uermiculos aurium, & quodcunq́ animal intrauerit, eijcit, ſed cum dolore capitis. Tantaq́ uis ei eſt, ut aquæ infuſa, coagulare dicatur, & ideo iumentorum aluo ſuccurrit pota in aqua. Radix cõtractos articulos emollit in aqua cocta. Item podagras & ſimiles impetus. Ambuſtis cruda illinitur, ſed ſæpius mutatur priuſquam areſcat.

EX SYMEONE SETHI.

Semẽ Cannabis comeſtum idem nocumentum quod Coriandrũ affert: immodicè enim ſi eſtur, ut illud, deliriũ facit. Folia uero arida pota, ueluti farina, aut magis pro potione hæc farina exiccata, ebrietatem quandam hoſpitalem facit, & quæ ab hauriente non ſentiatur. Apud Arabas enim pinſitur, ſubigitúrue pro uino, & inebriat. Deſiccat uerò ſemen genitale ut Caphura.

APPEN-

SCD Lyon 1

CANNABIS
SATIVA.

Zamer Hanff.

SCD Lyon 1

C APPENDIX.

Quum ex iam dictis cõſtet Cannabinum ſemen caput facilè tentare, atqueadeo lædere, imprudenter faciunt, qui uulgi errorẽ ſequentes, in morbis, iiſq; maximis, capitis, ex hoc ſemine confecta iuſcula ægrotantib. magno eorum malo exhibent.

DE CARDIACA. CAP. CXLVIII.

NOMINA.

Cardiaca cur dicta.

VO nomine herba hæc ueteribus ſit appellata, nondum nobis conſtat. Noſtri tamen temporis herbarij Cardiacam uocant. Germani Herꝛ-gſpan/ oder Herꝛgſperꝛ. Cardiaca uerò hauddubiè à recentioribus nominata eſt, quod cordis palpitationi, quam illi perperàm καρδιακὴν appellant, mirificè conferre uideatur. Alia eſt hæc à Ballote, de qua ſuo loco diximus.

FORMA.

Cardiaca caulem ex ſe mittit quadrangulum, geniculatum, nigrum: folia laciniata, nigra, per interualla in caule ex ſingulis geniculis prodeuntia: flores in candido purpureos orbiculato ambitu caules circumiacentes: radicem luteam, intortam, capillamentis fibratam.

LOCVS.

Paſsim in ruderibus & circa ſepes naſcitur.

TEMPVS.

Iulio menſe floribus abundat.

TEMPERAMENTVM.

Amara admodum exiſtit, ut hoc nomine calidam eſſe in ſecundo ordine, & ſiccam in tertio conſtet.

D VIRES.

Recentiores recte contra cordis palpitationem, conuulſionem & reſolutionem cõducere tradunt: poteſt enim quum amara ſit herba, ſua caliditate & ſiccitate craſſos humores qui in uenis & aliis partibus, neruoſis potiſsimum, ſunt, incidere, extenuare & diſcutere. Hac etiam ratione morbo comitiali confert, urinas mouet, & menſtrua educit, aliasq; facultates quas Galenus libro quarto de ſimpl. med. facult. cap. xvij. amaris tribuit, obtinet.

CARDIACA

Hertzspan.

CAROS

Feldkümich.

SCD Lyon 1

DE CARO. CAP. CXLIX.

A

NOMINA.

KAPOΣ Græcis, Caron uel Careum Latinis, officinis Carui nominatur. Germanis Mattkümich / oder Wyſenkümel dicitur. A Caria fortè regione, in qua laudatiſsimum naſcitur, appellationem accepit. *Carui.* *Careum unde dictum.*

FORMA.

Caules emittit quadrangulos ab una radice multos, folia Staphylini, flores candidos, & in caulium ſummo ſemen anguloſum ac copioſum, radicem oblongam & luteam.

LOCVS.

Paſsim in pratis Germaniæ noſtræ prouenit. Optimum tamen eſt quod in Caria, ut diximus, naſcitur.

TEMPVS.

Iunio menſe floribus & ſemine prægnans eſt.

TEMPERAMENTVM.

Cari ſemen calfacit & exiccat tertio quodammodo ordine, moderatè acrem qualitatem poſsidens.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Semen Cari calfacit, urinam cit, ſtomacho & ori gratum accõmodumq́. Concoctiones adiuuat. Antidotis & oxyporis utiliter miſcetur, Aniſo proportione reſpondens. Radix elixa Paſtinacæ ſylueſtris modo edendo eſt.

EX GALENO.

Flatus extinguit & urinas ciet, non ſemen tantum ſed & planta.

DE CARYO PONTICO. CAP. CL.

B

NOMINA.

KAPYA ποντικὰ, ἢ λεπτοκάρυα Græcis: Auellanæ nuces, & Prænestinæ Latinis, Haſelnuß Germanis nominantur. Ponticæ autem uocantur, quod in Aſiam Græciamq́ è Ponto uenerunt. Paruæ, quod Iuglandibus minores ſint. *Auellanæ.* *Ponticæ quare uocatæ.* *Paruæ.*

GENERA.

Duo eius ſunt faſtigia. Vna enim eſt ſylueſtris, quam priuatim Germani noſtri Haſelnuß nominant. Altera uerò urbana ſeu domeſtica, quam ĳdem Kotnuß / oder Kůrnuß appellant.

FORMA.

Corylus arbor in qua Auellana nux prouenit, caudice eſt multis infernè ſtolonibus fruticante, ſupernè ramis brachiato, uirgis breuibus, ſine alarum ſinu enodibus, craſsiq́ nõnullis, folĳs ab una parte nigris, altera uerò ſubalbis, per ambitum ſerratis, materia admodum lenta, cortice ſummo tenui, pingui, maculis albis uario, medulla tenui & flaua. Non floret, ſed floris uice quidam in eo peculiares compactili callo racematim cohærentes, & ueluti prĕlongi uermes ſingulari pediculo penſiles iuli erumpunt, qui ineunte uere dehiſcunt ac defluunt cum folia proſiliunt, ac tum calyculacea tegumenta totidem ſummatim fimbriata, quot iuli ſupra pediculum exeunt, eorumq́ ſingulis nuces ſingulæ inſunt. Domeſtica non differt à ſylueſtri, niſi quod eius folium maius, & caudex procerior, melior fructus, rubra membrana incluſus. *Corylus.* *Iuli.* *Domeſtica.*

LOCVS.

Gaudet argilloſis & uliginoſis locis: naſcitur itaque in plano. Nemora etiam & montes Corylis ueſtiuntur.

TEMPVS.

Autumno leguntur Auellanæ nuces.

AVELLANA NVX
SYLVESTRIS.

Haſelnuß.

SCD Lyon 1

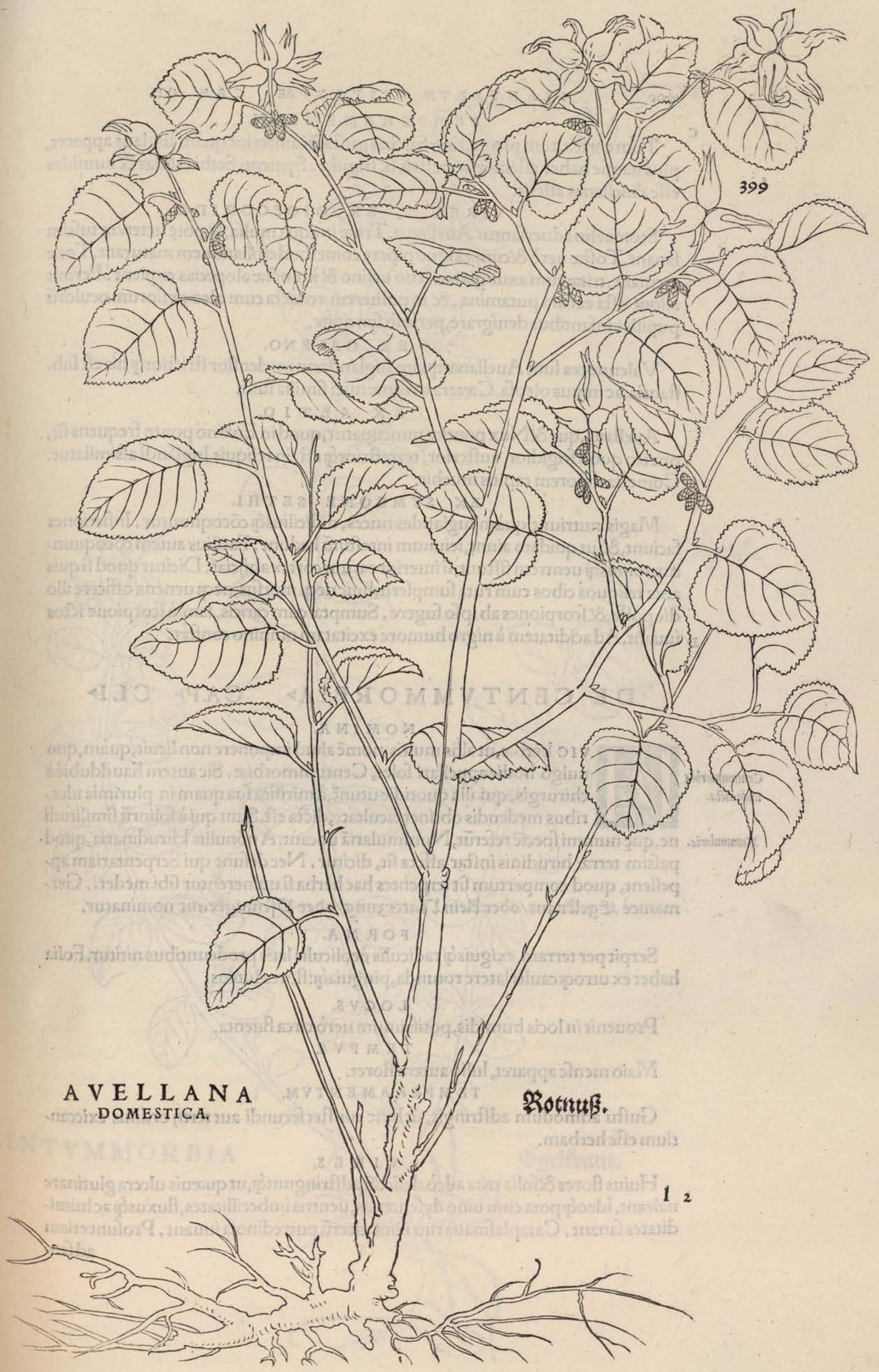

AVELLANA
DOMESTICA.

Rotnuß.

1 2

TEMPERAMENTVM.

C Tum cortex, tum planta, tum fructus guſtanti auſterior quàm Iuglans apparet, plus itaque habet eſſentiæ terreſtris & frigidæ. Symeon Sethi calidas & humidas eſſe Auellanas aſſerit.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Stomacho aduerſantur Auellanæ. Tritæ in aqua mulſa, & potę ueterem tuſsim ſanant. Toſtæ uerò & cum exiguo pipere comeſtæ deſtillationem maturant. Totæ crematæ, tritæ cum axungia aut ſeuo urſino & inunctæ alopecias explent. Ferunt aliqui uſta earum putamina, & in puluerem redacta cum oleo cæſiorum oculorũ pupillas infantibus denigrare, perfuſo ſyncipite.

EX GALENO.

Valentiores ſunt Auellanæ quàm Iuglandes: nam denſior ſtrictiorq; his eſt ſubſtantia, ac minus oleoſa. Cætera magnæ nuci ſimilia ſunt.

EX AETIO.

Auellana, quę & Nux pontica nuncupatur, quod in Euxino ponto frequens ſit, præter quod frigidior, auſterior, terreſtriorq; eſt, in reliquis Iuglandi aſsimilatur. Comeſta dolorem capitis inuehit.

EX SYMEONE SETHI.

Magis nutriunt quàm Iuglandes nuces, difficiliusq; cõcoquuntur. Inflationes faciunt, &, ut quidam aiunt, ieiunum inteſtinũ lædunt. Facilius autem cõcoquuntur, minusq; uentrem ſiſtunt, ſi interior earum cortex abijciat. Dicitur quod ſi quis ante reliquos cibos cum ruta ſumpſerit, huic neq; morſus, neq; uenena officere illo die poſſe, & ſcorpiones ab ipſo fugere. Sumptæ cum caricis, iam à ſcorpione ictos
D iuuant. Ad aciditatem à nigro humore excitatam omnino confert.

DE CENTVMMORBIA. CAP. CLI.

NOMINA.

Centummorbia unde dicta.

HVIC herbæ, ut alijs multis, nomẽ aliud imponere non licuit, quàm, quo uulgò hodie appellari ſolet, Centummorbiæ. Sic autem hauddubiè à chirurgis, qui illa quotidie utunt, à mirifica ſua quam in plurimis ulceribus medendis obtinet facultate, dicta eſt. Sunt qui à foliorũ ſimilitudine, quę nummi ſpeciẽ referũt, Nummulariã uocant. A nõnullis Hirudinaria, quod paſsim terræ hirudinis inſtar affixa ſit, dicitur. Nec deſunt qui Serpentariam appellent, quod compertum ſit ſerpentes hac herba ſi uulnerentur ſibi mederi. Germanicè Egelkraut/oder klein Naterzung/oder Pfennigkraut nominatur.

Nummularia.

FORMA.

Serpit per terram, exiguisq; radiculis è coliculis latis prodeuntibus nititur. Folia habet ex utroq; caulis latere rotunda, pinguiaq;: flores luteos.

LOCVS.

Prouenit in locis humidis, potiſsimum uerò circa fluenta.

TEMPVS.

Maio menſe apparet, Iulio autem floret.

TEMPERAMENTVM.

Guſtu admodum adſtringit, ut hinc conſtet ſecundi aut tertij ordinis exiccantium eſſe herbam.

VIRES.

Huius flores & folia trita adeò deſiccãt adſtringuntq;, ut quæuis ulcera glutinare ualeant. Ideoq; pota cum uino dyſenterias, uentris imbecillitates, fluxusq; ac humiditates ſanant. Cataplaſmatis ritu illita ulcerũ putredinoſa iuuant. Proſunt etiam ad ſan-

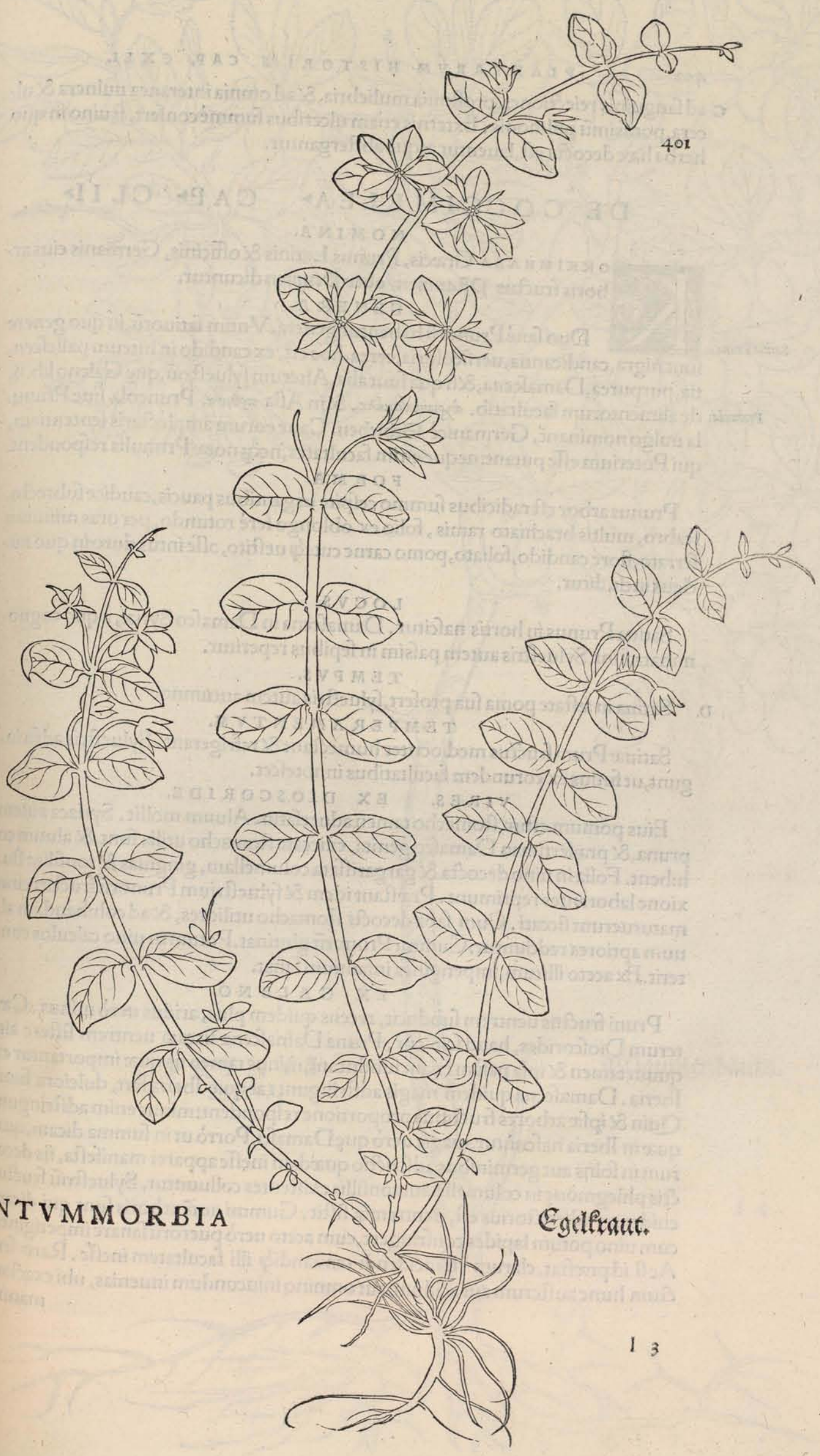

CENTVMMORBIA

Egelkraut.

C ad ſanguinis reiectiones, profluuia muliebria, & ad omnia interanea uulnera & ulcera, potiſsimũ pulmonis. Externis etiam ulceribus ſummè confert, ſi uino in quo herba hæc decocta eſt, lauentur atque abſtergantur.

DE COCCIMELEA. CAP. CLII.

NOMINA.

KOKKIMHAEA Græcis, Prunus Latinis & officinis, Germanis eius arboris fructus Pflaumen/oder Prumen dicuntur.

GENERA.

Satiua Pruna. Duo ſanè Prunorũ habentur genera. Vnum ſatiuorũ, in quo genere ſunt nigra, candicantia, uerſicoloria, cerea, hoc eſt, ex candido in luteum palleſcentia, purpurea, Damaſcena, & ſi qua ſunt alia. Alterum ſylueſtriũ, quę Galeno lib. ij. *Pruneola.* de alimentorum facultatib. ἀγριοπρουμήλα, & in Aſia πρόμνα, Pruneola ſiue Prunula uulgo nominant, Germanicè Schlehen. Caue eorum amplectaris ſententiam, qui Poterium eſſe putant: neque enim facultates, neq; notæ Prunulis reſpondent.

FORMA.

Prunus arbor eſt radicibus ſummo ceſpite uagantibus paucis, caudice ſubrecto, ſcabro, multis brachiato ramis, folio ex oblongo ferè rotundo, per oras minutim ſerrato, flore candido, foliato, pomo carne cuteq; ueſtito, oſſe intus duro in quo nucleus includitur.

LOCVS.

Satiua Prunus in hortis naſcitur. Damaſcena in Damaſco Syriæ, à quo cognominata ſunt. Sylueſtris autem paſsim in ſepibus reperitur.

TEMPVS.

D Satiua in æſtate poma ſua profert, ſylueſtris autem autumno.

TEMPERAMENTVM.

Satiuæ Pruni fructus mediocriter humectant & refrigerant. Sylueſtris adſtringunt, ut fuſius ex eorundem facultatibus innoteſcet.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Eius pomum eſtur, ſtomacho tamen aduerſatur. Aluum mollit. Syriaca autem pruna, & præſertim in Damaſco genita, exiccata ſtomacho utilia ſunt, & aluum cohibent. Folia in uino decocta & gargariſſata columellam, gingiuas & tonſillas fluxione laborantes reprimunt. Præſtant idem & ſylueſtrium Prunorũ fructus cum maturuerunt ſiccati. Cum ſapa decocti ſtomacho utiliores, & ad cohibendam aluum aptiores redduntur. Gummi Prunorũ glutinat. Potum in uino calculos conterit. Ex aceto illitum, impetigines infantium ſanat.

EX GALENO.

Pruni fructus uentrem ſubducit, recens quidem plus, aridus uerò minus. Cæterum Dioſcorides, haud ſcio cur, Pruna Damaſcena ſiccata uentrem ſiſtere ait, quum tamen & ipſa palàm etiam ſubducant, minus tamen iſs quæ importantur ex Iberia. Damaſcena quidem magis adſtringunt: at quæ Iberia fert, dulciora ſunt. Quin & ipſæ arbores fructibus proportione reſpondent: minus enim adſtringunt quæ in Iberia naſcuntur, magis uerò quę Damaſci. Porrò ut in ſumma dicam, quarum in foliis aut germinibus adſtrictio quædam ineſſe apparet manifeſta, iſs decoctis phlegmonę in columella aut tonſillis exiſtentes colluuntur. Sylueſtriũ fructus euidenter adſtrictorius eſt, uentremq; ſiſtit. Gummi autẽ arboris ſunt qui dicant cum uino potum lapides confringere, cum aceto uerò puerorũ ſanare impetigines. Ac ſi id præſtat, clarum eſt incidendi tenuandiq; illi facultatem ineſſe. Raro fructum hunc auſterum aut acidum, aut omnino iniucundum inuenias, ubi exactam maturi-

PRVNVS
SATIVA.

Pflaumenbaum.

SCD Lyon 1

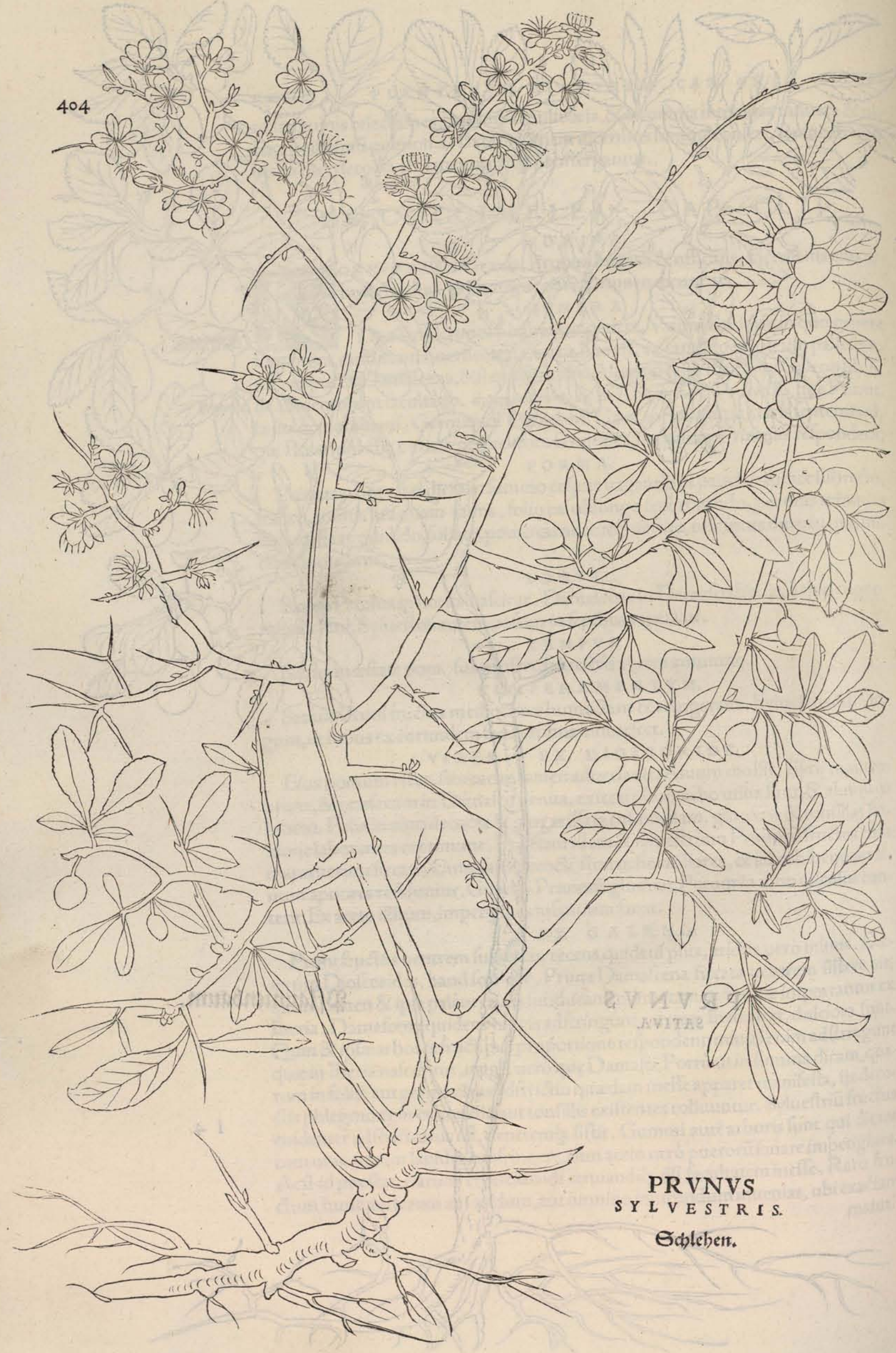

PRVNVS
SYLVESTRIS.

Schlehen.

SCD Lyon 1

A maturitatem fuerit assecutus. Priusquam enim eò perueniat, nullus est fermè qui non acorem, aut acerbitatem præ se ferat: est qui & amaritudinem. Proinde ex hoc fructu minimum alimenti corpus accipit. Verum quum humectare & refrigerare mediocriter uentrem statuemus, utilis erit: quem subducit humiditatis & lentoris sui gratia. Prunis porrò æque ac ficubus concessum est, ut uel exiccata utilia permaneant. Damascenis prima laus bonitatis magna hominum opinione defertur. Proxima ijs quæ in Iberia & Hispania proueniunt. Probatissima in Damascenis sunt, quæ cum mediocri adstrictione magna laxaq; sunt. At parua, dura, acerbaq; & in cibo permolesta, & uentri subducendo minus idonea, cui officio Iberica maximè cõueniunt. In melicrato plus mellis habente, abundè uentrem molliunt, etiamsi sola comedantur, & multo magis si melicratum ipsum subsorbeatur.

EX PLINIO.

Pruni folia decocta tonsillis, gingiuis, uuæ prosunt in uino decocta, & subinde ore colluto. Ipsa Pruna aluum molliunt. Sylvestriũ quidem Prunorum baccæ, uel è radice cortex, in uino austero si decoquat̃, ita ut triens ex hemina supersit, aluum & tormina sistunt. Satis est singulos cyathos decocti sumi. Et in ijs & satiuis Prunis est limus arborum, quem Græci Lichena appellant, rhagadijs & condylomatis mirè utilis.

DE CONIO. CAP. CLIII.

NOMINA.

B KΩNEION græcè, Cicuta Latinis & officinis, Germanis Wutzerling/ Wundtscherling/ Schirling/ oder Wůterich/ quasi tyrannus dicitur, quod scilicet hominẽ interficiat, si intra corpus sumatur. Hinc est quod Athenienses eius succo in interimendo sapientissimo philosopho Socrate, quem falso Anytus & Melytus quasi parum recte de Dijs sentiret, accusarunt, usi sunt.

FORMA.

Caulem profert geniculatum Fœniculi modo, magnum. Folia ferulæ, uel, ut Plinius ait, Coriandro similia, angustiora tamen & graueolentia. In cacuminibus adnascentes ramulos & umbellã. Florem subalbum, semen Aniso simile, albidius tamen. Radicem concauam nec profundam.

LOCVS.

Passim in pratis, locis incultis & umbrosis nascitur.

TEMPVS.

Iulio mense flores & semina profert.

TEMPERAMENTVM.

Summam habet refrigerandi uim Cicuta, atqueadeo uenenum est.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Inter letalia connumeratur Cicuta, sua frigiditate enecans. Remedio est meraci uini potus. Succus exprimitur ex eius cacuminibus contusis, priusquam semen & coma arescat, expressusq; in sole densatur. Multus aridi ad medendi rationem usus est. Miscetur utiliter collyrijs, quæ leuandi doloris gratia adhibentur. Herpetas & erysipelata illitus restinguit. Herba cum coma trita & testibus circunlita, libidinum in somno imaginationibus auxiliatur, sed genitalia illita resoluit, languidaq; reddit. Lac extinguit, mammas in uirginitate increscere prohibet. Puerorum testiculos tabescere facit.

EX PLINIO.

Cicuta uenenum est, publica Athenienſium pœna inuisa, ad multa tamen usus non omittendi. Semini & folijs refrigeratoria uis, quæ si enecat, incipiunt algere

CICVTA

Wüterich.

SCD Lyon 1

A algere ab extremitatibus corporis. Remedio est, priusquam perueniat ad uitalia, uini natura excalfactoria. Sed in uino pota, irremediabilis existimatur. Succus exprimitur foliis floribusq; tunc enim maximè tempestiuus est & melior. Semine trito expressus, & sole densatus in pastillos, necat sanguinẽ spissando. Hæc altera uis. Et ideo sic necatorũ maculæ in corporibus apparent. Ad dissoluenda medicamenta utuntur illo pro aqua. Fit ex eo ad refrigerandũ malagma. Præcipuus tamen est ad cohibendas epiphoras æstiuas, oculorumq; dolores sedandos circunlitus. Miscetur collyriis, & alios omnes rheumatismos cohibet. Folia quoq; tumorem omnem doloremq; & epiphoras sedant. Anaxilaus autor est, mammas à uirginitate illitas, semper staturas. Quod certum est, lac puerperarum mammis imposita extinguit, ueneremq; testibus circa pubertatem illita.

DE CYNOGLOSSO OFFICINARVM.
CAP. CLIIII.
NOMINA.

ΚΥΝΟΓΛΩΣΣΟΝ græcè, latinè Lingua canina: officinæ græcam appellationem retinuerunt, Germanicè Hundßzung appellat. Animaduertendum tamen nos non temerè adiecisse officinarum: neque enim Dioscoridis damus Caninam linguam, quæ uidua caule est, & uiribus etiam ab hac nostra diuersa. *Lingua canina.* *Dioscoridis Cynogloſſon.*

FORMA.

Caulem obtinet cubitalem, & interdum longiorem, hispidum, surculosum: folia angusta, prælonga & lanuginosa, non uenosa, mollia q; florem primum purpureum, dein cœruleum, stamina habentẽ purpurea: radicem oblongam, & profun-
B dè terram penetrantem.

LOCVS.

Passim circa itinera prouenit.

TEMPVS.

Iunio & Iulio mensibus floret.

TEMPERAMENTVM.

Recentiores herbarij frigidam & siccam esse statuunt in ordine secundo.

VIRES.

Oris & alijs maleficis ulceribus medetur. Dysenteriæ etiam prodest. Debet itaque illius herbę usus esse in omnibus ulceribus, uulneribus, scabie Hispanica, & similibus morbis. Auxiliatur etiam gonorrhœæ & destillationibus: atque hinc est quod catapotiorum compositioni, quorum nomenclatura est ad omnes morbos catarrhi, aut de Cynoglosso, admisceatur. *Catapotia de Cynoglosso.*

DE CNICO.

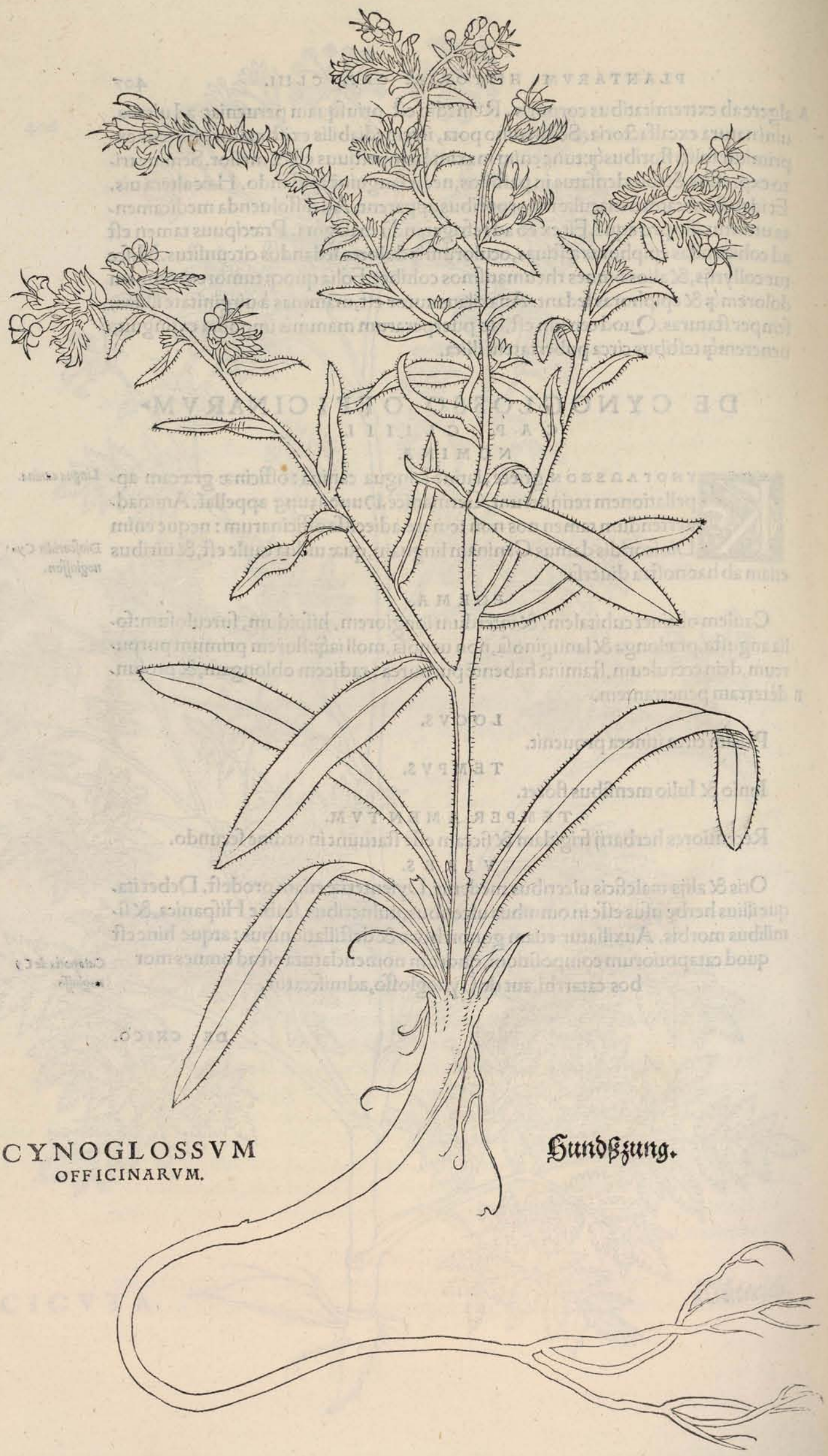

CYNOGLOSSVM
OFFICINARVM.

Hundßzung.

SCD Lyon 1

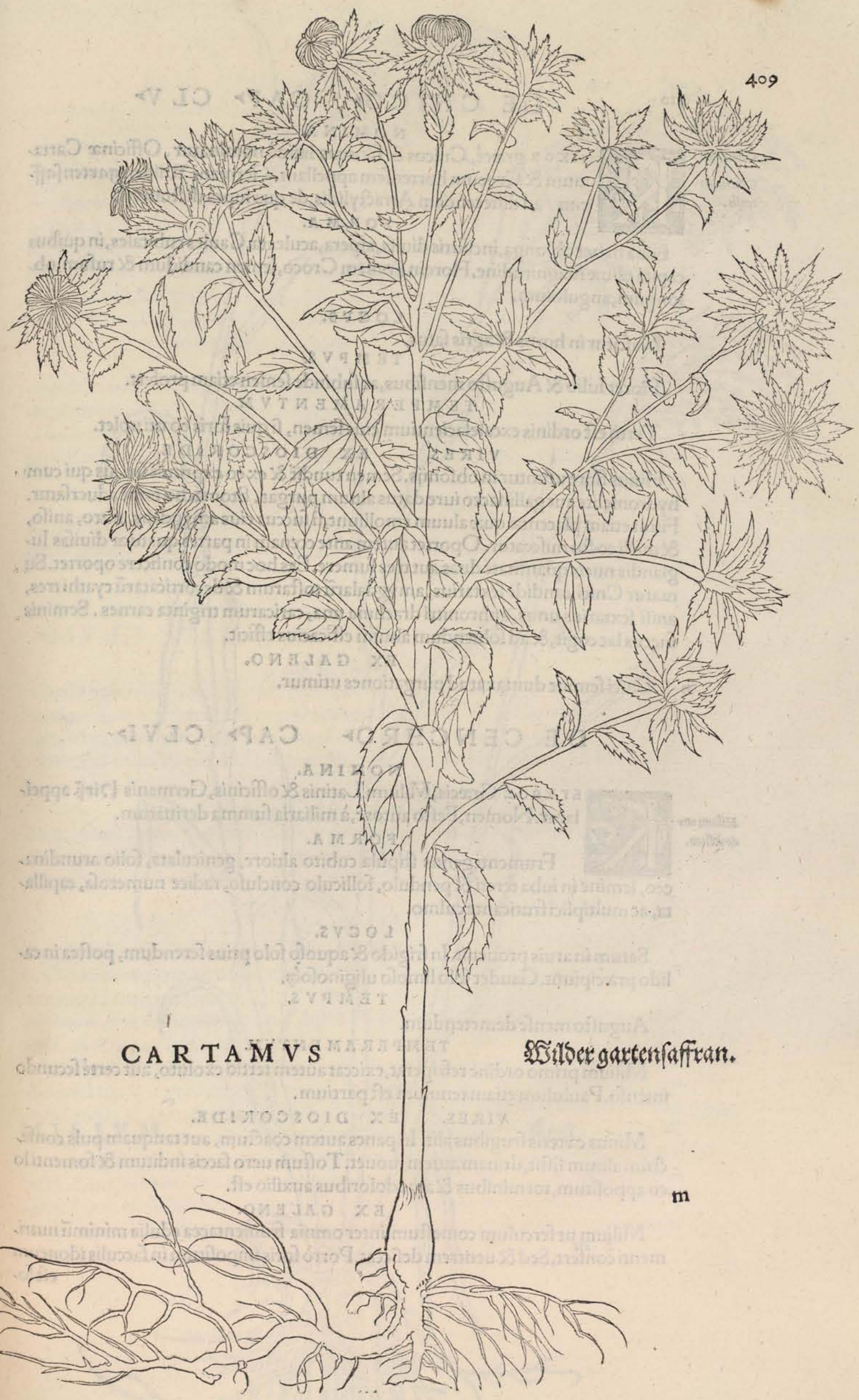

CARTAMVS Wilder gartensaffran.

m

DE CNICO. CAP. CLV.

C

Cartamus.

Crocus hortensis.

NOMINA.

KNIKOΣ græcè, Cnicus & Cnecus latinè nominatur. Officinæ Cartamum & Crocum hortensem appellant. Germani Wilden gartensaffran / ad differentiam Atractylidis, de qua suprà dictum est.

FORMA.

Folia habet oblonga, incisuris diuisa, aspera, aculeata. Caules cubitales, in quibus capita oliuæ magnitudine. Florem similem Croco, semen candidum & rufum, oblongum, anguloſum.

LOCVS.

Nascitur in hortis & agris satus.

TEMPVS.

Floret Iulio & Augusto mensibus, ac subinde semen etiam profert.

TEMPERAMENTVM.

Tertij est ordinis excalefacientium eius semen, si quis foris eo uti uolet.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Huius flore utuntur in obsonijs. Semen tunditᷣ & ex eo exprimitᷣ succus qui cum hydromelite aut gallinaceo iure datus aluum purgat. Stomacho tamẽ aduersatur. Fiunt etiam placentæ quæ aluum emolliunt, si succus eius amygdalis, nitro, aniso, & melli cocto misceatur. Oportet autem ante cœnam in partes quatuor diuisas Iuglandis nucis quantitate duas aut tres sumere. Eas hoc modo conficere oportet. Sumatur Cnici candidi sextarius, amygdalarũ tostarum & decorticatarũ cyathi tres, anisi sextarius unus, aphronitri drachma una, caricarum triginta carnes. Seminis succus lac cogit, & ad soluendum aluum efficacius efficit.

EX GALENO.

D Cnici semine duntaxat ad purgationes utimur.

DE CENCHRO. CAP. CLVI.

Milium unde dictum.

NOMINA.

ΕΓΧΡΟΣ Græcis, Milium Latinis & officinis, Germanis Hirß appellatur. Nomen, Festo autore, à miliaria summa deriuatum.

FORMA.

Frumenti genus stipula cubito altiore, geniculata, folio arundinaceo, semine in iuba tereti & pendulo, folliculo concluso, radice numerosa, capillata, ac multiplici fruticante culmo.

LOCVS.

Satum in aruis prouenit. In frigido & aquoso solo prius serendum, postea in calido præcipiunt. Gaudet solo limoso uliginosoq;.

TEMPVS.

Augusto mense demetendum.

TEMPERAMENTVM.

Milium primo ordine refrigerat, exiccat autem tertio exoluto, aut certè secundo intenso. Paululum etiam tenuium est partium.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Minus cæteris frugibus alit. In panes autem coactum, aut tanquam puls confectum aluum sistit, urinam autem mouet. Tostum uero saccis inditum & fomenti loco appositum, torminibus & alijs doloribus auxilio est.

EX GALENO.

Milium ut ferculum comestum inter omnia frumentacea edulia minimũ nutrimenti confert. Sed & uentrem desiccat. Porrò foris impositum in sacculis idoneum est fo-

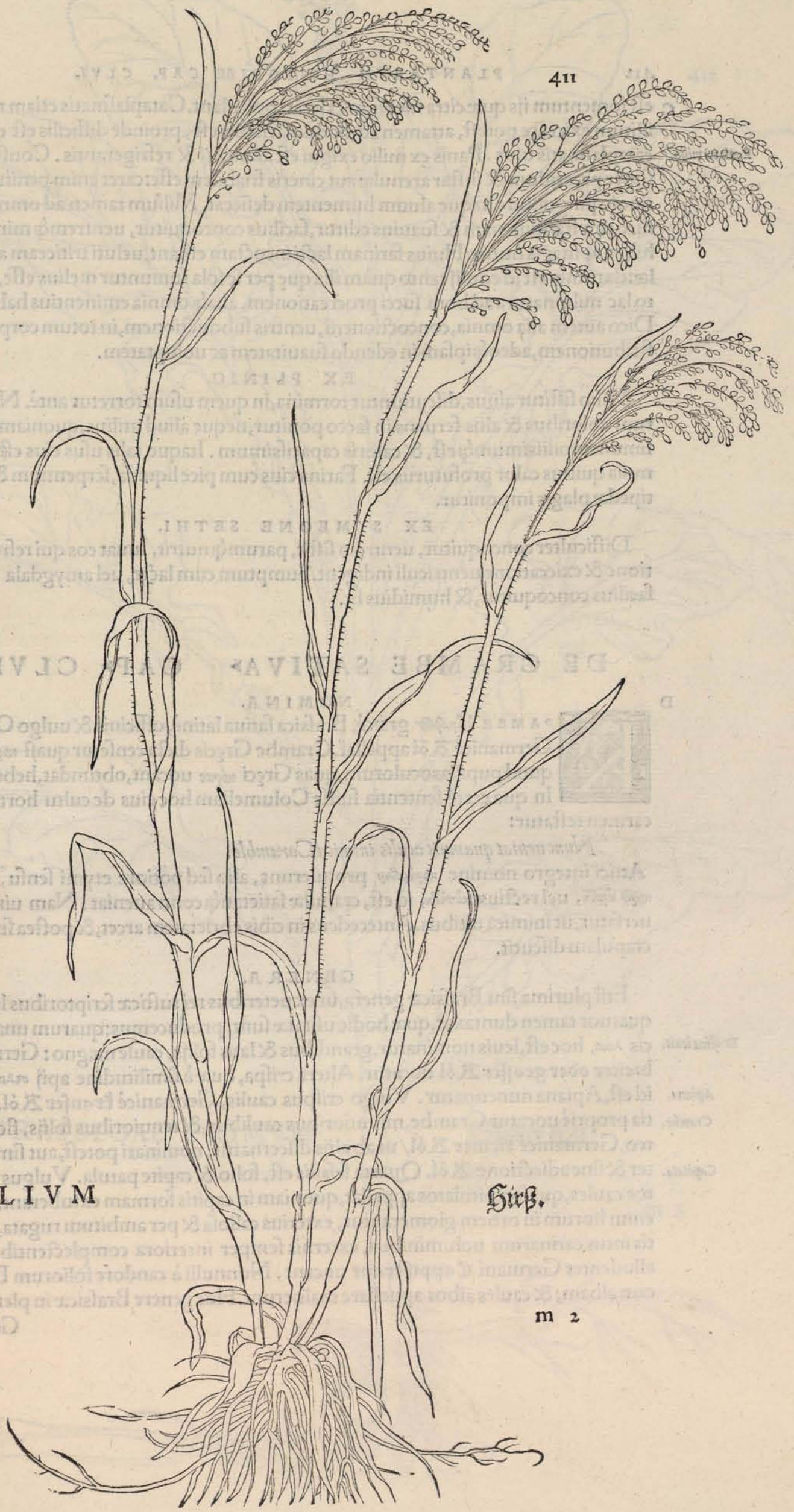

MILIVM

Hirß.

C est fomentum ijs quæ citra morsum exiccari postulant. Cataplasmatis etiam modo illitum exiccare potest, attamen admodum friabile est, proinde difficilis est eius in cataplasmatis usus. Panis ex milio exigui est alimenti & refrigerantis. Constat insuper pręaridum & instar arenulæ aut cineris friabilem esse: caret enim penitus glutinoso pingui: iure itaque aluum humentem deficcat. Milium tamen ad omnia panico præstantius, nam & suauius editur, facilius concoquitur, uentremq; minus cohibet, ac magis nutrit. Huius farinam lacti incoctam esitant, ueluti triticeam agricolæ: clarumq; est id edulij tanto quàm illa quę per se sola sumuntur melius esse, quanto lac milij natura ad boni succi procreationem, aliaq; omnia eminentius habetur. Dico autem alia omnia, concoctionem, uentris subductionem, in totum corpus distributionem, adeoq; ipsam in edendo suauitatem ac uoluptatem.

Panis ex milio.

EX PLINIO.

Milio sistitur aluus, discutiuntur tormina, in quem usum torretur antè. Neruorum doloribus & alijs feruens in sacco ponitur, neque aliud utilius, quoniam leuissimum mollissimumq; est, & caloris capacissimum. Itaque talis usus eius est ad omnia quibus calor profuturus est. Farina eius cum pice liquida, serpentium & multipedæ plagis imponitur.

EX SYMEONE SETHI.

Difficulter concoquitur, uentrem sistit, parumq; nutrit. Iuuat eos qui refrigeratione & exiccatione uentriculi indigent. Sumptum cum lacte, uel amygdala thasia facilius concoquitur, & humidius fit.

DE CRAMBE SATIVA. CAP. CLVII.

D

NOMINA.

KPAMBH ἡ ἥμερος græcè, Brassica satiua latinè, officinis & uulgo Caulis, Germanicè Kól appellat. Crambe Gręcis dicta censetur quasi κορόμβλη, quod pupillas oculorum, quas Gręci κόρας uocant, obtundat, hebetetq;. In qua certè sententia fuisse Columellam hoc eius de cultu hortorum carmen testatur:

Nunc ueniat quamuis oculis inimica Coramble.

Attici integro nomine κορόμβην protulerunt, alio sed pōtiore etymi sensu, quasi κορῶ ὀμβῶ, uel rectius ἀνάβη, id est, crapulæ satietatiq; contraueniat. Nam uino aduersatur, ut inimica uitibus. Antecedens in cibis ebrietatem arcet, & postea sumpta crapulam discutit.

GENERA.

Etsi plurima sint Brassicæ genera, ut ex ueteribus rei rusticæ scriptoribus liquet, quatuor tamen duntaxat, quæ hodie usitatæ sunt, producemus: quarum una Græcis λεία, hoc est, leuis nominatur, grandibus & latis foliis, caule magno: Germanis breiter oder grosser Kól uocatur. Altera crispa, quæ à similitudine apij σελινοειδὴς, id est, Apiana nuncupatur. Vulgo crispus caulis, Germanicè krauser Kól. Tertia propriè uocatur Crambe, minutioribus caulibus, & tenuioribus foliis, flore luteo, Germanicè kleiner Kól/ ut ab alijs discernatur, nominari potest, aut simpliciter & sine adiectione Kól. Quarta sessilis est, folio & capite patula. Vulgus caputos caules, quasi capitulatos appellat, quoniam in capitis formam extuberant. Folia enim horum in orbem glomerantur, exterius callosa & per ambitum rugata, multis intus carinarum uoluminibus, externis semper interiora complectentib. Huc alludentes Germani Cappißkraut uocant. Nonnulli à candore foliorum Brassicam albam, & caules albos appellare maluerunt. Hoc genere Brassicæ in plerisque Germa-

Brassica leuis.

Apiana.

Crambe.

Capitata.

BRASSICAE PRIMVM
GENVS.

Breiter Köl.

SCD Lyon 1

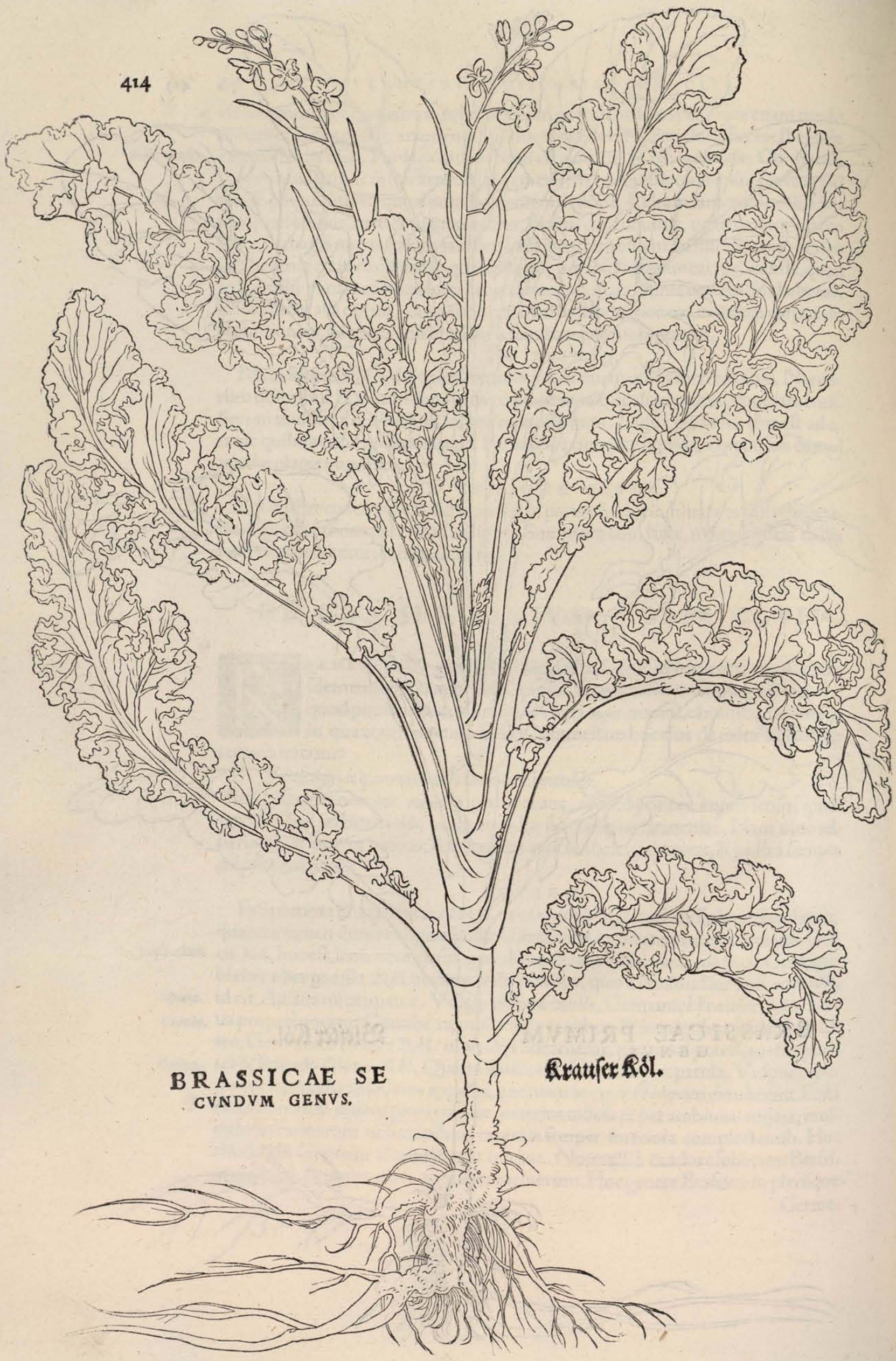

BRASSICAE SE
CVNDVM GENVS.

Krauſer Kol.

SCD Lyon 1

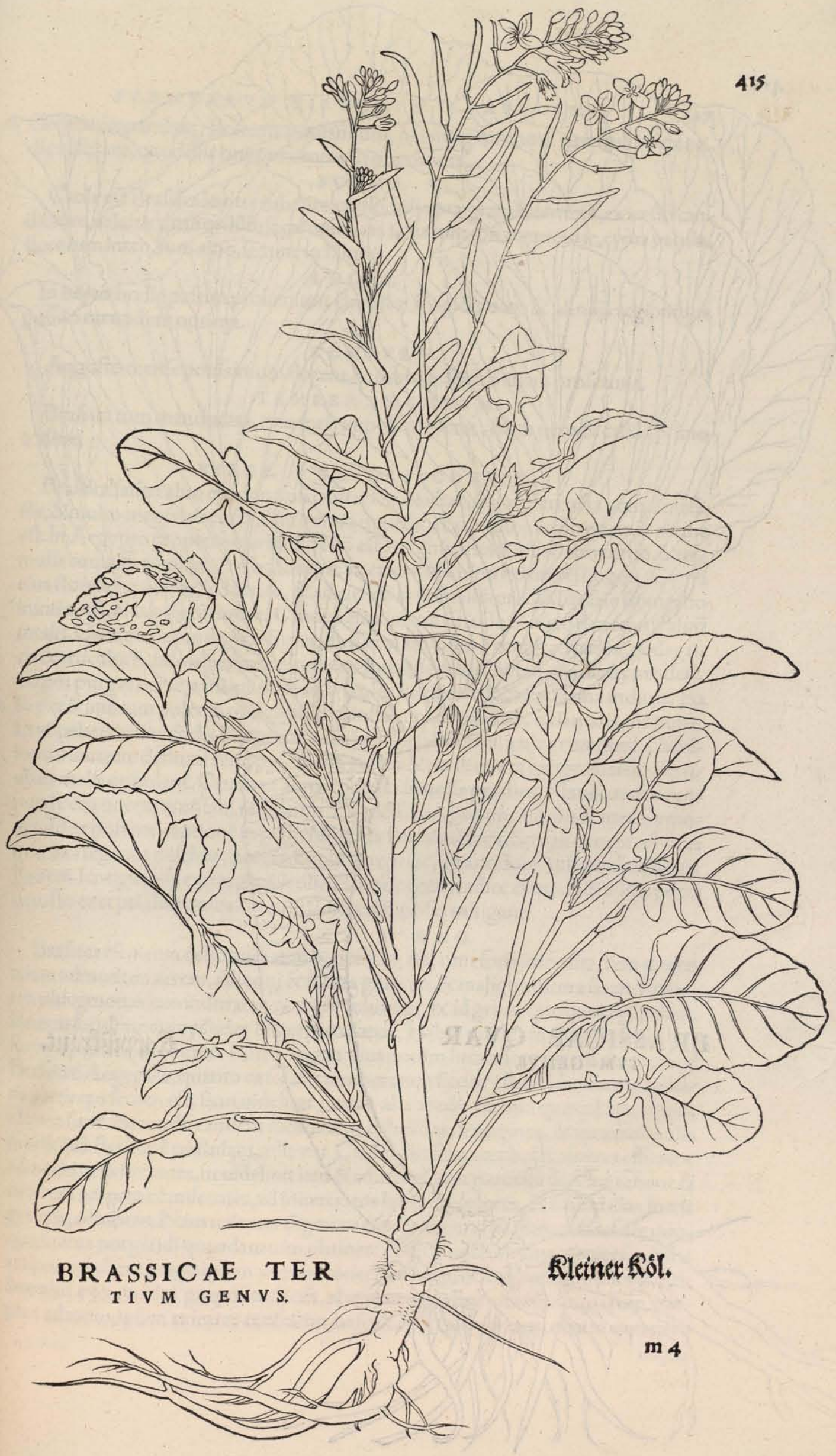

BRASSICAE TER
TIVM GENVS.

Kleiner Kol.

SCD Lyon 1

BRASSICAE QVAR
TVM GENVS.

Kappißkraut.

SCD Lyon 1

A Germaniæ partibus, Boioaria potiſsimum, per integrum anni curriculum quotidie uictitant, quod illic eius prouentus ſit uberrimus.

FORMA.

Caule eſt Braſsica leuiter rubente, craſſo, folio prægrandi, carnoſo, ex cæſio candicante, in latus utrinq; diffuſo, prominulis uenarum toris fruticante, cyma patula, flore tum luteo, tum albo, ſemine in ſiliquis.

LOCVS.

In hortis hodie paſsim proueniunt Braſsicæ. Frigidis uero & pluuijs regionibus poſitio earundem optima.

TEMPVS.

Auguſto menſe potiſsimum florent, ac ſubinde ſemen etiam proferunt.

TEMPERAMENTVM.

Braſsica tum manducata, tum foris impoſita exiccat. Sicca uero & calida primo ordine.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Braſsica ſatiua aluo eſt idonea, ſi leuiter feruefacta edatur. Percocta uerò aluũ ſiſtit, & multo magis bis cocta, & in lixiuio decocta. Æſtiua ſtomacho nocet & acrior eſt. In Aegypto propter amaritudinẽ nõ eſtur. Obſcuritate uiſus laborantib. & tremulis comeſta auxiliat. A cibo ſumpta ex crapula & uino noxas reſtinguit. Cyma eius ſtomacho utilior, ſed acrior, & ad ciendã urinã ualidior. Cõdita ſale ſtomacho inimica eſt, aluumq; cõturbat. Crudus eius ſuccus cũ iride & nitro deuoratus aluũ mollit. Cũ uino potus uiperarũ morſib. ſuccurrit. Cum Fœnigręci farina, podagricis & articulorũ doloribus correptis, ulceribusq; ſordidis & uetuſtis illitus prodeſt. Caput purgat per ſe naribus infuſus. Menſes ducit cum loliacea farina inditus. Fo
B lia per ſe aut cum polenta trita, omnibus inflammationibus & œdematis cõferunt. Eryſipelatis, epinyctidis & lepris medent. Cum ſale carbunculos rumpunt. Capillorum incapite defluxũ retinent. Cocta autem & melli mixta gangrænarũ paſcentibus malis opitulant. Cruda ex aceto comeſta lienoſis proſunt. Manſa uerò deuorato ſucco uocem amiſſam reſtituunt. Decoctũ eius potum, aluum & menſes mouet. Flos poſt conceptionẽ in peſſo ſubditus ſterilitatẽ facit. Semen eius, præſertim quæ in Aegypto naſcitur, potum lumbricos pellit. In antidota cœliacorũ additur. Faciem lentigines q; expurgat. Cauliculi uirides cum radice cremati, & adipe porci uetuſto excepti, diuturnos laterum dolores impoſiti mitigant.

EX GALENO.

Braſsica eſculenta deſiccandi uim habet tum eſa, tum foris impoſita, non tamen etiam admodum acrem. Alioqui & ulcera glutinat, & maligna ulcera ſanat. Præterea phlegmonas iam induratas, ac ægrè ſolubiles, & id genus quoque eryſipelata. Eadem facultate epinyctidas & herpetes ſanat. Habet quiddam etiam in ſe abſterſorium, quo lepras curat. Porrò ſemen eius potum lumbricos interficit, maximè Braſsicæ Aegyptiæ, quanto ea ſcilicet temperatura ſiccior eſt. Sanè amaræ qualitatis particeps ſemen eſt, ſicut uidelicet omnia alia medicamenta quæ ad lumbricos idonea ſunt. Secundũ eandem facultatem ephelidas, lentigines, & quæcunq; alia modicã abſterſionẽ poſtulant, adiuuat. Caules Braſsicę combuſti, cineres efficiunt admodum deſiccantes, ut uidelicet iam & adurentẽ uim participent. Hac ratione ei ueterem adipem cõmiſcentes, ad inueteratos laterum dolores, & ſi quid eius fuerit generis, adhibent. Nam ualenter digerens medicamentum efficitur. Braſsicę quoque ſuccus purgandi quandam uim obtinet: contrà ſolidum eius corpus ſiccitatis ratione cohibere magis quàm incitare deiectionem poteſt. Proinde quum expellere alui excrementa propoſitum erit, aheno in quo elixa unà cum aqua fuit, propius admoto, ipſam eximere confeſtim, uaſculoq; in quo paratur, oleum cum garo

injce-

C inijcere oportebit. At humentẽ aluum ſiccare uolentes, quum mediocriter bulijſſe uidebitur, priore aqua effuſa repentè aliam calentem inijcimus, acita rurſus in ea diſcoquimus uſquedum tenera flaccidaq; euaſerit.

EX PLINIO.

Cato criſpam maximè probat, dein leuem grandibus folijs, caule magno. Prodeſſe tradit capitis doloribus, oculorũ caligini, ſcintillationibusq;, uel ſtomachi doloribus, crudam ex aceto & melle, coriandro, ruta, mentha, laſeris radicula, ſumptã acetabulis duobus matutino. Tantamq; eſſe uim, ut qui terant hæc, ualidiores fieri ſe ſentiant. Ergo uel cum uino tritam, ſorbendam, uel ex olei intinctu ſumendã. Podagræ autem, morbisq; articularijs illini cum rutæ, coriandri & ſalis mica, hordei farina. Aqua quoque eius decocta, neruos articulosq; mirè iuuari. Si foueantur uulnera & recentia & uetera, etiam carcinomata, quæ nullis alijs medicamentis ſanari poſſunt. Foueri prius aqua calida iubet, & bis die tritam, imponi. Sic etiam fiſtulas eluxatas, & tumores reuocari, quæque diſcuti opus ſit. Inſomnia etiam, uigiliasq; tollere decoctam, ſi ieiuni edant quamplurimam ex oleo & ſale. Tormina, ſi decocta iterum decoquat, addito oleo & ſale, cumino, polenta. Si ita ſumatur ſine pane, magis profuturã. Inter reliqua bilem detrahit per uinum nigrum pota. Quin & urinam eius qui Braſsicã eſitauerit, aſſeruari iubet, calefactamq; neruis remedio eſſe. Auribus quoq; ex uino ſuccum Braſsicæ tepidum inſtillari ſuadet. Idq; etiam tarditati audientium prodeſſe aſſeuerat. Et impetigines eadem ſanari ſine ulcere. Græci biles detrahere non percoctã putant. Item aluum ſoluere, eandemq; bis coctam ſiſtere. Vino aduerſari, ut inimicam uitibus. Antecedente in cibis caueri ebrietatem. Poſtea ſumpta crapulam diſcuti. Hunc cibum & oculorũ claritati conferre multum, ſucco uerò crudæ angulis uel tantum tactis cum Attico melle, plurimũ.

D Hippocrates cœliacis, dyſentericis bis coctã cum ſale dari iubet. Item ad tenaſmon, & renum cauſas. Lactis quoq; ubertatem puerperis hoc cibo fieri iudicans, & purgationem fœminis. Crudus quidem caulis ſi edatur, partus quoq; emortuos pelli. Inuenio & à podagra liberatos edendo eam, decoctæq; ius bibendo. Hoc & cardiacis datum & comitialibus morbis addito ſale. Item ſpleneticis in uino albo per dies quadraginta. Contra uerò ſingultus cum coriandro, & anetho, & melle, ac pipere, & aceto. Illitam quoque prodeſſe inflationibus ſtomachi. Item ſerpentiũ ictibus, & ſordidis ulceribus & uetuſtis, uel ipſam aquam cum hordeacea farina. Succũ ex aceto, uel cum Fœnogræco. Sic aliqui & articulis, podagrisq; imponunt. Epinyctidas ac quicquid aliud ſerpit in corpore, impoſita leuat. Item repentinas caligines: has & ſi mandit ex aceto. Sugillata uerò & alios liuores pura illita. Lepras & pſoras cum alumine rotundo ex aceto. Sic & fluentes capillos retinet. Epicharmus teſtium & genitalium malis hanc utiliſsimè imponi aſſerit. Efficacius eandem cum faba trita. Item conuulſis cum ruta. Et muris aranei morſus, foliorum aridorum farina alterutra parte exinanit. Stirpium Braſsicæ aridorum cinis, inter cauſtica intelligitur. Ad coxendicũ dolores cum adipe peruetuſto. Plura de Braſsicæ uiribus uide apud Catonem de re ruſtica, cap. clvij.

EX SYMEONE SETHI.

Malum & melancholicũ ſuccum procreat. Viſum hebetat, & ſomnũ per contraria inſomnia interturbat. Succus eius aliquatenus purgat: corpus uerò eius uentrẽ ſiſtit. Quapropter in quibus humectã aluum exiccare uolumus, ipſam modicè decoquentes, aquamq; primam abijcientes, confeſtim alteri aquæ feruenti indimus: nihil enim neque aëris, neque frigidæ aquæ quod bis coquitur tangere debet. Æſtiua Braſsica peioris ſucci eſt quàm hyberna. Cit uerò urinam, lumbricos interficit, & ijs qui ex uino crapula laborant auxiliatur. Fertur autem quod ab humiditate ortam hebetudinem ſanet. Cocta cum pingui carne, plurimum noxæ atque uitij amittit.

A amittit. Flos eius proprietate quadam ſemen genitale corrumpit, utero impoſitus, & mulieres concipere prohibet. Pulmonem lædit. Tradunt quoque ſi ante alios cibos aſſumpta fuerit, ebrietatem arcere. Et quod eius ſuccus cum melle ſumptus, magnificè defectiones uocis iuuet. Vulneribus impoſita, ea conglutinat, & maleſica ulcera, & induratas inflammationes ſanat.

DE CRVCIATA. CAP. CLVIII.

NOMINA.

VO nomine ueteres hanc herbam appellauerint nondum compertum habeo. Neque enim Iſatis eſt, quam uulgus Saponariam uocat, ut ſuo loco docebimus, ideoq; nomen quo illam nominaremus fingendum fuit. Ad imitationem autem Germanicæ nomenclaturæ Cruciatam diximus, quod eius radix in modum crucis transfoſſa ſit. Vt hoc etiam nomine græcè σταυρότυπος dici poſſet. Germanicè Creutzwurtz / Sperenſtich / & Madelgeer nuncupatur.

Cruciata cur dicta.

σταυρότυπος.

FORMA.

Caulem rotundum obtinet, dodrantalem, in ſummo rubentem, alas multas habentem, è quibus ſingulis bina folia craſſa, anguſta & oblonga, floreſq; orbiculatim purpurei è ſiliquis coloris herbacei prodeunt. Radicem albam, longam, crucis inſtar ab utroq; latere perforatam, à qua illi nomen inditum eſt.

LOCVS.

Naſcitur locis incultis.

TEMPVS.

B Floret Iulio menſe.

TEMPERAMENTVM.

Admodum amara eſt, unde facilè colligere licet calidam & ſiccam eſſe.

VIRES.

Recentiores eius eſſe magnum contra peſtilentiæ uenena uſum tradunt. Item quod ea quæ in thorace ſunt educere ualeat. Quæ ſanè ſingula præſtare poſſe amarus ſapor qui illi ineſt abundè docet. Abſtergunt enim expurgantq; amara, & quæ in uenis eſt craſsitiem incîdunt, Galeno libro quarto de ſimpl. medicamentorũ facultatib. cap. decimoſeptimo, autore. Quamobrẽ menſes etiam mouet, comitiali morbo competit, & alia quæ amaris ab eodem tribuuntur, præſtare poteſt.

Vulneribus etiam glutinandis mirificè conducit.

DE CISSO.

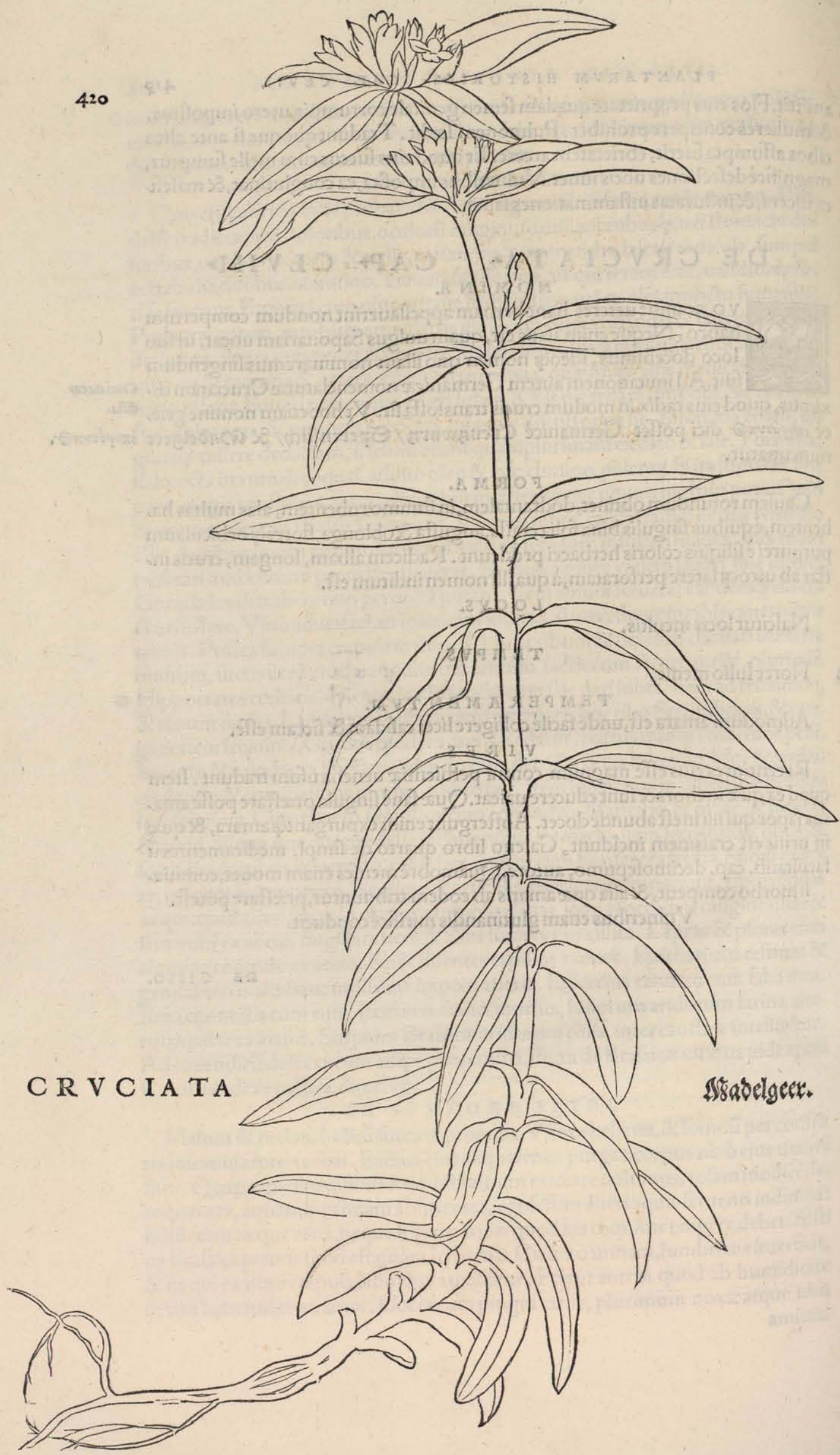

CRVCIATA Wadelgeer.

NOMINA.

ΚΙΣΣΟΣ græcè, Hedera latinè, Ephew Germanicè dicitur. Athenienſes Bacchum appellarunt Citton, quo nomine rigens Hedera quæ ſine adminiculo ſtat, ſola omnium generum ob id uocata eſt Ciſſos: è diuerſo nunquã niſi repens humi Chamæciſſos. Sic Dionyſia, hoc eſt, Bacchica nominata eſt à Baccho, qui primus ex Indis in Græciam Hederam aſportauit: uel quod in tutela eius fuerit. Nam ut ille iuuenis ſemper, ita hæc uiret. Nec ſecus omnia, ſicut ille mentes hominum, illigat. Hedera uerò dicta eſt, quod uetuſtis parietibus hæreat: uel potius quia edita petat, & altè diuagetur: uel quia id cui adhæſerit, edat atque corrumpat.

Ciſſos cur nominata.

Dionyſia.

Hedera unde appellata.

GENERA.

Plurimas, Dioſcoride autore, ſigillatim habet ſpecies, ſed maximè generales tantum tres. Candida enim quędam dicitur, eo quod candidũ fert fructũ: hæc fœmina à Plinio uocat. Germanis weiſſer Ephew nominari cõmodè poteſt. Altera nigra, quæ nigrum producit fructum: hæc Plinio mas nominatur. Germanis ſchwartzer Ephew. Hæc etiã parietibus obrepit, muriſq; pertinacius hæret quàm ut poſſit abire, hinc Maurephew Germanis uocatur, & Baumephew/quod ſcilicet arbores ſuo complexu ſtrangulet. Tertia priuatim Helix, id eſt, clauicula, & hederula nuncupatur. Germanis klein Ephew/oder Erdephew.

Candida.

Nigra.

Helix.

FORMA.

Nigra, quæ in Germania noſtra prouenit, arbores & parietes radicoſis amplectitur brachijs, in totum fruticoſa, folia primùm cum pubeſcit anguloſa, complurimum in triangulam faciem exeuntia habens. Vetuſtiori rotundantur, pinguia, dura, immortali uirore: flore exili, uitigineo, non inodoro: baccis primum herbaceis,
B mox atris, & nonnunquã croceis, longiori pediculo in uuæ modum dependentibus, ſparſioribus racemis non in globum candidæ modo coëuntibus, ſed in acinos diſcretis. Radice numeroſa, denſa, flexuoſa, cõtorta, ac ſurculoſa, nec admodũ profunda. Candida inter media folia emittit brachia, quibus arbores complectitur, maximè ramoſa & robuſta, corymbis, hoc eſt, racemis in orbem circumactis, aut folio albicat. Helix quantu muis diu uiuat, Theophraſto autore, nunquã fert fructum, adeoq; ſterilitate à cæteris diſtat. Parua tenuiáue huic folia, anguloſa & rubra, uiticulæq; tenues ſine corymbis.

Nigræ.

Candidæ.

Helicis.

LOCVS.

Hedera aquis gaudet. Nigra paſsim circa muros creſcit. Helix uerò in ſyluis humi ſerpit.

TEMPVS.

Nuſquam non uiret Hedera.

TEMPERAMENTVM.

Hedera ex contrarijs cõpoſita eſt facultatibus: habet enim quiddam adſtringentis ſubſtantiæ, quæ terrena & frigida eſt. Habet etiam nõnihil acris, quæ calida eſt. Nec deeſt tertia, aqueam nanq; ſubſtantiam quandam tepidam obtinet, certè ſi uiridis ſit. Siquidem dum areſcit, hæc prima exhalet neceſſe eſt, manetq; quæ terrea eſt & frigida adſtringensq;, & ea quæ calida & acris.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Hedera omnis acris & adſtringens eſt. Neruos tentat. Flores trium digitorum carptu, in uino bis die poti, ad dyſentericos faciunt. Ambuſtis cum cerato illiti proſunt. Tenera folia ex aceto cocta, aut cruda cum pane detrita, lienes ſanant. Foliorũ & corymborum ſuccus cum irino unguento, melle, aut nitro naribus infunditur. Et contra ueteres capitis dolores ualet, atque eo perfunditur caput cum aceto & roſaceo. Dolentibus & purulentis auribus cum oleo medetur. Nigræ hederę ſuccus,

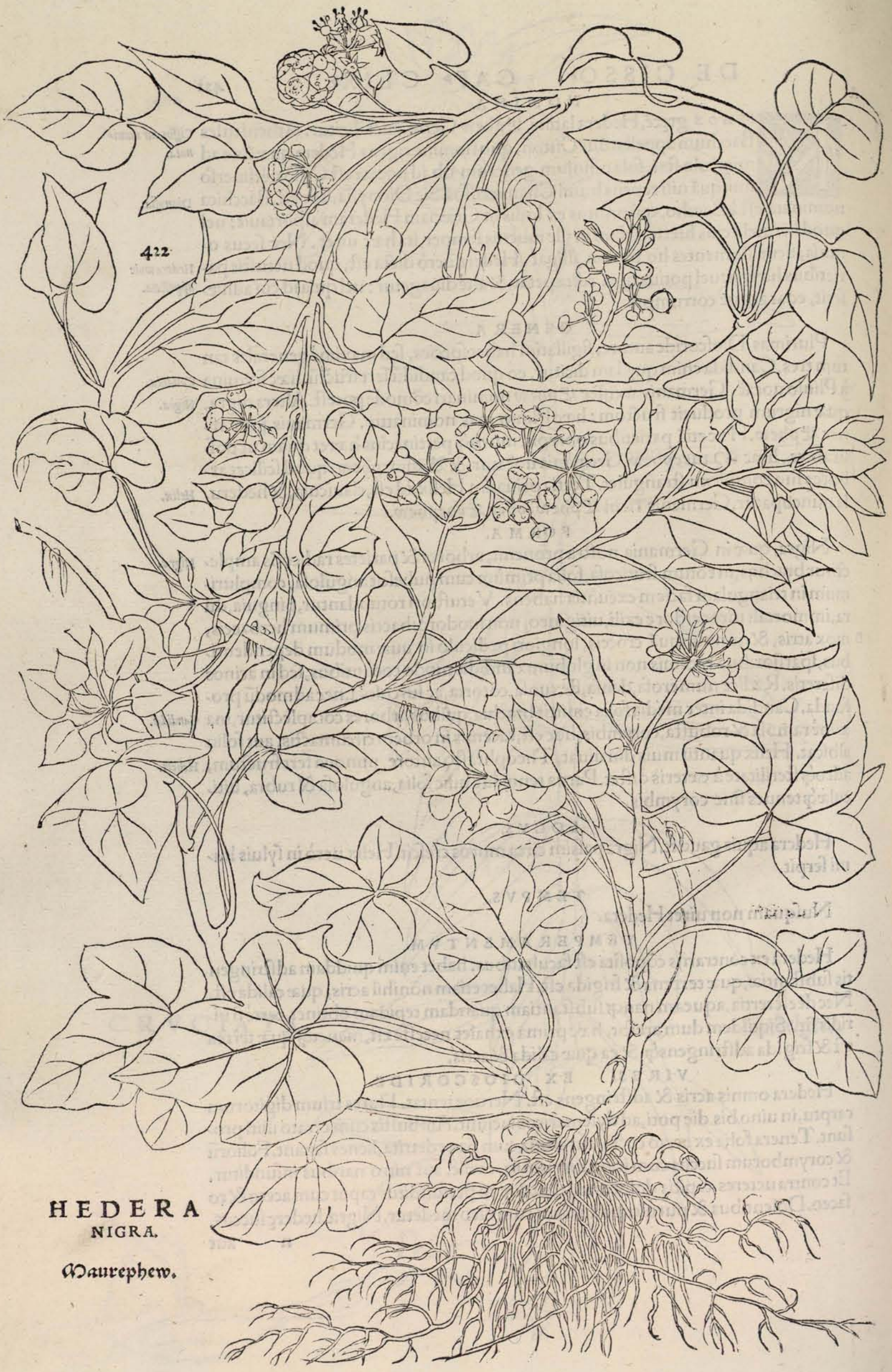

HEDERA
NIGRA.

Maurephew.

SCD Lyon 1

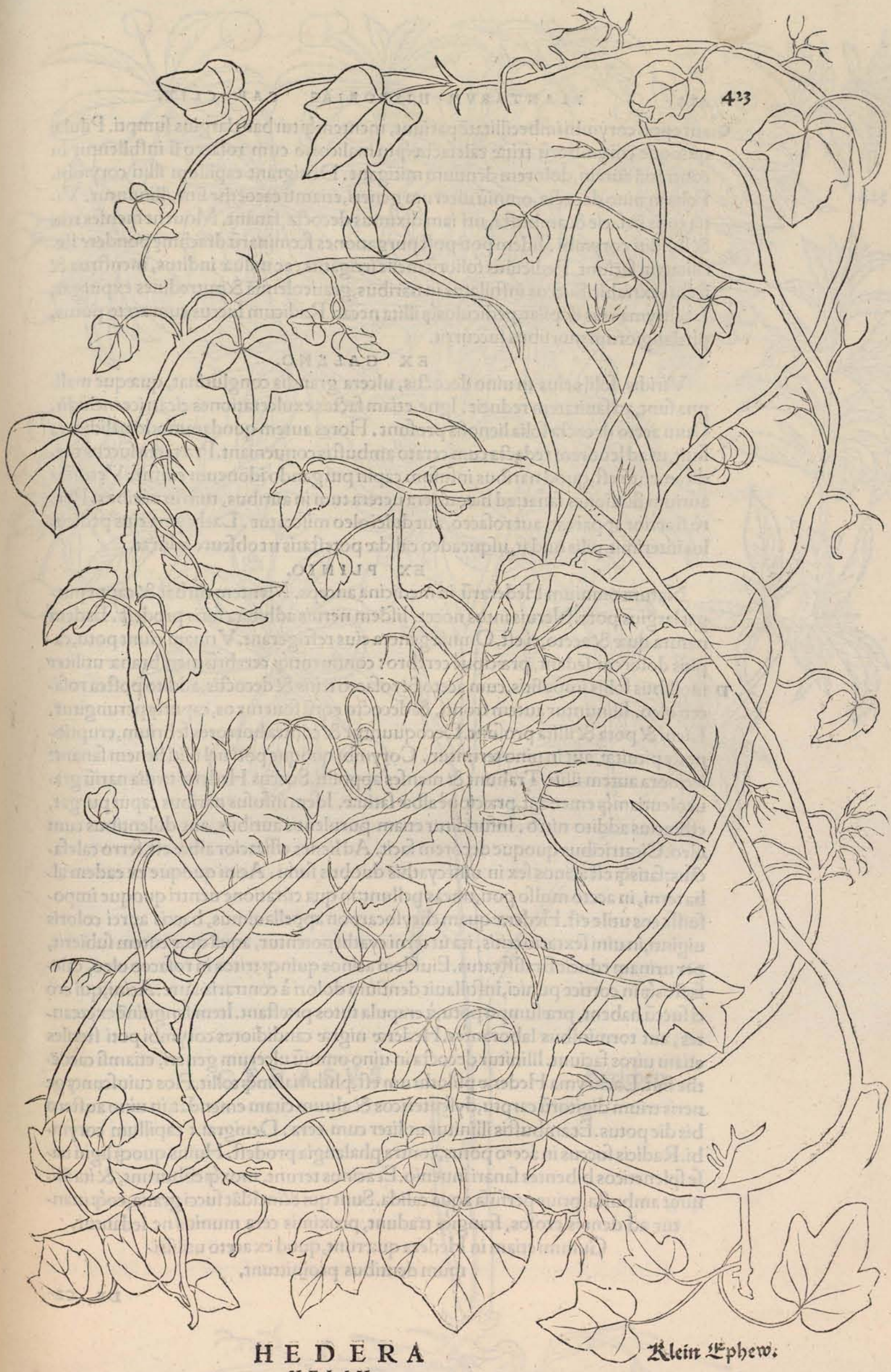

HEDERA
HELIX.

Klein Ephew.

SCD Lyon 1

C aut epoti corymbi imbecillitatē pariunt, mentemq; turbant largius ſumpti. Pilulæ quinque corymborū tritæ calefactæq; in malicorio cum roſaceo ſi inſtillentur in contrariã aurem, dolorem dentium mitigant. Denigrant capillum illiti corymbi. Folia in uino decocta, omniū ulcerum generi, etiamſi cacoëthe ſint, illinuntur. Vitia cutis in facie & ambuſta, uti iam diximus decocta, ſanant. Mouent menſes triti & ſubditi corymbi. Iidem poti poſt purgationes fœminarū drachmę pondere ſterilitatem faciunt. Pediculus foliorū melle irrigatus, ac uuluæ inditus, menſtrua & fœtus extrahit. Succus inſtillatus in naribus, graueolentiã & putredines expurgat. Lachryma eius depilat, pediculosq; illita necat. Radicum ſuccus cum aceto potus, phalangiorum morſibus ſuccurrit.

EX GALENO.

Viridis, foliis eius in uino decoctis, ulcera grandia conglutinat, quæque maligna ſunt, ad ſanitatem reducit. Igne etiam factas exulcerationes cicatrice includit. Cum aceto decocta folia lienoſis proſunt. Flores autem quodammodo ualidiores ſunt, ut ad leuorem redacta cum cerato ambuſtis conueniant. Præterea ſuccus medicamentū eſt, quod naribus infuſum capiti purgando idoneum exiſtit. Vetuſtas aurium fluxiones ſanat: ad hæc ulcera uetera tum in auribus, tum in naribus. Porrò ſi acrior appareat, aut roſaceo, aut dulci oleo miſceatur. Lachryma eius pediculos interimit, pilis nudat, uſqueadeo calidæ poteſtatis ut obſcurè adurat.

EX PLINIO.

Natura omnium Hederarū in medicina anceps. Mentem turbat & caput purgat largius pota. Neruis intus nocet. Iiſdem neruis adhibita foris prodeſt. Eadem natura quæ & aceto, ei eſt. Omnia genera eius refrigerant. Vrinam ciunt potu, capitis dolorem ſedant, præcipuè cerebro: continentiq; cerebrū membranæ utiliter
D mollibus foliis impoſitis, cum aceto & roſaceo tritis & decoctis, addito poſtea roſaceo oleo. Illinuntur autem fronti, & decocto eorū fouetur os, caputq; perungitur. Lieni & pota & illita proſunt. Decoquuntur & contra horrores febrium, eruptionesq; pituitæ, aut in uino teruntur. Corymbi quoque poti uel illiti lienem ſanant: iecinora autem illiti. Trahunt & menſes appoſiti. Succus Hederæ tædia nariū graueolentiamq; emendat, præcipuè albæ ſatiuæ. Idem infuſus naribus caput purgat, efficacius addito nitro. Infunditur etiam purulentis auribus, aut dolentibus cum oleo. Cicatricibus quoque decorem facit. Ad lienes efficacior albæ eſt, ferro calefactus: ſatisq; eſt acinos ſex in uini cyathis duobus ſumi. Acini quoque ex eadem alba terni, in aceto mulſo poti, tineas pellunt: in qua curatione uentri quoque impoſuiſſe eos utile eſt. Hederæ quam chryſocarpon appellauimus, baccis aurei coloris uiginti, in uini ſextario tritis, ita ut terni cyathi potentur, aquã quæ cutem ſubierit, per urinam educit Eraſiſtratus. Eiuſdem acinos quinq; tritos in roſaceo oleo, calefactosq; in cortice punici, inſtillauit dentium dolori à contraria aure. Acini, qui croci ſuccū habent, præſumpti potu, à crapula tutos præſtant. Item ſanguinē excreantes, aut torminibus laborantes. Hederæ nigræ candidiores corymbi poti ſteriles etiam uiros faciunt. Illinitur decocta in uino omniū ulcerum generi, etiamſi cacoëthe ſint. Lachryma Hederæ pſilothrum eſt, phthiriaſimq; tollit. Flos cuiuſcunq; generis trium digitorū carptu, dyſentericos & aluum citam emendat, in uino auſtero bis die potus. Et ambuſtis illinitur utiliter cum cera. Denigrant capillum corymbi. Radicis ſuccus in aceto potus, contra phalangia prodeſt. Huius quoq; ligni uaſe ſplenèticos bibentes ſanari inuenio. Et acinos terunt, moxq; cõburunt, & ita illinunt ambuſta, prius perfuſa aqua calida. Sunt qui & incîdãt ſucci gratia, eoq; utantur ad dentes eroſos, frangiq; tradunt, proximis cera munitis ne ledantur.

Gummi etiam in Hedera quærunt, quod ex aceto utiliſſimum dentibus promittunt.

DE CE-

CERASVS Kirſchen.

C NOMINA.

ΚΕΡΑΣΟΣ Græcis, Cerasus Latinis, Germanis Kirschenbaum dicitur. Cerasum autem arborem, ut Athenæus refert lib. ij. Dipnosoph. à Cerasunte Pontica ciuitate, primus in Italiam Lucullus intulit, debellato Mithridate. Ille idem est qui etiam fructum cognomine ciuitatis appellauit Cerasium.

Cerasus unde dicta.

GENERA.

Multa Cerasiorum sunt genera, in Germania tamen tria, quod sciam, duntaxat proueniunt. Primi enim generis sunt rotunda, ac maxime rubent, suaq; uoce illis dicuntur Amarellen. Alterius generis, quod ad figuram attinet, prioribus similia sunt, differunt autem colore, qui illis ad nigredinem accedit. Vocantur autem horum lingua Weichsel. Tertij generis prædictis minora sunt ac longiora, partimq; rubent, partim nigricant: à nonnullis priuatim Kirschen uel Kerschen appellantur. Nos una icone omnia tria complexi sumus. Quæ in utroq; genere nigra sunt, ea uescentiũ manus & labra succo suo, qui sanguineus est, mororũ instar inficiunt.

Primum. *Secundum.* *Tertium.*

FORMA.

Cerasus folio ferè Mespili, duro, latiore, & in ambitu serrato cõstat, cortice lęuo, in candido nigricante, flore albo racematim congesto, fructu rubro aut nigro, magnitudine fabæ.

LOCVS.

Frequens est in omnibus hortis Cerasus. Quę tamen posterioris generis Cerasia profert, in syluis nonnunquam & nemoribus etiam reperitur. Gaudet autem aquosis montibus.

TEMPVS.

D Iunio ac Iulio potissimum mensibus fructus maturitatem consequitur. Flores primo statim uere apparent.

TEMPERAMENTVM.

Cerasorum non unum idemq; est temperamentum, quod ex eorundem facultatibus perspicuum fit. Symeon tamen Sethi frigida & humida esse tradit.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Cerasia quidem ipsa si uiridia sumantur, uentri utilia sunt. Eadem siccata aluum sistunt. Gummi Cerasorum cum uino diluto sumptũ, uetustæ tussi medetur. Colorem commendat. Visum exacuit. Appetentiam inuitat. Idem ex uino potũ calculosis auxilio est.

EX GALENO.

Cerasus arbor fructũ fert non paris adstrictionis in omnibus particulatim plantis participem. Nam & in horum, sicut etiam malorum granatorum, & malorum, quibusdam austera qualitas, in quibusdam uero dulcis, in nonnullis autem acida exuperat. Quinetiam ipsorum dulcium ea quæ nondum concocta sunt ac matura, quædam admodũ acerba sunt, quædam similiter moris acida. Sed in moris immaturis acida qualitas acerbã exuperat, in Cerasijs non semper. Ergo quę dulcia sunt, magis quæ in intestinis sunt subducunt, sed minus apta stomacho sunt. Contrà austera. Quæcunq; uero acida sunt, ea pituitosis excrementosisq; stomachis conueniunt. Siquidem austeris magis exiccant, & nonnihil etiam incîdunt. Porrò ipsius arboris gummi cõmunem omnibus uiscosis & mordacitatem expertis medicamentis facultatem obtinet, quæ & ad arterias exasperatas accõmoda est. Propriè autem (si quidem uerum est quod quidam scribunt) calculis uexatos cum uino potum adiuuat. Nam sic illi tenuium partium quædam facultas ineſt.

EX PLINIO.

Cerasa & aluum molliunt, stomacho utilia. Eadem siccata aluum sistunt, urinã ciunt.

A ciunt. Inuenio apud autores, ſi quis matutino roſcida deuoret cum ſuis nucleis, in tantum leuari aluum, ut pedes morbo liberentur.

EX SYMEONE SETHI.

Ceraſia mali ſucci ſunt, uentrem ſubducunt, humidum uentriculũ lędunt, præſertim cum non ſunt matura. Proſunt autem calidis & ſiccis uentriculis ac temperaturis. Gummi uerò arboris cum uino ſumptum calculoſis auxiliatur.

APPENDIX.

Sunt qui tradunt gummi quod ex arbore deſtillat ueteri tuſsi mederi, exq; uino ſumptum gutturis lenire aſperitates, faſtidia diſcutere, & ciborum appetentiam moliri. Colorem cutis facere gratiorem, & oculis afferre claritatem. Lichenes infantium ex aceto ſanare.

DE CYANO▸ CAP▸ CLXI▸

NOMINA.

KYANOΣ Græcis, Plinio & Latinis alijs Cyanus appellatur. Nonnullis Baptiſecula, quod ſecantibus & metentibus officiat, retuſa in eius occurſu falce. Nam & ſeculam ueteres falcem dixerunt. Rectius tamen Blaptiſecula uocaretur, quod Βλάπτειν Græcis nocere ſignificet. Noſtri florem frumentorum, Germani autem blaw Kornblůmen nominant, quod ſcilicet in frumentario naſcaẽ agro. Cyanos uerò dicta eſt hæc planta, ob florem quem profert cœruleum, aut quod honorem nomenq; dederit cœruleo colori. Hinc eſt quod pueri in hodiernum uſque diem barbulas calycibus erutas, ex candido oui liquore terant, quo in pingendis grandioribus literis cœrulei nitorem mentiantur. *Baptiſecula.* *Flos frumentorũ* *Cyanos cur dicta*

B FORMA.

Caulis illi eſt anguloſus, folia anguſta & oblonga, calyces roſarum, ſed ſquaroſi atque triſtes, quos plurimæ cœruleæ ſtipant barbulæ. Radix oblonga, lignoſa, fibris quibuſdam capillata.

LOCVS.

Triuialis flos eſt, paſsim in frumentis naſcens.

TEMPVS.

Iunio potiſsimum menſe floret, nec parum gratiæ ſuo cœruleo colore frumentis adfert. Hinc eſt quod ruſticorum etiam coronis inſeratur, quanquam inodorus prorſus ſit.

TEMPERAMENTVM.

Frigidæ eſt temperaturæ atqueadeo repellentis, id quod guſtus etiam facilè indicat, uiſcoſitatem manifeſtam, & nullum prorſus caloris indicium præ ſe ferens.

VIRES.

Recentiores rectè tradunt huic herbæ facultatem ineſſe, qua oculis alijsq; partibus inflammatione laborantibus proſit.

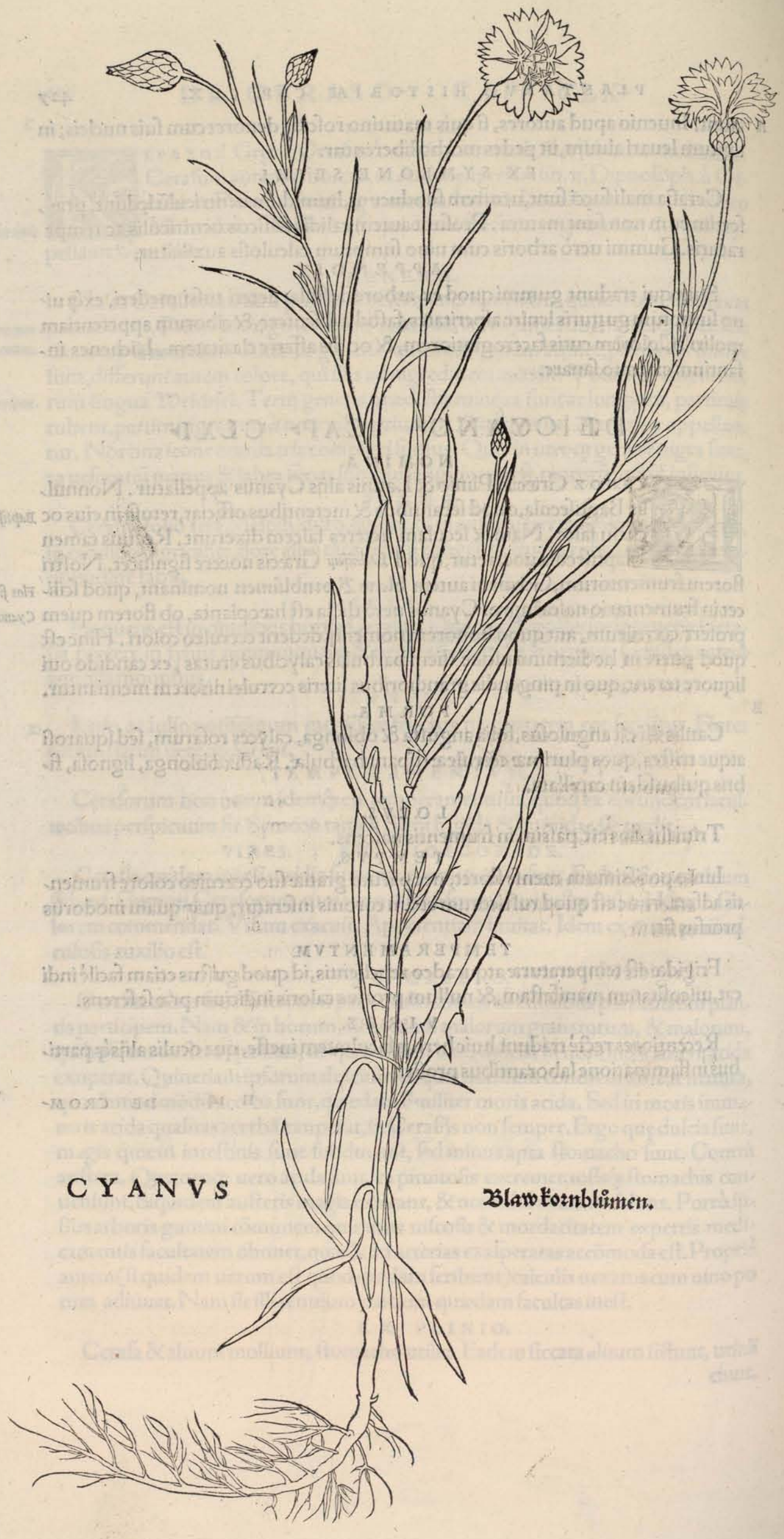

CYANVS

Blaw kornblümen.

A

NOMINA.

KPOMMYON Græcis, Cepa, & in neutro Cepe, Latinis dicitur. Officinę genuinum nomen retinuerunt. Germanis Zwibel appellatur: quod sanè uocabulum à Gallico detortum esse uidetur: quandoquidem Galli sua lingua Cepam uocent Siboulam. Crommyon autem, Aristotele in problematis autore, dictum est, quod oculi pupillam comprimi cogat. Nam oculos uellicando expressis subinde lachrymis contrahi pupillas certum est. Itidem libro nono Dipnosoph. testatur Athenæus. Cepa uerò à capitis magnitudine.

Crommyon unde dictum.

Cepa quare uocata.

FORMA.

Folia habet ferè porracea, intus concaua: caulem teretem rotundumq́, per cuius fastigium flores primùm candidi, ac subinde semen, in orbem sparguntur: radicem capitatam pluribus compactã tunicis, quę summatim prætenuibus rufisq́ uestitur membranis, uertice nigricantẽ, à quo fibræ capillitij modo fruticant.

LOCVS.

Terram Cepæ amant pinguem, uehementer subactam & irriguam, passimq́ hodie in omnibus plantantur hortis.

TEMPVS.

Floret Iulio potissimũ mense, & deinceps semen profert, quod non antè legendum, quàm cum nigrum colorem præ se feret. Siquidem eo colore perfectionem fatetur, nigritiaq́ maturitatis index est.

TEMPERAMENTVM.

Ex quarto est ordine excalefacientiũ, essentiaq́ eius crassarum est partium. Si succum eius exprimas, quod reliquum est admodum terreæ substantiæ est, eiusq́ cali-
B dæ: at succus aqueæ aëriæq́ caliditatis.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Cepa longa acrior est quàm rotunda, item flaua quàm candida, sicca quàm uiridis, & cruda quàm cocta, aut sale condîta. Omnes tamen mordicant, flatus gignunt, appetentiam inuitant, extenuant, sitim excitant, fastidium pariunt & expurgant. Aluo utiles sunt. Detractis tunicis inq́ oleum coniectæ, ac pro glandibus subditæ, hęmorrhoidas, reliquasq́ excretiones aperiũt. Succus cum melle illitus, oculorum hebetudinibus, argemis, nubeculis, & incipientibus suffusionibus auxiliatur, anginaq́ laborantibus. Suppressos menses mouet. Caput purgat naribus infusus. Canis morsibus cum sale, ruta & melle illinitur. Cum aceto autem in sole inunctus alphos sanat. Cum pari spodio, scabras lippitudines sedat. Varos cum sale reprimit. Contra calceamentorum attritus, cum gallinaceo adipe utilis est. Alui fluoribus prodest. Aurium grauitati, ac sonitui confert. Ad purulentas aures, & elicien dam aquam in ijs interceptam ualet. Alopeciæ earum succo utiliter perfricantur: celerius enim quàm Alcyonium pilos euocat. Largior Ceparum cibus capitis dolores ciet. Cocta uehementius urinam pellit. In morbis, cocta etiam, copiosius comesta, lethargũ efficit. Cum passis uuis, & fico illita, tubercula cõcoquit & rumpit.

EX GALENO.

Hęmorrhoidas aperit, tum apposita, tum cũ aceto inuncta. In sole alphos abstergit, & alopecijs attrita pilos Alcyonio citius restituit. Porrò succus eius ijs qui suffusione oculorũ laborant, aut aciem oculorũ obtusam præ crassitudine humorũ obtinent, inunctus prodest. Tota Cepa manducata flatuosa est. Itaq́ quę temperatura sunt ficciore, minus flatuũ generant. Crassos corporis humores extenuat, glutinososq́ incîdit. Bis tamen aut ter in aqua decocta, acrimonia spoliatur, quanquam nec sic quidem uim perdit extenuandi; uerum facultatẽ quandam obscurissimã alendi

corpo-

SCD Lyon 1

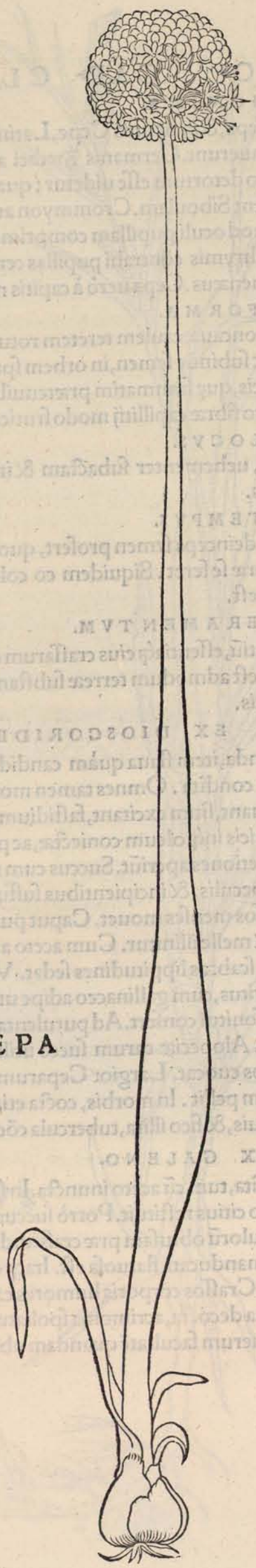

CEPA. Zwibel.

A corporis exinde acquirit, cuius antea quàm decoqueretur, nihil prorsus obtinebat.

EX PLINIO.

Cepæ olfactu ipso & delachrymationi, & caligini medentur, magis uero succi inunctione. Somnum etiam facere traduntur, & ulcera oris sanare, commanducatæ cum pane. Et canis morsus uirides ex aceto illitæ, aut siccę cum melle & uino, ita ut post diem tertium soluantur. Sic & trita sanant. Tostam in cinere epiphoris multi imposuere cum farina hordeacea, & genitalium ulceribus. Succo & cicatrices oculorum, & albugines, & argemas inunxere, & serpentium morsus, & omnia ulcera cum melle. Item auricularum cum lacte mulierum, & in ijsdem sonitū ac grauitatem emendantes, cum adipe anserino, aut cum melle stillauere. Et ex aqua bibendum dederunt repente obmutescentibus. In dolore quoq; ad dentes colluendos instillauere, & plagis bestiarum omnium, priuatim scorpionum. Alopecias fricuere & psoras tusis cepis. Coctas dysentericis uescendas dedere, & contra lumborum dolores. Purgamenta quoq; earum cremata in cinerem, illinentes ex aceto serpentiū morsibus, inter ipsas quoq; multipedes ex aceto. Reliqua inter medicos mira diuersitas. Proximi inutilia esse præcordijs & concoctioni, inflationemq; & sitim facere dixerunt. Asclepiadis schola ad ualidum quoq; colorē profici hoc cibo. Et si succum ieiuni quotidie edant, firmitatem ualetudinis custodiri, stomacho utilia esse, ac spiritus agitationi, uentrem mollire, hæmorrhoidas pellere subditas pro balanis, succum cum succo fœniculi contra incipientes hydropises mirè proficere. Item contra anginas, ruta & melle. Excitari eisdem lethargicos.

EX SYMEONE SETHI.

Cepa lotium cit, & semen genitale gignit. Cibi appetentiam excitat. Capitis do-
B lores facit, & stomacho officit. Rationem etiam, ut aliqui ferunt, lædit. Si uero coquatur, plurimum malignitatis deponit, & utilis fit ad thoracis asperitates, & tusses. Hæmorrhoidas imposita aperit, & cum aceto inunctum alphos extergit. Etsi autem crassarum partium substantiā habeat, humores tamen crassos & lentos extenuat. Ventriculum uero inflat. Si crebrius quis ea utatur, in lienis uitia incidit.

DE CAMPANVLA. CAP. CLXIII.

NOMINA.

VVM nobis non constet quo nomine ueteribus appellata sit hæc herba, placuit illam Campanulam, à florum similitudine, qui campanā planè referunt, nominare. Germanis Halßkraut, hoc est Ceruicaria, dicitur, quod scilicet ad oris, & ceruicis, fauciumq; mala mirifice conferat.

Campanula unde dicta.
Ceruicaria.

FORMA.

Caulem profert quadrangularem, hirsutum, rubescentē, folia oblonga, hirsuta, in extremitatibus incisa & serrata, ad Vrticam proxime accedentia, flores purpureos campanæ aut calatho similes, in medio luteum quid prominens obtinentes, quibus emarcescentibus in rotundis capitulis semen prouenit. Radicem multifariam intortam, & candidam.

LOCVS.

Gignitur in pratis siccis, in quibus dumeta plurima existunt. Propemodū enim nunquam nisi in dumetis reperiri potest.

TEMPVS.

Floret Iunio & Iulio mensibus.

TEMPERAMENTVM.

Gustu adstringit, ut hinc exiccandi illi uim esse quisq; conijcere queat.

VIRES.

Adstringendi habet facultatem, ideoq; decoctum illius unicè ad oris exulcerationes,

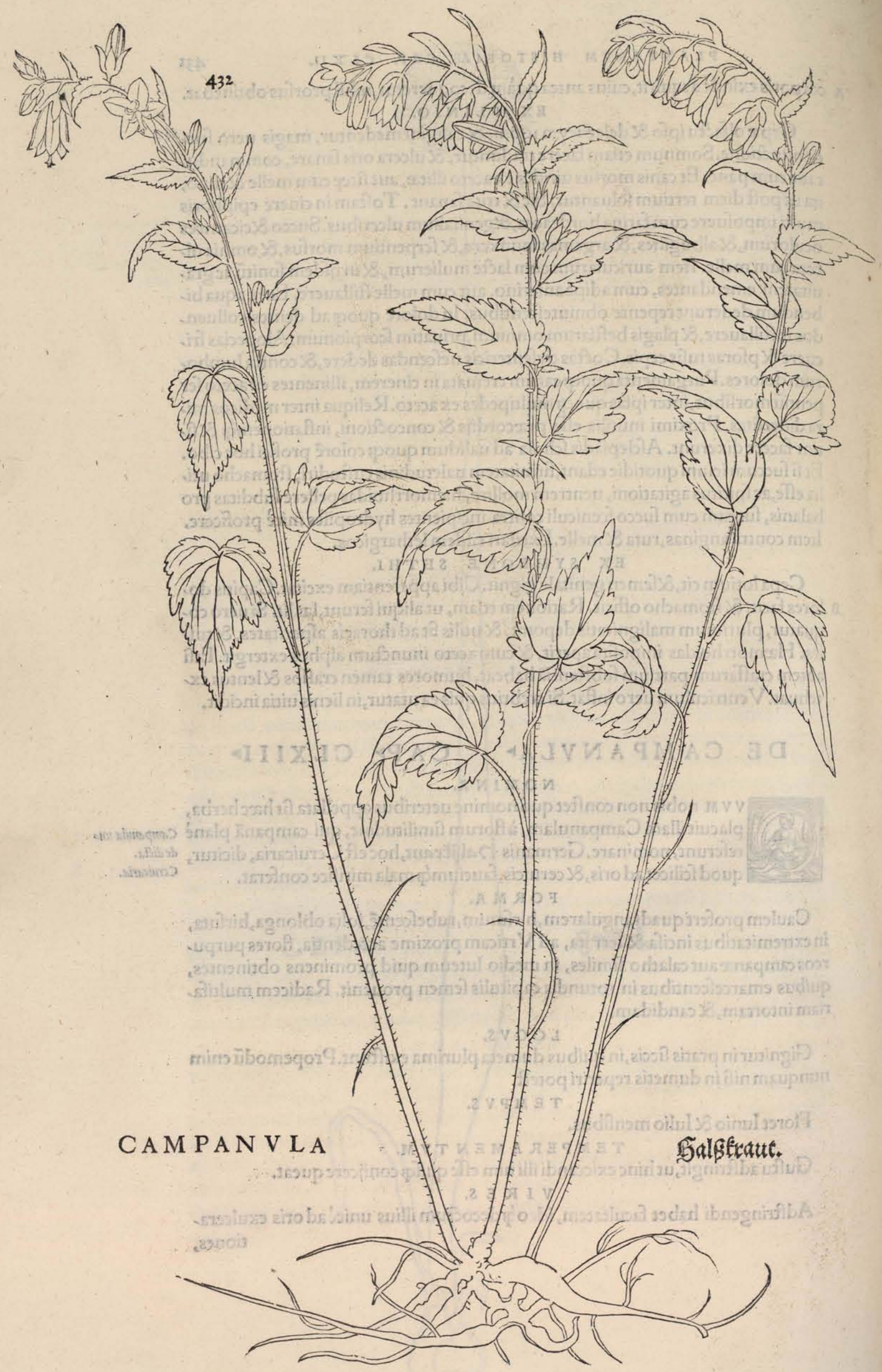

CAMPANVLA

Halßkraut.

SCD Lyon 1

A tiones, aliaq; eiuſdem mala quæ adſtrictione indigent, confert. Vtilis etiam haud dubiè ad alia quæuis ulcera, ob inſignem quam obtinet in exiccando facultatem.

DE CALAMINTHA. CAP. CLXIIII.

NOMINA.

ΚΑΛΑΜΙΝΘΗ Græcis, Calamintha Latinis, officinis Calamentum nominatur. Germanicas appellationes paulò pòſt indicabimus. Calamintha uerò dicitur quaſi uel bona, uel utilis mentha: nanq; nidore ſuo ſerpentes fugat. Quod teſtatur etiam Ariſtophanes ijs uerbis: σὺ δὲ ὄζεις καλαμίνθης, ὄφεως ἐλκτικῆ. Niſi quis exiſtimet à κάλα, hoc eſt, ligno, quaſi lignoſam appellari mentham. *Calamintha quare dicta.*

GENERA.

Calaminthæ Dioſcorides tria facit genera. Primum amat montes, ideo huius generis Calamintha montana uocatur. Germanis Stein oder Katzenmünz dicitur. Alterum Latini propriè Nepetam, uulgus eò quod Pulegio ſimile ſit, ſylueſtre Pulegium nominat. Germani etiã uulgi opinionẽ ſequentes, wilden Poley & Kornmünz uocant. Officinæ pro Calamento hoc ſolo genere utuntur. Tertium Mentaſtro ſimile eſt, Germanicè Geelmünz cõmodè appellatur. *Primum. Secundum. Pulegium ſylueſtre. Tertium.*

FORMA.

Primum Calaminthæ genus folia Ocymo ſimilia habet, ſubalba, ramulos anguloſos, florem purpureũ. Alterum Pulegio ſimile eſt, maius tamen, propter quod quidam, ut dictum eſt, ſylueſtre Pulegium nominant, quoniam & odorem illius æmuletur. Tertium Mentaſtri ſimilitudine eſt, longioribus folijs, caule & ramis
B prædictis maius, ſed minus efficax: flore luteo.

LOCVS.

Primi generis Calamintha in montibus & aſperis gignitur, unde & montana dicta eſt. Alterius in campeſtribus & agris. Tertij in aquoſis locis.

TEMPVS.

Florent Iunio, potiſsimum uerò Iulio, menſe.

TEMPERAMENTVM.

Calamintha eſſentia eſt tenui & calida, ſiccaq; in tertio quodammodo ordine. Horum manifeſta ſunt indicia, partim guſtu apparentia, partim experientia cognita. Guſtu quidẽ acris & palàm calida eſt, ac paulum omnino amaritudinis obtinet.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Omnium folia guſtu feruentia admodum & acria. Radix inutilis. Pota aut illita demorſis à ſerpente opitulatur. Decoctum eius potum urinas & menſes expellit. Ruptis, conuulſis, orthopnœæ, torminibus, choleræ, rigoribusq; auxiliatur. Præſumpta in uino uenenis reſiſtit. Regium morbũ expurgat. Lumbricos & aſcaridas cum ſale & melle pota, enecat. Nec ſecus cocta crudaq; ſi teraẽ. Elephanticos eſitata adiuuat, ſi poſtea ſerum lactis bibatur. Folia trita & appoſita, menſes ducunt, & fœtus interimunt. Accenſa aut ſubſtrata ſerpentes fugant. Nigris cicatricibus candorem reddunt, in uino cocta & illita. Sugillata tollunt. Iſchiadicis imponitur, ut humorem ex alto euocet, meatusq; tranſmutet, ſummam cutem exurens. Vermes necat ſuccus auribus inſtillatus.

EX GALENO.

Periclitantibus & corpori admouentibus extrinſecus impoſita, primũ quidem ualde excalfacit & mordicat, cutemq; laniat, poſtremo etiam ulcus efficit. In corpus autem intrò aſſumpta, tum ipſa per ſe ſicca, tum etiã cum melicrato, perſpicuò calfacit, & ſudorem ciet, omneq; corpus tum digerit, tum exiccat. Ea ratione ducti quidam ipſam contra rigores per circuitũ repetentes adhibuerunt, foris quidem oleo

CALAMINTHAE PRI
MVM GENVS.

Katzenmüntz.

SCD Lyon 1

CALAMINTHAE SE
CVNDVM GENVS.

Wilder Poley.

SCD Lyon 1

CALAMINTHAE
TERTIVM GENVS.

Cecle Müntz.

SCD Lyon 1

A incoctam toti corpori inungentes cum frictione non segni, intrò uero assumentes, sicuti est dictum. Quinetiã & coxendicibus eam quidam in ægritudinibus ischiadicis tanquã strenuum remediũ illinunt: trahit enim quæ in profundo hærent, totumq; adeo articulum excalfacit, cutemq; non obscurè adurit, mensesq; tum pota, tum apposita admodũ efficaciter prouocat. Bonum etiam elephanticorũ remediũ, non eò tantum quod strenuè tenues humores digerat, uerumetiã quia extenuet & incîdat ualenter crassos, quales sunt qui hunc morbũ procreant. Sic & cicatricibus atris candorem reddit, & sugillata digerit. Sed ad talia recentem magis quàm arentem adhibere præstat. Quippe arefacta uehementior redditur, & ad urendũ prompтior. Porrò talis cum sit, ad uenenatarũ bestiarũ morsus assumitur, uelut etiã cauteria, & quæcunq; medicamenta calida sunt & acria, tenuiumq; partiũ, quæq; facilè ex alto ad sese circumiacentẽ omnem humiditatẽ possunt attrahere. Cæterũ quæ illi ineſt amaritudo, planè exigua est, uerum ad quædã ita efficaciter agit, ut quæ ualentissima est, nimirũ quum cõiuncta sit uehementi calori cum tenui essentia. Quare & ascaridas & lumbricos succus eius infusus aut potus enecat. Eadem ratione aurium uermes, aut si alicubi in parte corporis sinuosa aut implicata quæ putredine tentetur, talis prouenerit affectus. Sic & conceptũ seu pota, seu admota interimit & ejicit. Igitur incidendi quidem ei uis adest propter calorẽ eius, tenuitatem, & amaritudinẽ: abstergendi uero propter unicam amaritudinẽ. Itaq; asthmaticis ob omnia antedicta prodest. Ictericis uerò potissimum ob amaritudinẽ, sicut alia ferè omnia amara, utpote abstergentia & expurgantia in iecinore prouenientes obstructiones. Ad omnia iam dicta efficacior est montana.

EX PLINIO.

Decocta in aqua ad tertias discutit frigora. Mulierũ menstruis prodest. Aestate
B sedat calores. Vires quoq; contra serpentes habet. Fumũ ex ea nidoremq; fugiunt, quam & substernere in metu obdormituris utile est. Tusa ægilopis imponitur, & capitis doloribus recens, cum tertia parte panis temperata aceto illinit. Succus eius instillatus naribus supinis, profluuiũ sanguinis sistit. Item radix cum myrti semine in passo tepido gargarizata, anginis medetur.

DE CRITHE▸ CAP▸ CLXV▸

NOMINA.

KPIΘH Græcis, Hordeũ Latinis & officinis dicitur. Germanis **Gerſten**. Ex eo polenta, quam Græci ἄλφιτον nominant, & Ptisana, medicamenta ueteribus usitatissima, conficiuntur. *Polenta.*

GENERA.

Rustici duo esse Hordei genera tradunt. Vnum Polystichũ, quod sic dictum est quia in multos uersus spicatur. Sunt enim ex hoc genere quę spicam tribus, interdũ quatuor, nunc sex, nunc octo uersibus distinctã proferunt. Germanis **groß Gerſt**/ hoc est, Hordeũ magnum uocatur. Alterum Distichũ nominatur, quod scilicet in duos duntaxat uersus spicetur. Germani **klein Gerſten**/ id est, Hordeum exiguum appellant. *Hordeum polystichum.* *Distichum.*

FORMA.

Culmum habet tritici, fragiliorẽ tamen minoremq;, quinque, sex, & interdum pluribus geniculatũ articulis, simplici in stipula folio, & eo quidem scabro ac lato. Grana ferè nuda, longiore capillamento, mordaciq; arista. In uersus spicatur, radice frequenti, capillis fibrata.

LOCVS.

Hordeum pinguissimum amat agrum.

SCD Lyon 1

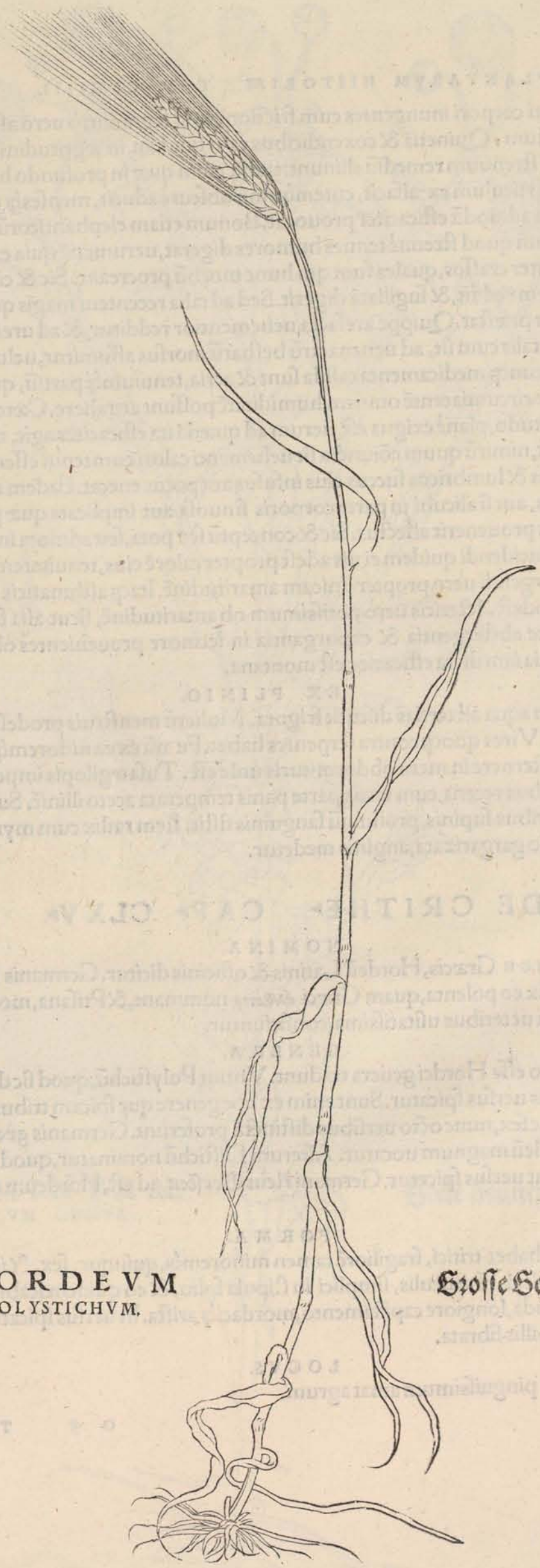

HORDEVM
POLYSTICHVM.

Grosse Gerst.

SCD Lyon 1

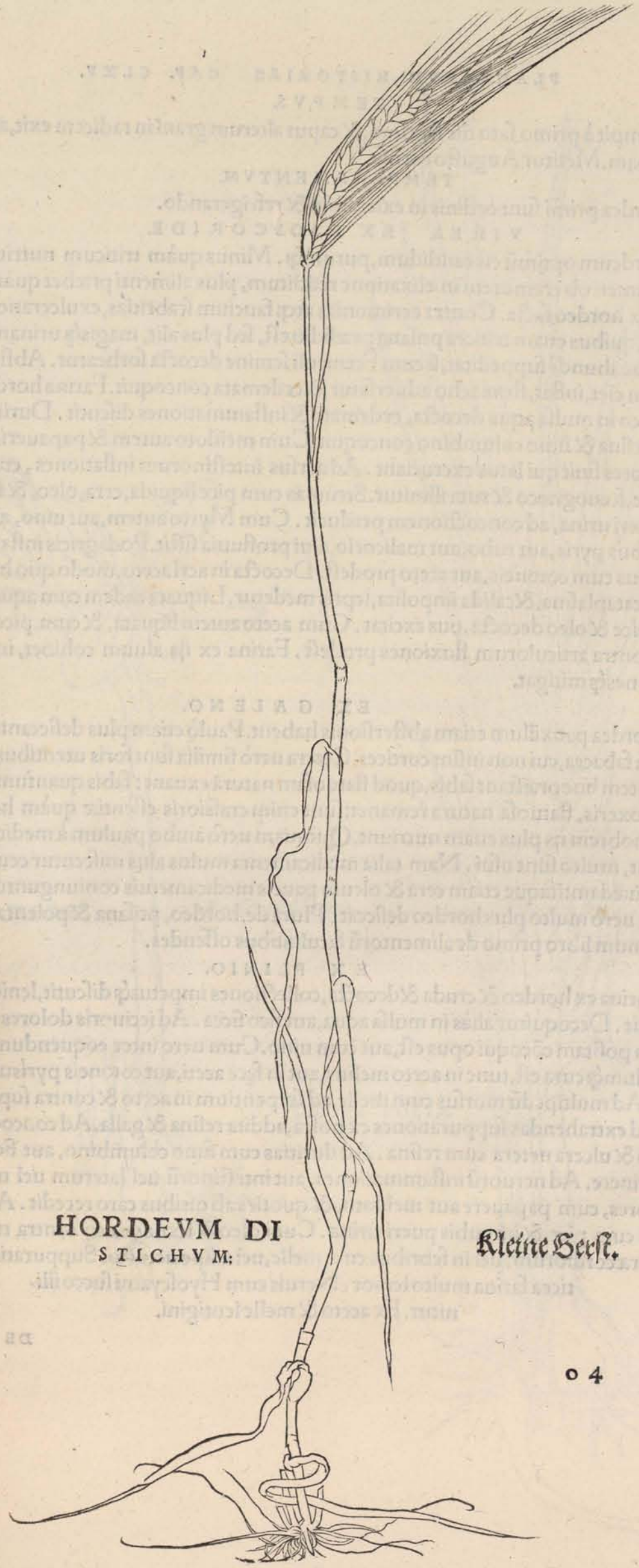

HORDEVM DI
STICHVM:

Kleine Geerſt.

04

TEMPVS.

C Erumpit à primo ſatu die ſeptimo,& caput alterum grani in radicem exit,alterũ in herbam. Metitur Auguſto menſe.

TEMPERAMENTVM.

Hordea primi ſunt ordinis in exiccando & refrigerando.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Hordeum optimũ eſt candidum,purumq;. Minus quàm triticum nutrit. Ptiſana tamen ob cremorem in elixatione redditum, plus alimenti præbet quàm polenta ex hordeo facta. Contra acrimonias atq; faucium ſcabritias,exulcerationesq; pollet,quibus etiam triticea ptiſana præſidio eſt, ſed plus alit, magisq; urinam mouet. Lac abundè ſuppeditat,ſi cum Fœniculi ſemine decocta ſorbeatur. Abſtergit, urinam ciet,inflat,ſtomacho aduerſatur,& œdemata concoquit. Farina hordeacea cum fico in mulſa aqua decocta, œdemata & inflammationes diſcutit. Duritias cũ pice,reſina & fimo columbino concoquit. Cum meliloto autem & papaueris calyce dolores finit qui latus excruciant. Aduerſus inteſtinorum inflationes, cum lini ſemine,fœnogræco & ruta illinitur. Strumas cum pice liquida,cera,oleo, & impubis pueri urina, ad concoctionem perducit. Cum Myrto autem,aut uino, aut ſylueſtribus pyris,aut rubo,aut malicorio,alui profluuia ſiſtit. Podagricis inflammationibus cum cotoneis,aut aceto prodeſt. Decocta in acri aceto,modo quo hordeaceum cataplaſma,& calida impoſita,lepris medetur. Liquata eadem cum aqua,atq; cum pice & oleo decocta,pus excitat. Cum aceto autem liquata, & cum pice decocta, contra articulorum fluxiones prodeſt. Farina ex ijs aluum cohibet, inflammationesq; mitigat.

EX GALENO.

D Hordea pauxillum etiam abſterſionis habent. Paulò etiam plus deſiccant quàm farina fabacea,cui non inſint cortices. Cętera uerò ſimilia ſunt foris utentibus. In cibo autem hoc præſtant fabis,quod flatuoſam naturã exuant: fabis quantumcunq; que coxeris, flatuoſa natura remanet: ſunt enim craſsioris eſſentiæ quàm hordea, quamobrem ijs plus etiam nutriunt. Quoniam uerò ambo paulum à medio receſſerunt, multo ſunt uſui. Nam talia medicamenta multis alijs miſcentur ceu materiæ quædam: itaque etiam cera & oleum paucis medicamentis coniunguntur. Polenta uerò multo plus hordeo deſiccat. Plura de hordeo, ptiſana & polenta apud Galenum libro primo de alimentorũ facultatibus offendes.

EX PLINIO.

Farina ex hordeo & cruda & decocta,collectiones impetusq; diſcutit,lenit & concoquit. Decoquitur aliàs in mulſa aqua,aut fico ſicca. Ad iecinoris dolores eam in poſca poſitam cõcoqui opus eſt,aut cum uino. Cum uero inter coquendum diſcutiendumq; cura eſt,tunc in aceto melius,aut in fęce aceti,aut cotoneis pyriſue decoctis. Ad multipedũ morſus cum melle,ad ſerpentium in aceto & contra ſuppurantia,ad extrahendas ſuppurationes ex poſca,addita reſina & galla. Ad concoctiones uero & ulcera uetera cum reſina. Ad duritias cum fimo columbino, aut fico ſicca, aut cinere. Ad neruorũ inflammationes, aut inteſtinorũ uel laterum uel uirilium dolores, cum papauere aut meliloto, & quoties ab oſsibus caro recedit. Ad ſtrumas cum pice & impubis pueri urina. Cum oleo & fœnogræco contra tumores præcordiorum, uel in febribus cum melle,uel adipe uetuſto. Suppuratis triticea farina multo lenior. Neruis cum Hyoſcyami ſucco illinitur. Ex aceto & melle lentigini.

DE CRO-

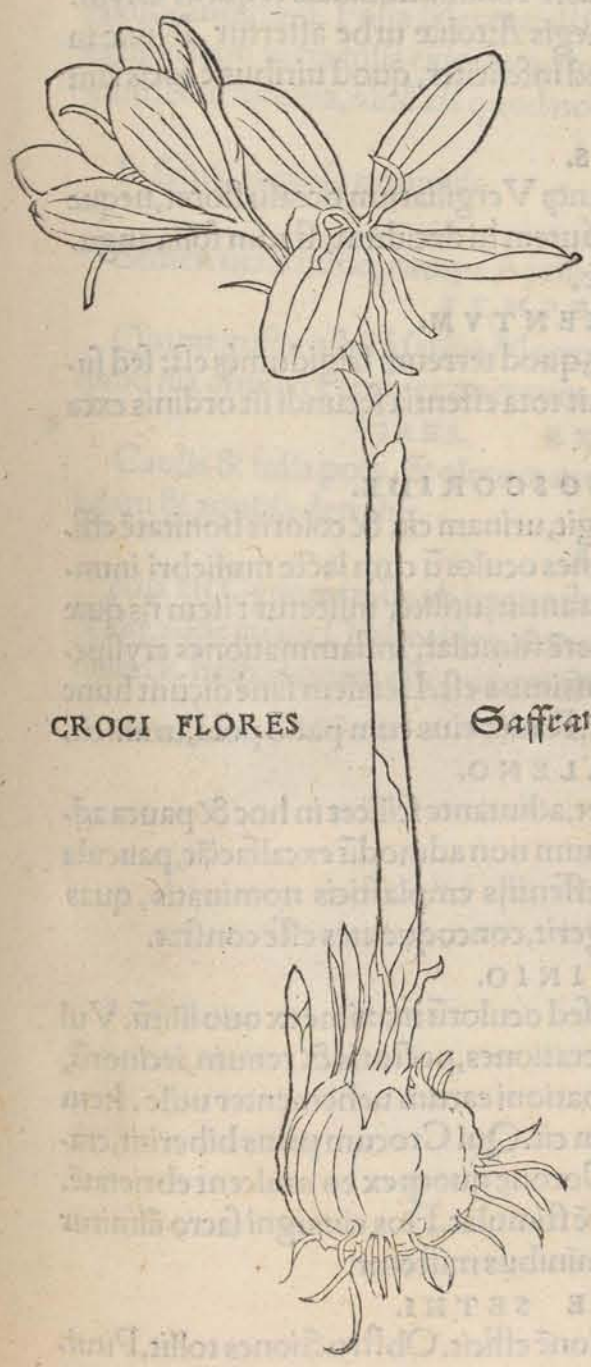

CROCI FLORES Saffranblümen.

CROCI FOLIA. Saffranbletter.

C

NOMINA.

Crocus unde dictus.

ΚΡΟΚΟΣ Græcis, Crocus Latinis appellatur. Officinæ antiquũ nomen retinuerunt. Germani Saffran uocant ſimpliciter, aut cum adiectione, ʒamer Saffran. Sic uerò uocatus à Croco iuuene, qui propter amorem Smilacis uirginis, in florem ſui nominis uerſus eſt: quod Ouidius teſtatur, qui ſic ſcriptum reliquit:

Et Crocum in paruos uerſum cum Smilace flores.

FORMA.

Crocus folio eſt anguſto aduſque capillamenti penè exilitatem: flore purpureo Colchici floribus non admodum diſsimili, in quo flammea Croci ſtamina: radice bulboſa, copioſaq; ac uiuaci.

LOCVS.

Naſcitur in Coryco monte Ciliciæ optimus. Proxima nobilitas ei qui in Olympo Lyciæ monte prouenit. Dein ei qui ex Aegis Ætoliæ urbe affertur. Nunc in pleriſque Germaniæ locis plantari cœpit haud infeliciter, quod uiribus è locis iam cõmemoratis allatis haud cedat.

TEMPVS.

Florem ante folium ædit: per autumnũ nanq; Vergiliarum occaſu floret, neque ultra menſis ſpacium flores durant. Poſtquã autem hi decidunt, ſtatim folia anguſta & oblonga prodeunt, uirentq; tota hyeme.

TEMPERAMENTVM.

Crocus paulum quid adſtringens obtinet, quod terreum frigidumq; eſt: ſed ſuperat in eo calefaciens & qualitas & facultas, ut tota eſſentia ſecundi ſit ordinis exca lefacientium, & primi exiccantium.

D

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Crocus emollit, concoquit, leniter adſtringit, urinam cit, & coloris bonitatẽ efficit. Arcet crapulam cum paſſo potus. Fluxiones oculorũ cum lacte muliebri inunctus ſiſtit. Potionibus quæ pro interaneis parantur, utiliter miſcetur: item iſs quæ uuluæ ſediq; ſubiiciuntur & illinuntur. Venerẽ ſtimulat. Inflammationes eryſipelatoſas inunctus lenit. Aurium remediis utiliſsimus eſt. Letalem ſanè dicunt hunc ſi trium drachmarũ pondere cum aqua bibat. Radix eius cum paſſo pota, urinã cit.

EX GALENO.

Crocus concoquèndi uim quandam habet, adiutante ſcilicet in hoc & pauca adſtrictione. Quippe quibus medicamentis, quum non admodũ excalfaciãt, paucula adeſt adſtrictio, ea parem facultatẽ habent eſſentiis emplaſticis nominatis, quas cum iunctas caliditati non uehementi contigerit, concoquentes eſſe conſtat.

EX PLINIO.

Diſcutit inflammationes omnes quidem, ſed oculorũ maximè ex ouo illitũ. Vuluarum quoq; ſtrangulatus. Stomachi exulcerationes, pectoris & renum, iecinorũ, pulmonũ, ueſicarumq;, peculiariter inflammationi earum uehementer utile. Item tuſsi & pleuriticis. Tollit & pruritus. Vrinam cit. Qui Crocum prius biberint, crapulam non ſentient. Ebrietati eo reſiſtunt. Coronę quoq; ex eo mulcent ebrietatẽ. Somnum facit. Caput leniter mouet. Venerẽ ſtimulat. Flos eius igni ſacro illinitur cum creta Cimolia. Ipſum plurimis medicaminibus miſcetur.

EX SYMEONE SETHI.

Stomacho bonus eſt, ciborumq; concoctionẽ efficit. Obſtructiones tollit. Pituitoſa & lethargica uitia iuuat. Diſcutiendi quoque uim obtinet, & uiſceribus utilis eſt, ad ſpiritusq; difficultatẽ conducit. Si quis illo mediocriter utatur, bonum colorem habebit: ſin uerò citra modum, pallorem contrahet, & capitis dolorem, cibiq; inappe-

A inappetentiam faciet. Cum opio & lacte & rosaceo pedum doloribus impositus ubi dolent, summopere prodest, superpositis Betæ foliis.

DE CYNOCRAMBE. CAP. CLXVII.

NOMINA.

KYNOKPAMBH, ἡ κωνία, ἡ λινόζωστις ἄγρια ἀβρότων Græcis, Canina Brassica, Cynia, & sylvestris mercurialis mas Latinis, wild Bingelkraut das mennle/Hundßkól Germanis appellatur.

FORMA.

Caulem ex se mittit dodrantalem, tenerum & subalbidũ. Folia Mercuriali similia, albescentia ex certis interuallis. Semen prope folia paruum, rotundum. Ex qua quidem deliniatione sole meridiano clarius est, herbam cuius picturam damus esse Cynocramben. Siquidem ea caulem binûm palmorum altitudine habet, mollem & subcandidum. Folia Mercuriali similia admodum, certis interstitijs, subalbida. Semen item iuxta folia exiguum, rotundum, geminorũ instar testiculorum connexum: & in summa, nihil est quod non in ea descriptioni adamussim respondeat.

LOCVS.

In syluis copiose prouenit.

TEMPVS.

Semen ueris initio, nempe Aprili mense, profert, matureścit autem Maio.

TEMPERAMENTVM.

Quum gustu nihil à satiua Mercuriali distet Cynocrambe, colligitur hinc idem quod illa obtinere temperamentum.

B

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Caulis & folia pota, & olerum modo comesta aluum cient. Ius uero decoctorũ bilem & aquosa detrahit.

APPENDIX.

Alia est Cynocrambe ab hac nostra, ea cuius mentionem facit Galenus, Paulus & alij, adde etiam Dioscorides, uerum sub nomine Apocyni: quod lectorem, ne diuersas herbas unam esse putaret, monere uolui.

DE COLY-

CYNOCRAMBE

Wild Bingelkraut.

A

NOMINA.

KOAYTEA Græcis, Colytea & Colutea Latinis dicitur: à nullo tamen, quod sciam, ueterum, quàm à Theophrasto lib. iij. de plant. hist. cap. xvij. celebrata.

GENERA.

Duo eius sunt genera. Vnum quod priuatim Colytea uocatur, officinis incognitum. Germani welsch Linsen appellant. Alterum officinis cognitum & frequenti usu à medicis usurpatū, Mauritano sermone Sena nominatur. Germani ad eam alludentes appellationē, Senet nuncupant. Differunt autem inter se magnitudine: siquidem primū genus maius est altero, utpote quod quadriennio, Theophrasto loco paulò antè citato teste, se in arborem efferat. Siliquæ etiam illius magis turgido spiritu distenduntur, Sena uerò siliquas profert lunatas, nec ita prætumidas. Semen deniq; Colyteæ rotundum, lentis obtinens similitudinem: Senæ autem ob longum, cordisq; humani instar acuminatum. *Colytea.*

FORMA.

Frutex est ramis exilibus, folio fœnigræci, flore geniſtæ aut pisi luteo, membraneo folliculo, pellucente, prætumido, & ueluti quodam spiritu distendente turgido, ita ut digitis si prematur, crepitans dissiliat, in quo semen atrum, durum, latum, lentis magnitudine, pisi gustu, in ordinemq; digestum clauditur. *Colyteæ descriptio.*

LOCVS.

Satum utrunque in hortis prouenit.

TEMPVS.

Floret Colytea Maio & Iunio mensibus, ac subinde in siliquis oblongis semen
B profert.

TEMPERAMENTVM.

Arabes calidam in principio secundi, & siccam in primo ordine statuunt.

VIRES. EX ACTVARIO.

Sene siliquosus quidam fructus à barbaris appellatur, qui citra noxam drachmę ponduſculo potus, pituitam & bilem deijcit: post hos reliquos humores modestissimè purgat, retorridam atramq; bilem, eiusq; suffusiones ex gallinaceo iure depellit. Vetusto capitis dolori, scabiei, comitialibus, impetigini succurrit. Sed feruefacti ius potius quàm triti farina propinatur. Interaneorum obstructiones tollit.

APPENDIX.

Quum non forma tantum, imò etiam sapore duo hæc Colyteæ genera sibi similia sint, facilè etiam hinc colligitur facultate inter se minimè differre. Quare utrunque citra molestiam atram bilem retorridamq; educit, caputq; ac cerebrum, & instrumenta sensuum à noxijs purgat humoribus. Quid multa? aduersus omnia uitia ab atra bile nata ualet.

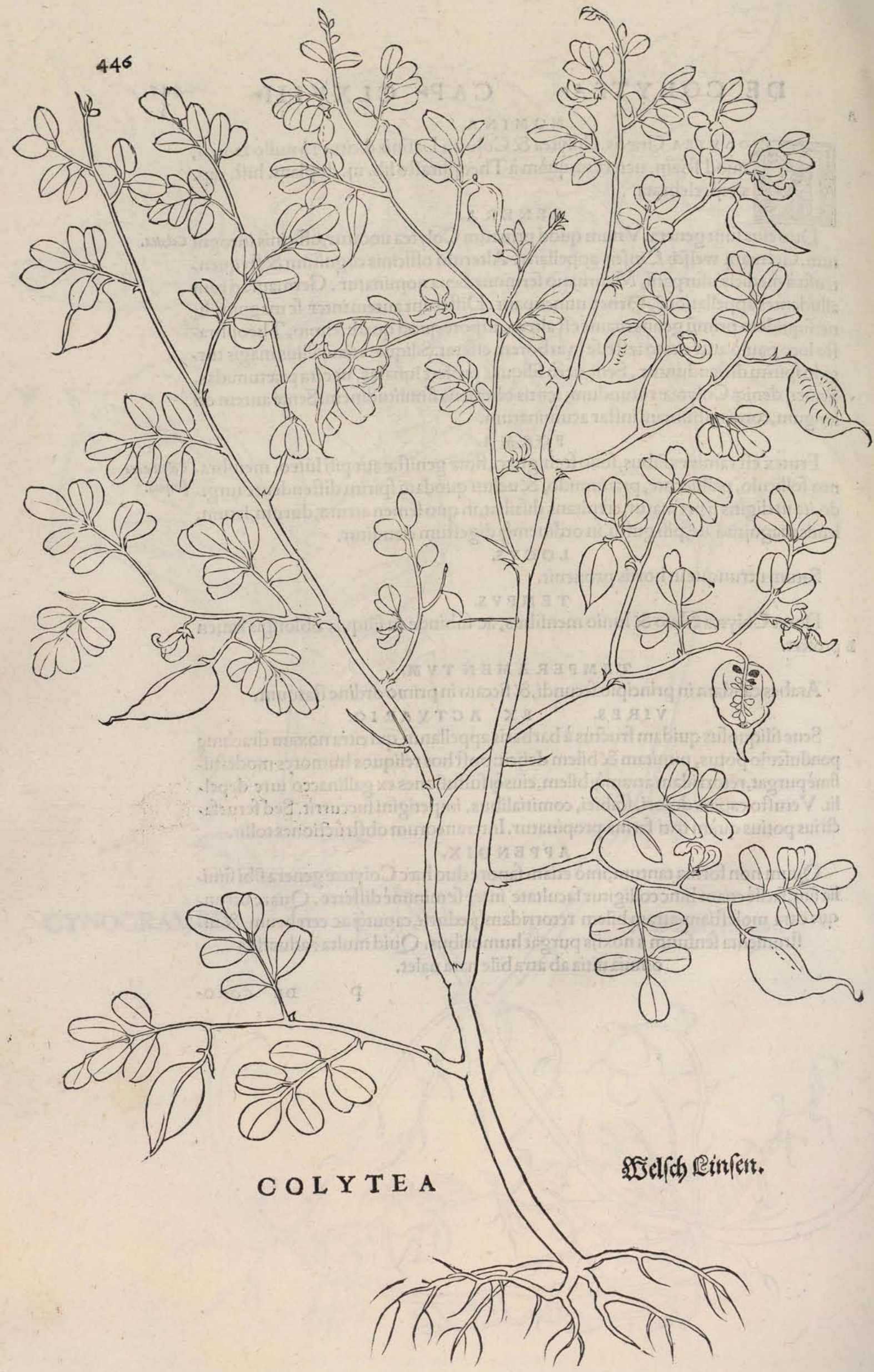

COLYTEA

Welsch Linsen.

SCD Lyon 1

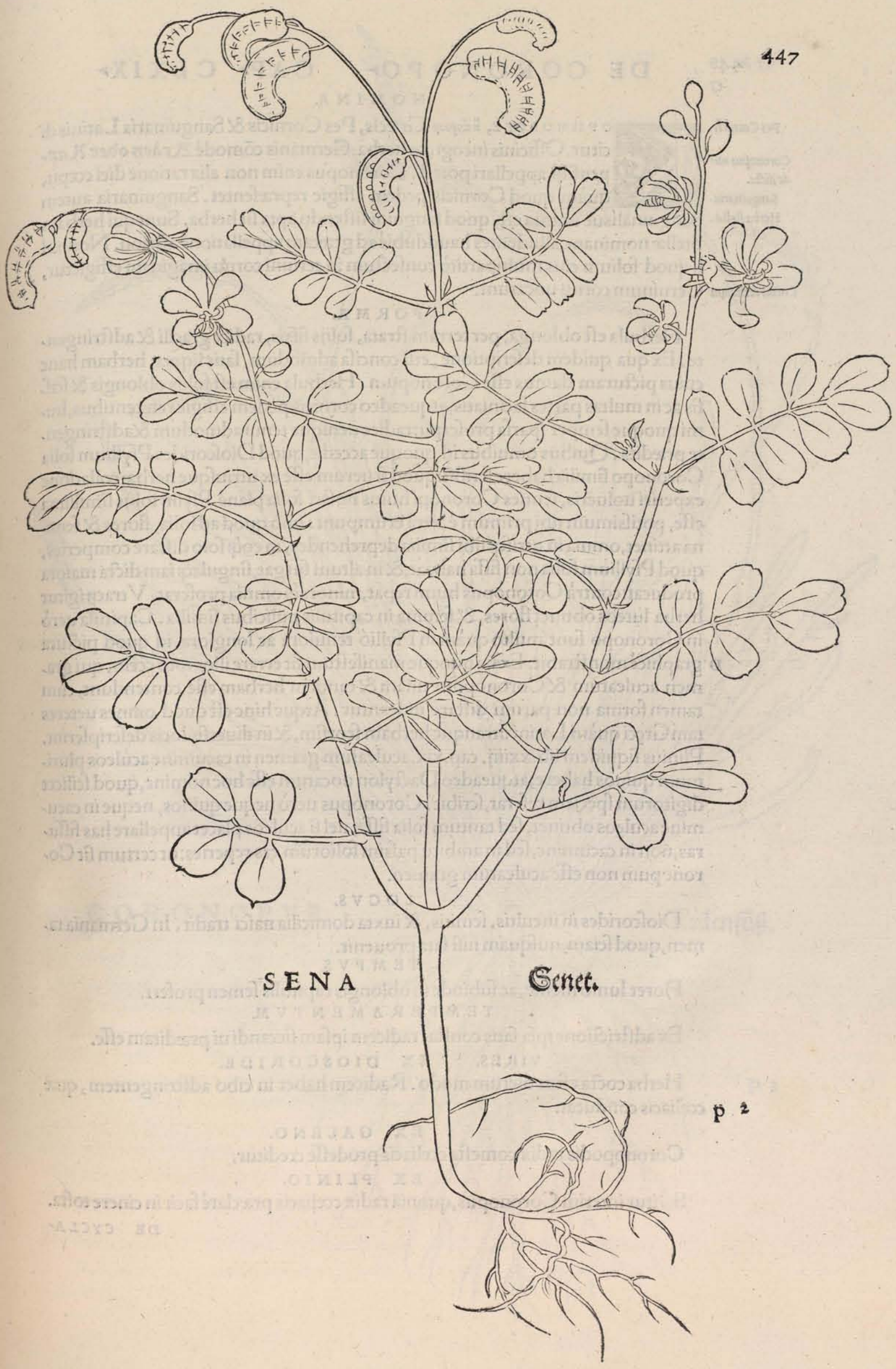

SENA Genet.

p 2

DE CORONOPO. CAP. CLXIX.

NOMINA.

Pes Cornicis.

Coronopus unde dicta.

Sanguinaria.

Herba ſtellæ.

Cornu ceruinum

KOPΩNOPOYΣ, πόδιον Græcis, Pes Cornicis & Sanguinaria Latinis dicitur. Officinis incognita herba. Germanis cõmodè Krâen oder Krappenfüß appellari poteſt. Coronopus enim non alia ratione dici cœpit, quàm quod Cornicis pedem effigie repræſentet. Sanguinaria autem Sanguinalisue uocata eſt, quod ſanguini ſiſtendo apta ſit herba. Sunt qui herbam Stellæ nominant, alludentes hauddubiè ad græcam appellationẽ aſtrion. Nonnulli quod folium eius multipartitò conſectum in ceruini cornu imaginem effigietur, Ceruinum cornu uocarunt.

FORMA.

Herbula eſt oblonga, per terram ſtrata, foliis fiſsis, radice gracili & adſtringente. Ex qua quidem deſcriptione, etſi conciſa admodum, ſatis liquet, herbam hanc cuius picturam damus eſſe Coronopum. Herbula enim eſt foliis oblongis & ſciſſis ac in multas partes laciniatis, atqueadeo cornicis pedem effigie referentibus, humi quoque ſemper ſparſa proſerpit: radice denique tenui admodum & adſtringente prædita. Quibus omnibus id quoque accedit, quod Dioſcorides Pſyllium folia Coronopo ſimilia habere ſcribit: quod ſi uerum eſſe ex utriuſque herbæ collatione experiri uolueris, ſenties Coronopi huius noſtri folia planè Pſyllij foliis ſimillima eſſe, potiſsimum ubi primum è terra erumpunt: imò quod ad folia, flores & ſemina attinet, omnia in utriſq; ſibi ſimilia deprehendes, in eoq; ſolo diſtare comperies, quod Pſyllium folia non fiſſa habeat, & in altum ſurgat, ſingulaq; iam dicta maiora producat: contrà Coronopus humi repat, minoraq; omnia proferat. Vtraq; igitur herba luteos obtinet flores, & ſemina in capitulis pulicibus ſimilia. Capitula uerò in Coronopo ſunt multo quàm in Pſyllio tenuiora ac longiora, id quod pictura
D graphicè monſtrabit. Ex iis quoque manifeſtum fit errare illos toto cœlo, qui gramen aculeatum & Coronopum unam & eandem herbam eſſe contendunt, cum tamen forma non parum diſtare uideantur. Atque hinc eſt quod omnes ueteres tam Græci quàm Latini utranque herbam ſeorſim, & in diuerſis locis deſcripſerint. Plinius ſiquidem lib. xxiiij. cap. xix. aculeatum gramen in cacumine aculeos plurimum quinos habere, atqueadeo Dactylon uocatum eſſe hoc nomine, quod ſcilicet digitorum ſpeciem referat, ſcribit. Coronopus uerò neque quinos, neque in cacumine aculeos obtinet, ſed tantum folia fiſſa, uel ſi aculeos placet appellare has fiſſuras, non in cacumine, ſed in ambitu paſsim foliorum eas reperies: ut certum ſit Coronopum non eſſe aculeatum gramen.

LOCVS.

Dioſcorides in incultis, ſemitis, & iuxta domicilia naſci tradit. In Germania tamen, quod ſciam, nuſquam niſi ſata prouenit.

TEMPVS.

Floret Iunio menſe, ac ſubinde in oblongis capitulis ſemen profert.

TEMPERAMENTVM.

Ex adſtrictione ipſa ſatis conſtat radicem ipſam ſiccandi ui præditam eſſe.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Herba cocta eſtur olerum modo. Radicem habet in cibo adſtringentem, quæ cœliacis conducat.

EX GALENO.

Coronopodis radix comeſta cœliacis prodeſſe creditur.

EX PLINIO.

Seritur interim Coronopus, quoniã radix cœliacis præclarè facit in cinere toſta.

DE CYCLA-

CORONOPVS Krácnfůß.

p 3

SCD Lyon 1

C

NOMINA.

Cyclaminus unde dicta.

ΚΥΚΛΑΜΙΝΟΣ, ἰχθυόθηρον Græcis, Rapum & tuber umbilicusq; terræ Latinis, Cyclamen officinis mutata uoce, Panis porcinus & terræ, atq; Arthanita à noſtrę ętatis herbarijs, Germanis Erdwurtz oder Apffel/ Schwein oder Sewbrot dicitur. Cyclamino Græci nomen fecerunt, circumactã in orbem eius circinationẽ contemplati, ἀπὸ τοῦ κύκλου, quaſi ab orbe Cyclaminon, hoc eſt, orbicularẽ dixerunt. Fuitq; hæc prior & antiquior plantæ huius appellatio. Ichthyotheron uerò ijdem, quod piſces ea necantur nominauerunt. Romani Rapum terræ, quoniam eius radix in terra uelut Rapum extuberat. Qua ſanè ratione terræ tuber, quod in molem quandam intumeat: aut umbilicum terræ, quoniam ut umbilicus circinata forma emergit, ſic & Cyclaminus ſub terra conſpicitur, etiam appellarunt. Panem porcinum hauddubiè primum uocarunt ſubulci, qui pecori ſuo radicem huius gratam pabulis cognouerunt. Cæteri antiquum Cyclamini nomen ignorantes, quod ſæpius radicem in orbem circumactã intuerentur, quæ non in globum intumeſcens, ſed ueluti preſſa ſeſe in latitudinem explicaret, qua forma quotidiano uſu panes uiſuntur, terræ panem cœperunt appellare.

Ichthyotheron.

Rapum terræ.

Tuber terræ.

Vmbilicus terræ

Panis porcinus.

Panis terræ.

FORMA.

Folia Hederę habet, purpurea, uaria, ſuprà infraq; albicantibus maculis. Caulem longitudine quatuor digitorũ, nudum, folijsq; carentem, in quo flores roſarum effigie purpurei. Radicem nigram, rapo ſimilem, in latitudinem ſe pandentem.

LOCVS.

Naſcitur in umbroſis & uepribus, maximè ſub arboribus.

TEMPVS.

Cyclaminus ad finem Auguſti folia ſua quæ per integrũ retinuit, amittit, & ſub-
D inde noua emittit, atq; ſtatim inter ea flores oſtendit, qui integro durant autumno.

TEMPERAMENTVM.

Clarum eſt ex particularibus operationibus, quas ſtatim ſubijciemus, Cyclaminum eſſe calidam & ſiccam in tertio ordine.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Radix Cyclamini cum hydromelite pota, pituitam, aquamq; per inferna trahit. Menſes pota & appoſita cit. Tradunt ſi prægnans mulier radicem tranſgrediatur, abortum fieri. Partum appenſa accelerat. Bibitur & in uino contra letalia, præſertim leporẽ marinum. Illita contra ſerpentiũ ictus remedio eſt. Immiſta uino ebrietatem facit. Regium morbum ſiſtit tribus drachmis pota cum paſſo, aut diluta muſa. Sed oportet eum qui bibit cubiculo calido reclinare, multis ueſtibus cõtectum, quò ſudet. Eiectus uerò ſudor felleus colore inuenitur. Succus eius ad purgandum caput, naribus inſtillatur. Sedi etiam deijcienda excrementa in lana ſubijcit. Vmbilico, imo uentri & coxæ illitus ſuccus aluũ mollit, uerum abortũ efficit. Suffuſis & hebetibus oculis inunctus cum melle ſuccus prodeſt. Medicamẽtis abortũ inferentibus admiſcet. Sedem procidentẽ cum aceto inunctus ſuccus cõpeſcit. Exprimitur tuſa radice ſuccus, & ad mellis craſsitudinẽ decoquit. Radix cutem extergit. Exanthemata reprimit. Vulneribus per ſe ex aceto aut melle medet. Illita lienẽ minuit. Vitia cutis in facie à ſole & alopecias emendat. Decocto eius luxata, podagra, & capitis ulcuſcula, pernionesq; utiliter fouent. Ipſaq; in uetere oleo feruefacta, ad cicatricem perducit quæ oleo illo inuncta fuerint. Cauata radix oleo explet, & cineri feruenti imponit, adiecto interdũ thyrrhenicæ ceræ modico, ut ſtrigmenti craſsitudinem contrahat unguentũ, cum primis utile pernionibus. Radix Scillæ modo conciſa reponitur. Narrant ad amatoriam aſſumi cõtuſam, & in paſtillos conformatã.

EX GALENO.

Cyclaminus uarias uires obtinet, nam & extergit, & incîdit, & ora uenarum aperit, & attrahit, & diſcutit. Clarum uerò id eſt ex particularibus operibus. Nam ſuccus eius

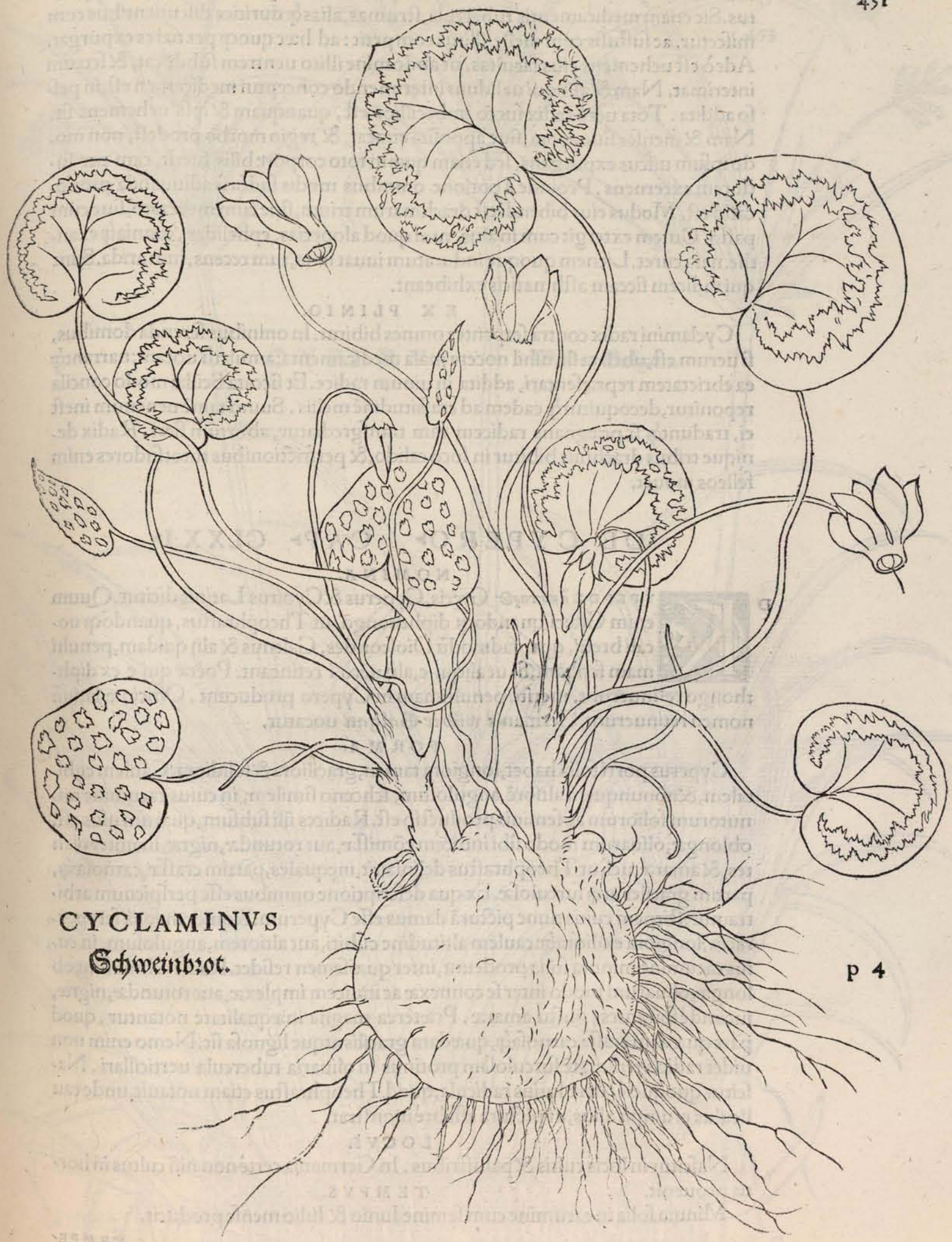

CYCLAMINVS
Schweinbrot.

p 4

SCD Lyon 1

C cus eius hæmorrhoidas referat, uiolenterq; ad receſſum prouocat in floccis appoſitus. Sic etiam medicamentis tubercula, ſtrumas, aliasq; durities diſcutientibus commiſcetur, ac ſuffuſis cum melle illitus competit: ad hæc quoq; per nares expurgat. Adeò eſt uehemens eius facultas, ut abdomine illito uentrem ſubducat, & fœtum interimat. Nam & alioqui ualidum interimendo conceptui medicamen eſt, in peſſo addita. Tota uerò radix ſucco imbecillior eſt, quanquam & ipſa uehemens ſit. Nam & menſes ſiue epota, ſiue appoſita euocat, & regio morbo prodeſt, non modo ipſum uiſcus expurgans, ſed etiam quæ in toto corpore bilis fuerit, eam per ſudorem excernens. Proinde à potione omnibus modis ſudoris adiuuanda prouocatio eſt. Modus eius bibendi eſt drachmarum trium, ſiue cum melicrato, ſiue cum paſſo. Cutem extergit cum in alijs, tum quod alopecias, ephelidas, omniaq; exanthemata curet. Lienem quoque induratum iuuat illita, tum recens, tum arida. Sunt qui radicem ſiccam aſthmaticis exhibeant.

EX PLINIO.

Cyclamini radix contra ſerpentes omnes bibitur. In omnibus ſerenda domibus, ſi uerum eſt, ubi ſata ſit, nihil nocere mala medicamenta: amuletū uocant: narrantq; ea ebrietatem repræſentari, addita in uinum radice. Et ſiccata Scillæ modo conciſa reponitur, decoquiturq; eadem ad craſsitudinē mellis. Suum tamē uenenum ineſt ei, traduntq; ſi prægnans radicem eam tranſgrediatur, abortum fieri. Radix denique tribus drachmis bibitur in loco calido, & perfrictionibus tuto: ſudores enim felleos mouet.

DE CYPERO. CAP. CLXXI.

NOMINA.

D KYPEPOΣ ἤ κύπειρος Græcis, Cyperus & Cypirus Latinis dicitur. Quum enim Græci quandoq; diphthongo, ut Theophraſtus, quandoq; uocali breui, quemadmodū Dioſcorides, Galenus & alij quidam, penultimam ſcribant, fit ut aliqui e, alij uerò i retineant. Poëtæ qui e ex diphthongo retinuerunt, meritò penultimam in Cypero producunt. Officinæ latinū nomen retinuerunt. Germanis wilder Galgan uocatur.

FORMA.

Cyperus porri folia habet, longiora tamen, graciliora & ſolidiora. Caulem cubitalem, & nōnunquam altiorē, anguloſum, ſchœno ſimilem, in cuius cacumine minutorum foliorum ac ſeminis productio eſt. Radices illi ſubſunt, quarum uſus eſt, oblongæ, oliuarum modo ſibi inuicem cōmiſſæ, aut rotundæ, nigræ, ſuauiter olentes, & amaræ: uel, ut Theophraſtus deliniauit, inæquales, partim craſſæ, carnoſæq;, partim graciles atq; ſurculoſæ. Ex qua deſcriptione omnibus eſſe perſpicuum arbitramur, ſtirpem cuius nunc picturā damus eſſe Cyperum. Siquidem folia fert porracea, longiora exiliora q; : caulem altitudine cubiti, aut altiorem, anguloſum, in cuius cacumine minuta folia prodeunt, inter quæ ſemen reſidet. Radices huic ſunt oblongæ, oliuarum modo inter ſe connexæ ac inuicem implexæ, aut rotundæ, nigræ, iucundè ſpirantes, guſtu amaræ. Præterea magna inæqualitate notantur, quod pars quædam craſſa carnoſaq;, quædam gracilis atque lignoſa ſit. Nemo enim non uidet radicis tenuitatē ſurculoſam protinus in oliuaria tubercula uerticillari. Naſcitur quoque è latere huius radicula, quod Theophraſtus etiam notauit, unde cauliculus erumpit alius, ut pictura affabrè monſtrat.

LOCVS.

Naſcitur in locis cultis & paluſtribus. In Germania certè non niſi cultus in hortis prouenit.

TEMPVS.

Minuta folia in cacumine cum ſemine Iunio & Iulio menſe producit.

TEMPE-

CYPERVS Wilder Galgan.

SCD Lyon 1

C

TEMPERAMENTVM.

Cyperi radices maximè uſui ſunt, excalfacientes pariter & exiccantes citra mordacitatem.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Radici Cyperi calefaciendi uis ineſt, urinamq; mouendi. Calculoſis & aqua inter cutem correptis pota ſuccurrit. Aduerſus ſcorpionũ ictus remedio eſt. Refrigerationibus uuluæ & pręcluſionibus fotu auxiliatur. Pellit menſes. Arida trita oris ulceribus, etiam ſi depaſcant, prodeſt. Malagmatis calefacientibus miſcetur, & unguentorum ſpiſſamentis accommodatur.

EX GALENO.

Cyperi radices maximè uſui ſunt, excalfacientes pariter & exiccantes citra mordacitatem. Itaq; ulceribus quæ præ nimia humiditate cicatricem difficulter admittunt, mirificè proſunt: habent enim quiddam etiam adſtringens, quapropter ulceribus item oris conueniunt. Quin & incidendi uim quampiam illis ineſſe teſtificandum, qua & calculo uexatis congruunt, & urinam menſesq; mouent.

EX PLINIO.

Cypero uis in medicina pſilothri. Illinitur pterygijs, ulceribusq; genitalium, & quæ in humore ſunt omnibus, ſicut oris ulceribus. Radix aduerſus ſerpentiũ ictus & ſcorpionum præſertim remedio eſt. Vuluas aperit pota. Largiori tanta uis, expellit eas. Vrinam ciet & calculos: ob id utiliſsima hydropicis. Illinitur & ulceribus quæ ſerpunt, ſed his præcipuè quæ in ſtomacho ſunt, ex uino uel aceto illita. Iunci radix in tribus heminis aquæ decocta ad tertias tuſsi medetur. Semen toſtum & in aqua potum, ſiſtit aluum & fœminarũ menſes, capitisq; dolores facit.

D

DE LATHYRI▸ CAP▸ CLXXII▸

NOMINA.

Cataputia minor quare dicta

ΑΘΥΡΙΣ Græcis, Lathyris Latinis, officinis Cataputia minor, quod in pilulis quibuſdam, ſeu potius catapotijs, ſemen ferat: aut, quod ueriſimilius eſt, quia granis eius ad aluum ſubducendam pro catapotijs utantur. Germani **Springkraut/Springkörner oder Treibkörner** appellant, quod ſemen ſcilicet niſi in tempore auferatur, ſua ſponte ex loculamentis ſaliendo excidat.

FORMA.

Caulem profert cubitalem, uacuum, digiti craſsitudinè: in eius cacumine ſunt alæ. Folia in caule oblonga, amygdalinis ſimilia, latiora tamen & læuiora. Quæ uerò in ſummis ſunt ramulis, minora, Ariſtolochiæ aut oblongæ Hederæ figura. Fructum fert in ſummis ramis tribus loculamentis diſtinctũ, rotundũ ceu Capparin, in quo terna ſunt ſemina putaminib. inuicẽ diſcreta, rotunda, maiora eruis, quæ quũ corticibus exuunt, candida ſunt, & guſtu dulcia. Radix illi tenuis & inutilis. Totus autem frutex lacteo liquore, Tithymali modo, plenus eſt. Hanc certè deſcriptionẽ, ſi ſingula comparare uelis, ita Cataputiæ minori quadrare inuenies, ut nulla prorſus ſit nota, quam non pictura referat. Nam hæc caulem cubitali emittit longitudine, & digitali craſsitudine. Gignunt in faſtigio alæ, & folia in caule oblonga, amygdalæ proxima, latiora & læuiora. Quæ autem in ſummis emicant ramulis, minora ijs quæ caulem ambiunt conſpiciuntur, Ariſtolochiæ aut longioris Hederæ figura. In cacuminibus fructum gerit triplici cellula conceptaculóue diſtinctum, ceu Capparin rotundum, in cuius uentriculis grana tria intercurſantibus membranis diuiſa continentur, eruis maiora, rotunda, quæ corticibus exuta alba ſpectantur, guſtatu dulcia.

Cataputia minor

LOCVS.

SCD Lyon 1

LATHYRIS Springkraut.

SCD Lyon 1

C

LOCVS.

Nascitur locis cultis & sabulosis.

TEMPVS.

Carpitur autumno dum fructu prægnans est, semenq; eximitur dum tuniculæ quibus includitur, inaruerunt.

TEMPERAMENTVM.

Calidam in tertio, & in primo ordine humidam statuunt.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Purgant aluum grana eius sex uel septem sumpta in catapotio, aut comesta, aut cum caricis aut palmulis deuorata, frigida superpota aqua. Ducunt autem pituitam & bilem, & aquas. Succus Tithymali modo exceptus, eundem effectum præstat. Folia cum gallinaceo aut oleribus decoquuntur ad eosdem effectus.

EX GALENO.

Sunt qui Lathyrin dicant Tithymali esse speciem, tum quod similiter illis succum habeat, tum quod eodem modo purget, uniuersaq; illis facultate similis sit, nisi quod semen gustantibus uideatur dulce: quod sanè etiam maximè purgatoriam uim obtinet.

EX PLINIO.

Grana uicena in aqua pura aut mulsa pota, hydropicos sanant. Trahunt & bilem. Qui uehementius purgari uolunt, cum folliculis ipsis sumunt ea, nam stomachum lædunt: itaq; inuentum est, ut cum pisce, aut iure gallinacei sumerentur.

DE LEVCOIO DIOSCORIDIS.

CAP. CLXXIII.

D

NOMINA.

Viola alba. Cheiri.

AEYKOION Græcis, Viola alba, uel Viola simpliciter Latinis, officinis Mauritana uoce Cheiri uel Keirim appellatur, Germanis Veiel. Non autem temerè adiectū est Dioscoridis: hac enim uoce à Leucoio Theophrasti, de quo suo loco dicemus, segregare uoluimus.

GENERA.

Etsi Leucoïj nomine Viola significetur candida, tamen & pro lutea, & cœrulea, & purpurea solet usurpari. Quatuor itaque Violæ huius sunt genera, quæ sola florum diuersitate inter se differunt. Alia enim candida, alia lutea, alia purpurea. Non est tamen quod per purpuream hic intelligas eam quæ Græcis ἴον, & Latinis propriè Viola dicitur: nam eius alia ab ea de qua hic agimus familia est, huicq; tum qualitate tum facultate, adde etiam forma, contraria. Ea enim quæ ἴον Græcis uocatur, humilis est, ob id à nonnullis Sessilis dicta, & latiore folio. Contrà nostra illa, ut mox dicemus, cubitali est altitudine, & minimè sessilis. Idem de candida dictum putes, nam ea quoq; duplex est: una de qua hic fit sermo, alia sessilis, de qua in præsentia nihil dicemus. Nos tria duntaxat genera picta damus: cœruleas enim uidere non licuit. Quare suppositititium hoc uerbum in Dioscoride puto, maximè cum Plinius lib. xxi. ubi de satiuis Violis loquitur, purpurea scilicet, lutea & alba, nullam de cœrulea mentionem fecerit.

Viola purpurea duplex.

Viola candida duplex.

FORMA.

Cubitali altitudine prosiliunt, ramosæ, caule Brassicæ exiliore, folio longo, molli, canescente, flore quadrifolio, Violæ syluestris odorem referente, non unius coloris, nam alij candidi, alij lutei, alij purpurei. Semen foliaceum tenuibus quidem, sed quincuncialibus siliquis continetur.

LOCVS.

Vbiq; ferè in hortis & cultis reperiuntur. Non enim nascuntur magna ex parte nisi satæ fuerint.

TEMPVS.

SCD Lyon 1

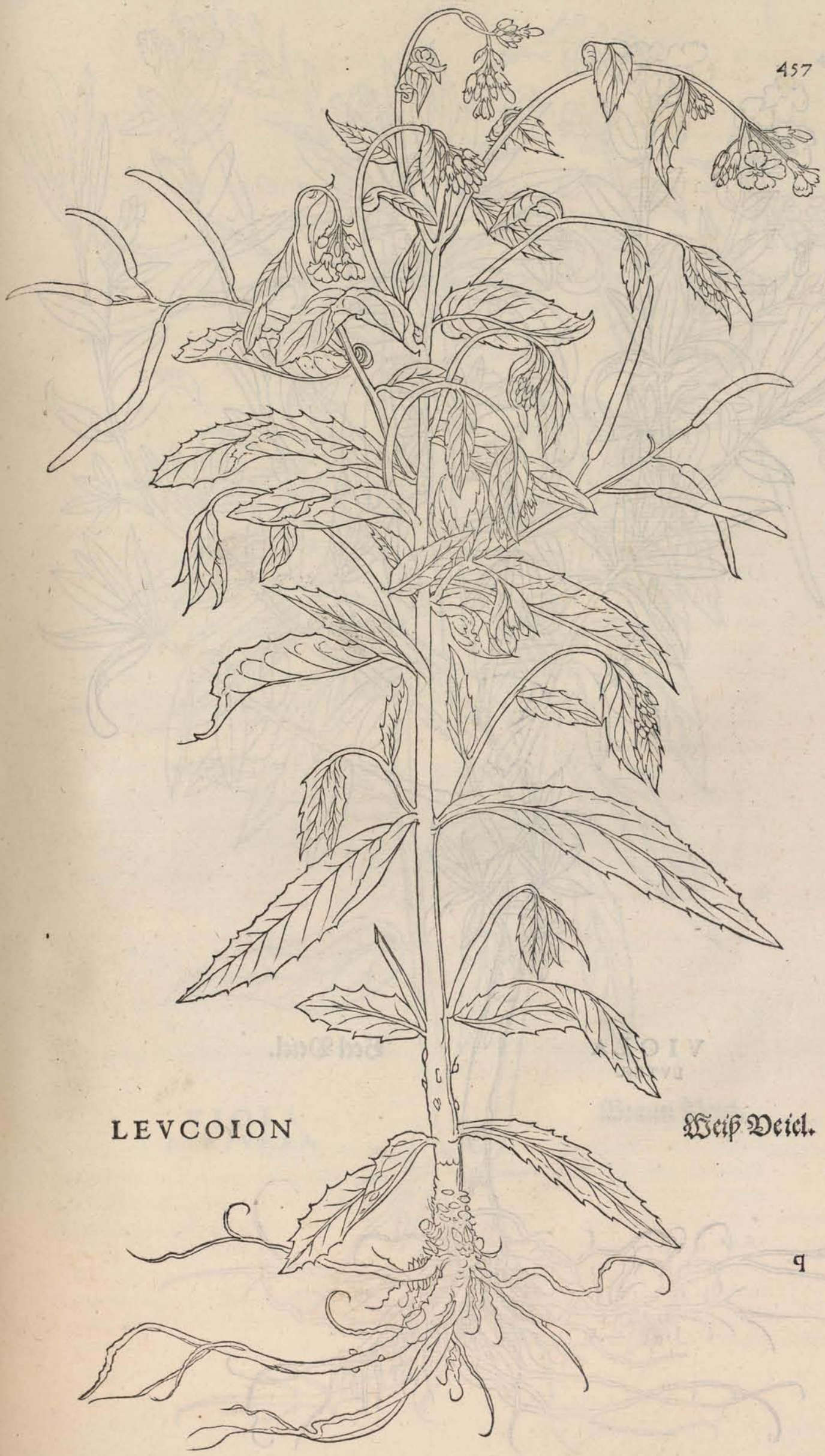

LEVCOION

Weiß Veiel.

SCD Lyon 1

VIOLA
LVTEA.

Geel Veiel.

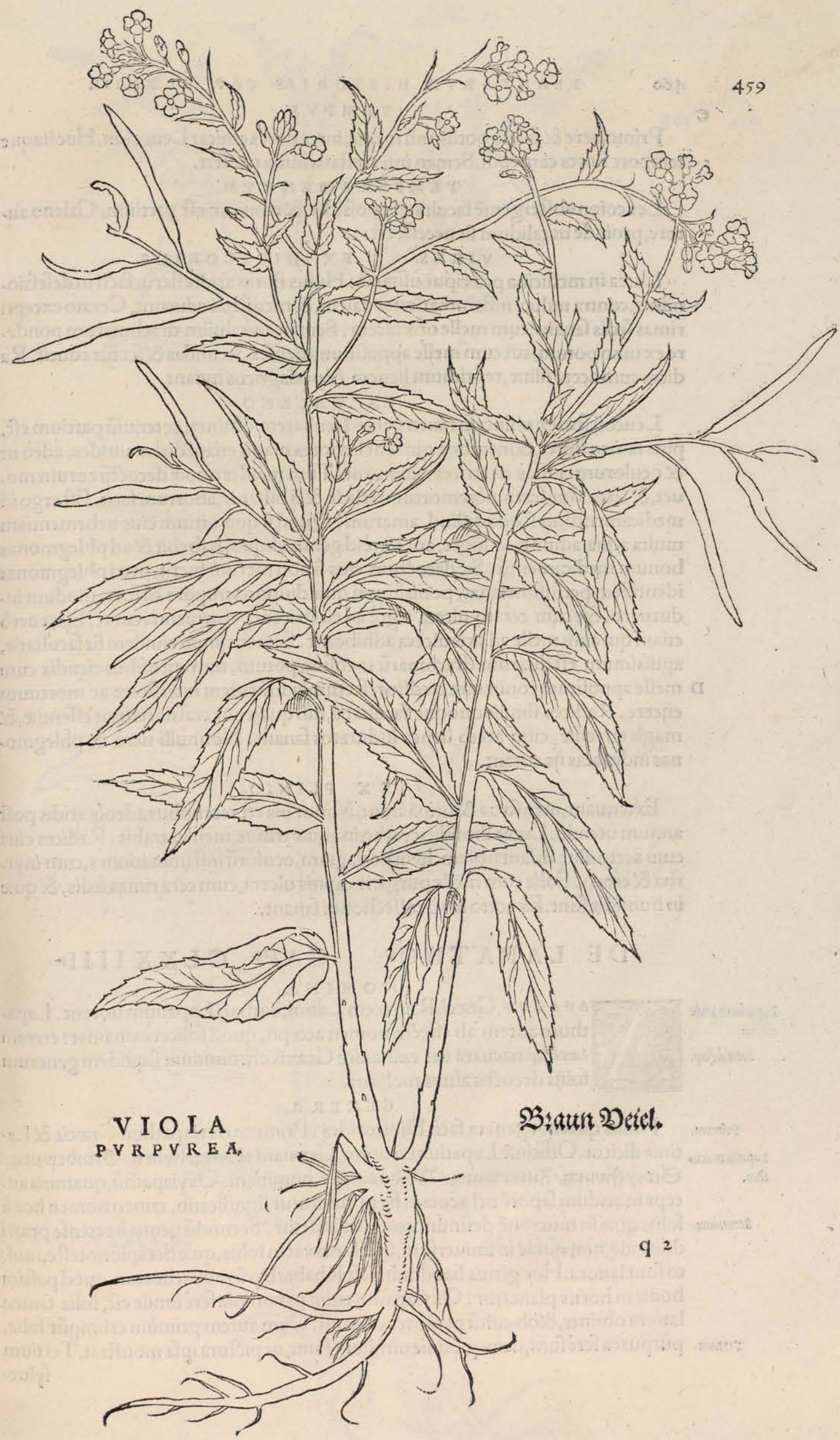

VIOLA
PVRPVREA.

Braun Veiel.

SCD Lyon 1

C TEMPVS.

Primo uere & Maio potiſsimũ menſe, inter flores emicat Leucoion. Hocitaque tempore flores carpendi. Semen inter æſtatis initia profert.

TEMPERAMENTVM.

Leucoion abſtergentẽ facultatem poſsidet, & tenuium eſt partium, Galeno autore, proinde ut calidum ſit neceſſe eſt.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Lutea in medicina præcipui uſus eſt. Huius flores aridi efferuefacti in deſeſsionibus, contra uuluæ inflammationes ualent, & menſtrua educunt. Cerato excepti rimas ſedis ſanant: cum melle oris ulcera. Semen eius duûm drachmarum pondere ex uino potum, aut cum melle appoſitum, menſes, ſecundas & fœtus educit. Radices cum aceto illitæ, reprimunt lienem, & podagricos iuuant.

EX GALENO.

Leucoïj frutex uniuerſus extergentẽ facultatem obtinet, ac tenuiũ partium eſt, plus tamen flores, & inter hos qui ſunt ſicciores magis etiam quàm uirides, adeò ut & oculorum craſſas cicatrices extenuent. Tum menſes quoq; decoctũ eorum mouet, & ſecundas, fœtumq; emortuum elicit, & ſi bibatur, abortum facit. Eſt ergo id medicamentũ, ut ſi quod aliud, amarum. Quod ſi quis uirium eius uehementiam multa aqua admiſta mitiget, aut certè id genus aliquo, habebit & ad phlegmonas bonum medicamentũ. Sic decoctum eius ſi non merum fuerit, uteri phlegmonas identidem perfuſum ſanat, potiſsimum quæ diutino tempore ad ſcirri modum induruere. Sic cum cerato ulcera ægrè ad cicatricem peruenientia curat. Sunt uerò etiam qui cum melle ad oris ulcera adhibeant. Semen quum eiuſdem ſit facultatis, aptiſsimum eſt duarum drachmarũ menſura potum, tum menſibus ciendis cum
D melle appoſitum conuenire creditur, fœtumq; uiuentem interficere ac mortuum eïjcere. Radices ſimilis quoque facultatis, niſi quatenus craſsioris ſunt eſſentiæ, & magis terrenæ, cum aceto lienes induratos ſanant. Nonnulli uerò & phlegmonas induratas ïjs curant.

EX PLINIO.

Extenuant, menſtrua & urinã ciunt. Minor uis eſt recentibus, ideoq; aridis poſt annum utendũ. Lutea dimidio cyatho in aquæ tribus, menſes trahit. Radices eius cum aceto illitę ſedant lienem. Item podagram, oculorũ inflammationes, cum myrrha & croco. Folia cum melle purgant capitis ulcera, cum cera rimas ſedis, & quæ in humidis ſunt. Ex aceto uerò collectiones ſanant.

DE LAPATHO. CAP. CLXXIIII.

NOMINA.

Lapathum unde dictum.

ΛΑΠΑΘΟΝ Græci, Rumicem Latini, barbari Lapatium uocant. Lapathum autem ab effectu nomen accepit, quod ſcilicet exinaniat: etenim λαπάζειν uacuare uel exinanire Græcis eſt: omnium ſiquidem generum foliïs decoctis aluus mollitur.

λαπάζειν.

GENERA.

Primum. Huius quatuor genera facit Dioſcorides. Primum oxylapathon Græcis & Latinis dicitur. Officinæ Lapatium acutum, Germani Wengelwurtz/Grindtwurtz/ Streyffwurtz/Zitterwurtz/Wildampffer nominant. Oxylapathũ, quamuis anceps in acidum ſaporẽ uel acutam figurã uideatur ſignificatio, tamen nomen hoc à foliïs quæ in mucronẽ deſinunt accepiſſe uidetur. Secundũ genus hortenſe priori diſsimile, non quidẽ in uniuerſum, ſed duntaxat in foliïs, quæ Serapione teſte, multo ſunt latiora. Hoc genus hauddubiè eſt Rhabarbarũ monachorum, quod paſsim hodie in hortis plantatur: Oxylapatho enim per omnia ferè ſimile eſt, folia tamen latiora obtinet, & ob cultũ paulò tenerius eſt. Cum autem primùm erumpũt folia, purpurea ferè ſunt, dein quotidie uiridiora fiunt, ut pictura ipſa monſtrat. Tertium

Lapatium acutum.

Secundum.

Tertium.

ſylue-

OXYLAPATHVM Wengelwurtz.

RVMICIS SE
CVNDVM GENVS.

Münch Rhabarbarum.

SCD Lyon 1

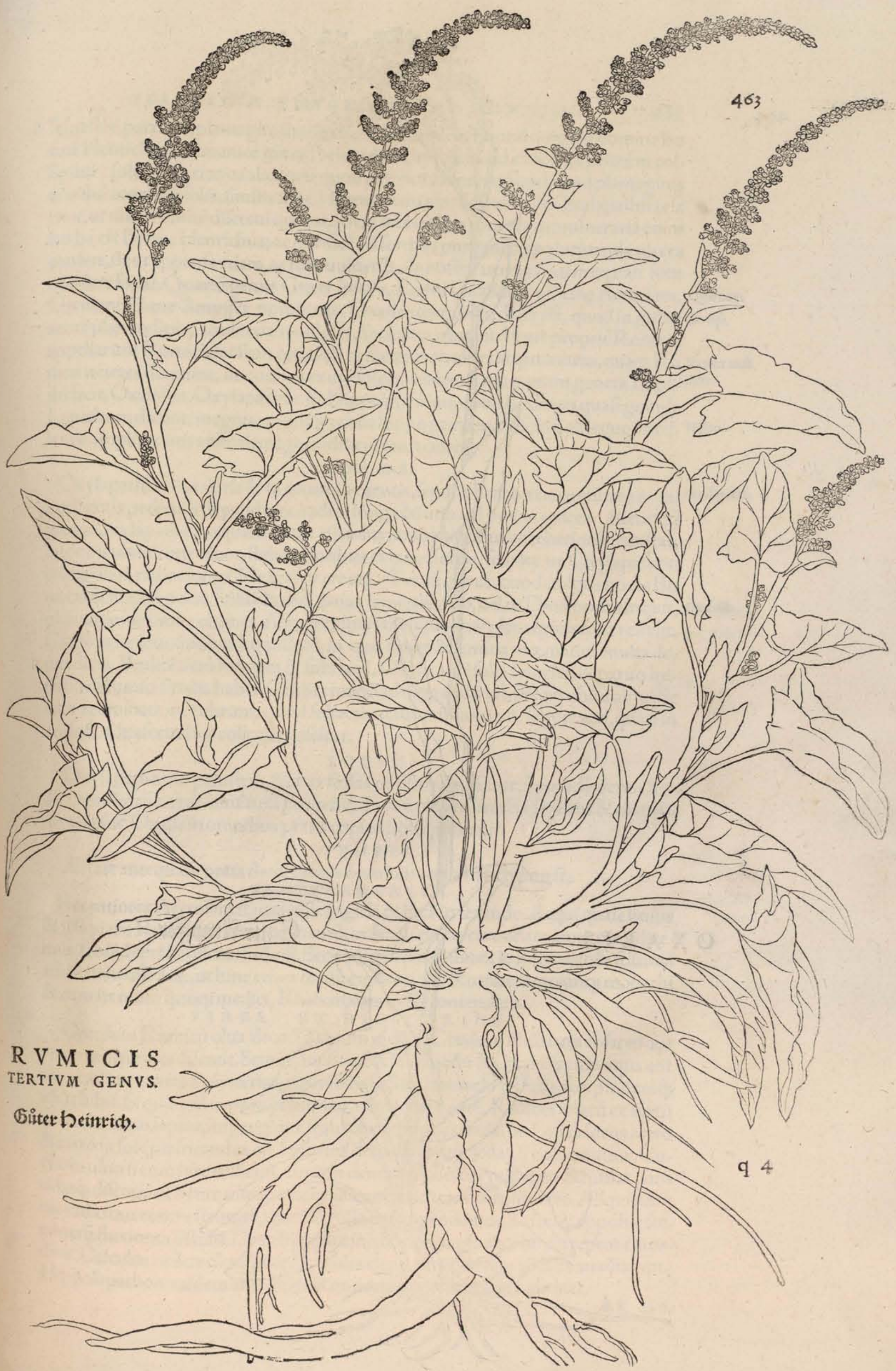

RVMICIS
TERTIVM GENVS.

Güter Heinrich.

SCD Lyon 1

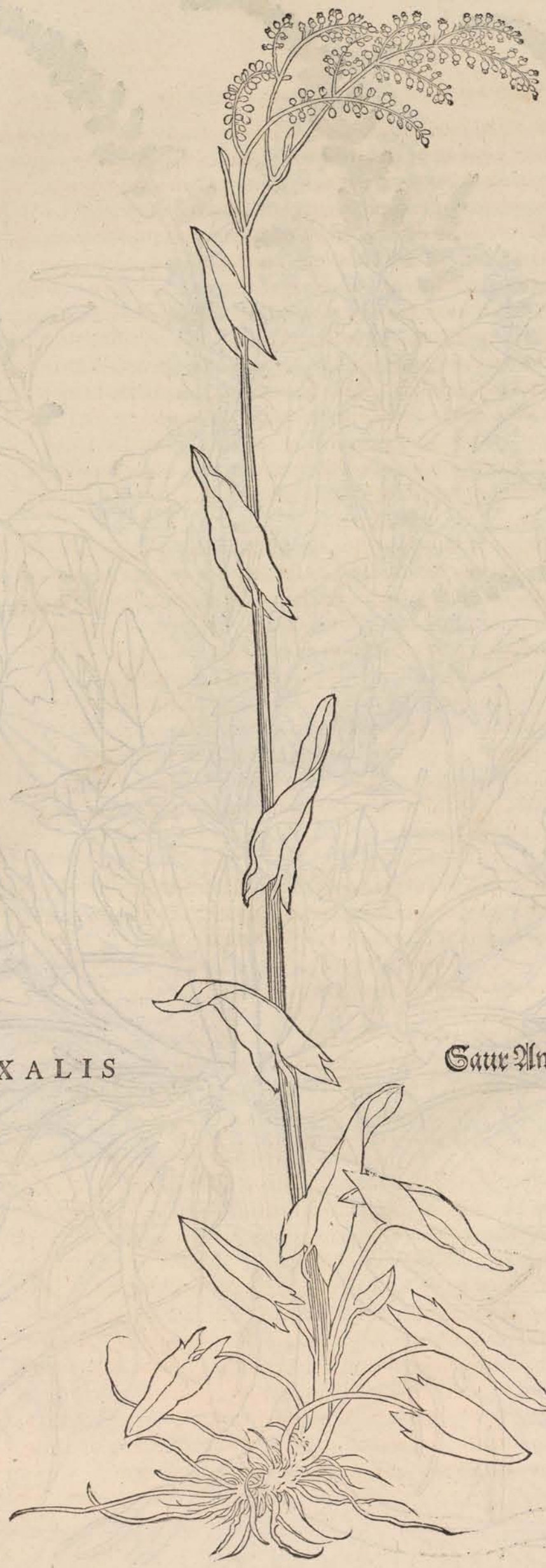

OXALIS

Saur Ampffer.

A ſylueſtre, paruum, plantagini ſimile, molle & humile eſt, quod uulgato nomine bo nus Henrichus, germanicè gůter Heinrich dicitur, id quod ex forma primùm col ligitur: folia enim eius oxalidi, niſi quod ampliora ſunt, atqueadeo ad plantaginis nõnihil accedunt folia, ſimilia ſunt. Flores autem eius & ſemen ſic Oxylapathũ refe runt, ut uix ab inuicẽ diſcerni queant. Dein uires etiam cõueniunt: uulneraria enim herba eſt Bonus Henrichus, ac mirificè ad ſordida purganda, ac glutinanda ulcera confert, ſic ut appenſa etiam, ac trita uulnerib. impoſita, uermes qui in ijs nati ſunt excidere faciat. Quartũ genus Græci ὀξαλίδα, Latini Oxaliden, officinę Acetoſam, Germani Saur Ampffer nominant. Oxalis autem ideo dicta eſt, quod in guſtu acorẽ planè reſipiat, unde etiam uulgus Acetoſam uocauit. Hanc propriè Romani appellarunt Rumicẽ, forſitan quod ab ea ſuccus non aliter atq; mamma, quam Ru men ueteres dixerunt, ſitientibus exugi ſoleat. Galenus tria tantum genera Lapa thi facit, Oxaliden, Oxylapathon & Hippolapathon, quod ſic Græci quaſi grande Lapathum dicunt, magnis amplisq; rebus hippo præponere ſoliti, ab equo excel lentis amplitudinis animali magnitudinem mutuantes.

Quartum.

Acetoſa.

Rumex unde dicta.

Hippo.

FORMA.

Oxylapathũ foliis duris & in cacumine acutis, ſemine herbaceo acuminato ex mi nutiſsimis pediculis dependente, radice longa & lutea uel potius crocea. Secundũ genus Oxylapatho perquàm ſimile eſt, foliis tamẽ latioribus ac teneriorib. conſtat, caule bicubitali interdum, ſtriato, floribus exiguis, luteis, ſemine ut Oxylapathon triangulari, radice longa & lutea ſeu crocea. Tertiũ genus, quod uulgus hodie Bo num Henrichũ uocat, foliũ Oxalidi, latius tamẽ, aut Aro, uel ut Dioſcorides inquit, plantaginiue ſimile obtinet. Aliqua enim Ari, aliqua autẽ plantaginis folia referũt. Caulẽ prioribus duobus humiliorẽ, in quo flores & ſemina racematim multa de-
B pendent. Radicẽ uerò longam & ſubflauã. Oxalis autẽ folia ſylueſtri & paruo humiliue Rumici ſimilia habet. Caulis eius nõ adeò grandis eſt, ſeſquicubitũ altus. Se men acuminatum, rubrum, quod foliaceo ueſtitur inuolucro, ſapore acri, quod in caule & adnaſcentibus coliculis naſcitur.

Oxylapathi.

Oxalidis.

LOCVS.

Oxylapathon in paluſtrib. & circa foſſas potiſsimũ naſcitur. Secundũ genus ho die in multorũ hortis conſitum prouenit. Tertiũ paſsim in areis, ſepibus & circa iti nera creſcit. Oxalis in omnibus pratis copioſiſsimè prouenit.

TEMPVS.

Æſtate antequam prata demetantur omnium copia haberi poteſt.

TEMPERAMENTVM.

Recentiores Acetoſam ſtatuũt eſſe frigidã & ſiccã in ſecundo. Atqui quale huius & reliquarũ Rumicũ ſit temperamentũ, ex facultatibus earundem, quas mox dice mus, facilè deprehendent ſtudioſi. Secundi generis Rumex in foliis manifeſtiſsimã aciditatem oſtendit, ut hinc etiam conijcere liceat eſſe Rumicem, utcunq; monachi & cum ijs multi quoq; medici, Rhabarbarum eſſe contendant.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Omnium Rumicũ olus decoctũ aluum mollit. Crudum illitũ cum roſaceo aut croco melicerides diſcutit. Semẽ ſylueſtris & Oxylapathi & Oxalidis cum aqua aut uino utiliter contra dyſenterias, cœliacos affectus, ſtomachi faſtidia, ſcorpionumq; ictus bibit. Si quis etiã in potu præſumat, nihil ictus patiet. Radices ipſarũ ex aceto & crudæ illitæ, lepras, impetigines, ſcabroſosq; ungues ſanãt. Sed antea locus aceto & nitro in ſole perfricandus eſt. Pruritus decoctũ earum ſedat, ſi eo foueantur. Co ctæ in uino ſi cum iure colluant, aurium dentiumq; dolorẽ mulcent. Strumas paro tidasq; diſcutiunt ſi cum uino decoctæ illinant. Lienes autẽ cum aceto. Aliqui utun tur radicibus contra ſtrumas, uinculo collo eas appendentes. Tritæ & appoſitę fœ minarũ fluxiones ſiſtunt. Decoctę cum uino & potę regio morbo correptos emen dant. Calculos ueſicæ cõminuunt. Menſes cient. Scorpionum ictibus auxiliantur. Hippolapathon eaſdem antedictis Rumicum generibus uires obtinet.

EX GA-

EX GALENO.

C Lapathum moderatè digerentẽ facultatem habet, oxylapathum uerò miſtam: nam ſimul cum eo quod digerit, nõnihil quoq; reprimendi facultate participat. Semen eorum manifeſtam quandam adſtrictionẽ obtinet, adeò ut & dyſenterias, & alui profluuia ſanet, potiſsimum autem oxylapathi. Hippolapathon eaſdem dictis facultates obtinet, ſed imbecilliores.

EX PLINIO.

Sylueſtria Lapatha ſcorpionũ ictibus medentur, & ferire prohibent habentes. Radix aceto decocta ſi coletur, ſuccus dentibus auxiliatur: ſi uerò bibatur, morbo regio. Semen ſtomachi inextricabilia uitia ſanat. Hippolapathi radices priuatim ungues ſcabroſos detrahunt. Dyſentericos, ſemen duabus drachmis in uino potum, liberat. Oxylapathi ſemen lotum in aqua cœleſti, ſanguinem reiicientibus, adiecta acacia lentis magnitudine, prodeſt. Præſtantiſsimos paſtillos faciunt ex foliis & radice, addito nitro & iure exiguo. In uſu aceto diluunt. Sed ſatiuũ in epiphoris oculorum illinunt frontibus. Radice melicerias & lepras curant. In uino uerò decocta, ſtrumas & parotidas & calculos. Poto uino & lienes, cœliacos æque & dyſentericos & tenaſmos. Ad eademq; omnia efficacius ius Lapathi, & ructus facit, & urinã ciet, & oculorum caliginem diſcutit. Item pruritum corporis, in ſolia balnearũ additum, aut prius ipſum illitum ſine oleo. Firmat & cõmanducata dentes. Eadem decocta cum uino, ſiſtit aluum. Folia ſoluunt adiecto ſale.

APPENDIX.

Rhabarbari monachorum facultas.

Alterius generis Rumicis, qui Rhabarbarũ monachorũ uocatur, radix purgandi etiam uim obtinet, ſi in puluerem redacta drachmæ pondere ſumatur. Neq; id mirum admodum, cum etiam Dioſcorides ipſe omnium Rumicum olus decoctũ
D aluum mollire, atq; decoctas eorundem radices cum uino, regio morbo correptos emendare, ob bilis nimirum per inferna eductionem, teſtetur.

DE LIMONIO. CAP. CLXXV.

NOMINA.

Beta ſylueſtris unde dicta.

Tintinabulum terræ.

Pyrola.

ΕΙΜΩΝΙΟΝ Græcis, Limonion, Beta ſylueſtris & Tintinabulum terræ Latinis, uulgo Pyrola, Germanis Wintergrün / Holtzmangolt / Waldtmangolt / oder Waldtköl appellatur. Beta autem ſylueſtris hęc herba dicta eſt, quod in ſyluis & locis muſcoſis, hortenſi Betæ primum erumpenti haud diſsimilis, proueniat. Tintinabulum, à floribus eius tintinabulo ſimilibus. Pyrola, quod eius folia arboris pyri folio ſimilia ſint.

FORMA.

Folia Betæ ſimilia habet, tenuiora tamen & minora, decem, aut plura. Caulem tenuem, rectum, lilio æqualem, ſemine rubro, guſtuq; adſtringente plenum. Ex qua ſiquidem deſcriptione abundè liquet, herbam quam uulgus Pyrolam uocat eſſe Limoniũ. Foliis enim Betæ ſimilis eſt, uerum tenuioribus & minoribus (legendum enim in Dioſcoride μικρότερα, & non μακρότερα, Plinio libro uigeſimo, capite octauo, teſte) decem, interim pluribus. Caule tenui, recto, lilio ſimili, pleno ſeminis rubri, quod guſtu adſtringit. Quibus accedit quod germanicè Waldtmangolt / id eſt, Beta ſylueſtris nominatur. Neque uires diſcrepant: adſtringit enim, uulneraria q; herba eſt Pyrola, haud ſecus atque Limonium. Flores denique tintinabulo ſimiles ſunt, ut citra ullum diſcrimen Pyrolam Dioſcoridis eſſe Limonium aſſeuerare liceat.

LOCVS.

In umbroſis & ſylueſtribus prouenit locis.

TEMPVS.

SCD Lyon 1

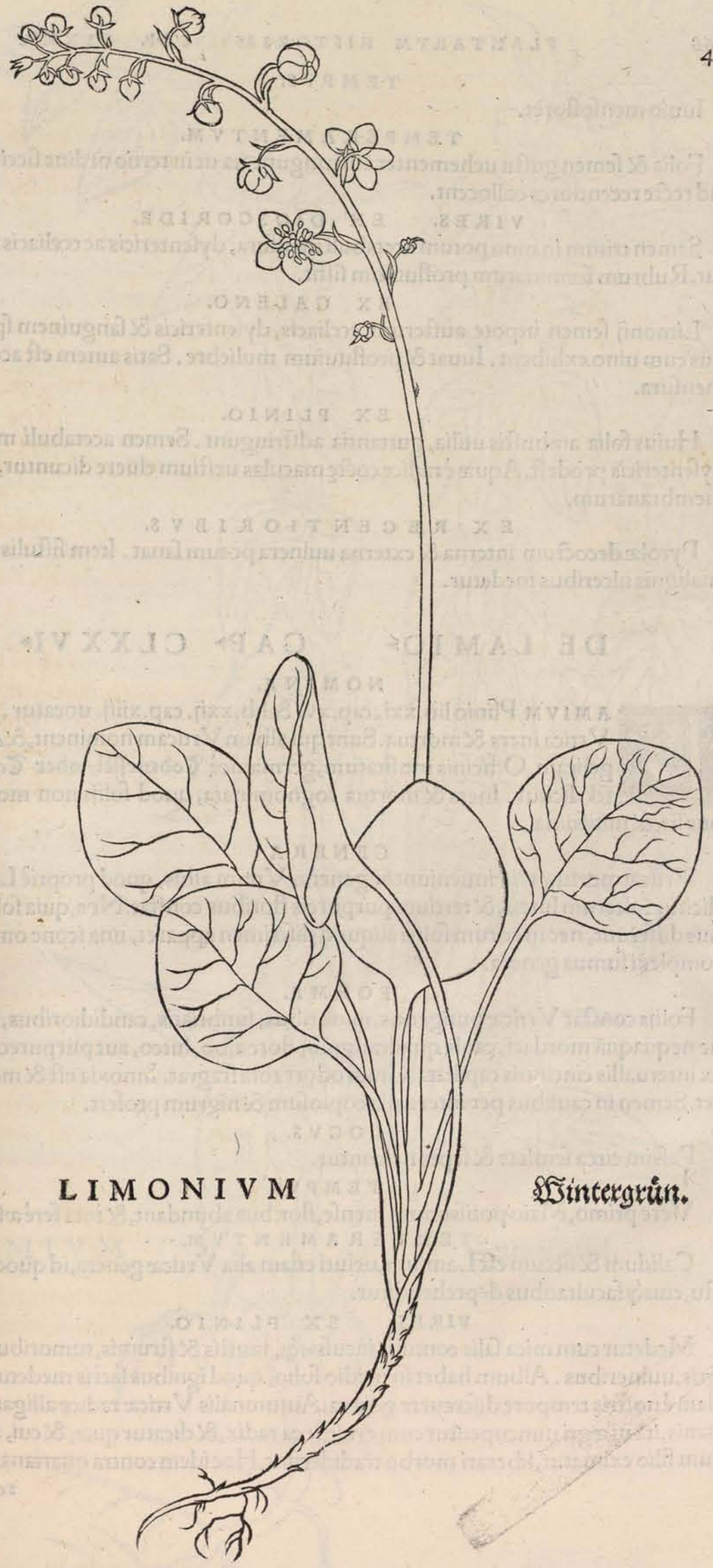

LIMONIVM Wintergrün.

C

TEMPVS.

Iunio menſe floret.

TEMPERAMENTVM.

Folia & ſemen guſtu uehementer adſtringunt, ita ut in tertio ordine ſiccitatis illud recte recentiores collocent.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Semen tritum in uino potum acetabuli menſura, dyſentericis ac cœliacis auxilia tur. Rubrum fœminarum profluuium ſiſtit.

EX GALENO.

Limonij ſemen utpote auſterum, cœliacis, dyſentericis & ſanguinem ſpuentibus cum uino exhibent. Iuuat & profluuium muliebre. Satis autem eſt acetabuli menſura.

EX PLINIO.

Huius folia ambuſtis utilia, guttantia adſtringunt. Semen acetabuli menſura dyſentericis prodeſt. Aquæ è radice coctę maculas ueſtium eluere dicuntur, itemq; membranarum.

EX RECENTIORIBVS.

Pyrolæ decoctum interna & externa uulnera potum ſanat. Item fiſtulis ac alijs malignis ulceribus medetur.

DE LAMIO. CAP. CLXXVI.

NOMINA.

Archangelica.

D

Vrtica mortua quare dicta.

LAMIVM Plinio lib. xxi. cap. xv. & lib. xxij. cap. xiiij. uocatur. Vulgo Vrtica iners & mortua. Sunt qui albam Vrticam nominent, & Archangelicam. Officinis inuſitatum, germanicè Todtneſſel/ oder Taubneſſel dicitur. Iners & mortua cognominata, quod foliſs non mordentibus ſit, & mitiſsima.

GENERA.

Vrticæ mortuæ tria inueniuntur genera. Vnum albis, quod propriè Lamium dicitur: alterum luteis, & tertium purpureis floribus conſtat. Nos, quia ſolis floribus differunt, nec in eorum foliſs aliquod diſcrimen apparet, una icone omnia tria complexi ſumus genera.

FORMA.

Foliſs conſtat Vrticæ pungentis, minoribus, fimbriatis, candidioribus, lanugine nequaquã mordaci, caule quadrangulo, flore albo, luteo, aut purpureo, radice ex interuallis cincinnis capillata. Graui odore tota fragrat. Innoxia eſt & morſu caret. Semen in caulibus per interualla copioſum & nigrum profert.

LOCVS.

Paſsim circa ſemitas & ſepes naſcuntur.

TEMPVS.

Vere primo, Maio potiſsimum menſe, floribus abundant, & tota ferè æſtate.

TEMPERAMENTVM.

Calidum & ſiccum eſt Lamium, ueluti etiam alia Vrticæ genera, id quod ex guſtu, eiusq; facultatibus deprehenditur.

VIRES. EX PLINIO.

Medetur cum mica ſalis contuſis incuſsisq;, inuſtis & ſtrumis, tumoribus, podagris, uulneribus. Album habet in medio folio, quod ignibus ſacris medetur. Quidam è noſtris tempore diſcreuere genera. Autumnalis Vrticæ radice alligata in tertianis, ita ut ægri nuncupentur cum eruitur ea radix, & dicatur quæ, & cui, & quorum filio eximatur, liberari morbo tradiderunt. Hoc idem contra quartanas pollere, idem

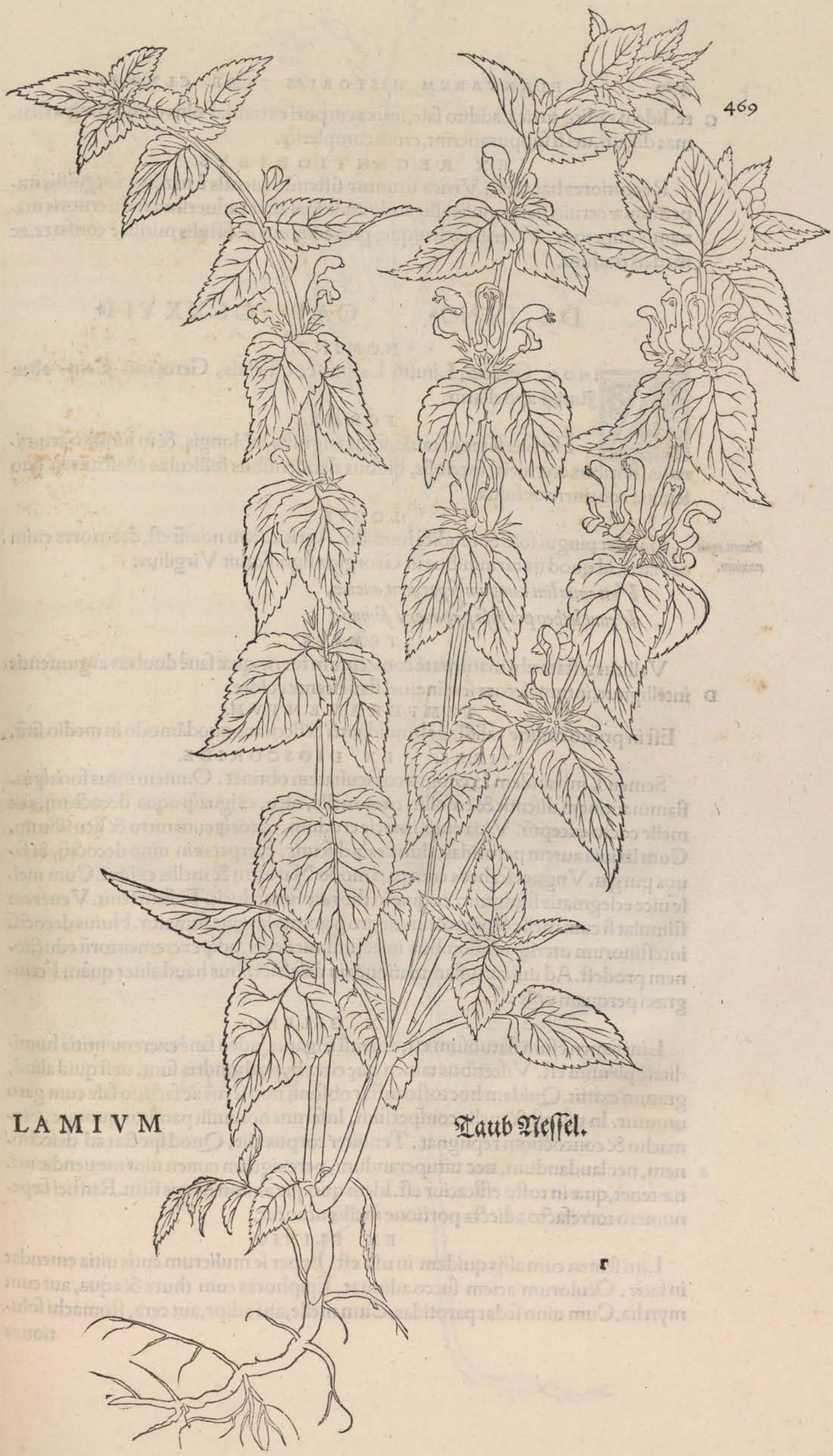

LAMIVM

Taub Neſſel.

re. Idem radice urticæ addito ſale, infixa corpori extrahi. Foliis cum axungia ſtrumas diſcuti, uel ſi ſuppurauerint, erodi compleriq;.

EX RECENTIORIBVS.

Recentiores hac inerti Vrtica utuntur ſiſtendo ruentis è naribus ſanguinis impetu, imæ ceruici uel ſcapulis alligando, inde ſperant in aduerſum trahi cruoris manantis impetum. Vlceribus denique, putredinibus & fiſtulis mirificè conferre, ac mederi tradunt.

DE LINO. CAP. CLXXVII.

NOMINA.

LINON Græcis, Linum Latinis & officinis, Germanis Lein / oder Flachß appellatur.

FORMA.

Herba eſt tenui caule, foliis anguſtis, oblongis, & in ſummo acuminatis, floribus cœruleis, ſpecioſis, quibus decidentibus folliculus enaſcitur in quo ſemina continentur fulua.

LOCVS.

Linum agris noxium. Gaudet pingui ſolo & modicè humido. Agris autem noxiũ eſt, deteriores enim eos facit, id quod iis carminibus in Georgicis ſignificauit Virgilius:

Vrit enim lini campum ſeges, urit auenæ,
Vrunt letheo perfuſa papauera ſomno.

TEMPVS.

Vellitur æſtate ubi maturitatẽ conſecutum fuerit, quæ ſanè duobus argumentis
D intelligitur, intumeſcente ſemine, uel flaueſcente colore.

TEMPERAMENTVM.

Eſt in primo ordine calidũ, ac humiditatis & ſiccitatis quodãmodo in medio ſitũ.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Semen Lini eandem Fœnogræco facultatem obtinet. Omnem intus foriſq; inflammationem diſcutit & emollit, cum melle, oleo, exiguaq; aqua decoctum, aut melle cocto exceptũ. Vitia cutis in facie crudum, uaroſq; cum nitro & ficu illitum. Cum lixiuia autem parotidas, duritiesq; diſcutit. Herpetas in uino decoctũ, & fauos purgat. Vngues ſcabros cum pari modo Naſturtij & mellis eximit. Cum melle uice eclegmatis ſumptum, ea quæ in thorace ſunt educit. Tuſim lenit. Venerem ſtimulat ſi cum melle & pipere mixtũ pro placenta largius ſumatur. Huius decoctũ inteſtinorum uteriq; eroſionibus iniectum medetur, adq; excrementorũ eductionem prodeſt. Ad uuluæ inflammationes in deſeſsionibus haud aliter quàm Fœnigræci perquam utile eſt.

EX GALENO.

Lini ſemen eſum flatuoſum eſt, etiamſi frigatur, adeò ſanè excrementitia humiditate plenum eſt. Viſceribus tamen quę circa hypochondria ſunt, ut ſi quid aliud, gratum exiſtit. Quidam hoc toſto inſtar obſonij non ſecus ac factitio ſale cum garo utuntur. In uſu eſt & melle conſperſum. Inſerunt nonnulli panibus quoque. Stomacho & concoctioni repugnat. Tenuiter corpus alit. Quod ſpectat ad deiectionem, nec laudandum, nec uituperandum, perexiguam tamen uim mouendæ urinæ tenet, quæ in toſto efficacior eſt. Idem quoque aluum magis ſiſtit. Ruſtici ſæpenumero torrefacto adiecta portione mellis utuntur.

EX PLINIO.

Lini ſemen cum alijs quidem in uſu eſt. Et per ſe mulierum cutis uitia emendat in facie. Oculorum aciem ſucco adiuuat. Epiphoras cum thure & aqua, aut cum myrrha. Cum uino ſedat parotidas. Cum melle, aut adipe, aut cera, ſtomachi ſolu-

tiones

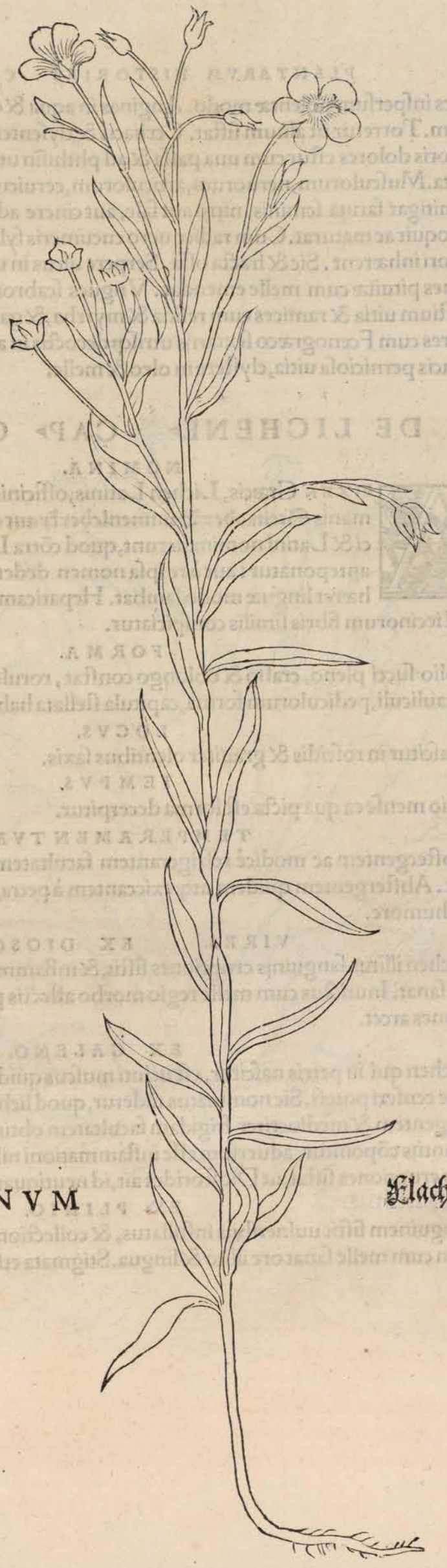

LINVM Flachß.

C tiones inſperſum polentæ modo. Anginas in aqua & oleo decoctum, & cum aniſo illitum. Torretur ut aluum ſiſtat. Cœliacis & dyſentericis imponitur ex aceto. Ad iecinoris dolores eſtur cum uua paſſa & ad phthiſin utiliſsimè. Semine fiunt & ecligmata. Muſculorum, neruorum, articulorum, ceruicum duritias, cerebri membranas mitigat farina ſeminis, nitro aut ſale, aut cinere additis. Eadem cum fico item concoquit ac maturat. Cum radice uero cucumeris ſylueſtris extrahit quæcunque corpori inhærent. Sic & fracta oſſa. Serpere ulcus in uino decocta prohibet. Eruptiones pituitæ cum melle emendat. Vngues ſcabros cum pari modo Naſturtij, & teſtium uitia & ramices cum reſina & myrrha, & gangrænas ex aqua. Stomachi dolores cum Fœnogræco ſextarijs utriſq; decoctis in aqua mulſa. Inteſtinorum & thoracis pernicioſa uitia, clyſtere in oleo & melle.

DE LICHENE. CAP. CLXXVIII.

NOMINA.

Hepatica.

ΕΙΧΗΝ Græcis, Lichen Latinis, officinis & herbarijs Hepatica, Germanis Stein oder Brunnenleberkraut dicitur. Lichena autem Græci & Latini nominauerunt, quod cõtra Lichenas omnibus remedijs anteponatur: aut à re ipſa nomen dederunt, quoniam ſaxa quibus hæret linguæ modo lambat. Hepaticam uerò recentiores uocarunt, quod iecinorum fibris ſimilis conſpiciatur.

Lichen quare dicta.

Hepatica quare.

FORMA.

Folio ſucci pleno, craſſo & oblongo conſtat, rorulentis petris adhærente, ſub quo cauliculi, pediculorum forma, capitula ſtellata habentes, exeunt.

D

LOCVS.

Naſcitur in roſcidis & grauiter olentibus ſaxis.

TEMPVS.

Iulio menſe ea qua picta eſt forma decerpitur.

TEMPERAMENTVM.

Abſtergentem ac modicè refrigerantem facultatem, utranq; uetò reſiccãtem habet. Abſtergentem quidem atq; exiccantem à petra, refrigerantem autem ab aqueo humore.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Lichen illitus ſanguinis eruptiones ſiſtit, & inflammationes compeſcit. Impetigines ſanat. Inunctus cum melle regio morbo affectis prodeſt. Oris & linguæ defluxiones arcet.

EX GALENO.

Lichen qui in petris naſcitur, eſt ueluti muſcus quidam, ſed recte ex plantarum genere cenſeri poteſt. Sic nominatus uidetur, quod lichenas ſeu impetigines curet. Extergentem & mediocriter frigidam facultatem obtinet. Porrò quod ex talibus ſubſtantijs cõponitur, aduerſum eſſe inflammationi nihil mirum eſt. An uerò ſanguinis eruptiones ſiſtat, ut Dioſcorides ait, id neutiquam dicere queo.

EX PLINIO.

Sanguinem ſiſtit uulneribus inſtillatus, & collectiones illitus. Morbum quoq; regium cum melle ſanat ore illito & lingua. Stigmata etiam delet.

DE LINO-

LICHEN

Stein Leberkraut.

C

NOMINA.

Mercurialis.

LINOZΩΣTIΣ, ἢ ἑρμῆ βοτάνιον, ἢ πόα Græcis, Mercurialis Latinis & officinis dicit̃. Germanis Bingelkraut/ Mercuriuskraut/ oder Kůwurtz. Mercurialis dicta est, quod à Mercurio inuenta sit.

Mercurialis cur dicta

GENERA.

Duo eius genera, mas & fœmina, quæ facilè ex eorundẽ descriptionibus discerni poterunt. Folia uerò maribus nigriora, fœminis candidiora.

FORMA.

Mercurialis folia Ocimo similia habet, ad Helxines foliorum figuram accedentia, minora tamen. Ramulos geniculatos, alarũ caua multa & densa habentes. Fœmina semen fert racemosum & multum. Mas uerò iuxta folia exiguum, rotundũ, geminorum testiculorum modo connexum. Totus frutex dodrantalis, & nonnunquam maior.

LOCVS.

Nascitur in campestribus cultis, uinetisq́, aliquibus locis tam copiosa & efficax, ut sapore suo uina etiam inficiat, & bibentibus ingrata reddat.

TEMPVS.

Augusto mense semine prægnans est.

TEMPERAMENTVM.

Calidam & siccam in primo ordine esse asserunt.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Vtraq; aluum mouet olerũ modo comesta. Cocta in aqua & epota aqua, bilem & aquosa ducit. Creduntur præterea fœminæ folia trita & pota, aut post purgationem pudendis apposita, ut fœminæ concipiantur efficere. Masculæ uerò similiter
D adhibita, mares progenerare.

EX GALENO.

Mercuriali omnes duntaxat ad uentris purgationes utuntur. Verumenimuero si quis eius facere periculum uolet in cataplasmate, sanè digerentis admodum facultatis esse experietur.

EX PLINIO.

Mirum est quod de utroq; eorum genere proditur: ut mares gignantur hunc facere, ut fœminæ illam. Hoc cõtingere si à conceptu succus protinus bibatur in passo, edantúrue folia decocta ex oleo & sale, uel cruda ex aceto. Quidam decoquunt eam in nouo fictili cum heliotropio, & duabus aut tribus spicis, donec decoquatur. Decoctum dari iubent & herbam ipsam in cibo altero die purgationis mulieribus per triduũ, quarto die à balneo coire eas. Hippocrates miris laudibus in mulierum usu prædicauit illas. Easq; ad hunc modum adhuc medicorũ nemo nouit. Ille eas uuluæ cum melle, uel rosaceo, uel irino, uel lirino admouit. Item ad ciendos menses, secũndasq;. Hoc idem præstare potu fotuq; dixit. Instillauit auribus surdis succum, inunxitq; cum uino uetere. Aluo folia imposuit, epiphoris, stranguriæ & uesicæ. Decoctum eius dedit cum myrrha & thure. Aluo quidem soluendæ, uel in febri, decoquitur quantum manus capiat, in duobus sextarijs aquæ ad dimidias, bibitur sale & melle admixto: necnon cum ungula suis, aut gallinaceo decoctum salubrius. Purgationis causa putauere aliqui utranq; dandam, siue cum malua decoctum. Thoracem purgant, bilem detrahunt, sed stomachum lædunt.

DE LIBA-

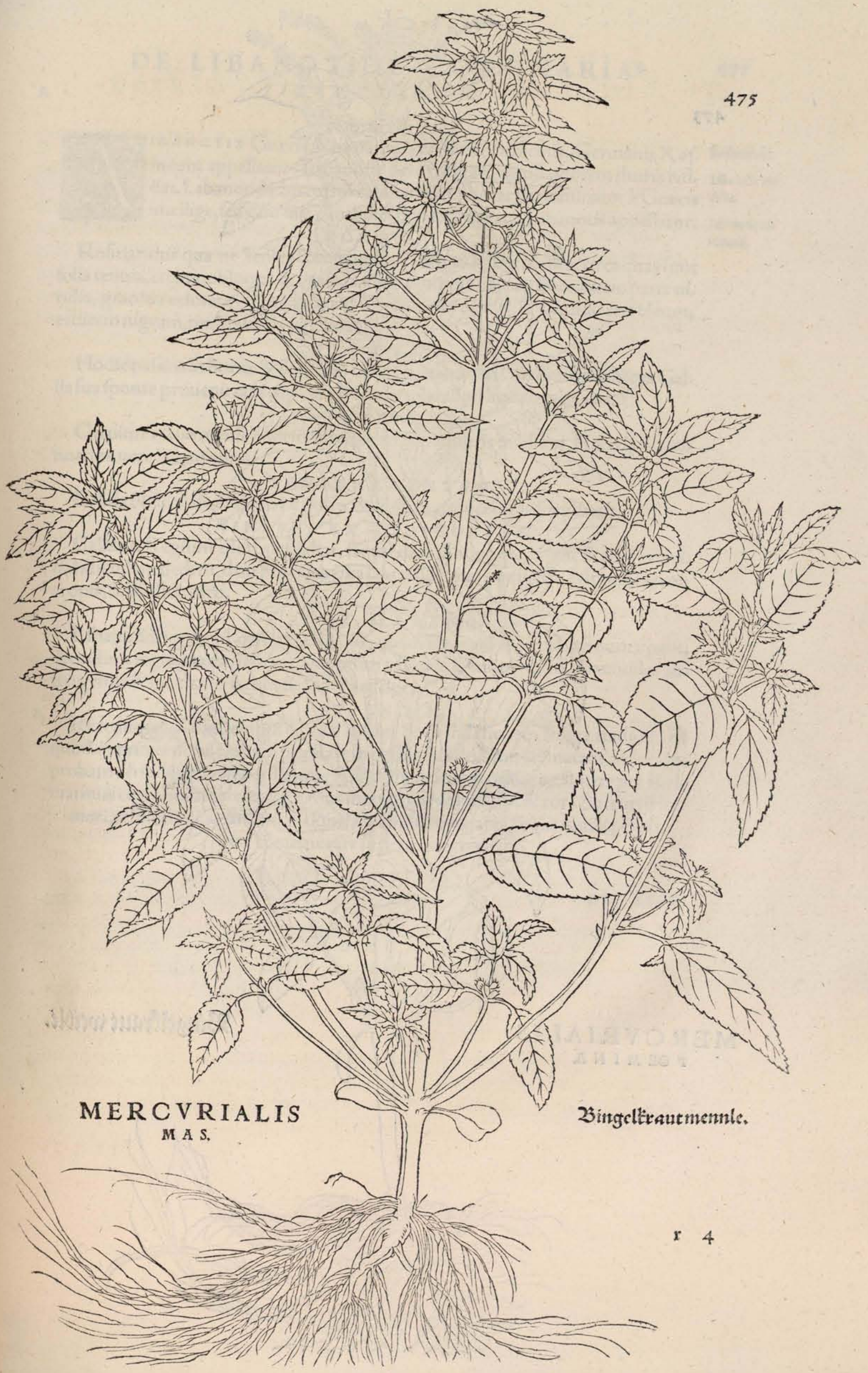

MERCVRIALIS
MAS.

Bingelkraut mennle.

SCD Lyon 1

MERCVRIALIS
FOEMINA.

Bingelkraut weible.

SCD Lyon 1

A

CAP. CLXXX.

NOMINA.

ΛΙΒΑΝΩΤΙΣ Græcis, Roſmarinus Latinis & officinis, Germanis Roſmarin appellatur. Libanotis uerò dicta eſt, quod odorem thuris reddat. Libanotida autem nõ eam quæ ſimpliciter ſic nominatur à Græcis intellige, ſed eam quę cum adiectione, coronaria Libanotis appellatur.

Roſmarinus.

Libanotis cur dicta.

Libanotis coronaria.

FORMA.

Roſmarinus qua nectentes coronas utunt̃, uirgas habet tenues, circa quas ſunt folia tenuia, crebra, oblonga & gracilia, intus candicantia, exteriore autem parte uiridia, grauiter odorata. Florem, quod Dioſcorides omiſit, in candido cœruleum; radicem nigram, multis fibris capillatam.

LOCVS.

Hodie paſsim in hortis & fictilibus uaſis plantatur. In Narbonenſi autem Gallia ſua ſponte prouenit tam copioſe, ut eius incolæ aliud lignum non urant.

TEMPVS.

Carpitur Maio menſe & deinde uſque ad Septembris medium. Floretq; bis annuatim, uere & autumno.

TEMPERAMENTVM.

Calida & ſicca eſt, id quod ex guſtu & uiribus conijcere quiſq; poterit.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Calfacit. Regium morbum ſanat, ſi quis eam in aqua decoxerit, & ante exercitia bibendam dederit, dein poſt exercitia lauerit, & uino potauerit. Miſcetur etiam acopis, & muſteo oleo.

EX GALENO.

Libanotidis, quæ ad coronas eſt utilis, quam Romani Roſmarinũ nuncupant, decoctum regio morbo laborantes potum adiuuat. Omnes enim Libanotides abſtergentis & incidentis facultatis ſunt participes.

B

APPENDIX.

Recentiores Roſmarinum ſuffitu tuſsim & deſtillationem ſedare tradunt. Et quod in primis nobile, tutam præſtare in peſtilentia domum crematam, nidore imprebam aëris diluentem perniciem. Adijciunt & alias facultates, eas nempe: Roſmarinus corroborat cerebrum, ſenſus interiores, memoriam & cor. Succurrit tremori, reſolutionicq; partium. Loquelam amiſſam reparat, & alia multa poteſt, quæ cõmemorare ſuperuacaneum eſt.

SCD Lyon 1

ROSMARINVS

Roßmarin.

SCD Lyon 1

A

NOMINA.

LIGVSTRVM Plinio aliȷsq; Latinis nominatur. Officinis inusitatum, Germanis Beinhölʒlin/ Mundtholʒ/ Rein oder Schülweiden dicitur. Quo autem nomine Græcis appellatum sit, nondum certo nobis constat: neque enim ut ferè omnes hodie putant Cypros est, quæ Plinio libro duodecimo teste, semen habet Coriandri, peregrinaq; existit arbor. At Liguſtrum semen non Coriandro simile, quod rotundum ac subflauum est, sed potius atrum, & altera parte latum modiceq; cõcauum in racemis profert. Nec arbor est peregrina, sed sponte in sepibus & senticetis ubiq; prouenit. Mea tamen sententia Phillyrea potius apud Dioscoridem erit, quod hæc Cypro congener ac similis sit, easdemq; quas Liguſtrum facultates habeat. Iudicium tamen penes prudentem lectorem esse uolumus.

Liguſtrum non est Cypros.

Phillyrea uidetur esse Liguſtrũ

FORMA.

Liguſtrum arbor est parua, foliȷs Oleæ similibus, floribus paruulis, candidis & odoratis, racematim florentibus, fructibus initio uirentibus, processu temporis nigris, uuarum more congestis.

LOCVS.

Nihil frequentius Liguſtro in uepribus occurrit, nihilq; crebrius in dumetis inuenitur, ita ut hoc nomine contemptui habeatur. Quapropter huc respiciens Virgilius in Bucolico carmine, eius flores negligi à pastoribus, ac inutiliter perire canit, dicens:

Alba liguſtra cadunt, uacinia nigra leguntur.

TEMPVS.

B Maio mense floret, autumno autem cum maturis baccis nigrescit.

TEMPERAMENTVM.

Etsi forma nõnihil à Cypro distet Liguſtrum, temperamento tamen eodem est prædituũ. Eius enim folia & surculi mixta qualitate constant: discutiens enim quiddam cum aquea substantia, modicè calida, & quiddam etiam adstrictorium ex terrena substantia frigida, & sine morsu ficcante, obtinent.

VIRES. EX PLINIO.

Succus eius neruis, articulis, algoribus, folia ubiq; ueteri ulceri cum salis mica, & oris exulcerationibus prosunt. Acini contra phthiriasin, item contra intertrigines, foliáue. Sanant & gallinaceorum pituitas acini.

APPENDIX.

Recentiores Liguſtri succum ulcera oris, ueteriq; sanare tradunt. Idem etiam posse folia in uino decocta adȷciunt: ut hinc euidentissimũ sit, foliȷs Liguſtri, haud secus atque Cypri aut Phillyreæ, adstrictoriam ineſſe uim, propter quam cõmanducata & decocta, oris potissimum ulceribus opitulantur.

SCD Lyon 1

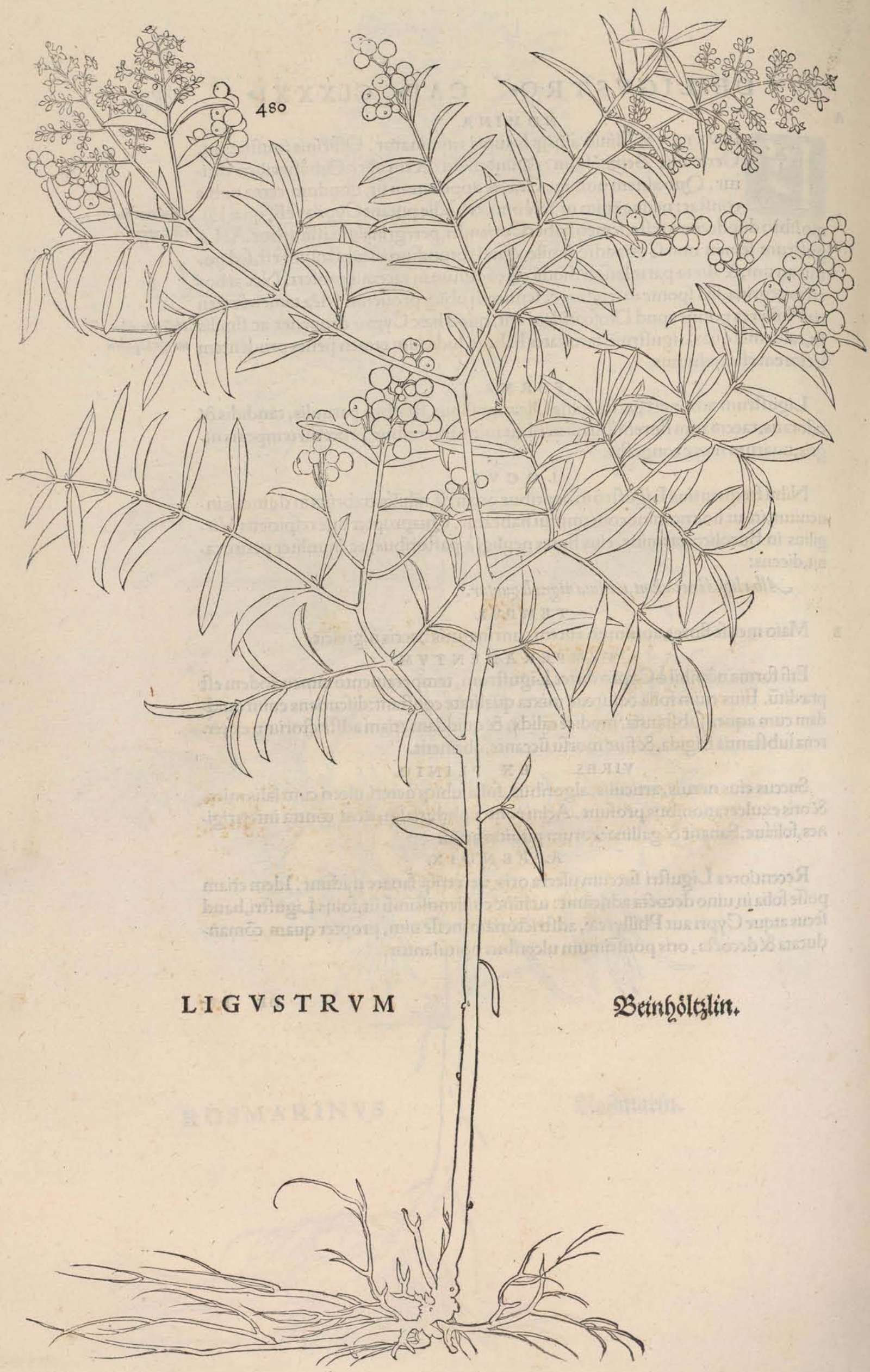

LIGVSTRVM

Beinhöltzlin.

SCD Lyon 1

CAP. CLXXXII.

A

NOMINA.

DIV multumq; de huius herbæ nomenclatura fuimus ſoliciti, at utcunque multos interrogauerimus, tamen aliud nomen quàm idipſum quo nunc appellamus expiſcari haud potuimus. Vocetur itaque Lunaria minor, donec certiorem appellationem habere contigerit. Germanicè Klein Monkraut/ut ſit ad Latinam nomenclaturam alluſio quędam, nuncupetur. *Lunaria minor.*

FORMA.

Rotundo eſt caule, cui folia utrinq; ſeptem annexa, cordis ferè humani formam habentia: in ſummitate caulis ſemen Betæ ſimile profert.

LOCVS.

Naſcitur in montibus. Copioſiſsimè autem Tubingæ in pede montis Auſtriaci prouenit. Prope hanc nunquam nõ Ophris, de qua ſuo dicemus loco, inuenitur.

TEMPVS.

In fine Maij & Iunio menſe inuenitur, dein ſtatim euaneſcit.

TEMPERAMENTVM.

Terreſtre quid præ ſe fert guſtata, atque parum adſtringit, ut hinc mediocriter frigidam & ſiccam eſſe ueriſimile ſit.

VIRES.

Vis foliorum eius hauddubiè uulneribus efficax, glutinandi nanque facultate prædita eſt. Chymicorum nugas, quibus eius herbæ uſus frequentiſsimus eſt, lubens prętereo. Cõſtat autem experientia, ad ſupprimendos menſes, & album muliebre profluuium, mirificè conferre hanc herbam.

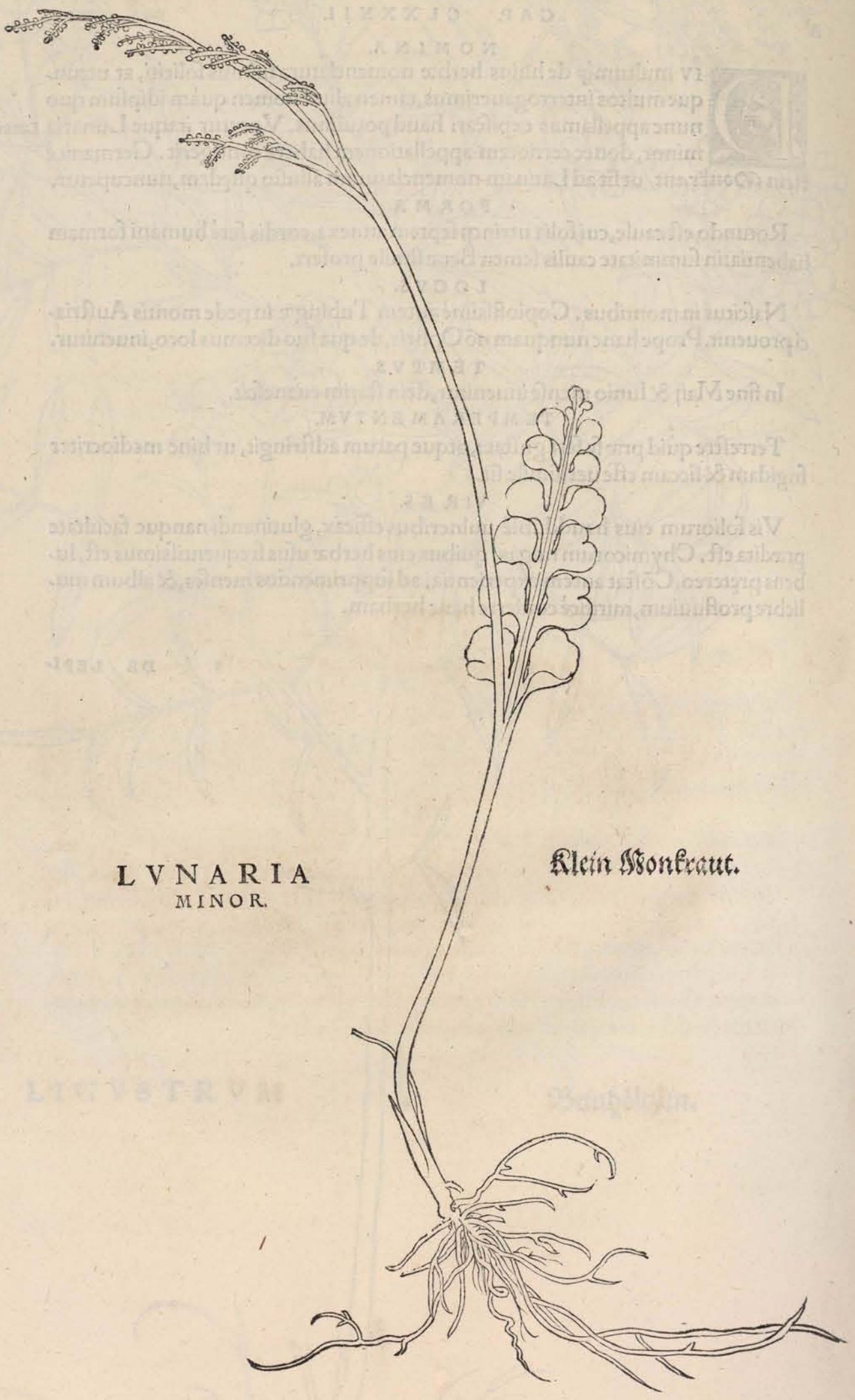

LVNARIA
MINOR.

Klein Monkraut.

SCD Lyon 1

A

NOMINA.

ΛΕΠΙΔΙΟΝ Græcis, Lepidium Latinis appellatur. Vulgus herbariorũ Piperitim nominãt. Quam denominationẽ ſequentes Germani noſtri Pfefferkraut uocant. Nomen uerò hoc à pipere traxit, cuius acrimoniam herba hæc guſtata refert. Diuerſa eſt uerò, ut obiter parum attentos moneam, ab ea planta quam Plinius Piperitim nuncupat, de qua ſuo loco dicemus copioſe. Sunt qui Lepidium alio nomine raphanum nominent, quod non alia fit ratione, quàm quod herba hæc quod ad folia attinet, raphano ſylueſtri, quem Amoraciam alio nomine dicunt, admodum ſimilis ſit. Lepidium uerò appellatũ, quod λεπίδας, hoc eſt, ſquamas & maculas in facie deleat & repurget.

Piperitis.

Raphanus cur dicatur Lepidium.

Lepidium unde dictum.

FORMA.

Fruticoſum eſt, in cubitalem altitudinem ſurgens, foliis laurinis, ſed mollibus, & maioribus. Sic quidem Lepidion depingit Plinius & Paulus. Vnde ſole clarius fit, herbam cuius picturam damus eſſe Lepidion: cubitalis enim & interdum bicubitalis eſt, caule ſolido & rotundo, foliis oblongis & laurinis, maioribus tamen & mollioribus, guſtu piper referentibus & acribus, magnopere & linguam uellicantibus, floribus candidis exiguis admodum, ſemine paruo, radice oblonga. In ſumma, forma totius herbæ raphano, ut diximus, ſylueſtri ſimilis eſt.

LOCVS.

In hortis potiſsimum prouenit, in quibus uiuacitatem ſuam uſque ad multos annos prorogat.

TEMPVS.

Floret Iunio & Iulio menſibus, deinde ſemen profert.

TEMPERAMENTVM.

B In ordine quarto calefacit, ut Naſturtium, exiccat autem ipſo minus.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Salgamorum more, ſale cum lacte condîtur. Foliorum uis acris & exulceratrix eſt. Quapropter iſchiadicis præſenti remedio illinitur, tritum cum radice Inulæ, & quarta unius horæ parte impoſitum. Similiter & lienoſis prodeſt. Lepras idem pellit. Radix collo adalligata, dentium dolorem leuare creditur.

EX GALENO.

Facultate Naſturtio ſimile eſt.

EX PLINIO.

In facie cutem emendat exulcerando, ut tamen cera & roſaceo facilè ſanetur. Sic lepras & pſoras tollit ſemper facilè, & cicatricũ ulcera. Tradunt in dolore dentium adalligatum brachio quà doleat, compeſcere dolorem.

APPENDIX.

Lepidion craſſos & glutinoſos cibos & humores extenuare, & incidere ualet: ideoq; culinaria eſt herba, & ſalſamentis idonea.

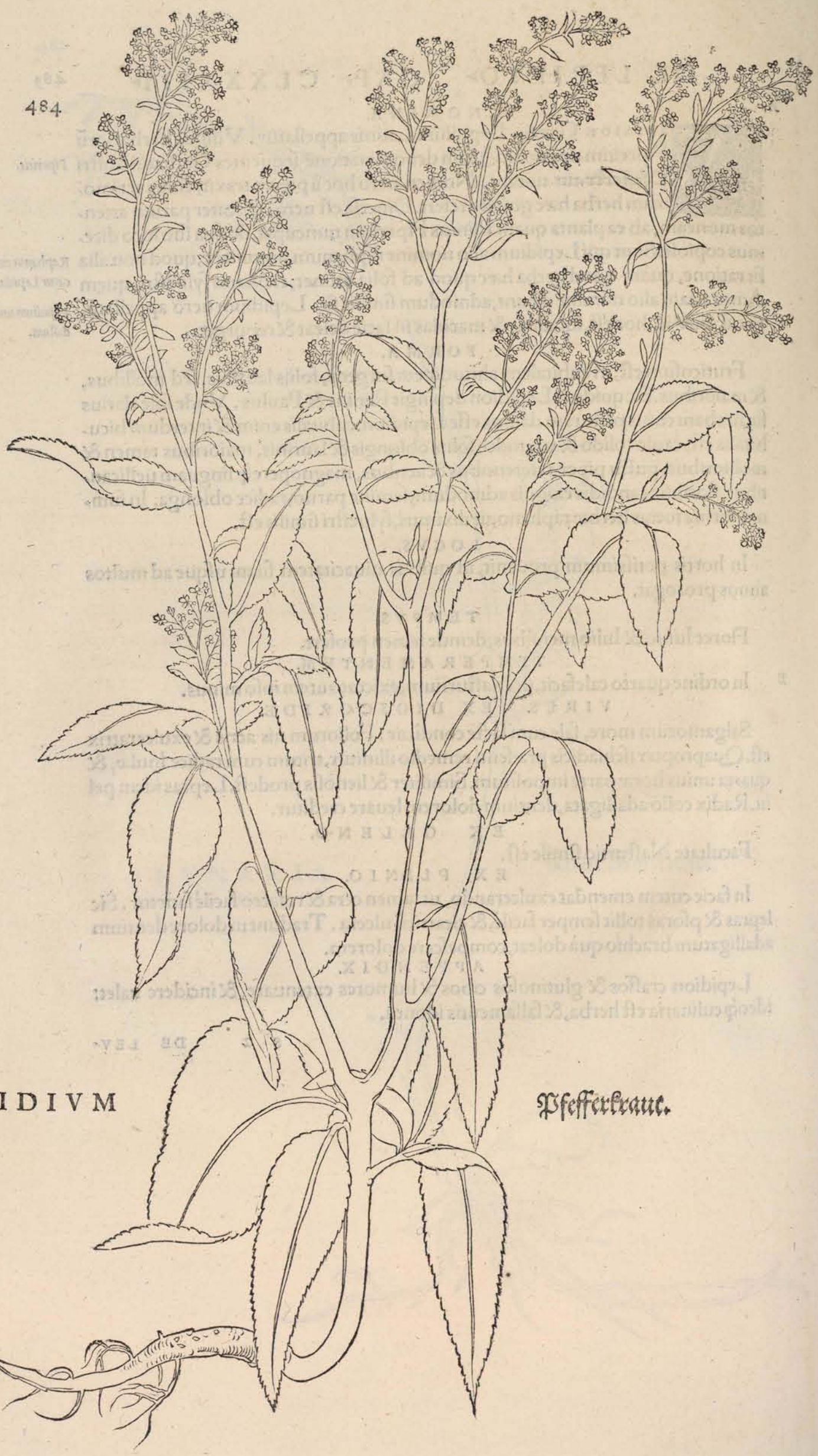

LEPIDIVM Pfefferkraut.

SCD Lyon 1

A

CAP. CLXXXIIII.

NOMINA.

ΛΕΥΚΟΙΟΝ Theophrasti hoc loco describimus, quod planè diuersum est à Leucoio Dioscoridis, quod suprà depinximus, id quod tamen plerique etiam docti uiri non animaduerterunt. Latinis Viola alba dicitur. Germanicè weiß Nonnungßblůmen/oder Mertzenblůmen. Non autem ab re Viola alba dici cœpit: flos enim huius herbæ colorem album, & Violarum odorem refert. *Viola alba.* *Viola alba cur dicta.*

FORMA.

Folia habet Porro similia, tenuiora tamen & molliora, ex radice bulbosa prodeuntia. Pediculum etiam profert dodrantalem, tenuem ac ferè iunceum, in quo candidus flos est, in medio croceus, Violarum purpurearũ odorem referens, quo decidente, capitula Nucis auellanæ quantitate erumpunt, in quibus semen Sinapi haud dissimile continetur. Quod si ad hanc descriptionem adhibeas ea quæ de Viola alba Theophrastus libro sexto & septimo de stirpium historia tradit, certè sole manifestius erit herbam hanc cuius picturam damus esse eam, quam λευκόϊον Theophrastus uocat. Nam hæc prima florum se ostendit. Emicat ubi cœlum clementius statim, etiam non hyeme exacta: ubi uerò immitius, postea. Celeriter quoque euanescit. Radicem denique bulbosam & florem odoratum obtinet. Quę singula etiam de hac nostra herba uerè dici possunt. Prima siquidem florum, hyeme etiam nondum exacta, Februario nimirum mense, & die diuo Valentino sacro, ubi cœlum clementius fuerit, apparet. In Aprili, ubi appropinquare iam cœperit Maius, euanescit. Flos item eius, Violarum purpurearum prorsus odorem refert. Radix etiam ad Bulbi similitudinem orbiculata existit, ut hoc nomine nemini dubium esse debeat, quin sit Viola alba Theophrasti. *Theophrasti alba uiola.* *Flos Februarij uocatus.*

B

LOCVS.

Prouenit in umbrosis syluis & locis, qualis est non procul à Tubinga paulò suprà & infrà monasterium Bebenhusum uocatum, ubi copiosissimè nascitur. Plantatur nunc etiam passim in hortis.

TEMPVS.

In Februario statim hæc erumpit, ut diximus, herba, & inter initia Martij ad perfectionem uenit. Semen in Aprili ostendit in capitulis, ut in altera pictura uides.

TEMPERAMENTVM.

Folia ferè qualitatis omnis expertia, radix autẽ dulcis & glutinosa est, ut hoc nomine adstringat & exiccet, ut reliqui bulbi.

VIRES.

Digerentem leuiter, & cum hoc adstringentẽ facultatem, sicut reliquos bulbos, habere ex ijs quæ cõmemorauimus satis constat. Tamen nunc nullus, quod sciam, eius stirpis usus est.

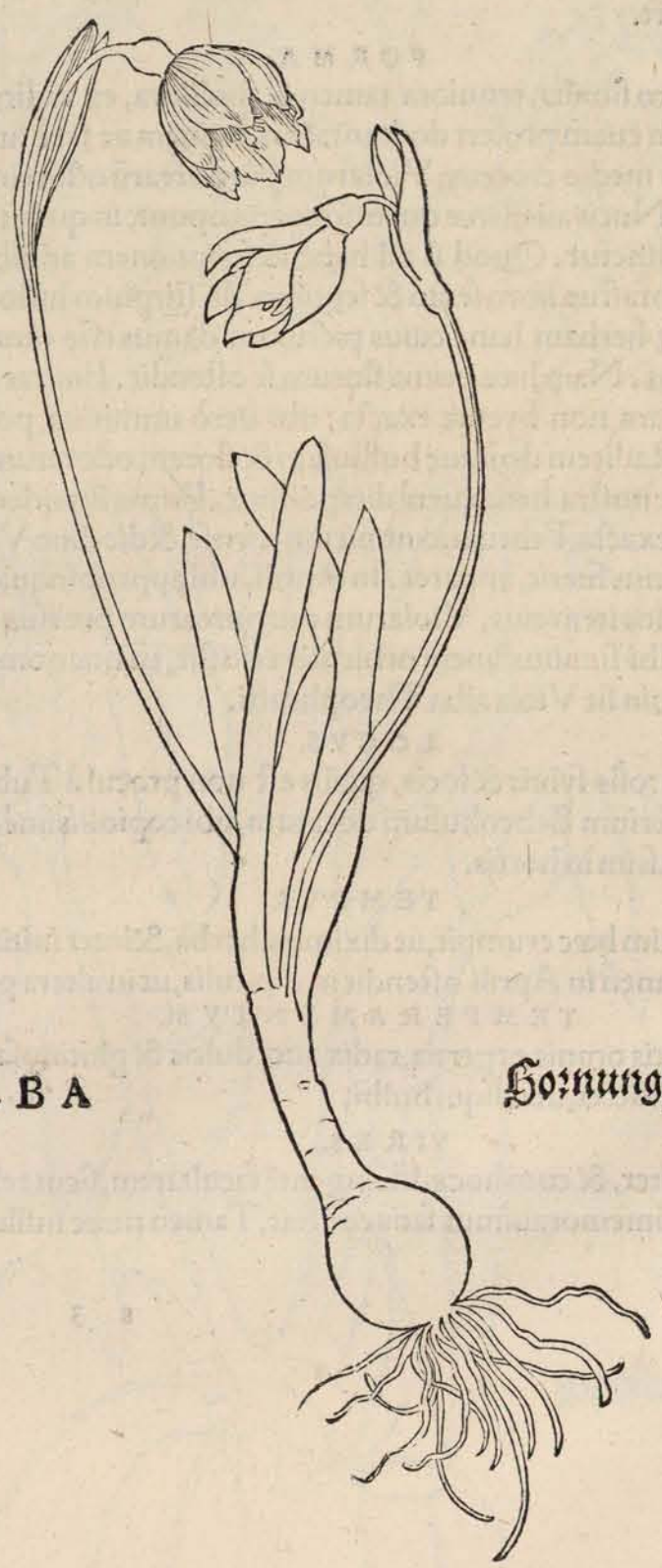

VIOLA ALBA Hornungßblüm.

SCD Lyon 1

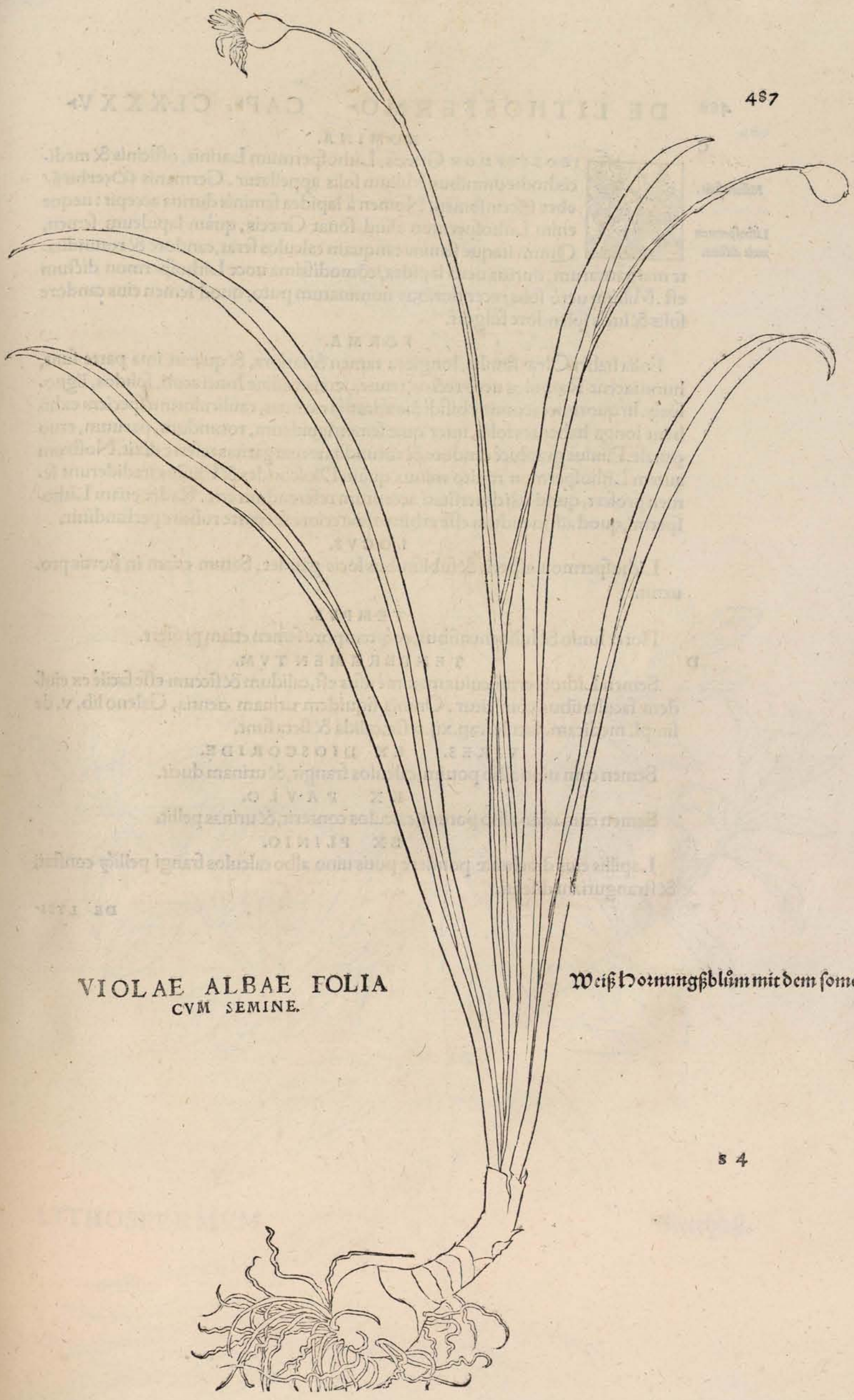

VIOLAE ALBAE FOLIA
CVM SEMINE.

Weiß Hornungßblům mit dem ſomen.

SCD Lyon 1

NOMINA.

C

Milium ſolis.

Lithoſpermon unde dictum.

ΛΙΘΟΣΠΕΡΜΟΝ Græcis, Lithoſpermum Latinis, officinis & medicis hodie omnibus Milium ſolis appellatur. Germanis Meerhirß/ oder Steinſomen. Nomen à lapidea ſeminis duritia accepit: neque enim Lithoſpermon aliud ſonat Græcis, quàm lapideum ſemen. Quum itaque ſemina tanquam calculos ferat, candore & rotunditate margaritarum, duritia uerò lapidea, cõmodiſsima uoce Lithoſpermon dictum eſt. Milium uerò ſolis recentioribus nominatum puto, quod ſemen eius candore ſolis & lucis ſplendore fulgeat.

FORMA.

Folia habet Oleæ ſimilia, longiora tamen & latiora, & quæ in ima parte ſunt, humi iacent. Ramulos uerò rectos, tenues, craſsitudine Iunci acuti, ſolidos, ligno-ſosq;. In quorum cacumine bifidi diuaricatiq; exortus, cauliculorum ſpeciem exhibent longa habentes folia, inter quæ ſemen lapideum, rotundum, paruum, eruo æquale. Plinius graphicè candore & rotunditate margaritas referre dixit. Noſtrum autem Lithoſpermon multo minus quàm Dioſcorides & Plinius tradiderunt ſemen profert, quod ſoli diuerſitati acceptum referendum erit. Radix etiam Lithoſpermi, quod adijciendum eſſe arbitror, exteriore ſui parte rubore perfunditur.

LOCVS.

Lithoſpermon aſperis & ſublimibus locis gaudet. Satum etiam in hortis prouenit.

TEMPVS.

Floret Iunio & Iulio menſibus, eoq; tempore ſemen etiam profert.

D TEMPERAMENTVM.

Semen Lithoſpermi, cuius maximè uſus eſt, calidum & ſiccum eſſe facilè ex eiuſdem facultatibus conijcitur. Omnia ſiquidem urinam cientia, Galeno lib. v. de ſimpl. medicam. facult. cap. xij. teſte, calida & ſicca ſunt.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Semen cum uino albo potum, calculos frangit, & urinam ducit.

EX PAVLO.

Semen cum uino albo potum, calculos conterit, & urinas pellit.

EX PLINIO.

Lapillis eius drachmæ pondere potis uino albo calculos frangi pelliq; conſtat, & ſtranguriam diſcuti.

DE LYSI-

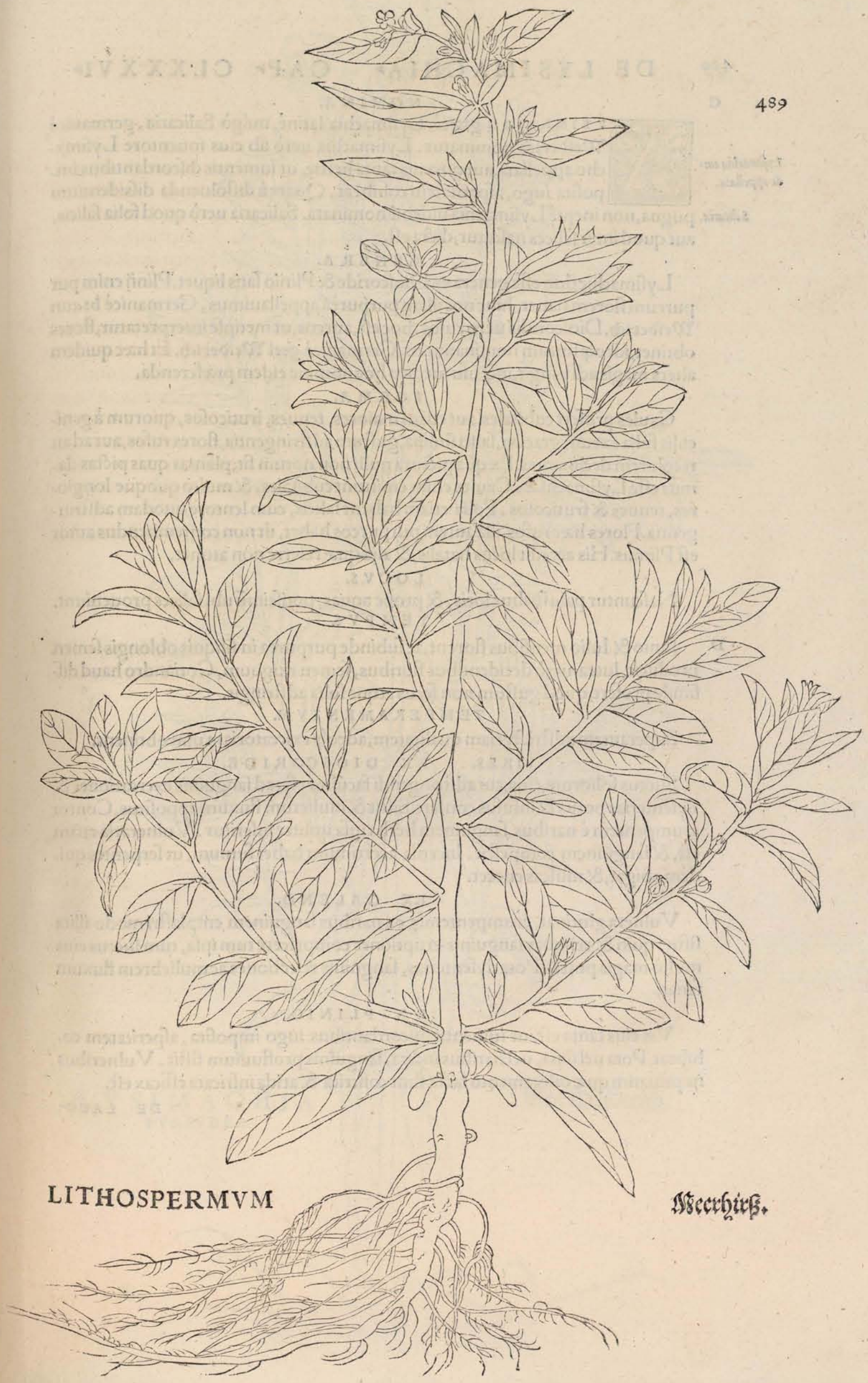

LITHOSPERMVM

Meerhirß.

C

NOMINA.

ΛΥΣΙΜΑΧΙΟΝ græcè, Lysimachia latinè, uulgò Salicaria, germanicè Weiderich nominatur. Lysimachia uerò ab eius inuentore Lysimacho appellata, aut quia uis tanta herbę, ut iumentis discordantibus imposita iugo, asperitatem cohibeat. Quare à dissoluenda dissidentium pugna, non ineptè Lysimachia uidebit nominata. Salicaria uerò quod folia salicis, aut quod inter salices nascatur, dicta est.

Lysimachia unde appellata.

Salicaria.

GENERA.

Lysimachię duo esse genera ex Dioscoride & Plinio satis liquet. Plinij enim purpureum florem habet, hinc nos illam purpureã appellauimus, Germanicè braun Weiderich. Dioscoridis uero rufos, hoc est, aureos, ut metipse interpretatur, flores obtinet, ideoq; luteam nominauimus, Germanicè geel Weiderich. Et hæc quidem altera magis adstringit, inq; usu medico hoc nomine eidem præferenda.

FORMA.

Caules profert cubitales, aut etiam maiores, tenues, fruticosos, quorum à geniculis folia exeunt gracilia, salici similia, gustum adstringentia, flores rufos, aut ad auri colorem declinantes. Ex qua pictura nulli non notum fit, plantas quas pictas damus esse Lysimachias. Caules enim emittunt cubitales, & multo quoque longiores, tenues & fruticosos. Folia etiam habent salicis, cum lentore quodam adstringentia. Flores hæc rufos, illa autem purpureos habet, ut non contemnendus autor est Plinius. His accedit locus natalis, & alia quæ referre non attinet.

LOCVS.

Nascuntur palustribus locis, & prope aquas, potissimũ ubi salices proueniunt.

TEMPVS.

D Iunio & Iulio mensibus florent, ac subinde purpurea in siliquis oblongis semen producit, lutea uerò decidentibus floribus, semen exiguum, Coriandro haud dissimile profert, quod gustum non secus atque folia adstringit.

TEMPERAMENTVM.

Superantem adstrictoriam qualitatem, adeoq; exiccatoriam uim obtinent.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Succus foliorum eius, cui adstringendi facultas est, ad sanguinis excreationes & dysenterias potus & infusus confert. Sistit & mulierum fluxum appositus. Contra erumpentem è naribus sanguinem herba ipsa utiliter inseritur. Vulneraria etiam est, & sanguinem compescit. Incensa acerrimum habet fumum, ut serpentes quidem abigat, & muscas enecet.

EX GALENO.

Vulnera glutinat, erumpentemq; ex naribus sanguinem emplastri modo illita sistit: quin & reliquas sanguinis eruptiones compescere tum ipsa, tum succus eius multò magis potest. Pota dysenterias, sanguinis reiectiones ac muliebrem fluxum sanat.

EX PLINIO.

Vis eius tanta est, ut iumentis discordantibus iugo imposita, asperitatem cohibeat. Pota uel illita, uel naribus indita, sanguinis profluuium sistit. Vulneribus ijs priuatim quæ calceamento facta sunt contrita & arida infricata efficax est.

DE LAGO-

LYSIMACHIA
PVRPVREA.

Rot Weiderich.

SCD Lyon 1

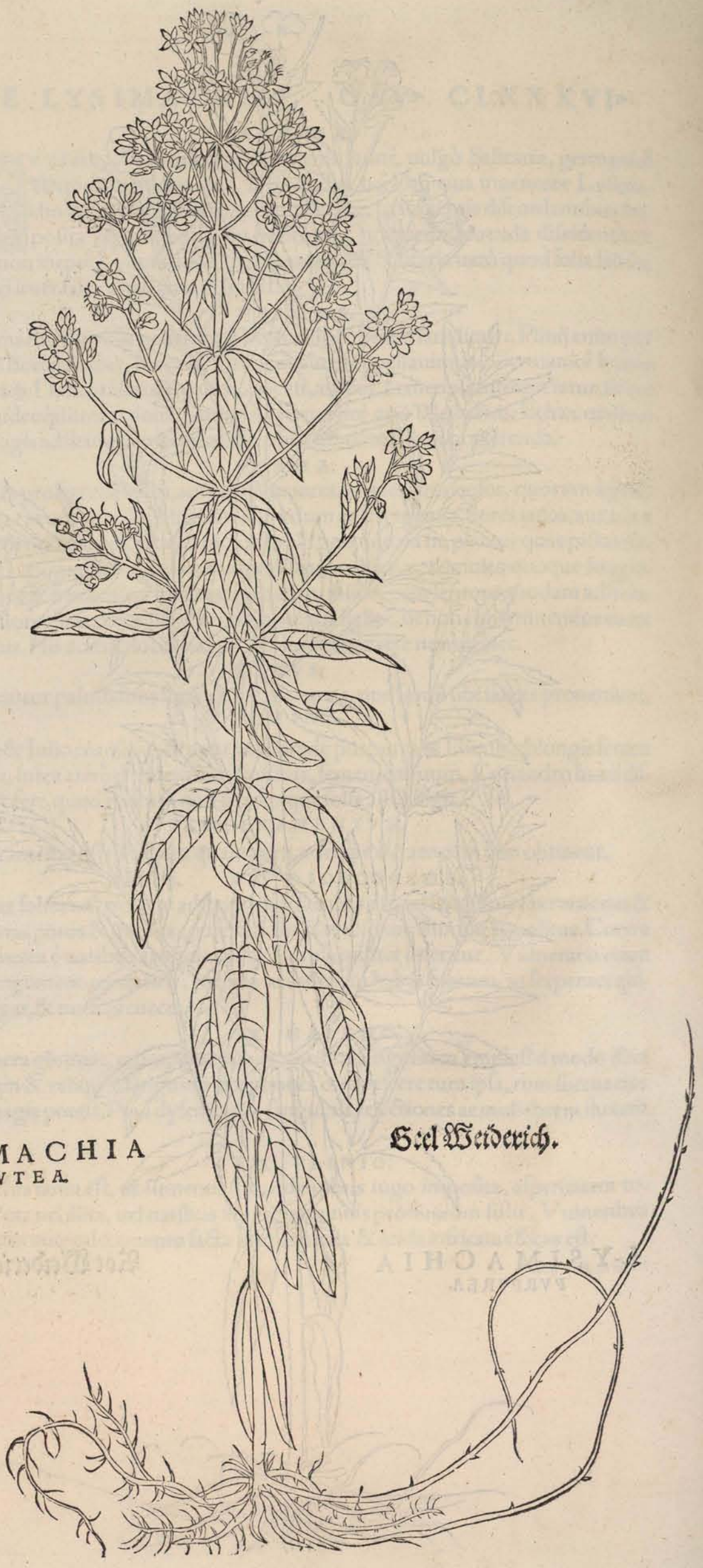

LYSIMACHIA
LVTEA.

Gel Weiderich.

A NOMINA.

ΑΓΩΠΟΥΣ Græcis, Leporinus pes Latinis, Trifolium humile & Trinitas à tribus foliis herbarijs dicitur. Officinis noſtris ignota eſt herba. Germanis Haſenfüß/oder Katzenklee/oder Käzle nominatur. Sic uerò Græci atque Latini hanc herbam appellarunt, quod Leporino pedi ſimilem paniculam habeat. *Trinitas.* *Lagopus cur dicta.*

FORMA.

A nullo, quod ſciam, Lagopus deſcribitur. Herba autem quam pro eo exhibemus, caules habet rotundos, hirſutos, folia Loto trifoliæ quæ in pratis gignitur ſimilia, ſemen in paniculis muſcoſis lanuginoſisq; leporino pedi ſimilibus admodū, adſtringentis guſtus.

LOCVS.

In ſegetibus, Plinio etiam authore, & in hortorum areis, ut teſtatur Dioſcorides, gignitur.

TEMPVS.

Iulio & Auguſto menſibus potiſsimum apparet.

TEMPERAMENTVM.

Exiccandi facultatem obtinet, Galeno teſte, Lagopus.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Vim habet Lagopus herba ſiſtendi aluum cum uino pota. Febrientibus autem cum aqua danda. Alligatur eadem contra inguinum inflammationes.

EX GALENO.

Fluxus alui probè exiccat.

EX PLINIO.

B Lagopus ſiſtit aluum è uino pota, aut in febri ex aqua. Eadem inguini adalligatur in tumore.

APPENDIX.

Ex iſs omnibus abundè conſtat, herbam eam quam depictam damus eſſe Lagopum, ſiquidem & nomen & forma illi aptiſsimè reſpondent. Locus etiam conuenit: naſcitur enim copioſiſsimè in ſegetibus. Nec temperamentum abhorret, quod illi eſt adſtrictorium & exiccans. His omnibus accedunt uires: uulgò enim omnes hac planta in dyſenteria, & alui profluuio utuntur.

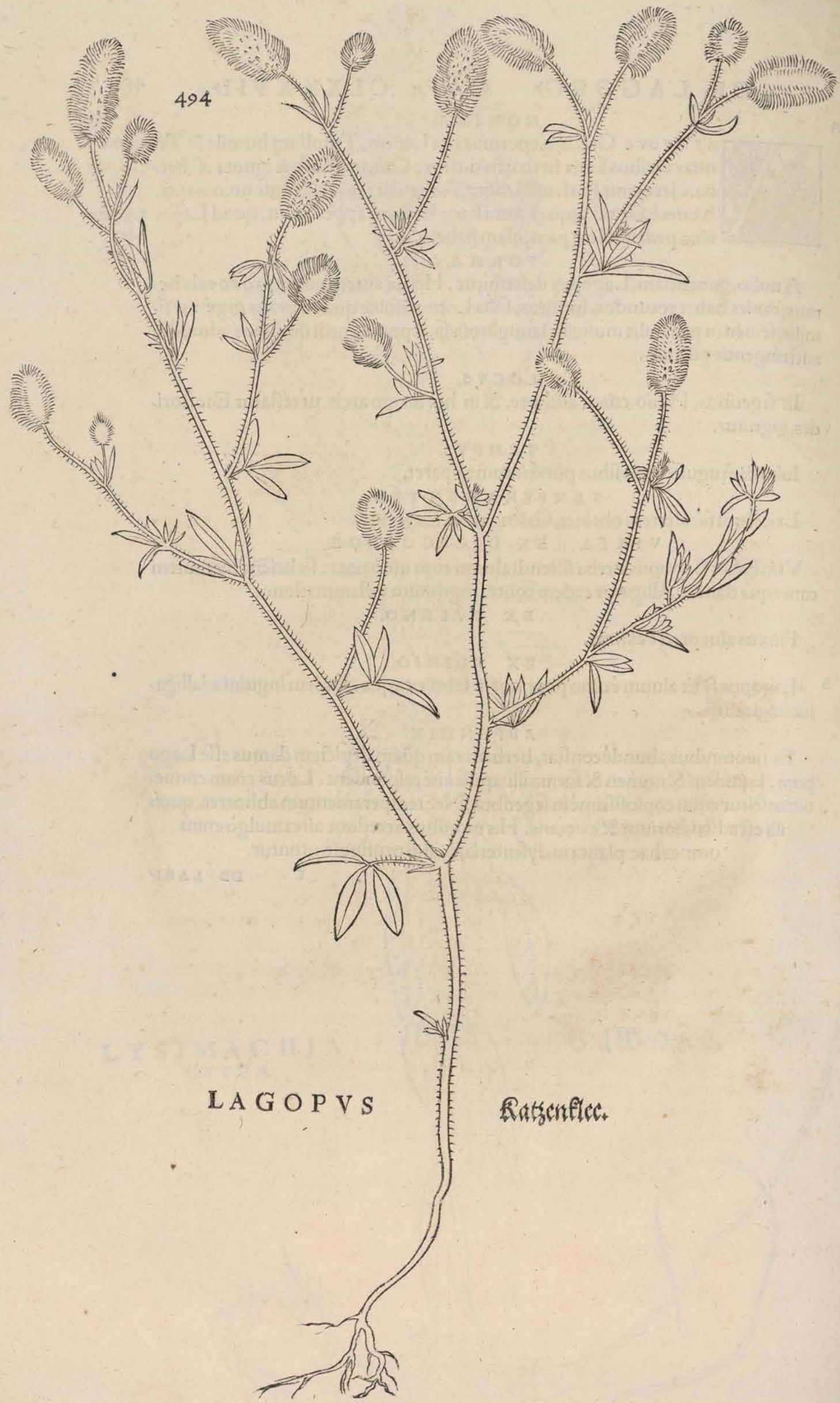

LAGOPVS Katzenklee.

SCD Lyon 1

A

NOMINA.

ΑΡΙΞ Græcis, Larix & Larex Latinis, officinis & uulgò Larga, Germanis Lórchbaum appellatur. *Larix seu Larex*

FORMA.

Larix arbor est magna, Piceæ similis, crassior, læuiorique cortice, folio uilloso pectinum modo, pingui & denso, molliq; flexu, materia præstanti, rubente, odore acri. Hinc erumpit nonnihil liquoris melleo, Dioscoride ac Plinio testibus, colore atque lento, nunquam durescentis. Est autem resina quam Larignam, aut certè Laricinam uel Lariceam uocant, qua hodie omnes ferè officinæ pro terebinthina, non sine errore utuntur. Terebinthina enim candida est, pellucida, & in modum coloris uitri cœrulea & odorata. Lignum eius propémodum ignibus inuictum, neq; flagrat, neq; in carbones recidit: nec alio modo ignis ui consumitur, quàm saxum in fornace ad calcem coquendam adhibitum, quod quidem nec flammam recipit, nec carbonẽ remittit, sed longo spacio tardè comburitur. E ramis eius panicularum modo nucamenta dependent, quod pictura affabre ostendit. *Resina laricina hodie pro terebinthina utuntur officinæ.*

LOCVS.

Larix, ut autor est Vitruuius, circa ripam fluminis Padi, & litora maris Adriatici nascitur. Copiosissimè autem in Silesia prouenit, unde Illustrissimus Princeps GEORGIVS Marchio Brandenburgensis dominus meus clementissimus, plures arbores Onoltzbachiũ transferre curauit, à quo sanè hanc etiam cuius hic damus picturam ad me Tubingam transmisit. In Silesia ex eius arboris ligno hypocausta construuntur, tantus illius ibidem prouentus est. GEORGIVS *Marchio Brandenburgensis.*

TEMPVS.

Larix nullo exhilaratur flore, sed turgens tantum ædit germina.

B

TEMPERAMENTVM.

Minimum in eius temperamento ignis & aëris, humoris autem terreni plurimum. Hinc cum non habeat spacia foraminum quà possit ignis penetrare, fit ut eius uim, quemadmodũ paulò antè diximus, reijciat, nec patiatur ab eo citò lædi. Adstrictoriam itaque facultatem, haud secus atque piceæ, eius folia & cortices, ut statim dicemus, obtinent.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Cortex eius adstringit, ac intertriginib. tritus & illitus prodest, & ulceribus summam cutem occupantibus, ambustisq; cum lithargyro & manna thuris. Vlcera in teneris corporibus cerato myrtino exceptus ad cicatricem perducit. Tritus cum atramento sutorio, serpentia cohibet. Fœtus & secundas suffitu eijcit. Potus aluum sistit, & urinam mouet. Folia eius trita illitaq; inflammationes leniunt, & uulnera ab inflammatione uindicant. Trita uerò & in aceto cocta, calida collutione dentiũ dolorem mulcent. Resina eius, ut omnes aliæ, emollit, calefacit, discutit, expurgat. Tussientibus ac tabidis in ecligmate per se aut cum melle conuenit. Thoracis uitia expurgat. Vrinam etiam cit, maturat, & aluum mollit. Pilos in palpebris glutinat. Cõtra lepras cum ærugine, atramento sutorio, & nitro inungitur. Auribus saniem stillantibus cum melle & oleo, & in genitalium pruritu. Miscetur etiam emplastris, malagmatis & acopis. Lateris doloribus per se inuncta & imposita auxiliatur.

EX GALENO.

Cortex eius uincentem habet adstrictoriã facultatem usqueadeo, ut & intertrigines bellissimè sanet, & uentrem potus sistat. Sed & ambustis cicatricem inducit. In foliis arboris, ut quæ multo sunt cortice humidiora, uis inest uulnerum glutinatoria. Resina eius desiccat & calefacit.

EX PLINIO.

Laricis folia trita & decocta in aceto, dentium dolori prosunt. Cinis corticum

SCD Lyon 1

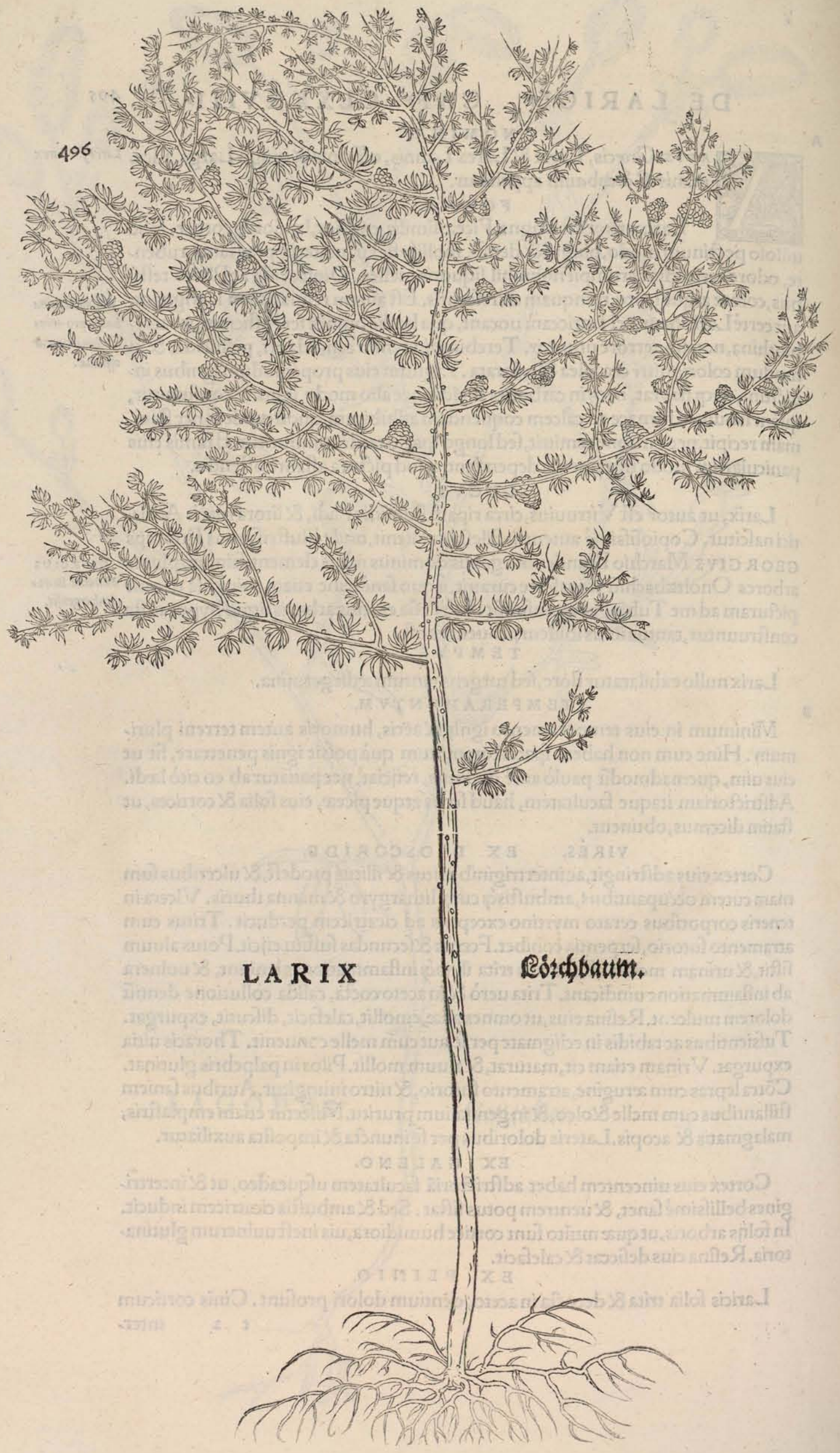

LARIX Lörchbaum.

SCD Lyon 1

A intertrigini & ambuſtis medetur. Potus aluum ſiſtit. Vrinam mouet. Suffitu uuluas corrigit. Reſina larigna tuſsi efficax habetur, polletq; contra uiſcerum ulcera.

DE MELISSOPHYLLO. CAP. CLXXXIX.

NOMINA.

MELISSOPHYLLON, ἢ μελίφυλλον Græcis, Apiaſtrum ſiue Citrago Latinis, officinis Meliſſa dicitur. Germanis Melliſſen / Melliſſenkraut / Honigblům. Meliſſophyllum non alio nomine appellatum eſt, niſi quod apes eius folio magnopere delectentur: neq; enim μελισσόφυλλον aliud quàm apum folium ſignificat. Meliphyllon uerò, qua uoce Nicander uſus eſt, mellis folium indicat. Sic itaque nominari cœpit, quod hinc apes mellis materiam colligant. Pari ratione Latini Apiaſtrum hauddubiè dixerunt, quod ea herba apes plurimum lætentur, adeò ut ſi ea aluearia confricentur perungantúrue, detentum in eis examen non fugiat. Citraginem autem ab odore Citri: nares enim ſi conſulantur Citrium mâlum olebit.

Meliſſa.

Meliſſophyllum unde dictum.

Apiaſtrum.

Citrago.

GENERA.

Duo ſunt ex uulgarium herbariorum ſententia Meliſſophylli genera. Vnum uerum: alterum adulterinum, quod Germani Wantzenkraut nominant, ut paulò pòſt dicemus.

FORMA.

Folia & cauliculi ueri Meliſſophylli, Balloti ſeu Marrubio nigro ſimilia ſunt, maiora tamen & tenuiora, nec ita hirſuta, citri mâli odore. Perperàm hodie officinæ
B pro uera Meliſſa utuntur herba paſsim in hortis proueniente, quam Germani, ut diximus, quia cimices olere uidetur, Wantzenkraut nominant. Fœdus itaq; cum huius herbæ odor ſit, non eſt cur apes ea delectentur, neq; ei florenti inſident, ſed eam potius fugiunt. Contrà illa quam pro uera pictam damus unicè oblectantur, quod illius tam gratus odor ſit, ut in ædibus ſtrata, eas gratiſsimo odore compleat.

LOCVS.

Naſcitur in ſyluis uerum, adulterinum autem in hortis.

TEMPVS.

Carpitur æſtate, Iunio potiſsimum menſe, quo floribus prægnans eſt.

TEMPERAMENTVM.

Meliſſophyllon ex ſecundo ordine calefacientiũ cenſetur, deſiccat uerò non æquè, ſed ipſum quiſpiam in hoc primi ordinis eſſe poſuerit.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Folia cum uino pota aut illita, contra ſcorpionũ, phalangiorũ, canumq; morſus proſunt. Decoctũ eorundem, ſi eo perfundantur, idem poteſt. In inſeſsionibus ad ducendos menſes utile eſt. Dentes eodem in dolore colluuntur. Dyſentericis iniectum prodeſt. Fungorũ ſtrangulationibus, folia cum nitro pota ſuccurrunt. Torminibus auxiliantur. Dantur in eclegmate orthopnoicis. Illita cum ſale ſtrumas diſcutiunt. Vlcera purgant. Articularios dolores illita mitigant.

EX GALENO.

Meliſſophyllon Marrubio facultate ſimile eſt, ſed plurimũ ab eo uincitur: quamobrem nec utitur illo quiſpiam. Superuacaneum ſiquidem foret præſente Marrubio, cuius tantus eſt ubiq; terrarum prouentus, uelle uti Meliſſophyllo. Cæterum ſi cui fortè ad manum quandoq; Marrubium non fuerit, illo ad quæcunque uti licebit, modo quanto ab hoc exuperetur cognitum habuerit.

EX PLINIO.

Meliſſophyllo ſiue Melittæna ſi perungantur aluearia, non fugient apes: nullo

MELISSOPHYLLVM VERVM.

Melissen.

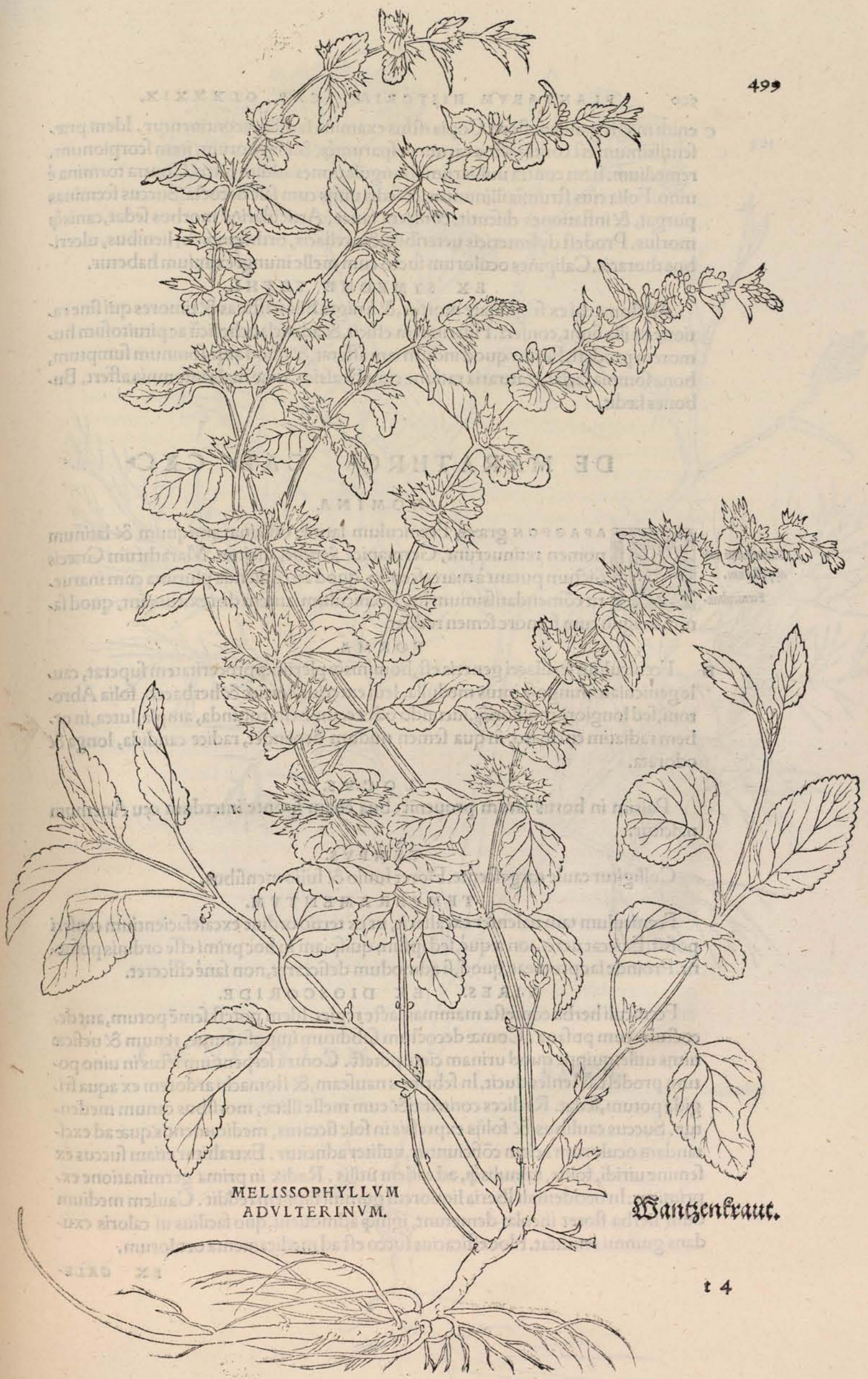

MELISSOPHYLLVM
ADVLTERINVM.

Wantzenkraut.

SCD Lyon 1

C enim magis gaudent flore. Copia iſtius examina facillimè continentur. Idem præſentiſsimum eſt contra ictus earum ueſparumq́, & araneorum, item ſcorpionum, remedium. Item contra uuluarum ſtrangulationes addito nitro. Contra tormina è uino. Folia eius ſtrumis illinuntur, & ſedis uitijs cum ſale decocta. Succus fœminas purgat, & inflationes diſcutit, & ulcera ſanat. Articularios morbos ſedat, caniſq́ morſus. Prodeſt dyſentericis ueteribus, & cœliacis, orthopnoicis, lienibus, ulceribus thoracis. Caligines oculorum ſucco cum melle inungi eximium habetur.

EX SYMEONE SETHI.

Ad ſtomachi ex frigiditate morſus, & à nigra bile triſtitias & timores qui ſine ratione ex illa fiunt, confert. Hilaritatem efficit, & ad melancholicū ac pituitoſum humorem prodeſt. Fertur quod induſtriam afferat, & quod ante ſomnum ſumptum, bona ſomnia faciat, contraria ratione cum Braſsica, quæ mala inſomnia affert. Bubones lædit.

DE MARATHRO. CAP. CXC.

NOMINA.

Marathrum cur appellatum.

Fœniculum.

MAPAΘΟΝ græcè, Fœniculum latinè, officinæ antiquum & latinum nomen retinuerunt, Germanicè Fenchel dicitur. Marathrum Græcis dictum putant à marceſcendo, quod ad cōdienda plurima cum inaruerit cōmendatiſsimum ſit. Fœniculum autem dici exiſtimant, quod ſatum magno cum fœnore ſemen reddat.

FORMA.

D Fœniculum ferulacei generis eſt, hominisq́ plerunq́ proceritatem ſuperat, caule geniculato, fungoſa intus medulla, leui exterius cortice & herbaceo, folia Abrotoni, ſed longiore molliorіq́, iucundo odore, umbella rotunda, ampla, lutea, in orbem radiatim circinato, in qua ſemen nudum dependet, radice candida, longa & odorata.

LOCVS.

Paſsim in hortis ſatum prouenit. Sua etiam ſponte interdum ceu Anethum naſcitur.

TEMPVS.

Colligitur caule turgeſcente. Floret Iunio & Iulio menſibus.

TEMPERAMENTVM.

Fœniculum tam ualenter excalfacit, ut ex tertio ordine excalefacientium cenſeri poſsit. Exiccat uerò non æquè, ſed ipſum quiſpiam in hoc primi eſſe ordinis poſuerit. Proinde lac procreat, quod, ſi admodum deſiccaret, non ſanè efficeret.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Fœniculi herba comeſta mammas lacte replet. Idem poteſt ſemē potum, aut decoctum cum ptiſana. Comæ decoctum ſubditum impoſitúmue, renum & ueſicæ uitijs utile: quippe quod urinam ciere poteſt. Contra ſerpentium ictus in uino potum prodeſt. Menſes ducit. In febribus nauſeam, & ſtomachi ardorem ex aqua frigida potum, ſedat. Radices contritæ & cum melle illitæ, morſibus canum medentur. Succus caulibus & folijs expreſsis in ſole ſiccatus, medicamentis quæ ad excitandam oculorum aciem cōficiuntur, utiliter adijcitur. Extrahitur etiam ſuccus ex ſemine uiridi, folijs, ramuliſq́, ad eadem utilis. Radix in prima germinatione exprimitur. In occidentali Iberia liquorem gummi ſimilem reddit. Caulem medium dum herba floret incolæ demetunt, igniq́ admouent, quo facilius ui caloris exudans gummi remittat. Hoc efficacius ſucco eſt ad medicamenta oculorum.

EX GALE-

FOENICVLVM

Fenchel.

C EX GALENO.

Fœniculum lac procreat. Suffusis auxiliatur. Vrinas menseśq; cit. In condimentis assiduus Anethi usus, Fœniculi uerò & in obsonijs. Apud nos in hoc reponunt, non secus ac Pyrethrum & Terebinthum condientes, ut in totum annum usui sit, quemadmodum & cepas & rapas & alia huiusmodi quædam in solo aceto, alia in oxhalme asseruantes.

EX PLINIO.

Ad scorpionum ictus & serpentium, semine in uino poto ualet. Succus & auribus instillatur, uermiculosq; in his necat. Idipsum condimentis propè omnibus inseritur. Oxyporis etiam aptissimè. Quin & crustis subditur panis. Semen stomachum dissolutum adstringit. Nauseam ex aqua tritum sedat. Pulmonibus & iecinoribus laudatissimum. Ventrem sistit cum modicè sumitur, urinam excitat, & tormina mitigat decoctum, lactisq; defectu potum mammas replet. Radix cum pti sana pota renes purgat, siue decocto succo, siue semine sumpto. Prodest & hydropicis radix ex uino cocta: item conuulsis. Illinuntur folia tumoribus ardentibus ex aceto. Calculos uesicæ pellunt. Genituræ abundantiam quoquo modo haustum facit. Verendis amicissimum, siue ad fouendum radice cum uino cocta, siue contrita in oleo illitum. Multi tumoribus & sugillatis cum cera illinunt. Et radice in succo uel cum melle contra canis morsum utuntur. Et contra multipedē ex uino.

EX SYMEONE SETHI.

Lac procreat, & suffusis remedio est. Vrinam cit, & menses ducit.

DE MELANTHIO. CAP. CXCI.

D NOMINA.

Nigella. Melanthion unde dictum.

MΕΛΑΝΘΙΟΝ Græcis, Papauer nigrum, Nigella & Gith Latinis dicitur. Officinæ omnes Nigellam appellant. Melanthion autem & Nigella, à nigro seminis colore hæc herba hauddubiè dicta est.

GENERA.

Etsi apud Dioscoridem aliosq; ueteres una duntaxat Nigellæ species reperiatur, nobis tamen domesticas & hortenses tres uidere contigit, quarum duæ quidem habent semina nigra, tertia uerò subflauum. Inter eas quæ habent semina nigra, primã schwartz Kommich germanicè appellauimus, alteram autem schwartz Coriander/quod folia eius Coriandri foliis non dissimilia sint. Tertia, quod ad folia & flores attinet, primæ per omnia similis est, in semine tantum quod flauescit, ut diximus, diuersa. Herbarij huius temporis Nigellam citrinam nominant. Præter has tres iam cõmemoratas est quarta, quæ syluestris Nigella dicitur, quod scilicet sua sponte in aruis nascatur. Germanis wild schwartzer Coriander nominatur. Videtur autem esse potius tertium genus Cumini syluestris.

FORMA.

Melanthion. Melanthion frutex est pusillus, ramulis tenuibus, altitudiue palmorum duorum uel amplior, foliis paruis Senetionis herbæ similibus, multo tamen exilioribus, capitulo in cacumine, exiguo ceu Papaueris, oblongo, intercursantibus interne distinctionibus loculosis quinque aut sex, in summitate extrinsecus corniculatis, quibus semen nigrum, acre, odoratum includitur. Sylueſtre alteri hortensi ferè simile est, folia siquidem anethi habet, flores primo similes, nisi quod colore sint elegantiores. Capitulum planè Aquileiæ respondet, atque in se semina nigra & odorata continet.

LOCVS.

MELANTHIVM HOR
TENSE PRIMVM.

Schwartz Kommich.

SCD Lyon 1

NIGELLA HORTEN
SIS ALTERA.

Schwartz Coriander.

SCD Lyon 1

MELANTHIVM
SYLVESTRE.

Wilder ſchwartzer Coriander.

SCD Lyon 1

C LOCVS.

Melanthion domeſticum non niſi in hortis ſatum prouenit. Sylueſtre autem, ut dictum eſt, in agris ſua ſponte prouenit.

TEMPVS.

Melanthion floret Iunio menſe, Iulio autem & Auguſto ſemine prægnans eſt.

TEMPERAMENTVM.

Melanthium excalefacit atque deſiccat tertio ordine.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Capitis doloribus illitum fronti Melanthiũ, & incipientibus ſuffuſionibus cum irino tritum & naribus infuſum prodeſt. Tollit lentigines, lepras, œdemata uetuſta, durities q̃ cum aceto illitum. Circunſcarificatos clauos excutit cum uetere uino impoſitum. Dentium doloribus cum aceto & teda decoctum, ſi eo colluantur, ſuccurrit. Rotundos uentris lumbricos expellit, ex aqua umbilico illitum. Tritum autem & in linteo colligatum & olfactum, deſtillatione laborantes adiuuat. Pluribus diebus potum, urinam, menſes & lac prouocat. Difficultatem ſpirandi cum uino potum finit. Phalangiorum morſibus drachmæ pondere cnm aqua hauſtum auxiliatur. Suffitu ſerpentes fugantur. Tradunt largius epotum enecare.

EX GALENO.

Tenuium eſt partium Melanthium, unde deſtillationes ſanat calidum in linteo admotum, atque aſsiduò olfactum. Quinetiam ſi intrò in corpus ſumatur, uel maximè flatus extinguit. Hinc conſtat eſſentiæ ipſum eſſe tenuis, & ad unguem à caliditate elaboratæ. Propterea ſanè etiam amarum eſt. Itaque mirum non eſt ſi lumbricos interimat non eſum modo, ſed etiam foris impoſitum. Neque ſanè etiam mirandum ſi lepras, clauos, myrmecias eĩciat. Sic uerò etiam orthopnœam iuuat, &
D menſes prouocat, qui ob craſsitiem aut uiſcedinem retenti fuerint. In ſumma, ubi inciſione, exterſione, deſiccatione, excalefactione eſt opus, præſtantiſsimum id remedium eſt.

EX PLINIO.

Melanthion medetur ſerpentium plagis & ſcorpionum. Illini ex aceto & melle reperio, incenſo q̃ ſerpentes fugari. Bibitur drachma contra araneos. Deſtillationem narium diſcutit tuſum in linteolo olfactum. Capitis dolores illitum ex aceto, & infuſum naribus mitigat. Cum irino oculorũ epiphoras & tumores lenit. Dentium dolores coctum cum aceto. Vlcera oris tritum & cõmanducatum. Lepras & lentigines ex aceto tritum emendat. Difficultates ſpirandi addito uino potum. Duritias tumores q̃ ueteres & ſuppurationes illitum. Lac mulierum auget continuis diebus ſumptum. Colligitur ſuccus ut Hyoſcyami. Oculos purgat, urinam & menſtrua ciet. Similiter largius uenenum eſt, quod miremur, cum ſemen gratiſsimè panes etiam condiat. Quinimo linteolo alligatis tantum granis triginta, ſecundas trahi reperio. Aiunt & clauis in pedibus mederi tritum in urina. Culices ſuffitu necare; item muſcas.

EX SYMEONE SETHI.

Eſt tenuium partium, lumbricos in uentre necat, flatus diſcutit, pituitam q̃ incĩdit. Ad orthopnœas & defluxus capitis facit odoratum, præſertim poſtquam calefactum fuerit. Dicitur uerò quod ſi teratur, & cum aceto uentri imponatur, etiam ſic lumbricos necare. Et ſi cum melle fermentetur, & calida aqua hauriatur, calculos in renibus & ueſica minuit, urinam cit, menſes ducit, & ueluti remedium contra uenena eſt, ſi quis ipſum ieiunus aſſumat.

DE MALA-

MALVA
HORTENSIS.

Ernroſen.

SCD Lyon 1

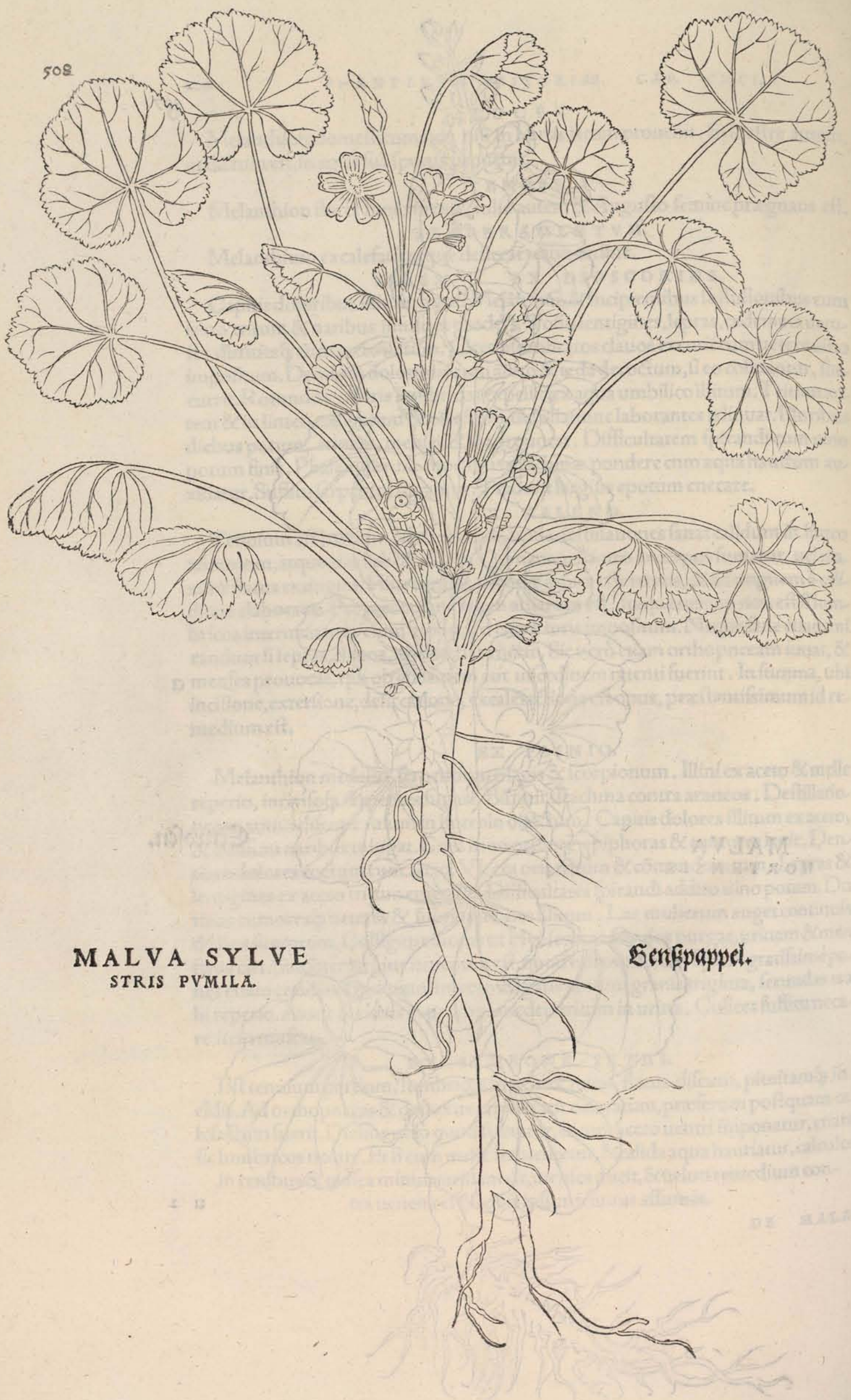

MALVA SYLVE
STRIS PVMILA.

Genßpappel.

MALVA SYLVESTRIS
ELATIOR.

Roßpappel.

SCD Lyon 1

C

NOMINA.

Malua quare dicta. *μαλάττειν.*

MAΛAXH græcè, Malua latinè, officinis latinum nomen retinuit, Germanicè Pappel dicitur. Malua autem Græcis ab emollienda aluo nomen traxit: μαλάττειν enim mollire significat. Quinetiam Latinis Varro Maluam quasi moluam, quod aluum molliat, dictam esse contendit. Antiqui enim ea utebantur in acetarijs cum Lactuca ad subducendam aluum. Vnde Martialis libro decimo ait:

Exoneraturas uentrem mihi uillica maluas
Attulit, & uarias quas habet hortus opes.

GENERA.

Hortensis Malua. *Syluestris.* *χερσαῖα.* *Pumila.* *Arborescens.*

Maluarũ genera esse duo Dioscorides & Galenus tradunt. Vna enim hortensis, altera syluestris Malua dicitur. Hortensis, quæ in hortis sata prouenit, Germanis Römische Pappel/uel Ernroß/quod scilicet messis tempore floreant, uel Herbstroß nominatur. Huius iterum uaria sunt genera: alia siquidem rosas purpureas, & has uel simplici uel multiplici foliorũ textura constantes, ut pictura monstrat: alia candidas & iterum foliorũ textura differentes producit. Nos una pictura quatuor hæc hortensis Maluæ genera complexi sumus. Syluestris non quæ in syluis, aut asperis locis, sed quæ in incultis locis sua sponte nascitur, intelligi debet: id quod græca uox χερσαῖα, qua Dioscorides utitur, maximè docet. Hæc enim Græcis incultam & inelaboratã terram significat, qualis in semitis, pratis, alijsq́ huiuscemodi ruris & agri partibus est. Erratica hæc seu syluestris Malua itidem in duas distribuitur species: quædam enim pumila est, & humi serpens, hanc Germani Genßpappel/Käß oder Hasenpappel uocant. Quædam altius attollitur, & ferè arborescit, hanc germanicè Roßpappel nominant.

D

FORMA.

Hortensis. *Syluestris pumila.* *Syluestris procerior.*

Hortensis Malua grandescit in arborem, eiusq́ scapus tanta magnitudine proficit, ut baculi usum præbeat. Folia huic ampla, circinatæ rotunditatis, multis in ambitu segmentis. Caudex simplex, luxuriosæ proceritatis attollitur, à medio ferè ad uerticem pulcherrimis floribus decoratus, breui admodum pediculo dependentibus, qui uenustate rosis non cedunt, & si suppeteret odor, de principatu certarent. Colore constant purpureo, uermiculatóue & candido. Capitula quędam breuibus innixa petiolis, & leuiter in mucronem fastigiata primùm è caule prosiliunt, ijsq́ paulatim intumescentibus, prægnantia florũ inuolucra fatiscũt, in quibus dehiscentes rosæ sese pandunt, & explicant̃ in folia quinq́, interdum structili quadam serie, ut diximus, numerosa, calycibus apices paucos cõplexis, qui lutei medijs emicant, quibus decidentibus erumpunt purpurea stamina. His fœtus succrescit multipliciter tunicatus, atq́ in umbilici formam numeroso semine coagmentatus, in quibus cum decussa sunt folia, reliquarum Maluarũ modo semina recluduntur. Syluestris pumila & humi repens, folio rotundo, pingui, & in ambitu serrato constat: caule magno, floribus ex candido purpurascentibus, radice candida. Syluestris altior folio magis laciniato nascitur, floribus ex cœruleo purpureis, radice candida.

LOCVS.

Hortensis in hortis sata prouenit. Syluestris autem locis incultis, pinguibus potissimum, & humidis.

TEMPVS.

Hortensis floret Iulio & Augusto præsertim mensibus: neque enim flos is ut rosa fugax est, sed diu uigor uitaq́ durat. Syluestris pumila per totam æstatem, & in maximam autumni partem durat. Arborescens autem Iunio & Iulio mensibus, floribus quammaximè abundat.

TEMPERA-

A TEMPERAMENTVM.

Malua ſylueſtris digerentis paululum, & emollientis leuiter eſt facultatis. Hortenſis uerò quanto plus habet aqueæ humiditatis, tanto facultate imbecillior eſt. Fructus eius tanto ualidior eſt, quanto & ſiccior. Inter Lactucã, Betam & Maluam id eſt diſcriminis, nempe quod ſicciora ſint ſylueſtria, ſatiua humidiora. Permiſtũ eſt Maluę ſucco aliquid glutinoſum, quo Lactuca caret. A refrigerãdi facultate manifeſtè abeſt, ut ante ſumptionẽ cernere licet, ſi ex ambobus particulatim oleribus, quemadmodũ factitare homines conſueuerunt, cataplaſma ad calidum quempiam affectum, qualis eſt eryſipelas, componas, molliuſcula folia diligenter tundens donec ad leuorem redacta ſint exactiſsimum. Tum nanque cognoſces Lactucam manifeſtè refrigerare, Maluam uerò modicum, & quaſi tepidum quendam calorem obtinere. Facilè hoc olus deorſum labitur, non tantum quia humidum eſt, ſed etiam quia glutinoſum. Si horum trium olerum ſuccos inter ſe compares, tenuis & abſterſorius Betæ, craſsior glutinoſiorq; Maluæ, in utriuſq; medio Lactucæ ſtatuetur. Hæc Galenus lib. ij. de alimentorũ facultatibus. *Sylueſtria ſatiuis ſicciora.*

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Eſui aptior hortenſis multò quàm ſylueſtris. Stomacho noxia, aluum bonam efficit, præſertim caules, inteſtinis & ueſicæ utiles. Folia cruda illita, & cum modico ſale addito melle cõmanducata, ęgilopas ſanant. Verum in inducenda cicatrice, ea ſine ſale utendum eſt. Contra apum ueſparumq; ictus illita prodeſt. Et ſi cruda tritaq; cum oleo antea ſe inunxerit aliquis, non feritur. Achoras, furfuresq; cum urina illita ſanat. Sacris ignibus & ambuſtis decocta folia tritaq; utiliter cum oleo imponuntur. Eius decoctum uuluas inſeſsione mollit. Prodeſt eroſionibus inteſtinorum, uuluæ ſedisq;, clyſtere infuſum. Ius decoctæ cum radice ſua omnibus letaB libus uenenis auxiliatur, ſi continuò à bibentibus reuomatur. Contra phalangiorum morſus remedio eſt. Lac proritat. Semen eius admixto Loti ſylueſtris ſemine potum cum uino ueſicæ dolores lenit.

EX PLINIO.

Maluæ contra omnes aculeatos ictus efficacior uis, præcipuè ſcorpionũ, ueſparum ſimiliumq;, & muris aranei. Quin & trita cum oleo qualibet earum peruncti antè, uel habentes eas non feriuntur. Folium impoſitum ſcorpionibus torporem affert. Valent contra uenena. Aculeos omnes extrahunt illitæ crudæ, aut cum †anetho potæ. Decoctę uerò cum radice ſua, leporis marini uenena reſtringunt: & ut quidam dicunt, ſi uomatur. De eiſdem mira & alia traduntur, ſed maximè, ſi quotidie quis ſucci ex qualibet earum ſorbeat cyathum dimidium, omnibus morbis cariturum. Vlcera manantia in capite ſanant, in urina putrefactæ lichenas, & ulcera oris cum melle. Radix decocta furfures capitis & dentium mobilitates. Eius quæ unum caulem habet, radice circa dentem qui doleat punge, donec deſinat dolor. Eadem ſtrumas & parotidas panósque, addita hominis ſaliua, purgat citra uulnus. Semen in uino nigro potum, à pituitis & nauſeis liberat. Radix mammarum uitijs occurrit, adalligata in lana nigra. Tuſsim in lacte cocta, & ſorbitionis modo ſumpta, quinis diebus emendat. Stomacho inutiles Sextus Niger dicit. Olympias Thebana, abortiuas eſſe cum adipe anſeris. Aliqui purgari fœminas, folijs earum manus plenæ menſura, in oleo & uino ſumptis. Vtique conſtat parturientes ſubſtratis folijs celerius ſolui, protinus à partu reuocanda, ne uulua ſequatur. Dant & ſuccum bibendum parturientibus ieiunis, in uino decocta hemina. Quin & ſemen tritum adalligant brachio, genitale non continentium. Adeóque eæ Veneri naſcuntur, ut ſemen unicaulis aſperſum genitali, fœminarum auiditates augere ad infinitum Xenocrates tradat. Item tres radices iuxta *†aliàs aceto.*

C adalligatas, tenaſmo & dyſentericis utiliſsimè infundi. Item ſedis uitijs, uel ſi foueantur. Melancholicis quoque ſuccus datur cyathis ternis tepidus, & inſanientibus quaternis. Decoctæ comitialibus heminæ ſucci. Hic & calculoſis, & inflatione, & torminibus, aut opiſthotonico laborantibus tepidus illinitur. Et ſacris ignibus & ambuſtis decocta in oleum folia imponuntur, & ad uulnerum impetus cruda cum pane. Succus decoctæ neruis prodeſt, & ueſicæ, & inteſtinorum roſionibus. Vuluas & cibo & infuſione mollit in oleo. Succus decoctę pori meatus ſuaues facit.

EX SYMEONE SETHI.

Ventriculum facilè ſubit, non ſolum propter humiditatem, uerumetiã glutinoſitatem, atq; inprimis ſi cum oleo & garo offeratur, uino quo editur tempore irrorata. Veſicam, thoracẽ, pulmonemq; iuuat, & raucam uocem lenit. Sylueſtris malua, ut ferunt, comeſta, dolores ex ueſparũ morſu tollit. Si quis morſus à ueſpis aut apibus, ſucco Maluæ, præſertim ſylueſtris, perungatur, confeſtim dolore leuatur. Dicitur etiam quod huius decoctum potum, lapides conterit, ſomnum conciliat, facilemq; partum præſtat, ſi mulier ea crebrius utatur. Illita inflammationes lenit, eaq; quæ indurata ſunt emollit. Illud Maluæ peculiare eſt, ut impoſita ictibus ueſparum & apum, dolores leuet.

DE MYRICE. CAP. CXCIII.

NOMINA.

Tamariſcus. MYPIKH Græcis, Myrice & Tamarix Latinis, officinis Tamariſcus, Germanis Tamariſck & Poꝛſt nominatur.

GENERA.

D Dioſcorides duo Tamaricis genera facit. Vna enim ſylueſtris eſt, qualis eſt ea quæ in pleriſq; Germaniæ locis prouenit, quamq; hic pictam damus. Altera ſatiua, quæ priori in cæteris ſimilis eſt, niſi quod fructifera eſt, & minimè, ut illa, ſterilis.

FORMA.

Sylueſtris arbuſtum frutéxue humilis eſt, ramis ex herbaceo fuluoq; colore uariegatis, foliis Sabinæ aut Erices, flore muſcoſo, qui demum in pappos euolat. Satiua cætera ſimilis eſt ſylueſtri, fructum tamen gallæ non diſsimilem profert, qui guſtu inæqualiter adſtringit.

LOCVS.

Proxime paludes, reſides ſtagnantesq; aquas naſcit. Sylueſtrisq; copioſa in Germania ad Rhenum & Iſarum, inſignes fluuios, prouenit. Satiua in Syria & Ægypto, ubi proceriſsimas æquat arbores, gignitur.

TEMPVS.

Perpetua coma frondet.

TEMPERAMENTVM.

Myrice abſtergentis eſt ac incidentis facultatis, abſq; perſpicua deſiccatione: habet uerò etiam adſtrictionẽ nonnullam. Cæterum fructus & cortex non paucam ſortita eſt adſtrictionẽ, adeò ut gallæ omphacitidi ſeu immaturæ proxima ſint, niſi quod acerbitas euidens eſt in galla, ſed Myrices fructui temperatura ineſt inæqualis: immiſta eſt enim naturæ eius multa partium tenuitas, atque uis abſtergendi, quod ſanè gallæ haud ineſt. Porrò Myricæ combuſtæ cinis admodum deſiccatoriæ facultatis eſt, plurimam abſtergendi facultatem habens, pauxillam adſtringendi.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Fructu uice gallę in oris oculorumq; medicaminibus utuntur. Cruentis ſputis in potu

TAMARIX Tamariſck.

C potu, cœliacis, fœminarũ fluxionibus, morbo regio, & phalangiorũ morſibus prodeſt. Oedemata illitus reprimit. Cortex eadem quæ fructus poteſt. Decoctum foliorum cum uino potum, lienem minuit. Ad dolorem dentium in collutionibus ſalutare eſt, & mulierum fluxionibus in deſeſsionibus. Aptè his in quibus pediculi & lendes abundant circunfunditur. Cinis lignorum eius appoſitus profluuiũ ex utero ſupprimit. E trunco eius nonnulli potorios calices fabricant, quibus in lienoſis pro poculo utuntur, quò datus in ijs potus proficiat.

Calices potorij ex trunco tamaricis.

EX GALENO.

Myrice prodeſt admodũ lieni indurato, decoctis cum aceto aut uino radicibus, ſiue foliis, ſiue extremis ramulis. Sanat uerò etiam dentium dolores.

EX PLINIO.

Lenæus ſanari ea carcinomata in uino decocta tritaq; cum melle dicit. Ad lienem præcipua eſt, ſi ſuccus eius expreſſus in uino bibatur. Adeoq; mirabilem eius antipathiam cõtra ſolum hoc uiſcerum faciunt, ut affirment, ſi ex ea alueis factis bibant ſues, ſine liene inueniri. Et ideo homini quoque ſplenetico cibum potumq; dant in uaſis ex ea factis. Lignum & flos & folia & cortex in eoſdem uſus adhibentur, quanquam remiſsiora. Datur ſanguinem reijcientibus cortex tritus, & contra profluuia fœminarum, cœliacis quoq;. Idem tuſus impoſitusq; collectiones omnes inhibet. Foliis exprimitur ſuccus. Ad hæc eadem & in uino decoquuntur: ipſa uerò adiecto melle gangrenis illinuntur. Decoctum eorum in uino potum, uel impoſitum cum roſaceo & cera ſedat. Sic & epinyctidas ſanant. Ad dentium dolorem auriumq;, decoctum eorum ſalutare eſt. Radix ad eadem, ſimiliter & folia. Hæc amplius ad ea quæ ſerpunt imponuntur cum polenta. Semen drachmæ pondere aduerſus phalangia & araneos bibitur. Cum altilium uerò pingui furunculis imponitur. Efficax
D & contra ſerpentium ictus, præterquam aſpidum. Necnon morbo regio, phthiriaſi, lendibusq; decoctum infuſum prodeſt, abundantiamq; mulierum ſiſtit. Cinis arboris ad omnia eadem prodeſt.

DE MECONE RHOEADE. CAP. CXCIIII.

NOMINA.

Papauer rubeũ.

MHKΩN ῥοιὰς Græcis, Papauer rhœas, hoc eſt, fluidum aut erraticum Latinis, Papauer rubeum officinis & herbarijs, Germanis à ſtrepitu quem ludentes pueri harum foliis concauo pugno impoſitis, altera palma incuſſa ædunt, Klapperroſen/ quaſi dicas crepitaculares roſas, & Glitſchen/ & wild Maen/ ac Kornroſen appellant. Rhœas autem à flore, qui ei protinus decidit, dictum eſt.

Rhœas unde dictum.

FORMA.

Folia Erucæ, aut Cichorio ſimilia, & inciſa habet, longiora tamen & aſpera. Caulem †lanuginoſum, rectum, aſperum, cubitalem. Florem puniceum, & aliquando candidum, ſimilem ſylueſtris Anemones flori. Caput oblongum, minus tamen quàm Anemones. Semen rufum. Radicem oblongam, ſubalbam, minoris digiti craſsitudine, amaram. Ex qua deliniatione omnibus perſpicuũ fit, herbam quam Papauer rubeum hodie uulgò nominant, eſſe Rhœada, quod ſit folio Erucæ, laciniato, ſcabro, & longiore: caule lanuginoſo, recto, aſpero, cubitali: flore ſylueſtris Anemones puniceo, nonnunquã albo, oblongo capite: ſemine rufo, radice longa, ſubalbida, minoris digiti craſsitudine, guſtu amara. Errant itaque qui Anemonem eſſe arbitrantur, quod folia eius, quæ Coriandri ſunt, euidentiſsimè reclament. Nos Rhœadis utriuſque picturas damus. Vnius, atqueadeo primi, quod Erucæ folia habet, alterius quod Cichorij.

† *aliàs iunceum*

Papauer rubeũ nõ eſt Anemone.

LOCVS.

SCD Lyon 1

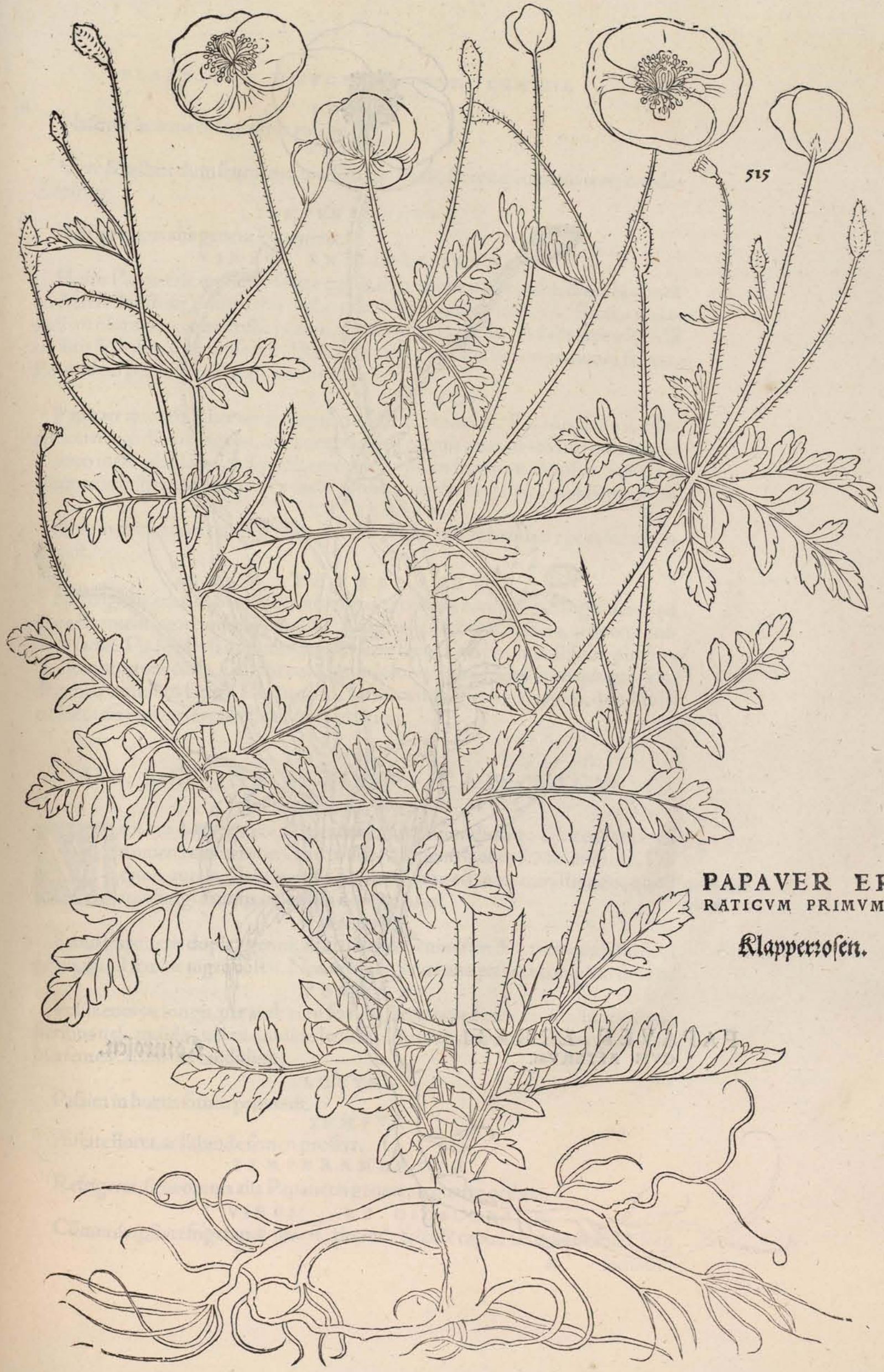

PAPAVER ER
RATICVM PRIMVM.

Klapperrosen.

SCD Lyon 1

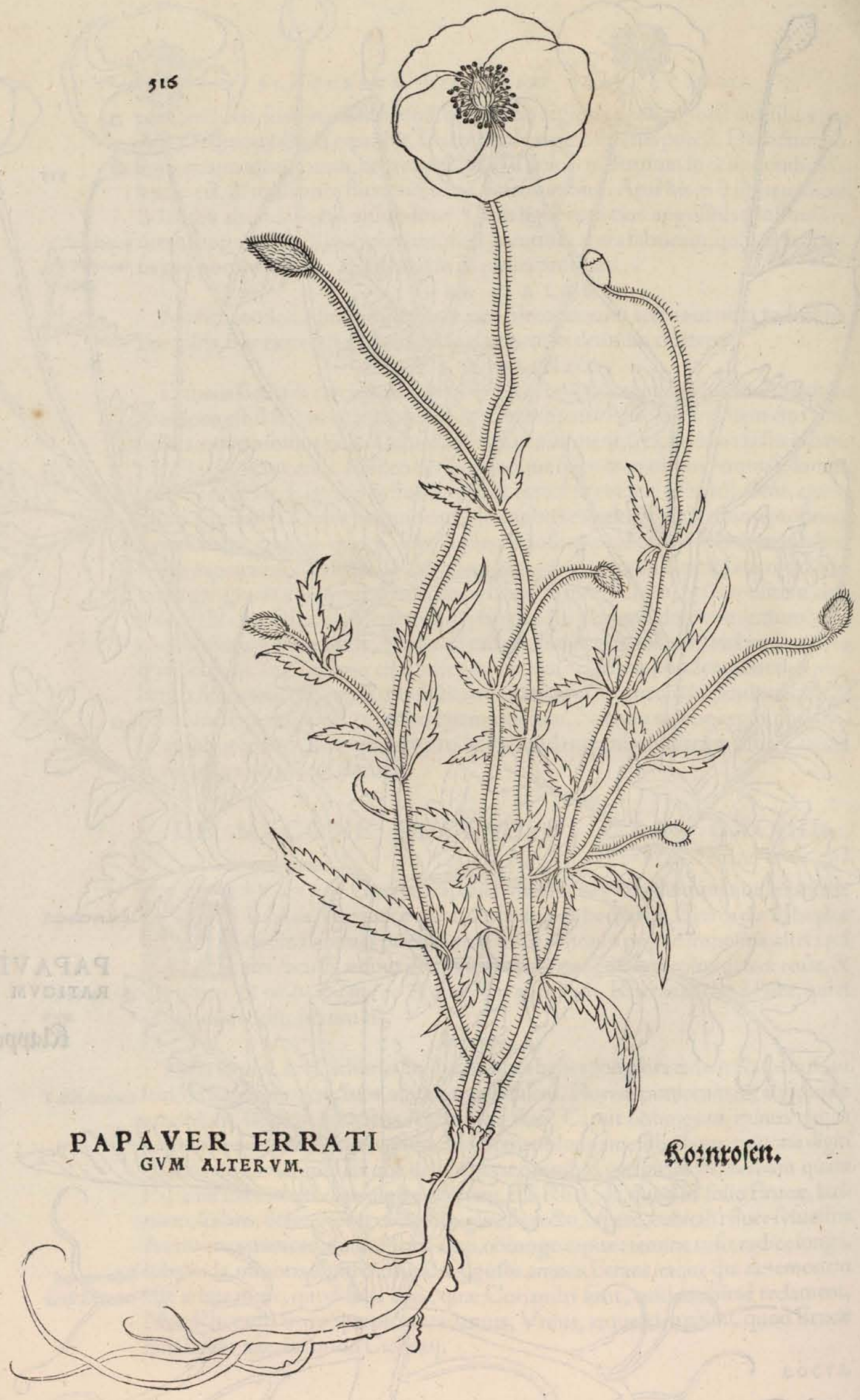

PAPAVER ERRATI
GVM ALTERVM.

Kornrosen.

SCD Lyon 1

A LOCVS.

Naſcitur in aruis & ſegetibus paſsim.

TEMPVS.

Vere & æſtate dum frumenta meſſem appetunt, floret: quo etiam tempore decerpitur.

TEMPERAMENTVM.

Refrigerat, ut alia genera Papaueris.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Huius Papaueris quinque ſéxue capita cum tribus uini cyathis decocta donec ad duas reducantur, potui dabis quibus ſomnum accerſere uolueris. Semen acetabuli menſura cum aqua mulſa potum, aluum leniter emollit. Ad idem præſtandũ mellitis & dulciarijs immiſcetur. Folia cum calycibus illita inflammationes ſanant. Eorundem perfuſione & fotu ſomnus allicitur.

EX GALENO.

Papauer quoddã Rhœas nuncupat̃, quod ſcilicet celeriter flos eius defluat. Huius ſemen ualidius refrigerat, ita ut nequaquam eo quis innoxiè ſolo uti poſsit, uelu ti ſatiuo melli admiſcens. Admodũ uerò ita ſumptum ſomnum conciliat. Sed & puſillum eius inſpergunt ijs quæ ex melle conficiuntur bellarijs, placentis & panibus.

EX PLINIO.

Aluum exinaniunt capita quinq; decocta in uini tribus heminis: pota ſomnum faciunt.

EX RECENTIORIBVS.

Sacro igni medetur. Mulierum menſtrua profluuia compeſcit. Sanguinem è naribus fluentem iecori impoſitum ſiſtit. Lingua ex decocto eius lota, ardorem fau-
B cium ſanat. Pudendorũ tumores detumeſcere facit. Temporibus illitum, phreneticis ſomnum conciliat. Calidos oculorum dolores linteo impoſitum mitigat. Vnde rurſus omnibus liquet, Papauer hoc rubrum non eſſe Anemonem, quod ſcilicet hæc ipſa contrarias planè facultates obtineat.

DE MECONE SATIVO. CAP. CXCV.

NOMINA.

MHKΩN ἥμερος græcè, Papauer ſatiuum latinè dicitur. Officinæ antiquũ nomen retinuerunt. Germanicè Magſomen oder Mån uocatur. Dictum autem Græcis μήκων à μὴ κονεῖν, hoc eſt, non miniſtrando, quod ſuis fungi munijs ueſcentes non patiatur. *Mecon quare appelletur.*

GENERA.

Satiui Papaueris duplex genus, albũ uidelicet, cuius flos & ſemen candidũ: & nigrum, quod ſemine nigro cõſtat. Nos utrunq; genus una pictura complexi ſumus.

FORMA.

Folijs conſtat longis, per ambitum ſerratis, nulloq; pediculo cauli adhęrentibus: floribus uel candidis, uel ex candido leniter purpureis: capitibus oblongis, in quibus ſemen atrum uel candidum.

LOCVS.

Paſsim in hortis ſatum prouenit.

TEMPVS.

Æſtate floret, ac ſubinde ſemen profert.

TEMPERAMENTVM.

Refrigerat, ſicut omnia alia Papaueris genera, in quarto ordine.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Cõmunis ipſis refrigerandi uis eſt: proinde folia & capita in aqua decocta fotu

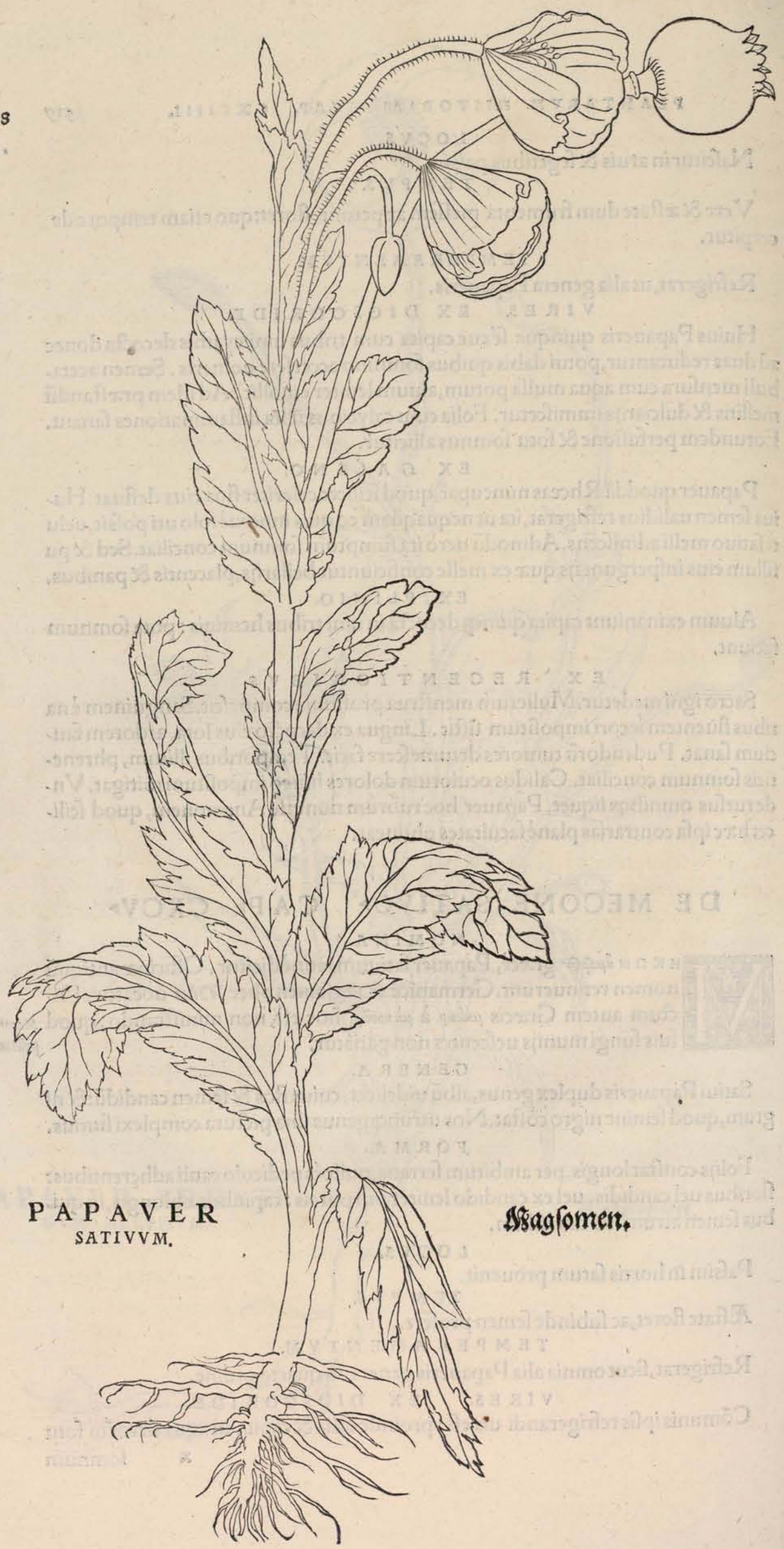

PAPAVER
SATIVVM.

Wagsomen.

SCD Lyon 1

A ſomnum accerſunt. Bibitur & decoctum contra uigilias. Capita trita & cũm polenta cataplaſmatis mixta, ignibus ſacris & inflammationibus proſunt. Oportet autem uiridia ipſa tundere, & in paſtillos conformare, ſiccatosq; reponere ac uti. Capita per ſe etiam ad dimidias in aqua decocta, dein iterũ cum melle dum humor denſetur craſſeſcatq; decocta, eclegma medicamentũ efficiunt, dolorẽ mitigans in tuſſi, fluxionibus arteriæ & cœliacis affectionibus. Efficacius redditur adiecto Hypociſtidis ſucco & Acacia. Papaueris nigri ſemen tritum cum uino bibitur contra fluxiones alui & fœminarũm profluuia. In peruigilijs fronti temporibusq; cum aqua illinitur. Eiuſdem liquor plus refrigerat, inſpiſſat, ſiccatq;. Erui quantitate ſumptus dolorem leuat, ſomnum conciliat & concoquit. Tuſsi atque cœliacis affectibus auxiliatur. Maiori autem copia hauſtus nocet, lethargicos efficiens, & interimit. Ad dolores capitis cum roſaceo perfuſus facit. Aures dolentibus cum amygdalino, myrrha & croco inſtillatur. In oculorum inflammationibus cum toſto oui luteo & croco. Igni ſacro & uulneribus cum aceto, podagris cum lacte mulieris & croco ſedi pro balano ſubditus, ſomnum allicit.

EX GALENO.

Satiui Papaueris ſemen panibus utiliter ceu dulciarium inſpergitur, non ſecus ac Seſamum. Candidius nigriore præſtat, uimq; refrigerandi habet, ideoq; ſomnificum eſt. Si uerò liberalius ſumatur, ſoporem etiam inducet, ægreq; concoquetur. Tuſsim præterea ex thorace & pulmone compeſcit. Confert aduerſus tenues ex capite deſtillationes. Corpori nullum notatu dignum exhibet nutrimentum.

EX PLINIO.

Candidi ſemen toſtum in ſecunda menſa cum melle apud antiquos edebatur. Calyx ipſe teritur & bibitur ſomni cauſa. Semen elephantijs medetur. E nigro Pa-
B pauere lacteus ſuccus ſcapo inciſo exprimitur, qui denſatur, & in paſtillos tritus in umbra ſiccatur, non ui ſoporifera modò, uerum ſi copioſior hauriatur, etiam mortifera per ſomnum: opion uocant. Semine eius trito in paſtillos, è lacte utuntur ad ſomnum. Item ad capitis dolores cum roſaceo. Cum his aurium dolori inſtillatũ. Podagris illinitur cum lacte mulierum. Sic & folijs ipſis utuntur ad ſacros ignes. Item uulnera cum aceto. Ego tamen damnauerim collyrijs addi, multoq; magis quas uocant lexipyretas, quasq; pepticas & cœliacas. Nigrum tamen cœliacis in uino datur.

EX SYMEONE SETHI.

Melius eſt album quàm nigrum. Somnificam uim habet, & difficilis eſt concoctionis, parumq; nutrit. Si autem cum melle edatur, ſemini genitali adijcit. Prodeſt & thoraci, & aſperæ arteriæ, ac tuſsi. Ventrem ſiſtit, etſi quidam falſo putauerunt ipſum mouere, cum contrariam habeat uim. Lædit caput, ſi copioſius ſumatur, idemq; aggrauat. Sunt qui ipſum conterunt, & uigilantiũ fronti imponunt, in hoc ut ſomnum conciliet. Cæterũ nigrum Papauer frigidius eſt, & magis ſomniferũ, adeò ut ſi quis eo immodicè utatur, ſomno profundo ſimiliter lethargicis capiatur. Cum roſaceo impoſitum capiti, eiuſdem dolores à calore ortos ſanat. Dicitur etiam quod illitum cum lacte muliebri & croco, podagricos iuuet. Huius lachryma uenenum eſt. Nigri autem ſuccus eſt uocatum opium.

PAPAVER
CORNICVLATVM.

Gelb ölmagen.

SCD Lyon 1

A

NOMINA.

ΜΗΚΩΝ κεράτιτης Græcis, Papauer corniculatum Latinis, officinis Papauer cornutum, Germanis Gelb ôlmagen appellatur. Corniculatum à fructu, quem producit, cornu modo inflexo nominatum est. *Papauer cornutum.*

FORMA.

Folia habet candida, hirsuta, Verbasco similia, per ambitū Papaueris sylue stris modo serrata: caulem etiam similem, florem luteum pallidúmue, fructum paruum ut cornu inflexum, fœnigræci corniculo similem, unde & nomen inuenit. Semen pusillum, nigrum quale Papaueris. Radicem in superficie terræ herentem, nigram, crassam.

LOCVS.

Dioscorides in maritimis & asperis locis prouenire ait. In Germania tamen nostra non nisi satum fuerit nascitur.

TEMPVS.

Iunio floret mense. Semen autem circa messes legitur.

TEMPERAMENTVM.

Calidum & siccum esse, facultates eius, & in gustu nitrositas, satis ostendunt.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Radix ad dimidias cocta in aqua & pota, ischiadas, & iecinoris affectus sanare potest. His etiam qui crassas & araneosas faciunt urinas prodest. Semē acetabuli mensura cum aqua mulsa potum, aluum leniter purgat. Folia præterea floresq; cum oleo illita crustas emarginant. Eadem inuncta iumentorum argema ac nubeculas emendant.

EX GALENO.

B Papauer corniculatū nominatum quidem est à fructu leuem inuersionē habente, ueluti & fœnumgræcū, ut bouis cornu simile esse uideatur. Vim habet incidendi & abstergendi. Proinde radix herbæ in aqua decocta ad dimidium, iecinoris affectus adiuuat. Folia & flores, sordida admodum & maligna ulcera iuuant. Sed ab his abstinere oportet ulceribus iam purgatis: adeò enim abstergere ualent, ut & puræ quoque carnis nonnihil eliquent. Hoc facultatum robore non sordes duntaxat, sed & crustam ulceribus detrahit.

EX PLINIO.

Semen aluum purgat dimidio acetabulo in mulso. Folia trita cum oleo, argemas iumentorū sanant. Radix acetabuli mensura cocta in duobus sextarijs ad dimidias, datur ad lumborum uitia & iecinoris. Carbunculis medentur ex melle folia.

DE MORO▸ CAP▸ CXCVII▸

NOMINA.

ΜΟΡΕΑ, ἡ συκαμινέα Græcis, Morus Latinis, officinis & uulgaribus herbarijs Morus celsi, Germanis Maulberbaum appellatur. *Morus celsi.*

FORMA.

Morus arbor notior est quàm ut describi desideret. Folia autem rotunda ferè habet, nisi quod in summo sint acuminata, in extremitatib. serrata, & ad Menthæ hortensis primi & secundi generis folia accedentia. Flores lanugineos, fructum statim ab ortu candidum, cum pubescit rubrum, ubi maturuit atrum. Non est certè silentio transeundum, quod Mori folijs quadraginta ferè diebus à Vergiliarum exortu usq; ad solstitiū pasti uermiculi, qui σῆρες Græcis, Latinis bombyces ac Seres nominantur, sericeū uellus, quo turget uterus, pedibus explicantes conficiunt: nulla enim in re alia natura sagacior deprehendit, nec ars aliquid ab ijs accepisse uidebitur, in quo ingeniosius laborauerit, si tam multas dum id uellus perficitur na- *Seres uermiculi unde nutriantur, & eorundem miranda metamorphosis.*

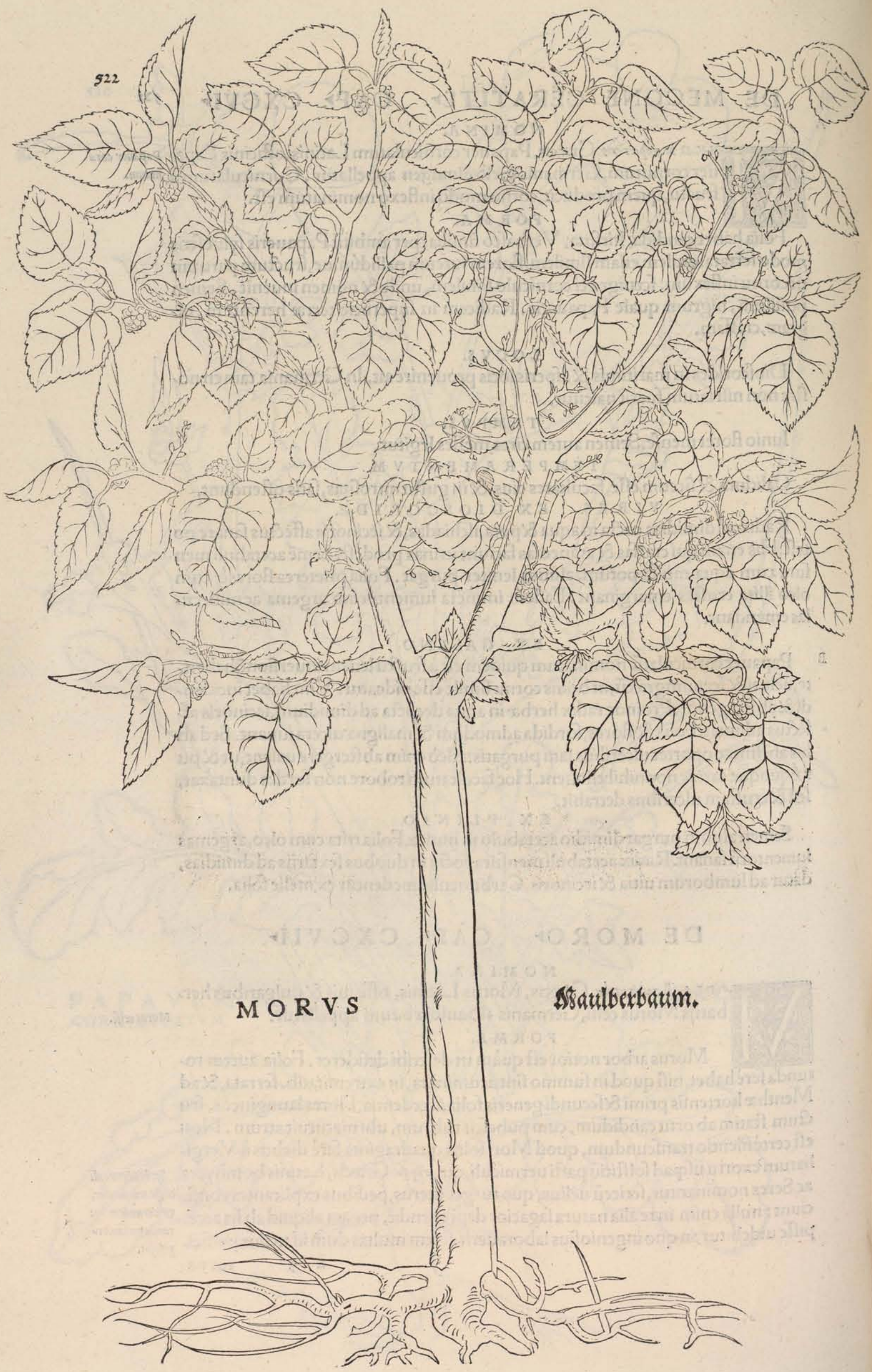

MORVS

Maulberbaum.

SCD Lyon 1

A tur naturæ mutationes, & artis dum ad uitæ uſum diſponitur labores æſtimemus. Appetente ſiquidem uere oua, piſcium ouis haud diſsimilia, linteolo chartæ ue adhæreſcentia, quæ proximo autumno produxerunt, radijs ſolis exponuntur, aut calido in loco, hypocauſto nimirum, ſeruantur. Quo fit ut uermiculi excludantur exigui, qui mox Mori foliis nutriuntur, quoad grandiores facti fuerint: tum ſtatim penulæ cuiq; chartaceæ, uel potius inuolucra conficiuntur, quibus incluſi mirabili naturæ opere lanitio ſeſe inuoluunt, ac congeſto glomeri ſe condentes, poſtquam ſuum nendi obierunt munus emoriuntur, adeò ut ſemeſtris tantum illis apud nos uita ſit. Mortuis teſtacea ſubinde tunica inducitur, qua aliquot diebus obducti reuiuiſcunt, ac aſcitis ſibi alis in uolucres papiliones degenerant, qui aſsiduè inuicem inſidentes coëunteſq;, tandem relictis ouis mili forma & colore, quibus ſua rediuiua proles ſequente anno renaſcitur, iterũ moriuntur, atqueadeo cum nullius præterea ſint uſus abijciuntur. Oua autem ad ueris uſq; initia ſeruantur. Hanc mirificam metamorphoſin quam nõ rarò ſumma cum admiratione ac delectatione ſum contemplatus, non potui non cõmemorare, quò ſtudioſis uermiculorum iſtorum qui Mori foliis paſcuntur natura prorſus perſpecta eſſet.

LOCVS.

Naſcitur in hortis quibuſdam. Amat autem inprimis loca calida ſabuloſaq;. Gaudet foſsione & ſtercore.

TEMPVS.

Nouiſsima urbanarũ germinat, nec niſi exacto frigore, ob id dicta ſapientiſsima arborum. Proinde cum hanc germinare uiderimus, frigus minimè timendum erit. *Morus ſapientiſsima arborũ.*

TEMPERAMENTVM.

Immaturus Mori fructus ubi exaruerit admodũ adſtringit. Maturus autem me
B diocriter adſtringit. Cortex radicis arboris amaritudinis cuiuſdam & purgantis facultatis particeps eſt. Folia & germina quodammodo media temperie inter adſtrictionem & purgatoriam facultatem ſunt prædita.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Mori fructus aluum ſoluit. Facilè corrumpitur. Stomacho inimicus eſt. Præſtat hoc idem eius ſuccus. Decoctus autem æreo uaſe, aut inſolatus, magis adſtringit. Admixto mellis exiguo, ad fluxiones, nomas & tonſillarũ inflammationes facit. Augetur uis eius adiecto ſciſsili alumine, galla, croco & myrrha, item tamaricis ſemine, iride & thure. Mora uerò immatura ſicca tuſaq;, Rhois uice obſonijs miſcent, & cœliacos iuuant. Radicis cortex decoctus in aqua & potus aluum ſoluit. Latos uentris lumbricos expellit: ijs quoq; auxiliat qui aconitũ hauſerũt. Folia trita & cum oleo illita, ambuſtis igne medentur. Decocta in aqua cœleſti cum uitis & nigræ fici foliis capillos tingunt. Succus foliorum cyathi menſura potus, phalangiorum morſibus auxiliatur. Corticis & foliorum decocto colluuntur utiliter in dolore dentes. Colligitur per meſſem ſuccus, circũfoſſa & ſecta radice arboris: inuenitur enim poſtridie concretus, qui in dolore dentiũ utilis eſt. Tubercula diſcutit, & aluũ purgat.

EX GALENO.

Mori fructus maturus uentrẽ quidẽ ſubducit: immaturus arefactus medicamentum fit ſatis cõſtringens, adeò ut ad dyſenterias & cœliacos affectus, aliosq; omnes qui ex fluxionum ſunt genere efficax ſit. Contunditur autem & obſonijs miſcetur, ueluti Rhois fructus: aut ſi cui ita uideatur, ex aqua aut uino bibitur. Porrò quod maturorum ſuccus ad ſtomatica medicamenta ſit utilis, propter eam uidelicet quæ ineſt illi adſtrictionem, neminem latet. Prçterea ad alia complura particularia, quæ mediocrem poſcunt adſtrictionẽ, competit. At immatura præter acerbitatẽ aciditate etiam participant. Tota quoq; arbor in omnibus ſuis partibus miſtam aliquam obtinere facultatem ex conſtringente & purgante compoſitam uidetur. Attamen in radicis cortice purgatoria cum quadam amaritudine exuperat, adeò ut & latum

C lumbricum interficiat. In alijs autem partibus constringens uincit. In folijs tamen & germinibus media quodammodo cõprimentis & subducentis facultas est. Cæterum Mora ubi in uentriculum purum, & prima fuerint ingesta, citissimè per intestina transeunt, & alijs cibis suo ueluti ductu uiam struunt. Verum secundo loco assumpta, aut prauum in uentre humorẽ inuenientia, celerrimè alijs unà cum cibis corrumpunt, extraneã quandam atq; inexplicabilem corruptelam inducentia simi liter Cucurbitis. Tametsi enim fugacibus hæc omnia sint esculentis innocentiora, corruptione tamen nisi uelociter deorsum concedant, non secus ac Pepones, uitian tur. Porrò quando uentriculi os squalidum calidumq; erit, tum sicut peponibus, ita & Moris utendum. Tale nanq; iecur etiam tunc esse necesse est. Immatura Mora ab arbore decerpta, siccataq;, in hyemem reponunt, ut sibi medicamẽ ex ijs parent, utile ad dysenteriam, aluiq; diuturnum fluorem persanandũ. Quod quidem facilè descendant fortè eis usuuenit sola substantiæ humiditate & lubricitate, fortè etiam admistione acrioris facultatis, quæ stimulandę ad excretionem aluo sit satis. Nam adstringens qualitas adeò nihil ad deiectionem opitulatur, ut etiam reprimere stipareq; sit nata. Proinde Moris exiguam quandam eius facultatis portiunculam inesse cõijcio, cuius permagna in purgantibus medicamentis habetur: quæ facit non solum ut facilè deijciantur, uerumetiã ut diutius morata in uentre corrumpantur. Quod si corruptionem effugiant, omnino quidem humectant, sed non planè refrigerant, nisi frigida accipiantur. Parcissimè corpus alunt, similiter ut Pepones, haud tamen uomitum cient, nec stomacho ut illi aduersantur.

DE MYRRHIDE▸ CAP▸ CXCVIII▸

D

NOMINA.

Cicutaria.

Error de duplici Cicuta.

MYRRIS ἡ μυῤῥὶς Græcis, Myrrhis Latinis, uulgaribus herbarijs Cicutaria, quod scilicet caule & folijs Cicutæ simillima sit. Hac similitudine quidam decepti, ueram esse Cicutam putauerunt, cum tamen ab ea, uiribus potissimũ, diuersissima sit. Germanis Wilderkoꝛffel appellatur.

FORMA.

Cicutæ caule & folijs similis est, radicem obtinet longam, teneram, rotundam, odoratam, in cibo non insuauem. Hæc tota Dioscoridis deliniatio, nulla prorsus re clamante nota, herbæ cuius effigiem damus pictam suffragatur. Siquidem caule striato, folijs & flore Cicutæ simillima est, adeò ut eam nonnulli à Cicuta discernere nesciant. Radicem etiam habet longam, teneram, rotundam, cibo iucundam & odoratam.

LOCVS.

Passim in hortis & pratis nonnullis prouenit.

TEMPVS.

Maio mense loca in quibus nascitur huius floribus quasi candicant.

TEMPERAMENTVM.

Ex secundo est ordine excalfacientium, adiuncta partium tenuitate.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Phalangiorũ morsibus radix Myrrhidis succurrit cum uino pota. Menses purgat & secundas educit. Cocta in sorbitione tabidis utiliter datur. Ferunt præterea aliqui eam bis térue die potam ex uino in pestilentialibus constitutionibus, à morbo seruare incolumes.

EX GALENO.

Radix eius menses mouet, quæq; in thorace & pulmone sunt expurgat.

EX PLINIO.

Cit menstrua & partus cum uino. Aiunt quoque eandem potam in pestilentia salutarem

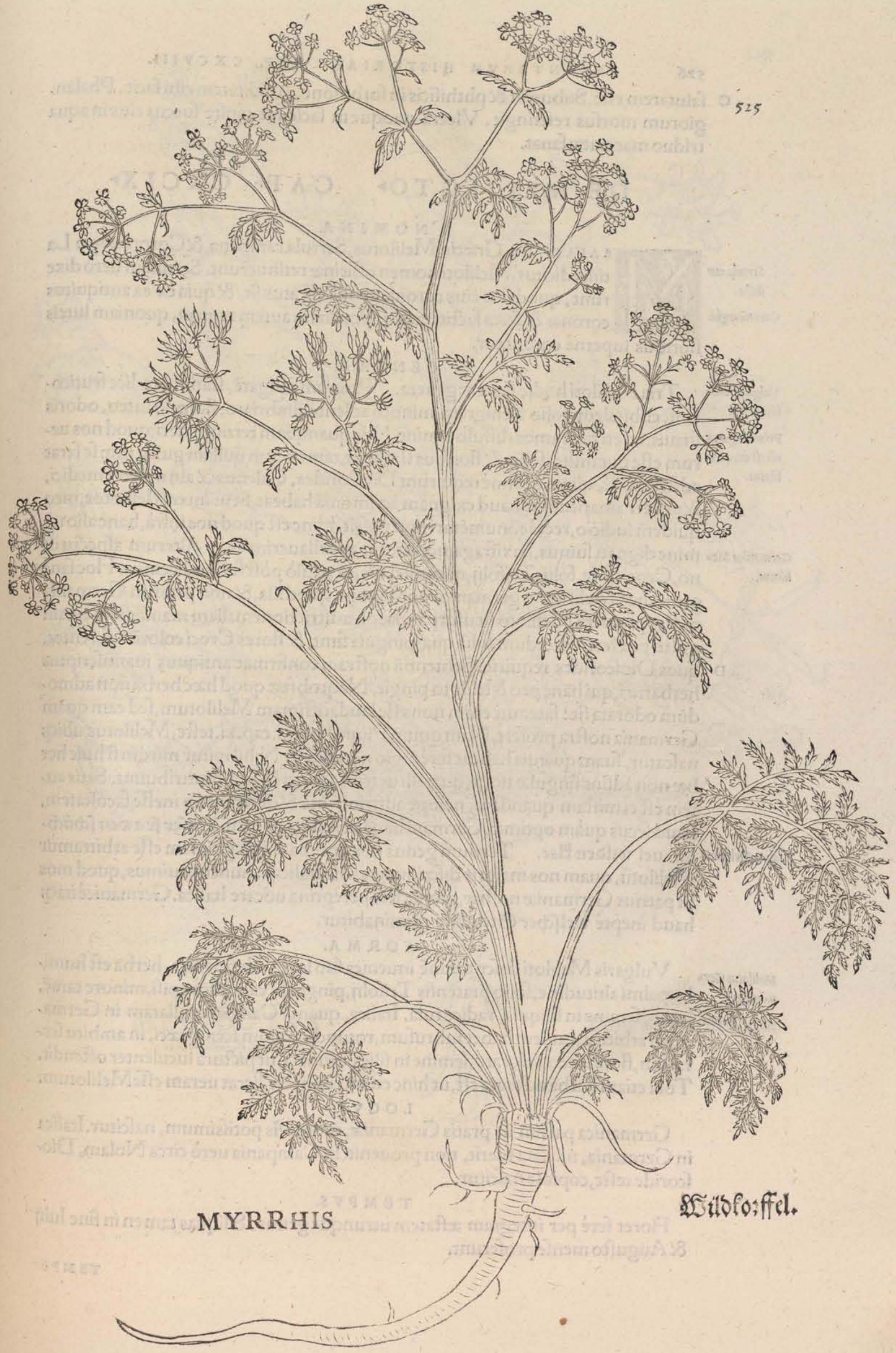

MYRRHIS

Wildkoͤrffel.

SCD Lyon 1

C salutarem esse. Subuenit & phthisicis in sorbitione. Auiditatem cibi facit. Phalangiorum morsus restringit. Vlcera quoque in facie aut capite succus eius in aqua triduo maceratæ sanat.

DE MELILOTO. CAP. CXCIX.

NOMINA.

Sertula cur dicta.

Corona regia.

ΜΕΛΙΛΩΤΟΣ Græcis, Melilotus, Sertula campana, & Corona regia Latinis dicitur. Meliloti nomen officinæ retinuerunt. Sertulam uerò dixerunt, quod flos eius coronamentis dicatus sit, & quia ex ea antiquitus coronæ & serta factitata sint. Coronam autem regiam, quoniam luteis floribus supernè coronetur.

GENERA.

Vulgaris Melilotus.

Primum genus nõ est uera Melilotus.

Tria Meliloti hodie faciunt genera. Primum uulgarẽ, statim à radice fruticosam, cubitalem, folio fœnigræci minuto ac lentè fimbriato, flosculo luteo, odoris suauis, tereti per ramos diffuso semine. Hoc quanquam tertio generi, quod nos uerum esse putamus, foliis & floribus simile sit, tamen cum nullam gustu præ se ferat adstrictionẽ, quam summè requirunt Dioscorides, Galenus & alij ueteres medici, & præter amaritudinẽ haud exiguam acrimoniã habeat, fit ut inter Melilotos, meo quidem iudicio, rectè cõnumerari non possit. Hinc est quod nos infrà, hanc alio nomine dignati sumus, Saxifragamq; luteam appellauerimus. Alterum aspectu cano, Croci flore, foliis Trifolij, minutissimis, ut paulò pòst fusius dicemus. Hoc sanè genus nos Melilotum germanicã uocauimus, quod illa, & non prior, in Germania nostra pro uera Meliloto sit usurpanda, ob adstrictionem illam manifestam quam gustu præfert. Accedunt folia quæ pinguia sunt, & flores Croci colorẽ referentes,

Germanica Melilotus.

D quos Dioscorides requirit. Sententiã nostram confirmat antiquus manuscriptus herbarius, qui hanc pro Meliloto pingit. Neq; obstat quod hæc herba non admodum odorata sit: fatemur enim non esse laudatissimam Melilotum, sed eam quam Germania nostra profert. Nam quum Plinio lib. xxi. cap. xi. teste, Melilotus ubiq; nascatur, suam quæuis habeat ferè regio necesse est. Nihil igitur mirum si huic herbæ non adsint singulæ notæ, quas illi ueteres Græci & Latini attribuunt. Satis autem est ei mistam quandam, nempe adstringentẽ & digerentem inesse facultatem, haud secus quàm optimæ. Germani hanc herbã nominant Vnser frawen schůchlin/uel wilden klee. Tertium genus nos optimam & legitimam esse arbitramur Melilotũ, quam nos maioris discriminis causa Italicam nuncupauimus, quod mos sit patrius Germaniæ nostræ, omnia ferè peregrina uocare Italica. Germanicè itaq; haud ineptè welscher Steinklee nominabitur.

Italica Melilotus

FORMA.

Melilotus Germanica.

Italica.

Vulgaris Meliloti descriptionẽ inuenies suo loco. Germanica, herba est humilis, palmi altitudine, folio pratensis Trifolij, pingui & cano, flore pisi, minore tamẽ, luteo, semine in siliquis, radice rufa. Italica, quam è Campania allatam in Germaniam arbitror, caulem habet subrufum, rotundũ, folium fœnigræci, in ambitu serratum, flore luteo, odorato, semine in siliqua lunata, ut pictura luculenter ostendit. Tota etiam herba odorata est, ut hinc etiam conijcere liceat ueram esse Melilotum.

LOCVS.

Germanica passim in pratis Germaniæ, montosis potissimum, nascitur. Italica in Germania, nisi fata fuerit, non prouenit. In Campania uerò circa Nolam, Dioscoride teste, copiosè nascitur.

TEMPVS.

Floret ferè per integram æstatem utrunque genus. Siliquas tamen in fine Iulij & Augusto mense proferunt.

TEMPE-

MELILOTVS
GERMANICA.

Vnser frawen schůchlin.

SCD Lyon 1

MELILOTVS
ITALICA.

Welſcher Steinklee.

SCD Lyon 1

TEMPERAMENTVM.

A Mixtæ eſt facultatis: habet enim quiddam adſtringens, ſed & diſcutit & maturat: copioſior enim in ea eſt ſubſtantia calida quàm frigida.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Melilotus adſtringendi facultatẽ obtinet. Mollit omnes inflammationes, præcipuè autem oculorũ, uteri, ſedis & teſtium in paſſo decocta & illita. Aliquando autẽ addito oui luteo aſſato, aut fœnigræci farina, aut lini ſemine, aut polline molario, aut capitulis Papaueris, aut Intybo. Recentes meliceridas per ſe cum aqua, & achoras cum creta Chia & uino aut galla illita ſanat. Stomachi dolorẽ cum uino cocta, & cruda cum antedictis leuat. Aurium etiam dolores crudæ expreſſus ſuccus, & cum paſſo inſtillatus ſedat. Capitis dolorem lenit, cum aceto & roſaceo inſperſa.

EX PLINIO.

Melilotos oculis medetur cum lacte, cut cum lini ſemine. Maxillarũ quoq; dolores lenit, & capitis cum roſaceo: item auriũ è paſſo, quæq; in manibus intumeſcunt uel erumpunt. Stomachi dolores in uino decocta, uel cruda tritaq;. Idem effectus eſt ad uuluas. Teſtes uerò & ſedem prociduam, quæq; ibi ſunt uitia, recens ex aqua decocta, uel ex paſſo. Adiecto roſaceo illinuntur ad carcinomata. Deferueſcit in uino dulci. Peculiariter & contra meliceridas efficax.

DE MANDRAGORA. CAP. CC.

NOMINA.

B MANDRAGORAS, ἀνθρωπόμορφος Græcis, ἀνθρωπόμορφος Pythagoræ, Latinis canina aut terreſtris mâlus, officinis Mandragora, Germanis Alraun dicitur. Qui Circæam uocarunt, nomen illi à Circe fecerunt, quoniam creditur radix eius ad amatoria conducere. Pythagoras haud dubiè ab humana forma, quam radix eius referre uidetur, Anthropomorphon appellauit. Hinc ſumpta occaſione, agyrtæ & impoſtores illi circũforanei radices humana effigie inſignitas circunferunt, quas Mandragoras eſſe teſtantur, cum tamen conſtet eas eſſe fictitias, & manu factas ex cannarum radicibus humana ſpecie ſculptis, poſtea plantatis. Naſcuntur autem ſubinde radiculæ paruæ, quæ repræſentant capillos, barbam, pectinis pilos, & ex terra eum acquirunt colorem, ut radices eſſe appareant. Sunt & alia multa quæ nebulones illi fabulantur ut pecuniam ab imperitis extorqueant, quæ cõmemorare in præſentia nihil attinet. Terreſtrem mâlum Romani dixerunt, quod mâla proferat, nec in altum ut reliquæ arbores ſurgat.

Circæa quare dicta Mandragora

Anthropomorphos cur nominata.

Agyrtarum commentum.

Terreſtris mâlus

GENERA.

Duo Dioſcoridi & Plinio Mandragoræ ſunt genera. Mas candida eſt, μῶλυ Græci uocant. Huius hic effigiẽ, citra tamen poma, quæ habere non potuimus, damus. Fœmina nigra, Græcis θριδακίας à ſimilitudine foliorum appellata. Theophraſtus tamen lib. vi. de hiſtoria plantarũ, cap. ij. tertium quoddam genus Mandragoræ conſtituere uidetur, cuius fructus ſit μέλας, καὶ ῥαγώδης, καὶ οἰνώδης τῷ χυμῷ, hoc eſt, niger, acinoſus, & ſapore uinoſus. Et niſi hoc genus à priorib. diuerſum eſſe ſtatuas, diſcrepare inter ſe non leuiter Theophraſtũ & Dioſcoridẽ neceſſe eſt fatearis. Nam Dioſcorides palàm aſſerit poma priorum duorũ generum uitellis ouorũ eſſe ſimili, & pallida: contrà Theophraſtus nigra, acinoſa, ut diximus, & ſapore uinoſa eſſe tradit. Accedit quod idem Theophraſtus eodẽ loco Mandragoræ caulem tribuat, perinde atque Plinius, quem Dioſcorides penitus aufert: ut hoc nomine neceſſe ſit hæc omnia ad tertium hoc genus Mandragoræ referre, quod nos tamen infrà inter Solani genera recenſebimus, ubi etiam eius picturam offendes.

Mas.

Fœmina.

Locus Theophraſti explicatu difficilis.

FORMA.

Fœmina anguſtiorib. & minoribus quàm Lactuca foliis eſt, grauiter odoratis & uiroſis,

Fœminæ.

530

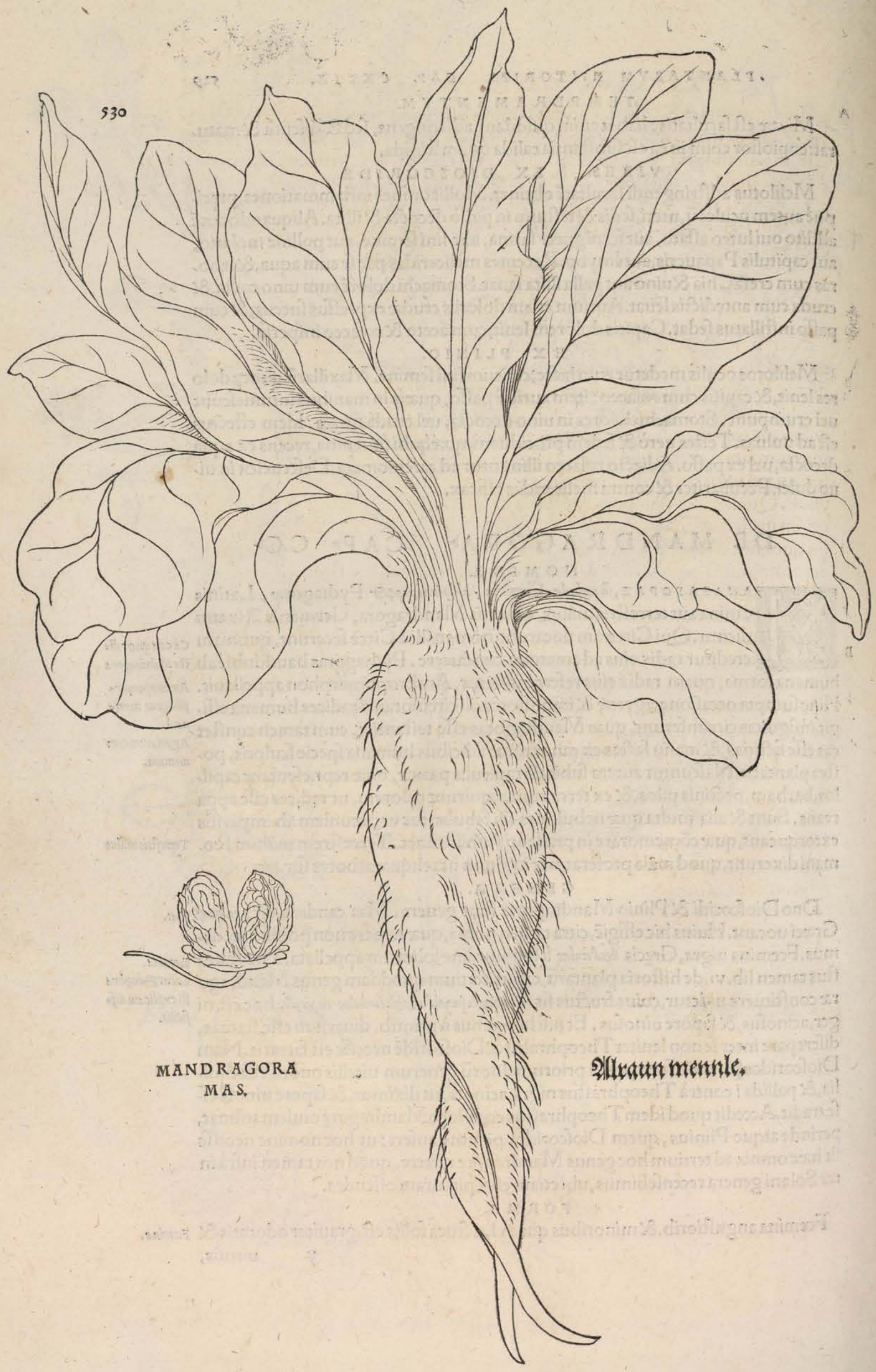

MANDRAGORA
MAS.

Alraun mennle.

SCD Lyon 1

A uirosis, per terram sparsis, iuxtaq; folia pomis uitellis oui similibus, pallidis, odoratis, in quibus semen quale pyri, radicibus magnis, binis ternisue, sibi inuicem implicitis, in superficie nigris, intus candidis & crassi corticis. Caulem uerò non fert. Maris folia sunt magna, candida, lata, læuia ut Betæ. Mâla duplo maiora quàm fœminæ, croci colore, cum aliqua grauitate odorata, quæ comedentes pastores quadantenus soporantur. Radix supradictæ similis, maior tamen candidiorq;. Orbata & hæc est caule.

LOCVS.

Prouenit in syluis & umbrosis locis. Nunc in hortis etiam plantatur.

TEMPERAMENTVM.

Mandragora uincentem habet facultatem refrigeratoriam, adeò ut tertij sit ordinis refrigerantium. Veruntamen nonnihil etiam caloris inest, & in pomis humiditatis. Radicis cortex non tantum refrigerat, sed & desiccat.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Succus colligitur è cortice recentis radicis tuso & prælis subiecto, quem insolatum cum iam cõcreuerit, in fictili uase reponere oportet. Colligitur itidem è pomis succus, ignauior tamen. Delibratur radicis cortex, & traiectus lino ad usum suspenditur. Quidam Mandragoræ radices in uino ad tertias decoquunt, & traiectũ per colum ius seruant, utentes cyathi unius mensura in peruigilijs, & doloribus, & in his quos sine doloris sensu secare aut urere uoluerint. Potus obolorum duorũ ponderе cum mulsa aqua Mandragoræ liquor, pituitam, nigramq; bilem ueratri modo purgat. Verum maiore copia potus uitam adimit. Miscet medicamentis ocularibus, & ijs quæ dolores finiunt, pessis quoq; emollientibus. Per se semioboli pondere appositus, menses & fœtus trahit. Sedi pro balano subditus somnũ facit. Ra-
B dix ebur emollire fertur, si senis horis cum eo decocta sit, & in quam uoluerit aliquis formam fingi & formari facilem reddere. Folia recentia, oculorũ & quas ulcera exci tarunt inflammationibus cum polenta illita prosunt. Discutiunt eadem omnẽ duritiem, abscessus, strumas, tuberculaq;, quinq; aut sex diebus leniter cõfricata. Stigmata sine ulceratione delent. Folia condîta sale seruantur in eosdem usus. Radix autẽ trita ex aceto ignibus sacris, & serpentium ictibus ex melle aut oleo medetur. Strumas atque tubercula ex aqua disijcit. Articulorũ dolores cum polenta sedat. Conficitur citra coctionẽ uinũ è cortice radicis. Ternæ minæ in uini dulcis metretã conijciuntur. Dantur ex eo terni cyathi, ijs qui secari, aut uri debent, ut antè dictum est. Siquidẽ nullo tunc afficiuntur dolore, eò quod somno quodam pressi torpescant. Mâla olfactu, & comesta soporem afferunt. Potest idem & eorũ succus. Nimius tamen eorundem usus obmutescere facit. Semen mâlorum potum uterum purgat, appositumq; cum sulphure ignem non experto rubra fœminarum profluuia sistit. Colligitur ex radice liquor, ea scarificata multifariam, & eo quod erumpit, in cauum uas recepto. Est autem liquor succo efficacior. Sed non ferunt omnibus locis liquorem radices, idq; experientia ostendit.

EX GALENO.

Soporem conciliandi uim habent Mandragoræ poma. Radicis cortex ualentissimus est, reliquum quod intus est imbecillum existit.

EX PLINIO.

Succus fit & è mâlis & è caule, decisо cacumine, & radice punctis aperta aut decocta. utilis hæc uel furculo. Concisa quoque in orbiculos seruatur in uino. Succus non ubiq; inuenitur, sed ubi potest, circa uindemias quæritur. Odor grauis eius, sed radicis & mâli grauior. Mâla matura in sole siccantur. Succus ex ijs sole densatur: item radicis tusæ, uel in uino nigro ad tertias decoctę. Folia seruantur in murijs efficacius, aliàs recentium succus pestis est; sic quoque uires noxiæ. Grauedinem

C afferunt etiam olfactu, quanquã mala in alijs terris mandantur, nimio tamẽ odore obmutescunt ignari. Potu quidem largiore etiam moriuntur. Vis somnifica pro uiribus bibentium. Media potio cyathi unius. Bibitur & contra serpentes, & ante sectiones punctionesq́, ne sentiantur. Ob hæc satis est aliquibus somnũ odore quæsisse. Bibitur & pro Elleboro duobus obolis in mulso. Ad strumas radix Mandragoræ ex aqua bibit̃. Articulis prosunt folia cum polenta, uel radix recens tusa cum cucumere syluestri, uel decocta in aqua. Cum cerato apostemata & ulcera tetra, folia Mandragoræ recentia sanant. Radix uulnera cum melle aut oleo.

DE MALIS INSANIS. CAP. CCI.

NOMINA.

VAE mãla insana hodie appellantur, & à Neapolitanis Melanzana, ab alijs amoris poma, à Germanis uerò Melantzan/num ueteribus cognita fuerint asseuerare non ausim. Non latet tamen Hermolaum in Corollario suo in ea esse sententia, ut putet esse tertiã Mandragorę speciem, quam Morion uocant. Quam tamen sententiam cur non probem, facit inprimis Theophrastus, qui lib. vi. de historia stirpium cap. ij. eius fructum esse nigrum, acinosumq́ scribit, qualia mala insana non sunt. Dein quod Morij fructus letalis sit, mala uerò insana minimè, ut paulò pòst dicemus. Mala autem insana dicta sunt, nõ quod letalia sint, sed quod difficulter concoquantur. Amoris autem poma, quod propter elegantiam & pulchritudinem digna sint quæ amentur.

Mãla insana non sunt tertia Mandragoræ species.

Mãla insana cur dicta.

Amoris poma quare uocata.

GENERA.

Duo sunt malorum insanorum genera. Aliqua enim purpurea ferè tota, aliquæ
D uerò lutea, aut candorem aliquem præ se ferentia. Primi generis poma germanicè braun Melantzan/alterius autem, geel Melantzan uocantur.

FORMA.

Mala insana in frutice nascuntur, qui Personatiam propémodum caule & folijs refert. Differunt autem huius folia à Personatiæ, quod longiora, magisq́ laciniata sint. Flores habet purpureos, speciosos, sex folijs è calatho stellatim radiatis, fructus oblongi mali forma & magnitudine, in quibus semen siliquastro non dissimile. Radicem multis capillatam fibris luteamq́.

LOCVS.

In hortis apud nos seruntur, sed frequenter in fictilibus & pensilibus fenestrarũ hortis. Et eodem cultu quo cucumeres & melones gaudent.

TEMPVS.

Floret Augusto & Septembre mensibus, ac subinde fructum profert.

TEMPERAMENTVM.

In his malis hauddubiè ut in cucumere esculento, aut fungo, frigida & humida temperies superat.

VIRES.

Nullum, quod sciam, in medicina usum habent. Eduntur autem à nonnullis ex oleo, sale & pipere fungorũ modo cocta. Alij ubi paululum inferbuerunt igni, in orbiculos uel taleolas digerunt, & in acetarijs ex oleo, uel pipere & aceto comedunt. Salgamarij in muria acida seruant, cibo per hyemem & uer ori grato, sed tamen qui ægrius concoquatur. Quid multa: delicatorum & omnia degustare uolentium cibus est malum insanum. Quare qui sanitatis studio aliquo tenentur, ij statim nomine ipso territi, usum illorum euitabunt.

DE NYM-

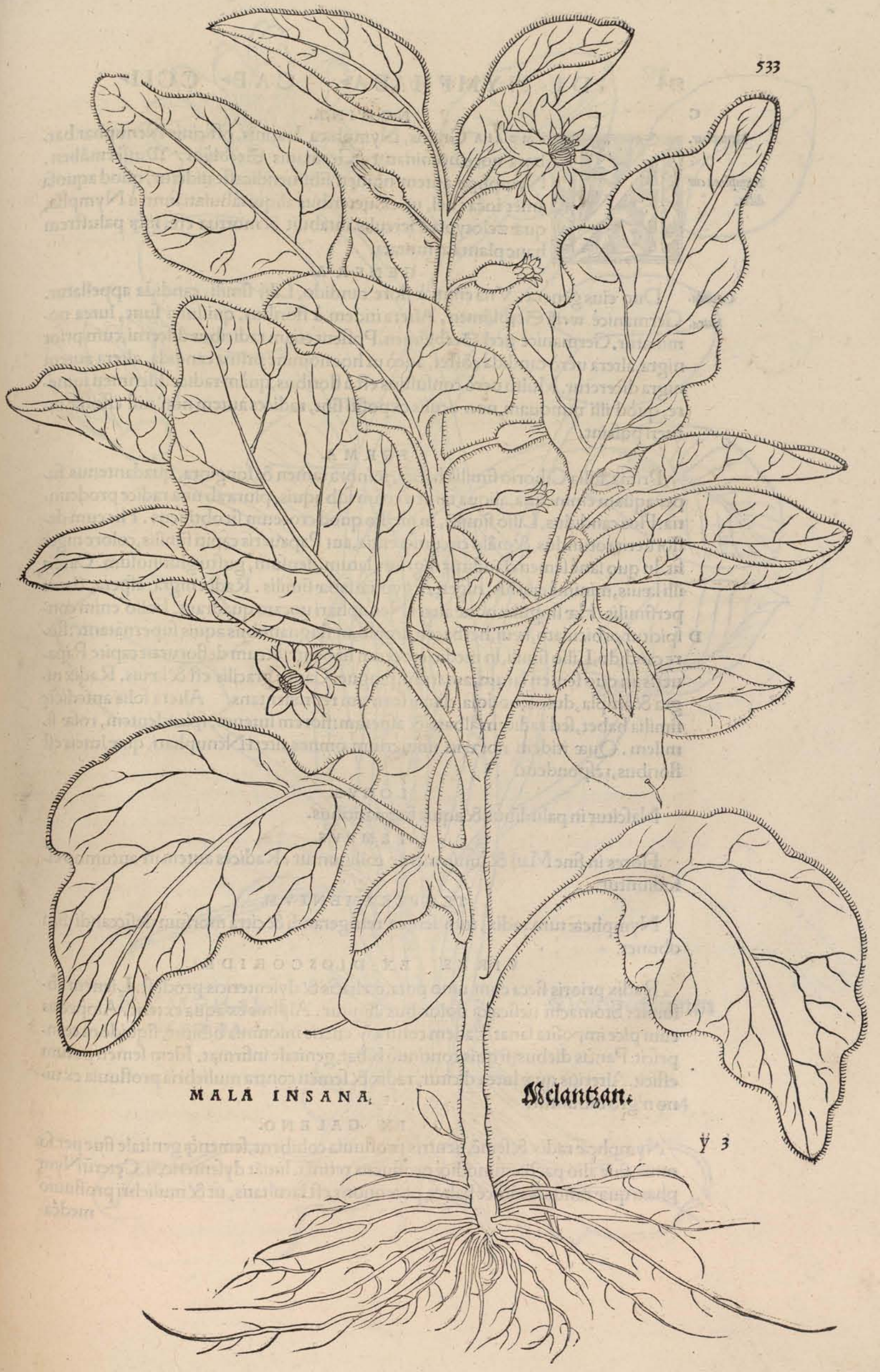

MALA INSANA. Melantzan.

SCD Lyon 1

C

NOMINA.

Nenuphar.

ΝΥΜΦΑΙΑ Græcis, Nymphæa Latinis, officinis Nenuphar barbara uoce nominatur. Germanis Seeblům / Waſſermåhen.

Nymphæa cur dicta.

Nymphęæ autem nomen ſibi uendicaſſe uidetur, quod aquoſa amet loca: uel, ut ex ueteribus aliqui fabulati ſunt, à Nympha, quæ zelotypia Herculis intabuit & mortua eſt, inq; paluſtrem hanc plantam mutata.

GENERA.

Candida. Lutea.

Duo eius genera. Vna enim à flore candido, Lilij ſimili, candida appellatur. Germanicè weiß Seeblůmen. Altera itidem à floribus, qui lutei ſunt, lutea nominatur. Germanicè geel Seeblůmen. Poſſent etiam radicibus diſcerni, cum prior nigra, altera uerò candida cõſtet, adeò ut hoc nomine prima candida, altera autem nigra diceretur. Multò uerò conſultius eſt à floribus, quàm radice diſcrimen ſumere, quòd illi nunquam non oculis expoſiti ſint, radices autem non niſi effoſſæ intueri poſsint.

FORMA.

Prima, folia Ciborio ſimilia habet, minora tamen & longiora, quadantenus ſuper aquam eminentia, aliqua tamen etiam ſub aquis, plura ab una radice prodeuntia. Flos candidus, Lilio ſimilis, in medio quod croceum ſit obtinens. Hic cum defloruerit rotundus, & mâlo circunferentia, aut Papaueris capiti ſimilis, colore niger fit. In quo ſanè ſemen clauditur nigrum, latum, denſum, guſtu glutinoſum. Caulis illi læuis, minimè craſſus, niger, Ægyptiæ fabæ ſimilis. Radix nigra, aſpera, clauæ perſimilis. Hæ ſingulæ notæ alteri Nenuphari uocato quadrant. Folio enim con-
D ſpicitur orbiculato, læui, herbaceo, amplo, in ſtagnantibus aquis ſupernatante: flore candido, Lilio ſimili, in medio croceum habente, & cum defloruerit capite Papaueris, in quo ſemen latum, amarum, pingue. Caulis gracilis eſt & læuis. Radix nigra & ampla, dulcis, nodoſa, clauæ formam repræſentans. Altera folia antedictę ſimilia habet, ſed radicem albam & aſperam: florem luteum, ſplendentem, roſæ ſimilem. Quæ itidem notæ in uniuerſum omnes alteri Nenuphari, quæ luteis eſt floribus, reſpondent.

LOCVS.

Naſcitur in paludibus & aquis ſtagnantibus.

TEMPVS.

Flores in fine Maij & Iunio menſe colliguntur. Radices autem in autumno effodiuntur.

TEMPERAMENTVM.

Nympheæ tum radix, tum ſemen refrigerandi & citra morſum deſiccandi uim obtinet.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Radix prioris ſicca cum uino pota, cœliacis & dyſentericis prodeſt. Lienem abſumit. Stomachi ueſicæq; doloribus illinitur. Alphos ex aqua exterit. Alopecias cum pice impoſita ſanat. Eadem contra Veneris inſomnia bibitur, ſiquidẽ ea compeſcit. Paucis diebus, ſi quis continuò bibat, genitale infirmat. Idem ſemen potum efficit. Alterius quæ lutea dicitur, radix & ſemen contra muliebria profluuia ex uino nigro bibuntur.

EX GALENO.

Nymphęæ radix & ſemẽ, uentris profluuia cohibent, ſemenq; genitale ſiue per ſomnia, ſiue alio pacto immodicè profluens retinẽt. Iuuãt dyſentericos. Cęterũ Nymphæa quæ candidã radicẽ habet, potentioris eſt facultatis, ut & muliebri profluuio medea-

NYMPHAEA
CANDIDA.

Weiß Seeblümen

SCD Lyon 1

536

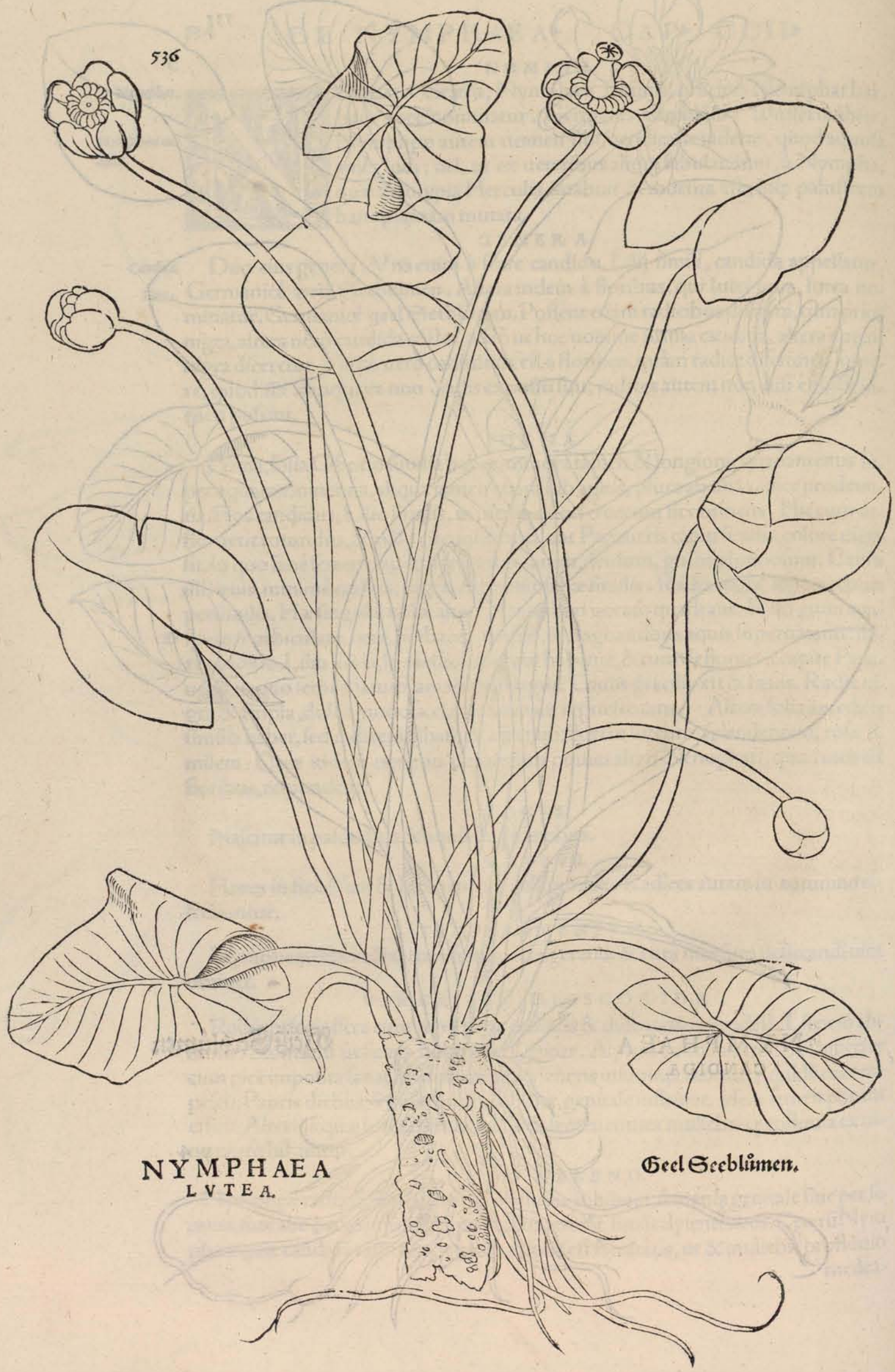

NYMPHAEA
LVTEA.

Geel Seeblümen.

SCD Lyon 1

A medeatur. Verum & hæc, & ea quoque quæ atram habet radicem, ex uino nigro auſtero bibitur. Porrò nonnullam etiam abſtergendi uim obtinent, ita ut alphos & alopecias ſanent. Ad alphos uerò macerantur aqua, ad alopecias pice liquida. Sed ad hæc aptior eſt ea cuius radix nigra eſt, ſicut ad alia, cuius alba.

EX THEOPHRASTO.

Nymphæa trita plagæ impoſita ſanguinem ſiſtere traditur. Vtilis & ad difficultates inteſtinorum pota.

EX PLINIO.

Venerem in totum adimit Nymphęa, ſemel in quadraginta dies pota. Inſomnia quoque Veneris à ieiuno pota, & in cibo ſumpta. Illita quoque radix genitalibus, inhibet nõ ſolum Venerem, ſed effluentiam genituræ: ob id corpus alere, uocemq; dicitur. Semen cum uino potum dyſentericis auxilio eſt. Teneſmo radix eiuſdem ex uino bibitur. In uino quoque pota lienem conſumit. Dolores ueſicæ ſedat ex uino. Manantia ſanat ulcera. Maculas omnes emendat. Trita plagis imponitur. Vlceribus, priuatim ijs quæ calceamento facta ſunt, prodeſt arida infricata.

DE NAPY. CAP. CCIII.

NOMINA.

NAPY, ἄπυ σίναπι græcè, Sinapis & Sinapi latinè uocatur. Officinæ nomen retinuerunt. Perperã tamen faciunt, quod altero genere pro Eruca, quam ſuo loco depinximus, utunt. Germanicè Zam oder Gartenſenff nominatur. Sinapis autem nomen è Græcia uenit in Latiũ, cenſetq; dictum Athenæus lib. ix. Dypnoſoph. Sinapi, ὅτι σίνεται τὸς ὤπας ἐν τῇ ὀδμῇ, hoc eſt, quod olfactum luminibus officiat. Pleraq; Græcia Napy nominat quaſi Naphy, ut idem eo
B dem in loco interpretatur, quoniam non ſine natura ſit, ſed acri & proinde incommoda donetur. Alij Napy per priuationem uidelicet νάπυ, quaſi immitè dici uolunt, quoniam acrimoniæ uehementis particeps ſit.

Officinarum error.

Sinapis unde dicta.

Napy cur uocatum.

GENERA.

Sinapis duo inueniuntur genera, foliis, floribus & ſemine diſtantia. Primum ſiquidem genus rapitiam frondem exprimit, floremq; luteum obtinet, ac ſemen album profert. Nos à floribus luteis germanicè geelen Gartenſenff nominauimus. Alterum in Erucæ folium laciniatur, floreq; albicante, & ſemine ueſco pulloq; conſtat. Nos genus hoc ab albicantibus floribus weiſſen Gartenſenff appellauimus, ut eſſet huius aliqua ab Erucæ nomenclatura diuerſitas, quam Germani ſimpliciter weiſſen Senff uocant.

FORMA.

Primum caulem habet hirſutum, longum, ramoſum, folia rapi, minora tamẽ & aſperiora, flores luteos, ſiliquas rotundas ac hirſutas, plenas ſemine candicante. Alterum genus itidem hirſuto caule præditum eſt, minore tamen, foliis Erucæ, maioribus tamen ac latioribus, laciniatis, floribus albicantibus, crucisq; effigiem referentibus, ſiliquis teretibus & oblongis, ſemine pullo rufeſcentéue refertis.

LOCVS.

Vtrunq; in hortis ſatum prouenit. Et quamuis nullo cultu plerunq; germinet, terram tamen aratam & congeſtitiam magis amat.

TEMPVS.

Floret utrunq; Iunio ac Iulio menſibus, eodemq; tempore ſemen in ſiliquis ſuis profert.

TEMPERAMENTVM.

Sinapi calefacit & deſiccat quarto ordine.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Calfaciendi, extenuãdi & extrahendi uim habet. Cõmanducatũ capitis pituitã elicit.

SINAPI PRI
MVM GENVS.

Geeler gartenſenff.

SINAPIS ALTE
RVM GENVS.

Weiß Gartensenff.

SCD Lyon 1

C cit. Succus eius hydromeliti mixtus contra tonſillarum præduros tumores, ac ueterem calloſamq; arteriæ ſcabritiē conuenienter gargarizatur. Tritum naribus admotum, ſternutamenta ciet. Comitialibus quoq; auxiliatur. Fœminas uuluæ ſtrangulatu oppreſſas excitat. Lethargicis, deraſo capite, illinitur. Ficis ammiſtum & impoſitum donec rubeſcat locus, ad coxendicum cruciatus, lienes, & omnis generis diuturnos dolores confert, cum permutandæ paſsionis cauſa ex alto in cutis ſuperficiem aliquid trahere uoluerimus. Alopecijs illitum medetur. Faciem purgat. Sugillata cum melle, aut adipe, aut cerato delet. Ex aceto contra lepras, & feras impetigines perungitur. Aridum contra febrium circuitus bibitur, aut potui polentæ modo inſperſum. Extrahentibus emplaſtris, ſcabiemq; extenuantibus utiliter ammiſcetur. Grauitati aurium & ſonitui, tritum cum fico impoſitum prodeſt. Succus ad hebetudines oculorum & palpebrarum ſcabritiem illinitur. Exprimitur autem ex uiridi adhuc ſemine ſuccus, & in ſole ſiccatur.

EX PLINIO.

Sinapi Pythagoras principatum habere ex his, quorum ſublime uis feratur, iudicauit: quoniam non aliud magis in nares & cerebrum penetret. Ad ſerpentiū ictus & ſcorpionum tritum cum aceto illinitur. Fungorum uenena diſcutit. Contra pituitam tenetur in ore donec liqueſcat, aut gargarizatur cum aqua mulſa. Ad dentium dolorem manditur. Ad uuam gargarizatur cum aceto & melle. Stomacho utiliſsimū contra omnia uitia, pulmonibusq;. Excreationes faciles facit in cibo ſumptum. Datur & ſuſpirioſis. Item comitialibus tepidum cum ſucco cucumerū. Senſus atque ſternutamenta capitis purgat, aluum mollit, menſtrua & urinam ciet. Et hydropicis imponitur. Cum fico & cumino tuſum ternis partibus comitiali morbo. Et uuluarum conuerſionē ſuffitum excitat odore aceto mixto. Item lethargi-
D cos: & ſi uehementior ſomnus lethargicos premat, cruribus aut etiam capiti illinitur cum fico & aceto. Veteres dolores thoracis, lumborum, coxendicū, humerorum, & in quacunque parte corporis ex alto uitia extrahenda ſunt, illitum cauſtica ui emendat puſtulas faciendo. At in magna duritia ſine fico impoſitum: uel ſi uehementior urigo timeatur, per duplices pannos. Vtuntur ad alopecias cum rubrica, pſoras, lepras, phthiriaſes, tetanicos, opiſthotonicos. Inungunt quoq; ſcabras genas aut caligantes oculos cū melle. Succusq; tribus modis exprimitur in fictili, caleſcitq; in eo in ſole modicè. Exit & è cauliculo ſuccus lacteus, qui ita cum induruit, dentiū dolori medetur. Semen ac radix cum immaduere muſto, conteruntur, manusq; plenæ menſura ſorbentur ad firmandas fauces, ſtomachum, oculos, caput, ſenſusq; omnes. Mulierū etiam laſsitudines, ſaluberrimo medicinæ genere. Calculos quoque diſcutit, potum ex aceto. Illinitur & liuoribus ſugillatisq; cum melle & adipe anſerino, aut cera Cypria. Fit & oleum ex ſemine madefacto in oleo expreſſoq;, quo utuntur ad neruorum rigores, lumborumq; & coxendicum perfrictiones.

EX SYMEONE SETHI.

Sinapi uim habet diſſoluendi & diſcutiendi humiditates quæ in capite & ſtomacho ſunt. Confert etiā lienis affectib. à humiditate & flatu procreatis. Item quartanis morbis, qui ex aduſta pituita contracti ſunt: ad hæc & podagris à pituita factis. Officit uerò uiſui, & calido capiti, ac iecori. Adiuuat concoctionē & diſtributionē ciborum craſſarū partium. Minuit quæ in uentriculo ſunt humiditates. Illitum lepris, eas in melius mutat. Linguas etiam humiditate grauatas ſiccat. Si cum melle ſumatur, tuſſes reſoluit. Cum caricis uerò iſchiadicis illitum, & lienoſis utile eſt: trahit enim quæ intus ſunt ad corporis ſuperficiem. Suffitum uerò & incenſum, ſerpentes fugat.

DE NE-

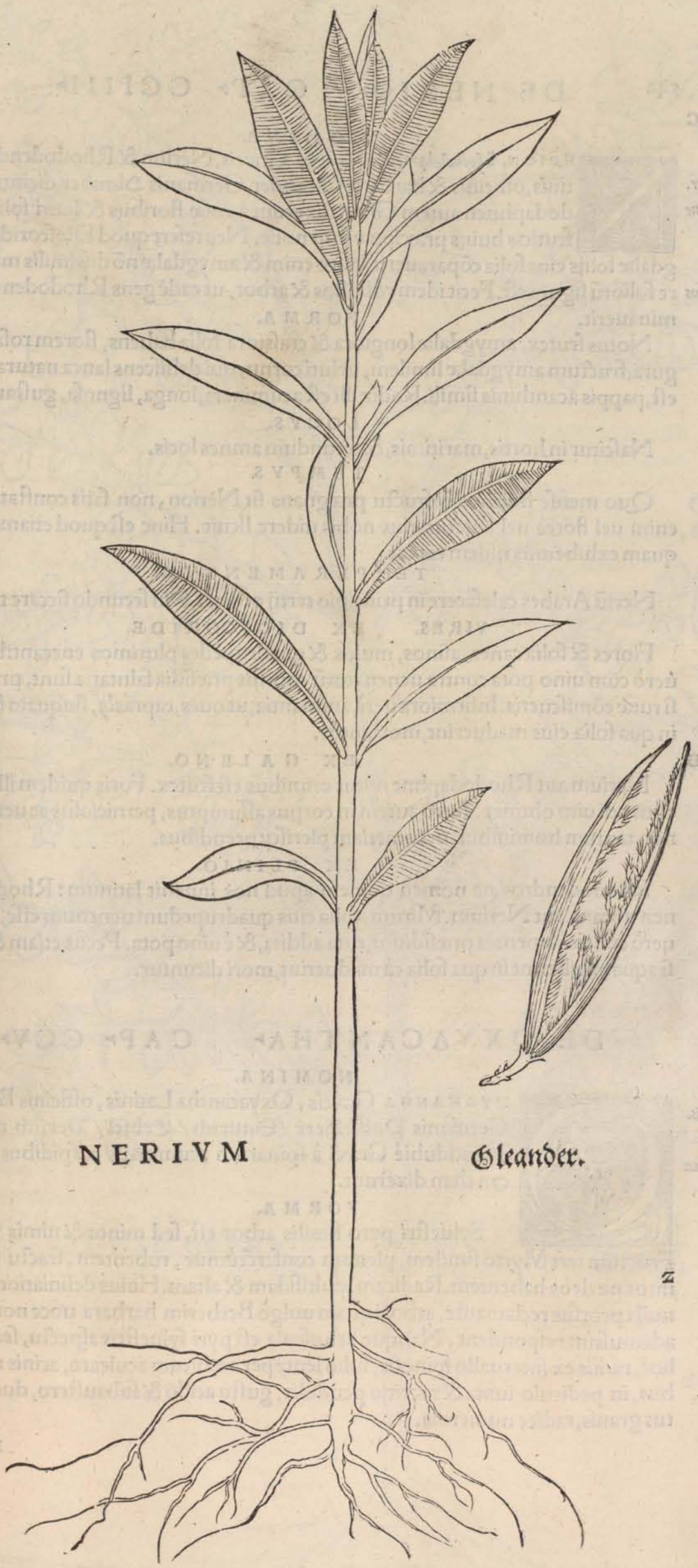

NERIVM Gleander.

C

NOMINA.

Oleander.

Rhododaphne cur dicta.

NHPION, ἡ ῥοδόδαφνη, ἡ ῥοδόδενδρον Græcis, Nerion & Rhododendron Latinis, officinis & barbaris Oleander, Germanis Olander dicitur. Rhododaphnen autem Græci dixerunt à roſæ floribus & lauri foliis, quæ fruticis huius præcipuæ ſunt notæ. Nec refert quod Dioſcorides amygdalæ foliis eius folia cõparauerit, lauro enim & amygdalæ nõ diſſimilis magnopere foliorũ figura eſt. Fecit idem roſæ flos & arbor, ut eadẽ gens Rhododendrũ nominauerit.

Rhododendros quare.

FORMA.

Notus frutex, amygdalæ longiora & craſsiora folia habens, florem roſarum figura, fructum amygdalæ ſimilem, ueluti cornu, qui dehiſcens lanea natura plenus eſt, pappis acanthinis ſimili. Radix illi eſt acuminata, longa, lignoſa, guſtanti ſalſa.

LOCVS.

Naſcitur in hortis, maritimis, & ſecundum amnes locis.

TEMPVS.

Quo menſe floribus & fructu prægnans ſit Nerion, non ſatis conſtat: neque enim uel flores uel fructus eius nobis uidere licuit. Hinc eſt quod etiam pictura quam exhibemus ijſdem careat.

TEMPERAMENTVM.

Neriũ Arabes calefacere in principio tertij ordinis, & in ſecundo ſiccare tradunt.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Flores & folia canes, aſinos, mulos & quadrupedes plurimos enecant: hominũ uerò cum uino pota contra uenenatorũ morſus præſidia ſalutaria ſunt, præſertim ſi rutæ cõmiſcueris. Infirmiora uerò animantia, ut oues, capraſq́, ſi aquam biberint in qua folia eius maduerint, moriuntur.

D

EX GALENO.

Nerium aut Rhododaphne nòtus omnibus eſt frutex. Foris quidem illitus diſcutiendi uim obtinet. Intrò autem in corpus aſſumptus, pernicioſus ac uenenoſus non tantum hominibus, uerumetiam pleriſq́ pecudibus.

EX PLINIO.

Rhododendros ne nomen quidem apud nos inuenit latinum: Rhododaphnen uocant, aut Nerium. Mirum, folia eius quadrupedum uenenum eſſe, homini uerò contra ſerpentes præſidium, ruta addita, & è uino pota. Pecus etiam & capræ ſi aquam biberint in qua folia ea maduerint, mori dicuntur.

DE OXYACANTHA▸ CAP▸ CCV▸

NOMINA.

Berberis.

Oxyacantha unde dicta.

OΞYAKANΘA Græcis, Oxyacantha Latinis, officinis Berberis, Germanis Paiſſelbeer / Saurich / Erbſel / Perſich uocatur. Hauddubiè Græci à ſpinarum acuminatis cuſpidibus Oxyacan than dixerunt.

FORMA.

Sylueſtri pyro ſimilis arbor eſt, ſed minor & nimis ſpinoſa. Fructum fert Myrto ſimilem, plenum conferctúmue, rubentem, fractu facilem, intus nucleos habentem. Radicem multifidam & altam. Huius deliniationis notę, nulla prorſus reclamante, arbori quam uulgò Berberim barbara uoce nominant, adàmuſsim reſpondent. Nanque arbuſcula eſt pyri ſylueſtris aſpectu, ſed humilior, ramis ex interuallo ſpinoſis, folio lentè per ambitum aculeato, acinis rubentibus, in pediculo iuxta & racemo pendulis, guſtu acido & ſubauſtero, duobus intus granis, radice numeroſa.

LOCVS.

SCD Lyon 1

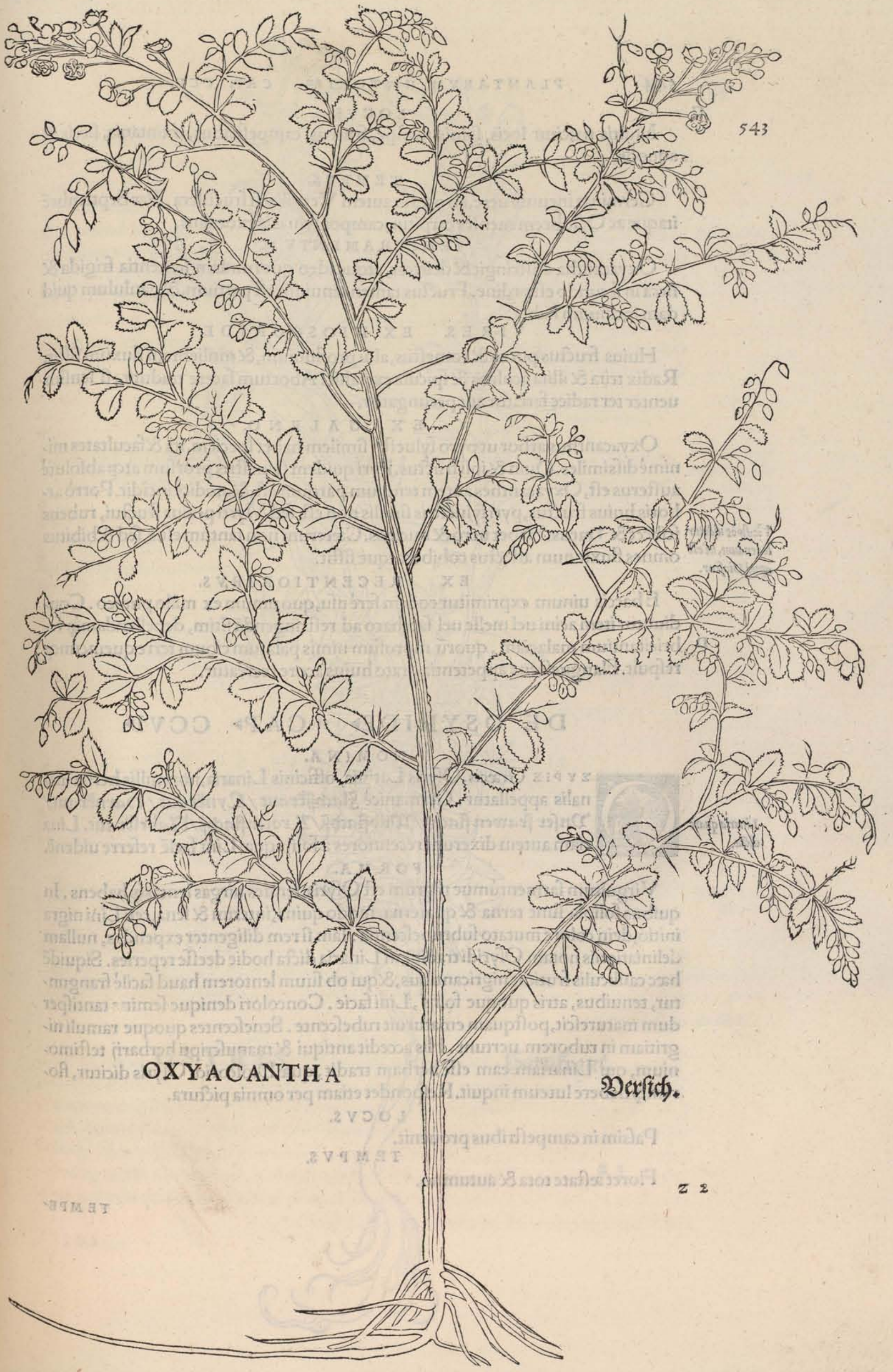

OXYACANTHA Verſich.

SCD Lyon 1

C LOCVS.

Multis naſcitur locis, ſyluis nempe, frutetis, campeſtribus, montanis, ſiccis & aquoſis.

TEMPVS.

Germinat ineunte uere, ab occaſu autem Vergiliarũ fructifera. Per Septembrẽ itaque ac Octobrem menſes carpitur, campos ſyluasq́ exornans.

TEMPERAMENTVM.

Oxyacantha adſtringit & deſiccat, atqueadeo quorundam ſententia frigida & ſicca in ſecundo eſt ordine. Fructus tamen tenuium eſt partium, & paululum quid dam inciſiuum habet.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Huius fructus potus & comeſtus, alui profluuium, & muliebrem fluxum ſiſtit. Radix trita & illita aculeos & ſpicula extrahit. Abortum facere tradunt, ſi ſenſim uenter ter radice feriatur aut perungatur.

EX GALENO.

Oxyacanthus arbor ut pyro ſylueſtri ſimilem habet ſpeciem, ita & facultates minimè diſsimiles. Quin & ipſi fructus. Pyri quidem ſylueſtris prorſum atq́ abſolutè auſterus eſt, Oxyacanthes autem tenuium partium eſt, & modicè incîdit. Porrò arboris huius fructus, pyri ſylueſtris ſimilis non eſt, ſed Myrti potius fructui, rubens ſcilicet & † rarus. Habet uerò & nucleos. Cæterum non tantum eſus, ſed & bibitus omnes fluxionum affectus cohibet atque ſiſtit.

† ἀραιὸς uidetur legendum, ut eſt apud Dioſcor.

EX RECENTIORIBVS.

E baccis uinum exprimitur eodem ferè uſu, quo uinum ex mâlo punico. Condiuntur item acini uel melle uel ſaccharo ad reſtringendã ſitim, depellendamq́ febricitantium malaciam, quorũ D moroſum nimis palatum cibum ferre quemcunq́ reſpuit. Elangueſcens appetentia grato huius acore recreatur.

DE OSYRIDE. CAP. CCVI.

NOMINA.

ΣΥΡΙΣ Græcis, Oſyris Latinis, officinis Linaria, nonnullis herba urinalis appellatur. Germanicè Flachßkraut / Lynkraut / Harnkraut / Vnſer frawen flachß / Wildflachß / Krotenflachß / Nabelkraut. Linariam autem dixerunt recentiores à foliis quæ Lini faciẽ referre uidentur.

Linaria quare dicta.

FORMA.

Virgultum ſarmentúmue nigrum eſt Oſyris, tenues uirgas lentasq́ habens. In quibus foliola ſunt terna & quaterna, modo quina, interim & ſena, ceu Lini nigra initio, dein colore mutato ſubrubeſcentia. Iam ſi rem diligenter expendas, nullam deliniationis notam Oſyridi traditã, in Linaria dicta hodie deeſſe reperies. Siquidẽ hæc cauliculis fruticat nigricantibus, & qui ob ſuum lentorem haud facilè frangun-tur, tenuibus, atris quoque foliis, Lini facie. Concolori denique ſemine tantiſper dum matureſcit, poſtquam ematuruit rubeſcente. Seneſcentes quoque ramuli nigritiam in ruborem uertunt. His accedit antiqui & manuſcripti herbarij teſtimonium, qui Linariam eam eſſe herbam tradit, quæ Dioſcoridi Oſyris dicitur, floremq́ habere luteum inquit. Reſpondet etiam per omnia pictura.

LOCVS.

Paſsim in campeſtribus prouenit.

TEMPVS.

Floret æſtate tota & autumno.

TEMPE-

OSYRIS Harnkraut.

SCD Lyon 1

C

TEMPERAMENTVM.

Osyridi amara inest qualitas, & obstructiones aperiendi, adeoq́ ut calida sit necesse est. Amara nanq́, Galeno lib. iiij. cap. x. de simpl. medicament. facult. teste, qualitate prædita, omnia calida sunt. Sic etiam eodem autore lib. v. cap. xi. eiusdem tractationis, singula quæ poros & meatus expurgant, ab infarctuq́ liberant medicamenta, calida sunt & tenuiũ partium. Vehementer itaque errant, qui Linariam frigidam & humidam esse asserunt. Et certè præter ea quæ iam dicta sunt, uel hoc uno argumento erroneam illorum sententiam confutare omnium maximè licebit. Cum etenim Linariæ urinam mouendi facultatem inesse scribant uulgares etiam herbarij, colligitur illam non esse frigidam & humidam, quandò Galeno libro iam citato cap. xij. attestante, omnia quæ urinam ducunt ex acrium atque adeò calidorũ & siccorum sint genere.

Linaria non est frigida.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Huius decoctum potum morbo regio affectos iuuat.

EX GALENO.

Osyridi, ex qua medicamenta ad exterendam leuigandamq́ cutem, Græci κορήματα uocant, fieri solent, amara inest qualitas, & obstructiones expediendi facultas. quare & in iecinore consistentes obstructiones adiuuat.

κορήματα enim nõ solum scopas, ut quidam arbitratur, uerumetiam κόσμητρα, Suida & Phauorino testibus, hoc est comptoria & uenustantia faciẽ medicamẽta græci dixerũt: è quorum sanè numero Osyris est, quæ cũ amara sit, extergere etiã quæ sunt in corpore, facie potissimũ, maculas potest. Hinc recte Plinius ex eius folijs mulieribus, utpote quæ plus alijs comere & uenustare faciem solent, smegmata fieri tradit.

EX AETIO.

Osyris est herba subfruticosa, tenuibus uirgulis, fractioni renitentibus, folijs Lino similibus, nigris primo, postea subrubescentibus, gustu amaris, unde regio morbo conferunt.

EX PLINIO.

Smegmata mulieribus ex Osyridis folijs faciunt. Radicum decoctũ potum, sanat arquatos. Eædem priusquã maturescit semen concisæ, & sole siccatæ, aluum sistunt. Post maturitatẽ uerò collectæ, & in sorbitione decoctæ, rheumatismis uentris medentur, & per se tritæ ex aqua cœlesti bibuntur.

DE OCIMO. CAP. CCVII.

NOMINA.

OKIMON Græcis, Ocimum Latinis, recentioribus Græcis βασιλικόν, id est, regium appellatur, quod nomen apud omnes nostræ ætatis herbarios & officinas usurpatur. Sunt tamen quibus Ocimum gariophyllatũ nominetur. Germanicè Basilien/uel Basilgram dicitur. Ocimum autem quibusdã à nascendi celeritate dictum est, siquidem à satu tertio statim die emicat. Quod uerius Ocymo uidetur conuenire, quod pabuli & farraginis quoddam genus est, sic nominatũ ab ὠκὺς græca dictione, quæ citò significat. Proinde sunt qui significantius per z scribendũ ducant Ozimum, ab ὄζω, quod redolere denotat, quoniam herba tota suauissimũ spiret odorem. Ab eodem odore, quod basilica & regia domu dignum sit, Basilicum hodie nuncupatur.

Ozimum cur dictum.

Basilicum.

GENERA.

Sunt qui duo Ocimi cõminiscantur genera: unum latiora folia habens, quod priuatim Basilicum: alterum angustiora, quod Ocimum gariophyllatum appellant. Nos tria tibi exhibemus ex uno promiscuè semine nobis nata. Primũ maioris discriminis ratione Ocimũ exiguũ, Germanicè klein Basilien/nominauimus. Alterum mediocre, Germanicè mittel Basilien. Tertiũ magnum, Germanicè groß Basilien uocauimus. Neq́ enim nisi folijs solis distare uidentur, quæ in primo genere exigua admodũ sunt, in altero uerò paulò latiora, in tertio primi respectu latissima. Odor autem omnibus tribus unus idemq́ est.

FORMA.

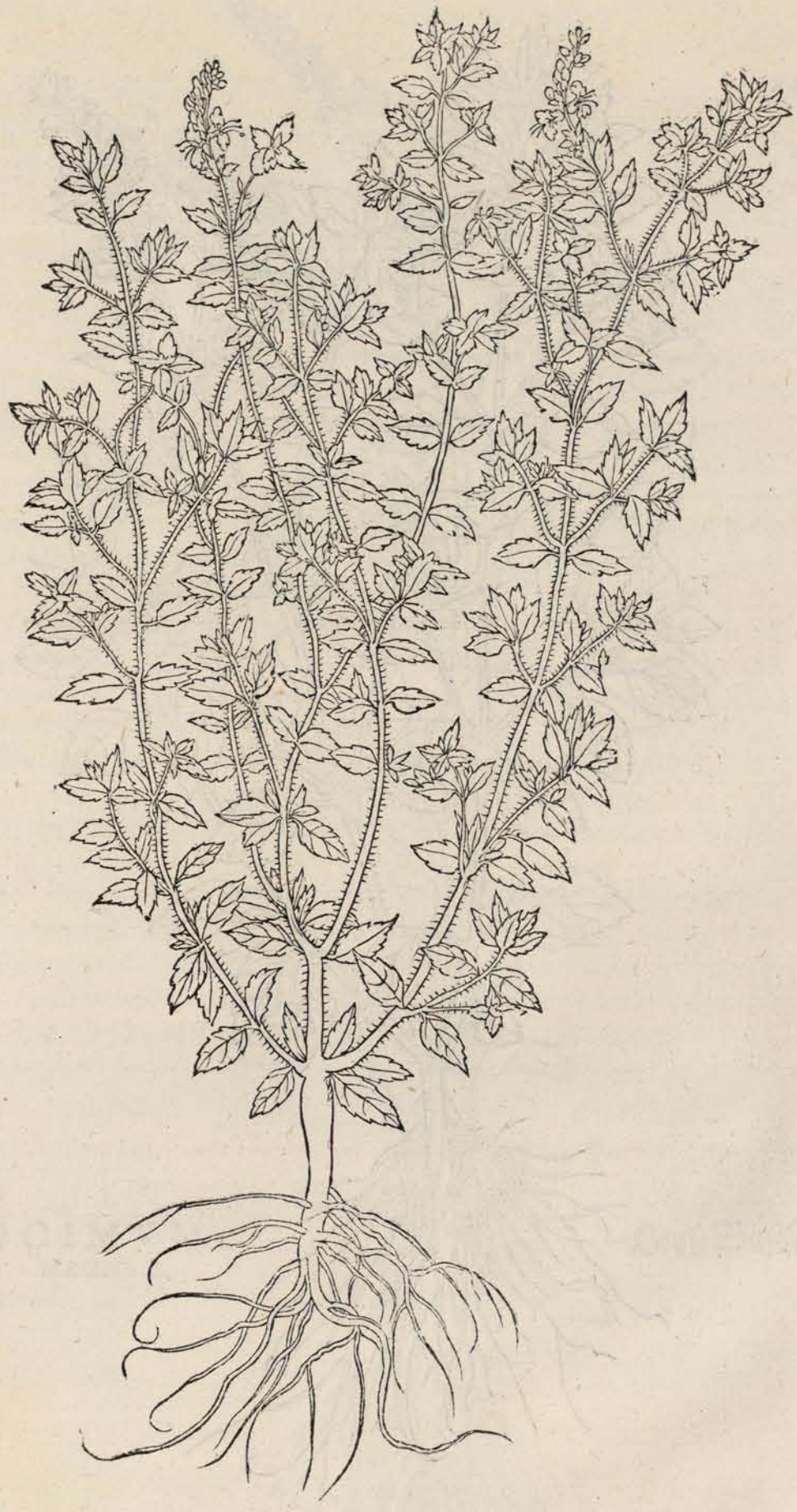

OCIMVM
EXIGVVM.

Klein Baſilien.

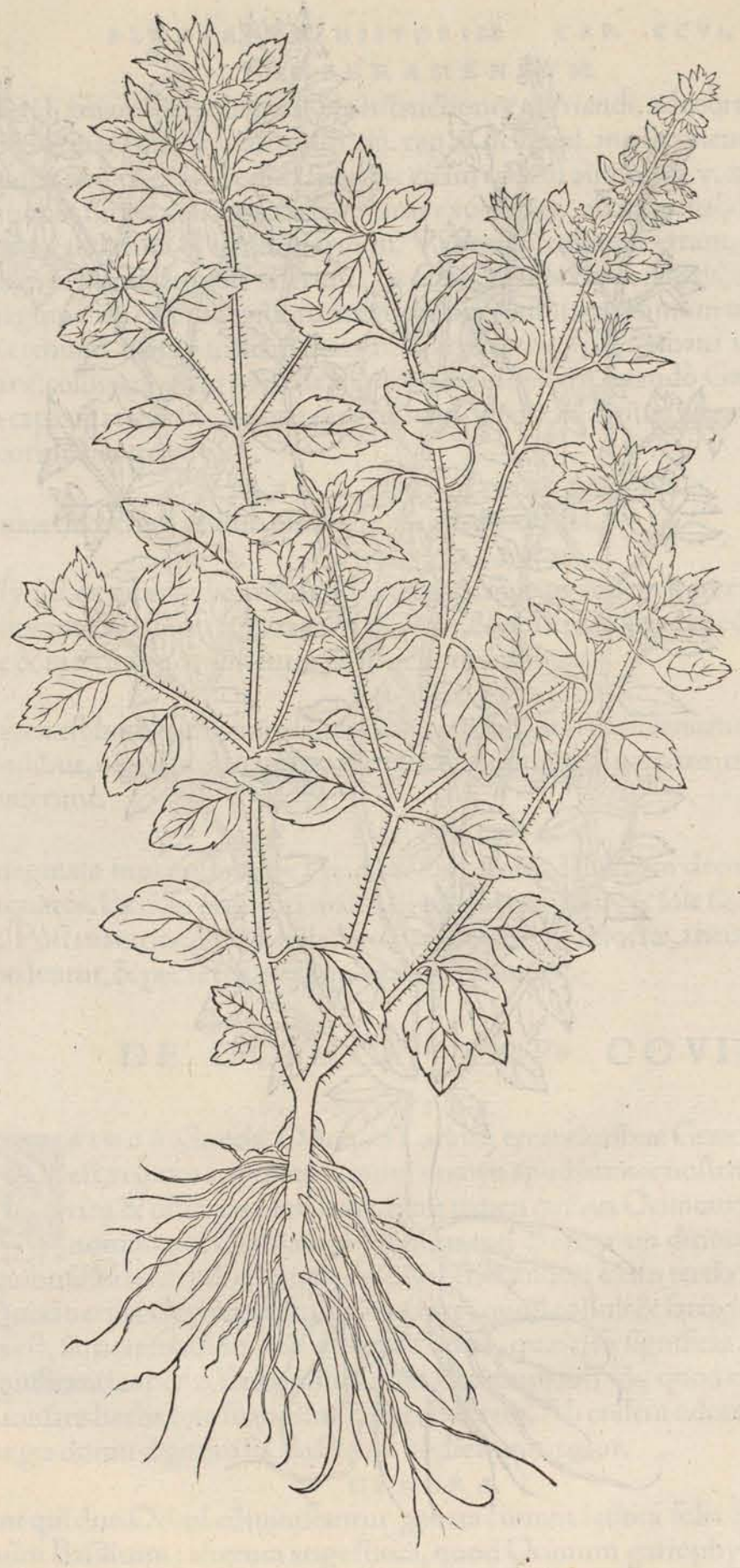

OCIMVM
MEDIOCRE.

Mittel Basilien.

SCD Lyon 1

OCIMVM
MAGNVM.

Groß Basilien.

C

FORMA.

Ocimum pedali altitudine profilit, ſurculoſum, ramulis rotundis, folio Mercurialis, diluti uiroris. Floret particulatim, primò parte inferiore, demum ſuperiore: floſculo candido, ſemine pullo nigróue, cui cortex obducitur. Radix una deſcendit in altitudinem, craſsior & lignoſa, cæteræ à lateribus funduntur exiles ac prolixæ.

LOCVS.

Paſsim in figulinis uaſis mulieres extra feneſtras ædium fouent Ocimũ. In hortis etiam ſatum prouenit.

TEMPVS.

Iunio & Iulio menſibus floret, dein ſemen producit.

TEMPERAMENTVM.

Ocimum ex ſecundo eſt ordine calefacientium, cum excrementitia quadam humiditate.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Copioſe comeſtum oculorum aciem hebetat, aluum emollit, flatus mouet, urinam cit, lac euocat, ægreq; in uentre mutatur. Illitum cum polentæ farina, roſaceo & aceto, inflammationibus, marinisq; draconis & ſcorpionis ictibus auxilio eſt. Per ſe autem cum uino Chio oculorũ doloribus. Oculorum caligines ſuccus eiuſdem abſtergit, eorundemq; fluxiones exiccat. Semen potum quibus atra bilis gignitur, difficultati urinæ, inflatisq; conuenit. Olfactu per nares attractum, copioſa ſternutamenta mouet. Quod idem herba efficit. Porrò inſtante ſternutamento oculos comprimere oportet. Sunt qui Ocimum cauent minimeq; comedunt, quandoquidem manducatũ, & in ſole poſitum uermes gignat. Libyes autem adiecerunt, quod ſi feriantur à ſcorpione qui Ocimum ederint, nullo dolore conflictari.

D

EX GALENO.

Ocimum excrementitiã humiditatem habet, proinde nec cõmodum eſt quod in corpus ſumatur. Cæterum foris illitum, ad digerendum & concoquendũ utile eſt. Plericq; hoc etiam ut obſonio utuntur, ex oleo & garo offerentes. Vitioſioris autem ſucci eſt. Admentiuntur ob hoc quidam dicentes, ſi tritum fictili nouo indatur, celerrimè intra paucos dies ſcorpiones gignere, præſertim ubi quis quotidie ollam ſoli expoſitam calfecerit. Sed hoc ſanè à uero abeſt. Id porrò uerè de eo dixeris, praui ſucci, ſtomacho inimicum, & concoctu pertinax olus eſſe.

EX PLINIO.

Ocimum Chryſippus grauiter increpuit, inutile eſſe dicens ſtomacho, urinæ, oculorum quoq; claritati. Præterea inſaniam facere, & lethargos, & iecinoris uitia, ideoq; capras id aſpernari: hominibus quoq; fugiendum cenſet. Adiiciunt quidam, tritum ſi operiatur lapide, ſcorpionẽ gignere: cõmanducatum, & in ſole poſitum, uermes afferre. Alij uerò, ſi eo die feriatur quiſpiam à ſcorpione qui ediderit Ocimum, ſanari non poſſe. Quinimò tradunt aliqui, manipulo Ocimi cum cancris decem marinis uel fluuiatilibus trito, cõuenire ad eum ſcorpiones à proximo omnes. Diodotus in empiricis, etiam pediculos facere Ocimi cibum. Secuta ætas alacriter defendit, nam id eſſe capras, nec minus quàm mentham & rutam ſcorpionũ terreſtrium ictibus, marinorumq; uenenis mederi cum uino, addito aceto exiguo. Vſu quoq; cõpertum, deficientibus ex aceto odoratum ſalutarem eſſe. Item lethargicis, & inflammatis refrigerationi. Illitũ capitis doloribus cum roſaceo, aut myrteo, aut aceto. Item oculorum epiphoris impoſitum ex uino. Stomacho quoq; eſſe utile, inflationes & ructum ex aceto diſſoluere ſumptum. Aluum ſiſtere impoſitum. Vrinam ciere. Sic & morbo regio & hydropicis prodeſſe. Choleras eo & deſtillationes ſtomachi inhiberi. Ergo etiam cœliacis Philiſtio dedit, & coctum dyſentericis & colicis Pliſtonicus. Aliqui & in tenaſmo, & ſanguinẽ excreantibus, in uino. Contra duritiam præcordiorũ illinitur mammis. Extinguit quoq; lactis prouentum. Auribus utiliſsi-

A utilissimũ infantium, præcipuè cum adipe anserino. Semen tritum & haustum naribus, sternutamenta mouet, & destillationes capiti quoqꝫ illitum. Vuluas purgat in cibo ex aceto. Verrucas mixto atramento sutorio tollit. Venerem stimulat.

EX SYMEONE SETHI.

Basilica ocima olfacta cor & caput iuuant. Si aqua irrigantur, humidiora fiunt, & somnum conciliant. Semen eorum cardiacis affectibus succurrit. Animi mœrorem ex atra bile ortam, in hilaritatem & lætitiam mutat.

APPENDIX.

Vides in referendis Ocimi facultatibus non parũ inter se dissentire Dioscoridẽ, Galenũ & Plinium, ita ut uix pugnantes illorum sententias conciliare possis. Quare cõsultum erit ut hic, quemadmodũ in alijs etiam, Galeni amplectaris opinionẽ, qui quodammodo inter hos medius interiectus, cõmendat exteriorem eius usum in ijs quæ σύμπεψιν καὶ διαφόρησιν, id est, concoctionem & discussionẽ desiderant: damnat uerò internum, ob excrementitiũ humorem quo grauat & lædit interanea. Et ad hunc etiam scopum respiciens, pleraſqꝫ alias Dioscoridis & Plinij contradictiones tollere poteris.

DE ORIGANO. CAP. CCVIII.

NOMINA.

ORIGANOS Græcis, Origanus uel Origanum Latinis, officinis nomen suũ retinuit, Germanis Wolgemůt/Dosten/Braundosten/uel Bergmünz nominatur. Origanum uerò quod montibus gaudeat appellationem apud Græcos inuenit, ἀπὸ τοῦ ὄρους, id est, monte, & χαρᾶς, gaudio. *Origanum unde dictum.* Herodianus quod uisum exacuat nomen duxisse testatur, ab ὁρᾶν uidere, & γανῶ
B clarifico, quasi aciem oculorum illustrans. Theodorus grammaticus nomen ex aduerso datũ putat, à ῥιγῶ, quod est algeo, fieri ῥίγανον, quasi rigens, censet, & tandem ascita litera principe, o, in Origanum esse confictum, contrario tamen sensu, quod minimè refrigeret.

GENERA.

Origani genera seu rectius cognomina quatuor esse constat. Est enim Heracleoticum, Onitis, Tragoriganũ, & sylueſtre. Primum ab Heraclea Ponti dictum, cætera à pecoribus cognomenta desumpserunt. Onitis, quod ab asinis impeteretur, ac in cibo gratum esset. Tragoriganũ, quasi hircinum Origanum, non alia forsitan ratione quàm quod eius pabuli uoluptate animal hoc caperetur. Sylueſtre, quod sine cultura, & sua sponte proueniat, cognominatum fuit. Cæterum quum in tanta cum nomenclationũ tum historiæ ambiguitate uarietateqꝫ tam Græcorum quàm Latinorum nõ facilè sit quicquam in solidum de his statuere, satis sit unum genus, sylueſtre nimirum & uulgare, pro omnibus pictum exhibere, quòd, ut Paulus ait, utcunque nominibus distinguantur, una tamen omnium sit facultas, adeoqꝫ in re admodum incerta, multum operæ aut laboris temerè insumere minimè necessarium putaui. *Heracleoticum. Onitis. Tragoriganum. Sylueſtre.*

FORMA.

Origanum uulgare fruticulus est, tam foliis quàm ramis Serpyllo sylueſtri similis, comante supra cacumen umbella, in qua flores haud secus quàm in Serpyllo in albo purpurei, odore iucundo prędíti emicãt. Ex qua sanè deliniatione satis liquet, Origanum hoc uulgare, Tragoriganũ, uel saltem eiusdem speciem quandam esse, quod hoc ut Dioscorides refert, foliis & ramulis sylueſtri Serpyllo simile existat. *Vulgare.*

LOCVS.

Montibus cliuosisqꝫ locis gaudet Origanum noſtrum, passimqꝫ in his propter sepes nascitur.

TEMPVS.

SCD Lyon 1

ORIGANVM SYLVESTRE
SEV VVLGARE.

Wolgemüt.

SCD Lyon 1

A

TEMPVS.

Floret Iulio menſe.

TEMPERAMENTVM.

Omnes Origani ſpecies, Galeno & Paulo teſtibus, calefaciunt & exiccant in tertio ordine.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Heracleoticū excalfacit, unde decoctum eius cum uino potum uenenatorū morſibus prodeſt: cum paſſo autem ijs qui cicutam, aut meconiū: cum oxymelite ijs qui gypſum aut ephemerū hauſerunt. Ruptis, conuulſis, hydropicis cum fico manditur. Aridū acetabuli menſura potum cum aqua mulſa, atros humores per aluum ducit, menſesq; ciet. Linctū ex melle tuſsibus medetur. Prurigines itidem, ſcabies, regiumq; morbū, decoctum eius cum in balnea deſcenſum eſt, iuuat. Succus eiuſdem adhuc uirentis, tonſillas, columellas, orisq; ulcera ſanat. Per nares cum oleo irino infuſus trahit. Cum lacte aurium dolores mitigat. Conficitur ex eo & cepis, & rhu obſoniorū uomitorium medicamentū, omnibus ijs in ære Cyprio ſub Canis ardenti æſtu per quadraginta dies inſolatis. Herba uerò ſubſtrata ſerpentes fugat. Onitis eadem quæ Heracleoticū Origanum præſtat, non tamen eadem efficacia. Sylueſtre priuatim foliis & floribus cum uino potis, uenenatorū morſibus auxiliatur. Omnia autem Tragorigani genera calefaciunt, urinā mouent, bonam faciunt aluum, ſi decoctū eius bibatur: bilioſa enim deijciunt. Lienoſis cum aceto pota utilia: cum uino autem his qui Ixiam hauſerunt. Menſes ducunt. Tuſsientibus, peripneumonicis, ex melle in eclegmate dantur. Eſt & efficax potio, quare cibum faſtidientibus, & ſtomacho male affectis, & acida ructantibus datur. Item ijs quibus † à maris iactatione nauſea, & hypochondriorū calor excitatur. Oedemata cum po- B lenta illita diſcutiunt.

† aliàs repletione

EX GALENO.

Origanus Heracleotica efficacior eſt Onitide. Sylueſtris uerò utraq; ualentior. Omnes autem incidendi, extenuandi & calfaciendi facultatem obtinent. Tragoriganus quippiam etiam adſtrictionis aſſumpſit.

EX PLINIO.

Origani priuatim uſus contra torſiones ſtomachi in tepida aqua, & cruditates. Contra araneos ſcorpionesq; in uino albo. Luxata & contuſa in aceto & oleo & lana. Tragoriganū urinam ciet, tumores diſcutit, contra uiſcum potū uiperęq; ictum efficaciſsimū, ſtomachoq; acida ructanti & præcordijs. Tuſsientibus quoque cum melle datur, & pleuriticis, & peripneumonicis. Heraclium ſerpentes fugat. Percuſſis eſui datur decoctū. Potu urinā ciet. Ruptis, conuulſis medetur cum Panacis radice. Hydropicis cum fico, aut cum hyſſopo, acetabuli menſuris decoctū ad ſextā. Item ſcabiem, pruriginē, pſoras, in deſcenſione balnearū. Succus auribus infunditur cum lacte mulieris. Tonſillis quoq; & uuis medetur. Capitis ulceribus. Venena opij & gypſi extinguit decoctū, ſi cum cinere & uino bibatur. Aluum mollit acetabuli menſura. Sugillatis illinitur. Item dentiū dolori, quibus etiā & candorē facit cum melle & nitro. Sanguinē narium ſiſtit. Ad parotidas decoquitur cum hordeacea farina. Ad arterias aſperas cum gallo & melle teritur. Ad lienem folia cum melle & ſale. Craſsiores pituitas & nigras extenuat coctum cum aceto & ſale ſumptum paulatim. Regio morbo tritum cum oleo in nares infunditur. Laſsi perunguntur ex eo, ita ut ne uenter attingatur. Epinyctidas cum pice ſanat. Furunculos aperit cum fico trita. Strumas cum oleo & aceto & farina hordeacea. Lateris dolores cum fico illitum. Fluxiones ſanguinis in genitalibus tuſum ex aceto illitum. Reliquias purgationum à partu.

SCD Lyon 1

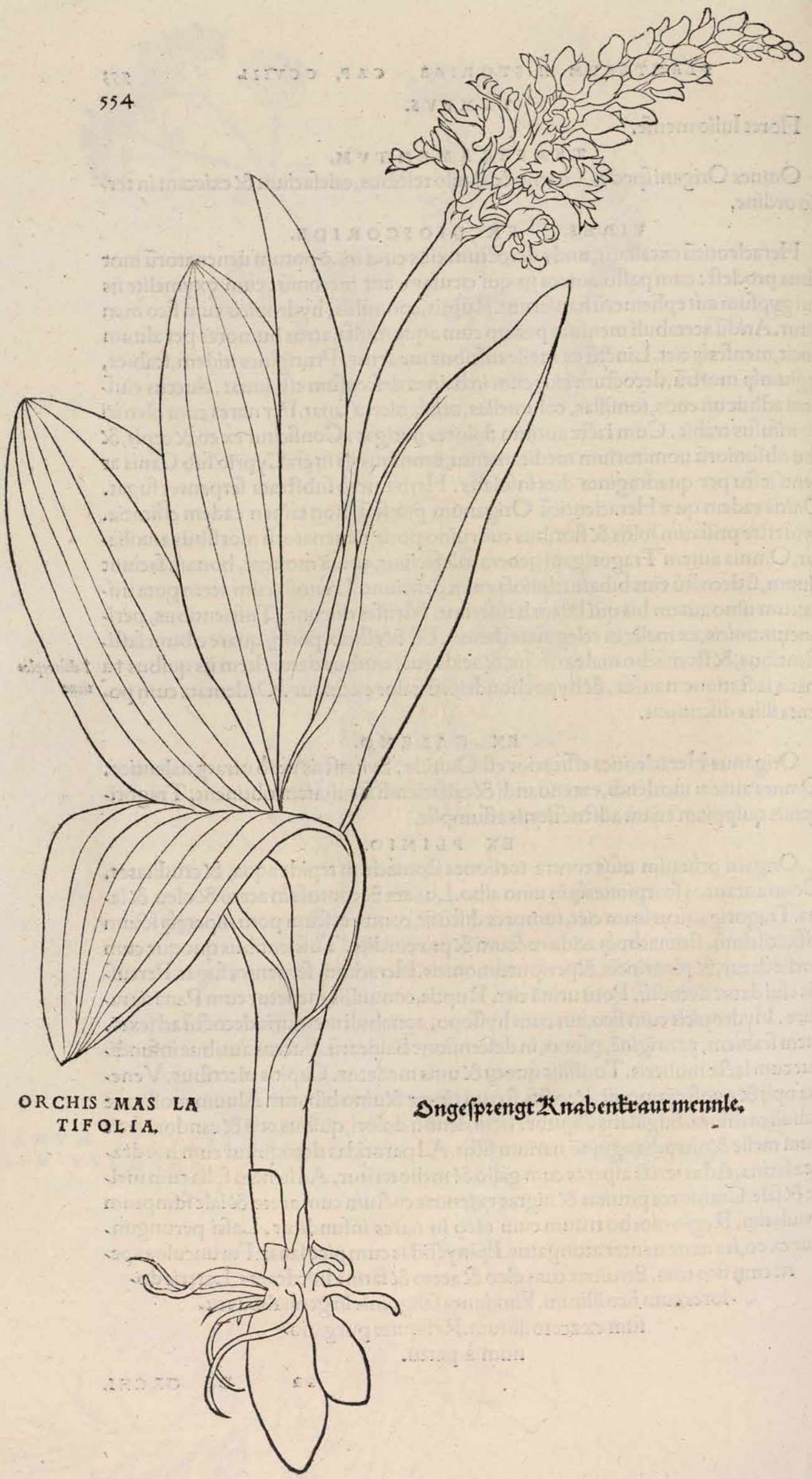

ORCHIS MAS LATIFOLIA.

Ongesprengt Knabenkraut mennle.

SCD Lyon 1

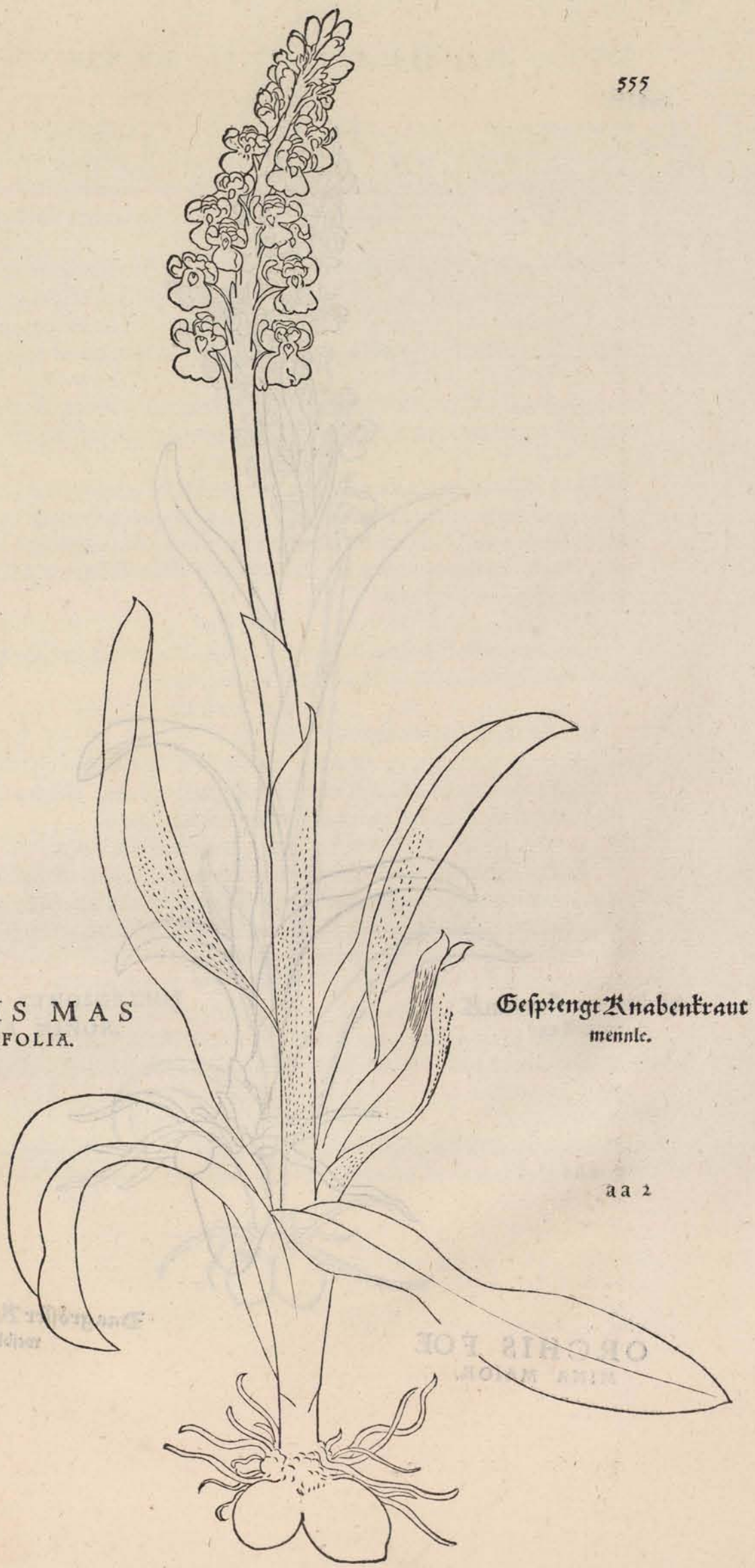

ORCHIS MAS
ANGVSTIFOLIA.

Gesprengt Knabenkraut
mennle.

SCD Lyon 1

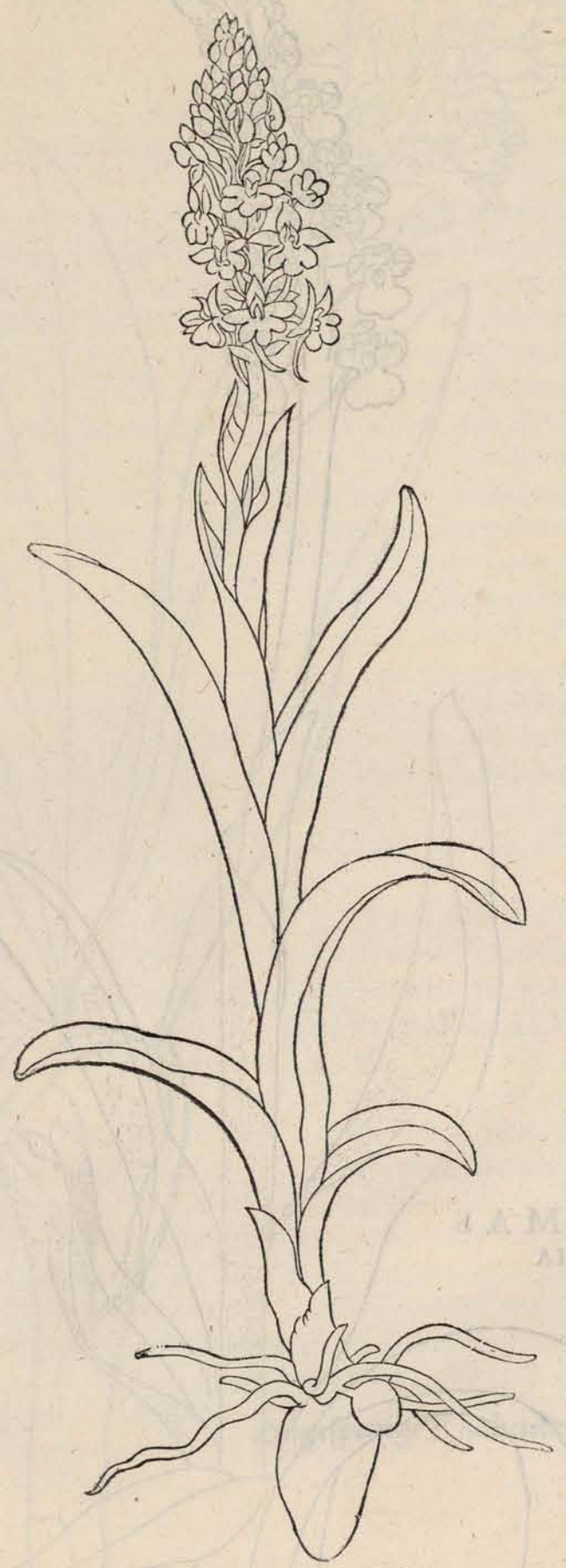

ORCHIS FOE
MINA MAIOR.

Das grösser Knabenkraut
weiblin.

SCD Lyon 1

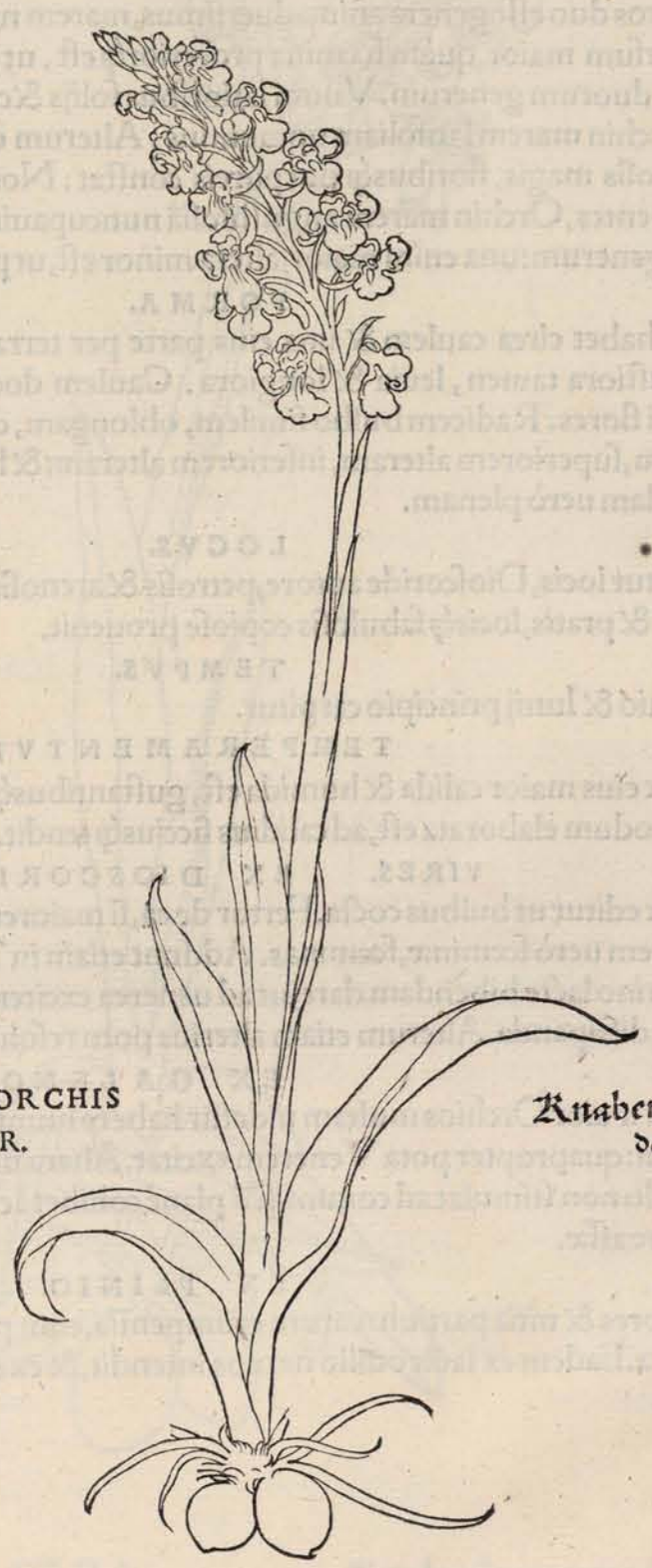

ORCHIS SIVE CYNOSORCHIS
FOEMINA MINOR.

Knabenkraut weiblin
das kleiner.

C

NOMINA.

Testiculus canis. Orchis cur dicta. Cynosorchis.

ΟΡΧΙΣ ἢ κυνὸς ὄρχις Græcis, Orchis & Cynosorchis Latinis, Testiculus canis officinis, Germanis Knabenkraut uocatur. Orchis dicta hęc herba est, quod radices sibi inuicem haud secus atque duo testiculi cohæreant. Cynosorchis uerò, quod canum testiculis similem radicẽ habeat.

GENERA.

Orcheos duo esse genera animaduertimus, marem nimirum & fœminam. Mas in uniuersum maior quàm fœmina procerioráꝙ est, ut pictura ipsa pulchrè declarat. Estꝙ duorum generum. Vnum latioribus folijs & candicantibus ferè floribus, quod Orchin marem latifoliam uocauimus. Alterum quod angustioribus folijs, & maculosis magis, floribusꝙ purpureis constat. Nos maioris discriminis rationem habentes, Orchin marem angustifoliã nuncupauimus. Fœmina itidem duorum est generum: una enim maior, altera minor est, ut pictura satis demonstrat.

FORMA.

Folia habet circa caulem & ima eius parte per terram strata, oleæ molli similia, angustiora tamen, leuia & longiora. Caulem dodrantali altitudine, in quo purpurei flores. Radicem bulbo similem, oblongam, duplicem, in modum oliuæ angustam, superiorem alteram, inferiorem alteram: & hanc quidem mollem ac rugosam, illam uerò plenam.

LOCVS.

Nascitur locis, Dioscoride autore, petrosis & arenosis. In Germania certè nostra
D in hortis & pratis, locisꝙ sabulosis copiose prouenit.

TEMPVS.

In Maio & Iunij principio carpitur.

TEMPERAMENTVM.

Radix eius maior calida & humida est, gustantibusꝙ dulcior esse apparet. Minor admodum elaborata est, ad calidius ficciusꝙ tendit.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Radix editur ut bulbus cocta. Fertur de ea, si maiorem edant uiri, mares generari: minorem uerò fœminæ, fœminas. Addunt etiam in Thessalia mulieres paruam cum caprino lacte bibendam dare, ut ad uenerea excitent: aridam uerò ad inhibenda atque dissipanda. Alterum etiam alterius potu resolui.

EX GALENO.

Radix maior Orchios multam uidetur habere humiditatem excrementitiam & flatuosam: quapropter pota Venerem excitat. Altera uerò, minor uidelicet, contrà non modo non stimulat ad coitum, sed planè cohibet ac reprimit. Eduntur bulborum more assæ.

EX PLINIO.

Tumores & uitia partium earum erumpentia, cum polenta illita radix sedat, uel per se trita. Eadem ex lacte ouillo neruos intendit, & ex aqua remittit.

DE ORCHI

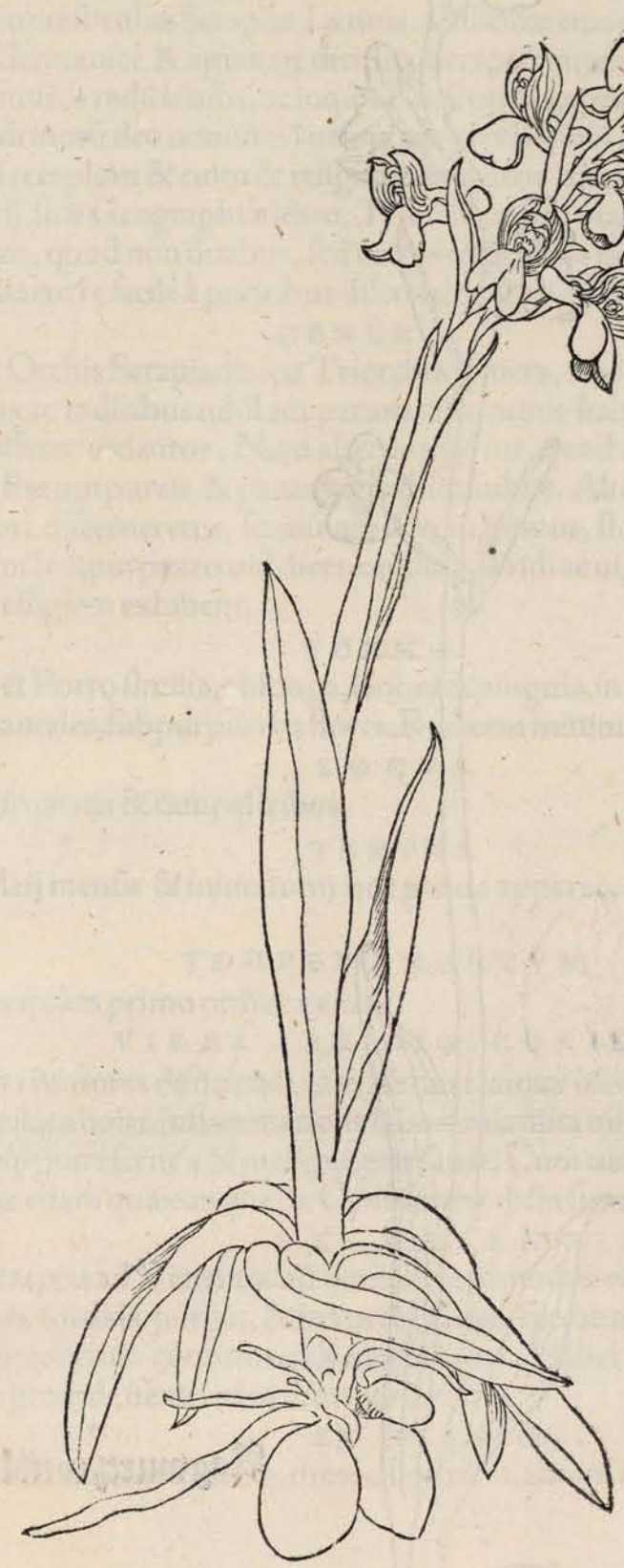

TRIORCHIS SERA
PIAS MAS.

Knabenkraut mennle das kleiner.

SCD Lyon 1

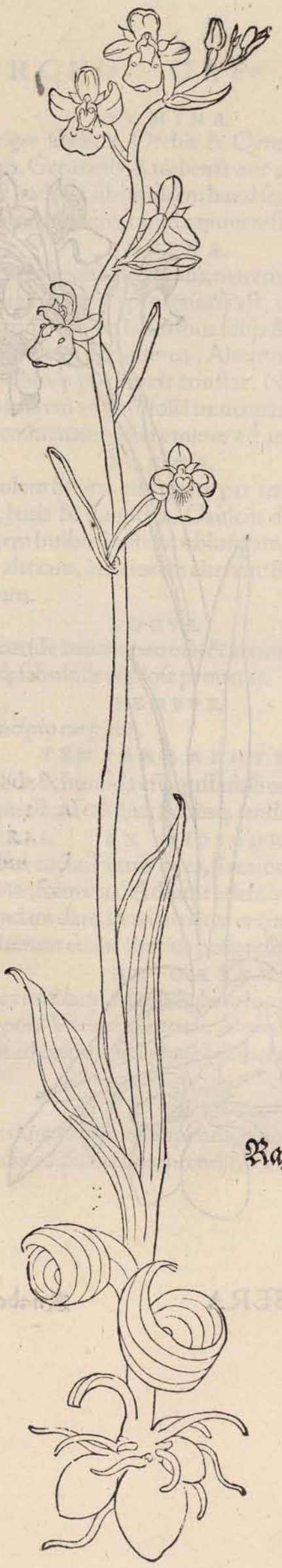

TRIORCHIS
FOEMINA.

Ragwurtz weible.

SCD Lyon 1

DE ORCHI SERAPIADE. CAP. CCX.

A

NOMINA.

ΟΡΧΙΣ σεράπιας, ἢ τριόρχις, Paulo & Aëtio teſtibus, Græcis dicitur. Orchis ſiue teſticulus Serapias Latinis. Officinæ eius cognitionẽ non habent. Germanicè Ragwurtz dicitur. Serapias autem ab Andrea medico ob multos radicis uſus, ut inquit Dioſcorides, appellata eſt. Sunt qui à Sarapi Alexandrinorũ deo nominatã uelint, propter laſciuiã impudentẽ, qua is deus Canopi, ubi templum & cultu & religione excellens habebat, colebatur: de quo Strabo in xvij. ſuæ Geographiæ libro. Triorchis uerò, manifeſto ex ea appellatione argumento, quod non duabus, ſed tribus teſticulatis radicibus in terra nitatur. Qua una quidem re facilè à prioribus diſcriminantur Orchibus.

Serapias quare dicta.

Triorchis cur dicatur.

GENERA.

Duo eſſe Orchis Serapiadis ſeu Triorchis genera, res ipſa ſatis monſtrat. Etſi enim in foliis ac radicibus nihil aut parum diſcriminis habeant, tamen in floribus manifeſtè differre uidentur. Nam alterum genus, quod nos marem uocauimus, floribus conſtat purpureis, & parumper albicantibus. Alterum uerò, quod nos ut certius à priori diſcerneretur, fœminam nominauimus, flores obtinet diuerſis coloribus diſtinctos, purpureo uidelicet, candido, uiridi ac nigricante, inferioreq; parte fuci planè effigiem exhibent.

Triorchis mas.

Triorchis fœmina.

FORMA.

Folia habet Porro ſimilia, oblonga, latiora & pinguia, in alarũ cauis inflexa. Caũliculos dodrantales, ſubpurpureos flores. Radicem minimis teſticulis ſimilem.

LOCVS.

Prouenit in pratis & campeſtribus.

B

TEMPVS.

In fine Maij menſis & initio Iunij hoc genus apparet, dein nuſquam inueniri poteſt.

TEMPERAMENTVM.

Valentius quàm primo ordine exiccat.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Radix illita tumores diſſiciendi uim obtinet, atque ulcera expurgat. Herpetas cohibet. Fiſtulas abolet, inflammatione laborantia illita mitigat. Sicca nomas compeſcit, ulceraq; putreſcentia & maligna oris ſanat. Cum uino pota aluum ſiſtit. Feruntur de hac etiam quæcunque de Cynoſorche dicta ſunt.

EX GALENO.

Orchis Serapias ad Venerem nõ ſimiliter accõmodus eſt. Oedemata illitus diſcutit, & ulcera ſordida purgat, & herpetes ſanat. Siccatus multò magis deſiccat, adeò ut & putreſcentia contumaciaq; ulcera ſanet. Habet etiam quippiam ſubadſtringens, ac proinde uentrem in uino potus ſiſtit.

EX PLINIO.

Eius radices ſanant oris ulcera, thoracis pituitas, aluum ſiſtunt è uino potæ.

SCD Lyon 1

OENANTHE

Rot Steinbzech.

A

NOMINA.

OINANΘH, ἀμπελόνανθον Græcis, Oenanthe Latinis, Filipendula officinis, & Saxifraga rubea, Germanis rot Steinbrech nominatur. Oenanthe autem dicta hauddubiè est quod cum uino floreat. Leucanthon uerò à florum quos producit candore. Filipendulam à numerosis illis & rotundis in radice capitibus tuberibúsue, quæ quasi ex filo quodam pendere uidentur, appellatam esse constat.

Saxifraga rubea.
Oenanthe quare dicta.
Filipendula.

FORMA.

Folia Pastinacæ syluestris habet, flores candidos, caulem crassum, dodrantalem, semen Atriplicis, radicem magnam, multa habentem capita rotunda. Ex qua descriptione palàm apparet, Oenanthen eam esse herbam quam ætas nostra Filipendulam uocat, quod nulla prorsus sit nota quæ illi non conueniat. Foliis enim Pastinacæ erraticæ est, quæ planè eius herbæ quæ uulgò Petroselinon hodie appellatur foliis similia sunt. Hinc est quod in uulgaribus herbariis scribatur folia Petroselino similia habere: quamuis Staphylino legendum esse putem. Manuscriptus etiam herbarius Filipendulam folia Dauci agrestis habere tradit. Flores denique illi albi, caulis crassus, dodrantalis, Atriplicis semen. Radices quoque multa, quinque interdum aut sex, nonnunquã etiam plura capita rotunda, tanquam à filo pendentia, ut ait antiquus herbarius, habentes: ita ut hinc esse Oenanthen abundè constet. Sed demus non esse, nihil tamen inde periculi erit, quod scilicet Oenanthe eadem quas Filipendula, sicut ex paulò pòst dicendis patebit, facultates obtineat.

LOCVS.

Nascitur in petris & montibus asperis. Tubingæ certè in monte Austriaco nominato copiosissimè prouenit, & in sylua non procul ab arce eius oppidi distante.

B

TEMPVS.

Iunio mense floret, quo sanè tempore quia facilè ex floribus agnoscitur, carpi potest. Radices tamen inter autumni initia colligendæ erunt.

TEMPERAMENTVM.

Amara admodum est Filipendula, ita ut non temerè hanc recentiores calidam & siccam in tertio ordine statuant.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Oenanthes semen, caulis & folia cũ mulso ad secundas eiiciendas bibuntur. Radix cum uino contra stranguriam conuenit.

EX PAVLO.

Oenanthe secundas eiicit, urinæ stillicidio, morboq; regio medetur.

EX PLINIO.

Caulis eius & folia cum melle ac uino nigro pota, facilitatem pariendi præstant, secundasq; purgant. Tussim è melle tollunt. Vrinam cient. Radix uesicæ uitijs medetur.

EX RECENTIORIBVS.

Filipendula in lotij stillicidio & urinæ remoratu, neque non renum doloribus, atque lapide eorundem, cõuenit. Eadem stomachi inflationes discutit, medetur & suspirijosis & anhelantibus, & omnibus morbis quos causa frigida concitauit. Farinam eiusdem cibis comitialium inspergunt.

DE OXY.

SCD Lyon 1

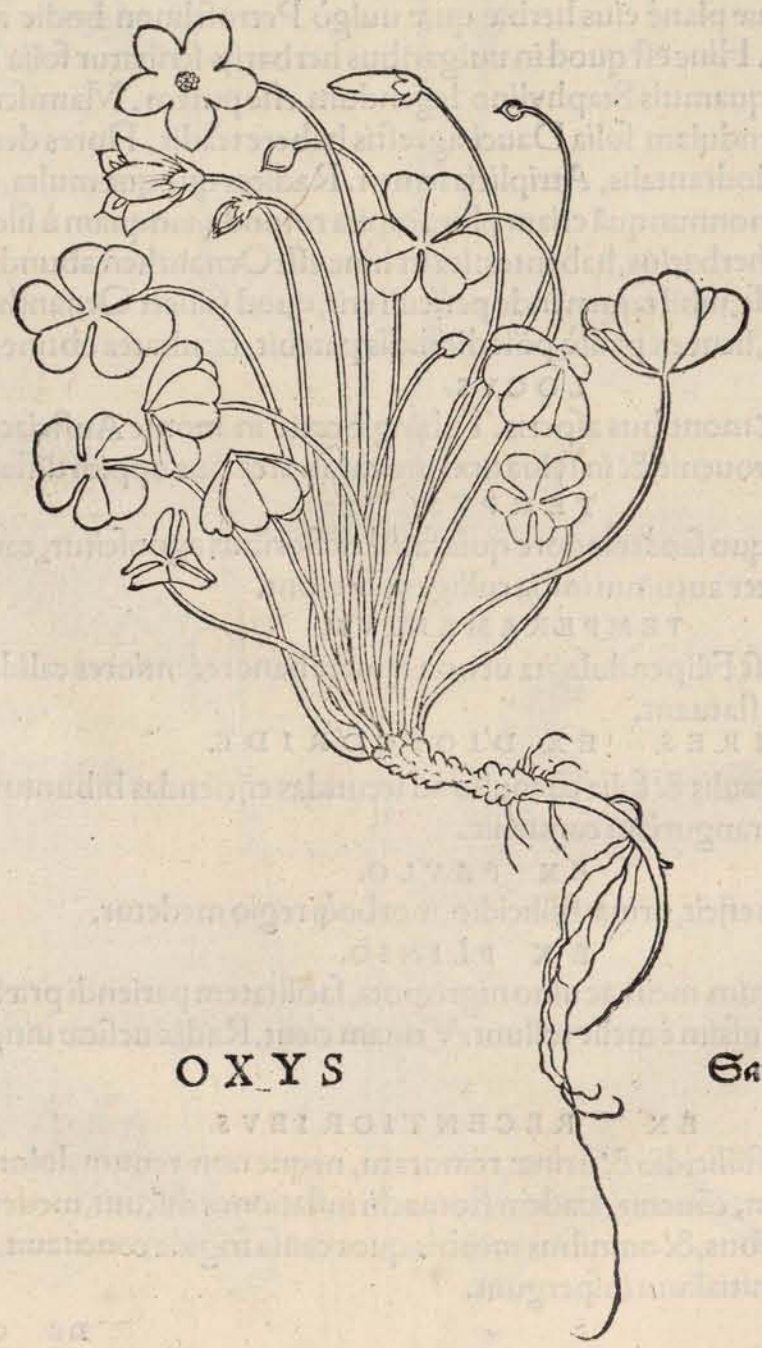

OXYS Saurer Klee.

DE OXY▸ CAP▸ CCXII▸

A

NOMINA.

ΟΞΥΣ græcè, Oxys Plinio & Latinis, Trifolium acetoſum & Alleluya officinis, uulgo Panis cuculi, uel quod cuculus auis eo ueſcatur, uel quia hoc erumpente, cuculus uocem ſuam ędere incipiat. Germanis Sauerklee/Büchklee/Büchampffer/Büchbrot/Gauchklee/Guckgauchklee & Haſenklee appellatur. Oxys uerò ab acido ſapore dicta eſt.

Trifolium acetoſum.
Alleluya.
Panis cuculi.
Oxys quare dicta.

FORMA.

Humilis herba eſt, longis tantum pediculis, tria ſummatim folia perinde atquè Trifolium proferens, exigua, & in cacumine laciniata, ſapore acido. Florem habet candidum, in ſimplici ſtylo inter folia proſilientem: rufum in lunatis ſiliquis ſemen. Radicem in tranſuerſum longam, geniculatã ac rufam. Antiquus & manuſcriptus herbarius putat hanc herbam eſſe Lotum ſatiuã, cuius certè ſententiã, quòd à Dioſcoride non deſcribatur Lotus, neq; probo neq; improbo. Cur tamen non ſequar, facit quod herba quam Alleluya barbari uocant, non ſit ſatiua, ſed paſsim in ſyluis & alijs locis umbroſis naſcatur futuræ tempeſtatis prænuncia. Siquidem appropin quante aliqua tempeſtate, arrigitur contrà tanquam tempeſtati colluctatura.

LOCVS.

Multis locis prouenit: nam in ſyluis circa petroſa & aquea loca naſcentem conſpeximus. Nullibi autem copioſiorem quàm Tubingæ in primo ſtatim conſcenſu montis Auſtriaci ad dextram prouenire uidimus.

TEMPVS.

Aprili atque interdum Maio menſe floret, dum ſcilicet cuculi uox primùm exaudi tur, atq; hinc Cuculi panem dictam eſſe puto, ut dictum eſt antea. Obſeruatũ au tem eſt à nobis, atqueadeo multorum aliorum experientia cognitũ, quod eius her-
B bæ copioſi flores, crebras illius anni pluuias, & aquarum inundationes certò portendant: pauci contrà ſiccitatem.

TEMPERAMENTVM.

Quum acidum in guſtu ſaporem præ ſe ferat, idem cum Oxalide habere tempe ramentum, frigidum nempe & ſiccum, euidentiſsimum eſt.

VIRES. EX PLINIO.

Datur ad ſtomachum diſſolutum: edunt & qui enterocœlen habent.

EX RECENTIORIBVS.

Vlceribus, uulneribus & fiſtulis, potiſsimum autem oris, medetur. Sitim arcet, & ut ſummatim dicam, eaſdem quas Oxalis, acetoſam noſtri nominant, facultates obtinet.

DE OPHRI▸ CAP▸ CCXIII▸

NOMINA.

OPHRIN hanc herbam nominare placuit, quòd inuenerim plantã binis duntaxat folijs conſtantem hac appellatione inſigniri. Germanicum nomen nullum extorquere potuimus: neque enim ea eſt quæ Durchwachs/hoc eſt, Perfoliata uocatur, ideoq; hanc à geminis folijs Zweyblatt nominauimus.

Ophris.

FORMA.

Caulem à radice ſingularem ac rotundũ emittit, per bina quæ tantum habet folia penetrantem, à cuius medio ad ſummum uſque calyculi multi ſunt, & in his ueluti linguæ diſſectæ nutantes floſculi. Radix uerò illi ſubeſt tenuis, adnaſcentes ſibi radiculas multas, obliquas & odoratas obtinens.

SCD Lyon 1

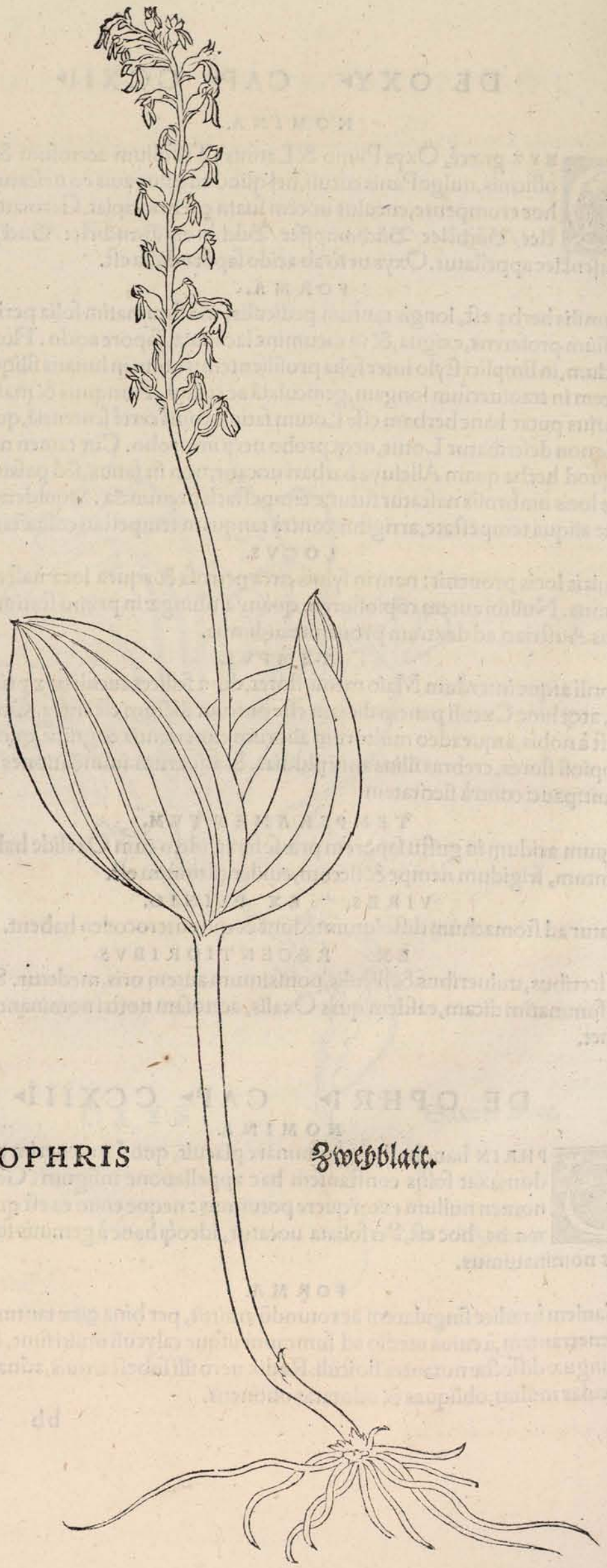

OPHRIS Zweyblatt.

SCD Lyon 1

LOCVS.

A Nascitur in montibus, & nullibi maiori copia quàm Tubingæ in pede montis Austriaci prouenit.

TEMPVS.

Maio & Iunio mensibus floret, dein statim euanescit. Quapropter hoc potissimum tempore colligenda.

TEMPERAMENTVM.

Gustanti glutinosa esse apparet, & quodammodo dulcis, ideoq; calidam & siccam esse conijcere licebit.

VIRES.

Iuxta dictarum qualitatum mistionem contrahendi & constringendi facultate præditam esse nemini non constat. Hinc est quod ad rupta, & uulnera cõglutinanda hac herba cõmodè utantur recentiores.

DE ORMINO▸ CAP▸ CCXIIII▸

NOMINA.

PMINON Græcis, Orminum & Geminalis Latinis, Gallitricum officinis, Germanis Scharlach appellatur. Orminon autem Græcis haud dubiè dictum est, quia Venerem extimulat. *Gallitricum.* *Orminon cur dictum.*

GENERA.

Ormini duo sunt genera. Vnum satiuum, quod Gallitricum simpliciter nominant, & germanicè Scharlach. Alterum syluestre, quod alio nomine Saluiam syluestrem herbarij uocant. Germani wilden Scharlach/oder wilde Salbey. *Saluia syluestris.*

FORMA.

B Orminum satiuum herba est foliis Marrubio similis, caule quadrangulo, semicubitali, circa quem eminentiæ siliquis similes prodeunt, ad radicem uersus nutantes, in quibus semen est. Ex qua deliniatione abundè liquet herbã quam hodie Gallitricum uocant esse Orminum satiuum: hæc enim foliis Marrubio similis est, nisi quod sunt maiora & mirificè odorata: caule semicubitali, quadrangulo, ab imo rufescente, calyculis circa caulem siliquarum effigie prominentibus, & ad radicem deorsum spectantibus, in quibus semen nigrum & oblongũ includitur: flosculis in candido purpureis, aut in dilutum ruborem inclinatis. Syluestre priori non admodũ dissimile est, foliis satis ad Saluiam accedentibus, rugosaq; asperitate præditis: caule sesquipedali, leniter hirsuto, in quadrangulum striato: floribus è cœruleo in purpureum uergentibus, ad aquilini rostri effigiem falcatis, calyculis pluribus in terram inclinatis, in quibus ad summum quatuor semina, parua, rotunda & fluescentia reperiuntur. *Orminum satiuum.* *Syluestre.*

LOCVS.

Satiuum nusquam non in hortis satum prouenit. Syluestre autem passim omnia prata exornat, suaq; sponte in ijs nascitur.

TEMPVS.

Vtrunque Iunio mense floribus & semine prægnans est.

TEMPERAMENTVM.

Orminum calidum & mediocriter siccum est, id quod amaritudo atque adstrictio in gustu satis monstrant.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Creditur semen satiui cum uino potum Venerẽ stimulare. Cum melle argema & oculorum albugines purgat. Illitum cum aqua œdemata discutit. Surculos extrahit. Herba ipsa illita eadem potest. Syluestre uehementiorem facultatẽm habet, quare unguentis miscetur.

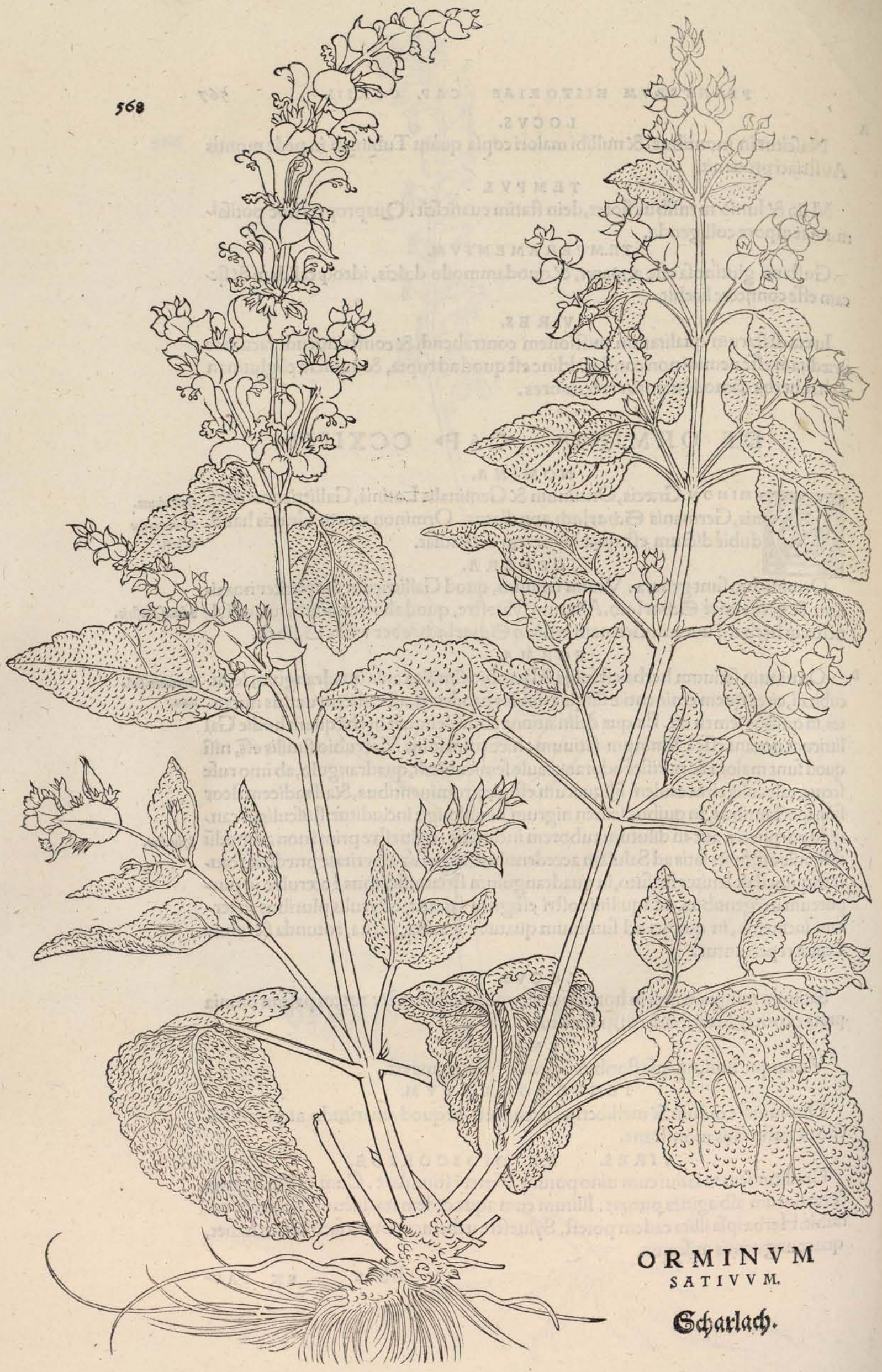

ORMINVM
SATIVVM.

Scharlach.

SCD Lyon 1

ORMINVM
SYLVESTRE.

Wilder Scharlach.

SCD Lyon 1

C EX PAVLO.

Orminon Venerem ſtimulat, oculorum craſsities cum melle repurgat, œdemata diſcutit, & extrahit aculeos. Sylueſtre domeſtico eſt ualentius.

EX PLINIO.

Semen ad Venerem ſtimulandam, & ad oculorum argema & albugines ualet. Vtroque genere tuſo extrahuntur aculei ex corpore, per ſe illito ex aqua. Folia ex aceto impoſita, panos per ſe uel cum melle diſcutiunt. Item furunculos, priuſquã capita faciant, omnesq; acrimonias.

EX RECENTIORIBVS.

Recentiores etiam eaſdem facultates ſuo Gallitrico attribuunt: potiſsimum autem conferre ad albugines & oculorũ caliginem tradunt, ut hinc etiam colligi poſſit, herbam hanc Orminon eſſe Dioſcoridis.

DE OROBO. CAP. CCXV.

NOMINA.

OROBOS Græcis, Eruum Latinis dicitur. Officinæ græcam appellationem retinuerunt. Germanis Eruen / ad imitationem latini nominis, appellari poſſunt.

GENERA.

Duo ſunt genera Eruí: unum enim candidum, alterum autem rufum inuenitur. Nec inter ſe niſi floribus & radicibus differunt, quemadmodũ pictura affabre monſtrat. Rufum uerò ſylueſtre eſt, ſuaq; ſponte in aruis, & inter dumeta prouenit.

FORMA.

D Exiguus frutex eſt, tenuis, anguſtis foliis, floribus uel candidis, uel in candido cœruleis aut puniceis, ſeminibus in ſiliquis ſine ſepto cylindraceis, quemadmodũ piſa, ſe inuicem tangentibus.

LOCVS.

Lætatur loco macro, non humido, quia plerunque luxuria corrumpitur.

TEMPVS.

Floret Iunio & Iulio menſibus, iiſdemq; ſemina profert.

TEMPERAMENTVM.

Deſiccat quidem Eruum exceſſu ſecundo intenſo, calefacit uerò primo.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Capitis grauitatẽ facit Eruum, uentrem turbat, ſanguinemq; per urinã ducit ſi comedatur. Coctum tamen appoſitũ boues ſaginat. Farina eius bonam facit aluũ, urinam cit, corporis colorem cõmendat. Frequentior in eſu aut potu ſanguinẽ cum torminibus per aluum & ueſicam ducit. Vlcera cum melle purgat, & lentigines, & aſpredinẽ cutis in facie, eiuſdemq; maculas & reliquũ corpus. Nomas, gangrẽnasq; cohibet, & mammarũ duritias emollit. Fera ulcera, carbunculos, fauosq; rumpit. In uino macerata canum, hominũ, uiperarumq; morſus illita ſanat. Cum aceto autem difficultates urinę, tormina & teneſmos lenit. Prodeſt etiã iis qui cibo non nutriuntur, nucis magnitudine frixa & cum melle ſumpta. Decoctum eius fouendo pernio nes, & in corpore pruritus ſanat.

EX GALENO.

Orobus quatenus amaritudinis eſt particeps, eatenus incîdit, extergit, atq; obſtructiones expedit. Cæterũ ſi ſumatur copioſe, ſanguinẽ per urinas euocat. Homi num cibis prorſus hoc ſemen damnat: eſt enim & inſuauiſsimũ & praui ſucci. Eruo autem inſtar lupini præparato ex melle utimur, ut medicamento craſſos pulmonis thoracisq; humores expurgante. Candidum minus eſt medicamentoſum, quàm id quod ad flauum aut pallidum colorem tendit.

DE OREO-

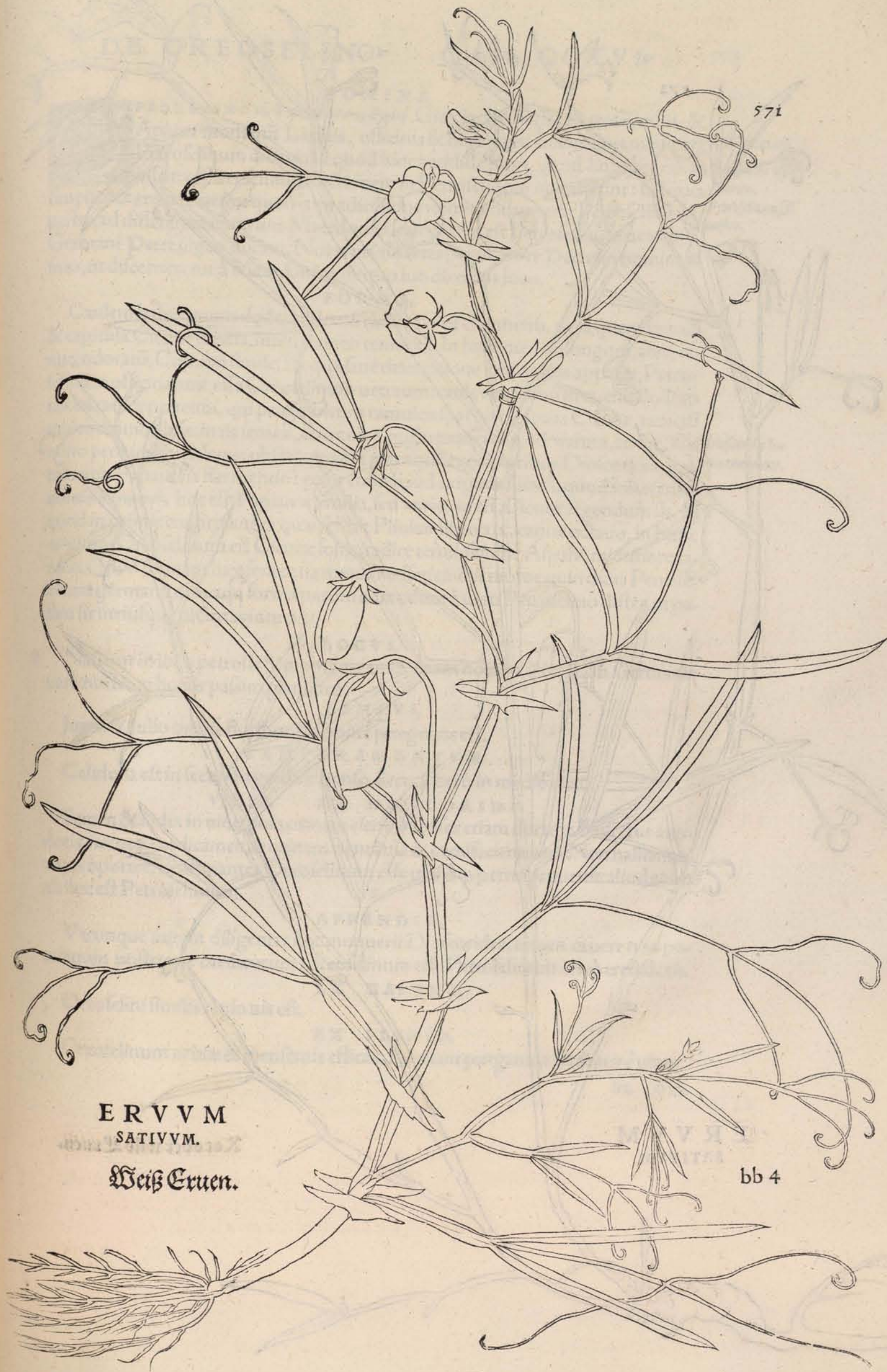

ERVVM
SATIVVM.

Weiß Eruen.

SCD Lyon 1

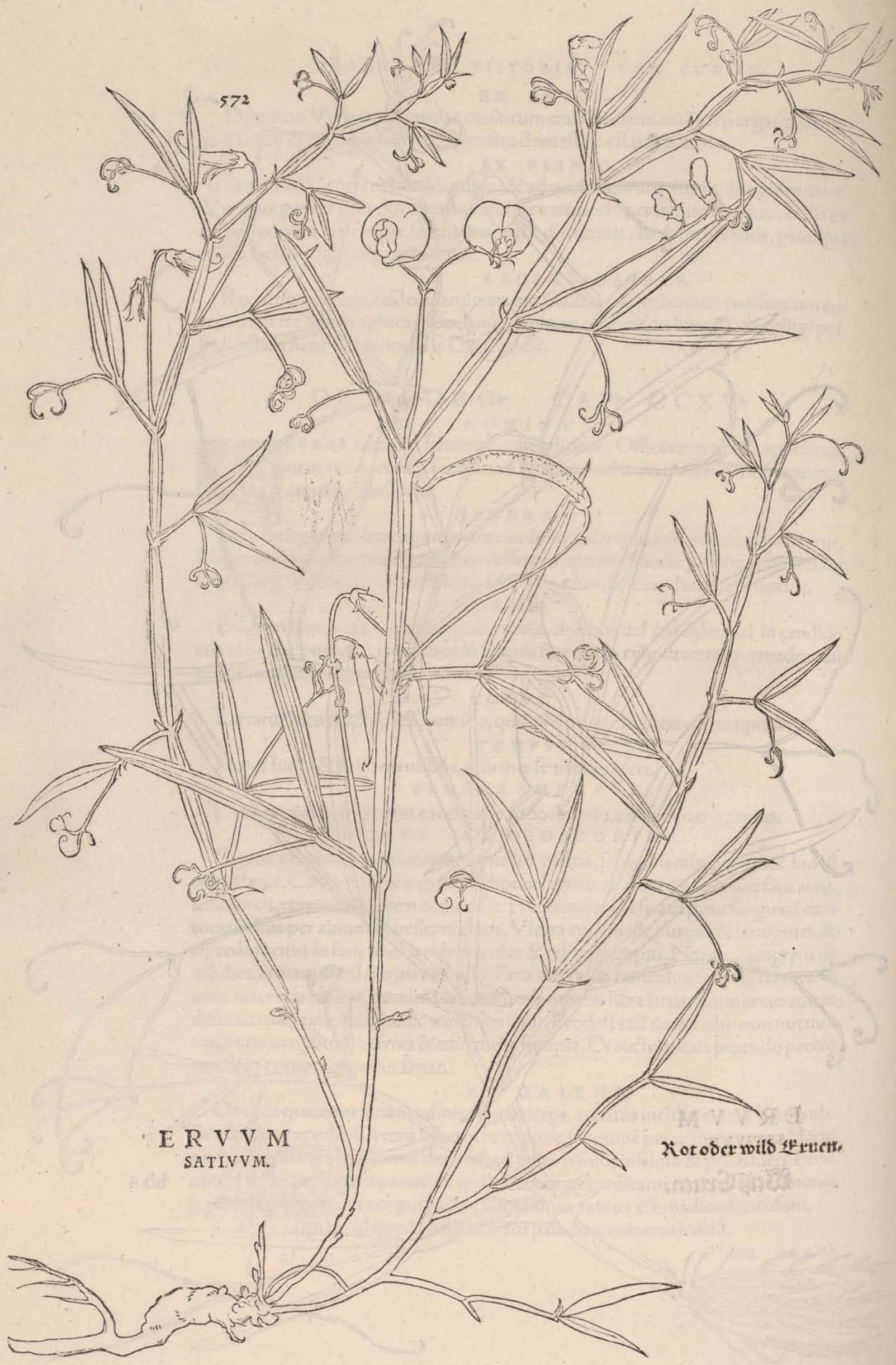

ERVVM
SATIVVM.

Rot oder wild Erwen.

SCD Lyon 1

A

NOMINA.

OREOSELINON, ἢ πετροσέλινον ἄγριον Græcis, Syluestre Petroselinum, & Apium montanũ Latinis, officinis & barbaram sectantibus medicinã Petroselinum dicitur. Id quod hinc accidisse puto, quod linguæ græcæ inscitia, Oreoselinum dictionem in Petroselinum mutauerint: uel quia simpliciter enunciauerint quod cum adiectione nominandum erat Petroselinũ syluestre, ad differentiã nimirum Macedonici, quod uerè est Petroselinum ueterum. Germani Peterſilgen uocant. Nos teutſch Peterſilgen/oder Peterlin nominauimus, ut discerneretur à Macedonico, de quo suo dicemus loco.

Apiũ montanũ.

Petroselinũ officinarum.

Petròselinum syluestre.

FORMA.

Caulem habet unum dodrantalem à radice tenui exeuntem, circa quem ramuli & capitula Cicutæ similia, multò tamen tenuiora. In his semen oblongum, acre, tenue, odoratũ, Cumino simile. Ex qua sanè descriptione sole clarius apparet, Petroselinum officinarum esse Oreoselinum ueterum: caule enim uno prouenit dodrantali ex radice pertenui, qui per ambitum ramulos spargit capitulis Cicutæ, tametsi multò tenuioribus: in ijs semen, acrimoniã gustu præferens, odoratum, tenue, Cumino proximum. Neque obstat quod in plerisque exemplaribus Dioscoridis capitulorum Papaueris fiat mentio: error enim haud exiguus subest, quod scilicet non μηλωνίῳ παρεμφερῆ, hoc est, Papaueri similia, sed κωνείῳ, id est, Cicutæ legendum sit. Id quod in primis confirmant ea quæ scribit Plinius libro xix. capite octauo, in hunc modum: Oreoselinum est Cicutæ foliis, radice tenui, semine Anethi, minutiore tamen. Quod si tamen hæc sententia minus arriserit, nihil moror quin dicas Petroselinum germanicum, cum forma parum admodum à uero Petroselino distet, ut palàm fit utriusque picturas intuenti.

Dioscoridis locus emendatur.

LOCVS.

B Nascitur in locis petrosis & montanis, unde etiam nomen accepit. In Germania uerò nostra in hortis passim plantatur.

TEMPVS.

Iunio & Iulio mense floribus & semine prægnans est.

TEMPERAMENTVM.

Calidum est in secundo gradu extenso, siccum uerò in medio tertij.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Semen & radix in uino pota urinam cient. Menses etiam ducunt. Miscetur antidotis, necnon medicamentis urinam cientibus & excalfacientibus. Non hallucinari nos oportet, existimantes Oreoselinum esse quod in petris prouenit: aliud enim ab hoc est Petroselinum.

APPENDIX.

Vtcunque autem diligenter hoc monuerit Dioscorides, tamen cauere non potuit quin posteritas medicorum Oreoselinum esse Petroselinum certò crediderit.

EX GALENO.

Oreoselini similis Apio uis est.

EX PLINIO.

Oreoselinum urinæ & menstruis efficax. Eo etiam purgantur fœminæ è uino.

DE OIS.

SCD Lyon 1

OREOSELINVM

Teutsch Petersilg.

SCD Lyon 1

A

NOMINA.

OH Græcis, Sorbus Latinis, est arbor cuius fructus Græcis ὄα καὶ οὖα, Galeno teste, Latinis uerò Sorba appellantur. Officinæ latinam nomenclaturam retinuerunt. Germanis Speierling/ uel Sporöpffel corrupta puto uoce pro Sorböpffel nominantur. Vel sic ab austeritate uocata sunt, quasi mâla austera. *Sorbus. Sorba.*

GENERA.

Sorborum duo genera tradit Theophrastus lib. iij. de historia stirpium, cap. xij. fœminam fructiferam, & masculam sterilem. Differre quoque fructibus idem scribit, quod aliæ orbiculatum, aliæ ouatum ferant. Fructus autem orbiculati dulciores sentiuntur, ouati sæpenumero acidi, minusq́ odorati. Plinius lib. xv. cap. xxi. in Sorbo quatuor differentias Latinos nosse memoriæ prodidit: alijs enim eorum, ait, rotunditas mâli est, alijs turbinatio pyri, alijs ouata species ceu mâlorum. Quartum genus torminale appellant. Nos picturam eius generis damus, quod turbinatum pyri instar fructum ædit, qui Germanis Spörbirn/ corrupta uoce pro Sorbbirn/ aut quasi austerum pyrum dicitur. *Duo sunt genera Sorborũ Theophrasto. Plinius quatuor differentias Sorborum ponit.*

FORMA.

Sorbus arbor est procera, recto caudice, cortice leui, pinguiusculo, colore ad flauum albicante, cuius folia pediculo singulari, prolixo, neruaceoq́, in uersus condita, alæ modo à lateribus exeuntia, tanquam ex omnibus unum fiat, ad neruum usque laciniatum, uerum ampliusculo interuallo distantia. Omnibus ramulis in extremo pediculi folium impar prominet, cuius accessione impar numerus efficitur. Figura laurum tenuifoliam imitantur, uerum ambitu serrata, breuioraq́ sunt, nec
B in extremum acutum mucronata, sed in rotundius orbiculata. Flos racematim singulari petiolo, è multis minutis & candidis constans. Fructus uel orbiculatus, ut dictum est, uel ouatus, uel pyri instar turbinatus. Radices haud multas, nec altè descendentes, ualidas tamen & crassas & incorruptibiles agit.

LOCVS.

Loca amat humida, montana & frigida, eodem Theophrasto autore.

TEMPVS.

Autumno fructus suos Sorbus ostentat.

TEMPERAMENTVM.

Adstringentẽ obtinet qualitatem Sorbus, sed multò imbecilliorem q̃ Mespilus.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Sorba mâlorum colorem referentia, necdum maturescentia, dissecta & in sole siccata, cum manduntur aluum sistunt. Farina eorum cum mola teritur, polentæ loco in eundem usum sumitur. Potest idem & decoctum eorum.

EX GALENO.

Sorba quidem adstringunt, sed multò fortius Mespila quàm Sorba. Quamobrem aluo fluenti in cibo accõmodatissimè exhibentur. Sorba maiori cum uoluptate sumuntur: prorsus enim initio nihil acerbi uti Mespila habent, sed succus eorum citra acerbitatẽ duntaxat austerus est. Illud porrò neminem puto latêre, hæc omnia parcè, non largè ut ficus, uuasq́ esse comedenda. Nequaquam enim eis ut cibis, sed magis ut medicamentis egemus.

DE OPHIO-

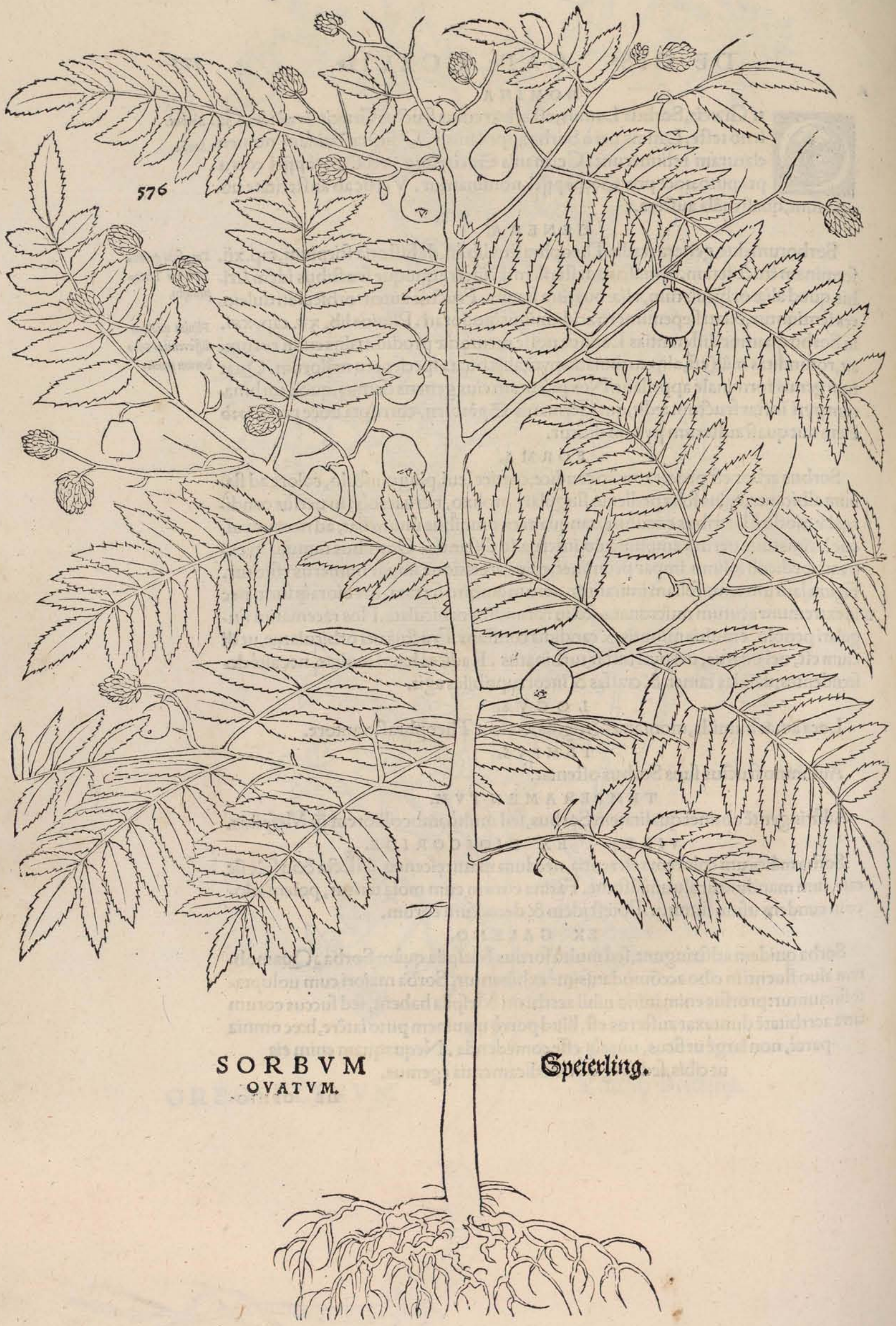

SORBVM
OVATVM.

Speierling.

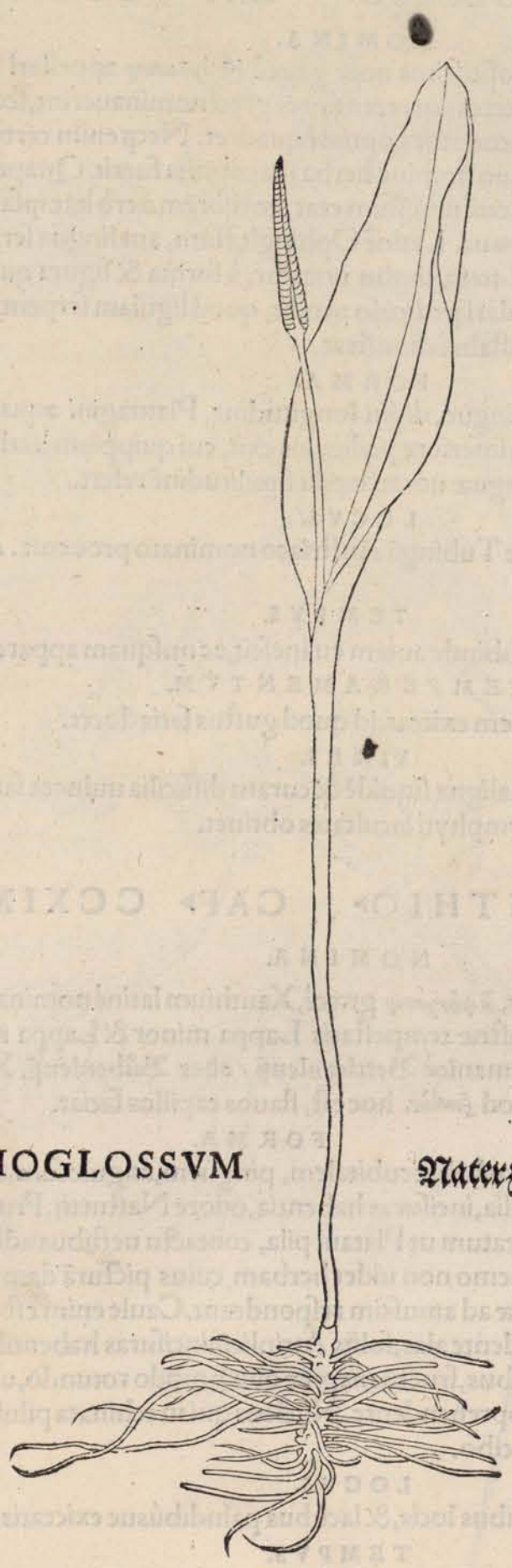

OPHIOGLOSSVM Naterzünglin.

DE OPHIOGLOSSO▸ CAP▸ CCXVIII▸

C

NOMINA.

ὀφιόγλωσσον cur dicta.

HERBA hæc appositissima uoce græcè ὀφιόγλωσσον appellari potest, non quod sic eam ueteres aut recentiores gręci nominauerint, sed quod cum germanica nomenclatura optimè quadret. Necꝫ enim certò constat an Græcis, & sub quo nomine herba illa cognita fuerit. Quapropter ut no uam ei inderemus appellationē necessum erat: meliorem uerò hac ipsa quam retu-

Lingua serpentina.

limus, inuenire haud potuimus. Latinè Ophioglossum, aut lingua serpentina dici potest: germanicè enim Naterzünglin uocatur, à forma & figura quam refert. E singulis nanque folijs singulari pediculo prodit, quod ligulam serpentis forma sua referre uidetur, ut pictura affabrè monstrat.

FORMA.

Folium unicū obtinet pingue, digiti longitudine, Plantagini aquaticæ uocatæ haud dissimile, è cuius sinu inferiore pediculus exit, cui quippiam herbacei coloris insidet, quod serpentinæ linguæ uocati lapilli similitudinē refert.

LOCVS.

Copiosè in monte prope Tubingā Austriaco nominato prouenit. Amat & alia prata in montanis sita.

TEMPVS.

Maio mense reperitur, subinde autem euanescit, ac nusquam apparet.

TEMPERAMENTVM.

Citra caliditatem insignem exiccat, id quod gustus satis docet.

VIRES.

Vulneraria est herba, maligna siquidē & curatu difficilia uulnera sanat. Tumo-
D res etiam discutit, & ferè Symphyti facultates obtinet.

DE XANTHIO▸ CAP▸ CCXIX▸

NOMINA.

Lappa inuersa.

Xanthion unde dictum.

XANΘION, ἢ φάσγανον græcè, Xanthium latinè nominatur. Ab herbarijs nostræ tempestatis Lappa minor & Lappa inuersa uocatur. Germanicè Bettlersleuß / oder Bůbenleuß. Xanthion dictum, quod ξανθὰς, hoc est, flauos capillos faciat.

FORMA.

Caulem habet cubitalem, pinguem, angulosum, & in ipso alas multas. Folia Atriplici similia, incisuras habentia, odore Nasturtij. Fructū rotundū ceu grandem oliuam, aculeatum ut Platani pila, contactu uestibus adhærentē. Ex qua quidem deliniatione nemo non uidet herbam cuius picturā damus esse Xanthion, quod illi omnes notæ ad amussim respondeant. Caule enim est cubitali, pingui, angulosо, crebras fundente alas, folijs Atriplicis incisuras habentibus, Nasturtium manifestissimè olentibus, fructu magnæ oliuæ modo rotundo, ut Platani pila spinosо, contactu uestes apprehendente. Nucleus qui in echinata pilula clauditur à pueris estur dulci & grato cibo.

LOCVS.

Nascitur lætis & pinguibus locis, & lacubus paludibusue exiccatis.

TEMPVS.

Fructus Autumno maturescit, quo sanè tempore colligi debet.

TEMPERAMENTVM.

Cum discutiendi uires habeat, facilè colligitur temperamento esse calido & sicco præditum, id quod ex sapore etiam, qui est amarus & subacris, deprehendi potest.

VIRES.

SCD Lyon 1

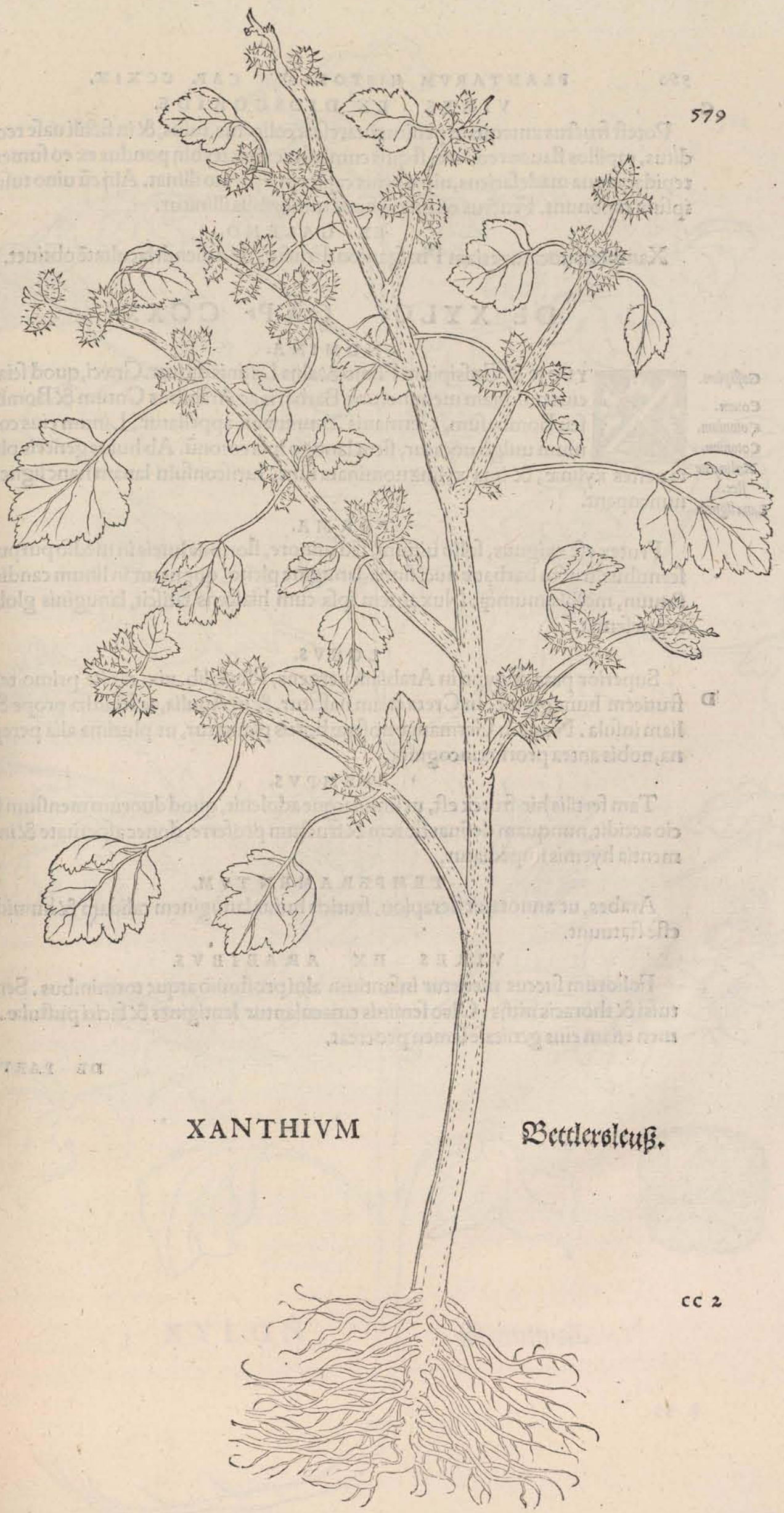

XANTHIVM Bettlersleuß.

SCD Lyon 1

C VIRES. EX DIOSCORIDE.

Potest fructus antequam penitus inarescat collectus, tusus, & in fictili uase recon ditus, capillos flauos reddere, si quis cum usus exigit tryblij pondus ex eo sumens, tepidaq; aqua madefaciens, nitro prius capite præparato illinat. Alij cũ uino tusum ipsum reponunt. Fructus etiam cõmodè tumoribus illinitur.

EX GALENO.

Xanthion uocatur etiam Phasganion. Fructus discutiendi facultatẽ obtinet.

DE XYLO. CAP. CCXX.

NOMINA.

Gossipion. *Cotum.* *Cotonium.* *Cotonum.* *Xylinæ uestes.* *Lana lignea.*

XYLON & Gossipium Plinio & alijs Latinis dicitur. Græci, quod sciam, eius nusquam meminerunt. Barbaris ac Arabibus Cotum & Bombax seu Bombasum, Germanis Baumwoll appellatur. Linum eius coto nium uulgò uocatur, sicut lanugo ipsa cotonũ. Ab huius generis plan ta uestes xylinæ, & lina xylina nominata sunt. Iurisconsulti lanam hanc ligneam nuncupant.

FORMA.

Frutex est exiguus, folio uitium, sed minore, floribus luteis in medio purpura scentibus, fructu barbatæ nuci simili, lanugine pleno, quę netur in linum candidis simum, mollissimumq;. Nux autem ipsa cum hiascens fatiscit, lanuginis globos repræsentat.

LOCVS.

D Superior pars Ægypti in Arabiam uergens, Plinio lib. xix. capite primo teste, fruticem hunc gignit. In Creta etiam nascitur, & in Apulia, ac Maltha prope Sici liam insula. Nunc in Germaniæ nostræ hortis plantatur, ut plurima alia peregri na, nobis antea prorsus incognita.

TEMPVS.

Tam fertilis hic frutex est, ut simulatque adolevit, quod duorum mensium spa cio accidit, nunquam desinat florem & fructum proferre, donec asperitate & incle mentia hyemis impediatur.

TEMPERAMENTVM.

Arabes, ut annotauit Serapion, fruticis huius lanuginem calidam & humidam esse statuunt.

VIRES EX ARABIBVS.

Foliorum succus medetur infantium alui profluuio atque torminibus. Semen tusi & thoracis uitijs. Oleo seminis emaculantur lentigines & faciei pustulæ. Se men etiam eius genitale semen procreat.

DE PARTHE-

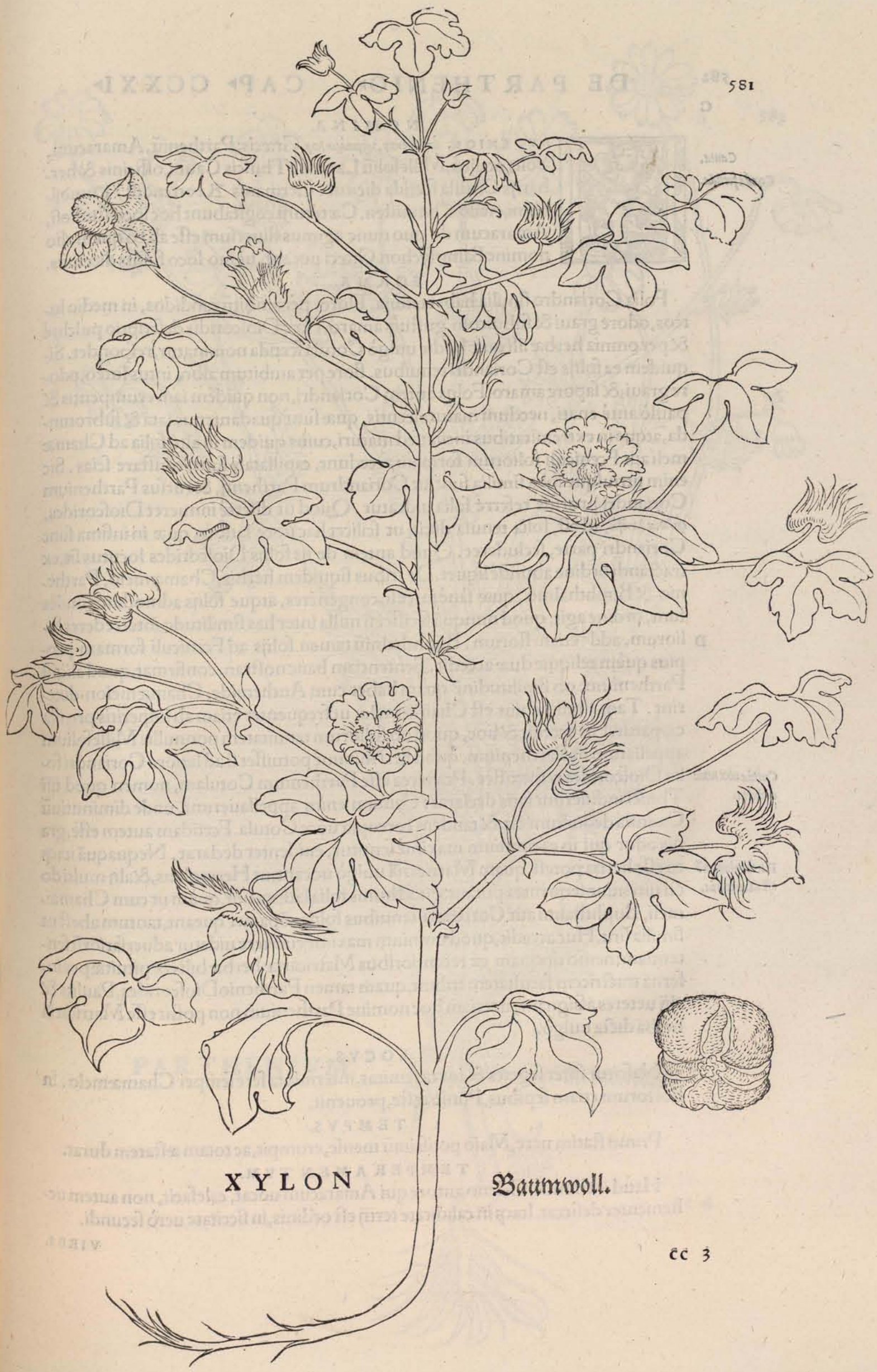

XYLON Baumwoll.

SCD Lyon 1

C

NOMINA.

Cauta. Cotula fœtida.

ΑΡΘΕΝΙΟΝ, ἀμάρακον, χαμαίμηλον Græcis: Partheniũ, Amaracum, Solis oculus, Millefoliũ Latinis: Thuſcis Cauta, officinis & herbariſs Cotula fœtida dicitur. Germanis Krottendill / Hundßblũm / wild Chamillen. Cæterum cogitabunt hoc loco ſtudioſi, Amaracum de quo nunc agimus diuerſum eſſe ab eo quem alio nomine Sampſychon Græci uocant, ut ſuo loco fuſius dicemus.

FORMA.

Folia Coriandro ſimilia habet tenuia. Flores per ambitũ candidos, in medio luteos, odore graui & ſubuiroſo, guſtuq; amaro. Hæc Dioſcoridis deſcriptio pulchrè & per omnia herbæ illi quæ hodie uulgò Cotula fœtida nominatur, reſpondet. Siquidem ea foliſs eſt Coriandri tenuibus, flore per ambitum albo, intus luteo, odore graui, & ſapore amaro. Foliſs autem Coriandri, non quidem iam erumpentis & paulò antè enati, necdum matureſcentis, quæ ſunt quadantenus lata & ſubrotunda, atque in extremitatibus inciſa: ſed maturi, cuius quidem in alto folia ad Chamæmeli aut Fœniculi foliorum formam accedunt, capillataq; ſunt, conſtare ſcias. Sic enim utriuſque folia ſimilia ſunt, ut Coriandrum Partheniſ, & rurſus Parthenium Coriandri prorſus referre folia uideatur. Quod ut diſertè innueret Dioſcorides, φύλλα λεπτὰ, id eſt, folia tenuia dixit, ut ſcilicet hac uoce latiora, quæ in infima ſunt Coriandri parte, ſecluderet. Quod autem de iſs foliſs Dioſcorides locutus ſit, ex tractandi ordine abundè liquet. De tribus ſiquidem herbis, Chamæmelo, Parthenio & Buphthalmo, quæ ſanè inter ſe congeneres, atque foliſs admodum ſimiles ſunt, ordine agit, quod nunquã feciſſet ſi nulla inter has ſimilitudo intercederet foD liorum, adde etiam florum. Buphthalmũ tamen foliſs ad Fœniculi formam propius quàm reliquæ duæ accedit. Sententiam hanc noſtram confirmat, quod aliqui Parthenium, ob ſimilitudinẽ quam habet cum Anthemide, Chamæmelon dixerint. Tam ſimilis enim eſt Chamæmelo, ut frequenter etiam ab imperitis pro illa carpatur. His accedit & hoc, quod ob foliorum tenuitatem nonnullis Millefolium appellatum ſit Parthenium, quod fieri minimè potuiſſet ſi ad latiora Coriandri fo-

Cotula uox unde deducta.

lia Dioſcorides reſpexiſſet. Præterea eſſe Parthenium Cotulam, nomen quod illi Thuſci indiderunt ſatis declarat: Cautam enim appellauerunt, unde diminutiuũ Cautula deductum eſt, & tandem corrupta uoce Cotula. Fœtidam autem eſſe, grauis odor qui in ea omnium maximè ſentitur, euidenter declarat. Nequaquã itaq; ea eſſe herba poteſt, quam Matricariã uulgò uocant, ut Hermolaus, & alij multi docti uiri hunc ſequentes putant: quòd huius folia latiora ſint, quàm ut cum Chamæmeli, Buphthalmi aut Coriandri tenuibus foliſs cõparari queant, tantum abeſt ut ſimilia ſint. Huc accedit, quod omnium maximè euertere uidetur aduerſariorũ ſententiam: nemo unquam ex recentioribus Matricariæ herbæ bilis & pituitæ per inferna tractricem facultatem tribuit, quam tamen Parthenio Dioſcorides, Paulus & alij ueteres aſsignant, ut etiam hoc nomine Parthenium non poſsit eſſe Matricaria herba dicta uulgò.

Parthenium nõ eſt Matricaria.

LOCVS.

Naſcitur inter ſegetes & iuxta ſemitas, intermixta ferè ſemper Chamæmelo. In hortorum etiam ſepibus, Plinio teſte, prouenit.

TEMPVS.

Primo ſtatim uere, Maio potiſsimũ menſe, erumpit, ac totam æſtatem durat.

TEMPERAMENTVM.

Haud inſtrenuè, Galeno autore qui Amaracum uocat, calefacit, non autem uehementer deſiccat. Itaq; in caliditate tertij eſt ordinis, in ſiccitate uerò ſecundi.

VIRES.

SCD Lyon 1

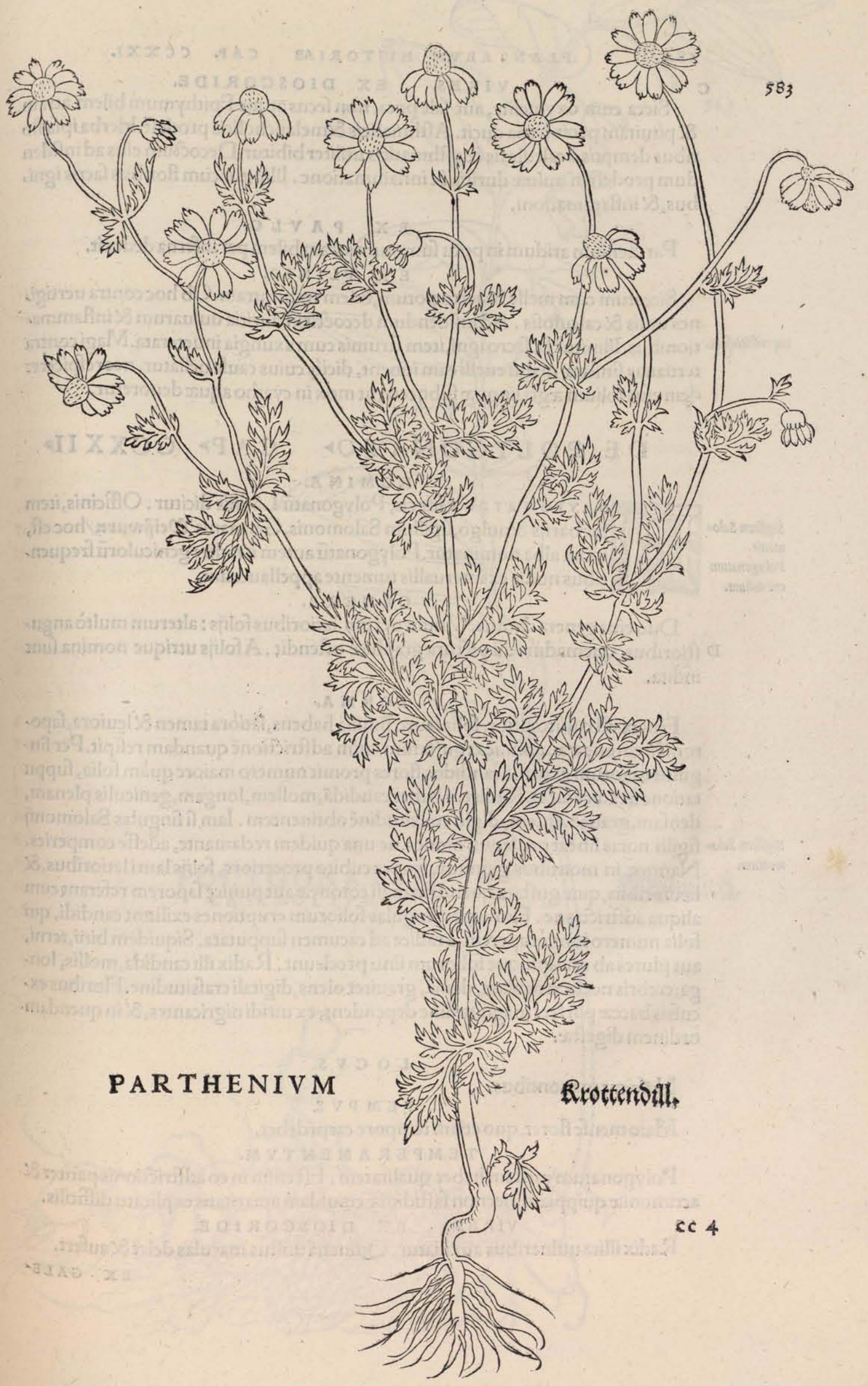

PARTHENIVM Krottendill.

SCD Lyon 1

C VIRES. EX DIOSCORIDE.

Sicca cum oxymelite, aut ſale pota, non ſecus atque Epithymum bilem atram & pituitam per inferna ducit. Aſthmaticis & melancholicis prodeſt. Herba ipſa floribus demptis à calculoſis & aſthmaticis utiliter bibitur. Decoctum eius ad inſidendum prodeſt in uuluæ duritia & inflammatione. Illinitur cum floribus ſacris ignibus, & inflammationi.

EX PAVLO.

Parthenium aridum in potu ſumptum atram bilem per inferna deducit.

EX PLINIO.

Siccatum cum melle & aceto potum, bilem trahit atram. Ob hoc contra uertigines utilis & calculoſis. Ad inſidendum decoctū in duritia uuluarum & inflammationibus. Illinitur & ſacro igni, item ſtrumis cum axungia inueterata. Magi contra tertianas ſiniſtra manu euelli eam iubent, dicicq; cuius cauſa uellatur, nec reſpicere: dein eius folium ægri linguæ ſubijcere, ut mox in cyatho aquæ deuoretur.

Superſtitioſum.

DE POLYGONATO. CAP. CCXXII.

NOMINA.

Sigillum Salomonis. Polygonatum cur dictum.

ΠΟΛΥΓΟΝΑΤΟΝ Græcis, Polygonatū Latinis dicitur. Officinis, item herbarijs & uulgo, ſigillum Salomonis, Germanis Weißwurtz/hoc eſt, radix alba nominatur. Polygonatū autem à radice geniculorū frequentibus nodis ex interuallis tumente appellauerunt.

GENERA.

Duo eius genera damus. Vnum uerum, latioribus folijs: alterum multò angu-
D ſtioribus, quemadmodū pictura graphicè oſtendit. A folijs utrique nomina ſunt indita.

FORMA.

Frutex eſt cubito altior, folia lauro ſimilia habens, latiora tamen & lęuiora, ſapore mâli cotoneæ aut punicæ: guſtatum enim adſtrictionē quandam reſipit. Per ſingulos foliorum exortus candidos flores promit numero maiore quàm folia, ſuppu tatione à radice facta. Radicem habet candidā, mollem, longam, geniculis plenam, denſam, graueolentem, digiti craſsitudinē obtinentem. Iam ſi ſingulas Salomonij ſigilli notas libeat proſequi, omnes, ne una quidem reclamante, adeſſe comperies. Nanque in montibus gignitur, frutice cubito proceriore, folijs lauri latioribus, & læuioribus, quæ guſtata quendam mâli cotoneæ aut punicę ſaporem referant cum aliqua adſtrictione. Flores per ſingulas foliorum eruptiones exiliunt candidi, qui folia numero longè ſuperent, à radice ad cacumen ſupputata. Siquidem bini, terni, aut plures ab unoquoque foliorum ſinu prodeunt. Radix illi candida, mollis, longa, crebris nodis articulata, denſa, grauiter olens, digitali craſsitudine. Floribus excuſsis baccæ piſi ferè magnitudine dependent, ex uiridi nigricantes, & in quendam ordinem digeſtæ.

Sigillum Salomonium.

LOCVS.

Naſcitur in montibus.

TEMPVS.

Maio menſe floret, quo etiam tempore carpi debet.

TEMPERAMENTVM.

Polygonatum miſtam habet qualitatem. Eſt enim in eo adſtrictionis pariter & acrimoniæ quippiam, necnon faſtidioſæ cuiuſdam amaritatis explicatu difficilis.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Radix illita uulneribus auxiliatur. Quinetiã uultus maculas delet & aufert.

EX GALE-

SCD Lyon 1

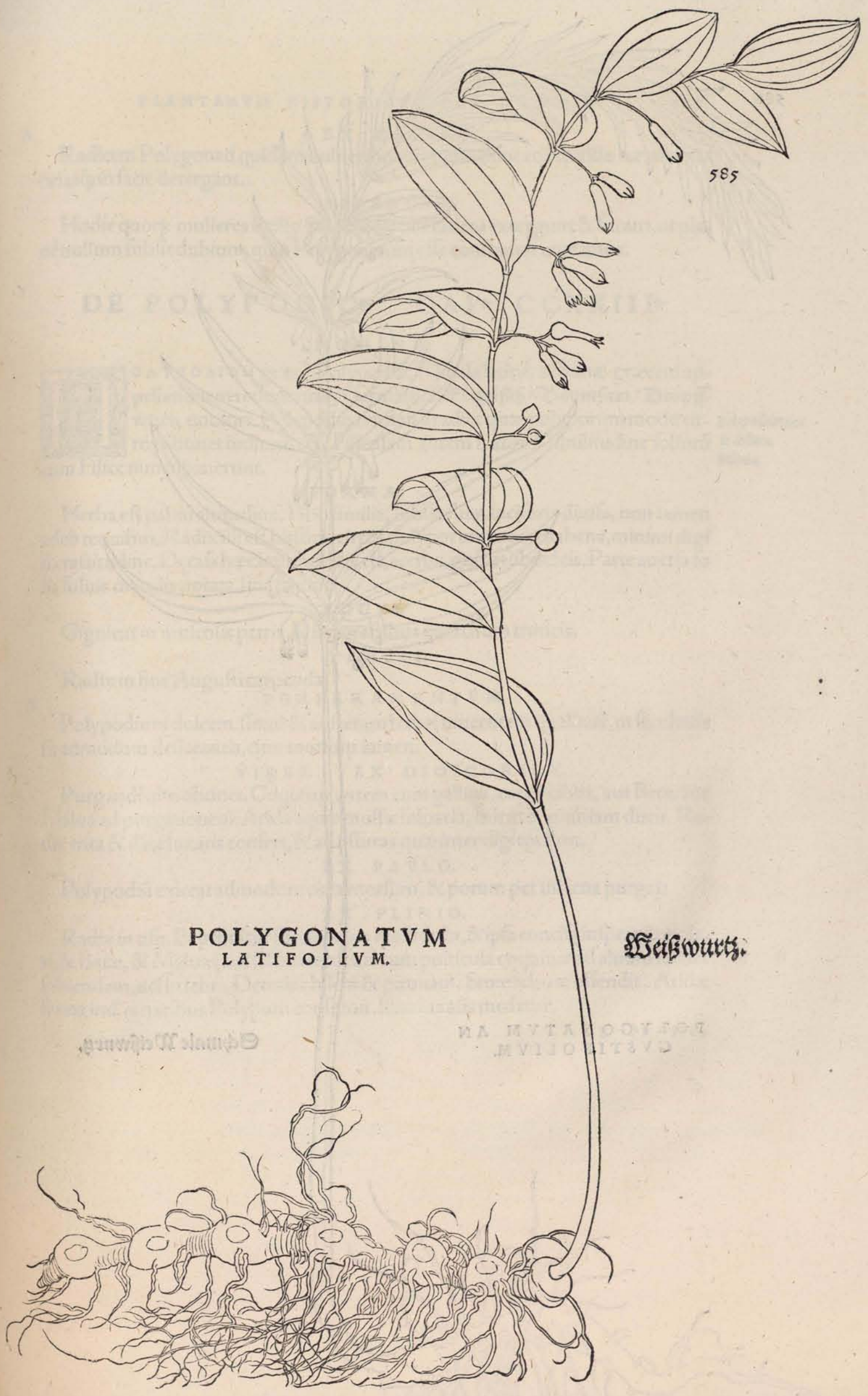

POLYGONATVM
LATIFOLIVM.

Weißwurtz.

SCD Lyon 1

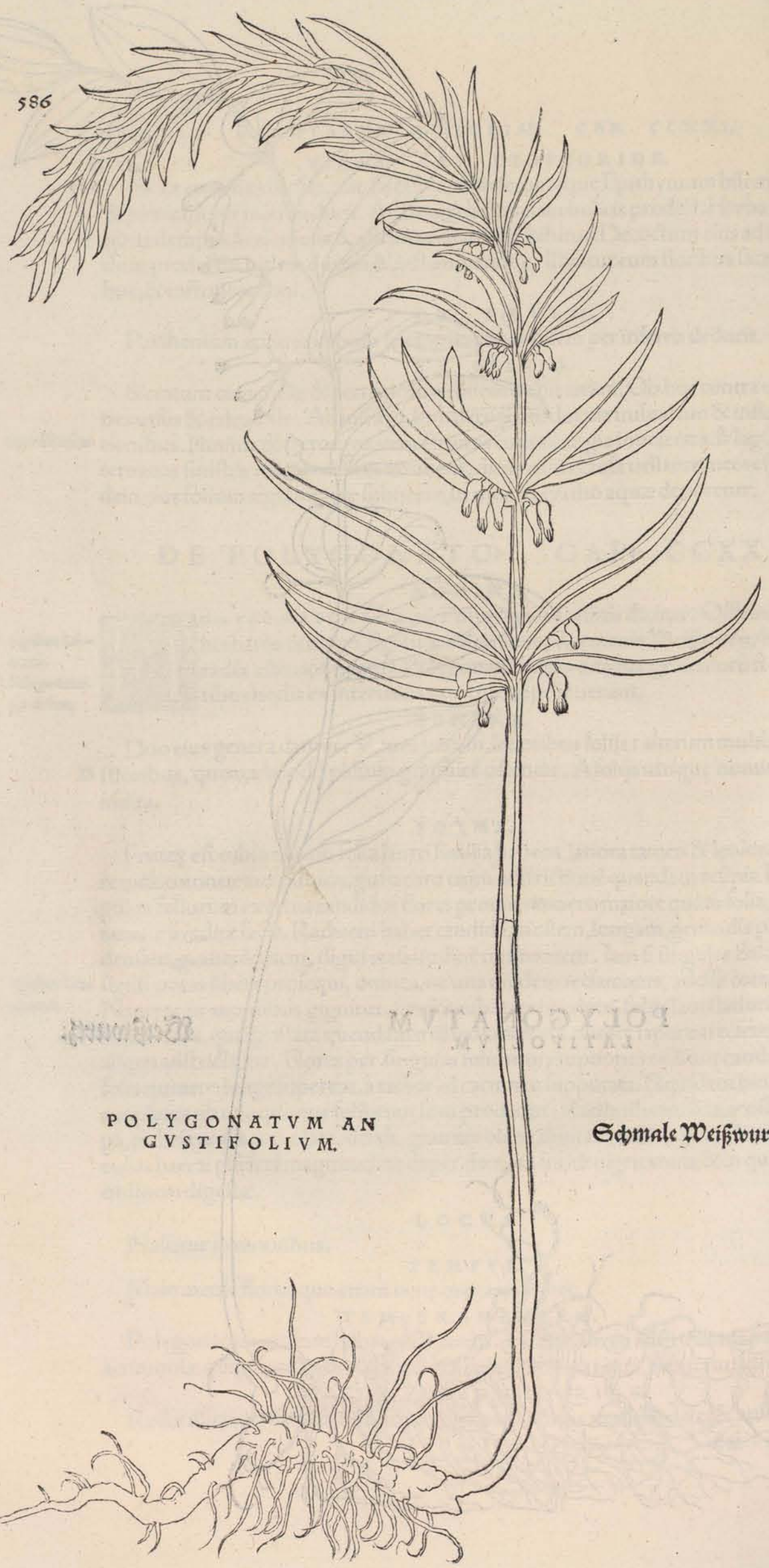

POLYGONATVM ANGVSTIFOLIVM.

Schmale Weißwurtz.

A

EX GALENO.

Radicem Polygonati quidam uulneribus illinunt. Sunt etiã qui illo næuos maculasq; in facie detergant.

APPENDIX.

Hodie quoq; mulieres ſigillo Salomonis ſibi faciem extergunt & fucant, ut planè nullum ſubſit dubium, quin Polygonatum eſſe conſtanter credamus.

DE POLYPODIO. CAP. CCXXIII.

NOMINA.

ΠΟΛΥΠΟΔΙΟΝ græcè, Polypodiũ, Filicula latinè, officinæ græcam appellationem retinuerunt, Germanicè Engelſüß/ Baumfarr/ Dropffwurtz uocatur. Polypodio nomen à radice quæ polyporum modo cirros obtinet inditum eſt. Filiculam autem Latini à ſimilitudine foliorũ cum Filice nuncupauerunt. *Polypodium unde dictum. Filicula.*

FORMA.

Herba eſt palmi altitudine, Filici ſimilis, ſubhirſuta, inciſuris diuiſa, non tamen adeò tenuibus. Radix illi eſt hirſuta, cirros polyporum modo habens, minimi digiti craſsitudine. Deraſa hæc intus uiridis eſt, acerba, guſtu ſubdulcis. Parte auerſa folia fuluis maculis notata, ſine ſemine.

LOCVS.

Gignitur in muſcoſis petris, & in agreſtibus quercuum truncis.

TEMPVS.

Radix in fine Auguſti carpenda.

B

TEMPERAMENTVM.

Polypodium dulcem ſimul & auſteram habet uincentem qualitatẽ, ut facultatis ſit admodum deſiccantis, citra morſum tamen.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Purgandi uim obtinet. Coquitur autem cum gallina, aut piſcibus, aut Beta, aut Malua ad purgationem. Arida aquæ mulſæ inſparſa, bilem & pituitam ducit. Radix trita & illita luxatis confert, & ad fiſſuras quæ inter digitos ſunt.

EX PAVLO.

Polypodiũ exiccat admodum citra morſum, & potum per inferna purgat.

EX PLINIO.

Radix in uſu. Exprimitur ſuccus aqua madefacta, & ipſa conciſa inſpergitur oleri, & Betæ, & Maluæ, uel ſalſamento, uel cum pulticula coquitur ad aluum leniter ſoluendam, uel in febri. Detrahit bilem & pituitam. Stomachum offendit. Aridæ farina indita naribus Polypum conſumit. Illita luxatis medetur.

DE PRASIO.

SCD Lyon 1

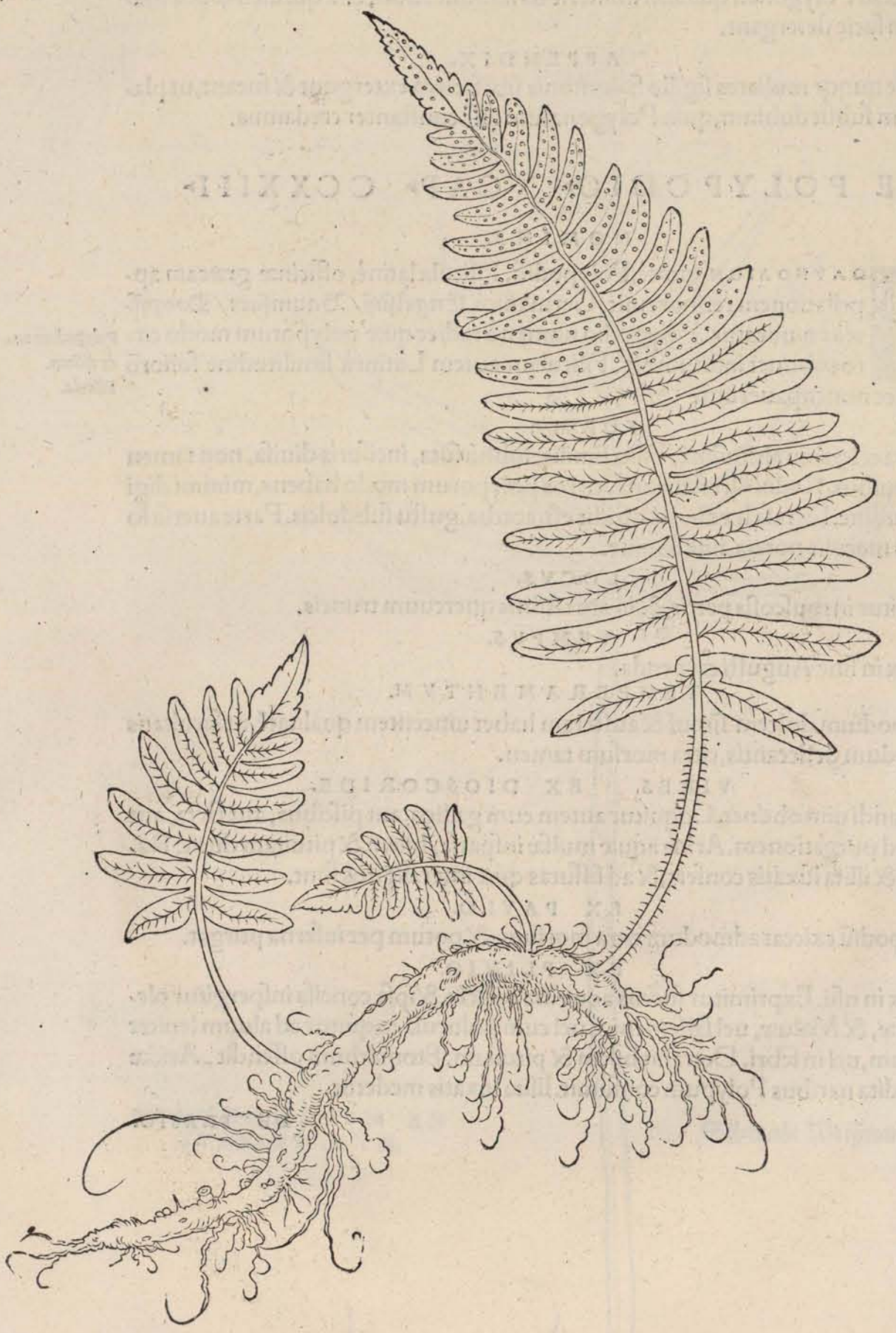

POLYPODIVM Engelsüß.

SCD Lyon 1

A

NOMINA.

ΠΡΑΣΙΟΝ Græcis, Marrubiū Latinis, Praſsium officinis uocatur. Germanis Andorn das weiblin/weiß Andorn/Marobel/Gottßvergeß. *Marrubium. Praſſium.*

FORMA.

Frutex eſt ab una radice ramoſus, ſubhirſutus, albicans, uirgis quadrangulis. Folium pollici æquale, ſubrotundū, hirſutū, rugoſum, guſtu amarū. Semen per interualla in caulibus eſt. Flores aſperi uerticillorū figura. Hæc deliniatio adamuſim Marrubio hodie dicto reſpondet. Siquidem ſingulari radice, angulosis ramulis fruticat, lanuginoſum: foliis ferè orbiculatis, pollicis magnitudine, incanis, hirtis, amaris, lacteo flore, uerticillato cinctu caulem ex interuallo amplectente, cui ſuccreſcit teres & aſperum ſemen. *Marrubium.*

LOCVS.

Naſcitur circa domicilia collapſa, & inter rudera.

TEMPVS.

Colligitur herba in æſtate, Iulio potiſsimū menſe, dum ſemine eſt prægnans.

TEMPERAMENTVM.

Marrubiū in caliditate quidem ſecundi ordinis iam completi eſt, in ſiccitate uerò tertij medij aut completi.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Huius folia arida cum ſemine decocta in aqua, aut uiridium expreſſus ſuccus, datur cum melle aſthmaticis, tuſsientibus & tabidis. Craſſa è thorace cum iride ſicca ducunt. Datur mulieribus quæ non purgantur, ut menſtrua & ſecundas pellant. Item difficilè parientibus, his qui à ſerpentibus morſi ſunt, & qui letale quid biberunt. Veſicæ tamen & renibus nocent. Folia cū melle illita ſordida ulcera purgant,
B pterygia nomaſq; cohibent. Dolores laterum mitigant. Ad eadem pollet ex foliis contuſis expreſſus ſuccus & ſole coactus. Cum uino & melle illitus, oculorum claritatem exacuit. Morbū regium per nares expurgat. Aurium doloribus per ſe, aut cum roſaceo inſtillatus prodeſt.

EX GALENO.

Praſium ut guſtu amarum eſt, ita ſi quis utatur conſentiente huic ſapori actione habet, iecur ac lienem obſtructione liberans, & thoracem pulmonemq; expurgans, ac menſes promouens. Sed & illitum detergit ac diſcutit. Succo eius cum melle ad aciei oculorum claritatem utuntur. Quinetiam & per nares morbum regium purgant, & ad aurium dolores inueteratos adhibent, in quibus utique obſtructionem diſsicere, meatumq; ipſum & explantationes membranarū expurgare neceſſe eſt.

EX PLINIO.

Huius folia ſemenq; contrita proſunt contra ſerpentes, pectorum & lateris dolores, tuſsim ueterē. Iis qui ſanguinē eiiciunt eximiè utile, ſcapis eius cum panico aqua decoctis, ut aſperitas ſucci mitigetur. Imponitur ſtrumis cum adipe. Sunt qui uiridis ſemen, quantum duobus digitis capiant, cum farris pugillo decoctū, addito exiguo olei & ſalis, ſorbere ieiunos ad tuſsim iubeant. Alij nihil cōparant. In eadē cauſa Marrubij & Fœniculi ſuccis ad ſextarios ternos expreſsis, decoctisq; ad ſextarios duos, ſi cochlearij menſura in die ſorbeatur in aquæ cyatho. Virilium uitijs tuſum cum melle mirè prodeſt. Lichenas purgat ex aceto. Ruptis, conuulſis, neruorum contractionibus ſalutare. Potum aluum ſoluit cum ſale & aceto. Item menſtrua & ſecundas mulierū. Arida farina cum melle ad tuſsim ſiccam efficaciſsima eſt. Item ad gangrenas & pterygia. Succus uerò articulis, & è naribus morbo regio, minuendæq; bili cum melle prodeſt. Item contra uenena inter pauca potens. Ipſa herba ſto machū & excreationes pectoris purgat. Cum iride & melle urinam ciet. Cauenda tamē exulceratæ ueſicæ, & renum uitijs. Dicitur ſuccus claritatē oculorū adiuuare.

590

MARRVBIVM

Weiß Andorn.

A

NOMINA.

ΠΕΡΙΣΤΕΡΕΩΝ, ἱερὰ βοτάνη græcè: Verbenaca, Verbena, Columbaris ſeu Columbina, herba Sagminalis latinè, herbarijs & officinis Verbena uocatur. Germanicè Eiſenkraut/uel Eiſernhart/hoc eſt, ferraria, quod nomen ut olim, ſic hodie quoq; habet. Periſtereon nomen inditũ à columbis, qui in ea uerſari plurimum delectantur. Hierobotane autem, hoc eſt, ſacra herba ideo dicta, quod ea olim apud Romanos domus purgabatur, familia luſtrabatur, Iouis menſa ad ſacrificiũ & epulas uerrebat, & fœciales in ſacris legationibus illa coronabantur, uel ut Dioſcorides inquit, quod in expiationibus ſuſpenſa & alligata mirè utilis ſit. Sagminalis uerò, quod inter ſagmina, hoc eſt, gramina ex loco ſacro, præſertim arce Capitolij, cum ſua terra euulſa, primum hæc honorẽ haberet.

Verbenaca.
Verbena.
Periſtereon cur dicta.
Hierobotane.
Sagminalis.

GENERA.

Duo Verbenacæ & Græci & Latini fecerunt genera. Dioſcorides & alij Græci à plantæ habitu rectam & ſupinam. Plinius à ſexu marem & fœminam. Recta Dioſcoridis, eſt Plinij mas, alioq; nomine Criſta gallinacea, à ſerratis folijs quæ gallinaceæ criſtæ formam referunt, dicitur. Recta autem nominata eſt, quod rectis ramulis aſſurgat. Supina autem Dioſcoridis apud Plinium fœmina eſt, Romanisq; Cincinnalis uocatur. Supinam uerò uocarunt, quod ſemper humi ſupinè procumbat. Germani etiam per ſexum genera illa diſtinguunt, uocantq; rectam Verbenacam Eiſenkraut das mennle/Supinam uerò das weible.

Criſta gallinacea.

FORMA.

Recta ſiue mas herba eſt altitudinis palmi, aliquando etiam maioris. Folia huic inciſa, ſubalbida, è caule prodeuntia, qui ei unus eſt magna ex parte, quemadmodũ
B & radix una. Flos luteus, quo ſolo ferè à fœmina differre uidetur. Hæc deſcriptio pulchrè Verbenacæ mari reſpondet: eſt enim herba dodrantalis, interdum uerò procerior, quemadmodũ ea eſt quæ in Germania noſtra prouenit: nunquam enim aut rariſſimè palmi altitudinẽ non excedit. Folia habet inciſuris diuiſa, albeſcentia, erumpentia è caule. Singularis denique illi, ut plurimum, caulis & radix una. Supina ſeu fœmina ramos profert cubitales, aliquando etiam maiores, anguloſos, circa quos folia ſunt per interualla quernis ſimilia, anguſtiora tamen & minora, per ambitum inciſa, colore ſubcæſio. Radicem habet oblongam, tenuem. Flores purpureos, tenues. Cuius iterum deliniationis notæ Verbenæ fœminæ adamuſsim conueniunt. Siquidem multis ſtatim à radice anguloſis coliculis conſtat, coma ſubtus incana, folio querno non diſsimili, niſi quod minus eſt & anguſtius, multis per ambitũ inciſuris: floſculo ex albore & purpura uerſicolore. Quibus omnibus manuſcripti codicis, qui Periſtereon interpretatur Verbenam, accedit teſtimonium, & communis omnium conſenſus, à quo ſine manifeſtis coniecturis & rationibus nunquam eſt diſcedendum.

Recta.
Supina.

LOCVS.

Vtraque in planis & aquoſis locis prouenit.

TEMPVS.

Mas citius quàm fœmina apparet. Colligi debent, potiſſimũ fœmina, circa Canis ortum, nam hoc tempore floret.

TEMPERAMENTVM.

Vtraque deſiccat & adſtringit.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Rectæ Verbenacæ folia cum roſaceo, aut adipe ſuillo recenti appoſita, uuluarum dolores finire putantur. Ignem ſacrum cum aceto illita reprimunt. Putreſcentia ulcera cohibent. Vulnera glutinant, ueteraq; ex melle ad cicatricem perducunt.

VERBENACA RECTA
SIVE MAS.

Eiſenkraut mennle.

SCD Lyon 1

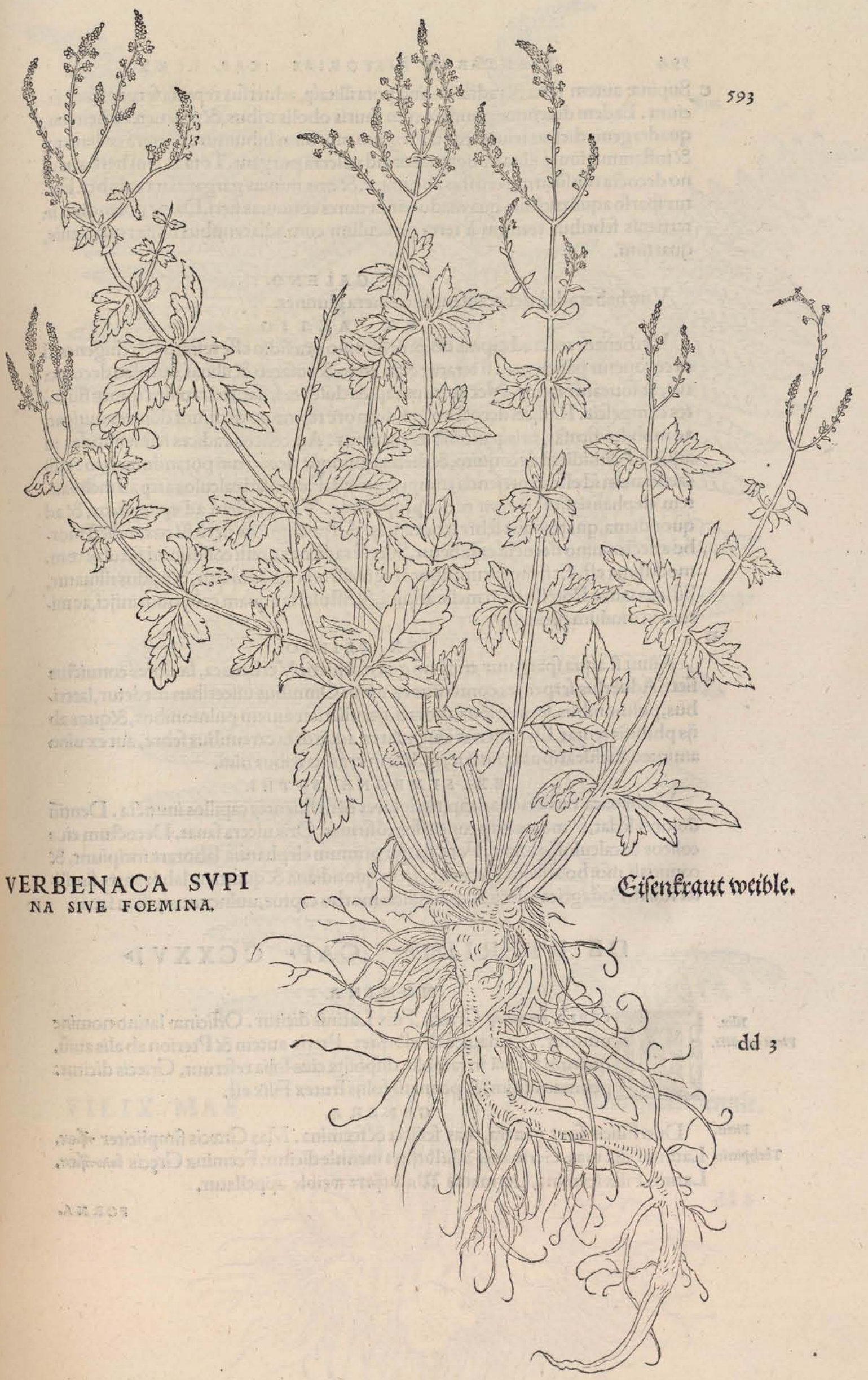

VERBENACA SVPI
NA SIVE FOEMINA.

Eisenkraut weible.

C Supinæ autem folia & radix in uino pota illitaq́, aduerſus reptilia ſerpentésue faciunt. Eadem drachmæ pondere cum thuris obolis tribus, & uini ueteris hemina, quadragenis diebus ieiuno contra regium morbum bibuntur. Vetera œdemata, & inflammationes illita mitigant. Sordida ulcera purgant. Tota autem herba in uino decocta tonſillarum cruſtas abrumpit, & oris nomas gargariſſata cohibet. Fertur ſparſo aqua triclinio qua maduerit, lætiores conuiuas fieri. Datur potandum in tertianis febribus tertium à terra geniculum cum adiacentibus foliis: quartanis, quartum.

EX GALENO.

Vim habet adeò deſiccantem ut uulnera glutinet.

EX AETIO.

Verbenaca recta ad capitis dolores ſummo præſidio eſſe teſtatur Archigenes, ſi ea coronetur patiens, aut ſi teratur cum aceto & roſaceo & illinat̃, aut oleo decoquatur, ac foueatur caput. Nec tantum capitis dolores ſedat, ſed capillos quoq; fluentes compeſcit. Radicis decoctum calidum ore retentum dentium dolores mitigat, ac mobiles firmat, oriſq́ ulceribus medetur. Ad colicos radices ſemicontuſas in aqua ad dimidiam decoquito, & diebus quinque decoctum potandum dato: efficaciſſimum id eſſe experientia compertum eſt. Facit & ad calculos atq; ad inchoantem elephantiaſim, ſi cum melle propinetur. Vtere itidem ad epilepticos, & ad quotidiana, quartanáue febre laborantes. Ad podagricos uerò & coxendicũ morbo affectos uino decocta exhibetur. Succi è radice expreſſi collutio ad fiſtulas commodiſſima eſt. Et ſi mororum liquori ac melli mixtus exuratur, & acidus illinatur, fiſtulas ſanat. Poteſt etiam melle aſſumi, & fiſtulæ tanquam collyrium iniici, ac mirum in modum prodeſt.

D EX PLINIO.

Aiunt ſi aqua ſpargatur triclinio qua maduerit Verbenaca, lætiores conuictus fieri. Aduerſus ſerpentes conteritur ex uino. Omnibus uiſceribus medetur, lateribus, pulmonibus, iecinoribus, thoraci, peculiariter autem pulmonibus, & quos ab iis phthiſis tentat. Dyſenterias emendat ex aqua data carentibus febre, aut ex uino amineo cochlearibus quinque, additis in cyathis tribus uini.

EX SYMEONE SETHI.

Verbenaca recta facit ad capitis dolores & defluentes capillos inuncta. Dentiũ dolores ſedat, & motos atq; concuſſos cõfirmat. Oris ulcera ſanat. Decoctum eius colicos & calculoſos iuuat. Pota iis qui primum elephantia laborare incipiunt, & comitiali morbo affectis ſuccurrit. Item quotidiana & quartana laborantes ſimiliter iuuat. Podagricos uerò & coxendicis morbo captos, uulneratoſq́ illita ſanat.

DE PTERIDE▸ CAP▸ CCXXVI▸

NOMINA.

Filix. Pteris cur dicta.

ΠΤΕΡΙΣ, ἡ πτέριον Græcis, Filix Latinis dicitur. Officinæ latino nomine utuntur. Germanicè Waldtfarr. Pteris autem & Pterion ab alis auiũ, quarum formã in ramulis diſpoſita eius folia referunt, Græcis dicitur: pennatus enim, & pennatis foliis frutex Filix eſt.

GENERA.

Pteris. Thelypteris.

Duo Filicis ſunt genera, mas ſcilicet & fœmina. Mas Græcis ſimpliciter πτέρις, Latinis Filix mas, Germanis Waldtfarr mennle dicitur. Fœmina Græcis θηλυπτέρις, Latinis Filix fœmina, Germanis Waldtfarr weible appellatur.

FORMA.

SCD Lyon 1

FILIX MAS

Waldfarn mennle.

SCD Lyon 1

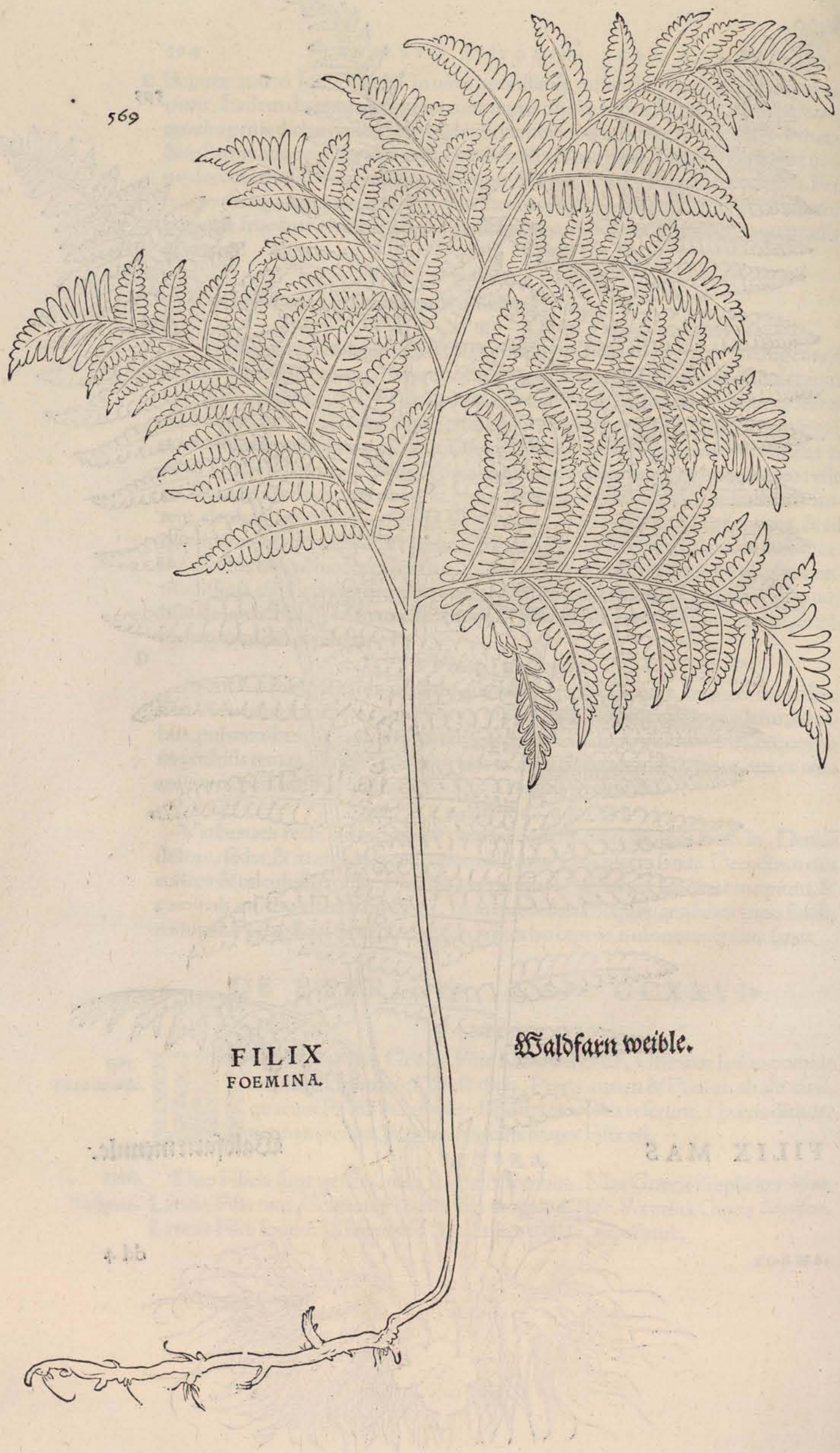

FILIX
FOEMINA.

Waldfarn weible.

SCD Lyon 1

A

FORMA.

Filix maſcula folia habet ſine caule, ſine flore, ſine ſemine, ex uno pediculo cubitali longitudine exeuntia, inciſa, alarum auium modo explicita, odore ſubgrauia. Radicem in terræ ſuperficie foris nigram, craſſam, oblongam, adnaſcentias appendicésue multas habentem. Ex qua ſiquidem deſcriptione ſatis conſtat hanc quam ſub hoc nomine pictam damus herbam eſſe Filicem maſculam: hæc enim neque caulem (quod enim in ea ſupra terram extollitur, pediculi foliorū, non caulis rationem obtinet) neque florem, neque ſemen habet: folia ex uno pediculo cubitali à terra ſtatim, aut ex ſtipite eius exeunt, utroque latere pinnata, ſubgraui odore. Radix denique illi eſt per ſumma ceſpitum nigra, & ut Theophraſtus ait, craſſa, oblonga, multis adnatis & capillamentis fibrata, atque, ut ſummatim dicam, omnes illi notæ adamuſſim reſpondent. *Filix maſcula.* Filix fœmina folia priori ſimilia obtinet, non tamen uno ſingulariq; pediculo ut illa hærentia, ſed adnaſcentes ramulos multos altioresq; habentia. Radix illi longa, obliqua, in nigro colore ſubflaua, aliquando uerò rubeſcens. Quę deſcriptio iterum per omnia cum ea herba cuius picturam exhibemus ita conuenit, ut nulla prorſus ſit nota quæ illi non reſpondeat. *Filix fœmina.*

LOCVS.

Naſcuntur ubiq;, ſed maximè in montibus, ſyluis & ſaxoſis locis.

TEMPVS.

Effodiuntur Vergilijs occidentibus, hoc eſt, autumno.

TEMPERAMENTVM.

Amaræ ſunt Filices, paululum habentes adſtrictionis, ut euidentiſſimum ſit has calefacere & exiccare poſſe.

B

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Filicis maſculæ radix pellit latos lumbricos pondere drachmarum quatuor cum aqua mulſa pota. Melius autem ſi cum Scammoniæ, aut ueratri nigri quatuor obolis detur: ueruntamen oportet ſumentes allia præſumpſiſſe. Lienoſis ut reſtituantur prodeſt pota. Radix etiam cum axungia illita contra ictus ab harundine factos utilis eſt. Eius autem hæc probatio. Peribit Filix quam per ambitum copioſior harundo coronet: & contrà euaneſcet harundo, quam obſepiens multa Filix in orbem cinxerit. Fœminæ radices cum melle in eclegmate ſumptæ, latos lumbricos pellunt. Cum uino autem pondere trium drachmarum potæ, rotundos lumbricos eijciunt. Mulieribus datæ ſterilitatem faciunt. Et ſi prægnans ſumat, abortum. Siccæ & in farinam tritæ, humidis & ijs quæ difficulter ſanantur ulceribus inſperguntur. Medentur iumentorum ceruicibus. Folia eius nuper prodeuntia olerum modo elixa comeduntur, aluumq; molliunt.

EX GALENO.

Filix mas radicem habet maximè utilem: latum enim lumbricum interficit, ſi quis eam quatuor drachmarū pondere in aqua mulſa ſumpſerit. Ad eundem modum fœtum quidem uiuum necare, mortuum autem eijcere mirum non eſt. Vlceribus impoſita ualenter deſiccandi facultatem obtinet, nō tamen mordax eſt. Similem ei uim habet Thelypteris nominata.

EX THEOPHRASTO.

Thelypteris ſeu fœmina Filix, contra lumbricos uentris & latos & graciles utilis eſt. Contra latos quidem cum melle mixta, contra tenues autem in uino dulci cum polenta data. Quinetiam mulieri ſi detur, prægnanti quidem abortum: ſimpliciter autem fœminis ſterilitatem facere affirmant.

EX PLINIO.

SCD Lyon 1

C EX PLINIO.

Vſus radicis in trimatu tantum, neque antè neq; poſtea. Pellunt interaneorum animalia. Ex his tineas cum melle, cætera ex uino dulci triduo potæ. Vtraque ſtomacho inutiliſsima. Aluum ſoluit, primo bilem trahens, mox aquam. Melius tineas cum Scammonij pari pondere. Radix eius duûm obolorũ ponderè ex aqua, poſt unius diei abſtinentiã bibitur, melle præguſtato, contra rheumatiſmos. Neutra danda fœminis, quoniam grauidis abortum, cęteris ſterilitatem facit. Farina earum ulceribus tetris inſpergitur. Iumentorum quoque ceruicibus. Folia cimicem necant, ſerpentem non recipiunt, ideo ſubſterni utile eſt in locis ſuſpectis. Vſtæ etiam fugant nidore.

APPENDIX.

Filix ſemine prorſus caret. Falſum & cõmentitium hauddubiè eſt quicquid neoterici aliqui de Filicis ſemine fabulantur: quod ſcilicet una ſolſtitiali nocte floreat, eademq; hora cum defloruit maturum in terram ſemen cadat, ideoq; niſi quiſpiam tunc affuerit, nec uideri florem, nec colligi ſemen poſſe, tum quia incredibilia ſunt, tum quod omnes, Theophraſtus ſcilicet, Galenus, Dioſcorides, Plinius, ſterilem & ſine ſemine dixerunt. Neq; etiam medici uel Arabes uel Perſæ ad magicas uanitates nati, ſeminis huius meminerunt. Quapropter omnia hæc agyrtarum cõmenta eſſe uidentur humanæ ignorantiæ ad quæſtum impudenter illudentium, quæ certè uel una hac ratione abundè ſatis confutari poſſunt, quod cuncta illa fieri & obſeruari natali nocte diui Ioannis Baptiſtæ præcipiunt, cum natalis ea nox & ſolſtitialis illa duodecim dierum numero nunc inter ſe diſtent.

D DE PEVCEDANO▸ CAP▸ CCXXVII▸

NOMINA.

Fœniculus porcinus. *Peucedanus unde dicta.* *Pinaſtellus.* ΠΕΥΚΕΔΑΝΟΣ Græcis, Peucedanus Latinis, officinis & herbarijs noſtræ ætatis Fœniculus porcinus dicitur. Germanis Harſtrang/Sewfenchel/oder Schwefelwurtz/quod lachryma è radice ſulphuri aut thuri ſimilis exudet. Peucedanum autem nomen inuenit à pinu, quæ Græcis πεύκη dicitur, cui folio par eſt. Hinc poſteriores Latini Pinaſtellum eum uocauerunt.

FORMA.

Officinarũ Peucedanus non eſt genuina. Caulem emittit tenuem, macilentum, Fœniculo ſimilem. Comam habet circa radicem copioſam & denſam. Florem luteum, radicem foris nigram, intus albam, graui odore, craſſam, liquore plenam. Hæ ſanè omnes notæ, nulla prorſus reclamante, huic quam pictam exhibemus herbæ conueniunt. Officinæ, quæ non rarò adulterinas pro genuinis uendũt herbas, Peucedanũ oſtendunt radice nõ ſuccoſa, ſed lignoſa, nec graui odore, ſed iucundo: unde ſatis cõſtare poteſt uerum non eſſe.

LOCVS.

Gignitur in montibus opacis, potiſsimum in monte prope Tubingam, cui olim arx impoſita fuit, in itinere uerſus Rotenburgum ſito.

TEMPVS.

Floret Iulio & Auguſto menſibus, atque deinceps ſemen producit. Radix foditur exitu autumni.

TEMPERAMENTVM.

Calefacit ordine ſecundo iam completo: deſiccat uerò tertio iam incipiente.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Radice adhuc tenera Peucedani cultello inciſa liquor effunditur, profluensq; ſtatim in umbra reponit: in ſole ſiquidem langueſcit. Facit cum colligit capitis dolores & uertigines, niſi quis antea roſaceo nares præungat, & caput irrigat. Radix aſſata

inutilis

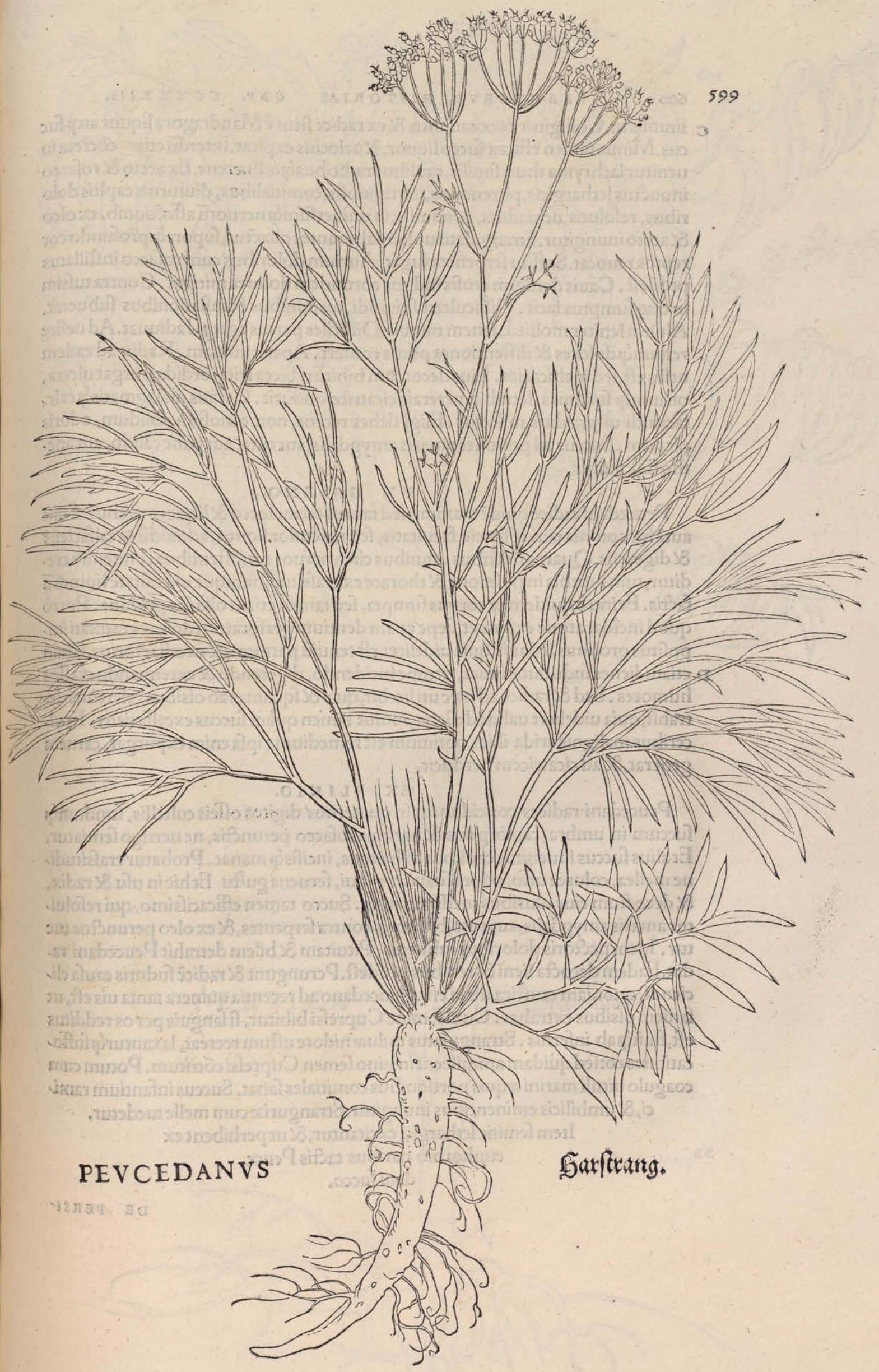

PEVCEDANVS

Harſtrang.

C inutilis fit. Colligitur & ex caulibus & ex radice ſicut è Mandragora liquor atq; ſuccus. Minus tamen efficax ſucco liquor, & uelocius expirat. Interdū etiam cōcreta inuenitur lachryma thuri ſimilis, caulibus radicibusq; adhærens. Ex aceto & roſaceo inunctus lethargicis, phreneticis, uertiginoſis, comitialibus, diuturnis capitis doloribus, reſolutis, iſchiadicis, conuulſis: in uniuerſumq; neruorū affectionib. ex oleo & aceto inungitur. Strangulatu uuluæ laborantes olfactus, ſoporeq; profundo correptos reuocat. Suffitu ſerpentes fugat. Aurium doloribus cum roſaceo inſtillatus prodeſt. Cauis dentium eroſis inditus eorundem dolores mitigat. Contra tuſsim in ouo ſumptus facit. Difficultati ſpirandi, torminibus & inflationibus ſubuenit. Aluum leniter mollit. Lienem minuit. Difficiles partus egregiè adiuuat. Ad ueſicę renumq; dolores & diſtentiones potus confert. Aperit uuluam. Radix ad eadem utilis eſt, ſed inefficacior. Eius decoctum bibitur. Sicca trita ſordida purgat ulcera, oſsiumq; ſquamas detrahit, ueteraq; cicatrice obducit. Ceratis malagmatisq; calefaciendi ui præditis miſcetur. Eligi debet recens, non carioſum, ſolidum, odoris plenum. Succus ad potiones amaris amygdalis, aut ruta, aut pane calido, aut anetho diſſoluitur.

EX GALENO.

Peucedani radice quidē maximè, ſed tamen etiam ſucco & liquore utimur. Sunt autē hæc omnia eiuſdē ſpecie facultatis, ſed ualentior liquor, admodū excalfaciens & digerens. Quare affectibus omnibus circa neruos conſiſtentibus conuenire creditur, tum morbis in pulmone & thorace ex craſsitudine atque uiſcoſitate humorū factis. Et intrò quidem in corpus ſumpta, ſed tamen etiam olfactu proſunt. Porrò quod incîdat atque extenuet, ſæpe etiam dentium perforatorū dolores cauitati impoſitus protinus ſedauit, quia uidelicet eſt tenuiū partium, & excalfactorius. Quin
D etiam lienes induratos iuuat, nempe incidendo, digerendo & extenuando craſſos humores. Sed & radice ad hæc uti licebit, quæ & ſquamas ab oſsibus celerrimè detrahit, quia uidelicet ualidè deſiccat, minus tamen quàm ſuccus excalfaciens. Et ulceribus malignis arida illita optimum eſt remedium; ipſa enim expurgat, carnem generat, & ad cicatricem perducit.

EX PLINIO.

Peucedani radices concidūntur in quaternos digitos oſſeis cultellis, funduntq; ſuccum in umbra, capite prius & naribus roſaceo perunctis, ne uertigo ſentiatur. Et alius ſuccus inuenitur caulibus adhærens, inciſiſq; manat. Probatur craſsitudine mellea, colore ruffo, odore ſuauiter graui, feruens guſtu. Et hic in uſu & radix, & decoctum eius pluribus medicamentis. Succo tamen efficaciſsimo, qui reſoluitur amaris amygdalis, aut ruta, bibiturq; contra ſerpentes, & ex oleo perunctos tuetur. Idem pectoris doloribus ſubuenit. Pituitam & bilem detrahit Peucedani radix. Eadem decocta lieni & renibus prodeſt. Perungunt & radicē ſudoris cauſa eliciendi, quoniam cauſtica uis ei eſt. Peucedano ad recentia uulnera tanta uis eſt, ut ſaniem oſsibus extrahat. Cum ſemine Cupreſsi bibitur, ſi ſanguis per os redditus eſt, fluitq; ab infernis. Strangulatus uuluæ nidore uſtum recreat, laxanturq; ſuffocationes eo: ſed quidam ammiſcent in uino ſemen Cupreſsi cōtritum. Potum cum coagulo uituli marini æquis portionibus comitiales ſanat. Succus infantium ramici, & umbilicis eminentibus inungitur. Stranguriæ cum melle medetur.

Item ſemine lethargici excitantur, & ut perhibent ex euphorbio naribus tactis Peucedani ſucco.

DE PERSI-

PERSICA Pfersichbaum.

ee

DE PERSICA ARBORE. CAP. CCXXVIII.

C

NOMINA.

ΠΕΡΣΙΚΗ μηλέα Græcis, Persica mâlus Latinis: antiquum nomen herbarij uulgares retinuerunt: Germanis Pferſichbaum appellatur. Persica fortè dicta, quod ex Perside primum aduecta sit.

Persica cur dicta.

FORMA.

Persica foliis amygdalæ maioribus constat: flore subpuniceo, pomo carnoso, succulento, foris lanuginoso, dura intus & scabra nuce, in qua nucleus qualis amygdalis.

LOCVS.

Passim in hortis, uineis potissimũ, nascitur. Gaudet autem aquosis.

TEMPVS.

Floret primo statim uere, fructus uerò eius autumni ferè exitu matureſcit, celerrimè marceſcens.

TEMPERAMENTVM.

Persica arbor in germinibus & foliis uincentem amaram qualitatẽ habet, ut hoc nomine calidam esse nemo dubitare possit. Fructus eius in secundo ordine frigidus & humidus existit.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Persica poma stomacho grata sunt, matura bonum faciunt aluum, cruda uerò aluum constringunt. Siccata uehementius adstringunt. Siccorum decoctum haustum stomachi & uentris fluxiones sistit.

EX GALENO.

Folia Persicæ trita & super umbilicum imposita lumbricos necant. Alioqui sanè etiam discutiens medicamentũ est. Pomorum uerò eius succus & ueluti caro facilè corrumpitur, omninoq; noxam infert, quapropter haud post alios cibos ultimoq;, sicut nonnulli solent, illa offerri oportet: nam in summo natantia corrumpuntur. Huius uerò, quod omnibus cõmune est, meminisse oportet: quæcunq; uitiosi succi, quæ humida & lubrica sunt, facileq; descendunt secedúntue, præ alijs comedenda esse: sic enim & ipsa celeriter subeunt, & alijs præeunt, ac quasi iter muniunt. Postremò autem sumpta, unà secum alia quoq; in corruptionem trahunt.

D

EX PLINIO VALERIANO.

Persicorũ cibus est quidem stomacho inutilis, eò quod citò succus eius inacescat, & caro æque in digestione uitietur, uerum minimè grauis, dum non diutius in intestinis moratur, & ad ima semper exitu celeri festinat. Persicorum cibus negatur à medicis membra nutrire. Sed & Galenus suadet nunquam omnino post cibum sumere, corrũmpi affirmans si cibis cæteris innatent. Persicorũ folia trita & imposita uentris animalia perimunt & expellunt. Eadem sicca & in puluerem tusa, recentes plagas cruentorũ uulnerum claudunt. Nucleus persicorum capitis dolori cum oleo & aceto tritus illinitur: quamuis quidam cum solo rosaceo terere maluerint. Gummi gutta quam Persici truncus illachrymat, fluenti aluo medetur. Eadem mixta cum uino etiam in uesica lapillos frangit. Trita ex aceto impetigines reprimit. Decocta cum croco tumores faucium mitigat. Asperam arteriæ canalem leuiorem facit. Excreantibus sanguinem miro modo subuenit. Thoracis obstrictos sinus reserat: uitia pulmonis expurgat.

APPENDIX.

Flores Persicæ saccharo condîti, instar rosarum aut uiolarum, aluum haud leuiter mouent atque subducunt.

DE PEPLO.

SCD Lyon 1

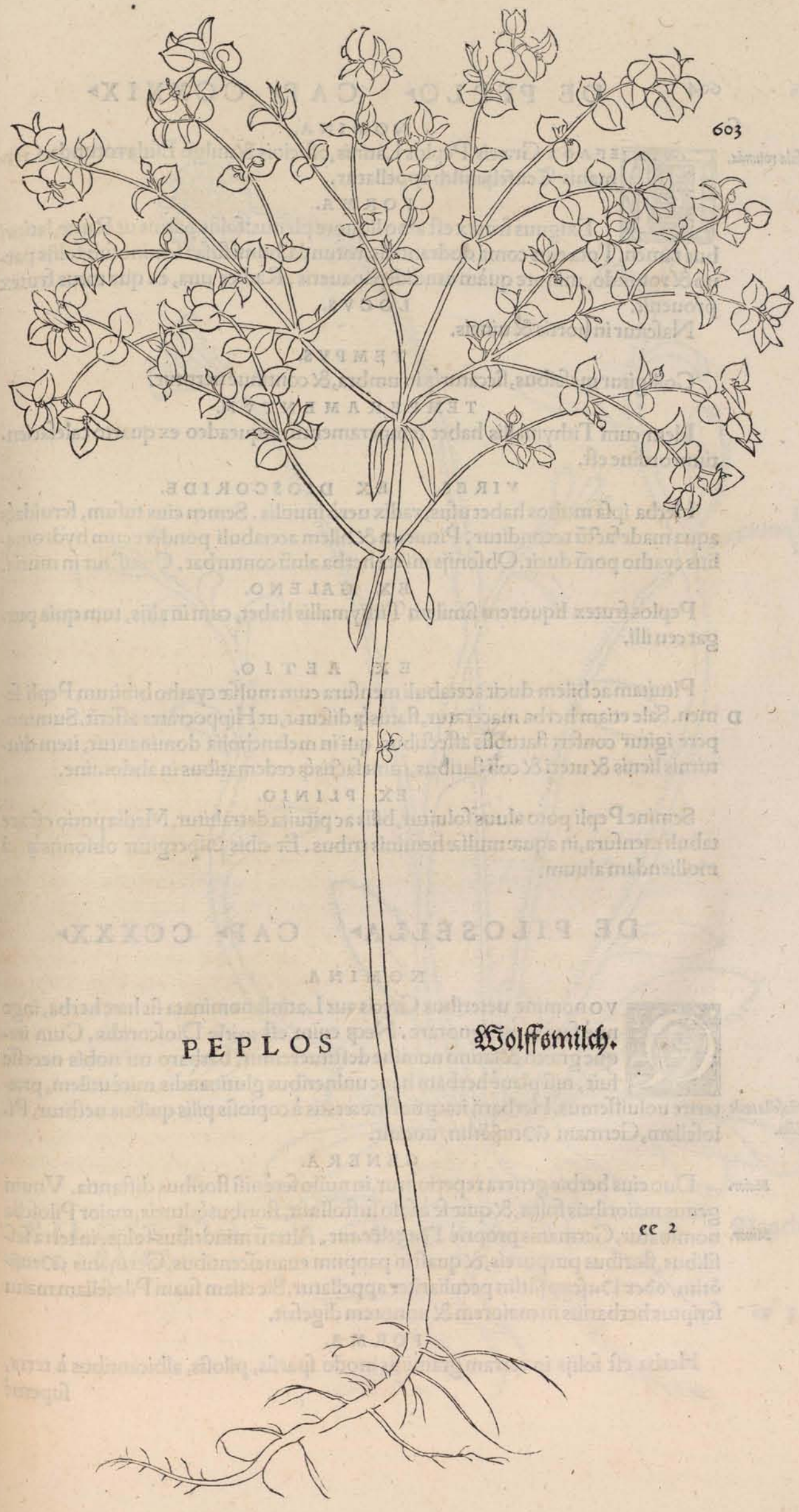

PEPLOS Wolffsmilch.

C

NOMINA.

Esula rotunda.

ΠΕΠΛΟΣ Græcis, Peplos Latinis, officinis & uulgo Esula rotunda, Germanis Teufelßmilch appellatur.

FORMA.

Exiguus frutex est albo liquore plenus: foliis paruis ut Rutæ, latioribus tamen. Tota eius coma dodrantalis, rotunda, humi fusa: semine sub foliis paruo & rotundo, minore quàm candidi papaueris. Radice una, ex qua totus frutex prouenit.

LOCVS.

Nascitur in hortis & uineis.

TEMPVS.

Colligitur messibus, siccaturq; in umbra, & continuè uertitur.

TEMPERAMENTVM.

Idem cum Tithymallis habet temperamentū, atqueadeo ex quarto calefacientium ordine est.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Herba ipsa multos habet usus, radix uerò inutilis. Semen eius tusum, feruidaq; aqua madefactū reconditur. Pituitam & bilem acetabuli pondere cum hydromelitis cyatho potū ducit. Obsoniis mixta herba aluū conturbat. Condîtur in muria.

EX GALENO.

Peplos frutex liquorem similem Tithymallis habet, cum in aliis, tum quia purgat ceu illi.

EX AETIO.

Pituitam ac bilem ducit acetabuli mensura cum mulsæ cyatho bibitum Pepli semen. Sale etiam herba maceratur, flatusq; discutit, ut Hippocrates asserit. Summopere igitur confert flatuosis affectibus, qui in melancholia dominantur, item diuturnis lienis & uteri & coli flatibus, tumefactisq; œdematibus in abdomine.

D

EX PLINIO.

Semine Pepli poto aluus soluitur, bilis ac pituita detrahitur. Media potio est acetabuli mensura, in aquæ mulsæ heminis tribus. Et cibis inspergitur obsoniisq; ad molliendam aluum.

DE PILOSELLA▸ CAP▸ CCXXX▸

NOMINA.

QVO nomine ueteribus Græcis aut Latinis nominata sit hæc herba, ingenuè fateor me ignorare. Necq; enim est μυὸς ὦς Dioscoridis. Cum itaque græco & latino nomine destitueremur, barbaro uti nobis necesse fuit, nisi planè herbam hanc uulneribus glutinandis mirè utilem, præterire uoluissemus. Herbarij itaq; nostræ ætatis à copiosis pilis quibus uestitur, Piloselam, Germani Meußörlin/uocant.

Piloſella unde dicta.

GENERA.

Maior. Minor.

Duo eius herbæ genera reperiuntur, in nullo ferè nisi floribus distantia. Vnum genus maioribus foliis, & quæ se à solo sustollunt, floribusq; luteis, maior Piloſella nominatur, Germanis propriè Nagelkraut. Alterū minoribus foliis, in terra sessilibus, floribus purpureis, & quasi in pappum euanescentibus, Germanis Meußörlin/oder Haſenpfätlin peculiariter appellatur. Sic etiam suam Piloſellam manuscriptus herbarius in maiorem & minorem digessit.

FORMA.

Herba est foliis in terram graminis modo sparsis, pilosis, albicantibus à terra, superne

PILOSELLA
MAIOR.

Nagelkraut.

SCD Lyon 1

PILOSELLA
MINOR.

Meußörlin.

SCD Lyon 1

A ſupernè uirentibus, floribus luteis aut purpureis, radice in exilitatẽ multam extenuata. Ex qua deſcriptione ſole clarius fit, eam herbam quæ à Græcis Myoſotis, à Latinis autem Auricula muris dicitur, non eſſe Piloſellam: nam, ut reliqua taceam, neque maior neque minor Piloſella cœruleum floſculum uelut Anagallis obtinet: ut non parum errent herbarij noſtri temporis qui Piloſellam alio nomine Muris auriculam appellari tradunt.

Myoſotis non eſt Piloſella.

Auricula muris non eſt Piloſella.

LOCVS.

Naſcitur utrunque genus locis montoſis & collibus terrenis. Maior autem inuenitur etiam in aſperis & incultis agrorum limitibus.

TEMPVS.

Maio & Iunio potiſsimũ menſe florent. Minor tamen Piloſella paulò poſt initia Iunij menſis diſperit, & nuſquam ſubinde inuenitur.

TEMPERAMENTVM.

Eſſe calidas & ſiccas Piloſellas guſtus palàm declarat: habent enim adſtrictionẽ cum exigua quadam acrimonia coniunctam, ut hoc nomine ad purificanda ac ſubinde glutinanda uulnera ſint mirificè utiles.

VIRES EX RECENTIORIBVS.

Ferunt foliorum farinam uulnera mirum in modum glutinare. Herbæ recentis ſuccum exprimunt ad cohibendos quartanæ febris horrores. Eodem tingunt gladiorum aciem, ut omne ferrum aliud domet, ſecetq́; : ferrum enim quod huius ſucco cõmaduit tantam contrahere duritiam, tamq́; magnũ induere robur produnt, ut chalybis aciem reſpuat. Has certè omnes facultates manuſcriptus herbarius Piloſellæ adſcribit. Recentiores huius herbæ radicem Maio menſe effoſſam, ſiccatã, & in puluerem redactam, ac ſubinde potam, aut in cibo datam, efficaciſsimũ eſſe ad
B uerſus ramicem remedium tradunt.

DE PIMPINELLA. CAP. CCXXXI.

NOMINA.

VT appellata ſit Græcis aut Latinis herba hæc quam hodie uulgus herbariorum & officinæ Pimpinellam uocant, nondum nobis certò ſcire licuit. Sunt qui Pampinulam & Bipennulam nominent. Germani Bibinellen & Bibernellen appellant.

Pampinula.

GENERA.

Duûm eſt generum Pimpinella. Vna maior, radice admodũ longa, foliis multifariam ſciſsis, Siſaro haud diſsimilibus, caulibus anguloſis, floribusq́; in ſummo exiguis & candidis. Altera minor, caulibus rufeſcentibus, foliisq́; minoribus, & non diſſectis multifariam, ſed ſerratis tantum, aliàs priori per omnia ſimilis.

FORMA.

Herba eſt folio mucronato, diſſecto, aut in extremitatibus ſerrato, caulibus ab eadem radice binis aut trinis, anguloſis, & interdum rubentibus, in quorum ſummo naſcuntur flores minuti & candidi, & iis decidentibus ſemen exiguum Oreoſelini ſemini ſimile. Radice craſſa, longa, & ſubrubente, acri admodum.

LOCVS.

Lucis & opacis locis minus, in pratis autem maius, affatim citra cultũ erumpit.

TEMPVS.

Æſtate in autumnum uſque floret.

TEMPERAMENTVM.

Quum acrimoniam non exiguam in guſtu præ ſe ferat, hauddubiè in ſecundo ordine calida & ſicca erit, imò ſecundum calefaciendi ordinem excedere credibile eſt, & ad tertium ferè accedere.

PIMPINELLA
MAIOR.
Groß Bibinel.

SCD Lyon 1

PIMPINELLA
MINOR.

Klein Bibinell.

SCD Lyon 1

VIRES EX RECENTIORIBVS.

C Pimpinellæ ſuccus bibitur contra ſerpentium morſus. Ex uino pota calculos terit. Stranguriã etiam decocta leuat. Succus eius potus omne uenenum diſcutit. Aqua eius ignis ui expreſſa oculorũ caliginem diſcutit. Hæ ſunt facultates quas illi antiquus herbarius tribuit. Alij tradunt ſuccum eiuſdem faciei maculas detergere poſſe. Eſt autem radicis Pimpinellæ tum uſus præcipuus, quum ſæuientis populatim peſtilentiæ contagia arcere conamur: unicè enim uenenis aduerſatur, & corpora ab hac lue uindicat, ut adfirmant, ſi tantum in ore teneatur. Quod certè non poteſt ea quam hodie Sanguiſorbã uocant herba. Quare mirum in modũ errant, qui hanc cum Pimpinella confundunt, ut fuſius ſuo dicemus loco.

Sanguiſorba nõ eſt Pimpinella.

DE PASTORIA BVRSA. CAP. CCXXXII.

NOMINA.

Burſa aut pera paſtoris cur dicta.

QVO nomine herba quam uulgus Paſtoriam burſam appellat græcis & latinis medicis dicta ſit, ignorare me ingenuè fateor. Sunt qui peram etiam paſtoris nominent, à folliculis in exiguæ uulgæ ſimilitudinem compreſsis, turbinata cordis effigie. Germanis Deſchelkraut & Hirtenſeckel uocatur.

FORMA.

Herba raro pede altior, ramoſa, Erucæ folia habens, at minora. Flores exiguos, candidos. Semen in uulgis minutum & nigrum. Radicem candicantẽ & oblongã.

LOCVS.

Naſcitur propter uias paſsim, & in parietinis.

D TEMPVS.

Iunio & Iulio menſibus legitur.

TEMPERAMENTVM.

Refrigerat & adſtringit.

VIRES EX RECENTIORIBVS.

Ex aceto trita collectionum inflammationes refrigerat, ac eò confluentes humores cohibet. Imponitur ſacris ignibus, & quibus ſtomachus æſtuat. Succus eius purulentis auribus infunditur. Cruenta ſanat uulnera. Medetur dyſentericis, ſanguinem excreantibus, necꝫ non muliebri profluuio. Manuſcriptus herbarius addit hanc ſanguinem è naribus profluentem ſiſtere mirificè poſſe. Herbam quoque manu tantum geſtatam, mox idem efficere tradit. Quid multa? mirè efficax eſt in comprimendis omnibus ſanguinis eruptionibus.

DE PEDE

PASTORIA
BVRSA.

Deſchelkraut.

SCD Lyon 1

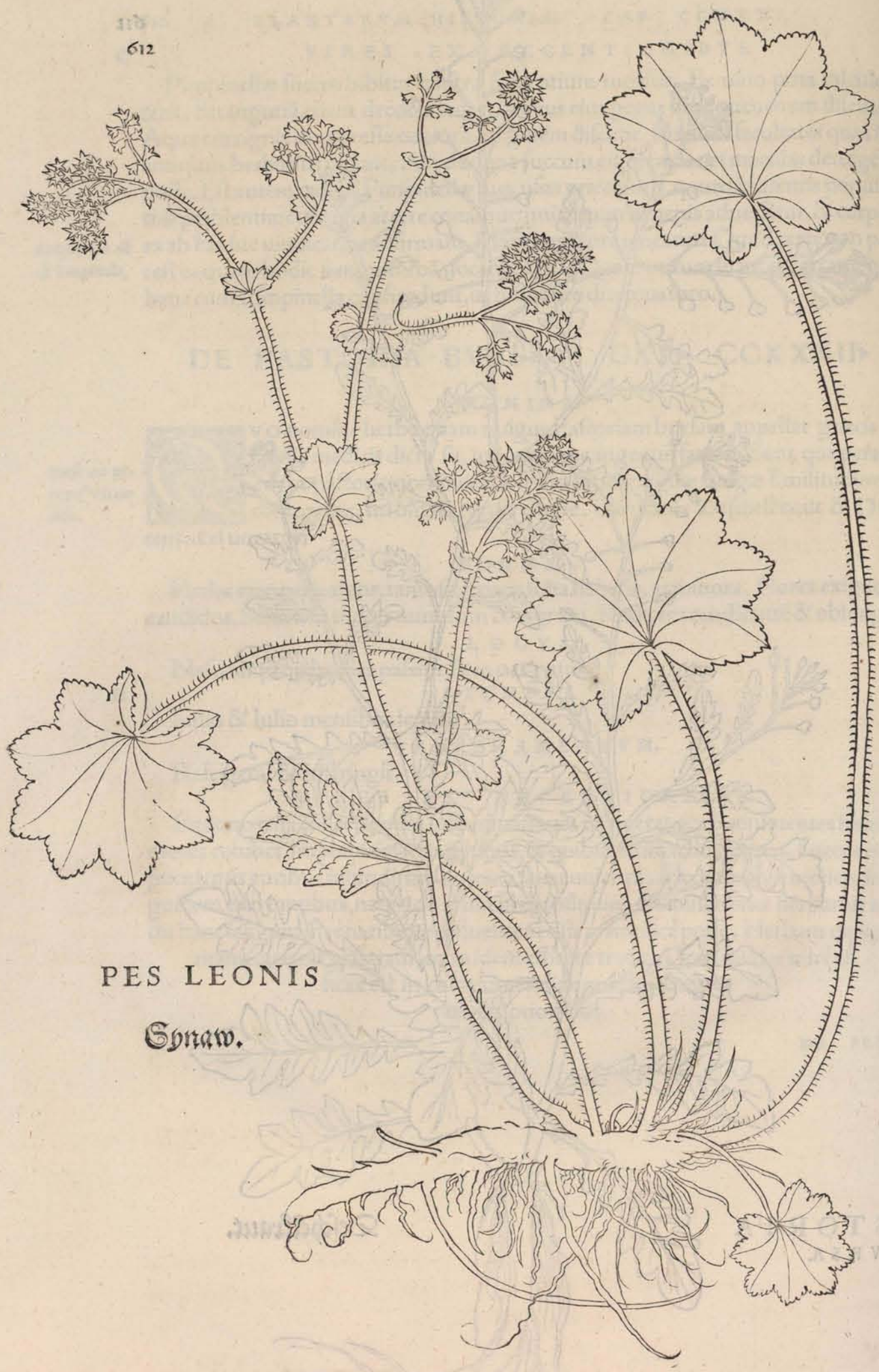

PES LEONIS

Gynaw.

SCD Lyon 1

DE PEDE LEONIS▸ CAP▸ CCXXXIII▸

A

NOMINA.

QVAM uulgus herbariorū Pedem leonis nominat, non eſt Dioſcoridis Leontopodion, id quod deſcriptio ſatis monſtrat. Quo uerò nomine Græcis & Latinis appellata ſit, mihi nondum conſtat. Sunt ex barbaris qui Alchimillam, alij etiam qui plantam leonis nominant. Sic autem dicta, quod folia habeat inſtar leonini pedis lata & rotunda. Germanis Synnaw/ Löwentapen/Löwenfüß/& vnſer frawen mantel uocatur.

Leontopodion Dioſcoridis non eſt Pes leonis herbariorum.
Alchimilla.
Pes leonis cur dicta.

FORMA.

Dodrantalis eſt herba, folia lata, criſpa & rotunda octo ſerratis inciſuris diſtincta, non tamen ad pediculos uſque, qui ſtatim è radice exeunt, fiſſa habens. Flores item exiguos & luteos profert, Radicem digito craſsiorem, & ſeſquipalmo longiorem, ſubrubeſcentem.

LOCVS.

Paſsim in pratis, in alto potiſsimum ſitis, naſcitur.

TEMPVS.

Maio menſe erumpit, ac inter Iunij initia floret.

TEMPERAMENTVM.

Folia & radix adſtrictione uehementi participant, atqueadeo exiccant. Recentiores idipſum in ſecundo efficere ordine tradunt.

VIRES EX RECENTIORIBVS.

Vulneribus glutinandis aptiſsima eſt. Decocto enim illius lauant utiliter omnia uulnera. Linteum quoque in eo madefactum illis cõmodè imponitur. Mulierum mammas impenſe laxas linteum decocto eiuſdem intinctum & impoſitum, duras ſolidasq; efficit. Decoctum denique hoc epotum interanea uulnera, rupturasq; glu
B tinat. Et quod dictu mirum eſt, tanta eius plantæ in glutinando uis eſt, ut ramices inteſtinorum, in pueris potiſsimum, ſanare poſsit.

DE POLYGONO MARE▸ CAP▸ CCXXXIIII▸

NOMINA.

POLYGONON ἄρρεν græcè: Proſerpinaca, Seminalis à ſeminis multitudine, & Sanguinalis à cohibendo ſanguine nominatur. Officinis Corrigiola & Centumnodia. Germanicè Weggraß / Denngraß / Wegdritt appellatur. Polygonon à geniculorum frequentia, & multitudine dictum eſt.

Seminalis cur dicta.
Sanguinalis.
Corrigiola.
Centumnodia.

FORMA.

Herba eſt ramis tenuibus, teneribus, copioſis, geniculis interſectis, in terra graminis modo repentibus. Foliis Rutæ ſimilibus, longioribus tamen. Iuxta ſingula folia ſemine, unde maſculum uocatur. Flore albo aut puniceo.

LOCVS.

Naſcitur paſsim, quotidieq; pedibus conculcatur, ſua ſponte in aggeribus & ſemitis proueniens.

TEMPVS.

Æſtate floret, quo etiam tempore legitur.

TEMPERAMENTVM.

Vti adſtrictionẽ quandam obtinet Polygonum, ita ſanè uincit in eo aqueum frigidum, ut uidelicet ſecundi ſit ordinis medicaminũ refrigerantium, aut etiam quodammodo in initio tertij. Eſt etiam exiccatorium.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Vim habet adſtringendi & refrigerandi ſuccus Polygoni potus. Prodeſt ſangui

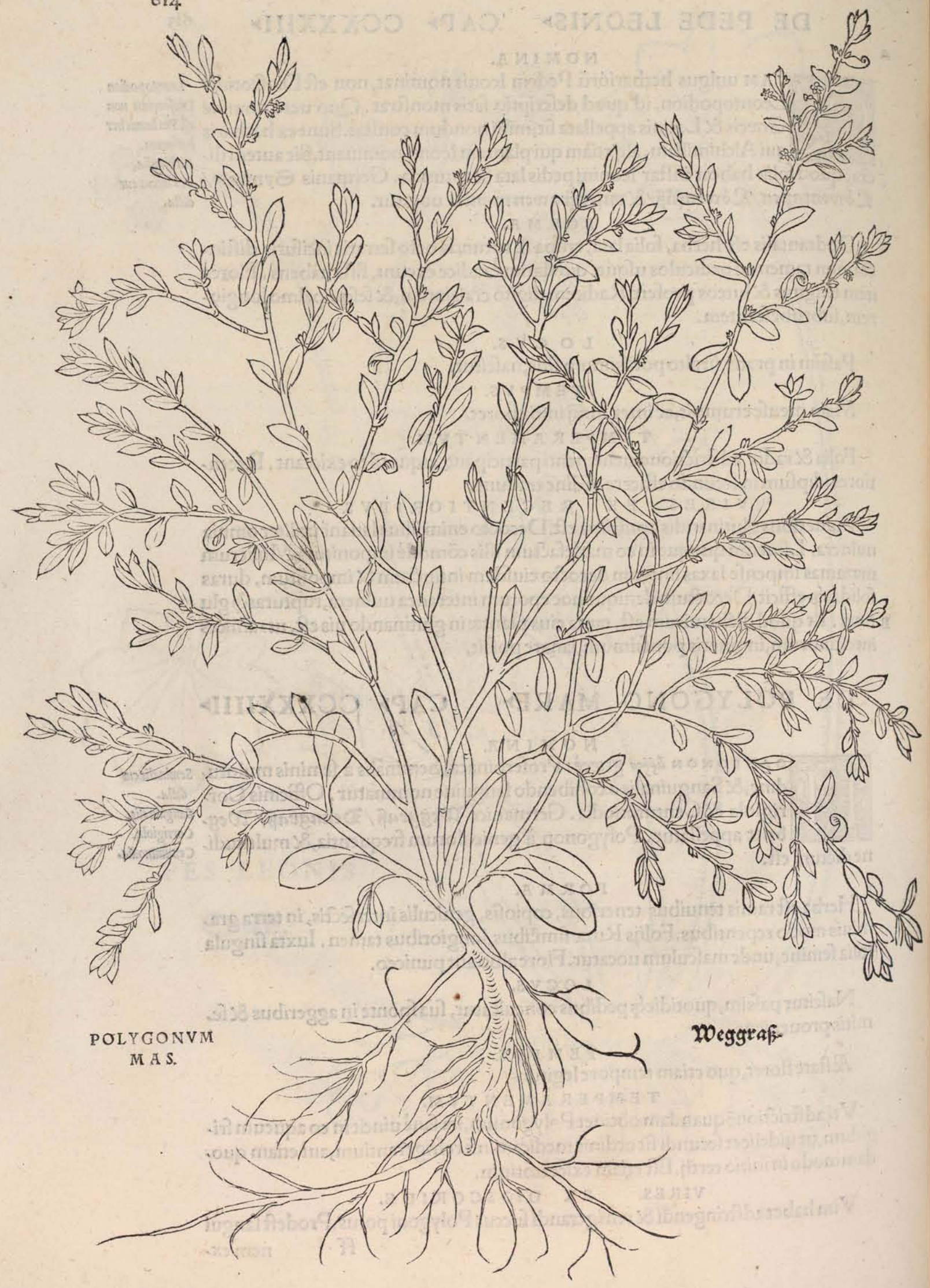

POLYGONVM
MAS.

Weggraß.

SCD Lyon 1

A nem expuentibus, & alui defluxionibus, cholericis & urinæ ſtillicidio. Vrinã enim euidenter ducit. Cum uino potus uenenatorũ morſibus auxiliatur. Valet etiam ad febrium circuitus una hora ante acceſsionẽ ſumptus. Muliebre profluuium appoſitus ſiſtit. Aurium doloribus, & purulentis auribus inſtillatus confert. Cum uino decoctus melle adiecto, eximiè ad genitalium ulcera facit. Folia contra ſtomachi ardorem, ſanguinis reiectionem, herpetas, ignes ſacros, inflammationes, œdemata, & uulnera recentia illinuntur.

EX GALENO.

Polygonũ ijs ſanè quibus ſtomachus æſtu feruet extrinſecus illitum auxiliatur: ueluti etiam ignes ſacros & calidas phlegmonas iuuat. Porrò tale cum ſit, & fluxiones reprimit, & hac ratione uidetur exiccatorium eſſe. Quare cum herpetum, tum ulcerum, aliorumq; bonum eſt remedium: efficaciſsimũ autem inflammatione & fluxione laborantium partium. Eſt & cruentorum uulnerum glutinatoriũ. Sed & auriũ ulceribus prodeſt: & ſi uel ſatis puris inſit, hoc tamen etiam deſiccat. Eaſdem ob facultates & muliebre profluuium, & dyſenteriã, & ſanguinis eiectiones, & undecunque aliunde immoderatiores impetus ſiſtit. Refert Dioſcorides quod & urinam prouocet exhibitum ſtillicidio affectis. Non tamen affectum exactè diſcriminat in quo dari ipſum expediat.

EX PLINIO.

Succus eius infuſus naribus ſupprimit ſanguinem, & potus cum uino, cuiuslibet partis profluuium excreationesq; cruentas inhibet. Vis eius ſpiſſare ac refrigerare. Semen aluum largius ſumptum ſoluit, urinam ciet, rheumatiſmos cohibet: qui ſi non fuere, non prodeſt. Stomachi feruori folia imponuntur. Veſicæ dolori illinuntur, & ignibus ſacris. Succus & auribus purulentis inſtillatur, & oculorũ do
B lori per ſe. Dabatur & in febribus ante acceſsiones, duobus cyathis in tertianis quartanísue præcipuè. Item cholericis, dyſentericis, & in ſolutione ſtomachi.

DE PEGANO▸ CAP▸ CCXXXV▸

NOMINA.

ΠΗΓΑΝΟΝ κηπόυτου græcè, Ruta hortenſis latinè: officinæ retinuerunt nomen latinum: Rauten & Weinrauten germanicè uocatur. Peganon Græci, Plutarcho libro tertio ſui ſympoſij teſte, à facultate, quod calore ſiccitateq; genituram coagularet, dixerunt: πήγνυσθαι enim coagulare, & quaſi in glaciem contrahere eſt. Hinc uterum geſtantibus inimica etiam coronis inſerta putatur. *Peganon unde dictum.*

FORMA.

Frutex eſt Ruta hortenſis grauiſsimi odoris, ſemper ferè uirens: folio exiguo, penè rotundo, cæſij coloris, denſo, ſurculoſis ramis: flore luteo, anguloſis calycibus, in quibus ſemen album continetur.

LOCVS.

Prouenit paſsim in hortis, amat aprica & ſicca loca.

TEMPVS.

Floret æſtate, ſemen autem Autumno matureſcit, quo etiam tempore carpendum uenit.

TEMPERAMENTVM.

Guſtu non ſolùm acri, ſed & amaro eſt, ex tertio ordine excalfacientium, & ſtrenuè deſiccantium.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Vrit, calfacit, exulcerat, urinam mouet, menſtruáque ducit. Aluum ſiſtit pota

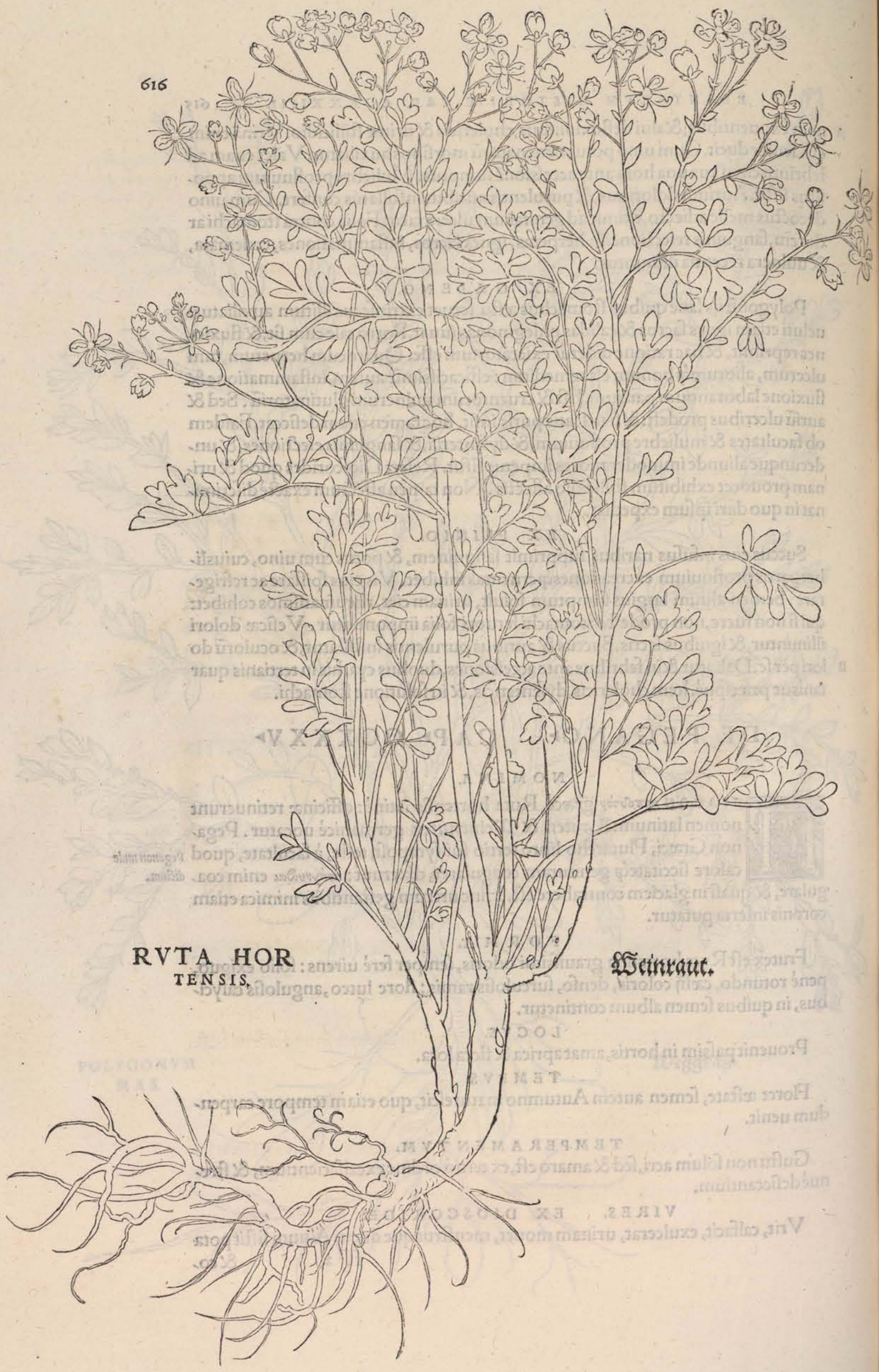

RVTA HOR
TENSIS.

Weinraut.

A & comesta. Letalium uenenorũ antidotum est, si semen acetabuli mensura in uino bibatur. Folia per se ante cibum sumpta, & cum nucibus iuglandibus, aridisq; ficis, inefficacia uenena reddunt. Contra serpentes similiter sumpta prosunt. Genitură tam in cibo quàm potu extinguit. Coctum cum anetho sicco, tormina sistit. Facit etiam ad lateris thoracisq; dolores, difficultatẽ spirandi, tusses, pulmonis inflammationem, coxendicum, articulorumq; cruciatus, rigores circuitibus certis repetentiũ febrium, uti prædictũ est, pota. Ad inflationes coli, uteri & recti intestini, decocta cum oleo & infusa. Vuluæ strangulatu liberat trita cum melle, si à genitali usq; ad sedem imponatur. Feruefacta cum oleo & pota, lumbricos excutit. Articulorũ doloribus cum melle, aquę inter cutem, quæ hyposarca dicitur, cum ficis illinitur. Eisdem pota auxiliatur, in uino decocta ad dimidias partes, & si ea abstergantur. Cruda, saleq; condîta ac comesta, uisus aciem exacuit, & oculorũ dolores cum polenta illita sedat. Cum rosaceo & aceto capitis doloribus succurrit. Sanguinis narium profluuia trita & imposita sistit. Testium inflammationibus cum Lauri foliis illita, & exanthematis cum myrto & cerato prodest. Cum uino autem, pipere & nitro confricta, albæ uitiligini medetur. Cum ijsdem illita thymos & myrmecias tollit. Cum melle & alumine imposita lichenibus prodest. Succus in malicorio calfactus & instillatus aurium doloribus succurrit. Oculorũ hebetudinibus cum succo Fœniculi & melle inunctus subuenit. Ignes sacros, herpetes & achores cum aceto, cerussa & rosaceo inunctus sanat. Ceparum & alliorum acrimoniam cõmanducata domat.

EX GALENO.

Ruta incidere atque digerere crassos lentosq; humores potest. Ob eam autem uim & urinas mouet. Quinetiã tenuium est partiũ, flatusq; extinguit. Quare ad inflationes prodest, ac Veneris appetitum cohibet. Discutit atq; exiccat strenuè: est
B enim ex eorum medicamentorũ numero quæ ualenter exiccant.

EX PLINIO.

Quęcunq; Ruta & per se pro antidoto ualet, foliis tritis & ex uino sumptis. Contra aconitũ maximè & ixiam. Item fungos, siue in potu detur, siue in cibo. Simili modo contra serpentiũ ictus, utpote quũ mustelæ dimicaturæ cum his, Rutam prius edendo se muniant. Valent & cõtra scorpionũ ictus, & araneorũ, apum, crabronũ, uesparũ aculeos, & cantharidas, ac salamandras, canisue rabiosi morsus, acetabuli mensura si succus è uino bibitur, & folia trita uel cõmanducata imponunt cum melle & sale, uel cum aceto & pice decocta. Succo uerò perunctos, aut etiã habentes, negant feriri ab his maleficijs. Serpentesq;, si uratur Ruta, nidorem fugere. Efficacissima tamen est syluestris radix cum uino sumpta: eandem adijciunt efficaciorẽ esse sub dio potam. Pythagoras oculis noxiam putauit falso, quoniam sculptores & pictores hoc cibo utuntur oculorũ causa. Cum pane quoq; uel nasturtio satiuæ atq; syluestris propter uisum. Vt aiunt, multi succo eius cum melle attrito inuncti discusserunt caligines, uel cum lacte mulieris puerum enixæ, uel puro succo angulis oculorũ tactis. Epiphoras cum polenta impositio. Lenit autem capitis dolores pota cum uino, aut cum aceto & rosaceo illita. Si uerò sint cephalæa, cum farina hordeacea, uel aceto. Eadem cruditates discutit, mox inflationes, dolores stomachi ueteres. Vuluas aperit, corrigitq; conuersas, illita in melle toto uentre & pectore. Hydropicis cum ficu, & decocta ad dimidias partes, potaq; ex uino. Sic bibitur & ad pectoris dolores laterumq;, & lumborũ, tusses, suspiria: pulmonũ, iecinorũ, renum uitia: horrores frigidos. Ad crapulæ grauedines decoquuntur folia poturis. Et in cibo uel cruda uel decocta condîtáue prodest. Item torminibus in Hyssopo decocta, & cum uino. Sic & sanguinem sistit interiorem, & narium, indita: sic & collutis dentibus prodest. Auribus quoque in dolore succus infunditur, custodito ut diximus modo. E sylueſtri uerò contra tarditatẽ & sonitum cum rosaceo, uel cum lau-

reo oleo, aut cumino & melle. Succus & phreneticis ex aceto tritæ inſtillatur in tempora & cerebrum. Adiecerunt aliqui & Serpyllum, & Laurum, illinentes capita & colla. Dederunt & lethargicis ex aceto olfaciendū. Dederunt & comitialibus bibendum decoctæ ſuccum in cyathis quatuor ante acceſsiones, quarum frigus intolerabile eſt. Alſioſisq; crudam dari in cibo. Vrinam quoque uel cruentam pellit. Fœminarū etiam purgationes, ſecundasq;, etiam emortuos partus, ut Hippocrati uidetur, ex uino dulci nigro pota. Itaque illitam & uuluarum cauſa etiam ſuffire iubet. Diocles & cardiacis imponit ex aceto & melle cum farina hordeacea. Et contra ileum decocta farina in oleo, & uelleribus collecta. Multi uerò & contra purulentas excreationes ſiccæ drachmas duas, ſulphuris unam & dimidiam ſumi cenſent. Et contra cruentas, ramos tres in uino decoctos. Datur & dyſentericis cum caſeo in uino contrita. Dederunt & cum bitumine infrictam potioni propter anhelitum. Ex alto lapſis ſeminis tres uncias, ex olei libra, uiniq; ſextario. Illinitur cum oleo coctis foliis partibus quas frigus aduſſerit. Si urinam mouet, ut Hippocrati uidetur, mirum eſt quoſdam dare uelut inhibentem potui contra incontinentiā urinæ. Pſoras & lepras cū melle & alumine illita emendat. Item uitiligines uel rugas, ſtrumas, & ſimilia, cum hircino & adipe ſuillo, ac taurino ſeuo. Item ignem ſacrum ex aceto & oleo, uel pſimmythio. Carbunculum ex aceto. Nonnulli laſerpitiū unà illini iubent, ſine quo epinyctidas puſtulas curant. Imponunt & mammis turgentibus decoctam, & pituitæ eruptionibus cum cera. Teſtium uerò epiphoris cum ramis laureæ teneris, adeò peculiari in uiſceribus his effectu, ut ſylueſtri Ruta cum axungia ueteri illitos ramices ſanari prodant. Fracta quoque membra ſemine trito cum cera impoſito. Radix Rutæ ſanguinem oculis ſuffuſum, & in toto corpore cicatrices aut maculas illita emendat. Ex reliquis quoque quæ traduntur, mirum eſt, cum feruentem Rutæ naturam eſſe conueniat, faſciculum eius in roſaceo decoctum addita uncia aloës, perunctis ſudorē reprimere. Itemq; generationes impediri hoc cibo, ideo profluuio genitali datur, & Venerē crebrò per ſomnia imaginantibus. Præcauendum eſt grauidis, abſtineant hoc cibo, necari enim partus inuenio. Eadem ex omnibus ſatis quadrupedū quoq; morbis in maximo uſu eſt, ſiue difficilè ſpirantibus, ſiue contra maleficorum animalium ictus, infuſa per nares ex uino: aut ſi ſanguiſugam exhauſerit, ex aceto, & quocunque in ſimili morborum genere, ut in homine temperato.

EX SYMEONE SETHI.

Incîdit craſſos & tenaces humores, perq; urinam uacuat, & ad inflationes conducit, appetentiamq; Veneris compeſcit, ac ſtrenuè exiccat. Ad inflatas aquas inter cutem, & anaſarcam, morſos à uipera, ſuccum Papaueris aut aconitum bibentes, colicosq;, pota & iniecta. Traditur quod comeſta uiſum acuet, ob id antiqui pictores hanc aſsiduè deguſtabant. Nonnulli & ſuccum eius melli cōmiſcentes, medicamentum ad oculorū aciem acuendam cōficiunt. Succurrit difficultati urinæ ſi cum oleo coquatur, & ea ueſica foueatur. Item difficulter ſpirantes cum melle data, confeſtim iuuat. Lethargicis pota, & per clyſteres iniecta remedium fit. Inteſtina corroborat, non ſolum caliditate, ſed proprietate quadā. Fertur etiam quod ſi prægnans mulier ex eius ſucco bibat, abortiat. Et ſi in dies quindecim folia aſſumat, idem facit. Obſtructiones iecoris & lienis tollit. Si ieiunus quiſquam ipſam aſſumpſerit, eo die à ueneno non lædetur.

DE POTEN-

POTENTILLA Genserich.

SCD Lyon 1

C

NOMINA.

Potentilla. Tanacetum syluestre.

VO nomine Græci & Latini hanc herbam appellarint, à nullo, quod sciam, adhuc proditum est. Recentiores herbarij Potentillam, aliqui ob similitudinẽ Agrimoniam & Tanacetum syluestre nuncupant. Germani, quod herba illa anseres in cibo delectentur, Genserich uocant.

FORMA.

Herba Eupatorio, quod Agrimoniam hodie uocant, haud dissimilis. Caules ex una radice multos profert, humi stratos. Folia Eupatorio similia, supernè uiridia, infernè candicantia. Flores luteos singulari pediculo pendentes. Radicẽ extrinsecus rufescentem, intus candidam.

LOCVS.

Nascitur passim circa semitas & loca aquosa, atque in fluuiorum ripis ac marginibus.

TEMPVS.

Æstate floret, quo etiam tempore legi debet.

TEMPERAMENTVM.

Quum folia eius & radix adstringant, temperamento à Pentaphyllo seu Quinquefolio nihil differre uidetur. Quare hæc, potissimum autem eius radix, ex tertio ordine desiccatoria est, minimumq; euidentis caliditatis habet. Errant itaq; mirum in modum recentiores, qui hanc humidam esse statuunt, nulla alia moti ratione quàm quod in humidis locis proueniat: quasi uerò Nasturtium aquaticum, quod Sisymbrium cardamine Dioscoridi uocatur, haud obstante quod in aquosis nascitur, non etiam in tertio desiccet ordine. Debuisset certè illos ab hac sententia deterrere non leuis illa adstrictio, quę certissimus est siccitatis index: adstringentia enim, Galeno libro quarto de simpli. medicament. facult. capite sexto teste, terrena sunt & crassa corporis consistentia, atqueadeo sicca.

Potentilla nõ est humida.

D

VIRES.

Recentiores Potentillã fluxionibus & puncturis oculorũ prodesse, recentia uulnera glutinare, & exedentia sanare, mulierũ menstrua cõpescere, artus & membra cõfirmare, rectè tradunt: nam idipsum posse, adstrictio, quæ in hac herba haud modica est, abundè docet. Et cum habeat Quinquefolij temperamentũ, eius etiam facultates obtineat necesse est. Dentiũ itaq; dolorẽ finit. Exedentia oris ulcera sanat. Dysentericis & alui profluuijs, coxendicis articulorumq; doloribus subuenit. Sanguinis eruptiones sistit, aliaq; potest quæ à Dioscoride Quinquefolio tribuuntur. Quod uerò adijciunt hanc etiã lumbricos exterminare posse, id minus rectè faciũt. Ea siquidem facultas non huic, sed illi inest herbæ quæ uerè Tanacetũ dicitur, quæ quidem est tertia, ut suo diximus loco, Artemisiæ species. Proinde non sine magno errore, Potentillam cum ea quæ propriè Tanacetum uocatur herba confuderunt.

Herbarij Potentillam cum Tanaceto confuderũt.

DE PRV-

PRVNELLA Braunellen.

DE PRVNELLA. CAP. CCXXXVII.

C

NOMINA.

Prunella.

NONDVM nobis constat quo nomine hæc herba ueteribus tum Græcis tum Latinis appellata sit. Vulgus tamen medicorũ & herbariorũ Prunellam nominant. Germani Braunnellen oder Gottheyl.

FORMA.

Caules habet in medio striatos, pingues & hirsutos: folia Ocimo similia, coloris herbacei, & acuminata. Flores in summis caulibus spicatos, Lauandulæ uocatę herbæ non dissimiles. Radicem tenuem, multis capillamentis fibratam.

LOCVS.

Nascitur passim in pratis.

TEMPVS.

Maio & Iunio mensibus floret.

TEMPERAMENTVM.

Calidam & siccam esse constat, id quod ex gustu patet: glutinosa enim admodũ, & modicè amara est.

VIRES.

Vulnerariam esse herbam euidentissimũ est. Succum eius cum aceto & rosaceo mixtum, uehementes capitis dolores sedare recentiores uno consensu tradunt, si tempora ex eo inungantur. Aphthas & oris ulcera, fauciumq; uitia succus eiusdem sanat.

DE PENTAPHYLLO. CAP. CCXXXVIII.

D

NOMINA.

Quinquefolium unde dictum.

ΠΕΝΤΑΦΥΛΛΟΝ Græcis, Quinquefoliũ Latinis & officinis, Germanis Fünffingerkraut/oder Fünffblatt appellatur. Nomen à numero foliorũ habet: in unoquoq; enim pediculo quinq; esse deprehenduntur.

GENERA.

Etsi Dioscorides unum duntaxat Pentaphylli genus faciat, tamẽ nos ad nostras respicientes terras tria eius genera in uniuersum produximus. Vnũ quod maiusappellauimus, prorsus ad Dioscoridis picturã accedẽs, ut hoc nomine uerũ esse Quinquefoliũ putemus. Estq; duũm generũ: unum quod pallidos seu candidos flores obtinet, hinc est quod Quinquefoliũ maius candidum appellauerimus, Germanicè groß weiß Fünffingerkraut. Alterum floribus ornatur auri colorẽ æmulantibus, seu luteis. Nos ut discerneremus à priori, Quinquefoliũ maius luteum nominauimus. Dioscorides etiã hæc duo genera innuere uidetur, cum inquit florem habere uel candidum uel auri æmulũ. Tertiũ minus diximus, quod priori haud dissimile est, non tamen passim ut illud quinque folia obtinens. Hoc, cum non haberemus aliud nomen quo ipsum appellaremus, inter Quinquefolij genera connumerare placuit. Videtur uerò Hippocrates etiam duo Quinquefolij genera nouisse, unũ humilius, alterũ procerius, ut hoc nomine nobis etiã liceat minus & maius statuere.

Maius Pentaphyllon.

Minus.

FORMA.

Ramulos habet festucarũ instar graciles, dodrantales, & in ijs semen. Folia Menthæ similia, in singulis pediculis quina, rarò plura, per ambitum serræ modo incisa: florem in candido pallidum, auri æmulũ. Radicem subrubrã, oblongam, Elleboro nigro crassiorẽ. Ex qua sanè descriptione omnibus liquet, maius Quinquefoliũ esse legitimum. Ex una siquidem radice subrubra & oblonga, ramulos profert tenues, ac prorsus festucaceos, & in ijs semen, folia Menthę, quina in singulis pediculis, per ambitum serræ modo crenata, florem luteum, aut aureum. Quibus accedũt natalis locus (in riguis enim nascitur) & immensa adstringendi facultas: quæ quidem singula ue-

Maius Quinquefolium est uerum Pentaphyllon.

SCD Lyon 1

QVINQVEFOLIVM
MAIVS CANDIDVM.

Groß weiß Fünffingerkraut.

SCD Lyon 1

624

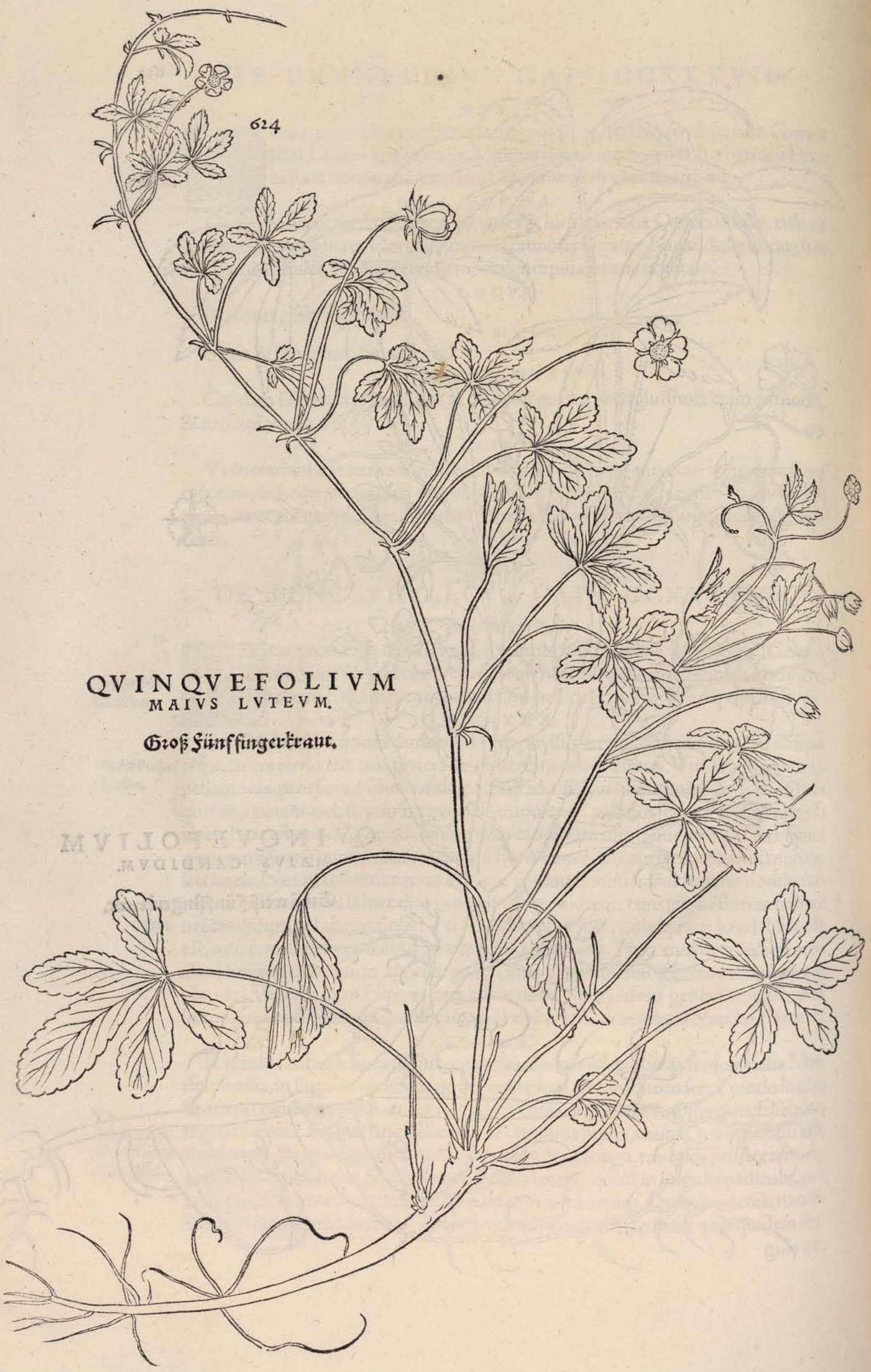

QVINQVEFOLIVM MAIVS LVTEVM.

Groß Fünffingerkraut.

SCD Lyon 1

QVINQVEFOLIVM MINVS.

Klein Fünffingerkraut.

C gula uerum esse Quinquefoliũ docent. Adeoq; mirari satis non possum, cur nonnulli adulterina hæc esse Pentaphylla sibi persuaserint.

LOCVS.

Prouenit aquosis locis, & iuxta aquæductus. Interdum etiam in incultis, siccis & arenosis locis.

TEMPVS.

Floret Maio & Iunio mensibus potissimum.

TEMPERAMENTVM.

Vtriusq; certè folia, flores & radices uehementer adstringunt: atqueadeo, ut Galenus ait, radix, cuius multus est usus, ex tertio est ordine desiccantiũ, minimum habens euidentis caliditatis.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Radicis Quinquefolij decoctum ad tertias depressum deductúmue, si in ore retineatur, dentium dolores sedat. Putrescentia oris ulcera collutione sistit. Arteriæ asperitates gargarizatum emendat. Contra alui profluuia, & dysenterias auxiliatur. Item articulorũ & coxendicũ dolores potum sanat. Cocta in aceto & illita, herpetas cohibet. Strumas discutit, duritias, œdemata, aneurysmata, abscessus, erysipelata, digitorum pterygia, condylomata, scabiesq; sanat. Teneræ radicis succus, contra iecinoris pulmonisq; affectiones & uenena prodest. Folia cum hydromelite, aut uino diluto, & exiguo pipere, contra febrium circuitus bibuntur: in quartana quidem quaternorũ ramulorum folia, in tertiana uerò trium, in quotidiana unius. Tricenis diebus pota comitiali morbo medentur. Succus foliorũ per dies aliquot triũ
D cyathorũ mensura potus, celeriter regiũ morbum sanat. Vulneribus ac fistulis cum sale & melle illita medentur. Enterocelicis, id est, intestinorum ramice laborantibus succurrunt. Sanguinis eruptiones potum & illitum Quinquefoliũ sistit. Inciditur ad expiationes lustrationésue, sanguinis profluuia & castimonias.

EX GALENO.

Pentaphylli radix desiccat uehementer, minimum uerò acris est: quare in multo est usu, uelut alia quoque omnia, quæ quum sint tenuium partium, citra morsum desiccant.

EX PLINIO.

Quinquefoliũ adhibetur purgandis domibus. Strumis medetur, & pectoris uitijs. Idem ischiadicis bibitur & imponitur. Panos sanat. Impositũ articulis utilissimum. Fistulis quæ in omni parte serpunt auxilio est cum sale & melle. Phalangio aduersatur, lichenas emendat. Succus de Quinquefolio potus cyathis tribus angine medetur. Idem iecinoris & pulmonis uitijs, sanguinemq; reijcientibus, cuicunq; sanguinis uitio intus occurrit. Multi supra omnia laudant ad deploratos dysentericos Quinquefoliũ, decoctis in lacte radicibus & potis. Item decoctum ad tertias in uino ictericis dari atq; illini utilissimũ est. Eius folia ex aqua comitiales sanant. Item contrita ex uino sumpta triginta diebus in betonicæ farinæ pondo denariorũ tredecim cum aceti scillitici cyatho, comitialibus morbis liberant. Celerrimè succus regio morbo medetur, tribus cyathis cum sale & melle potus. Quinquefolij folia quidam terna tertianis dedêre, quaterna quartanis, plura cæteris, omnibus obolis tribus cum pipere ex aqua mulsa.

DE PISIS.

SCD Lyon 1

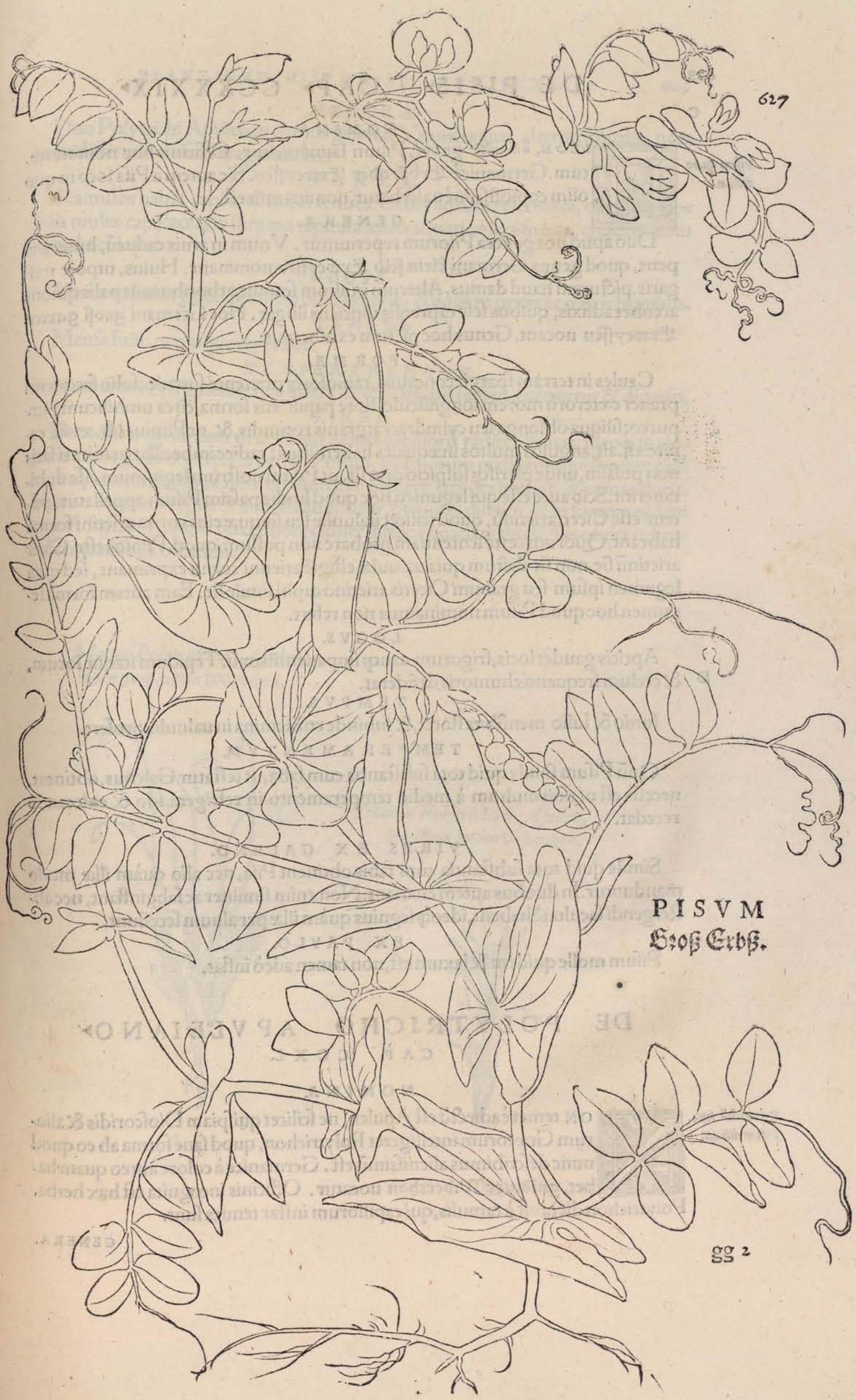

PISVM
Groß Erbß.

SCD Lyon 1

DE PISIS▸ CAP▸ CCXXXIX▸

C

NOMINA.

Pisum quare dictum.

PISON, πίσον græcè, Pisum latinè dicitur. Officinis hoc nomine notum. Germanicè Erbß/oder Erweyssen. Sic autem à Pisa loco in quo olim copiosissimè nascebatur, nominatum est.

GENERA.

Duo apud nos genera Pisorum reperiuntur. Vnum in aruis caducũ, humi serpens, quod genus Germani klein feld Erweyssen nominant. Huius, utpote uulgaris, picturam haud damus. Alterum in altum scandit, arboribus aut palis quibus accubet adfixis, quibus sese capreolis uinciens illigat. Hoc Germani groß garten Erweyssen uocant. Genus hoc pictum exhibemus.

FORMA.

Caules in terram spargit concauos, ramososq; prætenui surculo: folio frequenti præter cæterorũ morem longiusculo: flore papilionis forma, circa umbilicum purpureo: siliqua oblonga seu cylindracea: granis rotundis, &, ut Plinius lib. xviij. capite xij. ait, angulos multos inæquales habentibus: radice imbecilla: ut mirari satis non possim, unde plerisq; suspicio orta sit, ut Pisum nostrum legitimum esse dubitauerint. Scio autẽ esse qui legumen hoc quod hodie passim Pisum appellatur, putent esse Cicer arietinũ, quod scilicet ualuulæ seu siliquæ eius cornu arietini formã habeant. Quorum certè sententiam probare non possum, quòd, Plinio teste, Cicer arietinũ sic non sit dictum quia ualuulæ effigiẽ arietini cornu exprimant, sed quia legumen ipsum seu granum Ciceris arietino capiti simile sit. Eam autem formãlegumen hoc quod Pisum nominamus non refert.

LOCVS.

Apricis gaudet locis, frigorum nanq; impatientissimũ. Tepidum itaque locum,
D & cœlum frequentis humoris desiderat.

TEMPVS.

Iunio & Iulio mensibus floret, & subinde etiã semina in ualuulis profert.

TEMPERAMENTVM.

Quũ Pisum simile quid tota substantia cum faba, ut testatur Galenus, obtineat, necesse est ut non multum à medio temperamento in refrigerando & exiccando recedat.

VIRES EX GALENO.

Simile quid tota substantia cum fabis obtinent Pisa, nec alio quàm illæ modo manduntur. In duobus autem euariant. Non enim similiter ac fabę inflant, nec abstergendi facultatẽ habent, ideoq; segnius quàm illæ per aluum secedunt.

EX PAVLO.

Pisum molle quidem & laxum est, non tamen adeò inflat.

DE POLYTRICHO APVLEIANO▸

CAP. CCXL.

NOMINA.

Polytrichũ Apuleij cur dictum.

NON temerè adiectũ est Apuleij, ne scilicet quispiam Dioscoridis & aliorum Græcorum intelligeret Polytrichon, quod sanè forma ab eo quod nunc describimus alienissimũ est. Germanicè à colore aureo quam habet, guldiner Widerthon uocatur. Officinis incognita est hæc herba. Polytrichon dicta est à ramulis, qui capillorum instar tenues sunt.

GENERA.

SCD Lyon 1

A

GENERA.

Duo Polytrichi Apuleiani damus genera. Vnum maius, alterum minus: neq; enim differunt nisi sola magnitudine.

FORMA.

Ramulos habet capillorū instar tenues, colore aurum referentes, circumq; hos folia multa capillacea, in summo capitula lentis aquaticæ ferè forma, eiusdem cum ramulis coloris.

LOCVS.

Maius nascit in pratis humidis & uliginosis. Minus in petris ac muris humidis.

TEMPVS.

Mense Iulio utrunque reperitur.

TEMPERAMENTVM.

In caliditate & frigiditate symmetra sunt: desiccant tamen, extenuant & digerūt.

VIRES.

Decoctum eorundem in aqua aut lixiuia capillorū radices firmat, ideoq; in alopecia caput glabrum capillis uestit. Potum, uiscosorum crassorumq; è thorace pulmoneq; excreationibus non mediocriter confert: lapides frangit, & urinas ducit. Morbo regio correptis & lienosis auxiliatur. Strumas discutit, & in summa eadem quæ Adiantum potest. Recentiores superstitione quadam ducti, illis multa ridicula & incredibilia tribuunt.

Maius Polytrichum Apuleij.
Das groß guldin Widerthon.

Minus Polytrichum Apuleij.
Das klein guldin Widerthon.

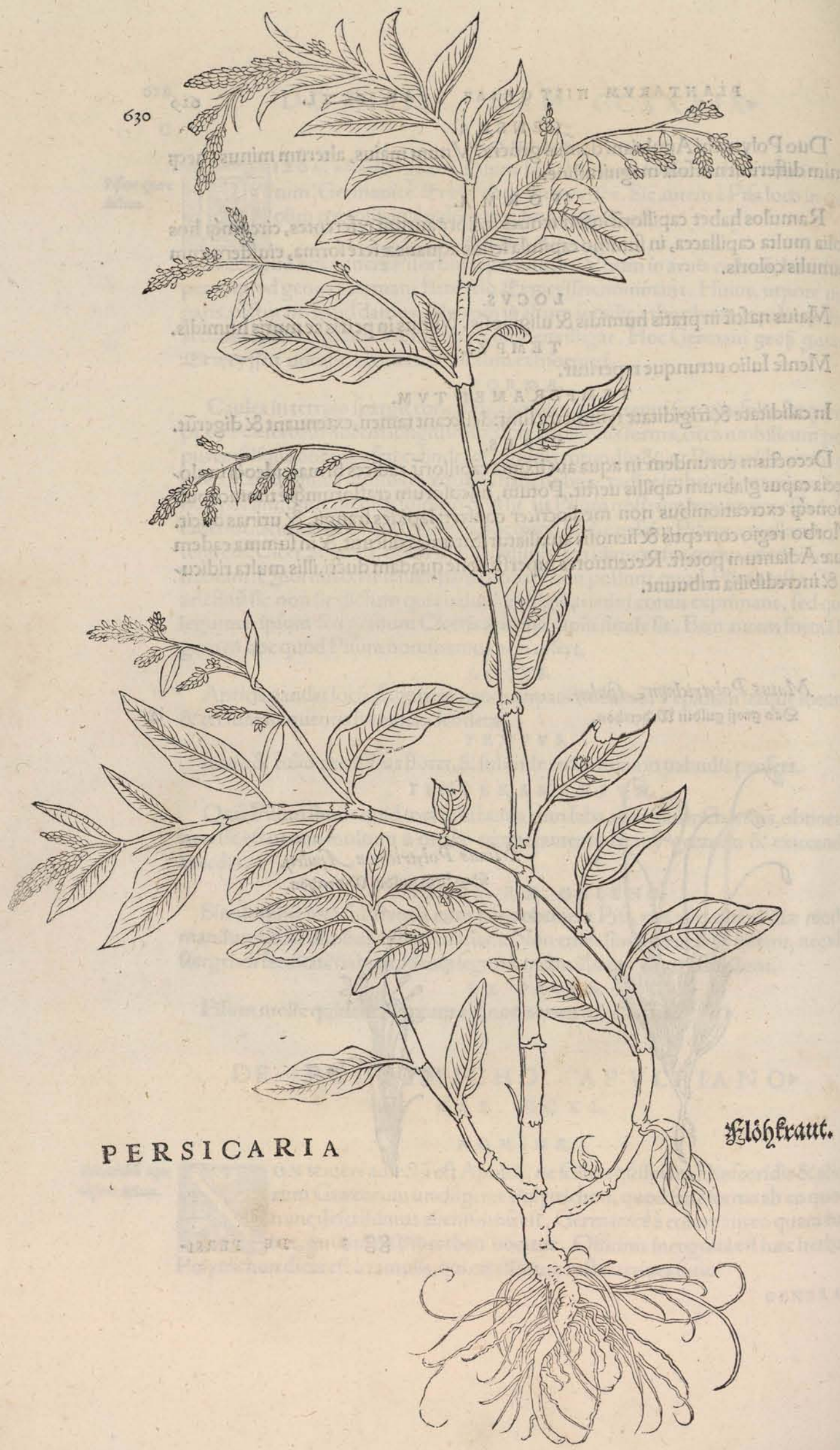

PERSICARIA

Flöhkraut.

DE PERSICARIA. CAP. CCXLI.

A

NOMINA.

NON dàm me est quàm uariè à multis diuinatum sit, quo nomine Persicaria uocata ueterib. sit. Sed mea quidẽ sententia, in uniuersum omnes coniecturis usi non satis firmis, decepti sunt. Et ego quidem fateor ingenuè, nec mihi constare num à ueteribus descripta sit, tantum abest ut scire queam quo illam appellauerint nomine. Vulgus herbariorũ uno consensu hodie, quod folia Persicæ habeat, Persicariã nominant. Germani Flöhkraut. *Persicaria.*

Persicaria unde dicta.

FORMA.

Folia Persicæ arboris habet, fusca in medio macula plumbaginéue: caule geniculato, rubente, longo: flore spicaceo, primùm candido, dehinc purpureo: semine minuto, radice lutea, numerosa.

LOCVS.

In humidis & palustribus locis frequentius prouenit.

TEMPVS.

Iulio & Augusto mensibus floribus ornatur.

TEMPERAMENTVM.

Frigidam & admodum siccam esse gustus abundè monstrat: mirificè enim gustata adstringit.

VIRES.

Vulnerariam herbam esse temperamentũ eius satis docet. Recte itaq; iuniores medici in uulneribus, & maximè fistulis curandis utuntur. Vtilis hauddubiè in dysenteria, alijsq; malis quæ refrigerationẽ & adstrictionem requirunt.

B

DE PERFOLIATA. CAP. CCXLII.

NOMINA.

AN hæc herba ueteribus cognita fuerit Græcis & Latinis, affirmare certò non possum. Ego planè Cotyledonem putarem Dioscoridis, nisi radix in diuersam me traheret sententiam, quæ oliuæ instar rotunda non est. Hodie tamen, quòd caulis eius singula folia dissecat atq; penetrat, Perfoliata ab omnibus appellatur. Germanicè Durchwachß & Buchwurtz dicitur. *Perfoliata cur dicta.*

FORMA.

Caulis illi rotundus, rubescens, folia singula penetrans, quæ Pisorum foliis haud dissimilia sunt, tenuia admodum & glabra. In summo coliculorum capitula, & in ijs flores lutei, & semina formam ferè Tithymalli, quam uulgo Esulam nominant, præ se ferentia. Radix candida, fibris capillata.

LOCVS.

Nascitur in hortis sata, & interdum sua sponte in arenosis locis prouenit.

TEMPVS.

Floret Iulio mense, & subinde semina producit.

TEMPERAMENTVM.

Amara modicè est & adstringit, ut hinc colligi liceat calidam & siccam esse.

VIRES.

Vulneribus & ulceribus tam externis quàm internis curandis aptissima est herba: hæc enim glutinat. Valet autem potissimum ad ramices puerorum sanandos. Auxiliatur etiam exulcerationibus & prominentijs umbilici. Plurimus huius apud chirurgos usus.

632

PERFOLIATVM Durchwachß.

SCD Lyon 1

A

NOMINA.

ΠΑΣΟΝ Græcis, Porrum Latinis & officinis, Germanis Lauch appellatur. Porrum autem dictum putant, quod porrò eat, & longè lateq; grassetur. *Porrum unde dictum.*

GENERA.

Porri duo genera signauit antiquitas. Vnum capitatum, sic nominatum quod eius radix in caput increscat atque extuberet. Alterum sectiuum, cui frondens coma super terram eminens aufertur amputatúrue. Hoc Germani pulchrè ad nomen latinum alludentes, Schnittlauch nominant, & Bryßlauch. *Capitatum Porrum. Sectiuum.*

FORMA.

Capitatū simplici capite ex albæ ceruicis angustijs extuberante constat, fronde super terram carinata, & in angulum oblonga. Sectiuo uerò caulis est longus, intus cauus, multis in uertice floribus aceruatim collectis, & in speciē absoluti orbis conglomeratis, id quod in bimo accidit: quod etiam sementescit, sparso per eius cacumen semine, & emoritur. Radix candicans, crassa, multis fibris capillata, ac tunicis quibusdam uestita.

LOCVS.

Læto solo gaudet, odit rigua.

TEMPVS.

Duodeuigesimo die à satu prorumpit, bimatumq; perfert.

TEMPERAMENTVM.

Calefacit & extenuat perinde atque cepa, ut ex eius facultatibus euidentius innotescet. Symeon Sethi calidum & siccum in secundo facit ordine.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Porrum capitatum inflationē facit. Noxium succum creat, difficilia insomnia pa-
B rit. Vrinam ciet. Aluo accōmodum. Extenuat. Oculorum obscuritatē facit. Menses pellit, uesicam exulceratā, renesq; lædit. Cum ptisana uerò coctum & comestū, ea quæ in thorace sunt educit. Coma eius in aqua maris & aceto cocta, in desessionibus ad præclusiones uuluæ & duritias, utilis habetur. Vna & altera aqua coctū, aut aqua frigida maceratum, dulcescit, & multò minus inflat. Semen acrius est, & quandam adstrictoriā uim habet. Quare succus eius cum aceto, addito thure aut manna, sanguinem, maximè è naribus prorumpentē, sistit. Venerē stimulat. Contra omnia thoracis uitia pro delinctu efficax est, & ad tabem comestū. Purgat etiam arteriam. Sed si assiduè estur, uisus obscuritatē inducit. Stomacho aduersatur. Succus ex melle potus, contra bestiarū morsus auxilio est. Idem quoque illitus potest. Cum aceto, thure & lacte, aut rosaceo instillatus, aurium doloribus & sonitui prodest. Varos tollunt folia, cum rhoë obsoniorum illita. Epinyctidi medentur. Crustas ex sale illita rumpunt. Veteres sanguinis reiectiones cohibent seminis drachmæ binæ cum æquali baccarum Myrti pondere potæ.

EX GALENO.

Corpus calefacit, & crassos in eo humores extenuat, glutinososq; incîdit. Bis tamen aut ter in aqua decoctum, acrimonia spoliatur: quanquam ne sic quidem uim perdit extenuandi.

EX AETIO.

Porri capitati acris saporis ueluti & cepe sunt, cuius ratione corpus calefaciunt, crassosq; humores attenuant, aclentos incîdunt, urinam prouocant, sanguinē purgant. Præstantissimus usus eorum qui bis coquuntur: ita enim acrimoniam deponunt, neque amplius deprauatum succum retinent.

EX PAVLO.

Porrū mali succi est & acre. Vt autē Dioscorides ait, grauia facit insomnia, aluūq; bonam, urinā cit & extenuat. Habet & abstergendi uim aliquā, cum ptisana: siqui-

dem

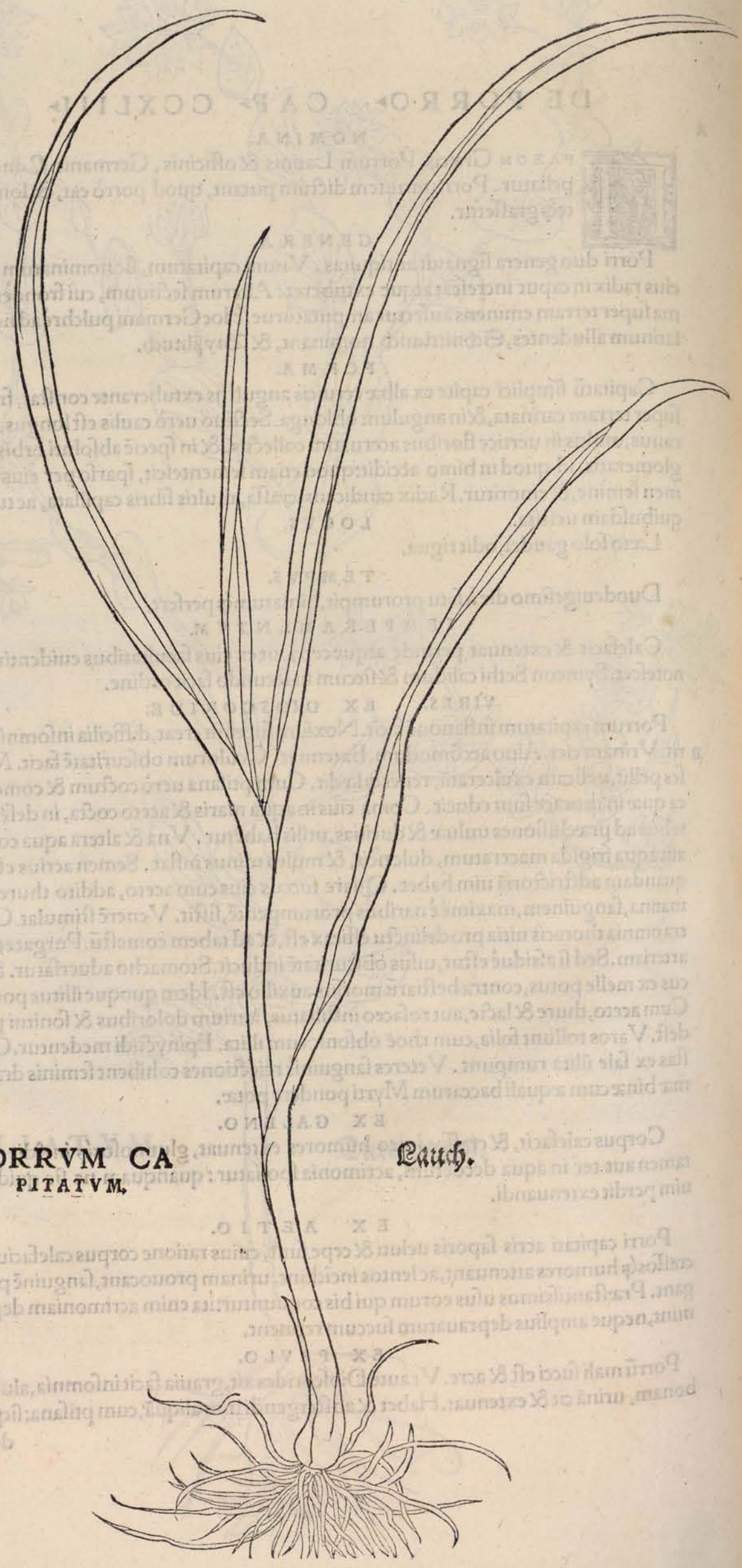

PORRVM CAPITATVM.

Lauch.

SCD Lyon 1

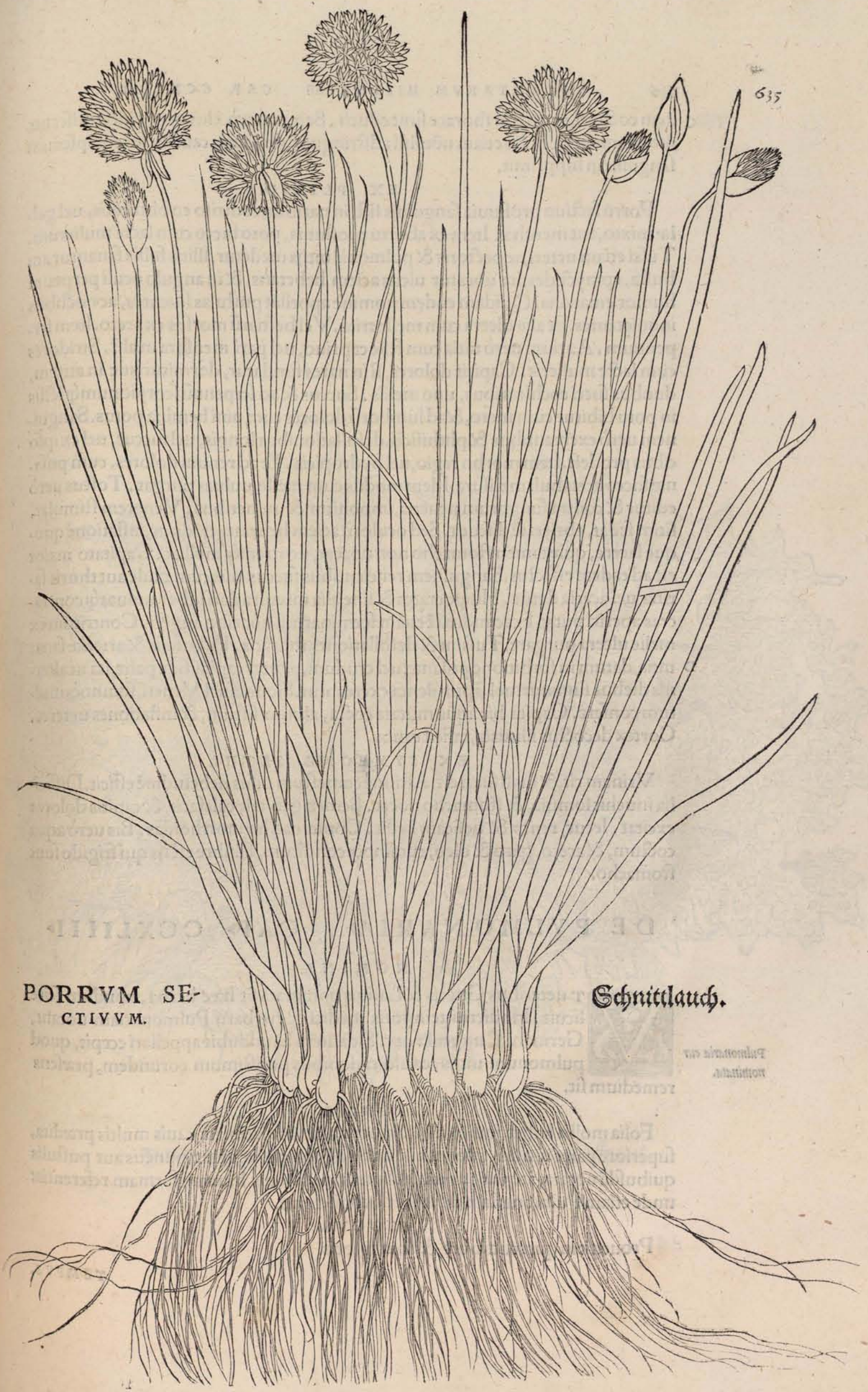

PORRVM SECTIVVM.

Schnittlauch.

SCD Lyon 1

C dem coctum, ea quæ in thorace sunt educit. Semen uerò eius nephriticis miscetur medicamentis. Folia etiam nõnihil adstringunt, ob eamq; causam succus ipsorum sanguinem supprimit.

EX PLINIO.

Porro sectiuo profluuia sanguinis sisti in naribus, contrito eo obturatis, uel gallæ mixto, aut menthæ. Item ex abortu profluuia, poto succo cum lacte mulierum. Tussi etiam ueteri, ac pectoris & pulmonis uitijs medetur. Illitis folijs sanantur ambusta, epinyctides: ita uocatur ulcus aciem hebetans, & in angulo oculi perpetim humor emanans. Quidam eodem nomine appellãt pustulas liuentes, ac noctibus inquietantes. Et alia ulcera cum melle trito. Vel bestiarũ morsus ex aceto. Item serpentium. Aurium uerò uitia cum felle caprino, uel pari mensura mulsi. Stridores cum lacte mulieris. Capitis dolores, si in nares fundatur, dormiturisue in aurem, duobus succi cochlearibus, uno mellis. Succus & ad serpentiũ scorpionumq; ictus in potu bibitur cum mero, & ad lumborũ dolores cum uini hemina potus. Sanguinem uerò excreantibus & phthisicis, destillationibus longis, uel succus, uel ex ipso cibus prodest. Item morbo regio, uel hydropicis. Et ad renum dolores, cum ptisanæ succo acetabuli mensura. Idem modus cum melle, uuluas purgat. Tostus uerò editur & contra fungorum uenena, imponitur & uulneribus. Venerem stimulat, sitim sedat, ebrietatẽ discutit. Sed oculorũ aciem hebetare traditur, inflationẽ quoque facere, quæ tamen stomacho non noceat, uentremq; molliat. Capitato maior est ad eadem effectus. Sanguinem reijcientibus succus eius cum caule aut thuris farina, uel acacia datur. Hippocrates & sine alia mixtura dari iubet, uuluasq; contractas aperiri putat. Fœcunditatẽ etiam fœminarum hoc cibo augeri. Contritum ex melle ulcera purgare. Tussim & destillationes thoracis. Pulmonis & arteriæ sanat
D uitia, datum in sorbitione ptisanæ: uel crudum, præter capita, sine pane, ita ut alternis diebus sumatur: uel si purulenta excreentur. Sic uoci uel Veneri, somnoq; multum confert. Capita bis aqua mutata cocta, aluum sistunt, & inflationes ueteres. Cortex decoctus illitusq;, inficit canos.

EX SYMEONE SETHI.

Vrinam cit, & mali succi est. Assiduè comestum uisus hebetudinẽ efficit. Difficilia inuehit somnia, & stomacho nocet. Semen genitale calefacit, & capitis dolores excitat. Iecur, renes & uesicam lædit. Confert ad hæmorrhoidas. Bis uerò aqua coctum, & aceto, gàro & oleo, cuminoq; condîtum, salubre est ijs qui frigido sunt stomacho.

DE PVLMONARIA. CAP. CCXLIIII.

NOMINA.

Pulmonaria cur nominata.

VT ueteribus Græcis & Latinis nominata sit hæc herba, nondum scire licuit. Hodierni temporis medici & herbarij Pulmonariam uocant, Germani Lungenkraut. Sic autem hauddubiè appellari cœpit, quod pulmonum uitijs, exulcerationibus potissimum eorundem, præsens remedium sit.

FORMA.

Folia mollia habet, inuicem incumbentia, leniter laciniata, cauis multis prædita, superiore parte uiridia, inferiore in luteo albicantia, ac ueluti punctis aut pustulis quibusdã notata, atq; hoc nomine aliquam pulmonis humani formam referentia: unde etiam Pulmonariam dictam esse conijcimus.

LOCVS.

Prouenit in quercu arbore, & saxosis locis.

TEMPVS.

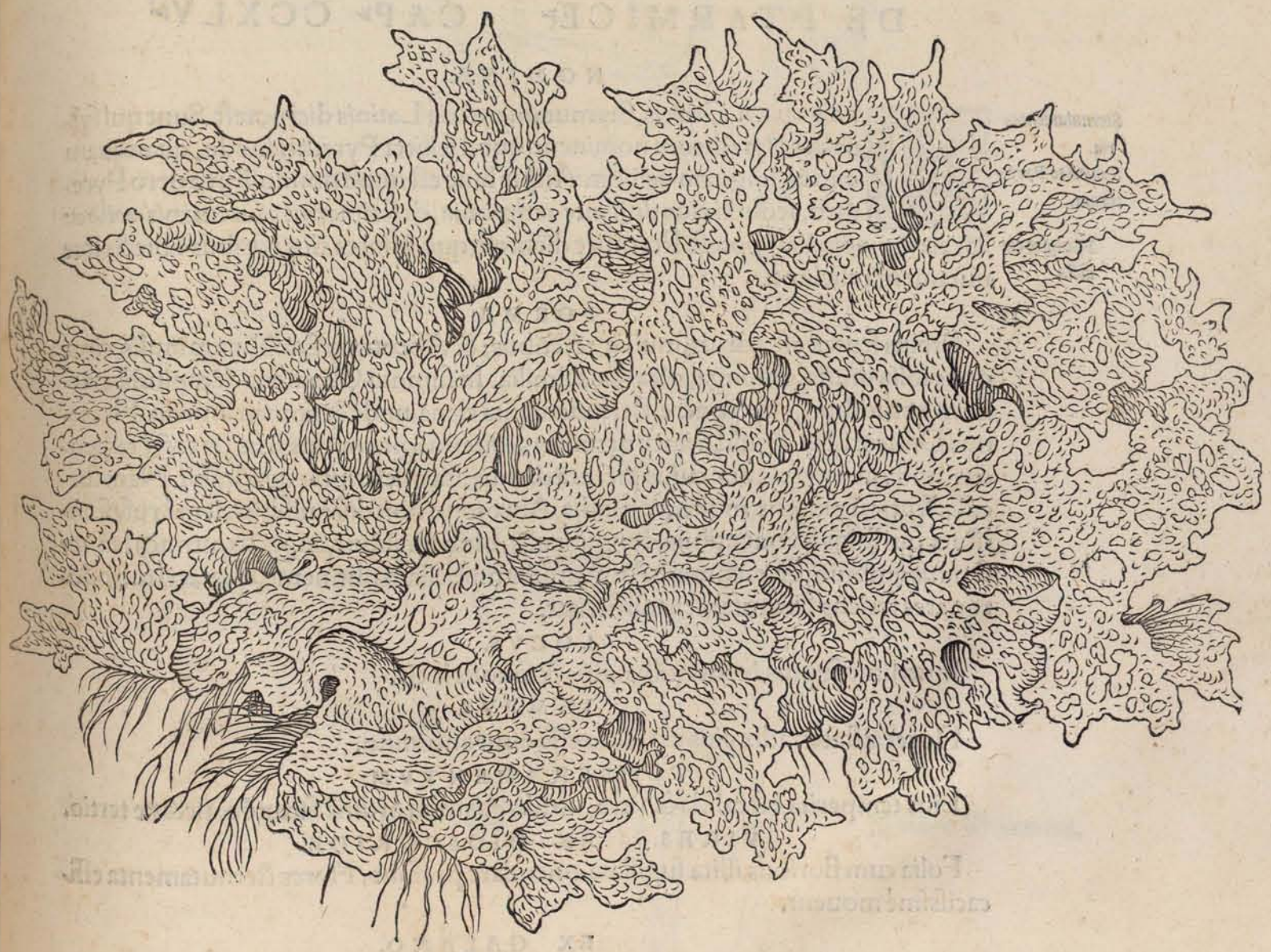

PVLMONARIA Lungenkraut.

C TEMPVS.

Tota æstate inuenitur locis iam monstratis.

TEMPERAMENTVM.

Recentiores frigidam & humidam esse, mea quidem sententia, falso statuũt: admodum enim adstringit, ut hoc nomine idem cum quercu in qua nascitur habeat temperamentum. Desiccat itaque & paulò infra media calefacit, in genere eorum quæ tepida sunt.

VIRES.

Desiccandi & adstringendi facultatem obtinet, quamobrem uulnera recentia glutinat, potissimum autem pulmonis. Ad incipientes quoque ac crescentes phlegmonas utilis: nam quæ iam uehementes sunt, adstringentia respuunt. Confert autem hauddubiè etiam ad muliebre profluuium, & sanguinis expuitiones, & diuturnos alui fluores.

DE PTARMICE. CAP. CCXLV.

NOMINA.

Sternutamentaria. *Syluestre Pyrethrum.*

ΠΤΑΡΜΙΚΗ Græcis, Sternutamentaria Latinis dici potest. Sunt qui syluestre Pyrethrum nominent, quod scilicet Pyrethri modo, quanquam mitius, linguam uellicet. Atque hinc est quod nonnulli pro uero Pyrethro, seducti eius titillante acrimonia, descripserint. Germanis wilder Bertram appellari potest. Ptarmice dicta est, quod flores eius naribus obiecti sternutamenta eliciunt.

Ptarmice cur dicta.

D FORMA.

Breuis frutex est, paruis, multis, teretibus, & Abrotono similibus ramulis, circa quos folia multa, oblonga, oleaginis similia. In summo Chamæmeli capitulũ, paruum, rotundum, olfactu acre, sternutamenta ciens, unde & nomen inuenit. Hactenus Dioscorides. Quod si itaq; naturam atque imaginem eius fruticis rectè expendas, undiquaq; ei plantæ cuius picturã damus, hæc descriptio quadrabit. Nam surculis fruticat exiguis, multis, rotundis, Abrotono non dissimilibus, lentè rufescentibus, qui foliis frequentibus, longiusculis, oleæ similibus, angustis, utrinq; leniter serratis ambiuntur, cacumine Anthemidis umbellam obtinente, quæ acri suo odore nares feriens sternutamentum irritat.

LOCVS.

Inuenitur sæpius in montibus altis & saxosis locis.

TEMPVS.

Floret æstate: radix eius extremo effoditur autumno.

TEMPERAMENTVM.

Eius temperies est calida & sicca, uiridis etiam nũ ordine secundo, siccatæ tertio.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Folia cum floribus illita sugillata emendare possunt. Flores sternutamenta efficacissimè mouent.

EX GALENO.

Ptarmices flores ciendæ sternutationis uim obtinent, unde & herbæ nomen. Sugillata & reliquas ecchymoses discutit.

EX PAVLO.

Ptarmices folia sternutamenta mouent. Totus autem frutex uiridis sugillata, liuoresq; alios dissipcit.

DE PYRE-

SCD Lyon 1

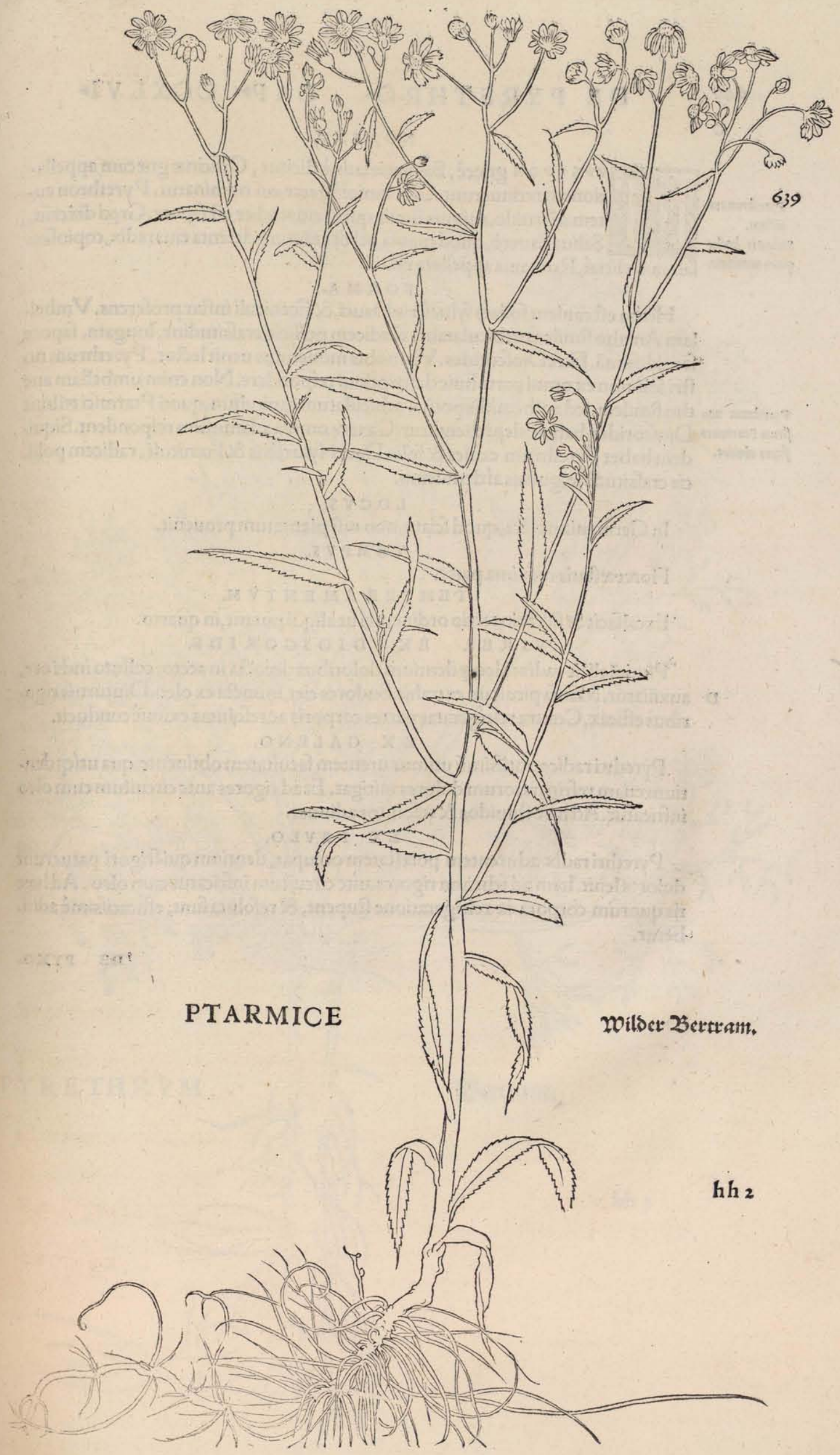

PTARMICE

Wilder Bertram.

SCD Lyon 1

C

NOMINA.

Pyrethron cur dictum.

Saliuaris herba quare nominata.

ΠΥΡΕΘΡΟΝ græcè, Saliuaris latinè dicitur. Officinæ græcam appellationem retinuerunt. Germanicè Bertram nominatur. Pyrethron autem à feruido, ac ignis simili, qui in eius radice est sapore, Græci dixerũt. Saliuaris uerò, quod mansa uel ore tantum detenta eius radix, copiosam saliuam eliciat, Romanis appellata est.

FORMA.

Herba est caulem foliaq; sylueſtris Dauci, & Fœniculi instar proferens. Vmbellam Anetho similem orbiculatam. Radicem pollicis crassitudine, longam, sapore feruidissimã. Hæc Dioscorides. Vbi nobis monendus uenit lector, Pyrethrum nostri soli non ex omni parte huic descriptioni respondere. Non enim umbellam anetho similem, sed anthemidis potius orbiculatum capitulum, quod Ptarmici tribuit Dioscorides, habere deprehenditur. Cætera omnia adamussim respondent. Siquidem habet Pyrethrum caules & folia Dauci sylueſtris & Fœniculi, radicem pollicis crassitudine, gustus ardentissimi.

Pyrethrum nostrum Ptarmices flores obtinet.

LOCVS.

In Germania nostra, quod sciam, non nisi plantatum prouenit.

TEMPVS.

Floret æstatis maxima parte.

TEMPERAMENTVM.

Excalfacit & siccat in tertio ordine, uel ut aliqui putant, in quarto.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Pituitã elicit radix: ideoq; dentium doloribus decocta in aceto, colluto inde ore,
D auxiliatur. Mansa pituitam extrahit. Sudores ciet, inuncta ex oleo. Diuturnis rigoribus efficax. Contra refrigeratas partes corporis ac resolutas eximiè conducit.

EX GALENO.

Pyrethri radice potissimũ utimur urentem facultatem obtinente, qua utiq; dentium etiam refrigeratorum dolores mitigat. Et ad rigores ante circuitum cum oleo infricatur. Ad hæc stupidos & resolutos adiuuat.

EX PAVLO.

Pyrethri radix adurentem potestatem occupat, dentium qui frigori patuerunt dolores lenit. Item ad febrium rigores ante circuitum infricatur cum oleo. Ad hæc ijs quorum corpora ex refrigeratione stupent, & resoluta sunt, efficacissimè adhibetur.

DE PYXO.

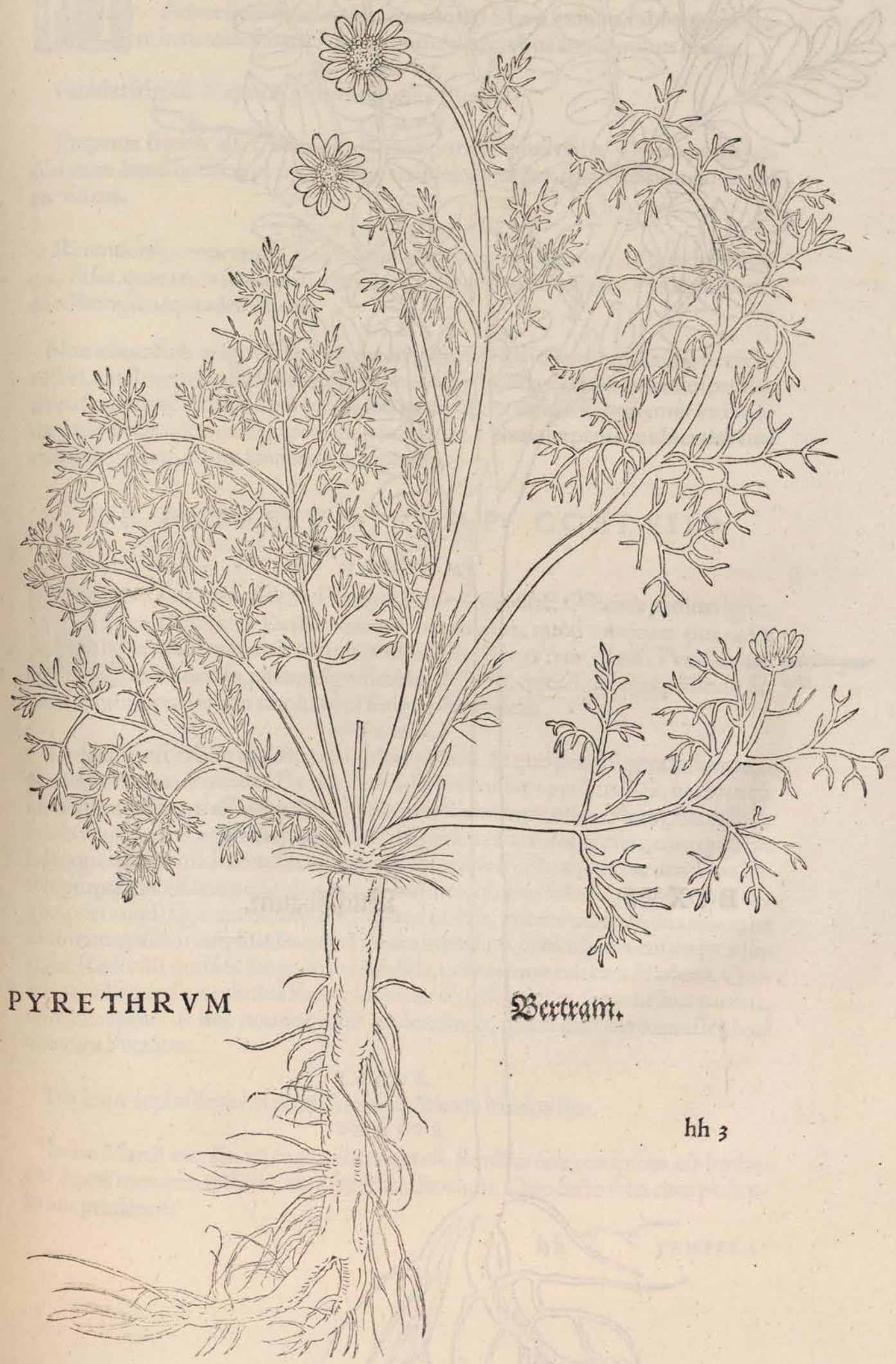

PYRETHRVM Bertram.

SCD Lyon 1

642

BVXVS Buchßbaum.

SCD Lyon 1

DE PYXO. CAP. CCXLVII.

A

NOMINA.

ΠΥΞΟΣ Græcis, Buxus Latinis, Germanis Buchßbaum dicitur.

FORMA.

Arbor immortali coma uirens: folio Myrti, exiguo, ſubrotundo: flore herbaceo: ſemine rufo & rotundo, omnibus animantibus inuiſo.

LOCVS.

Gaudet frigidis & apricis, plurimaq; ubiq; Buxus.

TEMPVS.

Perpetua fronde uiret, neque ei ullo tempore decidunt folia. Quo nomine potiſsimum hanc celebrat germanica illa cantilena, eiuſdem ac Salicis contentionem continens.

TEMPERAMENTVM.

Recentiores temperatam eius arboris eſſentiam eſſe ſtatuunt, id quod ob multas cauſas, quas recenſere ſuperuacuum eſt, non uidetur ueriſimile. Hauddubiè uerò adſtringit, atqueadeo exiccat.

VIRES.

Non admodum magnus. Buxi in medicina uſus eſt. Folio eius in lixiuio decocto rufant, aut flaueſcere efficiunt capillos. Scobem eius decoctam in aqua alui profluuium ſanare tradũt. Somnum capere ſub hac arbore, cerebro uehementer incõmodat, quod eius odor naturæ prorſus aduerſetur. Ferunt ſerpentes uulneratas eius radice deguſtata, ſtatim ſanitatem recuperare.

DE PETASITE. CAP. CCXLVIII.

B

NOMINA.

ΠΕΤΑΣΙΤΗΣ Græcis, Petaſites Latinis appellat. Officinis penitus ignota. Germanis Peſtilentzwurtz nominatur, quod nimirum eius radix præſentaneum ſit contra peſtilentiales febres remedium. Petaſites autem à petaſo, pileum ſignificante, dicta eſt, quod foliũ eius pediculo ſuperpoſitum, petaſi modo amplum, ut fungus dependeat. *Petaſites quare dicta.*

FORMA.

Pediculus eſt cubito maior, craſsitudine pollicis, in quo petaſi figura folium magnum, ut fungus dependet. Ex qua ſanè deſcriptione ſatis perſpicuũ fit, herbam cuius picturam damus eſſe Petaſiten. Hæc enim ſtatim inter initia Martij, flores ſuos in albo purpureos, agglomeratos, & botri figuram referentes profert, citra quidem folia, quod Dioſcorides omiſit. Hi marceſcentes ſine fructu abeunt ac decidunt. Poſtea purpureos emittit pediculos, cauos, hirſutos, quibus folia ſuperpoſita ſunt magna, pilei ampli figuram obtinentia, ſupernè uiridia, infernè uerò candicantia: quæ in tantam creſcunt amplitudinem, ut unum interdum, orbicularẽ menſam prorſus tegat. Radix illi craſſa & longa, intus candida, uehementer odorata & amara. Quibus accedit quod uires huius herbæ à uiribus Petaſites, ut ex ſequentibus patebit, non diſcrepent: ut hoc nomine nihil euidentius ſit, quàm eam herbam eſſe planè ueterum Petaſiten.

LOCVS.

Naſcitur copioſiſsimè in pratis humidis & iuxta riuulos ſitis.

TEMPVS.

Initio Martij menſis, ut comprehenſum eſt, floribus ſuis conſpicua eſt herba, qui Aprili imminente ſtatim citra fructum decidunt. Quo facto folia cum pediculis ſuis prodeunt.

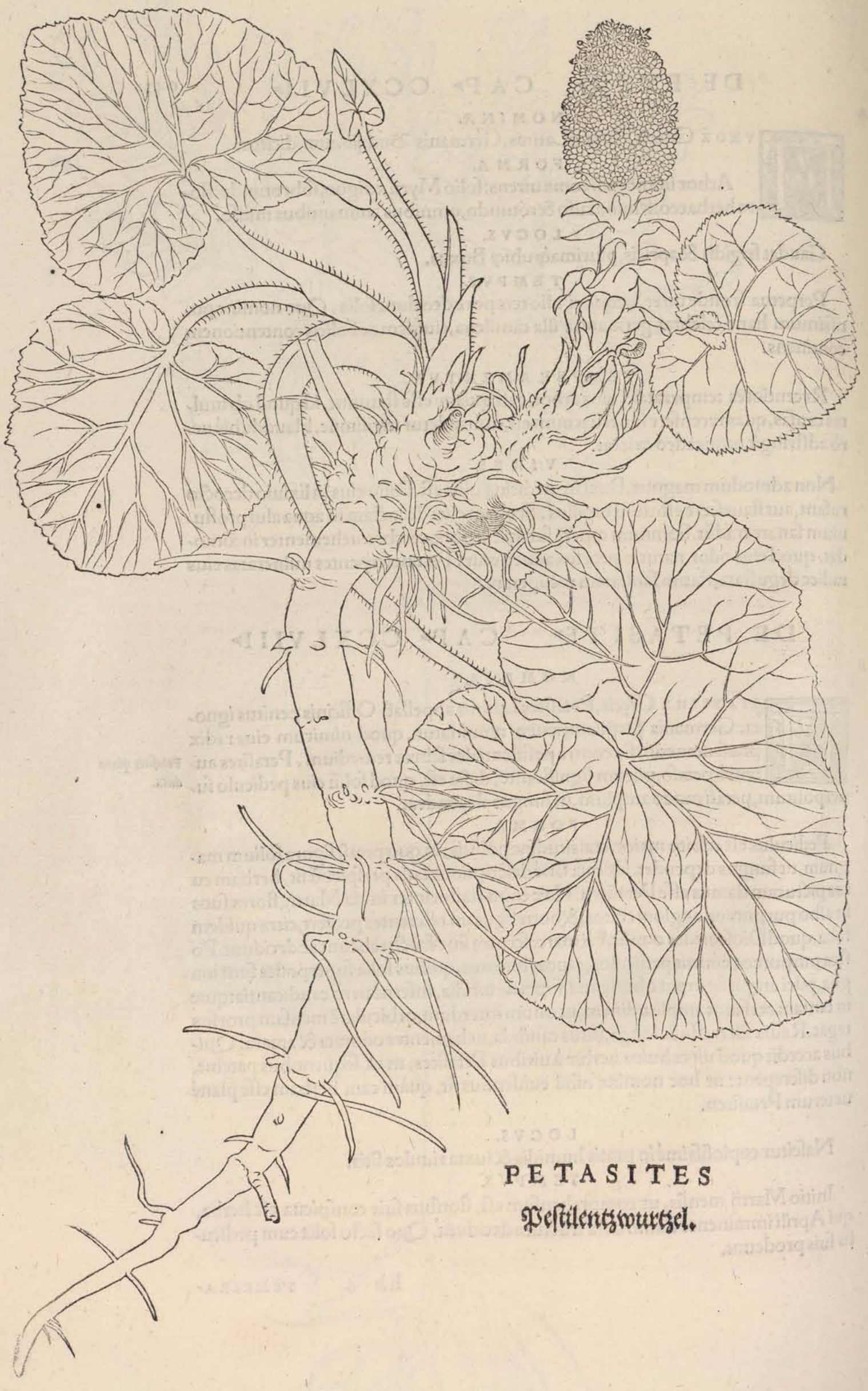

PETASITES

Pestilentzwurtzel.

SCD Lyon 1

TEMPERAMENTVM.

A Ex tertio eſt ordine deſiccantiũ, id quod amaritudo eius, quam guſtu deprehendimus, facilè monſtrat.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Facit ad maligna & phagedænica ulcera tritum & illitum.

EX GALENO.

Ad maligna & phagedænica ulcera, ea utuntur. Idem etiam de Petaſite tradit Paulus.

APPENDIX.

Experimento comprobatũ eſt radicem hanc mirificè cõferre peſtilentialibus febribus, quod ſudorẽ uehementer moueat, ſi in puluerẽ redacta cum uino ſumatur. Nec minori efficacia bibitur à mulieribus quas uteri tormina & præfocationes exercent. Valet etiam unicè ad enecandos lumbricos. Succurrit quoq; iſs qui ſpiritus difficultate laborant. Ducit urinã & menſes. Efficax eſt ad uulnera præhumida, & ad reliquas cutis fœditates. Hęc uerò poſſe, amaritudo eius euidentiſsimè docet, cuius quidem hæ ſunt facultates, ut ex iſs quæ ſæpe iam diximus, & Galenus lib. iiij. de ſimpl. medi. facult. cap. xvij. fuſius docet, manifeſtum eſt.

DE PERICLYMENO. CAP. CCXLIX.

NOMINA.

PERIKAYMENON Græcis, Volucrũ maius Latinis, Scribonio Largo Syluæ mater, uulgo Caprifoliũ & Materſylua, & nonnullis Lilium inter ſpinas dicitur. Germanis Geyßblatt/ Speck oder Waldtgilgen/ & Zeunling. Sic ſanè dictum, quod circumuoluendo ad ſe uicinas arB bores aut frutices uocet.

Syluæ mater.
Caprifolium.
Lilium inter ſpinas.
Periclymenon unde dictum.

FORMA.

Simplex frutex eſt, ex interuallis folia ſpargens ipſum amplectentia, ſubcandida, Hederę ſimilia: flores candidos, Fabę ſimiles, ſubrotundos, quaſi in folium procumbentes: ſemen durum, & quod difficilè uellitur: radicem craſſam, rotundã. Ex qua quidem deſcriptione perſpicuũ fit, fruticem quem pictum exhibemus eſſe Periclymenon: ſiquidem caulibus ſuis uicina amplectitur, gemina per interualla umbilicata folia habens, à terra cæſijs, ſupernè herboſis, ad Hederæ ſimilitudinẽ: flores albos, Fabæ non diſſimiles, ſubrotundos, potiſsimum antequam dehiſcant, baccas hederaceas aut Ruſci, radicem craſſam.

LOCVS.

Naſcitur in aruis ac ſepibus, conuoluens ſe uicinis fruticibus. Nunc in hortis etiam paſsim plantatur.

TEMPVS.

Floret Iunio & Iulio menſibus.

TEMPERAMENTVM.

Vehementer calefacit & deſiccat, id quod guſtu etiam ipſo deprehenditur. Folia ſiquidem acrimoniam quandam præ ſe ferunt guſtata.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Huius ſemen poſtquã maturuit collectũ, & in umbra ſiccatũ, drachmæ pondere datur in uino quadraginta diebus, ut lienẽ minuat abſumátue, & laſsitudinẽ diſcutiat. Orthopnœę & ſingultui prodeſt. Vrinã cit à ſexto die cruentã. Partum accelerat. Habent eaſdem uires & folia: quæ triginta ſeptem diebus pota, ſterilitatẽ facere produntur. In periodicis febribus cum oleo inuncta, earũ horrores mitigant.

EX GALENO.

Periclymeni utilis eſt tum fructus, tum folia, adeò uehementer incidentis & excalefa-

646

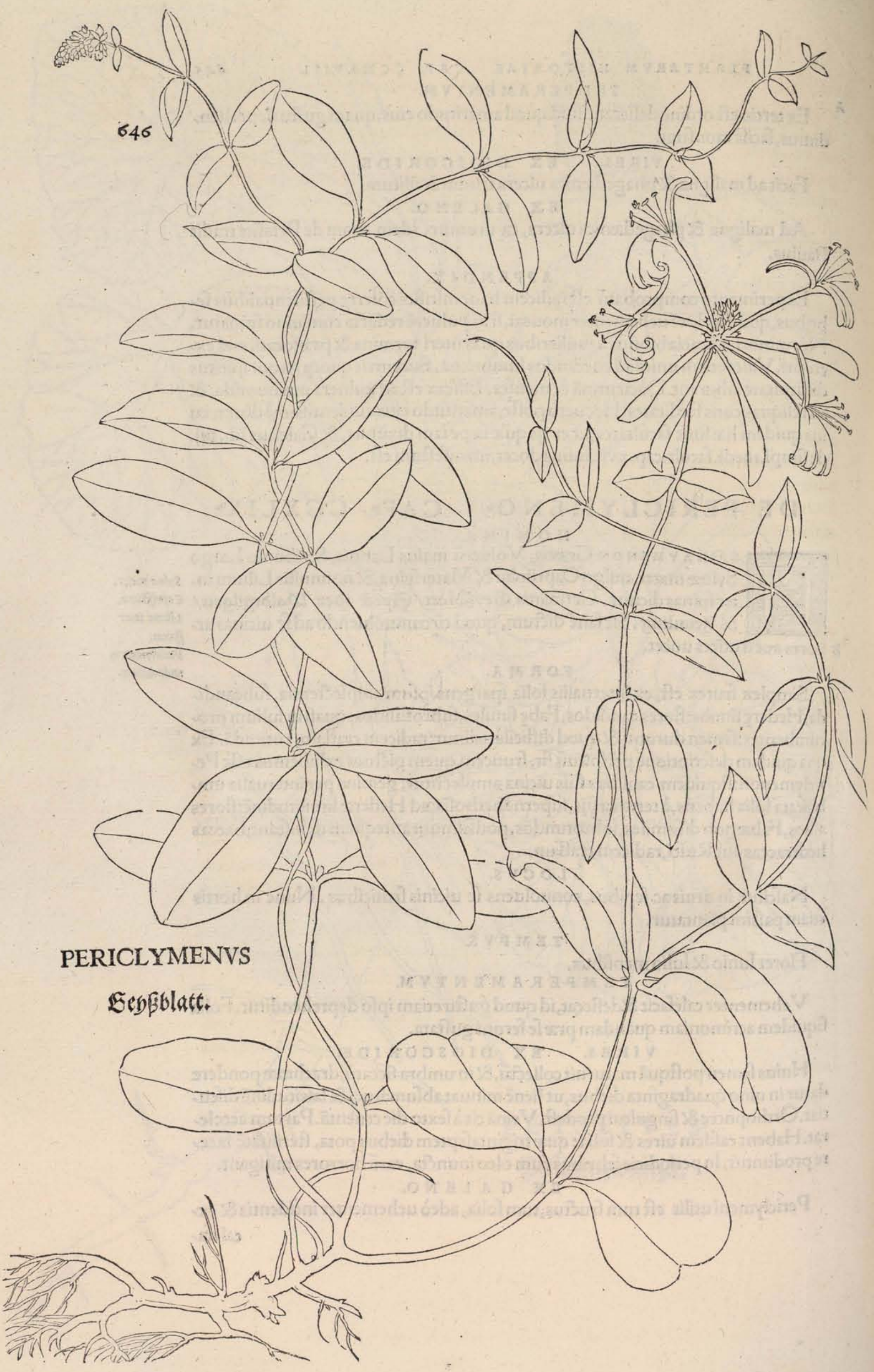

PERICLYMENVS

Geyßblatt.

SCD Lyon 1

A calefacientis facultatis, ut ſi pluſculum bibantur, urinam ſanguinolentã efficiant. Principio quidem urinam tantum mouent: porrò foris cum oleo illita calfaciunt. Iuuãt & lienoſos, & difficulter ſpirantes. Cõpetens potionis menſura eſt, drachmæ unius pondus cum uino. Cæterum deſiccat quoque ſemen. Et quidam aiunt, ſi copioſius bibatur, ſterilitatẽ omnino bibentibus afferre. Sunt etiam qui certum dierum numerum ad talem potionem præfiniunt, quemadmodũ Dioſcorides, qui ſeptem & triginta dies eos tradi refert. Hic quoque cruentam urinam reddi à ſexto die memorat.

EX PLINIO.

Semen eius in umbra ſiccatum tunditur, & in paſtillos digeritur. Hi reſoluti dantur in uini albi cyathis tribus, tricenis diebus ad lienem, eumq; urina cruenta, aut per aluum abſumit, quod intelligitur à decimo ſtatim die. Vrinam cient & folia decocta, quæ & orthopnoicis proſunt.

APPENDIX.

Ex iam cõmemoratis facultatibus nemo non intelligit fruticem hunc eſſe Periclymenon: cum enim guſtu acrimoniã præ ſe ferat, neceſſe eſt omnia hæc quæ ueteres Periclymeno tribuunt, poſsit. Quibus accedit, quod recentiores etiam herbarij ſuo Caprifolio eaſdem uires aſsignent. Exiccare enim ipſum tradunt ulcera humida & ſordida, ſanare impetigines, & alias cutis fœditates, lienem abſumere, difficultati ſpirandi conferre, partus celeritatem facere, calculos pellere, faciei maculas abſtergere, & alia poſſe quæ non attinet referre.

DE PYRO▸ CAP▸ CCL▸

NOMINA.

B TYPOΣ Græcis, Triticum Latinis dicitur. Officinæ antiquum latinum nomen retinuerunt. Germanis Weyſſen appellatur. Triticum uerò dicitur, quod tritum ex ſpicis ſit, ut autor eſt Marcus Varro. *Triticum unde dictum.*

GENERA.

Tritici ſumma genera tria obſeruant qui frumentariæ rei periti ſunt. Primum quod Robus dicitur, quoniam & pondere & nitore præſtet. Germanis ſimpliciter Weyſſen nominatur. Secundum trimeſtre, & nonnullis Sitanium dicitur. Trimeſtre quidem, quod tertio ferè ſatum menſe matureſcat: id quod tamen noſtro in orbe non fit, in quo Martio menſe ſatum, quinto tandem, hoc eſt, Iulio menſe metitur. Germanis Amelkorn dicitur, hauddubiè non alia ratione, niſi quod ex hoc genere tritici amylum optimum conficiatur. Eius picturam dare hoc tempore non potuimus. Tertiũ genus tritici, non undiquaq; notum, Germanis welſcher Weyſſen/ & Weyſſenkolb dicitur. *Primum. Secundum. Tertium.*

FORMA.

Primum tritici genus culmo eſt quàm hordeũ altiore, tribus geniculis conſtante, folio arundineo, ſpica à foliis remotiore, incondita, & in nullos uerſus diſpoſita. Exteritur in area, ut alia quædã frumenta. Alterũ culmo, geniculis, granisq; priori ſimile, nec ab eo differt, niſi quod ſpicam multis ariſtis uallatam, & in duos uerſus diſpoſitam obtinet. Tertium genicula habet quaterna, aliàs præcedenti per omnia propémodum ſimile.

LOCVS.

Paſsim prouenit Triticum primi & ſecundi generis. Poſtremum in Alſatia, & agro Tubingenſi gignitur.

TEMPVS.

Floret, ut alia ferè omnia frumenta, Iunio menſe: in Iulio autem metitur.

TEMPERA-

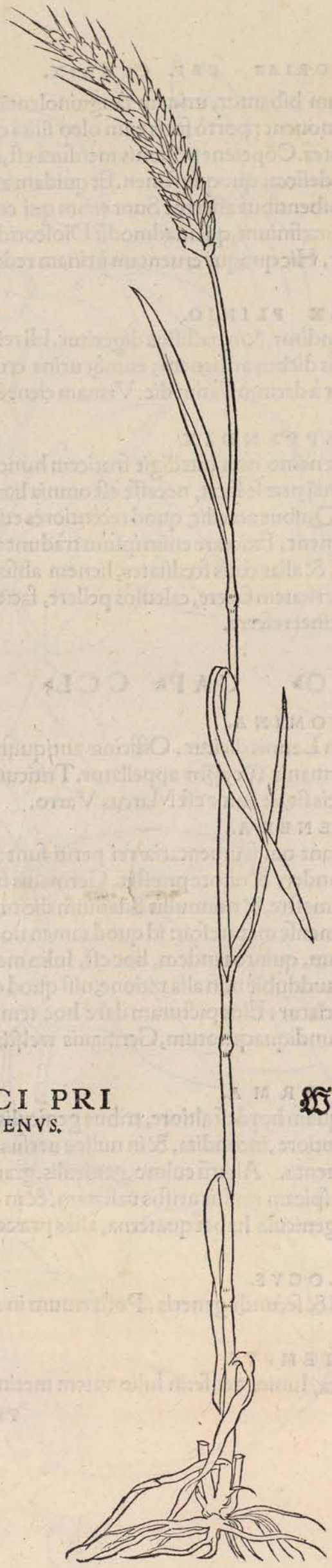

TRITICI PRI
MVM GENVS.

Weyssen.

649

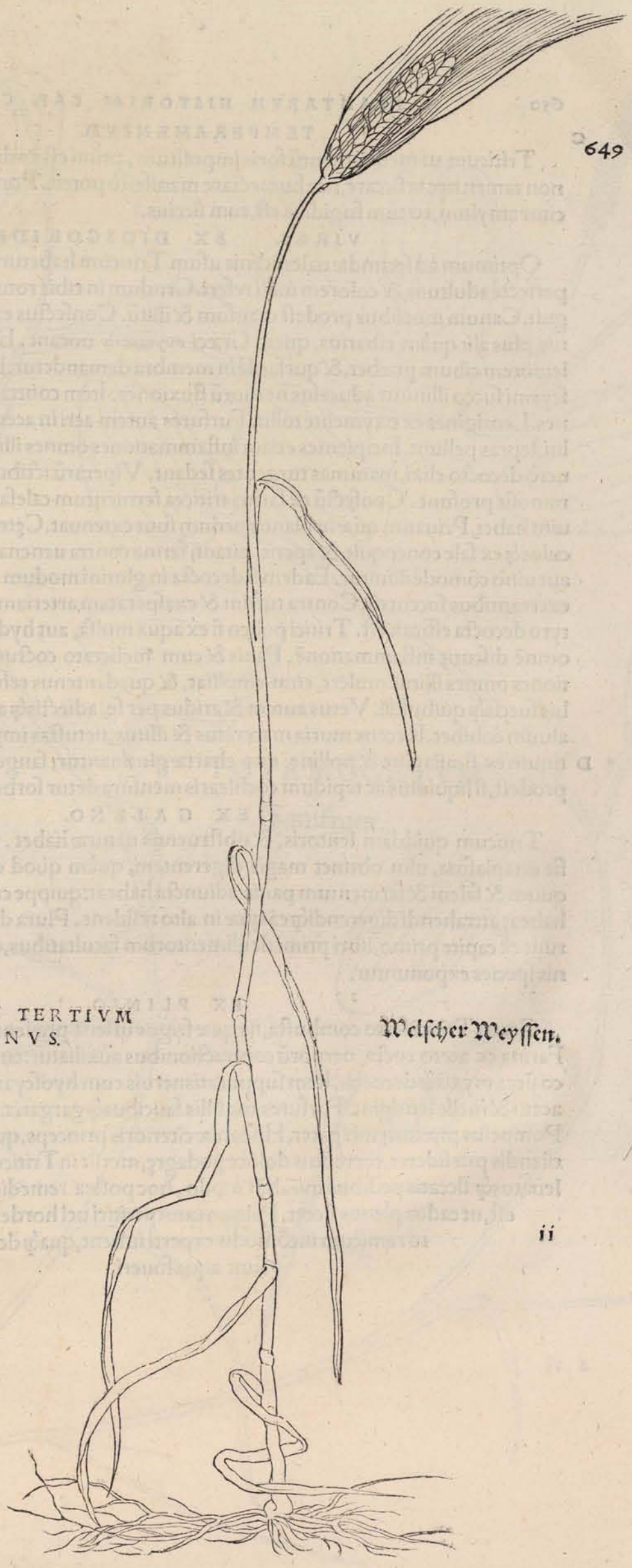

TRITICI TERTIVM
GENVS.

Welscher Weyssen.

ii

C TEMPERAMENTVM.

Triticum ut medicamentū foris impoſitum, primi eſt ordinis excalefacientiū, non tamen nec reſiccare, nec humectare manifeſtò poteſt. Porrò quod ex eo conficitur amylum, eo tum frigidius eſt, tum ſiccius.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Optimum ad ſecundæ ualetudinis uſum Triticum habetur quod recens & iam perfectè adultum, & colorem mâli refert. Crudum in cibis rotundos lumbricos gignit. Canum morſibus prodeſt manſum & illitū. Confectus ex eius ſimilagine panis, plus alit quàm cibarius, quem Græci συγκομισὸν uocant. E Sitaniȝ farina panis leuiorem cibum præbet, & qui facilè in membra demandetur. Farina eius cum hyoſcyami ſucco illinitur aduerſus neruorū fluxiones. Item contra inteſtinorū inflationes. Lentigines ex oxymelite tollit. Furfures autem acri in aceto elixi & calentes illiti, lepras pellunt. Incipientes etiam inflammationes omnes illiti leniunt. In Rutæ uerò decocto elixi, mammas turgentes ſedant. Viperarū ictibus auxiliantur, & torminoſis proſunt. Confectū ex farina triticea fermentum calefaciendi extrahendiq; uim habet. Priuatim quæ in plantis pedum ſunt extenuat. Cętera tubercula, furunculoſq; ex ſale concoquit, & aperit. Sitaniȝ farina contra uenenatos ictus cum aceto aut uino cōmodè illinitur. Eadem ſi decocta in glutini modum delingatur, cruenta excreantibus ſuccurrit. Contra tuſsim & exaſperatam arteriam, cum menta & butyro decocta efficax eſt. Tritici pollen ſi ex aqua mulſa, aut hydrelæo decoquatur, omnē diſcutit inflammationē. Panis & cum melicrato coctus & crudus inflāmationes omnes illitus mulcet, cum emolliat, & quadantenus refrigeret, mixtus herbis ſuccisq; quibuſdā. Vetus autem & aridus per ſe, adiectisq; aliȝs quibuſdā, citam aluum cohibet. Recens muria maceratus & illitus, uetuſtas impetigines ſanat. Glu
D tinum ex ſimilagine & polline, quo chartæ glutinantur, ſanguinem excreantibus prodeſt, ſi liquidius ac tepidum cochlearis menſura detur ſorbendum.

EX GALENO.

Triticum quiddam lentoris, & obſtruentis naturæ habet. Quod uerò ex pane fit cataplaſma, uim obtinet magis digerentem, quàm quod ex Tritico: nimirum quum & ſalem & fermentum panis adiuncta habeat: quippe cum fermentum uim habeat attrahendi digerendiq; ea quæ in alto reſident. Plura de Tritico petenda erunt ex capite primo, libri primi de alimentorum facultatibus, quo in loco uarię panis ſpecies exponuntur.

EX PLINIO.

Grana Tritici ferro combuſta, iȝs quæ frigus uſſerit præſentaneo ſunt remedio. Farina ex aceto cocta, neruorū contractionibus auxiliatur: cum roſaceo uerò & fico ſicca myxisq; decoctis. Item ſuppuratis neruis cum hyoſcyami ſucco illinitur. Ex aceto & melle lentigini. Furfures tonſillis faucibusq; gargarizatione proſunt. Sex. Pompeius prætoriȝ uiri pater, Hiſpaniæ citerioris princeps, quum horreis ſuis uentilandis præſideret, correptus dolore podagrę, merſit in Triticum ſeſe ſuper genua, leuatusq; ſiccatis pedibus mirabili modo, hoc poſtea remedio uſus eſt. Vis tanta eſt, ut cados plenos ſiccet. Paleam quoq; tritici uel hordei calidam imponi ramicum incōmodis experti iubent, quaq; decoctæ ſunt aqua foueri.

DE POTA-

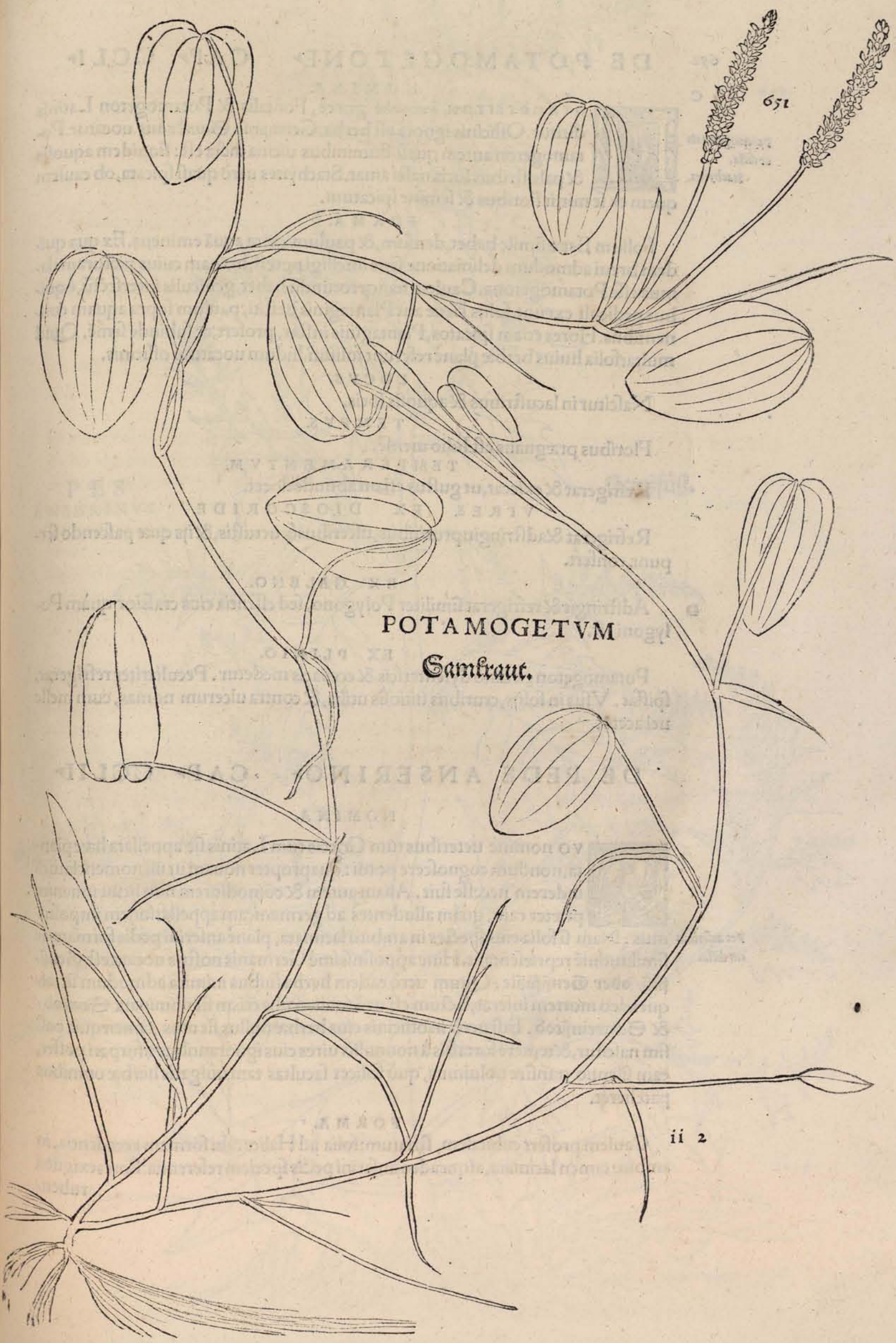

POTAMOGETVM

Samkraut.

SCD Lyon 1

DE POTAMOGETONE▸ CAP▸ CCLI▸

NOMINA.

C

Potamogeton unde dicta.

POTAMOΓEITΩN, ἢ σταχύϊτης græcè, Fontalis & Potamogeton Latinis dicitur. Officinis ignota est herba. Germanis Sanckraut uocatur. Potamogeton autem quasi fluminibus uicina dicta est: siquidem aquosis & palustribus locis nasci amat. Stachyites uerò quasi spicata, ob caulem quem ex se mittit floribus & semine spicatum.

Stachyites.

FORMA.

Folium Betæ simile habet, densum, & paulum extra aquã eminens. Ex qua quidem breui admodum deliniatione satis intelligi potest, herbam cuius picturam damus esse Potamogetona. Caulem nanq; rotundũ habet, geniculis intersectũ, è quibus pediculi exeunt folijs Betæ aut Plantaginis uestiti, paulum supra aquam eminentibus. Flores etiam spicatos, Plantaginis instar, profert, ac subinde semẽ. Quid multa? folia huius herbæ planè referunt folium Indum uocatum officinis.

LOCVS.

Nascitur in lacustribus & aquosis locis.

TEMPVS.

Floribus prægnans est Iulio mense.

TEMPERAMENTVM.

Refrigerat & exiccat, ut gustus etiam abundè docet.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Refrigerat & adstringit: pruritibus, ulceribusq; uetustis, & ijs quæ pascendo serpunt, confert.

EX GALENO.

D Adstringit & refrigerat similiter Polygono, sed essentia eius crassior quàm Polygoni est.

EX PLINIO.

Potamogeton ex uino dysentericis & cœliacis medetur. Peculiariter refrigerat, spissat. Vsus in folijs, cruribus uitiosis utilia, & contra ulcerum nomas, cum melle uel acetò.

DE PEDE ANSERINO▸ CAP▸ CCLII▸

NOMINA.

VO nomine ueteribus tum Græcis tum Latinis sit appellata hæc planta, nondum cognoscere potui: quapropter nouam ut illi nomenclaturã inderem necesse fuit. Aliam autem & cõmodiorem non licuit inuenire præter eam, quam alludentes ad germanicam appellationem imposuimus. Nam si folia eius spectes in ambitu laciniata, planè anserini pedis formam ac similitudinẽ repræsentant. Hinc appositissimè Germanis nostris uocata est Genßfüß/ oder Genßfüßle. Quum uerò eadem herba suibus inimica admodum sit, atqueadeo mortem inferat, factum est ut à mulierculis etiam sit nominata Sewtod/ & Schweinßtod. Etsi uerò in officinis eius herbæ nullus sit usus, tamen quia passim nascitur, & temerè fortassis à nonnullis uires eius ignorantibus usurpari posset, eam silentio transire noluimus, quò scilicet facultas tam uulgaris herbæ omnibus patefieret.

Pes anserinus cur dicta.

FORMA.

Caulem profert cubitalem, striatum: folia ad Halicacabi formam accedentia, in ambitu tamen laciniata, atqueadeo anserini pedis speciem referentia: flores exiguos ruben-

SCD Lyon 1

PES
ANSERINVS.

Gensfuß.

SCD Lyon 1

C rubentes, semen racematim, ueluti in atriplice syluestri, singulis ramis insidens: radicem obliquam, multasq; adnascentias habentem.

LOCVS.

Passim in hortis, alijsq; locis ubi fimum reponitur, nasci solet.

TEMPVS.

Iulio mense potissimum floret.

TEMPERAMENTVM.

Hauddubiè in secundo refrigerat ordine, non secus atque Solanum hortense.

VIRES.

Suibus exitium affert herba hæc comesta, id quod experientia cognitum est. In humano corpore idem potest quod Solanum hortense. Quare facultates eiusdem suo quæres loco.

DE PETROSELINO. CAP. CCLIII.

NOMINA.

Apium saxatile.

ΠΕΤΡΟΣΕΛΙΝΟΝ Græcis, Apium saxatile Latinis, & Petroselinum appellatur. Germanicè frembder Peterſilien nominari commodè, ad alterius quod Oreoselinum est, ut suo diximus loco, differentiam, potest.

Officinarum erratum.

Officinæ eius herbæ cuius nunc picturam damus semine pro Amomo utuntur, non tamen sine magno errore, quum constet omnibus, modò conferre inter se utriusque historiam non pigeat, Amomum ab ea herba esse diuersissimum. Nos ut tandem sciremus è qua stirpe semen hoc decerperetur, terræ illud mandauimus, & hæc cuius pictura formã ostendit herba erupit, quam nos uerum esse Petroselinum, ut paulò pòst ostendemus, credimus.

D

FORMA.

Petroselinum, inquit Dioscorides, semen Ammi simile obtinet: odoratius tamen, acre, & aroma olens. Breuis quidem deliniatio hæc est, atque imperfecta, ut nihil mirum sit, nos hactenus quod uerum esset Petroselinum non potuisse cognoscere. Meritò itaque hoc loco, ut compluribus etiam alijs, Dioscorides negligentiæ insimulari potest, ut qui mancas ac mutilas pleraſq; posteritati relinquere stirpium historias uoluerit. Si uerò quispiam paucas etiam has notas expendat, hauddubiè herbam hanc cuius picturam oculis subiecimus, Petroselinum esse comperiet. Semen enim eius Ammi tam simile est, ut ab eo uix discerni queat: odoratius etiam existit, & acre, ac aroma olet. In summa, nulla est nota quę illi nõ respondeat, ut hoc nomine uerum Petroselinum esse credam. Quinetiam tota eius herbæ forma, quæ non multum à nostro & Germanico Petroselino abest, atque odor, Selini speciem esse docent, ut pro Petroselino usurpare hanc ipsam officinæ tutò possint: semen enim quo hodie utuntur, non Macedonicum Petroselinum, sed Hipposelinum, ut suo diximus loco, existit.

Dioscorides negligentiæ insimulatur.

LOCVS.

In Macedonia frequens optimumq; nascitur, hinc Macedonicũ dicitur: inq; saxis & præruptis potissimũ locis, unde cœpit appellari Petroselinũ. Nascitur & alijs in locis, ut lib. i. de antidotis testatur Galenus, at minus laudatum.

TEMPVS.

Floret Augusto mense, atque subinde semen profert.

TEMPERAMENTVM.

Petroselinum ut gustu acre est cum amaritudine, sic & in operibus calidũ. Fuerit itaq; & ipsum tertij ordinis tum excalfacientium, tum desiccantium.

VIRES.

SCD Lyon 1

PETROSELINVM

Frembder Petersilien

SCD Lyon 1

C

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Vrinam cit, & menſtrua ducit. Stomachi & coli inflationibus auxiliatur, & torminibus. Laterum quoque, renum & ueſicæ doloribus in potu ſumptum ſuccurrit. Miſcetur antidotis urinam cientibus.

EX GALENO.

Petroſelini ſemen maximè uſui eſt, quum tota etiam herba unà cum radice ſimilem, ſed imbecilliorẽ, facultatem ſortiatur. Incidendi etiam uim habet: hinc menſes & urinas largiter prouocat. Flatus quoque extinguit.

APPENDIX.

Sunt qui hanc herbam quam pro Petroſelino damus, Siſona eſſe putent: quorũ ſententiæ cur non magnopere repugnẽ, facit in primis Dioſcorides, qui Siſona perinde atq; Petroſelinũ ſuis notis haud deſcripſit. Dein quod uiribus nõ diſcrepent, atqueadeo in uſu huius aut illius nullum ſit periculũ. Nos tamen noſtram ſententiam propter adductas paulò antè rationes deſerere, niſi euidentibus conuicti argumentis, non poſſumus.

DE ROSA. CAP. CCLIIII.

NOMINA.

Rhodon cur dictum.

D

ΟΔΟΝ græcè, Roſa latinè, officinis eodem ſeruato nomine appellatur. Germanicè Roſen. Rhodon autem Græcis, Plutarcho autore, nominatur, quod largum odoris effluuium emittat.

GENERA.

Theophraſtus libro ſexto, cap. vi. de plantarum hiſtoria, genera roſarum multa eſſe tradit, quæ foliorũ multitudine, paucitate, aſperitate, leuitate, colore & odore differunt. Plinius etiam lib. xxi. capite quarto, ex loci diuerſitate multa roſarum genera colligit. Nos ſimpliciter duo duntaxat illarum genera faciemus, ſylueſtres ſcilicet & domeſticas. Sylueſtres, quæ etiã Caninæ roſę uocantur, aſperiores tum uirgis, tum foliis ſunt, ac odore, colore, magnitudine à domeſticis ſuperantur. Germani Heydroſen/& Wildroſen uocant. In utroque uerò genere duplices exiſtunt, puniceæ nimirum & candidæ. Nos utrunque genus una pictura complexi ſumus.

FORMA.

Vulgò omnibus nota eſt Roſa. Virgas ſiquidem fuſcis maculis tinctas, & aculeis plenas emittit: folia inciſuris diuiſa, nigricantia & aſpera. Germinat primum incluſa granoſo cortice, quo mox intumeſcente, & in uirides alabaſtros faſtigiato, paulatim rubeſcens dehiſcit, ac ſeſe pandit, in calycis medio ſui ſtantis complexa luteos apices ſtaminaq; capillamentis inſidentia, quæ propriè flores dicuntur. Sylueſtris ſpongiolas etiam producit, quas pleræq; officinæ Germaniæ noſtræ, non ſine deteſtando errore pro Bedegar uſurpant: fructum quoq; parit rotundũ, initio uiridem, dein puniceũ.

LOCVS.

Domeſtica paſsim in hortis prouenit. Sylueſtris etiam nuſquam non in campeſtribus & dumetis naſcitur.

TEMPVS.

Roſa ut nouiſsima inter uernos flores erumpit, ita etiã ſtatim deficit. Decerpenda itaq; erit Iunio menſe ubi primum erupit, ne mox nuſquam compareat.

TEMPERAMENTVM.

Roſarum uis ex aquea calida ſubſtantia duabus aliis qualitatibus, adſtringenti uidelicet & amaræ miſta, compoſita eſt. Flos earũ magis etiam ipſis Roſis adſtringit, ac proinde ſanè exiccatorius eſt.

VIRES.

SCD Lyon 1

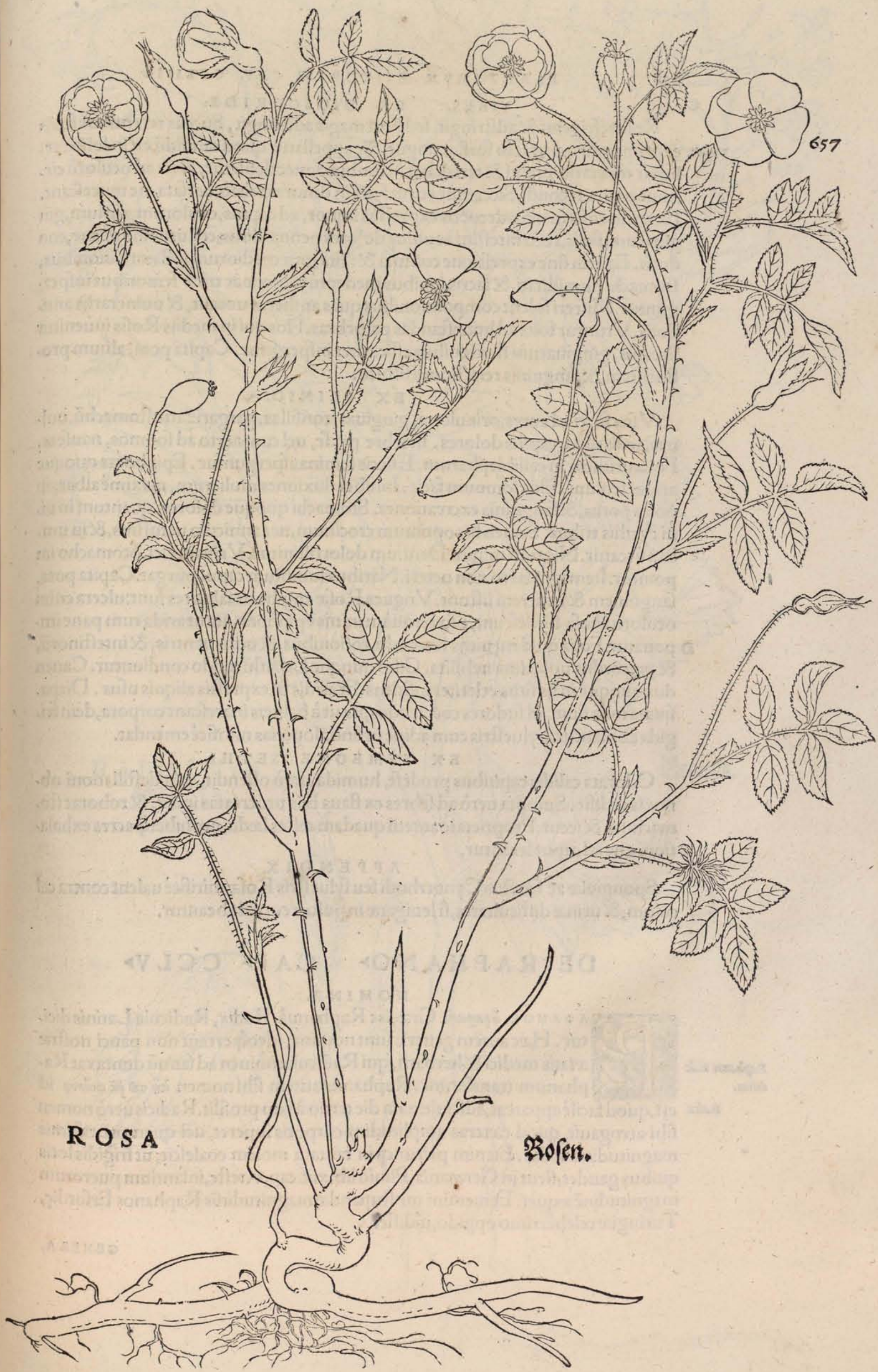

ROSA

Rosen.

SCD Lyon 1

C VIRES. EX DIOSCORIDE.

Rosa refrigerat & adstringit, sed sicca magis adstringit. Succus recentibus folijs exprimendus, detracto forfice ungue. Sic appellatur quod candidũ est in folio: reliquũ mortario premi & teri debet in umbra donec densetur, & ita ad oculorũ circumlitiones recondi. Siccantur etiam folia in umbra crebrò uersata, ne mucescant. Ex aridis rosis in uino decoctis expressus liquor, ad capitis, oculorum, aurium, gingiuarum, sedis, recti intestini ac uuluę dolores penna illitus, collutus infusúsue, conducit. Eadem sine expressione contusa & illita, præcordiorum inflammationibus, stomachi humiditati, & sacris ignibus medentur. Siccæ ac tritæ femoribus insperguntur. Misceri solent compositionibus quas antheras uocant, & uulnerarijs antidotis. Vruntur folia ad honestandas palpebras. Flos qui in medijs Rosis inuenitur siccatus, gingiuarum fluxionibus efficaciter inspergitur. Capita pota, aluum profluentem, & sanguinis reiectiones sistunt.

Vnguis.

EX PLINIO.

Vsus succi ad aures, oris ulcera, gingiuas, tonsillas, gargarizatu: stomachũ, uuluas, sedis uitia, capitis dolores. In febre per se, uel cum aceto ad somnos, nauseas. Folia uruntur in calliblepharum. E siccis femina asperguntur. Epiphoras quoque aridas leniunt. Flos somnum facit. Inhibet fluxiones mulierum, maximè albas, in posca potus, & sanguinis excreationes. Stomachi quoque dolores, quantum in uini cyathis tribus. Semen his optimum crocinum, nec anniculo uetustius, & in umbra siccatur. Nigrum inutile. Dentium dolori illinitur. Vrinam ciet. Stomacho imponitur. Item igni sacro non ueteri. Naribus subditum caput purgat. Capita pota, sanguinem & uentrem sistunt. Vngues Rosæ epiphoris salubres sunt: ulcera enim oculorũ Rosa sordescunt, præterquàm initijs epiphoræ, ita ut arida cum pane imponatur. Folia quidem uitijs stomachi, rosionibus, & uitijs uentris, & intestinorũ, & pręcordijs utilissima uel illita. Cibo quoque Lapathi modo condiuntur. Cauendus quoque in ijs situs celeriter insidens. Et aridis & expressis aliquis usus. Diapasmata inde fiunt ad sudores coërcendos, ita ut à balneis inarescant corpora, dein frigida abluantur. Syluestris cum adipe ursino alopecias mirificè emendat.

D

EX SYMEONE SETHI.

Odorata calidis capitibus prodest, humida uerò offendit, eaq́ꝫ destillationi obnoxia reddit. Sumpta uerò ad febres ex flaua bile procreatas iuuat, & roborat stomachum & iecur. Proprietate autem quadam testes lædit, prohibetq́ꝫ acres exhalationes ne ad caput ferantur.

APPENDIX.

Spongiolæ ac fructus Cynorrhodi seu syluestris Rosæ mirificè ualent contra calculum, & urinæ difficultates, si leuigatæ in puluerem exhibeantur.

DE RAPHANO▸ CAP▸ CCLV▸

NOMINA.

Raphanus unde dictus.

Radix.

RAPHANOS, ἡ ῥαφανὶς Græcis: Raphanus, Radix, Radicula Latinis dicitur. Hæc autem generis sunt nomina, ideoq́ꝫ errant non pauci nostræ ætatis medici & herbarij, qui Radiculæ nomen ad satiuũ duntaxat Raphanum transferunt. Raphanus autem sibi nomen ἀπὸ τοῦ ῥᾶ φαίνειν id est, quod facilè appareat, adsciuit: nam die tertio à satu prosilit. Radicis uerò nomen sibi arrogauit, quod cæteras amplitudine corporis superet, uel quampaucissimis magnitudine cedat. Etenim plerunqꝫ in tantam molem coalescit, ut frigidis locis quibus gaudet, sicut in Germania, Plinio lib. xix. cap. v. teste, infantium puerorum magnitudinẽ æquet. Et memini me stupendæ magnitudinis Raphanos Erfordię, Turingiæ celeberrimo oppido, uidisse.

GENERA.

RAPHANVS
SATIVVS.

Rettich.

SCD Lyon 1

660

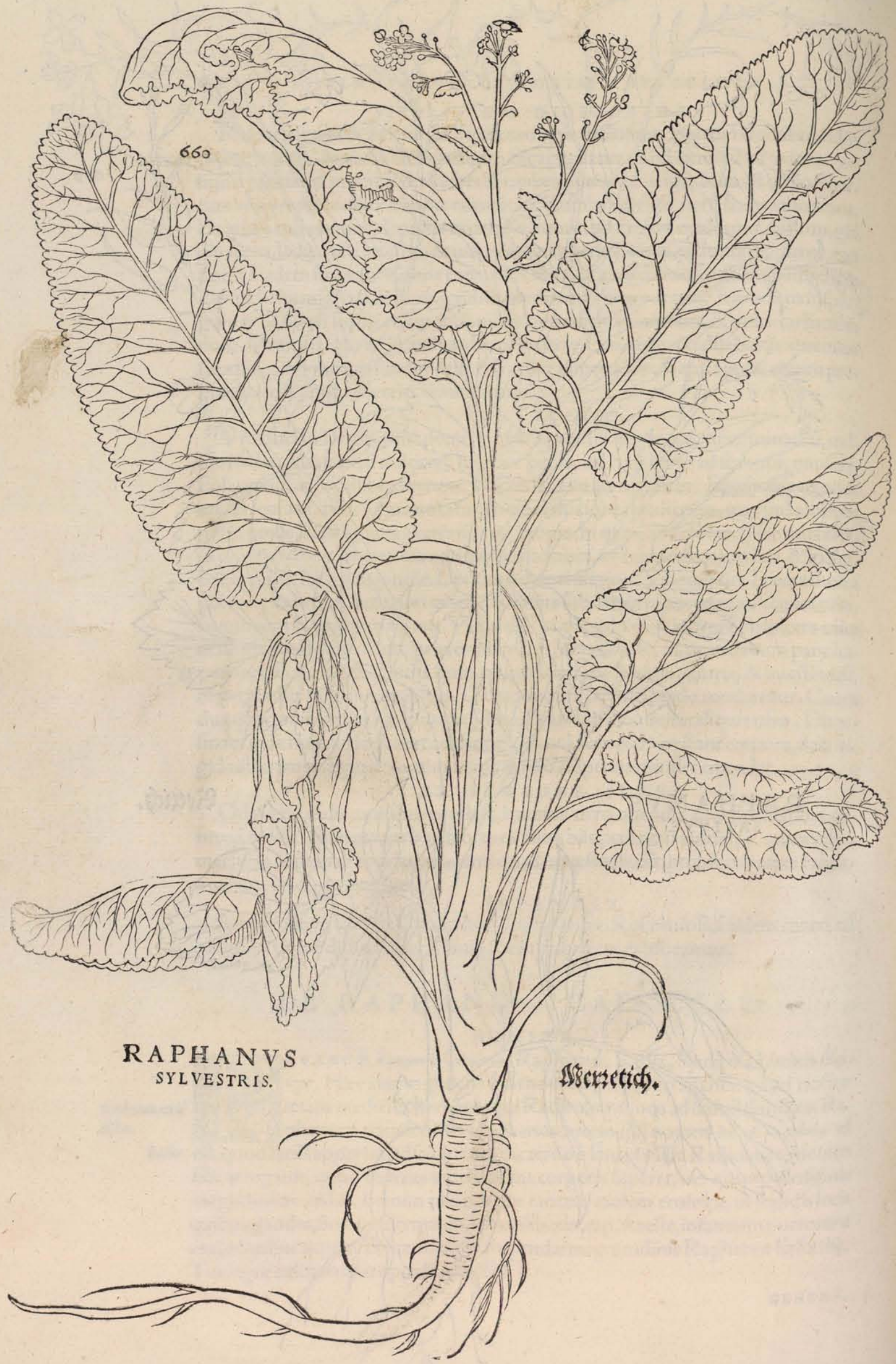

RAPHANVS
SYLVESTRIS.

Werzetich.

GENERA.

A Raphani Græci duo faciunt genera, ſatiui & ſylueſtris. Satiuus officinis hodie peculiariter Raphanus minor dicitur, Germanicè Rettich. Sylueſtris Latinis Armoracia appellatur. Germani ad uocem Romanã alludentes, Merretich & Kren nominant. Noſtri hodie herbarij, ſua potius quàm ueterum autoritate freti, Radicem ſimpliciter, generis nomine, uocant. Nonnulli Raphanũ maiorem appellant, propter folia ipſa, quæ ſatiui folia magnitudine ſuperant: aut quia acrimonia maiore, aut uiribus efficacioribus præditus eſt. *Raphanus minor.* *Armoracia.* *Raphanus maior*

FORMA.

Radix ſatiua caudice uno aſſurgit nonnunquã arboreo, radice ad Rapi ſimilitudinẽ, foliis laciniatis, angulisq; horrida: floribus candidis, & ſemine in ſiliquis. Sylueſtris dicta Armoracia fronde copioſior quàm corpore, folia ſatiuæ ferè ſimilia habet, magis tamen ad Lampſanæ formã accedentia, longa & acuta: radicẽ gracilem, mollem, Sinapi inſtar acerrimã, adeò ut caput tentet, & lachrymas incitet. *Satiua radix.* *Sylueſtris.*

LOCVS.

Raphanus in hortis naſcitur. Amat autem terram pinguem, Palladio lib. ix. cap. quinto teſte, ſolutam & diu ſubactã. Sylueſtris etiam hodie in hortis habetur, ſicq; translatus ad culta, edomita feritate miteſcit meliorq; fit. Creſcit aliàs circa margines itinerũ, & loca arenoſa, inq; pratis nonnunquã ſua ſponte copioſe prouenit, ut fit in prato ad oppidum Tubingam ſito, ſacrificorũ uocato.

TEMPVS.

Cum frigoris patientiſsimus ſit Raphanus, non ſolum æſtate, uerumetiã hyeme colligi poteſt. Eſtq; illius uſus quotidianus. Floret æſtate.

TEMPERAMENTVM.

B Raphanis ſatiua excalefacit quidem ordine tertio, deſiccat uerò ſecundo. Sylueſtris autem in utroq; efficacior eſt. Quin & ſemen ipſum planta efficacius eſt.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Raphanus ſatiuus excalfacit, flatus gignit, ori ſuauis eſt, ſed ſtomacho inimicus. Ructus & urinam cit. Bonam facit aluum. Si quis à cibo ipſum ſumpſerit, diſtributioni eius magis conferet. Pręſumptus autem, cibum ſubleuat. Prodeſt ante cibum datus uomituris. Senſus exacuit. Decoctus contra ueterem tuſsim, & craſsitiem in thorace natam prodeſt. Cortex eius cum oxymelite ſumptus maiori efficacia uomitiones citat. Hydropicis utilis. Illitus lienoſis etiam confert. Cum melle ea quæ ſerpendo paſcunt ſiſtit. Sugillata tollit. Contra uiperarum ictus auxiliatur. Alopecias pilis explet. Lentigines cum farina loliacea exterit. His qui à fungis ſtrangulantur ſubuenit. Menſes trahit. Semen eius uomitum proritat, urinamq; mouet. Cum aceto potum lienem extenuat. Coctum cum oxymelite calido angina laborantibus utiliter gargarizatur. Contra Ceraſtis morſum ex aceto potum auxilio eſt. Cum aceto illitum gangrænas efficaciter diſrumpit ſcarificátũe. Sylueſtris tam folia quàm radix olerum modo in cibo coquuntur. Excalefacit autem, urinam cit, æſtuoſus eſt.

EX GALENO.

Facultas ineſt Raphano diſcutiendi, itaque ad ſugillata, & alios id genus liuores ob eam facultatem conducit. Radix eius ex eorum numero eſt quæ obſonij potius quàm nutrimenti nomine frequenter comeduntur. Vis illi extenuatoria, cum qua conſpicuè unà excalfacit: acris enim in ea qualitas exuperat. Verno tempore caulem in altum aſſurgentem producere ſolet, ceu alia quæ nata ſunt excauleſcere. Hic elixus eſtur ex oleo, garo & aceto, ut Rapæ caulis, Sinapi & Lactucæ. Et ſanè caulis hic magis quàm cruđus Raphanus nutrit, ut qui acrimoniam in aqua deponat: quanquã minimam ſanè & ipſe alendi poteſtatem habeat. Quidam non ſolum cau

C lem, ſed unà Raphanos ipſos elixantes comedunt Raparũ modo. Cæterum cum medicos, tum idiotas illos mirari ſubit, qui à cœna crudos eos concoctionis iuuandæ gratia edunt. Ipſi quidem ſe experientia id abundè compertũ habere dicũt, nullus tamen exemplum illorum ſine damno imitari potuit. Hactenus Galenus, cuius equidem uerba eò libentius recitauimus, quod uulgi errorem Raphanos à cœna comedentis lepidè notare uideantur.

EX PLINIO.

Raphani decocti mane poti ad ternos cyathos, cõminuunt & eĳciunt calculos. Iidem in poſca decocti, contra ſerpentiũ morſus illinuntur. Ad tuſsim etiam mane ieiunis prodeſt Raphanus cum melle. Semen eorum toſtum, ipſumq; cõmanducatum ad lagonoponon: In aqua folĳs eius decoctis, bibere uel ſuccum ipſius cyathis binis. Contrà phlegmoni ipſos illinire tuſos utile. Inchoantibus autem recentem corticẽ cum melle, ueternoſis uerò quamacerrimos mandere. Semenq; toſtũ, dein contritũ cum melle ſuſpirioſis. Iidem & contra uenena proſunt. Cæterum ceraſtis, ſcorpionibus aduerſatur, uel ipſo ſemine infectis manibus impunè tractantibus. Impoſito Raphano ſcorpionibus, moriuntur. Salutares & contra fungorũ aut hyoſcyami uenena çquè, ut Nicander tradit. Et contra ixiam quoq; dari duo Apollodori iubent, ſed Citieus ſemen ex aqua tritum, Tarentinus ſuccum. Lienem item extenuant, iecinori proſunt & lumborum doloribus. Hydropicis quoque ex aceto & ſinapi ſumpti, & lethargicis. Praxagoras & iliоſis dandos cenſet. Pliſtonicus & colicis. Inteſtinorũ ulcera ſanant. At purulenta prçcordiorũ, ſi cum melle edantur. Quidam ad hæc coquere eos in luto illitos malunt, ſic & fœminas purgari. Ex aceto & melle ſumpti inteſtinorũ animalia detrahunt. Item ad tertias decocto eorum poto cum uino enterocelis proſunt. Sanguinem quoque inutilem ſic extrahunt.
D Medius ad hæc & ſanguinẽ excreantibus coctos dari iubet. Et puerperis ad lactis copiam augendã. Hippocrates capillos mulierũ defluos fricari Raphanis, & ſuper umbilicum imponi, contra tormenta uuluæ. Reducunt & cicatricẽ ad colorem. Semen quoque ex aqua impoſitũ ſiſtit ulcera quæ phagedænas uocant. Democritus Venerem hoc cibo ſtimulari putat, ob id fortaſsis uoci nocere aliqui tradiderunt. Folia quæ in oblongis tantum naſcuntur, excitare oculorum aciem dicuntur. Vbi uerò acrior Raphani medicina admota ſit, Hyſſopũ dari protinus imperant. Hæc antipathia eſt. Et aurium grauitati ſuccum Raphani inſtillant. Nam uomituris, ſummo cibo eſſe eos, utiliſsimũ eſt. Syluеſtris urinæ duntaxat eĳciendæ utilior.

DE RIBE▸ CAP▸ CCLVI▸

NOMINA.

Ribes. GRAECIS cognitus fuerit nec ne frutex ille, nondum compertũ habeo. Mauritanis & officinis hodie Ribes nominatur. Germanis S. Johanß treublin oder beerlin/ quod ſcilicet circa diui Ioannis Baptiſtæ diem fructus eius fruticis ad maturitatem pertingant.

FORMA.

Frutex eſt nullis ſpinis horridus, ſed topiarius magis, uitis puſillæ folĳs, baccis rubentibus ex pediculis longis dependentibus refertus, ut pictura ipſa abundè docet. Vnde manifeſtum fit Mauritanorũ Ribes à noſtro diuerſum eſſe, quod non uitis, ſed lata potius, magna, rotunda & uiridia folia habeat. Quanquam non lateat Arabes etiam in Ribes deſcriptione non admodum concordes eſſe.

LOCVS.

SCD Lyon 1

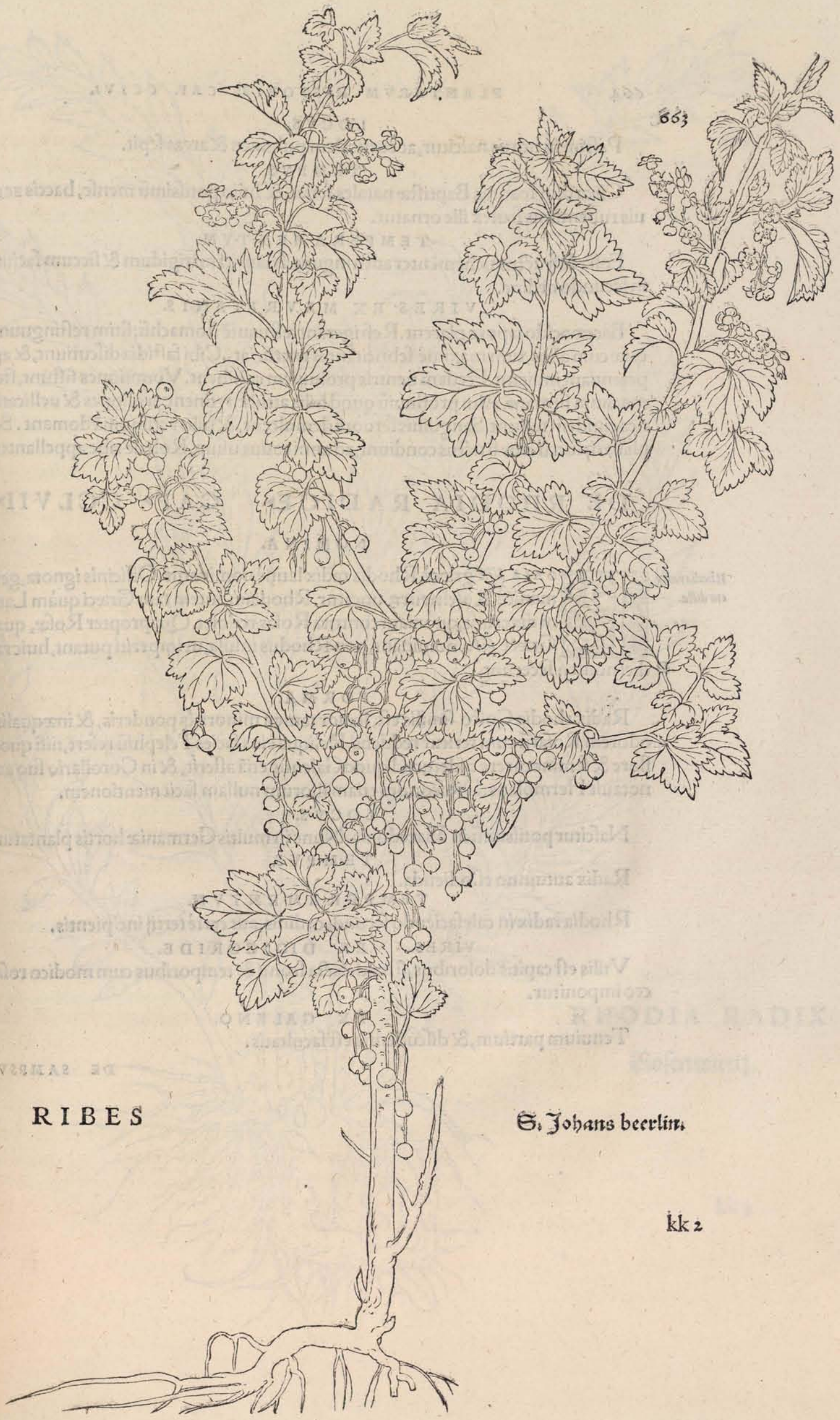

RIBES

S. Johans beerlin.

SCD Lyon 1

C

LOCVS.

Passim in hortis nascitur, ac eorundem puluinos & areas sepit.

TEMPVS.

Circa diui Ioannis Baptistæ natales ferias, & Iulio potissimũ mense, baccis acuuis rubentibus frutex ille ornatur.

TEMPERAMENTVM.

Folia & fructus uehementer adstringunt. Mauritani frigidum & siccum faciunt in secundo ordine.

VIRES EX MAVRITANIS.

Baccæ acido sapore placent. Refrigerant æstuantẽ stomachũ: sitim restinguunt, quæ cum alios, tum maximè febricitantes excruciat. Cibi fastidia discutiunt, & appetentiam inuitant. Fœdam uentris proluuiem cohibent. Vomitiones sistunt, stomachum firmant. Alui profluuiũ quod bilis attulit, retinent: erosiones & uellicationes eiusdem tollunt. Sanguinis feruorẽ demulcent, & bilis acrimoniã domant. Seplasiarij succũ eius fructus condiunt, ad anni totius usum, Rob de ribe appellantes.

DE RHODIA RADICE. CAP. CCLVII.

NOMINA.

Rhodia radix cur dicta.

DOΔIA ῥίζα græcè, Rhodia radix latinè nominatur. Officinis ignota, germanicè Rosenwurtz uocatur. Rhodiam autem tam Græci quàm Latini dixerunt, quoniam contrita Rosas redolet. Quapropter Rosæ, quas Græci ῥόδα nominant, non Rhodus insula, ut imperiti putant, huic radici nomen fecerunt.

D

FORMA.

Radix rhodia Costo similis est, leuior tamen minorisq; ponderis, & inæqualis, odorem Rosarũ cum teritur reddens. Reliqua eius facies Telephiũ refert, nisi quod flore & semine carere uidetur, id quod Galenus etiã asserit, & in Corollario suo annotauit Hermolaus. Dioscorides etiam illorum nullam facit mentionem.

LOCVS.

Nascitur potissimũ in Macedonia. Nunc in multis Germaniæ hortis plantatur.

TEMPVS.

Radix autumno effodienda.

TEMPERAMENTVM.

Rhodia radix in calefaciendo secundi ordinis, aut certè tertij incipientis.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Vtilis est capitis doloribus, si madefacta fronti & temporibus cum modico rosaceo imponitur.

EX GALENO.

Tenuium partium, & discutientis est facultatis.

DE SAMPSV-

RHODIA RADIX

Rosenwurtz.

SCD Lyon 1

C

NOMINA.

Maiorana.

AMYYXON, ἢ ἀμάρακον Græcis: Maiorana, Amaracus Latinis: officinæ latinam appellationem retinuerunt, Germanis Maioran / uel Meyran dicitur. Animaduertendū autem nos hic de Amaraco ea loqui quæ iucundo placet odore. Duplex enim Græcis Amaracus est. Vna quæ Dioscoridi alio nomiue Parthenium dicitur, ingrato prorsus & uiroso odore prædita, meritoq; ea de-

Duplex Amaracus.

causa hodie Cotula fœtida nominata. Altera de qua hic agimus, odorata, quam Sampsuchon Græci priuatim nominant. Id, ne imperitis uox illa πολύσημ& impo-neret, monendum esse duximus.

FORMA.

Herba est Sampsuchum surculosa, per terram serpens: foliis hirsutis & rotundis, Calaminthę tenuifoliæ similibus, admodum odoratis. Hæc deliniatio adamussim herbæ Maioranæ uulgò dictæ fauet: est enim surculis lentè rubentibus, foliis pilosis, & rotundis, iucundo odore, semine copioso, quod bullulis quibusdam continet: flore candido & exiguo. Serpit etiam per terram: uerum id non ubiq; fit, interdum enim rectà surgit in altum.

LOCVS.

Passim in hortis & fictilibus uasis prouenit. Gaudet autem locis umbrosis, aqua & fimo.

TEMPVS.

Æstate dum floribus prægnans est carpitur.

TEMPERAMENTVM.

D Sampsuchum tenuium partium, & digerentis est facultatis: desiccat enim & calefacit ordine tertio.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Calefaciendi uim obtinet, & coronamentis apta. Decoctū eius potum, incipienti aquæ inter cutē prodest, & iis quos urinæ difficultas, & tormina discruciant. Arida folia ex melle illita, sugillata tollunt. In pesso subdita menses ducunt. Cōtra scorpionis ictum ex sale & aceto illinuntur. Luxatis cerato excepta imponuntur. Similiter & œdematis. Aduersus oculorum inflammationes cum polline polentæ illinitur. Miscentur acopis & malagmatis calefaciendi gratia.

EX PLINIO.

Sampsuchum scorpionibus aduersatur ex aceto & sale illitum. Menstruis quoque multum confert impositum. Minor est eidem poto uis. Cohibet oculorum epiphoras cum polenta. Succus decocti tormina discutit. Vrinis & hydropicis utile.

Oleum Amaracinum.

Mouet & narium sternutamenta. Fit ex eo oleum quod Sampsuchinum uocatur, aut Amaracinum, ad excalfaciendos emolliendosq; neruos. Vuluas calefacit. Et folia sugillatis cum melle, & luxatis cum cera prosunt.

DE SPANA-

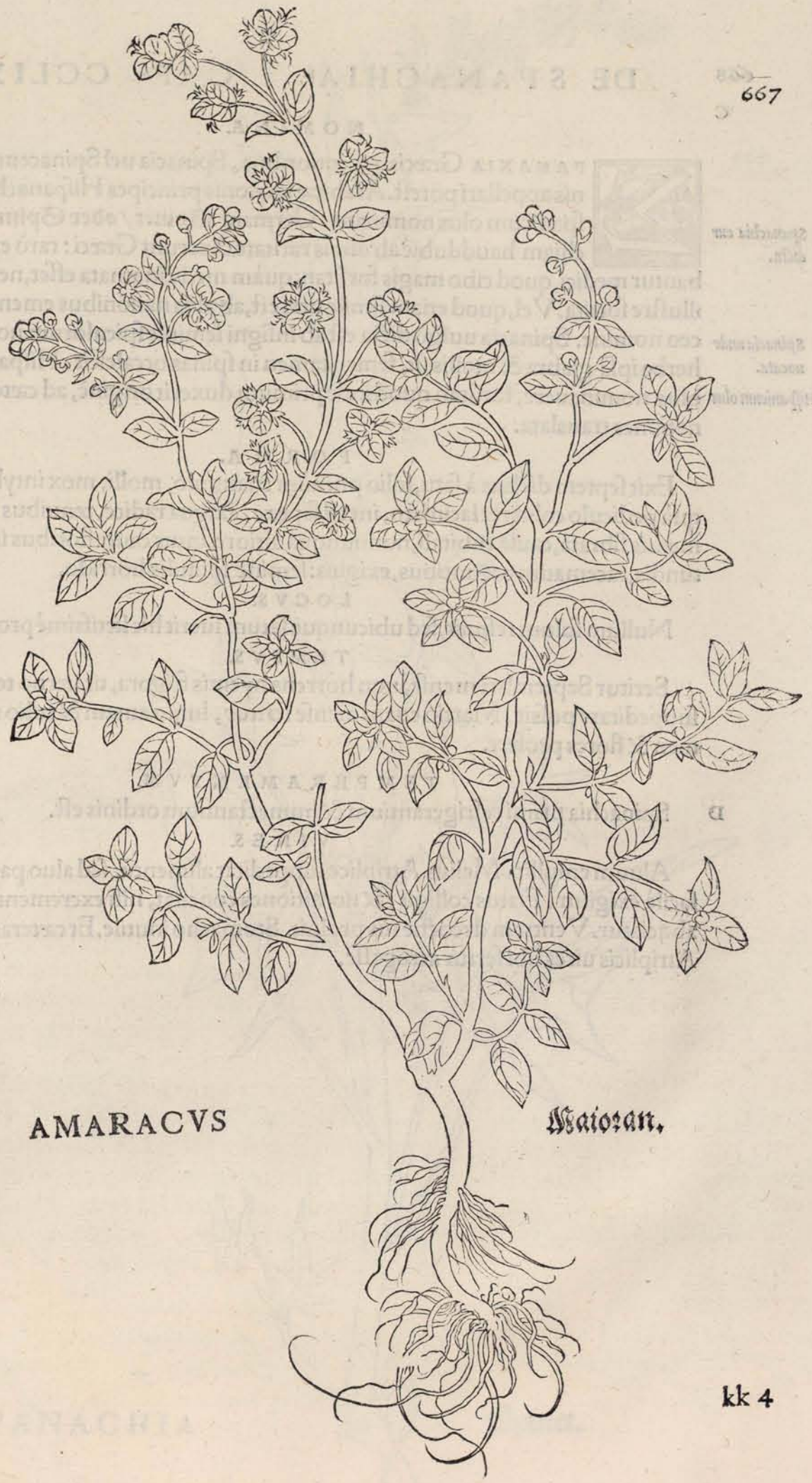

AMARACVS Maioran.

C

NOMINA.

Spanachia cur dicta.

SPANAXIA Græcis recentioribus, Spinacia uel Spinaceum olus Latinis appellari potest. Arabicæ factionis principes Hispanach, hoc est, Hispanicum olus nominant. Germani Spinet / oder Spinnat. Spanachiam hauddubiè ab oleris raritate dixerunt Græci: rarò enim illo utebantur medici, quod cibo magis forsitan, quàm medicinæ nata esset, nec quicquam illustre sortita. Vel, quod etiam simile ueri est, ab alijs nationibus emendicato spinaceo nomine. Spinacia uulgò dicta est ab insigni seminis spiculorum nota: etsi enim herba ipsa glabra & mollis sit, semen tamen in spinas occalescit. Hispanicum uerò olus nominauere, forsitan quod inde primum duxerit originẽ, ad cæteras tandem nationes translata.

Spinacia unde uocata.

Hispanicum olus

FORMA.

Exit septem diebus à satu, folio primùm triangulo, molli, mox intybi, plerunq; quà pediculo cohæret laciniato, inerti sapore, exigua radice, tenuibus capillamentis fibrata, caule cubitali, nonnunquã altiore, intus cauo: floribus in uertice rotundis, racematim coëuntibus, exiguis: semine spinulis horrido.

LOCVS.

Nullum solum respuit, sed ubicunque satum fuerit hic lætissimè prouenit.

TEMPVS.

Seritur Septembri mense, non horrens hyemis frigora, ut uerno tempore cibũ suppeditare possit. Martio etiam mense seritur, Iunio autem & Iulio mensibus semen & flores profert.

TEMPERAMENTVM.

D Spinachia primi refrigerantium & humectantium ordinis est.

VIRES.

Aluum emollit. Melius Atriplice suppeditat alimentũ, sed aluo parum hærens facilè exigitur. Flatus colligit, & uomitiones concitat, nisi excrementitius humor abijciatur. Ventrem decoctæ ius proluit. Stomacho inutile. Et cæteras ferè omnes Atriplicis uires sibi fertur arrogasse.

669

SPANACHIA Spinet.

SANICVLA
FOEMINA.

Sanickel weible.

SCD Lyon 1

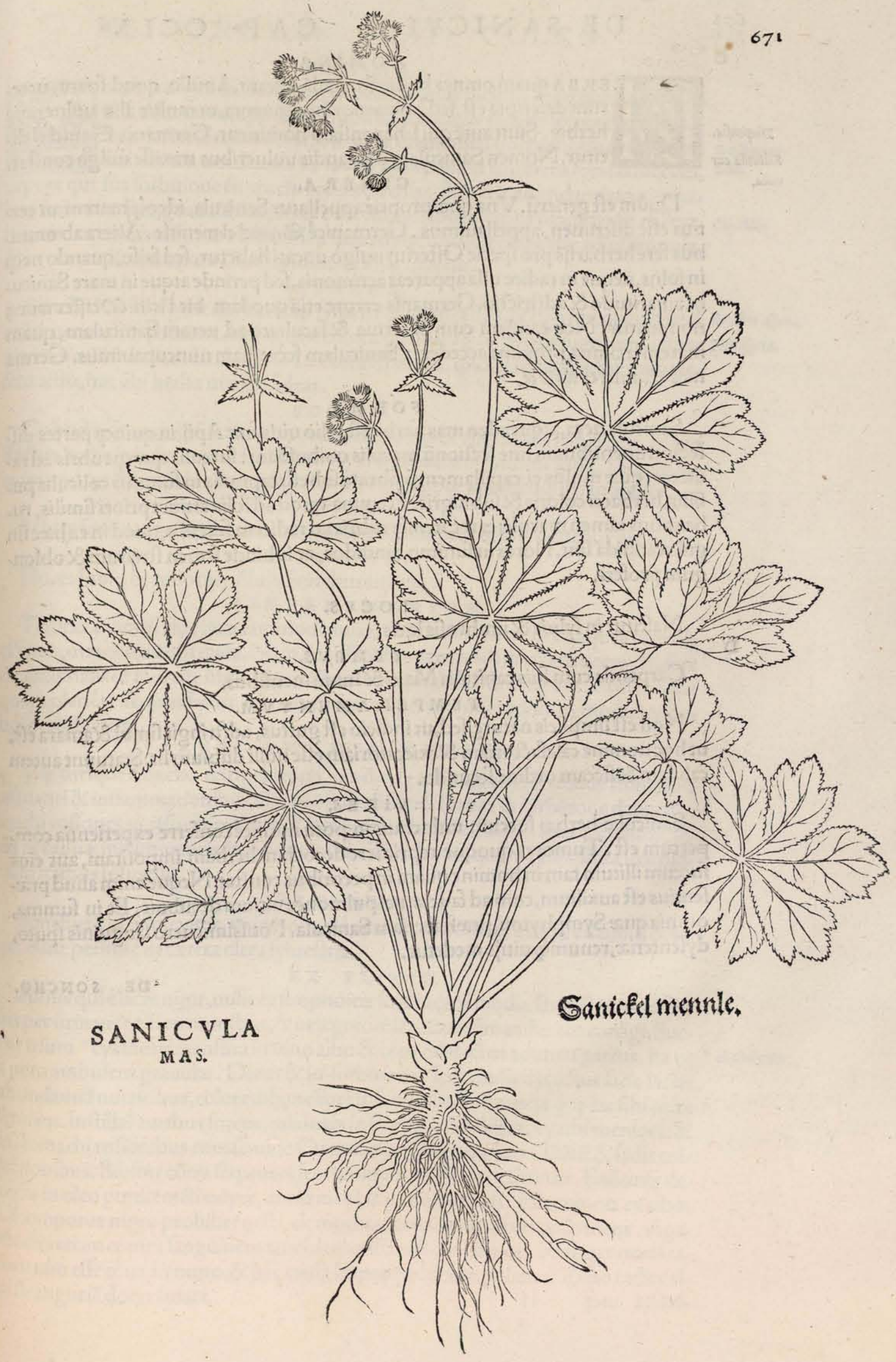

SANICVLA
MAS.

Sanickel mennle.

SCD Lyon 1

C

NOMINA.

HERBA quam omnes hodie Saniculã uocant, à nullo, quod sciam, uetérum descripta est, sed à recentioribus inuenta, ut multæ aliæ uulnerariæ herbæ. Sunt autẽ qui Diapensiam nominent. Germanis Sanickel dicitur. Nomen Saniculam à sanandis uulneribus traxisse uulgò constat.

Diapensia.

Sanicula cur dicta.

GENERA.

Duûm est generũ. Vna quæ propriè appellatur Sanicula, ideoq; marem, ut certius esse discrimen, appellauimus. Germanicè Sanickel mennle. Altera ab omnibus ferè herbarijs pro specie Osteritij uulgò uocati habetur, sed falso, quando neq; in foliis, neque in radice ulla appareat acrimonia, sed perinde atque in mare Sanicula, amaritudo & adstrictio. Germanis errore etiã quodam die klein Meisterwurtz nominatur. Nos eandem cum & forma & facultate ad ueram Saniculam, quam marem fecimus, proximè accederet, Saniculam fœminam nuncupauimus. Germanicè Sanickel weible.

FORMA.

Sanicula uera, atqueadeo mas herba est folio uitis, aũt Apij, in quinq; partes dissecto, rubentibus in fine sectionũ maculis quibusdam: surculis quoq; rubris ad radicem, quæ multis ei capillamentis fibrata subest: capitulis in summis coliculis pusillis, herbacei coloris & subnigris. Fœmina quod ad folia attinet priori similis, rubentibus tamen maculis caret, itemq; rubris ad radicem surculis, quod in ea hæc singula candida sint. Flores in summo candidos, ac subinde semen striatum & oblongum profert.

LOCVS.

Nascitur in syluis & umbrosis locis.

D

TEMPVS.

Carpenda cum suis capitulis Maio & Iunio mensibus.

TEMPERAMENTVM.

Non est simplicis naturę, sed, ut indicio est gustus, adstringit simul & amara est, ut hoc nomine calefactoriam & exiccatoriam esse nulli dubium sit. Statuunt autem calidam & siccam ordine secundo.

VIRES.

Saniculæ herbæ succum uulneratis in potu mirificè conferre experientia compertum est. Tumores quoque reprimere decoctam herbam impositam, aut eius succum illitum tam in homine quàm in pecoribus constat. Neque enim aliud præsentius est auxilium, cum ad fauces uel pulmones uitium decubuit. Et in summa, omnia quæ Symphyton, præstat etiam Sanicula. Potissimũ uerò sanguinis sputo, dysenteriæ, renumq; uitijs medetur.

SCD Lyon 1

A

NOMINA.

ΣΟΓΧΟΣ græcè, Sonchus, Cicerbita latinè dicitur. Sunt qui Lactucellã & Lacteronem appellent, quod ſcilicet caulis eius diſſectus copioſo diffluat lacte. Germanicè Mooß/oder Genßdiſtel uocatur. Sonchus autem ſibi nomen uendicauit ἀπὸ τοῦ σώου χέου, eò quod ſalubrem fundat ſuccum, utpote qui ſua ſorbitione ſtomachi roſiones leniat, & lactis abundantiam nutricibus ſumminiſtret, genitalibusq; locis collectione laborantibus præſidio ſit. Cicerbitę tamen uocabulũ, quo omnis Hetruria adhuc utitur, recens eſſe adiectitiumq;, & ex non multo tempore Dioſcoridi accreuiſſe uidetur.

Sonchus cur dicta.

Cicerbita.

GENERA.

Sonchi duo ſunt genera. Alterum ſylueſtrius, aculeatius, & nigrius, quod Genß diſtel germanicè uocatur. Alterũ tenerius eſculentumq;, ac minus nigrum, Germanis Haſenkôl dicitur. Et Apuleio Lactuca leporina, quod cum leporẽ animus defecit æſtu, hac ſibi herba mederi ſoleat.

Sonchus aſpera.

Non aſpera.

FORMA.

Cubitalis & anguloſus Soncho caulis eſt, cauus & aliquando rubeſcens, & qui fractus copioſo lacte manat. Folia habet per interualla in ambitu ſciſſa. Florem luteum, qui, ut Senecionis, breui digeſtus abit in pappos, uaneſcitq; in lanugines.

LOCVS.

Vbiq; ferè in macerijs hortorum, potiſsimũ autem in uineis Sonchus prouenit.

TEMPVS.

Floret Iunio & Iulio menſibus Sonchus uterq;.

TEMPERAMENTVM.

Temperamentũ eius quodammodo mixtum eſt: conſtat enim ex aquea terreaq;
B eſſentia, utraq; leuiter frigida. Nam & adſtrictionis cuiuſdam eſt particeps. Et ſiue cataplaſmatis in morem imponatur, ſiue edatur, manifeſtè refrigerat. Poſtea uerò quàm planè reſiccatus fuerit, terreſtre eius temperamentũ redditur, modicam habens caliditatem.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Vis utrique Soncho refrigeratoria, modiceq; adſtringens. Proinde ſtomacho æſtuanti & inflammationibus illiti proſunt. Succus eorum in ſorbitione datus ſtomachi roſiones morſusúe mitigat, & lactis abundantiã efficit. In lana appoſitus, ſedis ac uuluæ inflammationibus opitulatur. Tam herba quàm radix illita ſcorpionum ictibus ſubuenit.

EX GALENO.

Sonchus ubi adoleuerit, ex ſpinoſis plantis eſt. Cæterum uiridis etiamnũ & tener eſtur perinde ut cætera olera ſylueſtria.

EX PLINIO.

Albus qui è lacte nitor, utilis orthopnoicis Lactucarũ modo. Eraſiſtratus calculos per urinam pelli eo monſtrat, & oris graueolentiam cõmanducato corrigi. Succus trium * cyathorũ menſura in uino albo & oleo calefactus adiuuat partus, ita ut à potu ambulent grauidæ. Datur & in ſorbitione. Ipſe caulis decoctus facit lactis abundantiã nutricibus, coloremq; meliorẽ infantiũ: utiliſsimus ijs quę lac ſibi coire ſentiant. Inſtillat auribus ſuccus, calidusq; in ſtranguria bibitur, cyathi menſura: & in ſtomachi roſionibus cum ſemine Cucumeris, nucleisq; pineis. Illinit & ſedis collectionibus. Bibitur cõtra ſerpentes ſcorpionesq;, radix uerò illinitur. Eademq; decocta in oleo punici mâli calyce, auriũ morbis præſidium eſt. Hæc omnia ex albo. Cleomporus nigro prohibet ueſci, ut morbos faciente, de albo conſentiens. Agathocles etiam contra ſanguinem tauri demonſtrat ſucco eius uti. Refrigeratoriã tamen uim eſſe cõuenit nigro, & hac cauſa imponendũ cum polenta. Zeno radice albi ſtranguriã docet ſanari.

* al. obolorum

SONCHVS
ASPERA.

Genßdiſtel.

SCD Lyon 1

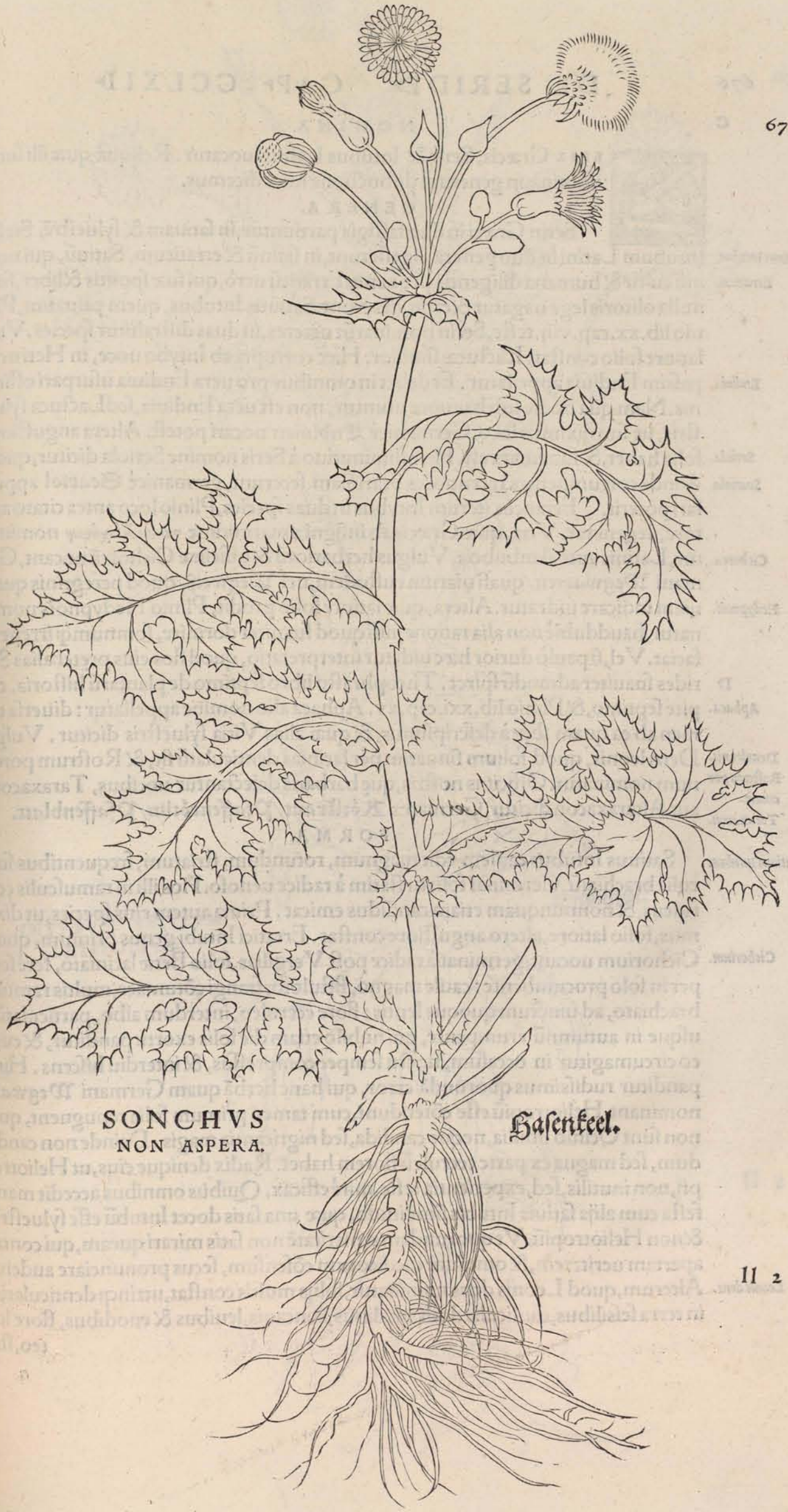

SONCHVS
NON ASPERA.

Hasenkeel.

SCD Lyon 1

C

NOMINA.

SERIS Græcis, Seris & Intubus Latinis uocatur. Reliqua quæ illi sunt nomina, in generum distinctione mox dicemus.

GENERA.

Serin Græci in duo fastigia partiuntur, in satiuam & sylvestrẽ. Sic & Satiuus Intubus. Intubum Latini in duo genera digesserunt, in satiuũ & erraticum. Satiuũ, qui non Erraticus. nisi cultu & humana diligentia prouenit. Erraticũ uerò, qui suæ spontis & liber, sub nulla olitoris lege uagatur & errat, dixerunt. Satiuus Intubus, quem priuatim, Plinio lib. xx. cap. viij. teste, Serin nominarũt ueteres, in duas distrahitur species. Vna latiore folio constat, Lactucæ similior. Hæc corrupta ab Intybo uoce, in Hetruria Endiuia. passim Endiuia appellatur. Et debet in omnibus pro uera Endiuia usurpari officinis. Nam qua hodie sub hac uoce utuntur, non est uera Endiuia, sed Lactuca sylue stris, ut suo diximus loco. Germanicè Endiuien uocari potest. Altera angustiora Seriola. folia habet, & subamara est. Hæc diminutiuo à Seris nomine Seriola dicitur, quod Scariola. deinde corrumpentes recentiores Scariolam fecerunt, germanicè Scariol appellari poterit. Erraticus iterum Intybus in duas species, Plinio loco antea citato autore, degenerat. Vna, quæ Græcis ab insigni amaritudine πικρὶς, ἢ λιχώριον nominatur, Latinis autẽ Ambubeia. Vulgus herbariorũ & officinæ Cichoreã uocant, Ger Cichorea. mani Wegwarten/quasi uiarum custodem, uel Wegweiß/quod peregrinis quasi Hedypnois. uiam indicare uideatur. Altera, quæ latiore folio prodit, Plinio Hedypnoïs nominatur, hauddubiè non alia ratione, nisi quod suauiter dormire, somnumq; irrepere faciat. Vel, si paulò durior hæc uidetur interpretatio, quod flos eius prẽter alias Se-

D

rides suauiter admodũ spiret. Theophrasto libro septimo de plantarũ historia, ca- Aphaca. pite septimo, & Plinio lib. xxi. cap. xv. Aphaca alio nomine appellatur: diuersa tamen ab ea quam suprà descripsimus, & quæ aliàs Vitia sylvestris dicitur. Vulgo Dens leonis. Dens leonis, quod folium sinuatim per lacinias denticulatũ sit, & Rostrum porci- Rostrum porcinum. num nominatur. Officinis nostris, quę barbaris delectantur uocibus, Taraxacon, Taraxacon. aut Altaraxacon dicitur, Germanis Kötlkraut/Pfaffenrötlin/Pfaffenblatt.

FORMA.

Satiuus Intubus. Satiuus Intubus caulem edit magnum, rotundum, striatum, frequentibus surculis brachiatũ. Germinat foliatu statim à radice uenoso. Flos illi in ramusculis cœruleus, & nonnunquam etiam candidus emicat. Prima autem eius species, ut diximus, folio latiore, altero angustiore constat. Erratici Intubi genus primum, quod Cichorium. Cichorium uocant, germinat à radice post Vergilias, folio Betæ laciniato, ferè sem per in solo procumbente: caule magno, fistuloso, frangi cõtumace, multis ramulis brachiato, ad uinctum quoque lentis: flore cœruleo, interdum albo, particulatim usque in autumnũ erumpente, qui nubilo etiam die solis exortu panditur, & cum eo circumagitur in occasum, noctu semper compressus, & interdiu hiscens. Hinc panditur rudissimus quorundã error, qui hanc herbã quam Germani Wegwart nominant, Heliotropiũ esse cõtendunt, cum tamen primum folia repugnent, quæ non sunt Ocimo similia, neque candida, sed nigricantia magis. Deinde non candidum, sed magna ex parte cœruleũ florem habet. Radix denique eius, ut Heliotropij, non inutilis, sed, experientia teste, mirè efficax. Quibus omnibus accedit manifesta cum alijs satiuis Intubis similitudo, quæ una satis docet Intubũ esse sylvestrẽ, & non Heliotropiũ. Vt quorundam temeritatẽ non satis mirari queam, qui contra apertam ueritatem, & omnium medicorum cõsensum, secus pronunciare audent.

Leonis dens. Alterum, quod Leonis dens nominatur, foljs multis constat, utrinq; denticulatis, in terra sessilibus, cauliculis dodrantalibus, concauis, leuibus & enodibus, flore luteo, sti-

Endiuien.

INTVBVM SATIVVM
LATIFOLIVM.

SCD Lyon 1

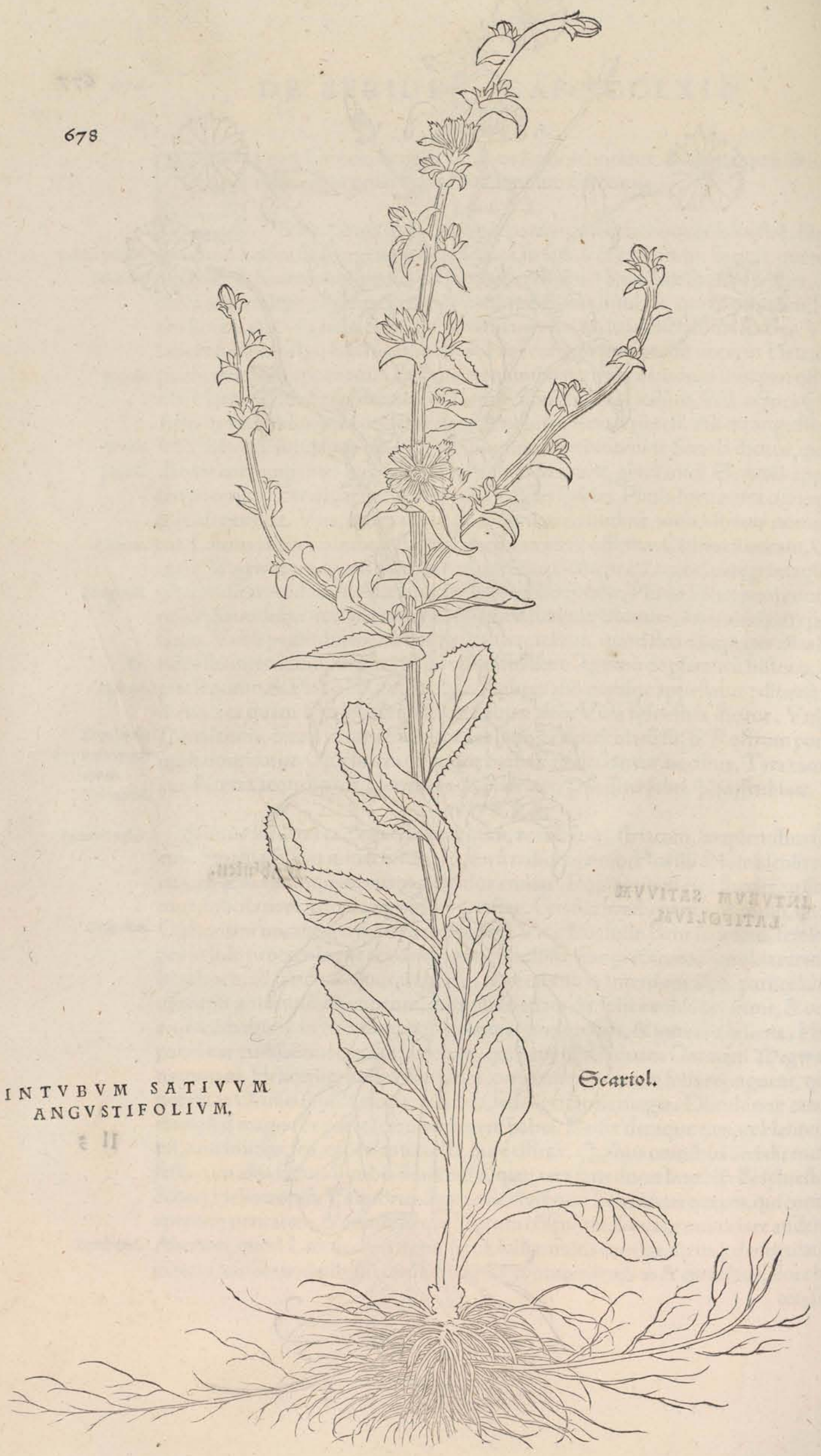

INTVBVM SATIVVM
ANGVSTIFOLIVM.

Scariol.

SCD Lyon 1

INTVBVM SYL-
VESTRE.

Wegwart.

SCD Lyon 1

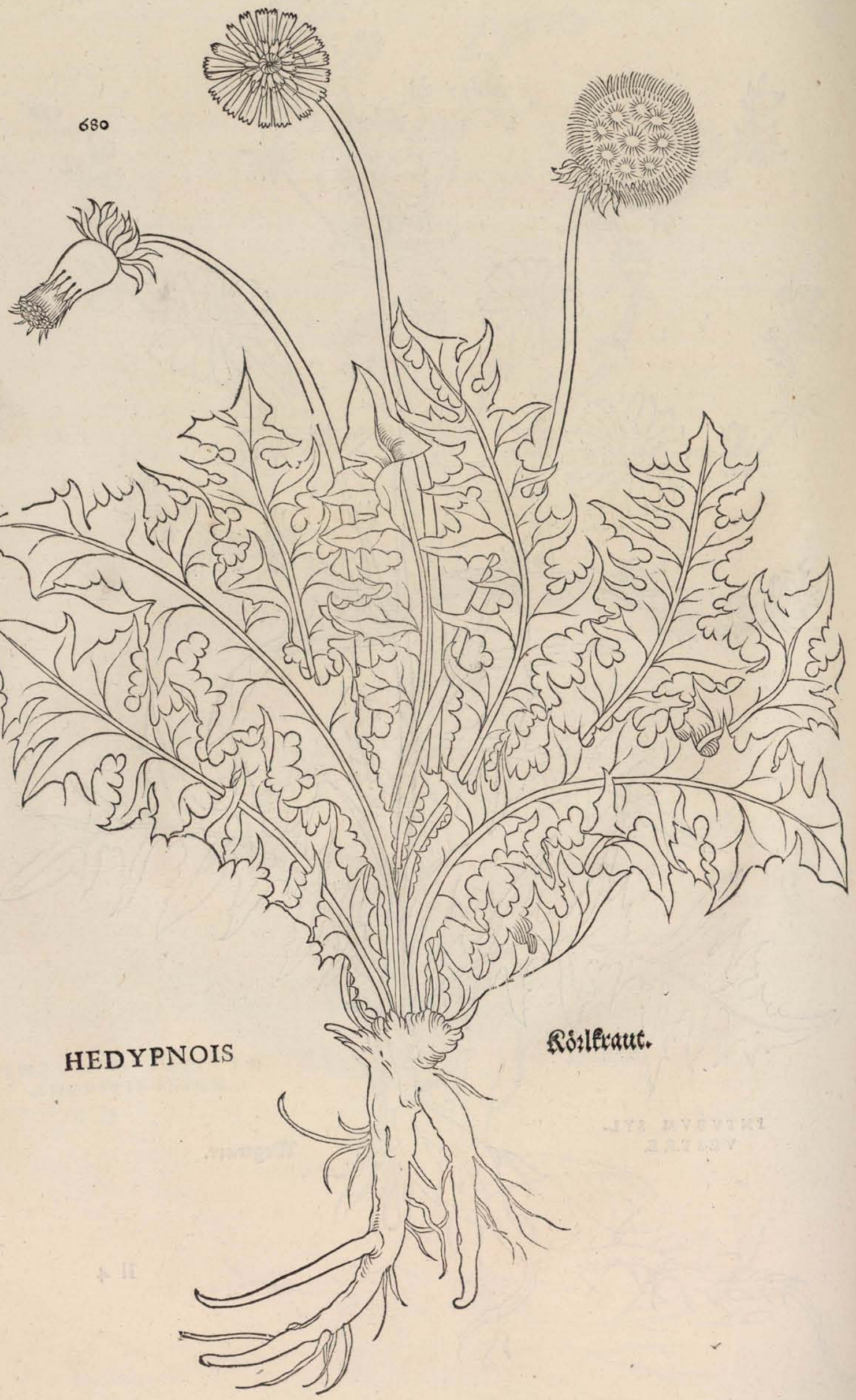

HEDYPNOIS

Kölkraut.

SCD Lyon 1

A teo, ſtipantibus in circulum foliolis coronato, qui ſeneſcens euaneſcit in lanuginẽ, quæ cum aura raptim fertur.

LOCVS.

Satiuus non prouenit niſi in hortis cultu & diligentia humana: haud tamen difficulter ubi ſatus fuerit, emergit. Erratici prima ſpecies paſsim iuxta itinera naſcit. Altera in hortis, & paſsim ferè etiam ſponte ſua gignitur.

TEMPVS.

Satiuus Iunio & Iulio menſibus floret. Cichoriũ eodem ferè tempore incipit florere, & in autumnum uſque durat. Hedypnoidis in Martio erumpunt flores, & in æſtatem uſque perdurant.

TEMPERAMENTVM.

Seris olus eſt ſubamarũ, & magis quod ſylueſtre eſt, quod ob idipſum Picrida quidam nuncupant, quidam uerò Cichorium appellant. Eſt autem ea ſiccæ frigidæq; temperaturæ, utrunq; ſecundo abſceſſu. Porrò domeſtica magis etiam quàm ſylueſtris refrigerat. Sed & humiditatis multæ admiſtio ſiccitatem extinguit. Vtraque autem adſtringentis qualitatis particeps eſt.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Omnes adſtringunt & refrigerant, & ſtomachũ adiuuant. Aluum ſiſtunt coctę, ſi cum aceto aſſumantur. Sylueſtres autem ſtomacho meliores. Comeſti imbecillũ & æſtuantem leniunt. Cardiacis per ſe, aut cum polenta utiliter illinuntur. Podagris & oculorũ inflammationibus ſuccurrunt. Herba & radix illita, percuſsis à ſcorpione ſubuenit. Ignibus ſacris cum polenta medetur. Succus eorum cum ceruſa & aceto utiliter ijs quæ refrigerationem deſiderant inungitur.

EX PLINIO.

B Intubi quoq; nõ extra remedia ſunt. Succus eorum cum roſaceo & aceto capitis dolores lenit. Idemq; cum uino potus, iecinoribus & ueſicæ & epiphoris imponit. Cichoriũ refrigerat. In cibo ſumptum & illitum collectiones, ſuccusq; decocti uentrem ſoluit. Iecinori & renibus, & ſtomacho prodeſt. Item ſi in aceto decoquatur, urinæ tormina diſcutit. Item morbum regium è mulſo, ſi ſine febre ſit. Veſicam adiuuat. Mulierum purgationibus quidem decoctũ in aqua adeò prodeſt, ut emortuos partus trahat. Adijciunt magi, ſucco totius cum oleo perunctos fauorabiliores fieri, & quæ uelint facilius impetrare. Hedypnois ſtomachum diſſolutũ adſtringit cocta: crudaq; ſiſtit aluum. Et dyſentericis prodeſt magis cum lente. Rupta & conuulſa utroque genere iuuantur. Item quibus genitura ualetudinis morbo effluat. Seris utraq; ſtomacho utiliſsima, præcipuè quem humor uexat. Cum aceto in cibo refrigerant uel illitæ, diſcutiuntq; & alios quàm ſtomachi. Cum polenta ſylueſtrium radices ſtomachi cauſa ſorbentur, & cardiacis illinuntur ſuper ſiniſtrã mammam ex aceto. Omnes hæ & podagricis utiles, & ſanguinẽ reijcientibus. Item quibus genitura fluit, alterno dierum potu.

Hedypnoidis facultates.

EX SYMEONE SETHI.

Stomacho bonum eſt Intubum, ſi cum aceto quis eo utatur. Poſtquam decoctũ eſt, aluum ſiſtit. Obſtructiones auferendi uim habet, ut nullum aliud olus. Sanguinis feruorem ſedat, & inflammationes iecoris diſcutit, & ictericos iuuat. Iecur proprietate quadã corroborat. Mediocriter ſomnũ inducit. Tradunt quidã poſt uenæ ſectionẽ, aut cucurbitas, ſi quis cum aceto utatur, iecinoris ſanitatẽ conſeruare. Veneris appetentiã extinguit, & ſemen genitale in ijs qui frigidam habent temperaturam, minuit. Vtile eſt ad ſanguinis excreationẽ. Huius etiam decoctum iecinori admodum utile. Semen febres ex flaua bile ortas iuuat: at lieni nocet.

DE STAPHY-

PASTINACA SATIVA PRIMA.

Zam Paſteney.

SCD Lyon 1

PASTINACA SATI
VA ALTERA.
Geelrüben

SCD Lyon 1

PASTINACA ERRATICA.

Wilde Pasteney.

SCD Lyon 1

A

NOMINA.

ΣΤΑΦΥΛΙΝΟΣ græcè, Paſtinaca latinè dicitur, Germanicè Paſtiney/ oder Paſtnachen. Paſtinacæ uerò nomen à paſcendo dictum uidetur: natura enim ei calens, ſapor uehemens, alit corpus, & Venerem cit. *Paſtinaca unde dicta.*

GENERA.

Duplex Paſtinacę genus. Vna enim ſatiua eſt, quæ iterum duorum eſt generũ. Vnum genus quod uulgò Carota dicitur, Germanicè zam Paſtiney / & rot Rúben. Alterũ, quod quidam inter Rapa connumerant. Hinc eſt quod Germani geel Rúben uocant. Sylueſtris altera, quæ propriè Staphylinus Grȩcis nominatur, germanicè autem wild Paſtiney/oder Vogelneſt.

FORMA.

Folia Gingidĩj habet Paſtinaca ſylueſtris, latiora tamen & ſubamara. Caulem rectum, aſperumq́, umbellam Anetho ſimilẽ obtinentẽ, in qua flores candidi, exiguum quiddam purpurei in medio habentes, & ferè ad croceũ accedentis. Radix digiti craſsitudine, dodrantalis, odorata, quæ cocta mandit̃. Hortenſes ſylueſtribus per omnia ſimiles ſunt, niſi quod flores in medio purpureũ quiddam non habeant, & radix unius in ſuprema ſui parte purpurea ſit, alterius autẽ magis lutea.

LOCVS.

Paſsim circa itinera, loca petroſa, & hortorũ maceries ſua ſponte proueniunt erraticæ. Satiuæ in hortis naſcuntur.

TEMPVS.

Iulio & Auguſto menſibus flores & ſemina Dauco ſimilia producit utraq́.

TEMPERAMENTVM.

Calefacit & abſtergit utraq́, magis tamen ſylueſtris.

B

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Erraticæ ſemen potum aut appoſitũ menſes ducit. Vrinæ difficultatibus, hydropicis, & pleuriticis in potu confert. Contra uenenatorum morſus & ictus utile. Ferunt non lædi à uenenatis qui id prȩſumpſerint. Cõceptus adiuuat. Radix ipſa urinam cit, & Venerem ſtimulat. Fœtus ex utero pellit appoſita. Folia trita cum melle impoſita ulcera depaſcentia expurgant. Hortenſis Paſtinaca cibo aptior eſt. Ad eadem, ſed minori efficacia, prodeſt.

EX GALENO.

Paſtinaca ſatiua imbecillior, ſylueſtris ad omnia potentior. Vrinas mouet, & menſes prouocat cum herba quidem tota, tum maximè ſemen & radix. Habet porrò etiam abſterſorium in ſe quippiam: quamobrem paſcentia ulcera quidam foliȷs eius cum melle, quò pura reddant, illinunt.

EX PLINIO.

Paſtinacæ erraticæ ſemen contritum, & in uino potum, tumentẽ aluum, & ſuffocationes mulierũ doloresq́ lenit in tantum ut uuluas corrigat. Illitum quoq́ è paſſo uentri earũ prodeſt. Viris uerò cum panis portione æqua tritum. Ex uino potum contra uentris dolores. Pellit & urinã, & phagedȩnas ulcerũ ſiſtit recens cum melle impoſitũ. Vel aridæ farinę inſperſam radicẽ eius Dieuches cõtra iecinoris & lienis, ilium, lumborũ & renũ uitia, ex aqua mulſa dari iubet. Cleophantus & dyſentericis ueteribus. Philiſtion in lacte coquit, & ad ſtranguriã dat radicis uncias quatuor. Ex aqua hydropicis, ſimiliter & opiſthotonicis, & pleuriticis, & comitialib. Habentes eam feriri à ſerpentibus negantur, aut quí antè guſtauerint, non lædi. Percuſsis imponit̃ cum axungia. Folia contra cruditates mandunt̃. Orpheus amatoriũ ineſſe Staphylino dixit, fortaſsis quoniã Venerem ſtimulari hoc cibo certum eſt: ideo cõceptus adiuuare aliqui prodiderũt. Ad reliqua & ſatiua pollet, efficacior tamen ſylueſtris. Semen ſatiuæ quoq́ contra ſcorpionũ ictus, ex uino aut poſca ſalutare eſt. Radice eius circunſcalpti dentes, dolore liberantur.

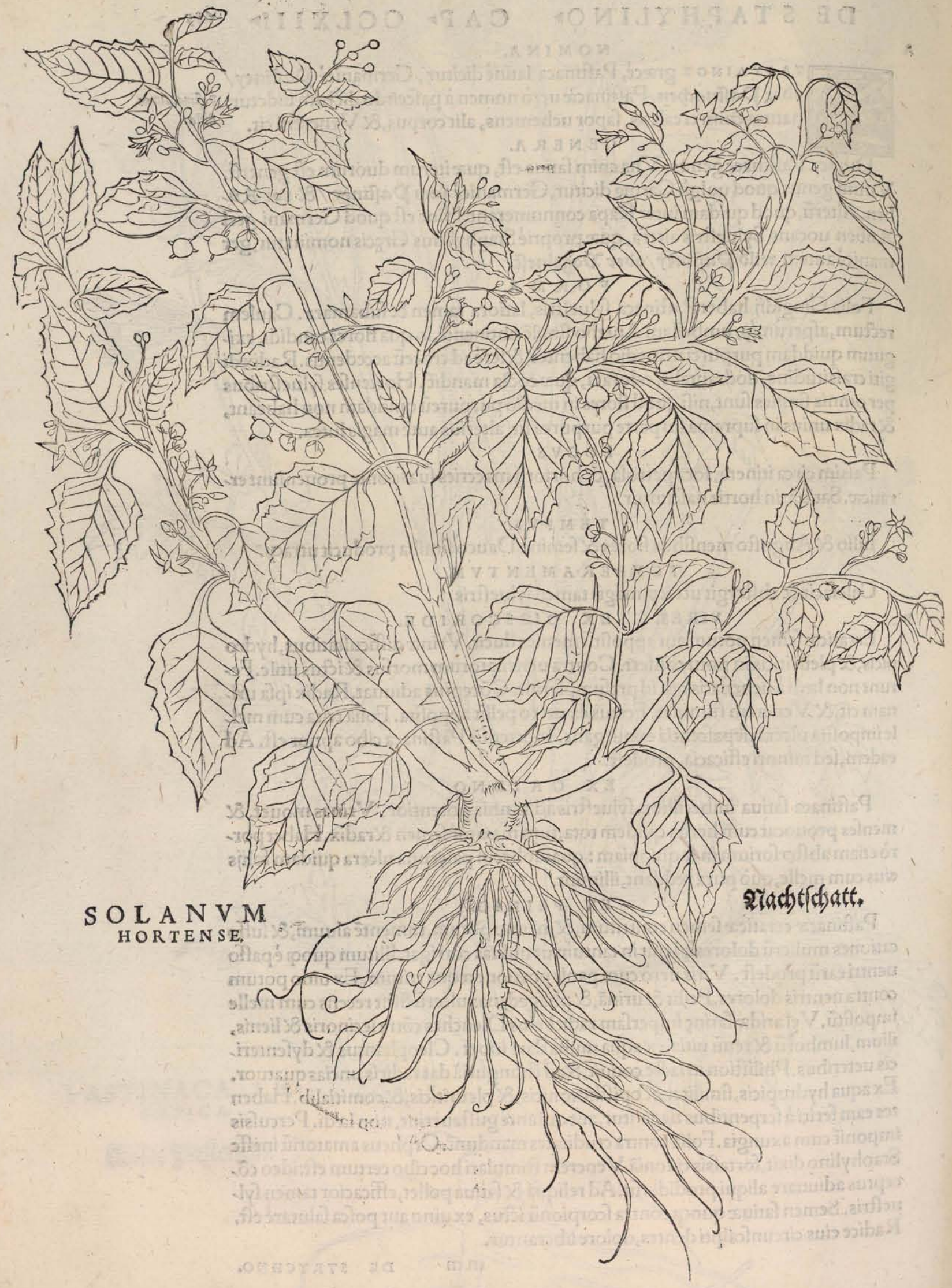

SOLANVM
HORTENSE.

Nachtschatt.

SCD Lyon 1

687

HALICACABVM
VVLGARE.
Judendocken.

SCD Lyon 1

688

HALICACABVM
PEREGRINVM.

Welsch Schlutten.

SCD Lyon 1

SOLANVM
SOMNIFERVM.

Dollkraut.

SCD Lyon 1

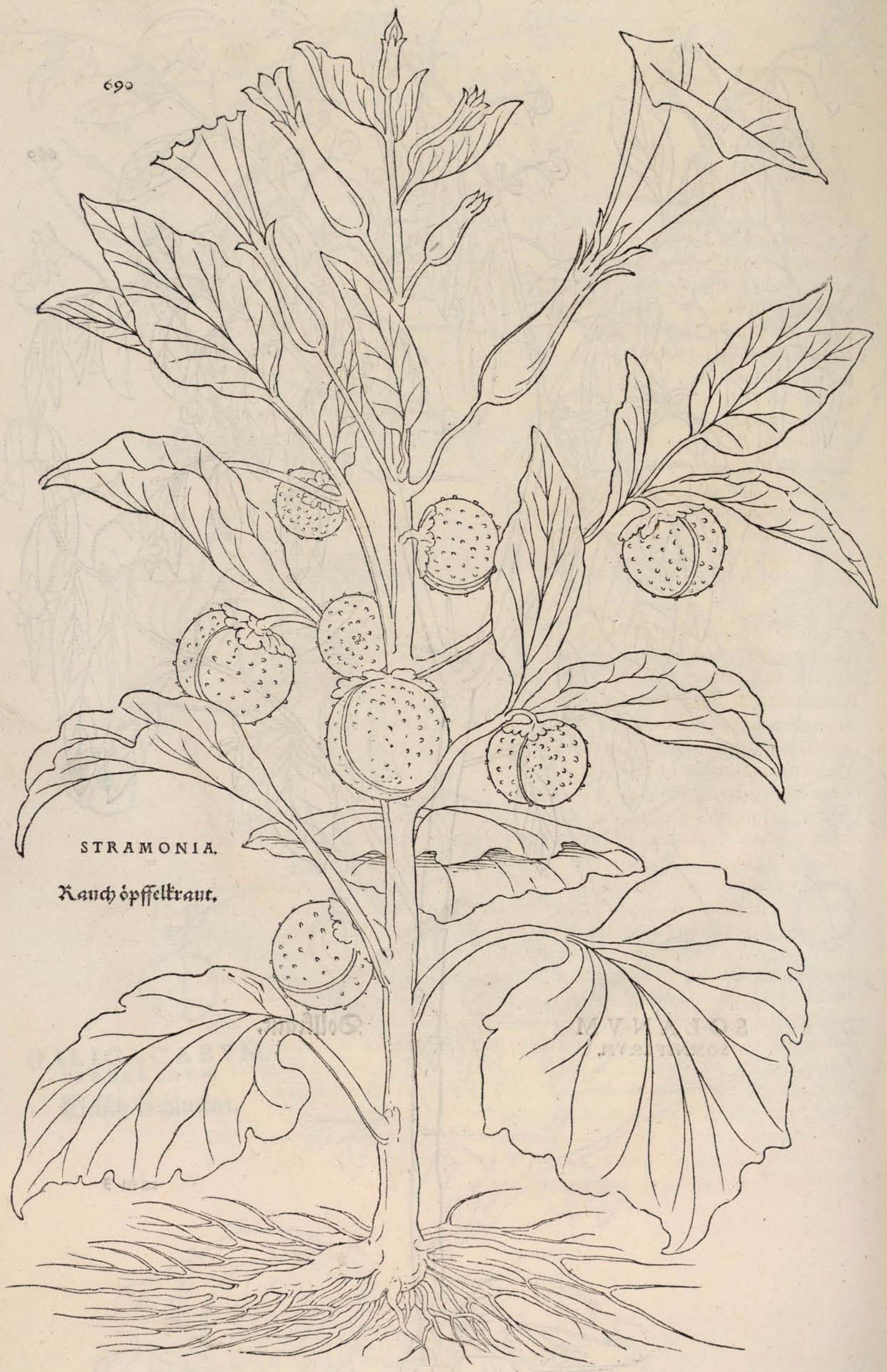

STRAMONIA.

Rauch öpffelkraut.

SCD Lyon 1

A

NOMINA.

ΣTPYXNOΣ græcè, Galeno per unius literæ abiectionem τρύχνος, Solanum latinè, officinis Solatrum, uulgo Cuculus, Vua lupina, Vua uulpis, Morellaq; dicitur. Germanicè Nachtſchatt. *Solatrum.* *Morella.*

GENERA.

Quatuor, Dioſcoride & Galeno autoribus, Solani ſunt genera. Primũ hortenſe dicitur, quod ſcilicet olim in hortis cum alijs oleribus quæ edendo ſunt, ſeminabatur. Hodie ſua ſponte, & inuitis cultoribus prouenit. Nigrum alio nomine, à nigris nimirum folijs, aut in extrema maturitate fructu nigro, appellatur. Germanis ſimpliciter Nachtſchatt uocatur. *Solanum hortenſe.* Secundum, quod priuatim Halicacabum nominatur. Veſicariã quoq; uocant à folliculis quos producit, ueſicarum in animantibus ſpeciem imitantibus, uel quod ueſicę caculis medeatur. Officinæ Arabes ſecutę, corrupto Halicacabi nomine, Alkakengi appellant. Germani noſtri Judenhütlin/ oder Docklin/ Judenkirſen/ Schlutten/ Boberellen/ Rot Nachtſchatten. Eſt præterea alia Halicacabi ſpecies nuperrimè inuenta, & aliunde in Germaniam allata, cuius nemo antiquorum ſcriptorum, quod ſciam, mentionem fecit. Nos diſcriminis gratia Halicacabũ peregrinũ nominauimus. Germanicè welſch Schlutten non ineptè nuncupauimus. *Halicacabum.* *Veſicaria.* *Alkakengi.* Tertium Solanum ſomnificũ, ab effectu ſcilicet nominant. Sunt qui Solatrum dormitoriũ uel marinum dicant, quod rupibus non longè à mari inueniatur. Quartum Græcis μανικὸν, hoc eſt, furioſum nominatur, officinis Solatrum mortale. *Solanum ſomnificum.* *Solanum furioſum.*

FORMA.

B Solanũ hortenſe frutex eſt eſculentus, exilis, alas multas habens, folia nigra Ocimo maiora & latiora, fructum rotundũ, uiridem, cum autem maturuerit nigrum, aut rufum. Flos huic candicat. *Hortenſe.* Halicacabũ folijs priori ſimile, latioribus tamen. Caules eius poſtquam increuerunt in terram inclinant. Fructum fert in folliculis rotundis ueſicis ſimilibus, rufum, rotundum, leuem, uuarum acinis ſimilem, quo coronarij utuntur texentes coronas. *Halicacabum.* Peregrinum planta eſt pergulis operiendis aptiſsima: latiſsimè enim ſuis clauiculis ſeſe diffundit. Folia habet oblonga, & laciniata. Flores candidos, ueſiculas Halicacabo ſimiles, in quibus ſemen includitur piſis aut ciceribus ſimile, in cuius medio effigies ueluti cordis humani inſculpta & inciſa apparet. Somnificum frutex eſt ramos habens multos, denſos & lignoſos, difficile fragiles, folijs pinguibus refertos, mâli cotonei ſimilitudine, florem rubrũ, grandem. Semen in ſiliquis croceum. Radicem corticem habentem ſubrubrum, grandem. *Somnificum.* Furioſum folium obtinet Erucæ ſimile, maius tamen, ſatis ad ſpinam quam Pæderota uocant accedens. Caules à radice proceros decem aut duodecim emittit, ulnarũ cubitorúmue quatuor altitudine, capitulum effigie oliuæ inſidens, ſed hirſutum ut Platani pilulæ, maius tamen & latius. Florem nigrum, poſt hunc fructum racemoſum, rotundum, nigrum, denis aut duodenis acinis conſtantem, Hederæ corymbis ſimilibus, mollibus ut uuæ. Radicẽ candidam, craſſam, cauam, cubitalem. *Furioſum.* Cæterum plantatur nunc in hortis Germaniæ herba Italis uocata Stramonia, & pomum ſpinoſum, quam nonnulli inter Solani ſpecies numerant, non quod deſcriptioni reſpondeat, ſed quod eius folia opij odorem referre uideantur. Quare ut alijs occaſionem daremus cogitandi de hac planta, hoc loco eius picturam inſerere placuit. Flores huius herbæ ſuauem Lilij ſpirant odorem. Videtur uiribus parum à poſterioribus generibus Solani diſtare. Germanicè à pomis appellare libuit, ſtechend oder rauch öpffelkraut.

C LOCVS.

Hortense passim in opacis locis, & semitis obuiũ est. Nascitur & in hortis. Halicacabum in uineis copiosissimè prouenit. Somnificũ in saxosis nec procul à mari locis producitur. Furiosum in montanis, ac uento perflatis locis, & ubi Platani nascuntur.

TEMPVS.

Hortense tota ferè æstate floret, autumno autem fructus eius matureſcit. Halicacabum uesicas illas suas in fine Augusti, & inter initia Septembris mensis colore primum uiridi, mox paulatim rubescente profert.

TEMPERAMENTVM.

Hortense refrigerat & adstringit in secundo ordine, medium autem absolutè in humectando & exiccando, Galeno lib. v. simpl. cap. ix. teste. Idem faciunt Halicacabi folia. Somnificum tertij est refrigerantiũ ordinis. Manici seu furiosi cortex radicis refrigerat secundo ordine incipiente, & desiccat in secundo iam completo, & tertio incipiente.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Hortense refrigerandi facultatẽ obtinet, quapropter folia ignibus sacris, herpetibus cum farina polentæ illita prosunt. Per se autem trita & imposita ægilopas, capitisq; dolores sanant. Stomacho æstuanti auxiliantur. Parotidas cum sale trita & illita discutiunt. Succus eius ualet aduersus ignes sacros, & herpetas, cum cerusa, rosaceo & lithargyro. Ad ægilopas uerò cum pane. Infantium quoq; ardori, quem syriasin uocant Græci, cum rosaceo perfusus proficit. Miscetur collyrijs pro aqua aut ouo contra acres fluxiones ad inunctiones. Aurium dolori instillatus prodest. Muliebria profluuia in lana appositus sistit. Succus fuluo gallinarum in domibus oberD rantium fimo subactus & linteo appositus ægilopis remedio est. Halicacabum uim usumq; hortensis Solani habet, uerum non comeditur. Fructus eius potus, eò quod urinã mouet, regium morbum expurgat. Vtrorumq; herba exprimitur, & succus siccatus in umbra reponitur, ad eadem utilis. Somnifici radicis cortex in uino drachmæ pondere potus somnificam facultatẽ obtinet Papaueris succo mitiorem. Fructus uehementer urinam cit. Corymbi eius ferè duodecim hydropicis dantur. Plures autem poti ecstasin faciunt. Remedio est aqua mulsa copiosa potui data. Succus eius medicamentis dolorem leuantibus & pastillis miscetur. In uino decoctus & in ore retentus dentiũ doloribus succurrit. Radicis succus cum melle inunctus oculorũ hebetudines tollit. Furiosi radix in uino drachmæ unius pondere pota non illepidas neq; iniucundas imagines speciésue efficit. Duarũ uerò drachmarum pondere pota, ad tres usq; dies ecstasin affert. Quatuor autẽ drachmæ haustæ interimunt. Remedio est aqua mulsa maiore copia pota, & uomitione reiecta.

EX GALENO.

Solanum esculentũ quod in hortis nascitur, notũ est omnibus, utunturq; illo ad omnia ea quæ refrigerari & adstringi postulant. Cæterorũ uerò non esculentorum unum quidem nuncupatur Halicacabum, fructum habens rufum, acino uuæ tum figura, tum magnitudine adsimilem, quo etiam ad coronas utuntur. Alterũ autem fruticosum, quod somnificũ, & tertium quod furiosum dicitur. Halicacabum igitur in foliorũ facultate hortensi simile est, fructum habens ciendæ urinæ idoneum: proinde multis compositis facultatibus quæ ad iecur, ad uesicam & renes accõmodantur, miscetur. Solani uerò somnifici cortex radicis si cum uino bibatur, somnũ accersit drachmę pondere sumptus. Sed & ad cætera Papaueris succo persimilis est, nisi quod eousq; imbecillior est, ut ipse tertij habeatur ordinis refrigerantiũ, quum hic in quarto sit constitutus. Huius semen urinã mouendi facultatem habet. Si autem plus

A tem plus duodecim corymbis hauſeris, dementiã furiámue adſciſcet. Porrò quod reliquum eſt ex dictis Solanis, ad medicationes quę intrò in corpus adhibentur, inutile eſt. Nam ſi quatuor eius drachmæ ſumantur, mortem inferent: ſi pauciores, inſaniam. Vna certè innoxiè offertur, cæterũ nec ipſa utile quid obtinet. Verum ſi foris corpori illinatur, ulcera maligna & depaſcentia curat. Sed ad talia radicis cortex optimus eſt.

EX PLINIO.

Strychno, quam quidam Trychnon ſcripſere, utinam nec coronarij in Ægypto uterentur, quos inuitat Hederæ florũ ſimilitudo, in duobus eius generibus. Quorum alterum cui acini coccinei, granoſi folliculi, Halicacabũ uocant. Noſtri autem ueſicariam, quoniam ueſicæ & calculis prodeſt. Frutex eſt ſurculoſus uerius quàm herba, folliculis magnis latisq́, & turbinatis, grandi intus acino, qui matureſcit Nouembri menſe. Tertio folia ſunt Ocimi, minimè diligenter demonſtranda. Remedia enim, non uenena tractamus: quippe inſaniam facit paruo quoq; ſucco. Quanquam & Græci autores in iocum uertêre. Drachmæ enim pondere luſum pudoris gigni dixerunt, ſpecies uanas imagineſq; conſpicuas obuerſari demonſtrantes. Duplicatum hunc modum, legitimã inſaniam facere. Quicquid uerò adijciatur ponderi, repræſentari mortem. Hoc eſt uenenum quod innocentiſsimi autores ſimpliciter Dorycnion appellauere, ab eo quod cuſpides in prælijs tingerentur illo paſſim naſcente. Quin & alterum genus ſoporiferum eſt, atq; etiam opio uelocius ad mortem. Laudatum uerò à Diocle & Euenore: quippe præſentaneum remedium ad dentes mobiles firmandos, ſi colluerentur: huic tamen exceptionem addidere, ne diutius id fieret: delirationem enim gigni eo. Cõmendatur & in cibis tertium genus, licet præferatur hortenſis ſaporibus. Et nihil eſſe corporis malorum, cui non
B ſalutare ſit Strychnos, Xenocrates prędicat. Somnifici radicem bibunt qui ſunt uaticinandi callentes, quod furere ad confirmandas ſuperſtitiones aſpici ſe uolunt. Remedio eſt (id enim libentius retulerim) aqua copioſa mulſa calida potui data. Nec illud præteribo, aſpidum naturæ Solanũ ſomnificum in tantum aduerſum, ut radice eius propius admota ſoporentur, illud ſopore enecante uim earum. Ergo trita ex oleo percuſsis auxiliatur.

Veſicaria.

APPENDIX.

Quod nos ſomnificum eſſe dicimus Solanum, aliqui hortenſe non ſine maximo errore eſſe putant, plurimumq; ſuibus conferre, ac eaſdem à letalibus morbis præſeruare aſſerunt. Nos tamen non laboramus magnopere quomodo ſuibus ſuccurrat, ſed quid in homine poſsit magis conſideramus, quum conſtet pleraque alijs animantibus eſſe cibum, quæ homini uenenum ſunt. Experientia uerò cognitum eſt, geminos pueros ſtatim ex eſu acinorum huius generis Solani mortuos eſſe. Quod ſanè exemplum nos mouet ut ſomniferum eſſe credamus, potiſsimũ cum in uniuerſum ferè illi deſcriptio quadret, uno hoc dempto, quod ſemen non habet in ſiliquis croceum. Sunt autem notæ quædam in hortenſis etiam deliniatione quę illi non conueniunt. Neque enim exilis eſt frutex, ſed propémodum arboreſcens: neque etiam florem candidum, ſed ſpadiceum obtinet. Quod uerò ad flores & fructum attinet, uidetur accedere ad hiſtoriã Solani furioſi, ut ſuſpicio ferè ſit duorum horum generum hiſtorias eſſe confuſas: quam quidem auget Theophraſtus, qui in eorundẽ deſcriptione nonnihil à Dioſcoride uariat. Quicquid uerò ſit, certum eſt Solani eſſe ſpeciem, quod forma ipſa foliorũ abundè docet: atq; huic uehementẽ refrigerandi uim, maximè ſi paulò copioſius ſumaẽ, ineſſe, ut hoc nomine pro ſomnifero Solano eius uſus medicis nullo periculo eſſe queat. Nos uulgi ſententiã ſequuti, appellauimus Dollkraut. Poſſet etiam germanicè uocari Schlaff Nachtſchatt. Sunt qui Sewkraut nominant. Quod ſi tamẽ hæc nõnullis haud ſatisfecerint, certè neceſſe erit Mandragoræ ſpeciem eſſe fateantur tertiã, quam pingit Theophraſtus lib.

C ſtus lib. vi. de hiſt. plant. cap. ij. ijs uerbis: ἴδιον δὲ ὁ καρπὸς τῆς μανδραγόρου τῷ μέλανι καὶ ὑγρὸν γλυκὺ καὶ οἰνῶδες ἔχειν τῷ χυμῷ. hoc eſt, fructus Mandragoræ peculiaris, quia niger, acinoſusq́, & uinoſus ſuo ſapore ſentitur. Hæ enim omnes notæ in fructu huius fruticis reperiuntur. Sed plura ea de re in capite de Mandragora diximus.

DE SYMPHYTO MAGNO. CAP. CCLXV.

NOMINA.

Symphytum cur dictum.

YMΦYTON, ἢ σύμφυτον μέγα Græcis, Symphytũ & Solidago Latinis, officinis & herbarijs Conſolida maior, Germanis Walwurtz/Schwartz wurtz/Schmerwurtz/groſſe beynwell. Nomen illi apud Græcos Latinosq́ egregia conſtringendi & conglutinandi uis fecit.

FORMA.

Caulem emittit binûm cubitorum, aut maiorem, leuem, craſſum, anguloſum, Sonchi modo inanem, circa quem folia ſunt non magnis interuallis diſtantia, hirſuta, anguſta, oblonga, ad Bugloſsi foliorum figuram accedentia. Habet caulis ſecundum angulos eminentias quaſdam productas. Folium tenue ex ſingulis alis prodit. Flores lutei, & ſemen Verbaſci. Totus uerò caulis & folia quandam lanuginẽ modicè aſperam, tactu pruritum mouentem, habent. Radices in ſuperficie extráue nigræ, intus candidæ & glutinoſæ, quarum eſt uſus. Hæc ſiquidem deliniatio adamuſsim huic herbæ quæ uulgò Conſolida maior appellatur, competere uidetur, quod nulla prorſus ſit nota quę illi non quadret. Sed obtrudet quiſpiam, florum colorem non reſpondere, quem Dioſcorides luteum eſſe dicit, quum in noſtra Conſolida alius ſit. Cui ita reſponſum uolo. Coloris iſta in floribus diuerſitas non tanti momenti eſt, ut aliud à Conſolida maiori Symphyton eſſe, conuincere poſsit: neque enim ubique terrarum, etiam earundem herbarum, flores ſimiles ſunt. Exemplo eſt Bugloſſum, quod Boraginem hodie officinæ uocant: hoc enim interdũ albos, quos nos Norimbergæ & Culmachij ſæpe uidimus: magna autẽ ex parte purpureos producit flores. Sic quoque Symphytum frequenter flore ſubrubro, uel leniter purpuraſcente, ut Onoltzbachij, rarius candido conſpicitur. Tubingę tamen omnia flore albo uiſuntur. Luteis floribus nullum in Germania uidiſſe me memini. Quod autem alios quàm luteos nonnunquam proferat flores Symphytum, ſatis docet Apuleius in cõmentariolo illo quem de herbis conſcripſit, qui illius flores nigros eſſe tradit, ſubrubros aut ſubpurpureos hauddubiè innuens. Nos una pictura utroſq́ flores exhibemus. Germani candidis floribus Symphytum fœminã, ſubrubris uerò marem appellant. Cæterum non eſt quod in Symphyti deſcriptione te perturbet aut remoretur, quod idem caulis ſimul leuis & anguloſus dicitur: id enim ſic intelligendum uenit, quod caulis nõ perpetuò leuis aut anguloſus ſit, ſed modo hunc, modo illum producat pro ſoli diuerſitate.

Conſolida maior

Obiectio diluitur

LOCVS.

Locis aquoſis, paluſtribusq́ abundè prouenit.

TEMPVS.

Per integram æſtatem floret. Radix tamen in autumno carpenda uenit.

TEMPERAMENTVM.

Modicè, ordine ſcilicet ſecundo, calefacit, exiccat & contrahit.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

D Radices tritæ & potæ cruenta expuentibus, ruptisq́ proſunt. Recentia uulnera illitæ glutinant. Carnes ſi unà coquantur cogunt. Inflammationibus, ſedis potiſsimum, cum Senecionis foliis utiliter illinuntur.

EX GALE-

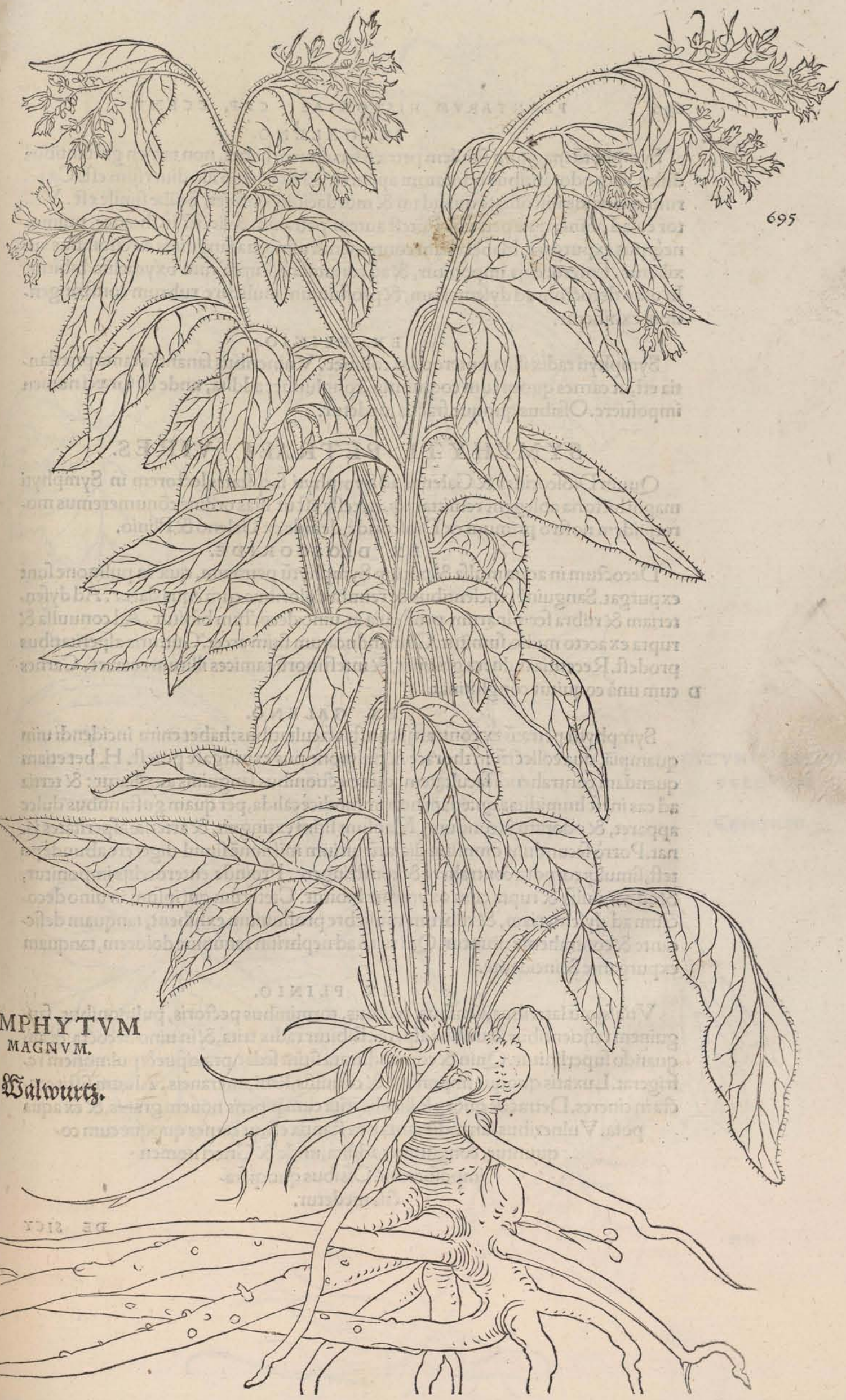

SYMPHYTVM
MAGNVM.

Walwurtz.

SCD Lyon 1

EX GALENO.

C Symphytū magnum ſimilem petræo facultatem habet, non tamen guſtantibus dulce, neq; odorantibus odoratum apparet, ſed ijs ſanè ab illo diuerſum eſt. Cæterum quatenus uiſcoſitatē quandam & mordacitatē obtinet, Scillæ ſimile eſt. Vtitor eo ad omnia quæ petræo. Poteſt autem petræum collectū in thorace, pulmone q; pus expurgare. Habet etiam contrahendi uim, qua ſanguinis eiectionibus auxiliatur. Enterocelijs imponitur, & ad conuulſa & rupta cum oxymelite bibitur. In uino decoctum ad dyſenteriam, & profluuium muliebre rubrum conſtringendum exhibetur.

EX PLINIO.

Symphyti radix illita, enterocelas cohibet. Vulneribus ſanandis tanta præſtantia eſt, ut carnes quoq; cum coquuntur, conglutinet addita, unde & Græci nomen impoſuere. Oſsibus quoque fractis medetur.

SYMPHYTI PETRAEI VIRES.

Quum Dioſcorides & Galenus ad Symphyti facultates lectorem in Symphyti magni hiſtoria ablegent remittantq;, neceſſe eſt ut illas ordine cōnumeremus more quidem noſtro primum ex Dioſcoride, deinde ex Galeno & Plinio.

EX DIOSCORIDE.

Decoctum in aqua mulſa & potum Symphytū petræum, quæ in pulmone ſunt expurgat. Sanguinē reijcientibus & renum doloribus cum aqua datur. Ad dyſenteriam & rubra fœminarum profluuia in uino decoctum bibitur. Ad conuulſa & rupta ex aceto mulſo ſumitur. Cōmanducatum ſitim arcet. Gutturis aſperitatibus prodeſt. Recentia uulnera glutinat, & inteſtinorū ramices illitum coërcet. Carnes
D cum unà coquitur conglutinat.

EX GALENO.

Symphytū petræū ex contrarijs conſtat facultatibus: habet enim incidendi uim quampiā, qua collectū in thorace & pulmone pus expurgare poteſt. Habet etiam quandam contrahendi facultatem, qua eiectionibus ſanguinis auxiliatur: & tertia ad eas ineſt humiditas quædam non immodicè calida, per quam guſtantibus dulce apparet, & odoratu iucundum. Manſum ſitim extinguit, & arteriæ aſperitates ſanat. Porrò ſecundum omnium dictarū uirium miſtionē ſimul digerere abundè poteſt, ſimulq; corpora contrahere & conſtringere. Proinde enterocelijs imponitur, & ad conuulſa & rupta cum oxymelite bibitur. Cæterum qui ipſum in uino decoctum ad dyſenteriam, & rubrum muliebre profluuium exhibent, tanquam deſiccante & contrahente utuntur. Qui uerò ad nephritin renúmue dolorem, tanquam expurgante & incidente.

EX PLINIO.

Vtiliſsimū lateribus, lienibus, renibus, torminibus pectoris, pulmonibus, ſanguinem reijcientibus, faucibus aſperis. Bibitur radix trita, & in uino decocta, & aliquando ſuperlinitur. Quin & cōmanducata ſitim ſedat, præcipueq; pulmonem refrigerat. Luxatis quoque imponitur & cōuulſis, lieni, interaneis. Aluum ſiſtit coacta in cineres. Detractis quoq; folliculis trita cum piperis nouem granis, & ex aqua pota. Vulneribus ſanandis tanta præſtantia eſt, ut carnes quoque cum coquuntur, conglutinet addita, unde & Græci nomen impoſuerunt. Oſsibus quoq; fractis medetur.

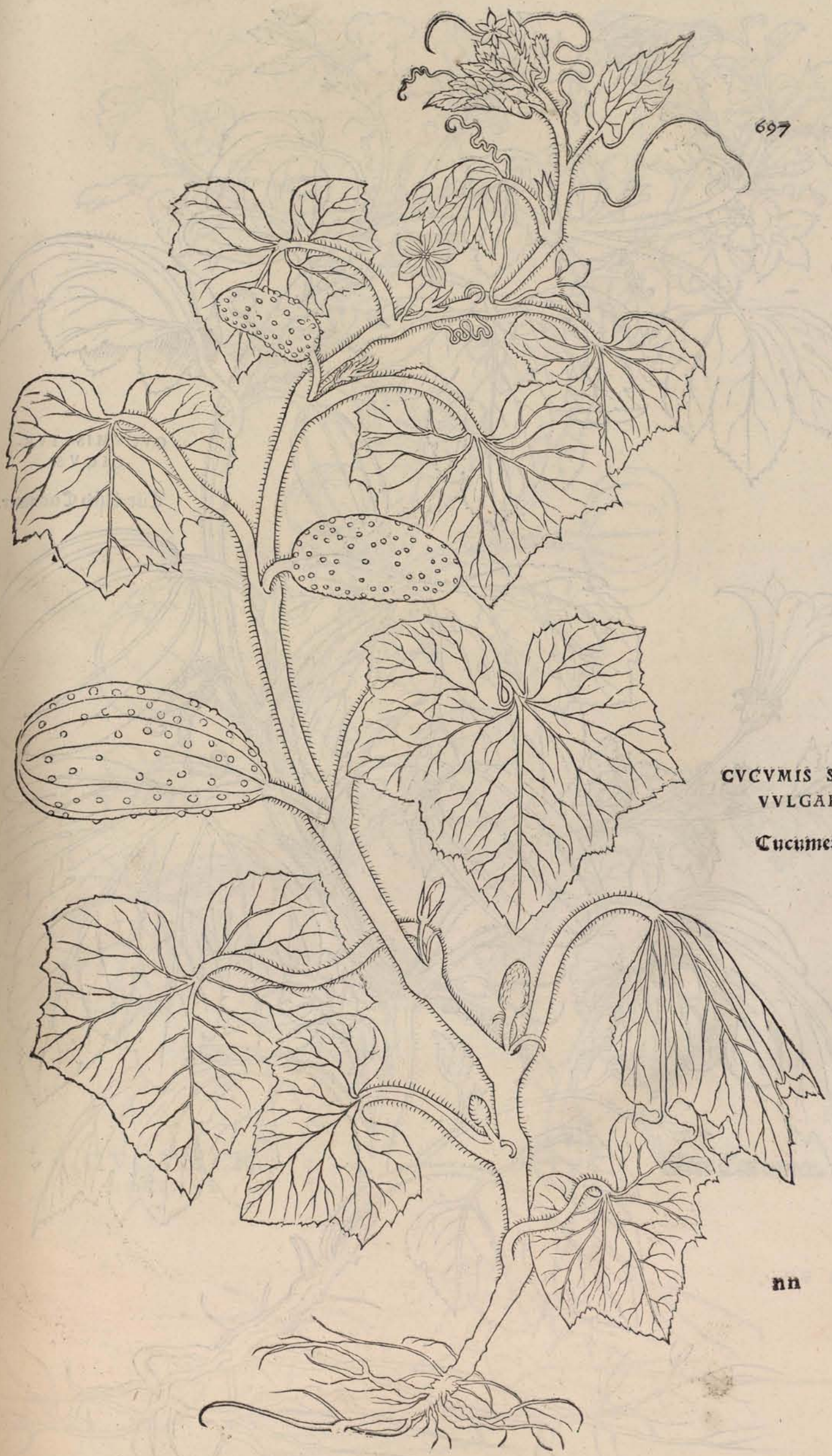

CVCVMIS SATIVVS VVLGARIS.

Cucumern.

SCD Lyon 1

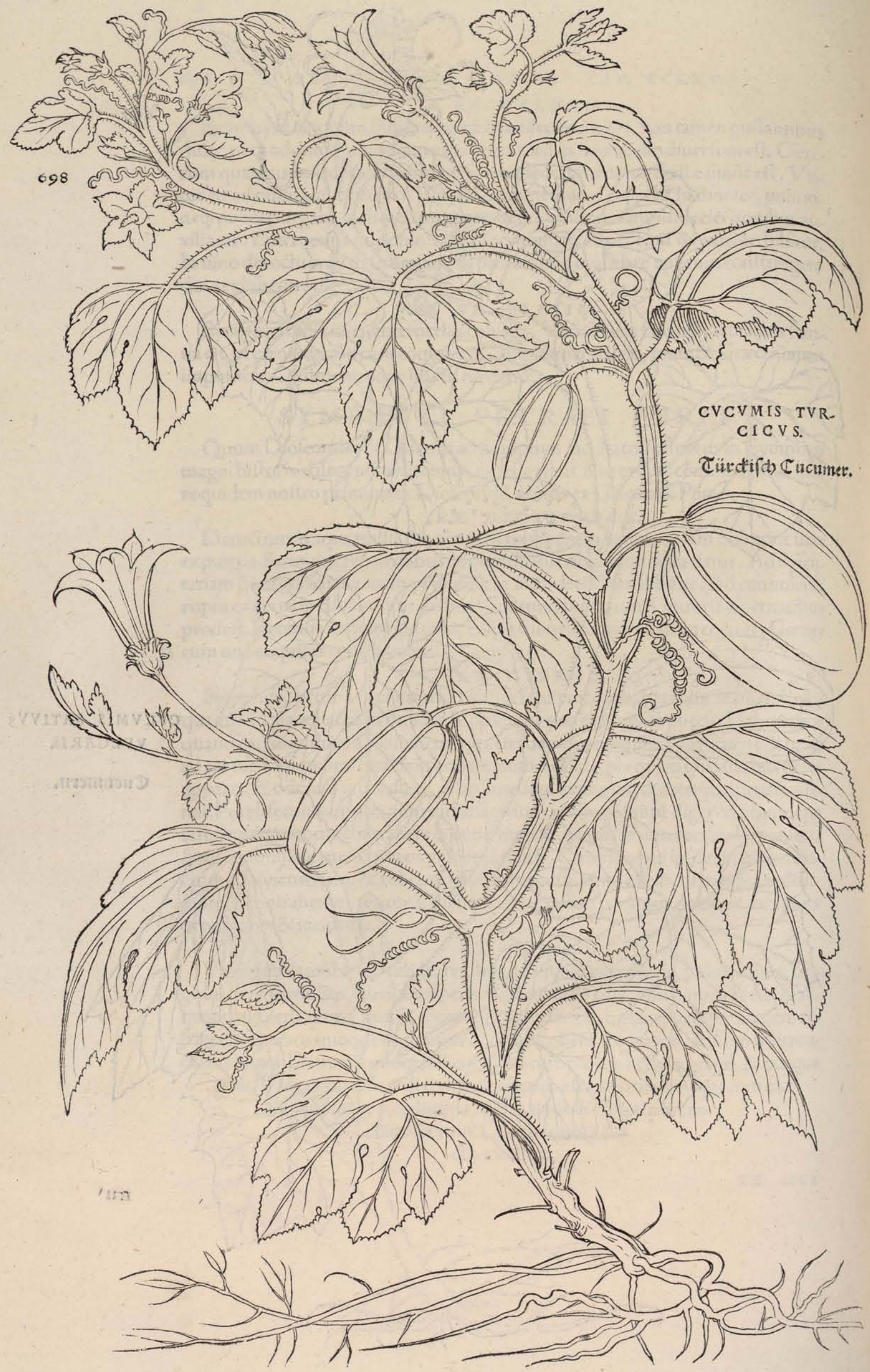

CVCVMIS TVR-
CICVS.

Türckiſch Cucumer.

SCD Lyon 1

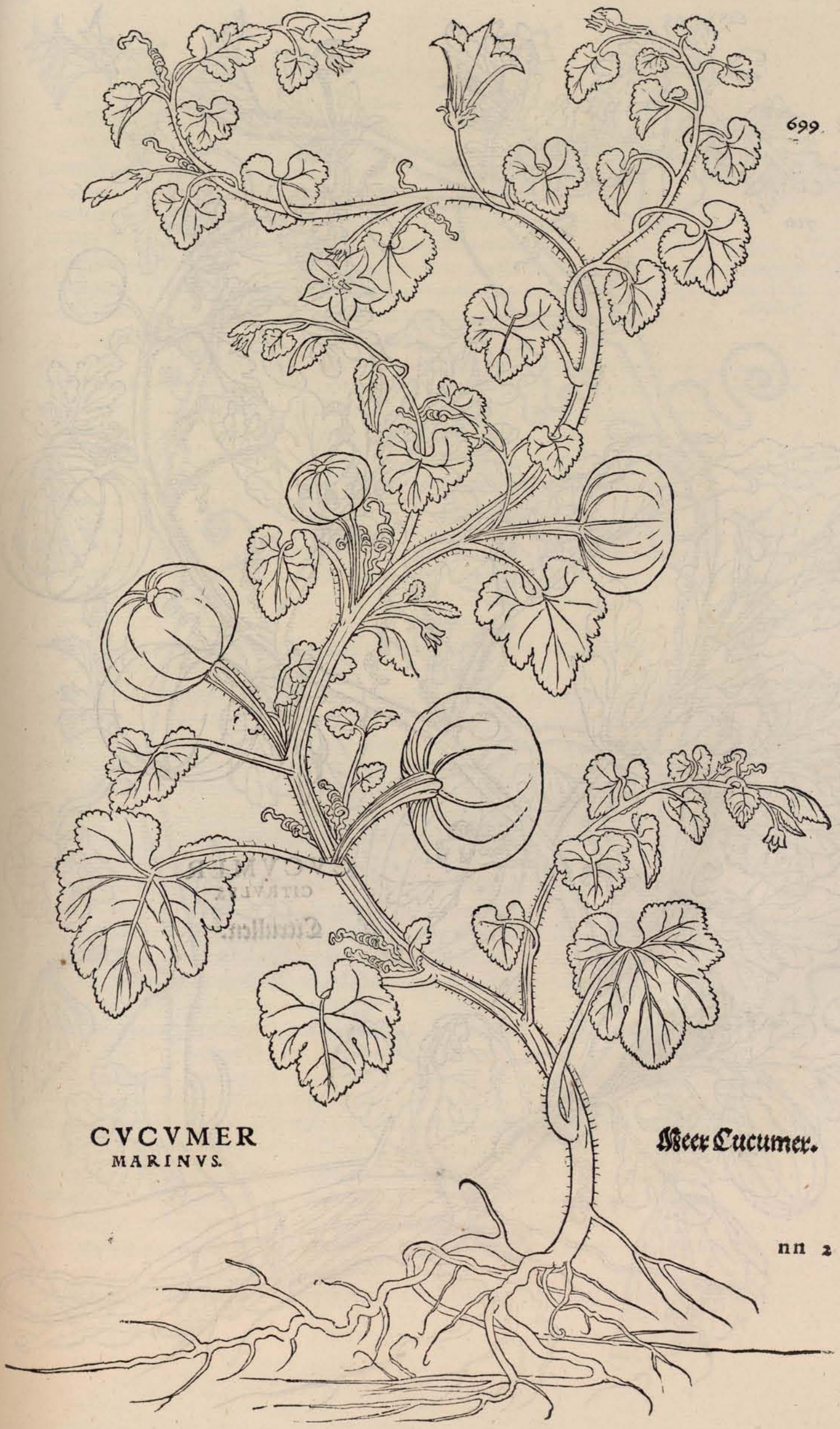

CVCVMER
MARINVS.

Meer Cucumer.

SCD Lyon 1

700

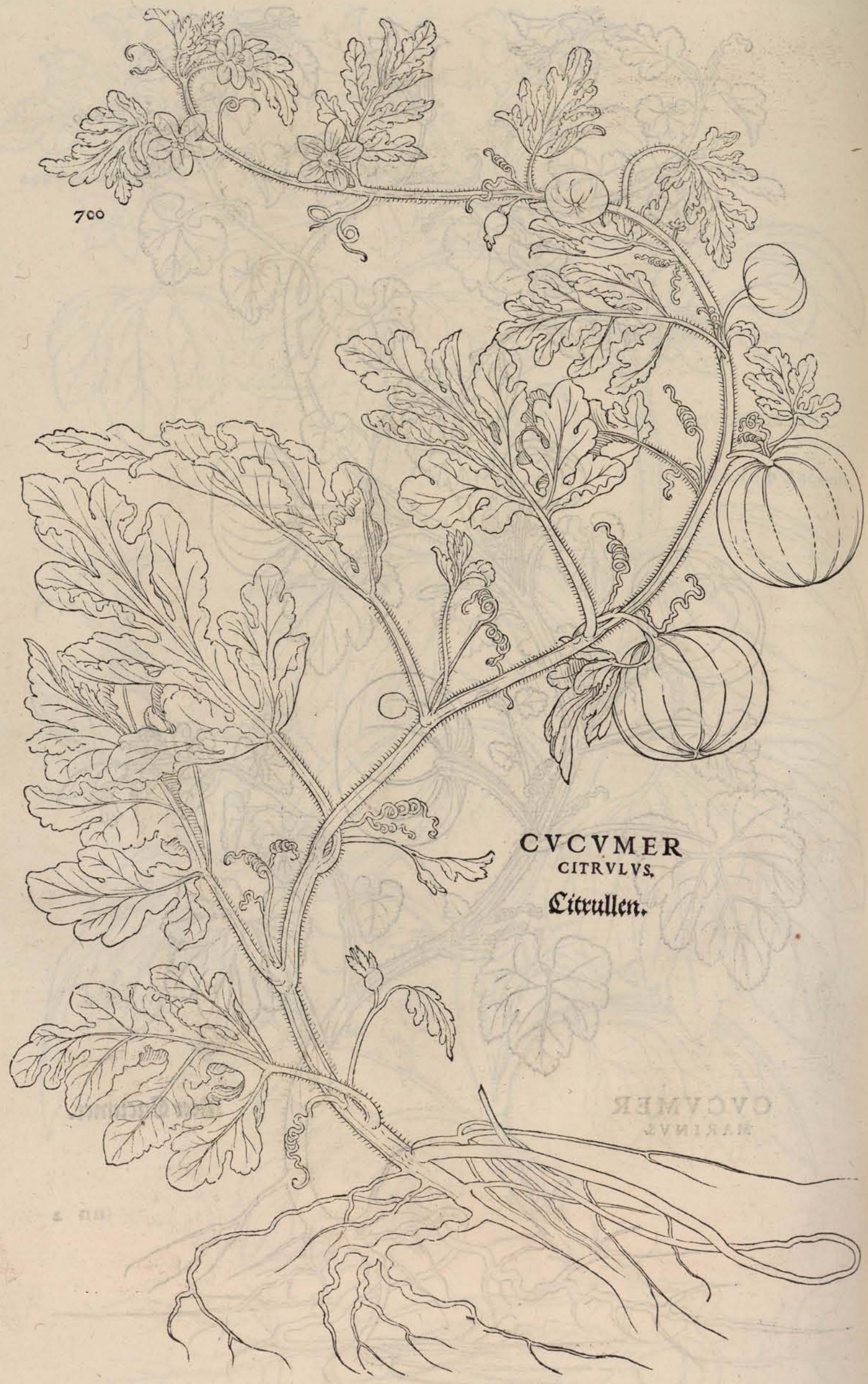

CVCVMER
CITRVLVS.
Citrullen.

SCD Lyon 1

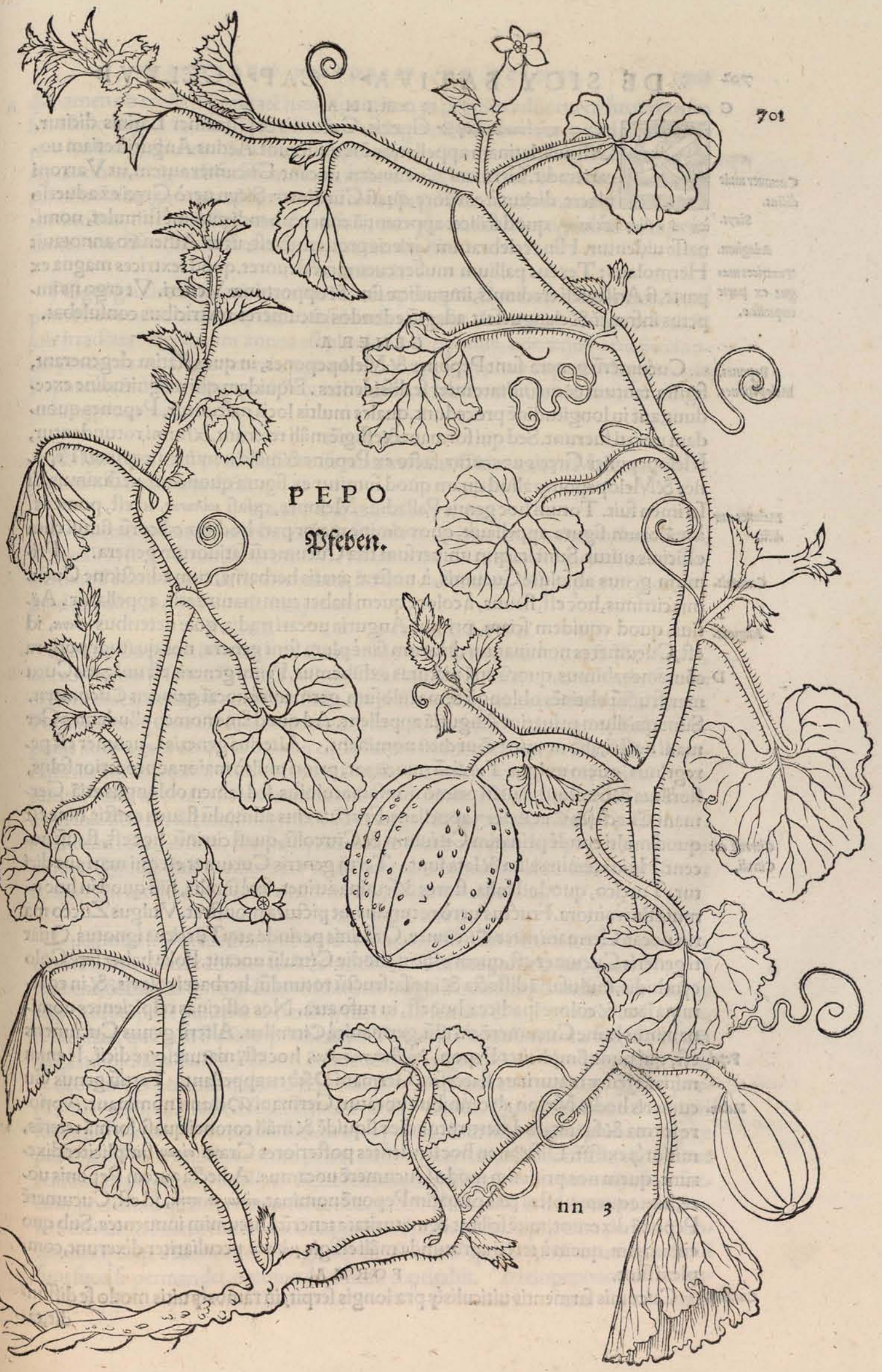

PEPO

Pfeben.

SCD Lyon 1

C

NOMINA.

ΣΙΚΥΣ, καὶ σίκυος ἄμφω Græcis, Cucumis & Cucumer Latinis dicitur, Officinæ latinam appellationẽ retinuerunt. Aëtius Anguriũ etiam uocari tradit. Germani Cucumern uocant. Cucumer autem, ut Varroni placet, dicitur à curuore, quasi Curuimer. Sicyn uerò Græci ex aduerso ἀπὸ τοῦ σβύειν καὶ κύειν, quod scilicet appetentiã concumbendi minimè stimulet, nominasse uidentur. Hinc celebratum Græcis prouerbiũ est, ut ex Athenæo annotauit Hermolaus: Texens pallium mulier cucumerẽ deuoret, quòd textrices magna ex parte, si Aristoteli credimus, impudicæ sint, & opportunæ Veneri. Vt ergo ijs impetus infrenet & elangueſcat, adagiũ edendos cucumeres textricibus consulebat.

Cucumer unde dictus.

Sicys.

Adagium.

Textrices magna ex parte impudicæ.

GENERA.

Cucumerũ genera sunt Pepones & Melopepones, in quos statim degenerant, figura tantum & quantitate inter se dissidentes. Siquidem qui magnitudine excedunt, aut in longitudinẽ procedunt, quales multis locis nascuntur, Pepones quondam uocati fuerunt. Sed qui formam & effigiẽ mâli referunt, & humi rotundantur, Melopepones Græcis uocantur, facto ex Pepone & mâlo nomine: nec inter Pepones & Melopepones aliud quàm quod sumitur ex figura quondam, ut diximus, discrimen fuit. Totum hoc genus Palladius Melones, quasi μήλωνας, id est, pomeos, à mâlorum figura appellauit, quo nomine maior pars hodie medicorũ simul cum officinis utitur. Sunt itaq; in uniuersum tria Cucumerũ satiuorum genera. Primum genus absolutè Cucumis, à nostræ ætatis herbarijs, cum adiectione Cucumis citrinus, hoc est, flauus, à colore quem habet cum maturuerit, appellatur. Aëtius, quod equidem sciam, primus Anguria uocari tradit, quæ ueteribus σίκυα, id est, Cucumeres nominantur. Horum sanè plura sunt genera, nos quatuor potiora cõmemorabimus, quorũ etiã picturas exhibemus. Primi generis est uulgaris Cucumer, fructũ obtinẽs oblongũ & maculosum, germanicè uocat gemeyn Cucumern. Sunt qui illum priuatim Anguriã appellent. Ad quod sanè nomen alludentes Germani nostri, alio nomine Gurcken nominant. Alterius generis Cucumer est peregrinus, quem uulgus Turcicũ nuncupat, priori multò maior ac procerior folijs, floribus & fructu, qui ut in primo nõ est maculosus, sed tamen oblongus etiã. Germani Türckisch Cucumern appellant. Fructus eius admodũ flauus existit, hinc est quod multi eundẽ priuatim Citrulum & Citreolũ, quasi citrinũ, hoc est, flauũ uocent. Huius semina alba & lata sunt. Tertij generis Cucumer est qui marinus dicitur, Turcico, quod ad folia, flores & semina attinet, ferè similis, nisi quod in hoc omnia sint minora. Fructus uerò rotundus, ut pictura monstrat. Vulgus Zucco marin uocat. Germani meer Cucumer. Officinis perinde atq; Turcicus ignotus. Quarti generis Cucumer est, quem officinę hodie Citrulũ uocant. Folia habet ferè Colocynthidis, multifariã dissecta & incisa: fructũ rotundũ, herbacei coloris, & in eo semina lata, & colore spadicea, hoc est, in rufo atra. Nos officinas respicientes nominauimus hunc Cucumerẽ citrulũ, germanicè Citrullen. Alterũ genus Cucumeris est, qui nunc simpliciter Pepon, ἀπὸ τοῦ πεπαίνεσθαι, hoc est, matureſcere dicit. Is enim mitis ac tener maturitate flaccescit. Germani Pfeben appellant. Tertiũ genus Cucumeris hodie Melon ab omnibus uocatur, Germani Melaun nominant. A priore forma & suauitate differt: rotundior siquidẽ & mâli cotonei quasi formã referẽs, mitiorq; existit. Discrimen hoc sentientes posteriores Græci σίκυα simpliciter dixerunt, quem nos priuatim modo Cucumerẽ uocamus. Adiecta autem Peponis uoce, hunc quem nostra ętas priuatim Peponẽ nominat, σίκυα πέπονα, id est, Cucumerẽ Peponẽ dixerunt, mitẽ scilicet & maturitate tenerũ Cucumim innuentes. Sub quo eum etiam, quem à tereti ac rotunda mâli effigie μήλωνα peculiariter dixerunt, complexi sunt.

Cucumer unde dictus.

Sicys.

Adagium.

Textrices magna ex parte impudicæ.

Pepones.

Melopepones.

Melones cur dicti.

Cucumis.

Anguria.

D

Citreoli aut Citruli.

Pepo.

Melon.

FORMA.

Cucumis. Cucumis sarmentis uiticulisq; prælongis serpit, in ramosq; uitis modo se diffundit, ta-

A dit, tamen ob caulis infirmitatē humi ſpargitur, ni propius adſit cui caducus incumbat: folio anguloſo, flore luteo, fructu cartilagineo, & interdum maculoſo, coloris tum herbacei, tū citrini, tum nigri. Pepo uite ſerpit prælonga, flagellis ultro citroq; reptantibus, uitigineis ferè frondibus, ſcabris, flore luteo, fructu cartilagineo, orbiculatim ſtriato, prominulis puluinorū toris, ſtrigilibus in uertice pomi & umbilico coëuntibus, ibidemq; ſtellatim decuſſatis, cute aſpera uelut lentiginibus occupata, carne intus ſuaui, ſeminibus in utero liratim digeſtis. Pepo.

LOCVS.

Pingui gaudet ſolo, locisq; apricis uberior prouenit Cucumis. Naſcuntur & pepones bene cultis locis, eoq; lætius ſi ſubinde rigentur. Amant tamen aprica loca, & ſole irradiata: ideoq; cum annus eſt pluuioſus & nubilus, non æquè ut in ſiccis annis proueniunt. Libertate etiam gaudent, qua poſsint ultro uagari. Magna copia Peponum & Melonum apud Norimbergam, celeberrimū Germaniæ noſtræ oppidum, prouenit.

TEMPVS.

Æſtatis fine, Iulio potiſsimū menſe, matureſcunt. Citius tamen Melones, quàm priuatim Cucumeres dicti.

TEMPERAMENTVM.

In Cucumeribus ſuperat humida & frigida temperies, non tamen uehementer, ſed quaſi in ſecundo cenſetur ordine. Attamen ſi quis aut ſemen aut radicem arefaciat, haud etiam humidæ fuerit naturæ, ſed iam deſiccantis, idq; in primo quodammodo ordine, aut in ſecundo incipiente.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Satiuus Cucumis bonam facit aluum, ſtomachoq; accōmodatus eſt. Refrigerat,
B nec corruptionē ſentit. Prodeſt ueſicæ. Olfactu animo deficientes reſtituit. Semen eius mediocriter urinā cit. Cum lacte aut paſſo ueſicæ exulcerationibus ſubuenit. Folia eius cum uino illita, morſus canum ſanant, cum melle uerò epinyctidas. Peponis autem caro comeſta urinam cit. Inflammationes oculorum illita ſedat. Superior eius cortex contra aduſtionem infantiū, quam ſiriaſin uocant, ſyncipiti imponitur. Fronti ut oculorū fluxiones auertat, imponitur. Mixtus farinæ, & cum ſemine in ſole ſiccatus ſuccus, ſmegma fit ad extergendā cutem, & nitorem in facie conciliandum. Radix ſicca, & cum hydromelite drachmæ pondere pota, uomitiones mouet. Quod ſi quis modicè à cœna uomere cupiat, gemini oboli ſatis erunt. Sanat & ulcera in modum faui concreta, ceria uocant, cum melle illita.

EX GALENO.

Cucumis eſculentus maturus quidē tenuioris eſſentiæ eſt, qui uerò immaturus eſt, craſsioris. Sed & abſtergendi & incidendi facultate participant, quare & urinā mouent, & corpus ſplendidum reddunt: at magis ſi quis ſemine arefacto contuſoq; atq; cribrato, uice pulueris abſterſorij utatur. In ſemine & radice maior abſtergendi facultas, quàm in fructus ipſius carne. Vniuerſa Peponū natura frigidior cum larga humiditate exiſtit. Habent & quandā abſtergendi uim, ideoq; urinam cient, & deorſum expeditius quàm Cucurbita & Melopepones rapiuntur. Quod porrò abſtergant, diſcere licet ſordidam cutem defricando. Quamobrē maculas etiam ſolis calore factas, & lenticulas faciem occupantes, & in ſuperficie alphos extergere poſſunt. Semen quod in eorum ueluti carne continetur, ad hoc efficacius, adeò ut renibus etiam calculo infeſtatis ſit accōmodatum. Gignit in corpore uitioſum ſuccum, potiſsimū quando non rectè concoquitur. Tum uerò morbū etiam qui cholera dicitur, inducere conſueuit. Etenim priuſquam ad corruptionem peruenit, uomitioni quoque idoneus eſt: largiusq; ingeſtus, niſi quis aliquid eorum quæ boni ſunt ſucci ſupermandet, omnino uomitum concitabit. Melopepones minus humidi

C midi quàm Pepones ſunt, nec adeò praui ſucci, ſegnius item prouocant urinam, tardiusq; deorſum deſcendunt. Ad uomitū excitandum non eandem uim Peponibus obtinent, ſicut nec celeriter in uentriculo, quando illic prauus humor coaceruatur, aut alia corruptionis cauſa illum infeſtauerit, corrumpunt. Ventriculo haudquaquam ceu Pepones officiunt. Cucumeres autem urinam mouendi facultatem, perinde atque Pepones habent, ſed imbecilliorem: minus nanque ſubſtantia humidi, ideoq; nō facilè, ut illi, in uentriculo corrumpuntur. Inuenias qui hos ceu alia multa, quæ bonæ hominum parti concoqui non poſſunt, conficiant, ob totius ſcilicet naturæ cum eis proprietatem.

EX PLINIO.

Pepones qui uocantur, refrigerant, maximè in cibo, & emolliunt aluum. Caro eorum epiphoris oculorum, aut doloribus imponitur. Radix ſanat ulcera concreta in modum faui, quæ ceria uocant. Eadem contra uomitiones ſiccatur, in farina tuſa datur, quatuor obolis in aqua mulſa, ita ut qui biberit, quingentos poſtea paſſus ambulet. Hæc farina & in ſmegmata adijcitur. Cortex quoque uomitionē mouet, faciem purgat. Hoc & folia cuiuſcunq; ſatiui illita. Eadem cū melle epinyctidas ſanant: cum uino canis morſus. Cucumis odore defectum animi.

EX SYMEONE SETHI.

Anguria, quæ Cucumeres dicuntur, ſecundum uerò cōmunem ſermonem Tetrangura, ob frigidū & humidum temperamentū noxia ſunt, & mali ſucci. Exijs autem parua magnis anteferre oportet. Hæc urinā ducunt, & ſi in aceto macerentur, in acutis præſertim febribus, mitiorē calorem reddunt. Crebrior uerò horum uſus ſemen genitale minuit, in Veneremq; impetū aufert. Semen autem horū de-
D ſiccatū, caliditatem quandā poſsidet, contrariamq; his actionē efficit, urinamq; magis prouocat. Pituitā glutinoſam Tetrangura in uentriculo gignunt, quę cruda per uenas diffunditur. Propterea qui his crebrius utuntur, illi propter humores temporis ſpatio in uenis, & alijs corporis cauitatibus coactos, longis corripiuntur febribus. Semen uerò horum urinā cit, ſed minus quàm Peponū, quoniam celerius in uentriculo corrumpuntur. Meliora in his ſunt quæ habent ſemen exiguū. Calidos autē & ſiccos ſtomachos iuuant, & ſi in ardente febre cum aceto porrigantur, ualde proſunt. Propriū uerò horum eſt nauſeas uentriculi calore excitatas, ſedare. Horum autem interiora eſſe oportet: nam quę foris ſunt, mali ſucci exiſtunt, & difficulter admodū concoquuntur, & ferè uenenata. Habent uerò & alias proprietates, ut animo deficientes propter excedentē calorē reficiant. Si autē pituitā in uentriculo nanciſcant, nauſeas faciunt, & colicos affectus, & hypochondriacas paſsiones.

DE SICY SYLVESTRI. CAP. CCLXVII.

NOMINA.

Cucumis anguinus. Cucumer aſininus.

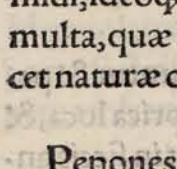

ΣΙΚΥΣ ἄγριος, ἢ ἐλατήριον, ſic autē propriè uocatur ſuccus eius Græcis, Cucumis anguinus, ſylueſtris & erraticus Latinis, officinis & barbaris Cucumer aſininus, Germanis wild Cucumer/uel eſels Cucumer appellatur.

FORMA.

Solo fructu à ſatiuo Cucumere diſtat, quem multo minorē habet, glandibusq; longiuſculis ſimilem. Folia & ſarmenta ſatiuo ſimilia. Radicem albam & magnam. Totus frutex amarus.

LOCVS.

Ruderibus ſabuloſisq; locis prouenit. Nuſquā tamen in Germania, quod ſciam, niſi ſatus naſcitur.

TEMPVS.

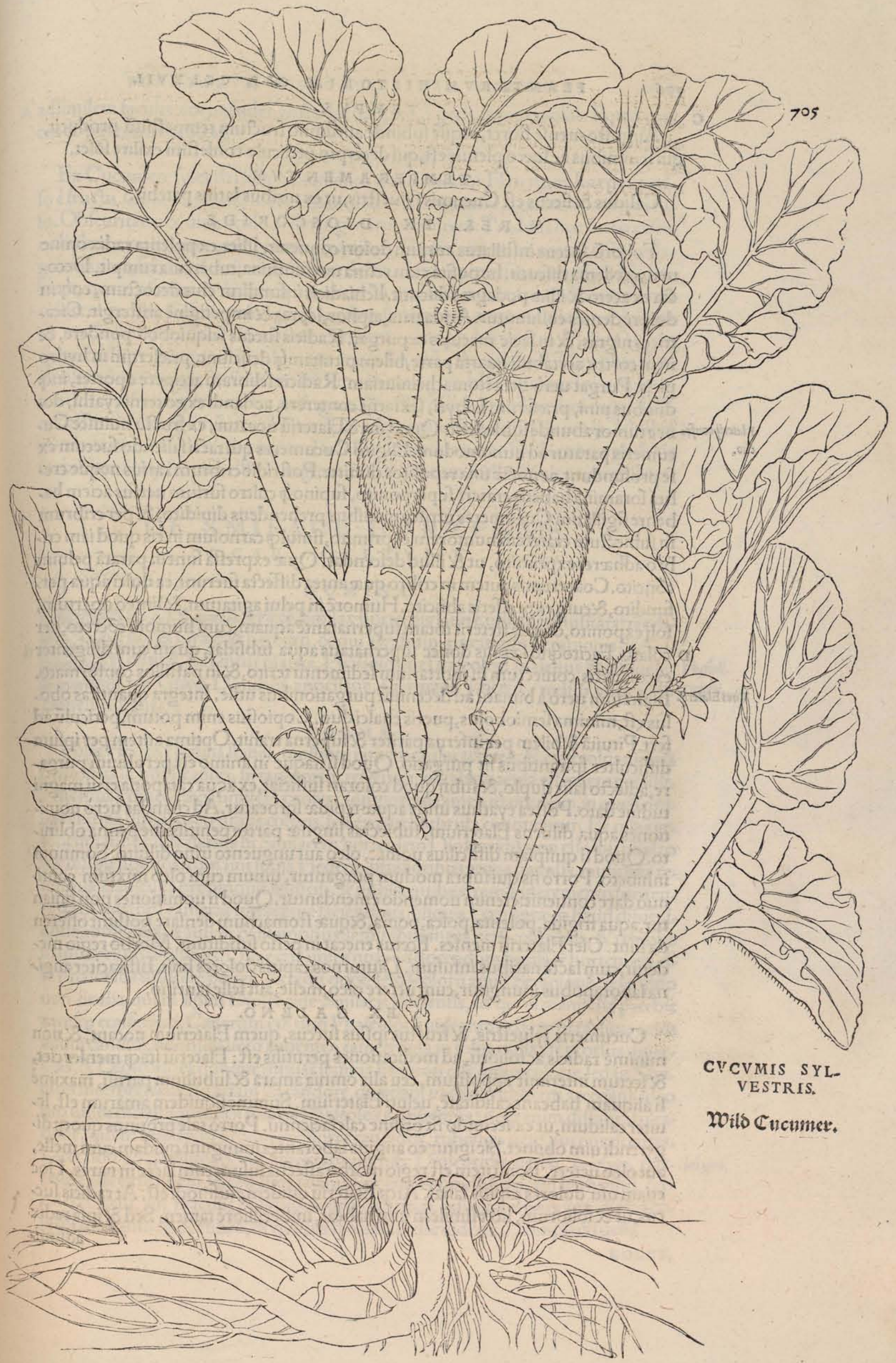

CVCVMIS SYL-
VESTRIS.

Wild Cucumer.

SCD Lyon 1

TEMPVS.

C Auguſto menſe floret, atque ſubinde autumno fructum tempeſtiuū producit, qui ſeminibus ac ſucco plenus eſt, qui decerpto pediculo confeſtim exilire ſolet.

TEMPERAMENTVM.

Calidus & ſiccus eſt Cucumis ſylueſtris, ut ex uiribus latius patebit.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Foliorū ſuccus inſtillatus aurium dolori conuenit. Illita ex polenta radix omne uetus œdema diſcutit. Impoſita cum reſina terebinthina, tubercula rumpit. Decocta ex aceto & illita podagras diſcutit. Iſchiadicis infunditur eius decoctum, eoq; in dolore dentes colluuntur. Arida trita, alphos, lepras & impetiginē abſtergit. Cicatrices nigras, & in facie maculas expurgat. Radicis ſuccus ſeſquioboli pondere, & item cortex acetabuli quarta parte, bilem pituitamq; deijciunt, præſertim in hydropicis. Purgat uerò citra ſtomachi iniuriam. Radicis ſelibram accipere oportet, inq; duobus uini, præſertim Libyci, ſextarijs conterere, ac dandi ex eo terni cyathi, donec tumor abundè ſubſederit. Quod uerò Elateriū uocatur, ex fructu huiuſce Cucumeris paratur ad hunc modum. Eligito Cucumeres qui tacti ſaliendo ſuccum ex ſe profundunt, ac nocte una repoſitos dimitte. Poſtridie cribrum rarius neque crebra foramina habens crateri ſuperponito, ſupinoq; cultro ſurſum uerſus aciem habente ſigillatim Cucumeres utriſq; manibus prehendens diuidito, & per cribrum in ſubiectum craterem humorem exprimito, ſimulq; carnoſum in eis quod iam cribro adhæret exprimito, ut & illud deſcendat. Quæ expreſſa ſunt in paratā peluim cōijcito. Coaceruatis autem in cribro quæ antea diſſecta fuerunt, ea dulci aqua perfundito, & cum expreſſeris abijcito. Humorē in pelui agitatum, & linteo opertum, ſoli exponito, dumq; ſteterit totam ſupernatantē aquam, cum humore cōcreto, per D colato. Facitoq; id ſæpius donec ſupernatans aqua ſubſidat, quam cum diligenter excolaueris, coniectum in mortarium ſedimentū terito, & in paſtillos conformato.

Elaterij confectio.

Vires Elaterij. Elaterium uerò à bimatu ad decenniū purgationibus utile. Integra quantitas obolus eſt, minima ſemiobolus, pueris chalci duo. Copioſius enim potum, periculū adfert. Pituitā & bilem per inferna pariter & ſuperna trahit. Optima autem per ipſum difficulter ſpirantibus fit purgatio. Quod ſi itaque in animo eſt per aluum purgare, adiecto ſalis duplo, & ſtibij quod colorari ſufficiat, ex aqua catapotia erui magnitudine dato. Poſtea cyathus unus aquæ tepidæ ſorbeatur. Ad citandas uerò uomitiones aqua diluens Elaterium, ſubiectas linguæ partes penitiſsimè penna oblinito. Quod ſi quiſpiam difficilius uomat, oleo aut unguento irino diluito. Somnum inhibeto. Porrò ijs qui ſupra modum purgantur, uinum cum oleo mixtum continuò dare conuenit: etenim uomendo emendantur. Quod ſi uomitiones non finiantur, aqua frigida, polenta, poſca, poma, & quæ ſtomachum denſare poſſunt offerenda ſunt. Ciet Elateriū menſes. Fœtus enecat in peſſo ſubditum. Morbo regio medetur, cum lacte naribus infuſum. Diuturnos capitis dolores finit. Efficaciter angina laborantibus inungitur, cum uetere oleo, melle, aut felle taurino.

EX GALENO.

Cucumeris ſylueſtris, & fructus ipſius ſuccus, quem Elaterium uocant, & non minimè radicis ac foliorū, ad medicationes perutilis eſt. Elateriū itaq; menſes ciet, & fœtum interimit appoſitum, ceu alia omnia amara & ſubtilium partiū, maximè ſi aliquam habeant caliditatē, ueluti Elaterium. Summè ſiquidem amarum eſt, leuiter calidum, ut ex ſecundo ſit ordine calefacientiū. Porrò tale protinus quoq; digerendi uim obtinet. Sic igitur eo angina laborantes inungunt quidam cum melle, aut oleo uetere. Bonū item eſt regio morbo affectis fuſum cum lacte in nares. Hoc etiam uſu dolores capitis ſanat. Atq; Elateriū quidem eiuſmodi eſt. At radicis ſuccus, ut & foliorum, licet ſimilem uim habeat, imbecilliorē tamen. Sed & ipſa radix adſimi-

A adſimilem facultatem poſsidet, abſtergit nanque, digerit atque emollit. Porrò cortex eo potentius deſiccat.

EX PLINIO.

Ex Cucumere ſylueſtri fit medicamentū quod uocatur Elaterium, ſucco expreſſo è fructu. Cuius cauſa niſi maturius incidatur, ſuccus exilit, oculorū etiam periculo. Obſcuritates & uitia oculorū ſanat, genarumq; ulcera. Tradunt hoc ſucco tactis radicibus uitium, non attingi uuas ab auibus. Radix autem ex aceto cocta podagris illinitur, ſuccoq; dentium dolori medetur. Arida cum reſina impetiginē & ſcabiem, quam pſoram & lichenas uocant. Parotidas & panos ſanat, & cicatricibus colorem reddit. Et foliorum ſuccus auribus ſurdis cum aceto inſtillatur. Nullum ex medicamentis Elaterio longiore æuo durat. Incipit à trimatu. Melius autem quo uetuſtius erit, quod iam ducentis annis ſeruatū eſſe autor eſt Theophraſtus. Et uſq; ad quinquageſimū lucernarū lumina extinguit. Hoc enim ueri experimentum eſt, ſi admotū prius quàm extinguat, ſcintillare ſurſum ac deorſum cogat. Efficax eſt contra ſcorpionū ictus Elateriū, & ad purgandū uterum, aluumq;. Modus portione uirium à dimidio obolo ad ſolidū. Copioſius necat. Sic & contra phthiria ſi bibitur & hydropiſes. Illitū, anginas & arterias cum melle, & oleo uetere ſanat.

DE SMILACE HORTENSI.

CAP. CCLXVIII.

NOMINA.

B SMILAX κνπαίρα græcè, Smilax hortenſis latinè, officinis inuſitata: recentiores Græci ac herbarij, & qui Arabum, præſertim Serapionis & Auicennæ, ſectantur placita, Phaſiolos uel Faſeolos. Galenus & alij ueteres Græci Dolichos appellant. Germani Faſelen / welſch oder wild Bonen uocant. *Phaſioli.* *Dolichi.*

FORMA.

Folia Hederæ ſimilia habet, molliora tamen: caules tenues, & capreolos uicinis fruticibus ſe implicantes, in tantum increſcentes, ut tabernacula effingere poſsint. Fructum Fœnogræco ſimilem profert, longiorem tamen maioremq;, in quo ſemina renibus ſimilia, non unius coloris, ſed ex parte ſubrufa continentur. Ex qua certè deliniatione ſole clarius fit Smilacem hortenſem Dioſcoridis non eſſe niſi phaſeolos uulgò uocatos, cum ſint foliis Hederæ, mollioribus atque uenoſis, cauliculis tenuibus, clauiculis propinquis fruticib. ſe implicantibus, ramis incremento ſuo tentoria & hortorū cameras fornicesue facientibus, ſiliquis Fœnogræco haud diſsimilibus, longioribus autem & maioribus, ſeminibus intus uerſicoloribus, & renibus in uniuerſum ſimilibus. Quę certè unica nota ad docendum Smilacē hortenſem eſſe Phaſeolos ſufficere poſſet. Accedit quod Phaſeolorū apud Serapionē deſcriptio non ſit alia quàm apud Dioſcoridē Smilacis hortenſis, id quod manifeſtè patebit utraſq; conferenti. Cæterum etſi duo Phaſeolorū uideantur eſſe genera: ſunt enim aliqui candidi, nonnulli uerò rubentes, tamen quia in foliis nulla eſt prorſus diuerſitas, & Dioſcorides quoque innuat ſemina hæc non eſſe unius coloris, ſed ut Serapion interpretatur, quædam ad candorē, quædam uerò ad ruborem accedant, ideo ſub unica pictura utriuſq; coloris Phaſeolos exhibemus: neq; enim diſtant alia ratione, quàm quod albi producant flores candidos, rubentes uerò purpuraſcentes. Licet non ad candidos & rubentes tantum hæc Dioſcoridis uerba, ὁκ ἰσόχροα, referenda eſſe exiſtimem, ſed ad alios etiam: ſunt enim nōnulli fuſci, alij uerò gilui, cœrulei & cæſij, alij maculis & orbibus atris uariegati, niſi quis omnes iam dictos colores ſub candido & rubro, ex quibus ij cōmixti eſſe uidentur, complecti uelit. *ἰσόχροα.*

LOCVS.

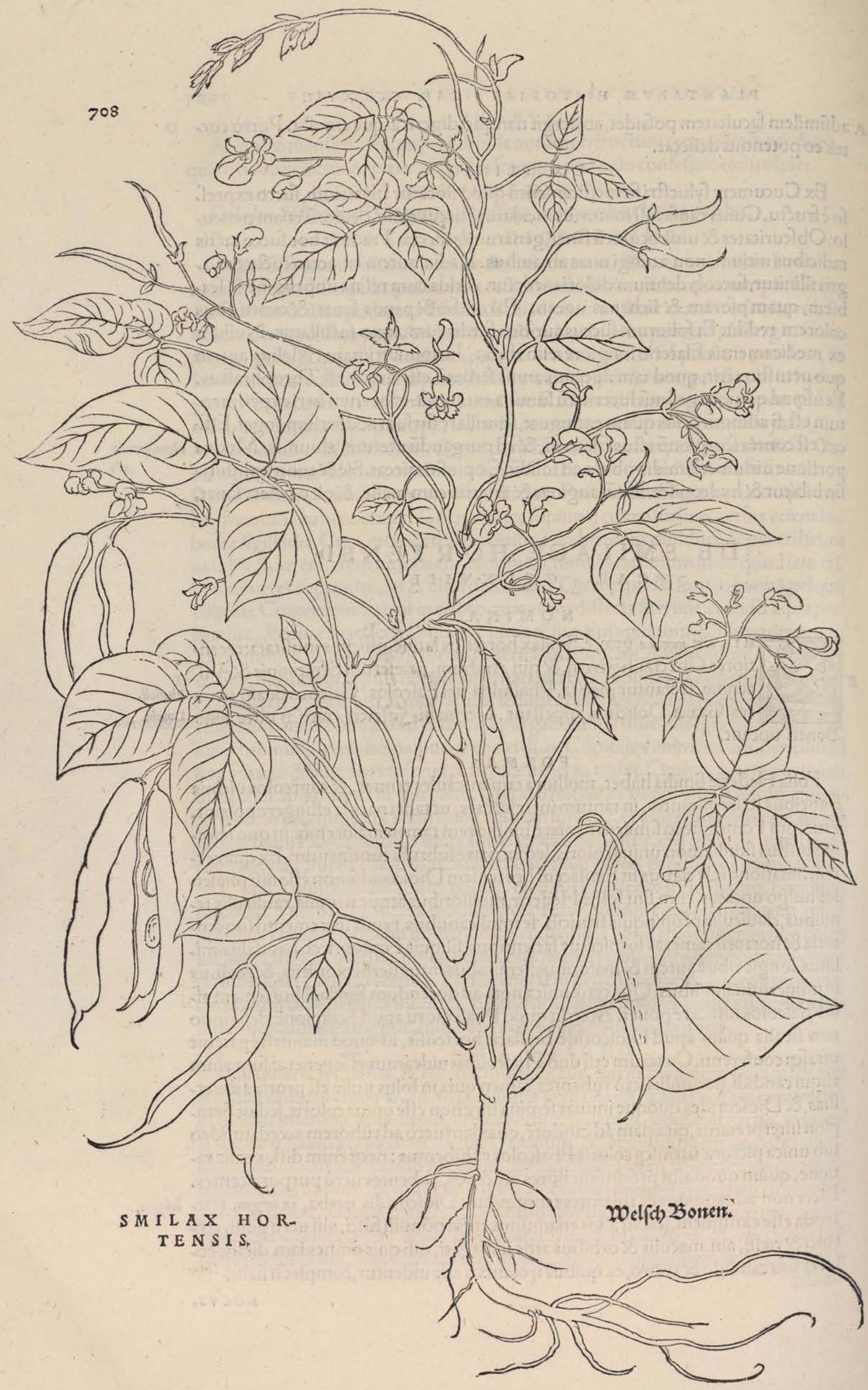

SMILAX HOR-
TENSIS.

Welsch Bonen.

SCD Lyon 1

A LOCVS.

Smilax de qua hic agimus, ut ex nomine ſatis conſtat, in hortis ſata prouenit, & cum longis ſerpat flagellis, propè poni ridicę paliue debent, quas capreolis ſuis, ubi increuerit, complectatur.

TEMPVS.

Æſtate florent, ac ſubinde ſiliquas & in ijs ſemen producunt.

TEMPERAMENTVM.

Symeon Sethi & Mauritani in primo ordine calidos & humidos eſſe Phaſeolos ſtatuunt. Galenus etiam in libro primo de alimentorū facultatib. humidiores natura eſſe aſſerit.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Olerū modo eſui apta eſt ſiliqua cum ſemine Aſparagi modo elixa. Vrinam pel lit, inſomniaq; grauia & tumultuoſa facit.

EX GALENO.

Dolichi non minus quàm Piſa nutriunt, ſimiliter etiam flatu carent: ſed quod ad ſuauitatē attinet & deiectionē, peiores ſunt. Alibiles itaq; ſunt, niſi quando integri & etiamnū uirides unà cum ſuis ſiliquis ex oleo & garo ab hominibus ingeruntur. Aliqui uinum etiam adĥciūt. Sed horum in repoſitione, ut Piſorū, nullus eſt uſus: quippe quum natura ſint humidiores, citò corrumpi cōſueuerunt. Attamen ſi quis hos tutò reponere cupiat, ſiccare prius diligenter & exactè oportebit. Siquidem eo modo & à putrefactione, & à corruptione tota hyeme uindicantur, eundem quem nobis Piſa uſum exhibentes.

EX AETIO.

Siliquæ ſeu Lobi qui nunc paſsim uocantur, apud omnes antiquos Dolichi & Pha ſioli appellati, de genere Piſorum ſunt, ſimiles illis quantū ad minimam flatus gene
B rationem: quantum uerò ad iucunditatē cibi & egeſtionem, peiores. Peculiariter autem Lobi dicuntur, quoniam ferè iſti tantum eorum omniū quæ ſiliqua ueſtiun tur, cum ſiliquis ſuis comeduntur.

EX SYMEONE SETHI.

Qui ex ijs magis rubri ſunt, calidiores. Manifeſta quoque in ijs humiditas, quod citò putreſcant. Humorē generant craſſum & pituitoſum. Medium locum habent, ut ait Galenus, inter ea quæ facilè & difficulter cōcoquuntur, celeriter & tardè tran ſeunt, inflant & non inflant, parum & multum nutriunt. Ante alios cibos cum ſapa ſumpti, uentrem proritant. Cum ſinapi oblati, plurimum noxæ deponūt. Albi igi tur Phaſioli craſſiores, & difficilioris coctionis, ac humidiores ſunt quàm rubri. Pro prietate autem quadam turbulenta ſomnia facit, ſed ad bonam habitudinē corpo ris conferunt, & urinas mouent. Et horum decoctum menſes mouet.

DE SATYRIO TRIFOLIO. CAP. CCLXIX.

NOMINA.

SATYPION τριφυλλον Græcis, Satyrium trifolium Latinis, officinis no ſtris incognitum aut inuſitatū: uulgo Teſticulus uulpis aut ſacerdotis, Germanis Stendelwurtz nominatur. Satyrio autem nomen fecerunt Satyri, qui primi ſylueſtres dij colludentes nymphis per ſyluas & antra, ad firmiorem Venerem herbam hanc inuenerunt. Trifolium uerò, quoniam tria fert folia ad terram uerſa.

Teſticuli uulpis.
Satyrium unde dictum.
Trifolium.

FORMA.

Folia tria fert Rumici aut Lilio ſimilia, minora tamen & rubentia. Caulem nu dum, longum, cubitalem. Florem Lilio ſimilem, album. Radicem bulbo ſimilem,

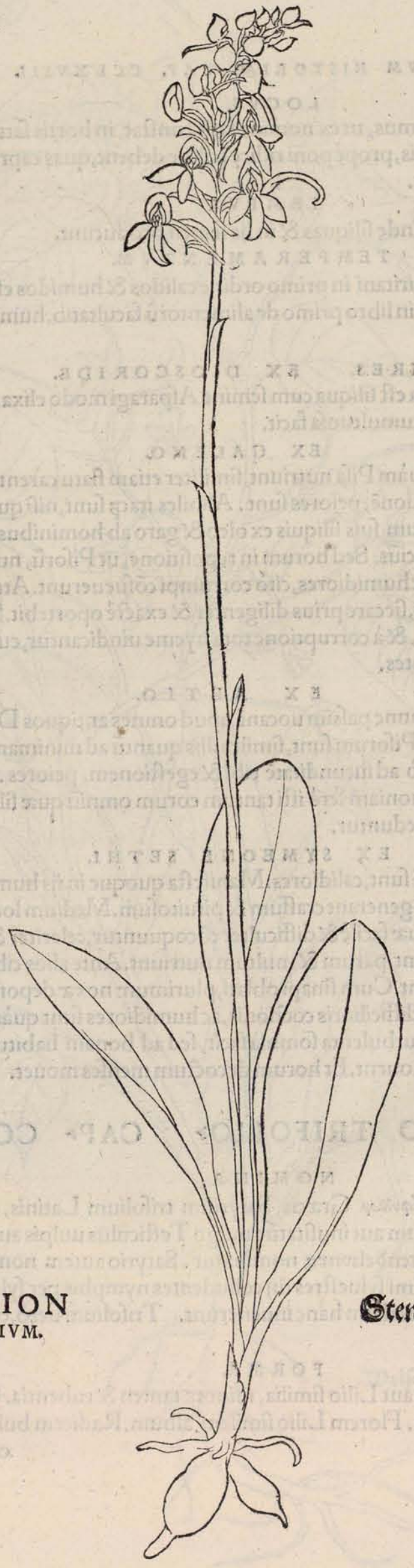

SATYRION
TRIFOLIVM.

Stendelwurtz.

A mâli modo extuberantẽ, foris rũfam, intus oui modo albam, guſtu dulcẽ & ori gratam. Quod uerò hic dicimus Lilio ſimilem, non ſic intelligendũ uenit quaſi quantitate & tota figura Lilio ſimilis flos ſit, quando euidentiſsimũ ſit Lilium quantitate ſua Satyriĩ florem multis modis ſuperare. Deniq; nec figura etiam per omnia reſpondet: quare hæc ſimilitudo ad colorem & floris eſſentiam referri potius debet, quæ planè eadem eſt cum Lilĩ colore & eſſentia, id quod conferenti hos duos flores manifeſtum fiet.

LOCVS.

In montoſis & apricis naſcitur.

TEMPVS.

In Iunio menſe potiſsimum compâret.

TEMPERAMENTVM.

Calidum & humidum eſt, quamobrem guſtu dulce apparet.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Radix in uino auſtero, nigro, ad opiſthotonũ bibitur. Ferunt etiam hanc impetum ad Venerem excitare.

EX GALENO.

Satyrion excrementitiã & flatuoſam humiditatẽ poſsidet, quocirca ad Venerẽ incitat. Hæc uerò & herbę ipſius radix præſtare poteſt. Porrò ut nonnulli ſcribunt, cum uino nigro auſtero potum opiſthotonum ſanat.

EX PLINIO.

Radix cum Satyrio gemina ſit, eius inferior pars & maior mares gignit, ſuperior ac minor fœminas.

B

DE SATYRIO BASILICO.
CAP. CCLXX.

NOMINA.

SATYPION Βασιλικὸν poſterioribus Græcis, Satyriũ regium Latinis, officinis Palma Chriſti, Arabibus Bucheiden, Auicennæ Digiti citrini, Germanis Kreutzblůmen uocantur. Palmã Chriſti propter ſimilitudinem quam eius radix cum humana habet manu, dixerunt. *Palma Chriſti.* *Digiti citrini.*

GENERA.

Duo eius ſunt genera, quorum alterum mas folia non maculoſa, floresq; purpureos habet. Alterum fœmina maculoſis eſt & paulò latioribus foliĳs, floribus in pur pureo albeſcentibus. Radicum etiam in colore eſt differentia, quod maris quidem radix flaueſcat citra albedinem, fœminæ autem cum albedine. Quam ſanè differentiam Auicenna etiam expreſsiſſe uidetur, dum unam ex flauo & albò cõmiſtam eſſe colore, alteram uerò ex flauo ſine albedine inquit. *Mas.* *Fœmina.*

FORMA.

Folia cum reliqua ſuperficie Cynoſorcho ſimilia ſunt. Radix tamen ei ſubeſt lutea aut flaueſcens, inſtar manus ramoſa: modo enim quatuor, modo quinque, modo ſex aut plures radices prodeunt, quæ ferè humanos digitos imitari uidentur.

LOCVS.

Prouenit in montibus, & locis ſoli expoſitis.

TEMPVS.

In Maio & Iunio menſibus inuenitur. Mas quidem Iunio, fœmina uerò Maio.

TEMPERAMENTVM.

Vtrunq; amarũ eſt, magis tamen amarum quod maculoſis conſtat foliĳs. Ideoq;

712

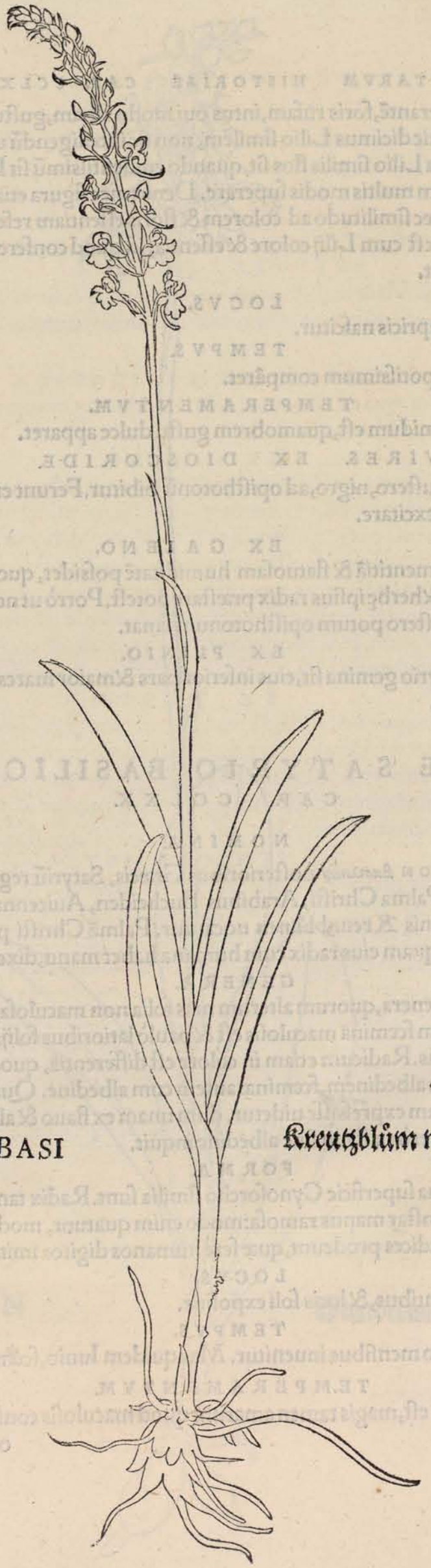

SATYRIVM BASILICVM MAS.

Kreutzblům mennle.

SATYRIVM BASILI
CVM FOEMINA.

Kreutzblům weible.

SCD Lyon 1

C non perperàm cenſent Auicenna & alij quidam ex recentioribus medicis, qui calidum eſſe & ſiccum in ſecundo ordine tradunt.

VIRES EX RECENTIORIBVS.

Vſus eius ad erugandã cutem, ad neruorũ dolores, & contra noxia medicamenta. Fertur & amuletum eſſe radix geſtata. Semen ex uino ſumptum nouem diebus, comitiales ſanat. In eundem effectum uinum diluitur herbę decocto. Scobs radicis propinatur in uino ad arcendam quartanã, quam & uomitione curat paulò ante acceſsionem pota. Plura in præſentia reſcire de huius facultatibus non licuit.

DE SVCCISA. CAP. CCLXXI.

NOMINA.

Succiſa. VVO nomine ueteres aut poſteriores Græci appellauerint hanc herbam, cognitamq́ illam habuerint nec ne, nobis nondum conſtat. Nonnulli Geum eſſe arbitrant̃. Nos Succiſam nominare uoluimus, partim quod id nominis latinum eſſet, & pulchrè huic herbæ quadraret, cuius radices circunroſæ ſunt, partim quod antiquus manuſcriptus herbarius ſic uocaret. Vulgus ſuperſtitione quadam motum credit cacodęmona, tantæ efficacię radicem inuidere hominibus, atque hac ratione ubi ſuccreuerit ſtatim eam undiquaq́ circunrodere. Hinc eſt quod Diaboli morſum appellitent. Quam etiam ſuperſtitionem pluſquam muliebrem ſecuti Germani, Teuffels abbiſſ3/hoc eſt, præmorſam à diabolo, nominant.

Morſus diaboli.

FORMA.

D Binûm cubitorum faſtigiatur altitudine, foliis Plantaginis minoris, aut Cirſij leuioribus, ſolidioribusq́, leniter laciniatis. Floribus purpureis. Radicib. ſubnigris, ſuccilis & circunroſis.

LOCVS.

Naſcitur locis incultis & montanis, ſaltibus, ac interdũ etiam pratis & dumetis.

TEMPVS.

In Auguſto eius magna eſt paſsim in locis iam dictis copia.

TEMPERAMENTVM.

Supra modum amara eſt, unde calidam & ſiccam eſſe ſatis conſtare cuiuis poteſt.

VIRES.

Præſentaneo remedio ad maturandos, atqueadeo ſanandos carbunculos adhibetur, ſi herba uiridis trita imponatur, aut uinum in quo decocta fuerit bibatur. Radix per ſe eſtur, aut uinum eius decocti in uuluę doloribus bibitur. Hæc manuſcriptus herbarius. Hodie, cum habeat facultatem diſcutiendi & incidendi, utuntur ea ad diſſoluendos ſanguinis grumos.

DE SCABIO-

SVCCISA

Teuffels abbiſſz.

SCD Lyon 1

SCABIOSA.

Apostemkraut.

SCD Lyon 1

A

NOMINA.

ET hæc herba quo nomine Græcis uocetur, fatemur nos ignorare. Sunt qui Aëtio ψώρας dictam uelint: uerum cum nomine tenus eam tantum prosequatur non adiecta descriptione, nihil certi constitui potest. Vulgus Scabiosam uocat, quo nomine nobis utendum erit donec legitimũ compertũ fuerit. Germani Scabioſen/oder Apoſtemkraut nominant. Scabiosam uerò aut à scabro herbæ habitu, aut quod scabiei medeatur appellatam esse euidentissimum est: id quod etiam Psora uox prætendere uidetur. Stœben Dioscoridis non esse multis argumentis constat, quæ prætereo.

Scabiosa.

Scabiosa unde dicta.

Scabiosa non est Stœbe.

FORMA.

Folia carnosa, Erucæ modo laciniata & multifida habet, subhirsuta, non tamen aculeis horrentia. Flores speciosos, diuturnos, coloris ex cæsio aut pũrpureo albicantis. Radicem crassam.

LOCVS.

Passim in omnibus, potissimũ autem humidis pratis prouenit.

TEMPVS.

In Iunio, antequã gramine denudentur prata, passim floret.

TEMPERAMENTVM.

Quum sit uehementer amara, calidã & siccam esse nemo nescit, idemq; cum Succisa temperamentum habet.

VIRES.

Easdẽ quas Succisa facultates obtinet. Potissimũ autem scabiem & tussim sanat.

B

DE SMILACE ASPERA▸ CAP▸ CCLXXIII▸

NOMINA.

SMILAX τραχεῖα Dioscoridi, μίλαξ Galeno, Smilax aspera Latinis dicitur, officinis nostris incognita, germanicè groß ſtechend oder ſcharpff Windt/ab aculeis quos habet, nominari aptè potest.

Smilax et Milax.

FORMA.

Folia habet Peryclimeno similia, uel, ut Theophrastus ait, hederacea: ramulos multos, tenues, Paliuri aut Rubi modo aculeatos. Circumuoluitur arboribus sursum deorsum se circũagens. Florem candidũ, fructum racemosum fert, cum maturuerit rubentem, gustu leuiter mordentẽ. Radicem crassam & duram.

LOCVS.

In palustribus & asperis nascitur, Plinio autem teste in conuallibus opacis.

TEMPVS.

Smilacẽ quidem asperam nascentem, non uidi: sicca enim aliunde ad me transmissa est, ita ut certò indicare quo tempore floreat aut fructum producat, haud possim. Id quod ideo referre uolui, ne nos calumniandi ansam habeat osor peruersus, si non ex omni parte picturam natiuæ ipsius herbæ formæ respondere uiderit. Cogitet enim non uiridem, sed siccam nos pingendam tantum dedisse. Theophrastus tamen libro iij. cap. ult. de histor. plant. hanc uerno tempore florere scribit.

TEMPERAMENTVM.

Quale sit eius temperamentũ, uires satis declarant, & folia ipsa atq; fructus, quæ singula in gustu lenem quandam mordicationẽ præ se ferunt, ut calidam esse & siccam haud dubium sit.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Huius folia & fructus si antè & pòst bibantur cõtra letalia uenena efficacia sunt.

Traditum

718

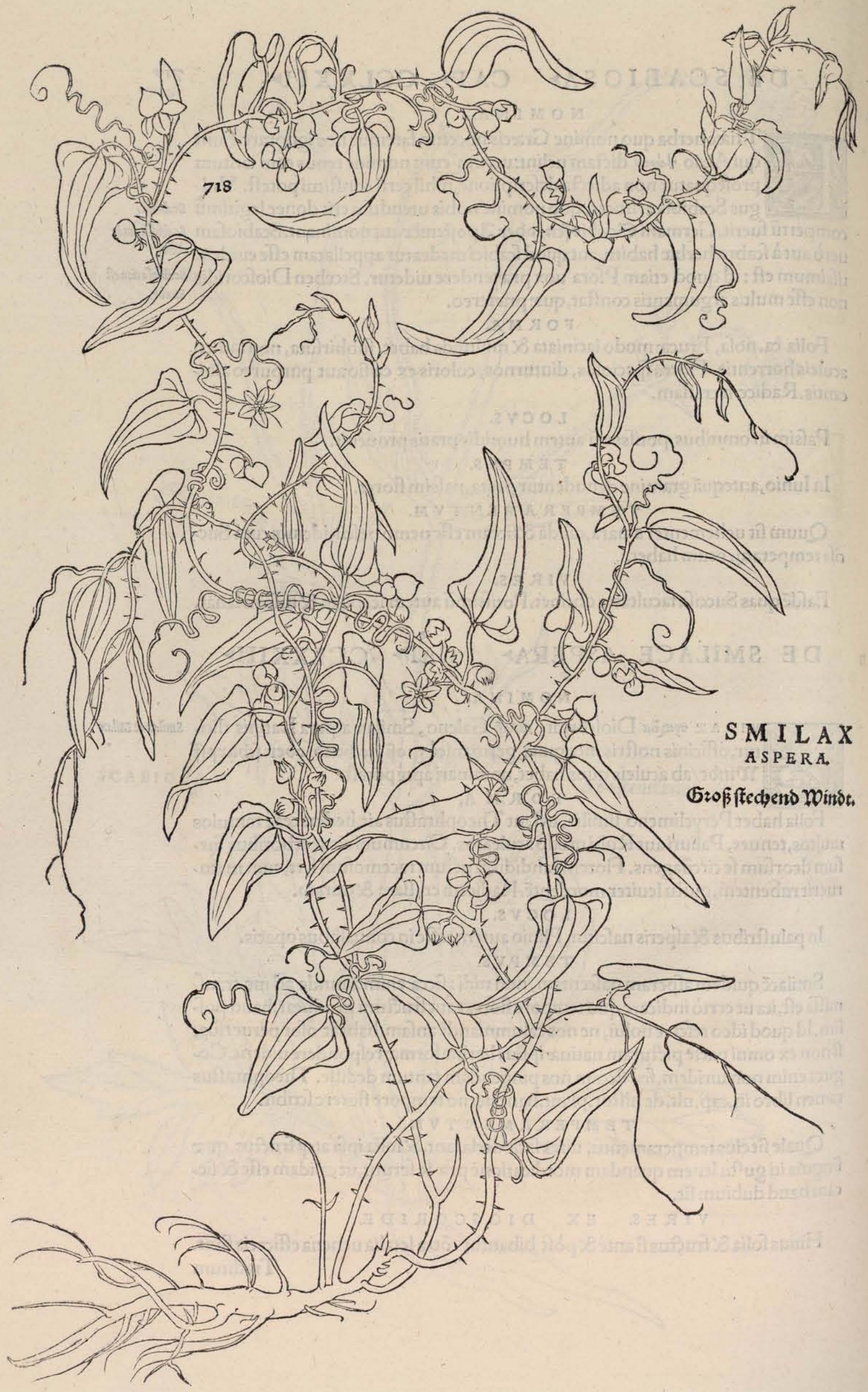

SMILAX
ASPERA.

Groß stechend Windt.

A Traditum est, quod si quis tritum eorum aliquid nuper genito infanti bibendū dederit, nullum illi postea uenenum nociturū. Conciditur etiam in alexipharmaca.

EX GALENO.

Milax aspera clauiculis plena est, ut arboribus sursum deorsum diuersimodè circumuoluatur. Folia gustata acrimoniā aliquam habent, & alioqui si illis utaris calefaciunt.

EX PLINIO.

Coronam ex ea factam impari foliorū numero, aiunt capitis doloribus mederi. Contra uenenata efficacissimi acinorū corymbi, in tantum ut acinorū succo infantibus sæpe instillato, nulla postea uenena nocitura sint.

DE SMILACE LEVI. CAP. CCLXXIIII.

NOMINA.

SMILAX λείᾳ Dioscoridi, μίλαξ Galeno & Paulo dicitur. Latinis Smilax lęuis. Officinis & herbarijs Volubilis maior, à nōnullis Campanella, & Funis arborum, Germanis Windenkraut/glatte Winden/oder weiß Glocken uocatur. Læuis autem non alia ratione, nisi quod aculeis careat, dicta est.

Volubilis maior.
Funis arborum.
Smilax lęuis cur nominata.

FORMA.

Hederæ similia folia habet, molliora tamen, læuiora & tenuiora. Ramulos supra dictæ similes, aculeis carentes. Conuoluitur & hæc arboribus, ut prior. Fructū fert Lupino similem, nigrum, paruum, super quem semper flores albi, copiosi, & orbiculati per totam Smilacē exeunt. Æstate tabernacula per ipsam fiunt, autumno au-
B tem folia cadūt. Ex qua descriptione planum fit omnibus, herbam hanc quam uulgus herbariorū Volubilem maiorem uocat, esse Smilacem læuem, quod illi scilicet singulæ notæ à nobis cōmemoratę conueniant. Id quod etiā pictura Smilacis asperæ, si cum hac cōferas, satis demonstrat, quam uno hoc nomine dedimus, ut ex eiusdem collatione manifestius lęuis ipsa agnosceretur. His accedit antiqui & manuscripti herbarij testimoniū, qui Smilacem lęuem, Volubilē maiorē interpretatur. Eius etiam pictura, Volubilem quam maiorem appellamus, penitus exprimit.

LOCVS.

Nascitur passim per fruteta, & sepibus sese inuoluit. Amat culta, & in ijs etiā potissimum gignitur.

TEMPVS.

Æstate floret, autumno semen profert.

TEMPERAMENTVM.

Modicam amaritudinem in gustu præ se fert.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Huius semen cum Dorycnio, & utruncę trium obolorū pondere potum, somnia multa & turbulenta facere fertur.

EX GALENO.

Milax læuis facultate quodammodo prædictæ similis est.

EX PLINIO.

Nullius est effectus.

APPENDIX.

Empirici hodie succo Volubilis maioris ad calidas utuntur passiones, capitis potissimum & oculorum.

DE SISYM-

720

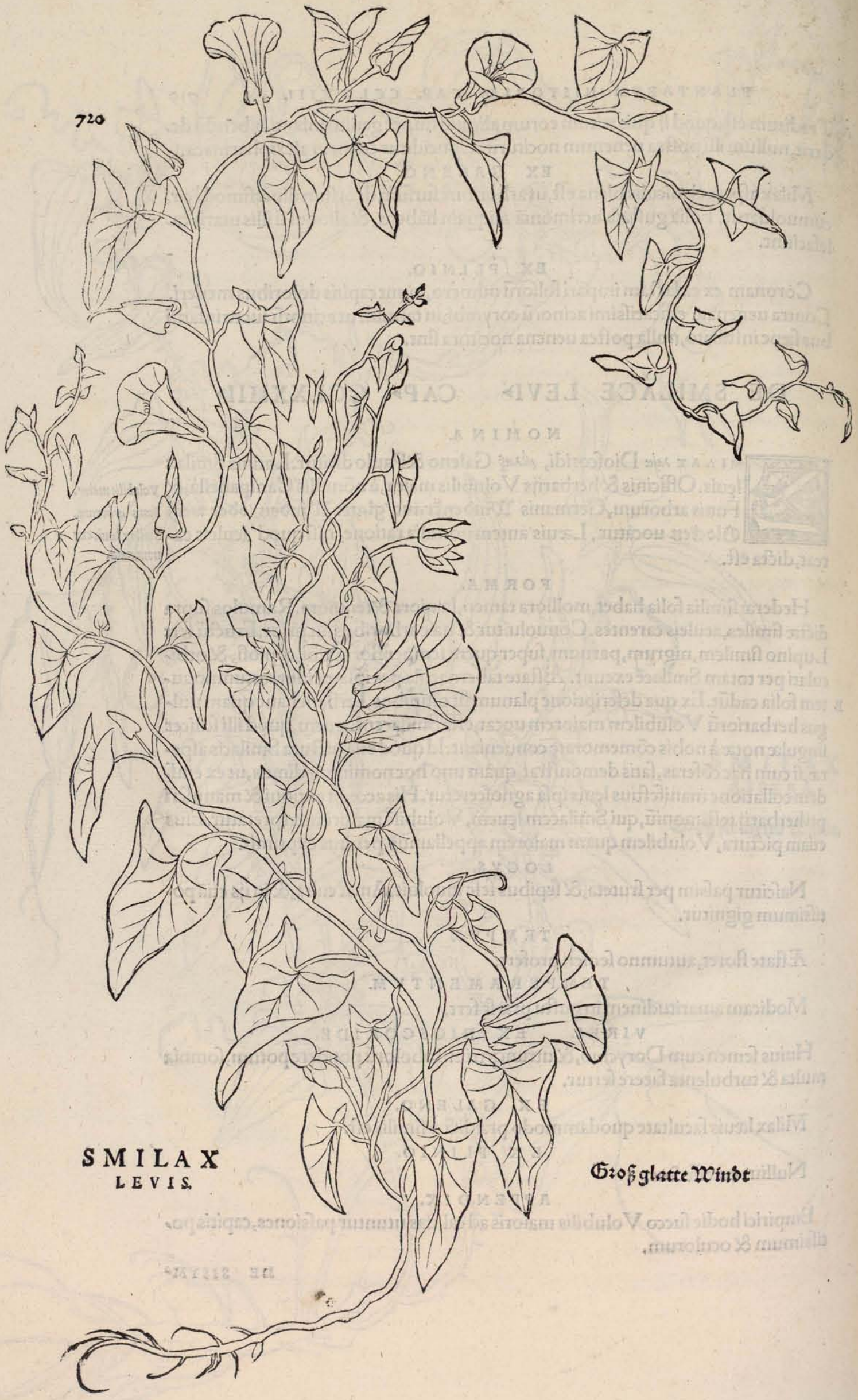

SMILAX
LEVIS.

Groß glatte Windt

A

NOMINA.

ΣΙΣΥΜΒΡΙΟΝ Græcis, Siſymbriũ Latinis appellatur. Siſymbriũ dici putat Varro à Siſymbrio, quæ fuit ueteribus comœdijs meretricula. Coronam etiam Veneris nõnulli dixerunt, uel quod ob odoris ſuauitatẽ quam præ ſe fert, eo iuuentus quę amoribus gaudet coronata, in comeſſationibus ſuis blando odoris oblectamento ſuas illecebras cõmendaret. Vel potius, quod Siſymbrij caulis articulatim per internodia uerticillato florum ambitu concinnè coronetur.

Corona Veneris cur dicta.

GENERA.

Siſymbrij duo ſunt genera. Vnum quod ſimpliciter Siſymbriũ dicitur: hoc ſeplaſiarij Balſamitã, ut manuſcriptus etiam teſtatur herbarius, uulgus autem Menthã aquaticam, Germani **Fiſchmüntz/Waſſermüntz/oder Bachmüntz** uocant. Alterum cum adiectione Siſymbriũ cardamine nominatur. Officinis Naſturtiũ aquaticum, Germanis **Brunnenkreß**. Sic uerò dictum, quod ſapore Cardamum, hoc eſt Naſturtium, imitetur.

Balſamita. Mentha aquatica. Naſturtiũ aquaticum.

FORMA.

Siſymbriũ hortenſi Menthę ſimile, quadrato caule, quadantenus purpuraſcente, foliis Menthæ, ſerratis, latioribus & odoratioribus: floribus internodia geniculatim coronantibus, uerticillato ſemper ambitu. Siſymbriũ cognomento cardamine folia inter initia orbiculata habet, cum autẽ creuerint ut Erucę folium laciniatim finduntur. Caule proſilit cauo, ſeſquipedali, ima ſui parte pluribus radicularum fibris ſubinde capillato, è cuius alarũ cauis cirri frequentes ſinuatim erumpunt. Flore candido. Semine Erucæ inſtar in ſiliquis acri & exiguo.

Siſymbrium. Siſymbrium cardamine.

B

LOCVS.

Vtruncꝫ riguos tractus amat. Primum autem potiſsimũ circa ſtagna & piſcinas naſcitur. Alterum nuſquam non in aquatilibus.

TEMPVS.

Æſtate, potiſsimũ uerò Auguſto menſe, cum Mentha florent.

TEMPERAMENTVM.

Siſymbriũ primũ excalfacit atcꝫ reſiccat in tertio ordine. Alterũ autẽ quum ſiccũ eſt, itidem tertij eſt ordinis excalfacientiũ & exiccantiũ: quum humidũ & uiride, ſecundi.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Siſymbrium primum uim calfaciendi obtinet. Semen eius ad ſtrangurias & calculos cum uino potum prodeſt. Tormina & ſingultus ſedat. Folia temporibus & fronti illinuntur contra capitis dolorem. Aduerſus etiam apum & ueſparum ictus ualent. Vomitiones potum ſiſtit. Alterum cardamine cognominatũ calefacit, urinam ciet. Comeditur quoꝫ crudum. Lentigines & cutis à ſole nigriciem & aſperitatem exterit tota nocte illitum, mane autem ablutum.

EX GALENO.

Siſymbriũ primum tenuiũ partium eſt, digerentis, calefacientis & exiccantis facultatis. Semen quoque eius tenuium partium eſt & calidum. Quocirca ipſum quidam cum uino exhibent ſingultientibus, & tormina patientibus. Siſymbriũ quod quidã Cardaminen uocant, quandoquidẽ Cardamo, id eſt, Naſturtio ſimile quiddam guſtu præfert, eadem ferè poteſt.

EX PLINIO.

Vtruncꝫ Siſymbriũ efficax aduerſus aculeata animalia, ut ſunt crabrones & ſimilia. Sedant capitis dolorẽ, item epiphoras. Alij panẽ addunt. Alij per ſe decoquunt in uino. Sanat & epinyctidas, cutiſcꝫ uitia in facie mulierum intra quartum diem noctibus impoſitũ, diebuſcꝫ detractũ. Vomitiones, ſingultus, tormina, ſtomachi

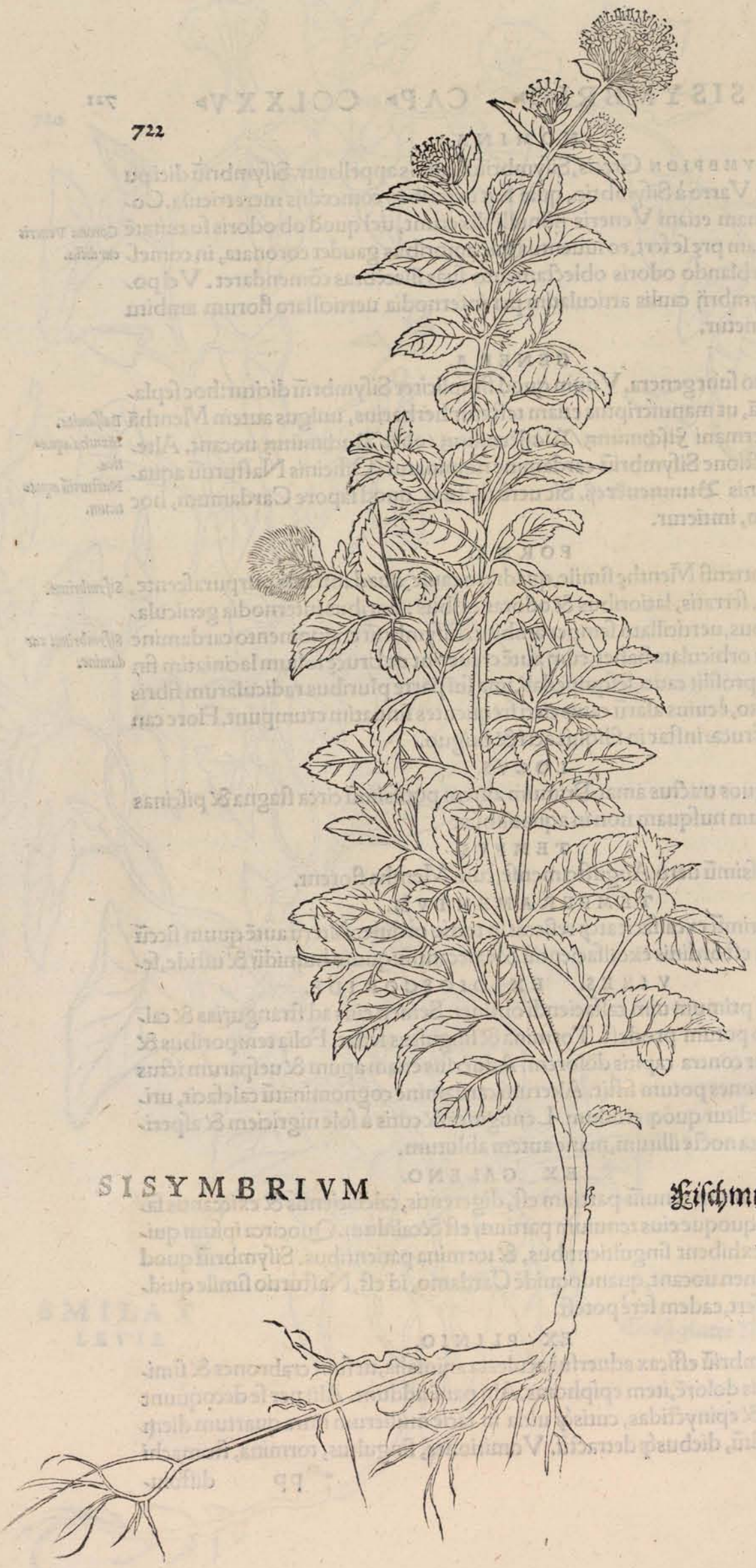

SISYMBRIVM Fischmüntz.

SISYMBRIVM
CARDAMINE.

Brunnenkreß.

SCD Lyon 1

C dissolutiones cohibet siue in cibo sumptum, siue in succo potum. Non edendū gra uidis nisi mortuo conceptu. Quippe etiam impositum eijcit. Mouet urinam cum uino potum. Syluestre & calculos. Quos uigilare opus sit excitat infusum capiti cum aceto.

DE SIO▸ CAP▸ CCLXXVI▸

NOMINA.

Sion unde dictū.

SION, ἡ ἀνάγαλλις ἔνυδρος Græcis: Sion, Lauer & Anagallis aquatica Latinis dicitur. Officinis ignota herba. Germanis Wasserpungen/ Bachpungen/ oder Pungen appellatur. Sion autē nomen sibi adsciuit à concussu, quod Græci σείειν dicunt: nam excutiendi uim nactum est, utpote quod à renibus calculos pellat, urinā & menses ducat. Anagallis aquatica, quod flores eius Anagallidis fœminæ floribus per omnia respondeant. Lauer nomen hauddubiè à lauando cōtraxit, quod sonantibus aquis enatū semper elui gaudeat.

Anagallis aquatica.

Lauer.

FORMA.

Pusillus est frutex, rectus, pinguis, foliis latis, Olusatro similibus, minora tamen, & odorata. Quæ deliniatio prorsus astipulatur huic herbæ quam Germani Wasserpungen nominant. Hæc enim riuulis gaudet, frutex pusillus pinguisq; est, latis foliis, Hipposelino similibus, & digitis leniter friata iucundū expirantibus odorē. Floribus cœruleis, Anagallida fœminam referentibus.

LOCVS.

Inuenitur in aquis citato lapsu repentibus, aut etiam resedibus. Sæpe uerò intumescentibus demersum uidetur.

D

TEMPVS.

Iunio mense floribus prægnans est.

TEMPERAMENTVM.

Quum amara admodū sit hæc herba, ut calefaciat & exiccet necesse est. Atq; hinc iterum colligere licebit, ut patebit ex uerbis Aëtij, eam esse Sium.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Sij folia cocta crudaq; comesta calculos cōminuunt & excernūt. Vrinas mouent. Fœtus & menses educunt. Dysentericis utiliter comeduntur.

EX GALENO.

Sium quantum gustu odoratū est, tantum etiam calefacientis facultatis est particeps. Digerit autem & urinā mouet, & calculos renum frangit, & menses euocat.

EX AETIO.

Sium quatenus gustu odoratū est, eatenus calefacit, & exiccat. Discutiendi etiā uires habet, urinā mouendi, calculos in renibus dissoluendi, ac menses ciendi.

EX PLINIO.

Prodest urinis, renibus, lienibus, mulierumq; mensibus, siue ipsum in cibo sumptum, siue ius decocti, siue semē è uino drachmis duabus. Calculos rumpit, aquisq; quæ gignunt eos, resistit. Dysentericis prodest infusum. Item lentigini illitum, & mulierum uitijs in facie, noctu illitū momento cutem emendat, & ramices lenit, & scabiem equorum.

APPENDIX.

Veterinarij in hodiernū usq; diem hac herba in tumoribus discutiendis, & scabie equorum sananda utuntur, ut hinc manifestū fiat illam esse Sium.

DE STRATIO-

SCD Lyon 1

SIVM Wasserpungen.

DE STRATIOTE MILLEFOLIA.

C

CAP. CCLXXVII.

NOMINA.

Millefolium.

ΤΡΑΤΙΩΤΗΣ ὁ χιλιόφυλλος Græcis, Stratiotes millefolia Latinis, officinis & herbarijs Millefolium, Germanis Garben/ Schafgarben/ Schafripp/ Tauſendtblatt/ & Gerwel nominatur. Stratiotes uerò Græcis, id eſt, militaris dicta eſt, quod uulnera ferro facta ſanet, atqueadeo in militia & caſtris multus eius uſus ſit.

Stratiotes unde dicta.

FORMA.

Frutex eſt exiguus, dodrantalis & maior. Folia habet pulli auium pennis ſimilia. Suntq; foliorum exortus admodũ breues, inciſuris diuiſi. Breuitate uerò & aſperitate Cumino ſylueſtri maximè aſsimilantur, & etiamnum breuiora. Huius denique umbella denſior & plenior: ſurculos enim in cacumine paruos habet, in quibus Anethi modo umbellæ ſunt. Flores illi candidi & exigui ſunt.

LOCVS.

Naſcitur in agris aſperis, & præcipuè circa uias ac ſemitas.

TEMPVS.

Per integram floret æſtatem.

TEMPERAMENTVM.

Nonnihil adſtrictionis habet, atqueadeo exiccat.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Eximiè utilis eſt herba ipſa ad ſanguinis eruptionẽ, & ad ulcera ũetera ac recentia: item ad fiſtulas.

EX GALENO.

D Vulnera glutinare poteſt, & ulcerib. utilis eſt. Sunt qui ea ad ſanguinis eruptiones utantur, & ad fiſtulas.

EX PLINIO.

Hetruria Millefolium appellat herbam in pratis tenuem, à lateribus capillamenti modo folioſam, eximij uſus ad uulnera. Boum neruos abſciſſos uomere, ſolidari ea, rurſusq; iungi addita axungia affirmant.

APPENDIX.

Recentiores ad eoſdem uſus Millefolium ſuum adhibent, ad ſananda nimirum omnis generis uulnera, diſſoluendum ſanguinem concretũ, & ad conſtringendos menſes. Vnde à Stratiote millefolia non eſſe diuerſum omnibus perſpicuũ fit.

DE SARRA-

STRATIOTES
MILLEFOLIA.

Garben.

SCD Lyon 1

SOLIDAGO
SARRACENICA.

Heydnisch Wundkraut.

SCD Lyon 1

A

CAP. CCLXXVIII.

NOMINA.

VVM nobis non conſtet quo nomine ueteribus nominata ſit herba hęc, placuit uſitatã ac tritam noſtri temporis herbariſs appellationẽ uſurpare, donec ueriorem comperire contingat. Non tamen latet à nonnullis corrupta uoce Cartafilaginẽ, uel magis deprauata Filaginem nominari, cum dicendum eſſet Ceratophylacẽ, quia nimirum partem oculorũ ceratoida, hoc eſt, corneam, defendat, ſalutiq; percuſſam ac læſam reſtituat. Cur uerò hoc nomine non appellandã cenſeam, facit in primis quod deſcriptio Ceratophylacis illi non conueniat. Dein quod pictura eiuſdẽ in manuſcripto herbario illi herbę quam Fortem uocant, prorſus non reſpondeat. Herbam itaq; Fortem, uel ut alĳ habent Sortis, nominamus eam quæ Germanis heydniſch Wundkraut uocatã, quod fortè à Sarracenis reperta putetur. Hinc, ni fallor, à quibuſdã Conſolida Sarracenica dicitur. Fortis uerò à uehementi odore.

Herba Fortis nõ eſt Cartafilago, ſeu ut rectius dicam, Ceratophylax.

FORMA.

Caulem rubeſcentẽ, duũm triũmue cubitorum ac cauum habet, è quo prodeunt folia oblonga, in extremitatibus ſerræ modo inciſa, Saliciq; ſimilia. Flores luteos in pappos euaneſcentes. Radicẽ multifidam, foriſq; rubentem.

LOCVS.

Naſcitur in ſyluis & in montibus altis. Copioſe autem in monte poſt arcem Tubingenſem, quem germanico nomine die öden burg uocant, prouenit.

TEMPVS.

Auguſto menſe floret.

B

TEMPERAMENTVM.

Guſtu adſtringit, modiceq; amara eſt, atqueadeo ſiccare euidentiſsimũ eſt.

VIRES EX RECENTIORIBVS.

Vulneraria herba eſt, id quod germanica appellatio abundè ſatis monſtrat. Impoſita itaq; uulneribus carnem primum generat, dein ſtatim glutinat. Sicca in puluerem trita recentia uulnera, ſi inſpergatur, celeriter ſanat. Fiſtulis etiam medetur, malignaq; ulcera mundificat, ac confeſtim ſanat.

DE SAXIFRAGA. CAP. CCLXXIX.

NOMINA.

ΣΑΞΙΦΡΑΓΟΝ, ἢ σαξίφαγον, ἢ ἔμπετρον Græcis, Saxifragon & Saxifraga Latinis. Officinis quibuſdam perperàm Capillus Veneris dicitur, ut in Adianto docuimus. Rectius muraria ruta uocaretur. Sunt qui Saluiã uitam hodie nominent. Germanis Maurrauten & Steinrauten appellat. Saxifragon, quod calculos è corpore pellat frangatq;. Empetron uerò, quoniam in ſaxis proueniat. Officinę hodie alias præter hanc latinorũ Saxifragas oſtendunt, de quibus ſuo dicemus loco.

officinarũ error

Saxifragon cur dictum.

Empetron.

FORMA.

Surculoſus frutex ſaxis hærens, iuncis tenuibus, Epithymi non diſsimilibus, nigris, breuibus, foliĳs Trichomanis, maioribus, interius leuibus, auerſa uerò parte annexa puncta habentibus, ſine flore, ſine ſemine, radice nigra, ſuperuacua.

LOCVS.

In ſaxis & aſperis locis prouenit. Ideo eius magna copia inuenitur apud uetuſta ædificia, in lapidum cõmiſſuris.

TEMPVS.

SCD Lyon 1

SAXIFRAGA Maurrauten.

TEMPVS.

A Vere & æstate inuenitur, potissimum autem Iunio mense.

TEMPERAMENTVM.

Satis ex facultatibus eius gustuq́, in quo manifesta quædam adstrictio apparet, colligitur hanc herbam calidam & siccam esse.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

In uino cocta & pota, febricitantibus opitulatur, stranguriæ & singultui medetur. Lapides uesicæ frangit, & urinam mouet.

EX PAVLO.

Saxifraga urinam ciet, & calculos conterit.

DE SILIQVASTRO. CAP. CCLXXX.

NOMINA.

SILIQVASTRVM conuenientissimo nomine à Plinio lib. xx. cap. xvij. dicta est herba hæc, à siliquis nimirū magnis & oblongis quas producit. Eadem etiam ab eodem Piperitis, quod semen eius gustatum piperis saporem & acrimoniā præ se ferat, nominatur. Alia tamen est ab ea quam uulgò Piperitim appellant, ut suprà etiam monuimus. Sunt qui piper Hispanum, alij piper Indianum, nonnulli etiam piper ex Chalechut uocant. Auicenna uidetur appellare Zinziber caninum. Germanicè dici potest Chalechutischer oder Indianischer Pfeffer.

Siliquastrum.
Piperitis.
Piper Indianum.
Zingiber caninum.

GENERA.

Maius & minus est Siliquastrū. Maius siliquas producit maiores, & colore subB nigras, aut fuscas. Minus contrà minores profert, & colore puniceas. Nos tamen utrunq́ genus una pictura complexi sumus, utq́ hiantes duæ pingerentur siliquæ curauimus, non sanè quod sponte sua sic rumpantur, sed ut quale intus esset semen cerneretur. Præter hæc, genera alia sunt bina, quorum unum longissimas & colorepuniceas, alterum uerò latiores multoq́ breuiores producit siliquas. Damus itaq́ quatuor Siliquastri distincta genera, ut ex pictura manifestissimè deprehendi. Horum primum discriminis gratia maius, alterum minus, tertium longum, quartum latum appellauimus Siliquastrum.

FORMA.

Herba est caule rubro & longo, crebris geniculis, foliis Lauri, floribus candidis, semine in siliquis oblongis & magnis albo, uel potius flaueścente, tenui, gustu Piperis acerrimo. Radice unica, subalba, capillamentis fibrata. Ex qua nimirum deliniatione satis constat herbam cuius picturam damus esse Plinij Siliquastrum seu Piperitim. Caule siquidem, ut ex Castore collegit Plinius, rubro & longo, densis etiam geniculis, unde folia Lauri foliis similia erumpunt, semine albo, tenui admodum, gustu piperis. Quibus omnibus etiā Siliquastri & Piperitidis nomenclaturæ, quæ huic optimè quadrant, accedunt.

LOCVS.

In Germania iam in fictilibus ac testaceis satum passim ferè prouenit. Perpaucis antè annis Germanis incognitum fuit.

TEMPVS.

Æstate quidem floret, atque mox decidente flore siliquæ primum herbacei, dein punicei aut fusci coloris subnascuntur, plenæ semine.

TEMPERAMENTVM.

Valenter excalfacit atque deficcat, id quod seminis immensa acrimonia, & foliorum amaritudo euidentissimè monstrat: ut certè non temerè pleriq́ hoc semine loco ueri

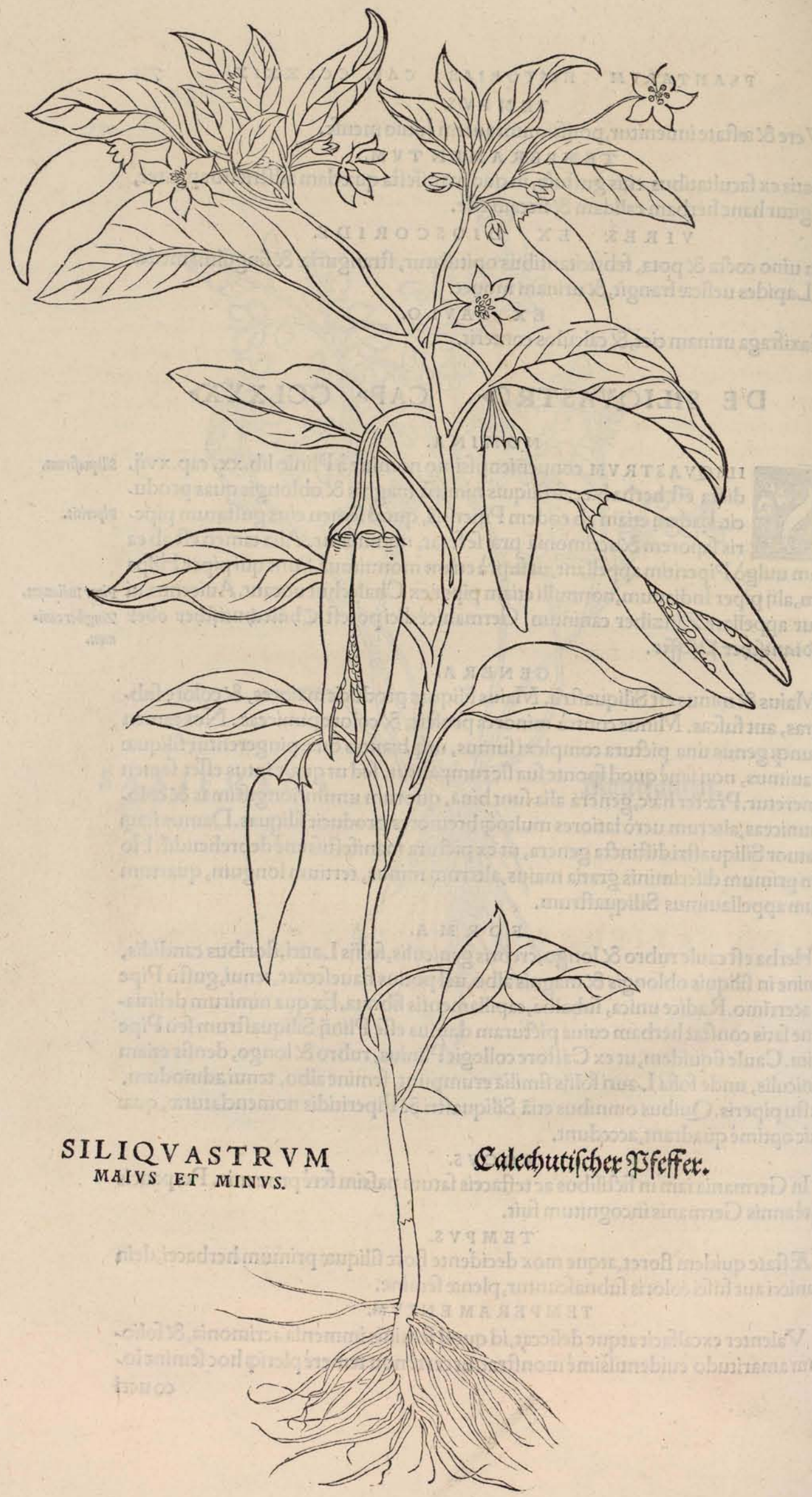

SILIQVASTRVM
MAIVS ET MINVS.

Calechutischer Pfeffer.

SCD Lyon 1

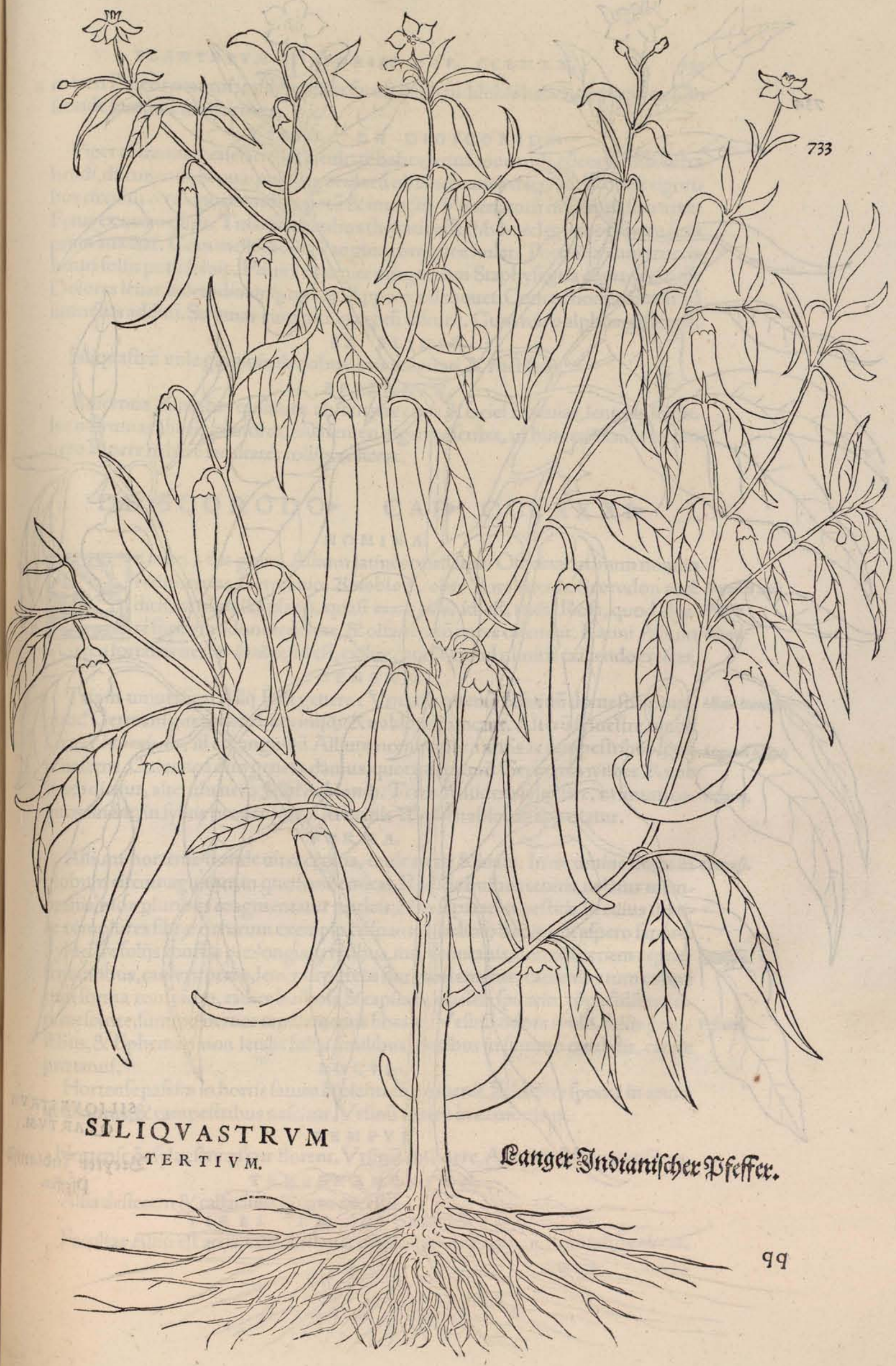

SILIQVASTRVM
TERTIVM.

Langer Indianiſcher Pfeffer.

SCD Lyon 1

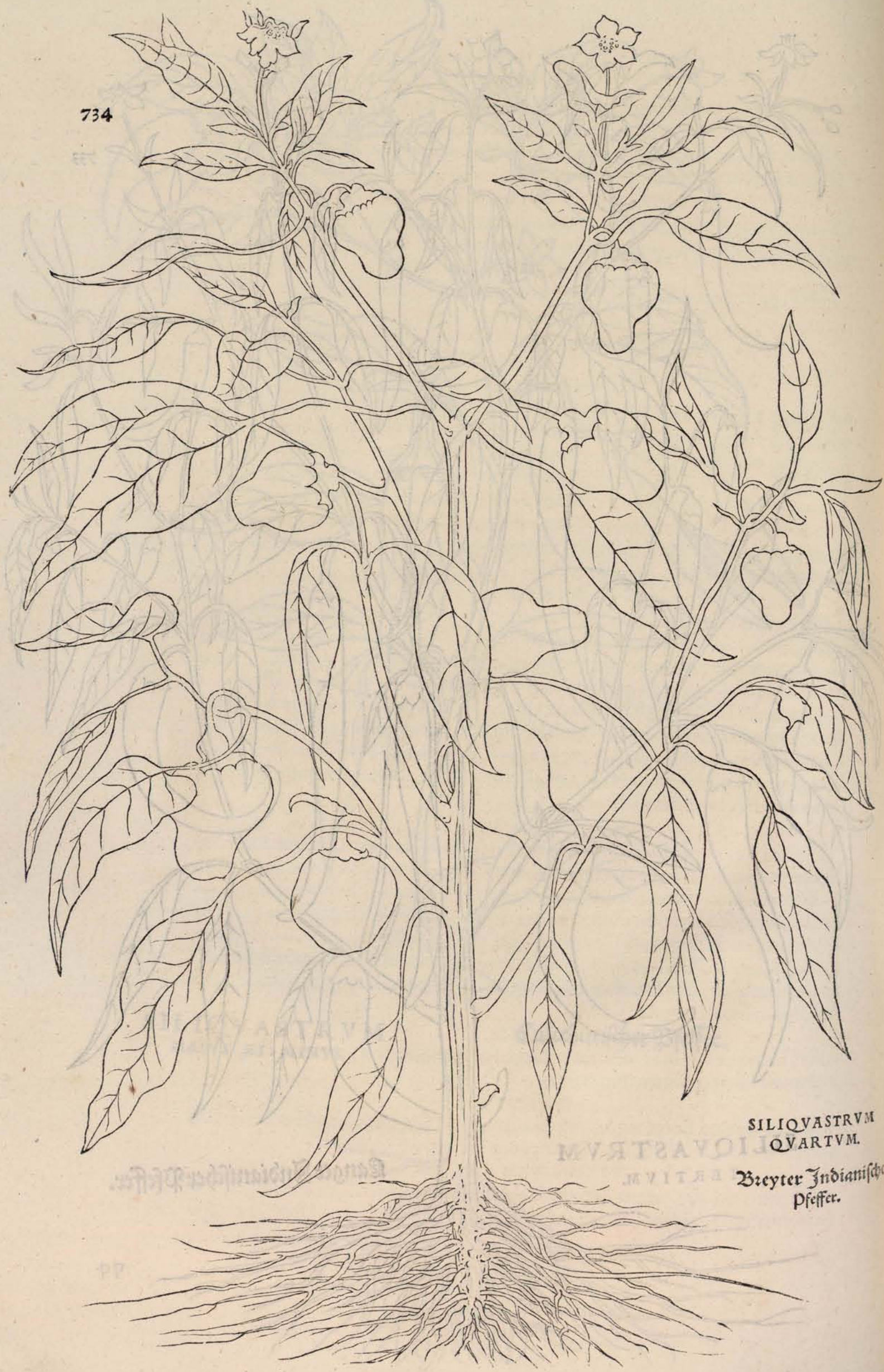

SILIQVASTRVM
QVARTVM.

Breyter Indianischer
Pfeffer.

SCD Lyon 1

A co ueri Piperis utantur: eaſdem enim facultates hauddubiè habet, quas etiã ex Dioſcoride ſumptas ſubijciemus.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Piper cõmuniter calefaciendi facultatẽ habet, urinã mouendi, cõcoquendi, extrahendi, diſcutiendi, & quæ pupillas oculorũ obtenebrant exterendi. Prodeſt rigoribus circuitu certo inuadentibus potũ & inunctũ. Venenatorũ morſibus ſuccurrit. Fętus ex utero ducit. Tuſsi & omnibus thoracis affectib. in eclegmate & potu ſumptum auxiliat. Cum melle inunctũ angina correptos iuuat. Tormina cum teneris Lauri folijs potũ ſoluit. Pituitã ex capite purgat cum Staphyſagria cõmanducatũ. Dolores leuat, ualetudinemq; tuetur. Appetentiã mouet. Concoctionẽ adiuuat ad intinctus additũ. Strumas cum pice exceptũ diſcutit. Cum nitro alphos abſtergit.

EX PLINIO.

Siliquaſtrũ utile gingiuis, dentibus, oris ſuauitati, & ructibus.

APPENDIX.

Auicenna Zinziber caninum abſtergere cutis & faciei maculas, lentesq; tradit. Item ſtrumas aliosq; tumores, eius ſemen digerere ſcribit, ut hinc etiã eaſdem cum uero Pipere habere facultates colligere liceat.

DE SCORODO. CAP. CCLXXXI.

NOMINA.

B

ΚΟΡΟΔΟΝ græcè, Allium latinè appellatur. Officinæ latinum nomen retinuerunt. Germanicè Knobloch/oder Knoblouch. Scorodon autẽ dicit, ut nõnullis placet, quaſi σκαιὸν ῥόδον, id eſt, rudis Roſa, quod aſperè ſupra modum redoleat, & olfacientiũ nares offendat. Latini Allium à Græco fortaſsis uerbo ἅλλεσθαι, id eſt, exilire, uocãt, quod nimirũ exiliendo creſcat. *Scorodon unde dictum.* *Allium.*

GENERA.

Tria in uniuerſum Allij ſunt genera. Vnum hortenſe & ſatiuũ domeſticúmue, quod Germani garten oder heymiſch Knobloch uocant. Alterũ ſylueſtre, quod Græci ὀφιοσκόροδον, id eſt, anguinũ Allium nominant, in aruis ac campeſtribus ſponte naſcens. Cuius nos duo genera damus, quorum primũ Germanis wilder Knobloch dicitur, alterum uerò Feldknoblouch. Tertium itidem ſylueſtre, urſinum cognominant, in ſyluis proueniens, Germanis Waldknoblouch appellatur. *Allium hortenſe.* *Anguinũ Allium* *Vrſinum.*

FORMA.

Allium hortenſe fronde uiret cępitia, caule tereti & inani. In cacumine flores in globum circumaguntur, in quo ſemẽ emicat. Radicis bulbus tenuis, uelatur membranis, mox pluribus coagmentatur nucleis, & ijs ſeparatim ueſtitis, in cuius uertice complures fibræ cirrorum exemplo criſpantur, tedioſo habitu, & aſpero ſapore. Sylueſtre folijs conſtat prælongis, teretibus, intus concauis, iunceã ſpeciem repræſentantibus, caule procero, leni, purpureos flores oſtentante, cacumine tum colore tum forma conſpicuo, radice bulboſa & capitata, nucleis ſpicatim cõpactilibus intumeſcente, ſummo uertice capillamentis fibrato. Vrſinũ odore molli, folijs grandibus, & Ephemeri non letalis folijs ſimilibus, floribus in ſummo candidis, capite prætenui. *Hortenſe.* *Sylueſtre.* *Vrſinum.*

LOCVS.

Hortenſe paſsim in hortis ſatum & plantatũ prouenit. Sylueſtre ſponte in aruis, ut diximus, & campeſtribus naſcitur. Vrſinũ autem in nemoribus.

TEMPVS.

Hortenſe & ſylueſtre æſtate florent. Vrſinũ autẽ uere, Aprili & Maio menſibus.

TEMPERAMENTVM.

Allia deſiccant & calfaciunt quarto exceſſu.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Facultas Allio eſt acris, calfacit, flatus excernit, aluum turbat, ſtomachũ exiccat.

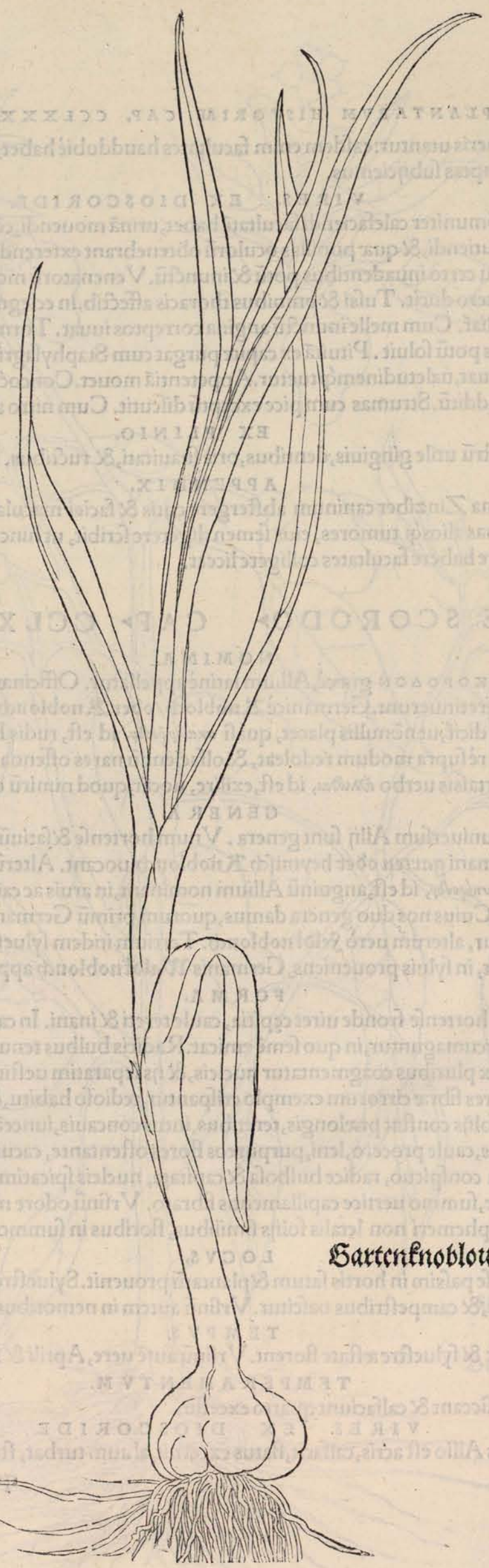

ALLIVM
HORTENSE.

Gartenknoblouch.

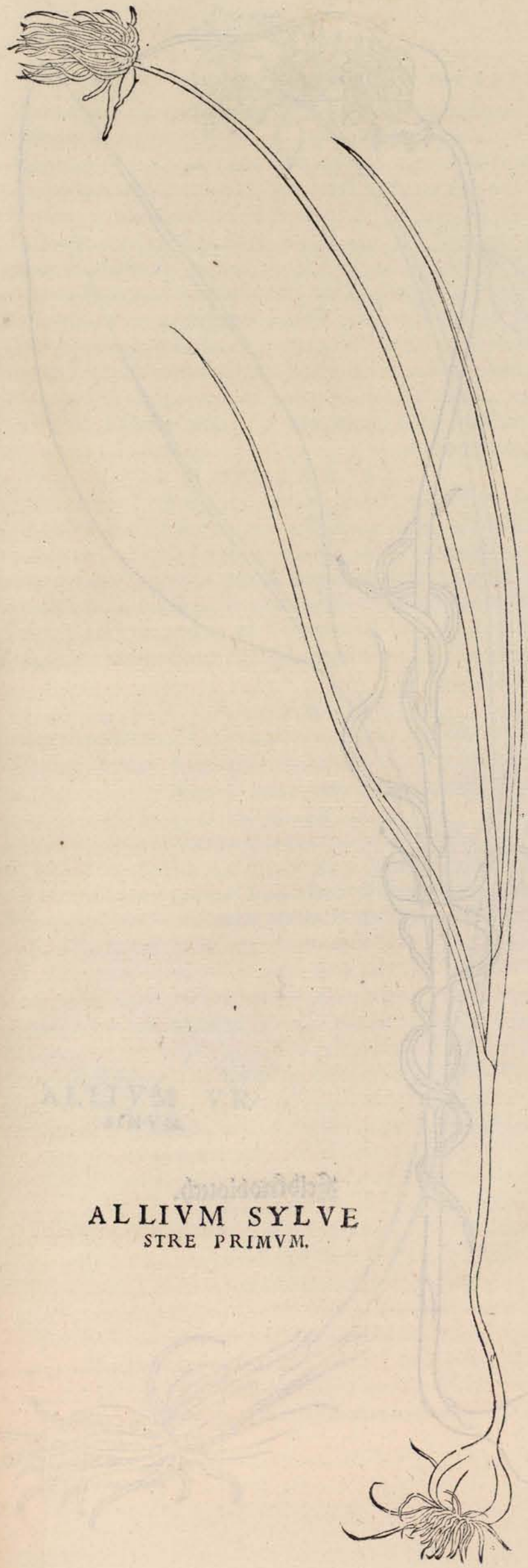

ALLIVM SYLVE
STRE PRIMVM.

Wilder Knoblouch.

SCD Lyon 1

ALLIVM SYLVE
STRE ALTERVM.

Feldknoblouch.

SCD Lyon 1

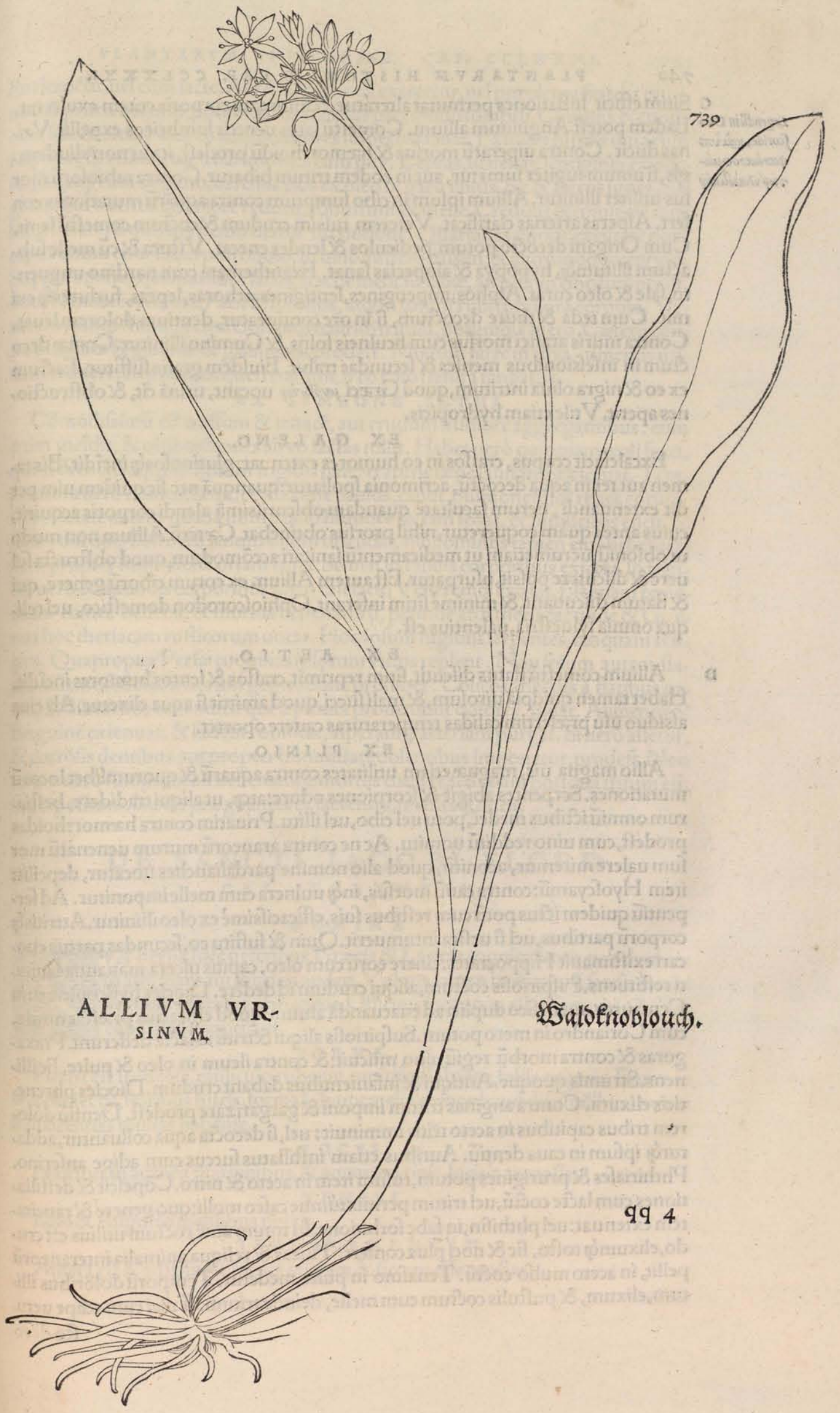

ALLIVM VRSINVM.

Waldknoblouch.

SCD Lyon 1

C Sitim efficit. Inflationes permutat alterátue, & ſummam corporis cutem exulcerat. Eadem poteſt Anguinum allium. Comeſtũ latos uentris lumbricos expellit. Vrinas ducit. Contra uiperarũ morſus & hæmorrhoidũ prodeſt, ita ut non aliud magis, ſi uinum iugiter ſumatur, aut in eodem tritum bibatur. Contra rabioſorũ morſus utiliter illinitur. Allium ipſum in cibo ſumptum contra aquarũ mutationes confert. Aſperas arterias clarificat. Veterem tuſsim crudum & coctum comeſtũ lenit. Cum Origani decocto potum, pediculos & lendes enecat. Vſtum & cũ melle ſubactum illitumq́, hypopya & alopecias ſanat. Exanthemata cum nardino unguento, ſale & oleo curat. Alphos, impetigines, lentigines, achoras, lepras, furfuresq́ eximit. Cum teda & thure decoctum, ſi in ore contineatur, dentium dolorem leuat. Contra muris aranei morſus cum ficulneis foliis, & Cumino illinitur. Comæ decoctum in inſeſsionibus menſes & ſecundas trahit. Eiuſdem gratia ſuffitur. Factum ex eo & nigra oliua intritum, quod Græci μυῤῥωτὸν uocant, urinã cit, & obſtructiones aperit. Vtile etiam hydropicis.

Legendũ in Dioſcoride, καὶ ἐπὶ φανέιας σωμάτων ἐλκωδικόν

EX GALENO.

Excalefacit corpus, craſſos in eo humores extenuat, glutinoſosq́ incîdit. Bis tamen aut ter in aqua decoctũ, acrimonia ſpoliatur: quanquã nec ſic quidem uim perdit extenuandi, uerum facultatẽ quandam obſcuriſsimã alendi corporis acquirit, cuius antea quàm coqueretur, nihil prorſus obtinebat. Cæterũ Allium non modo ut obſoniũ, uerumetiam ut medicamentũ ſanitati accõmodum, quod obſtructa ſoluere & diſcutere poſsit, uſurpatur. Eſt autem Allium ex eorum ciborũ genere, qui & flatum diſcutiant, & minimè ſitim inferant. Ophioſcorodon domeſtico, uel reliqua omnia ſylueſtria, ualentius eſt.

EX AETIO.

D Allium comeſtũ flatus diſcutit, ſitim reprimit, craſſos & lentos humores incîdit. Habet tamen quidpiã uiroſum, & mali ſucci, quod amittit ſi aqua elixetur. Ab eius aſsiduo uſu præſertim calidas temperaturas cauere oportet.

EX PLINIO.

Allio magna uis, magnæ etiam utilitates contra aquarũ & quorumlibet locorũ mutationes. Serpentes abigit & ſcorpiones odore: atq́, ut aliqui tradidere, beſtiarum omniũ ictibus medet, potu uel cibo, uel illitu. Priuatim contra hæmorrhoidas prodeſt, cum uino redditũ uomitu. Ac ne contra araneorũ murum uenenatũ morſum ualere miremur, aconitũ, quod alio nomine pardalianches uocatur, depellit: item Hyoſcyamũ: contra canũ morſus, inq́ uulnera cum melle imponitur. Ad ſerpentiũ quidem ictus potũ cum reſtibus ſuis, efficaciſsimè ex oleo illinitur. Attritisq́ corporũ partibus, uel ſi ueſica intumuerit. Quin & ſuffitu eo, ſecundas partus euocari exiſtimauit Hippocrates: cinere eorũ cum oleo, capitis ulcera manantia ſanitati reſtituens. Suſpirioſis coctum, aliqui crudum id dedêre. Diocles hydropicis cum Centaurea, aut in fico duplici ad euacuandã aluum: quod efficacius præſtat uiride, cum Coriandro in mero potum. Suſpirioſis aliqui & tritũ in lacte dederunt. Praxagoras & contra morbũ regiũ uino miſcuit: & contra ileum in oleo & pulte, ſic illinens. Strumis quoque. Antiqui & inſanientibus dabant crudum. Diocles phreneticis elixum. Contra anginas tritum imponi & gargarizare prodeſt. Dentiũ dolorem tribus capitibus in aceto tritis imminuit: uel, ſi decocta aqua colluantur, addaturq́ ipſum in caua dentiũ. Auribus etiam inſtillatus ſuccus cum adipe anſerino. Phthiriaſes & prurigines potum, tuſum item in aceto & nitro. Cõpeſcit & deſtillationes cum lacte coctũ, uel tritum permixtúmue caſeo molli: quo genere & raucitatem extenuat: uel phthiſin, in fabę ſorbitione. In totum autẽ coctum utilius eſt crudo, elixumq́ toſto, ſic & uoci plus confert. Tineas & reliqua animalia interaneorũ pellit, in aceto mulſo coctũ. Tenaſmo in pulte medetur. Temporũ doloribus illitum, elixum, & puſtulis coctum cum melle, deinde tritum. Tuſsi cum adipe uetuſto deco-

A sto decoctū, uel cum lacte. Aut si sanguis etiã excreetur, uel purulenta sint. Et pituitæ sub pruna coctum, potum, & cum mellis pari modo sumptū. Cõuulsis & ruptis cum sale & oleo. Nam cū adipe tumores suspectos sanat. Extrahit fistulis uitia cum sulphure & resina, etiam harundines cum pice. Lepras, lichenas, lentigines exulcerat, sanatq; cum origano, uel cinis eius ex oleo & garo illitus. Sic & sacros ignes. Sugillata aut liuentia ad colorẽ reducit, cõbustum ex melle. Credunt & comitialẽ morbum sanare, si quis in eo cibo utatur aut potione. Quartanas quoq; excutere pptū caput unum cum Laserpitij obolo. In uino austero tussim, & alio modo acceptum. Suppurationes quantaslibet sanat, fractæ incoctū fabæ, atq; ita in cibo sumptum, donec sanitatẽ restituat. Facit & somnos, atq; in totum rubicundiora corpora. Venerem quoq; stimulat cum Coriandro uiridi tritum, potumq; è mero. Cæterū contra pituitam & gallinæ & gallinaceis prodest. Mixtum farre in cibo, iumentis urinam reddere, atq; non torqueri tradunt, si eo trito natura tangatur.

EX SYMEONE SETHI.

Cõmodissimū est crassum & tenacẽ, aut crudum humorẽ aggregantibus: eum enim incîdit, & obstructiones ab eo factas tollit. Habet uerò quippiam mali succi, quod decoctū aqua abijcit. In frigidis temperaturis sæpe sanitatẽ præseruat. Temperatura uerò calidos, lædit, & maximè oculos, caput, pulmonem, & renes eorum. Proprietate autem quadã sitim à salso humore factam sedat, & lumbricos eijcit, & flatus discutit. Etsi uerò sanum uisum offendat, nihilominus tamen eius hebetudinem propter humiditatẽ ortam sanat. Semen in calidis corporibus exiccat. In frigidis uerò & humidis corporibus idem calefacit, Veneremq; excitat. Est etiam remedium contra uenena, & morsus uenenatorū, perinde atq; theriaca: unde & Galenus hoc theriacam rusticorum uocat. Hoc ipsum fugiunt serpentes, tanquam Ru-
B tam. Quapropter Persæ coquinas ipsorum Allijs replent. Non solum autem flatus discutit, sed etiam horum generationẽ prohibet. Colicos affectus à flatibus ortos, & diuturnos coxendicū qui à pituita proueniunt dolores, iuuat. Alimentū & sanguinẽ extenuat, & faciem rubificat, asperamq; arteriam purgat. Si uerò assetur, & corrosis dentibus aut propter humiditatẽ dolentibus imponatur, prodest. Non solum uerò fumptum ad uenenatorū morsus confert, sed etiam postquã tritum est, superpositum. Lædit prægnantes & lactentes, mensesq; ducit.

DE SANCTI IACOBI FLORE▸

CAP. CCLXXXII.

NOMINA.

NVM herba hæc ueteribus Græcis & Latinis cognita fuerit, nondum certò affirmare aut inficiari audeo. Vulgus tamen herbariorū sancti Iacobi florem aut herbam nominat. Officinis incognita est. Germani S. Jacobs blům appellant.

FORMA.

Herba est fruticosa, cauliculo rubente, multifariã striato, folijs exiguis, Erucæ in star consectis, floribus luteis, forma Chamęmeli floribus haud dissimilibus, radice adnascentias multas habente.

LOCVS.

Nascitur in agrorū marginibus, & aquarum ripis, locisq; arenosis.

TEMPVS.

Iulio & Augusto mensibus floret.

TEMPERAMENTVM.

Amara est & adstringit, ideoq; calidam & siccam esse constat.

VIRES.

S. IACOBI
HERBA.

S. Jacobs blům.

SCD Lyon 1

VIRES.

A Recentiorũ medicorum experientia cognitũ eſt, herbam hanc uulneribus mirificè mederi, & ad interanea prodeſſe. Fiſtulas quoque ijdem curare, & ne ultrà ſerpant prohibere, impoſitam tradunt. Quæ ſanè omnes facultates pulchrè eius temperamento reſpondere uidentur.

DE SELINO HORTENSI.

CAP. CCLXXXIII.

NOMINA.

SELINON σέλινον Græcis, Apium hortenſe aut ſatiuum Latinis uocatur. Officinæ latinum retinuerunt nomen. Germanis Epffich/oder Eppich nominatur. Selinon autem Græci uocant, quaſi ἕλος σβυόμενον, hoc eſt, paludibus impulſum: paludoſis enim gaudet, & in ijs enatum lætius exurgit. *Apium hortenſe*

Selinon quare dictum.

FORMA.

Apium hortenſe ſæpe cubitalem æquat altitudinẽ: caule rotundo, tenuiter ſtriato, multisq; ramulis brachiato: foliijs tripartitò diſſectis, & leniter criſpis, in extremitatibus laciniatis: floſculis candidis, & quibus minores haud temerè reperias: ſemine exiguo: radice ſingulari, longa, capillata. Hæc itaq; herba, cuius picturã damus, eſt uerum Apium, quod illi omnes reſpondeant notæ, adeò ut temerè nonnulli putent eſſe uulgare noſtrum Petroſelinum.

LOCVS.

In hortis ſatum prouenit: amat autem loca potiſsimũ aquoſa. Hinc eſt quõd ſua
B ſponte nõ procul à Canſtadio Ducatus Vuirtenbergenſis oppido in paludoſis proueniat.

TEMPVS.

Iunio & Iulio menſibus floret ac ſemine prægnans eſt.

TEMPERAMENTVM.

Calidum eſt in ſecundo ordine, & ſiccum in medio tertij.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Ad oculorũ inflammationes cum pane aut tenui polenta illitũ prodeſt. Æſtum ſtomachi mulcet. Mammas grumis induratas diſſijcit. Crudũ aut coctum comeſtũ urinã mouet. Decoctum eius radicumq; potum, letiferis medicamẽtis aduerſatur, uomitũ ciens. Aluum cohibet. Semen efficacius urinam cit. Succurrit & ferarũ morſibus, & ijs qui lithargyrũ hauſerunt. Inflationes diſcutit. Miſcetur etiam utiliter medicamentis dolorem leuantibus, theriacis, & tuſsi medentibus.

EX GALENO.

Apium uſqueadeo calidũ eſt, ũt & urinas & menſes cieat. Flatus quoq; diſcutit, & magis ſemen quàm herba ipſa. Ori, ſtomachoq; gratiſsimum.

EX PLINIO.

Rami Apij largis portionibus per iura innatant, & in cõdimentis peculiarẽ gratiã habent. Oculis illitũ cum melle, ita ut ſubinde foueant feruenti ſucco decocti, alijsq; membrorũ. Epiphoris per ſe tritum, aut cum pane, aut polenta impoſitũ, mirè auxiliatur. Piſces quoq; ſi ægrotent in piſcinis, apio uiridi recreantur. Verũ apud eruditos non aliud erutum terra in maiore ſententiarũ autoritate eſt. Ad cibos non eſt admittendũ, imò omnino nefas: nam id defunctorũ epulis feralibus dicatũ exiſtimant. Ipſius quoq; uiſus claritati inimicũ. Eos qui ederint ſterileſcere mares fœminasq; tradunt. In puerperijs uerò ab eo cibo comitiales qui ubera hauriunt. Innocentiorẽ tamen eſſe marem. Eaq; cauſa eſt, ne inter nefaſtos frutices damneť. Mammarum duritiã impoſitis foliijs emollit. Suauiores aquas potui incoctũ præſtat. Succo maximè radicis cum uino lumborũ dolores mitigat. Eodem iure inſtillato grauitatem

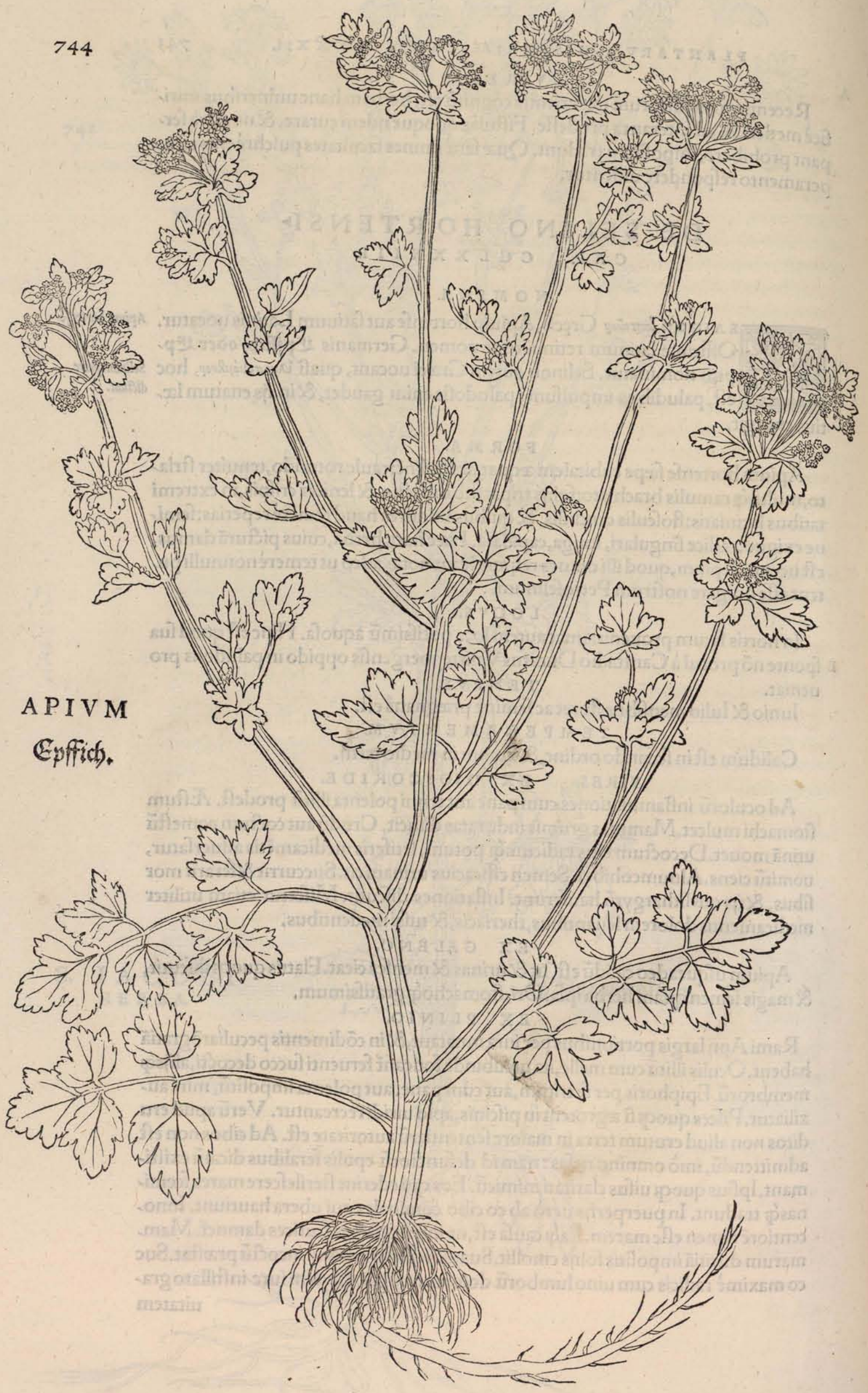

APIVM
Epffich.

SCD Lyon 1

A uitatem aurium. Semine urinã ciet, menstrua ac secundos partus. Et si foueantur semine decocto sugillata reddit colori, cum oui albo illitum. Aut ex aqua coctum potumq; renibus medetur. In frigida tritum oris ulceribus. Semen cum uino, uel radix cum ueteri uino uesicæ calculos frangit. Semen datur ex tribus cyathis ex uino albo.

EX SYMEONE SETHI.

Vrinam cit, obstructiones tollit, non inflat, magis uerò flatus discutit, & menses ducit. Difficulter autem concoquitur, atq; ob eam causam oportet ipsum in medio ciborũ sumi. Paululum quid uentrem sistit. Proprietate uerò quadam comitiales lædit, & oportet hos omnino abstinere. Sæpe enim quidam qui ferè ex hoc morbo conualuere, parati autem eum incidere, ex eius usu iterum comitiales facti sunt. Offendit etiam testes. Semen autem quàm folia ualidius & efficacius, & eo radix. Prodest ad singultus à crassis excrementis profectos. Abstergit renes & uesicã. Obstructiones in uenis & arterijs factas aperit. Semen præsumptũ, ebrietatem arcet. Confert etiam ad bonum *corporis odorem, multiq; crebriore huius usu grauem *corporis odorem abegerunt. Mulieres ad rem ueneream promptiores facit. Si in huius decocto calculosi desidant, calculos, ut ferunt, eijcit, & difficultatẽ urinæ sanat, & renes curat. Lactantes mulieres oportet ab eius usu abstinere: minuit enim lac.

*al. oris
*oris

S. BARBARAE HERBA.

CAP. CCLXXXIIII.

NOMINA.

B NEQVE huius herbæ aliud nomen, quàm quo uulgò appellatur, afferre potuimus. Superstitione enim quadam ducti prioris temporis herbarij, diuæ Barbaræ herbam nominarunt. Nec nos aliud nomen utcunque inuestigantes ex herbarię rei peritis extorquere potuimus. Germanis S. Barbara kraut uocatur.

S Barbaræ herba cur dicta.

FORMA.

Caulem habet rotundũ, solidum, striatum, folia Erucæ modo laciniata, flores luteos, siliquas teretes, semine refertos, radicem ex obliquo prodeuntẽ, & oblongam.

LOCVS.

Passim in campestribus nascitur.

TEMPVS.

Maio & Iunio mensibus floret, ac subinde in siliquis semen profert.

TEMPERAMENTVM.

Gustanti primum subacris esse, dein parum etiam adstringere uidetur, ut calidã & siccam esse nemo dubitare debeat.

VIRES.

Vulnerariam herbam esse & temperamentũ eius & experientia docet. His uerò potissimũ ulceribus medetur quæ impura sunt, & in quibus caro supercrescens fuerit: nam quia ualenter siccat, ideo sordes extergere, & carnes minuere potest.

S. BARBARAE
HERBA.

G. Barbara kraut.

SCD Lyon 1

SAXIFRAGA MAIOR SEV ALBA.

Hoher Steinbrech.

C

DE SAXIFRAGA MAIORE.

CAP. CCLXXXV.

NOMINA.

ANueteribus Græcis & Latinis herba hæc cognita fuerit, nondum mihi conſtare ingenuè fateor. Vulgus herbariorũ & officinę Saxifragã maiorem, & albam, quod ſcilicet mirificam in cõminuendis frangendisq; calculis uim, ac flores albos habeat, hodie uocant. Germani hohen Steinbrech/uel weiſſen Steinbrech appellant.

FORMA.

Caulem habet lanuginoſum, ſubrubicundũ, folia exigua, rotunda, in extremitatibus inciſa, flores candidos, radicem exilem, cui granula Coriandri ſeminis quantitatem referentia adhærent, partim alba, partim rubea, quibus officinæ pro ſemine eius utuntur.

LOCVS.

In pratis & montibus, potiſsimum ſiccis, prouenit.

TEMPVS.

Maio menſe floret, dein ſtatim euaneſcit.

TEMPERAMENTVM.

Quum flores, folia & radix guſtanti amara ſint, calidam & ſiccam in ordine tertio eſſe ueriſimile exiſtit.

VIRES.

Vrinã mouet, calculos frangit & conterit. Stranguriæ itaque confert: abſtergit enim expurgatq;, & quæ in uenis eſt craſsitiem, ſicut omnia alia quæ amara ſunt, incîdit. Menſes quoque cit, craſſaq; ac glutinoſa ex thorace educit.

D

DE SAXIFRAGA LVTEA.

CAP. CCLXXXVI.

NOMINA.

Saxifraga cur dicta.

NOMEN hoc in præſentia fingere adlubuit, cum ſcilicet aliud quo herbam hanc appellaremus non occurreret, ut hac ratione à priori diſcerni poſſet. Saxifragã autem uocare placuit, quod nimirũ calculos frangat. Ad quod ſanè nomẽ alludentes Germani Steinklee nominant, quod idem ualet, ac ſi Trifolium frangens lapidem dicerent. Alio nomine gulden oder geelen klee/&, quod ſententiam noſtram confirmat, Steinbrechen/à cõminuendo lapide appellant. Luteã uerò diximus à luteis floribus, uolentes eam ab alba diſcriminare Saxifraga. Cõmodiſsimè itaq; germanicè geeler Steinbrech uocabitur. Perperàm ea officinæ nõnullæ pro Meliloto uſurpant, ut ſuo etiam loco indicauimus.

officinarum error.

FORMA.

Caulem cubiti ferè altitudine obtinet, folia fœnogræco ſimilia, in quouis pedículo tria: floribus piſi, multò tamen minoribus, luteis, odoratis, deorſum nutantibus, ſemine per ramulos diffuſo rotundo, radice ſubcandida.

LOCVS.

Paſsim in aruis & ſegetibus prouenit.

TEMPVS.

Floret tota æſtate, potiſsimũ autem Iulio menſe, in quo ſemen etiam producit.

TEMPERAMENTVM.

Calidam & ſiccam eſſe guſtus abundè docet: amara enim & ſubacris exiſtit.

VIRES.

Abſtergit, expurgat, & quę in uenis eſt craſsitiẽ incîdit, atqueadeo obſtructiones iecinoris

SAXIFRAGA
LVTEA.

Grosser Steinklee.

SCD Lyon 1

C iecinoris & lienis tollit. Vrinã mouet, menſes cit, lapidem frangit, & quæ in thorace ſunt glutinoſa extenuat & educit. Rectè itaq; recentiores in obſtructionibus renum & ueſicæ, earundemq; partiũ calculis hac herba utendum eſſe docent. Succus etiam eius herbæ ac florum eiuſdem ad caliginẽ oculorum inſtillatus confert.

DE SISARO. CAP. CCLXXXVII.

NOMINA.

Siſer. ΣΙΣΑΡΟΝ Græcis, Siſer Latinis, uulgo Paſtinaca, quod ei congener ſit, appellatur. Sunt qui extritis priorib. literis diminutrice forma Serullũ, aut Seruillam, aut Cheruillã, pro Siſerculo nominent. Germani ad corruptam hanc appellationẽ reſpicientes, Gerlin & Geirlin uocant.

Serullum pro Siſerculum.

GENERA.

Duo ſunt Siſari, Plinio lib. xx. cap. v. autore, genera. Vnum ſatiuũ, quod iterum duûm eſt generum: unum enim magnum dicitur, Germanis groß zam Moren. Alterũ uerò minus, quod ijdem priuatim Geirlin/weiß Morelen/klein zam Moren/uel Morchelen nominant. Alterum erraticum, quod wild Moren appellant.

Baucias. Officinis nonnullis Baucias dicitur.

FORMA.

Siſaron ſatiuum. Siſaron ſatiuũ caulem habet anguloſum, folia oblonga, & in extremitatibus inciſa, flores magnũ luteos, minus uerò candidos, ſemen latum & foliaceũ, radices intus candidas, iucundi guſtus, eſuiq; gratiſsimas. Erraticũ caule eſt bicubitali, foliis

Erraticum. Pimpinellæ, ſed maioribus, flore luteo & umbella Anethi, ſemine lato & rotundo, ut ſatiuum, radice tenui ac longa.

D

LOCVS.

Copioſe in Germania noſtra prouenit: gaudet enim frigidis locis. Satiuum quidem in hortis, erraticũ uerò paſsim in incultis, uberius autem in apricis pratis.

TEMPVS.

Vtrunq; æſtate floret, atque ſubinde ſemen producit.

TEMPERAMENTVM.

Siſaron Paulus in tertio ordine, Galenus autem rectius in ſecundo calidum eſſe ſtatuit. Satiuum autem ſiccum quidem ſimul in primo ordine, quandoquidẽ Venerem ſtimulat: erraticum uerò, quoniam adiectam habet amaritudinẽ quandã cum leuicula adſtrictione, ſiccius exiſtit.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Suauis ori elixa Siſari radix, ſtomacho utilis, urinã cit, & appetentiã excitat.

EX GALENO.

Siſari radix cocta, ſtomacho grata eſt, & urinam mouet.

EX PAVLO.

Siſari radix cocta, ſtomacho utilis eſt, & urinæ ciendæ. Semen tenue eſt & diſcuſſorium, ualidumq;: idcirco ijs quos ſingultus & tormina male habent, cum uino exhibetur.

EX PLINIO.

Siſer erraticum ſatiuo ſimile eſt & effectu. Stomachũ excitat, faſtidium diſcutit. Ex aceto laſerpitiato ſumptum, aut ex pipere & mulſo, uel ex garo, urinam ciet, ut Opion credit, & Venerem. In eadem ſententia eſt Diocles. Præterea cordi conuenire conualeſcentiũ, aut poſt multas uomitiones perquam utile. Heraclides contra argentum uiuum dedit, & Veneri ſubinde offenſanti, ægriſq; ſe recolligentibus. Satiui priuatim ſuccus cum lacte caprino potus, ſiſtit aluum.

DE SYCE.

SCD Lyon 1

SISARVM SATIVVM
MAGNVM.

Groß zam Morren.

SCD Lyon 1

SISER
SATIVVM.

Gerlein.

SISER SYL-
VESTRE.

Wild Moren.

C

NOMINA.

Ficus. ΥΚΗ ἥμερος Græcis, Ficus ſatiua Latinis & officinis, Germanis Feigenbaum dicitur.

FORMA.

Ficus ſatiua arbor eſt non magnopere procera, quanquã ampliſsimæ quædam inueniantur, uel pyris ęmula magnitudine, caudice breui, cortice leui, medulla carnoſa, folio perquam magno umbroſoq́, profundè admodũ laciniato, ſine flore, pomo quod ſupra folij̃ pediculũ naſcitur, tubinato, molli, intus granoſo, ſucco cum matureſcit lacteo, poſtea melleo: radicibus multis, obliquis ac longis.

LOCVS.

Iam in pleriſq́ Germaniæ noſtræ hortis plantatur, at in pauciſsimis fructus maturos producit. Calidiora & aprica loca amat: arbor enim omniũ ferè tenerrima & delicatiſsima, gelicidia & glacies horret.

TEMPVS.

Germinat ſub Arcturum poſt uer, aut paulò ante ſolſtitium.

TEMPERAMENTVM.

Ficus arbor calidæ temperaturæ eſt, tenuiumq́ partiũ, ceu indicant tum liquor eius, tum foliorum ſuccus. Valenter enim eorum uterq́ calidus eſt. Ficus quoque recentes & aridæ primo ordine completo calefaciunt, aut ſecundo incipiente: deſiccant uerò in medio primi.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Fici maturę, teneræ recentésue ſtomacho noxiæ. Aluum ſoluunt, ſed facilè ab eis contracta fluxio ſiſtitur. Exanthemata & ſudores prouocant. Sitim ſedant, calorẽ
D reſtinguunt. Siccæ nutriunt, calefaciunt, ſitim magis afferunt, bonam faciunt aluum. Fluxionibus tamen ſtomachi & uentris inutiles: arteriæ uerò, ueſicæ & renibus utiles. Amicæ etiam iſs quos longa ualetudo decolorauit, aſthmaticis, comitiali morbo laborantibus & hydropicis. Decoctæ cum Hyſſopo & potæ, quæ in thorace ſunt purgant. Veteri tuſsi, & diuturnis pulmonis affectibus proſunt. Aluum molliunt, tuſæ cum nitro & croco manducatæ. Decoctũ earum arteriæ & tonſillarum inflammationibus gargarizatu confert. Cum hordeacea farina cataplaſmati miſcetur, & in muliebria fomenta cum fœnogræco, aut ptiſana. Cum Ruta decoctæ, in torminibus infunduntur. Coctæ, tritæ illitæq́, duritias diſcutiunt, parotidas ac furunculos emolliunt. Panos maturant, maximè iride, nitro, aut calce addita. Crudæ cum antedictis tuſæ, eadem efficiunt. Cum malicorio, pterygia purgant. Cum atramento ſutorio difficiles curatu & maleficas tibiarum fluxiones ſanant. Quin cum uino decoctę, addito abſinthio & hordeacea farina, hydropicis illitæ auxiliantur. Crematæ & cerato cõmixtæ, perniones ſanant. Crudæ & tritæ ſinapi humido exceptæ, ac auribus impoſitæ, ſonitus & prurigines curant. Succus tam ſylueſtris quàm ſatiuę Fici, coaguli modo lac coagulat, concretumq́ ut acetum diſſoluit. Exulcerat corpora, ac uenarum ora aperit. Soluit aluum. Vterum laxat, cum Amygdala trita potus. Menſtrua ciet cum luteo oui appoſitus, aut tyrrhenica cera. Podagricorũ cataplaſmatis cum farina fœnigræci & aceto utilis. Lepras, lichenas, diſcolorem à ſole cutem, alphos, ſcabies, achoras, cum polenta expurgat. Inſtillatum plagæ percuſsis à ſcorpionibus, uenenatorũ ictibus, & rabioſi canis morſibus auxiliatur. Dentium doloribus lana exceptus prodeſt, & cauis eorum inditus. Myrmeciam tollit cum adipe circunlita in ambitu carne.

EX GALENO.

Fici arboris liquor, & ſuccus foliorũ eius non mordicat tantũ, aut abſterget uehementer, ſed & ulcerat, & ora uaſorũ reſerat, & myrmecias eĳcit. Verum & purgare poteſt.

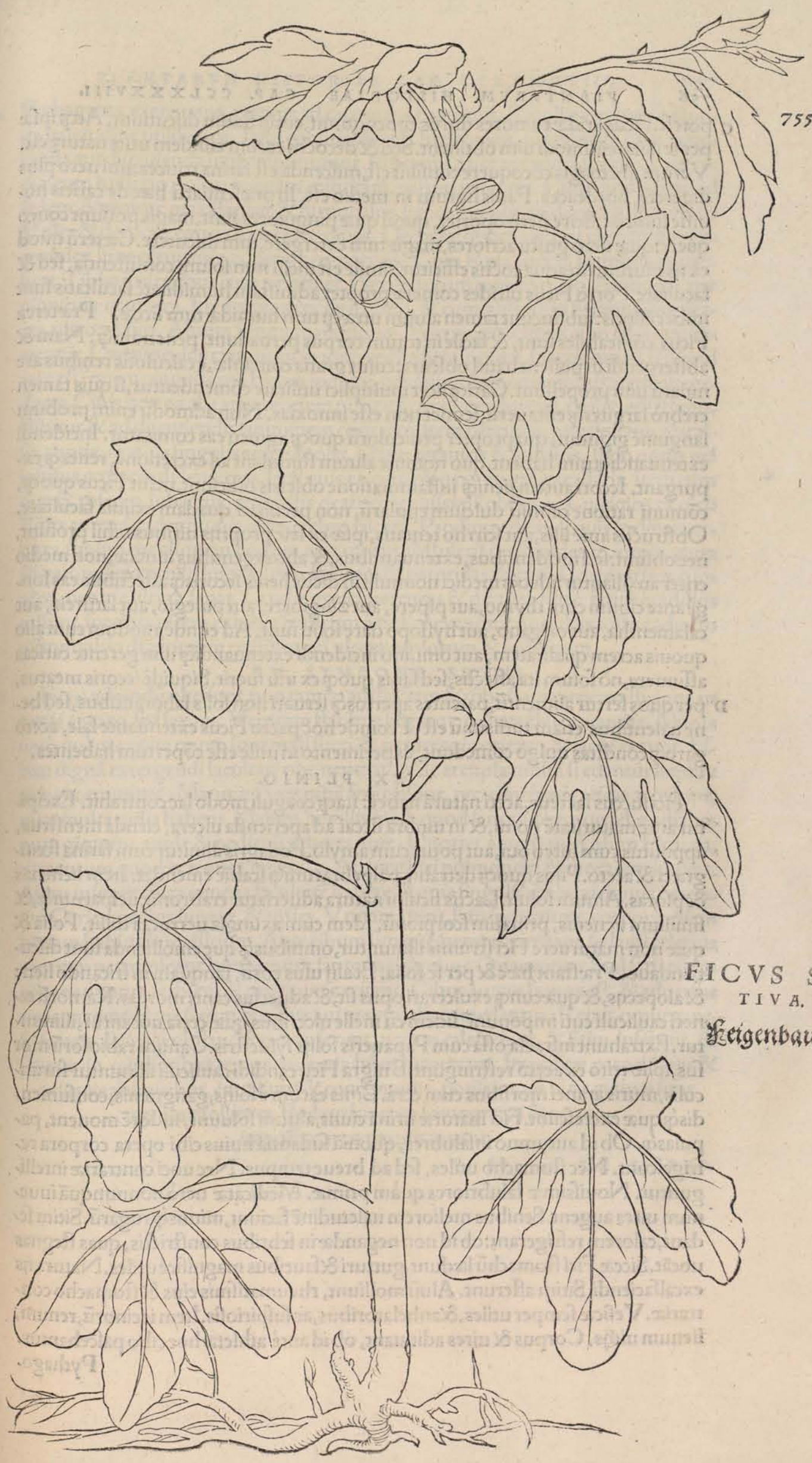

FICVS SATIVA.

Feigenbaum.

SCD Lyon 1

C poteſt. Ficus aridæ tumores duros concoquunt, eoſq; ſtatim diſcutiunt. Atq; ipſæ per ſe illitæ eiuſmodi uim obtinent. Sed & decoctū earum eiuſdem utiq; naturę eſt. Verum ubi magis cōcoquere conſiliū eſt, miſcenda eſt farina triticea: ubi uerò plus digerere, hordeacea. Panis horum in medio eſt. In præſentiarū hæc de caricis nouiſſe ſufficiat. Scire uerò oportet, quod quæ pinguiores ſunt, magis poſſunt concoquere: quæ uerò guſtu acriores, magis tum extergere, tum diſcutere. Cæterū quod ex ijs plurimū in aqua coctis efficitur, ſimile eſt melli non ſolum conſiſtentia, ſed & facultate. Porrò Ficus uirides comeſæ propter admiſtam humiditatē facultatis ſunt imbecillioris: ſubducunt tamen aluum utræq; tum humidæ tum ſiccæ. Præterea Ficus cōmeabiles ſunt, & facilè in totum corpus peruadunt, penetrantq;. Nam & abſtergendi ui pollent haud obſcura: cuius gratia cōmanſæ, è calculoſis renibus arenularū uim propellunt. Caricę licet multiplici utilitate cōmendentur, ſi quis tamen crebrò largiterq; eſitauerit, ſentiet non eſſe innoxias. Non admodū enim probum ſanguinē gignunt, quapropter pediculorū quoq; agmen eas comitatur. Incidendi extenuandiq; uim habent, quo nomine aluum ſtimulant ad excretionē, renesq; expurgant. Iecori autem lieniq; inflammatione obſeſsis officiunt, uelut Ficus quoq;, cōmuni ratione omniū dulcium epularū, non peculiari quadam eximia facultate. Obſtructis autē illis, aut ſcirrho tentatis, ipſæ ex ſeſe proprijs uiribus nihil proſunt, nec obſunt: ſed incidentibus, extenuantibus, & abſtergentibus iunctæ, non medio criter auxiliantur: ideoq; medici nonnulli in dictis lienis iecorisq; affectibus eas longè ante cibum cum thymo, aut pipere, aut zingibere, aut pulegio, aut ſatureia, aut calamentha, aut origano, aut hyſſopo dare ſoliti ſunt. Ad eundē modum cum alio quouis acrem qualitatem, aut omnino incidendi extenuandiq; uim gerente caricas aſſumere, nō ſolum ita affectis, ſed ſanis quoq; ex uſu fuerit. Siquidē iecoris meatus,
D per quos fertur alimentū, patentes apertosq; ſeruari non ſolis laborantibus, ſed bene ualentibus etiam tutiſsimū eſt. Proinde hoc pacto Ficus extenuante ſale, aceto garoq; condîtas uulgò comedunt, experimento id utile eſſe cōpertum habentes.

EX PLINIO.

Fici ſuccus lacteus, aceti naturā habet: itaq; coaguli modo lac contrahit. Excipitur ante maturitatē pomi, & in umbra ſiccat ad aperienda ulcera, cienda menſtrua, appoſitus cum luteo ouí, aut potus cum amylo. Podagris illinitur cum farina fœnigræci & aceto. Pilos quoq; detrahit, palpebrarumq; ſcabiē emendat. Item lichenas & pſoras. Aluum ſoluit. Lactis ficulni natura aduerſatur crabronū, ueſparumq;, & ſimilium uenenis, priuatim ſcorpionū. Idem cum axungia uerrucas tollit. Folia & quæ non maturuere Fici ſtrumis illinuntur, omnibusq; quę emollienda ſunt diſcutiendáue. Præſtant hæc & per ſe folia. Et alij uſus eorū, tanquam in fricando liene & alopecijs, & quæcunq; exulcerari opus ſit, & aduerſus canis morſus. Ramorū teneri cauliculi cuti imponunt. Iidem cū melle ulceribus quæ ceria uocantur, illinuntur. Extrahunt infracta oſſa cum Papaueris folijs ſylueſtris. Canum rabioſorū morſus, folio trito ex aceto reſtringunt. E nigra Ficu candidi cauliculi illinuntur furunculis, muris aranei morſibus cum cera. Cinis earum è folijs, gangrænis, conſumendisq; quæ excreſcunt. Fici maturæ urinā ciunt, aluum ſoluunt, ſudorē mouent, papulasq;. Ob id autumno inſalubres, quoniā ſudantia huius cibi opera corpora refrigeſcunt. Nec ſtomacho utiles, ſed ad breue tempus. Nec uoci contrariæ intelliguntur. Nouiſsimæ ſalubriores quàm primæ. Medicatæ uerò nonnunquā iuuenum uires augent. Senibus meliorem ualetudinē faciunt, minusq; rugarū. Sitim ſedant, calorem refrigerant: ob id non negandæ in febribus conſtrictis, quas ſtegnas uocāt. Siccæ Fici ſtomachū lædunt, gutturi & faucibus magnificè utiles. Naturā ijs excalfaciendi. Sitim afferunt. Aluū molliunt, rheumatiſmis eius & ſtomacho contrariæ. Veſicæ ſemper utiles, & anhelatoribus, ac ſuſpirioſis. Item iecinorū, renum, lienum uitijs. Corpus & uires adiuuant, ob id antè athletæ hoc cibo paſcebantur.

Pythago-

A Pythagoras exercitator, primus ad carnes eos transtulit. Recolligentibus se à longa ualetudine utilissimæ. Item comitialibus & hydropicis, omnibusq; quæ maturanda aut discutienda sunt, imponuntur. Efficacius calce aut nitro admixto. At coctæ cum hyssopo pectus purgant, pituitam, tussim ueterem. Cum uino autem ad sedem, & tumorẽ maxillarum, & furunculos, panos, parotidas, decoctæ illinuntur. Vtiles & decocto earum fouere fœminas. Decoctæ quoq; eædem cum fœnogræco utiles sunt pleuriticis & peripneumonicis. Cum Ruta coctæ, torminibus prosunt. Tibiarũ ulceribus cum æris flore. Pterygijs cum punico mâlo. Ambustis, pernionibus cum cera. Hydropicis coctæ in uino, & cum absinthio & farina hordeacea, nitro addito. Aluum sistunt manducatæ. Scorpionũ ictibus cum sale tritæ illinuntur. Carbunculos extrahunt in uino coctæ & impositæ. Carcinomati, si sine ulcere est, quampinguissimã Ficum imponi, penè singulare remediũ est: item phagedænę. Cinis non ex alia arbore aciem purgat acrior; conglutinat, replet, adstringit. Bibitur & ad discutiendũ sanguinem concretũ. Item percussis, præcipitatis, cõuulsis, ruptis, cyathis singulis aquæ & olei. Datur tetanicis & spasticis. Item potus uel infusus cœliacis, dysentericis. Et si quis eo cum oleo perungat, excalfacit. Item cum cera & rosaceo subactus, ambustis cicatricẽ tenuissimã obducit. Luscioſos ex oleo illitus emendat, dentiumq; uitia, crebro fricatu. Produnt etiam, si quis inclinata arbore, supino ore aliquem nodum eius morsu abstulerit nullo uidente, atq; in aluta illigatum licio è collo suspenderit, strumas & parotidas discuti. Cortex tritus cum oleo, uentris ulcera sanat. Crudæ grossi uerrucas & thymos nitro farinaq; additis tollunt, spodijq; uicem exhibet fruticum à radice exeuntiũ cinis. Bis tostus adiecto pſimmythio digeritur in pastillos, ad ulcera oculorum & scabritiam.

EX SYMEONE SETHI.

B Ficus admodũ nutriunt, non tamen adstrictam & robustam carnem efficiunt, ut panis ac caro, sed laxam. Ventrem flatibus implent, nisi probè coquantur. Minus uerò quàm cætera opora sunt mali succi, & uentrem proritant, & facilè exeunt. Effatu dignã extergendi facultatẽ obtinent: proinde arenosa multa si edantur nephreticis excernũntur. Maturæ Ficus nihil ferè obsunt, proximeq; ad caricas accedunt, quæ multa utilia habent. Malum hoc illis inest, quod sanguinem non admodũ bonum gignunt, unde & pediculi procreantur. Oportet autem post usum Ficuum, alimentum quod extenuet, ingerere. Ad hæc Fici pulmonem & thoracem iuuant. Aiunt insuper cõtra uenena facultatẽ habere, si quis singulis diebus ieiunus ijs utatur. Caricæ pectus iuuant, & tusses. Vrinam ciunt, satisq; nutriunt, corporis etiam bonam habitudinẽ efficiunt. Ante cibum sumptę, uentrem irritant, sed nisi celerius uentrem pertranseant, non bonum sanguinẽ gignunt. Quapropter si ad satietatem usque eduntur, scabiem & pruritum excitant. Cibus autem bonus est, & aduersus uenena remedium, si cum nucibus aut amygdalis comedantur. Renes expurgant, & iecoris, lienisq; obstructiones auferunt, uerum calefaciunt, & sitim inferunt, & flauam in calidioribus temperamentis bilem procreant. Impositæ parotidibus & reliquis abscessibus, emolliunt & concoquunt, potissimum in ijs quibus sunt carnes molliores. Podagricis cum fœnogræco & aceto impositæ, non parum iuuant.

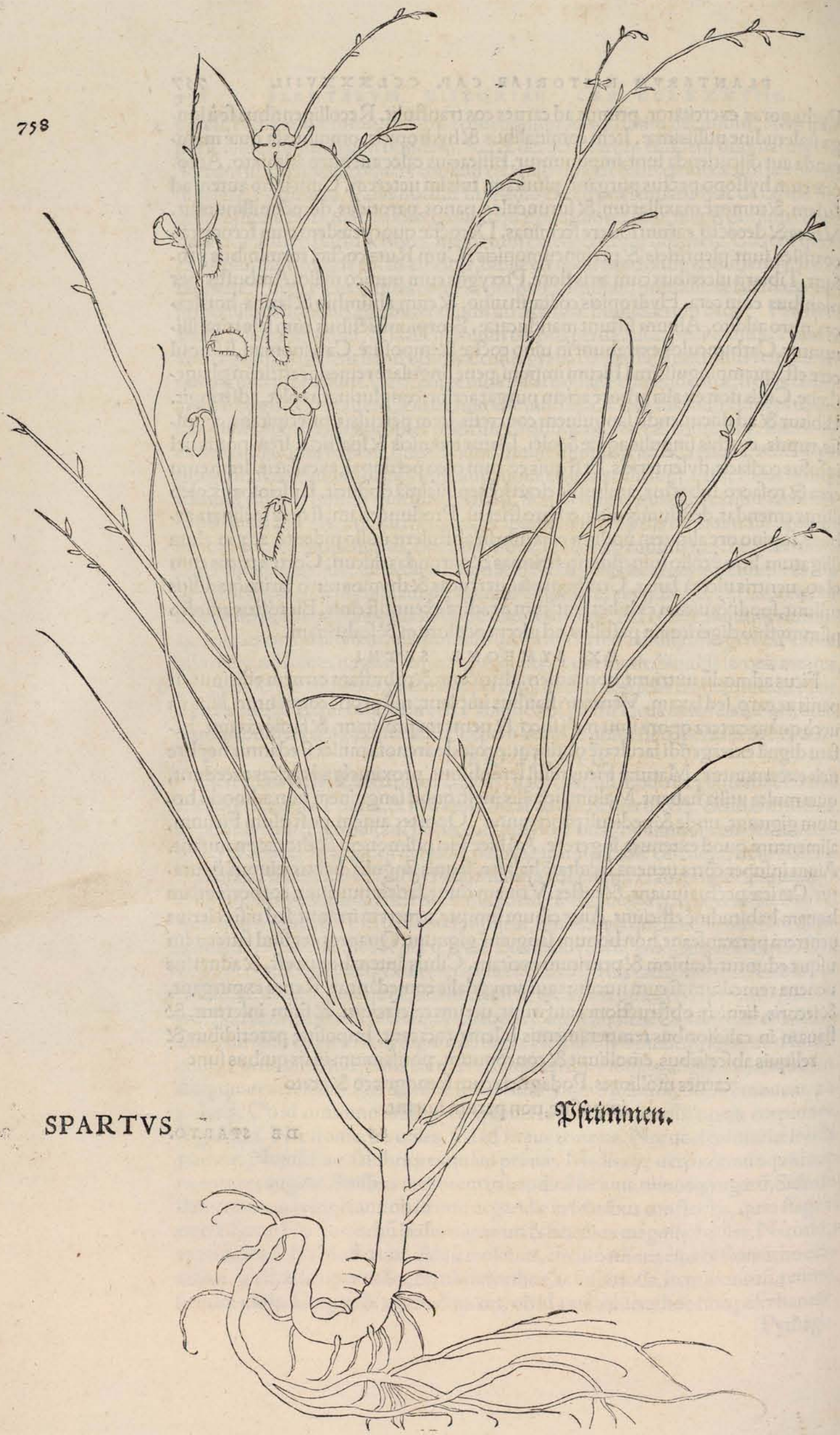

SPARTVS Pfrimmen.

SCD Lyon 1

DE SPARTO. CAP. CCLXXXIX.

A

NOMINA.

ΣΠΑΡΤΟΝ, Σπάρτιον Græcis, Spartum Romanis uocatur. Officinis incognitum. Germanis Pfrimmen appellari poteſt. Sparton uerò dixerunt, quod funiculi ac uinculi uſum in alligandis uitibus præbeat. *Spartum unde dictum.*

FORMA.

Frutex eſt uirgas longas proferens, ſine foliis, ualidas, difficulter fragiles, quibus uites ligant. Siliquas phaſelorum modo fert, & in iſs ſemina lentis formam habentia. Florem luteum, ueluti Leucoion.

LOCVS.

Aridum ſolum amat, eſtq; ueluti terræ iuncus.

TEMPVS.

Floret circa Idus Iunias, ac ſubinde ſiliquas producit.

TEMPERAMENTVM.

Calidum & ſiccum eſſe, & guſtus & uires indicant.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Sparti ſemen & flores in aqua mulſa pota quinq; obolorũ pondere, per ſuperna cum intenſione ueluti Elleborus citra periculũ purgat. Semen per inferna purgat. Quinetiam maceratis in aqua uirgis eius, deinceps uerò tuſis & expreſsis, ſi ſuccus cyathi unius menſura ieiunis bibatur, iſchiadicis & angina laborantibus auxiliatur. Quidam etiam muria, aut marina macerantes, iſchiadicis clyſterem infundunt. Strigmenta autem cruenta elicit.

EX GALENO.

Sparti, quo & uites apud nos alligant, tum ſemen, tum uirgarum ſuccus, non inſtrenuè trahentis eſt facultatis.

B

EX PAVLO.

Sparti, quo uites ligant, & ſemen & flos cum mulſa pondere quinque obolorum pota, per ſuperiora purgant ueratri modo ſine periculo. Semen per inferiora quoque purgat. Virgæ ipſius ad coxendicum dolores proficiunt.

EX SYMEONE SETHI.

Sparti, quo uites ligantur, ſemen & flores cum aqua mulſa ſi bibantur pondo obolorum quinque, per ſuperna purgant, ut Elleborus albus, ſine periculo. Semen autem per inferna purgat. Virgæ uerò iſchiadicis proſunt.

DE SMYRNIO. CAP. CCXC.

NOMINA.

ΣΜΥΡΝΙΟΝ Græcis, Smyrnion Latinis, officinis Leuiſticũ, Germanis Liebſtöckel dicitur. Smyrnion dictũ, quod huic idem ſit odor qui Myrrhæ. Errant qui Leuiſticum hodie nominatã herbam, eam eſſe putant quæ Dioſcoridi Ligufticum appellatur. Neq; enim caulem geniculatum, neque etiam folia Meliloto ſimilia profert. Tolerabilior eſt ſententia eorum qui arbitrantur ſecundam eſſe Dauci ſpeciem. *Smyrnion cur dictum.* *Leuiſticum non eſt Ligufticum.*

FORMA.

Caulem habet Apio ſimilẽ, adnaſcentias obtinentẽ multas. Folia latiora Apio, ad terram confracta, ſubpinguia, robuſta, cum acrimonia odorata, medicataq;, & colore ſublutea. Vmbellã ſupra caulem Anetho ſimilem. Semen rotundũ, nigrum, ſapore acre. Radicẽ acrem, odoratã, teneram, ſuccoſam, fauces mordentẽ, foris nigram, intus pallidam, aut ſubalbidã. Cæterũ ſi quis ſingulas has notas uelit expendere, facilè perpendet Smyrniũ eam eſſe herbam quam hodie Leuiſticũ nominant. Siquidẽ ea ut Apiũ caulem profert concauũ, ac ſtolones multos. Folia quoq; Apij, *Smyrnium eſſe Leuiſticum.*

SMYRNIVM

Liebstöckel.

SCD Lyon 1

A at latiora, ad terram confracta, ſubpinguia, firma, cum quadã acrimonia odorata, odore tamen medicato, colore in luteum languido: muſcariũ in capitibus caulium Anetho ſimile: ſemen rotundũ, nigrum, acri ſapore: radicem odoratã, acrem, guſtu fauces mordentem, ſuccoſam, mollem, foris atram, intus ſubalbidam, aut pallidam. His accedit quod Leuiſticũ forma & odore Apio ualde ſimile eſt, ita ut nonnulli hac ratione moti putauerint eſſe Apĩ ſpeciem quandã: ut congenerẽ eſſe herbam, quemadmodũ teſtatur Galenus, nemini dubiũ eſſe debeat. Vnde iterum liquidò colligi poteſt eſſe Smyrnion, quòd certè ſtatim ab Apio Dioſcorides, tanquã ſimilem congeneremq; herbam, idipſum deſcribat. Conueniunt etiam utrarunque herbarum facultates, ut paulò pòſt monebimus. Item Dioſcorides ſcribit Pæoniam fœminã folia Smyrnĩ habere. Quid uerò foliis Pæoniæ fœminæ, quàm folia Leuiſtici hodie nominati magis ſimile: ut nemo dubitare debeat ſubinde Smyrnion eſſe Leuiſticum.

Leuiſticũ forma et odore Apio ſimile.

LOCVS.

Naſcitur hodie paſsim in hortis. Humida autem loca amat.

TEMPVS.

Floret æſtiuo tempore.

TEMPERAMENTVM.

Calidum & ſiccum in tertio ordine.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Calefaciendi facultatem habent radix, herba & ſemen. Olerũ modo comeduntur folia muria macerata, aluumq; ſiſtunt. Radix ſerpentiũ morſibus pota ſuccurrit. Tuſſes & orthopnœas mitigat. Vrinæ difficultati medetur. Illita recentia œdemata, phlegmonas, & duritias diſcutit. Vulnera ad cicatricem perducit. Feruefacta
B & ſubdita, abortus facit. Semen eius lienis, renum & ueſicæ uitĩs prodeſt. Menſes & ſecundas pellit. Cõmodè datur iſchiadicis cum uino. Inflationes ſtomachi lenit. Sudores & ructus ciet. Potũ peculiariter hydropicis, & febriũ circuitibus prodeſt.

EX GALENO.

Smyrnion eſt eiuſdem generis cum Apio & Petroſelino: fueritq; Apio quidem ualidius, Petroſelino autem imbecillius. Menſes itaque & urinas mouet. Cilices in Amano monte natum Petroſelinũ uocant. Eſt quidem & ipſum Smyrnion, minus uerò Petroſelino & Smyrnio acre eſt. Proinde & ulceribus imponi poteſt, quia uidelicet ſine moleſtia deſiccat. Sed & digerere quæ indurata ſunt, ualet. Reliqua facultas eius Apio & Petroſelino ſimilis eſt. Quocirca & ſemine utimur ad menſes, urinas & aſthmata. Hæc Galenus. Ex ĩjs Galeni uerbis liquidò apparet duplex eſſe Smyrnion, unum quod alio nomine Hippoſelinon, de quo ſuo diximus loco, dicitur: alterum autem quod in Amano naſcitur monte, de quo hic nobis ſermo eſt.

EX PLINIO.

Vrinã & menſes ciunt folia & radix. Aluum ſiſtit ſemen. Radix ſuppurationes recentes, & collectiones diſcutit: item duritias illita. Prodeſt contra phalangia, ac ſerpentes, admixto cachry aut polline, aut apiaſtro in uino pota, ſed particulatim, quoniam uniuerſa uomitiones mouet, qua de cauſa nonnunquã cum ruta datur. Partus adiuuat, & ſecundas pellit. Medetur tuſsi & orthopnœæ radix uel ſemen. Item thoracis, lienis, renum & ueſicæ uitĩs. Radix autem ruptis, conuulſis auxiliatur. Sudores ciet & ructus, ideo inflationem ſtomachi diſcutit. Vulnera ad cicatricem perducit. Datur iſchiadicis in uino cum crethmo. Exprimitur ſuccus radicis, utilis fœminis, thoracis & præcordiorũ deſiderĩjs: calefacit enim, concoquit, & purgat. Semen peculiariter hydropicis datur potu, quibus & ſuccus illinitur. Concoctiones facit. Sapore ſimillima piperi, ideo ad obſonia utuntur cum mulſo, oleo & garo, maximè in elixis carnibus.

C APPENDIX.

Confer cum iam dictis facultatibus eas quas Leuistico recentiores tribuunt, & comperies prorsus easdem esse. Tradunt enim eius semẽ mouere menses & urinas, inflationes tollere, serpentiũ morsibus mederi, calculos confringere, sudores ciere, uulnera conglutinare, lienisq́ obstructiones auferre: adeò ut hinc iterum constet, Leuisticum à Smyrnio non esse, saltem uiribus, diuersum.

DE SILPHIO. CAP. CCXCI.

NOMINA.

ΙΑΦΙΟΝ Græcis, Laser, & Laserpitium Latinis dicitur. Vulgo & officinis corrupta uoce, deflexa tamen quadam à Laserpitio pristini nominis umbra, Osteritiũ uocatur. Primùm siquidẽ, ut dictum est, Laserpitium, dein deprauata nomenclatura, Osteritiũ, postremo Ostritium cœpit appellari. Qui sanè lapsus facilis admodum fuit. Abiecta nanq́ prima litera, Asteritium, & dein a mutato in o, Osteritiũ, ac postremo magis concise Ostritium nominare imperiti cœperũt. Veteribus Germanis hauddubie Laserwurtz dicta est hæc herba, quam quidem uocem, utpote semilatinã, posteri non rectè intelligentes, in Meysterwurtz mutarunt. Qua quidem appellatione adhuc hodie omnes utuntur Germani.

Ostritium cur dictum.

FORMA.

Caulem ferulæ similem habet, folia uerò Apij, aurei coloris, semen latum, foliaceum, radicem quæ corticem nigrum obtinet, à qua liquor etiam modicè rubens, translucidus, myrrhamq́ redolens, ac odoratus destillat. Ex qua quidẽ descriptione luce clarius constat, herbã hanc cuius picturã damus, esse Laserpitiũ, saltem germanicũ. Caulis enim ei fœniculaceus, seu ferulæ, hoc est, geniculatus, folia Apij in auri colorẽ languescentia, semen foliaceũ & latum, nempe quod figura exile foliolũ exprimit: radix crassa & multa, foris nigricans, intus candida, miraq́ flagrans iucunditate, quę si uulneratur, liquor profluit lentus, ac modicè rufus, suauissimumq́ spirans odorem, & linguam sua acrimonia uellicans, ut sanè nulla sit prorsus nota quæ reclamare uideatur. His accedit quod facultates Ostritij nominati à Laserpitij uiribus non discrepant, quemadmodum ex sequentibus patebit.

D

Laserpitium germanicum.

LOCVS.

Nascitur in Syria, Armenia, Media & Aphrica. Quod ex Armenia & Aphrica affertur suauissimum odorem habet, præsertim Cyrenaicum, unde & ὀπὸς, id est, succus Cyrenaicus appellatur. Nec hoc Laserpitium aliud est quàm concretus ille succus, quem officinæ Belzuinum, uel Ben Iuinum uocant. Quod uerò ex Media & Syria affertur, Dioscoride teste, uirosum odorem obtinet, ac putrilaginẽ resipit, ideoq́ uidetur esse id quod hodie officinę passim Asam fœtidam nominant. Quod etiam hinc colligi potest, quod in hodiernum usque diem ex Syria Alexandrina, & hinc Venetias deportatur. Nostrum in montosis locis prouenit, ac in omnibus ferè hortis nunc plantatur.

Succus Cyrenaicus.

Belzuinum est Laserpitium.

Asa fœtida.

TEMPVS.

Iunio mense flores admodum exiguos ac candidos, instar Anisi, profert, atque subinde semen latum.

TEMPERAMENTVM.

Silphij liquor calidissimus est. Verumenimuero & folia, & caulis, & radix sat strenuè excalfaciunt. Nostrum etiam Laserpitiũ in uniuersum calidius atq́ acrius est pipere ipso, adeoq́ calefacit & exiccat in tertio ordine. Radix autem & semen, folia & caulem superant, ut in eo etiam efficacissimus omnium aliarum partium sit liquor, secundo loco folia, postremo caulis.

VIRES.

LASERPITIVM
GERMANICVM.

Weysserwurtz.

SCD Lyon 1

C VIRES. EX DIOSCORIDE.

Laserpitij liquor acris est, inflat. Inunctus cum uino, pipere & aceto, alopecias sanat. Oculorũ aciem exacuit. Incipientes suffusiones cum melle inunctus dissipat. Cauernis dentium in eorundem dolore inditur, aut cum thure in linteo circunponitur, aut colluitur eo os cum Hyssopo, & Ficis coctis in posca. His prodest, quos bestia in rabiẽ efferata momorderit, uulneribus impositum. Valet aduersus omnia animantia quæ uirus eiaculantur, uenenata tela, potus aut inunctus. Scorpionum plagis oleo dilutus circunliniť. Gangrænis † antea scarificatis immittitur. Carbunculisq́ cum ruta, nitro & melle, uel per se. Clauos, callosq́ prius circunscarificatos tollit, cerato, aut aridorũ Ficuum carne præmollitus. Recentes lichenas ex aceto sanat. Excrescentias carnis, polyposq́, si aliquot diebus cũ atramento sutorio aut ęrugine illinatur. Extuberantia cum forfice extrahit. Diuturnis asperæ arterię asperitatibus opitulatur. Vocem subitò exasperatã irraucescentémue, dilutus aqua & absorptus confestim restituit. Vuam cum melle inunctus reprimit. Angina laborantibus ex aqua mulsa utiliter gargarizatur. Coloris bonitatẽ ijs qui eo uescunť auget. In sorbili ouo datus tussi auxiliatur, pleuriticisq́ in sorbitionib. Suffusis felle, & hydropicis cum aridis Ficis utiliter exhibetur. Cum pipere, thure & uino potus, rigores soluit. Neruorum distentione laborantibus, opisthotonicisq́ datur oboli pondere deuorandus. Hærentes gulæ hirudines, gargarizatũ cum aceto deijcit. Ad lac intus in grumos concretũ. Comitialibus ex oxymelite sumptus succurrit. Menses ciet cum pipere & myrrha potus. Cœliacos in acino uuæ sumptus iuuat. Cum lixiuio potus, repentinis conuulsionibus & rupturis prodest. Ad potiones dissoluitur amaris amygdalis, aut ruta, aut calido pane. Foliorũ liquor eadem potest, sed multò minori efficacia. Cum oxymelite manditur ad expediendam asperam arteriam, præsertim amissam uocem. Vtuntur eo cum Lactucis, pro eruca comedentes.

† πρόκατα σχα σθέντων legendum.

D EX GALENO.

Omnes Silphij partes flatulentæ magis sunt essentiæ, ac proinde concoctu difficiles. Foris tamen impositæ corpori, efficaciores, & omnium potissimũ liquor, admodum trahentẽ facultatẽ obtinens. Attamẽ excrescentias imminuendi, & liquandi uim quandam propter iam dictam temperiẽ habent. Liquor Cyrenaicus quidẽ omnes & caliditate & tenuitate exuperat, ac proinde etiam omniũ maximè discutit.

EX PLINIO.

Folia Silphij ad expurgandas uuluas, pellendosq́ emortuos partus, decoquuntur in uino albo odorato, ut bibatur mensura acetabuli à balneis. Radix prodest arterijs exasperatis, & collectionibus sanguinis illinitur. Sed & in cibis concoquitur ægrè. Inflationes facit & ructus. Vrinæ quoque noxia. Sugillatis cum uino & oleo amicissima, & cum cera strumis. Verrucæ sedis crebriore eius suffitu cadunt. Liquor eius per se algores excalfacit. Potum neruorum uitia extenuat. Fœminis datur in uino. Et lanis mollibus admouetur uuluæ ad menses ciendos. Pedum clauos circunscarificatos ferro, mixtus ceræ extrahit. Vrinam ciet ciceris magnitudine dilutus. Andreas spondet, copiosius sumptum nec inflationes facere, & concoctioni plurimum conferre senibus & fœminis. Item hyeme quàm æstate utilius, ueruntamen aquam bibentibus, cauendumq́ ne qua intus sit exulceratio. Ab ægritudine recreationi efficax in cibo. Tempestiuè enim datus, cauterium obtinet: assuetis etiam utilius quàm expertibus. Ad extera corporum, indubitatas confessiones habet. Venena telorum & serpentiũ extinguit potus: ex aqua uulneribus his circunliniť. Scorpionum tantum plagis ex oleo. Vlceribus uerò non maturescentibus, cum farina hordeacea, uel fico sicca. Carbunculis cum ruta, uel cum melle, uel per se uisco superlitũ ut hæreat. Sic & ad canis morsus. Excrescentibus circa sedem, cum tegmine punici mâli ex aceto decoctus. Clauis pedũ, qui uulgò morticini appellanť, nitro mixto, antè subactus. Carnes replet cũ uino & croco, aut pipere, aut

murium

A murium fimo & aceto. Perniones ex uino fouet, & ex oleo coctum imponitur: ſic & callo. Clauis pedum ſuperraſis præcipuè utilitatis. Contra aquas malas, peſtilentes tractus, uel dies. In tuſsi, uua, fellis ueteri ſuffuſione, hydropicis, raucitatibus: confeſtim enim purgat fauces, uocemq; reddit. Podagras, in ſpongia dilutus poſca lenit. Pleuriticis in ſorbitione uinum poturis datur, contractionibus, opiſthotonicis, ciceris magnitudine cera circunlitus. In angina gargarizatur. Anhelatoribus & in tuſsi uetuſta, cum Porro ex aceto datur, atq; ex aceto his qui coagulum lactis ſorbuerint. Præcordiorũ uitijs, ſyntecticis, comitialibus in uino, in aqua mulſa linguæ paralyſi. Coxendicibus & lumborum doloribus cum decocto melle illinitur. Non cenſuerim, quod autores ſuadent, cauernis dentiũ in dolore inditum cera includi, magno experimento hominis qui ſe eadem cauſa præcipitauit ex alto.

APPENDIX.

Laſerpitiũ noſtrum ex traditione recentiorũ unicè uenenis aduerſatur. Item peſtilentiæ populariter graſſantis arcet contagia. Lentitiam pituitoſorũ humorum incîdit ac diſcutit: quapropter tuſsi quam frigus attulit, medeť. Craſſa quæ in thorace coëunt, diſcutit. Coloris corporis bonitatẽ ijs qui eo ueſcuntur, efficit. Concretum in corpore lac & ſanguinem reſoluit. Stomachũ eſu corroborat. Pituitam uentriculi deijcit, & elangueſcentẽ appetentiam inuitat. Menſes & urinam ciet. Rabioſi canis morſu, aut ſerpentis ictu liberat, ſi contrita folia uulneri indantur. Hypochondriorũ uitijs auxiliatur. Item lumborum doloribus. Carbunculos cum polenta tritum & impoſitũ ſanat. Cum uino potum rigores diſcutit. Herba ipſa in uino & aqua cocta uulnera interna glutinat: & in ſumma, omnia quæ Angelica uocata herba, & maiori efficacia, poteſt. Vt hinc etiam conſtet Oſteritium à noſtris nominatum, eaſdem habere quas ueterum Laſerpitium, inefficaciores tamen, facultates.

Laſerpitij germanici facultates.

B Quare cum metus ſit ne Laſerpitiũ adulterinum, aut ſaltem non optimũ ad nos afferatur, præſtat noſtro uti, quod ſcilicet exigua admodũ pecunia comparari poſsit, & uiribus ſatis efficax ſit. Nam eadem quæ Dioſcorides & Plinius Laſerpitio aſsignant, recentiorum teſtimonio præſtare ualet.

DE STACHY▸ CAP▸ CCXCII▸

NOMINA.

ΤΑΧΥΣ Græcis, Stachys Latinis dicitur, officinis ignota. Germanis ſtiechender Andorn nominatur. Stachys uerò dicta, quod uerticillato florum ambitu, & orbibus ſpicarum caules cingentibus coronetur.

Stachys unde dicta.

FORMA.

Frutex eſt Marrubio ſimilis, ſed altior, folia ferens plura, ſed rara, hirſuta, dura, odorata, incana. Virgas ab una radice plures emittit Marrubio candidiores. Ex hac deſcriptione perſpicuum fit omnibus, herbam quam pictam damus, eſſe Stachyn: eſt enim fruticoſa, Marrubijq; ſimilitudinem refert, niſi quod altior eſt: folia quoq; plura, at rara obtinet, item hirſuta, dura, odorata & albicantia. Virgulas denique, etſi pictura idipſum non oſtendat, ab una radice plures emittit, candidiores quàm Marrubium. Quibus omnibus florum purpureorũ uerticillatus accedit ambitus, ac orbes ſpicarum, qui caules circundant.

LOCVS.

Aſperis locis, montibus ac collibus prouenit.

TEMPVS.

Floret Iunio & Iulio menſibus.

TEMPERAMENTVM.

Stachys guſtu acri & amaro eſt, tertijq; ordinis excalfacientiũ. Vnde iterũ liquet hanc herbam eſſe Stachyn, quod guſtata acris & amara uideatur.

VIRES.

SCD Lyon 1

STACHYS Riechender Andorn.

A VIRES. EX DIOSCORIDE.

Vim habet excalfactoriã & acrem. Ideoq; decoctum foliorum eius potum, menſes & ſecundas pellit.

EX GALENO.

Menſes prouocat, abortum facit, & ſecundas eiicit.

EX PLINIO.

Pellit menſtrua.

DE SECALE. CAP. CCXCIII.

NOMINA.

SECALE dicitur Plinio lib. xviij. cap. xvi. & Farrago, Germanis Rocken & Korn nominatur. Magno in errore uerſantur qui hoc frumenti genus Siliginem eſſe exiſtimant. Siquidem ex hac, Plinio lib. xviij. cap. ix. teſte, lautiſsimus fit panis, tener, candidus, & primatum tenens: ex illo cibarius, ater, & pondere pręcipuus, ad arcendam pauperum famem tantum utilis, qui ueteraſcens acorem etiam contrahit. Item Siligo habet ſpicam erectam, Plinio loco iam citato, cap. x. autore, nec rorem continet, quæ rubiginem faciat: hoc uerò procumbentẽ, & ideo quod imbres retineat, rubigini opportunũ. Siligo præterea grano eſt candido, leui, & multipliciter tunicato: hoc contrà nigro, ſtriato, & glumis ferè explicito. Deniq; Siligo ſine ariſta eſt, hoc uerò ariſtis horret. Poſtremũ ex Siligine piſtrinarũ opera fiunt laudatiſsima, ex Secale nullum ferè tentatũ eſt. His itaque rationibus euidentiſsimũ eſſe puto, hoc frumenti genus quod Germani noſtri Rocken uocant, non eſſe Siliginem. *Secale non eſt Siligo.*

B FORMA.

Secale frumenti genus uulgò notiſsimũ, ſtipula eſt culmo triticeo, graciliore & proceriore, geniculis ut plurimũ quatuor, ſpica innocentiorib. ariſtis horrente, non erecta, ſed ſemper propémodum procumbente, grano glumis explicito, & ob id caduco, triſti, nigricante, ſtrigoſo. Plinius cap. xvi. libri xviij. ſcribit, Secale fœcunda, ſed gracili ſtipula eſſe prædituũ, nigritia triſte, ſed pondere præcipuũ. Quæ ſingula ſatis monſtrãt, frumentũ quod Rocken uocant Germani, eſſe ſecalen, & nõ ſiliginẽ.

LOCVS.

Gignitur qualicunque ſolo, ideoq; paſsim in Germania, præſertim Rhetia, & Vindelica ſeritur.

TEMPVS.

Floret Iunio menſe, metitur autem Iulio.

TEMPERAMENTVM.

Magis uidetur excalfacere quàm Triticum, minus tamen refrigerare quàm Hordeum. Magis item exiccare quàm Triticũ, minus tamen quàm Hordeũ aut Zea.

VIRES.

Habet aliquid lentoris & obſtruentis naturæ. Hinc panis ex eo confectus, potiſsimum ſi à furfuribus non ſit probè purgatus, ſtomacho grauis eſſe ſolet. Reliquæ uires ex capitibus de Tritico & Hordeo colligendæ.

DE SIDE-

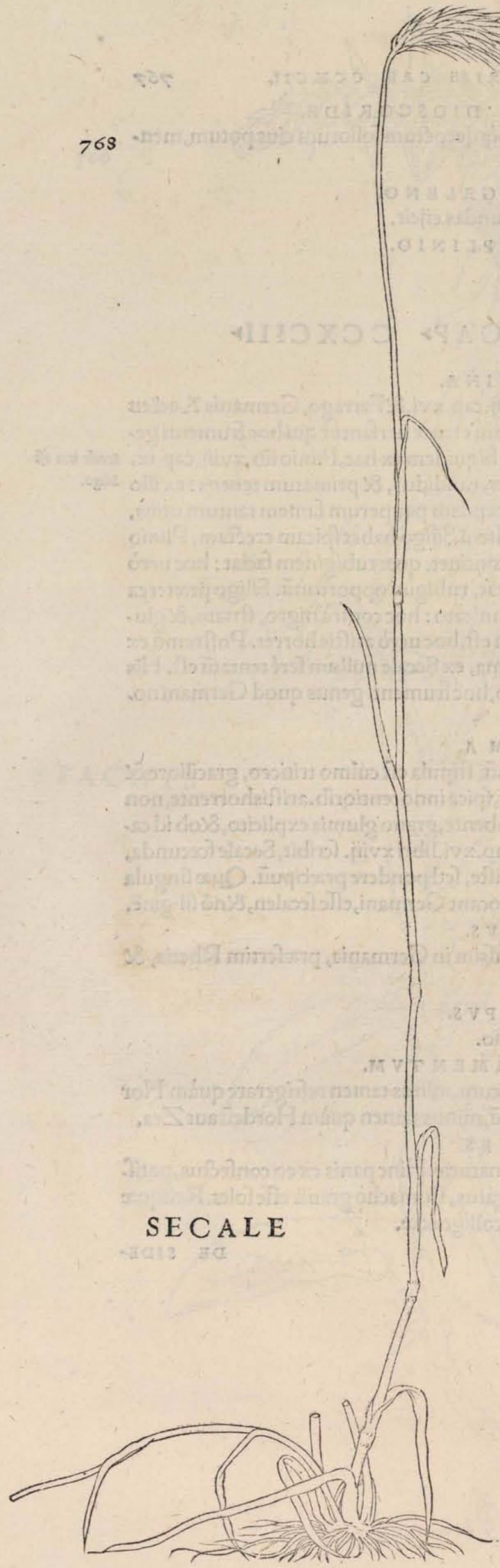

SECALE Rocken.

SIDERITIS
PRIMA.

Blůtkraut.

SCD Lyon 1

DE SIDERITIDE PRIMA.

C

CAP. CCXCIIII.

NOMINA.

Chamæpitys adulterina.

ΣΙΔΗΡΙΤΙΣ Græcis, Sideritis prima Latinis dicitur. Magna officinarũ pars hac herba pro Chamępity uera utitur, non ſine errore, cum ſatis ex forma illius conſtet, ut paulò pòſt monſtrabimus, non eſſe Chamæpityn. Germanis Gliđkraut appellatur. Sideritis uerò nominata, quod glutinandis uulneribus apta, præcipuum in bello habeat uſum.

Sideritis cur dicta.

FORMA.

Herba eſt folia Marrubio ſimilia habens, longiora tamen, ad ſaluiæ aut quercus figuram accedentia, uerum minora & aſpera. Caules fundit quadratos, dodrantales, aut longiores, guſtu non iniucundos, aliquo modo adſtringentes, in quibus per interualla uelut in Marrubio uerticilli in orbem circumacti, & in his ſemen nigrum. Ex qua quidem deliniatione ſole clarius cõſtat, herbam cuius hic picturam exhibemus, eſſe Sideritin primam. Siquidẽ folia Marrubij habet, ſed longiora, ad ſaluiæ ſimilitudinem aſpera & rugoſa, minora tamen. Caulem quadratum & hirſutum, non iniucundi guſtus, aliquantum ſubadſtringentis, quem per interualla uerticillati orbes coronant, ut in Marrubio uidere licet, in quibus flores ſubcandidi ac lutei, & ſubinde ſemen nigrum. Radicem exiguam & ſubluteam, quod ſilentio tranſiuit Dioſcorides. Non eſſe uerò hanc herbam luam arthriticam, nec Chamæpityos generibus poſſe annumerari, hinc conijcere licebit: primũ, quod non ſit pumila, ſed in altum ſurgat, fruticis uerius quàm herbæ ſpecie. Quod uerò neque primum neq; ſecundũ genus Chamępityos dici queat, hinc manifeſtũ fit, quod utrunque folijs Semperuiui minoris ſit, à quibus ſaluiæ, qualia hæc habet, diuerſiſsima
D ſunt. Neq; etiam tertium, quia folia eius non ſunt exilia.

Sideritis prima.

Sideritis non eſt lua arthritica.

LOCVS.

Naſcitur aſperis, petroſis & incultis locis.

TEMPVS.

Iunio menſe florere incipit, nec deſinit niſi in Autumni fine.

TEMPERAMENTVM.

Sideritis habet quandam abſtergendi facultatẽ, id quod amaritudo eius ſatis indicat: & pauculam adſtrictionem. Plurima tamen eius pars humida eſt, & mediocriter frigida.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Folia eius illita uulnera glutinare, & inflammationẽ arcere poſſunt.

EX GALENO.

Phlegmonem ſedat, & glutinandi uim obtinet.

EX PLINIO.

Sideritis tantam uim habet, ut quamuis recenti gladiatoris uulneri illigata, ſanguinem claudat.

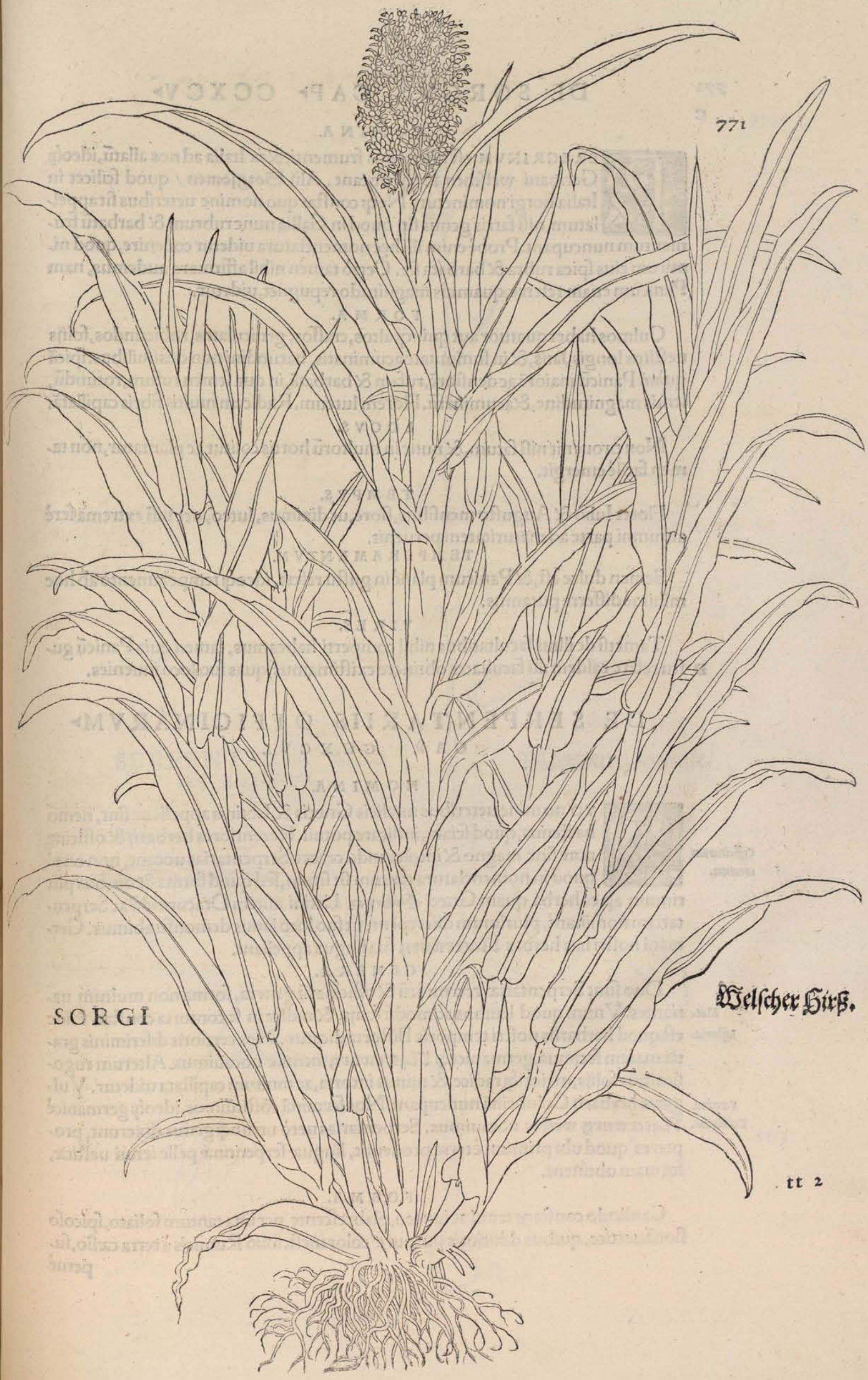

SORGI

Welscher Hirß.

SCD Lyon 1

DE SORGI. CAP. CCXCV.

C

NOMINA.

PEREGRINVM est hoc genus frumenti, & ex Italia ad nos allatũ, ideoq; Germani welschen Hirß uocant. Alij Sorgsomen / quod scilicet in Italia Sorgi nominetur. Neq; constat quo nomine ueteribus sit appellatum, nisi farris genus sit, quod in Gallia nunc rubrum & barbatũ frumentum nuncupant. Probè enim illi hęc nomenclatura uidetur couenire, quod nimirum eius spica rubra & barbata sit. Certò tamen nihil affirmare audemus, nam Panicum etiam referre, quamuis magnitudo repugnet, uidetur.

FORMA.

Culmos habet quatuor aut quinq; altos, crassos, geniculatos, rubicundos, folijs uestitos longis, latis, & in summitate acuminatis, harundini non dissimilibus: spicã quàm Panicũ maiorẽ ac densiorẽ, rufam & barbatã, in qua semen rufum, rotundũ, lentis magnitudine, & acuminatũ. Florem luteum. Radicem multis fibris capillatã.

LOCVS.

Non prouenit nisi satum, & nunc in multorũ hortis colitur ac plantatur, non tamen facilè emergit.

TEMPVS.

Floret Iulio & Augusto mensibus, flore, ut diximus, luteo, nec nisi extrema ferè autumni parte ad maturitatem peruenit.

TEMPERAMENTVM.

Semen dulce est, & Panicum planè in gustu refert, ideoq; temperamento ab hoc minimè differre putamus.

VIRES.

Tametsi de illius facultatibus nihil comperti habeamus, tamen quia Panicũ gu-
D stu refert, easdem illi facultates obtinere existimamus, quas suo loco inuenies.

DE SERPENTARIIS OFFICINARVM. CAP. CCXCVI.

NOMINA.

Officinarum erratum.

VO nomine ueteribus medicis Græcis & Latinis appellatæ sint, nemo hactenus, quod sciam, indicare potuit. Recentiores herbarij & officinę non sine magno & intolerando errore Serpentarias uocant, non certè quod in nomenclatura tantum sit situm, sed quod forma & uiribus plurimum ab ea herba quam Græci Δρακόντιον, Latini autem Dracunculũ ac Serpentariam nominant, plurimum discrepent, ut suo loco latius demonstrabimus. Germani nostri has herbas Naterwurtz sua lingua appellant.

GENERA.

Duo sunt Serpentariæ recentiorũ & officinarũ genera, forma non multum uariantes. Vnum quod leuibus admodũ folijs, & radice in se contorta constat. Hinc est quod herbarijs nostri temporis Bistorta dicatur. Nos certioris discriminis gratia marem fecimus, germaniceq; Naterwurtz mennle uocauimus. Alterum rugosioribus folijs, maioriq; radice, & minus intorta, ac multum capillata uidetur. Vulgares herbarij Colubrinã nuncupant. Nos fœminã cõstituimus, ideoq; germanicè Naterwurtz weible uocauimus. Serpentarias uerò utrunq; genus dixerunt, propterea quod ubi primum è terra prodeunt, linguæ serpentinæ pelle tenui uestitæ, formam obtinent.

Mas.
Bistorta.
Fœmina.
Colubrina.

FORMA.

Caulículo constant tenui ac iunceo, glabrescente, per ima tantum foliato, spicoso florũ uertice, quibus dilutioris purpuræ color inest: folio Rumicis à terra cæsio, superne

SERPENTARIA MAS
SEV BISTORTA

Naterwurtz mennle.

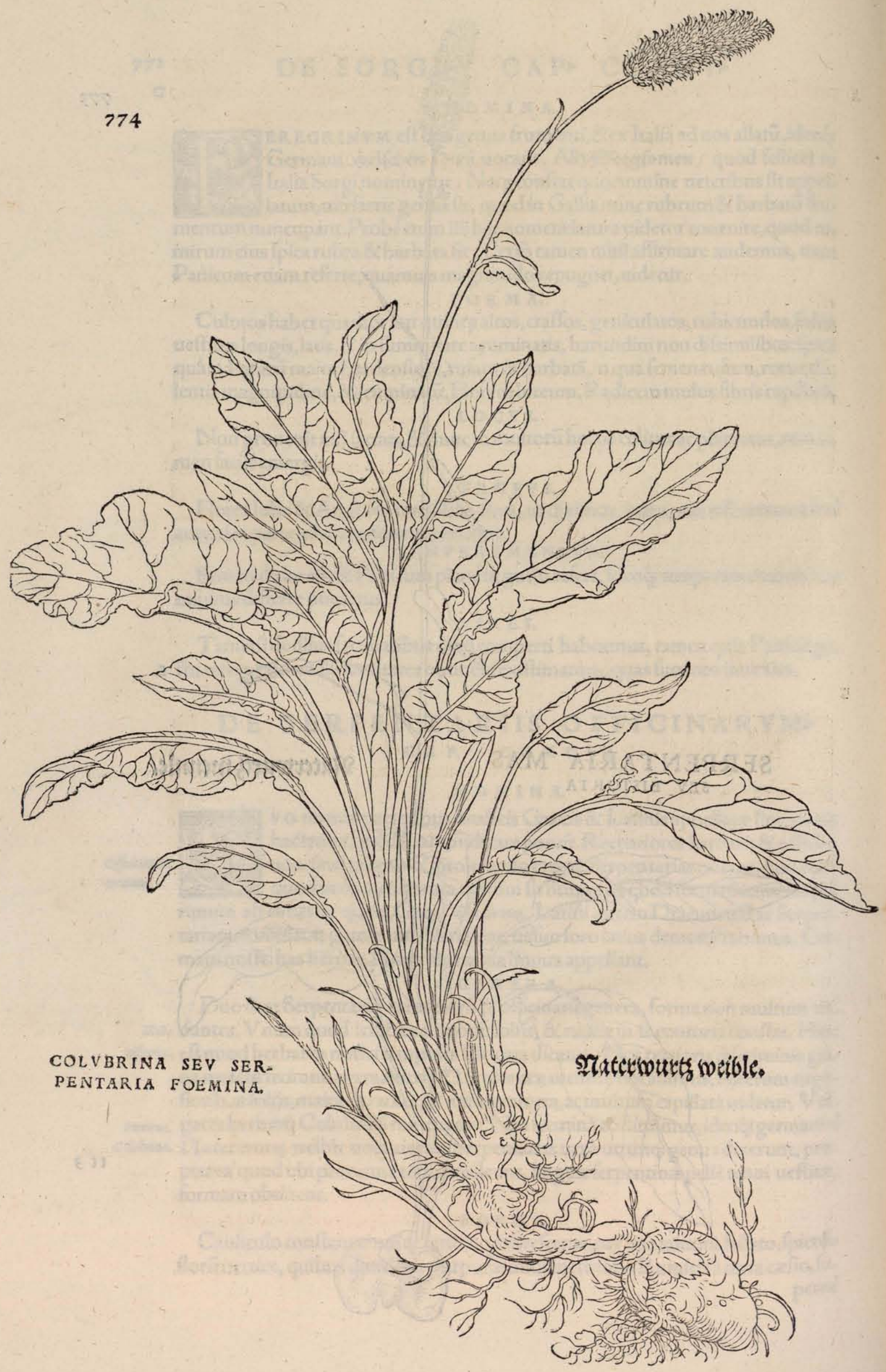

COLVBRINA SEV SERPENTARIA FOEMINA.

Naterwurtz weible.

A pernè uiridi & herbaceo: radice, mas quidem draconis modo inuoluta & contorta, fœmina uerò oblonga, maiore ac capillata, extrà nigricante, intus rubescente.

LOCVS.

Nascuntur locis umbrosis & humidis, pratis potissimũ Martianæ syluæ.

TEMPVS.

Florent Maio mense & Iunio, quo maximè tempore, ut omnes aliæ quę floribus ornantur plantæ, dignosci ac inueniri possunt.

TEMPERAMENTVM.

Vtriusq; radix mirificè adstringit, ut refrigerandi ac exiccandi facultate præditas esse nemini sit dubium. Antiquus manuscriptus herbarius frigidas & siccas esse in tertio ordine censet.

VIRES.

Radices illarum glutinant uulnera, fœtum in utero retinent, uomitũ bilio sum reprimunt, dysenteriã sanant. Hæc antiquus herbarius. Nostræ uerò ætatis medici, aliorũ errata impudenter sectantes, ad longè diuersos usus Serpentariæ utriusq; radices adhibent, nempe ad eos ad quos Dioscorides, Galenus & alij ueteres suum Dracontiũ, cum tamen uiribus inter se maximè discrepent, quod gustus etiã abundè testatur, cum Dracontij radix acris sit, illarũ uerò uehementer adstringat. Vt igitur errorẽ hunc relinquant, subinde medicos & seplasiarios hortor, nisi fortè perdere magis quàm sanare in delitijs habeant: sciantq; Serpentarias suas non alias quàm Britannicã habere facultates, adstringendi nimirum, priuatim ad ea quæ in ore & tonsillis sunt depascentia ulcera accõmodatas, & ad omnia alia quibus adstrictione opus est. Folia etiam in farinam trita labiles dentes confirmant.

DE SCORDIO. CAP. CCXCVII.

B

NOMINA.

ΣΚΟΡΔΙΟΝ Græcis, Latinis Trixago palustris dicitur. Officinis ferè omnibus incognita. Germanis allusione quadam ad Romanã appellationem aptè Wasserbatenig nominabitur. Scordion autem Græcis ab Alijs dicta est herba hæc, quod nimirũ eius folia affricta, Allij, quod Græcis Scorodon uocatur, odorẽ referant. Ab hoc mali & ingrati odoris sensu, ijsdem etiam Δύσοσμον appellata est. Vt uerò Trixago dicta sit, similitudo fecit: Trixagini enim, quæ Græcis Chamædrys nominatur, similis est. Palustris autem, quoniã humentibus ac palustribus locis nascatur.

Scordion unde dictum.

Dysosmon.

Trixago palustris cur uocata.

FORMA.

Folia Trixagini seu Chamædryi similia habet, maiora tamen, nec sic in ambitu incisa, odore aliquantũ Allium referentia, gustu adstringentia & amara. Caules quadrangulos, in quibus flos subrubescens. Hæc deliniatio sic refert herbã hanc, cuius picturã damus, ut ouum ouo non sit tam simile. Folio siquidem est Trixaginis, maiore, & per ambitum non ita profundè serrato & inciso, odore aliquatenus Allium reddente, adstringentis & amari gustus, quadrangulis caulibus: flore in caulibus, instar Chamædryos & Teucrij, subrubro, & minimè in summis caulibus, ut aliqui putant, quemadmodũ pictura ipsa abundè docet. Hæc itaque herba in theriacos pastillos inserenda erit, & non syluestre Allium, ut maximo in errore uersentur seplasiarij instítores, qui pro re tam salutari atq; omnibus putridis marcoribus, Galeno lib. i. de antidotis autore, aduersante, syluestre Allium usurpant. Sed indignius erratum, quàm quod multis explodi debeat. In hunc autem eosdem uicinitate uocabulorũ potissimũ incidisse errorem, libro primo Paradoxorũ, cap. xxiiij. abundè monstrauimus.

Seplasiariorum error.

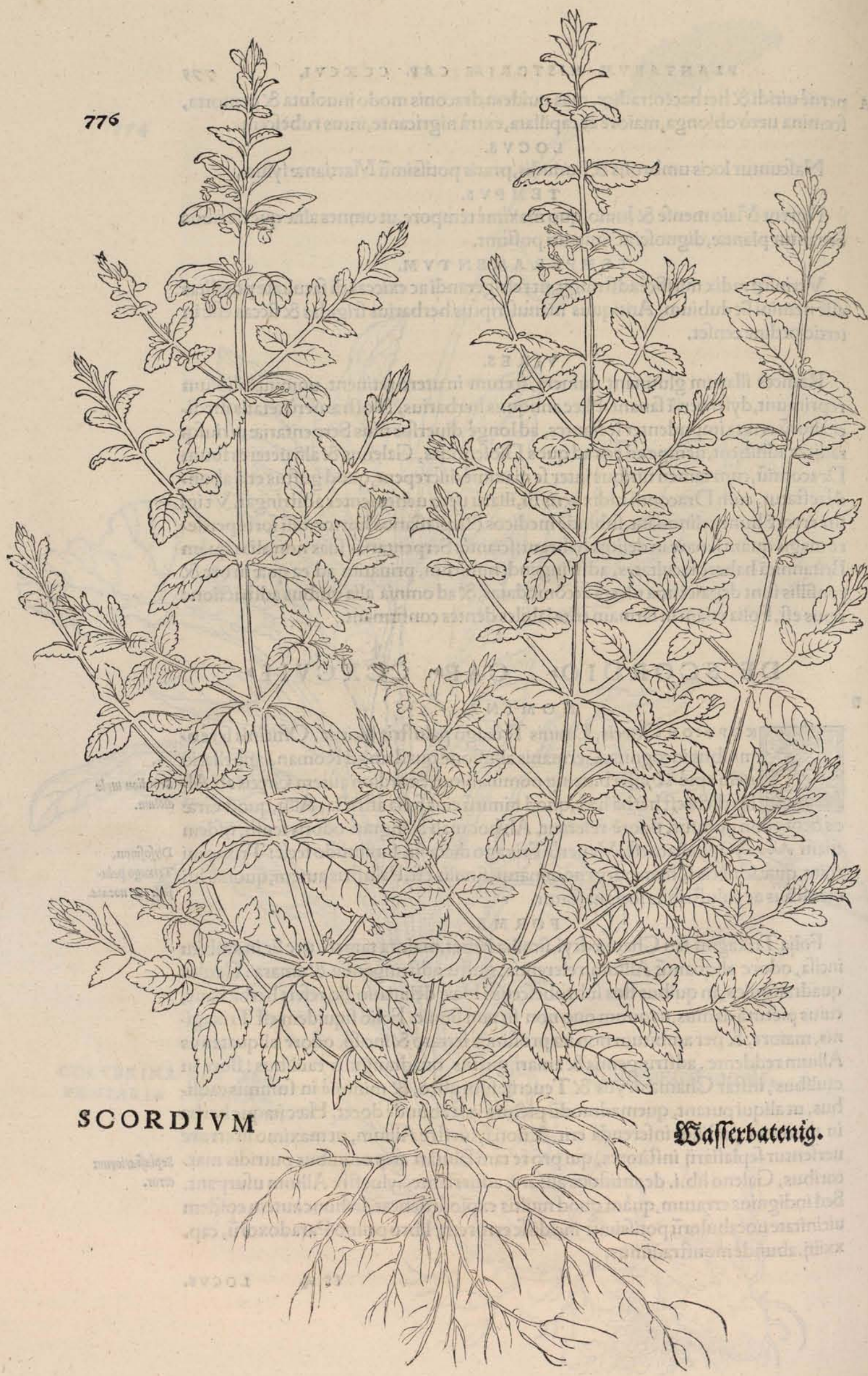

SCORDIVM

Waſſerbatenig.

SCD Lyon 1

A

LOCVS.

Nascitur in montanis & humentibus locis. Nec inter se pugnant Dioscorides & Plinius, dum hic in campis humidis pinguibusq́, ille autem in montanis nasci scribit. Vterq́ enim uerum dixit: in campestribus siquidem & montanis, non tamen omnibus prouenit, sed, quod Dioscorides etiam adiecit, humentibus tantum. Plantatum autem Scordium non difficulter nascitur, & possunt de uno duntaxat ramo complures prouenire, modò solo humido cõmittantur.

TEMPVS.

Iunio & Iulio mensibus floret, flos tamen non nisi diem unum durare uidetur, sic continuò unus alium sequitur.

TEMPERAMENTVM.

Tum ex saporibus, tum etiam facultatibus paulò pòst exponendis satis constat Scordiũ calidum esse. Nam, Galeno etiam teste, amarum quid obtinet, & acre.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Herba uim calefaciendi habet, & urinam cit recens trita & pota. Arida quoque cum uino decocta contra serpentiũ morsus, & letalia uenena bibitur. Ad stomachi rosiones, dysenteriã, & urinæ difficultatẽ pondere duarum drachmarũ cum hydromelite. Purgat crassa purulenta è thorace. Facit ad ueterẽ tussim, rupta, conuulsa, cum nasturtio, melle & resina in ecligmate arida cõmixta. Hypochondriorũ uetustas inflammationes excepta cerato lenit. Succurrit eadem podagris cum acri aceto circunlita, aut ex aqua illita. Menses suppositа mouet, uulnera glutinat, uetusta ulcera purgat, & cum melle ad cicatricẽ ducit. Siccata carnium excrescentias reprimit. Succus præterea ex ea expressus ad prædicta uitia bibitur.

EX GALENO.

Expurgat simulq́ excalfacit uiscera, tum menses urinamq́ mouet. Prẹterea con-
B uulsa ruptaq́ & laterũ dolores ab obstructione & frigore natos sanat potum. Deniq́ uiride illitum magna uulnera conglutinat: uerum sordida purgat, & maligna ad cicatricem perducit, illitum aridum.

EX PAVLO.

Scordium uarium existit, ut quod amarũ, acerbũ & acre sit. Purgat igitur simul & calfacit uiscera, urinas & menstrua cit, refrigerata omnia recalfacit, uulnera glutinat, repurgatoq́, aridum illitum cicatricem inducit.

DE STICHADE▸ CAP▸ CCXCVIII▸

NOMINA.

ΣTIXAΣ græcè, Stichas uel Stœchas latinè appellatur. Officinæ cognomento Arabicam uocãt. Germanis nominatur Stichaskraut. Stichas uerò nomen accepit à Stœchadibus ex aduerso Massiliæ sitis Galliæ insulis, in quibus prouenit. Arabẹ factionis autores patriam Stichada reliquis omnibus prætulerũt, hinc sequaces illorum gentili cognomento Arabicã nuncuparunt.

Stichas arabica.

Stichas unde dicta.

Arabica quare uocata.

FORMA.

Herba est tenuibus ramulis, comam similem Thymo habens, longiore tamen folio, & gustu acris, & aliquantũ subamara. Hactenus Dioscorides, qui flores atq́ spicam prorsus omisit. Sunt autem flores, ut pictura abundè monstrat, exigui & cœrulei, spica uerò flauescit, semine referta exiguo, triquetro, & coloris spadicei. Radix illi est tenuis & lignosa.

LOCVS.

Nascitur, ut antea est cõmemoratũ, in insulis Galliæ è regione Massiliæ, quẹ Stichades appellantur, à quibus etiam gentilitiam appellationẽ accepit. Prouenit etiã in Arabia, aliisq́ cõpluribus locis, & in multis etiam Germaniæ nostræ hortis.

TEMPVS.

SCD Lyon 1

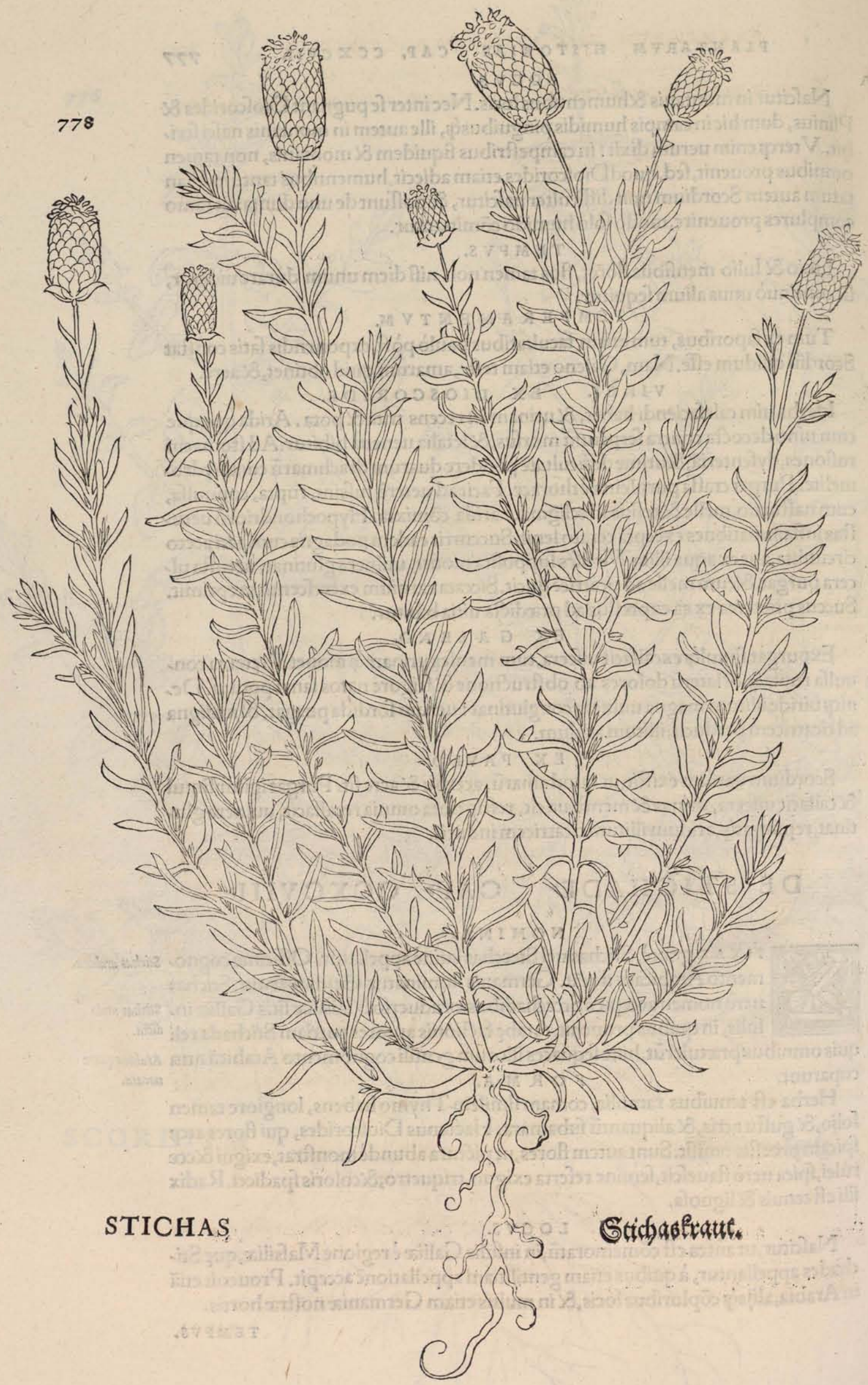

STICHAS

Stichaskraut.

SCD Lyon 1

A TEMPVS.

Floret eo quo Lauandula tempore, nimirum ante Solstitium æstiuum, hoc est, Iunio mense.

TEMPERAMENTVM.

Stœchadis qualitas gustu quidē amara est, & mediocriter subadstringens. Temperamentū uerò compositum ex terrena essentia frigida exigua, unde sanè adstringit: & ex tenui, altera, quæ terrena est, copiosiore, à qua utiq; amara est.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Decoctum eius, quemadmodum & Hyssopi, ad thoracis uitia efficax est. Miscetur antidotis utiliter.

EX GALENO.

Obstructione liberare, extenuare, extergere, roborareq; tum omnia uiscera, tum totum corpus est nata.

EX PLINIO.

Menses cit potu, thoracis dolores leuat. Antidotis quoq; miscetur.

DE STRVTHIO. CAP. CCXCIX.

NOMINA.

TPOYΘION Græcis, Radicula, siue Lanaria herba Latinis, Mauritanis & officinis Condisi, nonnullis herba fullonum, uulgò Saponaria, Germanis Seyffenkraut dicitur. Vnde uerò Græci hanc herbam Struthiū appellauerint, non satis constat, nisi fortè à foliorū positura, quæ auium alas quadantenus imitant, nomen illi indiderint. Nam gens ea σπαθὸν & σπάθιον passerem, & minores alias aues appellat. Vel forsitan quod Venerem stimulet. Græci B enim, ut dictum est, σπαθὸν passerem uocant, & ab eius auis salacitate lasciuos, & in Venerem procliuiores homines σπαθᾶς, quasi passeres uocant. Porrò strutheum, ut est apud Festum, nuncupant obscœnā uirilem partem. Qua imitatione Martialis & Catullus passerem pro uirili membro in suis uersibus usurpasse uidentur. Lanariam uerò dixerūt, quod ad candorem & mollitiem lanarū ea usa fuerit antiquitas. Nam cum succidæ lanæ œsypo spurcatæ colores respuerent, prolutæ huius radicis succo, ad quoscunq; suffectus imbibendos præparabantur, quibus œsypum erat impedimento. Sic sordescentes lanas ueteres hac herba eluebant, ad munditiē contrahendam, quæ primum ab infectoribus quærebatur, sordidis colores aspernantibus. Sic quoq; à præcipua & utiliore parte, Radicula Romanis est appellata. Saponaria recentioribus dicta est, quoniam eluendis uestimentorū maculis, sordibusq; lanarum expurgandis, saponis uicem exhibet. Herba autem fullonū nominata est, quod ea interpollandis uestibus, & mangonio poliendis fullones utantur.

Radicula.
Lanaria.
Condisi.
Saponaria.
Struthium unde nominatum.
σπαθοί.
Lanaria cur dicta.
Radicula quare appellata.
Saponaria cur uocata.
Herba fullonum.

FORMA.

Struthion herba est caule lanuginoso, foliis oleæ prodeuntib. ex interuallo quasi geniculatim, plerunq; quinis in unum coëuntibus, in summo coliculorū floribus candidis: radice, quam summo cespite non in altum ultrò citroq; per longitudinem fundit, magna, tereti & oblonga, quæ concidítur purgandis lanis.

LOCVS.

Nascitur in Asia Syriaq;, saxosis & asperis locis præcipuè. Nunc in hortis quibusdam plantatur.

TEMPVS.

Floret æstate, Iunio maximè mense, sed per duos cōtinuos menses floribus prægnans est.

TEMPERAMENTVM.

Calidum & siccum temperamento, ex quarto quodammodo ordine.

VIRES.

SCD Lyon 1

STRVTHIVM Seyffenkraut.

A VIRES. EX DIOSCORIDE.

Radix eius acris est, urinam cit, iecinorosis auxiliatur, tussi & orthopnœis cum melle cochlearis mensura sumpta. Aluum subducit. Eadem cum Panace & Capparis radice sumpta, calculos frangit, & per urinam exturbat. Lienem induratũ minuit. Subdita menses elicit, & fœtum manifestè enecat. Cum polenta & aceto illita, lepras tollit. Cum farina hordeacea in uino elixa, tubercula discutit. Miscetur præterea collyriis & malagmatis quæ ad claritatẽ oculorũ conficiuntur. Sternutamenta cit, & trita cum melle naribus infusa, per os purgat.

EX GALENO.

Struthij radice potissimũ utimur, gustu acri quidem existente. Sed & abstergit, & irritat, ideoq; sternutamenta mouet, ceu cætera omnia quæ gustu acria sunt, & temperamento calida.

EX PLINIO.

Medetur morbo regio ipsa radix decocta, & ius potum: item thoracis uitijs. Vrinam cit, aluum soluit, & uuluas purgat. Ea & ex melle prodest magnificè ad tussim orthopnœæ cochlearis mensura. Cum polenta uerò & aceto lepras tollit. Eadem cum Panace & Capparis radice calculos frangit, pellitq;. Panos discutit, cum farina hordeacea & uino decocta. Miscetur & malagmatis & collyriis, claritatis causa. Ad sternutamenta utilis inter pauca. Lieni quoq; ac iecinori. Eadẽ pota denarij unius pondere ex mulsa aqua, suspirios os sanat.

DE SCILLA. CAP. CCC.

NOMINA.

B ΣΚΙΛΛΑ Græcis, Scilla Latinis, Squilla, exemplo Varronis, omnibus nunc officinis uocatur. Germanis autem Meerzwibel.

FORMA.

Scillæ radix cæpæ modo multipliciter tunicata corticosaq;, ex qua prius, ut in croco, caulis prosilit, tum ex eo flos in luteo candidus emergens insidit, qui cum senuerit folia demum multis pòst diebus emicant lata, nullo nixa pediculo, cæpitia quadam specie, & pleraq; ex ijs in terram deflexa.

LOCVS.

Scilla undique, ut cæpæ & allia, prouenit.

TEMPVS.

Scillam ter florere, triaq; tempora sationũ ostendere, Theophrastus libro septimo capite duodecimo tradit. Primum enim florum prouentũ, arandi primum tempus significare scribit, secundũ medium, tertiũ nouissimũ. Quot enim fuerint isti, totidem & arari tempora fermè occurrunt. Scillæ præterea flos, ut est Berytius autor, uirgata specie prosiliens, modò celeriter nõ emarcescat, largos frugum prouentus, ac uberem annonam nobis promittit.

TEMPERAMENTVM.

Admodũ incidentem facultatẽ obtinet, non tamen admodũ calidam, sed secundum hoc eam quispiam secundi ordinis censeat excalfacientiũ.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Vim acrem & feruentẽ habet. Assata uerò multiplicẽ obtinet usum. Pasta aut luto oblita, in clibanũ conijcitur, aut carbonibus obruitur, donec circunlita pasta sufficienter tosta fuerit. Qua amota, si non emollescat, altera pasta aut luto circunlinitur, & eadem quæ prius fiunt. Nam quæ ita non assatur, noxia magis est, præsertim interaneis data. Torretur item in olla indito operculo, & in clibanũ coniecta. Sumitur ex ea, abiectis extimis partibus, quod maximè mediũ est, quod concisum, effusa priore aqua, coquitur, nouaq; superinfusa usq; dum nec amaritudinẽ, neque

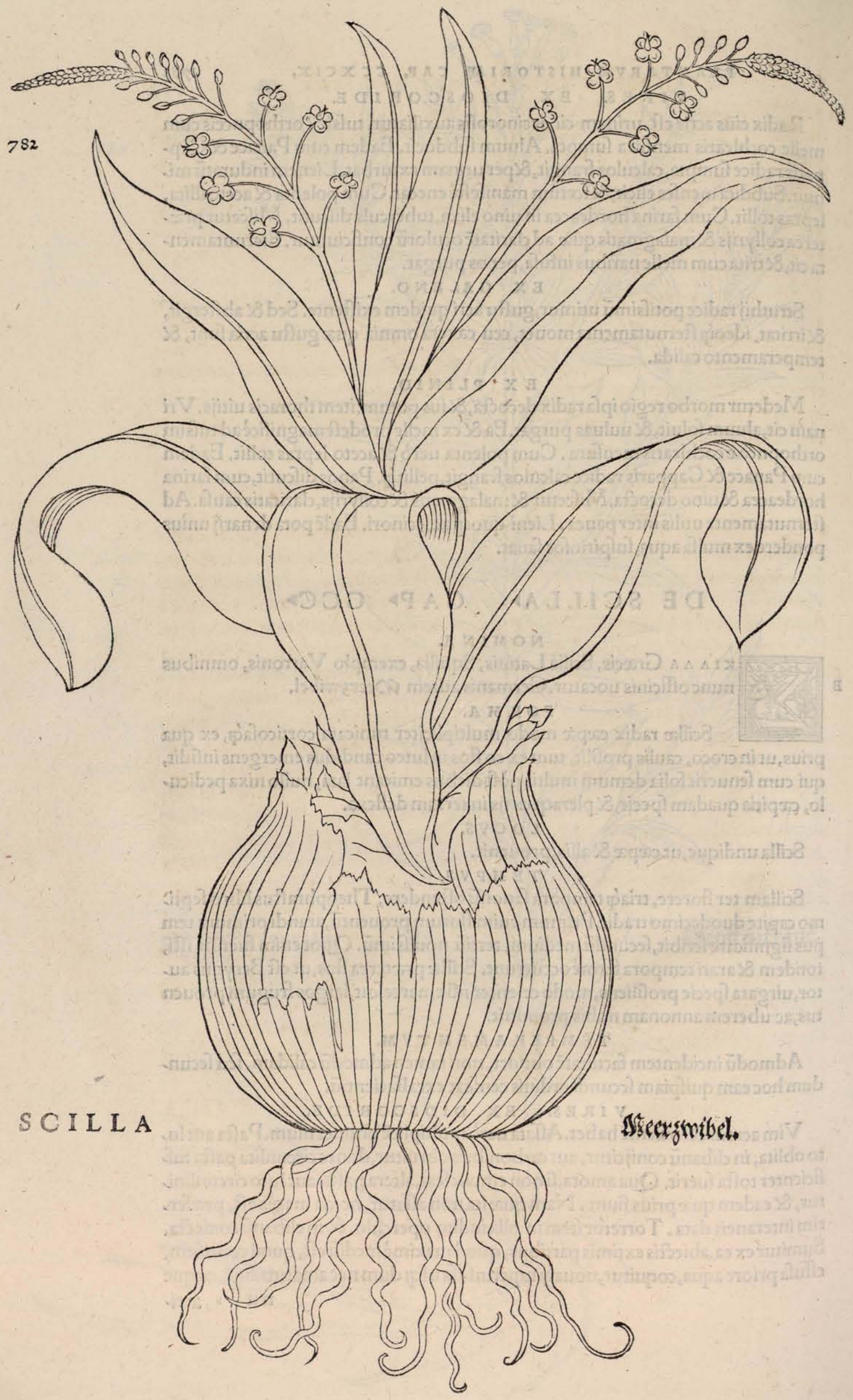

SCILLA Meerzwibel.

SCD Lyon 1

A acrimoniam habeat aqua. Siccatur autem in umbra dissecta, & lino traiecta, ita ut ne taleolæ inuicem se contingant. Sic igitur secta, ad oleum, uinum, acetumq; scilliti cum utimur. Ad rimas uerò pedum crudæ Scillæ interanea pars in oleo feruefacta, aut cum resina liquefacta imponit. Decocta in aceto demorsis à uipera cataplasma est. Assæ eiusdē pars una tosti salis partibus octo subigitur, daturq; ieiunis cochlearis unius duorúmue pondere ad emolliendā aluum. Additur potionibus & odoramentarijs medicamentis, & ijs cum quibus urinam ciere uoluerimus, hydropicisq; & stomachicis, quibus innatant cibi, & morbo regio, torminibus, in uetere tussi, asthmaticis, cruenta reijcientibus. Trium uerò obolorum pondus in delinctu ex melle sumpsisse satis est. Coquitur eadem cum melle, sumiturq; in cibo ad eadem, maximè coctionē adiuuans. Strigmentitia per aluum ducit. Cocta & simili modo sumpta, idem potest. Cauendus Scillæ usus ijs, quibus interaneū aliquod exulceratum erit. Prodest uerrucis & pernionibus assam inungere. Semen eius tritum, cum caricis aut melle exceptum, si manditur, aluum emollit. Pro foribus domus suspensa tota amuletum est.

EX GALENO.

Præstat assam aut elixam sumere: sic enim uirium eius uehementia exoluitur.

EX PLINIO.

Scillarum in medicina alba est quæ masculus, fœmina nigra. Scilla quę candidissima fuerit, utilissima erit. Huic aridis tunicis direptis, quod reliquū è uino est, consutum suspendit lino modicis interuallis, postea arida frusta in cadum aceti quàm asperrimi pendentia immerguntur, ita ne ulla parte uas cōtingant. Hoc fit ante Solstitium diebus quadraginta octo. Gypso deinde oblitus cadus, ponitur sub tegulis, totius diei solem accipientibus. Post eum numerū dierum tollitur uas, Scilla exi
B mitur, acetum transfunditur. Hoc clariorē aciem facit. Salutare est stomachi laterumq; doloribus, parum sumptum binis diebus. Sed tanta uis est, ut auidius haustum extinctæ animæ momento aliquo speciem præbeat. Prodest & gingiuis & dentibus, uel per se cōmanducata. Tineas & reliqua uentris animalia pellit ex aceto & melle sumpta. Linguæ quoq; recens subiecta præstat ne hydropici sitim sentiant. Coquitur pluribus modis in olla, quæ conijciatur in clibanum aut furnum, uel adipe aut luto illita, aut frustatim in patinis. Et cruda siccatur, deinde cōciditur, coquiturq; in aceto, tum serpentium ictibus imponitur. Tosta quoq; purgatur, & medium eius iterum in aqua coquitur. Vsus sic coctæ ad hydropicos. Ad urinam ciendam tribus obolis cum melle & aceto potę. Item ad spleneticos & stomachicos, si non sentiant ulcus, quibus innatet cibus. Ad tormina, regios morbos, tussim ueterem cum suspirio. Discutit & ex folijs strumas, quadrinis diebus soluta. Furfures capitis, & ulcera manantia illita, ex oleo cocta. Coquitur & in melle cibi gratia, maximè uti coctionem faciat. Sic & interiora purgat. Rimas pedum sanat in oleo cocta, & mixta resinæ. Semen eius lumborū dolori ex melle imponitur. Pythagoras Scillam in limine ianuę suspensam, malorum medicamentorum introitum pellere tradit.

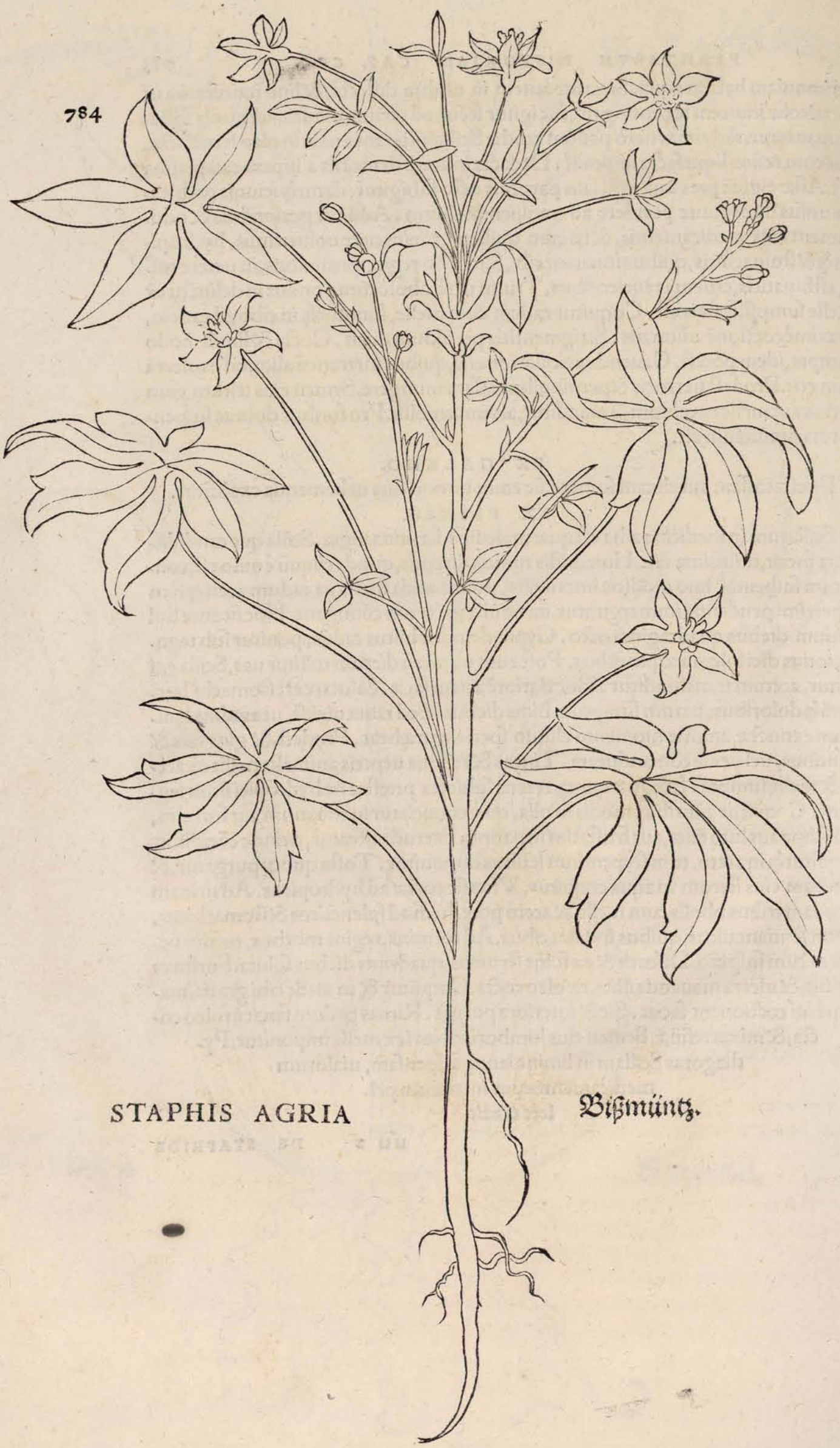

STAPHIS AGRIA

Bißmüntz.

DE STAPHIDE AGRIA.

CAP. CCCI.

NOMINA.

ΣΤΑΦΙΣ ἀγρία Græcis, herba Pedicularis & Pituitaria Latinis, officinis Staphisagria, Germanis Bißmüntz. Pedicularis autem Pituitariaq; Latinis à uiribus quas habet, dicta est: erumpentibus enim è corpore pediculis ex oleo inuncta aduersatur, & cõmanducata feruore multam pituitam trahit.

Pedicularis quare dicta.
Pituitaria unde.

FORMA.

Folia habet Labruscæ, incisuris diuisa, coliculos rectos, molles, nigrosq;, flores Isati similes, semen in uasculis uiridibus similibus Ciceri triangulũ, asperum, in nigro subrufum, intus candidũ, gustu acre. Hæc descriptio herbæ huic cuius hic effigiem damus per omnia quadrat, floribus tantum exceptis, qui minimè Isati similes sunt, neq; in colore, neq; in quantitate. Isatis enim flores lutei sunt, & exigui, huius contrà subcæsij, ac multò maiores, ut hinc ferè suspicer eam herbam non esse quam ueteres pingunt Staphida agrian. Cæterũ cum proximè tamen ad picturam accedat, neque uiribus distet admodũ, inter Staphidis agrias species rectè à plerisq; hodie herbarię rei studiosis cõnumeratur. Folia enim fert plerunq; septem, aliquando etiam paucioribus incisuris diuisa, coliculos rectos, nigros, & in folliculis herbaceis semen triquetrum, in nigro subrufum, intus candidum, gustu acre, ita ut illi omnes notæ, demptis floribus, respondeant.

LOCVS.

Nascitur, Plinio authore, in opacis. Ea cuius picturam exhibemus, nunc passim in hortis plantatur.

TEMPVS.

Floret æstate.

TEMPERAMENTVM.

Quum urendi uim habeat Staphis agria, consequitur eandem in quarto ordine esse excalfacientium & desiccantium.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Eius grana quindecim si quis trita in aqua mulsa dederit, crassa per uomitũ purgant. Sed qui biberint, ambulare debent. Quinetiam assiduè attendere oportet, & aquam mulsam potui dare, quod strangulationis pericula inferant, & fauces deurant. Trita eadem, & ex oleo inuncta, pediculationi, prurigini & scabiei auxiliatur. Plurimã cit pituitã cõmanducata. Decocta in aceto, dentium dolori, si ea colluantur, subuenit. Gingiuarũ rheumatismũ sistit. Vlcera oris, aphthas nominant, cum melle sanat. Miscetur præterea urentibus malagmatis.

EX GALENO.

Vehementer acrem obtinet facultatẽ, adeò ut ex capite purget pituitam, abstergatq; ualenter. Itaq; ad scabiẽ accõmodata est. Sed & urendi uim aliquam habet.

EX PLINIO.

Nucleis eius ad purgationes uti non censuerim propter ancipitẽ strangulationẽ, nec ad pituitã oris siccandã: fauces enim lædunt. Phthiriasi caput & reliquũ corpus liberãt triti. Facilius admixta sandaracha. Item pruritu & psoris. Ad dentiũ dolores decoquuntur in aceto. Ad auriũ uitia, rheumatismũ gingiuarũ, ulcera oris manantia. Flos tritus in uino contra serpentes bibitur. Semen enim abdicauerim, propter nimiam uim ardoris. Quidam eam Pituitariã uocant, & plagis serpentium uticq; illinunt. Item phthiriasi, qua Sylla dictator consumptus est. Nascuntur quoq; in sanguine ipso hominis animalia exesura corpus. Resistitur Staphidis agrias succo, cum oleo perunctis corporibus. Hæc quidem in aceto decocta, etiam uestes eo tædio liberat.

SESELI
MASSILIENSE.

Sesel.

SCD Lyon 1

A

CAP. CCCII.

NOMINA.

ΣΕΣΕΛΙ τὸ μασσαλιωτικὸν Græcis, Seſeli Maſsilienſe Latinis, officinis Siler montanũ dicitur. Semen tamen quod à ſeplaſiarijs hoc nomine uenditur, non Maſsilienſis, ſed, ſi amaritudinẽ reſpicias, Æthiopici, uel, quod magis uero ſimile eſt, Peloponneſiaci (neutrius enim integram imaginẽ uidimus) Seſeli ſemen eſt: latius enim, odoratius, & carnoſius Maſsilienſi exiſtit. Germanis incognita hactenus planta fuit, ob id Seſel rectè illam appellabunt. *Siler montanũ.*

FORMA.

Folia gerit Fœniculi, craſsiora tamen. Caulem uegetiorẽ, umbellam Anetho ſimilem, in qua ſemen eſt oblongum, anguloſum, & deguſtanti confeſtim acre: radicem longam, & odoratam. Ex qua Dioſcoridis deliniatione ſatis conſtat ſtirpem, cuius picturam damus, eſſe Seſeli Maſsilienſe, quod huic nimirum, nulla prorſus nota reclamante, tota deſcriptio ſuffragetur. Quid multa? dato etiam quod ſingulæ illi non reſponderent notę, tamen cum eas quas ueteres Seſeli attribuerunt facultates obtineat, citra omne periculum pro eo uſurparetur.

LOCVS.

Optimũ iuxta Maſsiliam, teſte Dioſcoride, Galliæ urbem naſcitur, unde etiam cognominatũ eſt Maſsilienſe. Prouenit autem alijs quoq; in locis calidioribus, & nunc in pleriſq; Germaniæ hortis, ſed non niſi ſatum & cultum.

TEMPVS.

Floret æſtate, & ſemen ſubinde producit.

TEMPERAMENTVM.

B Calefacit & deſiccat in ſecundo ordine.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Semen & radix calefaciendi uim obtinent. Stranguriæ, orthopnœæ, uteri ſuffocationibus & comitialibus pota medentur. Menſes & fœtus ex utero ducunt. Interaneis omnibus proſunt, & diutinas tuſſes ſanant. Ipſum ſemen cum uino potum coctioni confert, tormina diſcutit, & epialis febribus utile eſt. Ad arcenda in itinere frigora cum pipere & uino bibitur. Datur capris alijſq; quadrupedibus bibendũ, ut partus iuuet.

EX GALENO.

Seſeli & radix & ſemen uſqueadeo excalfacit, ut admodum urinã mouere queat. Sed & tenuium eſt partium, ut & comitialibus, & orthopnœis competat.

EX PLINIO.

Prodeſt homini ad tuſsim ueterẽ, rupta, cõuulſa, in uino albo potum. Item opiſthotonicis, & iecinorũ uitijs, & torminibus, & ſtranguriæ, duarum aut trium ligularum menſura. Sunt & folia utilia, ut quæ partus adiuuent etiam quadrupedum. Hoc maximè paſci dicuntur ceruæ parituræ. Illinitur & igni ſacro. Multum in ſummo cibo concoctionibus confert, uel folio, uel ſemine. Quadrupedum quoque aluum ſiſtit, ſiue tritum potui infuſum, ſiue mandendo cõmanducatum è ſale. Boum morbis medetur, uel ſi contritum infunditur.

SANGVISORBA
MAIOR.

Groß Kölbleskraut.

SANGVISORBA
MINOR.

Klein Kölbleskraut.

SCD Lyon 1

NOMINA.

VVM ignoraremus quo nomine ſtirpem hanc ueteres Græci & Latini, ſi modo ijs cognita fuit, appellarint, maluimus interea uulgari uti nomenclatura, donec aliud certius nomen inueniremus. Elatinen tamen eſſe iudicarem, ſi folia puſilla, piloſa, & rotunda obtineret. Nunc quum neque puſilla, neq; piloſa, neq; rotunda, ſed mucronata eſſe uideantur, certi ſtatuere nihil poſſum. Sanguiſorba uerò dicta eſt hæc herba, non quod uulneribus iniecta ferrũ & ſpicula facilè & citra ſenſum doloris exigat, ut nõnulli arbitrantur: idipſum enim non poſſe mirifica quæ illi ineſt adſtringendi facultas abundè oſtendit: ſed potius quod ei in ſiſtendo ſanguine undecunq; emanarit, mira admodũ inſit efficacia, adeò ut hunc ipſum quaſi abſorbere uideatur. Erroris autem huius nulla alia cauſa eſt, niſi quod hanc ſtirpem multi cum ea quæ hodie Pimpinella uocatur, confundant, quæ certè propter caliditatẽ quam obtinet haud exiguam, quandã etiam trahendi facultatẽ habere uidetur, adeò ut infixa corpori extrahere facile queat. Quod uerò cum Pimpinella confuderint non alio factum eſt nomine, quàm quod huius folia proximè ad Pimpinellæ folia, quæ itidem ut hæc ſerrata ſunt, accedere uidentur. Sed hæc confuſio non caret errore, ut paulò pòſt dicemus. Germanis hæc herba Kölbleskraut / à capitellis quæ ruffeſcentibus punctis maculata ſunt, dicitur. Nõnulli etiam Germanorum Hergots bårtlin nominant. Quidam etiam à ſiſtendo ſanguine Blůtkraut.

Sanguiſorba cur dicta.

Error eorum qui Pimpinellã cum Sanguiſorba confundunt.

GENERA.

Duo ſunt eius herbæ quæ Sanguiſorba uocatur genera. Vna enim maioribus conſtat foliis ac longioribus, coliculis tamen tenuioribus, ideoq; ab hac foliorũ forma maior à nobis dicta eſt. Altera minoribus foliis, coliculis autem maioribus eſſe deprehenditur, quare ab iſta foliorũ effigie rectè minor appellari poteſt, ut inter eas aliquod diſcrimen eſſe herbariæ rei ſtudioſi hac ratione animaduertant.

Sanguiſorba maior.

D

Minor.

FORMA.

Herba eſt à radice craſſa & longa, ſtatim folioſa, minor potiſsimũ, coliculos habens plurimos rubentes, folia aſpera, in extremitatib. latè crenata & ſerrata, in ſummo coliculorũ capitella ruffeſcentibus punctis maculata, quæ ſi hiant flores exeunt herbacei, in medio croceam comam oſtendentes.

LOCVS.

Naſcuntur locis incultis, aridioribus, & ſoli expoſitis. Vnde iterum colligere licebit non eſſe Elatinen, utcunq; à facultatibus illius non diſcrepet, quòd Dioſcoride & Plinio teſtibus, Elatine in cultis & ſegetibus proueniat.

TEMPVS.

Florent Maio & Iunio menſibus.

TEMPERAMENTVM.

Guſtantibus adſtrictionẽ haud uulgarem ac uiſcoſitatem herba præ ſe ferre uidetur. Quapropter ſiccam admodum conſiſtentiã nacta eſt, ſimulq; corpora contrahere, & conſtringere poteſt, atqueadeo emplaſticam, eo quòd glutinoſa ſit, facultatem obtinet.

VIRES.

Ex ijs quæ diximus abundè conſtat utranque Sanguiſorbam in reſtringendis ac ſupprimendis ſanguinis profluuijs eſſe efficaciſsimas, adeò ut nonnulli conſtanter aſſerant, eas etiam manibus geſtatas ſanguinem undecunq; manantẽ ſiſtere poſſe. Experientia certè compertũ eſt ad muliebre profluuiũ ſanandũ, nullum poſſe reperiri præſentius ijs ſtirpibus præſidiũ. Glutinant etiam uulnera illarũ folia, carcinomatisq; & fiſtulis medentur. Generoſum denicq; ac ſtrenuum remediũ eaſdem eſſe ad dy-

A ad dyſenterias, & reliquos uentris fluxus, ſi ex aqua aut uino bibantur, nemini non notum eſt. Quid multa? Elatines herbæ, cuius certè hæ duæ ſtirpes genus eſſe uidentur, facultates habent. Quare toto cœlo errant qui herbas has, ut ſuprà etiam cõmemoratum eſt, cum Pimpinella confundunt, quod hæc ipſa acris admodũ ſit & multum calida: illæ contrà ſapore, haud ſecus atq; Elatine, adſtringente. Verum non tantum differunt facultatibus, imò etiam odore, colore & foliorũ, maximè uerò florũ diuerſitate, ut quiuis ex utriuſq; herbę picturę collatione ſtatim deprehendet.

Pimpinella nõ ſolum facultatibus, uerumetiam forma à Sanguiſorba diuerſa.

DE SCOLYMO. CAP. CCCIIII.

NOMINA.

ΚΟΛΥΜΟΣ Græcis, Carduus & Strobilus Latinis, Columellæ Cinara dicitur. Sunt qui hodie Arcocum corrupta uoce nominent, primam uocis ſyllabam articuli uice præponentes. Alíj paulò rectius Alcocalum uocant: Cocali ſiquidem nomine, nux pinea, cui Scolymi capitulum ſimile eſt, uenit. Nunc uulgo herbariorũ ab articulo ſtatim duabus interiectis literis Articocalus, aut expuncta uocali a, Articoclus, uel magis curtato, ut ferè fit, uocabulo, Articols uel Articoca nuncupatur. Germani inſtar uulgi Artícoca nominabunt, aut Strobildotn. Strobilum autem Romani hanc ſtirpem non alia ratione dixerunt, quàm quod eius capitulum, ut diximus, ſtructili nucleorũ ſerie pineam nucem referre uidetur. Cinaram uerò ſunt qui appellatã putent, quod ſatum & cultum cineribus gaudeat. Alíj à Cinara potius puella, quæ in eius ſpeciei Carduum mutata eſt, dictam eſſe uolunt.

Carduus.
Strobilus.
Cinara.
Alcocalus.
Cocalus.
Articocalus.
Articoca.
Strobilus cur dicta.
Cinara quare appellata.

FORMA.

B Folia habet Chamæleontis, & ſpinæ albæ uocatæ ſimilia, nigriora tamen ac craſſiora. Caulem emittit oblongum, folioſum, in quo capitulũ ſpinoſum. Radicẽ uerò nigram & craſſam. Hæc Dioſcorides. Cæterum caput eius & uertex in ſquaroſum extuberat globum, corticoſis unguibus turgentẽ, ſpicisq; ſquamatim coagmentatum, quorũ orbis exterior uiret, interior niueo candore niteſcit. Flos purpureo rutilat colore, qui tandẽ euaneſcit in pappos. Caput uetuſtate tandem diſſilit in corticeas laminas, ſemen oſtendens Cnici figura. Nos tamen integrã Scolymi faciẽ ac picturã hoc tempore dare non potuimus, quod primo anno fructum ſuum nõ oſtendat. Curabimus autem alio tempore ut ſtudioſi integram eius habeant picturam.

LOCVS.

Nuſquam, quod ſciam, in Germania prouenit Cinara, niſi ſata & culta. Quare Scolymus qui in hortis colitur & plantatur, uerè Cinara exiſtit. Quod ideo monendum eſſe duximus, quia inter Græcos eſſe conſtat, ut eſt Paulus & Aëtius, qui Scolymum à Cinara diſcriminãt. Non eſt autẽ aliud inter eas ſtirpes diſcrimen, quàm quod Scolymus ferus eſt & ſylueſter, Cinara uerò domita cultu, ideoq; à nonnullis Carduus altilis nominatur.

Scolymus hortenſis propriè Cinara dicitur.
Scolymus.
Cinara.
Carduus altilis.

TEMPVS.

Quum Solſtitiũ æſtiuum agitur, Scolymi flos erumpit, Heſiodo in lib. íj. cui titulus Opera & dies, teſte, qui ea florente cicadas acerrimi cantus eſſe, & mulieres libidinis auidiſsimas, uirosq; in coitum pigerrimos, capite, genibus, ac toto corpore præ Sirij æſtu areſcentibus, ſcribit.

TEMPERAMENTVM.

Quæ ſecundum qualitatẽ editur actio, calidum in ſecundo ordine completo, aut tertio incipiente, medicamentũ indicat, ſiccum uerò in ſecundo.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Radix Scolymi illita graueolentiã alarũ, & totius corporis emendat. Item ſi decocta in

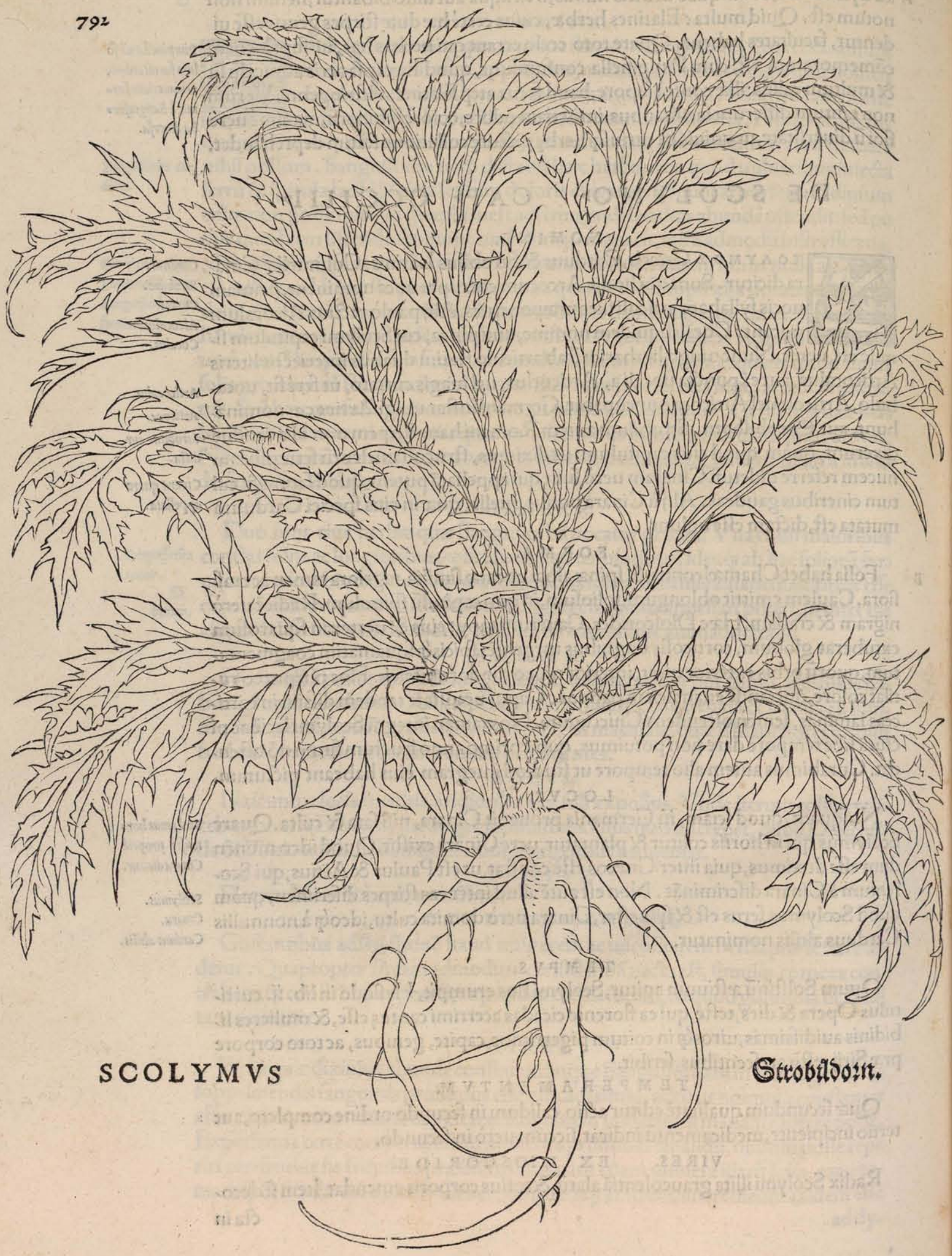

SCOLYMVS Strobildorn.

SCD Lyon 1

A cta in uino bibatur. Vrinã etiam copioſam fœtidamq; pellit. Herba cum recens naſcitur tenereſcitue, aſparagorum modo in olera tranſit.

EX GALENO.

Scolymi radix copioſam urinam graueolentẽ elicit, ſi quis eam in uino cocti ã bibat: ideoq; graueolentiã ſanat, tum alarum, tum totius corporis. Atq; hoc ſanè medicamẽto ex tota ineſt eſſentia, utpote eius ſucco exiſtente purgatorio. Et in libro ſecundo de alimentorũ facultatibus: Praui ſucci edulium eſt Cinara, prçcipuè cum iam durior euaſerit: tum enim bilioſi humoris copia abundat, totaq; eius ſubſtantia durior exiſtit, adeoq; ut ex ipſa melancholicus, ex ſucco uerò eius tenuis & bilioſus humor producatur. Proinde coctam edere præſtiterit adiecto Coriandro, dein ex oleo, garo, uinoq; ſumatur. Si tamen in patina aut ſartagine ad eſum præparetur, abſq; iſs comedatur. Plerique enim ſic eius ueluti cacumina comedunt, quæ ſpondylos nominant.

EX PLINIO.

Vrinam ciere Scolymum præcipuè traditur. Sanare lichenas & lepras ex aceto. Venerẽ ſtimulare in uino, Heſiodo & Alcęo teſtibus, qui florente ea cicadas acerrimi cantus eſſe, & mulieres libidinis auidiſsimas, uirosq; in coitũ pigerrimos ſcripſere, uelut prouidentia naturæ hoc adiumento tunc ualentiſsimo. Item graueolentiã alarũ emendat radicis emedullatæ uncia, in uini falerni heminis tribus decocta ad tertias, & à balneo ieiuno, itemq; poſt cibum cyathis ſingulis pota. Mirũ eſt, quod Xenocrates promittit experimento, uitium id ex alis per urinam effluere.

DE SPHATVLA FOETIDA.

B

CAP. CCCV.

NOMINA.

HERBA quam officinæ Sphatulam fœtidam uocant, quod grauem exhalet odorẽ, quomodo ueteribus ſit appellata nondum certò ſcire poſſum. Nomen quidem ipſum Xiphij ſeu Gladioli ſpeciem eſſe docet: Sphata ſiquidem Latinis gladium ſignificat. Non eſſe autem Xiphium radix eius euidenter admodũ oſtendit, quæ non eſt bulboſa, nec gemina, ita ut altera alteri inſideat, ſed capillamentis fibrata. Neq; etiam Sparganiũ eſſe partim folia eius quæ in terram non procumbunt, partim etiam ſemina, quæ non in pilulis, ſed folliculis aut ſiliquis profert. Non uidetur etiam eſſe Xyris, quod illa radicem habeat longam & rufam, Sphatula uerò fœtida nec longam nec rufam, ſed rotundam, albam & capillatam. Tamen quicquid ſit gentilem iſs eſſe foliorum ſimilitudine conſtat. Germani eam Wandtleußkraut/ à necandis cimicibus appellant.

Sphatula fœtida cur dicta.

Sphata.

Sphatula fœtida non eſt Xiphiũ.

Non eſt Sparganium.

Non eſt Xyris.

FORMA.

Folia Iridi ſimilia habet, minora tamen & anguſtiora. Caulem ex ſe mittit, in cuius ſummo folliculos aut ſiliquas Pæoniæ fœminæ non diſsimiles profert, quibus dehiſcentibus ſemen in iſs apparet rotundum & rubrum. Radicem obtinet capillamentis multis fibratam.

LOCVS.

Circa ſepes & dumeta naſcitur, frequens in Italia, nuſquã tamen in Germania, quod ſciam, niſi ſata prouenit.

TEMPVS.

Fructum ſeu ſiliquas ſuas autumno profert, ac ſubinde in iſs, ubi dehiſcunt, ſemen oſtendit.

TEMPERAMENTVM.

Vehementer acrem qualitatẽ obtinet, adeò ut guſtata, fauces quaſi urere uideatur. Proinde calidam & ſiccam admodum eſſe conſtat.

SPHATVLA
FOETIDA.

Wandtleußkraut.

SCD Lyon 1

A

VIRES.

Non multum à Staphidis agriæ uiribus abeſſe apparet: ualenter enim abſtergit. Hinc ad ſcabiem, eius potiſsimū ſuccus, abigendam utilis eſt. Surculos etiam & ſpicula, perinde atque Xiphium & Xyris, ſine dolore extrahit. Cimices quoque necat atque fugat.

DE TRICHOMANE▸ CAP▸ CCCVI▸

NOMINA.

TRIXOMANES græcè, Trichomanes, Capillaris latinè uocatur. Officinis Polytrichon falſo dicitur: id enim nominis Adianto herbę, quam hodie Capillum Veneris uocant, Dioſcoride & ueteribus alijs teſtibus, debetur. Germanicè Widertodt/oder Abthon appellatur. Trichomanes autē à facultate ſua Græci nominauerunt, quod ſcilicet fluentem capillum expleat, & ſubnaſci faciat: μαινὸν enim ea gens rarum uocant, τρίχα autem capillum. Hoc etiam nomine Capillarem Latini dixerunt.

Polytrichon officinarum.

Trichomanes cur dictum.

Capillaris.

FORMA.

Filici ſimile eſt Trichomanes, paruum admodum. Ex utraq; parte ordine quodam folia habet tenuia, Lentis figura, contraria inuicem, in ramulis tenuibus, ſplen deſcentibus, ſubnigris & auſteris. Cuius equidem deſcriptionis notæ omnes, nulla penitus reclamante, herbæ illi quam hodie officinæ Polytrichon uocant, pulchrè quadrant. Siquidem cauliculis iunceis, quincuncialibus, à radice ſtatim penè foliatis conſtat, foliſs rotundis, lenticulæ forma, aduerſis inter ſe pediculis, ramulis ſub-
B nigris & nitentibus, ſine flore, ſine ſemine.

LOCVS.

Naſcitur in paluſtribus atque umbroſis locis, humentibus muris, & iuxta fontes, haud ſecus atque Adiantum.

TEMPVS.

Carpitur æſtate & autumni initio.

TEMPERAMENTVM.

Trichomanes in caliditate quidem & frigiditate ſymmetrum eſt, uerum deſiccat, extenuat & digerit.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Eadem poteſt quæ Adiantum. Cum itaque Adiantum aliunde in Germaniam ſit deportandū, & Trichomanes paſsim proueniat, licebit hoc in alterius inopia uti. Et conſultius multò ut Trichomane utantur officinæ, quàm Adianto adulterino. Prodeſt igitur Trichomanis decoctū potum aſthmaticis, dyſpnoicis, felle ſuffuſis, lienoſis, urinæq; difficultatibus. Calculos frangit. Aluum ſiſtit. Venenatorū morſibus, & ſtomachi fluxionibus in uino potum medetur. Menſes & ſecundas ducit, ſanguinis autem reiectiones ſiſtit. Crudum illinitur uenenatorū morſibus. Alopecias explet, ſtrumas diſijcit. Furfures & achores cum lixiuio exterit. Cum ladano, myrtino, ſuſino, aut hyſſopo & uino capillos defluentes continet. Decoctū etiam eius cum lixiuio & uino ſi eo abſtergantur, idem poteſt.

EX GALENO.

Alopecias denſat, & ſtrumas & abſceſſus diſcutit, lapidesq; frangit potum. Viſcoſorum craſſorumq; ex thorace pulmoneq; excreationibus non mediocriter confert. Ventris profluuiū ſiſtit, nullam tamen manifeſtam caliditatē affert, ſicut nec frigiditatem.

EX PLINIO.

Calculos è corpore mirè pellit, frangitq;, utique nigrum. Qua de cauſa potius quàm quod in ſaxis naſceretur, & à noſtris Saxifragum appellatum crediderim.

SCD Lyon 1

TRICHOMANES Widertodt.

A Bibitur è uino quantum terni decerpſere digiti. Vrinam cient. Serpentiũ & araneorum uenenis reſiſtunt. In uino decocti aluum ſiſtunt. Capitis dolores corona ex ijs ſedat. Contra ſcolopendræ morſus illinuntur, crebrò auferendi ne pereant. Hoc & in alopecijs. Strumas diſcutiunt, furfuresq; in facie, & capitis manantia ulcera. Decoctum ex his prodeſt ſuſpirioſis, & iecinori, & lieni, & felle ſuffuſis, & hydropicis. Strangurię illinuntur, & renibus cũm Abſinthio. Secundas cient & menſtrua. Sanguinem ſiſtunt ex aceto, aut Rubi ſucco poti. Infantes quoque ulcerati perunguntur ex ijs cum roſaceo & uino prius. Folium in urina pueri impubis, tritum quidẽ cum aphronitro, & illitum uentri mulierum, ne rugoſus fiat, præſtare dicitur. Perdices & gallinaceos pugnaciores fieri putant, in cibum eorum additis, pecoriq; eſſe utiliſsimos.

DE TELI▸ CAP▸ CCCVII▸

NOMINA.

TΗΑΙΣ, κεραΐτις, αἰγόκερως, βόκερως Græcis, Fœnumgræcũ Latinis: officinæ genuinum nomen retinuerunt: Germanis Bockshorn/ oder Kühorn dicitur. Magna græcarum appellationũ pars à ſiliquarum quas producit figura deſumpta eſt: hę enim corniculis ſimiles exiſtunt. Hinc Ceraitis à cornu ſimpliciter dici cœpit: κέρας enim Græcis cornu eſt. Ægoceros autem à caprini cornu ſimilitudine, quemadmodum à bubuli Buceros, quod ſanè nomen Theophraſtus libro quarto de hiſtoria plantarum illi impoſuit. Cum itaque corniculis ſimiles habeat ſiliquas, factum eſt ut illam Columella ſimpliciter Siliquã nominauerit, Plinius Siliciam, Varro Siliculam.

Ceraitis cur dicta.
Aegoceros.
Buceros.

B

FORMA.

Cauliculis emicat exilibus, rubicundis, folio penè Trifolij, flore candido & exiguo, ſemine in ſiliquis oblongis, ac cornu inſtar incuruis fuluo. Radice ſubrotunda & oblonga innititur.

LOCVS.

Satum Fœnogræcum paſsim ferè prouenit.

TEMPVS.

Iunio & Iulio menſibus floret, & unà ſiliquas producit. Semen tamen in Auguſto maturum legitur.

TEMPERAMENTVM.

Fœnumgræcum calidum eſt ſecundi ordinis, deſiccat primo.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Molliendi & diſijciendi facultatem habet Fœnogræci farina. Facit ad inflammationes quæ intus foriſq; ſunt ſi cum aqua mulſa decocta trita illinatur. Lienem cum nitro & aceto ſubacta & illita minuit. Decoctũ eius inſeſſu ad muliebria mala, quæcunque per inflammationes aut præcluſiones conſiſtunt, utile eſt. Expreſſus Fœnogræci in aqua decocti ſuccus, capillos, furfures & achores exterit. Cum anſerino adipe peſsi uice apponitur, loca quæ iuxta uterum ſunt emolliens & relaxans. Viride cum aceto imbecillis & exulceratis locis prodeſt. Decoctũ eius aduerſus teneſmos, & grauiter olentia dyſentericorũ excrementa confert. Oleum eius cum myrtino capillos & in genitalibus cicatrices abſtergit.

EX GALENO.

Fœnumgræcũ feruentes inflammationes irritat. Quæ uerò minus ſunt calidæ, & magis duræ, eas digerendo curat.

EX AETIO.

Fœnumgræcũ habet etiam abſtergendi uires. Varijs modis comeditur, ſed copioſius ſumptum caput tentat. At cremor decocti Fœnogræci cum modico melle

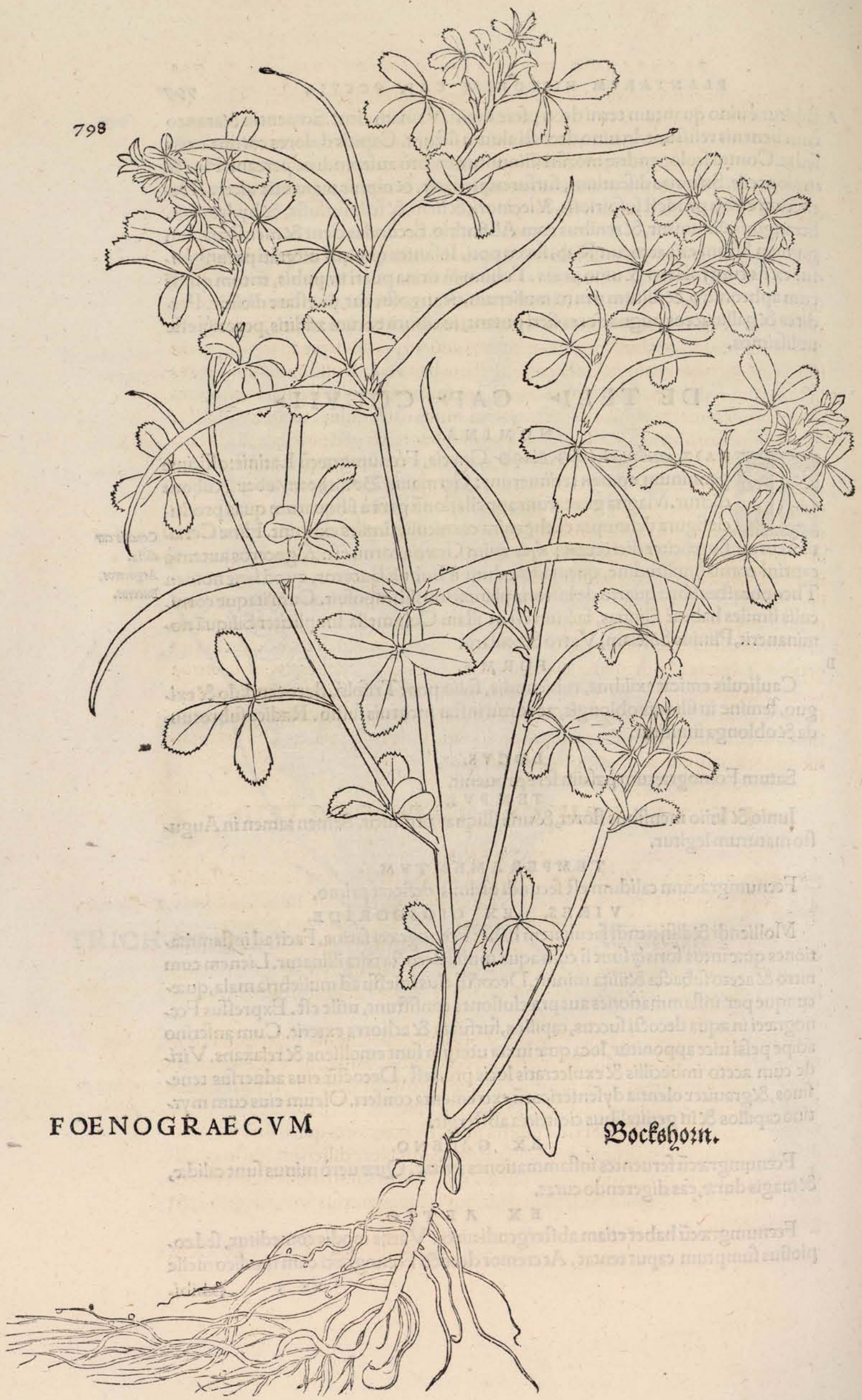

FOENOGRAECVM

Bockshorn.

SCD Lyon 1

A exhibitus, omnes deprauatos inteſtinorũ humores educit. Permodicũ eſſe oportet quod permiſcetur mel, ne erodat. In diuturnis uerò doloribus qui ſine febri thoracem infeſtant, pingues ſimul palmulæ elixantur, inde ſucco expreſſo melleq; admixto ſuppoſitis carbonibus rurſus decoquuntur uſq; ad congruam conſiſtentiam. Datur id diu ante cibum, obſeruariq; oportet ne ijs exhibeatur quibus facilè caput dolet: palmulæ enim capiti infeſtæ ſunt.

EX PLINIO.

Vis eius ſiccare, mollire, diſſoluere. Succus decocti fœminarum pluribus malis ſubuenit: ſiue duritia, ſiue tumor, ſiue contractio ſit uuluę, fouentur, inſidunt. Infuſum quoq; prodeſt. Furfures in facie extenuat. Spleni addito nitro decoctum & impoſitum medetur. Item ex aceto. Sic iecinori decoctũ. Diocles difficilè parientibus ſemen eius dedit acetabuli menſura tritum in nouem cyathis ſapæ ad tertias partes bibere, ut qui biberent in calida lauarentur. Et in balneo ſudantibus dimidiũ ex relicto iterum dedit, mox à balneo reliquum, pro ſummo auxilio. Farinã Fœnogræci cum hordeo aut lini ſemine decoctam aqua mulſa cõtra uuluę cruciatus ſubiecit. Itemq; impoſuit imo uentri. Lepras, lentigines, ſulphuris pari portione miſta farina curauit, nitro antè pręparata cute, ſæpius die illinens, perungiq; præcipiẽs. Theodorus Fœnogræco miſcuit quartã partem purgati Naſturtij acerrimo aceto ad lepras. Damion Fœnigræci ſemen acetabuli dimidia menſura cum ſapæ & aquæ nouem cyathis ad menſes ciendos dedit potu. Nec dubitaẽ quin decoctũ eius utiliſsimum ſit uuluis, interaneisq; exulceratis, ſicuti ſemen articulis atq; pręcordijs. Si uerò cum Malua decoquatur, poſtea addito mulſo potus, ante cætera uuluis interaneisq; laudatur: quippe cum uapor quoque decocti plurimũ profit. Alarum etiam graueolentiã decoctum Fœnogræci ſemen emendat. Farina porrigines capitis furB furesq; cum uino & nitro celeriter tollit. In hydromelite autem decocta addita axungia genitalibus medetur. Item parotidi, podagrę, chiragrę, articulis, carnibusq; quę recedũt ab oſsibus. Aceto uerò ſubacta luxatis. Illinitur & lieni decocta in aceto, & melle tantum. Carcinomata ſubacta ex uino purgat, mox addito melle perſanat. Sumitur & ſorbitio è farina ad pectus exulceratũ, longamq; tuſsim. Diu decoquitur donec amaritudo deſinat, poſtea mel additur.

DE TELEPHIO. CAP. CCCVIII.

NOMINA.

ΤΗΛΕΦΙΟΝ, ἢ ἀείζωον ἄγριον Græcis, Telephiũ & Illecebra Latinis, officinis & uulgo Craſſula maior appellatur. Sunt qui Fabam craſſam, à foliorũ quam cum faba habent ſimilitudine, nominẽt. Germanis Wundkraut/ Knabenkraut/ Fotzswang/ Fotzwein dicitur. Telephiũ uerò dictum eſt, quod ulceribus malignis & deploratis, quibus Telephus Myſiæ rex ab Achille uulneratus conſenuit, quæ eam etiam ob rem Telephia uocantur, auxilietur.

Craſſula maior.
Faba craſſa.
Telephium unde dictum.
Telephia ulcera.

GENERA.

Dioſcorides duo genera facit. Vnum floribus albis, quod nobis Telephiũ album nominare placuit, germanicè Wundtkraut das weible. Alterum floribus luteis, quod Norimbergæ me uidiſſe memini. Damus pro illo Telephiũ purpuraſcentibus floribus emicans, quod ad differentiã prioris Telephiũ purpuraſcens appellare uoluimus, germanicè Wundkraut das mennle. Præter flores qui in primo candidi ſunt, in hoc autem purpuraſcentes, foliorum etiam colore differunt, qui in candido uiridis & herbaceus exiſtit, in purpuraſcente autem paulò pallidior. Cætera omnia in ijs ſimilia apparent, folia potiſsimũ, quę fabacea prorſus ſunt, niſi quod pinguiora, & craſsiora exiſtunt.

Telephium album.
Telephium purpuraſcens.

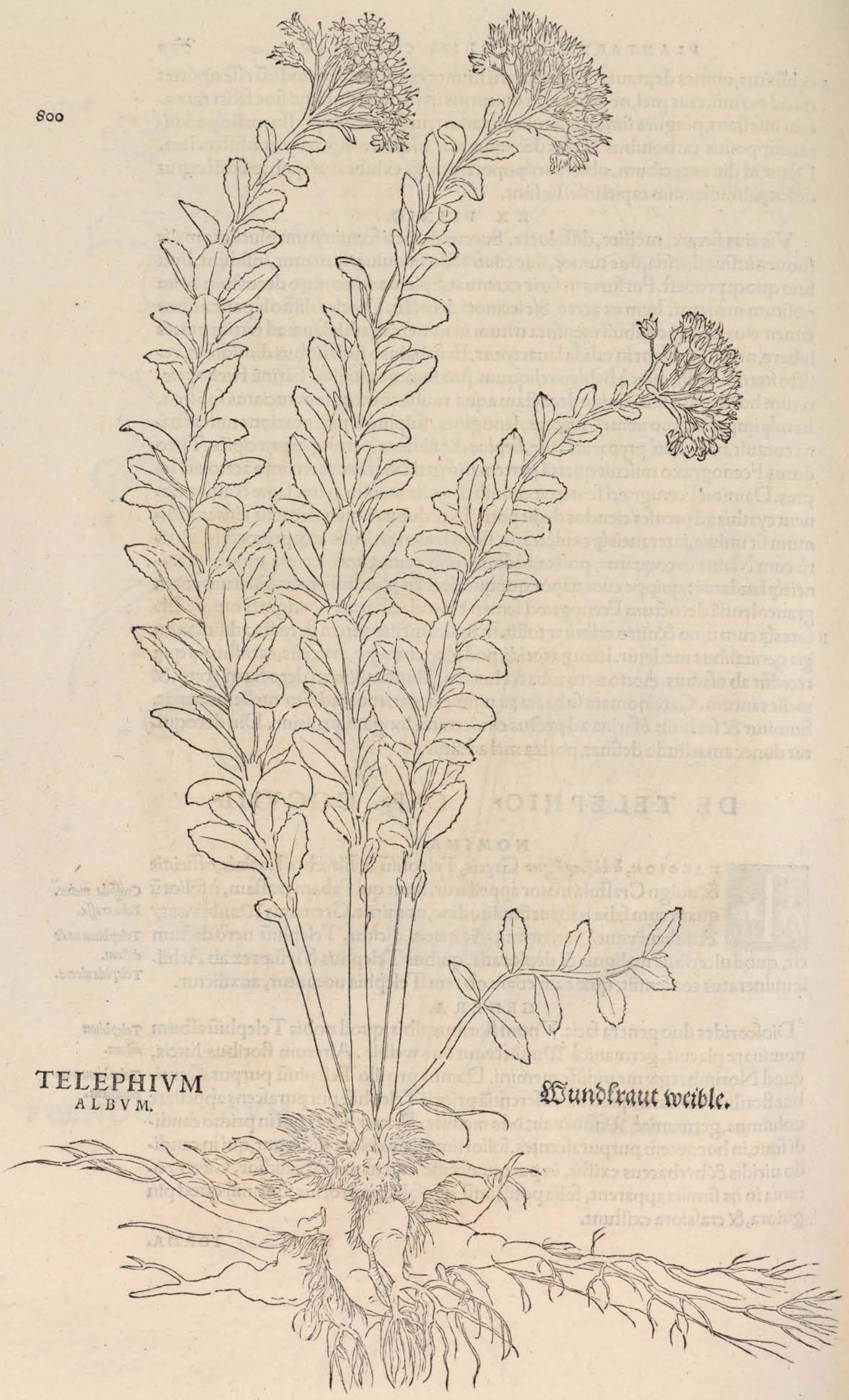

TELEPHIVM
ALBVM.

Wundkraut weible.

SCD Lyon 1

TELEPHIVM
PVRPVRASCENS.

Wundkraut mennle.

C

FORMA.

Foliȝs & caule Portulacæ ſimilis herba Telephium. Alas binas in ſingulis foliorum geniculis inhærentes habet. Ramuli à radice ſeni ſepteniue prodeunt, referti foliȝs cœruleis, craſsis, glutinoſis, carnoſis: flores illi lutei, uel albi, uel purpuraſcentes: radix ima, quod Dioſcorides omiſit, innumeris tuberibus ſcatet. Non eſt autẽ cur diuerſum Telephiũ hoc nomine ab ea herba, quam herbariȝ hodie Craſſulam maiorem nominant, ſuſpicemur, cum omnes reliquæ notæ à Dioſcoride cõmemoratæ, illi adamuſsim conueniant. Et ſolenne certè eſt Dioſcoridi ut multas notas, in his potiſsimũ herbis quæ ipſe non uidit, atqueadeo ex aliorũ fide pingit, easq; maximè quidem neceſſarias omittat, & ſilentio tranſeat. Quibus etiã accedit locus natalis, & facultates Telephiȝ, quæ eædem ſunt cum iȝs quæ Craſſulæ maiori recentes herbariȝ adſcribunt. Sunt qui alterum acetabulũ eſſe putent, quorum ſanè ſententiam non admodum abſurdam eſſe iudico.

LOCVS.

Naſcitur inter uites, locis cultis & incultis humidis.

TEMPVS.

Vere ſtatim proſilit, Iulio autem & Auguſto menſibus floret.

TEMPERAMENTVM.

Telephiũ exiccat ordine ſecundo intenſo, aut certè principio tertiȝ, nõ tamen inſigniter calida, uerum in hoc forſan quiſpiam ipſum primi eſſe ordinis cenſeat.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Folia ſenis horis illita, albas uitiligines ſanant: ſed oportet poſtea hordeacea farina illinere locum. Quinetiã alphos tollunt cum aceto in ſole inuncta. Sed ubi inaruerint, abſterguntur.

D

EX GALENO.

Telephiũ detergendi & exiccandi facultate eſt prædituũ: proinde ad putrida ulcera conuenit, & leucas & alphos cum aceto ſanat.

EX PLINIO.

Illinitur lentigini, & cum inaruit teritur. Illinitur & uitiligini, ternis ferè menſibus ſenis horis noctis aut diei, poſtea farina hordeacea illinitur. Medetur & uulneribus & fiſtulis.

APPENDIX.

Recentiores herbariȝ ſua Craſſula maiori in curandis uulneribus, & ſiſtendo ſanguinis profluuio utuntur, ut eandem eſſe cum Telephio uel hoc ſaltem nomine nemo dubitare debeat. Magnam autem efficaciã habere in internis potiſsimũ uulneribus & ulceribus, mirificeq; hernioſis prodeſſe iidem tradunt.

DE TRINITATIS HERBA CAP. CCCIX.

NOMINA.

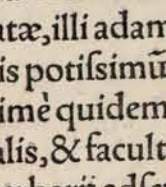

Iouis flos. Herba Trinitatis unde dicta. Iacea.

VVo nominè priuatim planta hæc Græcis aut Latinis appellata ſit medicis, ignorare me fateor. Conſtat tamen Violæ inodoræ genus eſſe, & mea quidem ſententia Iouis florem. Vulgus à triplici colore floris, herbam Trinitatis nominat. Sunt qui Iaceam, & herbam clauellatã appellent. Germani Dreyfeltigkeyt blůmen/& Frey ſchamkraut uocant.

FORMA.

Herba hæc folio eſt initio rotundo, per ambitum ſerrato, proceſſu temporis oblongiore, cauliculo triangulo, intus cauo, leuiter ſtriato, ex interuallis geniculato, prodeuntibus ex alarum ſinu pediculis longis, in quibus ſummatim elucent flores figura

HERBA TRI
NITATIS.

Dreyschamkraut.

c figura & ſpecie uiolarum purpurearū, ſuperiore parte purpurei, in medio candidi, inferiori uerò lutei, radijs quibuſdam nigris diſtincti. Quibus decidentibus ſemina protuberant.

LOCVS.

Sua ſponte in aruis interdum prouenit. In hortis tamen ut plurimum plantatur, ſpecioſiorq; naſcitur.

TEMPVS.

Vere uiola hæc poſt purpuream emicat, & tota æſtate floret.

TEMPERAMENTVM.

Herba in guſtu lentorem quendam, atque modicam acrimoniam ſeū mordacitatem præ ſe fert, atqueadeo à Symphyti temperamento non admodū abeſſe uidetur, id quod etiam ex facultatibus quas illi recentiores tribuunt facilè deprehenditur. Calida itaque & ſicca eſt.

VIRES.

Quum acrimonię ratione incidendi uim quampiā habeat, ideo rectè recentiores aſthmaticis, pulmonisq; phlegmonibus prodeſſe tradunt: collectū ſiquidem in thorace & pulmone pus expurgare poteſt. Hac ratione puerorum etiam comitialibus morbis auxilio eſſe ſolet. Cęterū non parum ad pruritū & ſcabiem confert, omniaq; cutis uitia emendat, idq; mediocris acrimoniæ & ſiccitatis ratione. Vlcera etiā, quia uiſcoſitatem obtinet, glutinare poteſt.

DE TEVTLO▸ CAP▸ CCCX▸

NOMINA.

D

ΣεῦτλοΝ unde dictum.

Beta cur dicta.

ΕΥΤΛΟΝ, ἢ σεῦτλον Græcis, Beta Latinis appellatur. Germanis Mangolt/oder Pieſſen. ΣεῦτλοΝ autem Græci ab impulſu nominarunt, etenim cultus ratione quadam incrementū capeſsit arboris, neque ulli hortenſium latitudo foliorū maior. Betæ nomen ſibi adſciuit, quoniam figuram ϵ literæ græcę dum ſemine turget referre uidetur. Nam ſummitatem in cacumine reflexam obtinet. Id quod teſtatū nobis reliquit Lucius Columella in ſuo carmine de cultu hortorum ita canens:

Nomine tum graio, ceu litera proxima primæ,
Pangitur in cera docti mucrone magiſtri,
Sic & humo pingui ferratæ cuſpidis ictu
Deprimitur folio uiridis pede candida Beta.

GENERA.

Candida Beta.

Eius à colore omnes duo genera faciunt, candidam & nigram. Candida alio nomine Sicula, ut Theophraſtus libro octauo de hiſtoria plantarum, & Plinius libro decimonono, capite octauo, memoriæ prodiderunt, appellatur. Et nunc extrita lisicla. tera una ferè omnibus noſtri ſeculi medicis Sicla nominatur. Germanicè weiſſer
Nigra Beta. Mangolt. Nigra ad atrum uidetur tendere colorem, & à Germanis roter Mangolt uocatur.

FORMA.

Caulem habet ſtriatū, bicubitalem, folium ferè Atriplicis, flores exiguos luteos, ſemē in caulibus copioſum: radicē unicam in longum protenſam, è cuius lateribus aliæ, modò ſingulæ, modò binæ, nonnunquā ternæ fundunt, fibris multis refertæ.

LOCVS.

In hortis paſsim, & cultis locis naſcuntur Betæ.

TEMPVS.

Iulio & Auguſto menſibus floribus & ſemine turgent.

TEMPERA-

BETA CAN
DIDA.

Weisser Mangolt.

SCD Lyon 1

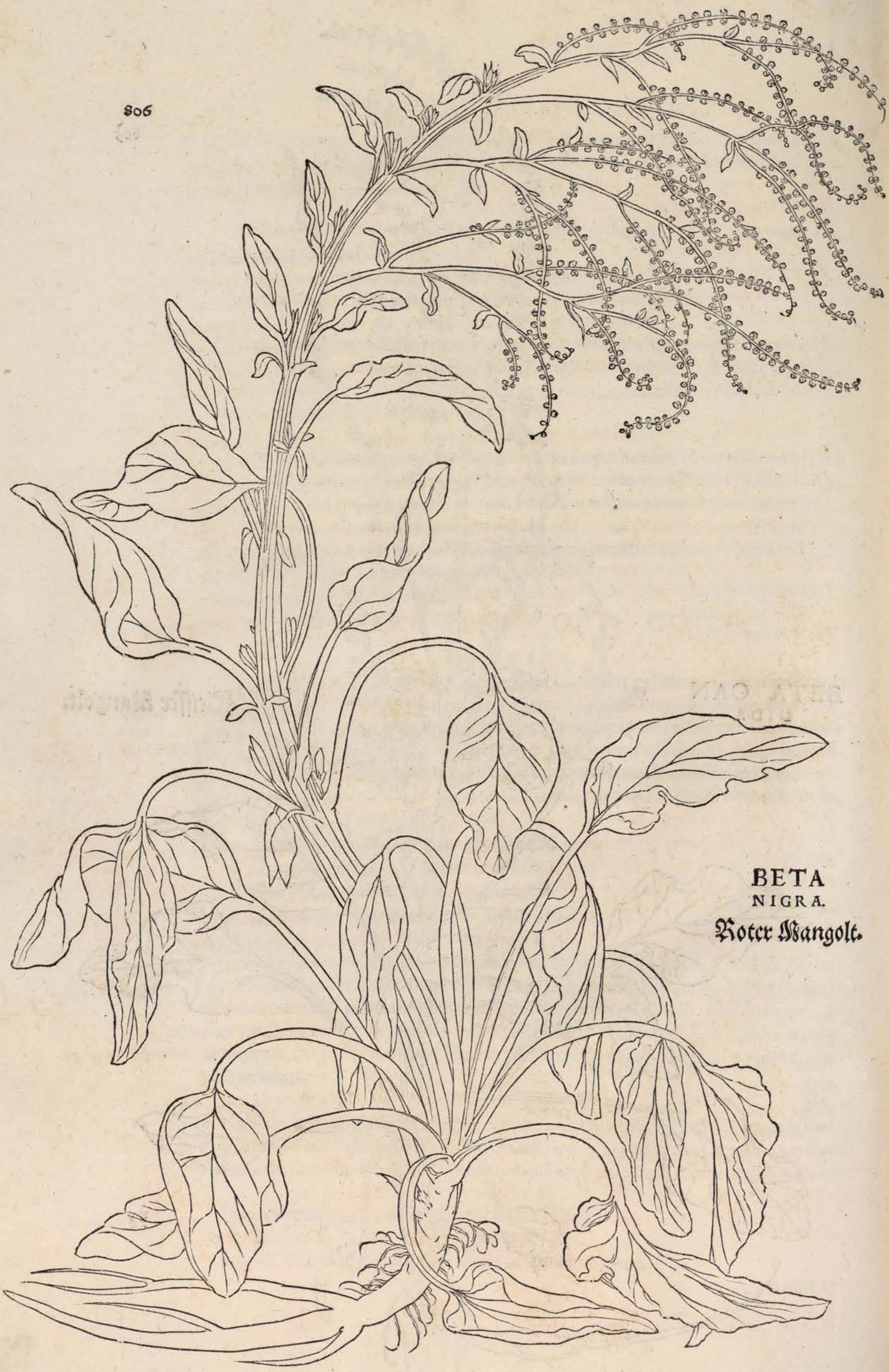

BETA
NIGRA.
Roter Mangolt.

SCD Lyon 1

A TEMPERAMENTVM.

Nitrosa qualitate particeps est. Nigra tamen adstrictionis quippiam adiunctū habet, & magis in radice quàm in alijs partibus. Symeon Seihi calidam & siccam esse in tertio ordine asserit.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Nigra Beta cum lente cocta aluum efficacius cohibet, multoq; magis radix. Candida aluo utilis est. Vtraq; uerò propter nitrosam uim quam habet mali succi est. Vnde succus earum cum melle naribus inditus caput purgat. Auriū etiam doloribus auxiliatur. Decoctū radicum & foliorum, furfures & lendes deterget. Pernones fotu mitigat. Crudis folijs alphos nitro prius perfrictos, alopecias prurientes, atq; depascentia ulcera illini prodest. Cocta exanthematis, erysipelatis, & ambustis medetur.

EX GALENO.

Beta nitrosæ facultatis est particeps, qua tum extergit, tum digerit, & per nares purgat. Cæterum cocta nitrositatē omnem exuit, fitq; facultatis phlegmonis aduersæ, leuiter discutientis. Porrò ad detergendū digerendumq; ualidior est Beta alba. Nam nigra adiunctū habet quippiā adstrictionis, & magis in radice quàm alijs partibus. Betæ itaq; absterforius inesse succus conspicitur, adeò ut aluum ad excretionem extimulet, & nonnunquā stomachū demordeat, præsertim ijs quibus ille sensilior obtigit: eoq; largius commansa, stomachum infestat. Huius ceu aliorum olerum, exigua est alimonia. Iecoris obstructionibus, quàm Malua, aptius accōmodatur, magis autem ubi cum Sinapi estur, aut aceto. Lienosos item similiter manducata, mirificè iuuat.

EX PLINIO.

B Nec Beta sine remedio est utraq;. Siue candidæ, siue nigræ radix recens & madefacta, suspensa funiculo, contra serpentiū morsus efficax esse dicitur. Candida Beta cocta, & cum Allio crudo sumpta, contra tineas. Nigræ radices ita in aqua coctę, pruriginē tollunt, atq; in totum efficacior esse traditur nigra. Succus eius capitis dolores ueteres & uertigines, item sonitum aurium sedat, infusus ijs. Ciet urinā. Medetur dysentericis iniecta, & morbo regio. Dolores quoque dentium sedat illitus succus. Et contra serpentium ictus ualet, sed huius radici duntaxat expressus. Ipsa uerò decocta, pernionibus occurrit. Albę succus epiphoras sedat, fronte illita. Aluminis pauco admixto, ignem sacrum. Sine oleo trita licet, adustis medetur. Et contra eruptiones papularum cocta. Eadem contra ulcera quæ serpunt. Illinitur & alopecijs cruda. Et ulceribus quæ in capite manant. Succus eius cum melle naribus inditus, caput purgat. Coquitur & cum lenticula addito aceto, ut uentrem molliat. Validius cocta, fluctuationes stomachi sistit & uentris.

EX SYMEONE SETHI.

Eius succus mediocriter abstergit. Hic etiam uentrem ad effluxū proritat, & stomachum aliquando uellicat, eorum præsertim qui hunc ualde sensilem obtinent. Quapropter edulium est stomacho infestum, si plurimū comedatur. Exiguum est eius alimentū, sicut cæterorū olerum. Vtilis uerò est ad iecoris obstructiones cum aceto comesta. Pari modo si edatur, & lienis obstructionib. bonum fit medicamentum. Constat autem Beta ex contrarijs facultatibus. Succus enim eius calidus est, uentrem constringit, & sitim affert. Eius uerò corpus crassarum partium, flatuosum, concoctu difficilè & frigidum, uentremq; sistit, maximè si aqua in qua coctum est, subinde abijciatur.

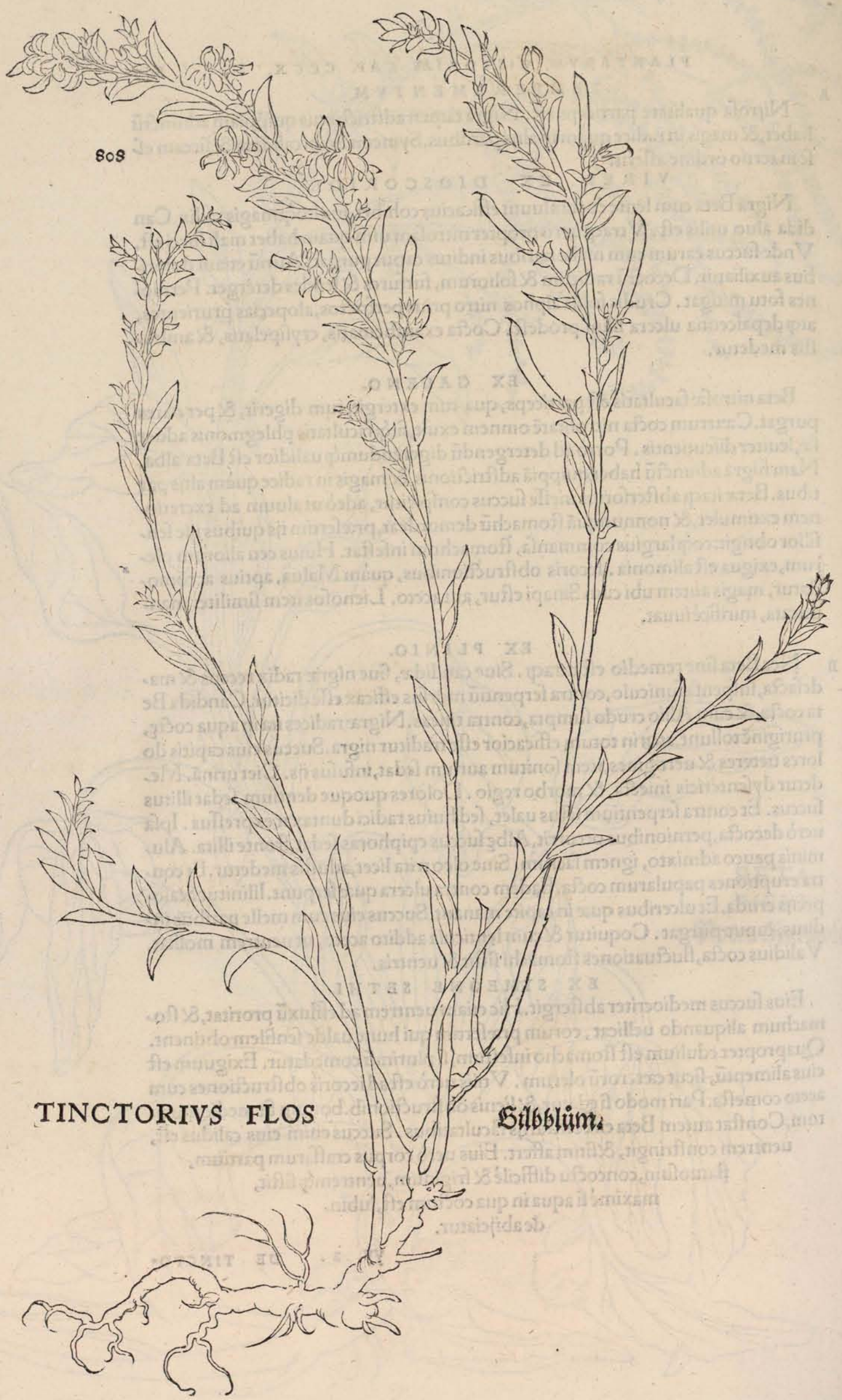

TINCTORIVS FLOS Gilbblüm.

SCD Lyon 1

A

DE TINCTORIO FLORE▸ CAP. CCCXI.

NOMINA.

AN herba hæc ueteribus cognita fuerit nondum compertũ habemus: quapropter ad germanicam alludentes appellationẽ, Tinctoriũ florem interim dum certius nomen nacti fuerimus, nominabimus. Germani Gilb oder Streich oder Ferbblůmen/ quod florũ illius in tingendis libris & alijs quibuſdam uſus ſit, nuncupant. Sunt qui Ackerpfrimmen uocant.

FORMA.

Geniſtæ non admodũ diſſimilis eſt hæc herba: ramos enim herbaceos, ut illa habet, ac ſcabros, folia tamen paulò longiora & latiora, ad Hyſſopi ferè formam accedentia, florem luteum, Piſo ſimilem, ſemen in ſiliquis Lenticulæ haud abſimile, radicem planè ligneam.

LOCVS.

Prouenit locis altis, incultis & aridis, atque pratis nonnullis.

TEMPVS.

Floret Iunio & Iulio menſibus, atque deinceps ſemina profert.

TEMPERAMENTVM.

Amara eſt, haud aliter quàm Geniſta, ut calefacere illam & ſiccare in altero ordine ſit euidentiſsimum.

VIRES.

Vt forma & temperamento Geniſtę ſimilis eſt, ſic etiam facultatibus haud dubiè eidem reſpondet. Has igitur ſuo loco reperies.

B

DE TORDYLO▸ CAP▸ CCCXII▸

NOMINA.

ΤΟΡΔΥΛΟΝ, ἢ τορδύλιον, ἢ σέσελι ἑρκτικὸν Græcis: Tordylon & Tordylion, & Seſeli Creticũ Latinis, Paulus Gordylion appellat. Germanis Beerwurtz dicitur, ut ſuprà in capite de Dauco quoque diximus. Nam cum Dauci ſemen hirſutum ſit, utcunq; cætera reſpondeant, hoc uerò minimè, non eſt cur Daucum eſſe credamus. *Seſeli Creticum.*

FORMA.

Fruticoſa eſt herbula, ſemen habens rotundũ, geminatum, clypeo ſimile, ſubacre & odoratum. Quæ ſanè omnes notæ huic herbæ, quæ à Germanis Beerwurtz dicitur, reſpondent, ut eius pictura, quam in capite de Dauco reperies, abundè docet. Hanc autem propter radicum ſimilitudinẽ inter Daucorum effigies habere locum uoluimus.

LOCVS.

Naſcitur in Amano Ciliciæ monte. In multis etiam Germaniæ noſtræ locis copioſiſsimè prouenit.

TEMPVS.

Iulio menſe floret, ac ſubinde ſemen profert.

TEMPERAMENTVM.

Calfacit & exiccat, ut ex facultatibus eius abundè colligere licet.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Potum eius ſemen contra urinæ difficultatẽ, & ducendis menſibus prodeſt. Succus uerò caulis ſeminisq; adhuc uirentis trium obolorum pondere hauſtus decem diebus in paſſo, nephriticos ſanat. Efficax etiam radix: cum melle ſiquidem lincta, quæ in thorace ſunt educit.

SCD Lyon 1

EX PAVLO.

C Gordylon alij Seseli appellant, urinæ & menſibus ducendis habile. Radix ipſius ex melle lincta, quæ in thorace hærent, educit.

EX PLINIO.

Combuſta potu ciet menſes, & pectoris excreationes, efficaciore etiamnum radice. Succus eius ternis obolis hauſtus renes ſanat. Additur radix eius & in malagmata.

DE TITHYMALIS. CAP. CCCXIII.

NOMINA.

ΙΘΥΜΑΛΟΣ, ἢ τιθυμάλη Græcis, Lactaria herba, & Lactuca caprina aut marina Latinis, barbaris & officinis Eſula, Germanis Wolffsmilch dicitur. Lactariã autem herbam cõmuni appellatione, ob cõmune omnibus lac, uniuerſum hoc genus uocauerunt. Lactucam uerò ob eandem cauſam, quia ſcilicet ex hac herba haud ſecus atq; ex Lactuca ſecta lac fluit. Caprinam, quod capræ Tithymalis ueſcantur.

Lactaria herba cur nominata.

Lactuca caprina quare uocata.

GENERA.

Septem ſunt, Dioſcoride & alijs ueteribus teſtibus, Tithymalorum genera. Primus Characias, id eſt, uallaris dicitur, quod uallis ſeptisq; muniendis idoneus ſit. Secundus Myrſinites, à Myrti foliorũ figura: aut à nucibus, quibus ſimilẽ fert fructum, Caryites nominatur. Hunc fructum ſunt qui Nucem uomicam, Germanis Kronåglin uocatam, eſſe putent. Tertius Paralius, id eſt, marinus, quod in maritimis naſcatur, appellatur. Quartus Helioſcopius, hoc eſt, ſoliſequus, quia eius coma ad ſolis curſum circumagitur, nominat: germanicè Sonnenwendede Wolffsmilch uocari poteſt. Alijs nominatur groß Wolffsmilch. Quintus Cypariſsias à Cupreſsi ſimilitudine nuncupatur. Germanicè cypreſſene Wolffsmilch nominari poteſt. Sextus Dendroides, à ramorũ copia dicitur. Septimus Platyphyllos, id eſt, latifolius, à latitudine foliorũ nominatur. Germanicè breytbletterte Wolffsmilch/ alij groß Teuffelßmilch uocant. Nos ex ijs generibus tria tantum depicta damus, quod reliqua uidere nondum nobis licuerit. Proferent fortè alij longè plura.

Characias.

Myrſinites.

Paralius.

Helioſcopius.

D *Cypariſſias.*

Dendroides.

Platyphyllos.

FORMA.

Nos ea tantum genera quorum picturas exhibemus, omiſsis alijs, deſcribemus. Helioſcopius itaque Portulacæ ſimilia folia obtinet, tenuiora tamen atque rotundiora. Ramos autem à radice prodeuntes quatuor aut quinque mittit, dodrantales, tenues & rubentes, copioſo lactis liquore plenos. Caput huic eſt Anetho ſimile, & ſemen ueluti in capitulis incluſum. Circumagit huius coma cum ſole, unde & Helioſcopij nomen accepit. Cypariſsias caulem emittit dodrantalem, aut maiorem, ſubrubrum, ex quo germinant folia pini ſimilitudine, teneriora tamen ac tenuiora. Et in uniuerſum pino nuper natæ ſimilis eſt, unde & nomen traxit. Abundat hæc etiam ſucco candido Platyphyllos Verbaſco ſimilis eſt, longioraq; reliquis folia habet.

Helioſcopius.

Cypariſſias.

Platyphyllos.

LOCVS.

Helioſcopius in ruderibus potiſsimum, & circa oppida naſcitur. Cypariſsias in campeſtribus frequentiſsimus occurrit. Platyphyllos uerò in ſyluis.

TEMPVS.

Semẽ Tithymalorũ autumno legitur, ſuccus uerò incipiente pomorũ lanugine.

TEMPERAMENTVM.

Vincentem habent acrem calidamq; facultatẽ, ineſt uerò & amaritas. Ex quarto itaque calefacientium ſunt ordine, & ualenter deſiccant.

VIRES.

SCD Lyon 1

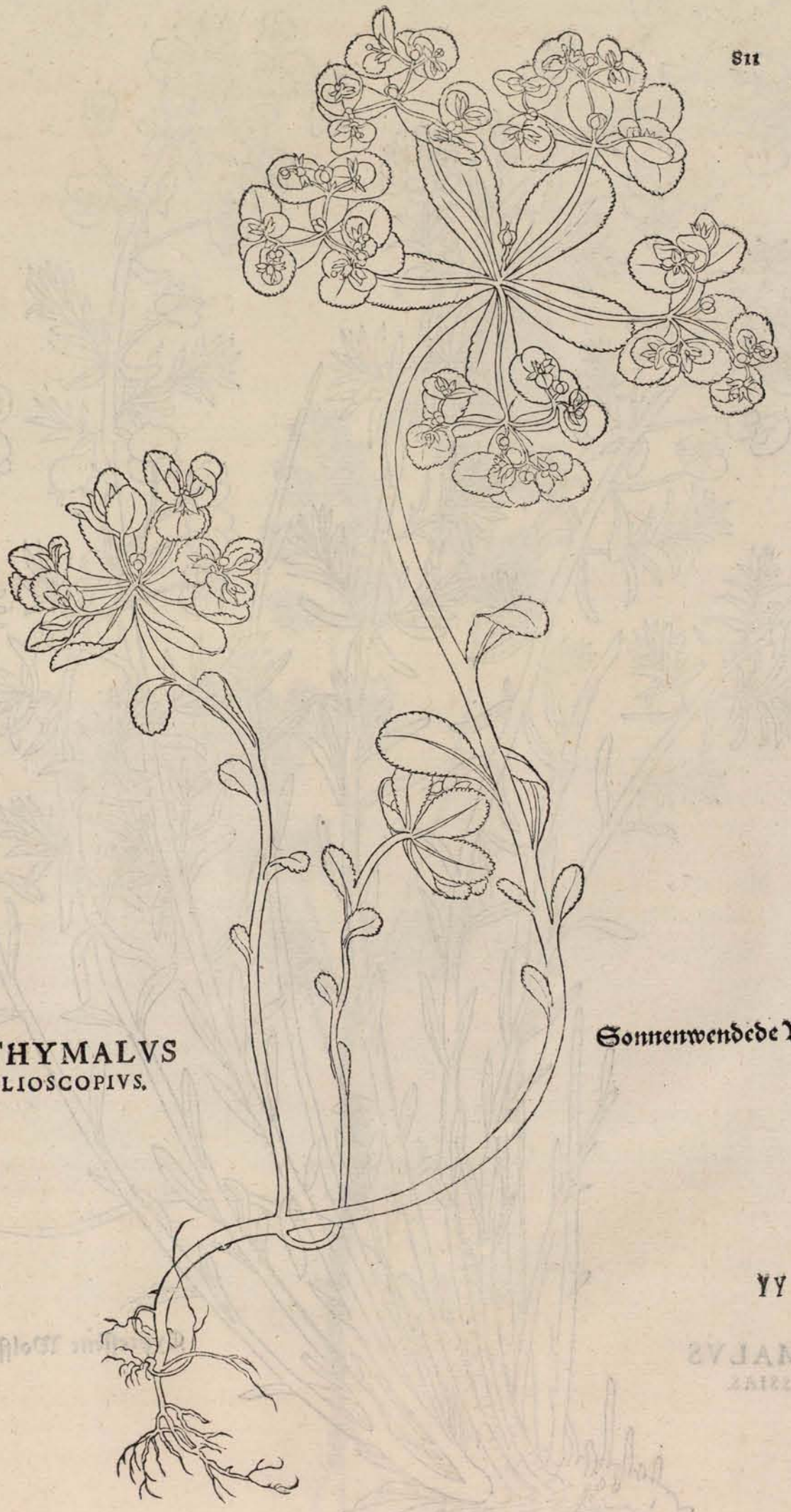

TITHYMALVS
HELIOSCOPIVS.

Sonnenwendede Wolffsmilch.

SCD Lyon 1

TITHYMALVS
CYPARISSIAS.

Cypreſſene Wolffsmilch.

SCD Lyon 1

SCD Lyon 1

TITHYMALVS
PLATYPHYLLOS.

Breytbletterte Wolffsmilch.

SCD Lyon 1

VIRES. EX DIOSCORIDE.

C Vim habet Characiæ liquor lacteus aluum per inferna purgandi, pituitã & bilem ducens, duorum obolorũ pondere ex posca sumptus. Cum melicrato autem uomitum cit. Appetente uindemia lacteus colligitur liquor. Depilat liquor hic recens ex oleo in sole inunctus, renascentesq; flauos & exiles efficit, tandemq; omnes destruit. Cauernis dentium inditur, leuatq; dolores: sed cera dentes oblinendi, ne effluens fauces aut linguam uitiet. Idem inunctus myrmecias, acrochordonas, thymos & impetigines tollit. Valet etiam aduersus pterygia, carbunculos, phagedænas, gangrænas, fistulasq;. Semen & folia eadem lacteo succo præstant, dimidij acetabuli pondere pota. Radix drachmæ pondere cum hydromelite insparsa & pota, per inferna purgat. Decocta cum aceto, colluto ore, dentiũ dolori auxiliatur. Helioscopius eandem priori uim habet, non tamen usqueadeo intentã. Nec diuersam facultatem obtinent Cyparissias & Platyphyllos.

EX GALENO.

Validissimus Tithymalorũ liquor est. Secundũ locum tenet semen & folia. Sed & radix earundem facultatum particeps est, sed non ex æquo. Sanè ipsa cum aceto decocta dolores dentiũ sanat, maximè qui illis erosis proueniũt. At liquores ut qui ualentiorem uim habeant, in foramina quidem ipsa dentium induntur. Cæterum si aliam corporis partem contigerint, continuò adurunt, ulcerantq;: quapropter foris illis cera circunlinitur. Sic pilos quoque succus inunctus tollit. Porrò quum uehementior sit, oleo miscetur: & si id sæpe fiat, tandem prorsus radices pilorum adustæ corrumpent, corpusq; depile reddetur. Eadem facultate myrmecias, acrochordonas, pterygia & thymos auferunt, detergentq; lichenas & psoras, quia scilicet abstergendi illis facultas inest, propter amaritudinẽ. Pręterea ulcerum phagedænica,
D anthracωde & gangrænωde, quia ualenter calefaciunt & abstergunt, si in tempore & moderatè quis utatur, iuuare poterunt. Verumenimuero & fistularũ callos, eadem facultate adimunt. Porrò hæc omnia genere quidem similiter, imbecillius tamen & folia & fructus præstare possunt. Quibus sanè & ad pisces in aqua stagnali capiendos uti assolent. Celerrimè nanque ab illis in uertiginem acti, ac semimortui redditi, ad aquæ superficiem feruntur. Cæterum quum septem sint eorum genera, ualentissimus est quem Characiam nominant, & Myrsinites, & qui in petris nascitur ad modum arboris: deinceps qui Verbasco adsimilis est, & Cyparissias: pòst Paralius, denique Helioscopius. Proportione uerò comprehensæ illorum facultatis & cinis & lixiuium erit.

EX PLINIO.

Tradunt toties purgari hydropicos fico sumpta, quot guttas lactis Characię exceperit. Est & semen in usu cum melle decoctum ad catapotia soluendæ alui gratia. Semen & dentium cauis cera includitur. Colluuntur & dentes succo radicis decoctæ in uino aut oleo. Illinunt & lichenas succo, bibuntq; eum ut purgent uomitiones, & aluo soluta, aliàs stomacho inutilem. Trahit pituitã sale adiecto in potu, bilem aphronitro. Si per aluũ purgari libeat, in posca: si uomitione, in passo aut aqua mulsa. Media potio tribus obolis constat. Ficos à cibo sumpsisse melius est. Fauces urit leniter. Est enim tam feruentis naturæ, ut per se extrà corpori impositũ, pustulas igniũ modo faciat, & pro caustico in usu sit. Helioscopius trahit bilem per inferna in oxymelite dimidio acetabulo. Cæteri usus qui Characiæ. Cyparissiæ eadem uis quæ Helioscopio aut Characiæ. Platyphyllos pisces necat, aluum soluit, radice uel foliis, uel succo in mulso, aut aqua mulsa drachmis quatuor. Detrahit priuatim aquas.

DE TRIPHYL-

SCD Lyon 1

TRIFOLIVM
ODORATVM.

Gibengezeit.

SCD Lyon 1

C

NOMINA.

Trifolium odoratum cur dictum.

ΤΡΙΦΥΛΛΟΝ Græcis, Trifolium odoratũ Latinis, officinis ſimpliciter Trifoliũ dicitur. Germanis Sibengezeit/propterea quod ſingulis diebus ſepties odorẽ ſuum habeat, & toties etiam amittat, quandiu in horto creuerit. Decerptum enim & exiccatum, odorem ſuum perpetuò retinet. Qui certè pluuioſa temporis conſtitutione ac tempeſtate inſtante multò uehementior eſt, ſic ſanè ut totas ædes, in quibus hæc herba repoſita eſt, odore ſuo compleat. Poteſt etiam appellari cõmodiſsimè wolriechender Klee.

FORMA.

Frutex eſt cubito altior, uirgas habens tenues, nigris, iunceisq; adnaſcentijs multis prædítas, in quibus folia Loto arbori ſimilia ſunt, terna in ſingulis germinationibus. His recens enatis odor Rutę ineſt, auctis uerò iam, bituminis. Florem emittit purpureũm, ſemen modicè latum & ſubhirſutũ, ex altero extremo apicem obtinens. Radix illi tenuis, longa, ualida. Ex qua quidem deliniatione ſatis conſtat herbam, cuius picturam damus, eſſe Trifolium odoratum: ſiquidem cubito altior eſt, caules tenues obtinens, unde ramuſculi multi nigricantes quodammodo, aciuncei oriuntur, qui ſinguli terna folia producunt odorata. Flores etiam habet in purpureo cœruleos. Semen quoq; Milio haud diſsimile in folliculis modicè latis, piloſis, & in ſummitate aculeum habentibus, profert. Radicem denicq; longam, candidam ac ualidam habet, ut prorſus nihil ſit quod deſcriptioni non reſpondeat.

LOCVS.

Sponte ſua in Germania non prouenit. Satum uerò nulla difficultate prodit.

TEMPVS.

D Iulio menſe floret, ac ſubinde ſemen producit.

TEMPERAMENTVM.

Calidum eſt & ſiccum in tertio ordine.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Semen & folia in aqua pota lateris dolore laborantibus, difficultati urinæ, comitialibus, incipienti aquæ inter cutem, uuluæq; ſtrangulationibus auxiliantur. Menſes etiam ducunt. Oportet autem ſeminis tres, foliorũ uerò quatuor drachmas dare. Succurrunt & uenenatorũ morſibus folia trita cum oxymelite & pota. Referũt quidam, ſi totius fruticis, radicis & foliorũ decocto foueantur facti ex ſerpentiũ morſibus dolores, eos mitigari. Si uerò alius ulcus habens eodem illo decocto quo quiſpiam ſanatus fuerit foueatur, eadem ſentit quæ morſi à ſerpentibus. Dant quidam etiã in tertianis bibenda folia eius tria, aut totidẽ ſemina cum uino, in quartanis autẽ quatuor, ueluti quæ circuitus ſoluere poſſunt. Miſceẽ uerò eius radix & antidotis.

EX GALENO.

Triphyllum potum laterum dolores ab obſtructione natos iuuat, urinã & menſes prouocat.

EX PLINIO.

Trifolium ſcio credi præualere contra ſerpentiũ ictus & ſcorpionũ, ex uino aut poſca, ſeminis granis uiginti potis, uel foliijs, & tota herba decocta, ſerpentesq; nunquam in Trifolio aſpici. Præterea celebratis autoribus cõtra omnia uenena pro antidoto ſufficere uigintiquinque grana eius.

APPENDIX.

Debet eius Trifolij odorati uſus eſſe ſubinde in omnibus officinis, quod mirificè uenenis aduerſetur, & ad ulcera malefica ſananda perquam utile ſit.

SCD Lyon 1

TRIFOLIVM PRATENSE
PVRPVREVM.

Braun Wysenklee.

SCD Lyon 1

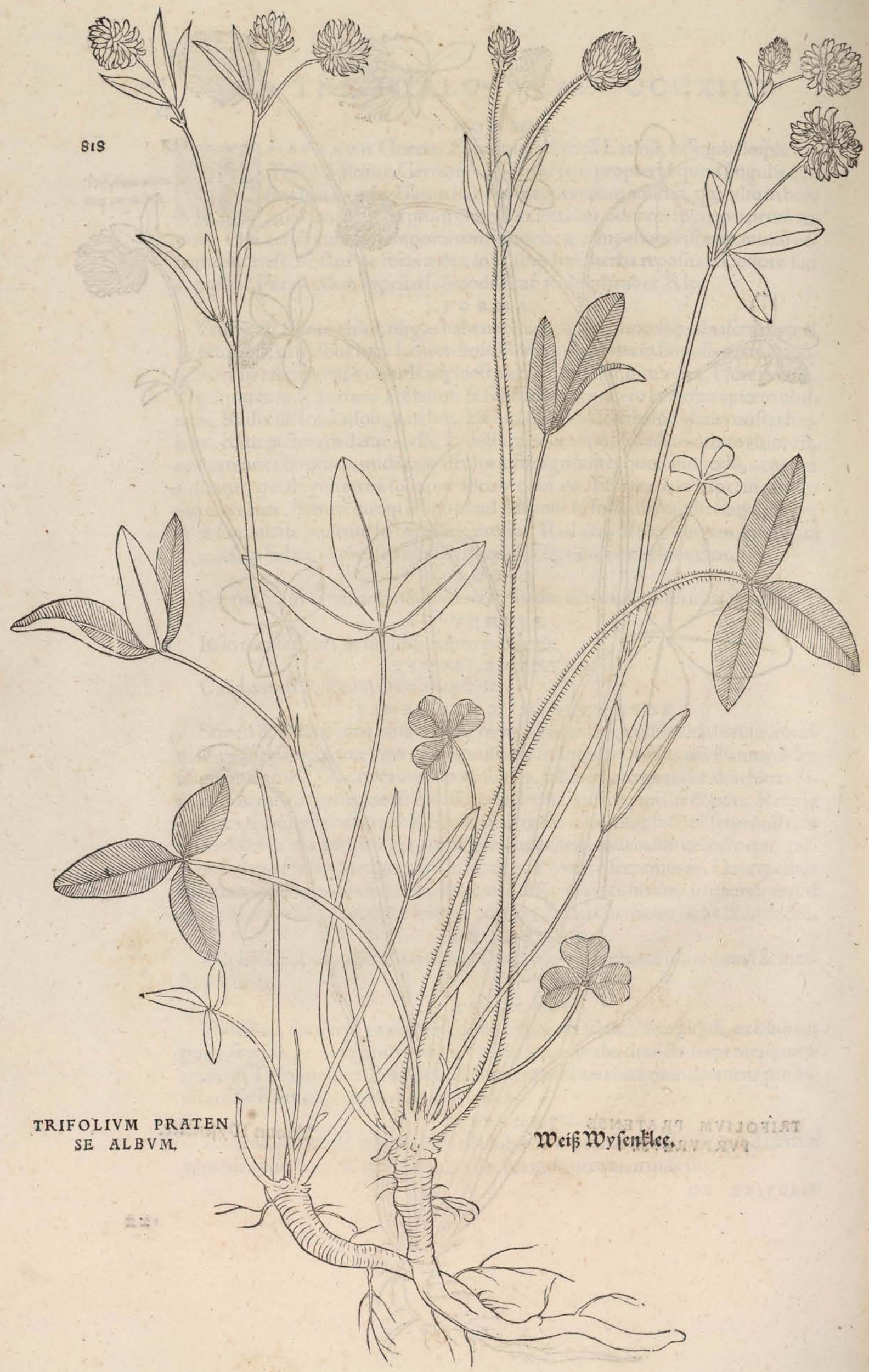

TRIFOLIVM PRATEN
SE ALBVM.

Weiß Wysenklee.

SCD Lyon 1

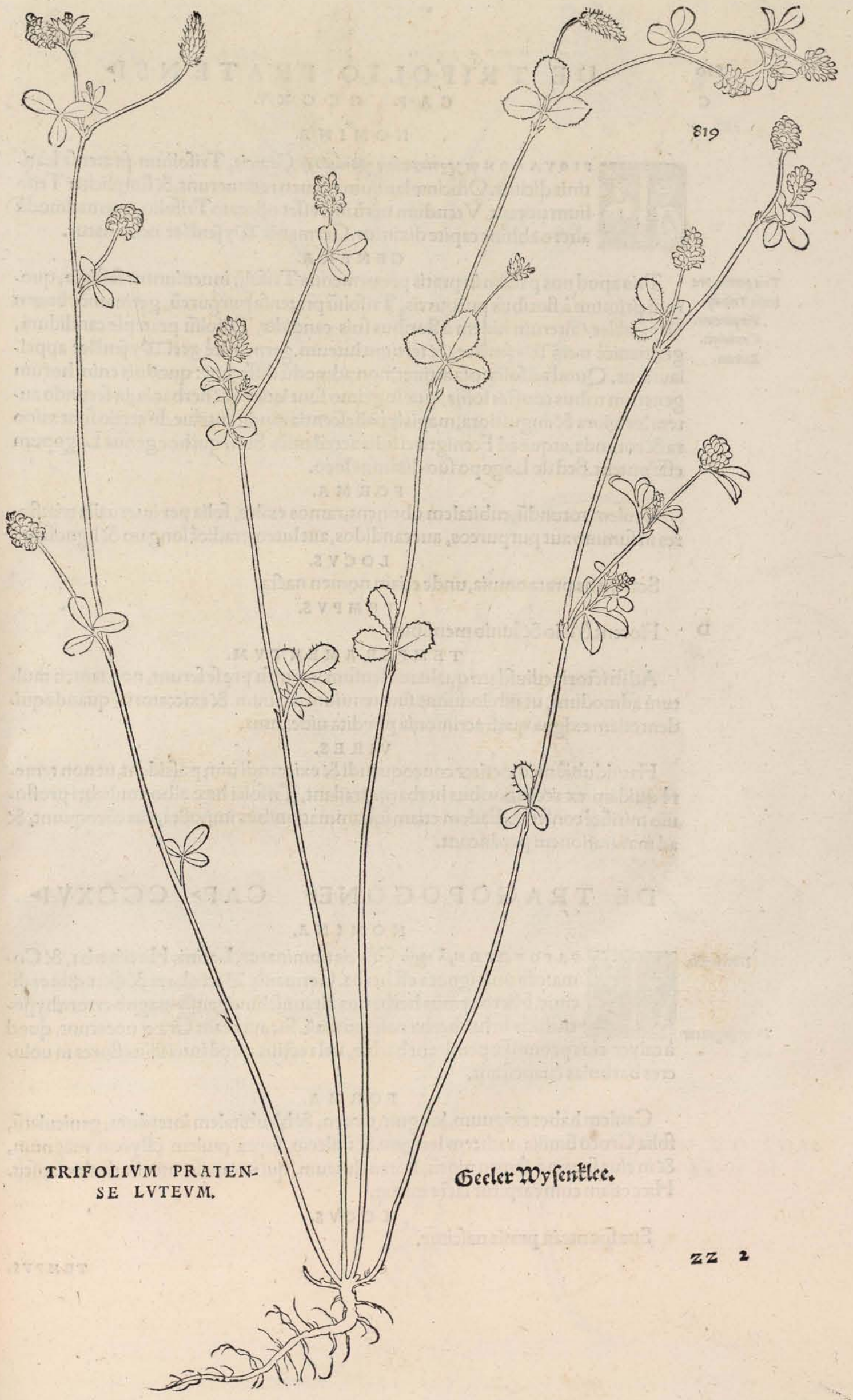

TRIFOLIVM PRATENSE LVTEVM.

Geeler Wysenklee.

SCD Lyon 1

C

DE TRIFOLIO PRATENSI▸ CAP. CCCXV.

NOMINA.

ΤΡΙΦΥΛΛΟΝ ἐν χορτοκοπείοις γεννώμενον Græcis, Trifolium pratense Latinis dicitur. Officinæ latinum nomen retinuerunt, & simpliciter Trifolium uocant. Vtendum uerò illis esset odorato Trifolio, quemadmodũ altero abhinc capite diximus. Germanis Wysenklee nominatur.

GENERA.

Tria genera pratensis Trifolij. Purpureum. Candidum. Luteum.

Tria apud nos passim in pratis prouenientia Trifolij inueniuntur fastigia, quorum primum à floribus purpureis, Trifoliũ pratense purpureũ, germanicè braun Wysenklee/ alterum itidem à floribus suis candidis, Trifoliũ pratense candidum, germanicè weiß Wysenklee/ & tertium luteum, germanicè geel Wysenklee appellauimus. Quod ad folia ipsa attinet, non admodũ differunt: quoduis enim horum generum tribus constat folijs, quæ in primo sunt latiora & herbacea, in secundo autem longiora & angustiora, magisq́ pallescentia candicantiáue. In tertio sunt minora & rotunda, atque ad Fœnigræci folia accedentia. Sunt qui hoc genus Lagopum esse putent. Sed de Lagopo suo diximus loco.

FORMA.

Caulem rotundũ, cubitalem obtinent, ramos exiles, folia per interualla tria: flores in summo aut purpureos, aut candidos, aut luteos: radicẽ longam & lignosam.

LOCVS.

Scatent ijs prata omnia, unde etiam nomen nacta.

TEMPVS.

D Florent Maio & Iunio mensibus.

TEMPERAMENTVM.

Adstrictorię cuiusdam qualitatis sensum in gustu prę se ferunt, non tamen multum admodum, ut nihilominus sint tenuium partium & exiccatoria, quandoquidem etiam exigua quasi acrimonia prædita uideantur.

VIRES.

Hauddubiè mediocriter concoquendi & exiccandi uim possident, ut non temerè quidam ex recentioribus herbarijs tradant, Trifolia hæc albo muliebri profluuio mirificè conferre. Eadem etiam inflammationibus imposita, eas cõcoquunt, & ad maturationem perducunt.

DE TRAGOPOGONE▸ CAP▸ CCCXVI▸

NOMINA.

Hirci barba.

ΤΡΑΓΟΠΩΓΩΝ, ἢ κομὴ Græcis nominatur, Latinis Hirci barba, & Coma: officinis ignota est herba. Germanis Bocksbart & Gauchbrot dicitur. Hieronymus herbarius Braunschuuigensis magno errore hypocisthida in hac herba nasci putauit. Sic autẽ eam Græci uocarunt, quod à calyce eius promissæ pendeant barbæ, uel rectius quod lutei illius flores in uolucres barbulas euanescant.

Tragopogon cur dicta.

FORMA.

Caulem habet exiguum, longum tamen, & bicubitalem interdum, geniculatũ, folia Croco similia, radicem longam & dulcem, supra caulem calycem magnum, & in eius summo semen nigrũ, florem luteum, qui in canescentes barbulas fatiscit. Hæc etiam cum carpitur lacte manat.

LOCVS.

Sua sponte in pratis nascitur.

TEMPVS.

SCD Lyon 1

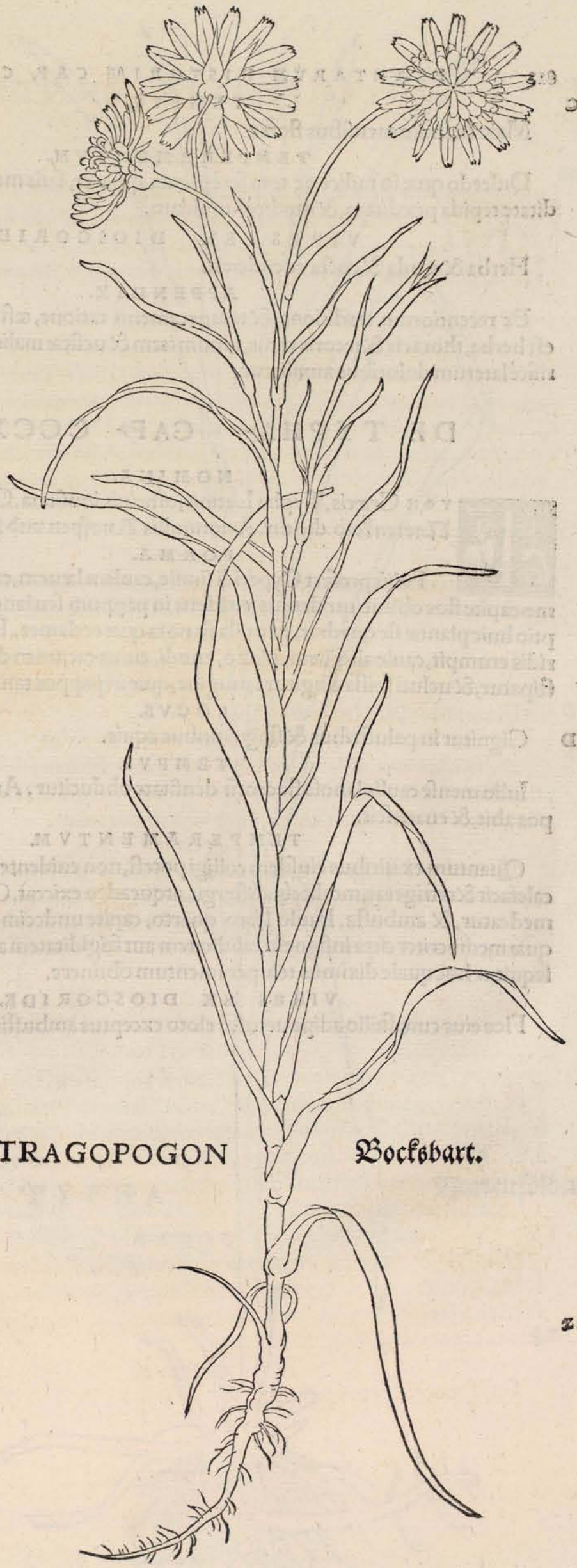

TRAGOPOGON Bocksbart.

SCD Lyon 1

C TEMPVS.

Maio & Iunio menſibus floret.

TEMPERAMENTVM.

Dulcedo quæ in radice ac tota ferè planta apparet, ſatis monſtrat eam eſſe caliditate tepida præditam, & modicè humidam.

VIRES EX DIOSCORIDE.

Herba & cruda & cocta edendo eſt.

APPENDIX.

Ex recentiorum traditione, & temperamenti ratione, æſtuanti ſtomacho utilis eſt herba, thoracis & iecoris uitijs, renum item & ueſicæ malis. Succus eiuſdem mirificè laterum doloribus auxiliatur.

DE TYPHA. CAP. CCCXVII.

NOMINA.

ΤΥΦΗ Græcis, Typha Latinis, officinis inuſitata. Germanis Moß/ oder Narrenkolb dicitur. A nonnullis Knoſpen vnd Lieſen.

FORMA.

Foliũ profert Cyperidi ſimile, caulem læuem, enodem, cuius in ſummo capite flos obducitur denſus, euadens in pappum ſeu lanuginem. Quæ deſcriptio huic plantæ ſic quadrat, ut nulla ſit nota quæ reclamet. Folio ſiquidem Cyperidis erumpit, caule alto, læui, plano, enodi, cuius cacumen denſa florum congerie ſtipatur, & ueluti ſpiſſa cingitur lanugine, quæ in pappos tandem euaneſcit.

LOCVS.

D Gignitur in paluſtribus & ſtagnantibus aquis.

TEMPVS.

Iulio menſe caulis lanoſa floccorũ denſitate obducitur. Auguſto autem in pappos abit, & euaneſcit.

TEMPERAMENTVM.

Quantum ex uiribus eiuſdem colligi poteſt, non euidenter, potiſsimũ eius flos, calefacit & refrigerat, modiceq; abſtergit, atqueadeo exiccat. Quum enim ambuſtis medeatur, & ambuſta, Paulo libro quarto, capite undecimo teſte, medicamenta quæ mediocriter citra inſignem caliditatem aut frigiditatem abſtergunt, requirant, ſequitur hoc quale diximus temperamentum obtinere.

VIRES EX DIOSCORIDE.

Flos eius cum ſuillo adipe uetuſto eloto exceptus ambuſtis medetur.

DE TVRCICO

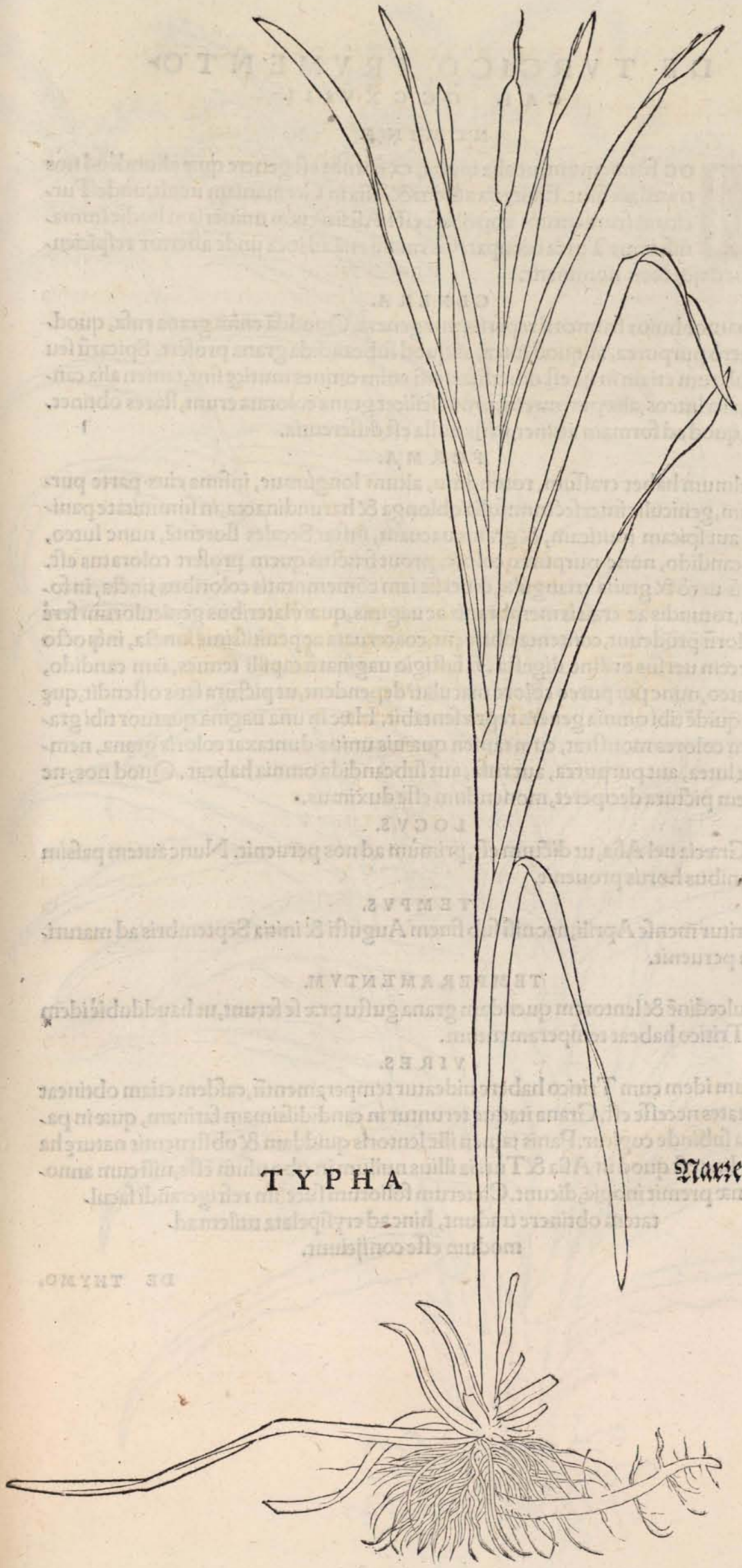

TYPHA Narrenkolben.

SCD Lyon 1

DE TVRCICO FRVMENTO.

C

CAP. CCCXVIII.

NOMINA.

Turcicũ frumentum cur dictum.

HOC frumentum, ut alia multa, ex eorum eſt genere quæ aliundè ad nos translata ſunt. E Græcia autem & Aſia in Germaniam uenit, unde Turcicum frumentum appellatũ eſt: Aſiam enim uniuerſam hodie immaniſsimus Turca occupat. Germani etiã ad loca unde affertur reſpicientes, Türckiſch korn nominant.

GENERA.

Quatuor huius frumenti reperiuntur genera. Quoddã enim grana rufa, quoddam uerò purpurea, aliquod lutea, aliquod ſubcandida grana profert. Spicarũ ſeu panicularum etiam in ijs eſt diuerſitas: etſi enim omnes muticę ſint, tamen alia candidos, alia luteos, alia purpureos, prout ſcilicet grana colorata erunt, flores obtinet. Aliàs, quod ad formam attinet, in ijs nulla eſt differentia.

FORMA.

Culmum habet craſſum, rotundum, altum longúmue, infima eius parte purpureum, geniculis interſectum: folia oblonga & harundinacea, in ſummitate paniculas, aut ſpicam muticam, & granis uacuam, inſtar Secales florentẽ, nunc luteo, nunc candido, nunc purpureo colore, prout fructus quem profert coloratus eſt. Fructũ uerò & grana triangula, diuerſis iam cõmemoratis coloribus tincta, in foliaceis, rotundis ac craſsis membranis ac uaginis, quæ è lateribus geniculorum ferè ſingulorũ prodeunt, contenta obtinent, coaceruata ac penitiſsimè iuncta, inq; octo aut decem uerſus ordine digeſta. E faſtigio uaginarũ capilli tenues, iam candido, iam luteo, nunc purpureo colore maculati dependent, ut pictura ſatis oſtendit, quę
D unica quidẽ tibi omnia genera repræſentabit. Hæc in una uagina quatuor tibi granorum colores monſtrat, cũm tamen quæuis unius duntaxat coloris grana, nempe aut lutea, aut purpurea, aut rufa, aut ſubcandida omnia habeat. Quod nos, ne aliquem pictura deciperet, monendum eſſe duximus.

LOCVS.

E Græcia uel Aſia, ut dictum eſt, primùm ad nos peruenit. Nunc autem paſsim in omnibus hortis prouenit.

TEMPVS.

Seritur menſe Aprili, nec niſi ſub finem Auguſti & initia Septembris ad maturitatem peruenit.

TEMPERAMENTVM.

Dulcedinẽ & lentorem quendam grana guſtu præ ſe ferunt, ut hauddubiè idem cum Tritico habeat temperamentum.

VIRES.

Cum idem cum Tritico habere uideatur temperamentũ, eaſdem etiam obtineat facultates neceſſe eſt. Grana itaque teruntur in candidiſsimam farinam, quæ in panificia ſubinde cogitur. Panis tamen ille lentoris quiddam & obſtruentis naturę habet. Hinc eſt quod in Aſia & Turcia illius nullum in cibo uſum eſſe, niſi cum annonæ premit inopia, dicunt. Cæterum foliorum ſuccum refrigerandi facultatem obtinere tradunt, hinc ad eryſipelata utilem admodum eſſe conijciunt.

SCD Lyon 1

TVRCICVM
FRVMENTVM.
Türckisch korn.

SCD Lyon 1

C

NOMINA.

Serpyllum Romanum.

Thymus unde dictus.

THYMOΣ Græcis, Thymus Latinis, herbarijs uulgaribus Serpyllũ Romanum, hauddubiè ab odore quem cum Serpyllo cõmunem habet, dicitur. Officinæ antiquum nomen retinuerunt. Germanis Thym / & Römiſcher quendel uocatur. Thymus autem Græcis ab excitando, quod θύειν dicunt, nomen inuenit. Nonnullis potius hoc placet etymum, ut Thymos quaſi thyæmos, hoc eſt, ſanguinem impellens dicatur.

FORMA.

Thymus ſurculoſus frutex eſt, minutis multis & anguſtis foliȷs circundatus, in ſummo capitula floribus purpureis referta habens. Ex qua ſanè deliniatione omni busconſpicuũ fit, herbam cuius picturam damus eſſe Thymum. Dodrantalis enim & ſurculoſus frutex eſt, foliȷs exiguis, floſculis ex purpura candicantibus, ſuauiſſimi odoris, capitella ſpecie complicatarũ formicarum, radice lignoſa, enaſcentias uirides multas obtinente, quibus in terra radicatur.

LOCVS.

Naſcitur petroſis & tenuibus locis: neque enim locum pinguem, neqȝ ſtercoratum, ſed apricum deſiderat. Nunc in hortis multis Germaniæ prouenit.

TEMPVS.

Floret ſerò, quod Theophraſtus etiam libro ſexto de hiſtoria plantarũ, capite ſecundo teſtatur, circa Solſtitia, cum & apes decerpunt, & auguriũ mellis eſt.

TEMPERAMENTVM.

Thymus uehementer calefacit. Itaque in calefaciendo & exiccando in tertio ordine ſtatuendus eſt.

D

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Potus cum ſale & aceto, pituitã per aluum ducit. Decoctũ eius cum melle orthopnoicis & aſthmaticis prodeſt. Lumbricos uentris, menſes, fœtus & ſecundas pellit. Vrinam ciet. Mixtus melle in eclegmate, excreabilia efficit thoracis uitia. Recentia œdemata cum aceto illitus diſcutit. Sanguinis grumos diſſoluit. Thymos & uerrucas penſiles tollit. Iſchiadicis cum uino & polenta impoſitus auxiliatur. Hebetibus oculis in cibo ſumptus opitulatur. Vtilis etiã pro condimento in ſanitatis uſu.

EX GALENO.

Thymus incîdit, & calefacit manifeſtè: ob id & urinã & menſes prouocat, fœtum euellit, & uiſcera potus expurgat, educendis ex thorace & pulmone confert.

EX AETIO.

Hæc experimentis de Thymo comperta ſunt. Dato ieiunis articulari morbo laborantibus, Thymi aridi minutiſsimi drachmas quatuor cum oxymelitis cyatho. Bilem enim reliquoſqȝ humores atqȝ acrem ſaniem euacuat. Facit & ad ueſicæ mala. Ventre inflatis, ubi intumeſcere cœperint, drachmã unam dato ieiuno cum cochleari aquæ mulſæ. Ad lumborũ coxendicumqȝ dolorem, lateriſqȝ & thoracis, ac hypochondriorũ ſuſpenſiones, ac inflationes, pondere trium drachmarũ cum oxymelite temperato, menſura cochlearij ieiuno exhibeto. Similiter etiam & melancholicis, & mente turbatis, timoreqȝ detentis drachmas tres cum oxymelitis temperati cochleari præbeto. Dato item ieiunis & ante cœnam aduerſus lippitudinẽ, & uehementem oculorum dolorẽ. Præterea contra podagram, etiam quæ motum omnino interceperit, cum uino utiliſsimè propinatur. Poſtremò ad tumefactos teſtes, ieiunis trium drachmarum pondere exhibeatur.

EX PLINIO.

Oculorũ claritati multum conferre exiſtimatur, & in cibo, & in medicamentis. Item diutinæ tuſsi ecligmate faciles excreationes facere cum aceto & ſale. Sanguinẽ concreſcere non patitur è melle. Longas faucium deſtillationes extrà illita cum Sinapi,

THYMVS

Römisch quendel.

napi, extenuat: item ſtomachi & uentris uitia. Modicè tamen utendum eſt, quoniã excalfacit, quamuis ſiſtat aluum: quæ ſi exulcerata ſit, denarij pondus in ſextarium aceti & mellis addi oportet. Item ſi lateralis dolor ſit, aut inter ſcapulas, aut in thorace. Præcordijs medentur ex aceto cum melle: quæ potio datur & in alienatione mentis & melancholicis. Datur & comitialibus, quos correptos olfactus excitat Thymi. Aiunt & dormire eos oportere in molli Thymo. Prodeſt & orthopnoicis & anhelationi, mulierumq; menſibus retardatis. Vel, ſi emortui ſint in utero partus, decoctum in aqua ad tertias. Viris uerò contra inflationes, cum melle & aceto. Et ſi uenter turgeat, teſtésue aut ueſicæ dolor exigat. E uino tumores & impetus tollit impoſitũ. Item cum aceto, callum & uerrucas. Coxendicibus imponitur cum uino. Articularibus morbis trium obolorũ pondere in tribus cyathis aceti & mellis. Et in faſtidio, tritum cum ſale.

DE TEVCRIO▸ CAP▸ CCCXX▸

NOMINA.

Teucrium unde dictum.

TEVKPION, ἢ χαμαίδρυς Græcis, Teucrion Latinis appellatur. Officinis ignotum. Germanis groß Bathengel dicitur. Teucrium autem uocatum eſt Græcis pariter & Latinis, quod Teucer Aiacis frater hoc inuenerit. Inuentum uero ab eo ſic tradit Plinius. Quum exta in ſacrificio ſuper id proiecta fuiſſent, lieni adhæſit, eumq; exinaniuit. Proinde quod caſus oſtenderat, obſeruatumq; à Teucro fuit, ad æternũ humani beneficij decus & famam illi accreuit. Diuerſum tamen hoc Teucriũ ab Hemionitide, quod à Plinio etiam Teucrium appellari diximus. Chamædrys autem nominata eſt hæc herba, quod Chamædry ſimillima ſit, adeò ut uiciſsim etiam Chamædrys hoc nomine, ut ſuo dicemus loco, dicta ſit Teucrium. Maius tamen eſt Teucrium quàm ſit Chamædrys, ut meritò Germanis groß Bathengel nuncupari queat.

Teucrium hoc diuerſum ab Hemionitide, quod multi non obſeruant.

FORMA.

Herba eſt uirgæ referens effigiem, Chamædry ſimilis, tenui folio, non multum Ciceri diſsimile. Hæc quanquã breuiſsima ſit Teucrij deliniatio, tamẽ abundè monſtrat herbam hanc, cuius picturã exhibemus, eſſe uerum Teucriũ, cum nihil Chamædry magis ſimile dici queat, ſi diligenter utriuſq; plantæ notas expendas.

LOCVS.

Nuſquam, quod ſciam, ſponte ſua in Germania prouenit. Satum tamen copioſe naſcitur. In Cilicia plurimum habetur.

TEMPVS.

Floret Iunio & Iulio menſibus, ac ſubinde ſemen producit.

TEMPERAMENTVM.

In ſecundo excalfacientium, tertio autem exiccantium exiſtit ordine.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Viride cum poſca potum, aut aridum decoctum ac hauſtum, lienem potenter minuit. Lienoſis cum ficis & aceto illinitur. Venenatorum autem morſibus cum aceto ſine ficis.

EX GALENO.

Teucrium incidendi, & tenuium partium facultatis eſt, quare lienes ſanat.

EX PLINIO.

Recens Teucria in poſca, uel ſicca deferuefacta, potu lienem efficaciter cõſumit. Item ex aqua illinitur. Pota arida & decocta quantum manus capiat, in aceti heminis tribus lieni medetur. Ad uulnus illinitur eadem cum aceto, aut ſi tolerari non poſsit, ex fico uel aqua. Serpentium plagis imponitur cum aceto tantum.

DE HYPE-

TEVCRIVM

Stoß bathengel.

SCD Lyon 1

C

NOMINA.

ΥΠΕΡΙΚΟΝ, ἀνδρόσαιμον, χαμαιπίτυς Græcis, Hypericũ Latinis dicitur. Nomen latinum in officinis ſeruat. Vulgus herbariorũ Perforatam uocat, quod folia ſoli obiecta innumeris foraminibus ſcatere, & omni ex parte punctis quibuſdã pertundi uideantur. Herbam quoq; diui Ioannis appellant. Germanis S. Johans kraut nominatur. Androſæmon ob florem eius qui digitis confricatus ſanguineũ emittit liquorem, dixerunt. Chamæpitys uerò ab odore ſeminis reſinaceo nominata eſt. Fugam dæmonũ aliqui, quod ſuperſtitione quadam inducti, fugare poſſe dæmones crediderint, appellauerunt.

Perforata.

Androſæmon.

Chamæpitys.

Fuga dæmonũ.

FORMA.

Folia Rutæ ſimilia habet, ſurculoſus frutex, dodrantalis, rubeſcens. Florem luteum, qui digitis attritus ſanguineum emittit ſuccum, qua ratione Androſæmon, quaſi humanum dixeris ſanguinẽ, appellatur. Siliquas gerit ſubhirſutas, in rotunditate oblongas, hordei magnitudine, in quibus ſemen nigrum, reſinam obolens. Cuius nimirum deſcriptionis notæ ita herbæ illi, quam Perforatam uocant noſtri temporis herbarij, reſpondent, ut nemo niſi prorſus præfracto ſit animo Hypericũ eſſe deinceps reclamare poſsit. Siquidẽ ſurculoſa eſt herba, dodrantalis, ſubrubens, folio Rutæ, flore luteo, quem ſi digitis libeat terere, manus profectò inuenies ſanguineo ſucco cruentatas. Siliqua denique terete, hordei magnitudine, ſemine intus nigro, reſinam olente. Duo itaq; in Perforata inueniuntur, quæ eſſe Hypericũ certam tibi faciũt fidem, cruentus nempe floris triti ſuccus, odorq; ſeminis reſinaceus. qui diuerſum ſentiunt hauddubiè Marcelli Florentini interpretatione falſa ſeducti ſunt, qui flore albo conſtare Hypericum aſſerit, cum tamen in Dioſcoride ſit, ἄνθος ἔχον μήλινον, hoc eſt, florem luteum habens.

Marcelli Florentini erratum.

D

LOCVS.

Gignitur in cultis, & aſperis locis.

TEMPVS.

Aeſtate floret, Iulio potiſsimum & Auguſto menſibus.

TEMPERAMENTVM.

Hypericum calefacit & exiccat, tenuisq; ſubſtantiæ eſt.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Vrinam cit, menſtrua ducit appoſitũ. A tertianis quartanisq; cum uino potum liberat. Semen quadraginta diebus potum iſchiadicis medetur. Folia cum ſemine illita ſanant ambuſta.

EX GALENO.

Menſes & urinas prouocat: ſed ad hæc totus ſumendus eſt fructus, non tantum ſemen. Cum foliis illitus uiridis ad cicatricem ducit cum alia, tum etiam ambuſta. Cæterũ ſi ſicca contuſa inſpergas, humida & putredinoſa ulcera ſanabis. Sunt nonnulli qui iſchiadicis bibendum exhibent.

EX PLINIO.

Natura ſemini Hyperici ſpiſſandi. Aluum ſiſtit, urinam cit, ad calculos ueſicæ cum uino bibitur.

DE HYOSCYAMO.

SCD Lyon 1

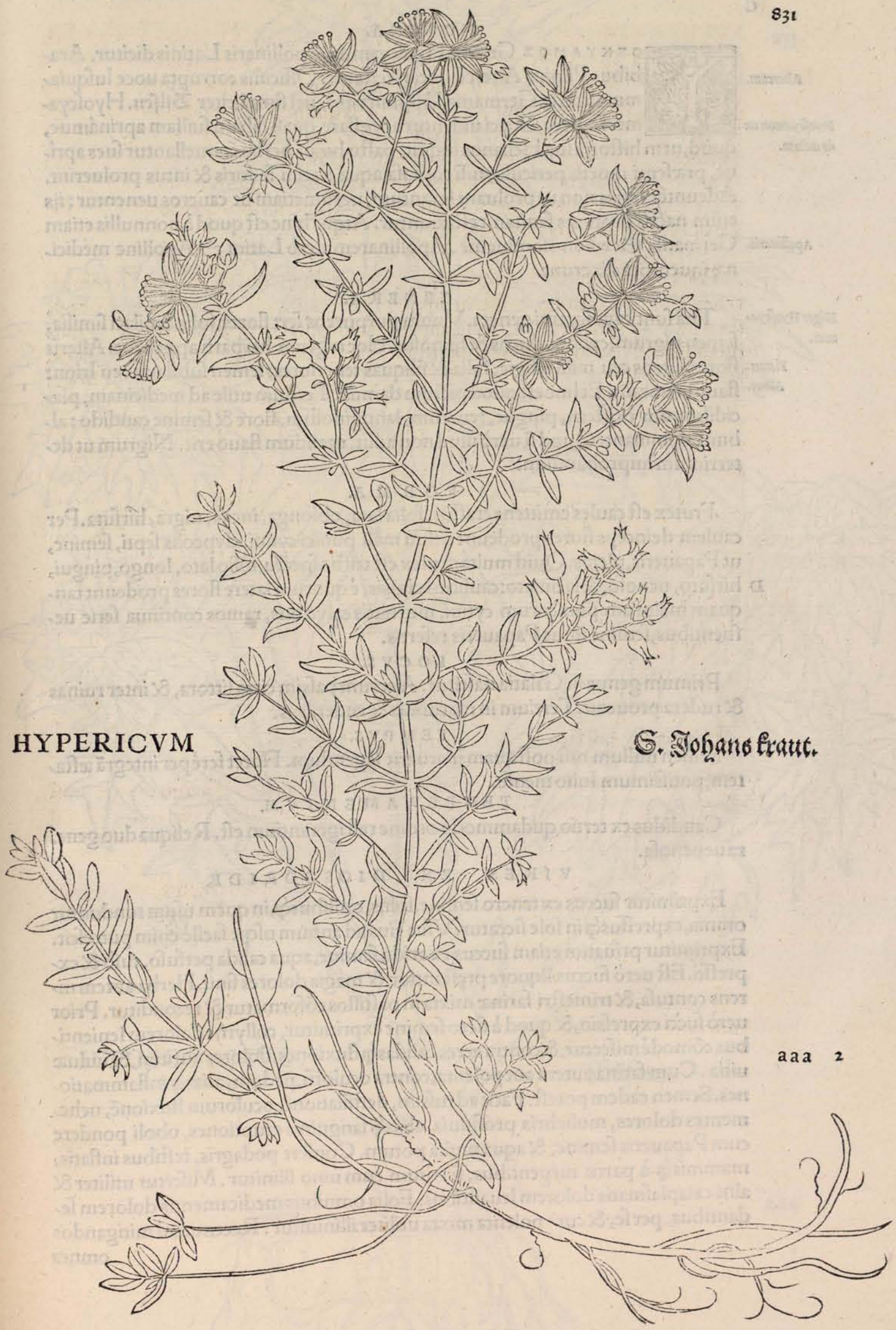

HYPERICVM S. Johans kraut.

C

NOMINA.

ΥΟΣΚΥΑΜΟΣ Græcis, Hyoſcyamus, Apollinaris Latinis dicitur. Arabibus Plinius Altercũ uocari teſtatur. Officinis corrupta uoce Iuſquiamus dicitur. Germanis Bilſamkraut/uel ſimpliciter Bilſen. Hyoſcyamon autem Græci uidentur appellare quaſi fabam ſuillam aprinámue, quòd, ut in hiſtoria ſua Helianus inquit, paſtu huius herbę conuellantur ſues apríue, præſenti mortis periculo, niſi copioſa aqua ſtatim ſe foris & intus proluerint. Adeuntq; aquas non ut proluant ſe tantum, uerumetiam ut cancros uenentur: iſs enim nactis protinus ſanitati reſtituuntur. Atque hinc eſt quod à nonnullis etiam Germanis Sewbon nominetur. Apollinarem uerò Latini ab Apolline medicinæ inuentore dixerunt.

Altercum.

Hyoſcyamon unde dictum.

Apollinaris.

GENERA.

Tria ſunt Hyoſcyami genera. Vnum purpureos fert flores, folia Smilaci ſimilia, ſemen nigrum, cytinos duros & ſpinoſos. Hoc nigrum herbarij appellant. Alterũ flores luteos ceu mâli effigie, folia & ſiliquas teneriores, ſemen ſubflauũ ceu Irion: flauum uocant. Et hoc eſt quod pictum damus. Tertium utile ad medicinam, placidiſsimum exiſtens, pingue, tenerum, lanuginoſum, flore & ſemine candido: album nominant. Quod ſi uerò illud non adſit, utendum flauo erit. Nigrum ut deterrimum improbandum.

Niger Hyoſcyamus.

Flauus.

Albus.

FORMA.

Frutex eſt caules emittens craſſos, folia lata, oblonga, inciſa, nigra, hirſuta. Per caulem deinceps flores prodeunt ueluti mâli punici cytini, clypeolis ſepti, ſemine, ut Papaueris, plenis. Quid multa: frutex eſt triſti aſpectu, folio lato, longo, pingui,
D hirſuto, uenoſo, & laciniato: caulibus craſsis, è quorum latere flores prodeunt tanquam mâlorum punicorum cytini, muricatis calycibus, ramos continua ſerie ueſtientibus, ſemine intus Papaueris refertis.

LOCVS.

Primum genus in Galatia naſcitur. Alterum paſsim circa littora, & inter ruinas & rudera prouenit. Tertium in maritimis & ruderibus.

TEMPVS.

Semen nullum niſi poſtquam inaruerit legendum. Floret ferè per integrã æſtatem, potiſsimum Iulio menſe.

TEMPERAMENTVM.

Candidus ex tertio qudammodo ordine refrigerantium eſt. Reliqua duo genera uenenoſa.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Exprimitur ſuccus ex tenero ſemine, foliis, caulibusq;, in quem uſum tunduntur omnia, expreſſusq; in ſole ſiccatur. Vſus eius ad annum uſq;: facilè enim putreſcit. Exprimitur priuatim etiam ſuccus ex arido ſemine, aqua calida perfuſo, tuſo & expreſſo. Eſt uerò ſuccus liquore prẽſtantior, & magis dolores finit. Herba autem uirens contuſa, & trimeſtri farinæ mixta in paſtillos cõformatur & reconditur. Prior uerò ſucci expreſsio, & quod à ſicco ſemine exprimitur, collyriis dolorem lenientibus cõmodè miſcetur, & contra acres calidasq; fluxiones, dolores aurium, & uuluæ uitia. Cum farina autem aut polenta, contra oculorũ, pedum, aliasq; inflammationes. Semen eadem poteſt. Facit ad tuſsim, deſtillationẽ, oculorum fluxionẽ, uehementes dolores, muliebria profluuia, aliasq; ſanguinis eruptiones, oboli pondere cum Papaueris ſemine, & aqua mulſa potum. Confert podagris, teſtibus inflatis, mammisq; à partu turgentibus, ſi tritum cum uino illinitur. Miſcetur utiliter & aliis cataplaſmatis dolorem leuantibus. Folia omnibus medicamentis dolorem ſedantibus, per ſe, & cum polenta mixta utiliter illinuntur. Recentia ad mitigandos

omnes

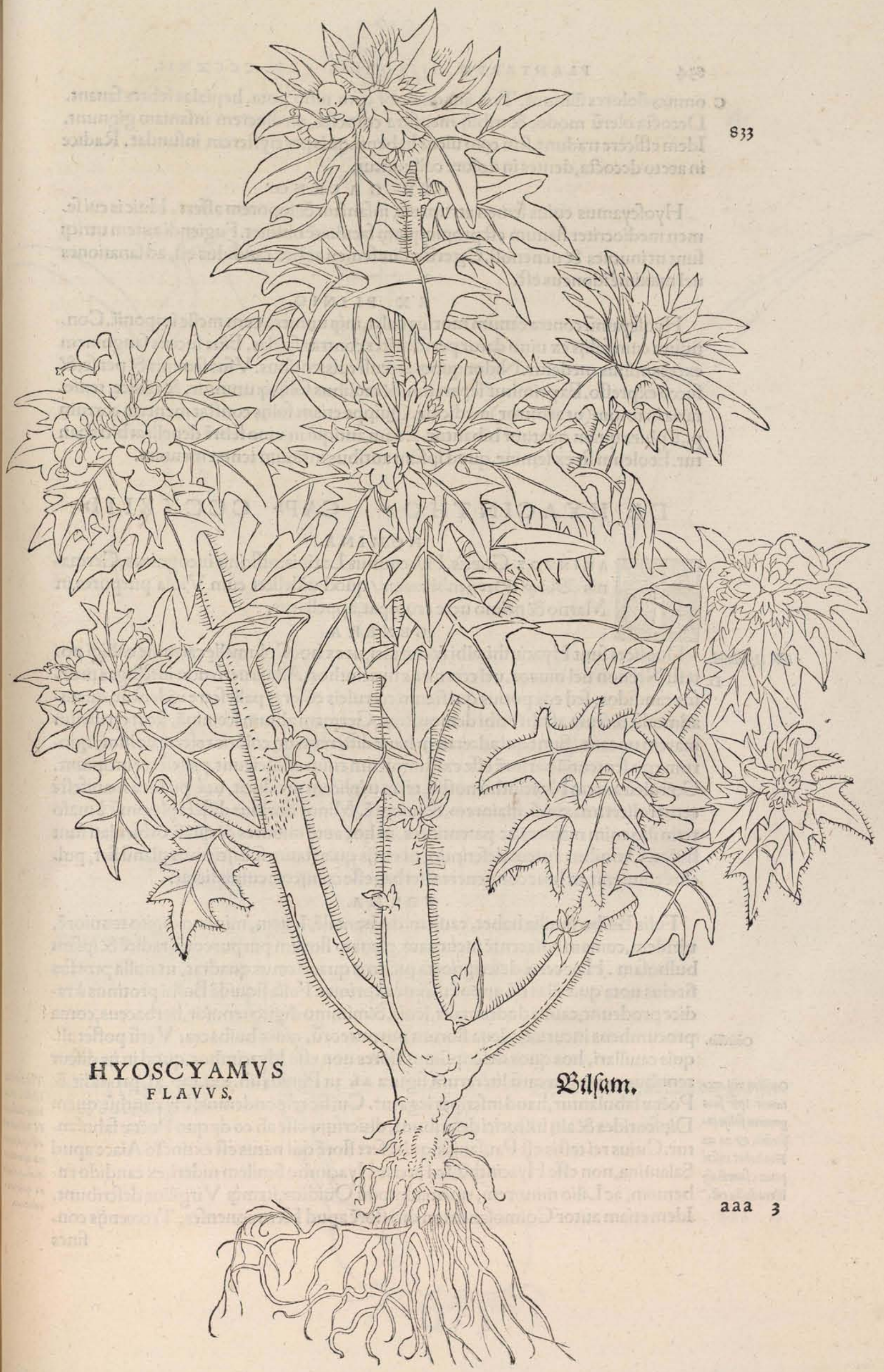

HYOSCYAMVS
FLAVVS.

Bilſam.

SCD Lyon 1

C omnes dolores illinunt. Tria aut quatuor cum uino pota, hepialas febres ſanant. Decocta olerū modo, & tribliſ menſura comeſta, mediocrem inſaniam gignunt. Idem efficere tradunt, ſi in colo ulcus habenti quis per clyſterem infundat. Radice in aceto decocta, dentes in dolore colluuntur.

EX GALENO.

Hyoſcyamus cuius ſemen atrum eſt, inſaniam & ſoporem affert. Huic is cui ſemen mediocriter flauum eſt propinquam facultatē obtinet. Fugiendi autem utriq; ſunt ut inutiles & uenenoſi. Cęterū cuius ſemen ac flos candidus eſt, ad ſanationes uel maximè idoneus eſt.

EX PLINIO.

Hyoſcyamū contra canum morſus ualet, inq; uulnera cum melle imponit. Contuſum cum foliȝs ex uino datur peculiariter contra aſpidas. Eius ſuccus ſanguinem excreantibus medetur. Nidor quoq; accenſi tuſsientibus. Vſus ſeminis & per ſe, & ſucco expreſſo. Exprimitur ſeparatim, & caulibus foliȝsq; utuntur, & radice, temeraria in totum (ut arbitror) medicina. Quippe etiam foliȝs conſtat mentem corrumpi, ſi plura quàm quatuor bibantur. Etiam antiqui in uino febrē depelli arbitrabantur. Et oleum fit ex ſemine, quod ipſum auribus infuſum tentat mentem.

DE HYACINTHO. CAP. CCCXXIII.

NOMINA.

AKINΘOΣ Græcis, Hyacinthus Latinis, officinis incognitus, Germanis Blaw Mertzenblümlin / quod uidelicet cum Viola purpurea in Martio & primo uere erumpat, appellatur.

GENERA.

Albi Hyacinthi.

D Duplices ſunt Hyacinthi, albi & cœrulei, ut ex hoc Columellę carmine colligi poteſt: Necnon uel niueos, uel cœruleos hyacinthos. Albos uerò non intelligas prorſus candidos, ſed eos potius qui ſi cum cœruleis cōferas palleſcere uidentur, quemadmodū pictura affabre tibi demonſtrat. Germani album fœminā, ſicut cęruleum marem uocant. Sunt qui ad ætatem hanc differentiam coloris referre uolunt, quorum ego ſententiā ueriorē eſſe exiſtimo: cum enim adoleſcunt, palleſcere incipiunt. Cœruleū autem Hyacinthū noſtra terra triplicem producit, ut è pictura manifeſtè cernere licet: maximū, maiorem, & minorē. Minor floribus differt plurimū à maiore: in illo enim maiores ac patentiores, in hoc autē minores & quaſi orbiculati ſunt flores. Omnibus autem deſcriptio, ut ex iȝs quæ ſtatim ſubiȝciemus planū fiet, pulchrè conuenit, ut hinc congeneres herbas eſſe coniȝcere cuiuis liceat.

FORMA.

Folia Bulbo ſimilia habet, caulem dodrantalē, leuem, minimo digito tenuiorē, uiridem, comam adiacentē incuruam, plenam florum purpureorū, radicē & ipſam bulboſam. Hæc certè deſcriptio ita picturis quas damus quadrat, ut nulla prorſus ſit eius nota quæ illas nō appoſitiſsimè exprimat. Folia ſiquidē Bulbi protinus à radice prodeunt, caulis dodrantalis, leuis, & minimo digito tenuior, herbaceus, coma procumbens incurua, plena florum purpureorū, radix bulbacea. Verū poſſet aliquis cauillari, hos quos deſcripſimus flores non eſſe Hyacinthos, quod in iȝs diſcurrentibus uenis græcarū literarum figura AI, ut Plinius lib. xxi. cap. xi. prodidit, & Poëtæ fabulantur, haud inſcripta legatur. Cui ſic reſpondemus: Hyacinthū, quem Dioſcorides & aliȝ hiſtorici deſcribunt, diuerſum eſſe ab eo de quo Poëtæ fabulantur. Cuius rei teſtis eſt Pauſanias, qui refert florē qui natus eſt extincto Aiace apud Salamina, non eſſe Hyacinthū, ſed literis Hyacintho ſimilem uideri, ex candido rubentem, ac Lilio minorem, quemadmodū Ouidius, itemq; Virgilius deſcribunt. Idem etiam autor Coſmoſandalon dici florē apud Hermionenſes, Trœcenȝs confines

Obiectio.

Ouidius xiij. metamor. Ipſe ſuos gemitus foliȝs inſcribit, & AI AI Flos habet inſcriptum, funeſtaq; litera ducta eſt.

Theocritus Idyll. xix. Νῦν ὐάλυν θι λάλα τὰ σὰ γράμμα τᾶ ἠπιόλᾳ ἀεὶ ἀεὶ, λάμβα νι τοῖς πνεύσοισι.

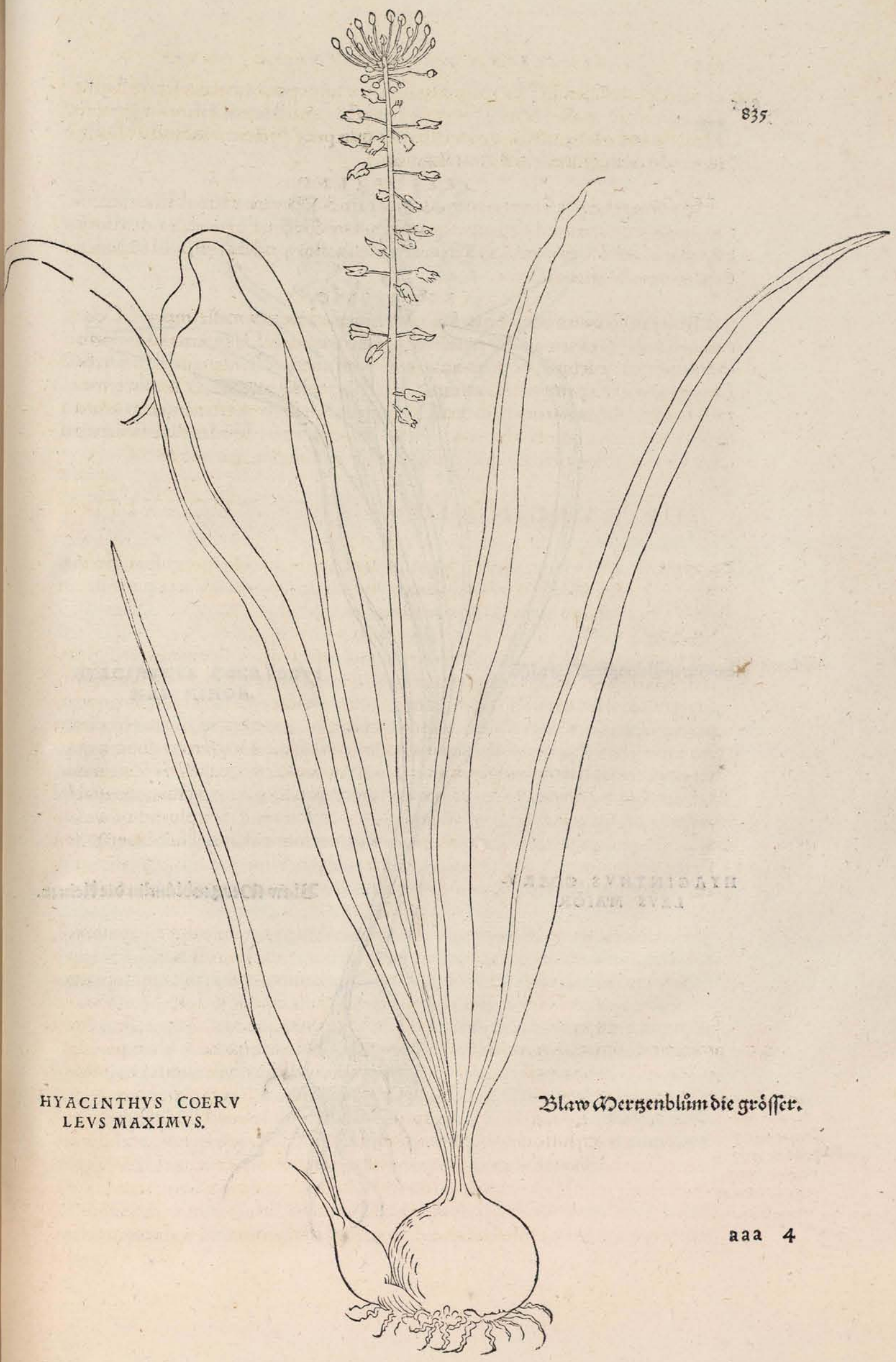

HYACINTHVS COERV
LEVS MAXIMVS.

Blaw Mertzenblům die grósser.

SCD Lyon 1

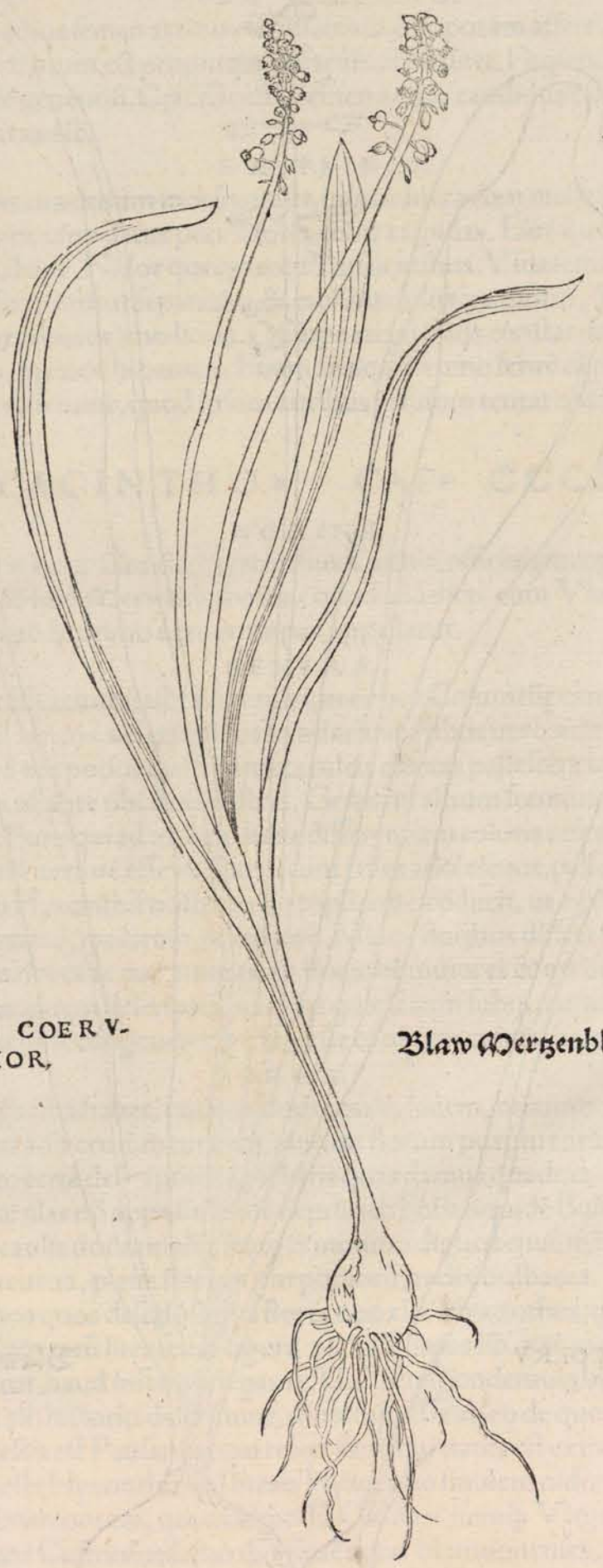

HYACINTHVS COERV-
LEVS MAIOR.

Blaw Mertzenblümlin die kleiner.

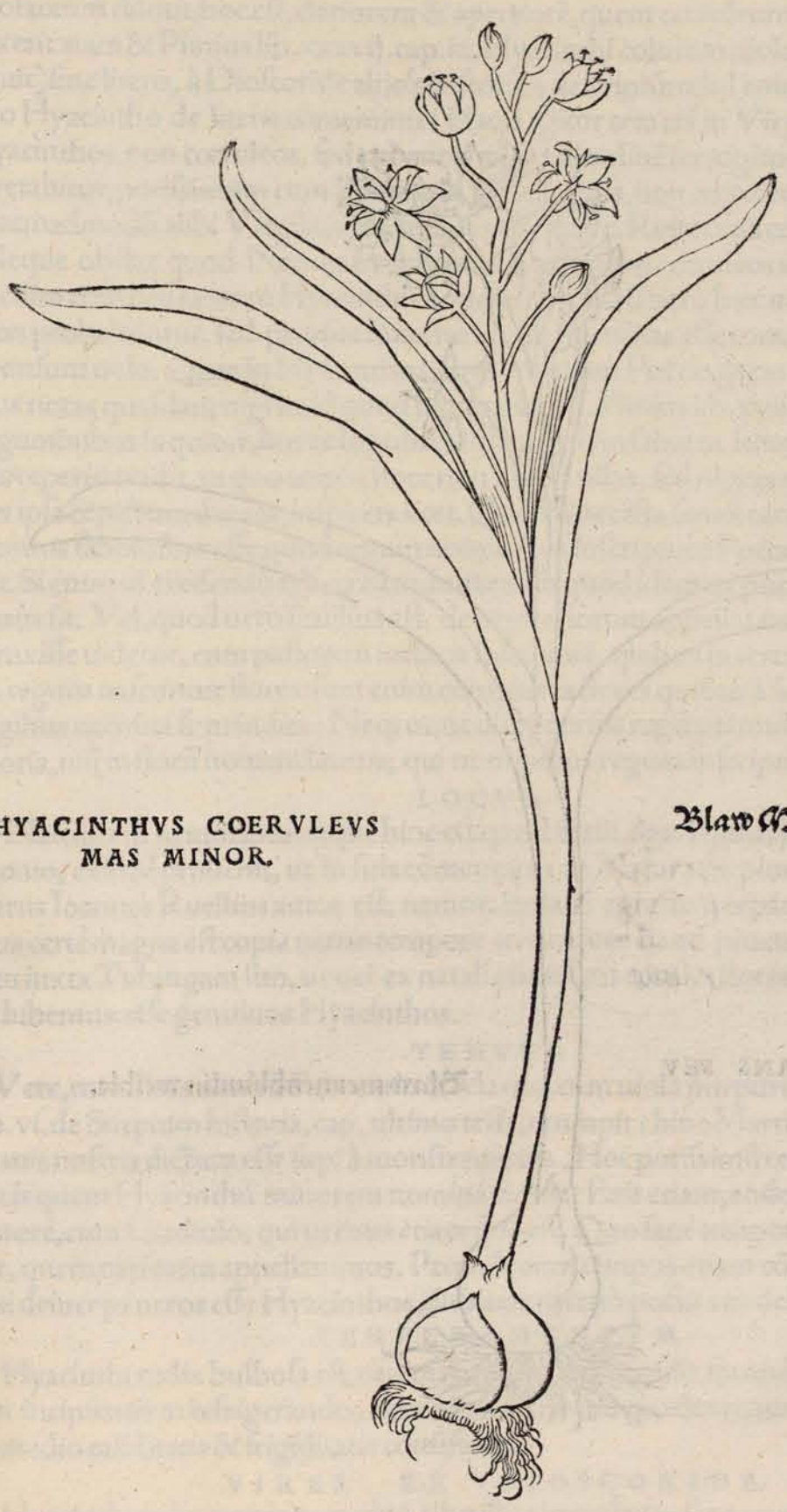

HYACINTHVS COERVLEVS
MAS MINOR.

Blaw Hertzenblům mẽnnle.

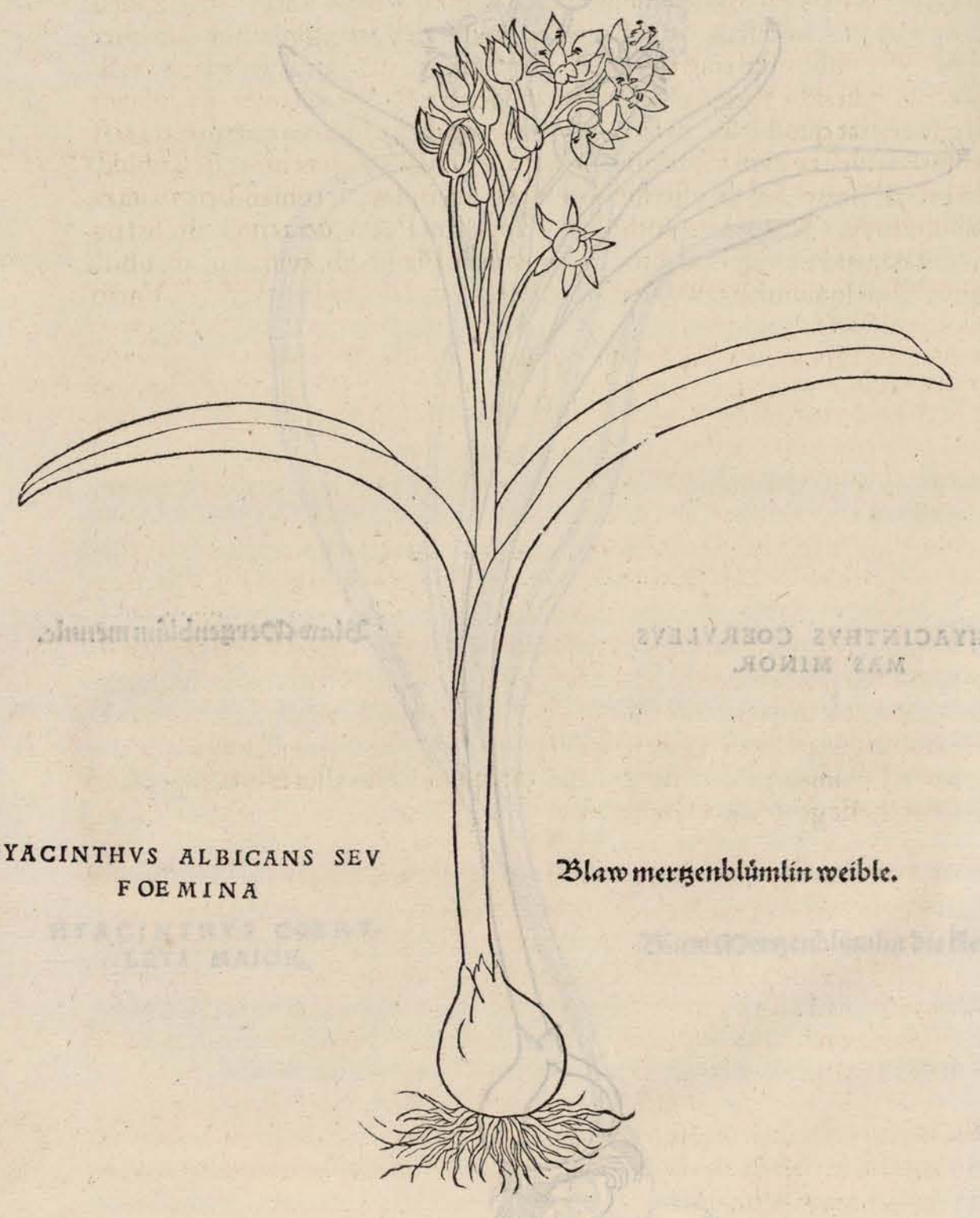

HYACINTHVS ALBICANS SEV
FOEMINA

Blaw mertzenblůmlin weible.

SCD Lyon 1

A fines teſtatur. Cum itaque conſtet duplicem eſſe Hyacinthum, alterum rubentem, cum literis illis inſcriptis, qui à Poëtis deſcribitur: alterum uerò purpureũ ſeu cœruleum (nihil enim refert utrum dixeris, quod Dioſcorides per purpureum colorem uiolaceum dilutũ, hoc eſt, clariorem & apertiorẽ, quem cœruleum uocamus, intellexerit: nam & Plinius lib. xxxvij. cap. ix. Hyacinthi colorem uiolaceũ dilutum uocauit) ſine literis, à Dioſcoride alijſq; hiſtoricis deſcriptũ: nihil enim Dioſcorides in ſuo Hyacintho de literis cõmeminit: Haud igitur temerè in Virgilio ferrugineos hyacinthos, non cœruleos, ſed rubentes ad ſimilitudinẽ ferruginis quiſpiam interpretabitur, potiſsimum cum Poëtarum Hyacinthus, non cœruleus, ſed rubens ſit, quemadmodũ alibi Virgilius & Pauſanias docuere. Rubet etiã color ferrugineus. Neque obſtat quod Nonius ferrugineos hyacinthos cœruleos interpretatus eſt: is enim cœruleũ tantum Hyacinthũ nouerat. Quod ſi uerò hæc moroſis quibuſdã non probabuntur, ſed prorſus funeſtas literas inſcriptas eſſe contendant, ijs ita reſponſum uolo. Quas in Hyacintho literas appellant Poëtæ, ũeras non eſſe, ſed potius notas quaſdam nigras, id quod hinc palàm fit. Plinius lib. xviij. cap. xij. ubi de leguminibus loquitur, literas lugubres in flore etiam fabæ ex ſententia M. Varronis reperiri tradit, in quo tamen flore non literas ullas, ſed nigras tantum notas, ut res ipſa & pictura docent, inſpicere licet. Quod ſi nec iſta ſatisfecerint, dicemus tum penitus fabuloſum eſſe quod regum nominibus inſcriptum Poëta, florem hunc canit. Si enim id credendũ erit, credendum etiam quod idem ex puero transformato natus ſit. Vel, quod uero ſimilius eſt, de regijs florum appellationib. Poëta iocum ſtruxiſſe uidetur, cum paſtorem inducit ſciſcitantẽ, quibus in terris inſcripti nomina regum naſcuntur flores: ſunt enim complures flores quibus à ſuis inuentoribus regibus nomina ſunt indita. Neq; nunc ulla prorſus regũ permultorũ extaret me-
B moria, niſi in florũ nomenclaturis, qui nominibus regum inſcripti ſunt, aſſeruarẽt.

Hyacinthus poëtarum.

Hyacinthus Dioſcoridis.

Ferruginei Hyacinthi qui apud Vergilium.

Vergilius Eclog. tertia: Et ſuaue rubens Hyacinthus.

Literæ in Hyacintho quales.

Virg. Dic quibus in terris inſcripti nomina regũ Naſcuntur flores. Eclog. iij.

LOCVS.

Naſcitur in nemoribus: atque hinc eſt quod Galli, apud quos, Plinij etiam teſtimonio, eximiè prouenit, ut in ſuis cõmentarijs de Natura ſtirpium uir eruditione clarus Ioannes Ruellius autor eſt, nemoralem uel agreſtem cepam nominent. Et eius certè magna eſt copia uerno tempore in nemore haud procul à uico Luſchenau iuxta Tubingam ſito, ut uel ex natali etiam ſatis conſtet flores hos quos pictos exhibemus, eſſe genuinos Hyacinthos.

Ruellius.

Agreſtis cepa.

TEMPVS.

Vere, menſibus nimirũ Februario & Martio, cum uiola purpurea, Theophraſto lib. vi. de Stirpium hiſtoria, cap. ultimo teſte, erumpit: hinc Martium florem Germanis noſtris dictum eſſe ſuprà monſtrauimus. Hoc potiſsimũ tempore prorumpit is quem Hyacinthũ minorem nominauimus. Exit etiam, eodem Theophraſto autore, cum Gladiolo, qui uernus etiam flos eſt. Quo ſanè tempore is maximè floret, quem maiorem appellauimus. Proinde cum tempus etiam cõueniat, nemo eſt qui deinceps ueros eſſe Hyacinthos, dubitare meritò poſsit aut debeat.

Martius flos.

TEMPERAMENTVM.

Hyacinthi radix bulboſa eſt, ordinis primi in deſiccando, ſecundi uerò completi, aut incipientis in refrigerando. Semen autem tertio quadantenus ordine deſiccat, in medio caliditatis & frigiditatis conſiſtens.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Hyacinthi radix pueris cum uino albo illita impuberes ſeruare creditur. Siſtit aluum. Pota urinam ducit, & phalangiorũ morſibus auxiliatur. Semen magis adſtringit, & cœliacis prodeſt. Potum cum uino regium morbum emendat.

EX GALENO.

Radix pueros diutiſsimè ſeruare impuberes in uino illita creditur. Semen regio morbo affectis in uino exhibetur.

EX PLINIO.

SCD Lyon 1

C EX PLINIO.

Radix Hyacinthi in uino dulci illita pubertatẽ coërcet, & non patitur erumpere. Torminibus & araneorũ morsibus resistit. Vrinam impellit. Contra serpentes & scorpiones, morbumq; regium, semen eius cum Abrotono datur.

DE HYSSOPO. CAP. CCCXXIIII.

NOMINA.

Υσσωπος græcè, Hyssopus & Hyssopũ latinè, Officinæ nomen legitimum retinuerunt. Germanicè Jſpen/oder Jſop uocatur.

GENERA.

Hortensis. Montana.

Duûm generũ Dioscoridi Hyssopus est, hortensis & montana. Hortensis quę in hortis prouenit, ac culinarũ causa colitur, garten Jſpen Germanis uocatur. Montana quæ in montibus nascit, & germanicè birg Jſpen appellari potest.

FORMA.

Herba est pedali altitudine hortensis, fruticosa, folio Satureiæ satiuæ, floribus in cœruleo purpurascentibus, thyrsos spicæ modo uestientibus, radice longa & lignosa. Montana priori haud dissimilis est. Errant qui nostram Hyssopum hortensem non esse ueram putant: habet enim planè folium origani, nisi quod angustius est. Nec plures sunt eius apud Dioscoridẽ notæ. Nam quę de umbella quidam obijciunt, nihil ad Hyssopũ attinent, cum simpliciter scribat Dioscorides, Origanum D non habere umbellam rotæ speciem obtinentem. Id quod uerum est.

Hortensis & nostra Hyssopus est uera & genuina.

LOCVS.

In hortis, ut diximus, hortensis, in montibus uerò montana nascit. Cæteris præfertur quæ in Tauro monte prouenit.

TEMPVS.

Æstate floret, quo etiam potissimum tempore carpenda uenit.

TEMPERAMENTVM.

Hyssopũ calefacit & deficcat ordine tertio: sed & tenuium est partium.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Vim habet extenuandi & calefaciendi. Decocta cum ficis, aqua, melle ac ruta, & pota, peripneumonicis, asthmaticis, tussi uetustæ, destillationi & orthopnœæ opitulatur. Lumbricos necat. Cum melle lincta idem præstat. Decoctũ eius cum oxymelite potum, crassitudinẽ per aluum ducit. Estur cum ficis uiridibus, aluum subducens. Vehementius purgat adiecto illi cardamomo, aut iride, aut erysimo. Colorem bonum prębet. Cum fico & nitro illinitur ad lienem, aquam intercutẽ. Cum uino ad inflammationes. Discutit sugillata cum aqua feruenti illita. Angina laborantibus cum decocto ficorum optimũ gargarisma. Decocta cum aceto, dentium dolorem collutione mitigat. Inflammationes quæ circa aures sunt suffitu soluit.

EX PLINIO.

Hyssopum in oleo contritum phthiriasi resistit, & prurigini in capite. Stomacho est contrarium. Purgat cum fico sumptum per inferna, cum melle uomitionibus. Putant & serpentium ictibus aduersari, tritum cum melle & sale & cumino.

DE HYDROPI-

HYSSOPVS
HORTENSIS

Garten Jspen.

SCD Lyon 1

C

NOMINA.

Hydropiper quare dictum.

ΥΔΡΟΠΕΠΕΡΙ Græcis, Hydropiper Latinis, officinis incognitum, Germanis Waſſerpfeffer / oder Muckenkraut nominatur. Hydropiper autem à locis quibus naſcitur, & piperis ſapore quem præ ſe fert, quaſi dixeris piper aquatile, appellatum eſt. Muſcæ denique ab eo uehementer abhorrent: neque enim id quod ſucco eius aſperſum eſt attingunt, hinć adeò alteram appellationem Germani illi indiderunt.

FORMA.

Caulem ædit geniculatū, robuſtū, circa quem alarum concauitates, & folia Menthæ ſimilia, maiora, teneriora, candidioráq, guſtu piperis acri, non tamen odorato. Semen in ramulis fert ſecundum folia naſcens, continua ſerie congeſtum, racemoſum, & acre. Radicē exiguam & inutilē. Ex qua deſcriptione ſatis conſtat herbam hanc, cuius imaginē damus, eſſe Hydropiper: nulla ſiquidem nota eſt quæ illi non cōueniat. Caulis enim eius geniculatus, ſolidus, circa quem alæ panduntur, & folia Menthę cōſimilia, maiora tantū, hoc eſt, longiora multò, teneriora & albiora. Quæ ſingula facilè diligens quiſpiam oculis luſtrabit. Si uerò linguā conſulat, folia meram piperis acrimoniam reſipiunt, nullam tamen odoris ſuauitatē in eis deprehendet. Quod ſi reliquam faciem excuſſerit, offendet ſemen prope folia enatum racematim congeſtū, & quadā ſerie cohærens, ipſuḿq acre. Accedunt denique natales, facultates, & alia, ut nullus planè ambigendi locus relictus ſit. Damus hic etiam alterius herbæ quæ in aquis prouenit picturā, quam nōnulli Hydropiperis ſpeciē eſſe arbitrantur, quæ ferè Hederę folia obtinet, & ſecundū ea ſemen, Ari ſemini haud diſsimile. Nos à colore ſeminis appellauimus Hydropiper rubeum, germanicè rot
D Waſſerpfeffer. Huius herbę & racemoſus fructus, & folia acrimonia ſunt prædita.

LOCVS.

Gignitur prope ſtantes aquas, aut quæ leniter fluunt. Copioſe prouenit ad flūmen Pegnicum haud procul à Norimbergo.

TEMPVS.

Floret Auguſto menſe floribus albis ſpicatim cohærentibus, ac ſubinde ſemen minutum profert.

TEMPERAMENTVM.

Calidum eſt, non tamen uſqueadeo ut piper, & ſiccum: id quod guſtus abundē docet.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Folia cum ſemine illita, œdemata, ueteresq́ duritias diſcutiunt. Sugillata delent. Siccata & tuſa pro pipere ſali & obſoniis miſcentur. Radix parua, nullius in medicina uſus.

EX GALENO.

Hydropiper à locis in quibus naſcitur, & à ſimilitudine quæ illi cum Pipere in guſtu eſt, nomen ſortitum eſt. Cæterum calidum eſt, ſed minus quàm piper. Atq; herba ipſa etiamnum uiridis cum ſemine cataplaſmatis in modum impoſita ſugillata, & induratos tumores digerit.

EX AETIO.

Hydropiper herba eſt in aquoſis naſcens, ramuſculis ac foliis Menthę ſimilis, maior tantum, guſtu acerrima ut piper, perexigua ſemina ſingulis foliis ferens. Calida quidem eſt, non tamen accedens piperi, quæ recens illita ſugillata ac durities ſanat. Hanc nonnulli condimentis piperis loco addunt.

APPENDIX.

Cum interea temporis dum ſub prælo ſunt noſtri cōmentarij, quomodo ueteribus ſit appellata herba quam Hydropiper rubeum uocauimus diligentius cogito, tertiam Dracontij apud Plinīū lib. xxiiij. cap. xvi. ſpeciem eſſe cōperio: hanc enim ita pingit: Tertia demonſtratio fuit folio maiore quàm Cornus, radice harundinea,

totidem

HYDROPIPER

Wasserpfeffer.

SCD Lyon 1

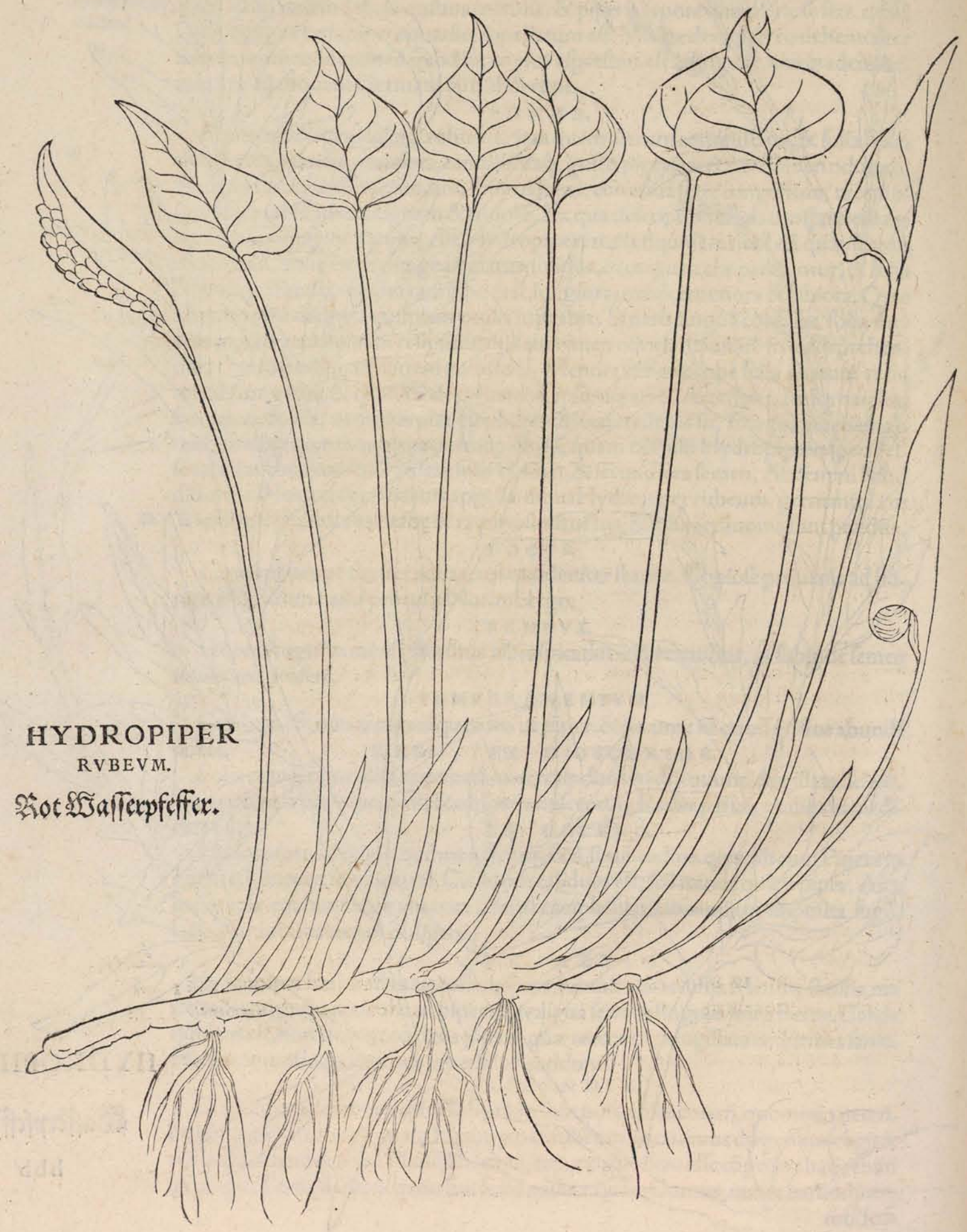

HYDROPIPER
RVBEVM.

Rot Wasserpfeffer.

SCD Lyon 1

A totidem ut affirmabant geniculata nodis, quot haberet annos: totidemq; esse folia. Hi ea ex uino uel aqua contra serpentes dabant. Quæ quidem notæ huic etiam herbæ competere uidentur. Est enim folio maiore quàm Cornus, radice harundinea, nodisq; geniculata. An uerò tot nodis sit geniculata, quot habet annos, totidemq; foliis, nondum obseruare potuimus. Quinetiã uniuersa tum foliorum tum fructus forma, acrisq; sapor, Ari ac Dracontij genus esse euidenter ostendunt. Facultas denique contra serpentes, quam Dioscorides suis etiam tribuit Dracontijs, abundè quod contendimus docet. Non est autem, ut quidã existimant, Plinij Aris, quod eius radix oliuæ grandis magnitudinem atq; formam non referat. Hanc nostram de hac stirpe sententiam hoc loco referre placuit, ne quis nos illam Hydropiperis esse genus pertinaciter asserere ac tueri uelle existimet.

DE PHLOMO. CAP. CCCXXVI.

NOMINA.

ΦΛΟΜΟΣ græcè, Verbascũ latinè, officinis Tapsus barbatus dicitur. Sunt qui Candelam regis, Candelariam, Lanariamq; nominent. Germanicè Wullkraut/Kertzenkraut/Vnholden kertz/Himelbrant/Brennkraut uocatur. Phlomon autem hauddubiè dixerunt Græci, quòd ea pro ellychnijs utantur. Candelariã quoque recentiores nominarunt, quod caulibus eius adipe, seuo, uel aliquo pingui illitis, nonnulli pro lucernis utantur.

Tapsus barbatus. *Candela regis.* *Phlomos cur dicta.* *Candelaria.*

GENERA.

Verbascũ omnium ueterũ testimonio duo habet summa genera. Candidũ enim
B alterum foliijs, nigrum alterũ est. Candidum rursus in marem & fœminã digeritur. Pręter tria hæc, & syluestre habetur, wild Wullkraut Germani appellant. Sunt etiã Verbascula duo, quæ à nostris herbarijs herbæ paralysis, & uulgò artheticæ, cum arthriticæ dicendum esset, uocantur. Germanicè Schlüsselblůmen. Horum unum est odoratũ, alterum odoris expers. Prius germanicè simpliciter Schlüsselblůmẽ/ oder gelb Schlüsselblůmen/Himelschlüssel/oder S. Peters schlüssel/alterum wild Schlüsselblůmen/oder weiß Himelschlüssel appellant. Est & tertium Verbasculum, quod Lychnitim, alij autem Thryallida appellant, Germani Marienrosen uocant. Hæc sunt genera Verbasci quemadmodũ à Dioscoride & Galeno commemorantur, quorũ sanè omniũ picturas damus, excepto ultimo, quod hoc tempore nondum floruerat. Quanquam distingui genera hæc, ut Plinius libro xxv. cap. x. ait, penè superuacuũ sit, quum sint eiusdem effectus omnia.

Verbascula duo. *Herba paralysis.*

FORMA.

Verbascum candidum fœmina, Brassicæ similia folia habet, multò tamen hirsutiora, latiora & candida. Caulis eius cubitalis & amplior, candidus, subhirsutus. Flores albi aut subpallidi. Semen nigrum. Radix longa, acerba, crassitudine digiti. Candidum mas à foliorum candore Leucophyllon Græcis dictum, oblongioribus & angustioribus foliijs, & tenui caule. Nigrum in cunctis candido simile, nisi latioribus nigrioribusq; constaret foliijs. Syluestre uirgas fert altas & arborescentes, folia Saluiæ similia. Habet uerò circa uirgas ramulos Marrubij modo. Florem luteum, auri fulgore. Verbascula duo hirsuta, terræ inhærentia, humiliáue: foliijs rotundis, & multò minoribus, rugosis, è quibus medijs stylus exilit tenuis, palmi altitudine, incanus, in cuius uertice terni, quaterni, & plures etiã dependent flores lutei, summis labris denticulati, in altero odorati, in altero inodori, calyculo in albũ pallescente. Lychnitis siue Thryallis foliijs ternis, aut quaternis, aut etiam pluscu-
lis, crassis, pinguibus, hirsutisq;, ad lucernarũ lumina utilibus, floribus purpureis.

Candidum mas. *Nigrum.* *Syluestre.* *Verbascula.* *Lychnitis.*

VERBASCVM CANDI
DVM MAS.

Weiß Wullkrautmennle.

SCD Lyon 1

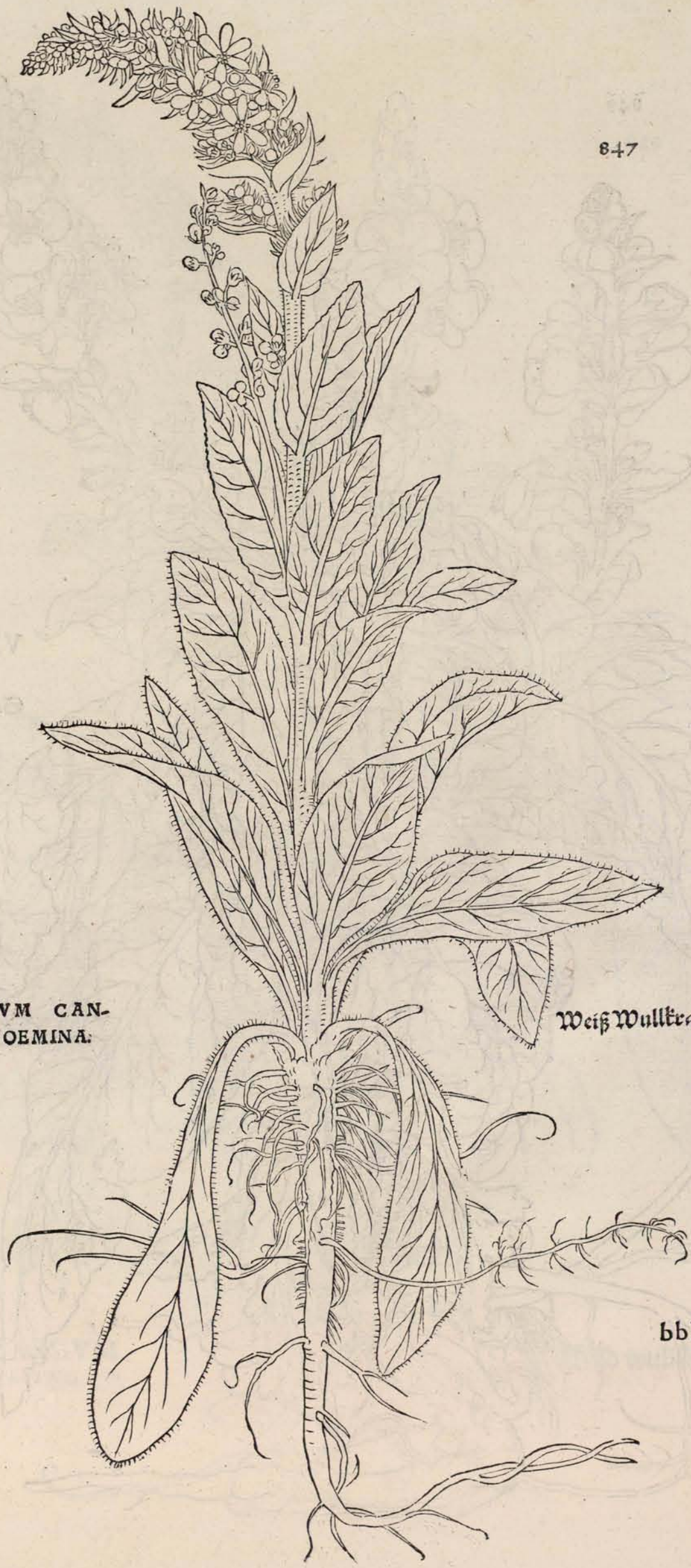

VERBASCVM CANDIDVM FOEMINA.

Weiß Wullkraut weible.

SCD Lyon 1

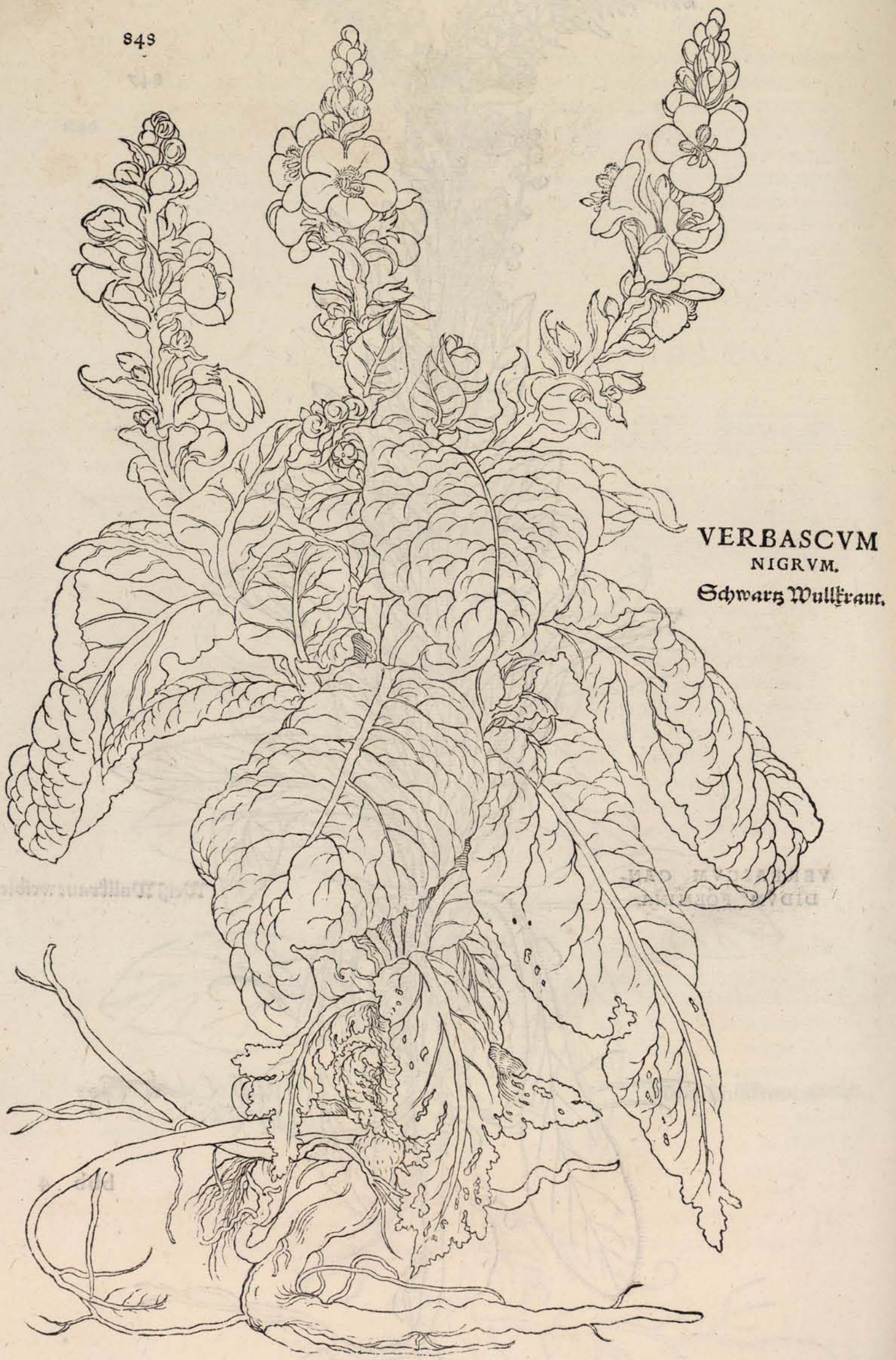

VERBASCVM
NIGRVM.
Schwartz Wullkraut.

SCD Lyon 1

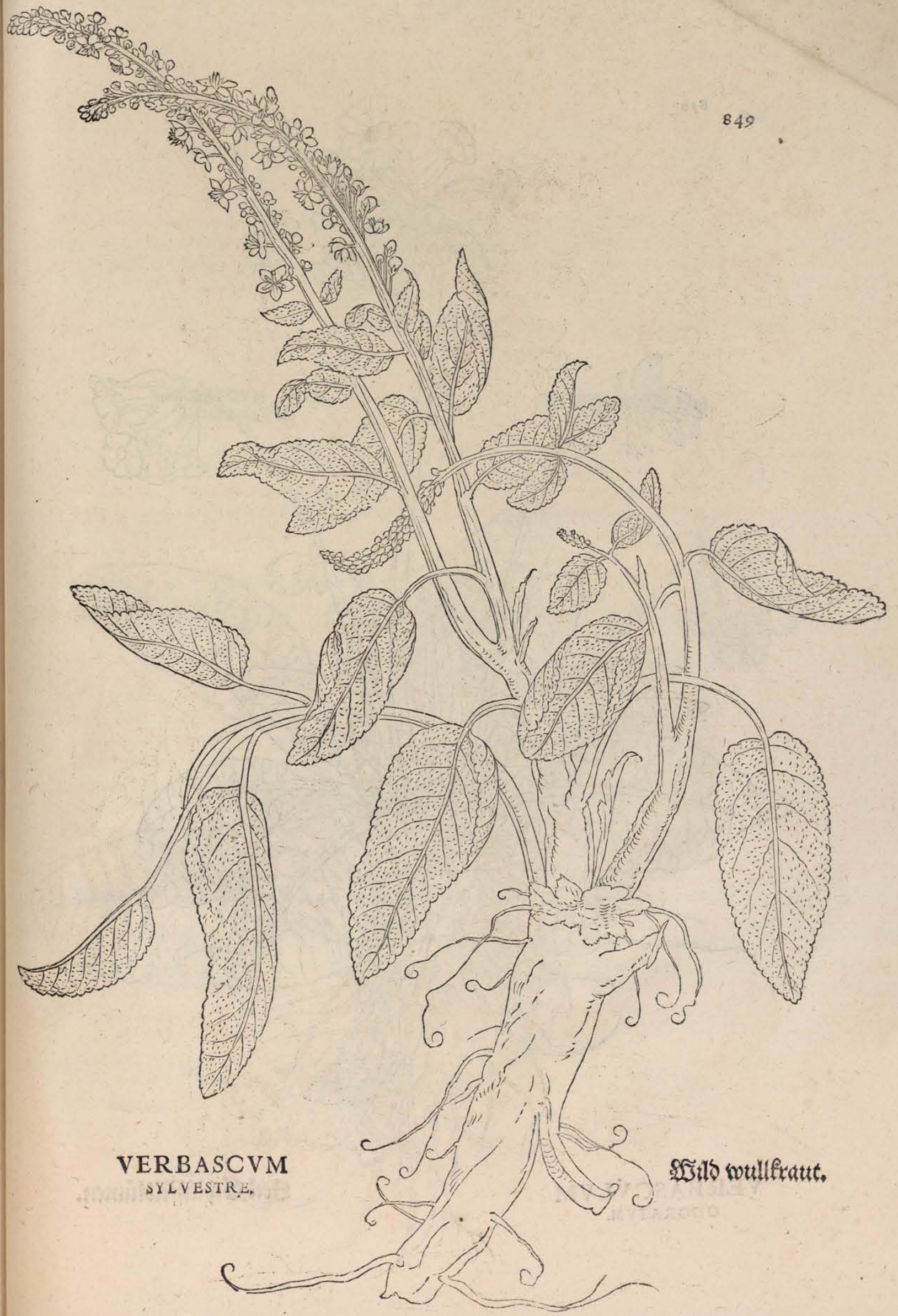

VERBASCVM
SYLVESTRE.

Wild wullkraut.

SCD Lyon 1

VERBASCVLVM
ODORATVM.

Geel Schlüsselblümen.

SCD Lyon 1

VERBASCVM NON ODORATVM.

Weiß Schlüsselblüm.

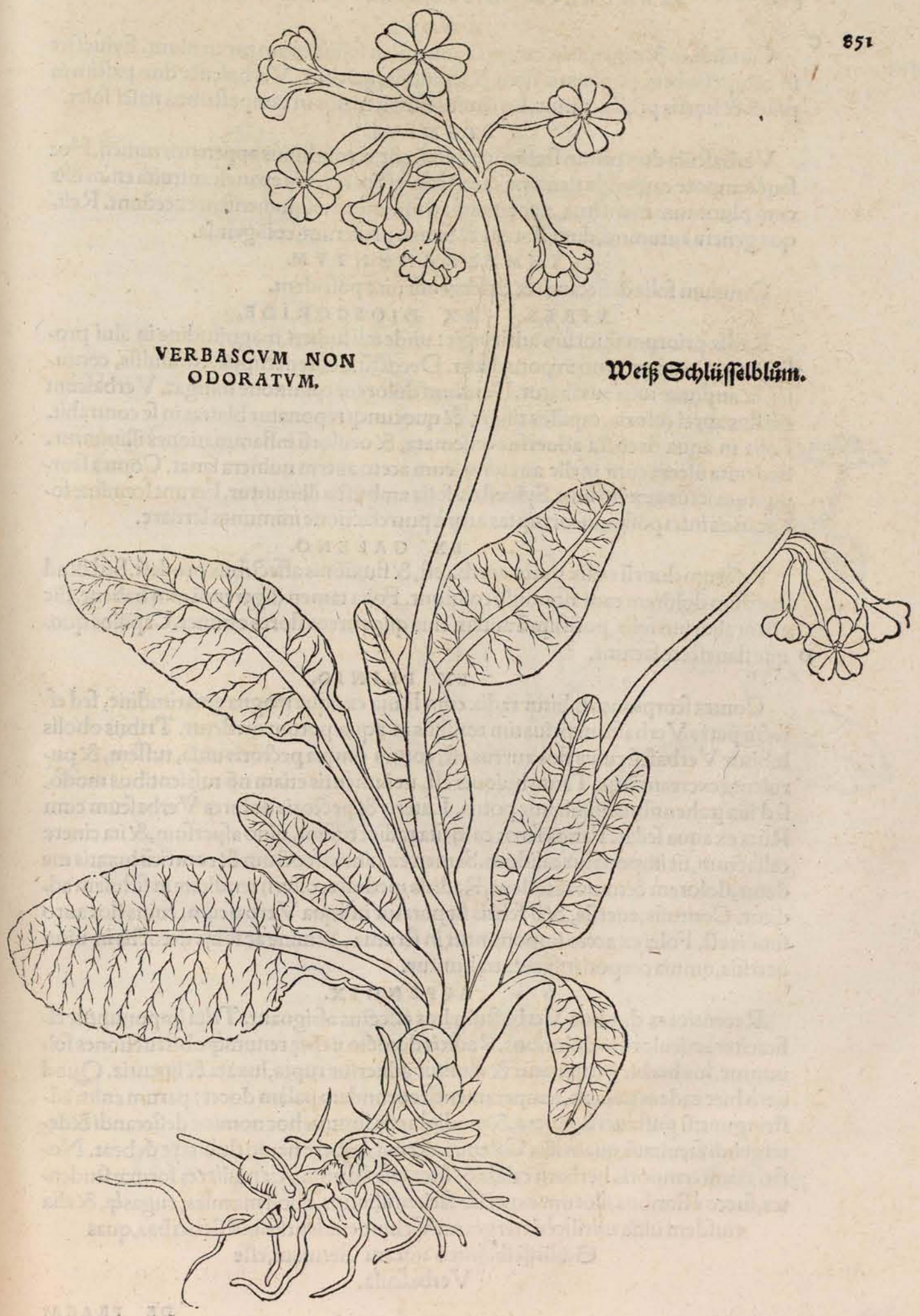

SCD Lyon 1

LOCVS.

C Candidum & nigrum in campeſtribus, & in ſyluis etiam proueniunt. Syluestre in campeſtribus, potiſsimũ ſiccis & lapidoſis, naſcitur. Verbaſcula duo paſsim in pratis & hortis producuntur. Lychnitis ſimiliter alijs in campeſtribus naſci ſolet.

TEMPVS.

Verbaſcula duo primo ſtatim uere emicant, certiq; huius appetentis nuncij. Hoc ſanè tempore carpenda ueniunt, quod confeſtim fugacia euaneſcant: uita enim illis cum plurimum menſtrua, nec temerè ad ſummum ſeſquimenſem excedunt. Reliqua genera autumno, dum florent & ſemen proferunt, colligenda.

TEMPERAMENTVM.

Omnium folia deſiccandi & detergendi uim poſsident.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Radix priorum duorum adſtringit: unde tali iudicri magnitudine in alui profluuio utiliter cum uino in potu datur. Decoctũ eiuſdem ruptis, conuulſis, contuſis, & antiquæ tuſsi auxiliatur. Dentium dolorem collutione mitigat. Verbaſcum cui flos aurei coloris, capillos tingit, & quocunq; reponatur blattas in ſe contrahit. Folia in aqua decocta aduerſus œdemata, & oculorũ inflammationes illinuntur. Syderata ulcera cum melle aut uino, cum aceto autem uulnera ſanat. Contra ſcorpionum ictus auxilio ſunt. Syluestris folia ambuſtis illinuntur. Ferunt fœminæ folia caricis interpoſita, incorruptas atq; à putrefactione immunes ſeruare.

EX GALENO.

Priorum duorũ radix guſtu acerba eſt, & fluxionis affectibus prodeſt. Sed & ad dentium dolorem eam nonnulli colluunt. Folia tamen digerendi uim habent. Sic etiam aliorum folia, potiſsimũ autem eius quę aureos flores obtinet. Capillos quo-
D que flaueſcere faciunt.

EX PLINIO.

Contra ſcorpiones bibitur radix cum Ruta ex aqua magna amaritudine, ſed effectu pari. Verbaſcum priuatim tonſillis in aqua potum medetur. Tribus obolis bibitur Verbaſcũ cuius flos aureus eſt, contra omnia pectoris uitia, tuſſem, & purulenta excreantibus. Tanta huic uis eſt, ut iumentis etiam nõ tuſsientibus modò, ſed ilia trahentibus auxilietur potus. Lateris & pectoris dolores Verbaſcum cum Ruta ex aqua ſedat. Panos ſanat cum ſua radice tuſum, uino aſperſum, & ita cinere calfactum, ut imponatur calidum. Semen ex uino decoctum & contritũ luxatis medetur, dolorem & tumorẽ tollens. Radicis medulla collyrij tenuitate in fiſtulam additur. Contuſis, euerſis, & ſi febris ſit potatur in aqua Verbaſcum, cuius flos auro ſimilis eſt. Folia ex aceto imponuntur in ſtruma. Semine ac folijs decoctis in uino ac tritis, omnia corpori infixa extrahuntur.

APPENDIX.

Recentiores duobus Verbaſculis hos effectus aſsignant. Trita imponuntur efficaciter articulorum doloribus. Radicis decocto ueſicę renumq; obſtructiones ſoluuntur. Ius herbæ propinatur & illinitur aduerſus rupta, luxata & liuentia. Quod uerò hæc eadem poſsint, temperamentũ eorundem palàm docet: parum enim adſtringunt: ſi guſtaueris, amara, & modicè acria ſunt: ut hoc nomine deſiccandi & detergendi facultatẽ, quam illis Galenus aſcribit, habere nemo dubitare debeat. Noſtri etiam temporis herbarij calida & ſicca eſſe ſtatuunt. Et mulieres formæ ſtudentes, ſucco è floribus illorum expreſſo faciem illinunt, quod maculas, rugasq;, & alia eiuſdem uitia mirificè detergeant. Vt hinc euidentiſsimũ ſit herbas, quas Schlüſſelblũmen uocant Germani, eſſe Verbaſcula.

DE FRAGA-

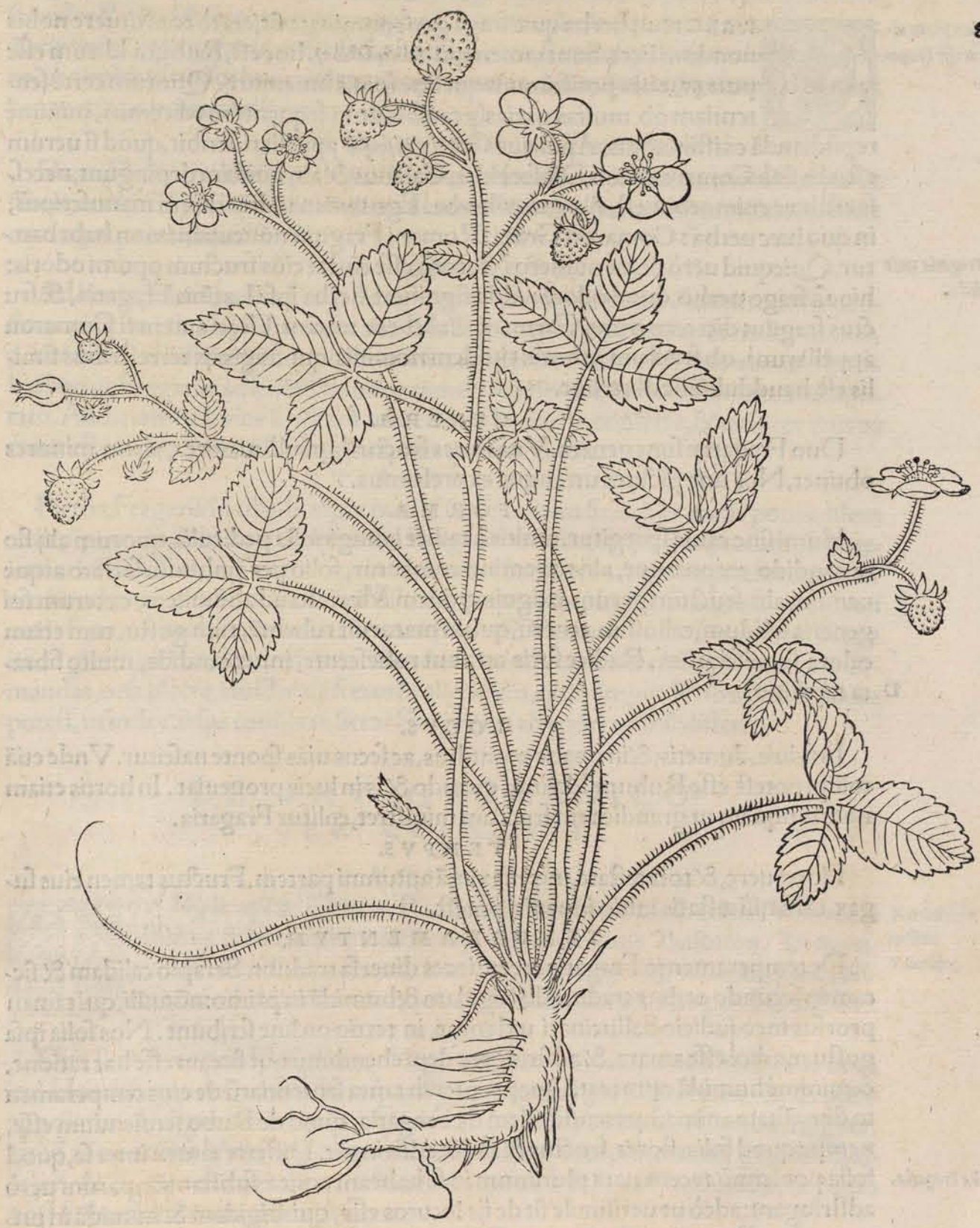

FRAGARIA MAIOR
ET MINOR.

Erdtbeer.

SCD Lyon 1

C

NOMINA.

Rubus Idæus uidetur esse Fragaria.

GRAECIS ut herba quæ fraga gerit nominata sit, certò constituere nobis nondum licet. Sunt tamen qui Βάτον ἰδαίαν, hoc est, Rubum Idæum esse putent, eum potissimum qui sine spinis inuenitur. Quorum certè sententiam ob multas uariasq; causas, ut in sequentibus dicemus, minimè repudiandã existimamus. Apuleius Gręcis κόμαρον appellari scribit, quod si uerum est, alia sit à Comaro quam Dioscorides, Galenus & alij quidam depingunt, necesse est: hæc enim arbor est, illa autem herba. Ego tamen uidi codicem manuscriptũ, in quo hæc uerba: Comaron Græci, Romani Fragum nuncupant: non habebantur. Quicquid uerò sit, ex numero Mororũ esse cõstat eius fructum optimi odoris: hinc à frago uerbo, quod odorẽ reddo significat, herba ipsa Latinis Fragaria, & fructus fragum dici cœperunt. Germani Erdtbeer uocant. Gręci autem si Comaron appellarunt, ob fructum arboris eiusdem nominis qui fragis ijs terrestribus similis est, hauddubiè sic dixerunt.

Fragaria unde dicta.

GENERA.

Duo Fragariæ sunt genera. Vna flores fructusq; paulò maiores, altera minores obtinet. Nos una pictura utranque expressimus.

FORMA.

Humi sine caule spargitur, multis à radice lanuginosis pediculis, quorum alij flore candido coronantur, alij trigemino comantur, folio per ambitum serrato atque uenoso, alij fructum gerunt exiguis quidem Moris haud absimilem, cæterum sui generis solidum, callosum, tenerũ, quum maturuit rubentẽ, tum gustu, tum etiam odore suauissimum. Radice foris atra aut rubescente, intus candida, multo fibrata capillitio.

D

LOCVS.

In syluis, dumetis, & in opacis montibus, ac secus uias sponte nascitur. Vnde etiã colligi potest esse Rubum Idæum, quando & is in lucis proueniat. In hortis etiam nonnunquam ut grandiorem fructum ministret, colitur Fragaria.

TEMPVS.

Floret uere, & tota æstate, inq; maximã autumni partem. Fructus tamen eius fugax, rarò nisi æstatis initio inueniri potest.

TEMPERAMENTVM.

De temperamento Fragarię recentiores diuersa tradunt. Serapio calidam & siccam in secundo ordine tradit. Alij frigidam & humidã in primo: nõnulli, qui tamen prorsus meo iudicio hallucinari uidentur, in tertio ordine scribunt. Nos folia ipsa gustu modicè esse amara, & adstringere deprehendimus, ut siccam esse hac ratione, & minimè humidã oporteat. Quapropter in tanta sententiarũ de eius temperamento diuersitate animaduertendũ, idem de Fragaria, quod de Rubo sentiendum esse, nempe quod folia, flores, fructus & radix adstringãt. Differre tamen inter se, quod folia potissimũ recens nata plurimum in se habeant aqueæ substantiæ, parum uerò adstringant: adeò ut uerisimile sit de ijs locutos esse, qui frigidam & humidã in primo ordine Fragariam statuerunt. Est enim eorum temperies ex terrena frigida essentia, & aquea tepida. Fructus immaturus frigida terrea substantia præditus est, ut frigidus & siccus hoc nomine dici mereatur. Maturus autẽ non parum succi temperati calidi qui dulcis est, modicamq; adstrictionẽ habet, ita ut calidus & siccus dicendus ueniat. De fructu itaque intelligendi erunt, qui Fragariam calidam & siccam esse affirmant. Quare ubi de temperamento Fragariæ agitur, non simpliciter, sed cum prædicta distinctione respondendum est. Vnde cum idem ferè cum Rubo temperamentum habeat Fragaria, iterum hanc ab Idæo Rubo nihil differre uerisimile est.

Folia Fragariæ.

Fructus eiusdem.

VIRES.

SCD Lyon 1

A

VIRES.

Quum recentiores in cõmemorandis Fragarię facultatibus partim eas quas Dioſcorides Rubo Idæo, partim etiam quas Comaro tribuit Apuleius, uires Fragariæ aſcripſerint, operepræcium me facturum arbitror, ſi utriuſq; de ijs uerba præmiſero, ut nimirum quiſq; hac ratione, quapropter iuniores ijs facultatibus Fragariam ornauerint, certius intelligere queat.

EX DIOSCORIDE.

Idæus Rubus eadem poteſt quæ Rubus. Amplius eius flos cum melle tritus & illitus, oculorũ inflammationibus auxiliatur. Sacros ignes extinguit. Stomachicis cum aqua potui datur.

EX APVLEIO.

Ad lienis dolorẽ herbæ Fragi ſuccum ex mellis uncia potui datum mirificè proficere certum eſt. Ad ſuſpirioſos eiuſdem ſuccus cum pipere albo & melle mixtus, potui datus, mirificum eſt remedium. Has facultates etiam antiquus manuſcriptus herbarius Fragariæ adſcribit, nomine tamen Apulei in Dioſcoridis nomen immutato. Addit tamen huius fructum comeſtum ſtomacho conferre, & ex ſucco eius os contra fœtorem collui, id quod Serapion quoque tradit.

EX RECENTIORIBVS.

Herba Fragaria in cibo ſumpta medetur lienoſis, item ſuccus ex melle potus. Idem cum pipere candido datur ſuſpirioſis. Fraga ſitim ſedãt, ſtomacho proſunt, ſed præſertim bilioſo. Succus Fragis exprimitur, uetuſtate uires accipiens, præſentaneo remedio ad faciei ulcera, oculorũ ſuffuſiones, neq; nõ epiphoras. Radicis decoctũ ieci noris feruores mulcet matutino & meridie potũ. Vtuntur hodie frequenter Fragaria ad glutinanda uulnera, aluum ſiſtendam, menſtrua cohibenda, gingiuas confir-
B mandas, oris ulcera, eiuſdemq; fœtorẽ tollendum, quæ ſingula Rubus etiam Idęus poteſt, ut inde rurſus conijcere liceat Fragariam ab eodem nihil differre.

DE PHV GERMANICO.

CAP. CCCXXVIII.

NOMINA.

ΦΟΥ, νάρδος ὀρεινὴ Græcis, Phu & Nardus ſylueſtris Latinis, Valeriana officinis & herbarijs noſtri temporis, Germanis Baldrion/ Dennenmarck/ oder Katzenkraut/ oder Augenwurtzel appellatur, quod ſcilicet catti odore radicis eius, quo eorũ oculi roborant, impenſe delectent. *Nardus ſylueſtris. Valeriana.*

GENERA.

Duo ſunt præcipua Phu genera. Magnum, quod alio nomine Theriacaria uocatur. Hoc deſcriptioni per omnia reſpondet, germanicè groß Baldrion/ & Triacks appellatur. Vulgus herbariorũ Valerianã maiorem nominat. Alterum uulgare, quod alio nomine Valeriana etiam uulgaris nuncupatur. Germanis gemein Baldrion/ & Katzenwurtzel dicitur. Hoc etiam genus à pictura Dioſcoridis, ut paulò pòſt fuſius docebimus, non abhorret.

FORMA.

Folia Elaphoboſco, ſiue Oluſatro ſimilia habet. Caulem cubitalẽ, aut procerio-rem, leuem, tenerũ, purpuraſcentẽ, in medio cõcauum, geniculis interſectũ. Flores ad Narciſsi flores accedentes, minores & teneriores, in ſubalbido purpuraſcentes. Radices in ſuperiore parte minimi digiti craſsitudine. Adnaſcentes etiam radiculas obliquas ueluti iuncus odoratus, aut ueratrũ nigrum, inuicẽ implicitas, ſubflauas, bene odoratas, nardum in guſtu referentes, cum quadam uiroſa grauitate. Ex qua certè deſcriptione ſole clarius fit, herbam quam uulgarẽ hodie Valerianã no- *Valeriana uulgaris.*

PHV MAGNVM

Groß Baldrion.

SCD Lyon 1

PHV GER-
MANICVM.

Gemein Baldrion.

SCD Lyon 1

C minant ésse Dioscoridis Phu, quòd omnia ferè sic illi respondeant, ut prorsus nulla reclamare nota uideatur. Folia nanq; huius cum primùm erumpunt Elaphoboſci præ se ferunt imaginẽ: postea uerò dum adolescit in Olusatri modum laciniantur. Caulis quoq; eius cubitalis, & maior (nõ enim rarò ad trium cubitorũ longitudinẽ caulis à nobis uisus est) læuis, potissimũ in infima eius parte, deniq; tener, purpurascens, in medio cõcauus, geniculatus. Flores eiusdem qui summis caulibus emergunt, Narcissi certam exprimunt effigiẽ, quamuis minores sint, atqueadeo teneriores. Vt hoc nomine cum Ruellio in grẽcis codicibus Dioscoridis ἥσσονα pro μείζονα legendum esse putem. Nisi quis existimet Phu Ponti, quod Dioscorides potissimũ describit, fauentis cœli beneficio maiusculos habere flosculos. Prædicti etiã flores aceruatim coëuntes in purpuram candicant. Radices quoq; in superiore parte minimi digiti crassitudinẽ obtinent, multasq; radiculas obliquas, Schœni, aut nigri Veratri modo sibijpsis implicitas, subflauas, odoratas, Nardum, cum uirosa tamẽ grauitate, imitantes. Quum itaq; hæ omnes notæ, Valerianę nostrę respondeant, multorumq; cõsensus nobis subscribat, & facultates eius quas illi recentiores tribuunt, planè cum ijs quæ Dioscorides Phu adscribit cõueniant, quid impediat cur non certò affirmemus Valerianam hanc uulgarem esse Phu Dioscoridis non uideo, præsertim cum manuscriptus etiam herbarius Phu esse Valerianã apertè doceat, ita ut mirari satis non queam cur aliquot docti uiri in Germania nostra diuersum astruere uoluerint.

Phu Ponti.

LOCVS.

Nascitur in humectis locis, & prope aquas, hæcq; ad mirandã altitudinẽ surgit. Prouenit etiam in lucis & cæduis syluis, sed hęc in tantam proceritatẽ non emergit.

TEMPVS.

Floret integra æstate.

D TEMPERAMENTVM.

Calidam & siccam esse in secundo ordine tradunt.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Phu calefacit. Sicca pota urinã mouet. Potest idem & decoctum eius. Ad lateris dolorem prodest. Menses ducit, & antidotis miscetur.

EX GALENO.

Odorata quodammodo est huius herbæ radix, Nardo uiribus similis, sed tamen ad plurima infirmior. Vrinam plus mouet quàm Indica aut Syriaca Nardus, similiter autem ut Celtica.

EX PLINIO.

Radix Phu datur potui trita, uel decocta ad strangulationes, uel pectoris dolores, uel laterum. Menses quoque cit. Bibitur cum uino.

APPENDIX.

Magni Phu radice hodie multi, magno cum errore, pro calamo aromatico utuntur, quod hoc in loco monere placuit.

DE PHACO▸ CAP▸ CCCXXIX▸

NOMINA.

Lens. ΦΑΚΟΣ, φακὴ Grẽcis, Lens & Lenticula Latinis dicitur. Officinis & herbarijs latinum nomen retinuit. Germani Linsen appellant.

FORMA.

Lens racemosum legumen est, foliis Viciæ, sed minoribus, floribus exiguis in candido purpurascentibus, siliquis paruis, molliter in latitudinẽ fusis, in quibus tria aut quatuor grana, inter legumina minima, sunt.

LOCVS.

Prouenit passim in agris satum.

TEMPVS.

LENS

Linsen.

SCD Lyon 1

C TEMPVS.

Iulio menſe floret, & deinceps in ſiliquis grana profert.

TEMPERAMENTVM.

Lentes mediũ tenent caliditatis & frigiditatis, deſiccant tamẽ in ſecundo ordine.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Lens crebrò comeſta, oculorũ aciem hebetat. Ægrè cõcoquitur. Stomacho nocet, eumq; & inteſtina inflat. Aluum cum cortice ſuo comeſta ſiſtit. Præſtat quę facillimè concoquitur, & nihil atri in maceratione reddens. Vim habet adſtrictoriã: quapropter aluũ ſiſtit, ſi detracto antea cortice accuratè coquaẽ, primaq; aqua inter coquendũ effundatur. Primũ enim eius decoctũ aluum ſoluit. Somnia tumultuoſa & grauia facit. Neruis, pulmoni & capiti inutilis. Melius ſuo fungetur officio contra alui fluxiones, admixto illi cum aceto intybo, aut portulaca, aut beta nigra, aut myrto, aut cortice punici mâli, aut roſis ſiccis, aut meſpilis, aut ſorbis, aut pyris Thebanis, aut cotoneis mâlis, aut cichorio, aut plantagine, aut gallis integris, quæ poſt decoctionẽ abijciuntur, aut rhoïs quę obſonijs inſpargitur. Acetum autem cum eo diligenter percoqui debet, aliàs aluum conturbat. Cõtra ſubuerſionẽ ſtomachi triginta grana lentis ſuis corticibus denudata, deuorata proſunt. Decocta cum polenta, & illita, podagram lenit. Sinus cum melle glutinat. Cruſtas rumpit, & ulcera purgat. Decocta in aceto duritias & ſtrumas diſcutit. Cum meliloto, aut cotoneo mâlo, medetur inflammationibus oculorum & ſedis, addito roſaceo. In maioribus ſedis inflammationibus & ſinu amplo cum malicorio aut ſiccis roſis, adiecto melle decocta. Contra nomas gangrænicas ſimiliter utuntur, aut adiuncta maris aqua. Aduerſus autem puſtulas, herpetas, eryſipelata, pernionesq;, ut antea dictum eſt. Contra mammas grumoſum lac continentes, & lactis copia turgentes, in aqua maris
D cocta & illita auxiliatur.

EX GALENO.

Lentes non ualenter adſtringũt. Ipſum itaq; earum corpus deſiccat & ſiſtit uentrem: cæterum decoctũ irritat. Proinde etiam prior aqua abijcitur, ubi retentionis cauſa adhibenẽ. Cortex eius uehementer adſtringit, carnea ſubſtantia tenuiter, quę & craſsi ſucci & terreſtris eſt. Succus porrò Lentis adſtringenti eſt cõtrarius. Quocirca ſi elixæ in aqua iuſculum ſale garo oleoq; condîtum bibatur, aluum deijciet. At quod ex bis decocta Lente ferculum apparatur, contrariam ſucco uim obtinet. Nam quę uentri obueniunt fluxiones deſiccat, os uentriculi, inteſtina, & totum deniq; uentrem corroborans. Quamobrem cœliacis & dyſentericis accõmodatus eſt cibus. Lens uerò decorticata, ut illam adſtringendi uehementiã, cumq; hac alia uidelicet omnia quæ cõſequuntur, amittit, ita alibilior quàm integra illa efficitur, craſſum prauumq; ſuccũ gignens, tardè cõmeans: alui tamen fluores haud deſiccat, uti ea quæ cortice non eſt ſpoliata. Iurè igitur qui modum in hoc edulio non ſeruant, elephantiaſim quam uocant, & cancrum incurrunt. Siquidem craſſa ſiccaq; cibaria facilè in melancholicos humores uertuntur. Quare ijs duntaxat quibus uitioſa eſt habitudo ob aquã in carne diffuſam, Lens cibo utiliter prębetur, ceu aridis & ſqualentibus admodũ damnoſe. Eandem ob cauſam uiſum integrum & inculpatũ hebetat, immoderatè exiccans. Ei uerò qui contrario modo ſe habet, humidiori uidelicet, opitulatur. Menſtruis purgationibus inepta eſt: craſſum enim & tardifluum ſanguinem facit. At muliebri appellato profluuio conuenientiſsima.

EX PLINIO.

Lens optima quæ facillimè coquitur, eaq; quæ maximè aquam abſorbet. Aciem quidem oculorũ obtundit, & ſtomachũ inflat: ſed aluum ſiſtit in cibo, magisq; diſcocta cœleſti aqua. Eadem ſoluit, minus percocta. Cruſtulas ulcerũ rumpit, eaq; quæ intra os ſunt, purgat & adſtringit. Collectiones omnes impoſita ſedat, maximeq; exulceratas & rimoſas. Oculorũ autem epiphoras cum meliloto aut cotoneo. Con

tra ſup-

A tra ſuppurantia cum polenta imponitur. Decoctæ ſuccus ad oris exulcerationes & genitalium adhibetur. Ad ſedem, cum roſaceo aut cotoneo. In ijs quæ acrius remedium exigunt cum putamine punici, melle modico adiecto. Ad id demum ne celeriter inareſcat, adijciunt & Betę folia. Imponit & ſtrumis panisq;, uel maturis, uel matureſcentibus, ex aceto diſcocta. Rimis ex aqua mulſa, & gangrænis cum punici tegmine. Item podagris, cum polenta, & uuluis, & renibus, & pernionibus, ulceribus difficile cicatricem trahentibus. Propter diſſolutionē ſtomachi triginta grana Lentis deuorantur. In choleris quoque & dyſenteria, efficacior eſt in tribus aquis cocta, in quo uſu melius ſemper eam torrere aut tundere, ut quamtenuiſsima detur, uel per ſe, uel cum cotoneo mâlo, aut pyris, aut myrto, aut intubo erratico, aut beta nigra, aut plantagine. Pulmoni eſt inutilis, & capitis dolori, neruoſisq; omnibus, & felli, nec ſomno facilis. Ad puſtulas utilis, igniq; ſacro, & mammis, in aqua marina decocta: in aceto autem, duritias & ſtrumas diſcutit. Stomachi quidem cauſa, polentę modo potionibus inſpergitur. Quæ ſunt ambuſta, aqua ſemicocta curat, poſtea trita, & per cribrum effuſo furfure, mox procedente curatione addito melle. Ex poſca coquitur ad guttura.

EX SYMEONE SETHI.

Craſsi ſucci eſt, & auſteram uim atque qualitatem poſsidet. Si quis ergo in aqua coquat, & eam aquæ, oleo & ſapæ cum ſale miſceat, potionem faciet quæ uentrem ſubducat. Bis autem cocta, uentriculum & ad ipſum defluxus ſiſtit. Inducit autem ſtomacho robur, & inteſtinis, & uniuerſo uentri. Quapropter utilis eſt cibus cœliacis & dyſentericis. Si uerò cortice ablato ſumatur, uehementiam adſtringendi abijcit, magis uerò nutrit, cum tardi ſit tranſitus, & craſsi ſucci, non tamen adeò ſiccat, ut antea dixi. Qui uerò hoc edulio crebrò utuntur, elephantiam contrahunt, & can
B cros, & duritias, & neruorum dolores, & melancholicos affectus. Aptus enim eſt craſſus & ſiccus ſanguis, ut fiat ſuccus melancholicus. Quibus igitur habitus quiſpiam malus aquoſus in carne eſt, ijs ſolis utile eſt edulium, quemadmodū ſiccis & ſqualidis maximè noxium. Similiter uiſum ſalubriter ſe habentem nimium exiccando hebetat, contrà uerò affectum iuuat. Neque etiam ad menſtruas purgationes utilis eſt, eò quod craſſum & difficulter fluentem ſanguinem efficiat. Ad hæc Veneris appetentiam, ſemen exiccando, extinguit: ideo caſtè uiuere uolentibus ad hoc maximè confert. Grauia etiam ſomnia facit, eò quod ex ea melancholici ſucci in totum diſtribuantur corpus. Cum Mentha decocta, plurimū inflationis deponit. Nonnulli & Betam huius rei gratia eo quo decoquitur tempore inijciunt. Lens uerò probè decocta & trita, ſi uulneribus ex iaculo aut telo facta imponatur, ſanguinis fluxum uehementer compeſcit. Paruæ uerò Lentis decoctum ſumptum, difficilem partum ſoluit. Auribus ex quibus pus emanat inſtillatum, ſuccurrit.

DE PHILYRA.

862.

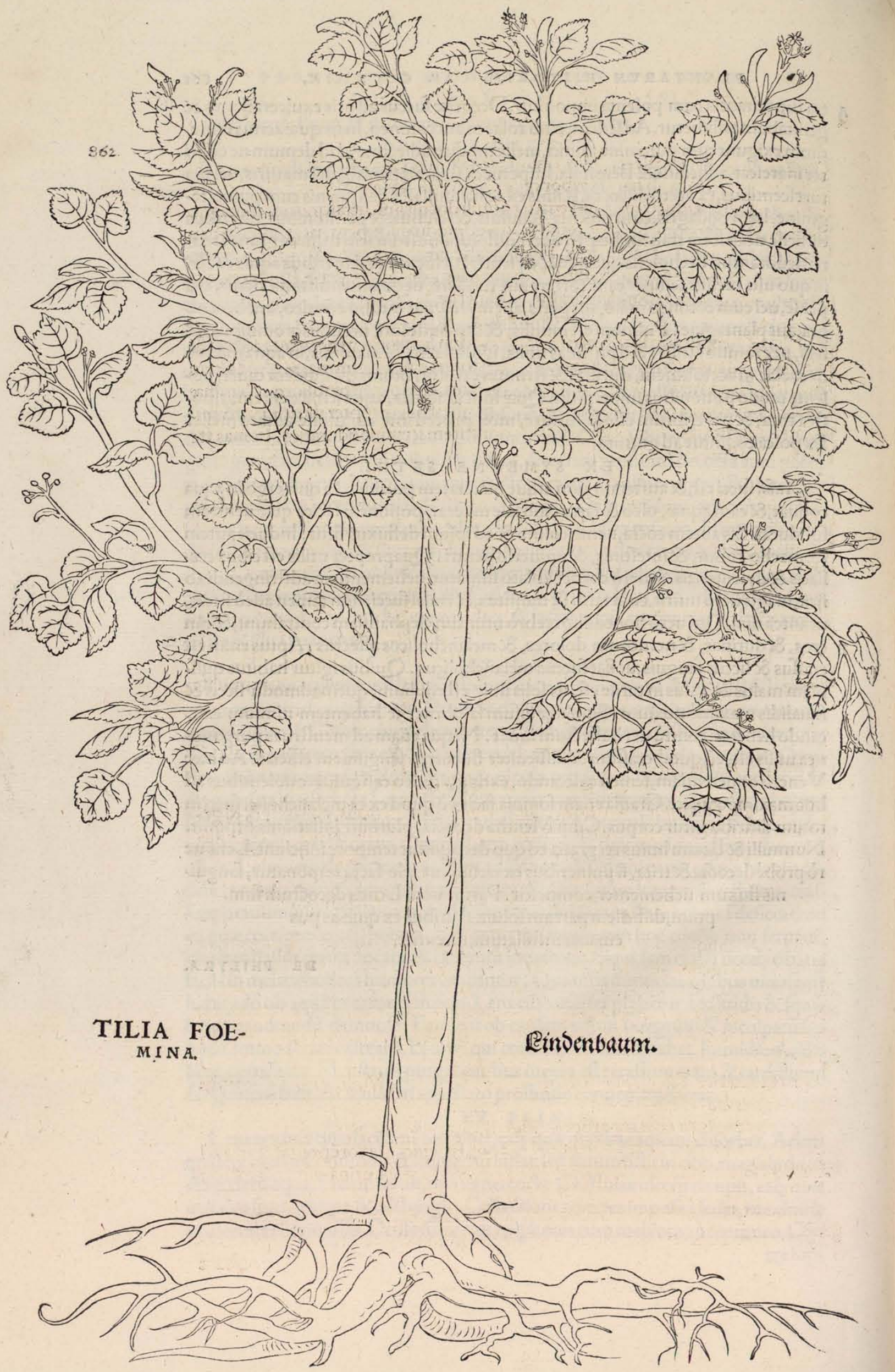

TILIA FOEMINA.

Lindenbaum.

A

NOMINA.

TIAYPA Græcis, Tilia Latinis & officinis, Germanis Linden appellatur. Alia ab hac est arbor quæ Dioscoridi Φιλυρίαι uocatur. Quod non animaduertentes uiri etiam nonnulli doctissimi, utrasq; arbores magno errore confundunt, quod forma admodū discrepent, ut ex ijs quæ paulò pòst dicemus, & è Dioscoride & Theophrasto lib. iij. de plantarū historia, cap. x. inuicem collatis abundè constabit. Differunt itaq; inter se Philyra & Phillyrea, neque una utraq; uoce arbor significatur, sed diuersæ. *Phillyrea alia à Philyra.*

GENERA.

Tiliæ, Theophrasto loco iam citato autore, duo habentur genera, mas scilicet & fœmina. Distantq; inter se tum materiæ, tum totius corporis forma, & quod altera fructifera, altera sterilis. Materies mari dura, flaua, nodosior, spinosiorq; : fœminæ candidior: & cortex mari crassior, detractusq; inflexibilis propter duritiā est: fœminę candidior flexibiliorq;, ex quo cunas faciunt: item fœminę odoratior. Et mas sterilis, nulloq; flore est: fœmina, cuius tibi picturā damus, & florem & fructū gignit.

FORMA.

Folio est hederaceo, molliore, & in angulū acutiorē rotundiore & prolixiore, & in orbem lentè crispo atq; serrato: flore tantisperdum calyculo continet herbaceo, ubi emersit flauo: fructus magnitudine fabæ, similis acinis hederæ, in quo semē prætenue quantū atriplicis, omnibus animantibus ingratū, cum foliorū pabulo maximè ducant, eorumq; mira dulcedine capiant. Nunc cum ijs confer ea quæ Dioscorides de Phillyrea tradit, & senties esse diuersissima. Nam quis unq; dixit Tiliam habere folia oleæ, & fructū ferre subdulcē ad similitudinē Lentisci, nigrū, uuarū more con
B gestū: Philyræ enim seu Tiliæ folia sunt hederacea atq; serrata, adeoq; ab oleæ foliis dissidentia: fructū deniq; fert nō modò non subdulcē, sed qui à nullo mandi potest.

LOCVS.

Montes & ualles diligit Tilia, sed plus montibus gaudet aquosis.

TEMPVS.

Floret Iunio mense.

TEMPERAMENTVM.

Calidā esse Tiliam, uel ex eo liquet quod frigidis cerebri malis, epilepsię & id genus alijs mirificè conferat. Amaritudo etiam cum glutinositate quadā in ea reliquis qualitatib. præualere uidetur, si hanc deguste. Quare abstergendi planè facultatē cum modica adstrictoria, perinde atq; Vlmus, cuius facultates illi Plinius, ut ex ijs quæ paulò pòst subijciemus planum fiet, tribuit, habere euidentissimū est.

VIRES. EX GALENO.

Vlmi foliis aliquando recens uulnus glutinauimus, confidentes adstringentem pariter & extergentē illis inesse facultatē. Cortex amplius etiam subamarus est & adstrictorius, itaq; cum aceto lepram sanat. Porrò uiridis etiamnū & recens si uulneribus deligaturę uice circunligetur, ea glutinare potest. Radices eandem uim obtinent: proinde & decocto earum quidā perfundūt fracturas quibus callo inducto opus est.

EX PLINIO.

Cortex interior Tiliæ lepras sedat, & folia ex aceto illita. Multi corticē cōmanducatum uulneribus utilissimū esse putant. Folia trita, aqua aspersa, pedū tumori. Humor quoq; è medulla castratæ arboris effluens, capillū reddit capiti illitus, defluentesq; continet. Humor deniq; cuti nitorē inducit, faciemq; gratiorē prętstat. Folia ad infantiū ulcera in ore cōmanducata prosunt. decocta & pota, urinā ciunt & menses.

APPENDIX.

Quum Plinius ferè omnes facultates Vlmi etiā Tiliæ adscribat, ut ex eiusdē uerbis patet, ideo è Galeno quæ ille de Vlmo tradit produximus. Si uerò quispiā uires quæ à

C quæ à recentioribus Tiliæ tribuuntur, probè expendet, nihil ab ijs quæ ex Plinij & Galeni ſententia retulimus differre comperiet. Nam maculas faciei abſtergere ſcribunt Tiliam, ſi illa eius ſucco lauetur. Mederi etiam morbo comitiali bibitum eius liquorem ſtillatitiũ, oculis claritatem inducere, calculum ſanare, tumores diſcutere ijdem docent. Quid multa? omnes facultates Vlmi obtinet Tilia, ideoq; uulneribus etiam recentibus ſuccurrit, & alia quæ à Dioſcoride & Galeno in Vlmi hiſtoria cõmemorantur, poteſt.

DE CHELIDONIO MAIORE.

CAP. CCCXXXI.

NOMINA.

Chelidoniũ unde dictum.

ΧΕΛΙΔΟΝΙΟΝ μέγα Græcis, Chelidoniũ maius Latinis, officinis Chelidonia, Germanis Schelkraut/Schelwurtz/groß Schwalbenkraut dicitur. Chelidonio autem, uel ſi mauis Hirundinarię, auis hirundo quæ Græcis χελιδὼν uocatur, nomen indidit, uel, ut autor eſt Plinius, quod hanc primùm inuenit, & ea oculis pullorum in nido reſtituit uiſum, ut quidam tradunt, etiam erutis, uel quod floret aduentu hirundinum, diſceſſuq; commarceſcit: id quod de minore uerè dicitur.

FORMA.

Caulem emittit cubitalem & maiorem, gracilem, adnata folijs plena habentem. Folia Ranunculo ſimilia, teneriora tamen, & colore ſubcæſia, iuxtaq; ſingula folia florem Leucoio ſimilem. Succus illi croceus, acris, mordax, cum aliqua amaritudine & odoris grauitate. Radix ſupernè ſingularis, infernè autem plures. Fructus cor
D nuti Papaueris inſtar tenuis, longus ueluti galeę conus, in quo exigua ſemina ſunt, Papaueris ſemine maiora. Huius deſcriptionis notæ omnes Chelidonio noſtro reſpondent. Siquidem fruticoſa eſt herba, cubitali altitudine, cauliculis lanuginoſis, teneris, folio Ranunculi, magis anguloſo, tenuiori, aduerſa parte cæſio, auerſa incano, flore luteo, Leucoio conſimili, ſemine Papaueris, quod in corniculis ſeu ſiliquis longis exilibus clauditur. Vulnerata ſuccum croceũ emittit, guſtum uellicantẽ. Radix in ſuperiore parte una, in inferiore parte multis luteis fibris capillata.

LOCVS.

Naſcitur in opacis & parietinis.

TEMPVS.

Chelidoniũ hirundinum aduentu florem excitat, atqueadeo toto deinceps uere & æſtate floret, quibus etiam temporibus carpitur.

TEMPERAMENTVM.

Herba hæc tertij ordinis abſoluti eſt in calefaciendo & deſiccando.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Succus Chelidonij mixtus melli, & in æneo uaſe in carbonibus decoctus, contra oculorum caliginem prodeſt. Exprimitur autem ſuccus ex folijs, radicibus & floribus incipiente æſtate, ſiccaturq; in umbra & in paſtillos conformatur. Radix cum Aniſo & uino albo pota, regio morbo medeť. Sanat herpetas cum uino illita. Dentium dolores commanducata ſedat.

EX GALENO.

Chelidoniũ admodum extergentis & calidæ facultatis eſt. Sed & ſuccus eius ad acuendum uiſum cõmodus eſt, utique in quibus craſſum quiddam in pupilla colligitur diſcuſsione indigens. Vſi ſunt quidam radice eius ad morbum regium à iecoris obſtructione proficiſcentẽ, in uino albo eam potui exhibentes cum Aniſo. Pari modo manſa, dentium doloribus confert.

EX PLINIO.

SCD Lyon 1

CHELIDONIVM
MAIVS.

Schelkraut.

SCD Lyon 1

C EX PLINIO.

Florentibus succus exprimit, & in æreo uase cum melle Attico leniter cinere feruenti decoquitur, singulari remedio contra caligines oculorum. Vtuntur & per se succo in collyrijs, quæ Chelidonia appellantur ab ea. Eadem oculorũ aciem adiuuat, si addita aqua foueantur. Succus eius cum melle culices, nubeculas, obscuritatemq; discutit, cicatrices extenuat. Albugines etiam iumentorum.

DE CHELIDONIO MINORE

CAP. CCCXXXII.

NOMINA.

Scrofularia minor cur dicta.

 ELIDONION μικρὸν Græcis, Chelidoniũ minus Latinis, officinis Scrofularia minor uocatur, quod strumosa radix multis granorum frumenti grumis uideat coaluisse: uel quod strumis, quas imitatione græca Scrofulas uocant, medeatur. Germanis Feigwartzen oder Blaternkraut/ id est Ficariam, Pfaffenhödlin/ klein Schelwurtz/ oder Schwalbenwurtz/ oder Meyenkraut nominatur. Chelidonium autem hæc herba uocata est haud dubiè, quod, ut Theophrastus lib. vij. cap. xiiij. hirundinũ aduentu florem excitet.

FORMA.

Herbula est à stolonibus pediculisue pendens, sine caule, folijs Hederæ figura, rotundioribus minoribusq;, item teneris & aliquatenus pinguibus. Radices habet paruas multas, ex eodem callo prodeuntes, tritici modo aceruatim congestas, quarum tres aut quatuor in longitudinem progrediuntur. Hæc Dioscoridis deliniatio prorsus herbæ illi quam Scrofulariam minorem uulgò nominant, conuenire uide-
D tur. Nam hæc herbula est à pediculis pendens, uidua caule, folijs Hederę, rotundioribus multò minoribusq;, teneris & modicè pinguibus. Radices ostendit ex eodem callo prodeuntes, paruas, complures in granorũ tritici morem aceruatim collectas, quarum tres uel quatuor in longum protenduntur. Flos ei Ranunculi ut maiori, luteo colore nitens. His accedunt locus, tempora, uires, & alia quæ iam cõmemorabuntur, quæ singula Scrofulariæ minori adamussim quadrant, ut nemo hanc Chelidonium minus esse inficias ire sine magna impudentia possit.

LOCVS.

In palustribus, prope aquas, & in limitibus humidis, omnibusq; uliginosis tractibus ac hortis passim gignitur.

TEMPVS.

Verno tempore, Martio mense, & præsertim hirundinũ aduentu floret, nec longo post tempore marcescens euanescit, sic ut irrigui limites, qui largo foliorum florumq; stipatu pubescebant, confestim ijs spoliati glabrescere conspiciantur.

TEMPERAMENTVM.

Chelidoniũ minus, Galeno teste, quarti ordinis absoluti est in calefaciendo & desiccando, ideoq; magnam præ se fert acrimoniã, gustum erodentem. Nostrum autem usqueadeo acre non est, ut commanducando sæpe nullam prorsus sentias acrimoniam, potissimum in eo quod humido in loco natum sit. In hoc autem quod locis siccis prouenit, senties & amaritudinem & acrimoniam, sensim tamen gustum erodentem.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Acrem uim habet, Anemones modo summam cutem exulcerantẽ. Scabiem & unguium lepras tollit. Ex radicibus expressus succus ad purgationem capitis addito melle naribus utiliter instillatur. Similiter decoctum eius cum melle gargarissatum, caput strenuè purgat, & omnia pectoris uitia.

EX GALENO.

SCD Lyon 1

CHELIDONIVM
MINVS.

Feigwartzenkraut.

SCD Lyon 1

C

EX GALENO.

Chelidoniũ minus cum acrius ſit maiore, illitum confeſtim cutem exulcerat, ungueśq; ſcabros eíjcit. Succus eius per nares purgat, utpote uehemẽter acris exiſtens.

APPENDIX.

Recentiores ea herba in exterendis ficubus mariſcísue, & ſtrumis, magna experientia utuntur, ut inde certè Scrofularia nominari, quemadmodũ diximus, meruerit. Antiquus etiam ac manuſcriptus herbarius, ſub nomine tamẽ Pedis uituli, quo Aron nominatur, ſe à quodam qui expertus ſit cognouiſſe ſcribit, quod hæc herba contra mariſcas ac ſtrumas mirificè proſit.

DE CHAMAEDRY▸ CAP▸ CCCXXXIII▸

NOMINA.

Serratula.

Chamædrys unde dicta.

Serrata.

ΧΑΜΑΙΔΡΥΣ græcè, Triſſago latinè, officinis græcum nomen inſedit, uulgo Quercula minor, & à ſerratis foliís Serratula appellatur. Chamędrys uerò Græcis dicta eſt, quaſi humilis ac terreſtris quercus, quod ſcilicet folia Quercus habeat, & huius reſpectu quaſi humi repat. Sunt qui Serratã nominatã ideo putent, quod ab ea ſerra inuenta ſit. Dioſcorides hanc Teucrium etiã, propterea quod Teucrio ſimilis admodũ ſit, appellari à nõnullis ſcribit.

GENERA.

Etſi Dioſcorides alíjq; ueteres unicã faciant Chamędryn, tamen nos, quia plures herbas ad eius formam ac picturã accedere uidemus, duo eius genera produximus. Quorum ſanè primum uera Chamædrys exiſtit, & germanicè klein Bathengel nominatur. Illius autem rurſus duo ſunt genera. Vnum enim quod præ cæteris omnibus picturæ Dioſcoridis maximè accedit, mas dicitur, alterum uerò fœmina: neque enim aliter nobis diſcrimen indicare licuit niſi ſexus ratione. Alterum genus uulgaris eſt Chamædrys, quod iterum duûm eſt generum, mas ſcilicet & fœmina. Mas germanicè Erdtweirauch / fœmina uerò Gamenderle / Blawmenderle / Vergiß mein nit / appellatur.

D

FORMA.

Frutex dodrantalis, foliís exiguis, forma & diuiſuris quernis ſimilibus, amarisq;, flore ſubpurpureo, exili, ſemine in calyculis atro. Quæ utique deſcriptio ita herbis illis quas pictas exhibemus reſpondet, ut nulla prorſus nota reclamare uideatur. Sunt enim herbæ palmum altæ utplurimum, exili folio, effigie & diuiſura Quercus, amaro, flore penè purpureo & exiguo, ita ut mirari ſatis non poſsim, cur nonnulli alteram ſpeciem genuinam Chamædryn eſſe negent, cum tamen Germanica etiam appellatio pulchrè ad antiquum atqueadeo græcum nomen alludat. Sed inſtabit forſitan quiſpiam dicens, Chamædrys Dioſcoridis palmum alta eſt, hæc tua menſuram hanc excedit. Fateor ſanè, attamẽ non multum exuperat, quod ſi etiam plus exuperaret, non tamen hoc nomine alterius ſpeciei herba putanda eſſet: neq; enim adeò ſtatam atque certam menſuram herbis tribuit Dioſcorides, ut quandoque ultra citraq; conſiſtere non liceat: uerum cum alicui herbæ menſuram adſcribit, id ea ratione facit, ut maiori parti indiuiduorũ illius ſpeciei quadrare exiſtimet. In prioris itaque inopia, alterius uſus eſſe poteſt.

Obiectionis ſolutio.

LOCVS.

Naſcitur aſperis & petroſis locis, interdum etiam in montoſis & campeſtribus ſolidis.

TEMPVS.

Primum genus Iunio & Iulio menſibus floret. Alterum autem uere potiſsimũ. Carpuntur ſemine prægnantia.

TEMPERA-

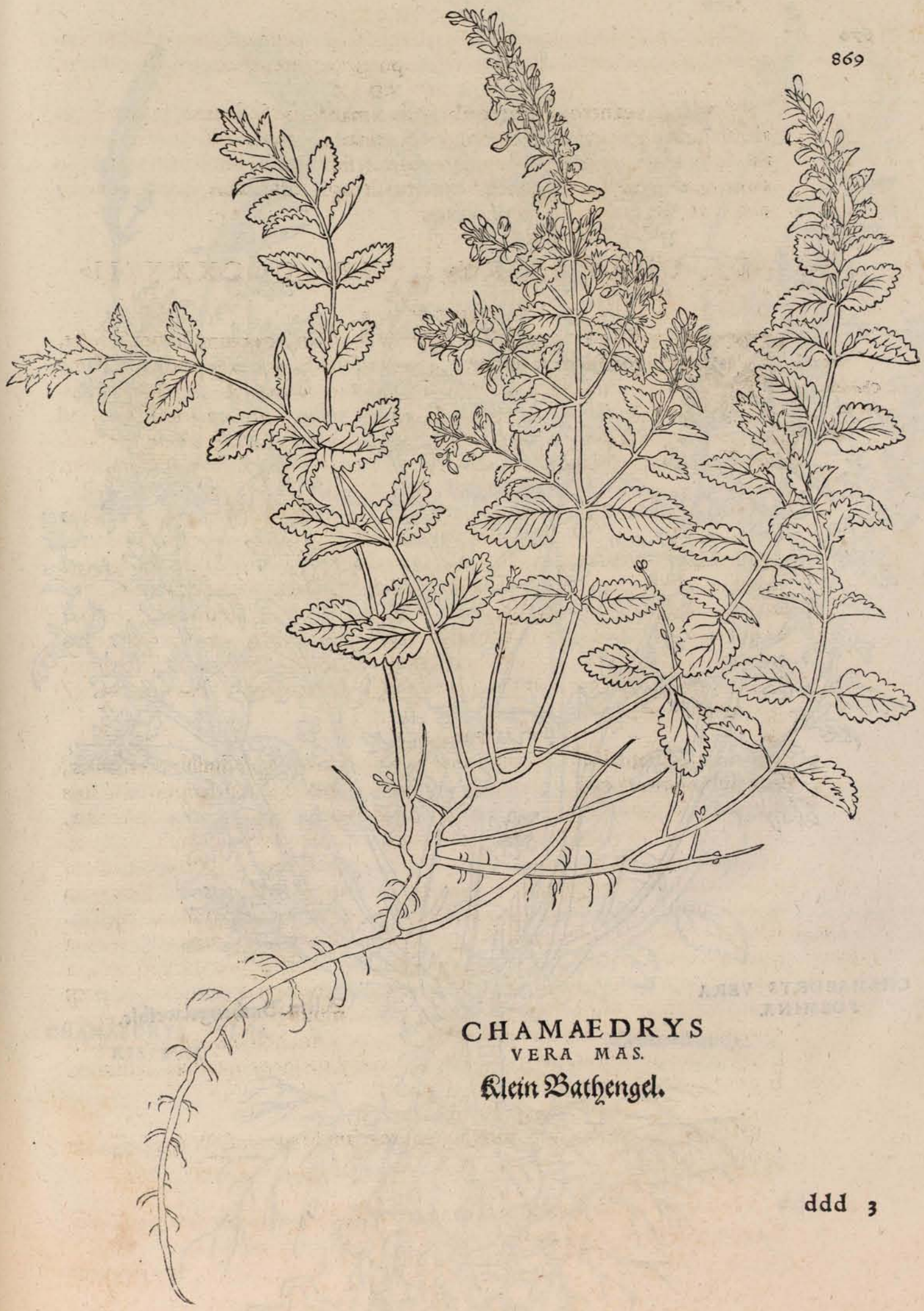

CHAMAEDRYS
VERA MAS.
Klein Bathengel.

SCD Lyon 1

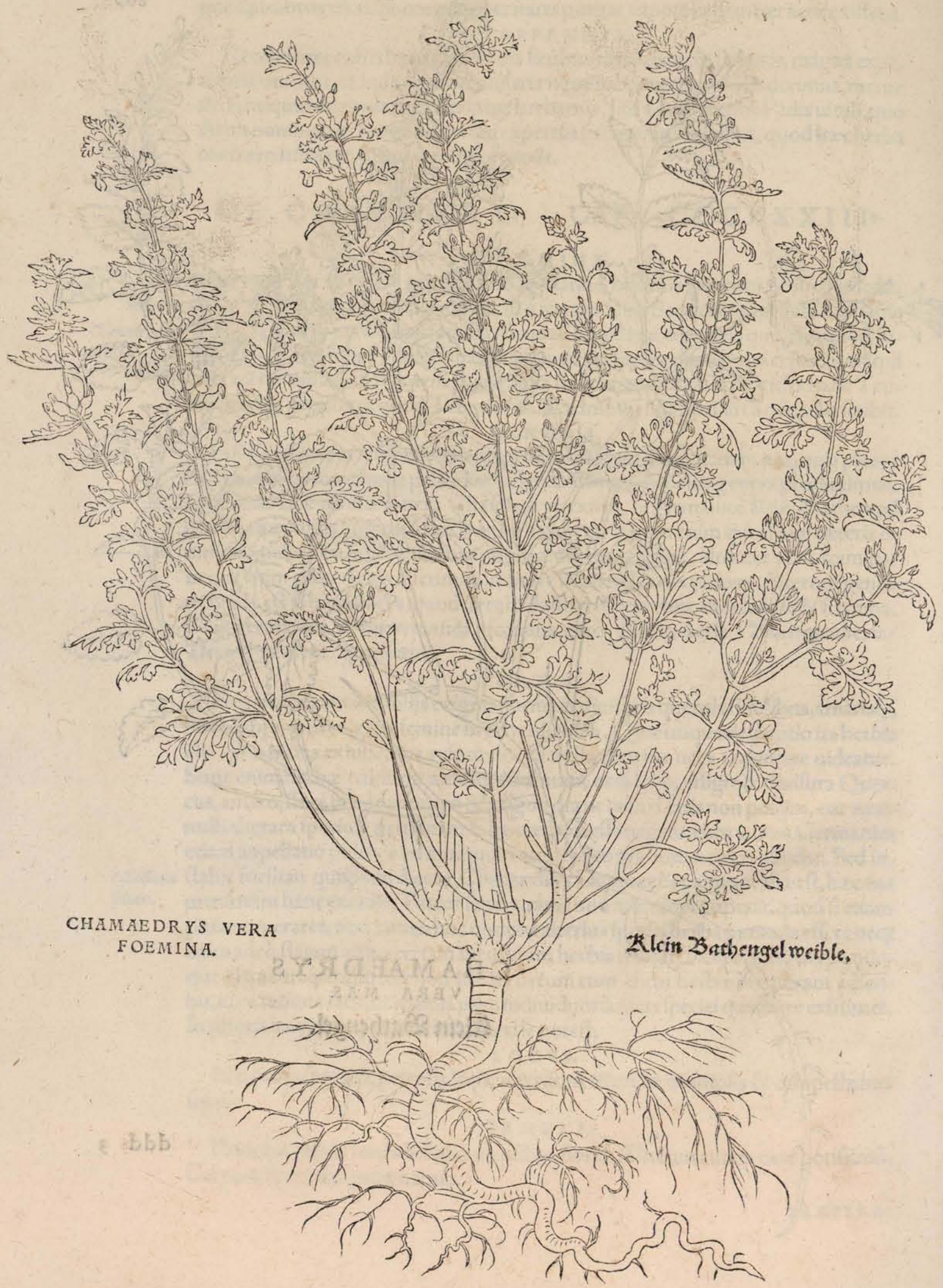

CHAMAEDRYS VERA
FOEMINA.

Klein Bathengel weible.

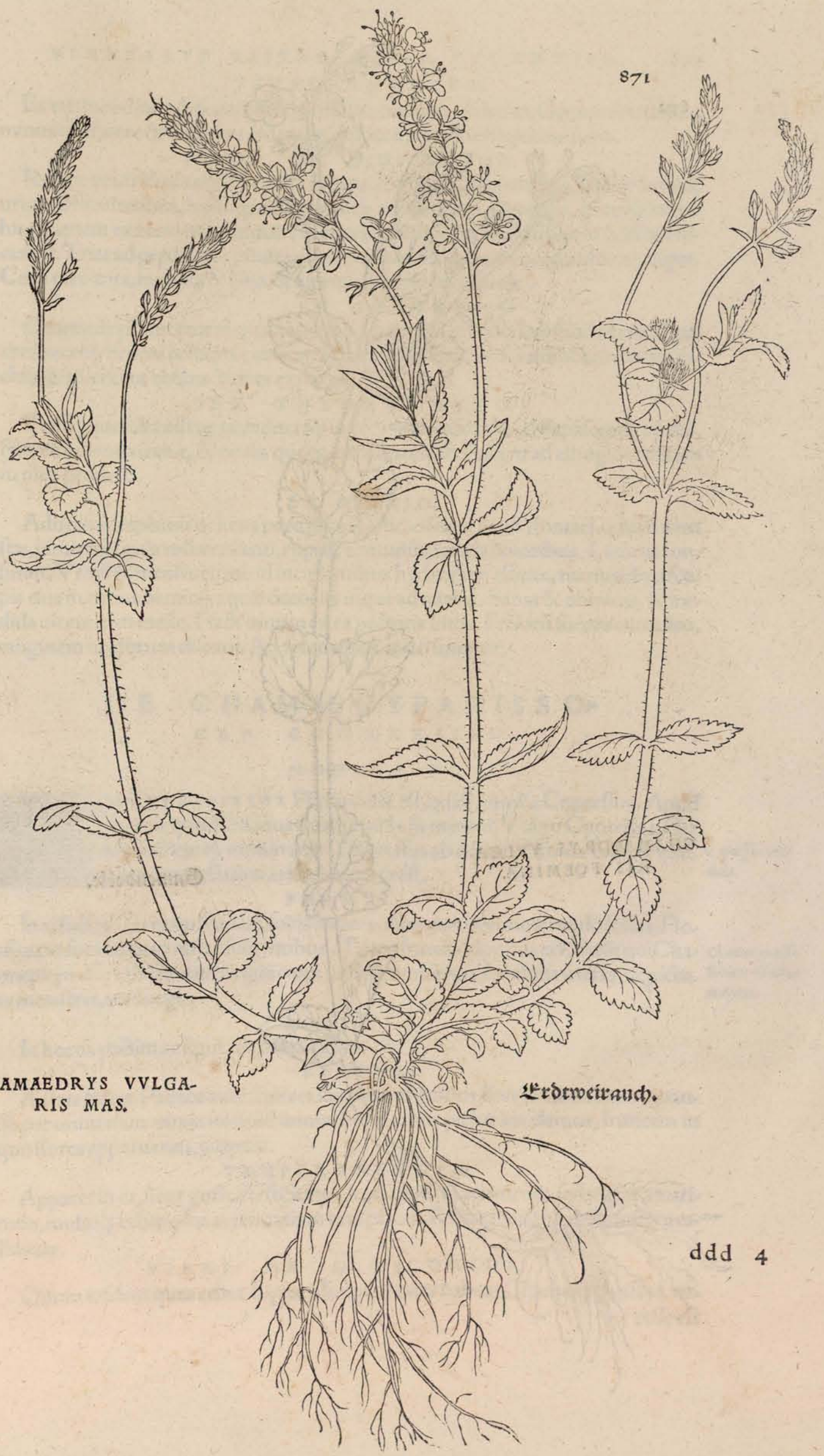

CHAMAEDRYS VVLGARIS MAS.

Erdtweirauch.

SCD Lyon 1

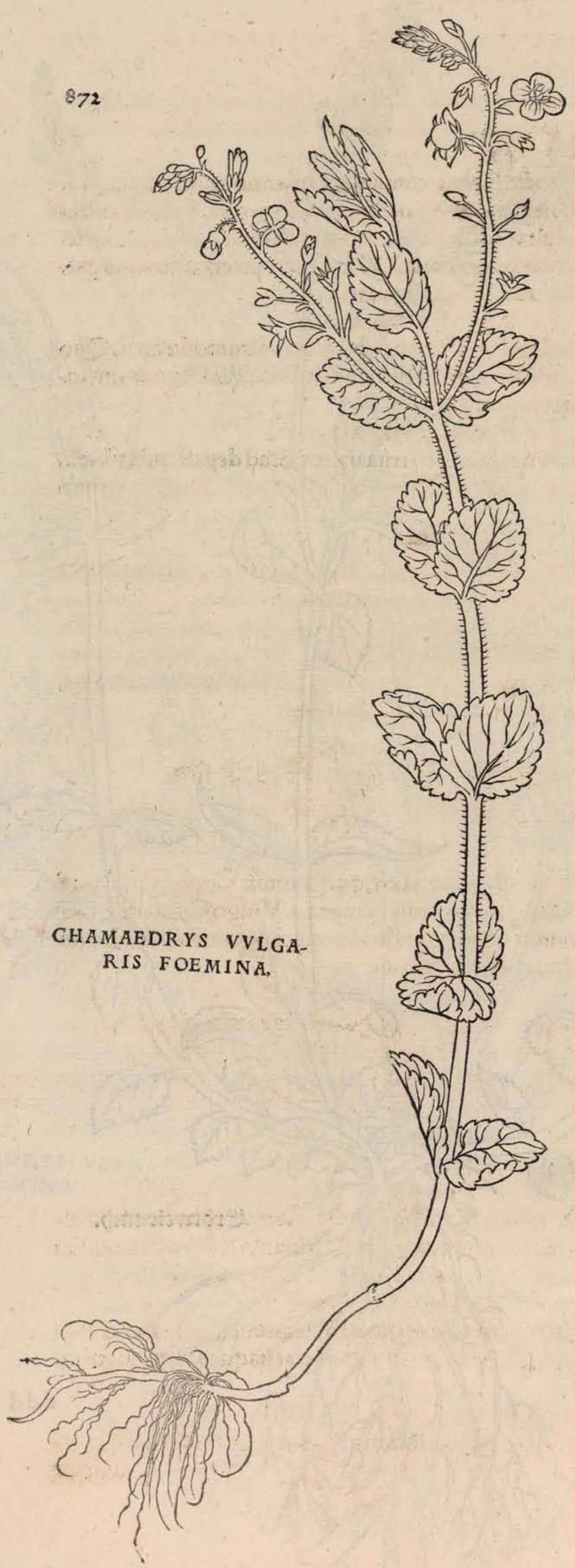

CHAMAEDRYS VVLGARIS FOEMINA.

Gamenderle.

SCD Lyon 1

A TEMPERAMENTVM.

Ex tertio ordine calefacientiũ & deſiccantium facit Galenus, Germanicæ tamen minus calefacere & deſiccare uidentur, utpote in regione frigidiore natæ.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Recens ac uiridis in aqua decocta & pota, conuulſis, tuſsientibus, lieni indurato, urinæ difficultatibus, hydropicis inter initia auxiliatur. Cit menſes, fœtuſq; extrahit. Lienem ex aceto pota minuit. Aduerſus uenenata cum uino pota & illita efficax eſt. Trita ad prędicta in pilulas conformatur. Cum melle uetera ulcera purgat. Cum oleo trita, inuncta & illita, oculorum caliginem diſcutit.

EX GALENO.

Chamædrys uincentem qualitatẽ amarã habet, & eſt quodammodo acris. Quo circa meritò lienem colliquat, urinam & menſes mouet, craſsitudinẽ humorum incîdit, & uiſcerum obſtructiones expurgat.

EX THEOPHRASTO.

Triſſaginis folia ad rupta, uulneraq; in oleo trita ualent, & ad depaſcentia ulcera. Semen bilem extrahit, & oculis quoq; beneficum eſt. Folium ad albugines tritum in oleo prodeſt.

EX PLINIO.

Aduerſus ſerpentiũ uenena potu illituq; efficaciſsima. Item ſtomacho, tuſsi uetuſtæ, pituitæ in gula cohæreſcenti, ruptis, conuulſis, lateris doloribus. Lienem conſumit. Vrinã & menſes cit, ob id incipientibus hydropicis efficax, manualibus ſcopis eius in tribus heminis aquæ decoctis uſque ad tertias. Sanat & uomicas, & ſordida ulcera cum melle. Fit & uinum ex ea pectoris uitijs. Foliorũ ſuccus cum oleo, caliginem oculorum diſcutit. Ad ſplenem ex aceto ſumitur.

B

DE CHAMAECYPARISSO

CAP. CCCXXXIIII.

NOMINA.

ΑΜΑΙΚΥΠΑΡΙΣΣΟΣ Plinio dicta eſt, quaſi pumila Cupreſſus. Apud Græcos, quod ſciã, eius fruticis nulla fit mentio. Vulgo Cypreſſus, Germanis Cypreß nominatur. Cypreſſus ab odore & forma foliorũ eiuſdem nomenclaturæ arboris uocata eſt. *Cypreſſus unde dicta.*

FORMA.

In arbuſculi formam fruticat, foliis incanis, Abrotoni fœminæ modo ſciſsis. Floribus in ſummo auri inſtar fulgentibus. Totus frutex odoratus eſt. Errãt qui Chamæpityn eſſe arbitrantur; neque enim ut illa humi ſerpit, ſed altius à terra, ut pictura monſtrat, conſurgit. *Chamæcypariſſus non eſt Chamæpitys.*

LOCVS.

In hortis paſsim ac figulinis prouenit.

TEMPVS.

Æſtate floret. Paucos autẽ frutices inuenies in quibus flores intueri liceat, quandò per uniuerſam uitam non niſi unum hunc, cuius picturam damus, fruticem in quo flores apparuerint, uiderim.

TEMPERAMENTVM.

Apparet in ea, ſicut guſtus teſtificatur, leuis quidem acrimonia, ſed maior amaritudo, multoq; etiam plus acerbitatis in tota planta. Reſiccat itaque abſq; inſigni caliditate.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Quum eaſdem quas arbor Cypariſſus qualitates habeat Chamæcypariſſus, neceſſe eſt

CHAMAECYPARISSVS.

Cypreß.

A ceſſe eſt ut etiam facultates eaſdem obtineat. Arboris igitur hæ ſunt uires. Adſtringit & refrigerat. Folia eius cum paſſo & myrrha modica pota, ueſicæ fluxionibus & urinæ difficultati medentur. Pilulæ tuſæ, & cum uino potæ, contra ſanguinis reiectionem, dyſenterias, alui fluxiones, orthopnœam, tuſsimq; proſunt. Decoctum earum idem poteſt. Tuſæ cum fico duritias emolliũt, & polypos in naribus ſanant. Leproſos ungues cum aceto decoctæ & tritæ adiectis lupinis tollunt. Inteſtinorũ ramices illitæ coërcent. Folia idem poſſunt. Pilulæ cum coma ſuffitæ culices abigere creduntur. Folia trita & illita uulnera glutinant, ſanguinemq; ſupprimunt. Cum aceto autem trita, capillos tingunt. Illinitur per ſe aut cum polenta ad eryſipelata, herpetas, carbunculos, & oculorum phlegmonas. Cerato mixta & impoſita uentriculum firmant.

EX GALENO.

Cupreſsi folia, germina, pilulæ recentes & molles, magna ulcera in duris corporibus glutinant. Ex quo clarum eſt quod reſiccandi uim habeat, abſq; inſigni acrimonia & caliditate. Tanta ineſt ei acrimonia caliditasq;, quanta ſatis ſit deducendæ in altum acerbitati: nullam tamen mordicationẽ aut caliditatem in corporibus efficit. Proinde in alto latentes in flaccidis putreſcentibusq; affectibus humiditates, ſine moleſtia tutoq; depaſcitur, quum quæ calefaciunt & deſiccant, eas quidem quę contentæ ſunt abſumant, cæterum acrimonia & caliditate alias attrahant. Sic inteſtinorũ ramice affectos iuuat: ſiquidem exiccat & robur addit corporibus præ humiditate laxis, utpote quum adſtrictio in altum ſubeat, eò quod caliditas quę illi admiſta eſt deducat, ad eam quidem menſuram perueniens, ut præire quidem ualeat, nondum tamen mordicare. Quidam ea utuntur ad carbunculos & herpetes polentæ miſcentes, tanquam abſumat citra calefactionem eos morbos efficientem humi-
B ditatem. Sunt qui ad eryſipelata utantur, admiſta nimirum polenta cum aqua, aut oxycrato aquoſo.

EX PLINIO.

Cupreſsi folia trita ſerpentum ictibus imponuntur, & capiti cum polenta, ſi à ſole doleat. Item ramici, qua de cauſa bibuntur. Teſtium quoque tumori cum cera illinuntur. Capillũ denigrant ex aceto. Eadem trita cum duabus partibus panis mollis, & è uino Aminęo ſubacta, pedum ac neruorum dolores ſedant. Pilulę aduerſus ſerpentium ictus bibuntur, aut ſi eijciatur ſanguis. Collectionibus illinuntur. Ramici quoq; teneræ tuſæ cum axungia & lomento proſunt. Bibuntur ex eadem cauſa. Parotidi & ſtrumæ cum farina imponuntur. Exprimitur ſuccus tuſus cum ſemine, qui mixto oleo, caliginem oculorum aufert. Item uictoriati pondere in uino potus illitusq;, cum fico ſicca pingui, exemptis granis, uitia teſtium ſanat, tumores diſcutit, & cum fermento ſtrumas. Radix cum foliis trita potaq;, ueſicæ & ſtranguriæ medetur, & contra phalangia. Ramenta pota menſes ciunt, ſcorpionum ictibus aduerſantur. Chamæcypariſſos herba ex uino pota contra uenena ſerpentium omnium ſcorpionumq; pollet.

Chamæcypariſſi facultates.

DE CHAMAE-

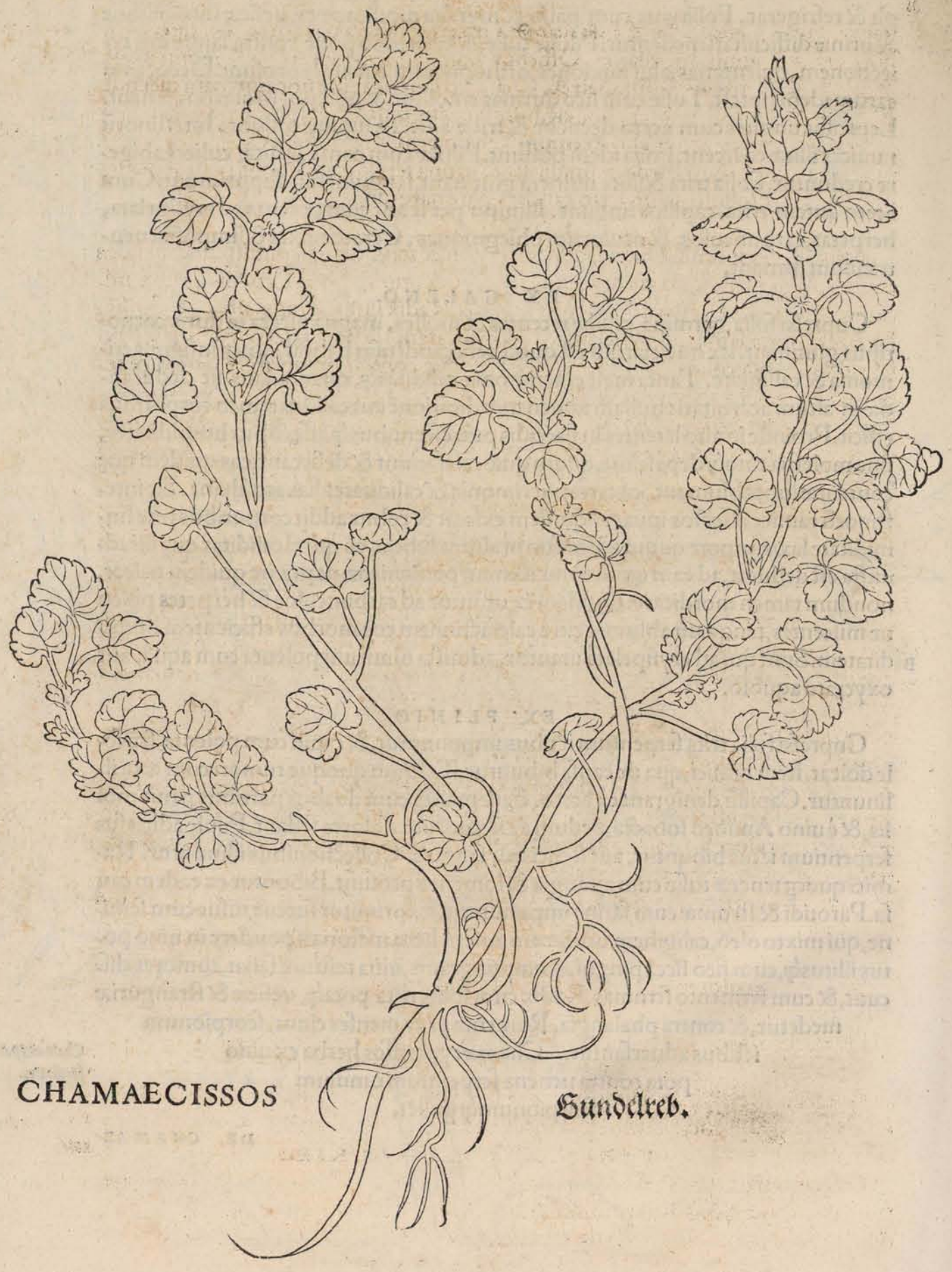

CHAMAECISSOS Gundelreb.

A

NOMINA.

ΧΑΜΑΙΚΙΣΣΟΣ, ἡ γῆς στέφανος Græcis, Hedera terreſtris, Terræ corona Latinis appellatur. Officinæ nomen Hederæ terreſtris retinuerunt. Germanicè Gundelreb/corrupto ſanè nomine uocatur, cum dicendū eſſet Grundreb/hoc eſt, humi repens uiticula. Nominatur etiam Germanis Erdephew/& Erdenkrentzlin. Chamæciſſos uerò dicta eſt, quod nunquā non repat humi, foliis Hederæ ſimilibus. Corona terræ, quod ramulos ſuos per terram ſpargens, folioſo ueluti ſerto eandem coronare uideatur. *Hedera terreſtris.* *Chamæciſſos unde dicta.* *Corona terræ.*

FORMA.

Folia Hederæ ſimilia habet, minora tamen & tenuiora. Ramulos dodrantales multos, foliis plenos, à terra quinq; aut ſex prodeuntes. Flores Leucois ſimiles, minores tamen, & in guſtu uehementer amaros. Radix illi eſt tenuis, alba, & inutilis. Ex hac hiſtoria ſatis conſtat herbam hodie uocatam Hederam terreſtrem, eſſe Dioſcoridis Chamæciſſon. Siquidem foliis Hederæ conſtat, minoribus tamen & tenuioribus, ac in circuitu inciſis. Legendū enim eſſe μικρότερα, & non μακρότερα, res ipſa docet: nam etſi folia Chamæciſsi aliquatenus Hederæ ſimilia ſint, tamen rotundiora, atqueadeo minora etiam & tenuiora exiſtunt. Et eſt hic lapſus ab ι in α apud Dioſcoridem frequens, ut ex aliis etiam locis ſuprà notatis liquet. Ramulis etiam dodrantalibus multis, folioſis, qui tamen antequam ſcindantur quinq; aut ſex à radice procedunt. Flores denique eius Leucois ſimiles ſunt, non quidem luteis, albis, aut purpureis, ſed cœruleis: ita ut uehementer errent qui eius flores neque figura neque colore floribus Chamæciſsi, qui Leucois adſimilantur, eſſe ſimiles putant. Etſi enim colore neque albi, neque lutei ſint, cœruleos tamen, qui color etiam Leucoiorū eſt, eſſe conſtat. In guſtu deniq;, ſicut etiam folia, amari ſunt. Radix quo
B que eius tenuis, & nullius prorſus uſus eſt. His omnibus accedit, quod nomen etiā pulchrè quadrat: neq; enim Græcis aliud ſonat Chamæciſſos, niſi humilem ac humi repentem Hederam. Cæterum non eſſe Elatinen, præter alia multa quæ referre ſuperuacaneum arbitror, ſapor manifeſtè oſtendit, qui in Hedera terreſtri amarus & modicè acris eſt, atqueadeo calorem præ ſe fert. Elatine uerò refrigerat atque adſtringit. Sic non eſſe Aſclepiada, ut taceam quod Securidacæ ſimile ſemen non proferat, uel unus locus natalis ſatis monſtrat. Aſclepias enim in montibus, Hedera autem terreſtris in decliuibus locis & uallibus, ut germanicum nomen Grundtreb abundè indicat, prouenire ſolet. Quæ autem herba ſit Aſclepias, ſuo loco dictum à nobis eſt. *Dioſcoridis locus emaculatur.* *Chamæciſſos Hedera terreſtris non eſt Elatine.* *Non eſt Aſclepias.*

LOCVS.

Naſcitur in cultis locis, iuxta etiam ſepes & dumeta.

TEMPVS.

In Martio ſtatim erumpit, & floret in magnam uſq; æſtatis partem.

TEMPERAMENTVM.

Amaritudo exiguaq; acrimonia foliorū & florum ſatis monſtrant herbam hanc calidam & ſiccam eſſe, ita ut hi qui frigidā eſſe ſtatuunt, reprehenſione non careant. *Error quorundā notatur.*

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Folia eius trioboli pondere in aquæ cyathis tribus, quadragenis aut quinquagenis diebus pota, iſchiadicis proſunt. Morbum quoque regium in ſenos ſeptenósue dies ſimiliter pota emendant atq; expurgant.

EX GALENO.

Chamæciſsi flos quum ſit admodum amarus, iecoris obſtructiones ſoluit. Sunt qui illum etiam iſchiadicis exhibeant.

SCD Lyon 1

C EX PLINIO.

Chamæciſſon appellant Hederam non attollentẽ ſe à terra. Et hæc contuſa in uino acetabuli menſura lieni medetur. Eius folia bibunt iſchiadici tribus obolis, in uini cyathis duobus ſeptem diebus, admodum amara potione.

APPENDIX.

Has omnes iam cõmemoratas facultates Hederæ terreſtri recentiores tribuunt: neqꝫ dubium eſt, quum ſit admodũ amara, quin eaſdem habeat, & alia etiam poſsit quæ illi adſcribunt, ut euocare ſuppreſſos menſes, urinam mouere, obtuſum auditum remouere. Contra peſtem etiam tradunt efficacem eſſe: id quod equites quoque ſciunt: hi enim quoties fibula dicta peſtis equum corripuerit, hac contra eandẽ herba magna efficacia utuntur.

DE CHRYSANTHEMO▸ CAP▸ CCCXXXVI▸

NOMINA.

Chryſanthemum unde dictum.

ΠΥΣΑΝΘΕΜΟΝ Græcis, Chryſanthemũ Latinis, officinis inuſitatum, Germanis Goldtblům/Schmaltzblům/à pinguedine quæ contrito digitis floſculo apparet, & Dratblům nominatur. Chryſanthemon uerò à floſculis auri ſplendorem & colorem præ ſe ferentibus, dictum eſt.

FORMA.

Herba eſt tenera, fruticis tamen ſpeciem obtinens, leues proferens caules, & multifida folia: luteos flores, uehementer ſplendentes, & oculi inſtar circulares. Ex qua ſanè deſcriptione ſatis clarum eſt, herbam quam pictam damus, eſſe Chryſanthemon, quod illi omnes à Dioſcoride traditæ notæ, nulla prorſus reclamante, conue-
D niant. Quibus Democriti in Hydroſcopico accedit teſtimonium, qui herbam hanc quæ Batrachio ſimilis eſt, Chryſanthemon Græcis appellari ſcribit, foliisꝫ Apij eſſe, maioribus tamen, flore auri colore ſplendente. Addit denicꝫ ab Aquilegijs mirè celebratã eſſe, eò quod aquam ſubeſſe certum ſit, ubi ſolet emicare. Quæ quidẽ ſingula herbę illi quam depictã exhibemus reſpondent. Nam ut cætera omittam, ubi hæc naſcitur aquæ latices ſubeſſe non eſt dubium. Quidam perperàm Waſſerhanenfůß germanicè nominant: nam hoc nomine appellata herba, alia ab ea eſt, ut in capite de Batrachio docuimus. Nam cum hæc noſtra acrimonia uacet, quanquam Batrachijs ſimilis ſit, tamen in numero illorum eſſe hoc nomine non poteſt.

LOCVS.

Naſcitur prope urbes, in pratis humidis, & alijs locis aquoſis.

TEMPVS.

Maio menſe eius floribus prata & loca humida ſplendeſcunt.

TEMPERAMENTVM.

Eiuſdem eſſe cum Buphthalmo temperamenti, & guſtus & facultates declarant. Calidum itaque eſſe & ſiccum conſtat.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Eius flores cum cerato triti, ſteatomata diſcutere produntur. Regio morbo correptis coloris bonitatem tempeſtiuè reddit, à balneo poſt longiorem in eo moram exitu pota.

EX PLINIO.

Veſicæ calculos Chryſanthemon eijcit.

DE CHAMAE-

CHRYSANTHEMVM

Schmaltzblüm.

SCD Lyon 1

DE CHAMAELEONE ALBO

C

CAP. CCCXXXVII.

NOMINA.

Carduus suarius. Cardopatium.

ΑΜΑΙΛΕΩΝ λευκὸς Græcis, Chamæleon albus, Carduus ſuarius & uarius Latinis, officinis & barbaris Cardopatium appellatur. Quod nomen hauddubiè corruptū eſt, deductumq; à dictione Pancration, nam ſic olim eſſe nominatū Chamęleonem Apuleius teſtatur: aut à Carduo uario, à qua dictione, u ſcilicet litera in p, & r in t mutata, in Cardopatiū facilis eſt lapſus. Germanis Eberwurtz/ eleganti alluſione ad Carduum ſuarium, nuncupatur. Chamæleon autem à foliorū uarietate dici cœpit. Mutat enim cum terra colores, Plinio teſte: hic niger, illic uiridis, aliubi cyaneus, aliubi croceus, atq; aliis coloribus uidetur. Suarius autem Carduus dictus eſt, quod ſues ſi in polenta exhibeatur, perimat. Ob quam etiam cauſam Eberwurtz Germanis nuncupatam puto.

Chamæleon unde dictus.

Suarius Carduus quare nominatus

FORMA.

Folia habet Silybo aut Scolymo ſimilia, aſperiora autem, acutiora, nigroq; Chamæleone ualidiora. Caule uacat, uerum è medio ſpinam Echino marino, aut Cinaræ ſimilem erigit. Flores purpureos, ueluti capillos, qui in pappos euaneſcunt. Semen Cnico ſimile. Radicē in pinguibus collibus craſſam, in montoſis uerò graciliorem, in profundo albam, aliquatenus aromaticam, graueolentē & dulcem. Plinius libro xxij. cap. xviij. breuius herbam hanc depingit, ſic inquiens: Aſperiora folia habet, ſerpit in terra Echini modo ſpinas erigens, radice dulci, odore grauiſsimo. Quæ certè notæ in uniuerſum omnes, herbæ quæ hodie barbara & corrupta uoce Cardopatiū uocatur, adamuſsim reſpondent, ita ut nemo non eſſe Chamæleonem perſpicuè intelligat. Huc accedit quod facultates etiam eædem ſint. Radix
D enim Chamæleonis albi hauſta, uenenis reſiſtit. Radix etiam Cardopatij ex recentiorum traditione, mirificè uenenis aduerſari, & contra peſtilentiam populatim ſæuientem, ut paulò pòſt dicemus, efficaciſsimū eſſe remediū dicitur. Quod ſi tamen rectiora quis protulerit, non grauabimur hic, ut in aliis quoq;, mutare ſententiā.

LOCVS.

In glabretis montium prouenit, & in ſyluis, ut hinc etiam ſyluaticus Carduus cognominatus ſit.

TEMPVS.

Iulio & Auguſto menſibus cum ſuis floribus effodi poteſt.

TEMPERAMENTVM.

Radix eius calefacit ſecundo ordine abſoluto, deſiccat autem tertio.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Radix pota acetabuli menſura, latos lumbricos pellit. Sumitur autem in uino auſtero, cum decocto Origani. Hydropicis cōmodè drachma in uino datur: etenim eos extenuat. Contra difficultatem urinæ decoctum eius propinatur. Pro theriaca cum uino pota eſt. Occîdit canes & ſues. Mures item necat ſubacta cum polenta, aut hydrelæo madefacta.

EX GALENO.

Radix eius potui datur acetabuli menſura contra latos lumbricos cum uino auſtero. Exhibent etiam aqua inter cutem laborantibus.

EX PLINIO.

Hydropicos ſanat ſucco radicis decoctæ. Bibitur drachma in paſſo. Pellit & interaneorum animalia acetabuli menſura ſucci eiuſdem in uino auſtero cum Origani ſcopis. Facit ad difficultatē urinæ. Hic ſuccus occîdit canes ſuesq; in polenta. Addita aqua & oleo contrahit in ſe mures & necat, niſi protinus aquam ſorbeant. Ra-

dicem

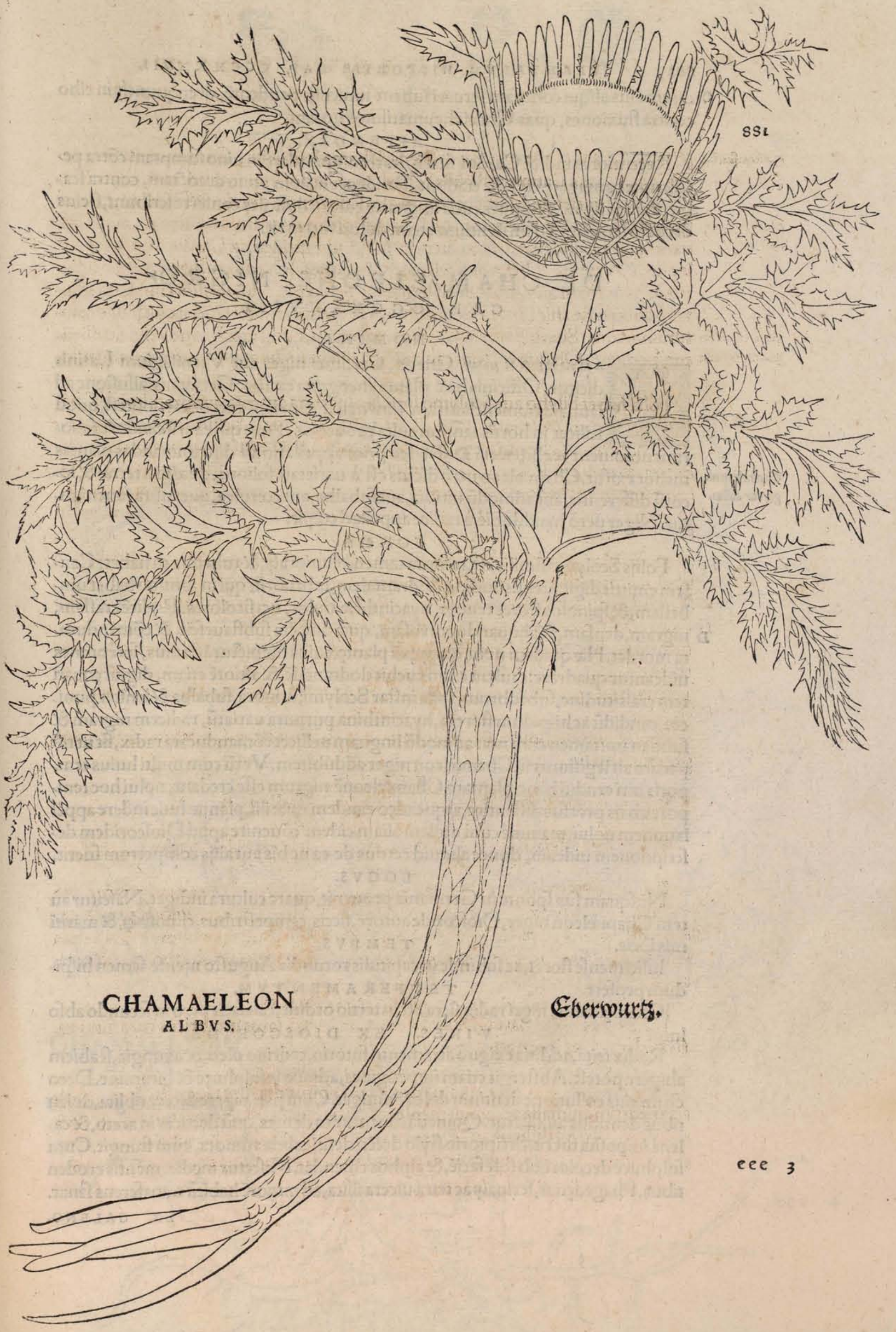

CHAMAELEON
ALBVS.

Eberwurtz.

SCD Lyon 1

C dicem eius aliqui conciſam ſeruari iubent funiculis pendentẽ, decoquuntq́; in cibo contra fluxiones, quas Græci rheumatiſmos uocant.

APPENDIX.

Recentiores radicẽ Cardui ſuarĩ drachmæ pondere in uino ſumptam cõtra peſtilentiæ contagia prodeſſe tradunt. Eandem etiam in aceto decoctam, contra ſcabiem, impetiginẽ, & omnes cutis fœditates curatu difficiles conferre ſcribunt, ſi eius decocto lauentur. Idem dentium etiam dolori ſuccurrit.

DE CHAMAELEONE NIGRO.

CAP. CCCXXXVIII.

NOMINA.

ΧΑΜΑΙΛΕΩΝ μέλας Græcis, Carduus niger aut Vernilagium Latinis dicitur. Officinis hæc planta incognita exiſtit. Germanis alluſione ad latinam nomenclaturam ſchwartzer Gartendiſtel uocari poteſt, quod ſcilicet in hortis tantum culta proueniat. Sunt qui eam à candore foliorum nominent welſch weiß Diſtel/ſed prior appellatio ad diſcriminandas plantas melior exiſtit. Chamæleon uerò dictus eſt à uarietate foliorũ, quæ pro terræ & locorũ differentia, aut admodũ uiridia, aut ſubalba, aut cœrulea, aut rubra inueniuntur. Niger uerò hauddubiè à radice appellari cœpit.

Chamæleon niger cur dictus.

FORMA.

Foliis Scolymo ſimilis eſt, minora tamen, tenuioraq́;, & rubentia ea habet. Caulem emittit digitali craſsitudine, dodrantalem, ſubrubrũ, qui in ſummo habet umbellam, & ſpinoſos flores tenues, hyacinthi æmulos, uerſicolores. Radicẽ craſſam,
D nigram, denſam, & aliquando corroſam, quæ diſſecta ſubflaueſcit, & cõmanducata mordet. Hæ quidem notæ quanquã plantę, cuius hic picturã damus, ferè omnes uideantur quadrare: caulem enim euehit dodrantalẽ, & altiorẽ etiam, digitũ æquantem craſsitudine, ſubrubrum, folia inſtar Scolymi, minora, ſubalba & leniter punicea, candidũ ac hiſpidum florem, hyacinthina purpura uariatũ, radicem nigram & ſubflauam: tamen cum non admodũ linguam uellicet cõmanducata radix, fit ut nõ parum an legitimus ſit Chamæleon niger addubitem. Verũ cum multi huius temporis uiri eruditi hanc plantam Chamæleonẽ nigrum eſſe credant, nolui hoc tempore ab ijs prorſus diſſentire, atqueadeo eandem quæ illi, plantæ huic indere appellationem uolui, maximè cum nullam aliam eidem cõuenire apud Dioſcoridem deſcriptionem uideam, donec aliquid certius de ea nobis aut alijs compertum fuerit.

LOCVS.

Nuſquam ſua ſponte in Germania prouenit, quare cultura indiget. Naſcitur autem Chamæleon niger, Dioſcoride autore, ſiccis, campeſtribus, cliuoſisq́;, & maritimis locis.

TEMPVS.

Iulio menſe floret, ac ſubinde in capitulis rotundis Auguſto menſe ſemen hiſpidum profert.

TEMPERAMENTVM.

Chamęleontis nigri radix ſicca eſt in tertio ordine, calefacit uerò in ſecundo abſoluto.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Radix trita, additis exiguo atramento ſutorio, cedrino oleo, & axungia, ſcabiem abigere poteſt. Abſtergit etiam impetigines, admixtis ſulphure & bitumine. Decoctum eius collutione dentium dolorẽ mitigat. Cum pari pipere & cera oblita, dolentibus dentibus auxiliatur. Quinetiã fouentur ea dentes, quũ decocta in aceto, & calens impoſita fuerit. Scriptorio ſtylo dolẽti denti calida admota, eum frangit. Cum ſulphure decolorẽ ob ſolẽ faciẽ, & alphos emendat. Miſcetur medicamentis erodentibus. Phagedęnas, ferinaq́; ac tetra ulcera illita, ad mitiorẽ habitũ transferens ſanat.

EX GALENO.

SCD Lyon 1

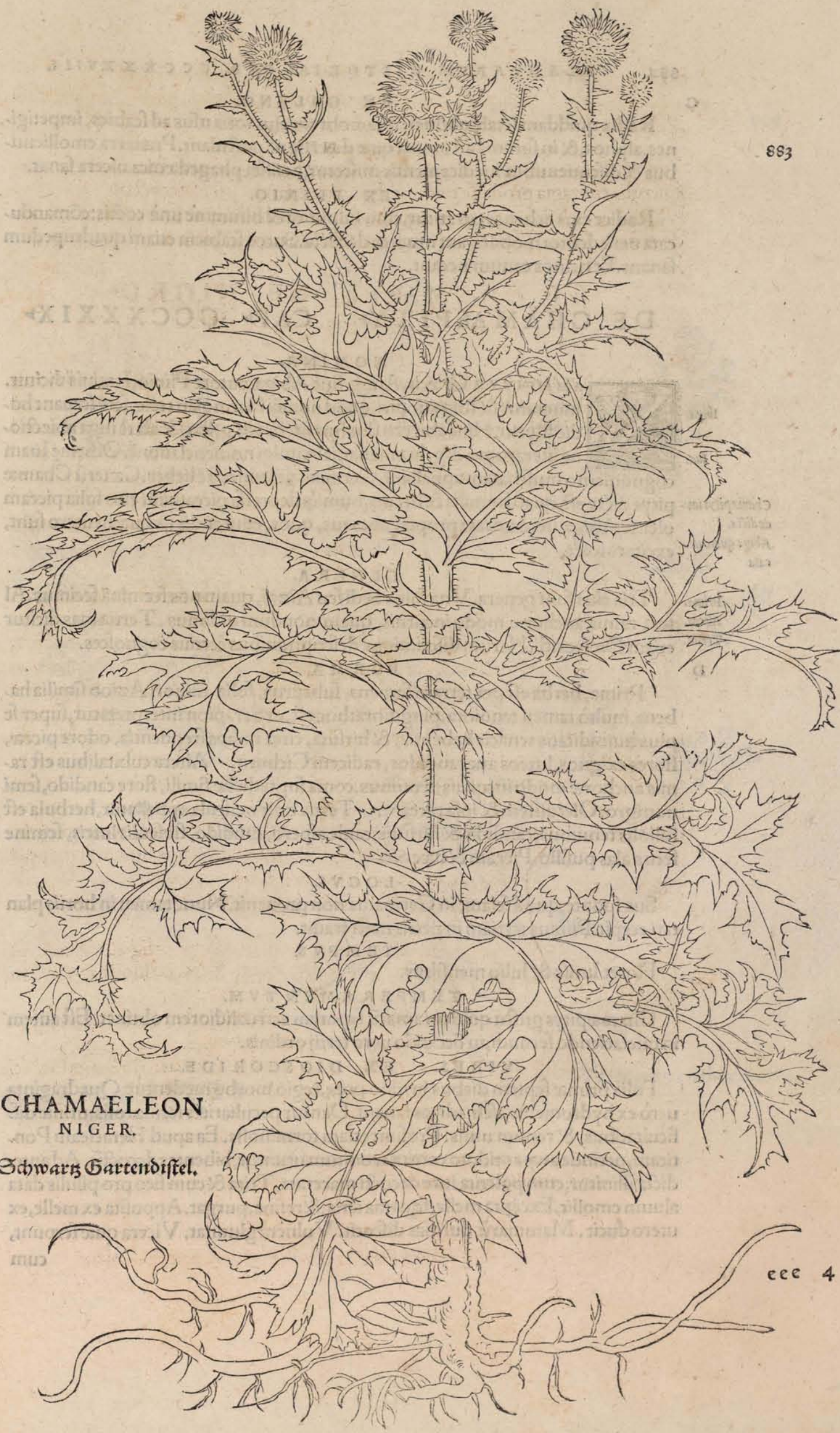

CHAMAELEON
NIGER.

Schwartz Gartendiſtel.

SCD Lyon 1

C

EX GALENO.

Radix quiddam letale obtinet, quamobrem eius foris usus ad scabies, impetigines, alphos, & in summa ad omnia quæ detersionē postulant. Præterea emollientibus & discutientibus medicamentis miscetur, ac illita phagedænica ulcera sanat.

EX PLINIO.

Radice eius lichenes curantur, cum sulphure & bitumine unà coctis: cōmanducata uerò dentes mobiles, aut in aceto decocta. Succo scabiem etiam quadrupedum sanant. Et ricinos canum necant.

DE CHAMAEPITY▸ CAP▸ CCCXXXIX▸

NOMINA.

Ibiga.

Iua.

ΧΑΜΑΙΠΙΤΥΣ Græcis, Aiuga siue Abiga, autore Plinio, Latinis dicitur. Inuenitur & Ibiga uocari, quod nomē, Hermolao teste, ferè seruant hodie Illyrici. Hinc abiectis duabus literis i & g, Iba, & ab Aiuga abiectione literarum a &g, Iua manauit in uulgi nomenclationē. Officinę Iuam cognomento muschatam appellant, Germani ye lenger ye lieber. Cæterū Chamæpitys dicta est, quasi humilis & breuis, humiq; depressa picea: nam eius folia piceam olent. Abiga uerò uocata propter abortus, quos, educendis ijs quæ in utero sunt, excitare solet.

Chamæpitys unde dicta.

Abiga quare uocata

GENERA.

Prima. *Altera.* *Tertia.*

Tria eius sunt genera. Vna folijs Sedi seu Aïzoi, quam nos fœminā fecimus. Altera ramis anchoræ modo incuruis, quam nondum uidimus. Tertia mas dicitur etiam Dioscoridi. Harum discrimina è descriptionibus certius cognosces.

D

FORMA.

Prima, herba est per terram serpens, subcurua, folia minori Azioo similia habens, multò tamen tenuiora, pinguiora: hoc est, ut Serapion interpretatur, super se plus humiditatis tenacis habentia, & hirsuta, circa ramos frequentia, odore piceæ, flores exiguos, luteos aut candidos, radicem Cichorij. Altera cubitalibus est ramis anchoræ modo incuruis, tenuibus, coma supradictæ simili, flore candido, semine nigro. Olet autem & ipsa piceam. Tertia quæ mascula appellatur, herbula est foliolis tenuibus, candidis & hirsutis, caule aspero, candido, flosculis luteis, semine secus alas pusillo. Piceam & hæc olet.

LOCVS.

Sua sponte, quod sciam, in Germania non prouenit. Nunc tamen in hortis plantari cœpit. Plinius tertiam in petris nasci tradit.

TEMPVS.

Floret Iunio & Iulio mensibus.

TEMPERAMENTVM.

Chamæpitys gustu quidem amarū saporem acri ualidiorem obtinet. Est autem in calefaciendo secundi, in siccando uerò tertij ordinis.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Folia primæ septem diebus in uino pota, regio morbo medentur. Quadraginta uerò ex hydromelite, ischiadicos sanant. Dantur peculiariter iecinorosis, urinæ difficultatibus, & renum uitijs. Prosunt etiam torminosis. Ea apud Heracleam Ponticam, perinde atq; antidoto contra aconitum utuntur, bibentes decoctū. Ad antedicta illinitur, cum polenta iure decocti macerata. Trita & cum fico pro pilulis data aluum emollit. Excepta melle, squama æris, & resina, purgat. Appositа ex melle, ex utero ducit. Mammarū duritias discutit. Vulnera glutinat. Vlcera quæ serpunt,

cum

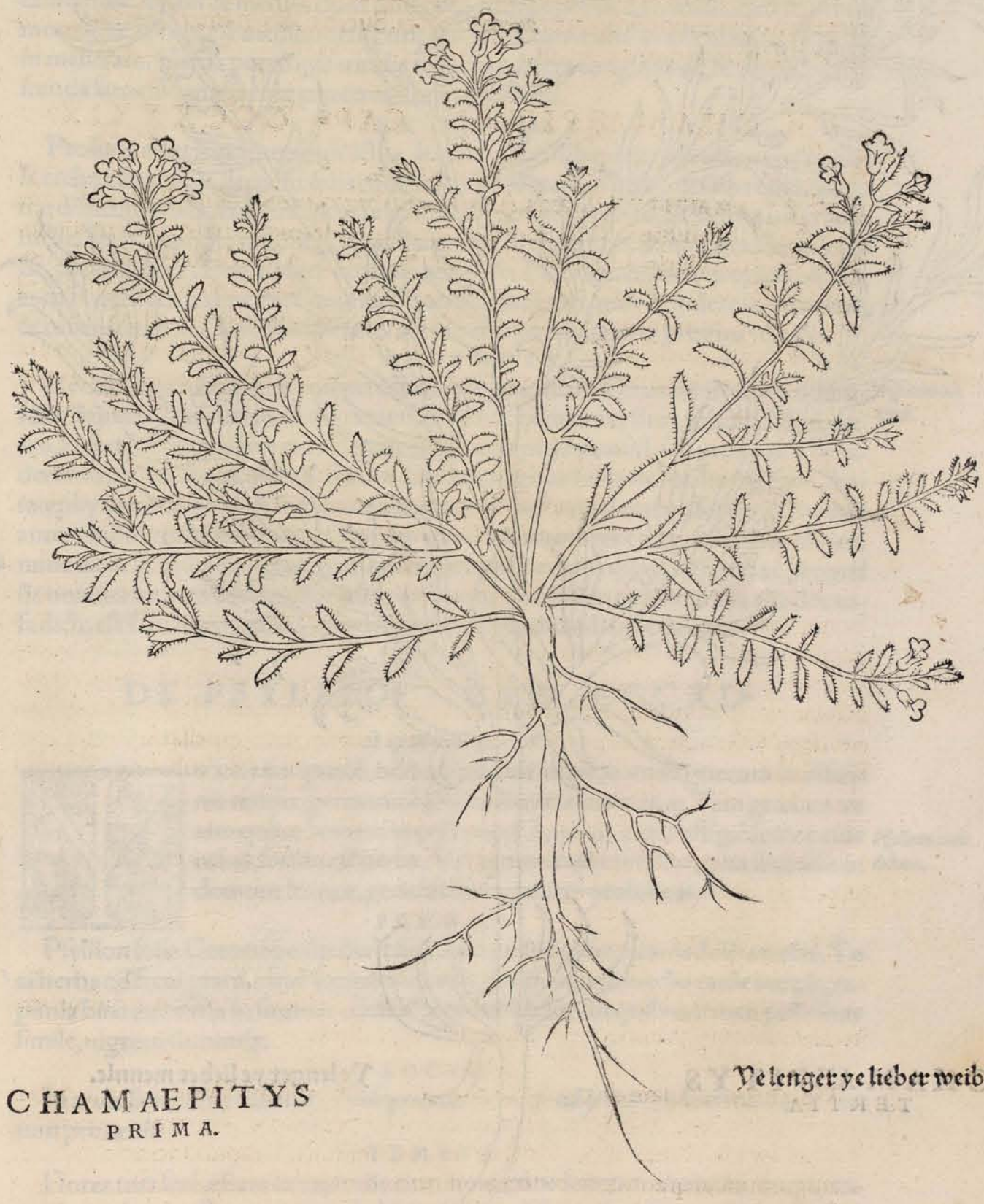

CHAMAEPITYS
PRIMA.

Ye lenger ye lieber weible.

SCD Lyon 1

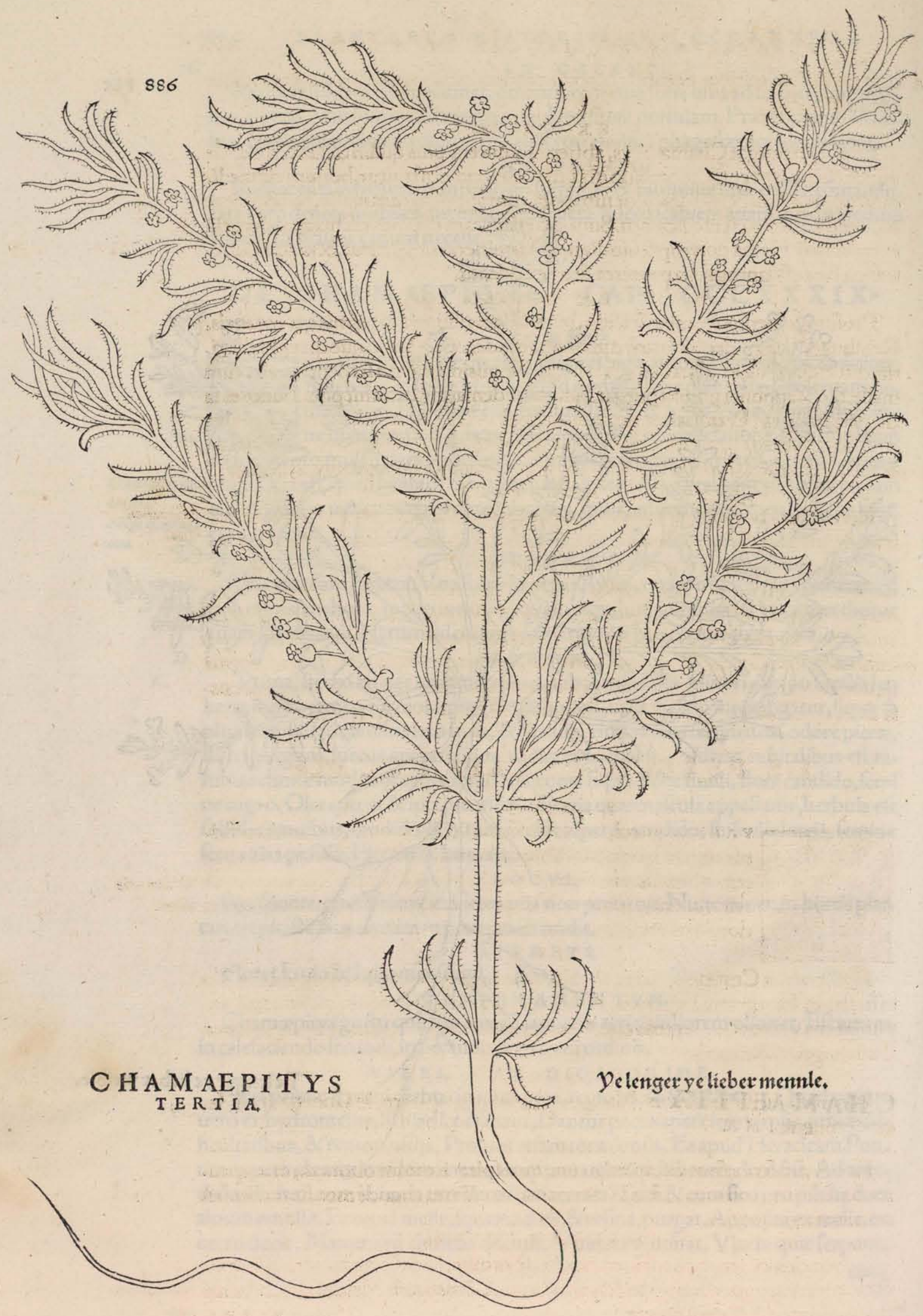

CHAMAEPITYS
TERTIA.

Ye lenger ye lieber mennle.

SCD Lyon 1

A cum melle illita cohibet. Secunda & tertia eandem uim obtinent, non tamen usque adeò efficacem.

EX GALENO.

Effectu expurgat Chamæpitys, abstergitq; uiscera plus quàm calfacit. Proinde regio morbo correptis, & omnino quibus facilè iecur obstruitur, bonum est medicamentum. Quin & menses ducit tum pota, tum apposita cum melle. Sed & urinæ mouendæ aptum est medicamen. Sunt qui etiam eam exhibent ischiadicis decoctã in melicrato. Herba porrò ipsa uiridis magna uulnera conglutinat, & ulcera putrescentia sanat. Mammarum præterea durities discutit.

EX PLINIO.

Prosunt aduersus scorpionũ ictus. Item iecinori illitæ cum palmis aut cotoneis. Renibus & uesicæ, decoctũ earũ cum farina hordeacea. Morbo quoq; regio, & urinæ difficultatibus, ex aqua decocta bibunt. Nouissima contra serpentes ualet cum melle. Sic & apposita uuluas purgat. Sanguinẽ densatum extrahit pota. Sudores facit, perunctis ea. Peculiariter renibus utilis est. Fiunt ex ea & hydropicis pilulæ, cum ficu aluum trahentes. Lumborũ quoq; dolorẽ uictoriati pondere in uino finit, & tussim recentẽ. Mortuos fœtus ex aceto cocta potaq;, ejicere protinus dicitur.

APPENDIX.

Recentiores herbarij, & magna officinarũ pars, aliam Chamæpityn ostendunt, folio Saluiæ rimoso, angustiore tamen, & ad radicẽ maiore, flore subcandido ac luteo, & semine nigro: quæ tamẽ legitima Chamæpitys non est, sed prima potius Sideritidis, ut suo diximus loco, species. Desinant igitur subinde hac herba pro Chamæpity uera uti, ac illius loco has quarum nunc picturas damus usurpent. Erroris autem huius nulla alia fuit causa, quàm quod Chamæpitys etiam ueteribus alio no
B mine dicta sit Sideritis. Hinc plerique decepti eam herbam quæ priuatim ac propriè sic nominatur, pro Chamepity usurpare cœperunt. Sideritis autẽ nulla alia de causa dicta est Chamæpitys, nisi quod illi uulnera glutinandi insit facultas. *Officinarum error.*

DE PSYLLIO. CAP. CCCXL.

NOMINA.

ΨΥΛΛΙΟΝ græcè, herba Pulicaris latinè, nomen græcum in officinis retinet, germanicè Pfilienkraut nominatur. Tam græcam autem quàm latinam appellationẽ à pulice, cuius effigiẽ semen eius refert, sortita est herba. Vel, ut nonnullis uidetur, quia si uiridis in domum feratur, generari in ea pulices prohibeat. *Psyllium unde dictum.*

FORMA.

Psyllion folia Coronopo similia habet, hirsuta, longiora, ramos dodrantales. Tota herba ad fœni graminisue formam accedit. Coma eius à medio caule incipit, capitula bina aut terna in summo contracta conuolutáue, in quibus semen pulicibus simile, nigrum durumq;.

LOCVS.

In aruis & incultis nascitur. Nusquam tamen, quod sciam, in Germania nisi satum prouenit.

TEMPVS.

Flores tota ferè æstate ex capitulis eius, quæ spicæ formam obtinent, erumpentes dependent, canino capiti haud dissimiles, ut pictura abundè monstrat. Semen uero autumno profert.

TEMPERAMENTVM.

Semen eius ex secundo refrigerantium est ordine, in desiccando uerò & humectando medium quodammodo & symmetrum. Cõmentum Mesues de substantia eius interiore calida nihil moror. *Mesues cõmentum.*

VIRES.

SCD Lyon 1

PSYLLIVM

Pſilienkraut.

A VIRES. EX DIOSCORIDE.

Vis Pſyllio refrigeratoria. Cum roſaceo, aceto, aut aqua illitum articulorũ dolo-ribus, parotidibus, tuberculis, œdematis, luxatis, capitiſq; doloribus prodeſt. Ente rocelis ſeu inteſtinorũ ramicibus puerorum, & umbilicis prominentibus cum aceto illitum medetur. Oportet autem acetabuli menſura tuſum in aquæ heminis duabus madere, & ubi aqua concreuerit illinire: egregiè ſiquidem refrigerat: deiectum enim in feruentem aquam, calorem eius reprimit. Prodeſt eryſipelatis. Perhibent ſi uiridis domum importetur, prohibere ne in ea pulices generentur. Tuſa cum adipe, ſordida & maligna ulcera expurgat. Succus eius cum melle ad aures fluxione tentatas, & uermiculoſas conducit.

EX PLINIO.

Vis ei ad refrigerandũ ingens. Semen in uſu. Fronti imponitur in dolore & temporibus, ex aceto & roſaceo, aut poſca. Ad cætera illinitur acetabuli menſura, ſextario aquæ denſat ac contrahit. Tunc terere ac craſsitudinẽ illinere oportet cuicunq; dolori, & collectioni inflammationiq;. Tenaſmo in aqua cum radicibus decoctum medetur. Omnibus articulorũ morbis ſalutare eſt huius ſemen madefactũ in aqua, admiſtis in heminam ſeminis duobus reſinæ colophonię cochlearibus, thuris uno.

DE PSEVDONARDO. CAP. CCCXLI.

NOMINA.

ΨΕΥΔΟΝΑΡΔΟΣ græcè & latinè nominatur, quod ſcilicet non ſit uera & genuina Nardus, cuius Dioſcorides & alij ueteres meminerunt. *Pſeudonardus unde dicta.*

GENERA.

B Duûm cernitur generum. Alterum procerius eſt, & maiorem ſpirat odorem, nec minus quàm Nardus placet. Hoc nos Pſeudonardũ marem diximus. Officinæ & uulgus herbariorum Spicam à ſpicatis floribus nominant, Germani **Spicanardi**. *Spica.* Alterum amplitudine & odore minus, quod nos Pſeudonardũ fœminam appellauimus. Officinæ & herbarij recentiores Lauandulam uel Lauendulam, eò quod balneis & hominum lauacris expetatur, elotaq; omnia ſi permiſcea tur odoris commendet ſuauitate, uocant. Germani ad hoc nomen alludentes **Lauendel** nuncupant. *Lauandula.*

FORMA.

Frutex eſt folio craſsiore, carnoſo, anguſto, colore languido, in candidum uergente, piloſo, frequentibus ſpicis in ariſtas ſparſis, floſculis in ſpica ferè cœruleis, in Lauendula autem purpureis.

LOCVS.

Gaudent apricis & petroſis, tanta ſuauitatis fragantia, ut omnes penè flores odoris iucunditate uincant, qua dote ueſtibus inſeruntur.

TEMPVS.

Vtraque perpetua coma exitu ueris caneſcit, Iunio & Iulio menſe ſpicatur, floribusq; prægnans eſt.

TEMPERAMENTVM.

Calefacit & ſiccat ordine ſecundo, tenuibusq; conſtat partibus, haud multum à natura Celticæ Nardi diſsidens.

VIRES.

Antiquus manuſcriptus herbarius eaſdem ferè facultates Pſeudonardo, quas Celtica habet, tribuit, dum in hunc modum ſcribit: Stomachi dolorem frigidum, eiuſdem inflationes, uteri dolores, lienis duritiem, iecinorisq; obſtructiones tollit.

PSEVDONARDVS
MAS.

Spicanardi.

PSEVDONARDVS
FOEMINA.

Lauendel.

C Stranguriæ & difficultati urinæ auxiliatur. Capiti admota calefacit, eiusq; humiditates exiccat. Hinc est quod recentiores tantisper eius usum in frigidis cerebri & neruorum morbis, apoplexia, paralysi, & similibus cõmendent.

Sequentia duo capita, quoniam absoluto fermè opere ad nos uenerunt, & idcirco suo loco reponi non potuere, tamen ne lector ijs fraudaretur, in calcem potius reijcere, quàm omnino præterire, collibuit.

DE DIGITALI▸ CAP▸ CCCXLII▸

NOMINA.

Digitalis.

VOd appellatione tum græca tum latina herba hæc hodie destituta sit, nulla alia de causa factum existimamus, quàm quod ueteribus incognita fuerit. Nos pulchritudine eius illecti, ἀνώνυμον esse diutius non sumus passi. Appellauimus autem Digitalem, alludentes ad germanicam nomenclaturam Fingerhůt/sic enim Germani hanc stirpem nominant, à florum similitudine, quæ digitale pulchrè referunt ac exprimunt. Hac appellatione utemur, donec nos uel alĩ meliorem inuenerint.

GENERA.

Digitalis purpurea. Duûm est generũ. Vna enim purpureos obtinet flores, ideoq; Digitalem purpuream appellauimus. Germanis brauner Fingerhůt dicitur. Altera luteos habet flores, ob id Digitalis lutea dicta nobis est. Germanis geeler Fingerhůt nominatur. In alĩs per omnia similes sunt.

Digitalis lutea.

D

FORMA.

Herba est cubitalis, foliis latis & oblongis, Plantagini non dissimilibus, in extremitatibus serratis, floribus à lateribus caulis ordine dependentib. digitalis formam referentibus, purpureis aut luteis. Quibus decidentibus, semen in calycibus latum & oblongum profert. Radix illi est exigua & capillata.

LOCVS.

Nascitur in montibus, umbrosis & saxosis locis.

TEMPVS.

Floret Iulio potissimũ mense, atq; subinde cadentibus floribus semen producit.

TEMPERAMENTVM.

Impense amara est herba, perinde atq; Gentiana, ut hoc nomine calidã & siccam esse euidentissimum sit.

VIRES.

Hæc herba hauddubiè quum opus est extenuatione, absterſione, purgatione, & obstructionis liberatione, efficax admodũ esse solet. Nam, ut testatur Galenus libro iiij. de simp. med. facul. cap. xvij. amari sapores abstergunt, expurgant, & quæ in uenis est crassitiem incîdunt. Quamobrẽ menses etiam quæ amara sunt mouere possunt, & ex thorace & pulmone pus educere. Quid multa? potest hæc herba ferè omnia quæ Gentiana, cuius uires suo in loco inuenient studiosi.

DE OCIMA-

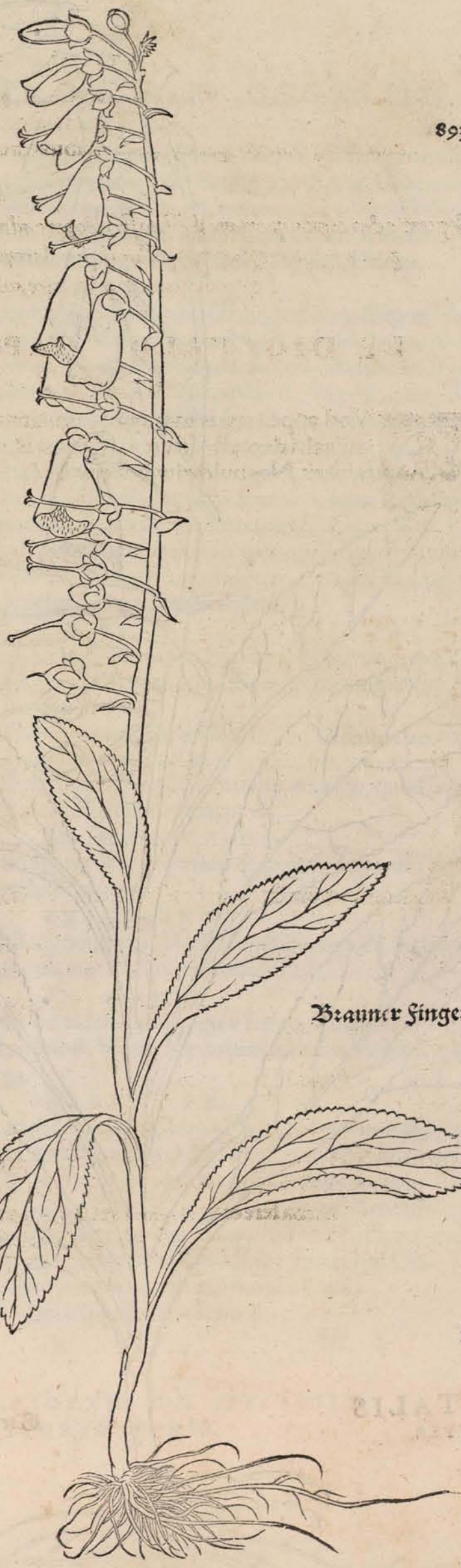

DIGITALIS
PVRPVREA.

Braunr Fingerhůt.

SCD Lyon 1

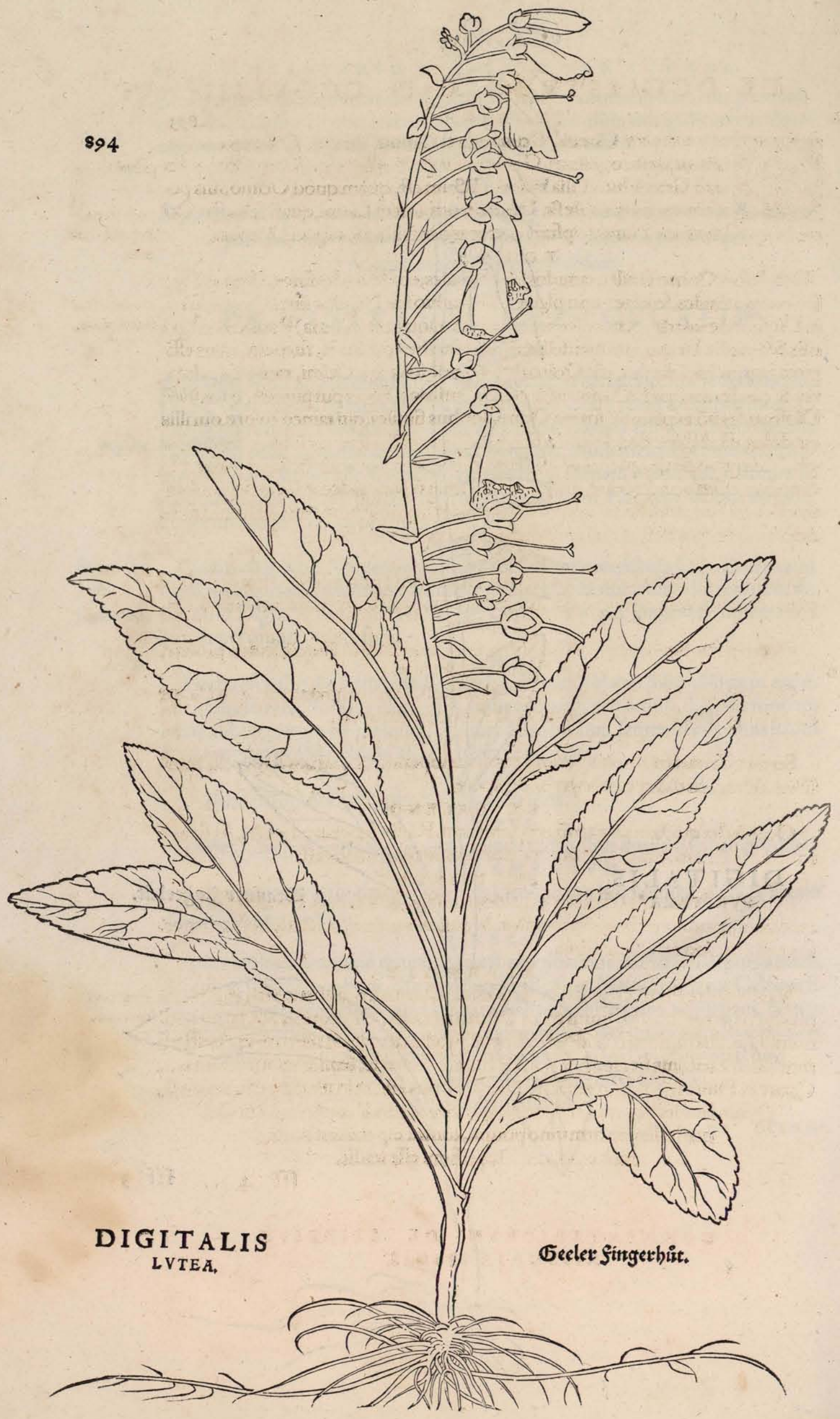

DIGITALIS
LVTEA.

Geeler Fingerhůt.

SCD Lyon 1

A

NOMINA.

ΩΚΙΜΟΕΙΔΕΣ Græcis, Ocimaſtrum Latinis dicitur. Officinis inuſitatum atque incognitum. Germanis wild Baſilg appellatur. Ocimoides uerò Græcis haud alia ratione dictum eſt, quàm quod Ocimo, ſuis potiſsimum foliis ſimile ſit. Ocimaſtrum autem Latini, quaſi ſylueſtre Ocimum appellauerunt. Nam ſic ipſum uocare uidetur lib. xx. cap. xiij. Plinius.

Ocimoides cur dictum.

Ocimaſtrum. Sylueſtre Ocimum.

FORMA.

Folia habet Ocimo ſimilia, ramulos dodrantales, eoſdemq; hirſutos, ſiliquas Hyoſcyamo perſimiles, ſemine nigro plenas, Melanthio ſeu Nigellæ ſimili (legendū em in Dioſcoride ἐοικότα, & non ἐοικότως, ut habent aliqua exemplaria) Radix illi eſt gracilis & inutilis. Ex qua quidem deliniatione omnibus palàm fit, ſtirpem, cuius effigiem atq; picturā damus, eſſe Ocimaſtrū: ſiquidē folia fert Ocimi, ramulos palmares & quadratos (quod Dioſcorides omiſit) hirſutos, flores purpureos (quos itidē Dioſcorides nō explicauit) forma Ocimi floribus ſimiles, qui tamen colore, qui illis candidus eſt, diſtant: decidentibus floribus ſiliquas Hyoſcyamo ſimiles, ſeminis nigri, Melanthio ſimilis, plenas oſtendit. Radice etiā nititur tenui & ſuperuacua. His omnibus etiam accedit odor, qui planè Ocimum referre uidetur: ita ut nemo dubitare debeat, quin hæc herba uerum ſit Ocimaſtrū, potiſsimum cum illi Dioſcoridis deſcriptio ſic quadret, ut nulla prorſus nota reclamare uideatur.

Dioſcoridis locus emendatus.

LOCVS.

Naſcitur arenoſis in locis. Copioſe autē iuxta Nirtingam ad Nicerum oppidulū prouenit, ubi idipſum primū uidi, ac reperi: aliàs, quod ſciam, mihi nunquā uiſum.

TEMPVS.

Floret in fine Septembris & Octobre menſe, atq; ſimul in ſiliquis ſemen profert.

B

TEMPERAMENTVM.

Ocimaſtrum, maximè eius ſemen, eſt calidæ & ſiccæ temperaturæ, quod ſapor etiam ſatis oſtendit, qui cum modica adſtrictione amarus eſt.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Semen Ocimaſtri in uino potum, medetur uiperarū & aliarum ſerpentiū morſibus. Iſchiadicis datur cum myrrha & pipere.

EX GALENO.

Ocimoides quidam philiterium cognominant. Radix ſuperuacanea eſt. At ſemen tenuium partium, & deſiccantis citra mordacitatem facultatis eſt.

EX PLINIO.

Sylueſtri Ocimo uis efficacior ad eadem omnia, quæ ſatiuo. Peculiaris ad uitia quæ uomitionibus crebris cōtrahuntur. Vomicisq; uuluæ, contraq; beſtiarū morſus radix in uino eſt efficaciſsima.

APPENDIX.

Vel ſylueſtre Plinij Ocimū diuerſum eſt ab Ocimaſtro, aut in uerbis eiuſdē iam productis, error ſubeſt. Quum enim Ocimaſtri radix, Dioſcoridis & Galeni teſtimonio, inutilis ſit, non rectè à Plinio dicitur quod eius radix in uino contra beſtiarū morſus efficaciſsima ſit: ſed hoc potius, Dioſcoride teſte, ſemini tribuendum erit. Quare in Plinio legendū, contraq; beſtiarū morſus ſemen in uino eſt efficaciſsimū.

Plinij locus emendatur.

Quam ſanè lectionem Dioſcoridis autoritas abundè confirmat, qui Ocimaſtri ſemen cum uino potum, contra uiperarum & aliorum reptilium ictus efficax eſſe tradit.

COMMENTARIORVM DE STIRPIVM HISTORIA FINIS.

SCD Lyon 1

OCIMASTRVM

Wild Baſilg

PICTORES OPERIS,

Heinricus Füllmaurer. Albertus Meyer.

SCVLPTOR

Vitus Rodolph. Speckle.

SCD Lyon 1

EMENDANDA IN COMMENTARIIS
de Stirpium hiſtoria.

Pag.4.uerſ.11.legendum,Hypochondriȷs,iecinori &c̃. Ibid.uerſ.20.legendum,Eadem poteſt præſtare cum ſapa,aut lenticula. Pag.8.uerſ.11.Plin.lib.21.cap.21.marem quidem campeſtre &c̃.Ibid.uerſ.13.eiuſdem nomenclaturæ:expungendum itaq; cõma poſt eiuſdem. Ibid.uerſ.16. quod maſculum appellamus. Pag.11.uerſ.19.Ex Macro. Pag.14.uerſ.39.lege,de Acoro uero affirmare. Pag.16.uerſ.40.tubercula facultatem obtinet. Pag.28.uerſ.29.tenuis inteſtini dolores. Pag.29.uerſ.16.ramoſum. Pag.37.uerſ.ult.acris, ut piper,admodum ſit. Pag.43.uerſ.penult.axungia. Pag.54. uerſ.10. mollibus duntaxat ſpinis prædita. Pag.79.uerſ.22. Tænias,pro Tineas. Pag.86.uerſ.11.ab Aconis. Pag.93. uerſ.9. illita, aduerſus. Pag.98. uerſ.8.ſi quis in uilla eam extruxerit. Pag.126.uerſ.27.deſtituitur. Pag.128.uerſ.34.lege, Cum polenta, & expunge dictionem Si. Pag.135.uerſ.46.Ieiuno. Pag.141.uerſ.26.aqueæ. Pag. 148. iuxta picturam lege, BELLIS MAIOR. Pag.210.uerſ.ult.dulcis eſt quodammodo. Pag.236.uerſ.35.utiq; maximè. Pag.263.iuxta picturam, ERVCA SYLVESTRIS. Pag.264.uerſ.19.Kunigundis. Pag.304.iuxta picturam, SATVREIA SEV THYMBRA SATIVA. Pag.326.uerſ.34.nitatur,adiȷciendũ,radice. Pag.328. uerſ.37.terrena ſubſtantia conſtat. Pag.344. uerſ.5.κόρις enim Græcis &c̃. Pag.355. uerſ.28.tænias. Pag.363. uerſ.6. quæ in thorace ſunt educit. Pag.397.uerſ.37.craſsisq; nõnullis. Pag.440.uerſ.28.abundat,que. Pag.450. uerſ.25.per integrum retinuit annum amittit &c̃. Pag.eadem, uerſ.38. Sedi etiam ad deȷcienda. Pag.452. uerſ.1.ad ſeceſſum prouocat. Pag.472.uerſ.28.utranq; uero. Pag.510.uerſ.14.floreat. Pag.529.uerſ.13.aut cum lini,&c̃. Pag.672.uerſ.9.eſſet diſcrimen.

BIBLIOTHÈQUE UNIVERSITAIRE DE LYON

SCD Lyon 1

SCD Lyon 1

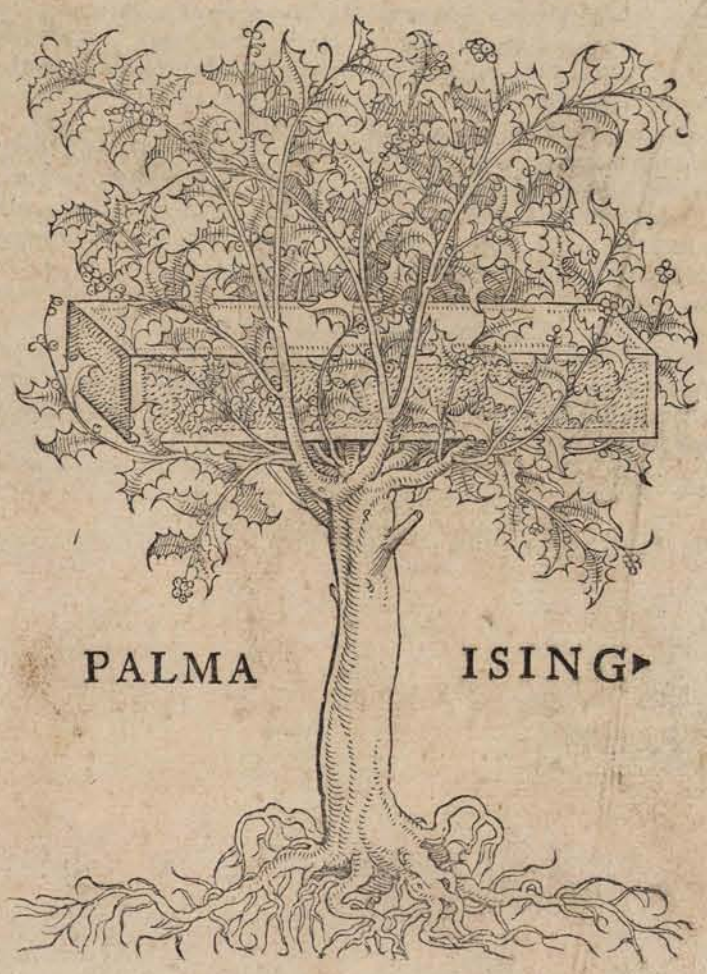

PALMA ISING▸

SCD Lyon 1

SCD Lyon

Ex Bibliothecâ
SEMINARII SANCTI IRENÆI
LUGDUNENSIS.
Attende lectioni & doctrinæ 1 Tim IV.
DURAND SCULP.
A LYON.

SCD Lyon 1